

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE VALTION
TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2021

HELSINKI 2020

ISSN 1237-4318

Edita Prima Oy, Helsinki 2020

Viitaten yleisperusteluihin ja yksityiskohtaisten perustelujen selvitysoosiin ehdotetaan,

että Eduskunta päättäisi hyväksyä oheen liitetyn ehdotuksen valtion talousarvioksi vuodelle 2021.

Helsingissä 5 lokakuuta 2020

Pääministeri

SANNA MARIN

Valtiovarainministeri *Matti Vanhanen*

SISÄLLYSLUETTELO

YLEISPERUSTELUT	Y	7
1. Yhteenveto	Y	7
2. Talouden näkymät	Y	13
2.1 Suhdannenäkymät	Y	13
2.2 Julkisen talouden näkymät	Y	14
3. Hallituksen talous- ja finanssipolitiikka	Y	17
3.1 Finanssipolitiikan linja	Y	17
3.2 Finanssipolitiikan toimenpiteet	Y	20
4. Talousarvioesityksen tuloarviot	Y	22
4.1 Keskeiset veroperustemuutokset	Y	23
4.2 Veronalaisten tulojen ja muun veropohjan kehitys	Y	25
4.3 Verotuloarvioiden riski- ja herkkyystarkastelu	Y	26
4.4 Verotuet	Y	27
4.5 Muiden tulojen arviot	Y	27
5. Talousarvioesityksen määrärahat	Y	28
5.1 Talousarvioesitys ja valtiontalouden kehys	Y	29
5.2 Määrärahat hallinnonaloittain	Y	33
5.3 Tiede-, teknologia- ja innovaatiopolitiikka	Y	54
5.4 Alueiden kehittäminen ja rakennerahastot	Y	57
6. Kestävä kehitys	Y	59
7. Hallinnon kehittäminen	Y	64
7.1 Hallinnon toimintatapojen, rakenteiden ja prosessien kehittäminen	Y	64
7.2 Julkisen hallinnon ICT-toiminnan kehittäminen	Y	66
7.3 Valtion työnantaja- ja henkilöstöpolitiikka	Y	67
8. Kuntatalous	Y	68
8.1 Vero- ja maksuperustemuutosten vaikutus kuntatalouteen	Y	68
8.2 Kuntien valtionavut	Y	70
8.3 Valtion toimenpiteiden vaikutus kuntatalouteen	Y	76
9. Budjetin ulkopuolinen valtiontalous	Y	80
9.1 Budjetin ulkopuoliset valtion rahastot	Y	80
9.2 Liikelaitokset	Y	86
9.3 Valtion omistajapolitiikka	Y	88
9.4 Julkisyhteisöjen rahoitusasema ja velka jaoteltuna	Y	88
10. Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma ja -tase	Y	89
10.1 Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma ajalta 1.1.—30.6.2020	Y	89
10.2 Valtion kokonaistase 30.6.2020	Y	92
10.3 Taseen ulkopuoliset valtiontakaukset ja -takuut	Y	97
10.4 Liikenneväylien korjausvelka	Y	98
10.5 Valtion investoinnit	Y	99
10.6 Valtion suoraan omistamat julkisesti noteeratut osakkeet	Y	101
10.7 Negatiivinen oma pääoma	Y	101

VALTION TALOUSARVIO VUODELLE 2021	1
Taulukko-osa	1
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	25
Yleiset määräykset.....	25
Tuloarviot	1 34
11. Verot ja veronluonteiset tulot.....	1 34
12. Sekalaiset tulot.....	2 62
13. Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tuloutukset.....	4 88
15. Lainat	5 92
Määrärahat.....	6 95
21. Eduskunta.....	6 95
22. Tasavallan presidentti.....	7 104
23. Valtioneuvoston kanslia.....	7 109
24. Ulkoministeriön hallinnonala.....	8 124
25. Oikeusministeriön hallinnonala	8 154
26. Sisäministeriön hallinnonala	9 190
27. Puolustusministeriön hallinnonala.....	10 241
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala.....	11 266
29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala	13 339
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala.....	16 439
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala.....	17 522
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala.....	18 564
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	20 645
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	23 745
36. Valtionvelan korot	24 793

Liite: Taloudellinen katsaus

YLEISPERUSTELUT

1. Yhteenveto

Talouden näkymät

Maailmanlaajuinen koronaviruspandemia on supistanut alkuvuonna 2020 Suomen taloutta vähemmän kuin suurinta osaa Euroopan talouksista. Suomen bruttokansantuotteen ennustetaan supistuvan 4,5 % v. 2020. Työllisyysaste laskee 71,5 prosenttiin ja työttömyysaste nousee 8 prosenttiin.

Talous toipuu alkuvuoden 2020 pysähdyksestä asteittain. Vuonna 2021 BKT:n ennakoitaan kasvavan 2,6 %. Työllisten määrä supistuu v. 2021 vielä hieman, jolloin työllisyysasteeksi ennakoitaan 71,0 %.

Julkinen talous

Koronavirustilanteesta seurannut talouden taantuma ja epidemian haittojen vähentämiseksi tehdyt toimet kasvattavat julkisen talouden alijäämää huomattavan paljon. Vuonna 2020 alijäämän arvioidaan olevan n. 18 mrd. euroa, eli 7,7 % suhteessa BKT:hen. Vuoden 2021 alijäämäksi ennustetaan 5 % suhteessa BKT:hen.

Lähivuosina näkyvissä oleva talouskasvu ei riitä vahvistamaan julkisen talouden rahoitusasemaa ennalleen, ja julkinen talous pysyy selvästi alijäämäisenä. Julkisen talouden kestävyyttä heikentävät rakenteelliset tekijät, kuten väestön ikääntymien, eivät ole kadonneet vaan vaikuttavat jatkuvasti suhdanteista riippumatta.

Julkinen velka suhteessa BKT:hen on kääntynyt jyrkkään kasvuun ja nousee v. 2020 yli 10 prosenttiyksikköä n. 70 prosenttiin. Vuoden 2021 lopussa julkisen velan ennustetaan olevan 73 % suhteessa BKT:hen.

Talouspolitiikan linja

Pääministeri Marinin hallituksen talouspolitiikan päämääränä on hyvinvoinnin lisääminen. Tällä tarkoitetaan ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää talouskasvua, korkeaa työllisyyttä ja kestävää julkista taloutta.

Hallitus asetti hallitusohjelmassaan keskeisiksi talouspolitiikan tavoitteiksi:

- normaalin kansainvälisen ja siitä heijastuvan kotimaisen talouskehityksen oloissa työllisyysaste nostetaan 75 prosenttiin ja työllisten määrä vahvistuu vähintään 60 000 henkilöllä vuoden 2023 loppuun mennessä
- normaalin kansainvälisen talouden tilanteessa julkinen talous on tasapainossa v. 2023
- hallituksen päätöksillä eriarvoisuus vähenee ja tuloerot pienenevät
- hallituksen päätöksillä Suomi kulkee kohti hiilineutraaliutta vuoteen 2035 mennessä.

Kestävyystiekartta

Hallitus laatii vaiheittain tiekartan pitkän aikavälin toimista, joilla julkisen talouden kestävyyttä vahvistetaan (julkisen talouden kestävyystiekartta). Ensimmäisessä vaiheessa hallitus määrittä, että sen päätavoitteena on vakauttaa julkisen talouden velka suhteessa BKT:een vuosikymmenen loppuun mennessä. Seuraavassa vaiheessa hallitus linjasi syyskuun 2020 budjettiriihen yhteydessä toimista, joilla julkisen talouden kestävyyttä vahvistetaan. Keskeiset keinot ovat työllisyyden lisääminen ja työttömyyden vähentäminen, talouskasvun edellytysten vahvistaminen, julkisen hallinnon tuottavuuden vahvistaminen sekä kustannustehokkuutta lisäävät toimet, ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus.

Osana kestävyystiekarttaa hallitus on täsmentänyt työllisyyden lisäämistä koskevia tavoitteitaan. Hallitus tekee hallituskauden aikana taloutta vahvistavia työllisyystoimia, joiden tavoitteena on saavuttaa 80 000 lisätyöllisen työllisyysvaikutukset. Syyskuun 2020 budjettiriihessä päätetyillä toimenpiteillä tavoitellaan 31 000—36 000 lisätyöllistä, yhteenlaskettuna hallituksen jo aikaisemmin tekemien työllisyyttä kasvattavien toimien ja työmarkkinajärjestöille annetun neuvotte-lutoimeksiannon kanssa.

Finanssipolitiikan linja

Hallitus toteuttaa aktiivista ja vastuullista finanssipolitiikkaa, joka mitoitetaan suhdannetilanteen edellyttämällä tavalla. Hallitus on reagoinut koronaviruspandemiaan ja sitä seuranneeseen taantumaa aktiivisella finanssipolitiikalla. Vuoden 2020 aikana on päätetty lukuisista toimita koronavirus-tilanteen hoitamiseksi, niin viruksen leviämisen hillitsemiseksi kuin kansalaisten ja yritysten tukemiseksi. Myös budjetin automaattiset vakauttajat tukevat kysyntää taantumassa. Osa vuoden 2020 lisätalousarvioissa tehdyistä päätöksistä heijastuu myös vuoteen 2021 esimerkiksi monivuotisten väylähankkeiden ja yritystukien maksatusten muodossa. Kuntatalouden tukemista jatketaan edelleen v. 2021, minkä lisäksi hallitus esittää mittavat määrärahavarakset koronavirus-tilanteen välittömiin kustannuksiin, kuten testaamiseen ja hoitoon.

Hallitus katsoo perustelluksi tukea työllisyyttä, tuotantoa ja talouden toimeliaisuutta talouden hauraan elpymisen vaiheessa v. 2021. Mikäli Suomen talous kuitenkin elpyy ennakoitua nopeammin koronavirus-tilanteen aiheuttamasta shokista, hallitus varautuu kiristämään finanssipolitiikkaa.

Vuoden 2021 finanssipolitiikan mitoitukseen tulee vaikuttamaan myös EU:n elpymispaketin ja siihen liittyvän Suomen kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelman (Suomen kestävä kasvun ohjelma) toimeenpano. Hallitus on linjannut budjettiriihessä Suomen kestävä kasvun ohjelman kohdentamisesta kuuteen painopistealueeseen sekä niitä muodostettaessa käytettävistä kriteereistä.

Määrärahat

Talousarvioesityksen määrärahoiksi ehdotetaan 64,2 mrd. euroa, mikä on 6,5 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa. Hintatason nousu huomioon ottaen hallinnonalojen määrärahat kasvavat n. 10 % vuoden 2020 varsinaiseen talousarvioon verrattuna.

Hallinnonalojen menotason vuoden 2020 varsinaiseen talousarvioon verrattuna nostavat mm. koronavirustilanteen terveysturvallisuuteen liittyvät menot (1,7 mrd. euroa), monitoimihävittäjien hankintaan liittyvät menot (1,5 mrd. euroa), vuoden 2020 lisätalousarvioiden päätösten heijastevaikutukset vuodelle 2021 (1,0 mrd. euroa), suhdanneluonteiset menot (0,8 mrd. euroa) ja kuntien tukeminen (0,3 mrd. euroa). Indeksikorotusten menoja kasvattava vaikutus on 0,4 mrd. euroa ja valtion palkkaratkaisun 0,1 mrd. euroa.

Tuloarviot

Valtion budjettitalouden tuloiksi ilman nettolainanottoa arvioidaan 53,4 mrd. euroa v. 2021. Verojen ja veroluontoisten maksujen osuus on 45,2 mrd. euroa. Vuoden 2020 varsinaiseen talousarvioon verrattuna verotulojen odotetaan alenevan 4 % v. 2021 eli 1,8 mrd. euroa, ja tulot ilman lainanottoa pienenevät vastaavasti 2,1 mrd. euroa.

Valtiontalouden tasapaino ja velka

Talousarvioesitys vuodelle 2021 on 10,8 mrd. euroa alijäämäinen, mikä katetaan ottamalla lisää velkaa. Kansantalouden tilinpidon käsittein valtiontalouden alijäämän arvioidaan olevan v. 2021 n. 4,4 % suhteessa BKT:hen.

Vuoden 2021 lopussa valtionvelan (ml. rahastotalouden velka) arvioidaan olevan n. 135 mrd. euroa, mikä on n. 55,7 % suhteessa BKT:hen. Valtionvelan korkomenoiksi arvioidaan 765 milj. euroa, mikä on 109 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa.

Budjettitalouden tuloarviot, määrärahat ja tasapaino, milj. euroa

	2019 tilinpäätös	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys	Muutos, % 2020—2021
Ansio- ja pääomatuloverot	9 897	10 672	10 006	-6
Yhteisövero	4 150	4 367	3 218	-26
Arvonlisävero	19 034	19 354	20 217	4
Muut verot	12 190	12 602	11 745	-7
Muut tulot	7 994	8 498	8 249	-3
Yhteensä	53 266	55 493	53 435	-4
Nettolainanotto ja velanhallinta ¹⁾	1 793	2 198	10 761	390
Tuloarviot yhteensä	55 059	57 691	64 197	11

Budjettitalouden tuloarviot, määrärahat ja tasapaino, milj. euroa

	2019 tilinpäätös	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys	Muutos, % 2020—2021
Kulutusmenot	15 417	15 937	17 872	12
Siirtomenot	37 640	39 937	44 146	11
Sijoitusmenot	1 003	895	1 348	51
Muut menot	1 246	923	831	-10
Määrärahat yhteensä	55 306	57 691	64 197	11
Tilinpäätösali jäämä (ml. edelliset vuodet)	-11 560			

¹⁾ Sisältää nettotutettuna velanhallinnan menoja 394 milj. euroa v. 2019, -50 milj. euroa v. 2020 ja -50 milj. euroa v. 2021.

Kestävä kehitys

Vuoden 2021 talousarvioesityksessä hiilineutraalisuuteen liittyviä tavoitteita edistetään yhteensä n. 2,1 mrd. eurolla. Tämä on n. 100 milj. euroa vähemmän kuin vuodelle on 2020 budjetoitu, mikä johtuu vuodelle 2020 ajoittuvien kertaluonteisten talouden elvytystoimien poistumisesta. Hiilineutraaliuteen ja luonnon monimuotoisuuden edistämiseen liittyvät toimet ovat kuitenkin pysyneet hallituskauden ajan korkealla tasolla ylittäen 2 mrd. euroa. Vuoden 2021 talousarvioesityksen määräraha on n. 534 milj. euroa korkeampi kuin vuoden 2019 talousarviossa.

EU:n monivuotinen rahoituskehys 2021—2027 ja Next Generation EU -elpymisväline

Vuosi 2021 on EU:n uuden monivuotisen rahoituskehyskauden ensimmäinen vuosi. Heinäkuussa 2020 Eurooppa-neuvosto pääsi sopuun vuosien 2021—2027 rahoituskehuksesta, uudesta elpymisvälineestä unionin jäsenvaltioiden talouksien elvyttämiseksi koronaviruspandemian jälkeen, sekä uudesta unionin rahoitusjärjestelmästä eli omien varojen järjestelmästä. Neuvottelut uudesta rahoituskehuksesta tulevat jatkumaan syksyllä 2020 vielä EU:n parlamentin kanssa ja omien varojen päätös on ratifioitava kaikissa kansallisissa parlamenteissa.

Vuoden 2021 talousarvioesitys pohjautuu EU-rahoituksen osalta käytettävissä oleviin arvioihin. Kaikki EU-varat eivät vielä ole huomioituina talousarvioesityksessä, ja tulot ja menot tulevat tarkentumaan tulevissa budjettiprosesseissa.

Vuoden 2021 talousarvioesitys ei sisällä elpymisvälineestä aiheutuvia tulo- ja menoarvioita. Elpymis- ja palautumistukivälineen rahoituksen saamiseksi jäsenvaltion on esitettävä kansallinen elpymis- ja palautumissuunnitelma, joka kattaa uudistus- ja investointiohjelman ajanjaksolle 2021—2023. Valtioneuvosto tulee antamaan eduskunnalle syysistuntokauden aikana selonteon koskien EU:n elpymisvälineen kautta kanavoitavan rahoituksen kansallista hyödyntämistä, mukaan lukien alustava kansallinen elpymis- ja palautumissuunnitelma (Suomen kestävä kasvun ohjelma).

Veroperustemuutokset

Hallitusohjelman mukaisesti verotuksen kiristyminen kohdistuu pääasiassa valmisteverotukseen. Energiaverouudistusta aletaan toteuttaa vuoden 2021 aikana. Työkone- ja lämmityspolttoaineiden verotusta kiristetään ja sähköveroluokka II alennetaan EU:n minimitasolle. Väylämaksun puolittamista jatketaan. Terveystarvikkeiden verotusta kiristetään. Ansiotuloveroperusteisiin tehdään indeksitarkistukset kaikilla tulotasoilla, jotta verotus ei kiristyisi verojärjestelmän progressiivisuuden ja yleisen ansiotason nousun seurauksena. Kuntatalouden tukemiseksi kuntien osuutta yhteisöverosta kasvatetaan. Veroperustemuutosten nettovaikutus valtion verokertymään arvioidaan olevan vuositasolla n. -1,0 mrd. euroa v. 2021.

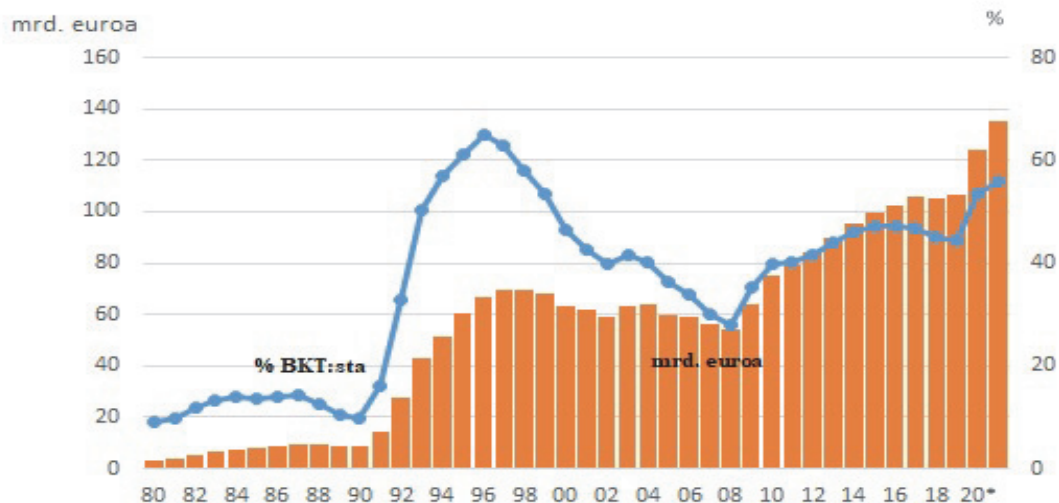
Vaalikauden kehys ja jakamaton varaus

Hallitus on sitoutunut valtiontalouden kehysmenettelyyn ja julkisen talouden suunnitelmassa 7.10.2019 asetettuun vaalikauden kehykseen. Hallitus totesi maaliskuussa 2020 yhteistoiminnassa tasavallan presidentin kanssa Suomen olevan poikkeusoloissa koronavirustilanteen vuoksi. Myös valmiuslaki otettiin käyttöön. Tässä poikkeuksellisessa tilanteessa valtiontalouden menokehys ei ole rajoittanut vuotta 2020, jolle on kohdentunut määräaikaista ja kohdennettuja toimenpiteitä mm. koronaviruksen terveydellisten ja taloudellisten vaikutusten torjuntaan.

Vuonna 2021 palataan noudattamaan valtiontalouden menokehystä, mutta koska koronavirustilanne on poikkeusolojen ja valmiuslain voimassaolon päättymisen jälkeenkin jatkunut vaikeana, on vielä vuoden 2021 ajan käytössä koronavirustilanteeseen liittyviä poikkeuksia: koronaan liittyvät välittömät terveysturvallisuuden kustannukset katetaan täysimääräisesti kehyksen ulkopuolisina menoina, minkä lisäksi tilanteen epävarmuuden takia vuodelle 2021 varataan ylimääräinen 500 milj. euroa käytettäväksi kertaluonteisiin ja finanssipoliittisesti pakollisiin koronavirustilanteesta aiheutuviin menotarpeisiin. Jos edellä mainittuja menoja aiheutuu vähemmän kuin mihin kehyksessä on varauduttu, erotusta ei käytetä muiden menojen lisäämiseen.

Vuodelle 2021 on otettu käyttöön kehyssäntöön sisältyvä, kertaluonteisiin menoihin tarkoitettu poikkeusolojen mekanismi, joka korottaa vuoden 2021 menokehystä 500 milj. eurolla.

Vaalikauden kehys vuodelle 2021 on 51 975 milj. euroa (sisältäen poikkeusolojen mekanismin 500 milj. euroa). Talousarvioesityksen kehykseen luettaviksi määrärahoiksi ehdotetaan 50 696 milj. euroa. Näin ollen vuoden 2021 jakamaton varaus on 107 milj. euroa. Lisäksi vuodelle 2021 on kehyksessä varattu 300 milj. euroa lisätalousarvioita varten, 372 milj. euroa tulevaisuusinvestointeja ja muita rakenne- ja suhdannepoliittisesti vaikuttavia kokonaisuuksia varten, sekä 500 milj. euroa kertaluonteisiin ja finanssipoliittisesti pakollisiin koronavirustilanteesta aiheutuviin menotarpeisiin.

Kuvio 1. Valtionvelan kehitys, mrd. euroa ja suhteessa BKT:hen

Kuntatalous

Kuntien valtionapuihin osoitetaan yhteensä 12,4 mrd. euroa v. 2021. Valtionavut kasvavat vuoden 2020 varsinaiseen talousarvioon verrattuna n. 0,8 mrd. euroa. Laskennallisiin valtionosuuksiin ehdotetaan yhteensä 8,7 mrd. euroa, mikä on n. 0,6 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa. Laskennallisista valtionosuuksista 7,7 mrd. euroa kohdistuu peruspalveluiden valtionosuuteen ja 1 mrd. euroa opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuteen. Tämä kasvu ei kokonaisuudessaan vahvista kuntataloutta, vaan merkittävä osa kasvusta vastaa joko muiden tulojen vähennystä tai kustannusten kasvua. Valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä on 2,36 mrd. euroa.

Valtion ja kuntien väliseen kustannustenjaon tarkistukseen liittyen peruspalvelujen valtionosuus alenee 13,7 milj. euroa ja opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus kasvaa 5,9 milj. euroa. Indeksikorotus (2,4 %) lisää peruspalvelujen valtionosuutta n. 174 milj. euroa ja opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuutta 17,3 milj. euroa.

Peruspalvelujen valtionosuuteen ehdotetaan kertaluonteista 300 milj. euron lisäystä vuodelle 2021 kompensoimaan kunnille mm. koronavirustilanteesta aiheutunutta verotulojen alenemista. Tästä 20 milj. euroa kohdistuu valtionosuuden harkinnanvaraiseen korotukseen, jolloin harkinnanvaraisen korotuksen kokonaismäärä nousee 30 milj. euroon.

Yhteisöveron jako-osuuden korotusta 10 prosenttiyksiköllä ehdotetaan jatkettavan määräaikaista vuodelle 2021, joka lisää kuntien tuloja yhteensä 550 milj. euroa, josta vuodelle 2021 kohdistuu 510 milj. euroa. Varhaiskasvatuksen maksujen alentaminen 70 milj. eurolla vuositasolla

kompensoidaan kunnille kasvattamalla yhteisöveron jako-osuutta 2 prosenttiyksikköä, joka lisää kuntien tuloja 102 milj. euroa vuositasona.

Edellä mainittujen valtionapujen lisäksi kunnille ja sairaanhoitopiireille korvataan täysimääräisesti koronavirukseen liittyvät välittömät kustannukset, kuten testaus ja potilaiden hoito, niin kauan kuin tautitilanne ja hybridistrategian toimeenpano sitä edellyttävät. Tässä talousarvioesityksessä näihin toimiin ehdotetaan 1,66 mrd. euroa.

Hallitusohjelman mukaiset kuntien tehtäviä lisäävät toimenpiteet kasvattavat sekä kuntien toimintamenoja että valtionapuja. Valtion toimenpiteiden nettovaikutus kuntatalouteen on kuntataloutta vahvistava.

Vuoden 2021 talousarvioesityksessä kuntatalouteen kohdentuu merkittäviä uudistuksia mm. liittyen oppivelvollisuuden laajentamiseen ja maksuttomaan toiseen asteeseen sekä hoivahenkilöstön sitovaan vähimmäishenkilöstömitoitukseen. Uudistusten vaikutus kuntien talouteen nousee monissa tehtävissä asteittain. Kuntatalouden menot kasvavat merkittävästi vuoteen 2024 mennessä, joskin uusiin ja laajeneviin tehtäviin kunnat saavat 100 % valtionrahoituksen. Esimerkiksi hoivahenkilöstön sitovan vähimmäismitoituksen vaikutus v. 2021 on 53 milj. ja nousee 266 milj. euroon vuoteen 2024 mennessä. Oppivelvollisuuden laajentaminen ja maksuton toinen aste kasvattavat menoja 22 milj. euroa v. 2021 ja vuoteen 2024 mennessä taso nousee 129 milj. euroon. Hallituksen päätösperäiset pysyvät toimet lisäävät kuntatalouden menoja arviolta v. 2021 kokonaisuudessaan 370 milj. euroa ja yli kaksinkertaistuvat n. 790 milj. euroon vuoteen 2024 mennessä.

2. Talouden näkymät

2.1. Suhdannenäkymät

Covid-19-pandemia on supistanut alkuvuonna 2020 Suomen taloutta vähemmän kuin suurinta osaa Euroopan talouksista. Talouden toipuminen tämän vuoden loppupuolelta alkaen on hidasta taloudenpitäjien alhaisen luottamuksen, epävarmuuden kasvun ja heikon vientinäkömän vuoksi.

Bruttokansantuotteen ennustetaan supistuvan 4,5 % v. 2020. Viennin lisäksi supistuvat yksityinen kulutus sekä yksityiset investoinnit. Julkisten menojen lisääntyminen tukee talouskasvua. Työllisyys supistuu 2 % ja työllisyysaste laskee 71,2 prosenttiin. Työllisyyden lasku ja lomautettujen suuri määrä kohottavat työttömyysasteen 8 prosenttiin.

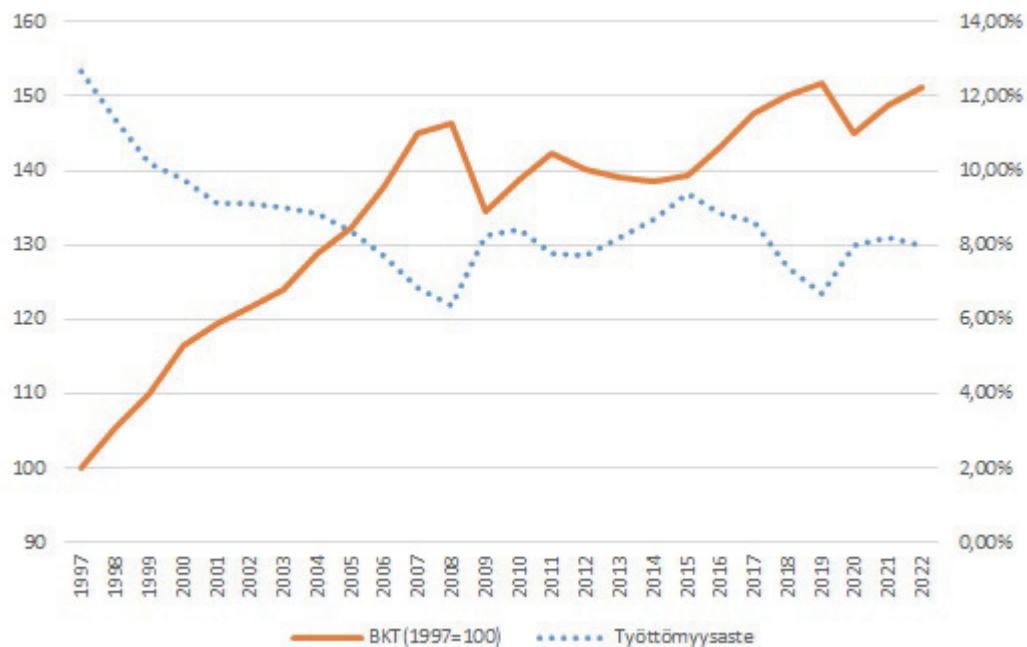
Talouden ennustetaan toipuvan alkuvuoden 2020 pysähdyksestä asteittain. BKT:n ennakoidaan kasvavan 2,6 % v. 2021. Tavaroiden kulutuksen arvioidaan palautuvan normaalitasolleen v. 2021, mutta kuluttajien varovaisuuden ennakoidaan vaikuttavan vielä palveluiden kulutukseen. Investointien toipumista heikentää asuinrakentamisen väheneminen. Vienti ja teollisuustuotanto kärsivät globaalin pandemian jatkumisesta, mutta kääntyvät kasvuun v. 2021. Työllisten määrä supistuu v. 2021 vielä hieman, jolloin työllisyysaste on 71,0 %.

Koheneva taloudellinen toimeliaisuus ja työllisyyden asteittainen paraneminen nostanevat palkkaliukumia v. 2021, ja nimellisansioid nousevat 2,5 %. Epävarmuus talouden tulevasta kehityksestä kuitenkin heijastuu inflaatioon tulevina vuosina.

Kansantalouden kehitys

	2018*	2019*	2020**	2021**
BKT:n arvo, mrd. euroa	233,7	240,6	232,6	242,2
BKT, määrän muutos, %	1,5	1,1	-4,5	2,6
Työttömyysaste, %	7,4	6,7	8,0	8,2
Työllisyysaste, %	71,7	72,5	71,2	71,0
Kuluttajahintaindeksi, muutos-%	1,1	1,0	0,4	1,2
Pitkä korko, 10 v, %	0,7	0,1	-0,2	-0,1

Kuvio 2. BKT ja työttömyysaste 1997—2022

2.2. Julkisen talouden näkymät

Koronavirustilanteesta seurannut talouden taantuma ja epidemian haittojen vähentämiseksi tehdyt toimet kasvattavat julkisen talouden alijäämää v. 2020 huomattavan paljon. Alijäämän arvioidaan olevan n. 18 mrd. euroa.

Julkinen talous jää taantumaa jälkeen heikompaan tilaan kuin ennen epidemian alkua. Lähivuosina näkyvissä oleva talouskasvu ei riitä vahvistamaan julkisen talouden rahoitusasemaa ennalleen, ja julkinen talous pysyy selvästi alijäämäisenä. Valtion ja paikallishallinnon mittavat alijäämät kasvattavat velkasuhdetta myös tulevina vuosina.

Julkisen talouden kestävyyttä heikentävät rakenteelliset tekijät eivät ole kadonneet vaan vaikuttavat jatkuvasti suhdanteista riippumatta. Väestön ikääntyminen on jo kasvattanut eläkemenoja sekä hoito- ja hoivamenoja, ja samankaltainen kehitys jatkuu kuluvalle vuosikymmenellä ja edelleen sen jälkeen. Julkisessa taloudessa on kestävyysvaje, jota ei ole vielä ratkaistu.

Valtionhallinto kantaa suurimman osan koronavirustilanteen vuoksi päätettyjen tukitoimien kustannuksista. Finanssipolitiikka on voimakkaasti elvyttävää kuluvana vuonna. Vuodesta 2021 lähtien valtiontalouden alijäämä alkaa pienentyä, kun talous kasvaa ja iso osa tukitoimenpiteistä loppuu.

Paikallishallinnon tilanne pysyy vaikeana. Paikallishallinnon rahoitusasemaa rasittaa väestön ikääntymisestä johtuva sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluiden tarpeen ja menojen kasvu. Käsillä oleva taantuma supistaa verotuloja, mutta toisaalta kuluvana ja ensi vuonna valtio tukee kuntataloutta koronavirustilanteen vuoksi voimakkaasti.

Työeläkelaitosten ylijäämä sulaa v. 2020 tilapäisesti lähes kokonaan, kun työeläkemaksua alennetaan väliaikaisesti ja työllisyystilanteen heikkeneminen supistaa maksutuloja. Työeläkelaitosten ylijäämä jää myös tulevina vuosina puolen prosentin tuntumaan, kun eläkemenojen kasvu jatkuu ja alhainen korkotaso hidastaa työeläkelaitosten omaisuustulojen kasvua.

Muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasemaa heikentävät runsaat lomautukset, työttömyyden lisääntyminen ja työttömyysturvaan tehdyt väliaikaiset laajennukset. Muiden sosiaaliturvarahastojen tilannetta helpottaa v. 2021 lomautettujen määrän aleneminen sekä työttömyysvakuutusmaksun korottaminen.

Julkinen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen on kääntynyt jyrkkään kasvuun ja nousee v. 2020 yli 10 prosenttiyksikköä n. 70 prosenttiin. Velkasuhteen äkillinen kasvu johtuu bruttokansantuotteen supistumisesta sekä etenkin valtionhallinnon alijäämän mittavasta kasvusta. Vuoteen 2024 mennessä velkasuhde nousee yli 75 prosenttiin.

Julkisen talouden tämän hetken merkittävimmät riskit linkittyvät läheisesti yleiseen talouskehitykseen. Nyt näyttää siltä, että talouskasvu olisi toipumassa tämän vuoden loppupuolelta alkaen. Mahdollinen epidemian uusi aalto, yleisen epävarmuuden kasvu sekä mahdollisesti jälleen kiristettävät sulkutoimet voisivat kuitenkin hidastaa talouden toipumista ja heikentää julkista taloutta. Lisäksi julkisen talouden ehdolliset vastuut ja erityisesti takausten huomattava kasvu muodostavat riskin julkiseen talouteen. Takaustavastuiden keskittyminen tietyille toimialoille ja yrityksille lisää takausvastuisiin liittyviä riskejä. Takausvaltuuksia myös kasvatetaan kuluvana vuonna osana yrityksille kohdistettuja tukitoimia. Vastuiden mittava laukeaminen kasvattaisi julkisia menoja ja nopeuttaisi entisestään velkasuhteen kasvua.

Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja kansantalouden tilinpidon mukaan

% BKT:sta	2018	2019*	2020**	2021**
Verot ja sosiaaliturvamaksut	42,4	42,2	41,9	42,7
Julkisyhteisöjen menot	53,4	53,3	59,8	57,6
Julkisyhteisöjen nettoluotonanto	-0,9	-1,0	-7,7	-5,0

Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja kansantalouden tilinpidon mukaan

% BKT:sta	2018	2019*	2020**	2021**
— Valtionhallinto	-1,2	-1,2	-7,2	-4,4
— Paikallishallinto	-0,9	-1,1	-0,4	-1,0
— Työeläkelaitokset	1,0	1,1	0,1	0,4
— Muut sosiaaliturvarahastot	0,2	0,3	-0,2	-0,1
Perusjäämä	-0,7	-0,8	-7,7	-5,0
Rakenteellinen jäämä	-1,4	-1,7	-5,3	-3,6
Julkisyhteisöjen bruttovelka	59,6	59,2	70,2	72,8
Valtionvelka ¹⁾	44,9	44,2	53,3	55,6

¹⁾ VM:n kansantalousosaston arvio valtion velasta eroaa budjetoidun perusteella arvioidusta.

Keskeiset muutokset suhteessa kevään 2020 julkisen talouden suunnitelmaan**Julkisen talouden rahoitusasemaan vaikuttavat muutokset suhteessa kevään 2020 julkisen talouden suunnitelmaan ¹⁾**

Kansantalouden tilinpidon mukaan, % BKT:sta	2021
Julkisen talouden rahoitusasema, kevät 2020	-4,0
Valtio:	
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,2
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	-1,3
Muiden tekijöiden vaikutus	-0,5
Paikallishallinto:	
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,1
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,1
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,4
Muiden tekijöiden vaikutus	0,2
Työeläkerahastot:	
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,2
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	-0,3
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0
Muiden tekijöiden vaikutus	0,2
Muut sosiaaliturvarahastot:	
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,1
Muiden tekijöiden vaikutus	-0,2
Julkisen talouden rahoitusasema, syksy 2020	-5,0

¹⁾ Pyörityksistä johtuen luvut eivät välttämättä summaudu yhteen.

3. Hallituksen talous- ja finanssipolitiikka

Pääministeri Marinin hallituksen talouspolitiikan päämääränä on hyvinvoinnin lisääminen. Tällä tarkoitetaan ekologisesti ja sosiaalisesti kestävästä talouskasvusta, korkeaa työllisyyttä ja kestävästä julkisesta taloudesta.

Hallitus asetti hallitusohjelmassaan keskeisiksi talouspolitiikan tavoitteiksi:

- normaalin kansainvälisen ja siitä heijastuvan kotimaisen talouskehityksen oloissa työllisyysaste nostetaan 75 prosenttiin ja työllisten määrä vahvistuu vähintään 60 000 henkilöllä vuoden 2023 loppuun mennessä
- normaalin kansainvälisen talouden tilanteessa julkinen talous on tasapainossa v. 2023
- hallituksen päätöksillä eriarvoisuus vähenee ja tuloerot pienenevät
- hallituksen päätöksillä Suomi kulkee kohti hiilineutraaliutta vuoteen 2035 mennessä.

Koronaviruspandemia on muuttanut Suomen ja kansainvälisen talouden näkymiä rajusti kuluvan vuoden aikana. Maailmantalous on ajautunut syvään taantumaan ja kotimainen kysyntä on vähentynyt voimakkaasti. Tämän seurauksena Suomen bruttokansantuote supistuu, työllisyys heikenee ja työttömyysaste kääntyy nousuun.

Koronaviruksen aiheuttama kriisi on vauhdittanut valtion velkaantumista ja luonut tarpeen tämentää hallitusohjelman tavoitteita julkisen talouden pidemmän aikavälin vakauttamisesta. Hallitus laatii vaiheittain tiekartan pitkän aikavälin toimista, joilla julkisen talouden kestävyttä vahvistetaan (julkisen talouden kestävyystiekartta). Ensimmäisessä vaiheessa 2.6.2020 hallitus määritteli julkisen talouden vahvistamisen päätavoitteeksi vakauttaa julkisen talouden velka suhteessa BKT:een vuosikymmenen loppuun mennessä.

Osana kestävyystiekarttaa hallitus on myös tämentänyt työllisyyden lisäämistä koskevia tavoitteitaan. Hallitus tekee hallituskauden aikana taloutta vahvistavia työllisyystoimia, joiden tavoitteena on saavuttaa 80 000 lisätyöllisen työllisyysvaikutukset. Vuoden 2020 budjettiriihessä päätetyillä toimenpiteillä tavoitellaan 31 000—36 000 lisätyöllistä, yhteenlaskettuna hallituksen jo aikaisemmin tekemien työllisyyttä kasvattavien toimien ja työmarkkinajärjestöille annetun neuvottelutoimeksiannon kanssa.

3.1. Finanssipolitiikan linja

Pääministeri Marinin hallitus toteuttaa aktiivista ja vastuullista finanssipolitiikkaa, joka mitoiteetaan suhdannetilanteen edellyttämällä tavalla. Hallitus on reagoinut koronaviruspandemiaan ja sitä seuranneeseen taantumaan aktiivisella finanssipolitiikalla. Vuoden 2020 aikana on päätetty lukuisista toimista koronavirustilanteen hoitamiseksi, niin viruksen leviämisen hillitsemiseksi kuin kansalaisten ja yritysten tukemiseksi. Myös budjetin automaattiset vakauttajat tukevat kysyntää taantumassa. Osa vuoden 2020 lisätalousarvioissa tehdyistä päätöksistä heijastuu myös vuoteen 2021 esimerkiksi monivuotisten väylähankkeiden ja yritystukien maksatusten muodossa. Nämä kasvattavat valtion budjetin menoja n. 1,0 mrd. eurolla v. 2021. Kuntatalouden tukemista jatketaan edelleen v. 2021, minkä lisäksi hallitus esittää mittavat määrärahavaraukset koronavirustilanteen välittömiin kustannuksiin, kuten testaamiseen ja hoitoon. Hallitus katsoo perus-

telluksi tukea työllisyyttä, tuotantoa ja talouden toimeliaisuutta talouden hauraan elpymisen vaiheessa v. 2021 mm. ottamalla käyttöön kehyssäännön mahdollistaman poikkeusolojen mekanismin. Mikäli Suomen talous kuitenkin elpyy ennakoitua nopeammin koronavirustilanteen aiheuttamasta shokista, hallitus varautuu kiristämään finanssipolitiikkaa.

Vuoden 2021 finanssipolitiikan mitoitukseen tulee vaikuttamaan myös EU:n elpymispaketin ja siihen liittyvän Suomen kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelman (Suomen kestävä kasvun ohjelma) toimeenpano. Hallitus on linjannut budjettiriihessä Suomen kestävä kasvun ohjelman kohdentamisesta kuuteen painopistealueeseen¹⁾ sekä niitä muodostettaessa käytettävistä kriteereistä²⁾. Valtioneuvosto tulee antamaan eduskunnalle syysistuntokauden aikana selonteon koskien EU:n elpymisvälineen kautta kanavoitavan rahoituksen kansallista hyödyntämistä, mukaan lukien alustava kansallinen elpymis- ja palautumissuunnitelma. Alustava elpymis- ja palautumissuunnitelma toimitetaan Euroopan komissioon syksyn kuluessa ja lopullinen suunnitelma 30.4.2021 mennessä.

Kriisin jälkeisen elvytyksen ja jälleenrakentamisen rinnalle on haettava toimet, joilla julkinen talous pysyy vakaalla ja tasapainoisella uralla. Tämä on välttämätöntä ottaen huomioon hallituksen lupaus sukupolvien välisestä oikeudenmukaisuudesta.

Finanssipolitiikan tavoitteet ja säännöt

Hallituksen tavoitteena on vakauttaa julkisen talouden velka suhteessa BKT:een vuosikymmenen loppuun mennessä.

Perimmäisenä tavoitteena on julkisen talouden kriisinsietokyvyn ja kestävyiden vahvistaminen. Julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyiden turvaaminen edellyttää toimien jatkamista myös kuluvan vaalikauden jälkeen.

Euroopan komissio julkaisi 20.3.2020 tiedonannon³⁾, jossa otettiin käyttöön vakaus- ja kasvupolitiikan yleinen poikkeuslauseke⁴⁾ perustuen koronavirustilanteen aiheuttamaan vakavaan taloudelliseen taantumaan koko EU-alueella ja tarpeeseen vastata siihen riittävän suurella julkisella panoksella. Jäsenvaltiot tukivat yhteislausunnossaan⁵⁾ 23.3.2020 lausekkeen käyttöönottoa. Yleisen poikkeuslausekkeen perusteella jäsenvaltioiden voidaan sallia tilapäisesti poiketa julkistalouden keskipitkän aikavälin tavoitteeseen tähtäävältä sopeuttamisuralta edellyttäen, että tämä ei vaaranna julkistalouden keskipitkän aikavälin kestävyttä.

¹⁾ Painopistealueet ovat: 1) Koulutus, tutkimus- ja innovaatiotoiminnalla Suomi takaisin kestävä kasvun uralle, 2) Vihreä siirtymä tukee talouden rakennemuutosta, 3) Suomen kansainvälisen kilpailukykyyn turvaaminen, 4) Kestävä infrastruktuurin ja digitalisaation vahvistaminen, 5) Työmarkkinoiden toiminta, työttömille suunnatut palvelut ja työelämän kehittäminen, sekä 6) Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden saatavuuden vahvistaminen ja kustannusvaikuttavuuden lisääminen.

²⁾ Kriteereinä ovat pitkän aikavälin positiiviset vaikutukset, kasvupotentiaalin sekä taloudellisen ja sosiaalisen kantokyvyn lisääminen, vihreän siirtymän ja digitalisaation tukeminen sekä tuottavuuden parantaminen koko maassa, sekä rahoituksen väliaikaisuus.

³⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1591119459569&uri=CELEX:52020DC01>

⁴⁾ Asetus (EY) 1466/97 artiklat 5(1), 6(3), 9(1) ja 10(3), sekä asetus (EY) 1467/97 artiklat 3(5) ja 5(2)

⁵⁾ <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/03/23/statement-of-eu-ministers-of-finance-on-the-stability-and-growth-pact-in-light-of-the-covid-19-crisis/>

Koko EU:ta koskevan poikkeuslausekkeen käyttöönotto tarkoittaa, että myös Suomessa vallitsevat vakaus- ja kasvusopimuksen mukaiset poikkeusolot. Kotimaisessa lainsäädännössä (finanssipoliittinen laki 869/2012¹⁾ ja julkisen talouden suunnitelmaa koskeva asetus 120/2014) viitataan finanssipoliittisen sopimuksen²⁾ 3 artiklan 3 kohdan b alakohdan mukaisiin poikkeuksellisiin olosuhteisiin³⁾, jotka vastaavat yllä mainittua vakaus- ja kasvusopimuksen mukaista määritelmää. Vallitsevien poikkeuksellisten olosuhteiden vuoksi hallitus ei asettanut julkisen talouden suunnitelmassa 16.4.2020 julkisen talouden monivuotisia tavoitteita tai julkisyhteisöjen alasektoreittaisia rahoitusasemataavoitteita. Julkisyhteisöjen monivuotiset tavoitteet on mielekästä asettaa vasta, kun on vankempi käsitys lähtökohdista.

Hallitus totesi 16.3.2020 yhteistoiminnassa tasavallan presidentin kanssa Suomen olevan poikkeusoloissa koronavirustilanteen vuoksi. Hallitus antoi eduskunnalle ensimmäiset valmiuslain käyttöönottoasetukset 17.3.2020. Valmiuslain nojalla voimassa olleet asetukset kumottiin 16.6.2020. Tässä poikkeuksellisessa tilanteessa hallitus totesi vuoden 2020 ensimmäisen lisätalousarvion yhteydessä, että valtiontalouden menokehys ei rajoita vuoden 2020 menoja.

Valtiontalouden kehysmenettely on keskeisin hallituksen finanssipoliitiikan ankkuri muiden keskipitkän aikavälin finanssipoliittisten sääntöjen jäätyä taka-alalle koronavirustilanteen myötä. Hallitusohjelman mukaisia ja muita toimenpiteitä toteutetaan siinä määrin, kuin se on kehyksen puitteissa mahdollista. Hallitus on sitoutunut valtiontalouden kehysmenettelyyn ja palaamaan julkisen talouden suunnitelmassa 7.10.2019 asetettuun vaalikauden kehykseen vuodesta 2021 lukien.

Koronavirustilanne on poikkeusolojen ja valmiuslain voimassaolon päättymisen jälkeenkin jatkunut vaikeana, mistä johtuen vielä vuoden 2021 ajan käytössä on koronavirustilanteeseen liittyviä poikkeuksia: koronaan liittyvät välittömät terveysturvallisuuden kustannukset katetaan täysimääräisesti kehyksen ulkopuolisina menoina, minkä lisäksi tilanteen epävarmuuden takia vuodelle 2021 varataan ylimääräinen 500 milj. euroa käytettäväksi kertaluonteisiin ja finanssipoliittisesti pakollisiin koronavirustilanteesta aiheutuviin menotarpeisiin (ks. myös luku 5.1). Jos edellä mainittuja menoja aiheutuu vähemmän kuin mihin kehyksessä on varauduttu, erotusta ei käytetä muiden menojen lisäämiseen.

¹⁾ Laki talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista

²⁾ Sopimus talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta

³⁾ Finanssipoliittisen sopimuksen 3 artiklan 3 kohdan b alakohdassa määritellään seuraavasti: ”Poikkeuksellisilla olosuhteilla” tarkoitetaan epätavallista tapahtumaa, johon asianomainen sopimuspuoli ei voi vaikuttaa ja jolla on merkittävä vaikutus julkisen talouden rahoitusasemaan, tai talouden vakavaa taantumaa sellaisena kuin se on esitetty tarkistetussa vakaus- ja kasvusopimuksessa, edellyttäen, että asianomaisen sopimuspuolen väliaikainen poikkeaminen ei vaaranna julkisen talouden kestävyyttä keskipitkällä aikavälillä.” Vakaus- ja kasvusopimuksen korjaavan osan (asetus 1467/97) 2 artiklan 2 kohdassa vakava taloudellinen taantumaa viitataan seuraavasti: ”Komission ja neuvoston arvioidessa ja päättäessä liiallisen alijäämän olemassaolosta perussopimuksen 126 artiklan 3—6 kohdan mukaisesti ne voivat pitää vakavasta taloudellisesta taantumasta johtuvaa viitearvon ylittymistä 126 artiklan 2 kohdan a alakohdan toisessa luettelukohdassa tarkoitetulla tavalla poikkeuksellisenä, jos viitearvon ylittyminen johtuu vuotuisen bruttokansantuotteen määrän negatiivisesta kasvuvauhdistai tai tuotannon supistumisesta pitkittyneen ajanjakson aikana vuotuisen bruttokansantuotteen määrän kasvun ollessa hyvin hidasta suhteessa sen kasvupotentiaaliin.”

Poikkeuksellisten suhdannetilanteiden varalle valtiontalouden kehysääntö sisältää mekanismin, joka tarvittaessa mahdollistaa kertaluonteisten menojen lisäämisen enintään 1 mrd. eurolla (enintään 500 milj. eurolla vuodessa). Talouspoliittinen ministerivaliokunta totesi valtiovarainministeriön kansantalousosaston valmistelun ja Suomen Pankin ja taloudellisten tutkimuslaitosten tilannearvion pohjalta 20.5.2020, että poikkeusolojen määritelmä täyttyy ja puolsi poikkeusolojen mekanismin käyttöönottoa hallitusohjelman mukaisesti. Poikkeusolojen mekanismin käyttöönotto on otettu huomioon vuoden 2021 kehystasossa.

3.2. Finanssipolitiikan toimenpiteet

Toimenpiteet finanssipolitiikan tavoitteiden saavuttamiseksi

Kestävyystiekartan mukaisesti keskeiset keinot julkisen talouden vahvistamiseksi ovat:

- Työllisyyden lisääminen ja työttömyyden vähentäminen
- Talouskasvun edellytysten vahvistaminen
- Julkisen hallinnon tuottavuuden vahvistaminen sekä kustannustehokkuutta lisäävät toimet
- Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus

Työllisyyttä lisätään ja työttömyyttä vähennetään mm. vuoden 2020 alussa voimaan tulleella työttömyysturvan lisäpäiväoikeuden alaikärajan nostolla, uudistamalla palkkatukisäännöksiä, laajentamalla oppivelvollisuutta, alentamalla varhaiskasvatusmaksuja sekä siirtymällä kohti pohjoismaista työvoimapalvelujen mallia. Lisäksi hallitus antaa työmarkkinaosapuolille toimeksianton tehdä yhteinen tasapainoinen esitys toimiksi, joilla voidaan edistää yli 55-vuotiaiden työllisyysastetta sekä parantaa heidän työmarkkina-asemaansa ja työssä jaksamista. Esitystä työmarkkinaosapuolilta edellytetään marraskuun 2020 loppuun mennessä. Mikäli toimeksianto ei johda asetettuihin tavoitteisiin, hallitus linjaa tarvittavat toimet yksityiskohtineen joulukuussa 2020. Hallitus jatkaa työllisyystoimien valmistelua niin, että seuraava osa työllisyyttä tukevista toimista voidaan päättää hallituksen puoliväliriihessä keväällä 2021.

Talouskasvun edellytyksiä tuetaan mm. vahvistamalla tutkimus- ja kehitystoiminnan edellytyksiä osana Suomen kestävän kasvun ohjelmaa. Linjaukset päätetään syksyllä eduskunnalle annettavassa selonteossa.

Julkisen hallinnon tuottavuutta ja kustannustehokkuutta vahvistetaan julkisia hankintoja, tilaushallintoa ja digitalisaatiota koskevin toimenpitein sekä lisäämällä sote-palvelujen kustannustehokkuutta ja vaikuttavuutta.

Hallitus antaa sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta koskevat lakiesitykset eduskunnalle joulukuussa 2020. Hallituksen tavoite on toteuttaa sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus niin, että järjestämisvastuu siirtyy sote-maakunnille 1.1.2023. Uudistuksen vaikutus julkisen talouden kestävyyteen riippuu siitä, missä määrin sote-maakunnat pystyvät kustannustehokkaaseen toimintaan ja miten niitä siihen valtion toimesta ohjataan. Säästöjen syntyminen 2020-luvun aikana on kuitenkin epävarmaa, sillä uudistukseen sisältyy merkittäviä muutuskustannuksia. Menojen kasvun hillinnän edellytykset paranevat vuosikymmenen lopulla ja 2030-luvulla.

Budjettiriihessä 16.9.2020 tehtyjä linjauksia täydennetään kehysriihessä 2021, kun kestävyystiekartta viimeistellään. Myös EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen rahoituksen kansallinen kohdentaminen linkittyy kestävyystiekartan toimeenpanoon.

Jos valmisteltavat rakenteelliset uudistukset ja kasvua vauhdittavat uudistukset eivät riitä vahvistamaan julkista taloutta tavoitellusti, hallitus on sitoutunut toteuttamaan uusia toimenpiteitä tai turvautumaan myös julkisiin tuloihin ja menoihin nopeasti vaikuttaviin toimiin.

Hallitusohjelman toimeenpanoa jatketaan. Hallitusohjelman mukaiset pysyvät menolisäykset ovat n. 1,3 mrd. euroa vuoden 2021 tasolla (1,1 mrd. euroa v. 2020) verrattuna kevään 2019 tekemiseen julkisen talouden suunnitelmaan. Panostukset kohdentuvat mm. sosiaaliturvaan ja sosiaali- ja terveyspalveluihin, varhaiskasvatukseen, koulutukseen ja tutkimukseen sekä ympäristön-suojeluun ja ilmastopoliittisiin toimiin.

Pysyvät menolisäykset katetaan pääosin päätösperäisin pysyvin lisätuloin ja uudelleenkohdenuksin. Verotusta koskevilla ratkaisilla pyritään edistämään myös ilmastotavoitteita. Hallitus tiivistää veropohjaa ja korottaa välillisiä veroja. Vuonna 2021 alkoholin, tupakan ja lämmityspolttoaineiden verotusta kiristetään hallitusohjelman mukaisesti. Samalla sähköveroa alennetaan luokan II osalta EU:n minimiin. Ansiotuloverotukseen tehdään ansiotason mukaiset indeksitarkistukset. Veroperustemuutosten vuosittaisen yhteisvaikutus vähentää valtion verotuloja n. 0,3 mrd. euroa vuoden 2021 osalta. Tämän lisäksi valtion verokertymää pienentää kuntien yhteisö-veron jako-osuuden kasvattaminen kuntatalouden tukemiseksi.

Hallitus toteuttaa vaalikauden aikana kertaluonteisen tulevaisuusinvestointiohjelman, joka ei lisää julkisia menoja enää v. 2023. Vuodelle 2021 tästä kokonaisuudesta on tähän mennessä kohdennettu n. 440 milj. euroa. Lisäksi valtion asuntorahastosta kohdennetaan lähes 80 milj. euron lisäpanostukset v. 2021.

Tulevaisuusinvestointiohjelman seuraavassa vaiheessa EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen ja tulevaisuusinvestointien rahoitus yhdistetään rakenne- ja suhdannepoliittisesti vaikuttavaksi kokonaisuudeksi. Siltä osin kuin rahoitusta osoitetaan hallituksen alkuperäisiin tulevaisuusinvestointikohteisiin, tavoitteena on sisällyttää vuoden 2021 määrärahoja koskevat esitykset talouspoliittisen ministerivaliokunnan valmistelun pohjalta täydentävään talousarvioesitykseen. Määrärahoihin sisällytetään esimerkiksi ammatillisen koulutuksen resursseja, varhaiskasvatusta, jatkuvaa oppimista, työelämän ja työhyvinvoinnin kehittämistä, luonnonsuojelua ja harvaan asutun maaseudun kehittämistä koskevat esitykset.

Alun perin tulevaisuusinvestoinneille osoitettua varausta katsotaan rakenne- ja suhdannepoliittisesti järkeväksi kohdentaa myös muihin tarkoituksiin kuin hallitusohjelmassa listattuihin kohteisiin. Siltä osin kuin näin toimitaan, ei menoja rahoiteta omaisuustuloin. Markkinatilanteen vuoksi myös jo aiemmin päätettyjen tulevaisuusinvestointien rahoittamiseen liittyviä osakemyyntejä on lykätty siten, että niiden oletetaan ajoittuvan vuosille 2021–2022.

Näkymät finanssipolitiikan tavoitteiden saavuttamiseksi

Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan julkinen talous on alijäämäinen koko hallituskauden ajan, ja julkinen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen kasvaa 76 prosenttiin vuoteen 2024 mennessä. Ilman julkista taloutta vahvistavia toimia velkasuhde jatkaa kasvuaan koko 2020-luvun ajan. Talouskasvu pysyy vaimeana ja sekä valtion että kuntatalouden tulojen ja menojen välinen epätasapaino kasvaa, kun väestön ikääntyminen kasvattaa eläke-, terveydenhoito- ja hoivamenoja.

Poikkeuksellisista olosuhteista johtuen julkisen talouden suunnitelmassa ei 16.4.2020 asetettu rahoitusasematavoitteita julkisen talouden rahoitusasemalle tai julkisen talouden alasektoreille. Näin ollen tavoitteiden saavuttamista ei myöskään voida arvioida.

4. Talousarvioesityksen tuloarviot

Valtion budjettitalouden tuloiksi ilman nettolainanottoa arvioidaan 53,4 mrd. euroa v. 2021. Verojen ja veroluontoisten maksujen osuus on n. 45,2 mrd. euroa (85 %). Valtion verotulojen arvioidaan supistuvan 3,8 % v. 2021 eli 1,8 mrd. euroa vuoden 2020 varsinaiseen talousarvioon nähden. Tulot ilman lainanottoa alenevat vastaavasti 2,1 mrd. euroa.

Tuloarviot osastoittain vuosina 2019—2021¹⁾

Tunnus	Osasto	v. 2019 tilinpäätös milj. €	v. 2020 varsinainen talousarvio milj. €	v. 2021 esitys milj. €	Muutos 2020—2021	
					milj. €	%
11.	Verot ja veronluonteiset tulot	45 272	46 995	45 186	-1 809	-4
12.	Sekalaiset tulot	6 044	5 906	5 717	-188	-3
13.	Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tuloutukset	1 843	2 494	2 389	-106	-4
15.	Lainat, pl. nettolainanotto ja velanhallinta	107	98	143	45	46
	Yhteensä	53 266	55 493	53 435	-2 058	-4
15.03.01	Nettolainanotto ja velan- hallinta	1 793	2 198	10 761	8 563	390
	Yhteensä	55 059	57 691	64 197	6 505	11

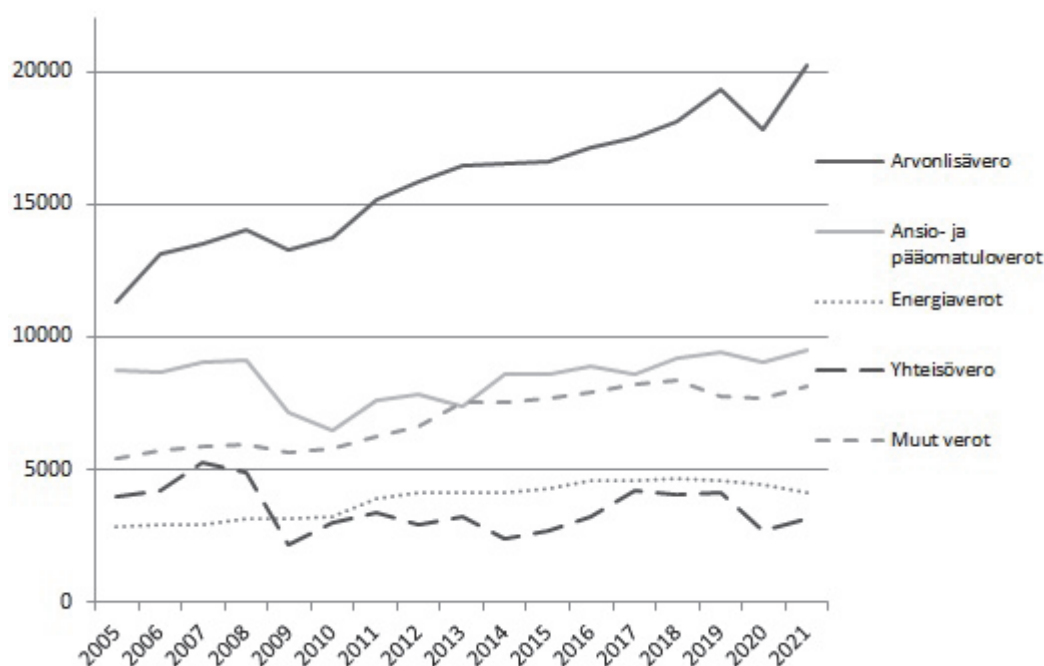
¹⁾ Jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

Oheisessa kuviossa on esitetty valtion verotulojen kehitys keskeisimpien verolajien osalta v. 2007—2021. Verotulojen kasvu on viime vuosina ollut maltillista, ja v. 2020 ne pienenevät merkittävästi koronaviruspandemian talousvaikutusten takia. Verotulot kääntyvät kasvuun taloudellisen aktiviteetin elpyessä v. 2021. Osa vuoden 2020 verotuotoista maksetaan vasta vuoden 2021 puolella, kun verojen maksujärjestelyn ehtoja kevennettiin määräaikaaisesti. Maksujärjestelyiden vaikutus kasvattaa valtion vuoden 2021 verotuottoa yhteensä arviolta 0,5 mrd. euroa. Tästä vaikutuksesta selvästi suurin osa tulee arvonnäisäveroon liittyvistä maksujärjestelyistä. Valmisteverotuksen verotusmenettelyissä tapahtuvan muutoksen takia valmisteverojen maksu myöhentyy

vuoden 2021 alusta lähtien, minkä arvioidaan puolestaan siirtävän verotuloa seuraavaan vuoteen n. 0,6 mrd. euroa. Lisäksi kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta korotetaan 12 prosenttiyksiköllä verovuodelle 2021, mikä pienentää valtion verotuottoa n. 0,6 mrd. euroa v. 2021.

Arvonlisävero muodostaa valtion suurimman yksittäisen tulonlähteen. Sen tuotto määräytyy pitkälti yksityisen kulutuksen kehityksen perusteella. Yhteisöveron tuotto on riippuvainen yritysten tulokehityksestä ja sille on tyypillistä voimakkaat suhdannevaihtelut. Talouskasvun elpyminen näkyikin voimakkaimmin yhteisöveron tuotossa. Pitkällä aikavälillä yhteisöveron tuottoa on vähentänyt osaltaan se, että verokilpailun vuoksi yhteisöverokantaa on alennettu, kun tavoitteena on ollut varmistaa Suomen säilyminen kilpailukykyisenä investointikohteena. Energiaveron tuotto on kehittynyt verrattain vaimeasti, vaikka energiaveroihin on tarkastelujaksolla tehty korotuksia. Nimellisten verotasojen korotusten vastapainona energiaverokertymää on pienentänyt veropohjien kehitys sekä korkeammin verotettujen energiatuotteiden korvautuminen kevyemmin verotetuilla. Valmisteverotuksen verotusmenettelyiden muutokset alentavat energiaverotuottoja kertaluonteisesti n. 0,4 mrd. euroa v. 2021.

Kuvio 3. Valtion verotulot verolajeittain vuosina 2005—2021 (milj. euroa)

4.1. Keskeiset veroperustemuutokset

Pääministeri Marinin hallituksen veropolitiikan yhtenä tavoitteena on varmistaa hyvinvointiyhteiskunnan rahoitus pohja digitaalisessa ja nopeasti kehittyvässä maailmantaloudessa. Tiivistämällä veropohjaa mahdollistetaan matalat verokannat ja tasapuolinen verotus, jotka edistävät yritystoimintaa, työllisyyttä, kasvua ja hyvinvointia.

Verotuksessa haetaan ratkaisuja, jotka edistävät hallituksen ilmastotavoitteita taloudellisesti tehokkaimmin, nopeuttavat siirtymää pois fossiilisista polttoaineista ja jotka samalla täyttävät sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vaatimukset. Tähän liittyy energiaverotuksen uudistus, liikenteen verotuksen uudistus, kiertotalouden edistäminen sekä päästöihin perustuvan kulutusverotuksen selvittäminen. Osana kestävä kehityksen verouudistusta energiantuotannon päästöohjausta lisätään poistamalla energiaintensiivisen teollisuuden energiaveron palautusjärjestelmä ja alentamalla II veroluokan sähkövero EU:n sallimalle minimitasolle.

Hallitusohjelman mukaisesti verotuksen kiristyminen kohdistuu pääasiassa valmisteverotukseen. Tavoitteena on rahoittaa hallitusohjelman pysyviä menolisäyksiä ja samalla ohjata kulutusta ympäristöystävällisempään ja terveellisempään suuntaan. Terveyttä pyritään edistämään korottamalla tupakan, alkoholin ja virvoitusjuomien valmisteveroja hallituskauden aikana. Kulutusverotuksen kiristymistä on kompensoitu pieni- ja keskituloisille tuloverotuksen keventämisen kautta. Ansiotuloverotukseen tehdään vuosittain indeksitarkistus.

Hallitus on sitoutunut siihen, että se ei käytä verohuojennuksia tai verotukia kehysten kiertämiseksi. Hallitusohjelman mukaisesti hallituksen veroperusteisiin tekemien muutosten verotuotto-vaikutus kompensoidaan kunnille.

Muutokset vuonna 2021

Hallitusohjelman mukaisesti ansiotuloveroperusteisiin tehdään indeksitarkistus kaikilla tulotasoilla, mikä pienentää valtion verotuloja vuositasolla 225 milj. euroa. Indeksitarkistuksella tavoitellaan sitä, että verotus ei kiristyisi verojärjestelmän progressiivisuuden ja yleisen ansiotason nousun seurauksena. Lisäksi veropohjaa tiivistetään v. 2021 jatkamalla asuntolainan korkojen verovähennysoikeuden asteittaista poistoa.

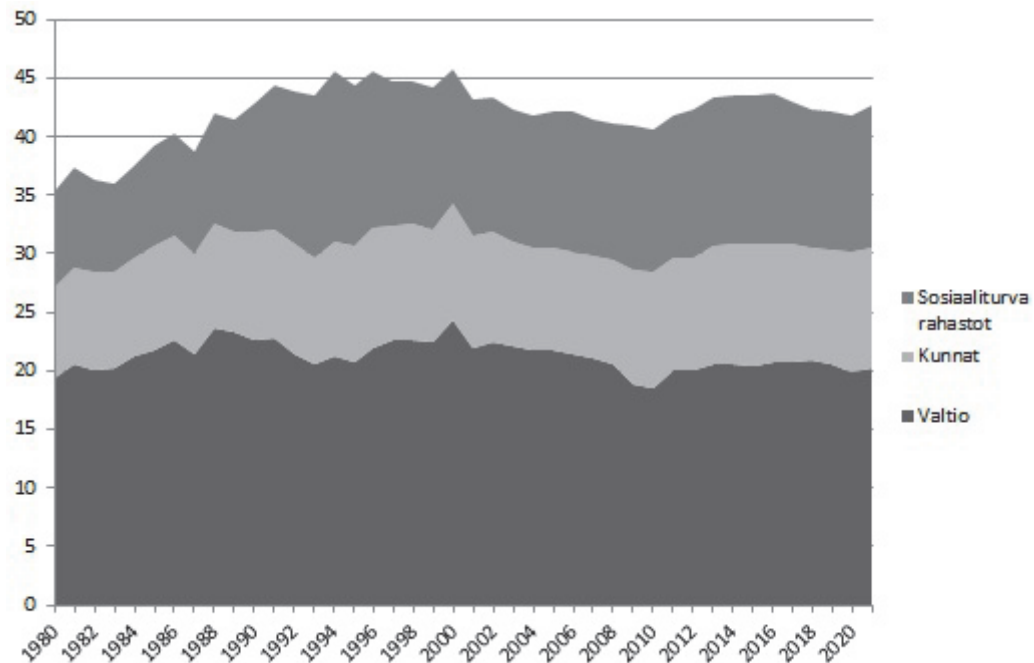
Arvonlisäverovelvollisuuden alarajaa korotetaan 15 000 euroon vuoden 2021 alusta lukien, minkä arvioidaan pienentävän verotuottoa vuositasolla n. 20 milj. euroa. Vaikutuksen arvioidaan näkyvän kuitenkin pääosin vasta vuoden 2022 verotuotossa veronmaksuaikataulujen takia. Lisäksi EU:n ulkopuolelta tuotavien vähäarvoisten tuotteiden verovapaus poistuu vuoden 2021 aikana.

Yritysten ja tutkimuslaitosten tutkimusyhteistyötä tuetaan yhteisöverosta tehtävällä lisävähennyksellä vuosina 2021—2024. Tähän liittyvän hallituksen esityksen mukaan vähennyksen arvioidaan pienentävän valtion yhteisöverokertymää vuonna 2021 n. 6 milj. eurolla ja yhteisöveron maksuunpanoa vuositasolla n. 8 milj. eurolla.

Hallitusohjelmassa linjattua energiaverouudistusta aletaan toteuttaa vuoden 2021 aikana. Työko- ne- ja lämmityspolttoaineiden verotusta kiristetään ja sähköveroluokka II alennetaan EU:n minimitasolle. Osana yritystukien karsimista parafiinisen dieselin verotuki poistetaan ja pienennys aloitetaan v. 2021. Näiden toimien arvioidaan vähentävän verotuloja vuositasolla 43 milj. eurolla.

Terveiden edistämiseksi myös tupakan (+50 milj. euroa) ja alkoholin (+50 milj. euroa) verotusta kiristetään. Viennin edellytysten turvaamiseksi väylämaksun puolitus jatketaan (-48 milj. euroa). Lisäksi arpajaisveroa alennetaan (-87 milj. euroa).

Kuvio 4. Julkisyhteisöjen verotulot sektoreittain suhteessa kokonaistuotantoon 1990—2021 (kokonaisveroaste)

4.2. Veronalaisten tulojen ja muun veropohjan kehitys

Verokertymiin vaikuttaa veroperustemuutosten lisäksi veropohjan kehitys, joka on puolestaan riippuvainen kansantalouden ja sen eri osien kehityksestä. Tuloarvioiden perustana käytetyt veropohjan kehitysarviot (oheinen taulukko) on johdettu talousarvioesityksen liitteenä olevassa Taloudellisessa katsauksessa esitetystä valtiovarainministeriön ennusteesta.

Eräiden veronalaisiin tuloihin ja veropohjaan vaikuttavien tulo- ja kysyntäerien kehitysarviot

	2018	2019	2020	2021
	vuosimuutos, %			
Veronalaiset ansio- ja pääomatulot	4,9	3,2	-0,2	2,4
— palkkatulot	4,2	3,7	-2,0	2,9
— eläkkeet ja muut sosiaalietuudet	0,3	1,8	8,3	0,1
— pääomatulot	5,4	4,9	-10,5	5,8
Ansiotasoindeksi	1,7	2,1	1,7	2,5
Toimintaylijäämä	1,4	1,9	-8,4	7,4
Kotitalouksien verollisten kulutusmenojen veropohja	2,6	1,5	-3,5	5,4
Arvonlisäveron pohja	2,5	1,8	-2,3	6,1

Eräiden veronalaisiin tuloihin ja veropohjaan vaikuttavien tulo- ja kysyntäerien kehitys-arviot

	2018	2019	2020	2021
Bensiinin kulutus	-0,7	-1,8	-5,9	0,2
Dieselöljyn kulutus	3,5	-1,8	-0,5	-0,9
Sähkön kulutus	4,3	-4,1	-3,9	3,6
Verollisen alkoholin kulutus	0,9	-2,6	1,0	-2,8
Verotettavat uudet henkilöautot (kpl)	117 900	109 000	97 000	110 000
Kuluttajahintaindeksi	1,1	1,0	0,4	1,2

4.3. Verotuloarvioiden riski- ja herkkyystarkastelu

Kuten edellä todettu, talousarvioesityksen verotuloarvio pohjautuu valtiovarainministeriön talousennusteeseen ja sen mukaiseen arvioon veropohjien kehityksestä. Ennustetusta poikkeavan talouskehityksen vaikutukset verokertymään riippuvat siitä, mihin tekijöihin poikkeama perustuu. Vaikutukset muodostuvat sitä suuremmiksi, mitä enemmän makrokehitystä koskeva ennustepoikkeama on lähtöisin kotimaisesta kysynnästä verrattuna ulkoisen kysynnän kautta tuleviin muutoksiin. Toteutuneen kehityksen perusteella arvioidaan, että talouskasvun hidastuminen prosenttiyksiköllä heikentäisi valtion rahoitusasemaa n. 0,3 prosenttiyksikköä suhteessa kokonaistuotantoon. Tästä valtaosa perustuu verotulojen heikkenemiseen. Vuoden 2021 kokonaistuotannon tasoon suhteutettuna prosenttiyksikön muutos talouskasvussa vaikuttaisi valtion rahoitusasemaan 0,7 mrd. euroa.

Oheisessa taulukossa on esitetty arvioita eräiden verolajien tuoton herkkyydestä veropohjassa tapahtuviin muutoksiin.

Verotuloennusteiden laatimista on selostettu tarkemmin valtiovarainministeriön muistiossa Budjettitalouden tuloarvioiden laadintamenettelyt valtiovarainministeriössä (www.vm.fi).

Eräiden veropohjaerien muutoksen vaikutus valtion verotuottoon

Verolaji	Veropohja / kysyntäerä	Muutos	Verotuoton muutos, milj. euroa
Ansiotuloverot	Palkkatulot	1%-yks.	428 (ml. maksut), josta valtio 122
	Eläketulot	1%-yks.	143, josta valtio 37
Pääomatulovero	Pääomatulot	1%-yks.	39
Yhteisövero	Toimintaylijäämä	1%-yks.	53, josta valtio 36
ALV	Yksityisen kulutuksen arvo	1%-yks.	125
Autovero	Uusien henkilöautojen myynti, kpl	1 000 kpl	5
Energiavero	Sähkön I kulutus	1 %	9
	Bensiinin kulutus	1 %	13
	Dieselin kulutus	1 %	15
Alkoholijuomavero	Alkoholin kulutus	1 %	14
Tupakkavero	Savukkeiden kulutus	1 %	10

4.4. Verotuet

Verotuet ovat verolainsäädännössä määrättyjä poikkeuksia verotuksen perusrakenteesta eli ns. normiverojärjestelmästä. Käytännössä verotuilla tarkoitetaan verovapauksia, verovähennyksiä, alempia verokantoja ja muita niihin rinnastettavia keinoja, joiden avulla tuetaan jotain tiettyä elinkeinoa tai verovelvollisryhmää.

Verotukia on tällä hetkellä määritelty 194 kappaletta vuodelle 2021. Näistä noin kolmasosalle ei pystytty esittämään euromääräistä arviota ja osalle voidaan esittää vain suuruusluokka-arvio. Verotukia tarkasteltaessa on huomiotava, että verotuen poistaminen ei välttämättä lisääisi verotuloja vastaavalla määrällä. Osa tuista on päällekkäisiä, joten ne vaikuttavat toistensa suuruuteen. Verotukia ja niiden vaikutuksia verotuottoihin on käsitelty verolajeittain tuloarviomomenttien selvitysosassa.

4.5. Muiden tulojen arviot

	2019 tilinpäätös	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys	2020—2021 muutos, %
Sekalaiset tulot, milj. euroa	6 044	5 906	5 717	-3
— siirto valtion eläkerahastosta	1 894	1 940	1 949	0
— EU-tulot	1 110	1 180	1 136	-4
— Rahapelitoiminnan tuotto (STM, OKM, MMM)	1 099	1 082	877	-19
— muut	1 942	1 705	1 755	3
	2019 tilinpäätös	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys	2020—2021 muutos, %
Korkotulot ja voitontuloutukset, milj. euroa	1 843	2 494	2 389	-4
— korkotulot	47	44	47	7
— osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot	1 515	2 176	2 086	-4
— osuus Suomen Pankin voitosta	143	100	100	0
— valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	138	174	155	-11

Valtion sekalaisiksi tuloiksi v. 2021 arvioidaan 5 717 milj. euroa eli 189 milj. euroa vuoden 2020 varsinaista talousarviota pienemmäksi. Merkittävimmän yksittäisen erän sekalaisista tuloista muodostaa valtion eläkerahastosta valtion budjettitalouteen tehtävä 1 949 milj. euron suuruinen tuloutus. Sekalaisiin tuloihin luetaan EU:lta saatavat tulot. Alkavan uuden rahoituskehyskauden (2021—2027) ensimmäisenä vuotena EU:lta arvioidaan kertyvän sekalaisia tuloja 1 136 milj. euroa. Niistä yli ¼ liittyy maatalouden ja maaseudun kehittämiseen. Sekalaisiin tuloihin kirjataan myös rahapelitoiminnan voittovaroista opetus- ja kulttuuriministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön sekä maa- ja metsätalousministeriön saamat osuudet, joiden yhteissumman arvioidaan olevan 877 milj. euroon v. 2021. Kehitykseen vaikuttaa Veikkaus Oy:n tuloksen pieneneminen

pelihaittojen torjumiseen liittyvien toimenpiteiden, koronavirustilanteen ja markkinaosuuden pieneneminen.

Korkotuloja ja voitontuloutuksia ennakoidaan kertyvän 2 389 milj. euroa, mikä on 106 milj. vuoden 2020 varsinaista talousarviota vähemmän. Suurimman tuloerän siitä muodostavat osinkotulot ja osakkeiden myynnistä saatavat tulot. Osakkeiden myynnistä ennakoidaan kertyvän tuloja yhteensä 1,1 mrd. euroa, josta hallitusohjelman mukaisten tulevaisuusinvestointien rahoittamiseen liittyvien myyntien osuus on n. 0,7 mrd. euroa. Suomen Pankista annetun lain mukaan Suomen Pankki tulouttaa valtiolle 50 % edellisen vuoden tuloksesta. Pankkivaltuusto voi päättää tätä suuremman osuuden tulouttamisesta. Vuodelle 2021 oletetaan tuloutukseksi 100 milj. euroa. Valtion liikelaitosten voitontuloutukseksi arvioidaan 155 milj. euroa, josta Metsähallituksen osuus on 120 milj. ja Senaatti-kiinteistöjen 35 milj. euroa.

5. Talousarvioesityksen määrärahat

Talousarvioesityksen määrärahoiksi ehdotetaan 64,2 mrd. euroa, mikä on 6,5 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa. Hintatason nousu huomioon ottaen hallinnonalojen (pääluokat 21—35) määrärahat kasvavat n. 10 % vuoden 2020 varsinaisesta talousarviosta.

Hallinnonalojen menotasona vuoden 2020 varsinaiseen talousarvioon verrattuna nostavat mm. koronavirustilanteen terveysturvallisuuteen liittyvät menot (1,7 mrd. euroa), monitoimihävittäjien hankintaan liittyvät menot (1,5 mrd. euroa), vuoden 2020 lisätalousarvioiden päätösten heijastevaikutukset vuodelle 2021 (1,0 mrd. euroa), kuntien tukeminen (0,3 mrd. euroa) ja suhdanneluonteiset menot (0,8 mrd. euroa). Indeksikorotusten menoja kasvattava vaikutus on 0,4 mrd. euroa ja valtion palkkaratkaisun 0,1 mrd. euroa.

Talousarvioesityksessä hallitusohjelman mukaisten pysyvien menolisäysten vaikutus on n. 1,3 mrd. euroa, n. 0,2 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa. Hallitusohjelman mukaisia tulevaisuusinvestointeja on vuodelle 2021 budjetoitu n. 440 milj. euroa, n. 310 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa.

Valtionvelan korkomenot (pääluokka 36) ovat valtionvelan merkittävästä kasvusta huolimatta 0,1 mrd. euroa alemmat kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa.

Määrärahat pääluokittain vuosina 2019—2021¹⁾

Tunnus	Pääluokka	v. 2019 tilinpäätös	v. 2020 varsinainen talousarvio	v. 2021 esitys	Muutos 2020—2021	
		milj. €	milj. €	milj. €	milj. €	%
21.	Eduskunta	123	127	129	1	1
22.	Tasavallan presidentti	17	16	19	3	16
23.	Valtioneuvoston kanslia	268	219	222	3	1
24.	Ulkoministeriön hallinnonala	1 130	1 260	1 288	28	2
25.	Oikeusministeriön hallinnonala	956	963	1 005	43	4

Määrärahat pääluokittain vuosina 2019—2021¹⁾

26.	Sisäministeriön hallinnonala	1 518	1 529	1 568	39	3
27.	Puolustusministeriön hallinnonala	3 105	3 173	4 873	1 701	54
28.	Valtiovarainministeriön hallinnonala	17 762	18 403	19 468	1 065	6
29.	Opetus- ja kulttuuri- ministeriön hallinnonala	6 375	6 876	7 012	136	2
30.	Maa- ja metsätalous- ministeriön hallinnonala	2 614	2 694	2 628	-65	-2
31.	Liikenne- ja viestintä- ministeriön hallinnonala	3 130	3 505	3 486	-20	-1
32.	Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	2 365	2 866	3 829	963	34
33.	Sosiaali- ja terveys- ministeriön hallinnonala	14 545	14 903	17 603	2 701	18
35.	Ympäristöministeriön hallinnonala	206	286	303	17	6
36.	Valtionvelan korot	1 193	873	765	-109	-12
	Yhteensä	55 306	57 691	64 197	6 505	11

¹⁾ Jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

5.1. Talousarviesitys ja valtiontalouden kehys

Hallitusohjelmaan sisältyy budjettitalouden menojen kehitystä ohjaava koko vaalikauden kattava menosääntö. Se asettaa enimmäismäärän pääosalle, noin neljälle viidennekselle, talousarviomenoista. Menosäännön ja sen pohjalta vahvistettavan valtiontalouden menokehysten ulkopuolelle jäävät mm. suhdanteiden ja rahoitusautomaatiikan mukaisesti muuttuvat menot, valtionvelan korkomenot sekä finanssisijoitukset.

Hallitus totesi maaliskuussa 2020 yhteistoiminnassa tasavallan presidentin kanssa Suomen olevan poikkeusoloissa koronavirustilanteen vuoksi. Myös valmiuslaki otettiin käyttöön. Tässä poikkeuksellisessa tilanteessa hallitus totesi vuoden 2020 ensimmäisen lisätalousarvion yhteydessä, että valtiontalouden menokehys ei rajoita vuotta 2020, jolle kohdentuu määräaikaista ja kohdennettuja toimenpiteitä mm. koronaviruksen terveydellisten ja taloudellisten vaikutusten torjuntaan.

Vuonna 2021 palataan noudattamaan valtiontalouden menokehystä, mutta koska koronavirustilanne on poikkeusolojen ja valmiuslain voimassaolon päättymisen jälkeenkin jatkunut vaikeana, on vielä vuoden 2021 ajan käytössä koronavirustilanteeseen liittyviä poikkeuksia. Koronaan liittyvät välittömät kustannukset kuten testaukseen ja testauskapasiteetin nostamiseen, jäljittämiseen, karanteeneihin, potilaiden hoitoon, matkustamisen terveysturvallisuuteen sekä rokotteeseen liittyvät menot katetaan täysimääräisesti kehysten ulkopuolisina menoina vuoden 2021 talousarviossa ja tarvittaessa lisätalousarvioissa. Tilanteen epävarmuuden takia vuodelle 2021 varataan myös ylimääräinen 500 milj. euroa käytettäväksi kertaluonteisiin ja finanssipoliittisesti pakollisiin koronavirustilanteesta aiheutuviin menotarpeisiin. Jos edellä mainittuja menoja aiheutuu vähemmän kuin mihin kehyksessä on varauduttu, erotusta ei käytetä muiden menojen lisäämiseen.

Koronavirustilanteeseen liittyen lisäksi kevään 2020 julkisen talouden suunnitelman yhteydessä luokiteltiin kehyksen ulkopuolelle kaksi menokokonaisuutta (ks. Kehyksen ulkopuoliset menot).

Huhtikuussa 2020 hallitus päätti aloittaa kehyssääntöön sisältyvän poikkeusolojen mekanismin käyttöönoton valmistelun. Toukokuussa talouspoliittinen ministerivaliokunta puolsi valtioneuvostolle poikkeusolojen mekanismin käyttöönottoa, jonka seurauksena menokehyksen taso on v. 2021 määräaikaaisesti 500 milj. euroa alkuperäistä suurempi. Poikkeusolojen mekanismi on kehyssäännössä tarkoitettu käytettäväksi kertaluonteisiin menoihin.

Kevään 2020 julkisen talouden suunnitelmassa vuosien 2021—2023 menokehys muutettiin vuoden 2021 hinta- ja kustannustasoon lakisääteisesti ja sopimusperusteisesti indeksikorotettavien menojen osalta. Hinta- ja kustannusarviot ovat tarkentuneet tämän jälkeen, minkä johdosta vuoden 2021 kehysmenojen hintakorjausta korotetaan nettomääräisesti yhteensä 110 milj. eurolla. Tähän sisältyy myös valtion palkkatarkistuksen vaikutus.

Kehyksen hinta- ja kustannustasotarkistukset, milj. euroa

	2021	2022	2023
Tarkistus kehystasoon verrattuna kevääseen 2020:			
Lakisääteisesti indeksisidonnaiset menot (eläkkeet, kuntien valtionosuudet sekä muut lakisääteisesti indeksoitavat valtionavut)	-5,7	-9,8	-9,9
Sopimusperusteisesti indeksoitavat menot	128,9		
Muut kehykseen kuuluvat menot	-13,3	-12,9	-12,6
Yhteensä	110,0	-22,7	-22,5

Kehystasossa otetaan lisäksi huomioon kehyksen rakenteellisia muutoksia, jotka nostavat vuoden 2021 kehystasoa 962 milj. euroa. Kevään 2020 julkisen talouden suunnitelman jälkeen tehdyt rakennemuutokset on eritelty tarkemmin seuraavassa taulukossa.

Kehyksen rakennemuutokset, milj. euroa

Momentti	Asia	2021	2022	2023
24.30.66	Kehitysyhteistyön yhteishankkeet.			
	Läpivirtauserä, vastaavat tulot momentilla 12.24.99.	1,9		
27.10.18	Ajoitusmuutos sanomaverkon tuotteistuksessa	-1,2		
30.70.40	Ajoitusmuutos käynnissä olevien tilusjärjestelyhankkeiden toimeenpanossa	1,0	-1,0	
31.10.20	Liikenteenohjausyhtiön (TMFG) Väylävirastolta lunastaman liikenteenohjauksen ja -hallinnan omaisuuden poistot ja pääomakulut (v. 2020—2037). Läpivirtauserä, vastaava tulo kertyy momentille 12.31.30 pääosin v. 2021 ja 2021.	2,7	12,3	12,3

Kehyksen rakennemuutokset, milj. euroa

Momentti	Asia	2021	2022	2023
31.10.30	Ajoitusmuutos Länsimetron ja Tampereen raitiotien 2. vaiheen valtionavustuksissa	-21,3	19,8	1,6
32.01.03	Ajoitusmuutos ONNI-hankkeessa		-1,5	
32.20.41	Ajoitusmuutos energiatuen myöntämismä valtuuden kohdentumisessa.		6,0	6,0
32.20.45	Ajoitusmuutos investointitukien maksatuksi liittyen	5,5		
32.20.49	Kolmeen investointihankkeeseen liittyvä uudelleenbudjetointi	4,2		
33.20.50, 33.20.52	Työttömyysturvan jatkaminen 31.12.2020 asti ja starttirahan kauden jatkaminen. Perustemuutos kehyksen ulkopuolisilla momenteilla.	-10,5	-1,9	
33.10.54	Opiskelupaikkojen lisääminen toisella asteella vanhuspalvelulain hoitajamitoitukseen liittyen, sekä korkeakoulujen opiskelijapaikkojen lisäys (LTA IV 2020). Vaikutus asumistukeen, perustemuutos kehyksen ulkopuolisella momentilla.	-20,0	-28,5	-25,0
	Poikkeusolojen mekanismi	500,0		
	Kehysvaraus kertaluonteisiin ja finanssipoliittisesti pakollisiin koronavirustilanteesta aiheutuviin menotarpeisiin	500,0		
	Yhteensä	962,4	5,2	-5,2

Jakamaton varaus

Kaikki edellä mainitut tarkistukset mukaan lukien vuoden 2021 kehystaso on 51 975 milj. euroa. Talousarvioesityksen kehykseen luettaviksi määrärahoiksi ehdotetaan 50 696 milj. euroa. Näin ollen vuoden 2021 jakamaton varaus on 107 milj. euroa. Lisäksi vuodelle 2021 on kehyksessä varattu 300 milj. euroa lisätalousarvioita varten, 372 milj. euroa tulevaisuusinvestointeja ja muita rakenne- ja suhdannepoliittisesti vaikuttavia kokonaisuuksia varten ja 500 milj. euroa kertaluonteisiin ja finanssipoliittisesti pakollisiin koronavirustilanteesta aiheutuviin menotarpeisiin.

Vaalikauden kehys vuodelle 2021, milj. euroa

	2021
Kehyspäättös 16.4.2020	50 903
Hinta- ja kustannustasotarkistukset	110
Rakenteelliset tarkistukset	962
Tarkistettu kehystaso	51 975
josta: lisätalousarviovaraus	300
josta: varaus tulevaisuusinvestointeihin ja muihin	
rakenne- ja suhdannepoliittisesti vaikuttaviin kokonaisuuksiin	372
josta: varaus kertaluonteisiin ja finanssipoliittisesti pakollisiin	
koronavirustilanteesta aiheutuviin menotarpeisiin	500

Kehyksen ulkopuoliset menot

Valtiontalouden kehyksen ulkopuolella ovat ennen kaikkea suhdanteiden ja rahoitusautomaatiikan mukaisesti muuttuvat menot, kuten työttömyysturvamenot, palkkaturva, asumistuki, sekä perustoimeentulotuki. Mainitut menot luetaan kuitenkin kehyksen piiriin niiden perusteisiin tehtyjen muutosten menovaikutusten osalta. Lisäksi kehyksen ulkopuolelle jäävät mm. valtionvelan korkomenot, arvonlisäveromenot, finanssisijoitukset sekä menot, joissa valtio toimii teknisenä ulkopuoliselta saatavan rahoitusosuuden välittäjänä.

Poikkeuksena kehyssääntöön luokiteltiin kevään 2020 julkisen talouden suunnitelman yhteydessä kehyksen ulkopuolelle kaksi menokokonaisuutta. Finnvera Oyj:n kotimaan rahoitusvaltuuksia nostettiin 12 mrd. euroon, minkä johdosta momentin 32.40.47 arviota tappiokorvausmenoista korotettiin merkittävästi. Lisäksi momenteilta 32.20.40 ja 32.30.42 rahoitettavien pk-yritysten tukien myöntämisvaltuuksia on korotettu huomattavasti vuoden 2020 lisätalousarvioissa. Tilanteen merkittävän epävarmuuden ja poikkeusolojen myötä käytössä olleen valmiuslain johdosta valtuuksien nostoon liittyvä osuus menoista päätettiin luokitella kehyksen ulkopuoliseksi tietoisena poikkeuksena hallituksen kehyssääntöön. Vuoteen 2021 arviolta kohdistuva määräraha-aika on 415 milj. euroa.

Toisena poikkeuksena kehyssääntöön koronaan liittyvät välittömät terveysturvallisuuden kustannukset katetaan täysimääräisesti kehyksen ulkopuolisina menoina, tilapäisesti vuotta 2021 koskien. Tähän on talousarvioesityksessä varattu 1,7 mrd. euroa.

Kehyksen ulkopuoliseksi menoiksi ehdotetaan 13,5 mrd. euroa, joka on 3,3 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa.

Suhdanneluonteiset menot kasvavat 0,8 mrd. euroa vuoden 2020 varsinaiseen talousarvioon verrattuna, mikä johtuu nopeasti heikentyneestä taloustilanteesta ja työttömyyden kasvusta. Finanssisijoitukset kasvavat 0,4 mrd. euroa, mistä 0,3 mrd. euroa on pääomasijoitusta Suomen Malmijalostus Oy:lle. Valtionvelan korkomenojen arvioidaan pienenevän 0,1 mrd. euroa valtionvelan merkittävästä kasvusta huolimatta.

Kehyksen ulkopuolelle jäävät määrärahat, milj. euroa

	2021 esitys
Suhdanneluonteiset menot	5 165
Veroperustemuutosten kompensatiot kunnille	393
EU:lta saatavia tuloja vastaavat menot	1 124
Rahapelitoiminnan voittovarojen tuottoa vastaavat menot	825
Korkomenot	765
Finanssisijoitukset	740
Tekniset läpivirtauserät	326
Arvonlisäveromäärärahat	1 532
Siirto valtion televisio- ja radiorahastoon	543
Siirto kriisinratkaisurahastoon	9

Kehyksen ulkopuolelle jäävät määrärahat, milj. euroa

	2021 esitys
Poikkeusolojen vaikutukset	415
Koronavirustilanteen terveysturvallisuus 2021	1 665
Yhteensä	13 500

5.2. Määrärahat hallinnonaloittain

Koronavirustilanteeseen ja keväällä 2020 päätettyihin lisätalousarvioihin liittyvät määrärahojen lisäykset

Koronavirukseen liittyviin välittömiin kustannuksiin, kuten testaukseen ja testauskapasiteetin nostamiseen, jäljittämiseen, karanteeneihin, potilaiden hoitoon ja matkustamisen terveysturvallisuuteen, ehdotetaan sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle yhteensä n. 1,7 mrd. euron määrärahavaroja.

Hallitus on koronavirustilanteesta johtuen päättänyt vuoden 2020 lisätalousarvioissa merkittäviä toimenpiteistä/menolisäyksistä mm. talouden elpymisen tukemiseksi. Toimilla on heijastevaihtuksia myös vuodelle 2021. Päätösperäisten määrärahalisäysten lisäksi suhdanneluonteisten menojen (esim. työttömyysturva, asumistuki, perustoimeentulotuki) taso pysyy korkeana heikentyneen taloustilanteen seurauksena.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla yritysten rahoitustilanteen helpottamiseen sekä talouden elpymiseen liittyviä määrärahoja kohdistuu vuodelle 2021 kaikkiaan 0,9 mrd. euroa. Summa sisältää mm. yritysten kehittämishankkeiden maksatuksia ja 300 milj. euroa Suomen Malmi-jalostus Oy:n pääomittamiseen.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla vuoden 2020 neljännen lisätalousarvion elvytyspäätösten määrärahavaikutus vuodelle 2021 on n. 92 milj. euroa. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla vuoden 2020 lisätalousarviot kasvattavat Suomen Akatemian tutkimusmäärärahojen maksatuksia n. 36 milj. eurolla v. 2021.

Rahapelitoiminnan tuotot

Viime vuosiin verrattuna Veikkaus Oy:n tuloutuksen talousarvioon arvioidaan alenevan tuntuvasti. Kehitykseen vaikuttavat pelihaittojen torjuntaan liittyvät toimet sekä Veikkaus Oy:n markkinaosuuden supistuminen, jonka taustalla on kilpailun kiristyminen digitaalisen pelaamisen osalta.

Rahapelitoiminnan tuottojen edunsaajille osoitetaan v. 2021 vuoden 2019 tuloutustasoa vastaava rahoitustaso. Kompensaatio, yhteensä 347 milj. euroa, rahoitetaan alentamalla arpajaisveroa (vaikutus tuloutukseen 80 milj. euroa), kehysvaikutteisien budjettivaroin (152,2 milj. euroa, josta 141,5 milj. euroa opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla ja 10,7 milj. euroa maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla) ja siirrolla jakamattomien voittojen kokonaisuudesta (114,8 milj. euroa sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla).

Rahapelitoiminnan tuottojen tuloutus jää arvioiden mukaan tulevina vuosina vuotta 2019 alhaisemmaksi. Vuoden 2021 jälkeen kompensointia jatketaan, mutta jatkossa tuloutuksen alenemista ei ole mahdollista kompensoida täysimääräisesti budjettivaroin.

Harmaan talouden torjunta

Hallitusohjelman mukaisesti harmaan talouden vastaisia toimia laajennetaan ja vauhditetaan verovajeen pienentämiseksi. Talousarvioesityksessä harmaan talouden toimenpideohjelmaan kohdistetaan hallinnonaloille yhteensä 3,3 milj. euroa.

Harmaan talouden torjunnan määrärahat hallinnonaloittain v. 2021, 1 000 euroa

Hallinnonala	2021
OM	462
SM	550
VM	1 210
MMM	150
TEM	887
STM	70
Yhteensä	3 329

Valtioneuvoston kanslia (pääluokka 23)

Valtioneuvoston kanslian pääluokkaan ehdotetaan määrärahoja yhteensä 221,7 milj. euroa, joka on 2,7 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa. Pääluokkaan sisältyvät muun muassa valtioneuvoston kanslian sekä oikeuskanslerinviraston toimintamenot, ministerien, valtiosihteerien ja erityisavustajien palkkamenot, puoluetuet sekä valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan määrärahat.

Valtioneuvoston kanslian toimintamenoihin ehdotetaan 130,4 milj. euroa. Lisäystä momentilla on 5,1 milj. euroa vuoteen 2020 nähden. Toimintamomentille ehdotetaan yhdistettäväksi pääministerin, kansliassa toimivien ministereiden ja heidän avustajiensa matkat 865 000 euroa. Toimintamenoissa on lisäystä aiheutuen Senaatti-kiinteistöjen vuokrien tarkistuksesta, Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen päätelaitepalvelu Valtin hinnankorotuksesta, ulkoasiainhallinnon tietoturvaratkaisuista, kalustehankinnoista ja palkkausten tarkistuksesta. Toimintamenoissa on lisäystä myös Presidentti Koiviston muistomerkin suunnitteluun, Ahvenanmaan itsehallinnon satavuotisjuhlallisuuksien koordinoimiseen sekä Suomalaisten vaiheet Venäjällä vuoden 1917 lokakuun vallankumouksen jälkeen -tutkimushanketta varten. Vähennystä toimintamenoissa on johtuen v. 2020 rahoitettujen hankkeiden päättymisestä sekä momenttiin kohdistetuista aiemmista säästöpäätöksistä.

Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskukselle ehdotetaan 1,6 milj. euroa, missä on 0,2 milj. euroa lisäystä vuoden 2020 varsinaiseen talousarvioon nähden.

Oikeuskanslerinviraston toimintamenoihin ehdotetaan 3,9 milj. euroa, joka on n. 0,4 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa.

Ulkoministeriön hallinnonala (pääluokka 24)

Hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 1,3 mrd. euroa. Kasvua vuoden 2020 varsinaiseen talousarvioon on 28 milj. euroa. Hallituksen tulevaisuusinvestointeja kohdennetaan ulkoministeriön hallinnonalalle yhteensä 10,3 milj. euroa v. 2021. Pääluokan määrärahoista ulkoasiainhallinnon osuus on 21 %, kriisinhallinnan 6 %, kansainvälisen kehitysyhteistyön 66 % ja muiden menojen 7 %.

Ulkoasiainhallinto

Ulkoasiainhallinnon toimintamenoihin ehdotetaan 239 milj. euroa. Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan arvopohjassa on keskeistä ihmisoikeuksien, oikeusvaltioperiaatteen, demokratian, rauhan, vapauden suvaitsevaisuuden ja tasa-arvon edistäminen kaikessa kansainvälisessä toiminnassa. Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan päämäärä on vahvistaa Suomen kansainvälistä asemaa, turvata itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, parantaa Suomen ja suomalaisten turvallisuutta ja hyvinvointia sekä ylläpitää yhteiskunnan toimivuutta. Vuonna 2021 edustustoverkon toimintaa vahvistetaan mm. avaamalla yksi uusi suurlähetystö.

Ulkomailla sijaitsevien tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen menoihin ehdotetaan 3,0 milj. euroa. Tärkeimpänä hankkeena on v. 2020—2022 toteutettava Villa Lanten peruskorjaus.

Kriisinhallinta

Ulkoministeriön hallinnonalan osuus suomalaisten kriisinhallintajoukkojen menoista on 53,1 milj. euroa, joka vastaa vuoden 2020 varsinaisen talousarvion määrärahoja. Siviilikriisinhallintaan ehdotetaan 17,6 milj. euroa, joka on 1,0 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa. Sotilaalliseen kriisinhallintaan palkattua henkilöstöä arvioidaan v. 2021 olevan enimmillään 500 henkilötyövuotta ja siviilikriisinhallintaa arvioidaan palkattavan v. 2021 n. 130 asiantuntijaa.

Rauhanvälitykseen ehdotetaan 1,0 milj. euroa. Rauhanvälitys on osa kokonaisvaltaista kriisinhallintaa. Suomen tavoitteena on edistää rauhanvälitystä aktiivisesti ja johdonmukaisesti.

Kehitysyhteistyö

Kansainväliseen kehitysyhteistyöhön ehdotetaan yhteensä 1,2 mrd. euroa. Kehitysyhteistyömäärärahojen arvioidaan olevan v. 2021 n. 0,49 % suhteessa bruttokansantuloon. Varsinaiseen kehitysyhteistyöhön ehdotetaan myönnettäväksi 711 milj. euroa ja 671 milj. euron sitoumusvaltuuksia, joista aiheutuvat menot ajoittuvat vuoden 2021 jälkeisille vuosille. Finnfundin pääoman korottamiseen ehdotetaan 10 milj. euroa ja kehitysyhteistyön finanssisijoituksiin n. 130 milj. euroa.

Ulkoministeriön hallinnonalan muut menot

Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin ja rahoitusosuuksiin ehdotetaan n. 89 milj. euroa. Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyöhön ehdotetaan 2,4 milj. euroa. Alueellinen yhteistyö on tärkeä keino edistää vakautta, turvallisuutta, kestävä kehitystä ja taloudellisia mahdollisuuksia Itämeren, Barentsin ja arktisella alueella.

Oikeusministeriön hallinnonala (pääluokka 25)

Oikeusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 1,0 mrd. euroa, mikä on 42,6 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys aiheutuu pääasiassa palkkausten tarkistuksista ja lisäpanostuksista tietohallintoon.

Oikeusvaltion toimintaa ja tulevaa kehitystä taattaessa oikeudenhoidon riittävät resurssit pyritään turvaamaan ja oikeudenkäyntejä sujuvoittamaan. Tuomioistuimille ehdotetaan 2,7 milj. euron lisärahoitusta oikeudenkäynnin sujuvoittamiseksi. Vesi- ja ympäristöasioiden ruuhkan purkuun ehdotetaan 1,7 milj. euron lisäystä. Syyttäjälaitokselle ehdotetaan 2,5 milj. euron tasokorotusta rikosvastuun toteutumisen turvaamiseksi. Syyttäjälaitoksen ja yleisten tuomioistuinten aineistopankkihankkeen (AIPA) toteuttamiseen ehdotetaan 5,0 milj. euron lisäystä. Tavoitteena on sujuvoittaa oikeudenkäyntejä ja keventää oikeusprosessia mm. digitalisaation avulla.

Sakon muuntorangaistusten uudistamisesta aiheutuviin menoihin ehdotetaan yhteensä 8,8 milj. euron lisäystä tuomioistuimille, Syyttäjälaitokselle sekä Rikosseuraamuslaitokselle.

Ylivelkaantumista ja siihen liittyviä ongelmia vähennetään tehokkaasti. Talous- ja velkaneuvonnan saatavuuden parantamiseksi ja palveluihin ohjaamisen tehostamiseksi koko maassa ehdotetaan oikeusapu- ja edunvalvontapiireille 0,6 milj. euron lisäystä. Velallisten neuvonnan tehostamiseen ehdotetaan 0,5 milj. euron lisäystä ulosottolaitokselle.

Turvapaikanhakijoiden oikeusturvaan ehdotetaan hallintotuomioistuimille ja oikeusavulle 5,9 milj. euron lisärahoitusta vuoden 2020 tasoon verrattuna.

Yleisen edunvalvonnan tarvetta lisää väestön ikääntyminen. Päämiesmäärän kasvusta johtuen edunvalvontatoimistoille ehdotetaan 1,9 milj. euron lisäystä.

Rikosseuraamuslaitoksen toimintamäärärahoihin ehdotetaan yhteensä 3,3 milj. euron lisäystä lainsäädäntömuutoksista aiheutuviin menoihin. Hämeenlinnan uuden naisvankilan vuokramenoihin ehdotetaan lisäystä 1,85 milj. euroa ja vankiloiden turvatekniikan uusimiseen 3,2 milj. euron lisäystä. Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-kiinteistöjen vuokrissa vähentää Rikosseuraamuslaitoksen määrärahatarvetta 5,0 milj. euroa.

Hallitusohjelman tehokkaan toteuttamisen turvaamiseksi sekä valtioneuvoston lainvalmistelun laadun ja jatkuvuuden varmistamiseksi oikeusministeriölle ehdotetaan 1,0 milj. euron lisäystä.

Sisäministeriön hallinnonala (pääluokka 26)

Sisäministeriön pääluokkaan ehdotetaan määrärahoja yhteensä 1,6 mrd. euroa, mikä on 39 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa. Pääluokan määrärahoista poliisitoimen (ml. Suojelupoliisi) osuus on 54 %, Rajavartiolaitoksen 18 %, pelastustoimen ja Hätäkeskuslaitoksen 5 %, maahanmuuton 13 % sekä hallinnon 10 %.

Arpajaishallinnon ja rahapelipolitiikan valmistelua vahvistetaan tilapäisesti, samoin pelastus- ja kriisivalmiusasioiden EU-yhteyksiä. Radikalisaation ehkäisyyn varataan 0,3 milj. euroa.

Siviilikriisinhallinnan osallistumistason nosto 150 asiantuntijaan mahdollistetaan. Kriisinhallintaa käsitellään lisäksi ulkoministeriön ja puolustusministeriön hallinnonalan yleisperusteluissa.

Sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton hallinnan EU-rahoituksen osalta varaudutaan uuteen rahoituskauteen 2021—2027 ja edellisen ohjelmakauden loppuunsaattamiseen.

Poliisitoimi

Poliisitoimeen ehdotetaan yhteensä n. 848,2 milj. euroa. Talousarvioesityksessä ehdotetaan 10 milj. euron lisäystä poliisin toimintakyvyn turvaamiseen ja 465 000 euroa harmaan talouden ja talousrikostutkinnan vahvistamiseen sekä 4,1 milj. euron lisäystä vahvistamaan resursseja rikostutkinnassa, erityisesti ihmiskaupan torjunnassa, talousrikostorjunnassa, IT-rikostorjunnassa ja harva-alueiden turvallisuuspalveluissa. Lisäksi on huomioitu toimitilakustannusten kasvu.

Poliisin toimintavalmius ja varautumisen taso on hyvä. Poliisitoimessa painotetaan poliisin toimintavalmiutta myös heikon palvelutason alueilla, ennalta estävyyttä sekä tehokasta rikostorjuntaa, erityisesti yksilön ja yhteiskunnan kannalta haitallisimpien rikosten osalta. Yhteiskuntarauhan säilyttämiseksi pyritään torjumaan sellaiset hankkeet ja rikokset, jotka voivat vaarantaa valtio- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta yhdessä muiden toimijoiden kanssa.

Poliisimiesten määrän arvioidaan olevan 7 380 poliisimiestä v. 2021, kun kokonaishenkilötyövuosimäärä poliisilla (ilman Suojelupoliisia) arvioidaan olevan 10 072. Poliisikoulutuksen aloitaneiden määrä pidetään edelleen 400 uudessa opiskelijassa. Maksullisen lupahallinnon tuotto- ja kustannusarvio ovat kumpikin v. 2021 n. 50 milj. euroa, ja sähköisen asioinnin käyttöasteen arvioidaan olevan n. 80 %.

Rajavartiolaitos

Rajavartiolaitokselle ehdotetaan yhteensä 276,6 milj. euroa. Talousarvioesitys sisältää hallitusohjelmaan kirjatun tavoitteen rajaturvallisuuden suorituskyvyn ja rajavartijamäärän turvaamisesta. Vuodelle 2021 lisätään tämän mukaisesti 1 milj. euroa. Lisäksi ehdotetaan määrärahaa operatiivisen suorituskyvyn turvaamiseen 10 milj. euroa ja toimitilaturvallisuuden parantamiseen 2,5 milj. euroa.

Rajavartiolaitos toimii sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden alueilla. Rajavartiolaitos on osa Suomen puolustusjärjestelmää ja eurooppalaista raja- ja merivartiostoa. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen eurooppalaista raja- ja merivartiostoa koskevaksi täydentäväksi lainsäädännöksi. Hallituksen esityksessä muutetaan Rajavartiolaitoksen tehtäviä ja velvoitteita siten, että Rajavartiolaitos osoittaa henkilöstöä ja kalustoa raja- ja merivartiostoon käyttöön. EU-velvoitteiden takia ehdotetaan Rajavartiolaitokselle seuraavaa lisärahoitusta: 2,45 milj. euroa mm. ETIAS-matkustajatieto- ja lupajärjestelmään, 0,3 milj. euroa SIS-säädösmuutoksiin ja 3,48 milj. euroa eurooppalaisen raja- ja merivartioston joukkojen ja muun toiminnan menoihin.

Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta

Pelastustoimen ja Hätäkeskuslaitoksen toimintamenoihin ehdotetaan yhteensä 79 milj. euroa. Ehdotuksessa on huomioitu hallitusohjelmaan sisältyvä tavoite pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan suorituskyvyn ja voimavarojen varmistamisesta. Vastuun pelastustoimen eri tehtävien hoitamisesta jakavat valtio ja kuntien ylläpitämät alueen pelastustoimet. Valtion talousarviosta rahoitetaan sisäministeriön pelastustoimen valtakunnallinen johtaminen, ohjaus ja valtakunnallisista järjestelyistä huolehtiminen sekä Pelastusopiston toiminta. Hätäkeskusten ja hätäkeskuspalveluita käyttävien viranomaisten toimintaa yhdenmukaistetaan hälytyspalveluiden osalta valtakunnan tasolla. Tavoitteena on parantaa hätäkeskusten toimintaa ja viranomaisyhteistyötä ja sitä kautta väestön turvallisuuspalveluja.

Maahanmuutto

Maahanmuuttoon ehdotetaan 207 milj. euroa. Maahanmuuttovirastolle ehdotetaan lisämäärärahaa mm. työ- ja opiskeluperusteisten oleskelulupahakemusten ruuhkan purkuun 8 milj. euroa ja UMA-järjestelmän ylläpitoon ja kehittämiseen 4 milj. euroa. Pakolaiskiintiö nostetaan 1 050 henkilöön, mikä huomioidaan määrärahassa. Laadukkaat ja nopeat lupaprosessit tukevat maahanmuuttopolitiikan tavoitteita, ulkomaisen työvoiman saatavuutta ja ehkäisevät turvallisuusriskejä.

Puolustusministeriön hallinnonala (pääluokka 27)

Puolustusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 4,9 mrd. euroa, joka on 1,7 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa (+54 %). Lisäys aiheutuu pääosin monitoimihävittäjähankinnan (HX) rahoituksen alkamisesta, palkkausten tarkistuksista sekä hinta- ja kustannustasotarkistuksista. Vähennykset aiheutuvat pääosin Senaatti-kiinteistöjen virasto-kohtaisesta vuokrien tasauksesta ja tuottavuussäästöstä.

Puolustusvoimien toimintamenoihin (pl. palkkausmenot), puolustusmateriaalihankintoihin sekä sotilaallisen kriisinhallinnan menoihin on tehty vakiintuneen käytännön mukaisesti 1,5 % ennakkollinen kustannustasotarkistus. Sotilaallisen maanpuolustuksen osuus pääluokan määrärahoista on 87 %, josta materiaalliseen valmiuteen laskettavia menoja on 38 % (pl. HX ja Laivue 2020). Puolustuspoltiikan ja hallinnon (sisältäen arvonnlisäveromenot) osuus pääluokan menoista on 12 % ja sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenojen osuus on 1 %.

Vuoden 2021 talousarvioesityksen mukaisista uusista ja aiemmin myönnettyistä Puolustusvoimien tilausvaltuuksista aiheutuu menoja yhteensä 1 592 milj. euroa v. 2021 ja talousarviovuoden jälkeisinä vuosina yhteensä 10 278 milj. euroa (ml. HX ja Laivue 2020).

Sotilaallinen maanpuolustus

Puolustusvoimien toimintamenoihin ehdotetaan 1 955 milj. euroa, joka on 23 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa. Muutoksia toimintamenoäärärahoihin aiheuttavat mm. palkkausten tarkistukset, hinta- ja kustannustasotarkistukset, sotilastiedustelulain toimeenpano, Puolustusvoimien henkilö- ja tehtävämäärän lisääminen sisältäen sopimussotilaat, kertausharjoitusten määrän lisääminen sekä vuokrien tasaus.

Puolustusmateriaalihankintoihin ehdotetaan määrärahoja 791 milj. euroa, joka on 11 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa. Muutos aiheutuu kustannustasotarkistusten ohella lähinnä Laivue 2020 -hankkeen rahoitusosuuden vuosivaihtelusta.

Hornet-hävittäjäkaluston suorituskyvyn korvaava monitoimihävittäjien hankinta ehdotetaan budjetoitavan kokonaisuutena vuodelle 2021 siten, että momentti sisältää uuden alkavan tilausvaltuuden 9,4 mrd. euroa sekä 579 milj. euroa siirtomäärärahaa. Hankkeesta aiheutuvat menot jakaantuvat vuosille 2021—2031. Vuodelle 2021 ehdotetaan 1 479 milj. euroa, josta 900 milj. euroa on HX 2021 -tilausvaltuuden vuoden 2021 vuosiosuutta ja 579 milj. euroa edellä mainittua siirtomäärärahaa. Ehdotettavalla kokonaisrahoituksella 9 979 milj. euroa hankitaan ilmapuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelman edellyttämät monitoimihävittäjät, aseet, ampu-matarvikkeet ja muut järjestelmät sekä niihin liittyvä testaus, käyttöönotto, koulutus sekä maksetaan muita hankinnasta välittömästi aiheutuvia kustannuksia. Lisäksi rahoitus kattaa suorituskyvyn edellyttämää maanpuolustukselle kriittistä toimitila-, alue-, tietosuoja- ja turvallisuusrakentamista.

Lisäksi talousarvioesitys sisältää kaksi muuta alkavaa tilausvaltuutta. Puolustusmateriaalihankintoihin ehdotetaan 866,1 milj. euron suuruista Puolustusvoimien materiaalin kehittäminen 2021 -tilausvaltuutta, jonka menot ajoittuvat vuosille 2021—2028. Tilausvaltuudella mm. hankitaan koulutus- ja valmiusampumatarvikkeita, ylläpidetään Hornet-kaluston suorituskykyä, maapuolustuksen johtamisjärjestelmiä sekä aloitetaan Puolustusvoimien toiminnanohjausjärjestelmän uusiminen.

Puolustusvoimien toimintamenoihin ehdotetaan 149,9 milj. euron tilausvaltuutta, jolla turvataan käytettävyytavoitteiden edellyttämät järjestelmien huolto- ja ylläpitosopimukset, pitkän toimintusajan varaosahankinnat sekä tarvittavat muut palvelut vuosille 2021—2025.

Sotilaallinen kriisinhallinta

Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenoihin ehdotetaan määrärahoja 59 milj. euroa, joka on 1 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys aiheutuu pääosin operaatioiden välisistä rahoitusmuutoksista. Kriisinhallintaa käsitellään lisäksi ulko-ministeriön hallinnonalan yleisperusteluissa kohdassa kriisinhallinta.

Valtiovarainministeriön hallinnonala (pääluokka 28)

Valtiovarainministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 19,5 mrd. euroa, joka on 1,1 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys aiheutuu osittain EU-jäsenmaksun määrärahan kasvusta. Lisäksi peruspalvelujen valtionosuuteen tehdään kertaluonteinen 300 milj. euron lisäys vuodelle 2021 kompensoimaan kunnille mm. koronavirus-tilanteesta aiheutunutta verotulojen alenemista. Hallinnonalan määrärahoista kunnille maksettavien avustusten osuus on 52 %, valtion maksamien eläkkeiden ja korvausten 27 %, EU-maksujen 13 %, energiaverotuen 1,3 % ja Ahvenanmaan maakunnalle suoritettavien maksujen 1,5 %. Pääluokan määrärahoista virastojen toiminta- ja kulutusmenojen osuus on 5,4 %.

Verotus ja tulli

Verohallinnon ja Tullin toimintamenoihin ehdotetaan yhteensä 621 milj. euroa. Menoihin sisältyy 12,5 milj. euroa kansallisen tulorekisterin toimintamenoja. Lisäksi takaisin maksettaviin veroihin ja verotukseen liittyviin korkomenoihin ehdotetaan 26 milj. euroa.

Palvelut valtioyhteisölle

Palveluihin valtioyhteisölle ehdotetaan 53 milj. euroa. Määrärahat sisältävät Valtiokonttorin, Palkeiden ja Valtorin toimintamenot sekä Valtorin investointimenot. Pääosa palveluista rahoitetaan omakustannushintaisena maksullisena toimintana. Tämän lisäksi Valtiokonttori tuottaa valtion keskitettyjä palveluita mm. varainhankinnan ja keskuskirjanpidon osalta. Senaatti-konsernin liikelaitosten investointivaltuuden enimmäismääräksi ehdotetaan 480 milj. euroa investointien painottuessa perusparannus- ja peruskorjausmenoihin sekä toimitilalahokkuutta kasvattaviin investointeihin.

Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisterihallinto

Tilastotoimeen, valtion taloudelliseen tutkimukseen ja rekisterihallintoon ehdotetaan yhteensä 112 milj. euroa. Summa sisältää Digi- ja väestötietoviraston toimintamenot 50,5 milj. euroa, Tilastokeskuksen toimintamenot 50,9 milj. euroa ja Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot 3,9 milj. euroa.

Verohallinnon Katso-palvelu tullaan korvaamaan ja siirtämään Digi- ja väestötietovirastolle. Tämän johdosta tehdään 512 000 euron määrärahan siirto virastojen välillä.

Valtion alue- ja paikallishallinto

Alue- ja paikallishallinnon määrärahat koostuvat lähes pelkästään aluehallintovirastojen toimintamenoista, jotka ovat 57,9 milj. euroa.

Valtion eläkemenot ja korvaukset

Valtion maksamiin eläkkeisiin ja korvauksiin ehdotetaan 5,2 mrd. euroa, joka on 43 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa. Kasvu aiheutuu pääosin eläkkeiden volyymikasvusta ja eläkkeisiin tehtävistä indeksitarkistuksista.

Kuntien tukeminen

Kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen ehdotetaan 7,7 mrd. euroa, joka on 0,6 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa. Vuonna 2021 peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotus on 174 milj. euroa (2,4%). Kuntien digitalisaation kannustinjärjestelmästä palautetaan valtionosuuksiin 30 milj. euroa. Vuosittain tehtävä valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus vähentää valtionosuutta 13,7 milj. euroa v. 2021.

Peruspalvelujen valtionosuuteen tehdään kertaluonteinen 300 milj. euron lisäys vuodelle 2021 kompensoimaan kunnille mm. koronavirustilanteesta aiheutunutta verotulojen alenemista. Tästä

20 milj. euroa kohdistuu valtionosuuden harkinnanvaraiseen korotukseen, jolloin harkinnanvaraisen korotuksen kokonaismäärä nousee 30 milj. euroon.

Kunnille kompensoidaan valtion päättämistä veroperustemuutoksista aiheutuneet verotulojen menetykset erilliseltä momentilta, jolle ehdotetaan 2,36 mrd. euroa.

Kuntataloutta, valtion tukea kunnille ja valtion toimenpiteiden vaikutusta kuntatalouteen käsitellään yleisperustelujen luvussa 8 Kuntatalous.

Maksut Euroopan unionille

Euroopan unionille suoritettavien Suomen maksuosuuksien maksamiseen ehdotetaan 2,4 mrd. euroa, joka on 330 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa.

Arvio Suomen maksuosuudesta perustuu Eurooppa-neuvoston heinäkuussa 2020 saavuttamaan yhteisymmärrykseen EU:n monivuotisen rahoituskehyksen (2021—2027) maksumäärärahojen tasosta ja uudesta omien varojen järjestelmästä. Rahoituskehyksen hyväksymiseksi vaaditaan myös Euroopan parlamentin hyväksyminen. Lisäksi omien varojen järjestelmän voimaantulo edellyttää omien varojen päätöksen ratifiointin kansallisissa parlamenteissa. Suomen osuus koostuu todennäköisesti uudesta, yksinkertaistetusta arvonnäköveropohjaisesta sekä bruttokansantuloon perustuvasta jäsenmaksuosuudesta. Lisäksi omien varojen järjestelmää täydennetään uudella kierrättämättömään muovipakkausjätteeseen perustuvalla omalla varalla. Suomen EU:n puolesta keräämät perinteiset omat varat eli nykyisin käytännössä tullit eivät sisälly Suomen valtion talousarvioon.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala (pääluokka 29)

Opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokan määrärahasoksi ehdotetaan 7,0 mrd. euroa, mikä on 136,4 milj. euroa edellisvuotta enemmän. Veikkaus Oy:n tuotto urheilun ja liikuntakasvatukseen, tieteeseen, taiteeseen ja nuorisotyön edistämiseen on viimeisimmän arvion mukaan 392 milj. euroa, mikä sisältää arpajaisveron alenemisen (42,4 milj. euroa). Rahapelitoiminnan tuottojen laskua kompensoidaan hallinnonalalle vuonna 2021 kehysvaikutteisina budjettivaroja yhteensä 141,5 milj. euroa.

Oppivelvollisuusikä korotetaan 18 ikävuoteen ja samalla toteutetaan maksuton toisen asteen koulutus, mihin varataan 22 milj. euroa v. 2021. Oppilas- ja opiskelijahuollon palveluja vahvistetaan 10 milj. eurolla perusopetuksessa ja toisella asteella. Lasten ja nuorten harrastustoiminnan tukemiseen ehdotetaan 14,5 milj. euroa. Esittävän taiteen valtionosuusuudistuksen ja liikuntapoliittisen selonteon toimeenpanon rahoitusta vahvistetaan.

Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö

Yleissivistävään koulutukseen ja varhaiskasvatukseen ehdotetaan 829 milj. euroa, joka on 204 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa. Muutos aiheutuu mm. lukiokoulutuksen ja taiteen perusopetuksen budjetoinnin muutoksesta toiseen lukuun. Perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelman toteuttamista jatketaan. Varhaiskasvatustalain uudistamiseen ehdotetaan 15 milj. euroa.

Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus

Ammatilliseen koulutukseen ja lukiokoulutukseen ehdotetaan 1 102 milj. euroa, joka on 163 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa. Lähihoitajien koulutukseen lisätään opiskelijavuosia 27 milj. eurolla hoitajamitoituksen muutokseen varautumiseksi. Jatketaan toimia opettajien ja ohjaajien palkkaamiseksi sekä opetuksen ja ohjauksen tuen vahvistamiseksi. Uusien koulutuksen järjestäjien mukaantuloon opetustaloudensa kompensointiin piiriin varataan 0,5 milj. euroa.

Korkeakouluopetus ja tutkimus

Korkeakouluopetukseen ja tutkimukseen ehdotetaan 3 360 milj. euroa, joka on 78 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa. Ilmastomuutokseen liittyvään tutkimukseen ehdotetaan 10 milj. euron valtuutta.

Rahapelitoiminnan tuottojen laskua kompensoidaan tieteen edistämiseen budjettivaroin vuonna 2021 yhteensä 27,5 milj. euroa.

Opintotuki

Opintotukeen ehdotetaan 660 milj. euroa, joka on 42 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa. Jatketaan opintotukijärjestelmän kehittämistä siten, että järjestelmä edistää suunnitelmallista ja päätoimista opiskelua ja opintoaikojen lyhenemistä. Opintolainahyvityksen ja opintolainojen valtiontakaukseen varatun määrärahan tarpeen arvioidaan kasvavan yhteensä 15 milj. eurolla.

Taide ja kulttuuri

Taiteen ja kulttuurin määrärahoihin ehdotetaan 576 milj. euroa, joka on 91 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahan kasvusta valtaosa aiheutuu taiteen perusopetuksen budjetointimuutoksesta. Lisämäärärahoja ehdotetaan Euroopan Kulttuuripääkaupunki 2026 -hankkeeseen. Ehdotetaan valtuutta Kansallismuseon lisärakennuksen vuokrasopimusta varten.

Rahapelitoiminnan tuottojen laskua kompensoidaan taiteen edistämiseen budjettivaroin vuonna 2021 yhteensä 60,5 milj. euroa.

Liikuntatoimi

Liikuntatoimen määrärahoihin ehdotetaan 156 milj. euroa, joka on 10 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa. Jatketaan liikunnan ja huippu-urheilun edistämistä hallitusohjelman ja liikuntapoliittisen selonteon toimeenpanon mukaisesti.

Rahapelitoiminnan tuottojen laskua kompensoidaan urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen budjettivaroin vuonna 2021 yhteensä 39,3 milj. euroa.

Nuorisotyö

Nuorisotyön määrärahoihin ehdotetaan 76 milj. euroa, joka on 3 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa.

Rahapelitoiminnan tuottojen laskua kompensoidaan nuorisotyön edistämiseen budjettivaroin vuonna 2021 yhteensä 14,2 milj. euroa.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala (pääluokka 30)

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 2,63 mrd. euroa, jossa on vähennystä 65,2 milj. euroa verrattuna vuoden 2020 varsinaiseen talousarvioon.

Hallinto ja tutkimus

Hallinnon ja tutkimuksen määrärahat lisääntyvät 4,3 milj. eurolla, mikä johtuu lähinnä lisäpanostuksista tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Maaseudun kehittäminen sekä maa- ja elintarviketalous

Vuonna 2021 alkaa uusi EU-rahastokausi, joka kattaa vuodet 2021—2027. Siirtymäkautta koskevien säästöjen perustella siirtymäkaudella v. 2021 jatketaan ohjelmakauden 2014—2020 toimenpiteitä rahoituskauden 2021—2027 rahoituksella.

Maaseudun kehittämisen määrärahat vähenevät 68,8 milj. eurolla 389,7 milj. euroon pääosin tukijärjestelmien määrärahan tarveuudoksista johtuen. Maaseudun kehittämisen tavoitteena on maaseutualueiden potentiaalinen hyödyntäminen sekä elinvoimaisuuden lisääminen kestäväällä tavalla. Maaseudun kehittämisen tavoitteita tuetaan mm. maaseudun yritystukien, tutkimus- ja kehittämishankkeiden sekä maaseudun neuvonnan avulla. Keskeisenä välineenä on Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2014—2020, jonka toimeenpanoa jatketaan v. 2021.

Maa- ja elintarviketalouden määrärahat vähenevät 14,5 milj. eurolla 1,81 mrd. euroon edellisen vuoden varsinaiseen talousarvioon verrattuna, mikä johtuu tukiohjelmien toimeenpanoon liittyvistä muutoksista. Luvun määrärahoihin parannetaan biotalouteen ja ruokaan perustuvien liiketoimintojen kestävä ja kilpailukykyistä kasvua sekä turvataan vastuullisella toiminnalla ihmisten, eläinten ja kasvien terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta.

Luonnonvaratalous

Luonnonvaratalouden määrärahat kasvavat 12,5 milj. eurolla vuoden 2020 varsinaiseen talousarvioon nähden. Lisäys johtuu lähinnä maankäyttösektorin määrärahojen kehysten mukaisesta kasvusta.

Luonnonvaratalouden, jonka muodostavat kala-, riista-, metsä- ja vesitalous sekä yleiset luonnonvara-asiat, tavoitteena on uusiutuvien luonnonvarojen kestävä hoito ja käyttö sekä niihin liittyvien riskien hallinta. Hallinnon toimilla luodaan edellytyksiä luonnonvarojen kestävään käyt-

töön perustuvalla kilpailukykyisellä liiketoiminnalla, sovitetaan yhteen luonnonvarojen käytön ja suojelun tarpeet sekä luodaan hyvinvointia luonnon virkistyskäytön avulla.

Maanmittaus ja tietovarannot

Luvun määrärahat kasvavat 1,9 milj. eurolla edellisen vuoden talousarvioon verrattuna. Kiinteistö- huoneisto- ja maastotietojärjestelmät turvaavat osaltaan omistusta ja kansallista vakuusjärjestelmää sekä palvelevat digitalisoituvan yhteiskunnan tietotarpeita. Paikkatietojen yhteentoimivuudella ja kansallisella paikkatietoinfrastruktuurilla edistetään paikkatietojen hyödyntämistä koko yhteiskunnassa.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala (pääluokka 31)

Liikenne- ja viestintäministeriön pääluokkaan ehdotetaan yhteensä 3,5 mrd. euroa määrärahaa, saman verran kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa. Hallinnon kustannukset nousevat 7 %, johtuen ensisijaisesti arvonlisäveroarvion korotuksesta uusista liikennehankkeista johtuen. Perusväylänpitoon, yksityistieavustuksiin sekä kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen osoitetut määrärahat vähenevät johtuen vuodelle 2020 tehtyjen kertaluonteisten lisäysten poistumisesta talousarviosta. Lisäksi liikenneväylien infra-avustushankkeiden määrärahat ovat edellistä vuotta pienemmät hankkeiden määrärahatarpeiden ajoituksesta johtuen, vaikka uusia hankkeita aloitetaan mm. MAL-sopimukseen liittyen. Kehittämishankkeiden rahoitus sen sijaan kasvaa 20 %.

Pääluokan määrärahoista liikenne- ja viestintäverkkojen ylläpidon ja kehittämisen osuus on 58 % sekä liikenteen ja viestinnän palvelujen 23 %. Hallinnonalan virastojen toimintamenoihin ja toimialan yhteisiin menoihin käytetään 20 %.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala pyrkii toimenpiteillään luomaan nykyistä paremmat edellytykset tiedon hyödyntämiseen ja jakamiseen perustuvalla liiketoiminnalla. Tavoitteena on käyttäjien luottamuksen vahvistaminen digitaalisiin palveluihin ja uusiin digitaalisiin liiketoimintamalleihin. Lisäksi tarkoituksena on ylläpitää ja kasvattaa tietoturvaosaamista ja riskienhallintaa. Kyberturvallisuuskeskuksen rahoitusta lisätään 2,34 milj. eurolla, eurooppalaisen merenkulun yhdenmetyt tiedonhallintajärjestelmän suunnitteluun osoitetaan 0,5 milj. euroa ja ilmailun turvaamisen tehtäviin 0,1 milj. euroa.

Liikenne- ja viestintäverkkoihin osoitetaan runsaan 2 mrd. euron rahoitus, josta perusväylänpidon osuus on 1,36 mrd. euroa. Perusväylänpidon rahoituksella pyritään varmistamaan, ettei korjausvelka kasva ja että olemassa olevaa korjausvelkaa voidaan vähentää. Perusväylänpidossa painotetaan väyläverkon kuntoa parantavia, päästöjä vähentäviä ja liikenneturvallisuutta lisääviä investointeja.

Väyläverkon kehittämiseen osoitetaan 658 milj. euroa, mikä pitää sisällään varsinaisten kehittämishankkeiden lisäksi elinkaarihankkeet, maa- ja vesialueiden hankinnat, liikenneväylien infra-avustukset ja yksityistieavustukset sekä avustukset kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen. Uusina hankkeina aloitetaan vt 4 Äänekoski—Viitasari -tieosuuden kehittäminen, Tampere—Jyväskylä -radan parantamisen 1. vaihe, Oulu—Kemi -rataosan välityskyvyn parantaminen, Kemin Ajoksen meriväylän syventäminen sekä Saimaan kanavan sulkujen pidentäminen. Hankkeille osoite-

Liikenteen ja viestinnän palveluihin ehdotetaan yhteensä 783 milj. euroa, josta meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyyn parantamiseen 89 milj. euroa, avustuksiin liikenteen ja viestinnän palveluihin 18,7 milj. euroa sekä saaristo- ja yhteysalusliikenteen ostoihin ja kehittämiseen 19,1 milj. euroa. Laajakaistaohjelmaa jatketaan 5 milj. euron lisärahoituksella. Julkisen henkilöliikenteen ostoihin ja kehittämiseen osoitetaan 108,2 milj. euroa, johon sisältyy hallitusohjelman mukainen 20 milj. euron tasokorotus ilmastoperusteisiin toimenpiteisiin.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala (pääluokka 32)

Hallinto

ELY-keskusten toimintamenoihin ehdotetaan uusiin tehtäviin lisäystä 3,4 milj. euroa. Lisäys joh-
tuu pääosin maahanmuuttajien kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistämiseen liittyvis-
tä tehtävistä, pitkään perhevapailla olevien työllistymisen kokonaisuudesta, pk-yritysten rekry-
tointituen maksatuksista, liikenne ja infrastruktuuri -vastuualueen resursoinnin vahvistamisesta
ja uusiutuvan energian direktiivin (REDII) toimeenpanon myötä tulevasta uudesta neuvontateh-
tävästä.

Talousarvioesitykseen liittyen annetaan hallituksen esitys eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain (1137/2016) muuttamisesta ja kemikaalilain (599/2013) muuttamisesta. Ensimmäiseen lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset markkinavalvonnan yhteyspisteestä, tuoteyhteyspisteestä sekä toimivaltuuksista näiden tehtävien hoitamiseksi. Samalla hallituksen esityksellä siirretään myös tekstiili- ja jalkinemerkintöjä koskeva markkinavalvonta Turvallisuus- ja kemikaalivirastoon ja tehostetaan merkintöjen valvontaa. Näihin lisätehtäviin ehdotetaan

246 000 euron lisäystä Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimintamenoihin. Lisäksi kemikaalilain muutoksesta johtuvasta CLP-asetuksen toimeenpanoon ehdotetaan lisäystä 80 000 euroa.

Energiaviraston toimintamenoihin ehdotetaan vuosien 2021—2024 julkisen talouden suunnitelmaan verrattuna yhteensä 520 000 euron lisäystä mm. uuden lainsäädännön mukana tuleviin lisätehtäviin sekä tietojärjestelmäinvestointeihin. Hallituksen esitys sähkömarkkinalain muuttamiseksi annetaan v. 2020, mikä lisää sähköverkon kehittämissuunnitelmien valvontatehtäviä. Uusien tehtävien ja laajentuneen tehtäväkentän vaatimiin tietojärjestelmäinvestointeihin ehdotetaan 280 000 euron lisäystä.

Harmaan talouden torjuntaan ehdotetaan yhteensä 0,9 milj. euron lisäystä. Lisäyksestä 400 000 euroa kohdentuu yritystietojen julkisuuden lisäämiseen Patentti- ja rekisterihallituksessa, 300 000 euroa harmaata taloutta koskevien tutkimusten ja selvitysten tekemiseen sekä lainsäädäntö- ja projektiresurssien vahvistamiseen työ- ja elinkeinoministeriössä sekä 187 000 euroa kilpailutusjärjestelmän tarjoustietojen saatavuuden varmistamiseen Kilpailu- ja kuluttajavirastossa.

Teknologian tutkimuskeskuksen valtionavustukseen ehdotetaan 12 milj. euron korotusta, jolla vahvistetaan keskuksen osallistumista EU:n uuteen Horizon Europe -puiteohjelmaan.

Uudistuminen ja vähähiilisyys

Uudistumisen ja vähähiilisyyden määrärahoiksi ehdotetaan 1,29 mrd. euroa, jossa on 357 milj. euroa lisäystä vuoden 2020 varsinaiseen talousarvioon nähden. Lisäyksestä 260 milj. euroa johdetaan koronavirustilanteen vuoksi lisätyn yritysrahoituksen maksatuksista.

Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukemiseen ehdotetaan Business Finlandille 336 milj. euron valtuutta. Vakavan elinkeinoelämää kohdanneen toimintaa lamauttaneen koronavirustilanteen jälkeen tarvitaan edelleen lisää panostuksia yritysten kykyyn uudistua, kehittää ja innovoida.

Energiantuen valtuudeksi ehdotetaan 160 milj. euroa. Kivihiltä korvaavien investointien tukemista ehdotetaan aikaistettavan vuodelta 2022 lisäämällä energiatuen myöntämisvaltuutta 30 milj. eurolla jo vuoden 2021 talousarviossa. Aikaistamalla tukipäätöksiä vuodella voidaan aikaistaa energiasektorin investointeja ja siten osaltaan elvyttää talouskehitystä.

Työllisyys ja yrittäjyys

Työllisyyden ja yrittäjyyden määrärahoiksi ehdotetaan 944 milj. euroa. Vuoden 2020 varsinaiseen talousarvioon verrattuna lisäys on 107 milj. euroa. Lisäys aiheutuu pääosin koronavirustilanteen vuoksi lisätyn yritysten kehittämishankkeiden maksatuksen lisääntymisestä sekä päästökaupan epäsuorien kustannusten kompensaatiotukimenojen kasvusta.

Julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden määrärahaksi ehdotetaan 297 milj. euroa, joka on 24 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa. Pitkään perhevapailla olevien työllistymisen vauhdittamiseen ehdotetaan 2 milj. euroa, jossa laajennetaan kohderyhmään maahanmuuttajavanhemmat. Kokeiltaviin palveluihin sisältyisi muun muassa uravalmennuksia, joihin sisältyisi kieli- ja tulkkauspalveluita sekä lastenhoitopalveluita. Lisäksi pk-yritysten rekry-

tointitukikokeiluun ehdotetaan 7,65 milj. euroa ja palkkatuen edelleen lisäämiseen 3 milj. euroa. Momentille kohdistuu kertaluonteisten siirtojen palautuksia n. 21 milj. euroa.

Alueiden kestävä kasvun ja elinvoiman tukemiseen ehdotetaan 12 milj. euroa, jossa on vähennystä 9 milj. euroa vuoteen 2020 verrattuna johtuen kertaluonteisen sopimusperusteisen yhteistyön rahoituksen poistumisesta.

Päästökaupan epäsuorien kustannusten kompensaatiotukimenoihin ehdotetaan 121 milj. euroa, jossa on kasvua 43 milj. euroa vuoden 2020 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Lisäys johtuu päästöoikeuden hinnan muutoksesta.

Yritysten erityisrahoitus

Yritysten erityisrahoituksen määrärahoiksi ehdotetaan 599 milj. euroa, jossa on lisäystä 477 milj. euroa vuoden 2020 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Lisäyksestä 155 milj. euroa johtuu Finnvera Oyj:n tappiokorvauksiin ja korkotukeen ehdottavasta lisämäärärahasta. Koronavirustilanteen johdosta Finnveran kotimaan rahoituksen valtuuksia korotettiin ja luotto- ja takaustappioiden korvausprosenttia nostettiin 50 prosentista 80 prosenttiin, mikä lisää valtion menoja.

Suomen Malmijalostus Oy:n pääomittamiseen ehdotetaan 300 milj. euron määrärahaa käytettäväksi vuoden 2020 neljännen lisätalousarvion valtuuden maksatukseen.

Kotoutuminen ja kansainvälinen osaaminen

Kotoutumiseen ja työvoiman maahanmuuton edistämiseen ehdotetaan 9 milj. euroa, mikä on 3,5 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahan väheneminen johtuu kuntien moniammatilliseen osaamiskeskustoimintaan ja maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalveluihin kohdennettavan rahoituksen pienenemisestä sekä pääluokan sisäisistä siirroista.

Valtion korvauksiin kotouttamisesta ehdotetaan 171 milj. euroa, mikä on 14 milj. euroa vähemmän kuin v. 2020. Korvaukset laskevat 21 milj. eurolla johtuen oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden määrän laskusta ja ilman huoltajaa olevien alaikäisten hoivan kustannusten laskusta. Toisaalta korvauksiin ehdotetaan yhteensä 7 milj. euron lisäystä. Lisäys aiheutuu mm. alaikäisten yksintulleiden jälkihuollon ikärajan nostamisesta 21 vuodesta 25 vuoteen, haavoittuvassa asemassa olevien pakolaisten ottamisesta Suomeen ja pakolaiskiintiön nostamisesta 200 henkilöllä 1 050 henkilöön.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala (pääluokka 33)

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 17,6 mrd. euroa, joka on 2,7 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahalisäykset aiheutuvat koronavirustilanteesta sekä työttömyyden ja lomautettujen määrän arvioidusta kasvusta. Koronavirustilanne ja siitä johtuva talouden heikkeneminen vaikuttavat merkittävästi Kelan etuuksiin, kuten työttömyysturvaan, asumistukeen ja perustoimeentulotukeen.

Koronavirukseen liittyviin välittömiin kustannuksiin, kuten testaukseen ja testauskapasiteetin nostamiseen, jäljittämiseen, karanteeneihin, potilaiden hoitoon ja matkustamisen terveysturvallisuuteen, ehdotetaan yhteensä n. 1,7 mrd. euroa. Tästä hybridistrategian edellyttämään testaukseen ja jäljittämiseen ehdotetaan 1,4 mrd. euroa, testausteknologiaan liittyviin investointeihin 30 milj. euroa, ja rajanylityspaikkojen terveysturvallisuuden vahvistamisesta aiheutuviin muihin kuin testaukseen liittyviin lisäkustannuksiin 30 milj. euroa. Tämän lisäksi kunnille, kuntayhtymille ja Ahvenanmaan maakunnalle koronavirustilanteesta aiheutuviin välittömiin muihin kuin testauksesta aiheutuviin kustannuksiin ehdotetaan 200 milj. euroa.

Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuolto muuttuu 1.1.2021 alkaen. Jatkossa Kela järjestää opiskeluterveydenhuollon palvelut, jotka Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö tuottaa. Samalla säätiön tuottamat opiskeluterveydenhuollon palvelut ovat myös ammattikorkeakouluissa opiskelevien käytössä.

Hallinnonalan määrärahoista käytetään eläkemenoihin 29 %, perhe- ja asumiskustannusten tasaukseen sekä perustoimeentulotukeen 25 %, työttömyysturvaan 16 %, sairausvakuutukseen 12 %, kuntien järjestämään sosiaaliterveydenhuoltoon 12 % sekä avustuksiin terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen 2 %. Muihin pääluokan lukuihin käytetään kuhunkin 0,5—1,4 % pääluokan määrärahoista.

Terveysalan kasvustrategian tukemiseen (kansalliset osaamiskeskittymät mukaan lukien kansallinen genomikeskus) ehdotetaan yhteensä 5 milj. euron määrärahaa. Vuonna 2020 käynnistyneen uuden sosiaali- ja terveydenhuollon tietojen käyttöä hallinnoivan lupaviranomaisen toimintaan ehdotetaan 3,2 milj. euroa. Lääkeasioiden tiekartan toimeenpanoon ehdotetaan 5 milj. euroa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisen tiedonhallinnan kehittämiseen ja toteutukseen ehdotetaan 10,4 milj. euroa.

Joka toinen vuosi jaettavaan kansainväliseen tasa-arvopalkintoon ehdotetaan 0,5 milj. euroa, seuraavan kerran palkinto jaetaan v. 2021. Tasa-arvo- ja samapalkkaisuusohjelmaa jatketaan 0,5 milj. euron määrärahalla, jolla koordinoidaan toimenpiteitä tasa-arvoisen yhteiskunnan saavuttamiseksi eri osa-alueilla.

Perhe- ja asumiskustannusten tasaus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut

Perhe- ja asumiskustannusten tasaukseen, perustoimeentulotukeen ja eräisiin palveluihin ehdotetaan 4,5 mrd. euroa, joka on 211 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys aiheutuu pääosin koronavirustilanteesta aiheutuvasta työttömyyden kasvusta, joka lisää yleisen asumistuen ja perustoimeentulotuen etuuskuluja ja Kelan toimintakuluja.

Kelan toimintakuluihin ehdotetaan yhteensä 469 milj. euroa, jossa on lisäystä 28,8 milj. euroa vuoden 2020 varsinaiseen talousarvioon verrattuna.

Työllisyys

Työttömyysturvaan ehdotetaan määrärahoja 2,8 mrd. euroa, joka on 0,6 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys aiheutuu koronavirustilanteen aiheuttamasta työttömien ja lomautettujen määrän kasvusta.

Sosiaalivakuutusmaksut

Sosiaalivakuutusmaksut, % palkasta

	2018	2019	2020	2021
Työnantajat:				
<i>Sairausvakuutus</i>				
Kaikki työnantajat	0,86	0,77	1,34	1,52
<i>Työttömyysvakuutus¹⁾</i>				
alempi maksu	0,65	0,50	0,45	0,50
ylempi maksu	2,60	2,05	1,70	1,90
<i>Työeläkevakuutus</i>				
Työnantajien keskimääräinen TyEL-maksu	17,80	17,40	17,00 ²⁾	16,95
Vakuutetut:				
<i>Sairausvakuutus</i>				
<i>Sairaushoitovakuutus</i>				
— <i>Sairaanhoitomaksu</i>				
Etuudensaajat (Eläke- ja etuustulot)	1,53	1,61	1,65	1,58
Palkansaajat ja yrittäjät	0,00	0,00	0,68	0,61
<i>Työtulovakuutus</i>				
— <i>Päivärahamaksu</i>				
Palkansaajat	1,53	1,54	1,18	1,36
alle 14 603 euron vuosituloista	0,00	0,00	0,00	0,00
Yrittäjät	1,64	1,77	1,33	1,56
alle 14 603 euron vuosituloista	0,06	0,23	0,15	0,20
<i>Työttömyysvakuutus</i>	1,90	1,50	1,25	1,40
<i>Työeläkevakuutus, alle 53-vuotiaat</i>	6,35	6,75	7,15	7,15
53 vuotta täyttäneet	7,85	8,25	8,65	8,65
Yrittäjät ja maatalousyrittäjät:				
<i>Työeläkevakuutus, alle 53-vuotiaat</i>	24,1	24,1	24,1	24,1
53 vuotta täyttäneet	25,6	25,6	25,6	25,6

¹⁾ Työnantajan alempaa maksua maksetaan palkkasumman tiettyyn rajaan saakka. Vuonna 2020 raja on 2 125 500 euroa ja v. 2021 2 169 000 euroa. Sen ylittävältä palkkasumman osalta maksetaan ylempää maksua.

²⁾ Työnantajien keskimääräistä työeläkemaksua alennetaan väliaikaisesti 14,4 prosenttiin 1.5.—31.12.2020.

Sairausvakuutus

Sairausvakuutuksen rahoitukseen ehdotetaan 2,1 mrd. euroa, joka on 165 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys aiheutuu tarvearvion muutoksesta.

Eläkkeet

Eläkkeiden rahoitukseen ehdotetaan määrärahoja 5,0 mrd. euroa, mikä on 91 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa.

Koronavirustilanteen johdosta yrittäjien tötötlöjien arvioidaan alenevan, joka lisäisi valtion osuutta yrittäjille maksettavista eläkkeistä.

Indeksimuutokset ja palkkakerroin

	2018	2019	2020	2021
TyEL-indeksi	2 548	2 585	2 617	2 637
KEL-indeksi	1 617	1 617	1 633	1 641
KHI-indeksi, %	1,1	1,0	0,4	1,2
Palkkakerroin	1,391	1,417	1,446	1,468

Veteraanit

Veteraanien tukemiseen ehdotetaan 241,3 milj. euroa, joka on 81,3 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahoista 48,6 milj. euroa kohdentuu sotilasvammakorvauksiin, 16 milj. euroa sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin, 9,9 milj. euroa rintamaliisiin ja 162,4 milj. euroa rintamaveteraanien kuntoutukseen ja kotiin vietäviin palveluihin. Sotilasinvalidien puolisoitten kuntoutukseen, eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutukseen ja rintama-avustukseen eräille ulkomaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille ehdotetaan yhteensä 3,4 milj. euroa sekä valtion korvaukseksi sodista kärsineiden huoltoon 1,1 milj. euroa.

Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto

Kuntien järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon määrärahat ovat 2,0 mrd. euroa, missä on lisäystä edelliseen vuoteen n. 1,7 mrd. euroa. Lisäys johtuu aiemmin kuvatuista, koronavirukseen välittömästi liittyvistä kustannuksista, opiskeluterveydenhuollon menoista ja hanketoiminnan määrärahan kasvusta.

Valtion rahoitus terveydenhuollon ja sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen on 25 milj. euroa. Valtion korvaus sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköille sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön erikoistumiskoulutukseen on 96 milj. euroa.

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön toteuttama opiskeluterveydenhuolto laajenee korkeakoulujen ohella ammattikorkeakouluihin. Toimintaa varten valtio osoittaa rahoitusta 65,8 milj. euroa uudelta momentilta 33.60.35.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen kehittämiseen on varattu 122,9 milj. euroa valtionavustusmomentilla 33.60.39. Määräraha on n. 25 milj. euroa suurempi kuin edellisen vuoden varsinaisessa talousarviossa. Valtionavustusta myönnetään hankkeisiin, joilla tuetaan sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistuksen valmistelua ja palvelujen järjestämisvastuun siirtymistä.

Lääkäri- ja lääkintähelikopterien lentotoiminnan tuottamiseen myönnetään 27,8 milj. euron valtionavustus FinnHEMS Oy:lle. Palvelun tuottamista valtion omana toimintana valmistellaan.

Turvakotitoimintaan varattuun määrärahaan ehdotetaan 1,0 milj. euron tasokorotusta, minkä jälkeen rahoitus olisi 23,55 milj. euroa vuodessa.

Laittomasti maassa oleskelevien henkilöiden kiireellisiin sosiaalipalveluihin on varattu 2 milj. euroa.

Kuntataloutta, valtionapuja kunnille sekä valtion toimenpiteiden vaikutusta kuntatalouteen käsitellään tarkemmin yleisperustelujen luvussa 8 Kuntatalous.

Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen

Terveyden ja toimintakyvyn edistämiseen ehdotetaan määrärahoja 37,3 milj. euroa, joka on 0,3 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys aiheutuu pneumokokkrokotteiden laajentamisesta osalle riskiryhmiä.

Lomitustoiminta ja sijaisapu

Maataloustuottajien ja turkistuottajien lomitustoiminnan menot alenevat 5,7 milj. euroa edellisestä vuodesta, 118,9 milj. euroon. Vähennys johtuu tarvearvion muutoksesta. Lomitustoiminnan hallintomenot ovat runsaat 19 milj. euroa, missä on huomioitu Välitä viljelijästä -hanketoimintaan osoitettu 2 milj. euron määräraha. Lisäksi momentille on lisätty kertaluonteisesti 2 milj. euroa lomitusaluiden yhdistämisestä johtuviin menoihin. Lomitusaluiden yhdistäminen ja määrän vähentäminen pienentävät hallintomenoja pidemmällä aikavälillä ja parantavat toiminnan laatua.

Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen

Avustuksiin yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen ehdotetaan 362,4 milj. euroa. Määrärahan 17,6 milj. euron vähennys liittyy Veikkaus Oy:n alentuneeseen tuottoarvioon.

Ympäristöministeriön hallinnonala (pääluokka 35)

Ympäristöministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 302,9 milj. euroa, joka on 17 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa. Pääluokan määrärahoista ympäristöhallinnon toimintamenojen osuus on 23 %, ympäristön ja luonnonsuojelun 63 % sekä yhdyskuntien, rakentamisen ja asumisen 13 %.

Ympäristön- ja luonnonsuojelu

Helmi-elinympäristöohjelman ja Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) toimeenpanoa jatketaan uhanalaisten lajien ja luontotyyppien tilan parantamiseksi. METSO-ohjelman mukaisten metsäalueiden hankintaan ja korvauksiin varataan alustavasti 27 milj. euroa ja soidensuojeluun osana Helmi-ohjelmaa vähintään 12 milj. euroa. Helmi-ohjelman kokonaisbudjetti edellä mainittu soidensuojelu mukaan lukien on 46 milj. euroa. Luonnonsuojelulaki uudistetaan ja ekologisia kompensatioita selvitetään. Käynnistetään uusi luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategia ja toimintaohjelma. Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien rahoitusta vahvistetaan luonnonsuojelutehtävien osalta.

Vesiensuojelun tehostamisohjelmaa jatketaan tukemalla vaikuttavien ja kustannustehokkaiden vesien- ja merenhoidon toimenpiteiden toimeenpanoa eri hallinnonalojen, yksityisen sektorin, asiantuntijalaitosten sekä kuntasektorin ja järjestökentän yhteistyönä. Vuonna 2021 vesiensuojelun tehostamiseen ehdotetaan yhteensä 15 milj. euroa.

Kiertotaloudesta tehdään Suomen talouden perustaa. Valtakunnalliseen kiertotalouden edistämishojelman toteuttamiseen varataan ehdotuksen mukaan rahoitusta 0,7 milj. euroa. Muovitielkartan toimenpiteiden toteuttamista jatketaan. Jätealan ja tuotetietojen seurantajärjestelmän kehittämiseen ja raportoinnin ja seurannan ylläpitoon varataan määrärahaa.

Kuntien ja alueiden ilmastotyön vauhdittamiseen ehdotetaan 5 milj. euroa.

Suomen hiilineutraalisuustavoite 2035 edellyttää päätöksenteolle vahvaa tietopohjaa. Ilmastolain mukaisen kansallisen ilmastopaneelin toimintaan varataan 0,75 milj. euroa.

Vanhojen kaivannaisalueiden kohdetutkimuksiin ja riskinarviointiin ehdotetaan 1 milj. euroa. Valtion talousarvion ulkopuoliselle Öljysuojarahastolle ehdotetaan siirrettävän 4 milj. euroa öljyvuohinkojen korvaamisesta ja pelastustoimelle öljyntorjuntavalmiudesta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi.

Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

Valtion tukeman vuokra-asuntotuotannon lisäämiseksi Helsingin, Turun, Tampereen ja Oulun MAL-sopimuskunnille voidaan myöntää määräaikaista käynnistysavustuksia yhteensä enintään 39 milj. euroa, mihin sisältyy puurakenteisiin ARA-kerrostaloihin kohdennettava korotettu avustus. Vuonna 2021 tuettaisiin puurakentamista myös MAL-seutujen ulkopuolella rakennettavien puurakenteisten ARA-kohteiden käynnistysavustuksilla, joihin ehdotetaan enintään 1 milj. euroa. MAL-sopimusalueilla asuntotuotantoa edistetään lisäksi kunnallistekniikan rakentamisen avustuksilla, joita myönnetään enintään 25 milj. euroa. Korkotukivaltuuksia valtion tukemaan sosiaa-

liseen asuntotuotantoon ehdotetaan 1 800 milj. euroa sekä takauslainavaltuuksia 285 milj. euroa ja asunto-osakeyhtiöiden perusparannuslainojen valtiontakauksia 100 milj. euroa. Valtaosa valtion tukemasta asuntotuotannosta kohdistetaan suurimpiin kasvukeskuksiin, erityisesti Helsingin seudulle. Valtion asuntorahaston varoja käytetään n. 157,6 milj. euroa asuntotoimen avustusten ja korkotukien maksamiseen. Valtion asuntorahastosta tuloutetaan talousarvioon 2,5 milj. euroa.

Rakennetun ympäristön digitaalisen rekisterin ja tietöalustan luomista jatketaan ehdotuksen mukaan 7,3 milj. eurolla. Määrärahalla tuetaan kuntien digitaalisen rakennetun toimintaympäristön kehittämistä ja valtakunnallisiin rakenteisiin kytkeytymistä.

Kotitalouksia kannustetaan luopumaan öljylämmityksestä ehdottamalla 10 milj. euron avustussmäärärahaa.

Erityisryhmien asuntojen rakentamista ja korjaamista tuetaan korkotukilainoituksen lisäksi 90 milj. euron investointiavustuksilla. Avustukset kohdennetaan ensisijaisesti heikoimpien ryhmien asuntotuotannon edistämiseen. Asuinrakennusten energia-avustuksiin ehdotetaan 40 milj. euroa. Korjausavustuksiin ehdotetaan yhteensä talousarviosta ja Valtion asuntorahastosta 33,5 milj. euroa, joka suunnataan pääosin hissien jälkiasennusten sekä vanhusten ja vammaisten asuntojen korjausten tukemiseen.

Määrärahat taloudellisen laadun mukaan vuosina 2019—2021¹⁾

Tunnus	Menolaji	v. 2020		v. 2021 esitys milj. €	Muutos 2020—2021 milj. €	%
		v. 2019 tilinpäätös milj. €	varsinainen talousarvio milj. €			
01-14	Toimintamenot	6 830	6 810	7 018	207	3
15-17	Eläkkeet	4 764	4 881	4 904	23	0
18-19	Puolustusmateriaalin hankkiminen	790	789	2 270	1 480	188
20-28	Muut kulutusmenot	1 834	2 178	2 149	-29	-1
29	Arvonlisäveromenot	1 199	1 279	1 532	252	20
01-29	Kulutusmenot	15 417	15 937	17 872	1 934	12
30-39	Valtionavut kunnille ja kunta- yhtymille ym.	11 166	12 195	14 609	2 414	20
40-49	Valtionavut elinkeinoelämälle	3 391	3 576	4 191	615	17
50-59	Valtionavut kotitalouksille ja yleis- hyödyllisille yhteisöille	12 641	13 283	14 104	822	6
60	Siirrot talousarvion ulkopuolisiin valtion rahastoihin ja kansaneläke- laitokselle	6 834	6 758	6 969	212	3
61-65	EU:n rakennerahasto-osuudet, muiden EU:n rahastojen rahoitus- osuudet, vastaavat valtion rahoitus- osuudet ja muut siirrot kotimaahan	819	1 110	972	-138	-12
66-69	Siirrot EU:lle ja ulkomaille	2 789	3 015	3 300	285	9
30-69	Siirtomenot	37 640	39 937	44 146	4 209	11
70-73	Kaluston hankinta	14	28	10	-18	-66
74-75	Talonrakennukset	34	23	26	3	11

Määrärahat taloudellisen laadun mukaan vuosina 2019—2021¹⁾

76	Maa-alueet, rakennukset ja kiinteistöt	16	35	35	0	0
77-79	Maa- ja vesirakennukset	496	464	538	74	16
70-79	<i>Reaalisijoitukset</i>	560	551	609	58	11
80-86	Valtion varoista myönnettävät lainat	155	137	263	126	92
87-89	Muut finanssisijoitukset	288	207	477	270	130
80-89	<i>Lainat ja muut finanssisijoitukset</i>	443	344	740	395	115
70-89	Sijoitusmenot	1 003	895	1 348	453	51
90-92	Valtionvelan korot	1 191	860	755	-105	-12
93-94	Valtionvelan nettokuoletukset ja velanhallinta ²⁾	0	0	0	0	—
95-99	Muut ja erittelemättömät menot	55	63	76	13	21
90-99	Muut menot	1 246	923	831	-92	-10
	Yhteensä	55 306	57 691	64 197	6 505	11

¹⁾ Menot on koottu taloudellisen laadun mukaisiin ryhmiin momentin numerotunnuksen perusteella. Jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

²⁾ Velanhallinnan menot otetaan huomioon momentilla Nettolainanotto ja velanhallinta (15.03.01), mikäli talousarvio on alijäämäinen.

5.3. Tiede-, teknologia- ja innovaatiopolitiikka

Tiede- ja innovaatiopolitiikan pää tavoitteet ovat tutkimus- ja kehittämistoiminnan (t&k) laadun ja vaikuttavuuden parantaminen, julkisen tutkimuksen rakenteellinen ja toiminnallinen uudistaminen, globaalisti menestyvien innovaatioiden luominen sekä elinkeinorakenteen monipuolistaminen. Tätä kautta kansantalouden tuottavuus paranee, korkean lisäarvon työpaikat lisääntyvät ja kansainvälinen kilpailukyky vahvistuu.

Politiikkatoimia ohjaavat pääministeri Marinin hallitusohjelma, tutkimus- ja innovaationeuvoston (TIN) Visio ja tiekartta vuoteen 2030 (laadittu v. 2017) sekä osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden ministerityöryhmän huhtikuussa 2020 hyväksymä kansallisen t&k- ja innovaatiotoiminnan (TKI) tiekartta vuoteen 2030.

TIN:n visio kokoaa yleistasolla tiede- ja innovaatiopolitiikan neljä kehittämisteemaa: osaamisen pohjan varmistaminen; uudistumista tukevat strategiset valinnat; osaamisalustojen ja kasvukehityksen kehittäminen sekä kansainvälisyys laadun ja vaikuttavuuden edellytyksenä.

TKI-tiekartan tuella tavoitellaan korkeaan osaamiseen, sivistykseen, tutkimukseen ja innovaatioihin perustuvaa kestävä kasvua ja hyvinvointia. Siihen liittyvillä toimilla parannetaan kotimaisen tki-ympäristön globaalia vetovoimaa ja kannustetaan yrityksiä tki-investointien lisäämiseen. Kartta sisältää kolme strategista kehittämiskokonaisuutta: osaaminen, uusi kumppanuusmalli ja innovatiivinen julkinen sektori. Kumppanuusmallin tarkoituksena on luoda houkutteleva ympäristö ja kannusteet tutkimusyhteisön, elinkeinoelämän ja muiden tki-toimijoiden pitkäjänteiselle yhteistyölle.

T&k- ja innovaatorahoitusta kohdennetaan eritoten tärkeimpiin, talouden uudistumista ja kasvua tukeviin kohteisiin. Hallitusohjelman tiede- ja innovaatiopoliittisten strategisten tavoitteiden mukaan Suomi tarjoaa ratkaisuja globaaleihin kehityshaasteisiin ja on kansainvälisesti houkutteleva paikka opiskella, tutkia ja investoida.

Koronakriisin seurauksena päätettiin vuoden 2020 alkupuolella mittavista yritysten tukitoimista useammassa lisätalousarviossa. Business Finlandin avustusvaltuuksia lisättiin koronavaikutusten torjumiseksi 980 milj. eurolla. T&k:n kannalta olennaista oli lisärahoitus mm. suuryritysten veturiyrityskampanjan jatkamiseksi ja uuden kumppanuusmallin käynnistämiseksi. Lisäksi pk-yritysten kehitystoimintaan suunnattiin 300 milj. euron lainavaltuuden lisäys. Suomen Akatemialle osoitettiin 91 milj. euroa lisärahoitusta mm. kriisi- ja huoltovarmuuteen liittyvään tutkimukseen, lippulaivaohjelmaan ja tutkimusinfrastruktuurin vahvistamiseen.

Yksityisen ja julkisen sektorin t&k-menot kasvoivat v. 2019, samoin kuin v. 2018. Ennakkotietojen mukaan t&k-menojen suhde bruttokansantuotteeseen (t&k-intensiteetti) oli 2,72 % v. 2019, kun v. 2018 suhde oli 2,76 %.

Valtion t&k-rahoitusvolyyymi on noussut vuodesta 2016 alkaen, mutta t&k-intensiteettiin sillä ei ole ollut merkittävää vaikutusta ennen koronakriisiä. Vuonna 2019 valtion t&k-rahoituksen intensiteetti oli 0,84 %. Varsinaisen talousarvion mukaan v. 2020 intensiteetti nousee t&k-lisäpanostusten ja bkt:n laskun myötä (0,89 %). Hallitus esittää, että valtion t&k-rahoitusvolyyymi jatkaa kasvuaan v. 2021 n. 45 milj. eurolla t&k-intensiteetin pysyessä suunnilleen edellisvuoden tasolla (pl. koronatukien myöhemmin täsmentyvä vaikutus).

Hallituksen tavoitteena on, että tutkimus- ja innovaatiopoliitiikan hallinnonalarajat ylittävää koordinaatiota ja johtamista vahvistetaan läpi valtionhallinnon. Tämä on oleellista mm. julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyötä ja uusia kumppanuusmalleja kehitettäessä. Hallitus tavoittelee uusia miljardiluokan ekosysteemejä ja parantaa edellytyksiä luoda globaalisti menestyviä innovaatioita. Hallitus valmistelee esityksen laiksi tutkimus- ja kehittämistoiminnan ylimääräisestä verovähennyksestä vuosille 2021—2024.

Kansainvälisten osaajien pitämiseen ja vetovoimatyöhön panostetaan. Opetus- ja kulttuuriministeriö toteuttaa korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälistämislinjauksia (2017—2025). Suomen Akatemia noudattaa kansainvälisen yhteistyön laadun, vaikuttavuuden ja uudistumisen linjauksia (2017—2021). Linjaukset palvelevat myös valtioneuvoston yhteistä Talent Boost -ohjelmaa, jonka tavoitteena on mm. houkutella kansainvälisiä osaajia Suomeen.

Suomalaisen tutkimus- ja tiedeyhteisön kansainvälistä kilpailukykyä ja vetovoimaa vahvistetaan panostamalla tutkimusympäristöihin ja tutkimusinfrastruktuureihin. Kansallisten tutkimusinfrastruktuurien tiekartta valmistuu vuoden 2020 loppuun mennessä.

Julkisen tiedon avoimuudesta tulee tietopolitiikan keskeinen periaate. Julkiselle hallinnolle ja julkisille yrityksille luodaan toimintamalli julkisten tietojen jakamiseen entistä systemaattisemmin. Datalähtöisen tutkimuksen kehittämisohjelman (2017—2021) toteuttaminen jatkuu. Lisäksi vuoden 2021 aikana Suomessa otetaan käyttöön yksi eurooppalaisen suurteholaskennan EuroHPC-yhteisyrityksen supertietokone.

Vuoden 2020 keväällä käytiin opetus- ja kulttuuriministeriön ja korkeakoulujen väliset neuvottelut, joissa sovittiin vuosille 2021—2024 korkeakoulujen yhteiset tavoitteet sekä korkeakoulukohdaiset toimet, vahvuusalat ja tutkintotavoitteet. Korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten välisen yhteistyön ja työnjaon kehittämistä jatketaan.

Opetus- ja kulttuuriministeriön yhdessä sidosryhmien kanssa laatiman Korkeakoulutus ja tutkimus 2030 -vision toimeenpanoa jatketaan. Vision tavoitteena on nostaa koulutustasoa, lisätä jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia korkeakouluissa ja nostaa t&k-intensiteettiä.

Ministeriöiden välistä yhteistyötä jatketaan terveysalan kasvustrategian toteuttamiseksi ja tutkimus- ja innovaatioekosysteemin vahvistamiseksi. Alan kansallisten osaamiskeskusten perustamista ja toiminnan käynnistymistä vauhditetaan.

Innovatiivisia julkisia hankintoja ja niihin liittyviä palveluja kehitetään. Samalla edistetään referenssimarkkinoiden kehittymistä. Innovatiivisten hankintojen osuus julkisista hankinnoista pyritään nostamaan 10 prosenttiin vaalikauden loppuun mennessä.

Keskeisten tutkimus- ja kehittämismäärärahojen muutos, milj. euroa¹⁾

	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys	2020—2021 muutos	2020—2021 muutos, %
Yliopistot ²⁾	690	703	13	2
Ammattikorkeakoulut	73	73	0	0
Valtion tutkimuslaitokset	194	206	13	7
— josta VTT ³⁾	80	90	10	13
Tutkimusorganisaatioiden tutkimusmäärärahat, yhteensä	957	982	25	3
Suomen Akatemia	424	449	25	6
— josta strateginen tutkimus	56	56	0	0
Business Finland	620	611	-9	-1
— josta t&k-rahoitus ⁴⁾	478	473	-4	-1
Rahoitusorganisaatiot yhteensä	1 044	1 060	16	2
Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta	11	11	0	0
Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille erikoissairaanhoidon mukaiseen tutkimustoimintaan	25	25	0	0
Yhteensä	2 037	2 078	41	2
— vain t&k-rahoitus, yhteensä	1 895	1 940	45	2
— muut t&k-rahoituserät	168	~168	0	0

Keskeisten tutkimus- ja kehittämismäärärahojen muutos, milj. euroa¹⁾

	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys	2020—2021 muutos	2020—2021 muutos, %
Arvio valtion koko t&k-rahoituksesta	2 063	2 108	45	2
Arvio valtion t&k-rahoitusintensiteetistä	0,89 %	0,88 %		

¹⁾ Metodologisista ja muista muutoksista johtuen vuosien 2020 ja 2021 t&k-rahoitusluvut eivät ole suoraan vertailukelpoisia aiempien vuosien tietojen kanssa.

²⁾ T&k-rahoituksen kehityksen vertailukelpoisuuden parantamiseksi yliopistojen valtionrahoitukseen ei ole laskettu mukaan arvonnäkökohtaa. Tutkimukseen kohdentuva osuus kokonaisrahoituksesta on pidetty tässä laskelmassa vuoden 2021 osalta prosentuaalisesti samalla tasolla kuin edellisenä vuonna. Tämä parantaa eri vuosien tietojen verrattavuutta ja myös yhtenevyyttä Tilastokeskuksen t&k-budjettianalyysin tietoihin.

³⁾ VTT:n t&k-rahoitus on arvio, joka perustuu talousarvioesityksen tietojen ohella Tilastokeskuksen aineistoihin. Luku tarkentuu Tilastokeskuksen budjettianalyysissä helmikuussa 2021.

⁴⁾ Business Finlandin rahoituksesta huomattava osuus kohdistuu muuhunkin kuin kansainväliset tilastokriteerit täyttävään t&k-toimintaan.

5.4. Alueiden kehittäminen ja rakennerahastot**Alueiden kehittäminen**

Alueiden kehittämisestä vastaavat valtio, kunnat ja alueilla aluekehittämismäärärahojen toimivat maakuntien liitot. Tavoitteena on viranomaisten ja muiden alueiden kehittämisen kannalta keskeisten tahojen vuorovaikutukseen, eri toimijoiden työnjakoon ja yhteisiin tavoitteisiin perustuva alueiden kehittämisen toimintatapa, joka luo edellytykset alueellaiselle kestäväälle kasvulle ja uudistumiselle sekä hyvinvoinnille.

Alueiden kehittämistä suunnataan ja tärkeimmät toimenpiteet määritellään hallitusohjelmassa ja valtioneuvoston päätöksessä valtakunnallisista alueiden kehittämisen painopisteistä. Alueellista kehittämistyötä toteutetaan sekä kansallisilla että EU:n osittain rahoittamilla ohjelmilla ja toimenpiteillä. Kansallinen aluepolitiikka ja EU:n alue- ja rakennepolitiikan toteuttaminen sovitaan yhteen toimivaksi järjestelmäksi.

EU:n rakennerahastojen toiminta Suomessa ja rakennerahastovarat vuoden 2021 talousarvioesityksessä

Ohjelmakaudelle 2014—2020 laaditun Kestävää kasvua ja työtä 2014—2020 Suomen rakennerahasto-ohjelman tavoitteena on alueiden elinkeinorakenteen uudistaminen ja monipuolistaminen sekä työllisyyden edistäminen, pk-yritysten kasvumahdollisuuksien parantaminen, uusiutuvan energian osuuden ja energiatehokkuuden lisääminen, rakenteellisen työttömyyden vähentäminen ja työelämän laadun kehittäminen, osaamisen ja uuden tiedon hyödyntäminen kilpailukykyyn vahvistamiseksi, työmarkkinoiden ja elinkeinoelämän tarpeita vastaavan osaavan työvoiman varmistaminen ja elinikäisen oppimisen tukeminen sekä sosiaalisen osallisuuden edistäminen. Rakennerahasto-ohjelmalla toteutetaan Eurooppa 2020 -strategiaa ja sen kansallista ohjelmaa.

Ohjelmakauden 2014—2020 Euroopan alueellinen yhteistyö -tavoitteen ja Eurooppalaisen naapurisuuden välineen rajayhteistyöosion (ENI CBC) toimenpitein tuetaan raja-alueiden ja laajempien yhteistyöalueiden kokemusten vaihtoa, yhteistyötä ja verkostojen syntymistä.

Ohjelmakauden 2021—2027 alue- ja rakennepolitiikan ohjelman tavoitteena on elinkeinoelämä-lähtöisen innovaatiotoiminnan edistäminen, pk-yritysten kasvumahdollisuuksien parantaminen, toiminnan uudistuminen ja liiketoimintaympäristön kehittäminen, työhakijoiden, työttömien, työvoiman ulkopuolella olevien ja työmarkkinoille heikosti kiinnittyneiden ryhmien työllistymisen edistäminen, työttömyyden pitkittymisen ehkäiseminen, oppimismahdollisuuksien kehittäminen, kaikkein heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien aseman parantaminen sekä niiden alueiden tukeminen, joihin kohdistuu vakavia sosioekonomisia haasteita ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen vuoksi.

Ohjelmakauden 2021—2027 Euroopan alueellinen yhteistyö -tavoitteen mukaisten Interreg-ohjelmien ja naapuruus-, kehitys- ja kansainvälisen yhteistyön välineestä rahoitettavien Interreg-ulkorajaohjelmien toimenpitein tuetaan raja-alueiden ja laajempien yhteistyöalueiden integroitumista, kokemusten vaihtoa, innovatiivisia toimintatapoja, verkostojen syntymistä ja vahvistumista. Ohjelmilla pyritään vaikuttamaan muun muassa raja-alueiden kilpailukykyyn ja taloudelliseen kehitykseen.

InvestEU-ohjelman tavoitteena on tukea Euroopan Unionin politiikkatavoitteita rahoitus- ja investointitoimilla, joilla edistetään unionin kilpailukykyä, talouden kestävyttä ja kasvua, sosiaalista sopeutumiskykyä ja osallistavuutta, pääomamarkkinoiden yhdentymistä sekä sisämarkkinoiden vahvistumista.

Alue- ja rakennepolitiikan varoja arvioidaan tuloutuvan valtion talousarvioon v. 2021 yhteensä 200 milj. euroa. Tässä ovat mukana ohjelmakausilta 2014—2020 ja 2021—2027 Euroopan aluekehitysrahastosta, Euroopan sosiaalirahastosta, Oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta sekä Väähävaraisimmille suunnatun eurooppalaisen avun rahastosta saatavat tulot.

Vuodelle 2021 budjetoidaan uusia ohjelmakauden 2021—2027 myöntämisvaltuuksia yhteensä 351 789 000 euroa. Vuonna 2020 käyttämättä jääneistä ohjelmakauden 2014—2020 myöntämisvaltuuksista voi tehdä myöntämispäätöksiä v. 2021.

EU:n rakennerahasto-ohjelma 2021—2027 (EU:n ja valtion rahoitus yhteensä), milj. euroa

Ohjelma/-osio/prioriteetti	Ohjelmakauden 2021—2027 rahoituskehys valtuutena
Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR)	1 362,5
Euroopan sosiaalirahasto (ESR)	1 043,9
Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto (JTF)	289,7
Interreg-ohjelmat	51,0
Interreg-ulkorajaohjelmat	70,0
Yhteensä	2 817,1

6. Kestävä kehitys

Globaali kestävän kehityksen toimintaohjelma - Agenda 2030 - asettaa yhteiset tavoitteet kestävän kehityksen toteuttamiseksi kaikille YK:n jäsenmaille. Agenda 2030 pyrkii kestävään kehitykseen niin talouden, ihmisten hyvinvoinnin kuin ympäristönkin kannalta.

Pääministeri Marinin hallitusohjelma ”Osallistava ja osaava Suomi” tavoitteena on luoda Suomesta so-siaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävän kehityksen yhteiskunta vuoteen 2030 mennessä.

Kuten kolmeen edelliseen talousarvioesitykseen, myös vuoden 2021 talousarvioesitykseen sisältyy hallinnonalojen pääluokkaperusteluihin tekstit kestävän kehityksen edistämisestä ja sen kytököksestä talousarvioon jokaisella hallinnonalalla (ks. yksityiskohtaiset perustelut/hallinnonalojen pääluokkaperustelut).

Hiilineutraali Suomi talousarvioesityksessä

Suomi on osana Euroopan unionia sitoutunut Pariisin ilmastopöimukseen. Pääministeri Marinin hallitus on asettanut tavoitteekseen, että Suomi on hiilineutraali v. 2035 ja hiilinegatiivinen nopeasti sen jälkeen. Kestävän kehityksen tavoitteiden toteuttaminen on mahdollista vain, jos ilmaston lämpeneminen ja luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen pysäytetään.

Vuoden 2021 talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä on tunnistettu talousarvioesitykseen sisältyvät määrärahat, jotka edistävät hallituksen hiilineutraaliuden tavoitetta. Tunnistetuilla määrärahoilla edistetään mm. ympäristön ja luonnon hyvinvointia, luonnon monimuotoisuutta, vähennetään päästöjä, edistetään biotalousratkaisuja sekä kehitetään Suomea kohti vähähiilistä yhteiskuntaa. Määrärahat kohdentuvat etenkin työ- ja elinkeinoministeriön, maa- ja metsätalousministeriön, liikenne- ja viestintäministeriön, ympäristöministeriön sekä ulkoministeriön hallinnonaloille.

Maatalouden aloittamis- ja investointiavustuksiin lukeutuvista määrärahoista hiilineutraaliuden tavoitteita edistetään määrärahoilla, jotka kohentavat ympäristön tilaa ja lisäävät uusiutuvan energian käyttöä edistäviä investointeja. Myös maaseudun kehittämisohjelma sisältää ympäristöön ja ilmastoon liittyviä hankkeita. EU:n viherryttämistuella, ympäristökorvauksilla sekä luonnonmukaisen tuotannon edistämällä on merkittävä rooli maatalouden kehittämisessä ympäristön kannalta kestävään suuntaan.

Uusiutuvan energian tuotantotukeen panostetaan merkittävästi, jotta riippuvuus fossiilisista polttoaineista vähenisi. Energiatuki on osa taloudellista ohjausta, jolla energiajärjestelmää pyritään ohjaamaan tehokkaampiin ja ilmaston sekä ympäristön kannalta parhaisiin ratkaisuihin.

Luonnonsuojelualueiden hankinnalla edistetään metsien suojelua sekä turvataan luonnon monimuotoisuutta. Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiohankkeiden tukemisella voidaan löytää uusia innovatiivisia ratkaisuja mm. biotalouden kehittämiseen, kiertotalouden edistämiseen ja vähähiilisen yhteiskunnan ratkaisuihin. Kehitysyhteistyömäärärahoilla Suomi osallistuu hankkeisiin, joilla edistetään kestävää taloudellista kehitystä ja hyvinvointia kehitysmaissa ja ehkäistään

ympäristöhaittojen syntymistä. Näiden hankkeiden tavoitteina on mm. parantaa ruokaturvan, veden ja energian saatavuuden sekä luonnonvarojen kestävästä käytön edellytyksiä.

Joukkoliikenteen palvelujen kehittämiseen kohdennetaan määrärahoja, mikä mahdollistaa henkilöliikenteen määrän ja siitä aiheutuvien päästöjen vähentämisen etenkin kaupunkiseuduilla. Sähkökäyttöisten henkilöautojen sekä henkilöautojen kaasu- ja etanolikonversioiden hankinta- ja konversiotuen tavoitteena on edistää autokannan uudistumista siten, että yhä useampi henkilöauto toimisi vaihtoehtoisilla käyttövoimilla tai polttoaineilla (sähkö, bio- ja maakaasu, korkeaseo-setanoli) ja vähentäisi liikenteestä aiheutuvia haitallisia päästöjä.

Talousarvioesitykseen sisältyvät hiilineutraaliuutta tavoitetta edistävät määrärahat on ryhmitelty hallitusohjelman strategisten kokonaisuuksien perusteella. Yhteenvedon ulkopuolelle on jätetty kaikki toimintamenot sekä erilaiset järjestöavustukset ja jäsenmaksut.

EU linjasi huippukokouksessa heinäkuussa elpymisvälineestä (Next Generation EU), jonka keskeinen osa on elpymis- ja palautumistukiväline (RRF). RRF-välineen kautta rahoitettavien uudistusohjelmien tulee tukea mm. vihreää siirtymää ja digitalisaatiota. RRF ja muiden ohjelmien rahoitus huomioidaan vuoden 2021 lisätalousarvioesityksessä ja vuosien 2022–2025 julkisen talouden suunnitelmassa.

Hallitus on päättänyt, että Valtion kehitysyhtiö Vake Oy:stä perustetaan Ilmastorahasto Oy yhtiöjärjestyksen muutoksella.

Hiilineutraali Suomi, keskeiset toimenpiteet, milj. euroa

	2020 budjetoitu	2021 esitys
3.1 Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi	657	641
3.2 Suomi kokoaan suurempi maailmalla	271	370
3.4 Elinvoimainen Suomi	229	236
3.4.1 Liikenneverkon kehittäminen ja ylläpitäminen	424	220
3.4.2 Maatalous	687	702
Yhteensä	2 268	2 168

Vuoden 2021 talousarvioesityksessä hiilineutraalisuuteen liittyviä tavoitteita edistetään yhteensä n. 2,1 mrd. eurolla. Tämä on arviolta 178 milj. euroa enemmän kuin mitä vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa budjetoitiin vastaaviin toimiin mutta 100 milj. euroa vähemmän kuin vuodelle 2020 on budjetoitu huomioiden keväällä 2020 hyväksytyt lisätalousarviot. Vuosien 2020 ja 2021 korkeita määrärahasoja selittävät hallitusohjelman mukaiset määrärahalisäykset, jotka painottuvat hallituskauden alkuun sekä vuoden 2020 neljännessä lisätalousarviossa (ns. elvytyslisäbudjetissa) päätetyt hiilineutraaliuutta edistävät toimet, joilla osittain on vaikutusta myös vuoteen 2021.

Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi -kokonaisuuden osalta määrärahat pienenevät vuodesta 2020, mikä johtuu etenkin monien luonnon- ja ympäristönsuojelun määrärahojen neljännen lisätalousarvion kertaluonteisten lisäysten poistuessa. Sen sijaan esim. energiatukeen kohdistettavat määrärahat kasvavat v. 2021, johon vaikuttaa mm. neljännessä lisätalous-

arviossa päätetty valtuuskorotus sekä hallitusohjelman mukainen korotus kivihiiltä korvaaviin investointeihin.

Suomi kokoaan suurempi maailmalla -kokonaisuuden osalta on määrärahoissa selvä kasvu vuodesta 2020, mitä selittää kehitysyhteistyömäärärahojen voimakkaampi suuntaaminen kohteisiin, jotka edistävät hiilineutraliteettia.

Liikenneverkon kehittämiseen ja ylläpitämiseen kohdennettavat määrärahat pienenevät merkittävästi vuodesta 2020 mikä selittyy koronan aiheuttamista määräaikaisten lisäysten poistumisella mm. joukkoliikenteen tuen osalta.

Maatalouden osalta kestävä kehitystä edistävien määrärahojen arvioidaan nousevan n. 20 milj. eurolla vuodesta 2020, mikä aiheutuu ympäristökorvausten kasvusta.

Verot

Talousarvioesitykseen sisältyy useita veroja, joiden voidaan katsoa edistävän hiilineutraaliuden tavoitteita. Näitä ovat erityisesti energiaverot, ajoneuvovero, autovero, eräiden juomapakkausten valmistevero sekä jättevero.

Energiaveroja kerätään liikenteen polttoaineista, työkone- ja lämmityspolttoaineista sekä sähköstä. Verotulojen lisäksi energiaverot vahvistavat kannustimia energiatehokkuuteen, energian säästöön sekä vähäpäästöisempään energian tuotantoon. Suomi on ympäristöperusteisen verorakenteen osalta Euroopan edelläkävijä ja energiaverotuksen taso on kansainvälisesti korkea. Energia tuotteiden verot määräytyvät niiden energiasisällön ja elinkaaren aikaisten päästöjen mukaan. Liikenteen osalta polttoaineiden verotuksen lisäksi autovero ja ajoneuvoveron perusvero määräytyvät päästöperusteisesti, lisäävät suurempipäästöisten autojen omistamisen ja hankinnan kustannuksia ja siten kannustavat kohti vähäpäästöisempää liikkumista. Eräiden juomapakkausten valmistevero ohjaa juomapakkausten kierrätykseen. Jättevero on ohjaava ympäristövero, jonka ensisijaisena tavoitteena on jätteiden kaatopaikkakäsittelyn väheneminen ja hyötykäytön lisääminen.

Pääministeri Marinin hallituksen hallitusohjelman mukaisesti hallituskaudella valmistellaan kestävän kehityksen verouudistus, jonka tavoitteena on edistää siirtymistä kohti hiilineutraaliutta. Kestävän kehityksen verouudistus koostuu energiaverotuksen uudistuksesta, liikenteen verotuksen uudistuksesta, kiertotalouden edistämisestä sekä päästöperusteisen kulutusveron selvittämisestä. Energiaverotuksen uudistamista selvittävän työryhmän raportti ehdotukseksi hallitusohjelman kirjausten ja tavoitteiden toteuttamisesta sekä energiaverotuksen muusta kehittämisestä julkaistiin 15.9.2020. Vuonna 2021 työkone- ja lämmityspolttoaineiden verotusta kiristetään nettomääräisesti 105 milj. eurolla ja sähköveroluokka II alennetaan EU:n sallimaan minimiin. Lisäksi aloitetaan energiantensiivisten yritysten veronpalautuksen asteittainen pienentäminen polttoaineiden osalta. Osana yritystukien karsimista parafiinisen dieselin verotuki poistetaan ja pienennys aloitetaan v. 2021. Vuonna 2021 otetaan myös käyttöön liikenteen työsuhde-etuja koskevia verotukia.

Ympäristölle haitallisten tukien arviointia

Ympäristön kannalta haitallisilla tuilla tarkoitetaan tukia, jotka johtavat luonnonvarojen käyttöasteen ja ympäristön kuormituksen kasvuun tuetussa yrityksessä tai tuetulla toimialalla. OECD:n määritelmän mukaan tuki luokitellaan ympäristön kannalta haitalliseksi, jos se aiheuttaa enemmän ympäristöhaittaa kuin tapahtuisi, jos tukea ei olisi. Ympäristölle haitallisia tukia ja niiden käyttöönottoa perustellaan muilla kuin ympäristösyillä. Ympäristön kannalta haitallisilla tuilla voi olla myönteisiä vaikutuksia muiden politiikkatavoitteiden kannalta (esim. ruoantuotanto, huoltovarmuus, uusiutuvien energialähteiden käytön edistäminen, aluetalous, työllisyys ja kasvu), mikä tulee ottaa huomioon niitä arvioitaessa. Ympäristölle haitallisia tukia sisältyy etenkin verojärjestelmään. Niitä on kuitenkin myös määrärahojen joukossa.

Vaikka useita veroja voidaan pitää kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisina veroina, voi niihin sisältyä sekä tavoitteen mukaisia että sen vastaisia yksittäisiä verotusrakenteita. Erityisesti useiden energia- ja liikenteen verotukien voidaan katsoa olevan ympäristölle haitallisia, koska ne yleisellä tasollakin alentavat energian tai autojen hankinnan ja käytön hintaa verrattuna normijärjestelmään. Se, missä määrin eri verotuet tai määrärahat ovat kukin ympäristölle haitallisia on kuitenkin hankalasti mitattavissa. Lisäksi joissain tuissa on sekä ympäristölle haitallisia että hyödyllisiä elementtejä. Joitain aiemmin ympäristölle haitallisina pidettyjä tukia voidaan myös nykytiedolla ja esimerkiksi teknologisen kehityksen johdosta pitää neutraaleina tai jopa ympäristölle hyödyllisinä tukina. Vastaavasti jotkut aiemmin ympäristönäkökulmasta hyödylliset tuet ovat esim. teknologian kehityksen myötä menettäneet tehtävänsä, ja niitä voidaan pitää lähes pelkästään energian hintaa alentavina tukina ympäristölle haitallisina. Esimerkkinä voidaan mainita sähkö, jonka kulutus sinänsä on ympäristölle kuormittavaa mutta sähkön tuottamisessa käytetään enenevässä määrin uusiutuvaa energiaa. Sähköistymisen myötä alla olevaan verotukilistaukseen sisältyvistä tuista monet eivät nykytiedon valossa välttämättä olisi enää katsottavissa ympäristölle haitallisiksi tuiksi.

Verotuet lasketaan pääsääntöisesti menetetyn verotulon periaatteella. Tässä esitettyjen verotukilaskelmien perustana olevaa normiverojärjestelmää ja laskentamenetelmiä on kuvattu valtiovainministeriön internetsivuilla (www.vm.fi/verotuet). Verotukikohtaisesta ja säännöskohtaisesta norminmäärittelystä, päällekkäisyyksistä ja laskentamenetelmistä johtuen energiaverotuet eivät ole yhteismitallisia eivätkä suoraan vertailtavissa tai laskettavissa yhteen. Seuraavaan taulukkoon on listattu arviot energiaan ja liikenteeseen liittyvistä verotuista v. 2021. Ne voivat sisältää ainakin jossain määrin ympäristölle haitallisia elementtejä¹⁾:

Dieselpolttoaineen normia alempi verokanta	745
Parafiinisen dieselin verotuki	82
Työkoneissa käytetyn kevyen polttoaineen normia alempi verokanta	476
Liikenteeseen käytetyn sähkön normia alempi verokanta	6
Liikenteeseen käytetyn maakaasun normia alempi verokanta	8
Raideliikenteen dieselmootoreissa käytettävä kevyt polttoöljy	16

¹⁾ Listausta on täydennetty aikaisempiin vuosiin verrattuna siten, että se sisältää myös sellaisia verorakenteita, joiden voidaan katsoa olevan hiilineutraaliustavoitteiden vastaisia. Samat verotuet voivat sisältää sekä kestävän kehityksen tavoitteita edistäviä että niiden kanssa vastaisiksi katsottavia elementtejä. Listausta ei ole siksi täysin vertailukelpoinen aiempien vuosien laskelmien kanssa.

Yhdistetyn sähkön ja lämmön tuotannon (CHP) verotuki	90
Turpeen normia alempi verokanta	172
Turpeen verottomuus alle 5000 megawattitunnin käytöllä	18
Puupohjaisten polttoaineiden verottomuus	303
Biokaasun verottomuus	13
Jätteenpolton verottomuus	63
Teollisuuden ja kasvihuoneiden sekä konesalien alempi sähköverokanta (veroluokka II)	832
Raideliikenteen sähkön verottomuus	19
Energiaintensiivisten yritysten veronpalautus	225
Maatalouden energiaveron palautus	35
Autoveron palautus invalideilla	3
Taksien autoverohuojennus	2
Pelastus-, sairaus-, eläinlääkintä-, ruumis- ja matkailuauton sekä inva- ja esteettömän taksin autoverottomuus	86
Autoveron vientipalautus	6
Autoverolain säännönmukainen huojennus tietyissä tilanteissa	0,5
Henkilö- ja pakettiautojen ajoneuvoveron käyttövoimavero (sanktio)	-378
Museoajoneuvojen, pelastus- ja sairausautojen sekä linja-autojen vapautus ajoneuvo-verosta	3
Puu- ja turveperusteista polttoainetta käyttävien ajoneuvojen vapautus ajoneuvo-verosta	0,5
Yhdistettyjen kuljetusten tuki	1
Invalidien vapautus ajoneuvoveron perusverosta	16

Verotuista ympäristölle haitallisina tukina voidaan pitää esimerkiksi turpeen verotukea eli sitä, että turpeen verotaso on alempi kuin muilla fossiilisilla polttoaineilla ja kuin energiaverotuksen ympäristöperusteinen verorakenne edellyttäisi. Samoin energiaintensiivisten yritysten ja maatalouden energiaveronpalautuksen pienentävät energiaverotuksen ympäristöohjaavuutta kyseisillä sektoreilla. Autoverotuksessa myönnettävät alennukset tai verottomuudet tietyille ajoneuvoille tarkoittavat, että autoveron päästöohjaus ei kohdennu näihin ajoneuvoihin.

Myös määrärahoihin sisältyy tukia, joiden voidaan arvioida olevan ainakin osin ympäristölle haitallisia. Näitä on etenkin maataloudelle kohdentuvissa menoissa. Maatalouteen sisältyvillä määrärahoilla on kuitenkin myös ympäristölle hyödyllisiä vaikutuksia, kuten esimerkiksi maatalouden ympäristökorvaukset. Vuonna 2021 maatalouteen kohdennettavien määrärahojen, joiden voidaan arvioida sisältävän ympäristölle haitallisia elementtejä, kokonaissumma on arviolta 926 milj. euroa. Tämän lisäksi energia- ja liikennesektorilla on yhteensä 216 milj. euroa sellaisia suoria tukia, jotka voidaan katsoa ympäristölle haitalliseksi. Tästä suurin yksittäinen summa koostuu päästökaupan epäsuorien kustannusten kompensatiosta, johon kohdennettaisiin 121 milj. euroa v. 2021.

Nykymuotoinen päästökauppakompensatio lakkaa voimassaolevan lainsäädännön mukaisesti ja siitä aiheutuvat viimeiset maksatukset kohdistuvat vuoteen 2021. Hallitus on päättänyt, että tilalle luodaan uusi energiaintensiivisten yritysten sähköistämistuki, joka kannustaa entistä tehokkaammin hiilineutraaliin tuotantoon, energiaintensiivisten yritysten sähköistämiseen ja joka huomioi kustannuskilpailukyvyn.

7. Hallinnon kehittäminen

Hallintopoliittisten toimien tavoitteena on varmistaa julkisten palveluiden laatu sekä lisätä julkisen hallinnon tuottavuutta ja sitä kautta osaltaan tukea julkisen talouden kestävyyttä. Kansalaisten oikeus hyvään hallintoon turvataan koko maassa ja keskeisenä elementtinä on palvelulupaus.

7.1. Hallinnon toimintatapojen, rakenteiden ja prosessien kehittäminen

Rakenteiden ja toimintatapojen uudistaminen

Tavoitteena on hallinnon selkeä rakenne, ohjaustapa ja johtamisjärjestelmä. Kykyä muutokseen, riskienhallintaan ja asiakaslähtöisyyteen vahvistetaan. Tulevaisuudessa palvelut ovat ensisijaisesti sähköisiä. Tavoitteena on myös parempi poikkihallinnollinen toimivuus. Palvelut ovat alueellisesti saatavilla, kun asiakkaiden tarpeet ja tehtävien hoitaminen sitä edellyttävät.

Valtion alue- ja paikallishallintoa kehitetään kohti nykyistä tiiviimpää valtakunnallisten ja alueilla toimivien virastojen palveluverkkoa ja julkisen hallinnon yhteistä asiakaspalvelua. Valtion työtehtäviä organisoidaan monipaikkaisuutta ja älyteknologian mahdollistamaa paikkariippumattomuutta hyödyntäen.

Johtamisen kehittämisen yleisenä tavoitteena on tukea julkisen hallinnon ja johtamisen uudistamista. Kehittämisen konkreettisina tavoitteina on vahvistaa julkisen johtamisen kokonaisuutta yli sektorirajojen ja kykyä ennakoida ja hallita toimintaympäristön muutoksia, tukea johtajia onnistumaan tehtävissään ja lisätä johtajien ammatillista kehittymistä ja liikkuvuutta eri tehtävissä. Tätä varten jatketaan mittavia johtamisvalmennusohjelmia, joihin osallistuu myös kuntajohtajia.

Määräaikaaisesti virkoihin nimitetyn valtionhallinnon ylimmän johdon palvelussuhdeturvaa kehitetään laajentamalla erikseen budjetoitujen palkkamenojen momentin käyttötarkoitusta. Momentilta voidaan maksaa virkasuhteen päättymisestä johtuvan korvauksen (erokorvaus) lisäksi valtion virkamieslain erityissäännöksen mahdollistaman, enintään kahden vuoden määräaikaisen nimityksen aiheuttamia palkkausmenoja.

Tietojohdamisen kehittämistä jatketaan Valtiokonttorin ja konsernitoimijoiden yhteistyönä Tietokiri-hankkeessa. Valtiokonttoria ja Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskusta (Palkeet) koskevat muutokset mahdollistavat uuden analysointi- ja raportointipalvelun täysimääräisen toiminnan. Tietojohdamisen toimintatapoja vahvistamalla ja osaamista kehittämällä vahvistetaan tietoon perustuvaa päätöksentekoa sekä tiedon hyödyntämiseen perustuvaa toimintakulttuuria.

Valtion HR-toiminnan ja taloushallinnon kehittäminen

Valtiolla on käytössä talous- ja henkilöstöhallinnon yhteinen toimintamalli, joka kattaa prosessit, tietorakenteet, palvelukeskuspalveluiden yhtenäisen käytön sekä näitä toimintoja tukevan tietojärjestelmäkokonaisuuden. Vuoden 2021 aikana käynnistetään valtion yhteisen talous- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmän (Kieku) merkittävä päivittäminen ja valmistaudutaan Puolustusvoimien kehittämisvaiheessa olevan tuotannonohjausjärjestelmän (PVERP 2.0) integroimiseen Kieku-järjestelmään. Valtion talousarvion ja valtiontalouden kehyspäätösten valmistelua tuke-

van tietojärjestelmän uusiminen aloitetaan ja myös valtion rekrytointipalvelu uusitaan. Matka- ja kulunhallinnan palveluita kehitetään ja tietojärjestelmän uudistamista valmistellaan. Hankinnoissa jatketaan tilauksesta-maksuun -prosessin ja siihen liittyvän Handi-palvelun kehittämistä tavoitteena automaatioasteen nostaminen laskujen käsittelyssä. Palkeiden työn osuutta henkilöstöhallinnon ja taloushallinnon prosesseissa pyritään lisäämään ja näin vahvistamaan henkilöstöhallinnon laatua, yhtenäisyyttä sekä tuottavuutta.

Osaamisen kehittämistä vahvistetaan tuomalla uusia sisältöjä koko valtionhallinnon kattavaan sähköiseen eOppiva-oppimisympäristöön. Järjestelmällä on jo yli 40 000 käyttäjää ja tavoitteena on kasvattaa käyttäjämäärää edelleen. Osaava-järjestelmän käyttöä laajennetaan ja haetaan ratkaisua erityisesti turva-alan organisaatioille, jotka toistaiseksi ovat Osaavan ulkopuolella. Osaavan avulla tuetaan johtamista, valmentavaa työtä sekä osaamisen uudistumista. Valtion HR-toimintojen kehittämistä jatketaan tavoitteena tehostaa HR-toimintoja 304 henkilötyövuodella vuoteen 2029 mennessä.

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus Palkeet jatkaa talous- ja henkilöstöhallinnon ohjelmistorobotiikan ja tekoälyn hyödyntämistä palvelutuotannossa ja tarjoaa osaamistaan myös virastojen projekteihin. Palkeet ja Valtori testaavat tekoälyn hyödyntämistä asiakaspalvelussa.

Valtion toimitilojen käytön tehostaminen

Tilatehokkuutta parannetaan valtion toimitilastrategian mukaisesti vastaamaan asetettuja tilatehokkuustavoitteita, muuttuneita työnteon tapoja ja kansalaisten sähköisen asiainnoin lisääntymistä. Tällä tavoitteellaan parempia työsuorituksia ja alempia vuokratustannuksia. Senaatti-kiinteistöt jatkaa toimenpiteitä, joilla turvataan asiakkaille terveelliset, turvalliset ja toiminnallisesti tarkoituksenmukaiset toimitilat. Vuonna 2021 aloitetaan uusittujen valtion toimitila- ja kiinteistöstrategioiden toimeenpano.

Senaatti-kiinteistöjen yhteyteen perustettavan Puolustuskiinteistöt-tytärliikelaitoksen on tarkoitus aloittaa toimintansa vuoden 2021 alusta. Toimintojen häiriötön jatkuminen muutostilanteessa turvataan.

Valtion hankintojen kehittäminen

Valtion hankintatoimen kehittämistä jatketaan hallitusohjelmassa olevien tavoitteiden toimeenpanemiseksi osana Vaikuttavat julkiset hankinnat (Hankinta-Suomi) -ohjelmaa. Ohjelman puitteissa laaditaan kansallinen julkisten hankintojen strategia, jonka tavoitteena on edistää strategista johtamista, osaamista ja kyvykkyyksiä, tiedolla johtamista, markkinoiden toimivuutta, innovaatioita sekä taloudellista, sosiaalista ja ekologista kestävyyttä.

Kansallista julkisten hankintojen ilmoitusalustaa HILMAA kehitetään siten, että se mahdollistaa paremman tiedon keräämisen ja analysoinnin hankintojen johtamiseksi sekä helpomman markkinoille pääsyn myös pk-yrityksille, jotta julkisiin kilpailutuksiin saadaan enemmän tarjouksia.

Tuottavuuden edistäminen

Osana julkisen hallinnon tuottavuushanketta lisätään myös valtionhallinnon tuottavuutta. Eri toimenpiteiden kautta arviolta saatavaa tuottavuuden kasvua vastaavasti jatketaan toimintamenojen 0,5 % vuosittaista vähentämistä perustuen hallinnonalakohtaisiin toimintamenoihin vähennettyinä toimitilamenoilla. Oikeusministeriön, sisäministeriön ja puolustusministeriön hallinnonaloja sekä Tullin toimintamenoja koskee 0,3 % tavoite.

7.2. Julkisen hallinnon ICT-toiminnan kehittäminen

Julkisen hallinnon ICT-toiminnan kehittämisessä korostuu v. 2021 hallitusohjelman mukaisesti digitalisaation ja digitaalisen turvallisuuden edistäminen sekä tietopolitiikka ja näitä tavoitteita toimeenpanevat hankkeet. Tavoitteena ovat asiakaslähtöiset, ensisijaisesti digitaaliset, yhteentoimivat, kustannustehokkaat ja tietoturvalliset julkiset palvelut ja tiedonhallinta sekä Suomen ohjaaminen kohti ennakointikykyistä, ihmiskeskeistä ja yhdenvertaista digitaalista yhteiskuntaa. Julkisen hallinnon palvelutuotannon kehittämisessä otetaan käyttöön tekoälyn ja muiden uusien teknologioiden tarjoamat mahdollisuudet ja osallistetaan kehittämiseen myös palveluiden käyttäjät.

Digitalisaation edistämisohjelmalla tähdätään siihen, että vuoteen 2023 mennessä kansalaisilla ja yrityksillä on käytössään laadukkaat, kattavat ja saavutettavat digitaaliset julkiset palvelut. Lisäksi elinkeinonharjoittajien viranomaisasiointi pyritään siirtämään ensisijaisesti sähköisiin kanaviin. Digitukea tarjotaan koko maassa kansalaisille ja yrityksille helpottamaan asiointia.

Digitaalinen henkilöllisyys -hankkeessa toteutetaan yhdenvertaisesti jokaiselle Suomen julkisen hallinnon palveluissa asioivalle henkilölle helppokäyttöinen ja saavutettava tunnistusratkaisu. Lisäksi luodaan uusi fyysiseen asiointiin tarkoitettu henkilöllisyysasiakirja eli ns. mobiilihenkilökortti.

Digitaalista turvallisuutta tehostetaan mm. keväällä 2020 annetun digitaalista turvallisuutta koskevan valtioneuvoston periaatepäätöksen toimeenpanolla, riskiarvioon perustuvien toimintamallien vahvistamisella, virkamiesten ja kansalaisten osaamisen kehittämisellä sekä digitaalisen turvallisuuden säädösvalmistelulla ja kansainvälisellä yhteistyöllä.

Julkisten tietovarantojen avaamista ja käyttöä edistetään mm. laatimalla tiedon hyödyntämisen ja avaamisen strategiset tavoitteet sekä tukemalla tiedon laajempaa avaamista. Samalla toimeenpannaan myös kansallisesti avoimen datan (PSI) direktiivin vaatimuksia. Muita keskeisiä julkisen hallinnon ICT-toiminnan kehittämisen kokonaisuuksia ovat mm. kansallinen tekoälyohjelma AuroraAI, joka saattaa julkisten palveluiden tarvitsijat sekä niiden tarjoajat tekoälyn avulla entistä sujuvammin yhteen, mobiilin viranomaisviestintäpalvelun kehittäminen (Virve 2.0) sekä ohjaustoimenpiteet Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtorin tuloksellisuuden ja tuottavuuden varmistamiseksi.

7.3. Valtion työnantaja- ja henkilöstöpolitiikka

Valtion budjettitalouden piirissä työskentelee v. 2021 n. 76 100 henkilöä ja työvoimakustannukset ovat 4,7 mrd. euroa.

Valtion sopimuskaudelle 1.4.2020 — 28.2.2022 tehdyn virka- ja työehtosopimuksen mukaisesti v. 2020 palkkoja on tarkistettu 1.8.2020 lukien yleiskorotuksella 1,10 %. Vuonna 2021 palkkoja tarkistetaan 1.5.2021 lukien 1,00 prosentin virastoerällä ja 1.6.2021 lukien yleiskorotuksella 0,97 %, kuitenkin vähintään 20,37 euroa kuukaudelta. Sopimusratkaisussa sovittiin myös kilpailukyky sopimukseen perustuneiden valtionhallinnon työajan pidentämistratkaisujen purkamisesta 1.10.2020 alkaen. Työajan pidennyksen poistumista korvaavat järjestelyt ovat virastotyönantajien käytettävissä vuoden 2021 alusta. Vuosille 2020 ja 2021 sovittujen korotusten ja muutosten johdosta virastojen toimintamenomäärärahoja on lisätty tässä talousarvioesityksessä yhteensä n. 129 milj. eurolla.

Valtiolle on työnantajana tärkeää kyetä hankkimaan palvelukseensa, kehittämään ja kannustamaan päteviä johtajia myös tulevaisuudessa. Tätä tuetaan tarkoituksenmukaisella ylimmän johdon virka- ja tehtävärakenteella, määräaikailla johtamistehtävillä ja suunnitelmallisella johtamisen kehittämisellä. Tavoitteena on, että valtio on yhtenäinen ja kilpailukykyinen työnantaja, henkilöstö on yhtenäinen voimavara ja valtion palveluja johdetaan ja uudistetaan rohkeasti ja vastuullisesti. Keskeistä johtamisessa ja viranomaistoiminnassa on korkea eettisyys sekä laajan luottamuksen ylläpito ja vahvistaminen hallinnon toimintaan.

Työelämän laatua, työn tuottavuutta sekä henkilöstön työhyvinvointia ja osaamista kehitetään yhteistyössä muiden työmarkkinatoimijoiden kanssa. Henkilöstön eläkkeellesiirtymisikä on noussut viime vuosina ja työhyvinvointi pysynyt hyvällä tasolla työtyytyväisyyttä ja sairauspoissaolojen kehitystä kuvaavien mittarien valossa.

Budjettitalouden henkilöstöä kuvaavia tunnuslukuja vuosina 2018—2021

Tunnusluku	2018	2019	2020 ¹⁾	2021 ¹⁾
Henkilöstön lukumäärä	74 300	75 300	76 100	76 100
Muutos edell. vuodesta, %	1,5	1,3	1,1	0,0
Henkilötyövuodet, lukumäärä	72 885	73 902	74 601	74 736
Muutos edell. vuodesta, %	1,4	1,4	0,9	0,2
Palkkasumma, milj. euroa	3 578	3 707	3 839	3 935
Työvoimakustannukset, milj. euroa	4 308	4 465	4 628	4 744
Keskimääräinen kokonaisansio euroa/				
kk/henkilö	3 975	4 085	4 138	4 233
Palkkojen sivukulut, %	52,6	52,0	54,6	54,6
Valtion maksamat kaikki eläkemenot,				
milj. euroa	4 677	4 764	4 881	4 910

Budjettitalouden henkilöstöä kuvaavia tunnuslukuja vuosina 2018—2021

Tunnusluku	2018	2019	2020 ¹⁾	2021 ¹⁾
Naisten osuus, %	49,2	49,4	49,5	49,6
Henkilöstön keski-ikä, vuotta	46	46	46	46

¹⁾ Vuosien 2020 ja 2021 tiedot ovat arvioita. Niissä on otettu huomioon tuottavuuden parantamisen mahdollistamat valtion henkilöstön vähenemiset ja muu henkilöstön muutoksen ennuste, kilpailukykysovimuksen kustannuksia muuttavat vaikutukset sekä valtion sopimusratkaisusta johtuvat muutokset.

8. Kuntatalous

8.1. Vero- ja maksuperustemuutosten vaikutus kuntatalouteen

Kunnallisvero

Ansiotuloveroperusteisiin tehdään v. 2021 hallitusohjelman mukaisesti indeksitarkistus ansiotasoindeksin muutosta vastaavasti. Progressiivisen tuloveroasteikon euromääräisiä rajoja korotetaan ja sen arvioidaan pienentävän kunnallisveron tuottoa 60 milj. eurolla v. 2021. Työtulovähennyksen korotuksen arvioidaan pienentävän kunnallisveron tuottoa 72 milj. eurolla v. 2021 ja perusvähennyksen korotuksen 40 milj. eurolla v. 2021.

Asuntolainan korkovähennysoikeutta supistetaan hallitusohjelman mukaisesti. Vähennysoikeutta supistetaan vuosina 2021—2023 viisi prosenttiyksikköä vuodessa siten, että v. 2023 asuntolainan korkojen vähennyskelpoisuus poistuu kokonaan. Muutoksen arvioidaan lisäävän kunnallisveron tuottoa 5 milj. eurolla v. 2021.

Työsuhdematkalipun verovapaata osuutta korotetaan ja verotusta yksinkertaistetaan. Täyssähköautojen vapaan autoedun ja käyttöedun verotusarvoa alennetaan määräaikaisesti vuosina 2021—2025. Sähköautojen latausetu vapautetaan verosta määräaikaisesti vuosina 2021—2025. Työsuhdepolkupyöräetu säädetään verovapaaksi. Joukkoliikenteen osuus työsuhde-etuna tarjottavasta liikkumispalvelupaketista rinnastetaan verovapaaseen työsuhdematkalippuun. Liikenteen työsuhde-etujen muutosten arvioidaan pienentävän kunnallisveron tuottoa 7 milj. eurolla v. 2021.

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen listaamattomien osakeyhtiöiden henkilöstöantien verotusta koskevaksi sääntelyksi. Huojennuksen arvioidaan pienentävän kunnallisveron tuottoa 2 milj. eurolla v. 2021. Lisäksi vuosina 2020—2023 voimassaolevat irtaimen käyttömaisuuksien korotetut poistot vaikuttavat ajanjaksolla kunnallisverotuloja alentavasti. Muutoksen arvioidaan pienentävän kunnallisveron tuottoa 3 milj. eurolla vuoden 2021 osalta. Vuonna 2020 toteutetun verotuksen maksujärjestelyjen ehtojen huojennuksen seurauksena kunnallisverotulojen kertymä siirtyy vuodelta 2020 arviolta 98 milj. euroa vuosille 2021 ja 2022.

Yhteisövero

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi yritysten tutkimus- ja kehittämistoimintaan liittyvästä tutkimusyhteistyön lisävähennyksestä vuosina 2021—2024. Muutos ei aiheuta verotulomenetyksiä kunnille koska yhteisöveron jako-osuuksia ehdotetaan muutettavaksi siten, että esityksen verotuotto kunnille on neutraali. Koronavirustilanteen vuoksi

taloudellisiin vaikeuksiin ajautuneiden yritysten tilanteen helpottamiseksi v. 2020 voimaan tulleen maksujärjestelyhuojennuksen päättymisen arvioidaan kasvattavan valtion yhteisöverokertymää 4 milj. eurolla vuonna 2021.

Osana koronaviruspandemiaan liittyvää kuntien tukemisen toimenpiteiden kokonaisuutta kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta korotettiin 10 prosenttiyksiköllä verovuodelle 2020. Yhteisöverokertymän jaksotuksesta johtuen muutoksen arvioidaan kasvattavan kuntien yhteisöveron tilityksiä vuonna 2021 edelleen n. 60 milj. eurolla. Yhteisöveron jako-osuuteen tehdään 10 prosenttiyksikön määräaikainen korotus edelleen vuodelle 2021. Tämän arvioidaan lisäävän kuntien yhteisöveron kertymää v. 2021 n. 510 milj. eurolla ja v. 2022 n. 40 milj. eurolla. Osana hallituksen työllisyystoimia varhaiskasvatusmaksuja alennetaan nettomääräisesti vuositasolla 70 milj. eurolla. Kunnille tämä kompensoidaan korottamalla yhteisöveron jako-osuutta 2 prosenttiyksiköllä. Tämän arvioidaan lisäävän kuntien yhteisöveron kertymää v. 2021 n. 102 milj. eurolla. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi tutkimus- ja kehittämistoiminnan lisävähennyksestä vuosina 2021—2024. Muutos ei aiheuta verotulomenetyksiä kunnille koska yhteisöveron jako-osuuksia ehdotetaan muutettavaksi siten, että esityksen verotuottovaikutus kunnille on neutraali. Koronaviruspandemian vuoksi taloudellisiin vaikeuksiin ajautuneiden yritysten tilanteen helpottamiseksi vuonna 2020 voimaan tulleen maksujärjestelyhuojennuksen päättymisen arvioidaan kasvattavan kuntien yhteisöverokertymää 4 milj. eurolla v. 2021.

Kiinteistövero

Hallitusohjelman mukaisesti käynnissä olevaa kiinteistöverouudistusta jatketaan, siten että uudistus tulee pääosaltaan voimaan vuoden 2023 verotuksessa. Uudistus siirtyy aiemmin suunnitellusta vuodesta, koska linjauksia varten tarvitaan lisää tietopohjaa ja analyysiä vaikutuksista. Samalla taataan, että Verohallinnolla on riittävästi aikaa toteuttaa uudistuksen vaatimat järjestelmämuutokset. Osittaisuudistuksella luonnonsuojelualueet vapautettaisiin kiinteistöverosta kuitenkin jo v. 2021, ja samalla alennetaan merituulivoimaloiden kiinteistöverotusta. Vuonna 2020 toteutetun verotuksen maksujärjestelyjen ehtojen huojennuksen seurauksena kiinteistöverotulojen kertymää siirtyy vuodelta 2020 arviolta 9 milj. euroa vuosille 2021 ja 2022.

Hallitusohjelman mukaisesti veroperustemuutoksista johtuvat kuntien verotulojen muutokset kompensoidaan kunnille nettomääräisesti.

Talousarvioesitykseen liittyvien veroperustemuutosten vaikutukset kuntien verotuloihin v. 2021 (milj. euroa)

Ansiotuloveroperusteiden indeksitarkistus	-172
— josta progressiivinen tuloveroasteikko	-60
— josta työtulovähennys	-72
— josta perusvähennys	-40
Asuntolainan korkovähennyksen rajaaminen	5
Liikenteen työsuhde-etujen kasvattaminen	-7
Listaamattomien osakeyhtiöiden henkilöstöantien verokannustin	-2
Kone- ja laiteinvestointien korotetut poistot	-3

Talousarvioesitykseen liittyvien veroperustemuutosten vaikutukset kuntien verotuloihin v. 2021 (milj. euroa)

Kuntien yhteisöveron jako-osuuden 10 prosenttiyksikön korotus	510
Kuntien yhteisöveron jako-osuuden 2 prosenttiyksikön korotus	102
Yhteensä	433

8.2. Kuntien valtionavut

Kuntien valtionavut ovat 12,4 mrd. euroa, mikä on n. 0,8 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2020 varsinaisen talousarviossa (11,6 mrd. euroa). Mikäli vuoden 2020 lisätalousarviot I—V huomioidaan, ehdotetut valtionavut vuodelle 2021 ovat 0,8 mrd. euroa pienemmät kuin vuoden 2020 valtionavut. Laskennalliset valtionosuudet ovat yhteensä 8,7 mrd. euroa eli n. 0,6 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa (8,1 mrd. euroa). Huomioiden vuoden 2020 lisätalousarviot I—V valtionosuudet v. 2021 ovat 250 milj. euroa pienemmät kuin v. 2020. Valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä on 2,36 mrd. euroa.

Edellä mainittujen valtionapujen lisäksi kunnille, kuntayhtymille ja Ahvenanmaan maakunnalle korvataan täysimääräisesti koronavirukseen liittyvät välittömät kustannukset, kuten testaus ja potilaiden hoito, niin kauan kuin tautitilanne ja hybridistrategian toimeenpano sitä edellyttävät. Tässä talousarvioesityksessä näihin toimiin ehdotetaan 1,66 mrd. euroa.

Kuntien ja kuntayhtymien valtionavut 2019—2021 (milj. euroa) ja muutos 2020 TA—2021 TAE (%)

Momentti		2019 TA	2020 TA ¹⁾	2020 TA +LTA 1—5	2021 TA	Muutos % 2020— 2021
	Laskennalliset valtionosuudet	9 656	8 098	8 972	8 720	7,7 %
28.90.30	VM²⁾	8 729	7 074	7 902	7 697	8,8 %
useita	OKM³⁾					
momentteja		928	1 024	1 070	1 023	-0,1 %
	siitä kuntayhtymät	978	1 040	1 065	1 024	-1,5 %
28.90.35	Valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä	0	2 269	2 383	2 360	4 %
	Muut valtionavut					
25.50.20	Vaalimenot	20	0	0	0	
	OM yhteensä	20	0	0	0	
Palosuojelu- rahasto	Kunnille maksettavat avustukset	5	5	5	5	
	SM yhteensä	5	5	5	5	
28.70.05	Maakunta- ja sote-uudistuksen valmistelun ja toimeenpanon tuki ja ohjaus	9	70	70	70	
28.90.31	Kuntien yhdistymisavustukset	4	0	10	10	

Kuntien ja kuntayhtymien valtionavut 2019—2021 (milj. euroa) ja muutos 2020 TA—2021 TAE (%)

Momentti	2019 TA	2020 TA ¹⁾	2020 TA +LTA 1—5	2021 TA	Muutos % 2020— 2021
28.90.32 Valtionavustus kuntien digitalisaation kannustinjärjestelmään	30	40	10	10	
28.90.34 Valtionavustus sairaanhoitopiireille koronaviruspandemiasta aiheutuviin kustannuksiin	0	0	200	0	
VM yhteensä	43	110	290	90	
useita momentteja OKM, harkinnanvaraiset avustukset	215	231	387	262	
siitä kuntayhtymien osuus	17	11	17	12	
OKM yhteensä	215	231	387	262	
30.20.01 Ruokaviraston toimintamenot: korvaus Ahvenanmaan maakunnan kunnille maatalouden tukien toimeenpanosta aiheutuvien tehtävien hoitamisesta	0,05	0,05	0,5	0,5	
30.20.20 Eläinlääkintähuolto ja kasvintuhoojien torjunta: korvaus kuntien järjestämästä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnasta	4,4	4,4	4,4	4,4	
30.20.41 EU-tulotuki ja EU-markkinatuki: koulujakelujärjestelmä	1	0	0	0	
30.20.46 Koulujakelujärjestelmä	0,2	1,2	1,2	1,2	
MMM yhteensä	6	6	6	6	
31.10.31 Eräät avustukset, valtion avustus eräiden lento- paikkojen investointi ja ylläpitomenoihin sekä kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen ja joukko- liikennehankkeisiin	0	15,5	35,8	4,4	
31.10.37 Valtionavustus kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen ja joukkoliikennehankkeisiin (v. 2020 osa momenttia 31.10.31)	3,5	0	0	0	
31.10.41 Valtionavustus eräiden lentopaikkojen investointi ja ylläpitomenoihin (v. 2020 osa momenttia 31.10.31)	1	0	0	0	
31.20.42 Valtionavustus koulutuksesta (v. 2020 osa momenttia 31.20.51)	1	0	0	0	
31.20.51 Avustukset liikenteen ja viestinnän palveluihin	0	0,8	0,8	0,8	
31.20.55 Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen	0	33	175	74	
31.30.42 Valtionavustus koulutukseen (v. 2020 osa momenttia 31.20.51)	0,8	0	0	0	
31.30.63 Joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittäminen (vuonna 2020 osa momenttia 31.20.55, Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen)	55	0	0	0	
LVM yhteensä	60	49	211	80	

Kuntien ja kuntayhtymien valtionavut 2019—2021 (milj. euroa) ja muutos 2020 TA—2021 TAE (%)

Momentti	2019 TA	2020 TA ¹⁾	2020 TA +LTA 1—5	2021 TA	Muutos % 2020— 2021
32.30.40 Alueiden kestävä kasvun ja elinvoiman tukeminen	0	1	16	2	
32.30.51 Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut / kunnille maksettavan palkkatuen määrä	27	31	31	32	
32.50.03 Maahanmuuttajien kotouttamisen ja työllistämisen edistämisen	0	8	8	6	
32.50.30 Valtion korvaus alaikäisten yksintulleiden jälkihuollon ikärajan nostosta 25 vuoteen	0	0	0	2,6	
32.50.30 Valtion korvaukset kotouttamisesta (pakolaiskiintiön nosto 1050)	0	0	0	1,1	
32.50.30 Valtion korvaukset kunnille kansainvälistä suojelua saavien palvelujen järjestämisestä	192	156	156	144	
TEM yhteensä	219	196	211	188	
33.03.31 Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	0	11,5	10	8	
33.03.63 Eräät erityishankkeet	0	2	4,7	2,5	
33.20.31 Valtion korvaus kunnille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä	27	27	28,4	28,4	
33.20.50, 51 ja 52 Kunnille maksettava palkkatuki	74	74	74	74	
33.30.60 Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista	0	0	0	2	
33.50.51 Sotilasvammakorvaukset	31	27,3	27,3	19,3	
33.50.56 Rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menot	58,4	38	38	25	
33.50.58 Rintamaveteraanien kotiin vietävät palvelut	20	70	179,6	132	
33.60.30 Valtion korvaus terveydenhuollon valtakunnallisen valmiuden kustannuksiin	0,5	0,5	2,2	0,4	
33.60.31 Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutuksen tuki ja eräät muut menot	0,8	1,6	1,6	2,8	
33.60.32 Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen	21	25	25	25	
33.60.33 Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta aiheutuviin menoihin	96	96	96	96	
33.60.34 Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille oikeuspsykiatrisista tutkimuksista sekä potilassiirroista aiheutuviin kustannuksiin	15,2	15,2	15,2	15,2	
33.60.36 Valtionavustus saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi	0,5	0,5	0,5	0,6	
30.60.37 Korvaukset kunnille kiireellisen sosiaalihuollon kustannuksiin	5,3	5,3	5,3	0,5	
33.60.39 Palvelurakenteen kehittäminen	0	90	92	86	
33.60.40 Valtion korvaus lääkärihelikopterin toimintaan	29	29	29	27,8	
33.60.52 Valtion rahoitus turvakotitoiminnan menoihin	4	4	4	4	

Kuntien ja kuntayhtymien valtionavut 2019—2021 (milj. euroa) ja muutos 2020 TA—2021 TAE (%)

Momentti	2019 TA	2020 TA ¹⁾	2020 TA +LTA 1—5	2021 TA	Muutos % 2020— 2021
33.60.30 Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan	2	3	3	3	
33.60.64 Valtion korvaus rikosasioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin	5	5	5	5	
33.60.65 Lasten ja nuorten psykososiaalisen tuen vahvistaminen Oulussa	0,5	0	0	0	
33.80.50 Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen hallintomenoihin	15	13,5	13,5	15,5	
STM yhteensä	405	539	654	573	
Öljysuoja-rahasto Korvaukset alueiden pelastustoimille öljyntorjuntavalmiuden hankinta- ja ylläpito-kustannuksiin	12	12	12	10	
Valtion asunto-rahasto MAL rakentamisavustusvaltuus	15	15	15	25	
Valtion asunto-rahasto Asumisneuvoja-avustus					
Valtion asunto-rahasto MAL käynnistysavustukset	1	0,6	0,6	0,6	
Valtion asunto-rahasto Puurakentamisen käynnistysavustus	0	30	30	30	
Valtion asunto-rahasto MAL alueilla	0	0	5	6,3	
Valtion asunto-rahasto Puurakentamisen käynnistysavustus muualla maassa	0	0	1,3	0,7	
Valtion asunto-rahasto Lähiöohjelma	0	4	4	4	
Valtion asunto-rahasto Kunnostusavustus asuntojen muuttamiseksi ikääntyneille sopiviksi	0	5	5	10	
Valtion asunto-rahasto Energia-avustus	0	0	4	4	
Valtion asunto-rahasto Purkuavustus	0	8	8	8	
35.10.22 Eräät ympäristömenot, Kaisu-ohjelma	0,5	0,5	0,5	3,5	
35.10.61 Vesien- ja ympäristönhoidon edistäminen	1	0,6	0,6	0,6	

Kuntien ja kuntayhtymien valtionavut 2019—2021 (milj. euroa) ja muutos 2020 TA—2021 TAE (%)

Momentti	2019 TA	2020 TA ¹⁾	2020 TA +LTA 1—5	2021 TA	Muutos % 2020— 2021
35.10.61 Vesien- ja ympäristönhoidon edistäminen, kuntien vesihuoltolaitosten ravinne kierrätyksen ja jätevedenkäsittelyn energiatehokkuuden parantaminen	0	0	2	0	
35.10.61 Kestävä kaupunkikehitys	0	1	1	1	
35.10.61 Vesien ja ympäristönhoidon edistäminen, pilaantuneet maat	0	0	1,2	1,2	
35.10.61 Lahden kaupungin Euroopan ympäristövuosi	0	0	3	0	
35.20.30 Vuokra-asukkaiden talousongelmien ehkäiseminen	1	1	1	0	
35.20.32 Avustukset asunnottomuuden poistamiseksi	0	3	3	3	
35.20.34 Avustukset kuntien kiinteistöjen öljy-lämmityksestä luopumiseen	0	0	14,9	0	
35.20.37 Tuulivoima-avustukset	0	0	1	0	
35.20.55 Avustukset korjaustoimintaan	0	0	3	3	
35.20.56 Avustukset korjaustoimintaan, ikääntyneiden asumisohjelma	0	0	0	0,3	
YM yhteensä	30	81	116	113	
Muut valtionavut yhteensä, milj. euroa	1 003	1 216	1 881	1 316	8,2 %
Valtionavut yhteensä, milj. euroa	10 659	11 583	13 236	12 395	7 %

¹⁾ Kirjanpitolautakunnan kuntajaosto määrittelee kuntien tuloslaskelman kaavan ja erien sisällön. Lopullisesti ohje voidaan muuttaa vasta kun laki on voimassa. Tässä kuntatalousohjelmassa kunnille maksettavat veromenetysten kompensatiot sisältyvät valtionaputaulukkoon valtiovarainministeriön hallinnonalan muihin valtionapuihin.

²⁾ Kunnille maksettavat verokompensatiot siirtyvät vuodesta 2020 alkaen omalle momentille 28.90.35. Aiemmin verokompensatiot ovat olleet mukana peruspalveluiden valtionosuusmomentilla.

³⁾ Kuntien laskennallinen osuus on arvioitu OKM:n hallinnonalan (ml. yksityiset) kokonaisuudesta.

Valtiovarainministeriön hallinnonala

Kuntien peruspalveluiden valtionosuuteen ehdotetaan 7 697 milj. euroa, joka on 622 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa. (7 074 milj. euroa). Tämä kasvu ei kokonaisuudessaan vahvista kuntataloutta, vaan merkittävä osa valtionosuuden kasvusta vastaa joko muiden tulojen vähennystä tai kustannusten kasvua. Verrattuna vuoteen 2020 lisätalousarviot I—V huomioiden peruspalvelujen valtionosuus laskee 205 milj. euroa.

Valtion ja kuntien väliseen kustannustenjaon tarkistukseen liittyen valtionosuutta alennetaan 13,7 milj. euroa, ja indeksikorotus (2,4 %) lisää valtionosuutta n. 174 milj. euroa. Asukasluvun ja laskentatekijöiden muutos lisää valtionosuutta 30,9 milj. euroa.

Peruspalvelujen valtionosuuteen ehdotetaan kertaluonteista 300 milj. euron lisäystä vuodelle 2021 kompensoimaan kunnille mm. koronavirustilanteesta aiheutunutta verotulojen alenemista.

Tästä 20 milj. euroa kohdistuu valtionosuuden harkinnanvaraiseen korotukseen, jolloin harkinnanvaraisen korotuksen kokonaismäärä nousee 30 milj. euroon. Kuntien digitalisaation kannustinjärjestelmästä ehdotetaan palautettavan valtionosuuksiin 30 milj. euroa, jolloin siihen osoitetaan 10 milj. euroa.

Vuonna 2021 oppivelvollisuuden laajentamiseen liittyen siirretään opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksesta 5,9 milj. euroa valtionosuusmomentille. Hoivahenkilöstön sitovaan vähimmäismitoitukseen ehdotetaan 53 milj. euroa. Lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulain uudistamiseen ehdotetaan 17,9 milj. euroa, josta 0,9 milj. euroa kertalisäystä. Asiakasmaksulain muutos alentaa kuntien maksutuloja, mutta alenema kompensoidaan lisäämällä valtionosuutta vastaavalla määrällä.

Peruspalvelujen valtionosuudesta ehdotetaan siirrettävän 10 milj. euroa vaikeassa taloudellisessa asemassa olevien kuntien harkinnanvaraiseen yhdistymisavustukseen ja 32 milj. euroa sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle liittyen ylioppilaiden terveydenhuoltosäätiön toteuttamaan opiskeluterveydenhuoltoon.

Valtionosuusprosentti vuodelle 2021 on 25,67. Se on 0,21 prosenttiyksikköä korkeampi kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa (25,46). Muutos johtuu lähinnä uusien ja laajenevien tehtävien toteuttamisesta siten, että niiden valtionosuus on 100 %.

Valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä on 2 360 milj. euroa v. 2021. Luvussa on huomioitu maksujärjestelyn huojennuksen vaikutus, joka vähentää maksettavaa kompensatiota 88 milj. euroa v. 2021. Vastaavasti järjestely on kasvattanut kompensatiota 114 milj. euroa v. 2020. Ilman maksujärjestelyn huojennusta verotulomenetysten kompensaaation nettolisäys vuodelle 2021, on 179 milj. euroa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan laskennalliset valtionosuudet kunnille ovat yhteensä 1 023 milj. euroa eli 1 milj. euroa vähemmän vuoden 2020 varsinaiseen talousarvioon verrattuna (1 024 milj. euroa). Vuoden 2020 lisätalousarviot I—V huomioon ottaen vuoden 2021 valtionosuus on vajaat 50 milj. euroa pienempi. Valtion ja kuntien väliseen kustannustenjaon tarkistukseen liittyen valtionosuutta korotetaan 5,9 milj. euroa ja indeksikorotus lisää valtionosuutta 17,3 milj. euroa.

Varhaiskasvatustalouden uudistamiseen ehdotetaan vuodelle 2021 kertalisäyksenä 15 milj. euroa, josta 14,5 milj. euroa kohdistuu kuntatalouteen. Saamen ja romanikielen esi- ja perusopetukseen sekä varhaiskasvatukseen kohdennetaan 35 000 euroa.

Oppivelvollisuuden laajentamiseen osoitetaan 16 milj. euroa. Oppilas- ja opiskelijahuollon vahvistamiseen perusopetuksessa ja toisella asteella kohdennetaan 10 milj. euron lisäys. Lähihoitajakoulutuksen lisäämiseen osoitetaan 20 milj. euroa. Perhevapailla olevien luku- ja kirjoitustaidon ja perustaitojen parantamiseen yhteistyössä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa ehdotetaan 2 milj. euroa, josta kuntatalouteen kohdistuu 1,4 milj. euroa.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala

Koronavirukseen liittyvät välittömät kustannukset, kuten testaus ja potilaiden hoito, korvataan kunnille, kuntayhtymille sekä Ahvenanmaan maakunnalle. Hybridistrategian edellyttämään testaukseen varataan 1,4 mrd. euroa ja testausteknologiaan 30 milj. euroa vuodelle 2021. Rajanylytyspaikkojen terveysturvallisuuden vahvistamisesta aiheutuviin muihin kuin testaukseen liittyviin lisäkustannuksiin ehdotetaan 30 milj. euroa ja koronasta aiheutuviin välittömiin muihin kustannuksiin 200 milj. euroa. Nämä määrärahat on sidottu koronaviruksen aiheuttamiin todellisiin kustannuksiin ja näiden kustannuskorvausten todellinen määrä riippuu vuoden 2021 tautitilanteesta ja siitä miten kauan hybridistrategian toimeenpano edellyttää toimia. Vuoden 2020 kuudennessa lisätalousarviossa hybridistrategian toteuttamisen edellyttämään rajanylytysiin liittyvään testauskapasiteetin nostoon ja analyysitoimintaan kohdistetaan 200 milj. euroa

Muut kuntiin kohdistuvat toimenpiteet

Yhteisöveron jako-osuuden korotusta 10 prosenttiyksiköllä ehdotetaan jatkettavan määräaikaista vuodelle 2021, joka lisää kuntien tuloja yhteensä 550 milj. euroa, josta vuodelle 2021 kohdistuu 510 milj. euroa. Varhaiskasvatuksen maksujen alentaminen kompensoidaan kunnille kasvattamalla yhteisöveron jako-osuutta 2 prosenttiyksiköllä, joka lisää kuntien tuloja 102 milj. euroa vuositasona.

Ympäristöministeriön hallinnonalalle ehdotetaan 4 milj. euroa energia-avustuksiin vuodelle 2021. Kunnallistekniikka-avustuksia ehdotetaan lisäävän 10 milj. eurolla 25 milj. euroon. Puurakentamisen määräaikaisiin käynnistysavustuksiin lisätään MAL-alueille 9 milj. euroa, josta kuntatalouteen kohdistuu 6,7 milj. euroa ja muille alueille 1 milj. euroa, josta kuntatalouteen kohdistuu 0,7 milj. euroa.

Pakolaiskiintiön nosto 1 050 henkilöön lisää valtion kotouttamiskorvausta 1,1 milj. euroa v. 2021.

8.3. Valtion toimenpiteiden vaikutus kuntatalouteen

Oheinen taulukko sisältää kaikki talousarvioesitykseen sisältyvät valtion toimenpiteet, joilla on vaikutusta kuntatalouteen. Taulukossa on huomioitu vain sellaiset toimet, joilla on taloudellisia vaikutuksia v. 2021. Valtion toimenpiteiden vaikutus kuntatalouteen v. 2021 on 1,1 mrd. euroa kuntataloutta vahvistava. Yhteisöveron jako-osuuden muutos vahvistaa kuntataloutta 510 milj. euroa. Varhaiskasvatusmaksujen alentaminen 1.8.2021 alkaen laskee kuntien maksutuloja 30 milj. euroa v. 2021, mutta kuntien saama yhteisöveron jako-osuuden kompensatio tulojen alenemiseen on 102 milj. euroa eli yli 70 milj. euroa suurempi kuin maksutulojen menetys. Lisäksi peruspalvelujen valtionosuuden kertaluonteinen 300 milj. euron lisäys vahvistaa kuntataloutta.

Vuoden 2021 talousarvioesityksessä kuntatalouteen kohdentuu merkittäviä uudistuksia mm. liittyen oppivelvollisuuden laajentamiseen ja hoivahenkilöstön sitovaan vähimmäishenkilöstömitoitukseen. Uudistusten vaikutus kuntien talouteen nousee monissa tehtävissä asteittain. Kuntatalouden menot kasvavat merkittävästi vuoteen 2024 mennessä, joskin uusiin ja laajeneviin tehtäviin kunnat saavat 100 % valtionrahoituksen. Esimerkiksi hoivahenkilöstön sitovan

vähimmäismitoituksen vaikutus v. 2021 on 53 milj. euroa ja nousee 266 milj. euroon vuoteen 2024 mennessä. Oppivelvollisuuden laajentaminen ja maksuton toinen aste kasvattavat menoja 22 milj. euroa v. 2021 ja vuoteen 2024 mennessä taso nousee 129 milj. euroon. Hallituksen päätösperäiset pysyvät toimet lisäävät kuntatalouden menoja arviolta v. 2021 kokonaisuudessaan 370 milj. euroa ja yli kaksinkertaisesti eli n. 790 milj. euroa vuoteen 2024 mennessä.

	Menot taso 2021	Menot muutos 2020— 2021	Tulot taso 2021	Tulot muutos 2020— 2021	Netto taso 2021	Netto muutos 2020— 2021
1. Toiminnan muutokset ja budjetti-						
päätökset						
VM, Peruspalvelujen valtionosuus						
Lastensuojelun jälkihuolto-oikeuden laajennus	24	12	24	12	0	0
YTHS-uudistus, kuntien rahoitusosuus opiskelijaterveydenhuollosta	-24	-24	-32	-32	-8	-8
A1-kielen opetuksen varhentaminen	12	4,5	12	4,5	0	0
Subjekttiivinen varhaiskasvatusoikeus	17	9,9	17	9,9	0	0
Varhaiskasvatuksen ryhmäkokojen pienentäminen	16	9,3	16	9,3	0	0
Vaasan keskussairaalan muutos laajan päivystyksen sairaalaksi	1	0	1	0	0	0
Perheiden elämäntilanteiden moninaisuuden tukeminen	2	0	2	0	0	0
Hoivahenkilöstön sitova vähimmäismitoitus	53	40	53	40	0	0
Kansallinen mielenterveysstrategia	20	10	20	10	0	0
Kotihoidon resurssien riittävyys ja omaishoidon kehittäminen	20	15	20	15	0	0
Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman jatko	8	-2	8	-2	0	0
Peruspalvelujen saatavuus	60	0	60	0	0	0
Oppivelvollisuuden laajentaminen (siirto momentilta 29.10.30)	5,9	5,9	5,9	5,9	0	0
Asiakasmaksulainuudistus	0,9	0,9	17,9	17,9	17,9	17,9
Kertaluonteinen lisäys kompensoimaan kunnille mm. koronavirustilanteesta aiheutunutta verotulojen alenemista	0	0	280	280	280	280
Harkinnanvaraisen valtionosuuden lisäys kompensoimaan kunnille mm. koronavirustilanteesta aiheutunutta verotulojen alenemista	0	0	20	20	20	20
VM yhteensä	216	82	525	391	309	309

	Menot taso 2021	Menot muutos 2020— 2021	Tulot taso 2021	Tulot muutos 2020— 2021	Netto taso 2021	Netto muutos 2020— 2021
Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala						
Ammatillisen koulutuksen tarjonnan lisääminen nuorisotyöttömyyden vähentämiseksi	-3,3	-3,3	-3,3	-3,3	0	0
Lukionuudistuksesta aiheutuvat kustannus- vaikutukset	3,6	2,9	3,6	2,9	0	0
Harrastusmahdollisuus kaikille koulupäivän yhteydessä	25,5	16,7	14,5	9,5	-11	-7,2
Oppivelvollisuuden laajentaminen	16,1	16,1	16,1	16,1	0	0
Oppilas- ja opiskelijahuollon vahvistaminen perusopetuksessa ja toisella asteella	10	10	10	10	0	0
Taiteen perusopetuksen kehittäminen	1,6	0	0,9	0	-0,7	0
Työpaikkaohjaajien koulutuksen lisääminen	1,8	0	1,8	0	0	0
Urheilijoiden ammatillisen koulutuksen tukeminen	0,4	0	0,4	0	0	0
Liikunnan ja huippu-urheilun edistäminen liikuntapolitiittisen selonteon toimeenpanolla	1,3	0,3	1,3	0,3	0	0
Nuorten työpajatoiminnan tukeminen	1,4	0	1,4	0	0	0
Perusopetuksen laatu ja tasa-arvo (valtion- avustus)	67,1	0	57	0	-10,1	0
Varhaiskasvatuksen laatu ja tasa-arvo (valtionavustus)	55,9	28	47,5	23,7	-8,4	-4,3
Maahanmuuttajien osaamisen kehittäminen työllistymisen edellytysten vahvistamiseksi	3,3	0	2,5	0	-0,8	0
Opiskelijavuosien lisääminen lähihoitajien koulutukseen hoitajamitoituksen muutokseen varautumiseksi	20	20	20	20	0	0
Perhevapailla olevien luku- ja kirjoitustaidon ja perustaitojen parantaminen yhdessä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa	1,4	1,4	1,4	1,4	0	0
Varhaiskasvatuslain uudistaminen	14,5	14,5	14,5	14,5	0	0
OKM yhteensä	241	47	200	35	-41	-12
Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala						
Rintamaveteraanien kotona asumista tukevat palvelut	56,2	-18	56,2	-18	0	0
Turvakotipaikkojen lisääminen	1,5	1,5	1,5	1,5	0	0
Tutkimusrahoituksen lisääminen	4	0	4	0	0	0
Paperittomien terveydenhuolto	2	2	2	2	0	0
Päihteitä käyttävien äitien palvelut	1,5	0	1,5	0	0	0
Kotihoidon kehittämishanke	2	0	2	0	0	0
Maksuton ehkäisy alle 25-vuotiaille	5	5	5	5	0	0
Kehitysvammaisten henkilöiden henkilö- kohtaisen budjetin kokeilut	2,5	0	2,5	0	0	0
Osatyökykyisille suunnattu työkykyohjelma	5,4		5,4		0	

	Menot taso 2021	Menot muutos 2020— 2021	Tulot taso 2021	Tulot muutos 2020— 2021	Netto taso 2021	Netto muutos 2020— 2021
Välitä viljelijästä -toimintamalli	2	2	2	2	0	0
Palvelurakenteen kehittäminen toisen koti- maisen kielen vahvistamiseksi (Vaasan laaja päivystys)	0	0	1	0	1	0
Vahvistetaan ja kehitetään saattohoitoa ja palliativista hoitoa	2	0	2	0	0	0
Valtionavustus saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi	0,08	0,08	0,08	0,08	0	0
Valtionavustus sosiaalialan osaamis- keskusten toimintaan	0,75	0,75	0,75	0,75	0	0
STM yhteensä	85	-6	86	-6	1	0
Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala						
Pakolaiskiintiön nosto	1,6	1,1	1,6	1,1	0	0
Pakolaiskiintiön nosto (1050)	1,1	1,1	1,1	1,1	0	0
Talent Hub	2,9	1,4	2	1	-0,9	-0,4
Valtion, kaupunkien ja alueiden sopimus- perusteinen yhteistyö	6,1	-12	4,9	-10	-1,2	-2
Alueiden omaehtoinen kehittäminen	6,1	0	4,9	0	-1,2	0
Kuntien osaamiskeskustoiminta	4,3	-1,4	3	-1	-1,3	-0,4
Maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvonta- palvelut	4,3	-1,4	3	-1	-1,3	-0,4
Alaikäisten yksintulleiden jälkihuollon ikä- rajan nosto 25 vuoteen	2,6	2,6	2,6	2,6	0	0
TEM yhteensä	29	-9	23	-6	-6	3
Ympäristöministeriön hallinnonala						
Ympäristönsuojelun ja ympäristönsuojelusta annetun valtioneuvoston asetuksen sekä muiden säädösten uudistamishanke	-1	0	0	0	1	0
Maastoliikennelain muutos	0	0	0,15	0	-0,15	0
Ympäristön seurannan kehittäminen	0,27	0	0,08	0	0,19	0
Keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman toimeenpano	3,5	3,5	3,5	3,5	0	0
Kestävä kaupunkikehitys ohjelman jatko	1	0	1	0	0	0
MAL kunnallistekniikka-avustukset	25	10	25	10	0	0
MAL käynnistysavustukset	30	0	30	0	0	0
Puurakentamisen käynnistysavustuksen korotus MAL-alueilla	6,3	1,3	6,3	1,3	0	0
Puurakentamisen käynnistysavustuksen korotus muussa maassa	0,7	-0,6	0,7	-0,6	0	0
Energia-avustus	4	0	4	0	0	0
Lähiöohjelma	5,5	1,5	5,5	1,5	0	0
Kunnostusavustus asuntojen muuttamiseksi ikäntyneille sopiviksi	10	5	10	5	0	0
Purkuavustus	5	0	5	0	0	0
YM yhteensä	90	27	91	27	1	0

	Menot taso 2021	Menot muutos 2020— 2021	Tulot taso 2021	Tulot muutos 2020— 2021	Netto taso 2021	Netto muutos 2020— 2021
Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala						
MAL toimenpiteet	10	10	10	10	0	0
LVM yhteensä	10	10	10	10	0	0
Hallinnonalojen toimenpiteet yhteensä	671	140	935	441	265	300
2. Verotuksen ja maksujen muutokset						
Yhteisöveron jako-osuuden korotus 10 %- yksiköllä määräaikaaisesti vuodelle 2021.						
Jako-osuuden korotuksen vaikutukset näkyvät viiveellä siten, että se lisää kuntien yhteisöverokertymää lisäksi 40 milj. euroa vuonna 2022.	0		510		510	
Varhaiskasvatusmaksuja alennetaan netto- määräisesti noin 70 milj. euroa, mikä kompensoidaan korottamalla kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta 2 %-yksiköllä	0		102		0	
Asiakasmaksulainuudistus, maksutulojen vähennys	0		-17		-17	
Varhaiskasvatuksen maksujen alentaminen 1.8.2021 alkaen (netto)	0		-30		-30	
Verotuksen ja maksujen muutokset yhteensä	0		565		565	
3. Kustannustenjaon tarkistus						
VM	0		173,6		173,6	
OKM	0		17,3		17,3	
Kustannustenjaon tarkistus yhteensä	0		191		191	
4. Verotuloihin vaikuttavat muutokset						
Pienimpien eläkkeiden korottaminen			50		50	
Valtion toimenpiteiden vaikutukset yhteensä	671		1741		1070	

9. Budjetin ulkopuolinen valtiontalous

9.1. Budjetin ulkopuoliset valtion rahastot

Valtiolla on yksitoista talousarvion ulkopuolista rahastoa. Niiden yhteenlaskettujen tulojen arvioidaan v. 2021 olevan n. 5,4 mrd. euroa ja menojen 5,1 mrd. euroa. Rahastotalouden tuloja pienentää korkotulojen ja voitontuloutusten aleneminen. Rahastotalouden nettomääräiseksi ylijäämäksi muodostuu 0,4 mrd. euroa. Rahastoista ehdotetaan tuloutettavaksi valtion talousarvioon yhteensä 2,0 mrd. euroa v. 2021. Tämä selittyy lähes kokonaan Valtion eläkerahastosta tehtävällä siirrolla, jolla osaltaan rahoitetaan talousarvioon sisältyviä eläkemenoja. Rahastoihin ehdotetaan puolestaan siirrettäväksi yhteensä 0,6 mrd. euroa. v. 2021, josta suurin osa liittyy Yleisradio Oy:n toiminnan rahoittamiseen Valtion televisio- ja radiorahaston kautta.

Budjetin ulkopuoliset valtion rahastot, milj. euroa

	2019	2020**	2021**
Verot ja veronluonteiset tulot yhteensä	562	414	408
Sekalaiset tulot	154	184	92
Eläkemaksut	1 457	1 484	1 497
Korkotulot ja voiton tuloutukset	606	499	478
Siirrot talousarviosta	522	623	609
Tulot pl. rahoitustaloustoimet	3 301	3 204	3 084
Myönnettyjen lainojen takaisinmaksut	2 013	1 884	2 351
Tulot yhteensä	5 314	5 088	5 434
Kulutusmenot	118	288	130
Siirtomenot	1 034	1 129	1 069
Korkomenot	1	1	1
Siirrot talousarvioon	1 972	1 946	1 951
Muut menot	38	37	30
Menot pl. rahoitustaloustoimet	3 164	3 401	3 181
Myönnetyt lainat ja muut finanssisijoitukset	1 476	1 957	1 893
Menot yhteensä	4 640	5 358	5 074
Nettorahoitusylijäämä/alijäämä	674	-270	360

Valtion asuntorahasto (VAR)

Valtion talousarviossa hyväksytyn valtuuden nojalla sosiaaliseen asuntotuotantoon myönnettävät lainat, korkotuet, avustukset ja asuntolainojen valtiontakauksista aiheutuvat menot maksetaan valtion asuntorahaston varoista. Rahaston varoista maksetaan myös sen mahdollisten velkojen menot.

Rahasto saa varansa aravalainojen koroista ja lyhennyksistä sekä valtiontakauksiin liittyvistä takausmaksuista. Rahoitusta rahastolle voidaan hankkia myös osana valtion lainanottoa.

Talousarviovuoden alussa rahasto on velaton eikä varainhankintatarvetta ole. Valtion asuntorahaston asuntolainasaatavien pääomien ennakoidaan olevan vuoden 2020 alussa n. 3,6 mrd. euroa ja rahastosta suoritettavan korkotuen piirissä olevan lainakannan n. 17,0 mrd. euroa. Takausvastuita rahastolla ennakoidaan olevan korkotukilainoissa n. 13,3 mrd. euroa, omistusasuntolainojen osatakauksissa n. 2,0 mrd. euroa, aravalainojen ensisijaislainoissa alle 0,03 mrd. euroa ja vanhojen aravalainojen konvertointitakauksista n. 0,3 mrd. euroa. Lisäksi vuokratalojen rakentamislainoista aiheutuvia vastuita ennakoidaan olevan n. 0,3 mrd. euroa. Takausvastuut kasvavat edelleen lähivuosina tuotantotukien muututtua korkotukilainoitukseksi ja erilaisten takausmallien lisääntyessä.

Vuonna 2021 rahaston tuloiksi asuntolainoista ja takausmaksuista ennakoidaan n. 400 milj. euroa. Uusien myönnettävien korkotukilainojen valtuudeksi ehdotetaan 2 000 milj. euroa, vuokra-asuntojen rakentamislainojen takausvaltuudeksi 285 milj. euroa ja asunto-osakeyhtiöiden perusparantamislainojen takausvaltuudeksi 100 milj. euroa. Rahastosta maksettavien avustusten, akor-

dien ja kehittämisrahan valtuudeksi ehdotetaan yhteensä 156,9 milj. euroa. Vuonna 2021 rahastosta ehdotetaan siirrettäväksi valtion talousarvioon 2,5 milj. euroa, joka vastaa valtion talousarvion puolella kannettavaa rahaston oman pääoman korkokustannusta.

Omistusasuntojen voimassa olevien lainatakausten enimmäismääräksi vapaarahoitteisissa ja asplainoissa vuoden 2021 lopussa ehdotetaan yhteensä 2,7 mrd. euroa, joka vastaa n. 14,7 mrd. euron lainakantaa.

Valtion eläkerahasto (VER)

Valtion eläkerahaston avulla varaudutaan valtion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvien tulevien eläkkeiden maksamiseen ja pyritään tasaamaan tulevien vuosien eläkemenoja. VER on luonteeltaan puskurirahasto. Rahaston varoja ei käytetä suoraan eläkkeiden maksamiseen, vaan kaikki valtion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvat eläkkeet maksetaan valtion talousarvioon varatuista määrärahoista.

Rahaston tuloista siirretään valtion talousarvioon vuosittain 40 % valtion vuotuisesta eläkemenosta. Siirron talousarvioon arvioidaan olevan 2,0 mrd. euroa v. 2021. Eläkemaksuja VER:lle kertyy v. 2021 n. 1,5 mrd. euroa. Rahaston nettomaksutulo on kääntynyt pysyväisluonteisesti negatiiviseksi eli rahastosta siirretään valtion talousarvioon enemmän kuin rahastoon kertyy maksetuloja.

Rahastolla on valtion eläkerahastosta annetussa laissa säädetty rahastointitavoite. Lain mukaan rahastoa kartutetaan, kunnes rahaston arvo vastaa 25 prosenttia valtion eläkevastuusta. Rahaston hallituksen hyväksymän strategian mukaan tavoitteeseen pyritään viimeistään v. 2033. Valtion eläkevastuu oli vuoden 2019 lopussa 92,7 mrd. euroa.

VER:n sijoitusomaisuuden markkina-arvo oli vuoden 2019 lopussa 20,6 mrd. euroa, mikä oli 22 % suhteessa valtion eläkevastuuseen vuoden 2019 lopussa. Sijoituksista oli korkosijoituksia 37,3 %, osakesijoituksia 50,9 % ja loppuosa muita sijoituksia sekä johdannaisten vaikutusta. Koronakriisi heikensi alkuvuonna 2020 taloudellista toimeliaisuutta ennen näkemättömällä tavalla, minkä seurauksena VERin sijoitusomaisuuden arvo 30.6.2020 oli vuoden vaihteesta pudonnut 6,3 % 19,3 mrd. euroon.

Maatilatalouden kehittämisrahasto (MAKERA)

Maatilatalouden kehittämisrahastosta annetun lain (1966/657) 3 §:n mukaan kehittämisrahaston varoja voidaan käyttää maatilatalouden rakenteen parantamiseen, maaseutuelinkeinojen edistämiseen, maaseudun elinolosuhteiden ja toimeentulomahdollisuuksien parantamiseen sekä näiden toimenpiteiden kehittämisen edistämiseen. Yhtenä käyttökohteena ovat rahastosta myönnetty koonaan kansallisesti rahoitettavat investointiavustukset.

Vuonna 2021 rahaston käytettävissä olevat varat ovat arviolta 113 milj. euroa, kun huomioon on otettu vuodelta 2020 siirtyväksi arvioidut erät. Valtion vuoden 2021 talousarvioon sisältyy 65 milj. euron siirto maatilatalouden kehittämisrahastoon. Maatilatalouden kehittämisrahastossa ja talousarviossa käytettävissä olevat varat riittävät v. 2021 tavoitteiden mukaisten investointien ra-

hoitukseen. Maatilatalouden kehittämisrahastosta arvioidaan myönnettävän v. 2021 avustuksia 65 milj. euroa.

Valtion ydinjätehuoltorahasto

Valtion ydinjätehuoltorahasto muodostuu Varautumisrahastosta, Ydinturvallisuustutkimusrahas-
tosta ja Ydinjätetutkimusrahas-
tosta. Varautumisrahaston pääoma muodostuu ydinjätehuoltomak-
suista ja rahaston sijoitustoiminnan voitosta. Ydinjätehuoltomaksuja ovat velvollisia suoritta-
maan ne, joiden toiminnasta aiheutuu ydinjätettä eli voimayhtiöt Teollisuuden Voima Oyj ja For-
tum Power and Heat Oy sekä Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy, jolla on FiR 1 -
tutkimusreaktori. Rahastoinnin tavoitteena on varmistaa, että ydinjätehuollon vaatimat varat ovat
tulevaisuudessa käytettävissä, mikäli em. jätehuoltovelvolliset eivät täyttäisi ydinjätehuoltoon
liittyviä velvollisuuksiaan. Varautumisrahaston tase on vuoden 2019 tilinpäätöksen mukaan n.
2,7 mrd. euroa.

Valtion ydinjätehuoltorahaston tehtävänä on lisäksi periä ydinenergialaissa määriteltyt veron-
luonteiset maksut ja jakaa kaikki näin kerätyt varat vuosittain ydinturvallisuuteen ja ydinjätehuol-
toon liittyville tutkimushankkeille. Ydinenergialain (990/1987) mukaan ydinlaitosten haltijoilta
kerättävä maksu on 390 euroa vuosina 2021—2025 kultakin nimellislämpötehon megawatilta ja
jätehuoltovelvollisilta kerättävä maksu 0,1 % vuosina 2021—2025 lain 43 §:n 2 momentin mukai-
sesti vahvistetusta vastuumäärästä. Ydinlaitosten haltijoilta kerättävien maksujen arvioidaan ole-
van 6,1 milj. euroa (v. 2020: 8,8 milj. euroa) ja jätehuoltovelvollisilta kerättävien maksujen 2,9
milj. euroa (v. 2020: 3,5 milj. euroa). Kerättävien maksujen arvioidaan olevan v. 2021 yhteensä
n. 9,0 milj. euroa. Maksujen väheneminen johtuu tutkimusohjelmista rahoitettavien infrastruk-
tuurihankkeiden suunnittelusta vähenemisestä. Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n Ydintur-
vallisuustalon laboratorio-osan toimitilakustannusten rahoittaminen jatkuu kuitenkin vuoteen
2025 asti. Olkiluoto 3 -laitosyksikön käynnistyminen ja Teollisuuden Voima Oyj:n varautumis-
velvollisuuden kasvaminen v. 2020 tasapainottaa jätehuoltovelvollisilta v. 2021 kerättävien mak-
sujen em. maksukertoimen pienenemisestä johtuvaa vähenemistä

Huoltovarmuusrahasto

Huoltovarmuuskeskuksen hoidossa olevaan huoltovarmuusrahastoon tuloutetaan polttoaineiden
ja sähkön valmisteverotuksen yhteydessä kannettava huoltovarmuusmaksu. Aikaisempien vuo-
sien taloustaantuma on aiheuttanut sähkön kulutuksen laskun ja liikennepolttonesteiden kulutuk-
sen pienenemisen. Maksun tuotto on alentunut n. 40 milj. euroon vuodessa. Covid-19-pandemian
johdosta alkuvuonna 2020 osittain pysäytetty maailmantalous tulee aiheuttamaan merkittävän
pudotuksen tuloutettavaan maksuun.

Rahaston varoilla turvataan kansalaisten, elinkeinoelämän ja maanpuolustuksen kannalta välttä-
mättömien taloudellisten toimintojen jatkuvuutta normaaliaikojen vakavissa häiriöissä ja poik-
keusoloissa. Keskeisiä rahoitettavia toimintoja ovat varmuusvarastointi ja erilaiset tekniset vara-
järjestelyt, kriittisen infrastruktuurin turvaaminen sekä huoltovarmuuskriittisten toimipaikkojen
varautumissuunnittelu. Varmuusvarastoja kierrätetään kauppatoimilla, joiden tuotto vaihtelee
suuresti. Koronavirusepidemian aikana Huoltovarmuusrahastoa on hyödynnetty terveydenhuol-
lon materiaalisessa varautumisessa. Lisäksi resursseja on kohdistettu laivaliikenteen tukemiseen
tavarakuljetusten varmistamiseksi poikkeuksellisessa tilanteessa.

Eräiden öljytuotteiden hintataso elpyi v. 2019, minkä seurauksena aikaisempina tilikausina tehtyjä arvon alennuksia palautettiin 43 milj. euron arvosta. Alkuvuonna 2020 tapahtuneesta historiallisesta öljytuotteiden hintojen romahduksesta johtuen on syytä varautua siihen, että seuraavassa tilinpäätöksessä joudutaan taas tekemään kattavia alaskirjauksia.

Rahaston taseen loppusumma oli 2 048 milj. euroa v. 2019.

Valtiontakuurahasto

Valtiontakuurahaston tarkoituksena on turvata Finnvera Oyj:n antamien vientitakuiden, takauksien ja muiden valtiontakuurahastolain (444/1998) 4 §:ssä tarkoitettujen sitoumusten täyttäminen. Rahaston varoista hoidetaan myös entisen Valtiontakuuksituksen ja sitä edeltäneiden Vientitakuulaitoksen ja Valtiontakauslaitoksen antamat takuut, takaukset ja muut vastuusitoumukset.

Valtiontakuurahaston vastuulla oleva Finnvera Oyj:n vientitakuu- ja erityistakauskanta oli vuoden 2019 lopussa n. 25,1 mrd. euroa. Nostettua riskiä oli 11,1 mrd. euroa ja nostamatonta (ml. tarjoukset) 14,0 mrd. euroa, joka tulee suurimmalta osin nostetuksi useiden vuosien ajanjaksolla. Vastuukanta kasvoi edellisen vuoden lopusta n. 1,9 mrd. euroa. Toimialoista telakoiden ja varustamoiden osuus oli vuoden 2019 lopussa 54 % ja televastuiden 16 %. Vastuiden voimakas nousu vuodesta 2014 lähtien on johtunut pääosin telakoiden ja varustamoiden suurista risteilijätalauksista, joiden rahoitukseen Finnvera on osallistunut. Vastuukanta sisältää näitä tilauksia, jotka ajallisesti voivat hajautua lähes 10 vuoden päähän. Edelleenkin merkittävimpana toimialakeskittymänä voidaan pitää telakka- ja varustamosektoria. Suuret yksittäiset vastuut tai vastuiden toimiala- ja maakasaumat luovat riskikeskittymiä myös tulevaisuudessa ja näitä pyritään suojaamaan mahdollisuuksien mukaan. Riskejä on suojattu jälleenvakuutus sopimuksilla, jotka kattavat n. 6 % vastuukannasta. Suurimpia vastuumaita ovat Yhdysvallat, Saksa, Brasilia, Venäjä, Chile ja Espanja. Vastuukannasta n. 75 % sijoittuu vähäriskisiin ns. korkean tulotason maihin ja 25 % poliittisen riskin maihin (OECD maaluokat 1—7). Vuonna 2019 vastuista 66 % oli parhaimmissa riskiluokissa (A1—B1) ja loput muissa riskiluokissa (B2+—C). Vuoden 2018 loppuun verrattuna portfolion riskiluokkakajakauma on pysynyt suurin piirtein samalla tasolla. Valtiontakuurahastossa oli vuoden 2019 lopussa varoja n. 686 milj. euroa. Yhdessä Finnvera Oyj:n venti- ja erityistakuurahaston n. 825 milj. euron kanssa rahastot muodostavat n. 1,5 mrd. euron puskurivarat kattamaan vientitakuu- ja erityistakauskannan. Jo ennestään velkaantuneiden kehittyvien ja köyhien maiden tilanne heikkenee covid-19-pandemian johdosta, minkä arvioidaan johtavan myös takaisinperintäsaamisten vähenemiseen. Rahastoon kertyy vuosittain tuloja n. 2—3 milj. euron arvosta pääasiassa takaisinperintäsaamistuloina.

Finnvera Oyj:n suuret riskikeskittymät, epävarmuus maailman taloudellisesta ja poliittisesta kehityksestä ja yksittäiset suurten yhtiöiden tapahtumat vaikuttavat riskitasoon. Mahdolliset tappio-odotukset lyhyellä aikavälillä ovat keskittyneet muutamiin yhtiöihin ja mahdolliset luottotappiot saattavat kasvaa erityisesti covid-19-pandemian aiheuttaman talouden hidastumisen seurauksena. Pandemian vaikutusten johdosta yritysten riskiluokituksia on jouduttu heikentämään, mikä on vaikuttanut rahastoitujen varojen tarpeeseen. Kehittyvien ja köyhien maiden markkinoilla on havaittu ongelmia. Riski yksittäisiin isoihin luottotappioihin on kasvanut covid-19-pandemian johdosta erityisesti alussektorilla. Arviot tarkentuvat yhtiöiden tuloraportointien myötä. Kokonaisvaikutuksiin liittyy epävarmuutta ja ne tarkentuvat myöhemmin.

Normaalitilanteessa vuoden 2020 aikana Finnvera Oyj:n kokonaisvastuiden määrän olisi arvioitu kasvavan ottaen huomioon vientitakuuvastuiden enimmäismäärän noston 27 mrd. eurosta 38 mrd. euroon v. 2019 (laki valtion vientitakuista 422/2001, 10 §). Talouden tilan nopeasta heikentymisestä johtuen uusi arvio on, että vastuumäärä ei kasva odotetusti ja nostettujen vastuiden määrä saattaa alentua. Lisäksi vastuukanta saattaa kehittyä riskipitoisempaan suuntaan tulevaisuudessa ottaen huomioon muiden tekijöiden ohella myös valtion vientitakuista annetun lain (422/2001) 6 §:n mukaisen erityisriskinoton lisäämisen 5 mrd. euroon.

Rahoitusvakausrahoisto

Vuonna 2015 perustettu Rahoitusvakausvirasto hallinnoi talousarvion ulkopuolista rahoitusvakausrahoistoa. Se muodostuu vakausmaksuin kartutettavasta kriisinratkaisurahastosta ja talletussuojamaksuin kartutettavasta talletussuojarahastosta.

Luottolaitosten maksamat vakausmaksut tilitetään edelleen EU:n yhteiseen kriisinratkaisurahastoon (Single Resolution Fund, SRF). SRF kartutetaan tavoitetasolleen vuoteen 2023 mennessä, jonka jälkeen rahastoon kerätään varoja vain, mikäli sitä on ollut tarpeen käyttää kriisinratkaisutoimien yhteydessä.

Talletussuojarahasto kartutetaan luottolaitosten maksamilla talletussuojamaksuilla talletussuojadirektiivin edellyttämälle vähimmäistasolle 10 vuodessa (vuodet 2015—2024). Tulevien vuosien talletussuojamaksujen arvioidaan pysyvän lähellä vuoden 2020 maksujen tasoa. Rahoitusvakausvirasto päättää korvausten maksamisesta ja vastaa korvausten maksatuksesta tallettajille, jos talletussuojarahaston varoja on tarpeen käyttää tallettajien saamisten turvaamiseksi.

Valtion televisio- ja radiorahasto

Valtion televisio- ja radiorahaston hallintoa hoitaa Liikenne- ja viestintävirasto. Yleisradio Oy:n julkisen palvelun kustannusten kattamiseksi on vuodesta 2013 alkaen ollut käytössä yleisradiovero. Julkisen palvelun kustannukset katetaan valtion televisio- ja radiorahastoon tehtävällä siirrolla, jonka suuruus v. 2021 on 543,3 milj. euroa. Rahoitus on siirretty kehysten ulkopuolelle Yleisradio Oy:n julkisen palvelun tehtävää ja rahoitusta pohtineen parlamentaarisen ryhmän esityksen mukaisesti.

Maatalouden interventiorahasto (MIRA)

Maatalouden interventiorahastosta rahoitetaan EU-komission säätelemää maatalouden interventiotoimintaa. Vuonna 2021 varaudutaan maltilliseen interventioon, mutta erityisesti brexitistä aiheutuvien odotettavissa olevien markkinahäiriöiden sekä koronatilanteen aiheuttaman markkinatilanteen ennakoitavuuden heikkenemisen vuoksi interventiotoinnin laajuuteen liittyy epävarmuutta. Valtion talousarviosta interventiorahastoon tehtävällä siirrolla katetaan niitä rahaston menoja, joita ei rahoiteta EU:n maataloustukirahastosta. Vuonna 2021 valtion vastattavaksi arvioidaan jäävän lähinnä interventiovarastoinnista aiheutuvia menoja 0,4 milj. euroa, jotka katetaan valtion talousarviosta tehtävällä siirrolla.

Palosuojelurahasto

Palosuojelurahastolain (306/2003) mukaan tulipalojen ehkäisyyn ja pelastustoiminnan edistämiseksi on Suomessa olevasta palovakuutetusta kiinteästä ja irtaimesta omaisuudesta vuosittain suoritettava palosuojelumaksu. Palosuojelumaksun on velvollinen suorittamaan jokainen, joka harjoittaa vakuutusliikettä Suomessa.

Palosuojelumaksukertymän arvioidaan v. 2021 olevan n. 11,2 milj. euroa.

Palosuojelurahaston keskeisimmät avustuskohdeet ovat pelastusalan järjestöjen valistus- ja koulutustoiminta, pelastusalan tutkimus- ja kehittämistoiminta sekä pelastustoimen alueiden, kuntien ja sopimuspalokuntien paloasema- ja kalustohankkeet. Rahastolla on merkittävä rooli pelastustoimen kehittämishankkeiden sekä paloasemien ja kalustohankintojen rahoittajana pelastustoimen toimialalla.

Öljysuojarahasto (ÖSRA)

Öljysuojarahastosta korvataan öljyvahingoista, niiden torjunnasta ja ympäristön ennallistamisesta, öljyntorjuntakaluston hankinnasta ja torjuntavalmiuden ylläpidosta aiheutuvia kustannuksia. Öljysuojarahasto saa varansa maahantuodusta ja Suomen kautta kuljetetusta öljystä perittävästä öljysuojamaksusta. Vuonna 2019 rahastosta maksettiin korvauksia 16 milj. euroa. Öljysuojamaksun määräaikaisen korotuksen (2011—2016) ja torjuntaviranomaisten arvioitua hitaammin toteutuneiden hankintojen vuoksi rahaston oma pääoma on 36,5 milj. euroa. Öljysuojamaksu on 0,50 euroa öljytonnilta, maksun tuotto v. 2019 oli 6,8 milj. euroa.

Vuonna 2021 Öljysuojarahastoon ehdotetaan siirrettävän 4 milj. euroa valtion talousarviosta kattamaan öljyntorjunnan ylläpidosta ja mahdollisista öljyvahingoista aiheutuvia kustannuksia. Öljysuojarahaston pääomarajan määräaikaisen korotuksen päätyttyä ja lain mukaisen pääomarajan ylityttyä on öljysuojamaksun keräämisestä luovuttu. Talousarviosiirrolla katetaan rahaston lakisääteisiä velvoitteita väliaikaisesti. Öljysuojarahaston tulopohjaa ja rahaston asemaa tarkastellaan osana käynnissä olevaa ympäristövahinkojen toissijaisten vastuujärjestelmien kehittämisen lainsäädäntöhanketta.

9.2. Liikelaitokset

Valtion liikelaitostoiminta v. 2021

Liikelaitos (konserni)	Liikevaihto		Tilikauden tulos		Sijoitetun pääoman tuotto	Oma-varaisuusaste	Investointimenot	Henkilöstö keskim.
	milj. €	muutos, %	milj. €	liikevaihdosta (%)	(%)	(%)	milj. €	lkm
Senaatti-kiinteistöt (konserni)	637,0	1,9	38,0	6,0	1,5	64,0	350	455
	646,0	1,3	45,0	7,0	1,4	63,0		483

Valtion liikelaitostoiminta v. 2021

Metsähallitus	112,1	-0,7	98,6	88,0	3,8	98,0	8	164
(konserni)	351,8	5,3	110,6	31,0	4,4	98,0		558
Yhteensä	749,1		136,6				358	619

Valtiolla on kaksi liikelaitosta, Metsähallitus ja Senaatti-kiinteistöt. Senaatti-kiinteistöihin sovelletaan vuoden 2010 lakia valtion liikelaitoksista (1062/2010). Metsähallituksesta on 15.4.2016 muodostettu valtion liikelaitos (laki Metsähallituksesta 234/2016, laki valtion metsätalousosakeyhtiöistä 235/2016), jonka toiminta ei enää perustu lakiin valtion liikelaitoksista (1185/2002). Metsähallitukseen ei myöskään sovelleta valtion liikelaitoksesta annettua lakia (1062/2010).

Metsähallituksen yleistävänä on käyttää, hoitaa ja suojella hallinnassaan olevaa valtion maa- ja vesiomaisuutta kestävästi ja toimia tuloksellisesti. Metsähallituksen liiketoiminnan toimialana on sen hallintaan osoitetun valtion maa- ja vesiomaisuuden taloudellinen hyödyntäminen sekä maa- ja vesiomaisuuden hallintaan liittyvää liiketoimintaa harjoittavien tytä- ja osakkuusyhtiöiden osakkeiden hallinnointi. Metsähallitus turvaa osaltaan puuraaka-aineen saantia omien luonnonvarasuunnitelmiansa puitteissa ottaen huomioon toimintaansa koskevat muut yhteiskunnalliset velvoitteet.

Metsätaloutta ja muuta markkinaehtoista liiketoimintaa Metsähallitus harjoittaa omistamiensa tytäryhtiöiden kautta. Metsähallituksen metsätalousliiketoiminta on yhtiöitetty valtion kokonaan omistamaan Metsähallitus Metsätalous Oy:öön. Metsähallituksen hallinnassa on n. 12,6 milj. hehtaaria valtion omistamia maa- ja vesialueita, joiden tasearvo on n. 3,8 mrd. euroa. Tästä tuototvaatimuksen alaista peruspääomaa on n. 2,6 mrd. euroa. Vuonna 2021 Metsähallituskonsernin ennakoitu liikevaihto on 351,8 milj. euroa ja vuositulos 110,6 milj. euroa. Vuoden 2021 tuloutus valtiolle on 120,0 milj. euroa.

Senaatti-kiinteistöt on valtion liikelaitos, jonka tehtävänä on tuottaa tilapalveluja ja niihin välittömästi liittyviä muita palveluja valtion virastoille ja laitoksille. Senaatti-kiinteistöt voi tuottaa palveluja myös sellaisille yhteisöille, joiden toiminta rahoitetaan pääosin valtion talousarvioon otetulla määrärahalla. Senaatti-kiinteistöjen tuloutus valtiolle v. 2021 on 35 milj. euroa.

Valtion liikelaitosten tuloutukset ja määrärahat v. 2021, milj. euroa

Liikelaitos	Senaatti- kiinteistöt	Metsähallitus	Yhteensä
Tuloutukset talousarvioon			
— takausmaksut	0,5	-	0,5
— korot	3,7	-	3,7
— voiton tuloutukset	35,0	120,0	155,0
— lainojen takaisinmaksut	18,3	-	18,3
Yhteensä	57,5	120,0	177,5
Erityistehtävien määrärahat	-	69,3	69,3

9.3. Valtion omistajapolitiikka

Valtion omistajapolitiikan lähtökohtana on yhteiskunnallisesti ja liiketaloudellisesti kestävä tulos. Valtion omistajapolitiikan ja omistajaohjauksen ensisijainen tavoite on yhtiöiden kehittämisen, omistaja-arvon pitkäjänteisen kasvun tukeminen ja vakaan osinkotason turvaaminen.

Valtio noudattaa omistajaohjauksessaan osakeyhtiölain mukaista tehtävien ja vastuiden jakoa yhtiön toimielinten ja omistajan välillä. Omistusjärjestelyt harkitaan aina yhtiökohtaisesti voimassa olevien eduskunnan antamien valtuuksien rajoissa. Valtio-omistaja edellyttää, että valtion omistamat yhtiöt ovat edelläkävijöitä digitalisaation hyödyntämisessä, yritysvastuuasioissa ja siirtymisessä kohti hiilineutraalia kiertotaloutta. Kaikki yhtiöt jatkavat yritysvastuun kehittämistä koko liiketoimintaansa ohjaavana teemana, osana strategiaa, riskiarviointeja sekä hallitus- ja johdoryhmätyöskentelyä sekä asettavat sille mitattavat tavoitteet.

9.4. Julkisyhteisöjen rahoitusasema ja velka jaoteltuna

Julkisyhteisöjen rahoitusasema on v. 2021 edelleen syvästi alijäämäinen, 5 % suhteessa BKT:hen. Syvä alijäämä johtuu valtion budjettitaloudesta, mutta myös kunnat ja kuntayhtymät ovat alijäämäisiä. Ydinsektorin ulkopuoliset yksiköiden alijäämä pysyy edellisvuosien tasolla n. 0,4 % suhteessa BKT:hen.

Julkinen velka kasvaa alijäämien myötä nopeasti, mutta hitaammin kuin v. 2020. Velasta suurin osa on valtion budjettitalouden velkaa. Kunnilla ja kuntayhtymillä on myös velkaa merkittävästi. Ydinsektoreiden ulkopuolisten yksiköiden velka koostuu lähinnä kiinteistöyhtiöiden ja kunnallisten yhtiömuotoisten ratahankkeiden velasta. Ydinsektoreiden ulkopuolisten yksiköiden velka kasvaa hitaasti alijäämän verran vuosittain. Julkisyhteisöjen alasektoreihin kuuluvista yksiköistä löytyy lista Tilastokeskuksen verkkosivuilta.

Julkisyhteisöjen rahoitusasema ja velka suhteessa BKT:hen jaoteltuna ydinsektoreihin ja ydinsektoreiden ulkopuolisiin yksiköihin

	2018	2019	2020	2021
Julkisyhteisöt yhteensä				
Rahoitusasema suhteessa BKT:hen	-0,9	-1,0	-7,7	-5,0
Velka suhteessa BKT:hen	59,6	59,2	70,2	72,8
Ydinsektorit yhteensä				
Rahoitusasema suhteessa BKT:hen	-0,6	-0,6	-7,3	-4,6
Velka suhteessa BKT:hen	57,4	56,9	67,4	69,7
Ulkopuoliset yksiköt yhteensä				
Rahoitusasema suhteessa BKT:hen	-0,3	-0,4	-0,4	-0,4
Velka suhteessa BKT:hen	2,3	2,3	2,8	3,1

10. Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma ja -tase

Luku sisältää talousarviotalouden, talousarviotalouden ulkopuolella olevien valtion rahastojen (11 kpl) sekä valtion liikelaitoskonsernien (Metsähallitus ja Senaatti-kiinteistöt) tuotto- ja kululaskelmista sekä taseista yhdisteltyt valtion kokonaistuotto- ja kululaskelman ajanjaksolta 1.1.—30.6.2020 ja kokonaistaseen tilanteesta 30.6.2020. Kokonaislaskelmien tarkoituksena on yleiskatsauksellisen kokonaiskuvan saaminen suoraan eduskunnan ja valtioneuvoston ohjausvallan alaisesta valtiontaloudesta (valtio-oikeushenkilöstä).

Talousarviotalouden ja talousarviotalouden ulkopuolella olevien valtion rahastojen sisäisten ja keskinäisten kirjanpito tapahtumien eliminointikäytäntö on uudistettu vuoden 2020 alusta alkaen. Uudistetussa menetelmässä eliminoidaan sisäisten tuottojen ja kulujen lisäksi myös saatavat ja velat hyödyntäen sisäisille erille erikseen määriteltyjä liikekirjanpidon tilejä sekä kumppanikoodia. Vertailuvuoden 1.1.—30.6.2019 kokonaislaskelmat on laadittu vanhan eliminointikäytännön mukaisesti, jolloin eliminoinnit ovat kohdistuneet tuotto- ja kululaskelman riveille Palvelujen ostot ja Muut kulut. Uuden eliminointikäytännön seurauksena eliminointien vaikutus hajaantuu lähes kaikille laskelman riveille. Muutoksen vaikutus kokonaislaskelmissa tehtäviin eliminointeihin on kokonaisuuden kannalta varsin vähäinen.

10.1. Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma ajalta 1.1.—30.6.2020

Valtio, talousarvion ulkopuolella olevat valtion rahastot ja valtion liikelaitoskonsernit eivät laadi virallista välitilinpäätöstä kesäkuun lopun tilanteesta. Ajanjakson 1.1.—30.6.2020 kokonaistuotto- ja kululaskelman kulujäämä ei siten ole suoraan vertailukelpoinen koko vuodelta kertyvien tuottojen ja kulujen erotuksen kanssa. Esimerkiksi eräitä loppuvuodesta maksuun tulevia menoja ei ole jaksotettu kuluiksi alkuvuodelle.

Alkuvuoden 2020 kokonaislaskelmissa on nähtävissä koronaviruspandemian vaikutus Suomen talouteen. Koronaviruksen leviämisen hidastamiseksi asetetut rajoitustoimet sekä ihmisten muutunut käyttäytyminen johtivat maaliskuun—toukokuussa yhteiskunnan sulkemiseen merkittävässä määrin. Rajoitusten vuoksi yhteiskunnallinen toiminnallisuus väheni, mikä on nähtävissä kokonaislaskelmissa paitsi toiminnan tuottojen vähenemisenä myös ennen kaikkea verotuottojen ja muiden veroluonteisista maksujen vähenemisenä. Toiminnan tuotot vähenivät noin puolella miljardilla eurolla vuoden 2019 alkupuoliskoon verrattuna, mihin vaikutti myös Rahoitusvakausrahaston alkuvuonna 2019 vastaanottama kertaerä. Verotuotot ja muut veroluonteiset maksut vähenivät noin kahdella miljardilla eurolla, arvonlisävero- sekä tulo- ja varallisuusverotuottojen vähentyessä eniten. Verokertymien laskusta noin 1,2 miljardia euroa selittyy poikkeustilanteen vuoksi luoduilla maksujärjestelyjen huojennuksilla. Rajoitusten seurauksena valtiolta on edellytetty merkittäviä tukitoimia eri yhteiskunnan aloilla, mikä on nähtävissä siirtotalouden kulujen 2,7 miljardin euron kasvuna vuoden 2019 alkupuoliskoon verrattuna. Eniten kasvoivat siirtotalouden kulut paikallishallinnolle, sosiaaliturvarahastoille ja elinkeinoelämälle sekä muut siirtotalouden kulut. Tuottojen merkittävä vähentyminen ja kulujen samanaikainen kasvu johtivat kokonaislaskelmien kulujäämän huomattavaan kasvuun.

Kaikkien kokonaislaskelmien osakokonaisuuksien (valtion talousarviotalous, talousarviotalouden ulkopuoliset valtion rahastot ja liikelaitoskonsernit) tuotto- tai kulujäämä on heikentynyt alkuvuonna 2020. Suurimpana osakokonaisuutena talousarviotalouden vaikutus kokonaislaskel-

miin on kuitenkin keskeinen. Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelman kulujäämä 1.1.—30.6.2020 oli 5 103 milj. euroa (v. 2019: 22,2 milj. euroa) ja se on kasvanut 5 081 milj. euroa. Kokonaistuotto- ja kululaskelman kulujäämä on kuitenkin kokonaislaskelmassa tehtävien eliminointien takia 581 milj. euroa (706 milj. euroa) suurempi kuin valtion talousarviotalouden, rahastojen ja liikelaitoskonsernien erillisraportoinnista suoraan yhteenlaskettu tuottojäämä.

Tuotto- ja kulujäämät tarkasteluajanjaksoilta 1.1.—30.6.2020 ja 1.1.—30.6.2019 (milj. euroa)

	Talousarviotalouden kulujäämä	Rahastojen tuottojäämä	Liikelaitosten voitto	Kokonaislaskelmien kulujäämä
1—6/2019	-226	799	111	-22
1—6/2020	-5 171	559	91	-5 103

Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma 1.1.—30.6.2020 (1 000 euroa)¹⁾

	Talousarviota- lous	Rahastot	Liikelaitos- konsernit	Eliminoinnit	1.1.— 30.6.2020	1.1.— 30.6.2019
TOIMINNAN TUOTOT						
Maksullisen toiminnan tuotot	360 653	26 498	156 900	4 757	539 293	631 415
Vuokrat ja käyttökorvaukset	15 436	2 373	328 233	289 106	56 936	44 079
Muut toiminnan tuotot	157 913	1 071 418	18 316	391 861	855 786	1 268 935 ²⁾
TOIMINNAN KULUT						
Aineet, tarvikkeet ja tavarat						
Ostot tilikauden aikana	258 719	63 029	29 048	4 545	346 251	317 128
Varastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	350		109		458	3 448
Henkilöstökulut	2 424 730	3 874	48 512	384 106	2 093 010	2 121 833 ²⁾
Vuokrat	355 728	3 282	46 027	289 106	115 931	98 782
Palvelujen ostot	1 305 593	25 473	142 838	1 628	1 472 276	1 429 241
Muut kulut	382 002	42 052	45 576	7 877	461 753	398 754
Valmisteveraston lisäys (-) tai vähennys (+)	49				49	-10
Valmistus omaan käyttöön	-38 763				-38 763	-29 307
Poistot	587 576	5 985	122 842		716 402	686 881
JÄÄMÄ I	-4 741 983	956 594	68 499		-3 715 353	-3 082 322

Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma 1.1.—30.6.2020 (1 000 euroa)¹⁾

	Talousarviota- lous	Rahastot	Liikelaitos- konsernit	Eliminoinnit	1.1.— 30.6.2020	1.1.— 30.6.2019
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT						
Rahoitustuotot	1 000 253	359 042	2 389	68 949	1 292 736	1 380 425
Rahoituskulut	118 992	-102 015	-10 193	3 049	9 833	-467 028
Osuus osakkuus- yritysten tuloksesta ³⁾			4 839		4 839	1 635
SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT						
Satunnaiset tuotot	56 481				-56 481	94 990
Satunnaiset kulut	-6 773				-6 773	-2 297
JÄÄMÄ II	-3 573 029	1 213 622	65 533		-2 358 237	-2 074 597
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT						
Tuotot						
Paikallishallinnolta	72 762				72 762	70 845
Euroopan unionin toimielimiltä ja muilta elimiltä	744 085				744 085	741 848
Muut siirtotalouden tuotot	1 023 604		24 879	996 879	51 604	30 717
Kulut						
Paikallishallinnolle	7 195 479	17 028			7 212 506	6 244 802
Sosiaaliturvarahastoille	7 696 958				7 696 958	7 165 921
Elinkeinoelämälle	1 507 616	62 393		24 879	1 545 130	1 087 966
Voittoa tavoittelemattomille yhteisöille	1 526 360	50 091			1 576 451	1 466 661
Kotitalouksille	2 221 233	940			2 222 173	2 186 273
Euroopan unionin toimielimille ja muille elimille	1 267 563				1 267 563	1 551 375
Ulkomaille	449 701				449 701	370 178
Muut siirtotalouden kulut (ml. yliopistot)	3 198 787	558 805		415 190	3 342 401	2 499 721
JÄÄMÄ III	-26 796 274	524 365	90 412		-26 802 669	-23 804 085

Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma 1.1.—30.6.2020 (1 000 euroa)¹⁾

	Talousarviotalous	Rahastot	Liikelaitoskonsernit	Eliminoinnit	1.1.— 30.6.2020	1.1.— 30.6.2019
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAKSUISTA						
Verot ja veronluonteiset maksut	21 543 466	34 643		-39 855	21 617 964	23 705 183
Muut pakolliset maksut	81 815				81 815	76 625
Vähemmistöosuus ³⁾			41		41	52
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULU-JÄÄMÄ						
	-5 170 994	559 008	90 453	581 317	-5 102 850	-22 225

¹⁾ Valtio, valtion talousarvion ulkopuoliset rahastot ja liikelaitokset eivät laadi välitilinpäätöstä kesäkuun lopun tilanteesta, minkä vuoksi kokonaislaskelmissa saattaa ilmetä jaksotuksen eriaikaisuuden aiheuttamia täsmäämättömyyksiä.

²⁾ Rivit Muut toiminnan tuotot, Henkilöstökulut: tietoa 1.1.—30.6.2019 korjattu.

³⁾ Osuus osakkuusyritysten tuloksesta, Vähemmistöosuus: Sisältää liikelaitoskonsernien tiedot.

Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelman erien keskeisimmät muutokset verrattaessa alkuvuotta 2020 alkuvuoteen 2019 olivat:

— Toiminnan tuotot vähenivät 492 milj. euroa ja olivat 1 452 milj. euroa.

— Toiminnan kulut kasvoivat 141 milj. euroa ja olivat 5 167 milj. euroa.

— Rahoituskulut olivat euromääräisten velkojen negatiivisten markkinakorkojen aiheuttamien positiivisten emissioerojen takia poikkeuksellisesti negatiiviset väheten 477 milj. euroa -9,8 milj. euroon. Emissioerolla tarkoitetaan joukkovelkakirjalainan liikkeellelaskuvaiheessa syntyneiden emissiovoittojen ja -tappioiden laina-ajan kulumisen ja tilikaudella maksettujen lyhennysten perusteella kuluiksi (emissiotappiot) tai niiden oikaisuksi (emissiovoitot) jaksotettua määrää.

— Siirtotalouden kulut kasvoivat 2 740 milj. euroa ja olivat yhteensä 25 313 milj. euroa.

— Tuotot veroista ja pakollisista maksuista vähenivät 2 082 milj. euroa ja olivat 21 700 milj. euroa.

10.2. Valtion kokonaistase 30.6.2020

Kokonaistaseen omaisuusrakenne poikkeaa valtion talousarviotalouden taseen omaisuusrakenneesta. Liikelaitoskonsernien omaisuuserät, kuten rakennukset ja maa-alueet, näkyvät talousarviotalouden taseessa sijoituksina liikelaitoskonsernien peruspääomiin, kun taas kokonaistaseessa ne raportoidaan omaisuuserän luonteen mukaisesti.

Alkuvuonna 2020 merkittävästi kasvanut kokonaislaskelman kulujäämä on rahoitettu pääasiassa valtion velanottoa lisäämällä. Valtion kokonaistase on kasvanut 30.6.2019 ja 30.6.2020 välillä

8 023 milj. euroa, mikä näkyy erityisesti vieraan pääoman ja rahoitusvarojen kasvuna. Vieras pääoma kasvoi 14 321 milj. euroa ja rahoitusvarat 6 899 milj. euroa vertailukauteen nähden.

Kokonaistaseessa esitetään sekä erillisinä osakokonaisuuksien taseet, joissa on huomioitu kokonaisuuksien sisäisten kirjanpitotapahtumien vaikutus, sekä näiden yhdistelmä. Laskelmassa esitetään omassa sarakkeessaan kokonaisuuksien välisten kirjanpitotapahtumien eliminoinnit.

Valtion kokonaistase 30.6.2020 (1 000 euroa)¹⁾

	Talousarvio talous	Rahastot	Liikelaitos- konsernit	Eliminoinnit	30.6.2020	30.6.2019
VASTAAVAA						
KANSALLIS- OMAIUUUS						
Maa- ja vesialueet	39 676		1 000 297		1 039 973	1 028 670
Rakennusmaa- ja vesi- alueet	16 158		38 963		55 121	54 553
Rakennukset	423 557		197 063		620 621	607 375
Muu kansallisuusomaisuus	55 059				55 059	53 666
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	26 520				26 520	33 830
KÄYTTÖ- OMAIUUUS JA MUUT PITKÄ- AIKAISET SIJOITUKSET AINEETTOMAT HYÖDYKKEET						
Aineettomat oikeudet	32 418	636	47		33 101	29 560
Muut pitkävaikutteiset menot	635 226		42 211		677 437	618 988
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	361 189		1 871		363 060	300 665
AINEELLISET HYÖDYKKEET						
Maa- ja vesialueet	8 732	1 182	2 895 832		2 905 746	2 900 729
Rakennusmaa- ja vesi- alueet	1 125 757		440 251		1 566 008	1 553 898
Rakennukset ja rakennelmat	221 612		2 941 241		3 162 855	3 196 678
Rakenteet	17 837 390		23 931		17 861 321	17 896 536
Koneet ja laitteet ja kalusteet	580 108	10 781	22 799		613 688	612 713
Muut aineelliset hyödykkeet	11 898	18 736	90 368		121 003	115 093
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	1 228 154		332 151	29 396	1 530 909	1 297 205

Valtion kokonaistase 30.6.2020 (1 000 euroa)¹⁾

	Talousarvio talous	Rahastot	Liikelaitos- konsernit	Eliminoinnit	30.6.2020	30.6.2019
KÄYTTÖ- OMAISUUSARVO- PAPERIT JA MUUT PITKÄAIKAISET SIJOITUKSET						
Käyttöomaisuusarvo- paperit	17 052 556	506 928	5 240		17 564 725	17 393 518
Liikelaitoskonsernien peruspääomat ja muun oman pääoman ehdoin sijoitetut pääomat ¹⁾	6 057 101			6 057 820	-720	-2 489
Euromääräiset sijoitukset	2 339 293	14 372 131			16 711 424	17 135 161
Valuuttamääräiset sijoitukset		4 715 133			4 715 133	4 153 822
Osuudet omistus- yhteisyrityksissä ²⁾			217 046		217 046	209 679
Saamiset omistus- yhteisyrityksiltä ²⁾			59 000		59 000	61 000
KÄYTTÖ- OMAISUUS JA MUUT PITKÄ- AIKAISET SIJOITUKSET YHTEENSÄ						
	47 491 434	19 625 527	7 071 992		68 101 736	67 472 755
VAIHTO- JA RAHOITUS- OMAISUUS VAIHTO-OMAISUUS						
Aineet ja tarvikkeet	451 187				451 187	436 445
Keskeneräinen tuotanto	5 226				5 226	5 015
Valmiit tuotteet/Tavarat	38 739	1 284 064	12 721		1 335 524	1 185 662
Muu vaihto-omaisuus			23 951		23 951	23 775
PITKÄAIKAISET SAAMISET						
Pitkäaikaiset saamiset	4 102 387	23 529	41 188	1 282 790	2 884 314	2 843 958
LYHYTAIKAISET SAAMISET						
Myyntisaamiset	74 676	1 237	52 134	478	127 568	214 663
Lainasaamiset	5 776	1 768 201			1 773 977	1 662 617
Siirtosaamiset ³⁾	22 342	50 984	12 727	4 510	81 543	82 988

Valtion kokonaistase 30.6.2020 (1 000 euroa)¹⁾

	Talousarvio talous	Rahastot	Liikelaitos- konsernit	Eliminoinnit	30.6.2020	30.6.2019
Muut lyhytaikaiset saamiset	152 596	99 202	38 420	674	289 545	269 329
Ennakkomaksut	845 403	27 431			872 833	843 639
RAHOITUS- OMAISUUSARVO- PAPERIT JA MUUT LYHYTAIKAISET SIJOITUKSET						
Euromääräisten joukko- velkakirjalainojen ostot		382 769			382 769	
Muut euromääräiset sijoitukset	302 593				302 593	486 426
Valuuttamääräisten joukkovelkakirjojen ostot						
RAHAT, PANKKI- SAAMISET JA MUUT RAHOITUSVARAT	16 353 053	4 733 914	278 442	4 445 418	16 919 991	10 021 451
VAIHTO- JA RAHOITUS- OMAISUUS YHTEENSÄ	23 353 977	8 371 331	459 583		25 451 021	18 075 967
VASTAAVAA YHTEENSÄ	70 406 382	27 996 858	8 767 898	11 821 087	95 350 051	87 326 816
VASTATTAVAA OMA PÄÄOMA						
Valtion pääoma 1.1.1998	-30 048 198				-30 048 198	-30 048 198
Talousarvion ulko- puolella olevien valtion rahastojen pääomat		-20 217 254			-20 217 254	-18 653 688
Liikelaitoskonsernien pääomat ¹⁾			6 057 820	6 057 820		531
Talousarviosiirrot		-556 810		-556 810		
Edellisten tilikausien pääoman muutos	-32 724 373	48 077 799	866 636	-65 900	16 285 962	15 938 021
Tilikauden tuotto-/kulu- jäämä	-5 170 994	559 008	90 453	581 317	-5 102 850	-22 225
VÄHEMMISTÖ- OSUUS						
Vähemmistöosuus ²⁾			4 804		4 804	4 894

Valtion kokonaistase 30.6.2020 (1 000 euroa)¹⁾

	Talousarvio- talous	Rahastot	Liikelaitos- konsernit	Eliminoinnit	30.6.2020	30.6.2019
RAHASTOJEN PÄÄ- OMAT						
Muut valtion rahastot ja lahjoitetut varat	8 890				8 890	7 237
VARAUKSET						
Varaukset			25 154		25 154	27 925
VIERAS PÄÄOMA PITKÄAIKAINEN						
Otetut euromääräiset lainat	102 592 565		1 536 985	1 272 524	102 857 026	97 181 140
Otetut valuuttamääräiset lainat	578		1 000		1 578	3 567
Pitkäaikaiset siirtovelat	120 446				120 446	126 719
Muut pitkäaikaiset velat	467 178		1 752		468 930	517 670
LYHYTAIKAINEN						
Seuraavana tilikautena maksettavat lyhennykset	7 438 898				7 438 898	6 650 722
Talousarvion ulkopuol. olevien valtion rahastojen yhdistilit						
Lyhytaikaiset lainat	14 716 013		45 642	10 266	14 751 389	6 598 131
Valtion hoitoon jätetyt vieraat varat	285 862				285 862	482 587
Saadut ennakot	468 334		45 537	29 396	484 475	557 423
Ostovelat	265 161	13 479	27 219	347	305 512	266 095
Siirtovelat	1 444 245	61 437	45 672	1 236	1 550 119	1 517 914
Muut lyhytaikaiset velat	6 096 395	59 200	19 223	45 472	6 129 345	6 170 472
Virhetilit	-36				-36	-121
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ						
	138 341 057	134 115	1 723 031	5 804 659	134 393 544	120 072 319
VASTATTAVAA YHTEENSÄ						
	70 406 382	27 996 858	8 767 898	11 821 087	95 350 051	87 326 816

¹⁾ Valtio ei laadi välitilinpäätöstä kesäkuun lopun tilanteesta, minkä vuoksi kokonaislaskelmissa saattaa ilmetä jaksotuksen eriaikaisuuden aiheuttamia täsmäämättömyyksiä. Valtion talousarvionalouden ja liikelaitoskonsernien kirjaukset koskien liikelaitoskonsernien omaa pääomaa ja muuta omaa pääomaa eivät tästä syystä täsmänneet 30.6.2020 ja 30.6.2019, minkä vuoksi näille tileille jäi saldoa.

²⁾ Osuudet omistusyhteisyrityksissä, Saamiset omistusyhteisyrityksiltä, Vähemmistöosuus: Sisältää liikelaitoskonsernien tiedot

³⁾ Rivit Siirtosaamiset, Muut lyhytaikaiset velat: tietoa 30.6.2019 korjattu.

10.3. Taseen ulkopuoliset valtiontakaukset ja -takuut

Talousarviotalouden, talousarvion ulkopuolisten valtion rahastojen ja valtion liikelaitosten taseiden ulkopuoliset kokonaisvastuut olivat valtion vuoden 2019 tilinpäätöksessä yhteensä 190,1 mrd. euroa. Suurin yksittäinen vastuu oli valtion eläkevastuu, n. 92,7 mrd. euroa.

Voimassa olevat valtiota rasittavat valtiontakaukset ja -takuut olivat 30.6.2020 yhteensä 61,1 mrd. euroa. Kasvua alkuvuodesta oli 0,8 mrd. euroa. Voimassa olevan lainsäädännön ja eduskunnan tekemien takaus- ja takuupäätösten nojalla valtiontakauksiin ja -takuihin käytettävissä oleva enimmäismäärä oli 30.6.2020 yhteensä 133,9 mrd. euroa (106,5 mrd. euroa 31.12.2019). Kasvua ensimmäisen vuosipuoliskon aikana oli 27,4 mrd. euroa ja se johtui pääosin Finnvera Oyj:n vientitakuiden ja varainhankinnan enimmäismäärien sekä kotimaan rahoitusvaltuuksien korottamisesta: Finnvera Oyj:n myöntävissä olevien vientitakuiden ja suojautumisjärjestelyjen yhteenlaskettua enimmäismäärää nostettiin 27 mrd. eurosta 38 mrd. euroon ja näihin liittyvän varainhankinnan enimmäismäärää 15 mrd. eurosta 20 mrd. euroon. Lisäksi Finnveran Oyj:n kotimaan rahoitusvaltuuksia nostettiin 4,2 mrd. euron enimmäismäärästä 12 mrd. euroon.

Valtion talousarvion ulkopuolisten valtion rahastojen takaukannasta Valtion asuntorahasto muodostaa pääosan ja sen takaukanta oli 30.6.2020 yhteensä 15,8 mrd. euroa. Suurin osa näistä takauksista kohdistuu korkotuettuihin vuokra- ja asumisoikeustalojen rakentamis- ja perusparannuslainoihin.

Koronavirusepidemian ja siihen liittyvien rajoitusten seurauksena eduskunta on 30.6.2020 mennessä lisäksi antanut valtioneuvostolle 2,9 mrd. euron valtuudet myöntää uusia valtiontakauksia ja -takuita kotimaan yritysrahoituksen saatavuuden ja työttömyysmenojen maksamisen turvaamiseksi sekä EU:n puitteissa perustettavien kriisinhallintavälineiden toiminnan mahdollistamiseksi.

Voimassa olevat valtiontakaukset ja -takuut sekä käytettävissä oleva enimmäismäärä 30.6.2020 (mrd. euroa)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Voimassa 30.6.2020	Käytettävissä enimmäis- määrä
Finnvera	14,6	17,5	22,6	22,6	27,7	30,3	32,6	32,7	73,2
Opintolainat	1,6	1,8	2,0	2,3	2,7	3,4	4,0	4,3	5,2
ERVV ¹⁾	6,2	6,6	6,2	6,3	7,0	7,0	7,0	6,9	14,0
Suomen Pankki	0,7	0,6	0,5	0,6	0,4	0,5	0,6	0,6	8,1
Valtion rahastot ²⁾	11,2	11,8	12,3	13,2	13,8	14,6	15,5	15,9	18,8

Voimassa olevat valtiontakaukset ja -takuut sekä käytettävissä oleva enimmäismäärä 30.6.2020 (mrd. euroa)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Voimassa 30.6.2020	Käytettävissä enimmäis- määrä
Covid-19-tukitoimet ³⁾								0,2	2,9
Muut ⁴⁾	0,8	0,9	0,6	1,1	0,6	0,8	0,5	0,6	11,8
Yhteensä	35,0	39,2	44,2	46,1	52,3	56,6	60,2	61,1	133,9

¹⁾ Euroopan rahoitusvakausväline

²⁾ Sisältää Valtion asuntorahaston, Maatilatalouden kehittämisrahaston ja Huoltovarmuusrahaston, joiden takauskannasta Valtion asuntorahasto muodostaa pääosan.

³⁾ Sisältää koronavirusepidemian vuoksi myönnetty valtiontakaukset ja -takuut Euroopan komission varainhankinnalle (SURE-tukiväline), Euroopan investointipankille (EU Covid-19 -takuurahasto), kotimaisille varustamo- ja ilmailualan yrityksille sekä Työllisyysrahastolle.

⁴⁾ Käytettävissä oleva enimmäismäärä sisältää 10 mrd. euron määräisen vakuutustakuun, jonka tarkoituksena on varmistaa väestön toimeentulon tai talouselämän turvaamisen kannalta välttämättömien vahinkovakuutusten saaminen poikkeus-oloissa.

10.4. Liikenneväylien korjausvelka

Liikenneväyliin liittyvän infrastruktuurin hankintamenopohjainen tasearvo oli 20,0 mrd. euroa 31.12.2019. Liikenneväylät muodostivat 42,4 % valtion käyttöomaisuudesta ja muista pitkäaikaisista sijoituksista, jotka olivat yhteensä 47,1 mrd. euroa.

Valtion käyttöomaisuus ja muut pitkäaikaiset sijoitukset (mrd. euroa)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Väylärakenteet ja maa-pohjat	18,6	18,8	18,9	19,0	19,1	19,6	19,6	19,8	19,9	20,1	20,0
Käyttöomaisuusarvo-paperit ja muut pitkäaikaiset sijoitukset	20,4	20,7	21,6	22,7	22,0	22,5	22,7	23,1	23,1	24,7	25,0
Muu käyttöomaisuus	1,7	1,6	1,7	1,7	1,8	1,8	1,8	1,9	1,9	2,0	2,1
Käyttöomaisuus ja muut pitkäaikaiset sijoitukset yht.	40,6	41,0	42,2	43,3	42,9	43,8	44,1	44,7	44,8	46,8	47,1

Liikenneväyläinvestoinnit, poistot ja tasearvojen muutos vuosina 2000—2019 (milj. euroa)

	Tie			Rata			Vesi			Väylät yhteensä		
	Inves-toinnit	Poistot	Muutos	Inves-toinnit	Poistot	Muutos	Inves-toinnit	Poistot	Muutos	Inves-toinnit	Poistot	Muutos
2000	291	399	-107	282	203	78	5	15	-10	578	617	-38
2001	224	399	-175	143	211	-68	6	16	-10	372	626	-253
2002	591	488	103	250	224	26	15	14	1	857	726	131

Liikenneväyläinvestoinnit, poistot ja tasearvojen muutos vuosina 2000—2019 (milj. euroa)

	Tie			Rata			Vesi			Väylät yhteensä		
	Inves- toinnit	Poistot	Muutos	Inves- toinnit	Poistot	Muutos	Inves- toinnit	Poistot	Muutos	Inves- toinnit	Poistot	Muutos
2003	398	508	-110	290	229	61	8	14	-6	696	751	-55
2004	628	555	73	348	137	211	1	14	-12	977	706	271
2005	420	582	-161	303	148	155	6	12	-6	729	742	-13
2006	425	609	-184	255	141	115	11	12	0	692	761	-69
2007	455	633	-178	256	153	103	9	11	-2	721	797	-77
2008	642	484	158	363	162	202	6	12	-6	1 011	658	353
2009	753	507	245	357	179	178	5	12	-7	1 115	699	416
2010	542	515	27	381	239	142	29	10	19	951	764	188
2011	619	536	83	320	243	76	5	10	-5	944	789	155
2012	504	560	-56	372	246	126	0	10	-9	877	816	61
2013	481	562	-81	412	160	252	8	10	-2	901	732	169
2014	729	579	149	427	162	266	8	10	-2	1 164	751	413
2015	559	596	-38	259	174	85	6	11	-5	823	781	43
2016	629	610	20	315	187	127	19	9	9	963	807	156
2017	589	630	-41	302	197	105	17	10	8	908	837	71
2018	802	649	154	314	207	107	23	10	13	1 140	866	274
2019	512	644	-132	197	213	-16	42	11	31	751	868	-116
Yht.	10 794	11 046	-252	6 147	3 815	2 332	231	232	-1	17 172	15 093	2 079

Väyläomaisuuden investoinnit sisältävät sekä uusinvestointeja että korvaus- ja korjausinvestointeja. Koko väyläomaisuuden hankintamenopohjaisen tasearvon kasvusta huolimatta väyliin liittyy korjausvelkaa. Tieväylien poistot ovat olleet tarkastelukaudella noin 252 milj. euroa suuremmat kuin investoinnit ja vesiväylien osalta vastaavasti noin 1 milj. euroa. Taulukon yhteensä riivillä esitettävää väylien investointien ja poistojen erotusta voidaan hankintamenopohjaisessa tarkastelussa pitää 2000-luvulla syntyneenä minimikorjausvelkana. Rataväylien investoinnit ovat 2000-luvulla puolestaan olleet noin 2,33 mrd. euroa suuremmat kuin poistot.

10.5. Valtion investoinnit

Alla olevaan taulukkoon on koottu talousarviotalouden, talousarviotalouden ulkopuolisten valtion rahastojen sekä valtion liikelaitoskonsernien investoinnit vuosilta 2013—2019 ja alkuvuodelta 2020. Talousarviotalouden investoinnit on esitetty nettomääräisinä vähentämällä kansallisuusomaisuuteen, käyttöomaisuuteen ja muihin pitkäaikaisiin sijoituksiin sekä pitkäaikaisiin saamiin tehdyistä investoinneista kyseisten omaisuuslajien luovutukset. Keskeneräiset rakenteet on esitetty taulukossa valmiissa rakenteissa. Taulukon ennakkomaksut sisältävät vähäisiä sekalaisia käyttöomaisuushankintoja. Rahastojen osalta investoinnit on laskettu omaisuuslajien tasearvojen muutoksista ja oikaistu tehtyjen poistojen määrällä. Liikelaitoskonsernien tiedot ovat Metsähallituksen ja Senaatti-kiinteistöjen tilinpäätöksessään ilmoittamia rahamääräisiä investointeja. Tarkasteluajanjaksolla v. 2013—2019 talousarviotalouden kokonaisinvestoinnit olivat keskimäärin 1,1 mrd. euroa ja liikelaitoskonsernien yhteensä keskimäärin 276 milj. euroa vuosittain. Talousarviotalouden reaali-investoinnit ovat puolestaan olleet tarkastelujaksolla vuosittain noin 1,2 mrd. euroa. Talousarviotaloudessa tehdyt investoinnit käyttöomaisuusarvopapereihin ja muihin pitkäaikaisiin sijoituksiin sekä rahastotaloudessa tehdyt investoinnit ovat vaihdelleet voimak-

kaammin. Tämä johtuu arvopapereiden ostoista ja myynneistä sekä pitkäaikaisten saamisten määrän muutoksista.

Talousarviotalouden, talousarvion ulkopuolisten valtion rahastojen sekä valtion liikelaitos-konsernien tekemien investointien määrä vuosina 2013—2019 ja 30.6.2020 (milj. euroa)

TALOUSARVIOTALOUS	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	30.6.2020
KANSALLISOMAISUUS	32,9	34,2	14,4	12,7	11,7	15,4	11,9	6,1
AINEETTOMAT								
HYÖDYKKEET	58,3	55,9	60,1	73,5	64,2	95,5	97,0	32,1
AINEELLISET HYÖDYKKEET								
Maa- ja vesialueet (sis. Rakennus- maa- ja vesialueet)	23,2	19,6	17,6	16,9	16,7	18,1	15,2	6,8
Rakennukset ja rakennelmat	1,6	3,2	7,0	5,0	5,5	4,4	4,5	0,9
Rakenteet	866,1	860,5	776,0	860,7	841,0	935,5	837,4	288,0
Koneet ja laitteet	79,7	90,1	83,9	83,2	83,6	98,7	99,7	36,4
Kalusteet	3,7	1,7	1,6	2,5	2,5	3,8	2,1	0,9
Muut aineelliset hyödykkeet	0,9	0,2	0,2	0,2	0,0	0,1	0,1	0,1
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankkeet	64,9	103,5	92,2	30,1	25,7	17,8	27,8	42,1
Valmistus omaan käyttöön ¹⁾	114,7	89,3	95,2	148,9	178,4	116,1	176,3	38,8
Yhteensä	1 245,9	1 258,1	1 148,0	1 233,5	1 229,4	1 305,2	1 271,9	452,1
KÄYTTÖOMAISUUSARVO- PAPERIT JA MUUT PITKÄ- AIKAISET SIOITUKSET								
Käyttöomaisuusarvopaperit	-651,5	255,2	59,5	229,0	-148,1	-230,6	68,2	297,1
Sijoitukset liikelaitoksiin	0,0	0,0	-15,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Pitkäaikaiset euromääräiset sijoitukset	1,4	11,0	51,6	-20,3	100,3	55,7	-66,1	159,3
Pitkäaikaiset saamiset	1 536,0	-72,6	60,5	-189,2	-200,7	-2 057,1	184,4	157,3
Yhteensä	885,9	193,6	156,7	19,4	-248,4	-2 232,0	186,5	613,7
Talousarviotalous yhteensä	2 131,8	1 451,7	1 304,7	1 252,9	980,9	-926,8	1 458,4	1 065,7
TALOUSARVION ULKO- PUOLISET VALTION RAHASTOT								
Valtion Eläkerahasto	834,8	143,3	368,4	-61,3	243,7	838,3	153,8	48,1
Huoltovarmuusrahasto	42,8	51,7	-151,4	384,4	37,7	-188,7	150,2	6,4
Valtion asuntorahasto	-672,2	-505,0	-592,9	-615,8	-577,0	-478,9	-481,1	-
Muut valtion talousarvion ulko- puoliset rahastot	-18,1	3,3	1,8	-2,6	419,1	21,5	111,4	-164,5
Rahastot yhteensä	187,3	-306,8	-374,1	-295,3	123,5	192,3	-65,7	-110,0

Talousarviotalouden, talousarvion ulkopuolisten valtion rahastojen sekä valtion liikelaitoskonsernien tekemien investointien määrä vuosina 2013—2019 ja 30.6.2020 (milj. euroa)

TALOUSARVIOTALOUS	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	30.6.2020
LIIKELAITOSKONSERNIT ²⁾								
Metsähallituskonserni	23,3	18,2	18,4	15,7	19,1	27,7	10,7	9,0
Senaatti-kiinteistöt konserni	231,7	238,8	268,4	261,4	238,1	251,9	311,1	150,4
Liikelaitoskonsernit yhteensä	255,1	257,0	286,8	277,1	257,2	279,7	321,8	159,4
Kaikki yhteensä	2 574,2	1 401,9	1 217,4	1 234,7	1 361,6	-454,8	1 714,4	1 115,2

¹⁾ Vuoden 2019 talousarvioesitykseen verrattuna laskelmaa on täydennetty lisäämällä investointeihin myös tieto valmistuksesta omaan käyttöön.

²⁾ Tiedot sisältävät liikelaitoskonsernien raportoimat rahamäärien investointien määrät

10.6. Valtion suoraan omistamat julkisesti noteeratut osakkeet

Käyttöomaisuuteen ja muihin pitkävaikutteisiin sijoituksiin sisältyvät talousarviotalouden suoraan omistamat julkisesti noteeratut Finnair Oyj:n, Fortum Oyj:n ja Neste Oil Oyj:n osakkeet. Näiden kirjanpitoarvo oli 5,1 mrd. euroa ja markkina-arvo 18,9 mrd. euroa 31.12.2019. Osakkeiden markkina-arvo oli 19,2 mrd. euroa 3.8.2020.

Valtion suoraan omistamien julkisesti noteerattujen osakkeiden arvon kehitys vuosina 2010—2019 ja 3.8.2020 (mrd. euroa)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	3.8.2020
Julkisesti noteerattujen osakkeiden markkina-arvo	12,1	8,6	7,8	9,5	10,9	10,2	11,5	15,2	15,5	18,9	19,2
Julkisesti noteerattujen osakkeiden kirjanpitoarvo	5,7	5,7	5,7	5,7	5,7	5,7	5,7	5,7	5,1	5,1	5,4
Markkina-arvon ja kirjanpitoarvon erotus	6,4	2,9	2,1	3,8	5,2	4,5	5,8	9,5	10,4	13,8	13,8

10.7. Negatiivinen oma pääoma

Sekä valtion talousarviotalouden taseen että valtion kokonaistaseen osoittama valtion oma pääoma on negatiivinen. Valtion kokonaistaseen osoittama negatiivinen oma pääoma 30.6.2020 (-39,1 mrd. euroa) on rahastojen ja liikelaitosten positiivisten omien pääomien takia talousarviotalouden negatiivista omaa pääomaa (-67,9 mrd. euroa) olennaisesti pienempi.

Oman pääoman kehitys vuosina 2010—2019 ja 30.6.2020 (mrd. euroa)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	30.6.2020
Talousarviotalouden oma pääoma	-24,9	-30,4	-37,1	-44,2	-50,3	-55,1	-59,0	-62,0	-61,2	-62,8	-67,9
Rahastojen oma pääoma ¹⁾					26,7	26,5	27,0	27,4	27,5	28,0	27,9
Liikelaitosten oma pääoma ¹⁾					6,8	6,7	6,8	6,9	6,9	7,0	7,0
Kokonaistaseen oma pääoma					-22,7	-27,7	-31,5	-33,7	-32,8	-33,9	-39,1

¹⁾ Rahastojen ja liikelaitosten oma pääoma on esitetty vain valtion kokonaistaseen laatimisvuosilta.

Valtion talousarviotalouden aloittavassa taseessa 1.1.1998 oma pääoma oli noin 30 mrd. euroa negatiivinen. Tilanne johtui sekä valtion ankarasta velkaantumisesta 1990-luvun alussa että aloittavan taseen laatimisessa tehdyistä ratkaisuksista. Osa kansallisomaisuudesta jätettiin taseen ulkopuolelle ja valtion yhtiöomaisuus arvostettiin erittäin varovaisesti.

Vuosina 1998—2008 valtion tuotto- ja kululaskelmat olivat pääsääntöisesti positiivisia. Tämä vahvisti valtion varallisuusasemaa ja vuonna 2008 valtion talousarviotalouden oma pääoma oli enää 8,1 mrd. euroa negatiivinen.

Valtion talousarviotalouden tilinpäätökset ovat olleet tappiollisia vuodesta 2009 lähtien vuotta 2018 lukuun ottamatta. Tämä on heikentänyt valtion varallisuusasemaa ja johtanut valtion negatiivisen oman pääoman kasvuun. Vuodesta 2012 alkaen valtion varallisuusasema on ollut nimellisarvoisesti heikompi kuin vuoden 1998 aloittavassa taseessa. Valtion omaisuus ei ole kasvanut samassa suhteessa kuin vieras pääoma, mikä tarkoittaa, että lainanotolla on katettu myös juoksevia kuluja.

Valtion talousarvio vuodelle 2021

TULOARVIOT

Osasto 11	€
11. VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT	45 186 174 000
01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot	14 101 000 000
01. Ansio- ja pääomatuloverot	10 006 000 000
02. Yhteisövero	3 218 000 000
03. Korkotulojen lähdevero	31 000 000
04. Perintö- ja lahjaverot	846 000 000
04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut	21 243 700 000
01. Arvonlisävero	20 217 000 000
02. Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero	829 000 000
03. Apteekkiverot	197 700 000
08. Valmisteverot	6 880 000 000
01. Tupakkaverot	1 132 000 000
04. Alkoholijuomaverot	1 393 000 000
05. Virvoitusjuomaverot	182 000 000
07. Energiaverot	4 158 000 000
08. Eräiden juomapakkausten valmisteverot	15 000 000

Osasto 12

10. Muut verot	2 816 700 000
03. Autovero	795 000 000
05. Varainsiirtovero	780 000 000
06. Arpajaisvero	90 700 000
07. Ajoneuvovero	1 143 000 000
08. Jätevero	8 000 000
19. Muut veronluonteiset tulot	144 774 000
04. Eräät viestinnän maksut	43 181 000
05. Eräät liikenteen maksut	33 051 000
06. Väylämaksut	48 100 000
09. Muut verotulot	10 455 000
10. Sähkö- ja maakaasuverkkomaksut ja Perämeren tuulivoima-alueella perittävä tuulivoimamaksu	4 040 000
11. Rahoitusvakaustalviraston hallintomaksut	3 397 000
12. Säteilytoimintaverot	2 550 000

Osasto 12

12. SEKALAISET TULOT	5 717 277 000
23. Valtioneuvoston kanslia	50 000
99. Valtioneuvoston kanslian muut tulot	50 000
24. Ulkoministeriön hallinnonala	25 748 000
20. Tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen vuokratulot	987 000
99. Ulkoministeriön hallinnonalan tulot	24 761 000
25. Oikeusministeriön hallinnonala	150 650 000
10. Tuomioistuintulot	44 900 000
15. Yleisen edunvalvonnan tulot	29 000 000
20. Ulosottomaksut	74 000 000
99. Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot	2 750 000
26. Sisäministeriön hallinnonala	30 764 000
98. EU:lta saatavat tulot	28 814 000
99. Sisäministeriön hallinnonalan muut tulot	1 950 000
27. Puolustusministeriön hallinnonala	3 718 000
20. Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojaltimaksuista	18 000
99. Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot	3 700 000
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	2 484 764 000
11. Kuntien osuudet verotuskustannuksista	131 128 000

Osasto 12

3

12. Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista	25 234 000
13. Evankelisluterilaisten seurakuntien osuudet verotuskustannuksista	14 419 000
20. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen eräät tulot	11 440 000
50. Siirto valtion eläkerahastosta	1 948 874 000
51. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen hyvitykset	276 174 000
52. Vakuutusmaksuja vastaavat maksut	18 095 000
60. Työturvallisuusmaksu	900 000
92. Euroopan unionin perinteisten omien varojen kantopalkkiot	42 000 000
93. Euroopan unionilta saatavat tulot matkamenojen korvaamiseen	2 500 000
99. Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot	14 000 000
29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala	438 700 000
70. Opintotukitoiminnan tulot	20 000 000
88. Opetus- ja kulttuuriministeriön osuus rahapelitoiminnan tuotoista .	414 700 000
99. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan muut tulot	4 000 000
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	926 083 000
01. EU:n maataloustukirahastosta saatavat tulot	536 970 000
02. Maaseudun kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	310 000 000
03. Elinkeinokalatalouden kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	15 000 000
04. EU:lta saatavat muut tulot	340 000
20. Maa- ja metsätalousministeriön osuus rahapelitoiminnan tuotosta .	29 600 000
40. Vesioikeudelliset kalatalousmaksut	3 300 000
41. Tenojoen kalastuslupamaksut	620 000
42. Hirvieläinten metsästysmaksut	5 600 000
44. Kalastonhoitomaksut	8 900 000
45. Riistanhoitomaksut	11 753 000
99. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut tulot	4 000 000
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	51 880 000
10. Hallinnonalan virastojen tulot	51 030 000
99. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut tulot	850 000
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	546 320 000
20. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston tulot	2 650 000
31. Palkkaturvamaksujen palautukset	31 770 000
50. EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muista koheesiopolitiikan rahastoista saatavat tulot	200 000 000
99. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan muut tulot	311 900 000
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	601 950 000
02. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tulot	1 600 000
03. Terveystieteiden tutkimuslaitoksen tulot	100 000
90. Sosiaali- ja terveysministeriön osuus rahapelitoiminnan tuotosta ...	433 000 000
98. Valtionapujen palautukset	163 200 000
99. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut tulot	4 050 000

Osasto 13

35. Ympäristöministeriön hallinnonala	3 650 000
10. Korvaukset ympäristövahinkojen torjuntatoimista	150 000
20. Siirto Valtion asuntorahastosta	2 500 000
99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot	1 000 000
39. Muut sekalaiset tulot	453 000 000
01. Sakkotulot ja tulot hallinnollisista maksuseuraamuksista	167 000 000
02. Verotukseen liittyvät korkotulot	79 000 000
04. Siirrettyjen määrärahojen peruutukset	200 000 000
10. Muut sekalaiset tulot	7 000 000

Osasto 13

13. KORKOTULOT, OSAKKEIDEN MYYNTITULOT JA VOITON TULOUTUKSET	2 388 762 000
01. Korkotulot	47 287 000
04. Korot valtion lainoista liikelaitoksille	3 700 000
05. Korot muista lainoista	23 111 000
07. Korot talletuksista	100 000
09. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen ja valtion muille eläkelaitoksille maksamien ennakoiden korkotulot	20 376 000
03. Osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot	2 086 475 000
01. Osinkotulot, pääomanpalautukset ja osakkeiden myyntitulot	2 086 475 000
04. Osuus valtion rahalaitosten voitosta	100 000 000
01. Osuus Suomen Pankin voitosta	100 000 000
05. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	155 000 000
01. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	155 000 000

Osasto 15

15. LAINAT	10 904 411 000
01. Valtiolle takaisin maksettavat lainat	143 146 000
02. Takaisinmaksut valtion lainoista liikelaitoksille	18 300 000
04. Muiden lainojen lyhennykset	124 846 000
03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta	10 761 265 000
01. Nettolainanotto ja velanhallinta	10 761 265 000

Tuloarvioiden kokonaismäärä:

64 196 624 000

MÄÄRÄRAHAT

Päälukokka 21		€
21. EDUSKUNTA		128 555 000
01. Kansanedustajat		22 222 000
01. Kansanedustajien toimintamenot (arviomääräraha)		22 222 000
10. Eduskunnan kanslia		73 191 000
01. Eduskunnan kanslian toimintamenot (arviomääräraha)		58 001 000
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)		6 000 000
51. Avustajatuki eduskuntaryhmille (arviomääräraha)		5 190 000
70. Tietohallinnon laitehankinnat ja kehittämishankkeet (siirtomääräraha 3 v)		4 000 000
20. Eduskunnan oikeusasiamies		7 517 000
01. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian toimintamenot (arviomääräraha)		7 517 000
30. Ulkopoliittinen instituutti		3 911 000
01. Ulkopoliittisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		3 701 000
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)		210 000
40. Valtiontalouden tarkastusvirasto		17 204 000
01. Valtiontalouden tarkastusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		16 554 000
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)		650 000
90. Eduskunnan muut menot		4 510 000
50. Eduskuntaryhmien ryhmäkanslioiden tukeminen (kiinteä määräraha)		4 510 000

Pääluokka 22

22. TASAVALLAN PRESIDENTTI	18 761 000
01. Tasavallan presidentti	126 000
01. Tasavallan presidentin palkkio (kiinteä määräraha)	126 000
02. Tasavallan presidentin kanslia	18 635 000
01. Tasavallan presidentin kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	
	8 585 000
02. Entisten tasavallan presidenttien menot (siirtomääräraha 2 v)	500 000
20. Vierailuista ja kokousmatkoista aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)	2 550 000
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	2 000 000
75. Perusparannukset (siirtomääräraha 5 v)	5 000 000

Pääluokka 23

23. VALTIONEUVOSTON KANSLIA	221 744 000
01. Hallinto	174 157 000
01. Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	130 401 000
02. Ministereiden, heidän valtiosihteeriensä ja erityisavustajiensa palkkaukset (arviomääräraha)	11 473 000
03. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot (siirtomääräraha 2 v)	990 000
22. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta (siirtomääräraha 3 v)	10 793 000
25. Terveet tilat 2028 (siirtomääräraha 3 v)	1 500 000
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	19 000 000
10. Omistajaohjaus	5 700 000
88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	5 700 000
20. Poliittisen toiminnan avustaminen	35 635 000
50. Puoluetoiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	35 635 000
30. Oikeuskanslerinvirasto	3 932 000
01. Oikeuskanslerinviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 932 000
90. Muut menot	2 320 000
21. Kunniamerkit (arviomääräraha)	700 000
61. Jäsenmaksut ja maksusuudet Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskukselle (siirtomääräraha 2 v)	1 620 000

Pääluokka 24

24. ULKOMINISTERIÖN HALLINNONALA	1 288 096 000
01. Ulkoasiainhallinto	268 872 000
01. Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	238 782 000
20. Tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen menot (siirtomääräraha 3 v)	2 987 000
21. Ulkoministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	1 155 000
29. Ulkoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	13 648 000
74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	12 300 000
10. Kriisinhallinta	71 665 000
20. Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot (arviomääräraha)	53 080 000
21. Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (kiinteä määräraha)	17 585 000
22. Rauhanvälitys (kiinteä määräraha)	1 000 000
30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö	853 589 000
50. Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle	—
66. Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	710 859 000
67. Demokratia- ja oikeusvaltiotuki (siirtomääräraha 2 v)	3 000 000
88. Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) pääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)	10 000 000
89. Kehitysyhteistyön finanssisijoitukset (siirtomääräraha 3 v)	129 730 000
90. Ulkoministeriön hallinnonalan muut menot	93 970 000
50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)	1 641 000
51. Häädänalaisten avustaminen (arviomääräraha)	45 000
66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	89 084 000
68. Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	2 400 000
87. Pääomasijoitus Instex S.A.S.:lle (siirtomääräraha 3 v)	300 000
95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)	500 000

Pääluokka 25

25. OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	1 005 228 000
01. Ministeriö ja hallinto	139 639 000
01. Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	24 932 000

Pääluokka 26

9

03. Oikeusministeriön yhteydessä toimivien viranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	10 490 000
05. Oikeusrekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 535 000
20. Erityismenot (arviomääräraha)	12 093 000
21. Oikeusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	1 820 000
29. Oikeusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	49 810 000
50. Avustukset (kiinteä määräraha)	12 959 000
51. Eräät valtion maksamat korvaukset (arviomääräraha)	19 000 000
10. Tuomioistuimet ja oikeusapu	460 827 000
01. Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 969 000
02. Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 624 000
03. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	281 108 000
04. Oikeusapu- ja edunvalvontapiirien ja kuluttajariitalautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	81 141 000
50. Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)	75 985 000
20. Maksuhäiriöt, ulosotto ja konkurssivalvonta	107 771 000
01. Ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	107 771 000
30. Syyttäjät	55 185 000
01. Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	55 185 000
40. Rangaistusten täytäntöönpano	233 997 000
01. Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	229 297 000
74. Avolaitostyöt (siirtomääräraha 3 v)	4 700 000
50. Vaalimenot	7 809 000
20. Vaalimenot (arviomääräraha)	7 809 000

Pääluokka 26

26. SISÄMINISTERIÖN HALLINNONALA	1 567 775 000
01. Hallinto	156 911 000
01. Sisäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	16 316 000
04. Kriisinhallintakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 194 000
20. Tietohallinnon yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)	1 682 000
24. EU:n osuus sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton hallintaan (siirtomääräraha 3 v)	13 159 000

Pääluokka 27

25. Öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunta (siirtomääräraha 3 v)	5 500 000
26. EU:n osuus sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton hallintaan ohjelmakaudella 2021—2027 (siirtomääräraha 3 v)	6 840 000
29. Sisäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	110 000 000
50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 2 v)	260 000
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksusuudet ulkomaille (arviomääräraha)	960 000
10. Poliisitoimi	848 298 000
01. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	796 137 000
02. Suojelupoliisin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	44 553 000
20. Maasta poistamis- ja noutokuljetuksista aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)	7 608 000
20. Rajavartiolaitos	276 598 000
01. Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	271 598 000
70. Ilma- ja vartioalusten hankinta (siirtomääräraha 5 v)	5 000 000
30. Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta	79 043 000
01. Pelastustoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	17 529 000
02. Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	59 548 000
20. Erityismenot (arviomääräraha)	1 966 000
40. Maahanmuutto	206 925 000
01. Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanottokeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	67 198 000
21. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (siirtomääräraha 2 v)	107 614 000
22. Vapaaehtoinen paluu (siirtomääräraha 2 v)	3 570 000
63. Vastaanottotoiminnan asiakkaille maksettavat tuet (arviomääräraha)	28 543 000

Pääluokka 27

27. PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	4 873 251 000
01. Puolustuspolitiikka ja hallinto	584 831 000
01. Puolustusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	16 515 000
21. Puolustusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	2 875 000
29. Puolustusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	565 441 000

Pääluokka 28

11

10. Sotilaallinen maanpuolustus	4 229 681 000
01. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 955 078 000
18. Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 5 v)	790 751 000
19. Monitoimihävittäjien hankinta (siirtomääräraha 5 v)	1 479 000 000
50. Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	4 852 000
30. Sotilaallinen kriisinhallinta	58 739 000
20. Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (siirtomääräraha 2 v)	58 729 000
95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)	10 000

Pääluokka 28

28. VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA	19 467 894 000
01. Hallinto	184 785 000
01. Valtiovarainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	34 794 000
20. Valtion kiinteistöstrategian toteuttaminen ja hallinnonalan omistaja-ohjaus (siirtomääräraha 2 v)	345 000
21. Valtiovarainministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	3 306 000
25. Metallirahamenot (arviomääräraha)	890 000
29. Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	134 000 000
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	1 000 000
69. Suomen Pankin eräiden sijoitustuottojen siirto Kreikan valtiolle (siirtomääräraha 3 v)	10 450 000
10. Verotus ja tulli	647 093 000
01. Verohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	432 841 000
02. Tullin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	175 752 000
03. Kansallisen tulorekisterin toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	12 500 000
63. Takaisin maksetut verot (arviomääräraha)	3 000 000
95. Verotukseen liittyvät korkomenot (arviomääräraha)	15 000 000
97. Autoveron vientipalautus (arviomääräraha)	8 000 000
20. Palvelut valtioyhteisölle	52 524 000
01. Valtiokonttorin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	27 924 000
02. Keskitettyjen valuuttatilien kurssierot (arviomääräraha)	600 000
03. Huoltovarmuuspankin palvelumaksu (arviomääräraha)	1 500 000
07. Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000
09. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 000 000

10. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen investointimenot (siirtomääräraha 2 v)	15 000 000
11. Verkkomaksaminen (siirtomääräraha 2 v)	500 000
88. Senaatti-konsernin liikelaitokset	—
30. Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisterihallinto	112 298 000
01. Tilastokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	50 932 000
02. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 850 000
03. Digi- ja väestötietoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v) ...	50 516 000
04. Sähköinen tunnistautuminen (arviomääräraha)	7 000 000
40. Valtion alue- ja paikallishallinto	58 102 000
01. Aluehallintoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	57 882 000
03. Alue- ja paikallishallinnon tukitoimet (siirtomääräraha 3 v)	220 000
50. Eläkkeet ja korvaukset	5 218 270 000
15. Eläkkeet (arviomääräraha)	4 880 246 000
16. Ylimääräiset eläkkeet ja muut eläkemenot (arviomääräraha)	3 934 000
50. Vahingonkorvaukset (arviomääräraha)	37 540 000
63. Muiden eläkelaitosten vastattavaksi kuuluvat eläkemenot (arviomääräraha)	276 174 000
95. Muiden eläkelaitosten valtion puolesta maksamien eläkemenojen ja valtiolle maksamien ennakoiden korkomenot (arviomääräraha)	20 376 000
60. Valtionhallinnon yhteiset henkilöstömenot	19 015 000
02. Erikseen budjetoidut palkkamenot (arviomääräraha)	115 000
10. Työturvallisuuden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	900 000
12. Osaamisen kehittäminen (arviomääräraha)	18 000 000
70. Valtionhallinnon kehittäminen	67 940 000
01. Julkisen hallinnon ICT:n ohjaus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	8 700 000
02. Valtion talous-, henkilöstö- ja toimitilahallinnon tietojärjestelmät (siirtomääräraha 3 v)	8 600 000
20. Tuottavuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	37 740 000
23. Valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanke (siirtomääräraha 3 v)	4 800 000
40. Turvallisuusviranomaisten viestintäverkot (siirtomääräraha 3 v) ...	8 100 000
80. Siirrot Ahvenanmaan maakunnalle	290 167 000
30. Ahvenanmaan tasoitusmaksu (arviomääräraha)	188 567 000
31. Verohyvitys Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)	12 000 000
33. Arpajaisveron tuoton palauttaminen Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)	10 000 000
34. Ahvenanmaan verotasoitus (arviomääräraha)	79 600 000

Pääluokka 29

13

90. Kuntien tukeminen	10 077 000 000
30. Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)	7 696 600 000
31. Kuntien yhdistymisen taloudellinen tuki (arviomääräraha)	10 400 000
32. Valtionavustus kuntien kannustinjärjestelmiin (siirtomääräraha 3 v)	10 000 000
35. Valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä (kiinteä määräraha)	2 360 000 000
91. Työllisyyden ja elinkeinoelämän tukeminen	260 000 000
41. Energiaverotuki (arviomääräraha)	260 000 000
92. EU ja kansainväliset järjestöt	2 459 700 000
03. Rahoitusvakausviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 397 000
20. Euroopan unionin osallistuminen matkamenojen korvauksiin (siirtomääräraha 2 v)	2 500 000
40. Isäntämaakorvaus Pohjoismaiden Investointipankille (kiinteä määräraha)	12 950 000
60. Siirto rahoitusvakausrahaan (siirtomääräraha 3 v)	9 174 000
67. Kansainvälisille rahoituslaitoksille annettujen sitoumusten lunastaminen (arviomääräraha)	170 000
68. Suomen osuus Kansainvälisen jälleenrakennus- ja kehityspankin sekä Kansainvälisen rahoitusyhtiön peruspääoman korottamisesta (arviomääräraha)	14 509 000
69. Maksut Euroopan unionille (arviomääräraha)	2 417 000 000
99. Erikseen budjetoidut valtionhallinnon menot	21 000 000
95. Satunnaiset säädösperusteiset menot (arviomääräraha)	300 000
96. Ennakoimattomat menot (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000
97. Valtion saatavien turvaaminen (arviomääräraha)	300 000
98. Kassasijoitusten riskienhallinta (arviomääräraha)	18 400 000

Pääluokka 29

29. OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA	7 012 067 000
01. Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot	270 296 000
01. Opetus- ja kulttuuriministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	16 795 000
02. Opetushallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	64 860 000
03. Opetushallituksen yhteydessä toimivien viranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 013 000
21. Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)	3 161 000
29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	34 000 000
30. Lasten ja nuorten harrastustoiminta (siirtomääräraha 2 v)	14 500 000
50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)	1 547 000

51. Avustukset kirkolliseen ja uskonnolliseen toimintaan (kiinteä määräraha)	3 680 000
52. Valtion rahoitus evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisiin tehtäviin (arviomääräraha)	116 984 000
53. Jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	7 510 000
66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	2 246 000
10. Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö	828 916 000
01. Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	42 256 000
20. Perusopetuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	149 065 000
30. Valtionosuus ja -avustus esi- ja perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	469 239 000
31. Valtionosuus ja -avustus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	161 093 000
51. Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)	7 263 000
20. Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus	1 101 779 000
01. Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 427 000
21. Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	14 006 000
30. Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen koulutukseen (arviomääräraha)	884 657 000
35. Valtionosuus ja -avustus lukiokoulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	194 689 000
40. Korkeakouluopetus ja tutkimus	3 359 545 000
01. Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	11 972 000
02. Kansallisarkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	19 933 000
03. Kotimaisten kielten keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 431 000
04. Varastokirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 679 000
20. Korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	24 919 000
50. Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	1 893 903 000
51. Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (arviomääräraha)	353 744 000
53. Rahapelitoiminnan tuotot tieteen edistämiseen (arviomääräraha) ..	76 261 000
54. Strateginen tutkimusrahoitus (arviomääräraha)	55 631 000
55. Valtionrahoitus ammattikorkeakoulujen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	896 993 000
66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	20 079 000
70. Opintotuki	643 411 000
01. Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	647 000
52. Opintolainojen valtiontakaus (arviomääräraha)	99 200 000
55. Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)	458 600 000

57. Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki (arviomääräraha)	36 164 000
59. Koulumatkatuki (arviomääräraha)	48 800 000

80. Taide ja kulttuuri 575 997 000

01. Taiteen edistämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v) .	4 248 000
03. Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v) ..	2 103 000
04. Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 314 000
05. Näkövammaisten kirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v) ...	5 510 000
06. Kansallisen audiovisuaalisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 307 000
16. Ylimääräiset taiteilija- ja sanomalehtimieseläkkeet (arviomääräraha)	19 619 000
20. Museoviraston kulttuuri- ja nähtävyyshankkeiden tilakustannukset (siirtomääräraha 2 v)	16 886 000
30. Valtionavustukset yleisten kirjastojen toimintaan (kiinteä määräraha)	3 826 000
31. Valtionosuus ja -avustus teattereiden, orkestereiden ja museoiden käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	129 217 000
34. Valtionosuus ja -avustus taiteen perusopetuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	88 583 000
40. Korvaus Suomenlinnan huoltoliikenteen käyttötappioon (arviomääräraha)	252 000
41. Eräät käyttöoikeuskorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	26 648 000
50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)	11 784 000
51. Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha)	17 460 000
52. Rahapelitoiminnan tuotot taiteen edistämiseen (arviomääräraha) ..	190 275 000
53. Valtionavustus tilakustannuksiin (kiinteä määräraha)	23 337 000
55. Digitaalisen kulttuuriperinnön saatavuus ja säilyttäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 950 000
72. Kansallisgallerian kokoelman kartuttaminen (siirtomääräraha 3 v)	739 000
75. Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden perusparannukset ja kunnossapito (siirtomääräraha 3 v)	3 899 000
95. Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	40 000

90. Liikuntatoimi 155 820 000

50. Rahapelitoiminnan tuotot urheilun ja liikuntakasvatukseen edistämiseen (arviomääräraha)	108 944 000
52. Valtionosuudet kunnille ja liikunnan koulutuskeskuksille sekä rahoitus liikuntatieteellisten hankkeiden arviointikustannuksiin ja eräisiin avustuksiin (kiinteä määräraha)	40 676 000
56. Liikunnan ja huippu-urheilun edistäminen (siirtomääräraha 3 v) ...	6 200 000

91. Nuorisotyö 76 303 000

50. Rahapelitoiminnan tuotot nuorisotyön edistämiseen (arviomääräraha)	39 220 000
51. Nuorten työpajatoiminta ja etsivä nuorisotyö (siirtomääräraha 2 v)	27 612 000
52. Valtionosuudet kuntien nuorisotoimeen ja eräät avustukset (siirtomääräraha 2 v)	9 471 000

Pääluokka 30

30. MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

2 628 322 000

01. Hallinto ja tutkimus

137 707 000

01. Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	23 455 000
05. Luonnonvarakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	78 978 000
22. Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 943 000
23. Hallinnolliset järjestelyt (siirtomääräraha 2 v)	1 240 000
29. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	27 652 000
66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)	4 439 000

10. Maaseudun kehittäminen

389 683 000

40. Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset (siirtomääräraha 3 v)	55 050 000
41. Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki (arviomääräraha)	15 000 000
42. Luopumistuet ja -eläkkeet (siirtomääräraha 2 v)	31 300 000
43. Eläinten hyvinvointikorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	67 767 000
50. Valtionapu maaseudun elinkeinojen kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)	5 326 000
51. Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 843 000
54. Rahapelitoiminnan tuotolla rahoitettava hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	39 892 000
55. Valtionapu 4H-toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	3 805 000
63. Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	4 000 000
64. EU:n ja valtion rahoitusosuus alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)	165 700 000

20. Maa- ja elintarviketalous

1 806 926 000

01. Ruokaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	75 984 000
20. Eläinlääkintähuolto ja kasvintuhoojien torjunta (arviomääräraha) ..	5 948 000
40. Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomääräraha 2 v) ...	323 100 000
41. EU-tulotuki ja EU-markkinatuki (arviomääräraha)	526 200 000
43. Ympäristökorvaukset, luonnonmukainen tuotanto, neuvonta ja ei-tuotannolliset investoinnit (siirtomääräraha 3 v)	297 710 000
44. Luonnonhaittakorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	551 888 000
46. EU-rahoitteinen ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v) ...	10 910 000
47. Ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	3 669 000
48. Peltorakenteen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 000 000
49. Ravinnekierrätyksen edistäminen biokaasutuotannolla (siirtomääräraha 3 v)	4 000 000
60. Siirto interventiorahastoon (kiinteä määräraha)	400 000
62. Eräät valtionavut (siirtomääräraha 2 v)	6 117 000

Pääluokka 31

17

40. Luonnonvaratalous	239 328 000
20. Kalakannan hoitovelvoitteet (siirtomääräraha 3 v)	3 300 000
21. Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 3 v)	14 259 000
22. Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	43 452 000
31. Vesi- ja kalataloushankkeiden tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	8 636 000
40. Eräät luonnonvaratalouden korvaukset (arviomääräraha)	1 745 000
41. Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)	5 600 000
42. Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)	11 250 000
44. Tuki puuntuotannon kestävyys turvaamiseen (arviomääräraha) .	53 230 000
45. Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	8 027 000
46. Valtionapu Suomen metsäkeskukselle (siirtomääräraha 2 v)	42 171 000
47. Tuki joutoalueiden metsitykseen (siirtomääräraha 3 v)	1 360 000
50. Riistatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	13 878 000
51. Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	9 400 000
53. Eräät luonnonvaratalouden valtionavut (siirtomääräraha 2 v)	1 132 000
62. Elinkeinokalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	21 888 000
64. Metsähallitus	8 115 000
50. Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	8 115 000
70. Maanmittaus ja tietovarannot	46 563 000
01. Maanmittauslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	43 563 000
40. Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	3 000 000

Pääluokka 31

31. LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA	3 485 560 000
01. Hallinto ja toimialan yhteiset menot	680 301 000
01. Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 602 000
02. Liikenne- ja viestintäviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	80 543 000
03. Väyläviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	54 385 000
04. Ilmatieteen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	47 528 000
29. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arviomääräraha)	483 243 000
10. Liikenne- ja viestintäverkot	2 021 872 000
20. Perusväylänpito (siirtomääräraha 3 v)	1 363 904 000
30. Avustukset liikenne- ja viestintäverkkoihin (siirtomääräraha 3 v) ..	67 658 000
31. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)	17 400 000

Pääluokka 32

76. Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)	34 997 000
77. Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	422 113 000
79. Elinkaarirahoitushankkeet (siirtomääräraha 3 v)	115 800 000

20. Liikenteen ja viestinnän palvelut 783 387 000

43. Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantaminen (arviomääräraha)	89 000 000
50. Valtionavustus valtakunnallisen laajakaistahankkeen toteuttamiseen (siirtomääräraha 3 v)	5 000 000
51. Avustukset liikenteen ja viestinnän palveluihin (siirtomääräraha 3 v)	18 741 000
54. Saaristo- ja yhteysalusliikenteen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	19 136 000
55. Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	108 224 000
60. Siirto valtion televisio- ja radorahastoon (siirtomääräraha 3 v)	543 286 000

Pääluokka 32**32. TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA 3 828 872 000****01. Hallinto 819 309 000**

01. Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	38 333 000
02. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	184 926 000
03. Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	199 731 000
04. Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	32 864 000
05. Innovaatorahoituskeskus Business Finlandin toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	101 104 000
06. Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	18 361 000
07. Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	9 157 000
08. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	21 857 000
09. Energiaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 758 000
20. Siviilipalvelus (arviomääräraha)	4 939 000
29. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	57 072 000
40. Valtionavustus kestävää kasvupolitiikkaa edistävälle toimijoille (siirtomääräraha 3 v)	5 041 000
41. Erityisavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tutkimusinfrastruktuuriin (arviomääräraha)	4 400 000
49. Valtionavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	109 303 000
50. Valtionavustus kuluttajajärjestölle (kiinteä määräraha)	1 222 000
51. Valtion osuus merimiespalvelutoiminnasta (arviomääräraha)	2 572 000
53. Matkustajien paluukuljetukset ja korvaukset (siirtomääräraha 3 v)	400 000
54. Korvaukset matkustajille matkapakettien peruuntumisesta (arviomääräraha)	3 000 000

Pääluokka 32

19

66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	17 219 000
95. Eräät oikeudenkäyntikulut ja korvaukset (arviomääräraha)	50 000
20. Uudistuminen ja vähähiilisyys	1 286 223 000
20. Energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian käytön edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	3 420 000
40. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)	516 318 000
41. Energiatuki (arviomääräraha)	101 250 000
42. Kiertotalouden ekosysteemien ja osaamisalustojen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 000 000
43. Yritysvetoisen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan sekä kiertotalouden ja toimialojen kasvun tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	64 200 000
44. Kiertotalouden investointituki (siirtomääräraha 3 v)	1 000 000
45. LNG-terminaalien investointituki (arviomääräraha)	5 532 000
46. Laiivanrakennuksen innovaatiotuki (arviomääräraha)	23 750 000
47. Sähköisen liikenteen ja biokaasun liikennekäytön infrastruktuurin edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	8 000 000
48. Uusiutuvan energian tuotantotuki (arviomääräraha)	282 803 000
49. Uusiutuvan energian ja uuden energiateknologian investointituki (siirtomääräraha 3 v)	4 150 000
83. Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan (arviomääräraha)	262 800 000
87. Pääomalinat teollisuuden uudistumiseen ja yritysveltoisten liiketoimintaekosysteemien kehittämiseen (arviomääräraha)	12 000 000
30. Työllisyys ja yrittäjyys	944 202 000
40. Alueiden kestävä kasvun ja elinvoiman tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	12 000 000
42. Yritysten kehittämishankkeiden tukeminen (arviomääräraha)	93 378 000
44. Alueellinen kuljetustuki (siirtomääräraha 3 v)	6 000 000
46. Päästökaupan epäsuorien kustannusten kompensaatiotuki (arviomääräraha)	121 000 000
51. Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (siirtomääräraha 2 v)	296 686 000
52. Palkkaturva (arviomääräraha)	32 000 000
64. EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin (arviomääräraha)	378 638 000
95. Vaikuttavuusinvestointien tuotonmaksu (arviomääräraha)	4 500 000
40. Yritysten erityisrahoitus	598 987 000
42. Valtiontuki sähköhuollon varmistamiseksi (arviomääräraha)	700 000
47. Finnvera Oyj:n tappiokorvaukset ja korkotuet (arviomääräraha) ...	189 928 000
48. Korko- ja muu tuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille (arviomääräraha)	83 200 000
60. Siirrot hallinnonalan rahastoihin (arviomääräraha)	20 000
82. Lainat Finnvera Oyj:n varainhankintaan (arviomääräraha)	10 000
87. Pääomasijoitus Suomen Malmijalostus Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)	300 000 000
89. Pääomasijoitus Business Finland Venture Capital Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)	19 100 000
95. Tuotonvaihtosopimus- ja suojausmenot (arviomääräraha)	6 029 000

50. Kotoutuminen ja kansainvälinen osaaminen	180 151 000
03. Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	8 991 000
30. Valtion korvaukset kotouttamisesta (arviomääräraha)	171 160 000

Pääluokka 33

33. SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA 17 603 125 000

01. Hallinto	102 397 000
01. Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	36 018 000
04. Valtion mielisairaaloiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	980 000
05. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisten lastensuojeluyksiköiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 118 000
06. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisen vankiterveydenhuollon yksikön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	20 405 000
07. Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	8 714 000
25. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen tiedonhallinta (siirtomääräraha 3 v)	10 400 000
29. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonnäköveromenot (arviomääräraha)	19 500 000
66. Kansainväliset jäsenmaksut ja maksusuodet (siirtomääräraha 2 v)	5 262 000
02. Valvonta	81 252 000
03. Säteilvurvakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 794 000
05. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 132 000
06. Lääkealan turvallisuu- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 351 000
07. Työsuojelun aluehallintoviranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	26 934 000
08. Sosiaali- ja terveydenhuollon tietolupaviranomaisen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 200 000
09. Lääkeasioiden tiekartan toimeenpano (siirtomääräraha 3 v)	5 000 000
20. Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menot (arviomääräraha)	11 841 000
03. Tutkimus- ja kehittämistoiminta	99 316 000
04. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	59 272 000
25. Kansalliset osaamiskeskittymät (siirtomääräraha 3 v)	5 000 000
31. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	8 000 000
50. Valtionosuus Työterveyslaitoksen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	23 042 000
63. Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)	4 002 000

10. Perhe- ja asumiskustannusten tasaus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut	4 487 757 000
50. Perhe-etuudet (arviomääräraha)	1 596 500 000
53. Sotilasavustus (arviomääräraha)	16 500 000
54. Asumistuki (arviomääräraha)	1 580 400 000
56. Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelut (arviomääräraha)	56 500 000
57. Perustoimeentulotuki (arviomääräraha)	768 800 000
60. Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvarahastojen toimintakulut (siirtomääräraha 2 v)	469 057 000
20. Työttömyysturva	2 815 869 000
31. Valtion korvaus kunnille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä (arviomääräraha)	28 366 000
50. Valtionosuus työttömyysetuuksien ansioturvasta ja vuorottelukorvauksesta (arviomääräraha)	991 000 000
52. Valtionosuus työttömyysetuuksien perusturvasta (arviomääräraha)	1 792 700 000
55. Valtionosuudet Työllisyysrahastolle (arviomääräraha)	3 803 000
30. Sairausvakuutus	2 140 300 000
60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	2 140 300 000
40. Eläkkeet	5 044 200 000
50. Valtion osuus merimieseläkekassan menoista (arviomääräraha)	58 400 000
51. Valtion osuus maatalousyrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	737 500 000
52. Valtion osuus yrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	418 000 000
53. Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä (arviomääräraha)	13 900 000
54. Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista (arviomääräraha)	13 400 000
60. Valtion osuus kansaneläkelaista ja eräistä muista laeista johtuvista menoista (arviomääräraha)	3 803 000 000
50. Veteraanien tukeminen	241 334 000
30. Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (arviomääräraha)	1 050 000
50. Rintamalisät (arviomääräraha)	9 900 000
51. Sotilasvammakorvaukset (arviomääräraha)	48 600 000
52. Valtion korvaus sota- ja sotilasinvalidien kuntoutus- ja hoitolaitosten kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	16 000 000
53. Valtionapu sotainvalidien puolisoitten kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	2 080 000
54. Rintama-avustus eräille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille (siirtomääräraha 2 v)	16 000
55. Eräät kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	1 260 000
56. Rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	30 400 000

57. Valtionapu rintamaveteraanien kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	8 000
58. Rintamaveteraanien kotiin vietävät palvelut (arviomääräraha)	132 020 000
60. Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto	2 052 097 000
30. Valtion korvaus terveydenhuollon ja sosiaalihuollon valtakunnallisen valmiuden kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	350 000
31. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 800 000
32. Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen sekä sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen (kiinteä määräraha)	25 000 000
33. Valtion korvaus sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköille sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön erikoistumiskoulutukseen (arviomääräraha)	96 000 000
34. Valtion korvaus terveydenhuollon toimintayksiköille oikeuspsykiatrisista tutkimuksista, potilassiirroista ja lääketieteellisistä asiantuntijalausunnoista aiheutuviin kustannuksiin (arviomääräraha)	15 200 000
35. Valtion rahoitus Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön opiskeluterveydenhuoltoon (siirtomääräraha 2 v)	65 800 000
36. Valtionavustus saamenkielisten sosiaali- ja terveystalvelujen turvaamiseksi (kiinteä määräraha)	562 000
37. Valtion korvaus kunnille laittomasti maassa oleskelevien kiireellisen sosiaalihuollon kustannuksiin (arviomääräraha)	2 000 000
38. Valtionavustus julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon covid-19 kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	1 660 000 000
39. Palvelurakenteen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	122 900 000
40. Valtion rahoitus lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan menoihin (siirtomääräraha 3 v)	27 835 000
52. Valtion rahoitus turvakotitoiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)	23 550 000
63. Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha)	3 000 000
64. Valtion korvaus rikosasioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	7 100 000
70. Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen	37 773 000
20. Rokotteiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)	30 940 000
21. Terveystalvonta (siirtomääräraha 2 v)	545 000
22. Tartuntatautien talvonta (siirtomääräraha 2 v)	460 000
50. Terveyden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000
51. Valtion korvaus työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	2 900 000
52. Valtionavustus UKK-instituutin toimintaan (siirtomääräraha 2 v) ..	928 000
80. Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoiminta	138 390 000
40. Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomitustalvelujen kustannuksiin (arviomääräraha)	117 000 000
41. Valtion korvaus turkistuottajien lomitustalvelujen kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	1 900 000

Pääluokka 35

23

42. Valtion korvaus poronhoitajien sijaisavun kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	350 000
50. Valtion korvaus maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen hallintomenoihin (siirtomääräraha 2 v)	19 140 000
90. Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen	362 440 000
50. Avustukset yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arviomääräraha)	362 440 000

Pääluokka 35**35. YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA 302 864 000****01. Ympäristöhallinnon toimintamenot 70 780 000**

01. Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	35 240 000
04. Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	23 975 000
29. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonnäköveromenot (arviomääräraha)	9 435 000
65. Avustukset järjestöille ja ympäristöhoitoon (siirtomääräraha 3 v)	2 130 000

10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu 191 751 000

20. Ympäristövahinkojen torjunta (siirtomääräraha 3 v)	1 900 000
21. Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)	31 340 000
22. Eräät ympäristömenot (siirtomääräraha 3 v)	24 435 000
52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	60 142 000
60. Siirto Öljysuojarahastoon (siirtomääräraha 3 v)	4 000 000
61. Vesien- ja ympäristönhoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	18 542 000
63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)	49 630 000
66. Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	1 762 000

20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen 40 333 000

01. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 563 000
04. Rakennetun ympäristön digitaalisen rekisterin ja alustan luominen (siirtomääräraha 3 v)	7 300 000
32. Avustukset asunnottomuuden poistamiseksi ja asunnottomuuden tilastoinnin kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	3 300 000
52. Avustukset asuinrakennusten sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)	5 500 000
55. Avustukset korjaustoimintaan (siirtomääräraha 3 v)	6 250 000
56. Avustukset asuinrakennusten öljylämmityksestä luopumiseksi (siirtomääräraha 3 v)	9 720 000
60. Siirto Valtion asuntorahastoon	—
64. Avustukset rakennusperinnön hoitoon (siirtomääräraha 3 v)	1 700 000

Päälukka 36

36. VALTIONVELAN KOROT	764 510 000
01. Valtionvelan korko	755 000 000
90. Valtionvelan korko (arviomääräraha)	755 000 000
09. Muut menot valtionvelasta	9 510 000
20. Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arviomääräraha)	9 510 000

Määrärahojen kokonaismäärä:**64 196 624 000**

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

YLEISET MÄÄRÄYKSET

Brutto- ja nettobudjetointi

Valtion talousarviossa noudatetaan pääsääntönä bruttobudjetointia. Nettobudjetointi on talousarviosta annetussa laissa tarkoin rajoitettu poikkeus pääsäännöstä.

Talousarviossa voidaan nettobudjetoida

1) uudet valtionlainat, valtionlainoista saatavat emissiovoitot ja pääomavoitot ja valtionlainojen pääomaa suojaavista johdannaisista kertyvät tulot sekä valtionvelan kuoletukset, valtionlainoihin liittyvät pääomatappiot ja emissiotappiot ja valtionlainojen pääomaa suojaavista johdannaisista aiheutuvat menot;

2) valtionlainoista saatavat korkotulot ja valtionlainojen koronmaksua suojaavista johdannaisista kertyvät tulot sekä valtionlainoista aiheutuvat korkomenot ja valtionlainojen koronmaksua suojaavista johdannaisista aiheutuvat menot;

3) viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat menot;

4) osakkeiden myynnistä kertyvät tulot sekä myyntiin liittyvät myyntipalkkiot ja valtion ostajan puolesta vastattavaksi ottamat maksuvelvoitteet;

5) eläkelaitokselle lain nojalla maksettava maksuvalmiussuoritus ja suorituksen palautus valtiolle;

6) lakiin perustuva valtionapu kunnalle ja kunnan maksettavaksi valtiolle valtionapujärjestelmän määräytymisperusteiden mukaan tuleva määrä.

Viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvinä tuloina voidaan nettobudjetoida seuraavat tulot vähentämällä ne asianomaiselta toimintamenomomentilta, vaikka sille ei olisi momentin perusteissa merkitty myönnetyn nettomäärärahaa:

1) toimintamenomomentin vakioisällön kuvauksessa mainitut virastolle työnantajana maksetut, mutta työntekijälle myönnetty sairausvakuutuksen mukaiset sairaus- ja äitiyspäivärahat, työkyvyttömyyseläke ja kuntoutusraha silloin, kun virasto maksaa työntekijälle palkan sairaus- ja äitiysloman ajalta tahi työkyvyttömyyseläkeajalta tai kuntoutusrahakaudelta sekä saadut korvaukset työterveydenhuollon kustannuksiin;

2) viraston tai laitoksen saamat vakuutus- ja vahingonkorvaukset;

3) viraston tai laitoksen saamat korvaukset työpaikkaruokalojen käytöstä;

4) viraston tai laitoksen saamat tulot sen toimitilojen satunnaisesta luovuttamisesta ulkopuolisille yksittäisiä tilaisuuksia varten;

5) virastolle tai laitokselle maksetut korvaukset korkeakouluharjoittelijoista ja siviilipalvelusvelvollisista;

6) myyntituotot sellaisesta irtaimesta käyttöomaisuudesta, jonka hankinta rahoitetaan toimintamenomäärärahasta. Kiinteän omaisuuden, finanssisijoitusten (esim. osakkeet ym. arvopaperit) ja erillismomenteilta rahoitettavan irtaimen käyttöomaisuuden myyntituottoja ei saa kuitenkaan nettouttaa toimintamenomäärärahan kanssa.

Jos viraston tai laitoksen toimintamenomomentille on momentin perusteluissa merkitty myönnetyn nettomäärärahaa, tai jos viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvien tulojen ja siitä aiheutuviin menojen erotus on otettu nettomääräisenä tuloarviona tulomomentille, kuuluvat nettobudjetoinnin piiriin kaikki viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat, toimintamenomomentin vakiosisällön kuvauksen ja momentin perusteluiden päätösosan mukaiset menot. Nettobudjetoitavia tuloja ja menoja ovat tällöin muun muassa:

1) valtion maksuperustelain (150/1992) tai vastaavien erityislakien mukaista maksullista toimintaa harjoittavan viraston toiminnasta tai toiminnan osasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat menot;

2) viraston tai laitoksen vastuulla toteutettavasta tutkimus- tms. yhteishankkeesta tai yhteisestä toiminnasta tuloina saatavat muiden osapuolten maksuosuudet ja hankkeesta tai toiminnasta aiheutuvat menot;

3) viraston tai laitoksen toimintaan liittyvät EU:lta saatavat tulot ja näihin tuloihin liittyvät menot;

4) viraston tai laitoksen lahjoituksena ja testamentilla saamat varat sekä sponsoreilta saatavat tulot silloin, kun virastolla tai laitoksella on oikeus ottaa ne vastaan eikä kysymys ole viraston tai laitoksen tavanomaiseen toimintaan ja talouteen nähden epätavallisen suurista määristä; ja

5) valtion sisäiset palvelumaksut (esimerkiksi maksut palvelukeskuksille).

Jos viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvistä tuloista vain osa on budjetoitu toimintamenomomentille, jolle on momentin perusteluiden päätösosassa merkitty myönnetyn nettomäärärahaa, on asianomaisen momentin perusteluiden päätösosassa lisäksi yksilöity, mitkä tulot momentille on nettoutettu tai mitä tuloja ei ole momentille nettoutettu. Vastaavasti, jos nettobudjetoitu tulomomentti sisältää vain osan viraston tai laitoksen toiminnasta aiheutuvista menoista, on asianomaisen tulomomentin perusteluiden päätösosassa yksilöity, mitkä menot momentille on nettoutettu taikka mitä menoja ei sille ole nettoutettu.

Nettobudjetoitavia tuloja eivät ole verot, veronluonteiset maksut tai sakkomaksut. Nettobudjetoinnin kohteena eivät voi olla siirtomenot tai niiden palautukset lukuun ottamatta lain nojalla maksettavaa maksuvalmiussuoritusta eläkelaitokselle ja suorituksen palautusta sekä lakiin perustuvaa valtionapua kunnalle ja kunnan maksettavaksi valtiolle valtionapujärjestelmän määräytymisperusteiden mukaan tulevaa määrää. Nettobudjetoinnin kohteena eivät myöskään voi olla sijoitusmenot tai omaisuuden myyntitulot lukuun ottamatta osakkeiden myyntiä taikka viraston tai laitoksen toimintaan tarkoitettun irtaimen omaisuuden hankintaa tai irtaimen omaisuuden myyntiä.

Nettobudjetoidun toimintamenomomentin menojen vakiosisältöön kuuluvat jäljempänä ilmenevät toimintamenomomenttien vakiosisällön mukaiset menot.

Nettoutetusta toiminnasta kertyviä tuloja saa käyttää tästä toiminnasta aiheutuviin menoihin ilman, että siitä on mainintaa luku- tai momenttiperusteluissa.

Menomomentteja koskevat yleiset määräykset

Menot on jaettu talousarviossa momenteiksi tehtävän tai menojen laadun mukaan.

Pääjaotteluna on seuraava menojen laadun mukainen pääryhmitys (suluissa vastaavat momenttien numerotunnukset):

1) kulutusmenot (01—29): menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa varainhoitovuonna käytettäviä tuotannontekijöitä, kuten työpanosta, tavaroita ja palveluksia,

2) siirtomenot (30—69): menot, joista valtio ei saa välitöntä vastiketta,

3) sijoitusmenot (70—89): menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa pitkävaikutteisia tuotannontekijöitä tai rahoitusvaateita, joista valtio saa tuloa tai muuta hyötyä useana varainhoitovuonna, ja

4) muut menot (90—99): edellä mainittuihin pääryhmiin kuulumattomat menot, kuten valtionvelan hoitomenot.

Momentin määrärahaa saa käyttää ainoastaan momentin numerotunnuksen osoittaman menoryhmän menoihin. Siten kulutusmenoihin tarkoitettua määrärahaa ei saa käyttää siirtomenoihin eikä siirtomenoihin tarkoitettua määrärahaa kulutusmenoihin, ellei momentin perusteluissa ole määrätty toisin.

Momentilla yksilöityyn käyttötarkoitukseen ei saa käyttää muuta käyttötarkoitukseltaan yleisempää määrärahaa (esim. toimintamenomomentin määrärahaa), vaikka kyseisen yleisemmän määrärahan perusteluissa mainittua yksilöityä käyttötarkoitusta ei olisi suljettu pois. Tästä voidaan poiketa, jos momentin perusteluissa on asiaa koskeva maininta.

Määrärahat henkilöstön palkkaamiseen on budjetoitu pääsääntöisesti toimintamenomenteille (01—14). Muun momentin määrärahaa saadaan käyttää henkilöstön palkkaamiseen virastoihin ja laitoksiin vain, jos palkkauksesta ja momentin määrärahalla palkattavien henkilöiden enimmäismäärästä ilmaistuna henkilötyövuosina on maininta momentin perustelujen päätösosassa. Milloin määrärahaa saa käyttää palkkoihin tai palkkioihin, sitä käytetään myös näihin liittyviin sosiaaliturva- ja eläkemaksuihin ja muihin henkilösivumenoihin. Määrärahaan, jota käytetään palkkoihin, voidaan nettobudjetoida palkkoihin liittyvät virastolle työnantajana maksetut, mutta työntekijälle myönnetty sairausvakuutuksen mukaiset sairaus- ja äitiyspäivärahat, työkyvyttömyyseläke ja kuntoutusraha silloin, kun virasto maksaa työntekijälle palkan sairaus- ja äitiysloman ajalta tai työkyvyttömyyseläkeajalta tai kuntoutusrahakaudelta.

Momentin määrärahaa saa käyttää myös kyseiseen toimintaan liittyvien tavanomaisten ennakkomaksujen maksamiseen.

Menojen ja tulojen kohdentaminen varainhoitovuoteen kuuluviksi

Määrärahaa saa käyttää vain momentille sovellettavan kohdentamisperusteen mukaan varainhoitovuoteen kohdentuviin menoihin.

Jos asianomaisen momentin perusteluiden päätösosassa ei ole toisin mainittu, on määrärahat ja tuloarviot kohdennettu talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluviksi valtion talousarviosta annetun asetuksen 5 a ja 5 b §:ssä säädetyillä perusteilla.

Vakiosisältöiset menomomentit

Toimintamenomomenteille ja momenteille 29, 70, 74—75, 76 ja 77—79 on määritelty sellaisia vakiosisältöisiä käyttötarkoituksia, joihin ao. momenteille budjetoituja määrärahoja saa käyttää ilman, että siitä on maininta ao. momentin perusteluissa. Toimintamenomomentin vakiosisältöä sovelletaan myös silloin, kun toimintamenot on nettobudjetoinnin johdosta budjetoitu osittain tai kokonaan tulopuolelle osaksi nettotuloarviota.

Määrärahoja käytettäessä momenttien perustelut ovat vakiosisältömääritykseen nähden ensisijaisessa asemassa. Siten momentin perusteluissa voidaan poiketa vakiosisällöstä joko sulkemalla osa vakiokäyttötarkoituksista pois tai täydentämällä niitä muilla käyttötarkoituksilla. Vakiosisältöisten käyttötarkoitusten täydentäminen ilmaistaan ”myös”-sanalla.

Toimintamenomäärärahat

Viraston toiminnasta aiheutuvat menot budjetoidaan yhtenä määrarahana menomomenteille 01—14. Toimintamenomäärärahaa saa käyttää viraston tai laitoksen laissa tai asetuksessa säädettyjen tehtävien hoidosta aiheutuviin palkkausmenoihin ja muihin kulutusmenoihin, koneiden ja kaluston sekä muun aineellisen tai aineettoman käyttöomaisuuden hankintamenoihin sekä muihin viraston toiminnasta välittömästi aiheutuneisiin menoihin, kuten leasingkorkoihin ym. korkomenoihin ja vahingonkorvauksiin.

Virastot ja laitokset voivat ilman niille talousarvion yhteydessä erikseen myönnettyä valtuutta tehdä lakisääteisten velvoitteidensa täyttämiseksi välttämättä tarvittavia, ehdoiltaan ja laajuudeltaan viraston tai laitoksen talouteen ja toimintaan nähden tavanomaisia sopimuksia ja sitoumuksia, joista voi aiheutua menoja myös tulevana varainhoitovuosina. Tällaiset sopimukset ja sitoumukset voivat koskea kulutusmenon luonteisia eriä, esimerkiksi vuokria ja tarvehankintoja.

Erillisinä menojen laadun mukaisina määrarahoina on budjetoitu siirtomenot, talonrakennus- ja maa- ja vesirakennusinvestointimenot ja osakkeiden ja osuuksien hankinta- ja lainananto- ym. finanssisijoitusmenot sekä eräät poikkeuksellisen suuret kalustoinvestoinnit. Näihin ei siten saa käyttää toimintamenomäärärahaa, ellei määrarahan perusteluissa ole toisin määrätty.

Ellei tarkoitukseen ole osoitettu muuta määrärahaa, kuten rakennerahasto-ohjelmien määrärahaa, toimintamenomäärärahaa saa käyttää viraston toimialaan kuuluvien, EU:n hyväksymien ja osarahoittamien hankkeiden rahoittamiseen sekä ao. hankkeiden tarjouksiin osallistumisen edellyttämään rahoitukseen.

Toimintamenomomentille nettobudjetoidaan virastolle työnantajana maksetut, mutta työntekijälle myönnetty sairausvakuutuksen mukaiset sairaus- ja äitiyspäivärahat, työkyvyttömyyseläke ja

kuntoutusraha silloin, kun virasto maksaa työntekijälle palkan sairaus- ja äitiysloman ajalta tahi työkyvyttömyyseläkeajalta tai kuntoutusrahakaudelta sekä saadut korvaukset työterveydenhuollon kustannuksiin. Lisäksi toimintamenomomentille nettobudjetoidaan viraston saamat kohdassa ”Brutto- ja nettobudjetointi” tarkoitetut irtaimen käyttöomaisuuden myyntituotot, korvaukset työpaikkaruokaloiden käytöstä ja viraston saamat vakuutus- ja vahingonkorvaukset, viraston saamat tulot sen toimitilojen satunnaisesta luovuttamisesta ulkopuolisille yksittäisiä tilaisuuksia varten sekä virastolle maksetut korvaukset korkeakouluharjoittelijoista ja siviilipalvelusvelvollisista.

Lisäksi toimintamenomomentin määrärahaa saa käyttää maksullisen toiminnan menoihin, mikäli viraston tai laitoksen maksullista toimintaa ei ole budjetoitu omaksi momentikseen.

Menojen laadun mukaiset momentit

Kulutusmenot (01—29)

Kulutusmenoja ovat menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa varainhoitovuonna käytettäviä tuotannontekijöitä. Kulutusmenoihin luetaan valtion palveluksessa olevan henkilöstön palkkaukset, muut palkkiot, sosiaaliturvamaksut, eläkemaksut, tavaroiden ja palvelusten ostomenot, puolustusmateriaalin sekä arvoltaan vähäisten tai taloudelliselta pitoajaltaan lyhytikäisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenot sekä muut sellaiset valtion toiminnasta johtuvat tai toimintaan liittyvät menot, mikäli niitä ei ole luettava siirto- tai sijoitusmenoihin.

Kulutusmenoihin luetaan myös EU-ohjelmien vaatima tekninen apu.

Valtion henkilöstön palkkauksiin saa käyttää kulutusmenomomentteja seuraavasti:

- a) toimintamenomomentteja (numerotunnus 01—14) ja
- b) muita kulutusmenomomentteja työsopimussuhteisen henkilöstön ja valtion virkamieslain (750/1994) 9 §:n 1 momentissa tarkoitettujen määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitettyjen virkamiesten palkkauksiin, jos momentin vakiokäyttötarkoituksessa tai päätösosassa on niin määrätty sekä
- c) valtion virkamieslain mukaan valtioneuvoston käytettäväksi asetetun virkamiehen palkkaukseen kyseessä olevan hallinnonalan ministeriön toimintamenomomenttia.

Virkaan nimitettyjen virkamiesten palkkauksia ei saa maksaa muilta kuin toimintamenomenteilta.

15—17. Eläkkeet

Momenteille on merkitty lakiin, asetukseen tai valtiota sitovaan sopimukseen perustuvat tai perusteluissa erikseen määritellyt vakinaiset eläkkeet, perhe-eläkkeet, ylimääräiset eläkkeet sekä eräät lähinnä eläkkeen luonteiset avustukset.

18—19. Puolustusmateriaalin hankkiminen

Momenteille on merkitty puolustusmateriaalin hankkimisesta aiheutuvat menot. Lisäksi momentille voidaan vähennyksenä merkitä viraston saamat puolustusmateriaalihankintoihin liittyvät vakuutus- ja vahingonkorvaukset sekä sopimussakot, vaikka tästä ei olisi mainintaa momentin perusteluissa.

29. Arvonlisäveromenot

Määrärahaa saa käyttää pääluokassa 21 eduskunta ja pääluokassa 22 tasavallan presidentti tavaroiden ja palveluiden ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen sekä muissa pääluokissa valtioneuvoston ja ministeriöiden hallinnonalojen muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten virastojen ja laitosten tavaroiden ja palveluiden ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Jos menoa, johon liittyvä arvonlisävero maksetaan hallinnonalan arvonlisäveromenomäärärahas- ta, vastaan saadaan tuloa (kuten maksullinen toiminta, EU- ja muu yhteisrahoitus), tulon arvonlisäveromenoa vastaava osuus tuloutetaan momentille 12.39.10 Muut sekalaiset tulot. Valtion viraston tai laitoksen arvonlisäverollisten suoritteiden myynnistä arvonlisäverolain mukaan suoritettava vero tuloutetaan kuitenkin momentille 11.04.01 Arvonlisävero.

Valtion kulutus- ja investointimenot (momentit 01—28 ja 70—79) on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

Siirtomenot (30—69)

Siirtomenoihin luetaan kunnille, muille julkisille yhteisöille, elinkeinoelämälle, kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille maksettavat valtionavut ja valtion välityksellä tapahtuvat varainsiirrot sekä vastikkeetta tapahtuvat varainsiirrot talousarvion ulkopuolella oleviin valtion rahastoihin, kansaneläkelaitokselle ja ulkomaille. Valtio ei saa siirtomenoista välitöntä tai suoranaista aineellista vastiketta, kuten rahaa, tavaraa tai palvelusta siirron saajalta. Välillisesti siirtomenot edistävät valtion tehtävien toteuttamista. Siirtomenomomenteilta maksettavat kulutus- ja investointimenot budjetoidaan arvonlisäverollisina.

Siirtomenot on yleensä luokiteltu saajan mukaan. Valtionavut rakennustoimintaan sekä koneiden ja kaluston hankintaan on pyritty merkitsemään eri momenteille kuin kulutukseen tai muihin käyttötarkoituksiin menevät valtionavut. Mikäli määräraha koskee useaa siirronsaajaryhmää, on esitetty jaottelu saajaryhmittäin tarvittaessa edelleen jaoteltuna käyttötalouteen ja pääomatalouteen tarkoitettuihin siirtoihin.

Momenteille 30—69 on budjetoitu korvaukset liiketoimintaa harjoittaville yksiköille niiden yleisen edun vuoksi suorittamista tehtävistä, milloin etu koituu muille kuin valtiolle.

Lakisääteisesti määräytyvät ja harkinnanvaraiset siirtomenot on pyritty merkitsemään eri momenteille.

30—39. Valtionavut kunnille ja kuntayhtymille ym.

Momenteille on merkitty kunnille ja kuntayhtymille suoritettavat valtionavut sekä siirrot Ahvenanmaan maakunnalle.

40—49. Valtionavut elinkeinoelämälle

Momenteille on merkitty elinkeinoelämän edistämiseksi tarkoitettavat valtionavut yrityksille ja yksityisille elinkeinonharjoittajille sekä yrittäjien ja elinkeinonharjoittajien yms. etuja edistävälle keskusjärjestöille, yhdistyksille ym.

50—59. Valtionavut kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille

Momenteille on merkitty siirrot kotitalouksille (yksityisille kuluttajille) sekä valtionavut yleishyödyllisille järjestöille, laitoksille, yhdistyksille, seuroille jne. Tällaisia ovat esimerkiksi urheilujärjestöt, yksityiset oppilaitokset, yksityiset sairaalat ja sellaiset yksityiset tutkimuslaitokset, jotka eivät välittömästi palvele liike- tai elinkeinoelämää.

60. Siirrot talousarvion ulkopuolisiin valtion rahastoihin ja kansaneläkelaitokselle

Momenteille on merkitty siirrot talousarvion ulkopuolisiin valtion rahastoihin sekä siirrot kansaneläkelaitokselle.

61—65. EU:n rakennerahasto-osuudet, muiden EU:n rahastojen rahoitusosuudet, vastaavat valtion rahoitusosuudet ja muut siirrot kotimaahan

Momenteille on merkitty sellaiset erittelemättömät siirrot, joiden jakamista kuntien, elinkeinoelämän ja kotitaloussektorin kesken ei ole voitu edeltäkäsien suorittaa. EU:n osallistuminen rakennerahasto-ohjelmiin sekä vastaava valtion rahoitus on merkitty momentille 32.30.64.

66—69. Siirrot EU:lle ja ulkomaille

Momenteille on merkitty sellaiset ulkomaille siirrettävät varat, joista ei saada välitöntä vastiketta tai joiden vastike on vähäinen suhteessa menon suuruuteen. Tällaisia ovat esim. kehitysyhteistyötoiminnan puitteissa myönnettävät avustukset sekä kansainvälisten yhteisöjen jäsenmaksut ja muut sellaiset avustusluonteiset jäsenmaksut, jotka ao. yhteisöt käyttävät toimintansa rahoitukseen tai välittävät edelleen avustuksina kolmansille tahoille.

Sijoitusmenot (70—89)

Sijoitusmenoihin luetaan muut kuin puolustusmateriaalin ja arvoltaan vähäisten tai taloudelliselta pitoajaltaan lyhytikäisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenot, talonrakennusten sekä maa- ja vesirakenteiden rakentamismenot, arvopapereiden, maa-alueiden ja rakennusten hankintamenot sekä lainananto.

Reaalisijoitukset (70—79)

Reaalisijoituksiin luetaan sellaiset valtion käyttöomaisuuden hankinnat, jotka täyttävät jäljempänä eri vakiomomenttiryhmien kohdalla esitetyt tunnusmerkit. Koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenot on merkitty momenteille 70—73. Talonrakennukset on merkitty momenteille 74—75 ja muut rakennustyöt momenteille 77—79. Maa-alueiden, rakennusten ja kiinteistöjen ostomenot on merkitty momentille 76.

70—73. Kaluston hankinta

Mikäli viraston tai laitoksen toimintamenot on budjetoitu toimintamenomomentille (01—14), on tälle yleensä sisällytetty myös määrärahat kaluston ja aineettoman käyttöomaisuuden hankintaan.

Poikkeustapauksissa (hankinnan suuruus, kertaluonteisuus, valtuuden käyttö, poikkeuksellinen hankintamenettely) voidaan momentilla erikseen määriteltävän kaluston hankintamenot budjetoida momentille 70 (Kaluston hankinta), jonka määrärahaa saa käyttää mainitunlaisten, viraston tai laitoksen (tai nimetyn hallinnonalan) toiminnan edellyttämien koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenoihin.

74—75. Talonrakennukset

Momenteille on merkitty ja niiden määrärahoja saa käyttää niiden perusteluiden mukaisista valtion uudisrakennustöistä ja rakennusten perusparannustöistä aiheutuviin tarpeellisiin muun kuin vakinaisesti virkaan nimitetyn henkilöstön palkkausmenoihin ja muihin rakentamismenoihin. Perusparannuksiksi katsotaan sellaiset muutos- tai korjaustyöt, joiden johdosta rakennuksen arvo lisääntyy oleellisesti. Määrärahoja saa käyttää myös rakennusten turva- ja muista teknisistä järjestelmistä aiheutuviin menoihin. Momenttien määrärahoja saa käyttää myös uudisrakennustöiden ja perusparannustöiden suunnittelusta ja siihen liittyvien konsulttipalvelujen ostoista aiheutuviin menoihin, lukuun ottamatta sitä hankkeittain erittelemätöntä suunnittelutyötä, jota vastaavat palkkausmenot on merkitty toimintamenomomentille.

Momenteilla yksilöityjen hankkeiden kustannusarviot vastaavat rakennuskustannusindeksin pistelukua, joka ilmoitetaan kehyspäättöksen yhteydessä. Jos hankkeesta on tehty urakkasopimus, kustannusarvio perustuu sopimukseen. Kustannusarviot eivät sisällä arvonlisäveroa.

76. Maa-alueet, rakennukset ja kiinteistöt

Momentille on merkitty maa-alueiden, rakennusten ja kiinteistöjen ostomenot.

77—79. Maa- ja vesirakennukset

Momenteille on merkitty ja niiden määrärahoja saa käyttää niiden perusteluiden mukaisten muiden valtion rakennustöistä kuin talonrakennuksista aiheutuviin muun kuin vakinaisesti virkaan nimitetyn henkilöstön palkkausmenoihin ja muihin menoihin. Tällaisia töitä voivat olla esim. maanteiden, rautateiden, satamien, kanavien ja siltojen rakentamis- ja peruskorjaustyöt, maankuivatustyöt, vesi- ja viemärijohtotyöt, koskien ja vesiväylien perkaamis-, uittoväylien rakentamis- sekä pengerrys- ja patoamistyöt. Momenttien määrärahoja saa käyttää myös mainitunlaisten rakennustöiden suunnittelusta ja siihen liittyvien konsulttipalvelujen ostoista aiheutuviin menoihin, lukuun ottamatta sitä hankkeittain erittelemätöntä suunnittelutyötä, jota vastaavat palkkausmenot on merkitty toimintamenomomentille.

Lainat ja muut finanssisijoitukset (80—89)

80—86. Valtion varoista myönnettävät lainat

Momenteille on merkitty valtion varoista myönnettävät lainat.

87—89. Muut finanssisijoitukset

Momenteille on merkitty osakkeiden ja muiden arvopapereiden ostomenot sekä oman pääoman ehtoiset sijoitukset osakeyhtiöihin ym. finanssisijoitukset.

Muut menot (90—99)

Muihin menoihin luetaan valtionvelan korot sekä muut kulutus-, siirto- ja sijoitusmenoihin kuumattomat menot.

90—92. Valtionvelan korot

Momenteille on merkitty valtionvelan korot.

93—94. Valtionvelan nettokuoletukset ja velanhallinta

Momenteille on merkitty valtionvelan nettokuoletukset, pääomatappiot ja emissiotappiot nettoutettuina.

95—99. Muut ja erittelemättömät menot

Momenteille on merkitty edellä luokittelemattomat menot, kuten alijäämän kattamiseen tarkoitett menot.

TULOARVIOT

Osasto 11

VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT

Selvitysosa: Valtiolle arvioidaan kertyvän verotuloja 45 186 milj. euroa vuonna 2021. Verotulojen arvioidaan kasvavan noin 7,5 % vuodelle 2020 budjetoituun (talousarvio ml. lisätalousarviot) verrattuna. Verotulomomenttien kertymäärviot perustuvat arvioihin veropohjien kehityksestä sekä veroperustemuutosten vaikutuksista. Arviot keskeisten veropohjaerien kehityksestä vuonna 2021 on esitetty tuloarviomomenttien selvityksissä. Verotuloennusteiden laatimista on selostettu tarkemmin valtiovarainministeriön muistiossa *Budjettitalouden tuloarvioiden laadintamenettelyt valtiovarainministeriössä* (www.vm.fi).

Hallituksen veropolitiikka ja keskeiset veroperustemuutokset

Pääministeri Marinin hallitusohjelmassa esitetyt veroperustemuutokset on huomioitu vuoden 2021 verotuloennusteissa. Vuoden 2021 verotuottoon vaikuttavat osaltaan myös koronaviruksen aiheuttamat toimenpiteet yritysten tukemiseksi. Merkittävin vaikutus on veronmaksun viivästämisellä maksujärjestelyssä aikaisempaa edullisemmin, mikä koski takautuvasti myös alkuvuonna 2020 maksettuja arvonlisäveroja. Osa vuoden 2020 viivästetyistä veroista odotetaan maksettavan takaisin vuoden 2021 aikana, minkä takia vuoden 2021 verokertymä kasvaa selvästi edellisvuodesta.

Hallitusohjelman mukaisesti ansiotuloveroperusteisiin tehdään indeksitarkistus kaikilla tulotasoilla. Veropohjaa tiivistetään vuonna 2021 jatkamalla asuntolainan korkojen verovähennysoikeuden asteittaista poistoa. Hallituksen antaman listaamattomien osakeyhtiöiden henkilöstöantien verotusta koskevan esityksen vaikutusten arvioidaan pienentävän ansio- ja pääomatuloveron tuottoa vuodesta 2021 alkaen. Työsuhdematkalipun verovapaata osuutta korotetaan ja verotusta yksinkertaistetaan. Täyssähköautojen vapaan autoedun ja käyttöedun verotusarvoa alennetaan

määräaikaaisesti vuosina 2021—2025. Sähköautojen latausetu vapautetaan verosta määräaikaaisesti vuosina 2021—2025. Työsuhdepolkupyöräetu säädetään 1 200 euroon saakka verovapaaksi. Joukkoliikenteen osuus työsuhde-etuna tarjottavasta liikkumispalvelupaketista rinnastetaan verovapaaseen työsuhdematkalippuun. Urheilijarahastoon siirrettävän tulon enimmäismäärää korotetaan ja väliaikaisena toimenä pidennetään erityisen työntekemispaikan enimmäisaikaa 3 vuodesta 3,5 vuoteen.

Kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta korotetaan 12 prosenttiyksiköllä verovuodelle 2021 ja 2 prosenttiyksikköä verovuodesta 2022 alkaen. Muutokset alentavat valtion yhteisöveron tilityksiä vuonna 2021 noin 612 milj. euroa. Hallituksen antaman yritysten tutkimus- ja kehittämistoimintaan liittyvän tutkimusyhteistyön lisävähennystä koskevan esityksen arvioidaan pienentävän valtion yhteisöverokertymää hieman vuosina 2021—2024. Irtaimen käyttöomaisuuden kaksinkertaiset poistot ovat voimassa määräaikaisesti vuosina 2020—2023. Tämä alentaa verovuoden 2021 verotuottoa arviolta n. 220 milj. euroa.

Vuonna 2021 työkone- ja lämmityspolttoaineiden verotusta kiristetään nettomääräisesti 105 milj. eurolla ja sähköveroluokka II alennetaan EU:n sallimaan minimiin. Lisäksi aloitetaan energiain tensiivisten yritysten veronpalautuksen asteittainen pienentäminen polttoaineiden osalta. Osana yritystukien karsimista parafiinisen dieselin verotuki poistetaan ja pienennys aloitetaan vuonna 2021. Vuonna 2021 sekä tupakka- että alkoholiveroa korotetaan 50 milj. eurolla. Väylämaksun puolitusta jatketaan.

Valmisteverotuksen verotusmenettelyiden muutoksen takia valmisteverojen maksu myöhentyy vuoden 2021 alusta lähtien, minkä arvioidaan aiheuttavan kertaluontoisen 577 milj. euron vähen-nyksen valmisteverojen tuottoon vuonna 2021.

Arvonlisäverovelvollisuuden alarajaa korotetaan 15 000 euroon vuoden 2021 alusta lukien, min-ikä arvioidaan pienentävän verotuottoa vuositasolla noin 20 milj. euroa. Vaikutuksen arvioidaan näkyvän kuitenkin pääosin vasta vuoden 2022 verotuotossa veronmaksuaikataulujen takia. Li-säksi EU:n ulkopuolelta tuotavien vähäarvoisten tuotteiden verovapaus poistuu vuoden 2021 ai-kana.

Arpajaisveroa alennetaan, mikä pienentää arpajaisveron tuottoa noin 73,3 milj. eurolla vuonna 2021.

Hallitusohjelman mukaisesti hallituksen veroperusteisiin tekemien muutosten verotuottovaikutus kompensoidaan nettomääräisesti kunnille. Hallitus ei käytä veronhuojennuksia tai verotukia ke-hysten kiertämiseksi.

Taulukossa esitetään keskeisten vuonna 2021 voimaan tulevien veroperustemuutosten vaikutus valtion verotuloihin. Veronkannon ja verontilitysten ajoituksesta johtuen veroperustemuutosten voimaantulovuonna niiden vaikutus budjettitalouden kassakertymään on usein pienempi kuin py-syvä vuositason vaikutus.

Keskeisten verotuloihin vaikuttavien muutosten vaikutus valtion verotuottoon vuonna 2021 (milj. euroa)

	Vaikutus vuonna 2021	Vaikutus vuositasolla
Ansio- ja pääomatulovero		
— ansiotuloverotuksen indeksitarkistus	-204	-222
— asuntolainan korkovähennysoikeuden rajaaminen	7	8
— listaamattomien osakeyhtiöiden henkilöstöanteja koskeva säätely	-4	-4
— liikenteen työsuhde-etujen laajentaminen	-5,5	-5,5
Yhteisövero		
— kuntien yhteisövero-osuuden korotus	-612	-668
— tutkimusyhteistyön lisävähennys	-6	-8
Arvonlisävero		
— arvonlisäverotuksen alarajan korotus 10 000 eurosta 15 000 euroon	-1	-20
— sähköisen kaupan ALV-uudistus (sis. vähäarvoisten tuonnin verovapauden poisto)	23	60
Valmisteverot		
— tupakkaveron korotus ¹⁾	17	50
— alkoholiveron korotus	41	50
— parafiinisen dieselin verotuen pienentäminen	21	23
— sähköveroluokka II:n alennus EU:n sallimaan minimiin ²⁾	-200	-245
— lämpöpumppujen siirtäminen sähköveroluokkaan II	-3	-3,5
— työkone- ja lämmityspolttoaineiden veronkorotus ³⁾	114	137
Muut verot ja veronluonteiset tulot		
— arpajaisveron alennus	-73,3	-87
— väylämaksun puolituksen jatko	-48	-48
Yhteensä	-933,8	-983
— josta verotuottoa lisäävät	223	328
— josta verotuottoa vähentävät	-1 156,8	-1 311
Maksujärjestelyjen huojennuksen vaikutus kertymäaikatauluun, verolajit yhteensä	515	
Valmisteverotuksen verotusmenettelyiden muutosten vaikutus valmisteverojen tuottoon (kertaluonteinen ajoitustekijä)	-577	

¹⁾ Tupakkaveron korotukset toteutetaan jaksoittain, jolloin peräkkäisten veronkorotusten yhteisvaikutus vuonna 2021 on 50 milj. euroa verrattuna vuoteen 2020.

²⁾ Sähköveron alennuksen seurauksena veronpalautukset laskevat noin 165 milj. euroa, joten vaikutus on vuositasolla nettomääräisesti -80 milj. euroa.

³⁾ Verotuotto kasvaa 137 milj. euroa ja energiaverojen palautukset 32 milj. euroa eli nettomääräisesti veronkorotus on vuositasolla 105 milj. euroa.

Verotulojen kehitys

Valtion verotulot verolajeittain vuosina 2019—2021 (milj. euroa)

	2019 tilinpäätös	2020 TA + LTAt	2021 esitys
Tuloon ja varallisuuteen perustuvat verot	14 836	13 115	14 101
Liikevaihtoon perustuvat verot	20 009	18 787	21 244
Valmisteverot	7 197	7 166	6 880
Muut verot ja veronluonteiset tulot	3 231	2 953	2 961
Yhteensä	45 272	42 021	45 186

Verotuksen kokonaistason vaikuttavat valtion päätösten lisäksi kuntien veropäätökset ja sosiaalivakuutusmaksujen taso. Alla olevassa taulukossa on esitetty kansantaloudessa kertyvät verot yhteensä suhteessa bruttokansantuotteeseen (kokonaisveroaste) sektoreittain ja verolajeittain jaoteltuna.

Julkisyhteisöjen saamat verotulot sektoreittain ja verolajeittain, % BKT:sta

	2019	2020	2021
Sektoreittain:			
Verot ja sosiaalivakuutusmaksut yhteensä	42,2	41,9	42,7
Valtio	20,7	20,0	20,3
Kunnat	9,6	10,2	10,2
Soturahastot	11,9	11,7	12,2
Verolajeittain:			
Verot ja sosiaalivakuutusmaksut yhteensä	42,2	41,9	42,7
Välittömät verot	16,3	16,2	16,4
Tuotannon ja tuonnin verot	14,0	14,0	14,0
Sosiaalivakuutusmaksut	11,9	11,7	12,2

Verotuet

Verotuet ovat verolainsäädännössä määrättyjä poikkeuksia verotuksen perusrakenteesta eli ns. normiverojärjestelmästä. Käytännössä verotuilla tarkoitetaan verovapauksia, verovähennyksiä, alempia verokantoja ja muita niihin rinnastettavia keinoja, joiden avulla tuetaan jotain tiettyä elinkeinoa tai verovelvollisryhmää. Toisin kuin suorat tuet verotuet eivät pääasiassa näy budjetin menomomenteilla, vaan tuki toteutuu saamatta jääneinä verotuloina. Verotukien tarkkaa määrää ei pystytä useimmissa tapauksissa täsmällisesti laskemaan, joten niiden seuranta perustuu tukien määristä laadittuihin arvioihin. Joidenkin verotukien määrästä ei pystytä laatimaan euromääräistä arviota lainkaan johtuen saatavilla olevien tietoaaineistojen puutteellisuudesta.

Verotukien määritelmät sekä arviot niiden vaikutuksista verotuottoihin ovat riippuvaisia verotukilaskennassa käytetystä normiverojärjestelmästä ja laskentamenetelmistä. Verotuet lasketaan pääsääntöisesti menetetyn verotulon periaatteella. Tuki aiheutuu määritellystä normista poikkeavasta verosäännöksestä ja verotulon menetys lasketaan kaavamaisesti ja staattisesti siten, että muut säännökset pysyvät muuttumattomina. Tässä esitettyjen verotukilaskelmien perustana ole-

vaa normiverojärjestelmää ja laskentamenetelmiä on kuvattu Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen valmisteluraportissa *Verotuet Suomessa 2009* (www.vatt.fi).

Verotukia tarkasteltaessa on huomioitava, että verotuen poistaminen ei välttämättä lisäisi verotuloja vastaavalla määrällä. Osa tuista on päällekkäisiä, joten ne vaikuttavat toistensa suuruuteen. Tuet vaikuttavat myös hintoihin ja käyttäytymiseen, mitä staattisessa verotukilaskennassa ei pystytä ottamaan huomioon. Yksittäisen verotuen poistamisen lopullisia vaikutuksia on näistä syistä johtuen vaikea arvioida. Myös tukien kokonaismäärän arvioinnissa ja tulkinnassa sekä vuosien välisessä vertailussa tulee olla varovainen. Tukien aiheuttamat käyttäytymisvaikutukset tai mahdolliset päällekkäisyydet voivat vääristää tukien euromäärien yhteenlaskua ja vertailua. Lisäksi tuen suuruus voi muuttua laskentamenetelmistä tai normin muutoksiin liittyvistä syistä. Verotukien seuranta on kuitenkin tärkeää, koska niiden kautta ohjataan merkittävää julkista tukea eri kohteisiin. Verotuet myös kaventavat veropohjaa ja usein monimutkaistavat verojärjestelmää.

Verotukia on tällä hetkellä määritelty vuodelle 2021 yhteensä 194 kappaletta. Vuonna 2021 verotukien lukumäärää vähentää vuoteen 2020 verrattuna covid-19 -pandemian hoitoon ja torjumiin liittyvien tavaroiden määräaikaisen arvonlisäverotuen päättymisen. Verotukien lukumäärää kasvattaa puolestaan liikenteen työsuhte-etuja koskevien kolmen verotuen käyttöönotto sekä yritysten tutkimus- ja kehittämistoimintaan liittyvän tutkimusyhteistyön lisävähennys. Merkittävimpiä euromääräisiä muutoksia verotukiin syntyy energiaverotukseen tehtävistä muutoksista, koska verotukilaskennan normitasot muuttuvat. Esimerkiksi teollisuuden, kasvihuoneiden ja konesalien sähköverotuki kasvaa veroluokan II verotason alentamisen myötä. Samalla energiaverointensiivisten yritysten veronpalautusta asteittain pienennetään. Verotuista noin kolmasosalle ei pystytä esittämään euromääräistä arviota ja osalle voidaan esittää vain suuruusluokka-arvio. Alla olevassa taulukossa esitetään tunnistettujen verotukien lukumäärät sekä niiden verotukien määrät, joille jonkinlainen euromääräinen arvio on laskettavissa, vuosina 2020 ja 2021. Verotuen määrä kuvaa verotuottomenetystä kaikille veronsaajille. Kunkin verotuloarviomomentin selvitysosassa esitetään merkittävimmät momentin tuottoa alentavat verotuet. Lisäksi valtiovarainministeriön internetsivuilta (www.vm.fi/verotuet) löytyy päivitetty lista kaikista tunnistetuista verotuista.

Verotuet 2020 ja 2021

	Tunnistetut verotuet 2020, kpl	Lasketut verotuet 2020, kpl	2020, mrd. euroa	Tunnistetut verotuet 2021, kpl	Lasketut verotuet 2021, kpl	2021, mrd. euroa
Henkilöverotus	47	34	18,8	51	38	18,8
Elinkeinoverotus	34	18	1,7 ¹⁾	35	19	1,8 ¹⁾
Maa- ja metsätalouden verotus	20	7	0,1 ¹⁾	20	7	0,1 ¹⁾
Varainsiirtoverotus	11	3	2,1	11	3	2,1
Kiinteistöverotus	7	5	0,7	7	5	0,7
Perintö- ja lahjaverotus	15	12	0,2	15	12	0,2
Arvonlisäverotus	20	18	3,2	19	17	3,3
Vakuutusmaksuverotus	2	1	0,0	2	1	0,0

Verotuet 2020 ja 2021

	Tunnistetut verotuet 2020, kpl	Lasketut verotuet 2020, kpl	2020, mrd. euroa	Tunnistetut verotuet 2021, kpl	Lasketut verotuet 2021, kpl	2021, mrd. euroa
Valmiste- ja liikenteen verotus	28	28	2,5 ²⁾	28	28	2,9 ²⁾
Sosiaalivakuutusmaksut	6	0	ei voida laskea	6	0	ei voida laskea
Yhteensä	190	126		194	130	

¹⁾ Usealle vuodelle jaksottuvat verotuet on summassa huomioitu joko verovuosisikohtaisena arviona tai verovelan korkona (ks. Verotuet Suomessa 2009).

²⁾ Valmiste- ja liikenteen verotuksen verotukien yhteenlaskettua euromäärää ei pystytty luotettavasti arvioimaan tukien päällekkäisyyksistä johtuen. Tukikohtaisia euromääräisiä arvioita käydään tarkemmin läpi verotulomomenttien selvityksissä.

Osaston tuloarviot vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot	14 835 524	15 810 000	14 101 000	-1 709 000	-11
01. Ansio- ja pääomatuloverot	9 897 220	10 672 000	10 006 000	-666 000	-6
02. Yhteisövero	4 150 481	4 367 000	3 218 000	-1 149 000	-26
03. Korkotulojen lähdevero	38 706	38 000	31 000	-7 000	-18
04. Perintö- ja lahjavero	749 117	733 000	846 000	113 000	15
04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut	20 009 196	20 337 000	21 243 700	906 700	4
01. Arvonlisävero	19 034 086	19 354 000	20 217 000	863 000	4
02. Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero	788 592	795 000	829 000	34 000	4
03. Apteekkivero	186 518	188 000	197 700	9 700	5
08. Valmisteverot	7 196 594	7 553 000	6 880 000	-673 000	-9
01. Tupakkavero	929 265	1 160 000	1 132 000	-28 000	-2
04. Alkoholijuomavero	1 481 938	1 506 000	1 393 000	-113 000	-8
05. Virvoitusjuomavero	180 031	206 000	182 000	-24 000	-12
07. Energiaverot	4 591 004	4 666 000	4 158 000	-508 000	-11
08. Eräiden juomapakkausten valmistevero	14 356	15 000	15 000	—	0
10. Muut verot	3 109 843	3 160 000	2 816 700	-343 300	-11
03. Autovero	891 917	877 000	795 000	-82 000	-9
05. Varainsiirtovero	843 703	878 000	780 000	-98 000	-11
06. Arpajaisvero	221 221	231 000	90 700	-140 300	-61
07. Ajoneuvovero	1 149 623	1 165 000	1 143 000	-22 000	-2
08. Jätevero	3 379	9 000	8 000	-1 000	-11
19. Muut veronluonteiset tulot	120 683	134 808	144 774	9 966	7
04. Eräät viestinnän maksut	23 696	39 183	43 181	3 998	10
05. Eräät liikenteen maksut	24 449	26 329	33 051	6 722	26

Osaston tuloarviot vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
06. Väylämaksut	52 162	50 160	48 100	-2 060	-4
(08.) Öljyjättemaksu	3 829	—	—	—	0
09. Muut verotulot	6 027	8 900	10 455	1 555	17
10. Sähkö- ja maakaasuverkko- maksut ja Perämeren tuuli- voima-alueella perittävä tuulivoimamaksu	4 193	4 330	4 040	-290	-7
11. Rahoitusvakuusviraston hallintomaksut	4 151	3 635	3 397	-238	-7
12. Säteilytoimintaverot	2 176	2 271	2 550	279	12
Yhteensä	45 271 841	46 994 808	45 186 174	-1 808 634	-4

01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot*01. Ansio- ja pääomatuloverot*

Momentille arvioidaan kertyvän 10 006 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat muut kuin säännönmukaisen verotuksen palautuksiin liittyvät oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu tuloverolakiin (1535/1992). Momentille kertyvät luonnollisten henkilöiden ansiotuloista valtion progressiivisen tuloveroasteikon mukaan maksettava vero ja kaksiporaisen veroasteikon mukaan maksettava pääomatulovero. Lisäksi momentille kertyvät rajoitetusti verovelvollisten maksama lähdevero sekä henkilön yleisradiovero.

Verotuloennusteen pohjana ovat viimeksi valmistuneen verotuksen eli verovuoden 2018 ansio- ja pääomatuloverojen määrät. Ennuste vuoden 2021 verokertymästä perustuu vuosien 2019 ja 2020 verokertymätietoihin sekä ennusteeseen veronalaisten tulojen kehityksestä vuosina 2019—2021. Ennusteessa huomioidaan veroperusteisiin vuosina 2019 ja 2020 tehdyt ja vuodelle 2021 esitetyt muutokset sekä ennakkotiedot verovuoden 2019 verotuksen valmistumisesta. Vuosien 2020 ja 2021 verokertymäennusteisiin liittyy merkittävää epävarmuutta johtuen covid-19 -pandemian talousvaikutuksista, joiden ennustaminen on erittäin vaikeaa.

Ansiotulojen merkittävin erä on palkkatulot, joiden kehitykseen vaikuttavat työllisyyden ja ansiotason kehitys. Toinen merkittävä ansiotuloerä on eläketulot, joiden arvioidaan kasvavan palkkatuloja nopeammin lähivuosina eläkkeelle siirtyvien määrän kasvaessa ja keskimääräisen eläketulon noustessa. Palkkatulojen arvioidaan supistuvan vuonna 2020 covid-19 -kriisin seurauksena ja palaavan kasvu-uralle vuonna 2021. Työttömyysturvaetuuksien arvioidaan kasvavan vuonna 2020. Pääomatulojen arvioidaan supistuvan vuonna 2020. Pääomatuloja ovat mm. luovutusvoitot, osinkotulot, vuokratulot, puun myyntitulot sekä yritystulon pääomatulo-osuus. Näistä mer-

kittävimpiä ovat osinkotulot sekä luovutusvoitot, joita syntyy muun muassa arvopaperi- ja kiinteistökaupasta ja joiden kehitys riippuu varallisuusarvojen kehityksestä.

Veronalaisten ansio- ja pääomatulojen arvioitu kehitys

Veronalaiset tulot, taso ja muutos	2019 ennuste milj. €	%	2020 ennuste milj. €	%	2021 ennuste milj. €	%
Ansiotulot, mistä	137 128	3,0	138 275	0,8	141 146	2,1
— palkkatulot	92 119	3,7	90 276	-2,0	92 894	2,9
— eläketulot	32 774	3,0	34 043	3,9	34 845	2,4
— työttömyysturvaetuudet	3 540	-7,6	5 368	51,6	4 531	-15,6
Pääomatulot, mistä	13 995	4,9	12 530	-10,5	13 257	5,8
— luovutusvoitot	4 900	0,1	4 625	-5,6	4 799	3,8
— osinkotulot	4 937	12,7	4 125	-16,4	4 279	3,7

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laeiksi vuoden 2021 tuloveroasteikosta sekä tuloverolain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n muuttamisesta. Pääministeri Marinin hallituksen ohjelman mukaisesti ansiotuloveroperusteisiin ehdotetaan tehtäväksi ansiotasoindeksin muutosta vastaava indeksitarkistus. Asuntolainan korkovähennysoikeutta supistetaan hallitusohjelman mukaisesti. Vähennysoikeutta supistetaan vuosina 2021—2023 viisi prosenttiyksikköä vuodessa siten, että vuonna 2023 asuntolainan korkojen vähennyskelpoisuus poistuu kokonaan. Työsuhdematkalipun verovapaata osuutta korotetaan ja verotusta yksinkertaistetaan. Täyssähköautojen vapaan autoedun ja käyttöedun verotusarvoa alennetaan määräaikaisesti vuosina 2021—2025. Sähköautojen latausetu vapautetaan verosta määräaikaisesti vuosina 2021—2025. Työsuhdepolkupyöräetu säädetään 1 200 euroon saakka verovapaaksi. Joukkoliikenteen osuus työsuhde-etuna tarjottavasta liikkumispalvelupaketista rinnastetaan verovapaaseen työsuhdematkalippuun. Urheilijarahastoon siirrettävän tulon enimmäismäärää korotetaan ja väliaikaisena toimenä pidennetään erityisen työntekemispaikan enimmäisaikaa 3 vuodesta 3,5 vuoteen. Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen listaamattomien osakeyhtiöiden henkilöstöantien verotusta koskevaksi sääntelyksi. Huojennuksen arvioidaan pienentävän ansio- ja pääomatuloveron tuottoa vuodesta 2021 alkaen. Vuonna 2020 toteutetun verotuksen maksujärjestelyjen ehtojen huojennuksen seurauksena verotulojen kertymää siirtyy vuodelta 2020 vuodelle 2021. Muutosten vaikutus valtion ansio- ja pääomatuloverojen tuottoon on esitetty alla olevassa taulukossa (osan muutoksista vaikutus arvioidaan vähäiseksi, minkä vuoksi niitä ei ole sisällytetty taulukkoon). Lisäksi vuosina 2020—2023 voimassa olevat irtaimen käyttömaisuuksien korotetut poistot vaikuttavat ajanjaksolla ansio- ja pääomatuloveron tuottoa alentavasti. Vuonna 2021 vaikutuksen ansio- ja pääomatuloveron maksuunpanoon arvioidaan olevan -20 milj. euroa.

Ansio- ja pääomatuloverotukseen esitettävien veroperustemuutosten vaikutus valtion verotuottoon vuonna 2021 ja vuositasolla (milj. euroa)

	Vaikutus verokertymään vuonna 2021	Vaikutus maksuunpantujen verojen määrään verovuosisitasolla
Ansiotuloverotuksen indeksitarkistus	-204	-222
Asuntolainan korkovähennysoikeuden rajaaminen	7	8
Listamattomien osakeyhtiöiden henkilöstöanteja koskeva sääntely	-4	-4
Työsuhdematkalipun verovapaan osuuden korotus	-2,5	-2,5
Täyssähköautojen autoedun ja käyttöedun verotusarvon alentaminen	-0,5	-0,5
Sähköautojen latausedun määräaikainen verovapaus	-2	-2
Työsuhdepolkupyöräedun verovapaus	-0,5	-0,5
Yhteensä	-206,5	-223,5
— josta verotuottoa lisäävät	7	8
— josta verotuottoa vähentävät	-213,5	-231,5
Maksujärjestelyjen huojennuksen vaikutus kertymäaikatauluun	35	-

Kunkin verovuoden ansio- ja pääomatulovero kertyy useamman kalenterivuoden aikana, joten momentin kertymä koostuu eri verovuosilta maksuunpantujen verojen tilityksistä. Momentin kertymään vaikuttavat myös verontilityksissä sovellettavat veronsaajien jako-osuudet ja niiden mahdolliset oikaisut. Ansio- ja pääomatuloverojen kertymäaikataulua sekä jako-osuuksia ja niiden merkitystä tuloennusteessa on kuvattu tarkemmin valtiovarainministeriön muistiossa *Budjettitalouden tuloarvioiden laadintamenettelyt valtiovarainministeriössä* (www.vm.fi).

Verovuosina 2018—2021 maksuunpantujen verojen määrät (milj. euroa)

	2018 toteutuma	2019 ennuste	2020 ennuste	2021 ennuste
Progressiivinen tulovero	5 557	5 815	5 622	5 818
Pääomatulovero	3 110	3 392	3 080	3 256
Yleisradiovero	492	494	502	502

Arvio valtion ansio- ja pääomatuloveron kertymästä vuonna 2021 (milj. euroa)

Ansio- ja pääomatulovero	8 963
Rajoitetusti verovelvollisten maksama lähdevero	541
Yleisradiovero	502
Yhteensä	10 006

Ansio- ja pääomaverotuloennusteeseen liittyvät riskit aiheutuvat yleensä suurelta osin pääomatuloennusteen epävarmuudesta sekä mahdollisista veronsaajien jako-osuuksien oikaisuksista. Myös lähdeveron tuotto on vaihdellut arvaamattomasti, pääasiassa johtuen aikaisempina vuosina maksettujen lähdeverojen palautuksista. Pääomatulojen kehitys on epätasaisempaa kuin ansiotulojen ja ne reagoivat talouden suhdanteisiin ansiotuloja voimakkaammin. Lisäksi pääomatulojen ennustamista vaikeuttaa se, että niistä saadaan suhteellisen vähän toteutumätietoa ennen verotuksen valmistumista. Vuoden 2021 talousarvioesitystä laadittaessa tuoreimmat valmistuneen verotuksen mukaiset tiedot pääomatuloista ovat vuodelta 2018. Talousarviovuoteen ja sitä edeltävään ve-

rovuoteen liittyvät jako-osuuksien oikaisut saattavat muuttaa momentin kertymää useilla kymmenillä tai jopa sadoilla miljoonilla euroilla. Etenkin suhdannekäänteiden yhteydessä näitä muutoksia on vaikea ennakoida. Vuoden 2021 ennusteessa merkittävin riski liittyy covid-19 -kriisin vaikutusten arviointiin.

Ansio- ja pääomatuloverotuksessa on määritelty 51 verotukea, joista 38:lle pystytään esittämään arvio tuen määrästä. Vaikutukset on arvioitu kaavamaisesti muiden verotukien vaikutuksista irrallaan, eikä yksittäisen verotuen poistaminen välttämättä kasvattaisi verotuloja tuen määrää vastaavasti. Osa ansio- ja pääomatuloverotuksen verotuista on luonteeltaan enemmän verotuksen yleiseen tasoon vaikuttavia vähennyksiä kuin suppealle ryhmälle kohdennettuja tukia. Tällaisia vähennyksiä ovat esimerkiksi ansiotulovähennys ja työtulovähennys, joilla säädellään työhön kohdistuvaa verorasitusta, sekä eläketulovähennykset, joilla säädellään eläkkeiden verotuksen tasoa. Erityistapaus on laskennallisen asuntotulon verovapaudesta muodostuva verotuki, joka on ennemminkin teoreettinen verotuki kuin varsinainen verotuksessa myönnettävä huojennus.

Ansio- ja pääomatuloverotuksen verotukien arvioidaan vähentävän kaikkien veronsaajien verotottoja yhteensä noin 18,8 mrd. euroa (sisältäen laskennallisen asuntotulon verovapaudesta muodostuvan verotuen, n. 4,3 mrd. euroa) v. 2021. Tästä valtion veroihin kohdistuva vaikutus on noin 10,1 mrd. euroa.

Ansio- ja pääomatuloverotuksen verotukien euromäärää kasvattaa listaamattomien osakeyhtiöiden henkilöstöantien verotuksen huojentaminen, työsuhdematkalipun verovapaan osuuden korottaminen, urheilijarahastoon siirrettävän tulon enimmäismäärän korottaminen sekä työtulovähennyksen korottaminen. Verotukien lukumäärää kasvattavat täyssähköautojen autoedun arvon määräaikainen alentaminen, sähköautojen latausedun määräaikainen verovapaus sekä työsuhdetulkupyörän verovapaus. Asuntolainan korkovähennyksen supistaminen pienentää verotukien euromäärää.

Arvio ansio- ja pääomatuloverotuksen verotuista vuosina 2019—2021 (milj. euroa, kaikki veronsaajat yhteensä)

	2019	2020	2021
Lakisääteisten eläke-, työttömyysvakuutus- ja sairausvakuutusmaksujen vähennyskelpoisuus	3 700	3 700	3 725
Työtulovähennys	3 385	3 639	3 690
Kotitalousvähennys	455	365	380
Työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen vähennyskelpoisuus	190	180	180
Valtionverotuksen eläketulovähennys	260	235	215
Vapaaehtoisen eläkevakuutusmaksun vähennyskelpoisuus	70	75	65
Lapsilisien verovapaus	485	490	490
Eräiden muiden sosiaalietuuksien verovapaus	970	980	985
Asuntolainan korkojen vähennyskelpoisuus	70	52	25
Laskennallisen asuntotulon verovapaus	4 000	4 100	4 300
Oman asunnon myyntivoiton verovapaus (suuruusluokkarvio)	1 500	1 500	1 500
Muut	3 152	3 228	3 256
Yhteensä	18 237	18 544	18 811

2021 talousarvio	10 006 000 000
2020 IV lisätalousarvio	4 000 000
2020 II lisätalousarvio	-1 094 000 000
2020 talousarvio	10 672 000 000
2019 tilinpäätös	9 897 220 113

02. Yhteisövero

Momentille arvioidaan kertyvän 3 218 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat muut kuin säännönmukaisen verotuksen palautuksiin liittyvät oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu tuloverolakiin (1535/1992). Vero on 20 % yhteisön verotettavasta tuloksesta. Momentille kertyy valtion osuus vuoden aikana kertyvästä yhteisöjen tuloverosta ja yhteisön yleisradioverosta. Yhteisöveron saajia ovat valtio ja kunnat.

Yhteisöveroennusteen perusteena ovat tuoreimmat toteutumatiedot ja arviot kunkin verovuoden lopullisesta verosta. Verovuoden 2021 yhteisöveron määrää ennustetaan arvioidun yritysten tuloskehityksen perusteella vuodesta 2020 vuoteen 2022. Arvio verovuoden 2021 lopullisen yhteisöveron määrästä perustuu lisäksi verovuoden 2019 verotuksen valmistumisesta saatuihin ennakkotietoihin ja verovuoden 2020 toteutuneisiin kertymiin. Yritysten tuloskehitystä arvioidaan lähinnä kansantalouden tilinpidon toimintaylijäämän muutoksen avulla. Yritysten tuloskehitys ei täysin seuraa toimintaylijäämän muutoksia. Varsinkin voimakkaiden suhdannevaihteluiden oloissa toimintaylijäämän antama kuva yritysten tuloksista saattaa poiketa huomattavasti todellisuudesta. Ennusteen laadinnassa toimintaylijäämä tarjoaa kuitenkin luontevan lähtökohdan tarkasteltaessa yhteisöverokertymän kehitystä suhteessa koko talouden aktiviteettia kuvaavaan kasvuennusteeseen. Yhteisöveroennustetta täydennetään tarvittaessa yritysten tulostietojen ja kertymätietojen pohjalta. Yhteisövero on suhdanneherkimpää veromuotoja, jonka tuotto on vaihdellut muita veromuotoja enemmän. Muutokset talouden kehityksessä ja yritysten tulostietojen vaihtelut voivat nopeasti aiheuttaa suuriakin muutoksia yhteisöveron tuottoon. Vuonna 2020 koronapandemian seurauksena tapahtunut talouden huomattava notkahdus alensi myös yhteisöveron tuottoa merkittävästi.

Toimintaylijäämän, yritysten tuloskehityksen ja yhteisöveron lopullisen veron arvioitu kehitys

	2018	2019 ennuste	2020 ennuste	2021 ennuste
Toimintaylijäämän muutos, %	5,5	1,9	-8,4	7,4
Verovuoden lopullinen vero, milj. euroa	5 911	5 845	5 345	5 574
— valtion osuus yhteisöveron tuotosta, %	68,65	68,70	57,87	55,71

Osana kuntatalouden tukemiseen liittyvää kokonaisuutta vuonna 2021 sekä varhaiskasvatusmaksujen alentamisen kompensoimiseksi hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laeiksi verontilityslain ja tuloverolain muuttamisesta. Esityksessä ehdotetaan, että kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta korotetaan 12 prosenttiyksiköllä verovuodelle 2021 ja 2 prosenttiyksiköä verovuodesta 2022 alkaen. Muutos alentaa valtion yhteisöveron tilityksiä vuonna

2021 noin 612 milj. eurolla. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi yritysten tutkimus- ja kehittämistoimintaan liittyvästä tutkimusyhteistyön määräaikaisesta lisävähennyksestä vuosina 2021—2024. Sen arvioidaan pienentävän valtion yhteisöverokertymää vuonna 2021 n. 6 milj. eurolla ja yhteisöveron maksuunpanoa vuositason n. 8 milj. eurolla. Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaisesti muutoksen verotuottovaikutus kompensoidaan nettomääräisesti kunnille. Kompensaatio toteutetaan muuttamalla yhteisöveron jako-osuuksia siten, että esityksen verotuotto kunnille on neutraali. Koronapandemian vuoksi taloudellisiin vaikeuksiin ajautuneiden yritysten tilanteen helpottamiseksi vuonna 2020 voimaan tulleen maksujärjestelyhuojennuksen päättymisen arvioidaan kasvattavan valtion yhteisöverokertymää 12 milj. eurolla vuonna 2021. Osana pandemiaan liittyvää kuntien tukemisen toimenpiteiden kokonaisuutta kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta korotettiin 10 prosenttiyksiköllä verovuodelle 2020. Yhteisöverokertymän jaksotuksesta johtuen muutoksen arvioidaan vähentävän valtion yhteisöveron tilityksiä vuonna 2021 edelleen noin 60 milj. eurolla. Lisäksi vuosina 2020—2023 voimassaolevat irtaimen käyttöomaisuuden korotetut poistot vaikuttavat ajanjaksolla verotuottoa alentavasti. Vuonna 2021 vaikutuksen yhteisöveron maksuunpanoon arvioidaan olevan noin -200 milj. euroa.

Valtiolle suoritettavalla vuotuisella verolla on kerätty Yleisradio Oy:n toiminnan rahoittamiseksi tarvittavat varat vuodesta 2013 alkaen. Yhteisön yleisradioveroa kertyy lähes 30 milj. euroa vuositason.

Verovuoden vero kertyy useamman kalenterivuoden aikana ja näin ollen momentin kertymä koostuu eri verovuosilta tilitetystä yhteisöverosta. Verovuoden lopullisesta yhteisöverosta kertyy suurin osa saman vuoden aikana ennakoituna. Verovuoden päättymisen jälkeen ennen verotuksen valmistumista maksettavien lisäennakoiden määrä vaihtelee vuosittain huomattavasti. Yrityksille myös palautetaan hakemuksesta ennakoita ennen verotuksen valmistumista. Verotuksen valmistumisen jälkeen kertyy jäännösveroja ja kertymää pienentävät yrityksille takaisin maksettavat ennakonpalautukset. Vuonna 2021 kertyy vielä veroja verovuosilta 2020 ja 2019.

Ennuste yhteisöveron kertymästä vuonna 2021

Yhteisöveron kertymät eri verovuosilta, milj. euroa	
— verovuodelta 2022	453
— verovuodelta 2021	4 244
— verovuodelta 2020	1 011
— aikaisemmilta verovuosilta	35
Yhteensä	5 743
— josta valtion osuus	3 218

Elinkeinoverotukseen sisältyy 35 verotukea, joista 19:lle on laskettu arvio verotuen suuruudesta. Yhteisöveromomentille kohdistuvista verotuista merkittävimpiä ovat irtaimen käyttöomaisuuden poistojärjestelmään sisältyvä verotuki, verovuositason arvioituna yhteensä n. 925 milj. euroa, ja käyttöomaisuusosakkeiden luovutusvoittojen verovapaus, n. 378 milj. euroa. Irtaimen käyttöomaisuuden poistojen osalta edellä arvioitu summa sisältää myös ansio- ja pääomatuloveromomentille kohdistuvaa verotukea. Irtaimen käyttöomaisuuden poisto-oikeutta kasvatettiin verovuosille 2020—2023, mikä myös kasvatti verotuen määrää. Verotukien määritelmät sekä arviot niiden vaikutuksista verotuottoihin riippuvat verotukilaskennassa käytetystä normiverojärjestelmästä ja laskentamenetelmistä. Jaksotusluonteisille verotuilla arvio voidaan esittää joko verovelan korko-

na tai verovuositason vaikutuksena. Verotukilaskelmien perustana olevaa normiverojärjestelmää ja laskentamenetelmiä on kuvattu Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen valmisteluraportissa Verotuet Suomessa 2009. Lisätietoa verotuista ja niiden laskennasta löytyy valtiovarainministeriön verkkosivuilta osoitteesta www.vm.fi/verotuet.

2021 talousarvio	3 218 000 000
2020 V lisätalousarvio	139 000 000
2020 IV lisätalousarvio	-368 000 000
2020 II lisätalousarvio	-1 422 000 000
2020 talousarvio	4 367 000 000
2019 tilinpäätös	4 150 481 200

03. Korkotulojen lähdevero

Momentille arvioidaan kertyvän 31 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu korkotulojen lähdeverosta annettuun lakiin (1550/1992). Veron määrä on 30 % talletukselle tai joukkovelkakirjalainalle Suomeen maksetusta korosta. Verovelvollisia ovat luonnolliset henkilöt.

Kotitalouksien talletukset muodostavat veropohjasta suurimman osan. Vuoden 2019 lopussa suomalaisten kotitalouksien talletusten kanta Suomen rahalaitoksissa oli n. 95 mrd. euroa ja niiden keskiporko oli n. 0,11 %. Kotitalouksien lähdeverollisten talletusten kannan ja keskiporkon arvioidaan kehittyvän taulukossa esitetyn mukaisesti:

	2019 toteutuma	2020 ennuste	2021 ennuste
Lähdeverollisten talletusten kannan muutos, %	7,9	6,8	3,6
Kotitalouksien talletusten keskiporko, %	0,11	0,08	0,07

2021 talousarvio	31 000 000
2020 talousarvio	38 000 000
2019 tilinpäätös	38 705 868

04. Perintö- ja lahjaverot

Momentille arvioidaan kertyvän 846 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu perintö- ja lahjaverolakiin (378/1940) ja siinä oleviin perintö- ja lahjaverosteikkoihin. Lahjaveron osuudeksi momentin kertymästä arvioidaan n. 20 %.

Perintö- ja lahjaverotukseen kohdistuu 15 erilaista verotukea, joista merkittävimmän, yritysten sukupolvenvaihdoshuojennuksen määräksi arvioidaan n. 112 milj. euroa vuonna 2021.

2021 talousarvio	846 000 000
2020 II lisätalousarvio	46 000 000
2020 talousarvio	733 000 000
2019 tilinpäätös	749 116 900

04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut

01. Arvonlisävero

Momentille arvioidaan kertyvän 20 217 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella, sekä valtion virastojen ja laitosten arvonlisäverollisten suoritteiden myynnistä saatavat tulot, jotka kirjataan suoriteperusteisesti.

Selvitysosa: Vero perustuu arvonlisäverolakiin (1501/1993). Merkittävimmän osan arvonlisäverotuksen veropohjasta muodostaa kotitalouksien kulutus, josta kertyy noin 67 % arvonlisäveron tuotosta. Arvonlisäveroa kertyy myös verovapailta sektoreilta ja toimialoilta. Niillä ei ole veron vähennysoikeutta, joten ostojen sisältämät arvonlisäverot kerryttävät valtion verotuottoa. Arvonlisäveroa kertyy siten valtiosektorin ja julkisen sektoriin luettavien sosiaaliturvarahastojen välituotekäytöstä ja investoinneista. Kuntien ja kuntayhtymien välituotekäytöstä ja investoinneista kerätään myös arvonlisäveroa, mutta koska kerätyt verot palautetaan paikallishallinnolle, ne eivät lisää valtion budjetissa näytettäviä arvonlisäverotuottoja.

Lisäksi arvonlisäveroa kertyy ns. muun verovapaan toiminnan välituotekäytöstä ja investoinneista. Näitä ovat rahoitus- ja vakuutustoiminta, asuntojen omistus ja vuokraus sekä yksityinen terveydenhuolto ja sosiaalipalvelut. Arvonlisäveroa kertyy myös mm. kotitalouksia palvelevien voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen välituotekäytöstä ja investoinneista.

Arvonlisäveron veropohjan keskeisten erien muutos, %

	2019	2020 ennuste	2021 ennuste
Kotitalouksien verollisten kulutusmenojen veropohja	1,5	-3,5	5,4
Valtiosektorin ja sosiaaliturvarahastojen toiminnan välituotekäyttö	4,7	4,9	3,4
Muun verovapaan toiminnan välituotekäyttö	3,0	-3,3	4,1

Arvonlisäveron kertymä koostuu Verohallinnon ja Tullin kantamista arvonlisäveroista sekä muiden valtion tilivirastojen suoraan arvonlisäveromomentille kirjaamista määristä.

Arvonlisäverokertymästä vähennettävät palautukset koostuvat arvonlisäverovelvollisille ilmoitusten, hakemusten ja muutosten johdosta palautetuista veroista. Varsinaisen veron lisäksi palautuksiin sisältyy kunnille palautettu arvonlisävero, joka on viime vuosina ollut keskimäärin n. 2,9 mrd. euroa vuosittain.

Arvonlisäveron kertymät (milj. euroa)

	2019 tilinpäätös	2020 talousarvio	2021 esitys
Verohallinnon bruttokertymä	32 883	29 420	32 547
Tullin nettokertymä	31	27	28
Arvonlisäverokertymä muista valtion tilivirastoista	71	66	76
Verohallinnon maksamat palautukset	-13 950	-11 716	-12 434
Yhteensä	19 034	17 797	20 217

Arvonlisäveroennusteen osuvuus riippuu keskeisesti siitä, miten kulutuksen kokonaisarvon kehitys ja kohdentuminen kyetään ennakoimaan. Muutokset kulutuksessa vaikuttavat nykyisen kulutuksen lisäksi ennustettuun tulevaan kulutukseen ja sitä kautta ennustettuun arvonlisäveropohjaan. Ennusteessa on huomioitu EU:n ulkopuolelta tuotavien vähäarvoisten tavaralähetysten verovapauden poisto sekä arvonlisäveron alarajan mahdollinen korotus 10 000 eurosta 15 000 euroon vuonna 2021. Lisäksi ennusteessa on huomioitu arvonlisäverojen maksujärjestelyä koskevien huojennusten vaikutukset vuoden 2021 verotuottoon.

Tuottoennusteessa on otettu huomioon arvonlisäveron verotuet, jotka muodostuvat alennetuista verokannoista. Verotuiksi määritellään myös joitain EU:n arvonlisäverodirektiivistä poikkeavia eriiä sekä arvonlisäveron alarajaan liittyvä huojennus. Arvonlisäverotukseen kohdistuu 19 verotukea vuonna 2021. Niiden kokonaissumman arvioidaan olevan n. 3,3 mrd. euroa.

Arvonlisäveroon kohdistuvat verotuet (milj. euroa)

	2019	2020	2021
Elintarvikkeiden ja rehujen alennettu alv-kanta (14 %)	1 252	1 262	1 311
Ravintola- ja ateriapalvelujen alennettu alv-kanta (14 %)	601	594	628
Lääkkeiden alennettu alv-kanta (10 %)	330	335	347
Henkilökuljetusten alennettu alv-kanta (10 %)	245	242	255
Majoituspalvelujen alennettu alv-kanta (10 %)	117	115	122
Muut verotuet	607	620	635
Yhteensä	3 152	3 168	3 298

2021 talousarvio	20 217 000 000
2020 V lisätalousarvio	992 000 000
2020 IV lisätalousarvio	-895 000 000
2020 II lisätalousarvio	-1 654 000 000
2020 talousarvio	19 354 000 000
2019 tilinpäätös	19 034 085 681

02. Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero

Momentille arvioidaan kertyvän 829 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin eräistä vakuutusmaksuista suoritettavasta verosta (664/1966). Vero on tarkoitettu ensi vaiheessa vakuutuslaitosten kannettavaksi ja siirrettäväksi vakuutusnottajien rasitukseksi. Esimerkiksi henkilövakuutukset on kuitenkin vapautettu verosta. Vakuutusmaksuvero täydentää arvonlisäveroa, koska arvonlisäverotuksessa vakuutuspalvelut on jätetty verotuksen ulkopuolelle. Vakuutusmaksuveron verokanta on seurannut yleisen arvonlisäverokannan kehitystä. Vuonna 2021 vero on 24 % vakuutusmaksun verottomasta arvosta.

2021 talousarvio	829 000 000
2020 V lisätalousarvio	53 000 000
2020 IV lisätalousarvio	-9 000 000
2020 II lisätalousarvio	-37 000 000
2020 talousarvio	795 000 000
2019 tilinpäätös	788 591 958

03. Apteekkivero

Momentille arvioidaan kertyvän 197 700 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena, pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Tulot ovat apteekkiverosta annetun lain (770/2016) mukaisia maksuja.

Apteekkiverosta annetun lain taulukkoa on tarkoitus tarkistaa siten, että tarkistus perustuu toteutuneeseen kokonaisliikevaihdon muutokseen vuodesta 2018 vuoteen 2019. Tarkistettua apteekkiverotaulukkoa sovelletaan vuonna 2021 apteekkiveroon, joka määrätään vuoden 2020 liikevaihdon perusteella.

2021 talousarvio	197 700 000
2020 talousarvio	188 000 000
2019 tilinpäätös	186 518 384

08. Valmisteverot

01. Tupakkavero

Momentille arvioidaan kertyvän 1 132 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin tupakkaverosta (1470/1994). Lain mukaan savukkeista kannetaan yksikköperusteista veroa 73,00 euroa 1 000 kappaletta kohti ja arvoon perustuvaa veroa 52 % vähittäismyyntihinnasta laskettuna, kuitenkin vähintään 292,50 euroa 1 000 kappaletta kohti. Sikareista ja pikkusikareista kannetaan veroa 3,5 senttiä kappaleelta ja lisäksi 34 % vähittäismyyntihinnasta, kuitenkin vähintään 29 senttiä kappaleelta. Piippu- ja savuketupakasta veroa kannetaan 68,50 euroa kilolta ja lisäksi 48 % vähittäismyyntihinnasta. Savukkeiksi käärittävästä hienoksi leikatusta tupakasta kannetaan veroa 48,50 euroa kilolta ja lisäksi 52 % vähittäismyyntihinnasta, kuitenkin vähintään 180,50 euroa kilolta. Muista tupakkaa sisältävistä tuotteista ja sa-

vukepaperista kannetaan veroa 60 % vähittäismyyntihinnasta. Sähkösavukeneusteiden vero on 0,30 euroa millilitralta.

Tupakkaveroa korotetaan pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaisesti asteittain vuosina 2020—2023 yhteensä 200 milj. eurolla. Voimassa olevan lain mukaan tupakkaveroa korotetaan puolivuositain vuosina 2020—2021, yhteensä keskimäärin 14 %. Korotusten yhteenlaskettu tuottovaikutus on 100 milj. euroa.

Valmisteverotuksen verotusmenettelyiden muutoksen takia veron maksu myöhentyy vuoden 2021 alusta, minkä arvioidaan aiheuttavan kertaluontoisen 32 milj. euron vähennyksen tupakkaveron tuottoon vuonna 2021.

Tupakkaveron kertymän arvioitu kehitys (milj. euroa)

	2019 tilinpäätös	2020 talousarvio	2021 esitys
Savukkeet	796	852	970
Muut tupakkatuotteet	133	159	161
Yhteensä	929	1 011	1 132

Tupakkaveroon ei kohdistu verotukia.

2021 talousarvio	1 132 000 000
2020 V lisätalousarvio	-149 000 000
2020 talousarvio	1 160 000 000
2019 tilinpäätös	929 264 582

04. Alkoholijuomaverot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 393 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin alkoholi- ja alkoholijuomaverosta (1471/1994). Veron määrä on väkevien alkoholijuomien osalta 48,80 euroa litralta laskettuna sataprosenttisena alkoholina. Väli tuotteiden vero (21 tilavuusprosenttia) on vastaavasti 35,14 euroa ja viinien vero (12,5 tilavuusprosenttia) 31,76 euroa litralta laskettuna sataprosenttisena alkoholina. Oluen vero litrassa sataprosentista alkoholia on 36,50 euroa.

Alkoholijuomien kulutusarviot perustuvat valtiovarainministeriön yhteistyössä eri toimijoiden kanssa laatimiin ennusteisiin alkoholin kulutuksesta.

Valmisteverotuksen verotusmenettelyiden muutoksen takia veron maksu myöhentyy vuoden 2021 alusta, minkä arvioidaan aiheuttavan kertaluontoisen 122 milj. euron vähennyksen alkoholiveron tuottoon vuonna 2021.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi alkoholi- ja alkoholi-juomaverosta annetun lain muuttamisesta. Esityksessä alkoholiveroa ehdotetaan korotettavaksi vuositason 50 milj. eurolla.

Alkoholijuomaveron verotuottoa pienentää pienpanimoiden veronhuojennus, jonka määrä on n. 15 milj. euroa vuonna 2021.

2021 talousarvio	1 393 000 000
2020 V lisätalousarvio	48 000 000
2020 II lisätalousarvio	-74 000 000
2020 talousarvio	1 506 000 000
2019 tilinpäätös	1 481 938 223

05. Virvoitusjuomaverot

Momentille arvioidaan kertyvän 182 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin virvoitusjuomaverosta (1127/2010). Veroa kannetaan alkoholittomista tai vain vähän alkoholia sisältävistä juomista ja veron määrä on 13 senttiä litralta valmista juomaa sokerittomilla juomilla ja 32 senttiä litralta valmista juomaa sokeripitoisilla juomilla.

Valmisteverotuksen verotusmenettelyiden muutoksen takia veron maksu myöhentyy vuoden 2021 alusta, minkä arvioidaan aiheuttavan kertaluontoisen 17 milj. euron vähennyksen virvoitusjuomaveron tuottoon vuonna 2021.

Verotuksena momentin kertymää pienentää kliinisten ravintovalmisteiden, äidinmaidonkorvikkeiden ja vieroitusvalmisteiden, lastenruokien, laihdutusvalmisteiden ja ravintolisien vapautus verosta. Verotuen määrän arvioidaan olevan verotuottojen kannalta vähäinen.

2021 talousarvio	182 000 000
2020 talousarvio	206 000 000
2019 tilinpäätös	180 030 725

07. Energiaverot

Momentille arvioidaan kertyvän 4 158 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta (1472/1994) sekä lakiin sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta (1260/1996).

Energiaverojen tuottoennusteessa hyödynnetään laajasti työ- ja elinkeinoministeriön energiaosastolla laadittavaa energiatasetta. Sen laadinnassa käytetään valtiovarainministeriön ja eri tutkimuslaitosten suhdanne-ennusteita sekä koko kansantalouden tasolla että toimialatasolla.

Valmisteverotuksen verotusmenettelyiden muutoksen takia veron maksu myöhentyy vuoden 2021 alusta, mikä aiheuttaa kertaluontoisen 400 milj. euron vähennyksen energiaverojen tuottoon vuonna 2021.

Energiaverojen veropohjan keskeisten erien arvioitu kehitys (%)

	2019 tilinpäätös	2020 ennuste	2021 ennuste
Moottoribensiinin kulutus	-1,8	-5,9	0,2
Dieselöljyn kulutus	-1,8	-0,5	-0,9
Sähkön kulutus	-4,1	-3,9	3,6

Liikenteen polttonesteiden valmisteveroa korotettiin 1.8.2020 alkaen. Muutos lisää liikennepolttoaineista saatavia vuotuisia verotuloja 254 milj. eurolla.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen energiaverotusta koskevan lainsäädännön muuttamiseksi. Esityksessä työkone- ja lämmityspolttoaineiden verotusta korotetaan nettomääräisesti 105 milj. eurolla vuodesta 2021 alkaen sekä sähköveroluokan II verotaso alennetaan EU:n sallimaan minimiin ja energiantensiivisten yritysten veronpalautusta alennetaan asteittain.

Hallitus antaa myös eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen nestemäisten polttoaineiden valmisteverolain muuttamisesta, jolla parafiinisen dieselin verotuki poistetaan ja pienennys aloitetaan vuonna 2021.

Lisäksi kaukolämpöverkkoon lämpöä tuottavat lämpöpumput ja konesalit pyritään siirtämään sähköveroluokkaan II vuoden 2021 aikana.

	Verotaso elokuussa v. 2020 (sis. huoltovarmuusmaksu)
Moottoribensiini, snt/l	75,96
Dieselöljy, snt/l	59,48
Kevyt polttoöljy, snt/l	24,88
Raskas polttoöljy, snt/kg	27,51
Sähkö I (kotitaloudet, palveluala jne.), snt/kWh	2,253
Sähkö II (teollisuus, kasvihuoneet ja konesalit), snt/kWh	0,703
Kivihiili, €/t	201,76
Maakaasu, €/MWh	20,654
Nestekaasu, snt/kg	28,01
Polttoaine, €/MWh	3,00

Verokertymän arvioitu kehitys energiatuotteittain (milj. euroa)

	2019 tilinpäätös	2020 talousarvio	2021 esitys
Moottoribensiini ¹⁾	1 264	1 208	1 172
Diesel ¹⁾	1 371	1 384	1 339
Sähkö	1 180	1 148	866
Muut	776	714	781
Yhteensä	4 591	4 454	4 158

¹⁾ Sisältää korvaavat biopolttoaineet.

Energiaverotuloihin on tunnistettu kohdistuvan 16 verotukea. Verotuet muodostuvat alennetuista verokannoista ja verotuen määräksi on katsottu vertailutason ja alennetun verokannan mukainen erotus. Alla olevassa taulukossa esitettyjen merkittävimpien energiverotukien lisäksi muita momentille kohdistuvia verotukia ovat esimerkiksi liikenteessä käytetyn sähkön ja maakaasun normia alemmat verokannat, biokaasun verottomuus, turpeen energiakäytön verottomuus alle 5 000 megawattitunnin käytöllä, raideliikenteen dieselmoottoreissa käytetty kevyt polttoöljy ja raideliikenteen sähkön verottomuus. Vuonna 2021 verotukien euromääriin vaikuttavat energiverotukseen tehtävät muutokset, koska verotukilaskennan normitasot muuttuvat. Esimerkiksi teollisuuden, kasvihuoneiden ja konesalien sähköverotuki kasvaa veroluokan II verotason alentamisen myötä. Energiaverotuet eivät ole aina yhteismitallisia, mistä johtuen niiden summaamista tulee välttää. Vuosimuutos voi myös johtua monesta syystä, kuten verotason muutoksesta, volyymin muutoksesta tai vertailutason muutoksesta. Vertailutasoista ja verotukien laskennasta löytyy lisätietoa valtiovarainministeriön verkkosivuilta osoitteesta www.vm.fi/verotuet.

Merkittävimmät verotuet (milj. euroa)

	2019	2020	2021
Dieselpolttoaineen alempi verokanta ¹⁾	777	745	745
Parafiinisen dieselöljyn verotuki	109	104	82
Työkoneissa käytetyn kevyen polttoöljyn normia alempi verokanta	454	472	476
Turpeen alempi verokanta ²⁾	184	169	172
Puupohjaisten polttoaineiden verottomuus	224	224	303
Jätteenpolton verottomuus	47	47	63
CHP-laitosten verotuki	121	100	90
Teollisuuden ja kasvihuoneiden sähkön alempi verokanta sekä konesalien sähkön alempi verokanta	602	564	832
Muut	65	70	80

¹⁾ Tämän verotuen osalta on otettava huomioon verosanktioksi luettava henkilö- ja pakettiautojen ajoneuvoveron käyttövoimavero.

²⁾ Turpeen vero ei noudata nykyistä energieveromallia.

Lisäksi energiverotuiksi luetaan maatalouden energieveronpalautus, jonka määrä on n. 35 milj. euroa, sekä energiaiintensiivisten yritysten veronpalautus, jonka suuruudeksi arvioidaan n. 225 milj. euroa vuonna 2021. Edellä mainitut verotuet kuuluvat menomomentille 28.91.41 eivätkä siten vähennä energiverojen tulomomentin verokertymää.

2021 talousarvio	4 158 000 000
2020 II lisätalousarvio	-212 000 000
2020 talousarvio	4 666 000 000
2019 tilinpäätös	4 591 004 210

08. Eräiden juomapakkausten valmistevero

Momentille arvioidaan kertyvän 15 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin eräiden juomapakkausten valmisteverosta (1037/2004). Alkoholijuomien, virvoitusjuomien, vesien ja eräiden muiden sellaisenaan juotavien juomien eri materiaalista valmistetut juomapakkaukset, lukuun ottamatta nestepakkauskartongista valmistettuja pakkauksia, ovat veronalaisia. Verosta vapaita puolestaan ovat juomapakkaukset, jotka ovat uudelleenkäytettäviä ja kuuluvat panttiin perustuvaan palautusjärjestelmään. Kertakäyttöisten, hyväksytyyn palautusjärjestelmään kuulumattomien juomapakkausten vero on 51 senttiä litralta. Veronalaisten pakkausten määrän oletetaan säilyvän vuonna 2021 likimain vuoden 2020 tasolla.

Valmisteverotuksen verotusmenettelyiden muutoksen takia veron maksu myöhentyy vuoden 2021 alusta, mikä arvioidaan aiheuttavan kertaluontoisen 1 milj. euron vähennyksen juomapakkausveron tuottoon vuonna 2021.

2021 talousarvio	15 000 000
2020 talousarvio	15 000 000
2019 tilinpäätös	14 356 292

10. Muut verot

03. Autovero

Momentille arvioidaan kertyvän 795 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu autoverolakiin (1482/1994). Vuoden 2008 alusta sekä uusien että käytettyjen henkilöautojen autovero on määräytynyt hiilidioksidipäästön perusteella. Vero määräytyy ajoneuvon yleisestä kuluttajahinnasta ja sen osuus vaihtelee 2,7—48,9 prosentin välillä hiilidioksidipäästöstä riippuen WLTP-mittaustavan mukaisesti. Pakettiautojen verotus vastaa henkilöautojen verotusta, mutta kookkaiden pakettiautojen veroa alennetaan kokonaismassan perusteella.

Autoverotusta alennettiin asteittain vuosina 2016—2019. Autoverotaulukot myös sopeutettiin vuoden 2018 aikana uuteen WLTP-päästömittaustapaan, jotta voitiin huomioida mittaustavan muutoksesta aiheutuva hiilidioksidipäästöarvojen nousu. Sopeutetut verotaulukot vastaavat keskimäärin vanhaa, NEDC-mittaustavan mukaista verotasoa.

Autoveron tuoton kehitys riippuu sekä verotettavien ajoneuvojen määrän että keskimääräisen veron kehityksestä. Autoveron tuoton kannalta uusien henkilöautojen myynnin kehityksellä on suuri merkitys, mutta etenkin keskipitkällä aikavälillä päästökehitys ja sähköautojen yleistyminen vaikuttavat alentavasti autoveron tuottoon.

Autoveron veropohjan keskeisten erien arvioitu kehitys

	2019		2020 ennuste		2021 ennuste	
	kpl	keskim. vero, euroa	kpl	keskim. vero, euroa	kpl	keskim. vero, euroa
Uudet henkilöautot	109 000	5 500	97 000	5 100	110 000	4 600
Käytetyt henkilöautot	43 700	4 500	42 000	4 400	46 000	4 200

Uusien henkilöautojen keskimääräinen hiilidioksidipäästö vuonna 2019 oli arviolta noin 141 g/km WLTP-mittaustavan mukaisesti. Uusien henkilöautojen hiilidioksidipäästöt ovat laskeneet vuodesta 2008 lähtien.

Autoveron arvioitu kertymä eri ajoneuvoryhmistä (milj. euroa)

	2019 tilinpäätös	2020 talousarvio	2021 esitys
Henkilöautot	786	659	700
Pakettiautot	85	71	78
Moottoripyörät	12	11	12
Muut ajoneuvot	9	10	5
Yhteensä	892	751	795

Merkittävin autoveroennusteen riski liittyy verotettaviksi tulevien ajoneuvojen kysyntään. Uusien henkilöautojen kysynnän poikkeaminen ennustetusta 10 000 kappaleella vaikuttaisi verotuottoon n. 45 milj. euroa.

Autoverotukseen sisältyy useita verotukia. Tavallisten taksien verotukea on asteittain pienennetty ja tuki poistuu kokonaan vuoteen 2023 mennessä.

Autoveron arvioitu verotuki (milj. euroa)

	2019	2020	2021
Tavallisten taksien verotuki	4	3	2
Invalidien autoverotuki	3	3	3
Pelastusautojen, sairausautojen, inva- ja esteettömien taksien, matkailuautojen sekä muiden ajoneuvojen verotuet	86	86	86
2021 talousarvio		795 000 000	
2020 II lisätalousarvio		-126 000 000	
2020 talousarvio		877 000 000	
2019 tilinpäätös		891 917 012	

05. Varainsiirtovero

Momentille arvioidaan kertyvän 780 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu varainsiirtoverolakiin (931/1996). Vuonna 2021 varainsiirtoveron määrä on 4 % kiinteistöjen kauppahinnasta. Asunto-osakeyhtiön, keskinäisen kiinteistöosakeyhtiön ja kiinteistöyhtiön osakkeiden omistusoikeuden luovutuksesta suoritettavan varainsiirtoveron määrä on 2 % kauppahinnasta tai muun vastikkeen arvosta. Muiden kuin asunto- tai kiinteistöyhtiöiden osakkeiden omistusoikeuden luovutuksesta suoritettavan varainsiirtoveron määrä on 1,6 % kauppahinnasta tai muun vastikkeen arvosta.

Varainsiirtoveron tuotosta suurin osa kertyy asunto- ja kiinteistökaupasta. Varainsiirtoveron tuotto vaihtelee vuosittain huomattavasti johtuen muun muassa veron piiriin kuuluvien yritysjärjestelyjen määrän vaihtelusta, samoin kuin asunto- ja kiinteistömarkkinoiden suhdannevaihteluista. Talousarvioesityksessä on käytetty oletusta, että vuonna 2021 asunto-osakekaupan arvo nousisi 2,4 % sekä kiinteistökaupan arvo nousisi 1,9 %. Varainsiirtovero tulee suorittaa 2–6 kuukauden kuluessa, uusien asunto-osakkeiden tapauksessa tätäkin myöhemmin, minkä johdosta asunto- ja kiinteistökaupassa tapahtuvat muutokset näkyvät varainsiirtoveron kertymässä jopa vuoden viiveellä.

Varainsiirtoveroon kohdistuu 11 verotukea, joista kolmelle pystytään laskemaan arvo. Merkittävimmät varainsiirtoverotuksen verotuet ovat ensiasunnon ostajien vapautus varainsiirtoverosta ja se, että julkisen kaupankäynnin kohteena olevien arvopaperien kauppa ei kuulu varainsiirtoveron piiriin.

Varainsiirtoverotuksen merkittävimmät verotuet (milj. euroa)

	2019	2020	2021
Ensiasunnon luovutuksen varainsiirtoverovapaus	105	105	105
Julkisesti listatun arvopaperin varainsiirtoverovapaus	2 000	2 000	2 000
Yhteensä	2 105	2 105	2 105

2021 talousarvio	780 000 000
2020 V lisätalousarvio	-62 000 000
2020 II lisätalousarvio	-54 000 000
2020 talousarvio	878 000 000
2019 tilinpäätös	843 702 674

06. Arpajaisvero

Momentille arvioidaan kertyvän 90 700 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu arpajaisverolakiin (552/1992). Vero on 12 % yksinoikeudella toimeenpantujen arpajaisten tuotosta. Vero kertyy lähes kokonaan yksinoikeudella toimeenpannuista arpajaisista, joista vero kerätään rahapanosten ja maksettujen voittojen erotuksesta.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen arpajaisverolain muuttamisesta. Esityksessä ehdotetaan, että arpajaisveroa alennetaan osana kokonaisuutta, jolla turvataan rahapelitoiminnan tuottojen edunsaajille vuonna 2021 vuotta 2019 vastaava rahoitustaso. Esityksen arvioidaan pienentävän arpajaisveron tuottoa noin 73,3 milj. eurolla vuonna 2021.

2021 talousarvio	90 700 000
2020 II lisätalousarvio	-52 000 000
2020 talousarvio	231 000 000
2019 tilinpäätös	221 221 181

07. Ajoneuvovero

Momentille arvioidaan kertyvän 1 143 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu ajoneuvoverolakiin (1281/2003). Vero koostuu perusverosta ja käyttövoimaverosta.

Perusveroa kannetaan henkilö- ja pakettiautoista. Perusvero on määräytynyt vuodesta 2011 alkaen ajoneuvon hiilidioksidipäästön perusteella. Jos hiilidioksidipäästön määrästä ei ole merkintää ajoneuvorekisterissä, vero perustuu ajoneuvon kokonaismassaan. Käyttövoimaveroa määrätään ajoneuvolle, jota käytetään muulla voimalla tai polttoaineella kuin moottoribensiinillä. Veroa kannetaan vain niiltä päiviltä, joilta ajoneuvo on ilmoitettu liikennekäyttöön.

Henkilö- ja pakettiautojen käyttövoimaveron tarkoituksena on tasata eri polttoaineiden tai käyttövoiman toisistaan poikkeavasta verotuksesta johtuvaa verorasituksen eroa. Koska käyttövoimaveron on kiinteä ja polttoaineverotus taas riippuu ajoneuvokohtaisesta polttoainekulutuksesta ja ajosuoritteesta, verorasituksen tasaus toteutuu keskimääräisyyksiin perustuvilla oletuksilla. Muiden ajoneuvojen kuin henkilöautojen käyttövoimaverolla on fiskaalisia ja EU-oikeudellisia perusteita.

Ajoneuvoveron kertymän jakautuminen perusveroon ja käyttövoimaveroon ajoneuvolajeittain (milj. euroa)

	2019 tilinpäätös	2020 talousarvio	2021 esitys
Perusvero			
— henkilöautot	617	580	590
— pakettiautot	115	108	110
Käyttövoimaveron			
— henkilöautot	315	324	334
— pakettiautot	31	32	33
— kuorma-autot	57	59	60
Maksutapalisä	14	14	14
Yhteensä	1 150	1 118	1 143

Ajoneuvoverotuksen merkittävin verotuki on invalidien vapautus ajoneuvoveron perusverosta. Verotukien yhteismääräksi arvioidaan 20 milj. euroa.

2021 talousarvio	1 143 000 000
2020 II lisätalousarvio	-47 000 000
2020 talousarvio	1 165 000 000
2019 tilinpäätös	1 149 623 096

08. Jätevero

Momentille arvioidaan kertyvän 8 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu jäteverolakiin (1126/2010).

2021 talousarvio	8 000 000
2020 talousarvio	9 000 000
2019 tilinpäätös	3 379 419

19. Muut veronluonteiset tulot

04. Eräät viestinnän maksut

Momentille arvioidaan kertyvän 43 181 000 euroa.

Selvitysosa: Tietoyhteiskuntamaksu 4 000 000 euroa sekä televisio- ja radiotoiminnan valvontamaksu 1 000 000 euroa perustuvat lakiin sähköisen viestinnän palveluista (917/2014). Postitoiminnan valvontamaksu 1 326 000 euroa perustuu postilakiin (415/2011). Varmennemaksu 266 000 euroa perustuu lakiin vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista (617/2009). Edellä mainittuja maksuja arvioidaan kertyvän yhteensä 6 592 000 euroa. Näistä toiminnoista aiheutuvat menot on otettu huomioon momentin 31.01.02 määrärahan mitoituksessa.

Toimilupamaksu, yhteensä 33 189 000 euroa, perustuu eräiden radiotaajuuksien huutokaupoista annettuun lakiin (462/2009) ja lakiin sähköisen viestinnän palveluista (917/2014). Liikenne- ja viestintävirasto perii 700 megahertsin, 3500 megahertsin ja 26 gigahertsin taajuusalueilla vuonna 2016, 2018 ja 2020 toteutettujen huutokauppojen tuloksen perusteella toimiluvan saaneilta teleyrityksiltä lain edellyttämän toimilupamaksun. Toimilupamaksut tuloutetaan tasaerissä toimilupakauden viiden ensimmäisen vuoden aikana. Samoin Liikenne- ja viestintävirasto perii vuonna 2009 toteutetun huutokaupan tuloksen perusteella toimiluvan saaneilta teleyrityksiltä lain edellyttämän toimilupamaksun. Lisäksi momentille arvioidaan kertyvän sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 288 §:n perusteella perittäviä markkinaehtoisia taajuusmaksuja 3 400 000 euroa.

2021 talousarvio	43 181 000
2020 IV lisätalousarvio	4 332 000
2020 talousarvio	39 183 000
2019 tilinpäätös	23 696 211

05. Eräät liikenteen maksut

Momentille arvioidaan kertyvän 33 051 000 euroa.

Selvitysosa: Lentoliikenteen valvontamaksu 17 513 000 euroa perustuu lakiin lentoliikenteen valvontamaksusta (1249/2005). Katsastustoiminnan valvontamaksu 7 438 000 euroa perustuu lakiin katsastustoiminnan valvontamaksusta (960/2013). Näistä toiminnoista aiheutuvat menot on otettu huomioon momentin 31.01.02 määrärahan mitoituksessa.

Tieliikenteen liikenneturvallisuusmaksu 8 100 000 euroa perustuu lakiin liikenneturvallisuusmaksusta (471/2016). Tästä toiminnasta aiheutuvat menot on otettu huomioon momentin 31.20.51 määrärahan mitoituksessa.

2021 talousarvio	33 051 000
2020 IV lisätalousarvio	-5 700 000
2020 talousarvio	26 329 000
2019 tilinpäätös	24 449 455

06. Väylämaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 48 100 000 euroa.

Selvitysosa: Väylämaksu perustuu väylämaksulakiin (1122/2005), jonka perusteella Suomen vesialueella kauppamerenkulkua harjoittavasta aluksesta suoritetaan valtiolle väylämaksua.

Väylämaksun puolitusta jatketaan vuonna 2021. Vuoden 2021 arvio väylämaksukertymästä perustuu vuoden 2020 toteutuma-arvioon 50,16 milj. euroa sekä siihen, että liikennemäärän arvioidaan olevan koronakriisistä johtuen hieman normaalia vähäisempää vielä vuonna 2021.

2021 talousarvio	48 100 000
2020 talousarvio	50 160 000
2019 tilinpäätös	52 161 593

09. Muut verotulot

Momentille arvioidaan kertyvän 10 455 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan kaikki sellaiset verot ja veronluonteiset tulot, joiden osalta ei ole katsottu kertymän vähäisyyden vuoksi tarpeelliseksi pitää omaa tulomomenttia. Momentille kertyy lähinnä ennen vuotta 2014 voimassa olleiden veroperusteiden mukaisia veroja ja maksuja.

Momentille tuloutetaan myös lakiin säätiön valvontamaksusta (1048/2013) ja lakiin tilintarkastajan vuosimaksusta ja laadunvalvonnan maksuista (1512/2015) perustuvat tulot. Näillä maksuilla rahoitettavat menot on otettu huomioon momentilla 32.01.07.

Lisäksi momentille tuloutetaan yksityisten sosiaalipalveluiden vuosimaksut, yksityisen terveydenhuollon vuosimaksut ja alkoholivalvonnan vuosimaksut. Näillä maksuilla rahoitetut menot on otettu huomioon momentilla 28.40.01.

2021 talousarvio	10 455 000
2020 IV lisätalousarvio	555 000
2020 talousarvio	8 900 000
2019 tilinpäätös	6 027 394

10. Sähkö- ja maakaasuverkkomaksut ja Perämeren tuulivoima-alueella perittävä tuulivoimamaksu

Momentille arvioidaan kertyvän 4 040 000 euroa.

Selvitysosa: Sähkö- ja maakaasuverkkomaksut perustuvat lakiin sähkö- ja maakaasuverkkomaksuista (950/2012). Verkkomaksuilla rahoitettavat menot on otettu huomioon momentilla 32.01.09.

Perämeren tuulivoima-alueelta perittävä tuulivoimamaksu perustuu lakiin tuulivoiman kompensatioalueista (490/2013).

2021 talousarvio	4 040 000
2020 talousarvio	4 330 000
2019 tilinpäätös	4 193 152

11. Rahoitusvakausviraston hallintomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 3 397 000 euroa.

Selvitysosa: Maksu perustuu Rahoitusvakausviraston hallintomaksusta annettuun lakiin (1197/2014). Momentille tuloutetaan Rahoitusvakausviraston luottolaitoksilta ja sijoituspalveluyrityksiltä perimät hallintomaksut, joilla katetaan viraston toiminnasta aiheutuvat kulut.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.92.03.

2021 talousarvio	3 397 000
2020 talousarvio	3 635 000
2019 tilinpäätös	4 150 532

12. Säteilytoimintaverot

Momentille arvioidaan kertyvän 2 550 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat säteilylaissa (859/2018) tarkoitettuja valvontamaksuja.

Säteilyturvakeskuksen perimät veronluonteiset valvontamaksut perustuvat tarkastustoiminnan toteutuneisiin kustannuksiin pohjautuvaan kustannusarvioon. Veron määrää tarkistetaan tarvittaessa kustannustason muuttuessa.

11.19

61

2021 talousarvio	2 550 000
2020 talousarvio	2 271 000
2019 tilinpäätös	2 176 155

Osasto 12

SEKALAISET TULOT

Selvitysosa:

Osaston tuloarviot vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
23. Valtioneuvoston kanslia	538	150	50	-100	-67
99. Valtioneuvoston kanslian muut tulot	538	150	50	-100	-67
24. Ulkoministeriön hallinnonala	47 663	59 402	25 748	-33 654	-57
20. Tiede- ja kulttuuri- instituuttikiinteistöjen vuokratulot	964	978	987	9	1
99. Ulkoministeriön hallinnonalan tulot	46 698	58 424	24 761	-33 663	-58
25. Oikeusministeriön hallinnonala	156 232	148 050	150 650	2 600	2
10. Tuomioistuintulot	42 753	44 900	44 900	—	0
15. Yleisen edunvalvonnan tulot	26 894	27 400	29 000	1 600	6
20. Ulosottomaksut	83 796	73 000	74 000	1 000	1
99. Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot	2 788	2 750	2 750	—	0
26. Sisäministeriön hallinnonala	28 548	34 385	30 764	-3 621	-11
98. EU:lta saatavat tulot	18 266	32 435	28 814	-3 621	-11
99. Sisäministeriön hallinnonalan muut tulot	10 281	1 950	1 950	—	0
27. Puolustusministeriön hallinnonala	11 882	3 526	3 718	192	5
(01.) Puolustushallinnon rakennuslaitoksen tulot	33	8	—	-8	-100
20. Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojalti- maksuista	18	18	18	—	0

Osaston tuloarviot vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
99. Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot	11 831	3 500	3 700	200	6
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	2 401 786	2 447 808	2 484 764	36 956	2
11. Kuntien osuudet verotus- kustannuksista	127 520	127 958	131 128	3 170	2
12. Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista	24 540	24 624	25 234	610	2
13. Evankelisluterilaisten seura- kuntien osuudet verotus- kustannuksista	14 023	14 071	14 419	348	2
20. Valtion tieto- ja viestintä- tekniikkakeskuksen eräät tulot	9 658	11 440	11 440	—	0
(25.) Metallirahatulot	6 926	—	—	—	0
50. Siirto valtion eläke- rahastosta	1 893 903	1 939 507	1 948 874	9 367	0
51. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläke- menojen hyvitykset	235 385	256 728	276 174	19 446	8
52. Vakuutusmaksuja vastaavat maksut	17 860	18 630	18 095	-535	-3
60. Työturvallisuusmaksu	882	850	900	50	6
92. Euroopan unionin perinteisten omien varojen kantopalkkiot	37 572	37 700	42 000	4 300	11
93. Euroopan unionilta saatavat tulot matkamenojen korvaamiseen	3 033	2 300	2 500	200	9
99. Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot	30 482	14 000	14 000	—	0
29. Opetus- ja kulttuuri- ministeriön hallinnonala	599 910	593 000	438 700	-154 300	-26
70. Opintotukitoiminnan tulot	23 231	21 000	20 000	-1 000	-5
88. Opetus- ja kulttuuri- ministeriön osuus rahapeli- toiminnan tuotoista	563 814	568 000	414 700	-153 300	-27
99. Opetus- ja kulttuuri- ministeriön hallinnonalan muut tulot	12 864	4 000	4 000	—	0
30. Maa- ja metsätalous- ministeriön hallinnonala	964 241	991 501	926 083	-65 418	-7
01. EU:n maataloustuki- rahastosta saatavat tulot	528 373	536 970	536 970	—	0
02. Maaseudun kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	348 464	370 000	310 000	-60 000	-16

Osaston tuloarviot vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
03. Elinkeinokalatalouden kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	10 562	10 000	15 000	5 000	50
04. EU:lta saatavat muut tulot	395	340	340	—	0
20. Maa- ja metsätalousministeriön osuus rahapeli-toiminnan tuotosta	40 088	40 500	29 600	-10 900	-27
40. Vesioikeudelliset kala-talousmaksut	2 875	3 200	3 300	100	3
41. Tenojoen kalastuslupa-maksut	551	620	620	—	0
42. Hirvieläinten metsästys-maksut	5 597	5 600	5 600	—	0
44. Kalastonhoitomaksut	8 903	8 561	8 900	339	4
45. Riistanhoitomaksut	11 880	11 710	11 753	43	0
99. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut tulot	6 552	4 000	4 000	—	0
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	10 049	3 350	51 880	48 530	1449
10. Hallinnonalan virastojen tulot	7 210	2 500	51 030	48 530	1941
99. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut tulot	2 839	850	850	—	0
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	553 620	635 734	546 320	-89 414	-14
20. Turvallisuus- ja kemikaali-viraston tulot	3 274	2 724	2 650	-74	-3
(30.) Siirrot valtion talousarvion ulkopuolisista rahastoista	58 246	—	—	—	0
31. Palkkaturvamaksujen palautukset	25 669	31 810	31 770	-40	0
50. EU:n alue- ja rakenne-politiikan ja muista koheesiopolitiikan rahastoista saatavat tulot	162 872	190 000	200 000	10 000	5
99. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan muut tulot	303 559	411 200	311 900	-99 300	-24
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	620 501	579 500	601 950	22 450	4
02. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tulot	1 907	1 600	1 600	—	0
03. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen tulot	0	100	100	—	0

Osaston tuloarviot vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
90. Sosiaali- ja terveys- ministeriön osuus rahapeli- toiminnan tuotosta	494 650	473 400	433 000	-40 400	-9
98. Valtionapujen palautukset	123 133	103 200	163 200	60 000	58
99. Sosiaali- ja terveys- ministeriön hallinnonalan muut tulot	812	1 200	4 050	2 850	238
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	81 137	8 350	3 650	-4 700	-56
10. Korvaukset ympäristö- vahinkojen torjuntatoimista	2 168	1 350	150	-1 200	-89
20. Siirto Valtion asunto- rahastosta	78 250	6 000	2 500	-3 500	-58
99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot	719	1 000	1 000	—	0
39. Muut sekalaiset tulot	568 117	401 000	453 000	52 000	13
01. Sakkotulot ja tulot hallinnollisista maksu- seuraamuksista	122 628	130 000	167 000	37 000	28
02. Verotukseen liittyvät korko- tulot	56 530	64 000	79 000	15 000	23
04. Siirrettyjen määrärahojen peruutukset	377 685	200 000	200 000	—	0
10. Muut sekalaiset tulot	11 273	7 000	7 000	—	0
Yhteensä	6 044 223	5 905 756	5 717 277	-188 479	-3

23. Valtioneuvoston kanslia

99. Valtioneuvoston kanslian muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 50 000 euroa.

Selvitysosa: Tulokertymässä otetaan huomioon ne valtioneuvoston kanslian ja oikeuskanslerinviraston tulot, joita varten ei ole erillistä tulomomenttia tai joita ei oteta huomioon nettotutettavina tuloina tai ei voida hyvittää menomomentille.

2021 talousarvio	50 000
2020 talousarvio	150 000
2019 tilinpäätös	537 907

24. Ulkoministeriön hallinnonala

20. Tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen vuokratulot

Momentille arvioidaan kertyvän 987 000 euroa.

Selvitysosa: Ulkomailla sijaitsevat valtion omistamat tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöt siirtyivät ulkoministeriön omistajahallintaan 1.1.2017. Kiinteistöt ovat Villa Lante ja asunto Roo-massa, Suomen Ranskan instituutti Pariisissa, Pohjoismaiden paviljonki (kolmasosa) ja Suomen Aalto-paviljonki Venetsian biennaalialueella sekä Suomen Ateenan instituutti asuntoloinen. Kiinteistöt on vuokrattu suomalaisille tiede- ja kulttuurisäätiöille niiden toimintaan ulkomailla.

Instituuttikiinteistöjen ylläpito- ja korjausmenot on budjetoitu momentille 24.01.20.

2021 talousarvio	987 000
2020 talousarvio	978 000
2019 tilinpäätös	964 237

99. Ulkoministeriön hallinnonalan tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 24 761 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät hallinnonalan viisumien käsittelymaksuista, kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen ja maksuosuuksien sekä kehitysavun palautuksista, YK:n sotilaallisesta kriisinhallinnasta maksamista palkkausmenokorvauksista, konsulisuojeludirektiivin (EU) 2015/637 johdosta toisilta jäsenvaltioilta mahdollisesti saatavista korvauksista, sekä muista tuloista, joita ei ole nettoutettu hallinnonalan menomomenteille.

Tuloista 1 881 000 euroa on EU:n osuus ministeriön kanssa tehtävistä yhteistoimintahankkeista. Yhteistoimintahankkeista saatavilla tuloilla katetaan ao. yhteistoimintahankkeiden menot, jotka budjetoidaan momentille 24.30.66.

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Viisumien käsittelymaksut	19 000 000
Kehitysyhteistyön yhteistoimintahankkeiden tulot	1 881 000
Sotilaallisen kriisinhallinnan palkkausmenokorvaukset YK:lta	2 380 000
Muut tulot	1 500 000
Yhteensä	24 761 000

2021 talousarvio	24 761 000
2020 IV lisätalousarvio	-7 700 000
2020 talousarvio	58 424 000
2019 tilinpäätös	46 698 411

25. Oikeusministeriön hallinnonala

10. Tuomioistuintulot

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 44 900 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon myyntisaamisten poistot.

Selvitysosa: Tulot perustuvat tuomioistuinmaksulakiin (1455/2015), oikeusministeriön asetukseen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista (1744/2015) sekä oikeusministeriön asetukseen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista vuosina 2019—2021 (1385/2018).

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	42 728	44 790	44 790
— muut tuotot	25	110	110
Tuotot yhteensä	42 753	44 900	44 900
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	63 232	64 000	64 000
— osuus yhteiskustannuksista	28 174	30 000	30 000
Kustannukset yhteensä	91 406	94 000	94 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-48 653	-49 100	-49 100
Kustannusvastaavuus, %	47	48	48
2021 talousarvio			44 900 000
2020 talousarvio			44 900 000
2019 tilinpäätös			42 753 151

15. Yleisen edunvalvonnan tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 29 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat lakiin holhoustoimesta (442/1999), lakiin valtion oikeusapuja edunvalvontapiireistä (477/2016) ja valtioneuvoston asetukseen edunvalvojan palkkion suuruudesta (696/2012).

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	26 870	27 400	29 000
— muut tuotot	24	-	-
Tuotot yhteensä	26 894	27 400	29 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	25 425	24 800	27 000
— osuus yhteiskustannuksista	9 443	7 500	10 000
Kustannukset yhteensä	34 868	32 300	37 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-7 974	-4 900	-8 000
Kustannusvastaavuus, %	77	85	78

2021 talousarvio	29 000 000
2020 IV lisätalousarvio	800 000
2020 talousarvio	27 400 000
2019 tilinpäätös	26 894 204

20. Ulosottomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 74 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat lakiin ulosottomaksuista (34/1995) ja vastaavaan asetukseen (35/1995).

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	83 648	72 800	73 800
— muut tuotot	148	200	200
Tuotot yhteensä	83 796	73 000	74 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	53 641	48 000	50 000
— osuus yhteiskustannuksista	18 814	13 000	13 000
Kustannukset yhteensä	72 455	61 000	63 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	11 341	12 000	11 000
Kustannusvastaavuus, %	116	120	117

2021 talousarvio	74 000 000
2020 talousarvio	73 000 000
2019 tilinpäätös	83 796 364

99. Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 2 750 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat oikeusministeriön asetukseen oikeusministeriön ja eräiden hallinnonalalla toimivien viranomaisten maksullisista suoritteista vuosina 2019—2020 (1290/2018) ja oikeusministeriön asetukseen eräistä tietosuojavaltuutetun toimiston maksullisista suoritteista (1382/2018). Lisäksi momentille kertyvät ulosottoaaren (705/2007) mukaiset valtiolle tilitettävät vähäiset ulosottovarat sekä konkurssilain (120/2004) mukaan valtiolle tilitettävät velkojen menettämät jako-osuudet.

2021 talousarvio	2 750 000
2020 talousarvio	2 750 000
2019 tilinpäätös	2 788 083

26. Sisäministeriön hallinnonala

98. EU:lta saatavat tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 28 814 000 euroa.

Momentille tuloutetaan Euroopan unionin

1) rahoitusohjelmakauden 2014—2020 sisäisen turvallisuuden rahaston ja turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston maksut ja korvaukset

2) rahoitusohjelmakauden 2021—2027 turvapaikka- ja maahanmuuttorahaston, yhdenmetyt raja-turvallisuuden rahaston raja- ja viisumirahoitusvälineen ja sisäisen turvallisuuden rahaston maksut ja korvaukset Suomelle.

Tulot budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Suomeen vuoden 2021 aikana tuloutuvaksi arvioitu kertymä koostuu lähinnä sisäisen turvallisuuden rahaston ja turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston ennakkomaksuista ja uudelleensijoitettujen henkilöiden sekä teknisen avun maksatushakemukseen perustuvista korvauksista.

Rahoitusohjelmakauden 2014—2020 sisäisen turvallisuuden rahaston ja turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston tuloista tehtävät maksatukset on budjetoitu momentille 26.01.24. Rahoitusohjelmakauden 2014—2020 alaisten rahastojen tulot ja menot tasapainottuvat ohjelmien loppuun mennessä.

Koko ohjelmakauden 2014—2020 arvioidut rahoitusosuudet (1 000 euroa)

Rahastot	
Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto AMIF, perusosa	26 531
AMIF uudelleensijoittamisen määräraha	48 300
AMIF sisäiset siirrot	12 468
AMIF hätärahoitus	7 600
AMIF Turkista uudelleensijoitettavat syyrialaiset	6 727
Sisäisen turvallisuuden rahasto ISF, ulkorajoja ja viisumipolitiikkaa koskeva rahoitusväline, perusosa ISF-B	45 859
ISF-B Merivenehankinta	8 100
ISF-B EES-lisärahoitus	6 413
ISF-B ETIAS-lisärahoitus	3 217
ISF-B SIS-lisärahoitus	1 227
Sisäisen turvallisuuden rahasto ISF, poliisiyhteistyötä, rikollisuuden ehkäisemistä ja torjuntaa sekä kriisinhallintaa koskeva rahoitusväline ISF-P	17 861
Yhteensä	184 303

Rahoitusohjelmakauden 2021—2027 rahastojen tuloja vastaavat maksatukset on budjetoitu momentille 26.01.26. Tuloarviosta uuden ohjelmakauden tuloja arvioidaan olevan noin 6,8 milj. euroa ja muodostuvat lähinnä ennakkomaksuista. Suomen uuden ohjelmakauden saantojen, jotka tuloutetaan tälle momentille, arvioidaan kaikkiaan ohjelmakaudella olevan noin 220 milj. euroa, minkä lisäksi uudelleensijoituksista maksetaan korvauksia (kertakorvaus 6 000 euroa/henkilö tai 10 000 euroa/henkilö).

2021 talousarvio	28 814 000
2020 talousarvio	32 435 000
2019 tilinpäätös	18 266 394

99. Sisäministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 950 000 euroa.

*Selvitysosa:***Tulojen arvioitu kertymä (euroa)**

Raja- ja merivartiovirasto Frontexilta saadut maastapoistamislentojen korvaukset	1 500 000
Vastaanottokeskuksille myönnettyjen määrärahojen palautukset	350 000
Takavarikoitujen esineiden myyntitulot	50 000
Muut tulot	50 000
Yhteensä	1 950 000
2021 talousarvio	1 950 000
2020 talousarvio	1 950 000
2019 tilinpäätös	10 281 364

27. Puolustusministeriön hallinnonala

(01.) Puolustushallinnon rakennuslaitoksen tulot

Selvitysosa: Momentti ja sen tuloarvio ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2020 talousarvio	8 000
2019 tilinpäätös	32 952

20. Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojaltimaksuista

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 18 000 euroa.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää irtaimen omaisuuden hankinta- ja huoltomenoihin, kotimaisen puolustusteollisuuden kanssa tehtävistä materiaalin vaihtosopimuksista aiheutuviin menoihin sekä irtaimen omaisuuden myynnistä aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot ovat irtaimen omaisuuden myyntituloja, häviämiskorvauksia sekä Puolustusvoimien rahoittamasta tuotekehityksestä perittäviä rojaltimaksuja.

Tulot ja menot (euroa)

Bruttotulot	
Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä, häviämiskorvauksista ja rojaltimaksuista	2 860 000
Bruttomenot	
Irtaimen omaisuuden myynti-, hankinta- ja huoltomenot	2 842 000
Nettotulot	18 000
2021 talousarvio	18 000
2020 talousarvio	18 000
2019 tilinpäätös	18 000

99. Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 3 700 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot ovat YK:n suorittamia kustannusten korvauksia kriisinhallintaoperaatioista ja niissä muille osanottajamaille tuotetuista palveluista perittyjä maksuja, hankintaennakkojen viivästyskorkoja, FMS-maksujärjestelyjen palautuksia ja korkotuottoja sekä hallinnonalan kirjanpitoyksikköjen sellaisia tuloja, joita ei ole budjetoitu muille momenteille.

2021 talousarvio	3 700 000
2020 talousarvio	3 500 000
2019 tilinpäätös	11 830 807

28. Valtiovarainministeriön hallinnonala

11. Kuntien osuudet verotuskustannuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 131 128 000 euroa.

2021 talousarvio	131 128 000
2020 talousarvio	127 958 000
2019 tilinpäätös	127 520 493

12. Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 25 234 000 euroa.

2021 talousarvio	25 234 000
2020 talousarvio	24 624 000
2019 tilinpäätös	24 540 026

13. Evangelisluterilaisten seurakuntien osuudet verotuskustannuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 14 419 000 euroa.

2021 talousarvio	14 419 000
2020 talousarvio	14 071 000
2019 tilinpäätös	14 022 872

20. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen eräät tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 11 440 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen kehittämis- ja laajennusinvestointeja varten osoitetun määrärahan käyttöä vastaavaan, useammalle vuodelle jaksoitettuun tuloutukseen.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.20.10.

2021 talousarvio	11 440 000
2020 talousarvio	11 440 000
2019 tilinpäätös	9 658 257

50. Siirto valtion eläkerahastosta

Momentille arvioidaan kertyvän 1 948 874 000 euroa.

Siirron kuukausittaisen määrän päättää Valtion Eläkerahasto.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Siirrosta säädetään valtion eläkerahastosta annetun lain (1297/2006) 6 § 1 momentissa. Valtion eläkerahastosta siirretään vuosittain valtion talousarvioon määrä, joka on 40 % lain piiriin kuuluvaan palvelukseen perustuvista eläkkeistä aiheutuvasta vuotuisesta menosta.

Tuloarvio on laskettu vuodelle 2021 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (2637).

2021 talousarvio	1 948 874 000
2020 talousarvio	1 939 507 000
2019 tilinpäätös	1 893 903 129

51. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen hyvitykset

Momentille arvioidaan kertyvän 276 174 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Momentille kertyy tuloja muiden eläkelaitosten valtiolle suorittamina niiden vastuulla olevien eläkemenojen korvauksena julkisten alojen eläkelain (81/2016) nojalla.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.50.63.

Tuloarvio on laskettu vuodelle 2021 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (2637).

2021 talousarvio	276 174 000
2020 talousarvio	256 728 000
2019 tilinpäätös	235 384 935

52. Vakuutusmaksuja vastaavat maksut

Momentille arvioidaan kertyvän 18 095 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät Valtiokonttorista annetun lain (305/1991) perusteella valtion virastoilta ja laitoksilta sekä valtion liikelaitoksilta perittävistä Valtiokonttorin suorittamista tapaturmakorvauksista, ryhmähenkivakuutusta vastaavista eduista, liikennevahinkokorvauksista sekä muita korvauksia vastaavista maksuista.

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Tapaturmat (tapaturmamaksut)	15 000 000
Ryhmähenkivakuutusta vastaava etu	960 000
Vanhat liikelaitokset	35 000
Työvoimapalvelulaki, maahanmuutto, lautamiehet	600 000
Liikennevahingot	1 500 000
Yhteensä	18 095 000

2021 talousarvio	18 095 000
2020 talousarvio	18 630 000
2019 tilinpäätös	17 860 447

60. Työturvallisuusmaksu

Momentille arvioidaan kertyvän 900 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloarvio perustuu lakiin työsuojelurahastosta (407/1979), työtapaturma- ja ammattitautilakiin (459/2015) ja lakiin Valtiokonttorista (305/1991). Tuloarvio lasketaan siten, että se on 0,23 promillea valtion henkilöstölle maksetuista palkoista.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.60.10.

2021 talousarvio	900 000
2020 talousarvio	850 000
2019 tilinpäätös	881 931

92. Euroopan unionin perinteisten omien varojen kantopalkkiot

Momentille arvioidaan kertyvän 42 000 000 euroa.

Selvitysosa: Euroopan unionin neuvoston tekemän omien varojen päätöksen (2014/335/EU) mukaan jäsenvaltiot saavat unionin puolesta keräämiään tullituloja, maatalousmaksuja ja so-kerikustannuksia EU:lle tilittäessään vähentää kertyneistä tuloista 20 % jäsenvaltiolle aiheutuvi-en keruukustannusten kattamiseen.

2021 talousarvio	42 000 000
2020 talousarvio	37 700 000
2019 tilinpäätös	37 572 393

93. Euroopan unionilta saatavat tulot matkamenojen korvaamiseen

Momentille arvioidaan kertyvän 2 500 000 euroa.

Selvitysosa: Euroopan unioni maksaa matkamenojen korvauksen ennakoon jäsenmaille. Jäsenvaltio saa vuotuisen kokonaismäärärahan, joka on kullekin jäsenvaltiolle vahvistettu prosentuaalinen osuus EU:n talousarvion yleiset kokouskulut -alamomentin määrärahasta.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.92.20.

2021 talousarvio	2 500 000
2020 IV lisätalousarvio	700 000
2020 talousarvio	2 300 000
2019 tilinpäätös	3 033 117

99. Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 14 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Tulot perustuvat seuraaviin säädöksiin:

1) vakuutuskorvausten regressit: tapaturmavakuutuslaki (608/1948) ja sotilastapaturmalaki (1211/1990)

2) valtionperinnöt: perintökaari (40/1965)

3) liikelaitosten ottamista lainoista perityt takausmaksut: laki valtion lainanannosta sekä valtion-takauksesta ja valtioneuvoston (449/1988)

4) eläkkeiden palautukset: julkisten alojen eläkelaki (81/2016)

5) korvaus eräistä karttuneista eläkeosista: laki valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta (644/2003)

6) maksettujen oikeudenkäynnin viivästysshyvitysten perintätulot: laki oikeudenkäynnin viivästymisestä (362/2009).

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Vakuutuskorvausten regressit	2 500 000
Valtionperinnöt	6 000 000
Saadut maksut myönnettyistä takauksista	2 500 000
Eläkkeiden palautukset	300 000
Korvaus eräistä karttuneista eläkeosista	900 000
Maksettujen oikeudenkäynnin viivästysshyvitysten perintätulot	100 000
Muut tulot	1 700 000
Yhteensä	14 000 000

2021 talousarvio	14 000 000
2020 talousarvio	14 000 000
2019 tilinpäätös	30 482 093

29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala

70. Opintotukitoiminnan tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 20 000 000 euroa.

Selvitysosa:

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Vuonna 2021 maksettujen takausvastuiden lyhennykset	1 500 000
Takausvastuusaatavien lisäys	15 500 000
Korkotulot	3 000 000
Yhteensä	20 000 000
2021 talousarvio	20 000 000
2020 talousarvio	21 000 000
2019 tilinpäätös	23 231 147

88. Opetus- ja kulttuuriministeriön osuus rahapelitoiminnan tuotoista

Momentille arvioidaan kertyvän 414 700 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloista 392 200 000 euroa on arpajaislain mukaisia Veikkaus Oy:n tuottoja ja 22 500 000 euroa rahapelitoiminnan jakamattomia voittovaroja. Tuloja vastaavasti momenteilta 29.40.53, 29.80.52, 29.90.50 ja 29.91.50 myönnetään määrärahoja urheilun ja liikuntakasvatuksen, tieteen, taiteen ja nuorisotyön edistämiseen.

Tuloarvion mitoituksessa on otettu huomioon Veikkaus Oy:n tuottoennusteen muutos vuodelle 2021.

2021 talousarvio	414 700 000
2020 talousarvio	568 000 000
2019 tilinpäätös	563 814 000

99. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 4 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot ovat hallinnonalan sellaisia tuloja, joita ei ole budjetoitu muille momenteille.

2021 talousarvio	4 000 000
2020 II lisätalousarvio	100 000
2020 I lisätalousarvio	900 000
2020 talousarvio	4 000 000
2019 tilinpäätös	12 864 443

30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala

01. EU:n maataloustukirahastosta saatavat tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 536 970 000 euroa.

Tulojen kohdentamisperusteena ovat EU:n toimielimen varainhoitovuonna tekemät maksupäätökset.

Selvitysosa: EU:n yhteisen maatalouspolitiikan ja kalastuspolitiikan toteuttamiseksi Suomen osuuden Euroopan maatalouden tukirahastosta (maataloustukirahasto) arvioidaan olevan yhteensä 537 070 000 euroa. Kun tästä arvioidaan tuloutettavan talousarvion ulkopuoliseen maatalouden interventiorahastoon 100 000 euroa, momentille arvioidaan tuloutuvan 536 970 000 euroa.

Tulokertymässä ei ole otettu huomioon Ahvenanmaan tuloja sen toimivaltaan kuuluvien tehtävien osalta.

Arvio maataloustukirahaston tuloista

	milj. euroa	vastaavia menoja momenteilla
Talousarvioon		
EU-tulotuki	525,000	30.20.41
EU-yksityisen varastoinnin tuki	1,200	30.20.41
Koulujakelujärjestelmä	5,430	30.20.46
Tuottajaorganisaatiot	3,000	30.20.46
Mehiläistuotteiden tuotannon ja kaupan pitämisen edistäminen (ent. hunajantuotanto)	0,140	30.20.46
Menekinedistäminen	2,200	30.20.46
Yhteensä	536,970	
		Maatalouden interventio- rahastossa
Maatalouden interventiorahastoon	0,100	
Kaikki yhteensä	537,070	

2021 talousarvio	536 970 000
2020 talousarvio	536 970 000
2019 tilinpäätös	528 373 173

02. Maaseudun kehittämiseen saatavat tulot EU:lta

Momentille arvioidaan kertyvän 310 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Tulokertymä sisältää Euroopan komission Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksamat välimaksut, joilla korvataan ohjelmakauden 2014—2020 ja siirtymäkauden 2021 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmassa valtion talousarvion momenteilta 30.10.40, 30.10.43, 30.10.64, 30.20.43 ja 30.20.44 maaseuturahaston rahoitusosuuksina maksetut menot.

2021 talousarvio	310 000 000
2020 talousarvio	370 000 000
2019 tilinpäätös	348 464 213

03. Elinkeinokalatalouden kehittämiseen saatavat tulot EU:lta

Momentille arvioidaan kertyvän 15 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Euroopan meri- ja kalatalousrahastosta (EMKR) arvioidaan tuloutuvan ohjelmakauden 2014—2020 tuloja yhteensä 10 000 000 euroa sekä uuden ohjelmakauden 2021—2017 ennakkomaksua 5 000 000 euroa.

EU:lta saatavien tulojen mitoituksessa on otettu huomioon myös Ahvenanmaan osuus.

2021 talousarvio	15 000 000
2020 talousarvio	10 000 000
2019 tilinpäätös	10 561 672

04. EU:lta saatavat muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 340 000 euroa.

Selvitysosa: Momentin tuloina on otettu huomioon EU:lta maa- ja metsätalousministeriön tehtäväalueelle tuloutuvat muut kuin momenteille 12.30.01 ja 12.30.02 sekä laitosten rahoittamiin hankkeisiin liittyvät tulot. Tuloarvioon ei sisälly momentille 30.20.01 nettobudjetoitua kasvintuhoojien kartoitusohjelmien rahoitusta. Tulot kertyvät EU-säädösten mukaisesti.

Arvio tuloista

	euroa	momentti
Eläintaudit ja kasvintuhoojat, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 652/2014, josta	340 000	
— TSE-, AI-, ASF-ohjelmat ja mikrobilääkeresistenssiseurantaohjelma	171 000	30.20.01
— Rabies-ohjelma	169 000	30.20.20

Momentille tuloutuvat eläintautien osalta EU:n osarahoittamien TSE-, AI-, ASF- ja mikrobilääkeresistenssiseurantaohjelmien, rabies-ohjelman tukemisesta sekä kasvintuhoojien hävittämistä aiheutuvista toimenpiteistä EU:lta saatavat tulot.

2021 talousarvio	340 000
2020 talousarvio	340 000
2019 tilinpäätös	395 122

20. Maa- ja metsätalousministeriön osuus rahapelitoiminnan tuotosta

Momentille arvioidaan kertyvän 29 600 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot perustuvat arpajaislakiin (1047/2001). Veikkaus Oy:n tuotoista kohdennetaan 4 % hevoskasvatukseen ja hevosurheilun edistämiseen. Tuloja vastaavasti määrärahaa käytetään hevoskasvatukseen ja hevosurheilun edistämiseen (mom. 30.10.54). Tuottojen käyttämisestä hevoskasvatukseen ja hevosurheilun edistämiseen annetun valtioneuvoston asetuksen (14/2017) mukaisten käyttötarkoitusten lisäksi määrärahaa voidaan tuloja vastaavasti käyttää 168 000 euroa hevostalouden tutkimukseen (mom. 30.01.05) sekä 240 000 euroa hevostalouden edistämiseen tarkoitettujen avustusten myöntämisestä aiheutuviin kuluihin (mom. 30.01.01).

2021 talousarvio	29 600 000
2020 talousarvio	40 500 000
2019 tilinpäätös	40 088 330

40. Vesioikeudelliset kalatalousmaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 3 300 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät vesilain (587/2011) 3 luvun 14 ja 22 §:n sekä ympäristönsuojelulain (527/2014) nojalla määrätyistä kalatalousmaksuista sekä muista vastaavista maksuista. Vastaavat menot on merkitty momentille 30.40.20.

2021 talousarvio	3 300 000
2020 talousarvio	3 200 000
2019 tilinpäätös	2 874 936

41. Tenojoen kalastuslupamaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 620 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat Tenojoen vesistöissä Norjan kanssa tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja soveltamisesta annetun lain (176/2017) sekä siihen liittyvien valtioneuvoston asetusten (195/2017 ja 196/2017) mukaisista kalastuslupamaksuista. Vuoden 2020 tulokertymää vastaavista menoista valtiolle kuuluva osuus on merkitty momentille 30.40.22 sekä kalastuskunnille ja muille yksityisille vesialueen omistajille kuuluva osuus momentille 30.40.40.

2021 talousarvio	620 000
2020 talousarvio	620 000
2019 tilinpäätös	550 868

42. Hirvieläinten metsästysmaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 5 600 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 4 §:n mukaisista pyyntilupamaksuista saatavina tuloina. Aikuisen hirven pyyntilupamaksu on 120 euroa ja hirvenvasan 50 euroa. Maksujen taso säilyy ennallaan. Vuonna 2021 arvioidaan hirvien pyyntilupamaksuja tuloutuvan 4,950 milj. euroa ja valkohäntäpeurojen pyyntilupamaksutuloja 0,650 milj. euroa. Tuloja vastaavasti määrärahaa osoitetaan riistavahinkolain (105/2009) mukaisiin menoihin 5,600 milj. euroa momentilla 30.40.41.

2021 talousarvio	5 600 000
2020 talousarvio	5 600 000
2019 tilinpäätös	5 597 309

44. Kalastonhoitomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 8 900 000 euroa.

Selvitysosa: Vuonna 2021 kalastonhoitomaksuja arvioidaan kertyvän 8 900 000 euroa. Arvio perustuu vuoden 2019 valtion tilinpäätöksen mukaisiin kalastonhoitomaksujen kertymään.

2021 talousarvio	8 900 000
2020 talousarvio	8 561 000
2019 tilinpäätös	8 903 260

45. Riistanhoitomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 11 753 000 euroa.

Selvitysosa: Jokaisen, joka harjoittaa metsästystä tai toimii metsästyslain (615/1993) 30 §:ssä tarkoitettuna metsästyksen johtajana, on metsästysvuosittain suoritettava valtiolle riistanhoitomaksu. Riistanhoitomaksun suuruus on 39 euroa ja alle 18-vuotiailta 20 euroa. Arvioitu metsästäjämäärä vuodelle 2021 on noin 305 589, josta alle 18-vuotiaiden määrä on noin 8 670. Arvioitu kertymä on 11 753 000 euroa. Riistatalouden edistämiseen käytettävät menot on merkitty momentille 30.40.50.

2021 talousarvio	11 753 000
2020 talousarvio	11 710 000
2019 tilinpäätös	11 880 499

99. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 4 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulokertymässä otetaan huomioon ne hallinnonalan tulot ja takaisinperinnät, joita varten ei ole erillistä tulomomenttia tai joita ei oteta huomioon nettoutettavina tuloina tai ei voida hyvittää menomomentille.

2021 talousarvio	4 000 000
2020 talousarvio	4 000 000
2019 tilinpäätös	6 552 103

31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala

10. Hallinnonalan virastojen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 51 030 000 euroa.

EU:n suoran tuen tuloutukset budjetoidaan maksuperusteisena.

Momentille budjetoidaan myös tulot, joita elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset saavat liikenteen harjoittajilta käyttöoikeussopimuksella järjestämästään linja-autoliikenteestä.

Selvitysosa: Tuloarvioon sisältyy liikenteenohjausyhtiön (TMFG) Väylävirastolta lunastamasta omaisuudesta saatavat tulot. Lisäksi tuloina huomioidaan muiden osapuolten osuudet yhdessä valtion kanssa rahoitettavista väylähankkeista. Tuloarvioon sisältyvät myös lipputulot, jotka ELY-keskukset saavat bruttomallilla järjestämästään linja-autoliikenteestä sekä Kelan toisen asteen koulumatkatuen ELY-keskusten osuus ja lippu- ja maksujärjestelmään liittyviä muita tuloja.

Liikenteenohjausyhtiön (TMFG) Väylävirastolta lunastamasta omaisuudesta saatavien tulojen arvioidaan olevan 48,53 milj. euroa. Joukkoliikenteen lipputuloja arvioidaan kertyvän 2,5 milj. euroa.

2021 talousarvio	51 030 000
2020 IV lisätalousarvio	41 941 000
2020 talousarvio	2 500 000
2019 tilinpäätös	7 210 025

99. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 850 000 euroa.

Selvitysosa: Hallinnonalan muiden sekalaisten tulojen arvioidaan olevan noin 50 000 euroa.

Lentoliikenteen päästökauppadirektiivin (2008/101/EY) mukaisia tuloja arvioidaan kertyvän 800 000 euroa.

2021 talousarvio	850 000
2020 talousarvio	850 000
2019 tilinpäätös	2 838 912

32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala

20. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 2 650 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat suoritteisiin ja tuotteiden valvonnasta aiheutuneiden kustannusten korvauksiin, joista säädetään työ- ja elinkeinoministeriön asetuksessa Turvallisuus- ja kemikaaliviraston maksullisista suoritteista (1391/2018), lakiin vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005), kemikaalilakiin (599/2013), biosidivalmisteiden aset-

tamisesta saataville markkinoilla ja niiden käytöstä annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EU) N:o 528/2012, lakiin kasvinsuojeluaineista (1563/2011), kasvinsuojeluaineiden markkinoille saattamisesta sekä neuvoston direktiivien 79/117/ETY ja 91/414/ETY kumoamisesta annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EY) N:o 1107/2009, pesuaineista annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EY) N:o 648/2004, valtioneuvoston asetuksessa (837/2005) mainittujen poikkeushakemusten käsittelyyn, kaivoslakiin (621/2011), mittauslaitelakiin (707/2011), lakiin jalometallituotteista (1029/2000), painelaitelakiin (1144/2016), sähköturvallisuuslakiin (1135/2016), hissiturvallisuuslakiin (1134/2016), lakiin vaarallisten aineiden kuljetuksesta (719/1994), konttilakiin (762/1998), ympäristönsuojelulakiin (527/2014), lakiin pelastustoimen laitteista (10/2007), kuluttajaturvallisuuslakiin (920/2011), lakiin tuotteiden ekologiselle suunnittelulle ja energiamerkinnälle asetettavista vaatimuksista (1005/2008), lakiin vaarallisten aineiden käytön rajoittamisesta sähkö- ja elektroniikkalaitteissa (387/2013), lakiin kosmeettisista valmisteista (492/2013), maankäyttö- ja rakennuslakiin (132/1999) sekä jätelakiin (646/2011).

2021 talousarvio	2 650 000
2020 talousarvio	2 724 000
2019 tilinpäätös	3 274 165

31. Palkkaturvamaksujen palautukset

Momentille arvioidaan kertyvän 31 770 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat palkkaturvalain (866/1998) 31 §:n ja merimiesten palkkaturvalain (1108/2000) 29 §:n mukaisia työllisyysrahaston suorituksia sekä työnantajilta ja niiden konkursipesiltä kyseisen vuoden aikana takaisin perittyjen saatavien pääomia. Palkkaturvalain ja merimiesten palkkaturvalain mukaiset menot 32 000 000 euroa on budjetoitu momentille 32.30.52.

2021 talousarvio	31 770 000
2020 talousarvio	31 810 000
2019 tilinpäätös	25 669 047

50. EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muista koheesipolitiikan rahastoista saatavat tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 200 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Tulokertymä sisältää Euroopan komission maksamat Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahaston (ESR) maksut EU:n ohjelmakauden 2014—2020 Kestävää kasvua ja työtä 2014—2020 Suomen rakennerahasto-ohjelmaan sekä ohjelmakaudelle 2021—2027 laadittavaan alue- ja rakennepolitiikan ohjelmaan maksettavat EAKR:n, ESR:n sekä Oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) maksut.

Tulokertymä sisältää lisäksi Euroopan komission maksamat (EAKR) maksut EU:n ohjelmakauden 2014—2020 Suomen takausohjelmaan kasvuyritysten rahoituksen saatavuuden parantamiseksi sekä vähävaraisimmille suunnatun eurooppalaisen avun rahaston (FEAD) maksut Vähävaraisten avun toimenpideohjelmaan 2014—2020.

Tulot koostuvat Euroopan komission EU-ohjelmiin maksamista alku-, väli- ja loppumaksuista.

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)**2014—2020**

EAKR	112 000 000
ESR	76 000 000
FEAD	4 000 000

2021—2027

EAKR	4 000 000
ESR	3 000 000
JTF	1 000 000

Yhteensä	200 000 000
-----------------	--------------------

Momentin nimike on muutettu.

2021 talousarvio	200 000 000
2020 talousarvio	190 000 000
2019 tilinpäätös	162 871 510

99. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 311 900 000 euroa.

Selvitysosa:

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Business Finland -viraston tulot	2 300 000
Royalty-tulot	4 500 000
Palkkaturvapalautusten korot	1 000 000
Korontasaustoiminnan korkohyvitykset ja suojaustulot	99 600 000
Päästöoikeuksien huutokauppatulot	204 000 000
Muut tulot	500 000
Yhteensä	311 900 000

Momentille kertyy tuloja Business Finland -viraston osallistumisesta eurooppalaisiin yhteistyöhankkeisiin sekä rahoituksen takaisinperinnöistä ja vahingonkorvauksista. Vastaavat menot on merkitty momentille 32.20.40.

Royalty-maksuista saatavat tulot perustuvat lakiin valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa toisen omaksi valtion omistamia kivennäislöydöksiä sekä niiden hyväksikäyttöä varten tarvittavia maa-alueita (174/1940).

Palkkaturvapalautusten korot ovat palkkaturvalain (866/1998) 17 §:n ja merimiesten palkkaturvalain (1108/2000) 15 §:n mukaan palkkaturvana maksetuille määrille kertyviä korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentin mukaisia korkoja, jotka työnantaja tai tämän konkurssipesä on velvollinen maksamaan.

Korontasaustoiminnan korkohyvitykset liittyvät Suomen Vientiluotto Oy:n OECD-ehtoisten vienti- ja alusluottojen korontasaustoimintaan (1543/2011, 1137/1996).

Päästöoikeuksien huutokauppatulot perustuvat päästökauppalakiin (311/2011) sekä komission huutokauppa-asetukseen (EU) N:o 1031/2010.

2021 talousarvio	311 900 000
2020 IV lisätalousarvio	-84 000 000
2020 talousarvio	411 200 000
2019 tilinpäätös	303 558 760

33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala

02. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 600 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määrittämien perusteiden mukaisia alkoholilain (1102/2017) tarkoittamia lupa- ja valvontamaksuja, terveydensuojelulain (763/1994) 20 b ja 28 a §:ssä tarkoitettujen suoritteiden maksuja.

2021 talousarvio	1 600 000
2020 talousarvio	1 600 000
2019 tilinpäätös	1 906 961

03. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 100 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksesta annetun lain (668/2008) 7 §:n mukaisia maksuja ja sekalaisia tuloja.

Tulot kertyvät rokotteiden myynnistä ja välitystoiminnasta sekä sekalaisista tuloista. Vastaavat menot on merkitty momenteille 33.03.04 ja 33.70.20.

2021 talousarvio	100 000
2020 talousarvio	100 000
2019 tilinpäätös	—

90. Sosiaali- ja terveysministeriön osuus rahapelitoiminnan tuotosta

Momentille arvioidaan kertyvän 433 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat arpajaislain (1047/2001) 18 §:n mukaisia tuottoja. Tuloja vastaavasti momentilta 33.90.50 myönnetään 362 440 000 euroa avustuksina yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen sekä momenteilta 33.50.52, 55 ja 56 yhteensä 47 660 000 euroa valtion korvauksena sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin, eräisiin kuntoutustoiminnan menoihin ja rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menoihin. Edelleen viitaten momentin 33.50.51 perusteluihin tuloarvion mitoituksessa on otettu huomioon 20 000 000 euroa kunnille ja kuntayhtymille korvattavien avohuoltokustannusten kattamiseen. Tuloja vas-

taavasti momentilta 33.01.01 katetaan 2 900 000 euroa sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimivan sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskuskuksen hallinnollisia menoja.

2021 talousarvio	433 000 000
2020 II lisätalousarvio	5 000 000
2020 talousarvio	473 400 000
2019 tilinpäätös	494 650 000

98. Valtionapujen palautukset

Momentille arvioidaan kertyvän 163 200 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat sosiaali- ja terveydenhuollon ja sosiaalivakuutuksen erityislakien nojalla maksettujen valtionapujen ja valtion osuuksien palautuksia.

2021 talousarvio	163 200 000
2020 talousarvio	103 200 000
2019 tilinpäätös	123 132 668

99. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 4 050 000 euroa.

Selvitysosa:

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Kuntien avopalveluennakoiden palautukset (sotilasvammalaki 404/1948)	3 650 000
Sotilasvammakorvauksiin liittyvät regressit (sotilasvammalaki 404/1948)	300 000
Muut tulot	100 000
Yhteensä	4 050 000

2021 talousarvio	4 050 000
2020 talousarvio	1 200 000
2019 tilinpäätös	811 746

35. Ympäristöministeriön hallinnonala

10. Korvaukset ympäristövahinkojen torjuntatoimista

Momentille arvioidaan kertyvän 150 000 euroa.

Selvitysosa: Ympäristövahinkojen torjuntakustannuksista arvioidaan vahingonkorvausvelvollisilta saatavan korvauksina 150 000 euroa.

Öljysuojarahastosta annetun lain (1406/2004) 18 §:n mukaan öljysuojarahastosta voidaan korvata valtiolle pelastuslaissa tarkoitettuja alusöljyvahinkojen torjuntakaluston hankkimisesta ja torjuntavalmiuden ylläpidosta aiheutuneita kustannuksia. Öljysuojarahaston heikentyneen maksuvalmiuden vuoksi rahaston varoista ei toistaiseksi myönnetä harkinnanvaraisia korvauksia.

2021 talousarvio	150 000
2020 talousarvio	1 350 000
2019 tilinpäätös	2 167 969

20. Siirto Valtion asuntorahastosta

Momentille siirretään 2 500 000 euroa.

Selvitysosa: Rahastosta tehdään valtion lainanoton korkokustannuksiin ja rahaston omapää-omaeriin perustuva tuloutus valtion talousarvioon. Korollisen pääoman pohjana käytetään vuoden 2019 vahvistetun tilinpäätöksen mukaista omaa pääomaa, josta on vähennetty ne summat, yhteensä noin 1,35 mrd. euroa, jotka valtion talousarviosta on vuosina 1990—1993 siirretty rahastoon. Valtion lainanoton korkokustannuksena käytetään vuoden 2019 valtion euromääräisen pitkäaikaisen lainanoton efektiivistä, nimellistä korkokustannusta (0 %) siten, että sen muutoksesta on otettu huomioon puolet. Jälleenrahoituskoron lähtötaso on 0,23 %. Näin jälleenrahoitus-korko vuodelle 2021 on 0,12 %. Rahastosta tehtävää tuloutusta vähentää rahaston yhdystilin saldolle samoin perustein laskettu korko, joka on noin 3,1 milj. euroa.

2021 talousarvio	2 500 000
2020 talousarvio	6 000 000
2019 tilinpäätös	78 250 000

99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille arvioidaan kertyvän tuloja, jotka perustuvat ympäristöministeriön suoritteista annettuun maksuasetukseen (29/2016) ja Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen suoritteista annettuun maksuasetukseen (53/2016). Lisäksi momentille tuloutetaan ympäristöministeriön, Suomen ympäristökeskuksen ja Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen sekalaiset tulot.

Momentille tuloutetaan myös Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle kylmälaitteiden sekä sammu- tus- ja torjuntalaitteiden huoltajien ja jätehuollosta vastaavien pätevyysilmoituksista tulevat tulot.

2021 talousarvio	1 000 000
2020 talousarvio	1 000 000
2019 tilinpäätös	719 082

39. Muut sekalaiset tulot

01. Sakkotulot ja tulot hallinnollisista maksuseuraamuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 167 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan sakkorangaistuksista sekä rangaistusluonteisista hallinnollisista maksuseuraamuksista kertyvä tulot.

2021 talousarvio	167 000 000
2020 talousarvio	130 000 000
2019 tilinpäätös	122 627 833

02. Verotukseen liittyvät korkotulot

Momentille arvioidaan kertyvän 79 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan verotuksen toimittamiseen liittyvät korkotulot, kertyneet viivekorot ja jäämämaksut, verotilin viivästyskorot sekä verontilityslain mukaiset korkotulot. Momentille kertyvien erien korko on sidottu korkolain mukaiseen viitekorkoon.

2021 talousarvio	79 000 000
2020 IV lisätalousarvio	2 000 000
2020 talousarvio	64 000 000
2019 tilinpäätös	56 530 358

04. Siirrettyjen määrärahojen peruutukset

Momentille arvioidaan kertyvän 200 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan käyttämättä jääneet siirretyt siirtomäärärahat, joita tilinpäätöksessä ei enää voida siirtää seuraavalle vuodelle.

2021 talousarvio	200 000 000
2020 talousarvio	200 000 000
2019 tilinpäätös	377 685 439

10. Muut sekalaiset tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 7 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan sellaiset sekalaiset tulot, joita ei voida tulouttaa muille momenteille.

2021 talousarvio	7 000 000
2020 talousarvio	7 000 000
2019 tilinpäätös	11 273 316

Osasto 13

KORKOTULOT, OSAKKEIDEN MYYNTITULOT JA VOITON TULOUTUKSET

Selvitysosa:

Osaston tuloarviot vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
01. Korkotulot	46 600	44 181	47 287	3 106	7
04. Korot valtion lainoista liikelaitoksille	5 481	4 500	3 700	-800	-18
05. Korot muista lainoista	23 374	18 069	23 111	5 042	28
07. Korot talletuksista	367	1 800	100	-1 700	-94
09. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen ja valtion muille eläkelaitoksille maksamien ennakoiden korkotulot	17 377	19 812	20 376	564	3
03. Osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot	1 515 174	2 176 400	2 086 475	-89 925	-4
01. Osinkotulot, pääomanpalautukset ja osakkeiden myyntitulot	1 515 174	2 176 400	2 086 475	-89 925	-4
04. Osuus valtion rahalaitosten voitosta	143 000	100 000	100 000	—	0
01. Osuus Suomen Pankin voitosta	143 000	100 000	100 000	—	0
05. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	137 895	173 900	155 000	-18 900	-11
01. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	137 895	173 900	155 000	-18 900	-11
Yhteensä	1 842 668	2 494 481	2 388 762	-105 719	-4

01. Korkotulot

04. Korot valtion lainoista liikelaitoksille

Momentille arvioidaan kertyvän 3 700 000 euroa.

Selvitysosa: Korot kertyvät Senaatti-kiinteistöille lainaehdoin annetun vieraan pääoman korkoista. Liikelaitosten lainoista tehtävät lyhennykset kirjataan momentille 15.01.02.

2021 talousarvio	3 700 000
2020 talousarvio	4 500 000
2019 tilinpäätös	5 480 589

05. Korot muista lainoista

Momentille arvioidaan kertyvän 23 111 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloarviossa on otettu huomioon valtion talousarvion määrärahoista myönnettyjen lainojen korot. Näitä lainoja ovat mm. Kreikan valtioille myönnettyt lainat, peruskuivatus- ja metsänparannuslainat ja Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin lainat. Muista lainoista tehtävät lyhennykset kirjataan momentille 15.01.04.

2021 talousarvio	23 111 000
2020 talousarvio	18 069 000
2019 tilinpäätös	23 374 371

07. Korot talletuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 100 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat valtion talousarviosta annetun asetuksen (1243/1992) mukaisia tuloja. Momentin tuloiksi merkitään yli päivittäisen tarpeen olevien valtion kassareservien sijoitustoiminnasta kertyvät korkotulot.

2021 talousarvio	100 000
2020 talousarvio	1 800 000
2019 tilinpäätös	367 229

09. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen ja valtion muille eläkelaitoksille maksamien ennakoiden korkotulot

Momentille arvioidaan kertyvän 20 376 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Valtio saa korkotuloa VILMA-kustannustenjaosta maksamistaan muiden eläkelaitosten vastuulla olevista eläkemenoista sekä maksamistaan kustannustenjaon ennakoista. Korkokantana käytetään TyEL:n 179 §:n 4 momentissa tarkoitettujen perusteiden mukaista vakuutusmaksukorkoa.

Momentille kirjataan myös mahdollinen valtioneuvoston asetuksen (284/2017) 1 §:n 3 momentissa tarkoitettu korkotulo.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.50.95.

2021 talousarvio	20 376 000
2020 talousarvio	19 812 000
2019 tilinpäätös	17 377 317

03. Osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot

01. Osinkotulot, pääomanpalautukset ja osakkeiden myyntitulot

Momentille arvioidaan kertyvän 2 086 475 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät osinkotuloina valtion osakeomistuksen perusteella, pääomanpalautuksina sekä valtion osakkeiden myyntituloina. Osinkopolitiikan yleisenä lähtökohtana on, että valtionyhtiöt ja osakkuusyhtiöt maksavat osinkoa, joka osinkosuhteella mitattuna vastaa pörssi-yhtiöiden normaalia tasoa.

2021 talousarvio	2 086 475 000
2020 II lisätalousarvio	-1 126 400 000
2020 talousarvio	2 176 400 000
2019 tilinpäätös	1 515 173 652

04. Osuus valtion rahalaitosten voitosta

01. Osuus Suomen Pankin voitosta

Momentille arvioidaan kertyvän 100 000 000 euroa.

Selvitysosa: Suomen Pankista annetun lain (214/1998) mukaan osa pankin voitosta siirretään käytettäväksi valtion tarpeisiin. Lain mukaan voitosta puolet käytetään vararahaston kartuttamiseen ja muu osa siirretään valtion tarpeisiin. Pankkivaltuusto voi kuitenkin lain mukaan päättää toisin, jos se on pankin taloudellisen aseman tai vararahaston suuruuden vuoksi perusteltua.

Valtiolle tuloutettava osuus sisältää 3,0 milj. euroa Kreikan valtionvelkakirjoista saatavia tuottoja. Nämä sijoitukset on toteutettu Euroopan keskuspankkijärjestelmän arvopaperiohjelman puitteissa.

	2017	2018	2019	2020
Suomen Pankin voiton tuloutus, milj. euroa	91	104	143	188
Osuus edellisen vuoden voitosta, %	70	67	62	59

2021 talousarvio	100 000 000
2020 II lisätalousarvio	88 000 000
2020 talousarvio	100 000 000
2019 tilinpäätös	143 000 000

05. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset

01. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset

Momentille arvioidaan kertyvän 155 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät valtion liikelaitoksista annetun lain (1185/2002) mukaisesti voitontuloutuksina vuoden 2020 tuloksien perusteella.

Voitontuloutukseksi arvioidaan 155 milj. euroa, josta Metsähallituksen osuus on 120 milj. euroa ja Senaatti-kiinteistöjen osuus on 35 milj. euroa.

2021 talousarvio	155 000 000
2020 talousarvio	173 900 000
2019 tilinpäätös	137 895 000

Osasto 15

LAINAT

Selvitysosa:

Osaston tuloarviot vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
01. Valtiolle takaisin maksettavat lainat	107 493	98 028	143 146	45 118	46
02. Takaisinmaksut valtion lainoista liikelaitoksille	23 726	18 300	18 300	—	0
04. Muiden lainojen lyhennykset	83 767	79 728	124 846	45 118	57
03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta	1 792 984	2 198 374	10 761 265	8 562 891	390
01. Nettolainanotto ja velanhallinta	1 792 984	2 198 374	10 761 265	8 562 891	390
Yhteensä	1 900 477	2 296 402	10 904 411	8 608 009	375

01. Valtiolle takaisin maksettavat lainat

Selvitysosa: Valtion lainasaatavaa hoitavalla viranomaisella on oikeus yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (57/1993) 78 §:ssä tarkoitetun vapaaehtoisen velkajärjestelyn yhteydessä luopua osasta valtion myöntämän lainan pääomaa ja korkoa.

02. Takaisinmaksut valtion lainoista liikelaitoksille

Momentille arvioidaan kertyvän 18 300 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät omaisuusjärjestelyjen yhteydessä velkapääomaksi merkittyjen lainojen takaisinmaksuista valtiolle. Liikelaitoksista vain Senaatti-kiinteistöillä on valtion lainaa. Liikelaitosten lainojen korkotulot kirjataan momentille 13.01.04.

2021 talousarvio	18 300 000
2020 talousarvio	18 300 000
2019 tilinpäätös	23 726 228

04. Muiden lainojen lyhennykset

Momentille arvioidaan kertyvän 124 846 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloarvio koostuu valtion talousarviossa myönnettyjen lainojen lyhennyksistä. Tuloarvio sisältää mm. valtion liikelaitoksista valtion yhtiöiksi muutetuille yhtiöille sekä muille valtion yhtiöille myönnettyjen lainojen lyhennyksiä sekä valtion liikelaitosten eläkemaksulainojen lyhennyksiä. Tuloarvioon sisältyy myös maatala-, maankäyttö- ja maanhankintalain mukaan muodostettujen tilojen kauppa- ja lunastushintojen lyhennykset sekä peruskuivatus- ja metsänparannuslainojen lyhennykset. Tuloarvioon sisältyy Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin lainojen lyhennykset. Tuloarviossa on huomioitu myös muille valtioille myönnettyjen lainojen lyhennykset. Momentin lainojen korkotulot kirjataan momentille 13.01.05.

2021 talousarvio	124 846 000
2020 talousarvio	79 728 000
2019 tilinpäätös	83 766 608

03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta

Selvitysosa: Valtion velanhoidon strategisena tavoitteena on velasta aiheutuvien kustannusten minimointi siten, että velanhoidollisten toimenpiteiden ja itse velkasalkun riskit pysyvät hyväksyttävällä tasolla ja siten, että valtion maksuvalmius turvataan kaikissa olosuhteissa. Kustannuksia minimoidaan muokkaamalla aktiivisesti velkasalkun korkorakennetta siten, että velasta aiheutuvia korkomenoja voitaisiin hallitusti vähentää. Lisäksi pidetään yllä mahdollisimman likvidit viitelainamarkkinat edullisen rahoituksen turvaamiseksi.

01. Nettolainanotto ja velanhallinta

Momentille merkitään nettotulota 10 761 265 000 euroa.

Tuloina otetaan huomioon uusien valtionlainojen nimellisarvot, emissiovoitot, pääomavoitot sekä velan riskiaseman säätelemiseksi tehdyistä johdannaisopimuksista saatavat tulot.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää:

- 1) valtionvelan kuoletusten ja takaisinostojen maksamiseen
- 2) valtion lainanotossa esiintyvien emissiotappioiden ja velan takaisinostoissa esiintyvien pääomatappioiden sekä valtionlainojen ottamista ja takaisinmaksua suojaavista johdannaisista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Tulot ovat valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) mukaisia tuloja.

Budjettitalouden velan nimellisarvon kehitys vuosina 2019—2021 (mrd. euroa)

	2019 tilinpäätös	2020 budjetoitu	2021 esitys
Budjettitalouden velka, nimellisarvo	105,3	122,9	133,7

Momentin nettotuloarvio vastaa muista kuin velanhallinnasta aiheutuvista eristä syntyvää nettolainanottotarvetta. Momentille kertyy nettotuloja uusista valtionlainoista saatavista tuloista vähennettynä velan takaisinmaksuista aiheutuvilla menoilla. Nettotuloon sisällytetään lisäksi valtion lainanotossa esiintyvien emissiotappioiden ja velan takaisinostoissa esiintyvien pääomatappioiden sekä lainan ottamista tai takaisinmaksuhintaa suojaavista johdannaissopimuksista aiheutuvat erät.

Bruttolainanoton määrän arvioidaan olevan 35,0 mrd. euroa v. 2021. Budjettitalouden pitkäaikaisten lainojen kuoletuksia arvioidaan maksettavan 6,1 mrd. euroa v. 2021. Tämän lisäksi arvioidaan erääntyvän velkasitoumoksia ja lyhytaikaista luottoa 18,1 mrd. euroa. Nettolainanotto nimellisarvoisena pois lukien velanhallinnan erät arvioidaan olevan 10,8 mrd. euroa.

Tulot ja menot (milj. euroa)

Tulot	
Nimellisarvoinen nettolainanotto	10 811
Menot	
Emissiotappiot (netto)	-40
Pääomatappiot (netto)	-10
Nettotulot	10 761
2021 talousarvio	10 761 265 000
2020 V lisätalousarvio	-1 258 775 000
2020 IV lisätalousarvio	5 321 343 000
2020 III lisätalousarvio	880 000 000
2020 II lisätalousarvio	9 389 572 000
2020 I lisätalousarvio	1 083 490 000
2020 talousarvio	2 198 374 000
2019 tilinpäätös	1 792 984 063

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 21 EDUSKUNTA

Selvitysosa:

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
01. Kansanedustajat	21 853	22 250	22 222	-28	0
01. Kansanedustajien toimintamenot (arviomääräraha)	21 853	22 250	22 222	-28	0
10. Eduskunnan kanslia	70 251	72 985	73 191	206	0
01. Eduskunnan kanslian toimintamenot (arviomääräraha)	54 917	56 901	58 001	1 100	2
(02.) Peruskorjaukseen liittyvät toimintamenot (arviomääräraha)	863	484	—	-484	-100
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	5 887	6 500	6 000	-500	-8
51. Avustajatuki eduskuntaryhmille (arviomääräraha)	4 585	5 100	5 190	90	2

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
70. Tietohallinnon laite- hankinnat ja kehittämis- hankkeet (siirtomääräraha 3 v)	4 000	4 000	4 000	—	0
20. Eduskunnan oikeusasia- mies	6 830	7 226	7 517	291	4
01. Eduskunnan oikeusasia- miehen kanslian toiminta- menot (arviomääräraha)	6 830	7 226	7 517	291	4
30. Ulkopoliittinen instituutti	3 730	3 814	3 911	97	3
01. Ulkopoliittisen instituutin toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	3 539	3 594	3 701	107	3
29. Arvonlisäveromenot (arvio- määräraha)	191	220	210	-10	-5
40. Valtiontalouden tarkastusvirasto	16 192	16 454	17 204	750	5
01. Valtiontalouden tarkastus- viraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	15 669	15 804	16 554	750	5
29. Arvonlisäveromenot (arvio- määräraha)	523	650	650	—	0
90. Eduskunnan muut menot	4 240	4 377	4 510	133	3
50. Eduskuntaryhmien ryhmä- kanslioiden tukeminen (kiinteä määräraha)	4 240	4 377	4 510	133	3
Yhteensä	123 096	127 106	128 555	1 449	1

01. Kansanedustajat

01. Kansanedustajien toimintamenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 22 222 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kansanedustajien palkkiot	16 558 000
Kansanedustajien kulukorvaukset	3 570 000
Kansanedustajien kotimaan matkat	2 094 000
Yhteensä	22 222 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kustannustarkistus kotimaan matkoihin	54
Tasomuutos edustajapalkkioihin	28
Tasomuutos kulukorvauksiin	-110
Yhteensä	-28

2021 talousarvio	22 222 000
2020 talousarvio	22 250 000
2019 tilinpäätös	21 852 550

10. Eduskunnan kanslia*01. Eduskunnan kanslian toimintamenot (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 58 001 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahaan sisältyy eduskunnan kansliaan palvelussuhteessa olevien kansanedustajien avustajien palkkaus- ja henkilöstömenoja sekä matkakustannuksia yhteensä 3 550 000 euroa. Eduskuntaryhmien palveluksessa olevien avustajien tukirahaa varten on momentti 21.10.51.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteinen erä 2020, EU-puheenjohtajuus	-471
Kertaluonteinen erä 2020, päätelaiteuudistus	-600
Kiinteistönhoitomenojen tasomuutos	385
Tietohallintomenojen tasomuutos	600
Palkkausten tarkistukset	816
Tasomuutos	370
Yhteensä	1 100

2021 talousarvio	58 001 000
2020 talousarvio	56 901 000
2019 tilinpäätös	54 916 732

(02.) Peruskorjaukseen liittyvät toimintamenot (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2020 talousarvio	484 000
2019 tilinpäätös	862 910

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille on budjetoitu koko pääluokan arvonlisäveromenot lukuun ottamatta momenteille 21.30.29 ja 21.40.29 budjetoituja arvonlisäveromenoja.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-500
Yhteensä	-500

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	6 000 000
2020 talousarvio	6 500 000
2019 tilinpäätös	5 887 300

51. Avustajatuki eduskuntaryhmille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 190 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kansliatoimikunnan ns. ryhmäkansliamallia koskevien päätösten (4.3.2015 § 3 ja 7.3.2019 § 19) mukaisen tuen maksamiseen niille eduskuntaryhmille, joiden kansanedustajien avustajat ovat siirtyneet ryhmäkanslioiden palvelukseen.

Kansliatoimikunta antaa tarvittaessa tarkentavia ohjeita ryhmäkansliamalliin liittyvän tuen suuruudesta, siirtymisen ehdoista ja ajankohdista sekä muista malliin liittyvistä periaatteista.

Selvitysosa: Ryhmäkansliamallin tukisummaa tarkistetaan vuosittain siihen sisältyvien palkkaus- ja henkilöstösivukulujen, luontoisetujen, matkakustannusten ja hallintokulujen muutosten mukaisesti. Tarkistukset tehdään virkatyönä hallinto- ja palveluosastolla. 1.4.2019 tarkistuksesta lukien tukisumma on 3 648,00 euroa edustajaa kohden kuukaudessa. Vuoden 2021 arvioissa on varauduttu uuden virka- ja työehtosopimuksen mukaisiin palkankorotuksiin. Nämä vaikuttavat myös ryhmille maksettavan avustajatuen tasoon. Avustajatukeen oikeutetut eduskuntaryhmät on arvioitu nykyisen tilanteen mukaisesti.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Avustajatuen tasomuutos	90
Yhteensä	90

2021 talousarvio	5 190 000
2020 talousarvio	5 100 000
2019 tilinpäätös	4 584 534

70. Tietohallinnon laitehankinnat ja kehittämishankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tietohallinnon uusien tai nykyisiä sovelluksia korvaavien kehittämishankkeiden maksamiseen sekä tietohallinnon palvelin- ja laitehankintoihin.

2021 talousarvio	4 000 000
2020 talousarvio	4 000 000
2019 tilinpäätös	4 000 000

20. Eduskunnan oikeusasiamies

01. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian toimintamenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 517 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahasta 6 555 000 euroa käytetään oikeusasiamiehen kanslian perus- ja erityistehtävien hoitamiseen. Kanslian yhteydessä toimivan Ihmisoikeuskeskuksen menot ovat 962 000 euroa lakisääteisten tehtävien hoitamiseen.

Oikeusasiamiehen erityistehtävänä on mm. toimia YK:n kidutuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisessa pöytäkirjassa tarkoitettuna kansallisena valvontaelimenä. Lisäksi YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevassa yleissopimuksessa tarkoitetun kansallisen rakenteen tehtävät eli vammaisten henkilöiden oikeuksien edistäminen, suojelu ja seuranta säädettiin oikeusasiamiehen, Ihmisoikeuskeskuksen ja sen valtuuskunnan tehtäväksi. Tehtävät ovat lisänneet oikeusasiamiehen kanslian työmäärää ja edellyttäneet henkilöstövoimavarojen uudelleen kohdentamista. Uutena painopisteenä kanslialle on tullut myös ikäihmisten oikeuksien toteutumisen valvonta ja edistäminen, johon saatiin vuonna 2020 myös uusia henkilöresursseja.

Ihmisoikeuskeskus on toiminnallisesti itsenäinen perus- ja ihmisoikeuksia kansallisesti edistävä valtiollinen toimielin, jonka tehtäviin kuuluu myös kansainvälinen ihmisoikeusyhteistyö. Erityisenä tehtävänä keskuksella on vammaisten oikeuksien edistäminen ja seuranta ja uutena teemana ikääntyneiden oikeudet, johon saatiin vuonna 2020 lisää resursseja. Ihmisoikeuskeskuksen ihmisoikeusvaltuuskunta on eduskunnan oikeusasiamiehen nimittämä kansallinen perus- ja ihmisoikeustoimijoiden yhteistyöelin, joka käsittelee periaatteellisesti tärkeitä ihmisoikeusasioita. Sen toimikausi on 1.4.2020—31.3.2024.

Kanteluasiat

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
saapuneet	6 267	6 250	6 250
ratkaistut	6 057	6 250	6 250

Saapuneiden kantelujen määrä oli v. 2019 kaikkien aikojen suurin. Vuonna 2019 kanteluista ja omista aloitteista 15 % johti johonkin oikeusasiamiehen toimenpiteeseen. Vuonna 2019 kantelujen keskimääräinen käsittelyaika oli 103 päivää.

Omat aloitteet ja tarkastukset

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
aloitteet	63	80	80
tarkastukset	110	150	150

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	150
Tasomuutos	141
Yhteensä	291

2021 talousarvio	7 517 000
2020 talousarvio	7 226 000
2019 tilinpäätös	6 829 605

30. Ulkopoliittinen instituutti*01. Ulkopoliittisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)*

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 3 701 000 euroa.

Selvitysosa: Arvioituina toiminnan tuloina on otettu huomioon mm. julkaisutoiminnan tilaustuotot sekä tutkimusten ulkopuolinen hankerahoitus ja kustannusten korvaukset sekä maksullinen toiminta yhteensä 700 000 euroa. Vuosien 2020—2022 tutkimusagenda koostuu kolmesta ohjelmasta, joiden aiheina ovat Euroopan unioni, erityisesti sen ulkosuhteiden, poliittisten kehityssuuntien ja keskeisten jäsenmaiden EU-politiikan tutkimus, Euroopan unionin itäinen naapurusto ja Venäjä sekä globaali turvallisuus. Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tutkimusta on vahvistettu aktiivisella ohjelmarajat ylittävä projektillä.

Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Henkilötyövuodet	40,5	48,5	49,0
Sairauspoissaolot, pv/htv	6,5	5,5	5,5
Naisten osuus henkilöstöstä, %	43,2	50	50

ParTy-työtyytyväisyyskartoituksen (2019) tulosten mukaan työtyytyväisyys on keskimääräistä parempi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	3 991	4 354	4 401
Bruttotulot	651	760	700
Nettomenot	3 340	3 594	3 701
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 284		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 483		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	89
Tasomuutos	18
Yhteensä	107

2021 talousarvio	3 701 000
2020 talousarvio	3 594 000
2019 tilinpäätös	3 539 000

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 210 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään instituutin toimintamenoista aiheutuvien arvonlisäveromenojen maksamiseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-10
Yhteensä	-10

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	210 000
2020 talousarvio	220 000
2019 tilinpäätös	190 928

40. Valtiontalouden tarkastusvirasto

01. Valtiontalouden tarkastusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 16 554 000 euroa.

Selvitysosa: Tarkastusviraston talousarvioehdotus perustuu siihen, että viraston tehtäviksi perustuslaissa ja muussa tarkastamista koskevassa lainsäädännössä säädetyt ulkoiset tarkastustehtävät ja muiksi lakisääteisiksi tehtäviksi säädetyt finanssipolitiikan valvonta sekä puolue- ja vaalirahoitukseen liittyvät valvontatehtävät ja rahoitusvakausviranomaisen toiminnan tarkastustehtävä hoidetaan kansliatoimikunnan vahvistamien talouden ja henkilöstösuunnittelun linjausten ja talousarviokehyksen mukaisten määrärahojen tason puitteissa.

Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Henkilötyövuodet	142,5	144,0	144,0
Sairauspoissaolot, pv/htv	7,5	6,6	6,6
Työtyytyväisyysindeksi			
ParTy 2017 -indeksit ¹⁾ :			
Henkilöstön hyvinvointi		3,7	3,7
Työn perusedellytykset		3,4	3,4
Työyhteisön toimivuus		3,5	3,5
Työyhteisön kehittämisedellytykset		3,5	3,5
Naisten osuus henkilöstöstä, %	55,0	51,0	51,0

¹⁾ Vuonna 2019 ei ole tehty ParTy-kyselyä vaan tavoitteet on asetettu v. 2017 ParTy-tulosten perusteella

HTV-tavoite vuosina 2019—2021 päätoiminnoittain

	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Tarkastus- ja valvontatoiminta	53,0	72,0	72,0
Muu ydintoiminta	47,0	36,0	36,0
Tukitoiminta	42,5	36,0	36,0
Yhteensä	142,5	144,0	144,0

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkastustyön digitalisaation edelleen kehittäminen	502
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	2
Palkkausten tarkistukset	246
Yhteensä	750

2021 talousarvio	16 554 000
2020 talousarvio	15 804 000
2019 tilinpäätös	15 669 000

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 650 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	650 000
2020 talousarvio	650 000
2019 tilinpäätös	523 330

90. Eduskunnan muut menot*50. Eduskuntaryhmien ryhmäkanslioiden tukeminen (kiinteä määräraha)*

Momentille myönnetään 4 510 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää eduskuntaryhmistä annetun lain (979/2012) mukaisen tuen maksamiseen ryhmien toiminnalle välttämättömän henkilöstön palkkaamiseen ja ryhmien toiminnasta aiheutuviin muihin menoihin.

Kansliatoimikunta antaa tarvittaessa määrärahan käyttöperiaatteita koskevia tarkentavia ohjeita.

Selvitysosa: Määräraha jaetaan ryhmien kesken siten, että jokaista edustajaa kohden suoritetaan 1 724 euroa kuukaudessa, minkä lisäksi kullekin vuoden 2019 eduskuntavaalien tuloksen perusteella muodostetulle eduskuntaryhmälle suoritetaan vaalikauden loppuun asti kahden edustajan kuukausisummaa vastaava määrä kuukaudessa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ryhmäkansliatuen tasomuutos	133
Yhteensä	133

2021 talousarvio	4 510 000
2020 talousarvio	4 377 000
2019 tilinpäätös	4 240 216

Pääluokka 22

TASAVALLAN PRESIDENTTI

Selvitysosa: Tasavallan presidentin kanslian tehtävistä on säädetty laissa tasavallan presidentin kansliasta (100/2012). Tasavallan presidentin kanslian toiminta ja tavoitteet määräytyvät perustuslaissa ja muissa laeissa säädettyjen tasavallan presidentin tehtävien ja tasavallan presidentin itsensä asettamien tavoitteiden ja toimintatapojen mukaisesti.

Kestävä kehitys

Tasavallan presidentin kanslian tavoite on hiilijalanjäljen pienentäminen kolmannekseen vuoteen 2024 mennessä, lähtötasona vuosi 2016. Sen saavuttamiseksi kanslia mm. käyttää mahdollisimman kattavasti uusiutuvaa energiaa hallinnoimissaan rakennuksissa sekä vähentää matkustamisesta aiheutuvia hiilipäästöjä. Kiinteistöjen peruskorjausten yhteydessä lisätään edelleen uusiutuvan energian osuutta.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
01. Tasavallan presidentti	126	126	126	—	0
01. Tasavallan presidentin palkkio (kiinteä määräraha)	126	126	126	—	0
02. Tasavallan presidentin kanslia	16 522	15 998	18 635	2 637	16
01. Tasavallan presidentin kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 353	8 448	8 585	137	2
02. Entisten tasavallan presidenttien menot (siirtomääräraha 2 v)	315	500	500	—	0
20. Vierailuista ja kokousmatkoista aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)	920	2 550	2 550	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
29. Arvonlisäveromenot (arvio- määräraha)	934	2 000	2 000	—	0
75. Perusparannukset (siirto- määräraha 5 v)	6 000	2 500	5 000	2 500	100
Yhteensä	16 648	16 124	18 761	2 637	16

Henkilötyövuodet	65,8	67,0	69,0
------------------	------	------	------

01. (22.01, osa) Tasavallan presidentti

01. Tasavallan presidentin palkkio (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 126 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tasavallan presidentin palkkiosta annetun lain (1152/2011) 1 §:n mukaisen tasavallan presidentin palkkion maksamiseen.

2021 talousarvio	126 000
2020 talousarvio	126 000
2019 tilinpäätös	126 000

02. (22.02 ja 01, osa) Tasavallan presidentin kanslia

Selvitysosa: Tasavallan presidentin kansliasta annetun lain (100/2012) mukaisesti kanslian tehtävänä on avustaa tasavallan presidenttiä hänen tehtävänsä hoidossa, järjestää tasavallan presidentin ja hänen perheensä tarvitsemat palvelut sekä huolehtia tasavallan presidentin ja hänen käytössään olevien tilojen turvallisuudesta. Lisäksi tasavallan presidentin kanslia järjestää tarvittavat hallintopalvelut.

Tasavallan presidentin kanslia järjestää eläkkeellä oleville presidenteille tasavallan presidentin eläkeoikeudesta annetun lain (40/1994) mukaiset palvelut.

Tasavallan presidentin kanslia on valtion kiinteistönhaltijavirasto, joka huolehtii ja vastaa Presidentinlinnan, Mäntyniemen virka-asunnon, Kultarannan huvilatilan ja Helsingin Mariankatu 1:n kiinteistöjen ylläpidosta, tarpeellisista ja välttämättömistä vuosi- ja peruskorjauksista sekä perusparannuksista.

01. (22.02.01 ja 01.02) Tasavallan presidentin kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 8 585 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) tasavallan presidentin järjestämistä tilaisuuksista tai muusta tasavallan presidentin toiminnan järjestämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) tasavallan presidentin kanslian hallussa olevien valtion antiikki- ja taide-esineiden kunnossapidosta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) Kultarannan huvilatilan puutarha- ja viljelytoiminnasta aiheutuvien tarpeellisten ja välttämättömien menojen maksamiseen sekä Kultarannan vesialueen osakaskunnan toiminnasta kanslialle aiheutuviin menoihin.

Momentille nettobudjetoidaan Kultarannan yhteisen vesialueen osakaskunnan osakkailleen jakamat tuotot sekä Kultarannan ja Mäntyniemen puisto- ja metsäalueiden metsänhoidollisiin toimenpiteisiin liittyvät puunmyyntitulot.

Selvitysosa: Momentille kertyy tuloja pääasiassa asuntojen vuokrauksesta, käytettyjen kuljetusvälineiden ja koneiden myynnistä sekä satunnaisesti vesijättömaiden lunastuksista ja metsänhoitoon liittyvästä puunmyynnistä.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	7 863	8 518	8 655
Bruttotulot	70	70	70
Nettomenot	7 793	8 448	8 585
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 268		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 828		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	-11
Palkkausten tarkistukset	148
Yhteensä	137

2021 talousarvio	8 585 000
2020 talousarvio	8 448 000
2019 tilinpäätös	8 352 837

02. Entisten tasavallan presidenttien menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tasavallan presidentin eläkeoikeudesta annetun lain (40/1994) 1 §:n 2 momentin mukaisten eläkkeellä olevien presidenttien käytettäväksi osoitetuista palveluista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu.

2021 talousarvio	500 000
2020 talousarvio	500 000
2019 tilinpäätös	315 051

20. (22.01.20) Vierailuista ja kokousmatkoista aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 550 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tasavallan presidentin ulkomaille suuntautuvista vierailuista ja matkoista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) Suomeen suuntautuvista vierailuista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) näihin vierailuihin ja matkoihin liittyvän tilapäisen työvoiman palkkioiden ja työnantajamaksujen maksamiseen.

2021 talousarvio	2 550 000
2020 talousarvio	2 550 000
2019 tilinpäätös	920 121

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan pääluokan kaikki arvonlisäveromenot.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	2 000 000
2020 talousarvio	2 000 000
2019 tilinpäätös	933 970

75. Perusparannukset (siirtomääräraha 5 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Presidentinlinnan, Mäntyniemen virka-asunnon ja sitä ympäröivän puiston sekä Helsingin Mariankatu 1:n toimisto- ja huoltorakennuksen tarpeellisiin peruskorjauksiin ja -parannuksiin

2) Kultarannan huvilatilan rakennusten ja puiston peruskorjauksiin ja -parannuksiin sekä pienehköistä uudisrakennushankkeista aiheutuvien investointimenojen maksamiseen

3) kyseisten hankkeiden valmistelun, suunnittelun ja toteuttamisen kanslian varsinaiselle toiminnalle aiheuttamiin lisäkustannuksiin.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Mäntyniemen ja Kultarannan perusparannukset	2 500
Yhteensä	2 500

Momentin määräraha on muutettu viisivuotiseksi siirtomäärärahaksi.

2021 talousarvio	5 000 000
2020 talousarvio	2 500 000
2019 tilinpäätös	6 000 000

Pääluokka 23

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

Selvitysosa: Valtioneuvoston kanslia vastaa toimialaansa kuuluvana pääministerin avustamisesta valtioneuvoston yleisessä johtamisessa sekä hallituksen ja eduskunnan työn yhteensovittamisessa. Valtioneuvoston kanslian tehtäviin kuuluvat Suomen EU-politiikan yhteensovittaminen ja kehittäminen, valtioneuvoston viestintä ja valtionhallinnon viestinnän yhteensovittaminen sekä valtion omistajapolitiikka ja valtioneuvoston kanslian alaisten valtio-omisteisten yhtiöiden omistajaohjaus.

Valtioneuvoston kanslian tehtävänä on johtaa, sovittaa yhteen ja kehittää valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhteistä hallintoa, sisäistä toiminnan ja talouden suunnittelua ja toimintatapoja sekä tuottaa yhteisiä palveluja ja kehittää valtioneuvoston yhteistä toimintakulttuuria. Valtioneuvoston kanslian toimialaan kuuluvat valtioneuvoston yhteinen tilannekuva, varautuminen ja turvallisuus sekä häiriötilanteiden hallinnan yhteensovittaminen.

Lisäksi valtioneuvoston kanslia vastaa valtion sektoritutkimuksen tavoitteiden yhteensovittamisesta, hallituksen tulevaisuustyöstä ja kestävän kehityksen Agenda 2030:n kansallisen toimeenpanon yhteensovittamisesta. Valtioneuvoston kanslia turvaa kaikissa olosuhteissa pääministerin ja hallituksen toimintaedellytykset ja vastaa pitkän aikavälin yhteiskuntapolitiikan ennakoinnista ja suunnittelusta sekä hallituksen strategiatyöstä.

Valtioneuvoston kanslia hoitaa toimialansa mukaiset tehtävät voimassa olevan hallitusohjelman mukaisesti. Valtioneuvoston kanslia seuraa hallitusohjelman toteutumista ja huolehtii osaltaan hallitusohjelmassa mainittujen tavoitteiden toteutumisesta.

Toimintaympäristön kuvaus

Vuonna 2020 käynnistyneestä COVID-19-pandemiasta on muodostunut keskeisin kansallista toimintaympäristöä määrittävä muutostekijä ja globaali kriisi, joka aiheuttaa merkittäviä sosiaalisia, taloudellisia ja poliittisia seurauksia kansainvälisesti sekä kansallisesti.

Epidemian johdosta valtiot ovat sulkeneet rajojaan ja rajoittaneet ihmisten liikkumista maiden sisällä ja niiden välillä. Globaali talouskasvu on hidastunut merkittävästi ja kansainvälisen taantuman riski on kasvanut.

Koronakriisi uhkaa hyvinvoinnin tasaista jakautumista ja voi lisätä eriarvoistumista ja syrjäytymistä. Epidemiasta aiheutuva epävarmuus määrittää toimintaympäristöä todennäköisesti vielä

pitkään. Epidemian kehittymistä ei voi ennustaa ja välilliset vaikutukset yhteiskuntiin ja talouksiin ovat niin ikään hyvin vaikeasti ennalta arvioitavissa.

Kriisistä toipuminen ja nousu edellyttävät taloudellisesta ja sosiaalisesta jatkuvuudesta huolehtimista, työllistymisen ja kasvun tukea, korkeaa osaamisen tasoa sekä yhteiskunnallista hyötyä tuovia innovaatioita.

Koronakriisi ei myöskään häivytä muita toimintaympäristön muutostekijöitä, vaan korostaa niitä. Väestön ikääntyminen jatkuu. Kaupungistuminen ja globalisaatio saattavat muuttaa muotoaan, digitalisaatio ja työn tekemisen uudet muodot voivat edetä hyppäyksin, kansainvälisessä politiikassa tapahtuu vallan uusjakoa ja kansallisvaltionäkökulma saattaa voimistua. Ilmastonmuutokseen vastaaminen ja kestävä kehityksen edistäminen ovat yhä tärkeämpiä, kun eriarvoistuminen uhkaa syventyä eri puolilla maailmaa ja yhteiskuntia.

Poikkeusolot koettelevat EU:n yhteistyökykyä. Suomi pyrkii tukemaan EU:n yhtenäisyyttä osana eurooppalaista ja pohjoismaista arvoyhteisöä.

Valtioneuvoston työtä määrittää ongelmien laaja-alaisuus sekä syvyys. Hallituksen työ edellyttää kattavaa kokonaiskuvaa ja toimivaa yhteensovittamistyötä.

Valtioneuvoston kanslian yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet
— Sosiaalisesti, taloudellisesti sekä ekologisesti kestävä Suomi.

Valtioneuvoston kanslian toiminnalliset tulostavoitteet

Painopiste	Toiminnallinen tulostavoite
Hallitusohjelman toimeenpano	Hallituksella on käytössään tieto ja kootut resurssit yhteensovitettua päätöksentekoa ja toimeenpanoa varten. Valtioneuvoston viestintä on yhtenäistä ja kattavaa. Valtioneuvoston ja hallituksen toimintakyky on turvattu Covid 19 -viruksen aiheuttamassa epidemiatilanteessa ja jälleenrakentaminen on käynnistetty.
Suomen EU-politiikan johtaminen	Suomen aktiivinen EU-politiikka vahvistaa kilpailukykyä, kasvua, työllisyyttä ja turvallisuutta ja Suomen tavoitteet on huomioitu EU:n vuosien 2021—2027 ohjelmakaudella. EU:n elpymissuunnitelma on taloutta ja yhteiskuntarakenteita tukeva ja varautumista tuleviin kriiseihin on vahvistettu.
Valtion aktiivinen ja selkeä omistajapolitiikka	Ennustettavalla ja eteenpäin katsovalla omistajapolitiikalla turvataan valtion strategiset intressit. Valtion omistamat yhtiöt ovat edelläkävijöitä digitalisaation hyödyntämisessä, yritysvastuuasioissa ja siirtymisessä kohti hiilineutraalia kiertotaloutta. Valtionomistusten ratkaisuilla tuetaan hallituksen tavoitteita ja luodaan yhteiskunnan kannalta tärkeää yritystoimintaa.
Valtioneuvoston yhteinen toimintakulttuuri ja kehittämishankkeet	Valtioneuvostossa on käytössä yhtenäiset työtä tukevat toimintatavat, työvälineet sekä jaettu tilannekuva kokonaisuuden johtamisen tueksi. Yhteiset toimintatavat hyödyntävät sähköisiä ja kustannustehokkaita yhteisiä työvälineitä ja palveluja mahdollistaen poikkihallinnollisen tuloksellisen toiminnan.

Oikeuskanslerinvirasto

Oikeuskanslerinvirasto on itsenäinen virasto, jonka määrärahat ovat valtioneuvoston kanslian pääluokassa omassa luvussaan, jossa todetaan myös viraston yhteiskuntapoliittiset ja toiminnalliset tavoitteet.

Oikeuskanslerinvirasto tukee oikeuskansleria ja apulaisoikeuskansleria valtioneuvoston ja tasavallan presidentin virkatointien lainmukaisuuden valvonnassa, tuomioistuinten, muiden viranomaisten ja muiden julkista tehtävää hoitavien laillisuusvalvonnassa sekä asianajajien toiminnan valvonnassa.

Sukupuolten välinen tasa-arvo

Valtion omistajaohjauksessa täysin valtio-omisteisten yhtiöiden hallitusvalinnoissa otetaan huomioon tasa-arvonäkökohdat siten, että kummankin sukupuolen osuus hallituksen jäsenistä on vähintään 40 %. Valtioneuvoston kanslian omassa toiminnassa ja johtamisessa korostetaan toimintatapoja, jotka tukevat yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa.

Kestävä kehitys

Kestävän kehityksen kansallista koordinaatiota ja toimeenpanoa sekä globaalin kestävän kehityksen toimintaohjelman Agenda2030:n toimeenpanoa toteutetaan valtioneuvoston kansliassa pääministerin johdolla. Valtioneuvoston kanslia koordinoi Suomen toimia EU:ssa Agenda2030:n ja kestävän kehityksen edistämiseksi. Myös Suomen kestävän kehityksen toimikunnan pääsihteeristö toimii valtioneuvoston kansliassa. Valtioneuvoston kanslia tukee muiden ministeriöiden työtä ja edistää kestävän kehityksen politiikkaperiaatteiden toteuttamista sekä vastaa Agenda2030:n toimeenpanon seurannasta. Kestävän kehityksen tilaa seurataan Suomessa seuranta- ja arviointijärjestelmällä, jolla vahvistetaan kestävää kehitystä koskevan tutkimustiedon ja poliittisen päätöksenteon välistä kytkentää. Hallituskauden aikana toteutetaan muun muassa tiekartta Agenda2030:n tavoitteiden saavuttamiseksi. Lisäksi on käynnistetty ilmastopolitiikan pyöreän pöydän työ kestävän kehityksen toimikunnan yhteydessä.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
01. Hallinto	227 274	172 095	174 157	2 062	1
01. Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	126 865	125 261	130 401	5 140	4
02. Ministereiden, heidän valtiosihteeriensä ja erityisavustajiensa palkkaukset (arviomääräraha)	8 672	11 500	11 473	-27	0
03. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot (siirtomääräraha 2 v)	750	995	990	-5	-1

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
22. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta (siirtomääräraha 3 v)	11 400	10 839	10 793	-46	0
(23.) Kokeilutoiminnan digitaalinen edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	920	—	—	—	0
(24.) Suomen EU-puheenjohtajuus (siirtomääräraha 2 v)	60 000	3 000	—	-3 000	-100
25. Terveet tilat 2028 (siirtomääräraha 3 v)	860	1 500	1 500	—	0
(26.) Saamelaisten totuus- ja sovintoprosessin edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 500	—	—	—	0
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	16 307	19 000	19 000	—	0
10. Omistajaohjaus	5 700	5 700	5 700	—	0
88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	5 700	5 700	5 700	—	0
20. Poliittisen toiminnan avustaminen	29 560	35 635	35 635	—	0
50. Puolutoiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	29 560	35 635	35 635	—	0
30. Oikeuskanslerinvirasto	3 490	3 501	3 932	431	12
01. Oikeuskanslerinviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 490	3 501	3 932	431	12
90. Muut menot	2 194	2 080	2 320	240	12
21. Kunniamerkit (arviomääräraha)	754	700	700	—	0
(59.) Avustus tasa-arvopalkinnon maksamiseen (siirtomääräraha 2 v)	300	—	—	—	0
61. Jäsenmaksut ja maksu-osuudet Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskukselle (siirtomääräraha 2 v)	1 140	1 380	1 620	240	17
Yhteensä	268 218	219 011	221 744	2 733	1

Henkilöstön kokonaismäärä

691

700

670¹⁾

¹⁾ Valtioneuvoston kanslian henkilötövuosiarvio on 549 henkilötövuotta, oikeuskanslerinviraston 36 henkilötövuotta sekä enintään 70 erityisavustajaa ja 15 valtiosihteeriä. Valtioneuvoston jäsenet eivät sisälly henkilötövuosiin.

01. Hallinto

01. (23.01.01 ja 04) Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 130 401 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös talousneuvostosta, ruotsinkielenlautakunnasta, arvonimilautakunnasta, lainsäädännön arviointineuvostosta tai muista vastaavista lautakunnista aiheutuviin kuluihin.

Selvitysosa:

Toiminnallinen tuloksellisuus

Valtioneuvoston kanslian yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoite sekä sitä tukevat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2021 on esitetty valtioneuvoston kanslian pääluokan 23 perusteluissa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	126 323	127 061	132 401
Bruttotulot	2 579	1 800	2 000
Nettomenot	123 744	125 261	130 401
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	15 531		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	18 652		

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Valtioneuvoston johtaminen ja politiikkavalmistelu (mistä 865 000 euroa pääministerin, kansliassa toimivien ministereiden ja heidän avustajien matkamenot)	9 705
Valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhteiset hallinto- ja palvelutehtävät	119 413
Leo Mechelin -hanke	200
Suomalaisten vaiheet Venäjällä vuoden 1917 lokakuun vallankumouksen jälkeen	
-tutkimushanke	480
Ahvenanmaan itsehallinnon 100-vuotisjuhlavuosi	103
Presidentti Koiviston muistomerkin suunnittelu	500
Yhteensä	130 401

Toimintamenojen kohdentuminen (%)

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
ICT-menot	30	32	29
Vuokramenot	26	23	27
Henkilöstömenot	27	25	23
Muut toimitila- ja turvallisuusmenot	11	14	14

Toimintamenojen kohdentuminen (%)

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Muut tukipalvelut	6	6	6
Johtaminen ja politiikkavalmistelu	1	1	1
Yhteensä	100	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ahvenanmaan itsehallinnon 100-vuotisjuhlavuosi	103
EU-edustusto erityisasiantuntija (siirto momentille 24.01.01)	-32
Kertaluonteisen menon poisto (tilannekuvajärjestelmän suunnittelu)	-200
Kertaluonteisen menon poisto (VN tietojärjestelmäympäristön kehittäminen)	-2 500
Kertaluonteisen siirron palautus (momentille 32.01.01, arkistonjärjestäminen)	-67
Kriisinhallintakeskuksen palveluiden järjestäminen (siirto momentilta 26.01.04)	130
Laajennettu hankintatuki (siirto momentilta 33.01.01)	100
Merikasarmin peruskorjaus (kertaluonteisen erän poisto)	-350
Presidentti Koiviston muistomerkin suunnittelu	500
Smolnan vuokrankorotus	-520
Suomalaisten vaiheet Venäjällä vuoden 1917 lokakuun vallankumouksen jälkeen	
-tutkimushanke	480
Toimitilojen kalusteiden hankintamenot (ei vuokraus)	550
Turvaton korottamisen vuokravaikutus (Merikasarmin)	1 150
UH-tietoturvatarkistusten yhtenäistäminen valtioneuvostossa	730
Vahva-hankkeen käyttöönoton aiheuttama tuottavuuden lisääntyminen (-5 htv)	-200
Valtioneuvoston rakennusten ulkokuorien turvallisuustason yhdenmukaistaminen	30
Valtioneuvoston yhteinen palveluhallintajärjestelmä (Virkku) -hanke (v. 2020 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-480
Valti-hinnoittelun korotus	1 600
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-321
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	3 147
Palkkausten tarkistukset	1 290
Yhteensä	5 140

2021 talousarvio	130 401 000
2020 IV lisätalousarvio	2 497 000
2020 talousarvio	125 261 000
2019 tilinpäätös	126 865 000

02. Ministereiden, heidän valtiosihteeriensä ja erityisavustajiensa palkkaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 11 473 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ministereiden, poliittisten valtiosihteerien ja ministereiden erityisavustajien palkkausmenoihin
- 2) valtion virkamieslain 44 a §:n mukaisiin säännöllisen työajan palkkausta vastaaviin korvauksiin.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan ministereiden palkkio (laki valtioneuvoston jäsenille maksettavista palkkioista ja korvauksista 1096/2006), poliittisten valtiosihteerien ja ministerien

erityisavustajien palkat sivukuluineen. Henkilöstön määrä momentilla on 19 valtioneuvoston jäsentä, enintään 15 valtiosihteeriä ja enintään 70 erityisavustajaa. Lisäksi momentilta on mahdollista maksaa valtiosihteereiden ja erityisavustajien karenssiajan korvaukset.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

JTS-miljardin tuottavuussäästö	-27
Yhteensä	-27

2021 talousarvio	11 473 000
2020 IV lisätalousarvio	—
2020 talousarvio	11 500 000
2019 tilinpäätös	8 671 983

03. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 990 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Euroopan unionin toimielimissä toimivien suomalaisten kansallisten asiantuntijoiden palkkaus- ja sosiaaliturvakustannusten maksamiseen
- 2) eräissä tapauksissa tiettyjen päivärahojen maksamiseen sellaisille kansallisille asiantuntijoille, joille Euroopan unioni ei maksa korvauksia
- 3) enintään 240 000 euroa enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen valtioneuvoston kansliaan Euroopan unionia koskevien valtioneuvoston horisontaalisten asioiden hoitamiseen liittyviin tehtäviin.

Selvitysosa: Momentin varsinainen käyttötarkoitus on Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkausmenot. Hallinnonalat voivat täydentää soveltuvista toimintamenomäärärahoistaan kansallisten asiantuntijoiden rahoittamista, jos keskitetty rahoitus ei riitä kattamaan kaikkia tarpeellisia pidettyjen asiantuntijoiden kustannuksia.

Momentilta voidaan myös määräaikaisesti palkata valtioneuvoston kansliaan kolmea henkilötyövuotta vastaavasti henkilöstöä Euroopan unionia koskevien valtioneuvoston horisontaalisten asioiden hoitamiseen liittyviin tehtäviin. Tehtävät ovat keskeisiä Suomen EU-vaikuttamisen turvaamiseksi.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

JTS-miljardin tuottavuussäästö	-5
Yhteensä	-5

2021 talousarvio	990 000
2020 talousarvio	995 000
2019 tilinpäätös	750 000

22. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 10 793 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtioneuvoston ja sen ministeriöiden selvitys- ja tutkimustoimintaan
- 2) selvitys- ja tutkimustoiminnasta aiheutuvien kulutusmenojen maksamiseen
- 3) valtionavustusten maksamiseen tutkimuslaitoksille, yliopistoille ja muille vastaaville tutkimustoimintaa harjoittaville yhteisöille.

Määrärahaa saa käyttää enintään kahdeksaa henkilötyövuotta vastaavan valtioneuvoston kanslian henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös määräaikaisen enintään 70 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen valtion virastoissa ja laitoksissa.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Momentille saa nettobudjetoida virastolle työnantajana maksetut tulot.

Selvitysosa: Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan sisällölliset painopisteet sekä hankkeiden valmistelu- ja ohjausvastuut määritellään vuosittain valtioneuvoston selvitys- ja tutkimussuunnitelmassa. Suunnitelmalla ohjataan selvitys- ja tutkimustoimintaa hallituksen valitsemille horisontaalisille painopistealueille, jotka vastaavat hallituksen ja sen ministeriöiden toiminnan tietotarpeisiin. Selvitys- ja tutkimustoiminnalla vahvistetaan hallituksen ja sen ministeriöiden päätöksenteon tietopohjaa, tietoon perustuvaa toimintapolitiikkaa ja strategista kokonaisnäkemystä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

JTS-miljardin tuottavuussäästö	-46
Yhteensä	-46
2021 talousarvio	10 793 000
2020 talousarvio	10 839 000
2019 tilinpäätös	11 400 000

(24.) Suomen EU-puheenjohtajuus (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2020 IV lisätalousarvio	-3 000 000
2020 talousarvio	3 000 000
2019 tilinpäätös	60 000 000

25. Terveet tilat 2028 (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelmasta aiheutuviin hankintoihin ja selvityksiin sekä toimenpiteiden koordinointiin, edistämiseen ja muihin vastaaviin menoihin
- 2) enintään 12 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen toimenpideohjelman ohjaus- ja asiantuntijatehtäviin.

Selvitysosa: Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelman tavoitteena on julkisten rakennusten tervehdyttäminen ja kaikkien sisäilmasta oireilevien hoidon ja kuntoutuksen tehostaminen. Kymmenvuotisen ohjelmakauden aikana toteutetaan toimia, joilla vakiinnutetaan normaaliin kiinteistönpitoon menettelytapa, jossa rakennusten kunto, tarkoitukseensa sopivuus ja käyttäjien kokemukset tarkistetaan säännönmukaisesti ja tilannetta arvioidaan moniammatillisessa yhteistyössä. Määrärahaa on tarkoitus käyttää toimenpideohjelman toimeenpanon tukemiseen, kuten koordinointiin, vuorovaikutukseen, viestintään sekä selvityksiin valtioneuvoston kansliassa ja ministeriöissä.

Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelman toimialakohtaisia hankkeita voidaan rahoittaa lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön sekä ympäristöministeriön pääluokan momenteilta.

2021 talousarvio	1 500 000
2020 talousarvio	1 500 000
2019 tilinpäätös	860 000

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 19 000 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	19 000 000
2020 talousarvio	19 000 000
2019 tilinpäätös	16 307 309

10. Omistajaohjaus

Selvitysosa: Omistajapolitiikan ja -ohjauksen osalta tehtäviä ovat valtion yleisen omistajapolitiikan ja omistajaohjauksen valmistelu ja täytäntöönpano, ministeriön alaisten valtio-omisteisten yhtiöiden omistajaohjaus sekä eri ministeriöiden omistajaohjauksen käytäntöjen yhteensovittaminen ja ministeriöiden välisen yhteistyön koordinointi.

88. *Osakehankinnat* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) niiden osakkeiden merkintähinnan maksamiseen, joita valtio merkitsee valtioenemmistöisten yhtiöiden tai valtion osakkuusyhtiöiden osakeannissa taikka uusia valtio-omisteisia yhtiöitä perustettaessa
- 2) muiden omistus- ja yritysjärjestelyistä aiheutuvien menojen sekä valtion osakemyynnteihin ja omistajaohjaukseen liittyvien, muiden kuin toimintamenomomentille kuuluvien menojen maksamiseen
- 3) osakeyhtiölain (624/2006) 10 luvussa tarkoitettujen osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien, kuten vaihtovelkakirjalainojen, merkitsemiseen tai johdannaissopimuksista aiheutuvien välittömien menojen maksamiseen. Jos merkintä perustuu lainaan, osakkeiksi muutettavissa oleva laina saa olla vakuudeton
- 4) valtioenemmistöisten yhtiöiden ja valtion osakkuusyhtiöiden rahoitusaseman turvaamista varten toteutettaviin järjestelyihin lainoilla, joilla ei ole eräpäivää ja joilta ei vaadita vakuutta, mukaan lukien IFRS-tilinpäätöksessä oman pääoman ehtoiksi katsottavat velkakirjalainat sekä pääomalainat ja muut vastaavat lainajärjestelyt.

Selvitysosa: Omistus- ja yritysjärjestelyistä ja osakemyynneistä aiheutuvia tai niihin liittyviä menoja ovat järjestelyistä ja toimenpiteistä sekä niiden valmistelusta aiheutuvien kustannusten lisäksi sellaiset kauppahinnan osittaiset palautukset, jotka perustuvat kauppakirjassa oleviin hinnantarkistusta tai myyjän maksettavaksi tulevia korvauksia koskeviin sopimusehtoihin. Omistajaohjaukseen liittyviä menoja ovat osakkeiden ja arvo-osuuksien hallinnointikustannukset, valtion tarvitsemien neuvonantaja- ja koulutuspalvelujen kustannukset, hallitusjäsenten rekrytointiin ja koulutukseen liittyvät kustannukset, omistajaohjauksen toimiala- ja yritysjärjestelyosaamisen ylläpitämiseen liittyvät kustannukset sekä omistajaohjauksen kansainväliseen yhteistyöhön ja omistajien keskinäiseen yhteistyöhön liittyvät kustannukset.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	5 700 000
2020 IV lisätalousarvio	—
2020 III lisätalousarvio	700 000 000
2020 talousarvio	5 700 000
2019 tilinpäätös	5 700 000

20. Poliittisen toiminnan avustaminen

Selvitysosa: Valtiovalta kuuluu perustuslain mukaan kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta. Puolueilla on Suomen poliittisessa järjestelmässä vakiintunut asema. Johtuen puolueiden merkittävästä asemasta valtiollisessa toiminnassa on niiden asemasta ja puolueitoiminnan tukemiseen tarkoitettun määrärahan jakamisesta säädetty puoluelailia. Puoluerahoitus sisältää yleisen tuen puolueiden toimintaan sekä tuen puolueiden tiedotustoimintaan ja viestintään.

50. Puolueitoiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 35 635 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää puoluelain (10/1969) 9 §:n sekä puolueiden toiminnan tukemiseen myönnettävistä avustuksista annetun asetuksen (27/1973) 1 §:n mukaisesti avustuksiin eduskunnassa edustettuina oleville puolueille niiden säännöissä ja yleisohjelmissa määritellyn julkisen toiminnan tukemiseen. Määrärahasta 35 456 825 euroa on tarkoitettu käytettäväksi puolueiden poliittisen toiminnan tukemiseen sekä puolueiden tiedotustoiminnan ja viestinnän tukemiseen. Tästä 5 prosenttia on tarkoitettu puolueille naisten poliittiseen toimintaan sekä samoin 5 prosenttia puolueille niiden piirijärjestöjen toimintaan samojen perusteiden mukaisesti kuin edellä mainitut avustukset. Määrärahasta saa käyttää 178 175 euroa avustuksena Ahvenanmaan maakuntahallitukselle poliittisen toiminnan ja tiedotustoiminnan tukemiseen Ahvenanmaan maakunnassa.

2021 talousarvio	35 635 000
2020 talousarvio	35 635 000
2019 tilinpäätös	29 559 678

30. Oikeuskanslerinvirasto

Selvitysosa: Valtioneuvoston oikeuskanslerin perustehtävänä on varmistaa perustuslain 1 §:ssä säädettyjen Suomen valtiosäännön perusarvojen ja -periaatteiden (ihmisarvon loukkamattomuus, yksilön vapauksien ja oikeuksien turvaaminen, oikeudenmukaisuuden edistäminen yhteiskunnassa) sekä valtiojärjestyksen perusperiaatteiden kansanvaltaisuuden ja yksilön osallistumisoikeuksien, oikeusvaltioperiaatteen sekä parlamentarismien ja tuomioistuinten riippumattomuuden samoin kuin perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Tavoitteena on, että oikeuskanslerinviraston harjoittama laillisuusvalvonta on vaikuttavaa, laadukasta ja joutuisaa sekä oikea-aikaista. Oikeuskanslerin harjoittamassa ylimmässä laillisuusvalvonnassa oikeuskanslerin eri toimintamuotoja käytetään ja yhdistellään tarkoituksenmukaisella tavalla, jolloin laillisuusvalvonnan eri keinoista muodostuu yhtenäinen ja johdonmukainen kokonaisuus.

Oikeuskanslerin toiminnassa on viime vuosina korostunut laillisuusvalvonnan rakenteellinen näkökulma, jossa tavoitteena on laillisuusvalvonnan vaikuttavuuden tehostaminen. Lisääntynyt työmäärä ja työn luonteen muutokseen liittyvät uudet osaamisvaatimukset edellyttävät henkilöstökoulutuksen lisäksi myös uusia rekrytointeja. Vuoden 2021 aikana on myös tarkoitus ryhtyä toteuttamaan uudenlaista tehtävienjakoa valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen välillä, jossa laillisuusvalvonnan rakenteellinen näkökulma entisestään korostuu.

Ennakollisen säädösvalvonnan laajentaminen ja kehittäminen edelleen perustuslakivaliokunnan näkemyksen edellyttämällä tavalla (PeVM 5/2018 vp ja PeVM 16/2020 vp) sekä Syyttäjälaitoksesta annetun lain (32/2019) mukaiset uudet velvoitteet toimia syyttäjänä tai määrätä syyttäjäksi tukevat oikeuskanslerinviraston lisäresurssointia. Kasvanut työmäärä, lisääntyneet tehtävät ja uudet osaamisvaatimukset edellyttävät siten lisäystä oikeuskanslerinviraston juristiesittelijäresursseihin.

Päätöksenteon valvonta

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
valtioneuvoston yleisistunnot	56	80	60
tasavallan presidentin esittelyt	28	35	30
tarkastetut esittelylistat	1 782	1 900	1 800

Kaikki valtioneuvoston yleisistuntojen ja tasavallan presidentin esittelyjen asiakirjat tarkastetaan etukäteen ja oikeuskansleri on läsnä istunnoissa sekä hallituksen neuvotteluissa ja iltakouluissa. Lisäksi tarkastetaan istuntojen pöytäkirjat. Istunnoissa vuosittain käsiteltyjen asioiden määrä vaihtelee vaalikauden aikana. Lisäksi oikeuskansleri valvoo jälkikäteen valtioneuvoston ja tasavallan presidentin päätöksentekoa ja sen valmistelua käsittelemällä sitä koskevia kanteluita.

Lainvalmistelun valvonta

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
lausunnot ministeriöille	77	60	90
ennakkotarkastukset	16	70	50
kuulemiset eduskunnassa	16	20	30

Oikeuskansleri valvoo laillisuutta ja hyvän lainvalmistelutavan noudattamista mukaan lukien perus- ja ihmisoikeusvelvoitteiden asianmukainen huomioon ottaminen lainvalmistelussa. Lausuntojen määrä on viime vuosina kasvanut. Lausuntojen, ennakkotarkastusten ja kuulemisten vuosittainen määrä riippuu ministeriöiden säädösvalmistelun etenemisestä ja säädösten yhteiskunnallisesta ja oikeudellisesta merkittävydestä.

Kanteluasiat

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
saapuneet	2 130	2 200	2 300
ratkaistut	1 973	2 200	2 300

Saapuneiden kanteluiden määrässä on vuosittaista vaihtelua. Vuonna 2019 kanteluasioiden käsittelyajan mediaani oli 7,9 viikkoa ja keskiarvo 13,7 viikkoa. Vuonna 2019 ns. seuraamusratkaisujen osuus on ollut 16 % selvittämistoimia edellyttäneistä kanteluasioista. Vuosittain pyritään ratkaisemaan vähintään sama määrä kanteluasioita kuin mitä on saapunut. Vuodesta 2021 lähtien ylimpien laillisuusvalvojen tehtäväjaon uudistaminen johtaa siihen, että valtioneuvoston ja tasavallan presidentin toimintaa koskevat kantelut ja kantelut eräissä muissa asioissa keskitetään oi-

keuskanslerille, mikä lisää käsiteltävien kanteluiden määrää. Toisaalta useassa asiaryhmässä kanteluiden käsittelyitä kootaan eduskunnan oikeusasiamiehelle, mikä vähentää oikeuskanslerin käsiteltäviä kanteluita. Kokonaisuutena oikeuskanslerin käsiteltäväksi tulevien asioiden määrän ei arvioida vähenevän. Saapuvat kantelut arvioidaan ensin rakenteellisen valvonnan näkökulmasta ja tehdään arvio niiden siirrettävyydestä. Oikeuskanslerin käsittelemät kantelut sisältävät lisäantuvasti laaja-alaisia, useita viranomaisia koskevia rakenteellisia näkökulmia, joten juttukanta on vaativaa.

Omat aloitteet, laillisuusvalvontakäynnit ja tarkastukset

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
aloitteet	33	30	45
laillisuusvalvontakäynnit	16	15	35

Omista aloitteista aiheutui vuonna 2019 yhteensä 30 seuraamusta. Tavoitteena on suunnata omat aloitteet sekä tarkastus- ja valvontatoiminta perus- ja ihmisoikeuksien sekä hyvän hallinnon kannalta olennaisiin rakenteellisiin kysymyksiin. Omista aloitteista painottuvat usein valvonnan rakenteelliset näkökulmat, ja ne ovat siten työmäärältään merkittäviä.

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
rangaistustuomioiden tarkastus	8 329	5 000	5 000

Oikeusrekisterikeskus on lähettänyt tarkastettavaksi sille annettujen ohjeiden mukaisesti muodostuvan otoksen rangaistustuomioista. Tästä vuodesta alkaen tarkastettavat tuomiot haetaan Oikeusrekisterikeskuksen ylläpitämästä rikostuomiosovellus Ritusta, johon oikeuskanslerinvirasto on saanut teknisen käyttöoikeuden. Tämä mahdollistaa tarkastustoiminnan aiempaa paremman kohdentamisen siinä ja tuomioistuimiin kohdistuvassa muussa laillisuusvalvonnassa saadun tiedon perusteella.

Vuonna 2019 tarkastettujen tuomioiden määrä oli merkittävästi arvioitua suurempi tarkastustoiminnan ajoittamisessa tehdyn muutoksen vuoksi. Tarkastuksen perusteella otettiin tarkemmin selvitettäväksi 81 asiaa, joista kahdessa tehtiin korkeimmalle oikeudelle esitys tuomion purkamiseksi. Vuonna 2019 annettiin tuomioistuimelle seuraamus 76 asiassa.

Tuomarien virkarikosasiat

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
vireille tulleet	55	60	60
ratkaistut	32	60	60

Syyttäjien virkarikosasiat

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
vireille tulleet	10	20	20
ratkaistut	6	20	20

Asianajajien, julkisten oikeusavustajien ja luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien valvonta

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
saapuneet	738	800	800
tutkitut	726	800	800

Valvonnassa tarkastetaan Suomen Asianajajaliiton yhteydessä toimivan valvontalautakunnan ja oikeudenkäyntiavustajalautakunnan päätökset. Oikeuskanslerilla on oikeus hakea muutosta päätöksiin. Tavoitteena on ylläpitää luottamusta valvontajärjestelmän toimivuuteen sekä varmistaa, että oikeus oikeusturvaan ja siihen kuuluvaan mahdollisuuteen saada luotettavia ja laadukkaita oikeudellisia palveluita toteutuu. Tuomareihin ja syyttäjiin kohdistuvaan oikeuskanslerin valvontatoimeen voi usein kytkeytyä myös asianajovalvontaa ja asioiden siirtoa valvontalautakuntaan.

01. Oikeuskanslerinviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 932 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ennakkotarkastusten määrän nousu ja muun toiminnan kasvu	360
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-16
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	-14
Palkkausten tarkistukset	101
Yhteensä	431
2021 talousarvio	3 932 000
2020 talousarvio	3 501 000
2019 tilinpäätös	3 490 000

90. Muut menot*21. Kunniamerkit (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion virkamiehille ja muille lunastuksetta annettavien kunniamerkkien kustannusten korvaamiseen.

2021 talousarvio	700 000
2020 talousarvio	700 000
2019 tilinpäätös	754 455

61. Jäsenmaksut ja maksuosuudet Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskuselle (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 620 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskuksesta annetun lain 12 §:n mukaisten osallistumismaksujen, maksuosuuksien ja vastaavien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskuksen päätehtäviä ovat tutkimus ja analyysi, koulutus ja harjoitukset, doktriinien ja konseptien kehittäminen, parhaiden käytäntöjen jakaminen, yhteistyötapojen ja -mahdollisuuksien identifiointi sekä tiedon tuottaminen EU:n hybridiuhkiin vastaamista koskevan päätöksenteon tueksi. Määrärahasta maksetaan Suomen maksuosuus hybridiosaamiskeskuksen toiminnasta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskuksen toiminnan laajeneminen	240
Yhteensä	240

2021 talousarvio	1 620 000
2020 talousarvio	1 380 000
2019 tilinpäätös	1 140 000

Pääluokka 24

ULKOMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan arvopohjassa keskeistä on ihmisoikeuksien, oikeusvaltioperiaatteen, demokratian, rauhan, vapauden, suvaitsevaisuuden ja tasa-arvon edistäminen kaikessa kansainvälisessä toiminnassa. Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan päämäärä on vahvistaa Suomen kansainvälistä asemaa, turvata itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, parantaa Suomen ja suomalaisten turvallisuutta ja hyvinvointia sekä ylläpitää yhteiskunnan toimivuutta. Ulko- ja turvallisuuspolitiikka perustuu hyviin kahdenvälisiin suhteisiin, aktiiviseen vaikuttamiseen Euroopan unionissa (EU) ja tehokkaaseen monenkeskiseen kansainvälisen oikeuden kunnioittamiseen ja vahvistamiseen perustuvaan yhteistyöhön.

Hallinnonalan toimintaympäristö

Tietoisuus koko maapalloa koskevista ongelmista kasvaa. Globaali keskinäisriippuvuus on yhä ilmeisempää. Merkitykseltään kaikkein kauaskantoisimpiin kysymyksiin, kuten ilmastomuutokseen, terveysturvallisuuteen, väestönkehitykseen, luonnon monimuotoisuuden vähenemiseen ja ympäristön elinkelpoisena säilyttämiseen vaikuttaminen edellyttää mahdollisimman laajaa yhteistyötä ja nopeita toimia. Pariisin ilmastosopimus ja kestävä kehityksen tavoitteet määrittelevä Agenda2030 antavat perusteet lähivuosien kansainväliselle yhteistyölle ja Suomen toiminnalle. Äärimmäinen köyhyys maailmassa on vähentynyt, mutta silti sen osuus on huomattava. Covid-19 -pandemian laukaisema maailmanlaajuinen taloustaantuma asettaa vaikeita haasteita kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamiselle. Pandemia näyttää voimistavan myös monia sellaisia kehityskulkuja, jotka olivat olemassa jo ennen kriisiä, kuten kansainvälisiin ihmisoikeusnormeihin, demokratiaan ja oikeusvaltioon sitoutuminen ja niihin kohdistuvan paineen lisääntyminen.

Kansainväliset yhteistyörakenteet ml. YK-järjestelmä kärsivät erilaisista vastakkainasetteluista. Sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestelmän ja kansainvälisen oikeuden periaatteiden puolustaminen ja kehittäminen uusia tarpeita vastaaviksi on entistä vaikeampaa jakolinjojen vuoksi; toisaalta niiden puolustaminen on tarpeellisempaa kuin aiemmin. Nouseva protektionismi, kasvanut epäluottamus globaaleihin tuotantoketjuihin ja ylipäättään kriittinen suhtautuminen monenväliseen kauppapolitiikkaan haastavat kansainvälistä kauppajärjestelmää ja Maailman kauppajärjestön (WTO) toimintaa. Kilpailukyvyyn säilyttämiseksi EU:n tulee kyetä puuttumaan nykyistä paremmin erilaisiin markkinavääristymiin.

Euroopan unioni on Suomen ulkosuhteiden tärkein viitekehys ja vaikutuskanava sekä turvallisuusyhteisö - myös turvallisuuden käsittämisen laajentuessa. Sekä Euroopan että Yhdysvaltojen globaali vaikutusvalta muuttuu maailman moninapaistuessa. Afrikan merkitys EU:n naapurina ja strategisena kumppanina kasvaa. Lähi-idän vakauden turvaaminen säilyy kansainvälisen politiikan

kan keskiössä ja suoraan Eurooppaan vaikuttavana tekijänä. Vaurastunut Kiina pyrkii lisäämään kansainvälistä painoarvoaan monin eri tavoin. Muutkin valtiot, kuten Venäjä, hakevat merkittävämpää asemaa, mikä heijastuu myös Itämeren turvallisuustilanteeseen. Arktisen alueen geopoliittinen, ympäristöllinen ja taloudellinen merkitys kasvaa. Pohjoismaat ovat edelleen Suomen lähimmät yhteistyökumppanit. Turvallisuusyhteistyö Pohjoismaiden kanssa on viime vuosina kehittynyt.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Hallinnonalan yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet v. 2021 ovat:

- Ulkoasiainhallinto edistää Suomen ja suomalaisten turvallisuutta ja hyvinvointia
- Ulkoasiainhallinto edistää Agenda2030:n toimeenpanoa ja toimii ilmastonmuutoksen torjumiseksi
- Ulkoasiainhallinto edistää sääntöpohjaista kansainvälistä järjestelmää
- Ulkoasiainhallinto työskentelee ihmisoikeuksien, tasa-arvon, demokratian ja oikeusvaltiokehityksen vahvistamiseksi
- Ulkoasiainhallinto edistää Suomen kasvua tukevia avoimia taloussuhteita ja tukee suomalaisyritysten osallistumista kansainväliseen kauppaan ja arvoketjuihin.

Sukupuolten välinen tasa-arvo

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan keskeisenä tavoitteena on edistää systemaattisesti sukupuolten tasa-arvoa sekä tyttöjen ja naisten oikeuksien toteutumista.

Suomi edistää naisten osallistumisen vahvistamista sotilaalliseen kriisinhallintaan mm. tukemalla naisrauhanturvaajien koulutusta ja rekrytointia. YK:n tavoitteena on, että rauhanturvaajista 15 % olisi naisia. Sotilaallisessa kriisinhallinnassa palvelevien naisten osuus on noin 5 % kaikista suomalaisista rauhanturvaajista ja 15 % sotilastarkkailijoista. Naisrauhanturvaajien määrä pyritään nostamaan 7 %:in.

Suomen rauhanvälitystoiminta edistää osaltaan myös YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 (Naiset, rauha ja turvallisuus) toimeenpanoa. Neljännen kansallisen Naiset, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelman valmistelussa otetaan huomioon erityisesti nykyisestä toimintaohjelmasta laadittavan loppuarviointiraportin huomioidut vaikuttavuudesta toimintaohjelmassa mainittujen tavoitteiden ja 1325-päätöslauselmaperheen tavoitteiden toteutumisen näkökulmasta.

Kehitysyhteistyön päämääränä on äärimmäisen köyhyyden poistaminen ja eriarvoisuuden vähentäminen sekä ihmisoikeuksien toteutuminen. Tyttöjen ja naisten oikeudet ovat Suomen kehityspolitiikan tärkeä painopiste. Tämä näkyy muun muassa Suomen YK- ja kansalaisjärjestöjen rahoituksessa ja maaohjelmissa. Kehitysyhteistyöhankkeita, joiden osa- tai päätavoitteena on naisten ja tyttöjen aseman ja oikeuksien vahvistaminen, tuetaan arviolta 455 milj. eurolla kehitysyhteistyömäärärahoista.

Sukupuolinäkökulman vahvistamiseksi kehitysyhteistyössä Suomi tavoittelee vaihteittain EU:n linjauksen mukaisesti sitä, että uusista hankkeista 85 % sisältää sukupuolten välistä tasa-arvoa edistäviä tavoitteita sekä sukupuolten välisen tasa-arvon valtavirtaistamista kaikessa kehitysyh-

teistyössä. Vuonna 2021 kehitysyhteistyömäärärahoista rahoitettavista uusista hankkeista 51 % sisältää sukupuolten välistä tasa-arvoa edistäviä tavoitteita.

Kestävä kehitys

Ulkoministeriö toteuttaa valtioneuvoston kestävän kehityksen selontekoa hallinnonalallaan erityisesti Suomen globaalin vastuun osalta. Suomen ulkopoliittikka kokonaisuudessaan edistää kestävää kehitystä ja toiminnan johdonmukaisuutta parannetaan kaikkien hallinnonalojen kesken. Ulkoministeriö edistää ilmastopöytäkirjojen toimeenpanoa ja osallistuu kansainväliseen yhteistyöhön, jolla rajoitetaan ilmastomuutosta ja edistetään siihen sopeutumista. Kehityspoliittikan perustana on Agenda2030 ja sillä tuetaan kehittyvien maiden kykyä saavuttaa kestävän kehityksen tavoitteet tuoden myös esille Suomen kokemuksia ja käytänteitä. Ulkoministeriö toimii aktiivisesti Agenda2030:n tavoitteiden saavuttamiseksi myös mm. kauppapoliittisin keinoin sekä edistää ilmastomuutoksen torjuntaa ja sopeutumista ilmastomuutokseen kaikilla ulko- ja turvallisuuspolitiikan sektoreilla. Ulkoministeriö toimii omassa kehityspoliittikassaan ja EU-vaikuttamisessaan niin, että kehitysmaiden kestävän kehityksen investointeihin saadaan mukaan yksityistä rahoitusta ja yrityksiä. Ulkoministeriö tukee kestävän kehityksen edellytyksiä myös siviilikriisinhallinnan, rauhanrakentamisen ja -välityksen keinoin.

Ulkoministeriön hallinnonalalla edistetään vuoden 2021 talousarvioesityksessä hiilineutraaliustavoitetta globaalisti yhteensä arviolta noin 369 milj. eurolla, mikä on 98 milj. euroa enemmän kuin v. 2020. Kehitysyhteistyöhankkeita, joiden osa- tai päätavoitteena on ruokaturva, veden ja energian saatavuus sekä luonnonvarojen kestävä käyttö, tuetaan arviolta 266 milj. eurolla kehitysyhteistyövaroista. Kehitysyhteistyön finanssisijoituksista tuetaan 130 milj. eurolla YK:n kestävää kehitystä tavoitteita tukevia hankkeita ja ohjelmia. Finanssisijoituksista ilmastorahoitukseen on tarkoitus kohdentaa 75 %. Finnfundin pääoman korotuksesta 10 milj. eurolla tuetaan ilmastohankkeita arviolta noin puolet eli 5 milj. eurolla. Ulkoministeriö työskentelee myös tutkimus- ja innovaatiotoiminnan vahvistamiseksi. Lisäksi tuetaan pääluokkaan osoitetuista muista määrärahoista muita hiilineutraaliustavoitteita tukevia hankkeita, esim. musta hiili -hankkeita.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
24.30.50	<i>Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle</i>		
	— kehitysyhteistyövaltuus	268,19	268,19
24.30.66	<i>Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)</i>		
	— kehitysyhteistyövaltuus	931,21	671,19
24.30.89	<i>Kehitysyhteistyön finanssisijoitukset (siirtomääräraha 3 v)</i>		
	— kehitysyhteistyövaltuus	129,73	129,73

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
01. Ulkoasiainhallinto	259 000	266 139	268 872	2 733	1
01. Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	225 276	237 480	238 782	1 302	1
20. Tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen menot (siirtomääräraha 3 v)	952	978	2 987	2 009	205
21. Ulkoministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	3 305	2 005	1 155	-850	-42
29. Ulkoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	11 897	13 376	13 648	272	2
74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	17 570	12 300	12 300	—	0
10. Kriisinhallinta	66 433	72 165	71 665	-500	-1
20. Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpito-menot (arviomääräraha)	51 168	53 080	53 080	—	0
21. Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (kiinteä määräraha)	15 265	16 585	17 585	1 000	6
22. Rauhanvälitys (kiinteä määräraha)	—	2 500	1 000	-1 500	-60
30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö	723 759	828 266	853 589	25 323	3
50. Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle	0	0	—	—	0
66. Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	583 759	685 536	710 859	25 323	4
67. Demokratia- ja oikeusvaltiotuki (siirtomääräraha 2 v)	—	3 000	3 000	—	0
88. Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) pääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)	10 000	10 000	10 000	—	0
89. Kehitysyhteistyön finanssijoitukset (siirtomääräraha 3 v)	130 000	129 730	129 730	—	0
90. Ulkoministeriön hallinnonalan muut menot	80 587	93 418	93 970	552	1
50. Erät valtionavut (kiinteä määräraha)	1 511	1 741	1 641	-100	-6

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
51. Hädänalaisten avustaminen (arviomääräraha)	29	45	45	—	0
66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirto- määräraha 2 v)	76 060	87 632	89 084	1 452	2
68. Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	3 400	3 000	2 400	-600	-20
87. Pääomasijoitus Instex S.A.S.:lle (siirtomääräraha 3 v)	—	—	300	300	0
95. Kurssivaihtelut (arvio- määräraha)	-413	1 000	500	-500	-50
Yhteensä	1 129 779	1 259 988	1 288 096	28 108	2

Henkilöstön kokonais-
määrä¹⁾

1 451 1 442 1 433

¹⁾ Hallinnonalla arvioidaan olevan lisäksi sotilaalliseen kriisinhallintaan palkattua henkilöstöä v. 2021 enintään n. 500 henkilötyövuotta, siviilikriisinhallintaan palkattua henkilöstöä n. 130 asiantuntijaa ja ulkomaanedustuksen toimipisteisiin asemamaasta palkattua henkilöstöä v. 2021 n. 943 henkilöä.

01. Ulkoasiainhallinto

Selvitysosa: Ulkoasiainhallinto palvelee koko valtionhallintoa, kansalaisia, yrityksiä, järjestöjä, mediaa ja muita yhteistyökumppaneita. Ulkoasiainhallinnon toiminta nojaa kattavaan edustoverkkoon. Muuttuva ympäristö vaatii ulkoasiainhallinnolta ennakointia, seurantaa, analyysiä, viestintää ja resurssien joustavaa käyttöä. Ulkoasiainhallinnon keskeinen vaikuttamisen väline on tehokas kahden- ja monenvälinen diplomatia eri tasoilla. Ulkoasiainhallinto kiinnittää toiminnassaan enenevästi huomiota tiedolla johtamiseen ja digitalisaation hyödyntämiseen.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka perustuu ihmisoikeuksien, oikeusvaltioperiaatteen, demokratian ja tasa-arvon edistämiseen kaikessa toiminnassa. Ulkoasiainhallinto asettaa vuodelle 2021 seuraavat alustavat tulostavoitteet, jotka tukevat pääluokan perusteluissa asetettuja yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita:

— Vahvistamme Suomen kansainvälistä asemaa ja turvallisuutta muuttuvassa maailmanpoliittisessa tilanteessa. Tavoitteena on yhtenäinen, vahva ja toimintakykyinen EU, jolla on kyky ratkaista globaaleja haasteita; painopisteinä ovat ilmastonmuutoksen torjunta, kaupan sääntöpohjaisuus, EU:n vahva ulkoinen toiminta ja yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka sekä tiivis transatlanttinen suhde

— Tuemme monenkeskistä sääntöpohjaista järjestelmää ja yhteistyötä sekä toimimme kansainvälisen oikeuden, demokratian, oikeusvaltion ja ihmisoikeuksien, erityisesti naisten ja tyttöjen oikeuksien, vahvistamiseksi. Edistämme Suomen jäsenyyttä YK:n ihmisoikeusneuvostossa vv. 2022—2024

— Edistämme pohjoismaista yhteistyötä, myös EU:ssa, YK:ssa ja muilla kansainvälisillä foorumeilla. Tuemme Pohjoismaiden neuvoston ja ministerineuvoston työtä Suomen toimiessa Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajana v. 2021

— Syvennämme ulko- ja turvallisuuspoliittista yhteistyötä Ruotsin ja Norjan kanssa. Edistämme Itämeren ja arktisen alueen vakautta. Jatkamme kumppanuuteen perustuvaa Nato-yhteistyötä

— Osallistumme konfliktien ennaltaehkäisyyn ja rauhanvälitykseen ja -rakennukseen. Vahvistamme Suomen osallistumista kriisinhallintaan

— Edistämme kansainvälistä yhteistyötä monipuolistuviin turvallisuussuhkiin varautumisessa, ml. hybridi- ja kybervaikuttaminen ja terrorismin torjunta

— Toteutamme ihmisoikeusperustaista kehityspolitiikkaa, joka poistaa köyhyyttä ja vähentää eriarvoisuutta

— Edistämme Suomen vientiä ja suomalaisten yritysten liiketoimintamahdollisuuksia talouskasvun ja työllisyyden tukemiseksi. Vahvistamme edelleen Team Finland -toimijoiden yhteistyötä

— Monipuolistamme ja syvennämme suhteista Afrikan maiden kanssa Afrikka-strategian pohjalta. Ylläpidämme hyviä ja toimivia suhteita Kiinan ja muiden Aasian maiden sekä Venäjän ja Yhdysvaltojen kanssa

— Vahvistamme edustustoverkkoa hallitusohjelman linjausten mukaisesti

— Vahvistamme vastuullamme olevien maahantuloasioiden käsittelyä ministeriössä ja edustustoissa, erityisesti liittyen työperäiseen maahanmuuttoon

— Kasvatamme Suomen kansainvälistä vaikuttavuutta ja Suomen ja suomalaisen osaamisen kiinnostavuutta suunnitelmallisella maakuvatyöllä.

01. Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 238 782 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) ulkoasiainhallinnon toimialaan liittyvien tutkimusapurahojen maksamiseen
- 2) Suomeen suuntautuvien ministerivierailujen menojen ja niihin liittyvän tilapäisen työvoiman palkkioiden ja työnantajamaksujen maksamiseen.

*Selvitysosa:***Ulkoasiainhallinnon toimintamenot vuonna 2021 (euroa)**

Ministeriö	78 305 000
Toimintamenot	14 963 000
Henkilöstömenot	63 342 000
Edustustot, 89 toimipistettä¹⁾	145 177 000
Toimintamenot	71 500 000
Henkilöstömenot	73 677 000
Hallinnonalan toimialavastaavat menot	15 300 000
Tietohallinto	12 000 000
Kiinteistöhallinto	1 300 000
Turvallisuus	2 000 000
Yhteensä	238 782 000

¹⁾ Toimipisteiden lukumäärä alueittain: Eurooppa 30, Itä 7, Aasia ja Amerikka 27, Afrikka ja Lähi-itä 20 ja pysyvät ja erityisedustustot 5 toimipistettä.

Edustustojen henkilöstömenoissa on esitetty lähetetyn henkilökunnan peruspalkkojen lisäksi seuraavat ulkomaan edustautumisen korvaukset: paikallis-, puoliso- ja lapsikorvaus, olosuhdekorvaus, lasten koulutus- ja päivähoitokorvaukset, hautajais-, kotiloma- ja tapaamismatkat, varustaamiskorvaus sekä muuttokorvaus. Paikalta palkatun henkilöstön henkilöstömenot sisältyvät edustustojen toimintamenoihin.

Hallinnonalan yhteisillä menoilla katetaan vuoden mittaan ko. toimialojen menoja sekä ministeriössä että edustustoissa.

Hallinnonalan julkisoikeudellisista suoritteista saamat tulot kertyvät pääasiassa edustustoista saatavista passi- ja oleskelulupatuloista ja ne esitetään osana edustustojen nettobudjetoituja toimintamenoja.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2019 toteutuma	2020 ennakoitu	2021 tavoite
Henkilötyövuodet	2 399	2 370	2 376
— Ulkoministeriö	853	872	857
— Ulkomaanedustus	598	570	576
— Paikallisesti palkatut	948	928	943
Työtyytyväisyysindeksi	n/a	3,7	3,7
Eläköitymisikä	65,8	66	66
Sairauspoissaolot, pv/htv	4,9	5,0	5,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	246 608	250 552	252 292
Bruttotulot	13 519	13 072	13 510
Nettomenot	233 089	237 480	238 782
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	28 201		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	20 389		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, julkisoikeudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	6 570	6 416	6 803
— suoritteiden myyntituotot mom. 12.24.99 (viisumien käsittelymaksut)	32 114	32 215	19 000
Tuotot yhteensä	38 684	38 631	25 803
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	11 413	12 200	10 661
— osuus yhteiskustannuksista	16 230	15 433	16 576
Kustannukset yhteensä	27 643	27 633	27 237
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	11 041	10 998	-1 434
Kustannusvastaavuus, %	140	140	95

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina tuloina ulkoasiainhallinnon suoritteiden maksuista annetun asetuksen (377/2014) mukaiset tulot sekä edustustojen pankkitilien korkotulot. Vuodesta 2015 lähtien viisumien käsittelymaksut on bruttobudjetoitu momentille 12.24.99.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Edustustoverkon nykyvahvuus (HO 2019)	500
Edustustoverkon vahvistaminen, perustamiskustannukset (HO 2019 kertaluonteinen)	-600
Edustustoverkon vahvistaminen (HO 2019)	900
Elintarvikealan erityisasiantuntija Suomen Pekingin suurlähetystössä (siirto momentille 30.20.47)	-274
Elintarvikeviennin edistäminen (HO 2019 kertaluonteinen)	1 000
Erityisasiantuntija Suomen Moskovan suurlähetystössä (siirto momentille 26.01.01)	-99
Hybridituhka- ja kybererityisasiantuntija Suomen pysyvässä edustustossa EU:ssa (siirto momenteilta 23.01.01, 26.01.01, 27.01.01 ja 31.01.01)	128

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

ILO:n hallintoneuvoston jäsenyys, erityisasiantuntija Suomen pysyvässä edustustossa Genevessä (siirto momentille 32.01.01)	-215
Kiinan paikkariippumaton viisumikäsittely, lisäresurssointi	-36
Konsulipalvelujen asiakaspalvelutehtävien tuottaminen Häätäkeskuslaitoksessa (siirto momentille 26.30.02)	-322
Maahanmuuton erityisasiantuntija Suomen pysyvässä edustustossa EU:ssa (siirto momentille 26.01.01)	-8
Maahantuloasioiden käsittelyn vahvistaminen edustustoissa ja ministeriössä (HO 2019 kertaluonteinen)	-2 000
Matkavahingot (siirto momentille 28.50.50)	-300
Opetussektorin erityisasiantuntija Suomen suurlähetystössä Kiovassa (siirto momentilta 24.30.66)	47
Pelastus- ja kriisivalmiusasioiden erityisasiantuntija Suomen pysyvässä edustustossa EU:ssa (siirto momentilta 26.30.01)	26
Tietoturvallisuus ja muut henkilöstökulut (HO 2019)	300
Ulkoministeriön matkavahinkoturvan käsittelyn siirto Valtiokonttorille (siirto momentille 28.20.01)	-140
Vahva-hankkeen käyttöönnoton aiheuttama tuottavuuden kasvu	-26
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-978
Palkkausten tarkistukset	3 399
Yhteensä	1 302

2021 talousarvio	238 782 000
2020 IV lisätalousarvio	-57 000
2020 talousarvio	237 480 000
2019 tilinpäätös	225 276 000

20. Tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 987 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ulkomailla sijaitsevien tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen ylläpitomenojen maksamiseen
- 2) ulkomailla sijaitsevien tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen investointimenojen maksamiseen rakennus- ja korjaushankkeissa.

Momentilta voidaan maksaa myös ennakkomaksuja. Niiden osalta määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Ulkomailla sijaitsevat valtion omistamat tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöt ovat Villa Lante ja asunto Roomassa, Suomen Ranskan instituutti Pariisissa, Pohjoismaiden paviljonki (kolmasosa) ja Suomen Aalto-paviljonki Venetsian biennaalialueella sekä Suomen Ateenan instituutti asuntoloineen. Kiinteistöt on vuokrattu suomalaisille tiede- ja kulttuurisäätiöille niiden toimintaan ulkomailla.

Rooman tiedeinstituutin käytössä oleva Villa Lante peruskorjataan vv. 2020—2022. Peruskorjauksen kustannusarvio on n. 6,25 milj. euroa.

Suomen valtio omistaa Ruotsin ja Norjan valtioiden kanssa yhdessä Venetsiassa sijaitsevan paviljonkirakennuksen. Omistajat jakavat korjauskustannukset kolmeen yhtä suureen osaan. Peruskorjauksen kustannusarvio on n. 1,0 milj. euroa ja se toteutetaan vv. 2020—2022.

Instituutikiinteistöistä saatavat vuokratulot on budjetoitu momentille 12.24.20.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Villa Lanten peruskorjaus	2 000
Vuokramuutokset	9
Yhteensä	2 009
2021 talousarvio	2 987 000
2020 IV lisätalousarvio	2 000 000
2020 talousarvio	978 000
2019 tilinpäätös	952 000

21. Ulkoministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 155 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ministeriön hallinnonalan tuottavuuden edistämiseen tähtäävien investointien, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palvelujen hankkimiseen.

Selvitysosa: Momentille on koottu hallinnonalan tuottavuustoimenpiteistä aiheutuneita säästöjä vastaavat määrärahat.

Vuonna 2021 määrärahat on tarkoitus käyttää uuden kansallisen viisumijärjestelmän jatkokehitykseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansallinen viisumijärjestelmä (v. 2020 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-850
Yhteensä	-850
2021 talousarvio	1 155 000
2020 talousarvio	2 005 000
2019 tilinpäätös	3 305 000

29. Ulkoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 13 648 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kehitysyhteistyöhön käytettyjen ja kotimaasta hankittujen palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäveromenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Arvonlisäverolain mukaan ministeriöiden kehitysyhteistyötä varten kotimaasta ostamat palvelut ovat arvonlisäverollisia. Jotta arvonlisäverolla ei rasieta Suomen kehitysyhteistyötä, arvonlisäveromenot budjetoidaan erikseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	272
Yhteensä	272

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	13 648 000
2020 talousarvio	13 376 000
2019 tilinpäätös	11 897 494

74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 12 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ulkoasiainhallinnon toimitilojen rakennus- ja korjaushankkeiden menojen maksamiseen
- 2) valtiolle vuokrattujen tilojen peruskorjausluonteisten korjaus- ja muutostöiden maksamiseen.

Momentilta voidaan maksaa myös ennakkomaksuja. Niiden osalta määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Ulkoministeriön investointisuunnitelma sisältää n. 30 ulkoministeriön omistamien tai vuokraamien kiinteistöjen perusparannus- tai korjaushanketta v. 2021. Suurimpia näistä ovat Suomen Kööpenhaminan suurlähetystön toimitilahanke ja Suomen Pekingin suurlähetystön kanslian väistötilahanke.

Momentin määrärahoissa on varauduttu yhden uuden edustuston avaamisesta aiheutuviin kerta-luonteisiin kiinteistömenoihin v. 2021. Kustannusarvio uuden edustuston kanslialle ja virka-asunnolle on yhteensä 1,3 milj. euroa.

2021 talousarvio	12 300 000
2020 talousarvio	12 300 000
2019 tilinpäätös	17 570 000

10. Kriisinhallinta

Selvitysosa: Hallitusohjelman mukaisesti konfliktinesto, rauhanvälitys ja -rakennus ovat Suomen ulkopoliittikan vahvistuva painopiste. Hallitusohjelman ja ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon painopisteiden mukaisesti Suomi jatkaa aktiivista osallistumista kansainväliseen kriisinhallintaan. Kriisinhallinnassa painotetaan kokonaisvaltaisuutta niin sotilaallisen kuin siviilikriisinhallinnan roolia. Mahdollisiin nopeisiin muutoksiin kansainvälisessä turvallisuustilanteessa on varauduttava vastaamaan myös kriisinhallinnan keinoin. Osallistumisella kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan vahvistetaan myös kansallista suorituskkyä ja valmiuksia. Sotilaallisiin kriisinhallintatehtäviin palkattua henkilöstöä arvioidaan v. 2021 olevan enimmillään n. 500 henkilötyövuotta. Siviilikriisinhallintaan arvioidaan palkattavan v. 2021 n. 130 asiantuntijaa.

Sotilaallisen kriisinhallintaosallistumisen alueelliset painopisteet ovat Libanonissa (UNIFIL), Irakissa (Operation Inherent Resolve, OIR) ja Afganistanissa (Resolute Support, RS), mutta Suomi osallistuu myös muilla alueilla oleviin operaatioihin mm. Kosovossa, Välimeren alueella ja Afrikassa. Suomen toiminnassa korostuu kriisialueiden omien turvallisuusrakenteiden ja oikeusvaltiokehityksen tukeminen ja turvallisuustoimijoiden kouluttaminen. Operaatio-osallistumisen ohella panostetaan myös kriisinhallinnan koulutusosaamisen viemiseen tavoitteena vahvistaa kehittyvien maiden omaa kriisinhallintakykyä, mm. Afrikassa.

Siviilikriisinhallinnassa osallistumisen alueelliset painopisteet ovat Ukrainassa, Georgiassa, Irakissa ja Somaliassa. YK:n rauhanturvaoperaatioihin osallistutaan n. 20 poliisilla. Suomen osallistuminen keskitetään niihin ulko- ja turvallisuuspoliittisten tavoitteiden kannalta merkittäviin operaatioihin, joissa Suomen panoksella voidaan saavuttaa erityistä lisäarvoa ja vaikuttavuutta. Suurin osa Suomen siviilikriisinhallintaosallistumisesta suuntautuu Euroopan unionin operaatioihin.

Rauhanvälityksessä laajennetaan suomalaista osallistumista YK:n ja muihin rauhanvälitys- ja dialogiprosesseihin. Toimintaa suunnataan erillishankkeiden rahoittamisesta aktiivisempaan vaikuttamiseen rauhantilan edistämiseksi. Tavoitteena on myös vahvistaa suomalaisten rauhanvälitystoimijoiden verkostomaista toimintatapaa. Suomi edistää YK:n turvallisuusneuvoston "Naiset, rauha ja turvallisuus" 1325-päätöslauselman mukaisesti naisten osallistumista rauhanneuvotteluihin ja rauhanrakentamiseen painottaen naisten ja tyttöjen oikeuksia. Nuorten rooli rauhanprosesseissa on edelleen vahvistuva painopistealue Suomen rauhanvälitystoiminnassa YK:n turvallisuusneuvoston "Nuoret, rauha ja turvallisuus" 2250-päätöslauselman mukaisesti.

20. Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 53 080 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa (211/2006) tarkoitetun kriisinhallintahenkilöstön palkkaus-, päiväraha-, muonanparannusraha- ja koulutusmenojen sekä valtion eläkemaksun ja kriisinhallintahenkilöstölle palvelusajaksi otetun henkilövakuutuksen kustannusten maksamiseen sekä sotilaallisen kriisinhallintahenkilöstön ryhmätapaturmavakuutusta vastaavien etuuksien maksamiseen ja niistä aiheutuvien hallintokulujen maksamiseen
- 2) kansainvälisen kriisinhallintayhteistyön puitteissa annettavaan koulutukseen ja sen materiaali-kuluihin
- 3) kansainvälisen kriisinhallintatyön puitteissa yksittäisille maille annettavasta tuesta aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen puolustussektorilla ja vakauttamistehtäviin konfliktien jälkeen
- 4) sellaisten kansainvälisten kriisinhallintaoperaatioiden, joihin Suomi ei lähetä henkilöstöä tai muutoin osallistu, taloudellisesta tukemisesta aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen
- 5) kansallisen kriisinhallinnan veteraanikortista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Käyttösuunnitelma (euroa)

01.	EU:n taisteluosastojen koulutus- ja valmiusmenot	520 000
04.	Suomen Kosovon kriisinhallintajoukon menot (KFOR-operaatio)	1 933 000
05.	Yhteiset menot	8 350 000
08.	Resolute Support -operaatio, Afganistan	7 009 000
09.	Varalla käynnissä olevien operaatioiden lisämenoihin ja niiden jatkamiseen, kansallisesta kriisinhallinnan veteraanikortista aiheutuviin menoihin, mahdollisiin uusiin kriisinhallintaoperaatioihin sekä muihin kriisinhallintamenoihin	7 635 000
11.	EUTM/Somalian koulutusoperaation menot	1 073 000
14.	Libanonin kriisinhallintaoperaation menot	14 906 000
15.	EUTM/Malin koulutusoperaation menot	1 107 000
16.	Malin YK-operaation menot (MINUSMA)	1 188 000
18.	Irakin koulutusoperaation menot	7 455 000
23.	Naton Irakin koulutusoperaation menot	531 000
24.	EUNAVFOR MED, Irini-operaation menot	1 373 000
Yhteensä		53 080 000

Selvitysosa: Operaatioiden määrärahat on mitoitettu Suomen kriisinhallintajoukkojen vahvuuksien ja tehtävävaatimusten mukaisesti ottaen huomioon ne kriisinhallintaoperaatiot, joihin Suomi suunnittelee osallistuvansa v. 2021. Näissä operaatioissa toimivan henkilöstön määrän arvioidaan v. 2021 olevan enimmillään n. 500 henkilötyövuotta.

Momentin määrärahoista arvioidaan olevan kulutusmenoja 52 680 000 euroa ja siirtomenoja 400 000 euroa. Pääosa momentin määrärahoista siirretään puolustusvoimien käyttöön.

Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot budjetoidaan puolustusministeriön pääluokkaan momentille 27.30.20.

YK:n maksamat palkkausmenokorvaukset on budjetoitu momentille 12.24.99.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU:n taisteluosastojen koulutus- ja valmiusmenot	-3 425
EUNAVFOR MED, Irini-operaation menot	1 373
EUNAVFOR MED, Välimeren operaation menot	-1 391
EUTM/Malin koulutusoperaation menot	500
Muiden käyttösuunnitelmakohtien muutokset	-3 336
Resolute Support -operaatio, Afganistan	1 469
Varalla käynnissä olevien operaatioiden lisämenoihin ja niiden jatkamiseen, kansallisesta kriisinhallinnan veteraanikortista aiheutuviin menoihin, mahdollisiin uusiin kriisinhallintaoperaatioihin sekä muihin kriisinhallintamenoihin	4 810
Yhteensä	0

Momentin määräraha on muutettu arviomäärärahaksi.

2021 talousarvio	53 080 000
2020 IV lisätalousarvio	—
2020 talousarvio	53 080 000
2019 tilinpäätös	51 168 000

21. Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 17 585 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kriisinhallintatoimintaan ulkomailla osallistuvasta suomalaisesta siviilihenkilöstöstä aiheutuvien menojen ja Suomen siviilikriisinhallintatoiminnasta aiheutuvien muiden menojen maksamiseen
- 2) vaalitarkkailijatoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) siviilikriisinhallinnan tehtävissä toimivalle henkilöstölle otetun henkilövakuutuksen kustannusten maksamiseen
- 4) siviilikriisinhallinnan projekteihin ja koulutukseen
- 5) siviilikriisinhallintaa rauhanvälittämistä tukevien hankkeiden valtionavustuksiin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Käyttösuunnitelma (euroa)

01.	Siviilikriisinhallinta	17 285 000
02.	Vaalitarkkailijat	300 000
Yhteensä		17 585 000

Selvitysosa: Suomi on osallistunut siviilikriisinhallintaan viime vuosina 100—150 asiantuntijan vuotuisella vahvuudella. Määrärahatasolla Suomi pystyy lähettämään operaatioihin noin 130 asiantuntijaa.

Momentin määrärahoista arvioidaan olevan kulutusmenoja 17 000 000 euroa ja siirtomenoja 585 000 euroa. Momentilta myönnettäviin valtionavustuksiin sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001).

Siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiudet budjetoidaan sisäministeriön pääluokkaan momentille 26.01.04.

Järjestöiltä saatavat tulot on budjetoitu momentille 12.24.99.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siviilikriisinhallinnan vahvistaminen (HO 2019)	1 040
Siviilikriisinhallinnan valmiudet, asiantuntijataso nostaminen (siirto momentille 26.01.04)	-40
Yhteensä	1 000

2021 talousarvio	17 585 000
2020 talousarvio	16 585 000
2019 tilinpäätös	15 265 214

22. Rauhanvälitys (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sellaisen rauhanvälittämistoiminnan menoihin ja siihen liittyvän kapasiteetin vahvistamiseen, johon Suomi osallistuu
- 2) rauhanvälitystä tukeviin kahdenvälisiin ja monenkeskisiin hankkeisiin
- 3) kansainvälisissä järjestöissä ja niitä vastaavissa organisaatioissa toimivista asiantuntijoista näille organisaatioille aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) rauhanvälittämistä tukevien hankkeiden valtionavustuksiin
- 5) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Rauhanvälitys on osa kokonaisvaltaista kriisinhallintaa. Suomen tavoitteena on edistää rauhanvälitystä aktiivisesti ja johdonmukaisesti. Suomi tukee rauhanvälitykseen liittyviä vuoropuheluprosesseja, edistää käynnissä olevien konfliktien ratkaisua sekä vahvistaa rauhanvälitystoimintaa ja rauhanvälityskapasiteettia niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin.

Momentin määrärahoista arvioidaan olevan kulutusmenoja 400 000 euroa ja siirtomenoja 600 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Konfliktineston, rauhanvälityksen ja rauhanrakentamisen kyvykkyyden parantaminen (HO 2019 kertaluonteinen)	-1 500
Yhteensä	-1 500

2021 talousarvio	1 000 000
2020 talousarvio	2 500 000

30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö

Selvitysosa: Suomen kansainvälisen kehitysyhteistyön päämääränä on äärimmäisen köyhyyden poistaminen, eriarvoisuuden vähentäminen sekä ihmisoikeuksien toteutuminen. Turvalliset elinolot, ihmisoikeudet ja ihmisten mahdollisuus vaikuttaa asioihinsa, riittävä toimeentulo ja hyvä elinympäristö vahvistavat myös kansainvälistä turvallisuutta, taloutta ja ympäristöä.

Kehityspolitiikan perustana on kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030, joka antaa puitteet kaikkien maiden toiminnalle kestävän kehityksen aikaansaamiseksi. Suomi tukee kehitysmaita kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa sekä edistää globaalissa toimintaympäristössä tarvittavia muutoksia.

Koronapandemian vaikutuksesta äärimmäinen köyhyys ja nälkä ovat maailmassa kääntymässä kasvuun, ja monet kehitystulokset ovat vaarassa. Akuutin kriisin hoidon lisäksi toipumisvaihe edellyttää merkittävää kansainvälistä tukea ja Suomi osallistuu tähän yhteistyöhön kehitysyhteistyön ja humanitaarisen avun keinoin. Pandemian vaikutukset otetaan suunnittelussa huomioon kaikissa yhteistyömuodoissa vuoden 2021 määrärahojen ja monivuotisten sitoumusten osalta. Käynnissä olevaan yhteistyöhön tehdään tarpeelliseksi harkittuja uudelleenkohdennuksia niin, että ne tukevat yhteiskuntien kriisinkestävyyttä ja toipumista pandemiasta.

Kriisin vaikutukset kehitysmaiden talouksiin ja yhteiskuntiin ovat laaja-alaisia. Suomen kehityspolitiikan peruslähtökohtien ja painopistealueiden arvioidaan säilyttävän merkityksensä myös pandemian aikana ja sen jälkeen:

— naisten ja tyttöjen oikeudet ja aseman vahvistuminen. Tyttöjen ja naisten oikeudet ovat Suomen kehityspolitiikan tärkeä painopiste. Tämä näkyy muun muassa Suomen YK- ja kansalaisjärjestöjen rahoituksessa ja maaohjelmissa

— kehitysmaiden talouksien kehittyminen työpaikkojen, elinkeinojen ja hyvinvoinnin lisäämiseksi. Vuoteen 2030 mennessä 15—24 -vuotiaiden osuus maailman väestöstä kasvaa 7 %. Kasvu on nopeinta kehitysmaissa. Suunnan ratkaisee se, löytyykö nuorille toimeentuloa. Suomi osoittaa varoja kehitysmaiden investointien tukemiseen Finnfundin ja muiden kanavien kautta

— koulutus, toimivat yhteiskunnat ja demokratia, erityisesti laadukas koulutus, kehitysmaiden verojärjestelmien kehittäminen sekä demokratia- ja oikeusvaltiotuki. Kansanvalta, ihmisoikeuksien kunnioittaminen sekä avoin ja toimiva julkinen hallinto, veronkantokyky ja julkiset palvelut, hyvä oikeusjärjestelmä, riippumaton media ja vapaa kansalaisyhteiskunta ovat edellytyksiä kehitykselle ja rauhalle. Suomi kohdistaa rahoitusta kehitysmaiden verotuskyvyn ja talousosaamisen kehittämiseen. Suomi vahvistaa tukeaan oppimisen kriisin ratkaisemiseen kehitysmaissa

— ilmastomuutoksen torjunta ja siihen sopeutuminen sekä ruokaturvan, veden ja uusiutuvan energian saatavuuden parantuminen sekä luonnonvarojen kestävä käyttö, mukaan lukien metsät. Kehitysmaissa ilmastomuutos on kohtalon kysymys. Suomi lisää ilmatorahoitusta osana kehitysrahoitusta ottaen huomioon osuutensa Pariisin ilmatorahoitusvastuusta. Pyrkimyksenä on ohjata puolet ilmatorahoituksesta sopeutumiseen muun muassa kansainvälisten rahastojen ja kansalaisjärjestöjen kautta. Investointi- ja lainamuotoinen tuki painottuu ilmastotoimiin.

Kehitysyhteistyön maantieteellinen painopiste on Afrikka. Painotetaan tehokkaiksi ja tulokselliseksi todettujen YK-järjestöjen ja muun monenkeskisen kehitysyhteistyön rahoitusta Suomen

painopistealueisiin keskittyen. Kansalaisjärjestöille suunnattua kehitysyhteistyörahoitusta nostetaan.

Kriisien, erityisesti pitkittyneiden kriisien, hoitaminen edellyttää rauhanrakentamisen, humanitaarisen avun ja kehitysyhteistyön yhteensovittamista. Vahvistetaan tätä neksusta lisäämällä humanitaarisen avun ja kehitysyhteistyön rahoituksen joustavuutta ja mahdollistamalla rahoituksen monivuotisuus pitkittyneiden kriisien tai äkillisten kriisien ja katastrofien hoitamiseen sekä näiden kriisien ja katastrofien ennaltaehkäisyyn tai niistä toipumiseen.

Vuoden 2021 kehitysyhteistyömäärärahojen tasoksi arvioidaan tässä talousarvioesityksessä noin 0,49 % bruttokansantulosta. Varsinaisen kehitysyhteistyön lisäksi jatketaan kestävän kehityksen mukaisten kehitysmainvestointien tukemista finanssisijoitusten ja lainojen avulla. Näitä varoja käytetään erityisesti ilmastotoimien rahoitukseen YK:n ilmastopimuksen mukaisesti. Hallitus tähtää pitkällä aikavälillä YK-sitoumuksen mukaiseen tavoitteeseen käyttää 0,7 % bruttokansantulosta (BKTL) kehitysyhteistyöhön sekä 0,2 % BKTL:sta tukena vähiten kehittyneille maille.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Kehitysyhteistyön ja -politiikan toimeenpano kohdentuu Suomen kehityspolitiikan arvojen ja periaatteiden sekä painopistealueiden edistämiseen. Sillä vastataan myös koronatilanteen aiheuttamaan kansainväliseen kriisiin ja sen vaikutuksiin kehitysmaissa. Suomen kehityspolitiikka on ihmisoikeusperustaista. Sukupuolinäkökulman vahvistamiseksi kehitysyhteistyössä Suomi tavoittelee vaiheittain EU:n linjauksen mukaisesti sitä, että uusista hankkeista 85 % sisältää sukupuolten välistä tasa-arvoa edistäviä tavoitteita sekä sukupuolten välisen tasa-arvon valtavirtaistamista kaikessa kehitysyhteistyössä. Suomi kiinnittää erityistä huomiota haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden ja vähemmistöjen oikeuksien toteutumiseen ja osallisuuteen kehityspolitiikan valmistelussa. Kaikessa yhteistyössä edistetään aiempaa järjestelmällisemmin yhdenvertaisuutta sekä vähäpäästöistä kehitystä ja ilmastokestävyyttä.

Suomi edistää kehityspolitiikkaansa entistä tavoitteellisemmin sekä kahdenvälisen että monenkeskisten kumppaniensa kanssa. Suomen rahallista panostusta keskitetään erityisesti niiden toimijoiden tueksi, jotka parhaiten edistävät kehityspolitiikan tavoitteita.

Kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttaminen edellyttää julkisten toimien lisäksi mittavia yksityisiä investointeja kehittyvien maiden ilmastotoimiin, tasa-arvon edistämiseen ja reilujen työpaikkojen luomiseen. Suomi toimii omassa kehityspolitiikassaan ja EU-vaikuttamisessaan niin, että kehitysmaiden kestävän kehityksen investointeihin saadaan mukaan yksityistä rahoitusta ja yrityksiä.

Tuotokset ja laadunhallinta

— Uudet rahoituspäätökset ja kansainvälinen vaikuttamistyö kohdistetaan hallitusohjelman antamien suuntaviivojen mukaisesti. Suomen maa- ja aluekohtaisessa toiminnassa otetaan myös huomioon maiden omat kehityssponnistelut ja -tavoitteet, tuen tarve sekä Suomen vahvuusalueet

— humanitaarisiin tarpeisiin reagoidaan nopeasti ja rahoitus kohdennetaan sinne, missä tarve on suurin. Humanitaarisen avun tasoa nostetaan hallituskauden aikana. Suomi pyrkii varmistamaan, että humanitaariset toimijat ottavat haavoittuvassa asemassa olevat ihmiset paremmin huomioon. Erityisesti pitkittyneiden kriisien hoitaminen edellyttää rauhanrakentamisen, humanitaarisen avun ja kehitysyhteistyön yhteensovittamista

— jatketaan yksityisen sektorin kehitysrahoitusinstrumentteja ja kehitysmaihin kohdistuvaa investointirahoitusta. Tuetaan suomalaisten yritysten osallistumismahdollisuuksia tukemalla niiden kestävästä kehitystä edistävää kaupallista yhteistyötä kehitysmaiden kanssa. Velvoitetaan kehitysyhteistyövaroin tuettavat yritykset noudattamaan verovastuullisuuden ja avoimuuden kriteereitä sekä edistämään ihmisoikeuksia sekä Suomen kehityspolitiikan tavoitteita. Kehitysyhteistyörahoituksella vastataan Suomen kansainvälisiin ilmastorahoitussitoumuksiin. Toiminnassa tähdätään ilmastomuutoksen hillintään, samoin kuin siihen sopeutumisen ja varautumisen tukemiseen.

Toiminnallinen tehokkuus

— Vahvistetaan kehitysyhteistyön tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta, tietoon pohjautuvaa päätöksentekoa sekä riskien hallintaa, tulosten ja vaikutusten mittaamista, raportointia ja arviointia mm. ottamalla käyttöön kehitysyhteistyön toimintatapauudistuksen tuottamat käytännöt

— suomalaisen kansalaisyhteiskunnan toimintaa kehitysmaiden kansalaisyhteiskunnan vahvistamiseksi suunnataan ensisijaisesti monivuotisiin ohjelmiin. Eri toimijoiden välistä yhteistyötä tuetaan.

Kehitysyhteistyölle annettujen tavoitteiden mukaiset tunnusluvut

	2019 toteutuma ¹⁾	2020 ennakoitu	2021 tavoite
Suomen kehityspolitiikan painopisteiden osuus kehitysyhteistyön rahoituspäätöksistä ja vaikuttamissuunnitelmien tavoitteista (%)	87	87	90
Humanitaarisen avun osuus kehitysyhteistyöstä (%)	8	8	8
Ilmastokestävyyttä edistävän kehitysyhteistyön arvo (milj. euroa)	274	200	220
Sukupuolten välistä tasa-arvoa edistävän kehitysyhteistyön osuus (%)	37	40	40
Kehitysyhteistyön finanssisijoituksiin ja kehitysyhteistyölainoihin kohdennettu osuus kehitysyhteistyöstä (milj. euroa)	140	140	140
Vähiten kehittyneisiin maihin (LDC) kohdennettujen maksatusten osuus BKTL:sta (%)	0,14	0,16	0,18

¹⁾ Vuoden 2019 toteutuma on laskettu ennakkotietojen mukaan.

Julkisen kehitysavun määrärahat ja maksatukset (milj. euroa) sekä maksatusten %-osuus BKTL:sta

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019 ¹⁾	2020
Määrärahat yhteensä	1 173,1	1 171,6	1 016,4	817,7	881,2	886,3	988,7	1 030,0
Maksatukset	1 081,1	1 232,0	1 161,0	955,7	961,4	832,8	1 006,1	
%-osuus BKTL:sta	0,53	0,59	0,55	0,44	0,42	0,36	0,42	

¹⁾ Vuoden 2019 maksatukset ja BKTL-osuus ovat ennakkotietoja.

Valtion kehitysyhteistyöhön kohdistettavat määrärahat vuonna 2021 hallinnonaloittain (1 000 euroa)

Ulkoministeriön hallinnonalalla momentilla 24.30.66	706 978
Ulkoministeriön hallinnonalan muilla momenteilla	191 119
Sisäministeriön hallinnonalalla	48 493
Valtiovarainministeriön hallinnonalalla	191 128
Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla	6 077
Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla	194
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla	2 060
Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla	45 255
Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön hallinnonalalla	2 630
Ympäristöministeriön hallinnonalalla	902
Yhteensä	1 194 836

50. Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

Valtuus

Valtioneuvosto voi Teollisen yhteistyön rahasto Oy:stä annetun lain (291/1979) 3 §:n 4 momentin ja 3 a ja b §:n nojalla antaa määräämillään ehdoilla yhtiölle sitoumuksia siitä, että valtio korvaa yhtiölle sen luotonanto- ja takaustoiminnassa mahdollisesti syntyneitä tappioita sekä osake- ja osuussijoitusten menetyksiä ja arvonalennuksia ja valtio maksaa yhtiön ottamasta muusta kuin euromääräisestä lainasta mahdollisesti aiheutuvan kurssitappion. Sitoumuksia saa antaa siten, että niiden piiriin kuuluvien maksettujen luottojen, osake- ja osuussijoitusten ja takausten yhteinen pääomamäärä saa olla vasta-arvoltaan enintään aiemmat tehdyt sitoumukset mukaan lukien 168 188 000 euroa ja nostettujen muiden kuin euromääräisten lainojen yhteinen pääoma enintään 100 000 000 euroa.

2021 talousarvio	—
2020 talousarvio	—
2019 tilinpäätös	—

66. Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 710 859 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kehitysyhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) kehitysyhteistyöhallintoon liittyvien valtion kulutusmenojen, ei kuitenkaan palkkausmenojen, maksamiseen
- 3) Finnfundin toteuttamaan eristysriskirahoituksen tappioiden korvaamiseen enintään 7 500 000 eurolla vuodessa
- 4) ministeriön ja Euroopan komission sekä ministeriön ja Sitran yhteistoimintahankkeiden menojen maksamiseen

5) Business Finlandin hallinnoimaan Developing Markets Platform -alustan kehitysinnovaatioiden rahoittamiseen Suomessa toimiville yrityksille ja muille yhteisöille valtioneuvoston tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusta koskevan asetuksen (1444/2014) ja Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EY 1407/2013) mukaisesti. Määrärahaa saa osana Developing Markets Platform -alustaa käyttää myös Suomessa toimivien julkista tutkimusta tai tiedon levittämistä harjoittavien valtion tutkimuslaitosten, korkeakoulujen ja vastaavien tutkimus- ja tiedonlevittämisen organisaatioiden tutkimus- ja kehittämishankkeisiin

6) kansainvälisten järjestöjen, rahoituslaitosten tai näitä vastaavien organisaatioiden rahoittamiseen niissä toimivien asiantuntijoiden menojen maksamiseksi

7) humanitaariseen apuun, johon tarkoitettuja määrärahoja voidaan käyttää muiden kuin kehitysmaiden avustamiseen vain poikkeuksellisen laajan humanitaarisen kriisin niin edellyttäessä valtioneuvoston päätöksellä kyseisen maan avunpyyntöön pohjautuen. Momentin määrärahoista veloitetaan myös valtion virastojen ja laitosten osallistumisesta kehitysyhteistyöhön annetussa laissa (382/1989) tarkoitetuista kehitysyhteistyötehtävistä virastolle tai laitokselle aiheutuvat kustannukset.

Momentilta voidaan myöntää valtionavustusta.

Määrärahaa saa käyttää ennakoiden maksamiseen, jos se on hankkeen toteuttamisen kannalta välttämätöntä.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Momentilta maksettaviin kulutus- ja investointimenoihin liittyvät arvonnäisäveromenot maksetaan hallinnonalan arvonnäisäveromomentilta 24.01.29.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1.	Monenkeskinen kehitysyhteistyö	210 812 000
2.	Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö	180 687 000 ¹⁾
3.	Euroopan kehitysrahasto	75 500 000
4.	Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö	47 320 000
5.	Humanitaarinen apu	85 000 000
6.	Kehitysyhteistyön suunnittelu- ja tukitoiminnot sekä kehityspoliittinen tiedotus	4 440 000
7.	Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus	2 050 000
8.	Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle ja kehitysyhteistyötiedotukselle sekä kuntasektorin kehitysyhteistyölle	79 650 000
9.	Korkotuki-instrumentti	25 400 000
Yhteensä		710 859 000

¹⁾ Sisältää ministeriön ja Euroopan komission välisten yhteistoimintahankkeiden menoja yhteensä 1 881 000 euroa ja ministeriön ja Finnfundin erityisriskirahoituksen tappioiden korvaamiseen 2 000 000 euroa.

Valtuus

Vuoden 2021 aikana saa tehdä uusia kehitysyhteistyösopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2021 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 671 193 000 euroa.

*Selvitysosa:***Myöntö- ja sopimusvaltuuksien jakautuminen**

1.	Monenkeskinen kehitysyhteistyö	94 270 000
2.	Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö	194 205 000
3.	Euroopan kehitysrahasto	-
4.	Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö	54 620 000
5.	Humanitaarinen apu	27 500 000
6.	Kehitysyhteistyön suunnittelu ja tukitoiminnot sekä kehityspoliittinen tiedotus	2 535 000
7.	Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus	-
8.	Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle ja kehitysyhteistiedotukselle sekä kuntasektorin kehitysyhteistyölle	280 063 000
9.	Korkotuki-instrumentti	18 000 000
Yhteensä		671 193 000

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2021	2022	2023	2024	2025—	Yhteensä vuodesta 2021 lähtien
Kehitysyhteistyövaltuus						
Ennen vuotta 2021 tehdyt sitoumukset	474 539	355 133	328 381	336 160	990 240	2 484 453
Vuoden 2021 sitoumukset	-	186 546	185 250	176 597	122 800	671 193
Menot yhteensä	474 539	541 679	513 631	512 757	1 113 040	3 155 647

Momentilta rahoitettavat erät tilastoidaan ja raportoidaan kokonaisuudessaan Suomen julkisena kehitysapuna (Official Development Assistance, ODA) taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestölle (OECD).

1. Monenkeskinen kehitysyhteistyö

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 210 812 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2021 jälkeisille vuosille yhteensä 94 270 000 euroa.-

Merkittävä osa määrärahoista käytetään Suomen maksuosuuksiin Maailmanpankin ja alueellisten kehitysrahoituslaitosten lisärahoituksissa. Toinen kanava ovat yleisavustukset YK:lle. Käyttösuunnitelmakohdalta voidaan rahoittaa myös mainittujen toimijoiden kanssa tehtävää maailmanlaajuisia teemakohtaista kehitysyhteistyötä sekä niiden jäsenmaksuja ja kumppanuusohjelmia.

Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan mm. Maailmanpankkiryhmää, YK:n väestörahaa (UNFPA), Afrikan kehityspankkiryhmää, YK:n lastenrahastoa (UNICEF) ja YK:n tasa-arvojärjestöä (UN Women).

Suomen kehitysyhteistyö tärkeimpien monenkeskisten toimijoiden kanssa perustuu vaikuttamissuunnitelmiin, joita on laadittu kehitysyhteistyön tulosohtauksen puitteiksi. Tärkeimmillä Suomen tukemilla monenkeskisillä toimijoilla on käytössään tulosperustainen toimintamalli.

2. Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 180 687 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaluksia vuoden 2021 jälkeisille vuosille yhteensä 194 205 000 euroa.

Määrärahojen kohdentamisen perustana ovat maaohjelmat, jotka määrittävät yhteistyötä kumppanien kanssa. Suomi tekee kahdenvälistä yhteistyötä seuraavien kumppanimaiden kanssa: Tansania, Mosambik, Sambia, Etiopia, Kenia, Somalia, Afganistan, Nepal ja Myanmar. Suomi tukee myös seuraavia maita ja alueita: Lähi-itä (ml. Irak, Syyria ja lähialueet), Palestiinalaisalue, Pohjois-Afrikka, Eritrea, Ukraina ja Keski-Aasia. Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan kumppanimaiden sektoriohjelmien yhteisrahastoja, sektoribudjettitukea kumppanimaiden hallituksille, kehitysrahoituslaitosten ja YK-toimijoiden kanssa tehtävää maakohtaista tai alueellista temaattista kehitysyhteistyötä sekä valtionavustuksia suomalaisille tai kansainvälisille kansalaisjärjestöille, yrityksille, tutkimuslaitoksille, yliopistoille ja säätiöille. Määrärahaa voidaan ohjata myös Suomen linjauksen mukaiseen humanitaariseen apuun edellä mainittujen maiden tai alueiden sekä muiden toiminnan kannalta merkittävien maiden tai alueiden pitkittyneiden kriisien tai äkillisten kriisien ja katastrofien hoitamiseen sekä näiden kriisien ja katastrofien ennaltaehkäisyyn tai niistä toipumiseen.

Määrärahoja käytetään myös edustustoissa paikallisen yhteistyön hankkeisiin.

Yhteistyön tuloksia arvioidaan hankearviointien ja maaohjelmamekanismin kautta.

3. Euroopan kehitysrahasto

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 75 500 000 euroa.

Euroopan kehitysrahastosta (EKR) rahoitetaan Cotonoun sopimukseen perustuvaa EU:n sekä Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren maiden (AKT-maat) välistä kehitysyhteistyötä. Tuki kohdennetaan Eurooppalaisen kehityspoliittisen konsensuksen ja Cotonou-kumppanuussopimuksen linjausten mukaisesti Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen neljännessä osassa tarkoitettujen merentakaisien maiden ja alueiden kanssa tehtävään yhteistyöhön.

Osaa varoista hallinnoi Euroopan investointipankki (EIB). Suomi toimii sisäisen rahoitus sopimuksen mukaisesti EIB:n kautta takaajana AKT-maille myönnettävissä lainoissa. EKR-osuuden maksukaton lisäksi varaudutaan mahdollisiin lainatakausmaksuihin.

4. Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 47 320 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaluksia vuoden 2021 jälkeisille vuosille yhteensä 54 620 000 euroa.

Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan kehitysinnovaatio- ja liikekumppanuusohjelmia, humanitaarista miinanraivausta sekä YK:n alaisten järjestöjen, ohjelmien ja rahastojen ja kehitysrahoituslaitosten muita kuin tiettyyn maahan tai alueeseen liittyviä temaattisia hankkeita sekä kansainvälisten järjestöjen asiantuntijaohjelmia ja näihin liittyviä rekrytointikuluja.

Käyttösuunnitelmakohdalta myönnetään tukea korkeakouluohjelmiin sekä valtionavustuksia kansainvälisille kansalaisjärjestöille (INGOT).

5. Humanitaarinen apu

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 85 000 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2021 jälkeisille vuosille yhteensä 27 500 000 euroa.

Humanitaarinen apu ohjataan YK-järjestöjen, kansainvälisen Punaisen Ristin ja puolikuun liikkeen sekä EU komission sertifioimien kotimaisten humanitaaristen avustusjärjestöjen kautta.

-Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan yleisavustukset keskeisille kansainvälisille humanitaarisille järjestöille, joita ovat mm. YK:n pakolaisjärjestö (UNHCR), YK:n Palestiinan pakolaisten avustusjärjestö (UNRWA), YK:n humanitaarisen avun koordinaatioyksikkö (OCHA), YK:n keskitetty hätäapurahasto (CERF) ja YK:n kansainvälinen strategia tuhojen vähentämiseksi (UNISDR). Määrärahasta rahoitetaan myös Punaisen Ristin Kansainvälistä Komiteaa (ICRC). Yleisavustusten lisäksi käyttösuunnitelmakohdalta tuetaan maakohtaisia ja alueellisia avustusooperaatioita.

Humanitaarisen avun tuloksellisuutta seurataan avustusjärjestöjen omien tuloksellisuutta arvioivien tunnuslukujen sekä vaikuttamissuunnitelmien avulla.

6. Kehitysyhteistyön suunnittelu ja tukitoiminnot sekä kehityspoliittinen tiedotus

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 4 440 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2021 jälkeisille vuosille yhteensä 2 535 000 euroa.

Käyttösuunnitelmakohdan määrärahaa käytetään muun muassa kehitysyhteistyön tietojärjestelmien ja muun kehitysyhteistyöhallinnon kehittämiseen sekä sitä tukevien asiantuntijapalvelujen hankkimiseen, kehitysyhteistyön henkilöstön koulutukseen, kehitysviestintään ja kehityskasvatukseen, kehityspoliittiseen suunnittelu- ja tutkimustoimintaan sekä asianajokuluihin ja asian selvittämisestä aiheutuviin muihin kuluihin väärinkäyttöepäilytapauksissa.

-Käyttösuunnitelmakohdan määrärahoja käytetään myös vapaaehtoisrahoituksena OECD:n kehitysapukomitean ja tilastokomitean alaiseen työhön, kansainvälisen kehitysyhteistyön avoimuutta ja korruption vastaista työtä sekä Suomen Akatemian hallinnoimaan kehitystutkimukseen sekä toimialakohtaista kehittämistä tukeviin hankkeisiin.

7. Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 2 050 000 euroa.

Evaluointitoiminnan tavoitteena on tietoperustainen päätöksenteko. Kehitysyhteistyön evaluointitoimi on järjestelmällistä ja kattaa kaikki kehitysyhteistyömuodot ja rahoituskanavat. Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan kehitysyhteistyötä koskevat keskitetyt evaluoinnit ja tuetaan evaluointitoiminnan kehittämistä ja evaluointiedon hyödyntämistä ulkoministeriössä ja sen yhteistyökumppanien parissa.

Sisäinen tarkastus arvioi ja antaa suosituksia sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan edelleen kehittämiseksi kehitysyhteistyössä.

8. Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle ja kehitysyhteistyötiedotukselle sekä kunta-sektorin kehitysyhteistyölle

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 79 650 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2021 jälkeisille vuosille yhteensä 280 063 000 euroa.

Kansalaisjärjestöjen kautta kanavoitavalla avulla vahvistetaan kehitysmaiden elinvoimaista, moniarvoisuuteen ja oikeusperustaisuuteen pohjautuvaa ja aktiivista kansalaisuutta edistävää yhteiskuntaa. Tukea myönnetään hankkeisiin, jotka täyttävät asetetut laatukriteerit ja edistävät Suomen kehityspoliittisten tavoitteiden toteutumista.

Merkittävin osa määrärahoista kohdennetaan suomalaisten järjestöjen kautta ohjelmatukena. Käyttösuunnitelmakohdalla rahoitetaan myös muiden suomalaisten kansalaisjärjestöjen hankkeita. Käyttösuunnitelmakohdan määrärahaa voidaan käyttää myös kansalaisjärjestöjen Suomessa tapahtuvaan kehitysviestintään ja globaalikasvatukseen. Lisäksi tukea myönnetään kansainvälisille kansalaisjärjestöille (INGOt) ja EU-rahoitteisten hankkeiden kansallisiin osuuksiin.

Ohjelmaturkijärjestöille myönnettyä määrärahaa voidaan ohjata myös Suomen linjauksen mukaiseen humanitaariseen apuun kumppanimaiden tai -alueiden kohdatessa äkillisen kriisin tai katastrofin.

Käyttösuunnitelmakohdalla myönnettävien valtionavustusten hakijoille asetetaan valtionavustuslain mukainen vaatimus omarahoitusosuudesta.

9. Korkotuki-instrumentti

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 25 400 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2021 jälkeisille vuosille yhteensä 18 000 000 euroa.

Määrärahat kohdennetaan tukemaan kehitysmaiden taloudellista ja sosiaalista kehitystä OECD:n vientiluottoja ja korkotukiluottoja koskevan niin sanotun konsensussopimuksen mukaisesti. Kehitysmaiin myönnettävistä korkotukiluotoista on säädetty laissa kehitysmaiin myönnettävistä korkotukiluotoista (1114/2000). Käyttösuunnitelmakohdan määrärahaa voi käyttää myös myönnettujen luottojen käytön seurantaan ja valvontaan, hanke-esitysten valmisteluun ja arviointiin sekä hankkeisiin liittyvän teknisen avun tukemiseen. Määrärahaa ohjataan myös uuteen investointitukeen kehitysmaille (Public Sector Investment Facility).

Momentin määrärahoista arvioidaan 95 % käytettävän siirtomenoihin ja 5 % kulutusmenoihin.

Yhteistoimintahankkeista saatavat tulot on merkitty momentille 12.24.99.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kehitysmaiden osallistuminen ympäristökokouksiin (siirto momentilta 35.10.66)	300
Kehitysyhteistyön BKTL-tason varmistaminen (HO 2019)	1 100
Opetussektorin erityisasiantuntija Suomen suurlähetystössä Kiovassa (siirto momentille 24.01.01)	-47
Yhteistoimintahankkeiden menot	-6 719
Tasomuutos	30 689
Yhteensä	25 323

2021 talousarvio	710 859 000
2020 IV lisätalousarvio	—
2020 II lisätalousarvio	—
2020 talousarvio	685 536 000
2019 tilinpäätös	583 759 000

67. Demokratia- ja oikeusvaltiotuki (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten maksamiseen ulkoministeriön toimialaan liittyville demokratia- ja oikeusvaltiokehitystä edistäville toimijoille.

Määrärahasta myönnettävä valtionavustus voi kattaa avustuksen kohteena olevasta toiminnasta aiheutuvien kokonaiskustannusten täyden määrän.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Määrärahaa saa käyttää myös yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Määrärahasta myönnettävien valtionavustusten tulee liittyä demokratian ja oikeusvaltiokehityksen edistämiseen. Määrärahaa käytetään julkisen kehitysyhteistyön (ODA) kriteerien mukaisesti. Määrärahasta on tarkoitus myöntää valtionavustusta Demo Finlandille, joka on suomalaisten eduskuntapuolueiden yhteistyöjärjestö ja edistää moniarvoista demokratiakehitystä.

Perusteilla oleva uusi oikeusvaltiotoimija loisi Suomeen vakuuttavan ja kansainvälistä tunnettuutta saavan osaamiskeskuksen oikeusvaltiotuen alalla, nojautuen vahvasti suomalaiseen oikeusalan osaamiseen erityisesti julkisissa instituutioissa ja yliopistoissa.

Momentilta myönnettävään rahoitukseen sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001).

2021 talousarvio	3 000 000
2020 IV lisätalousarvio	—
2020 talousarvio	3 000 000

88. Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) pääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 10 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) uusien osakkeiden merkitsemisestä valtiolle aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	10 000 000
2020 talousarvio	10 000 000
2019 tilinpäätös	9 999 910

89. Kehitysyhteistyön finanssisijoitukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 129 730 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää finanssisijoituksiin ja lainoihin osana Suomen kehitysyhteistyötä.

Valtuus

Vuoden 2021 aikana saa tehdä uusia kehitysyhteistyön finanssisijoituksia koskevia sopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2021 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 129 730 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään julkisen kehitysyhteistyön (ODA) kriteerien mukaisesti. Määräraha on tarkoitettu käyttäjäkohteisiin, jotka kansantalouden tilinpidossa eivät lisää valtiontalouden alijäämää ja joilla on palaumaodote.

Vuoden 2021 määräraha ja myöntö- ja sopimusvaltuudet kohdennetaan vuonna 2019 laaditun investointisuunnitelman tavoitteiden pohjalta päätettäviin kohteisiin, erityisesti ilmastorahoitukseen, vähiten kehittyneiden- ja Afrikan maiden kehitykseen ja sukupuolten tasa-arvon tukemiseen.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2021	2022	2023	Yhteensä vuodesta 2021 lähtien
Ennen vuotta 2021 tehtyt sitoumukset	108 195	108 195	-	216 390
Vuoden 2021 sitoumukset	-	40 000	89 730	129 730
Menot yhteensä	108 195	148 195	89 730	346 120

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	129 730 000
2020 talousarvio	129 730 000
2019 tilinpäätös	130 000 000

90. Ulkoministeriön hallinnonalan muut menot*50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)*

Momentille myönnetään 1 641 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten maksamiseen ulkoministeriön toimialaan liittyville järjestöille.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Momentilta myönnettävien valtionavustusten tulee liittyä Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisiin linjauksiin ja kansainvälisiin sitoumuksiin sekä yleisesti ulkoministeriön toimialaan. Painopisteinä ovat sääntöpohjainen kansainvälinen yhteistyö, konfliktinehkäisy ja rau-

hanväilytys, ihmisoikeudet ja demokratia ulko- ja turvallisuuspolitiikassa sekä laaja-alainen transatlanttinen yhteistyö. Määrärahasta 445 000 euroa on tarkoitus varata kansalaisjärjestöjen Eurooppa-tiedotukseen. Valtionavustuksista järjestetään erilliset hakukierrokset.

Momentilta myönnettäviin valtionavustuksiin sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001).

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-100
Yhteensä	-100
2021 talousarvio	1 641 000
2020 talousarvio	1 741 000
2019 tilinpäätös	1 511 000

51. Häädänalaisten avustaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 45 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) konsulipalvelulain (498/1999) mukaan hädänalaisessa asemassa olevien henkilöiden kotiuttamisesta ja avustamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) edellisistä aiheutuviin tileistä poistoihin
- 3) avustuksien maksamiseen ulkomailla.

2021 talousarvio	45 000
2020 talousarvio	45 000
2019 tilinpäätös	28 619

66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 89 084 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ulkoministeriön toimialaan liittyvien järjestöjen jäsenmaksujen ja vapaaehtoisten rahoitusavustusten maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Maksuosuus Pohjoismaiden ministerineuvoston talousarvioon	28 596 000
Maksuosuus YK:n talousarvioon	11 068 000
Maksuosuus YK:n rauhanturvajoukoille	23 056 000
Maksuosuudet muille YK:n alaisille järjestöille ja rahastoille	4 104 000
Kemiallisen aseiden kieltojärjestön jäsenmaksu (OPCW)	300 000
Euroopan Neuvoston jäsenmaksut	3 550 000
OECD:n jäsenmaksu	3 192 000
WTO:n jäsenmaksu	874 000

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Maksusuudet Etyjin talousarvioihin	5 285 000
Maksusuudet EU:lle	1 628 000
Ydinkoekieltosopimus; Suomen maksuosuus valmistelukomitean kustannuksista	571 000
Maksuosuus kansainväliselle rikostuomioistuimelle (ICC)	1 125 000
Muut jäsenmaksut ja rahoitusosuudet	5 700 000
Yhteensä	89 084 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksuosuus Pohjoismaiden ministerineuvoston talousarvioon	2 122
Maksuosuus YK:n rauhanturvajoukoille	-4 435
Muutokset muissa jäsenmaksuissa ja rahoitusosuuksissa	5 405
Siirtyvän erän pienentäminen	-500
Valuuttakurssimuutokset	-1 140
Yhteensä	1 452

2021 talousarvio	89 084 000
2020 talousarvio	87 632 000
2019 tilinpäätös	76 060 000

68. Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen monenvälisten hankkeiden menojen maksamiseen
- 2) pohjoisen ulottuvuuden politiikkaa tukevien hankkeiden menojen maksamiseen
- 3) hallituksen Venäjä-politiikan toimeenpanoa tukevien hankkeiden menojen maksamiseen
- 4) kansainvälisten rahoituslaitosten yhteydessä toimivien rahastojen tukemiseen
- 5) kansainvälisissä järjestöissä, rahoituslaitoksissa tai näitä vastaavissa organisaatioissa toimivista asiantuntijoista näille organisaatioille aiheutuvien menojen maksamiseen
- 6) Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyöhön sekä Venäjä-politiikan toimeenpanon tukemiseen liittyvien valtion kulutusmenojen maksamiseen
- 7) enintään kahdeksaa henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkausmenojen rahoittamiseen valtion virastojen ja laitosten Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen hankkeissa.

Selvitysosa: Alueelliseen yhteistyöhön osallistuminen on Suomelle tärkeä keino edistää vakautta, turvallisuutta, kestävä kehitystä ja taloudellisia yhteistyömahdollisuuksia Itämeren, Barentsin ja arktisella alueella. Suomen asemaa aktiivisena ympäristö- ja ilmastotoimijana vahvistetaan ja vastataan nouseviin haasteisiin, kuten terveysturvallisuus. Keskeisiä yhteistyömekanismeja ovat alueneuvostot (Arktinen neuvosto, Barentsin euroarktinen neuvosto ja Itämeren valtioiden neuvosto) ja pohjoisen ulottuvuuden kumppanuudet. Lisäksi rahoituksella tuetaan hallituksen Venäjä-politiikan toimeenpanoa.

Suomen osallistumista monenkeskiseen alueelliseen yhteistyöhön ohjaavat Suomen arktisen strategian, Euroopan unionin arktisen politiikan, Suomen Itämeren alueen strategian, Euroopan unionin Itämeren alueen strategian ja pohjoisen ulottuvuuden politiikan tavoitteet. Tavoitteena on edistää kansainvälisen rahoituksen ohjautumista Suomelle tärkeisiin hankkeisiin.

Momentin määrärahasta arvioidaan olevan siirtomenoja 1 920 000 euroa ja kulutusmenoja 480 000 euroa. Pääosa momentin määrärahasta siirretään muiden hallinnonalojen käyttöön.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Arktisen ja Barentsin alueen yhteistyö	1 000 000
Itämeren alueen ja pohjoisen ulottuvuuden yhteistyö	1 000 000
Venäjä-politiikan toimeenpano	400 000
Yhteensä	2 400 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyön vahvistaminen (HO 2019)	400
Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyön vahvistaminen (HO 2019 kerta-luonteinen)	-1 000
Yhteensä	-600

2021 talousarvio	2 400 000
2020 talousarvio	3 000 000
2019 tilinpäätös	3 400 000

87. Pääomasijoitus Instex S.A.S.:lle (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Instex S.A.S:n osakkeiden merkintähinnan ja muun pääoman maksamiseen.

Selvitysosa: Suomi on vuonna 2020 liittynyt Iranin kaupan rahoitusinstrumenttiin merkitsemällä noin 2 % ranskalaisen osakeyhtiön Instex S.A.S:n osakekannasta. INSTEX:in tarkoituksena on hoitaa Iranin ja Euroopan väliseen kauppaan liittyvä rahaliikenne niin, että eurooppalaisten hyödykkeiden viejät Iraniin saavat maksunsa eurooppalaisilta iranilaishyödykkeiden tuojilta ja päinvastoin. INSTEX toimii vain Yhdysvaltojen pakotteiden ulkopuolisilla kauppasektoreilla.

Suomi on sitoutunut lisäpääomittamaan Instex S.A.S.:ia vuonna 2021.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	300 000
2020 IV lisätalousarvio	100 000

95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtiolla käytössä olevien taloushallinnon tietojärjestelmien valuuttatietojen ja pankkien virallisten päivänkurssien välisten laskennallisten kurssierojen kattamiseen
- 2) muiden valuuttamääräisten ulkomaisten maksujen laskennallisten kurssierojen kattamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-500
Yhteensä	-500
2021 talousarvio	500 000
2020 talousarvio	1 000 000
2019 tilinpäätös	-413 082

Pääluokka 25

OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Hallinnonalan toimintaympäristö

Oikeusjärjestelmän vakaa ja luotettava toiminta on yhteiskunnan ja kansantalouden suotuisan kehityksen perusedellytys. Oikeudenmukainen yhteiskunta perustuu luottamukseen ja yhteistoimintaan.

Kansainvälisen turvallisuustilanteen epävarmuus, yhteiskunnan monimuotoistuminen ja moniarvoistuminen sekä toiminnan siirtyminen tietoverkkoihin luovat haasteita myös hyviksi ja tarkoituksenmukaisiksi koetuille lainsäädäntöratkaisuille sekä kansallisesti että EU:ssa. Muutokset voivat myös olla haaste kansanvallan ja perusoikeuksien toteutumiselle. On entistäkin tärkeämpää huolehtia oikeusjärjestelmän selkeydestä, oikeusturvasta, tarvittavien lainsäädäntöratkaisujen johdonmukaisuudesta sekä kansalaisten osallistumismuotojen monipuolisuudesta, kaiken ko-koisia yrityksiä koskevan sääntelyn kilpailukyvyistä ja heikommassa asemassa olevien suojasta. Lainsäädäntöratkaisuilta edellytetäänkin nyt monella sektorilla ennakoluulotonta ja innovatiivista uutta ajattelua.

Korkealaatuinen ja tehokas oikeuslaitos lisää hyvinvointia sekä yhteiskunnan kilpailukykyä ja hallinnon toimivuutta. Se myös säästää kustannuksia muilla hallinnonaloilla ja edistää yhteiskunnan taloudellista toimivuutta ja voi myös osaltaan estää syrjäytymiskehitystä. Oikeuslaitoksen toimintakyvystä huolehditaan. Luodaan edellytyksiä sille, että oikeudenhoidon resursseja voidaan kohdentaa tarkoituksenmukaisesti muun muassa siten, että tuomioistuinten käsiteltäväksi päätyvät vain ne asiat, joissa on todellista oikeussuojan tarvetta. Voimavarojen käytön kannalta merkitystä on myös sillä, miten joustavasti tuomioistuin voi valita tarkoituksenmukaisimman ratkaisukokoonpanon.

Vuonna 2019 ulosottovelallisten määrä kääntyi laskuun - ensimmäisen kerran sitten vuoden 2014. Positiivinen käänne ulosottovelallisten määrässä on kuitenkin poikkeuksellisen tilanteen vuoksi jäämässä lyhytaikaiseksi. Lyhyellä aikavälillä lomautukset lisääntyvät, keskipitkällä aikavälillä työttömyys todennäköisesti kasvaa. Sekä yritysten että kotitalouksien maksuvaikeudet lisääntyvät, mikä todennäköisesti johtaa ainakin viiveellä myös ulosottovelallisten lukumäärän kasvuun.

Euroopan turvapaikanhakijakriisin vuoksi kansainvälistä suojelua hakevien määrä kasvoi v. 2015 merkittävästi myös Suomessa. Turvapaikkapäätöksiä koskevien valitusten määrä hallinto-o-

keuksissa kasvoi erityisesti v. 2016 ja asiamäärän ennakkoidaan edelleen v. 2021 olevan korkea aiempaan nähden. Kansainvälistä suojelua Suomesta saavien perheenjäsenten odotetaan hakevan oleskelulupaa Suomeen, joten oleskelulupahakemukset perheen yhdistämisen perusteella tulevat myös lisääntymään.

Tuomioistuinelaitoksen toimintaympäristön ulkoiset muutokset, kuten kansainvälistyminen ja monikulttuuristuminen, turvapaikkavalitusten määrän vakiintuminen aiempaa korkeammalle tasolle, yhä monimutkaistuvampi oikeudellinen sääntely, EU-oikeuden merkityksen lisääntyminen tuomioistuinten toiminnassa ja erityisalojen syvällistä asiantuntemusta vaativien asioiden lisääntyminen asettavat tuomioistuinten toiminnalle suuria haasteita.

Koronavirus COVID-19 viruksen leviämisen estämiseksi toteutetut rajoitustoimet ovat vaikuttaneet laajasti yhteiskunnan eri osa-alueilla vaikeuttaen monilta osin myös tuomioistuinten toimintaa. Osa vaikutuksista tulee kohdistumaan tuomioistuimien toimintaan viiveellä. Poikkeusolot ja valmiuslain käyttöönotto korostavat entisestään tuomioistuimien asemaa oikeusvaltion takaajana.

Oikeusavun, talous- ja velkaneuvonnan ja yleisen edunvalvonnan toimintaympäristön ulkoiset muutokset, kuten väestön ikään-tyminen, heikentyneestä taloustilanteesta aiheutuva syrjäytyminen ja asiakaskunnan kansainvälistyminen lisäävät oikeudellisen palvelun tarvetta ja edellyttävät oikeusavulta, talous- ja velkaneuvonnalta ja yleiseltä edunvalvonnalta aiempaa laajempaa asiantuntemusta. Koronaviruksen yhteiskunnalliset vaikutukset lisäävät oikeudellisen palvelun tarvetta. Taloustilanteen heikkeneminen lisää talous- ja velkaneuvonnan asiakkaiden määrää.

Ulosoton asia- ja velallismäärät ovat edelleen korkealla tasolla, mikä vaikuttaa ulosottolaitoksen toimintaan sekä toiminnan kustannuksiin. Myös konkurssien määrä oletettavasti kasvaa. Tämä lisää tarvetta konkurssivalvonnalle ja julkiselselvityksille.

Suomen rikollisuustilanne on pysynyt viime vuosina vakaana ja kaikkien rikosten väkilukuun suhteutettu määrä on kansainvälisesti vertaillen alhainen. Esitutkintaviranomaisten tietoon tulleiden rikosten ja rikkomusten määrä aleni 13 %. Rikoslakirikosten kokonaismäärä säilyi v. 2019 lähes edellisen vuoden tasolla (1,0 % nousu).

Pahoinpitelyrikosten määrä laski 0,4 % verrattuna vuoteen 2018. Henkirikoksia tuli ilmi 75, mikä on 15 tapausta vähemmän kuin v. 2018. Raiskauksia ilmoitettiin 4,5 % enemmän ja seksuaalisia ahdisteluja 30,8 % enemmän kuin edellisvuonna. Rattijuopumusten määrä väheni 2,0 prosentilla ja huumausainerikosten määrä nousi runsaalla 7 prosentilla. Omaisuusrikoksia tuli vuoden 2019 aikana tietoon 3,0 % enemmän kuin edellisvuonna.

Oikeusministeriön hallinnonalan yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— Osallistumisoikeudet ja vaikutusmahdollisuudet toteutuvat yhdenvertaisesti.

— Ajanmukainen ja kannustava oikeusjärjestys edistää ja turvaa ihmisten, yritysten ja yhteisöjen toimintamahdollisuuksia.

— Laadukas lainvalmistelu turvaa edellytykset hyvinvoinnille ja kilpailukyvyille.

— Korkealaatuinen oikeusturva on kaikkien saatavilla.

— Rikosvastuu toteutuu oikeudenmukaisesti. Rikollisuus ja turvattomuuden tunne vähenevät.

Oikeusministeriön toiminnalliset tulostavoitteet

- Digitaalisia ratkaisuja hyödynnetään vastuullisesti osana monipuolista palveluntarjontaa.
- Lainvalmistelun laatu turvataan osaamista ja toimintatapoja kehittämällä.
- Organisaatorakenne ja toimitilaverkosto mahdollistavat tehokkaan toiminnan.
- Laaja-alaista verkostoyhteistyötä vahvistetaan valmistelussa ja päätöksenteossa.

Yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita ja toiminnallisia tuloksellisuustavoitteita toteuttavat keskeisimmät toimenpiteet esitetään luvuissa 25.01, 25.10, 25.20, 25.30 ja 25.40.

Sukupuolten välinen tasa-arvo

Hyväksytään kolmas kansallinen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelma. Hyväksytään rasismien ja syrjinnän torjunnan sekä hyvien väestösuhteiden toimintaohjelma, jossa muun muassa kehitetään eri hallinnonalojen keinoja torjua rasismia ja syrjintää sekä tiivistetään syrjintä- ja viharikostilanteen seurantaa.

Yhdistetään äitiys- ja isyyslait vanhemmuuslaiksi. Selvitetään ei-kaupallisen sijaissynnytyksen salliminen lainsäädännössä erikseen määriteltävissä tapauksissa.

Toteutetaan seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus. Selvitetään pakkoavioliittojen kriminalisointia ja mahdollistetaan pakkoavioliittojen mitätöinti. Rikoslaissa säädetään rangaistuksen koventamisperusteeksi rikoksen tekeminen sukupuoleen perustuvasta vaikuttimesta. Arvioidaan keinoja parantaa lähestymiskiellon tehokkuutta, vähentää lähestymiskiellon rikkomista ja lisätä erityisesti lähisuhteissa tapahtuvan väkivallan uhrin turvallisuutta. Hyväksytään ihmiskaupan vastainen toimintaohjelma ja aloitetaan sen toimeenpano.

Lainvalmistelijoiden osaamista perus- ja ihmisoikeuksissa vahvistetaan johdonmukaisesti. Ministeriöiden rajat ylittävää tukea lisätään, jotta lakien vaikutukset myös ihmisten toimeentuloon, ympäristöön, tasa-arvoon, ihmisoikeuksiin ja yritysten toimintaedellytyksiin voidaan arvioida perusteellisesti. Hallitusohjelman tehokkaaseen toteuttamiseen ja valtioneuvoston lainvalmistelun laadun ja jatkuvuuden varmistamiseksi on vuodelle 2021 lisätty 1 milj. euron määräraha momentille 25.01.01.

Kestävä kehitys

Oikeusministeriö edistää kestävästä kehitystä osana ydintoimintaansa ja strategiaansa vahvistamalla oikeusjärjestystä ja oikeusturvaa sekä huolehtimalla kansalaisten perusoikeuksista.

Oikeusministeriön tavoitteena on edistää päätöksenteon avoimuutta ja vuorovaikutteisuutta, tukea yhdenvertaista osallistumista ja hyviä väestösuhteita sekä vähentää syrjintää, rasismia ja vihapuhetta. Oikeusministeriö huolehtii demokratian perusrakenteista sekä perus- ja ihmisoikeuspolitiikan koordinoinnista ja kehittämisestä. Nämä tavoitteet tukevat Agenda 2030 tavoitteita sukupuolten tasa-arvosta, eriarvoisuuden vähentämisestä sekä hyvästä hallinnosta.

Toimivan oikeusvaltion tavoitteena on oikeuslaitoksen toimintakyvyn turvaaminen ja tuomioiden täytäntöönpano. Oikeusministeriö huolehtii oikeuspolitiikan linjojen luomisesta sekä säädös- ja valmistelun kehittämisestä. Tavoitteena on vähentää korruptiota, ihmiskauppaa, väkivaltaa ja rikoksia sekä parantaa rikoksen uhrin asemaa. Nämä tavoitteet tukevat Agenda 2030 tavoitteita eriarvoisuuden vähentämisestä ja oikeudenmukaisuudesta.

Oikeusministeriö jatkaa demokratian ja kansalaisvaikuttamisen edistämistä, eri kieli- ja kulttuuriryhmien sekä saamelaisten oikeuksien toteutumista, hyvien väestösuhteiden ja syrjinnänvastaisen politiikan sekä erityisesti nuorten, maahanmuuttajien ja muiden haavoittuvien ryhmien osallistumisen edistämistä. Ministeriö vastaa EU-rahoitteisesta Against Hate -hankkeen koordinaatiosta. Hankkeessa kehitetään viharikosten ja -puheen vastaisia toimia.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
01. Ministeriö ja hallinto	130 448	157 518	139 639	-17 879	-11
01. Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	20 783	23 857	24 932	1 075	5
03. Oikeusministeriön yhteydessä toimivien viranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 853	10 042	10 490	448	4
05. Oikeusrekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 471	8 173	8 535	362	4
20. Erityismenot (arviomääräraha)	11 289	33 093	12 093	-21 000	-63
21. Oikeusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	245	538	1 820	1 282	238
(22.) Toimisto- ja viestintäjärjestelmien valtavirtaistaminen (siirtomääräraha 3 v)	2 505	—	—	—	0
29. Oikeusministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arviomääräraha)	50 888	49 810	49 810	—	0
50. Avustukset (kiinteä määräraha)	9 018	13 005	12 959	-46	0
51. Eräät valtion maksamat korvaukset (arviomääräraha)	17 396	19 000	19 000	—	0
10. Tuomioistuimet ja oikeusapu	421 943	426 610	460 827	34 217	8
01. Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 777	8 793	8 969	176	2
02. Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	12 018	11 817	13 624	1 807	15

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
03. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	251 315	255 060	281 108	26 048	10
04. Oikeusapu- ja edunvalvontapiirien ja kuluttajariitalautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	72 271	75 135	81 141	6 006	8
50. Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)	77 562	75 805	75 985	180	0
20. Maksuhäiriöt, ulosotto ja konkurssivalvonta	101 690	103 247	107 771	4 524	4
01. Ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	101 690	103 247	107 771	4 524	4
30. Syyttäjät	45 848	48 146	55 185	7 039	15
01. Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	45 848	48 146	55 185	7 039	15
40. Rangaistusten täytäntöönpano	221 199	223 612	233 997	10 385	5
01. Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	216 499	218 912	229 297	10 385	5
74. Avolaitostyöt (siirtomääräraha 3 v)	4 700	4 700	4 700	—	0
50. Vaalimenot	35 203	3 522	7 809	4 287	122
20. Vaalimenot (arviomääräraha)	35 203	3 522	7 809	4 287	122
Yhteensä	956 330	962 655	1 005 228	42 573	4
Henkilöstön kokonaismäärä	9 131	9 211	9 269		

01. Ministeriö ja hallinto

Selvitysosa: Oikeusministeriön perustehtävänä on huolehtia oikeusvaltion toimivuudesta. Tässä tarkoituksessa ministeriö:

- edistää demokratian ja perusoikeuksien toteutumista.
- edistää oikeusturvan ja rikosvastuun toteutumista.
- turvaa hallinnonalansa toimintaedellytykset.

- valmistelee toimialansa lainsäädäntöä.
- kehittää valtioneuvoston lainvalmistelua.

Oikeusministeriö toimii yhtenäisen valtioneuvoston osana. Oikeusministeriön tavoitteena on, että Suomi on avoin ja aktiivinen yhteiskunta, johon jokainen voi tuntea kuuluvansa ja jossa voi luottaa oikeuksiensa toteutumiseen. Oikeusministeriö asettaa toiminnalleen seuraavat alustavat tavoitteet vuodelle 2021.

Osallistumisoikeudet ja vaikutusmahdollisuudet toteutuvat yhdenvertaisesti.

Valmistellaan demokrationpoliittisia sekä perus- ja ihmisoikeuspoliittisia linjauksia hallitusohjelman pohjalta. Kielipoliittisilla linjauksilla vahvistetaan kielten elinvoimaisuutta ja kielellisten oikeuksien toteutumista.

Säädetään avoimuusrekisteri parlamentaarisen valmistelun pohjalta kansalaisyhteiskuntaa kuullen. Selvitetään julkisuuslain ajantasaistamista. Demokratiaverkkopalveluita kehitetään myös suhteessa muihin valtioneuvoston digitaalisiin palveluihin.

Tavoitteena on jatkaa vaikuttamista EU:n toimielinten asiakirjojen julkisuutta koskevan lainsäädännön saattamiseksi Lissabonin sopimuksen mukaiseksi sekä sen avoimuusmyönteiseen soveltamiseen, samoin kuin vaikuttamista hyvää hallintoa EU:n toimielimissä koskevan lainsäädännön aikaansaamiseksi uuden komission toimikaudella.

Parannetaan luottamusta ja dialogia saamelaiskäräjien kanssa.

Edistetään yhdenvertaisuutta ja hyviä etnisiä suhteita. Ehkäistään syrjintää ja vihapuhetta.

Edistetään oikeusvaltioperiaatteen sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista EU:ssa tukevia toimia.

Ajanmukainen ja kannustava oikeusjärjestys edistää ja turvaa ihmisten, yritysten ja yhteisöjen toimintamahdollisuuksia.

Edistetään parempaa sääntelyä EU:ssa.

Yhteisömuotoisen kansalaistoiminnan edellytyksiä parannetaan.

Uudistetaan kuluttajaviranomaisten toimivaltuuksia koskevaa sääntelyä ja lisätään kuluttajansuojalakiin henkilöön kohdistuvia palveluja koskevat virhevastuusäännökset.

Huolehditaan lapsenhuoltolain uudistuksen täytäntöönpanosta.

Uudistetaan välimiesmenettelyä koskevaa lainsäädäntöä.

Parannetaan kansalaisten avunsaantia henkilökohtaisen talouden hallinnassa ja ehkäistään kansalaisten velkaongelmien muodostumista. Ennakoivan talousneuvonnan hankkeessa kehitetään ja otetaan käyttöön uusia vuorovaikutteisia toimintamalleja talous- ja velkaneuvonnan, ulosoton, sosiaali- ja terveystoimen, järjestöjen ja muiden viranomaisten kesken.

Laajennetaan talous- ja velkaneuvonnan sähköistä asiointia.

Sähköisen asioinnin laajentamista ja ict-hankkeiden etenemistä sekä yhteentoimivuutta tuetaan valtion ja hallinnonalan yhteisillä palveluilla, kokonaisarkkitehtuuryöllä sekä säännöllisellä seurannalla. Sähköistä asiointia edistetään ja sen tilannekuva ylläpidetään laaditun digitalisatiosuunnitelman mukaisesti. Tekoälyä ja muita uusia teknologioita hyödynnetään hallitusti.

Laadukas lainvalmistelu turvaa edellytykset hyvinvoinnille ja kilpailukyvyille

Valtioneuvostossa laaditut säädösehdotukset tarkastetaan oikeusministeriössä lakitekniseltä kannalta. Selvitetään lainvalmisteluprosessin tukemista digitalisaation keinoin toteuttamalla kokeiluja, joissa hyödynnetään tekoälyn tarjoamia mahdollisuuksia laajojen tekstimassojen analysointiin, käsittelyyn ja tarkastamiseen.

Turvataan lainvalmistelun osaaminen uudistamalla koulutusta ja huolehtimalla sen riittävydestä.

Korkealaatuinen oikeusturva on kaikkien saatavilla

Oikeudenkäyntien kokonaiskestoa lyhennetään.

Otetaan voimavarojen kohdentamisessa huomioon oikeusturva ja rikosvastuun toteutuminen sekä asioiden käsittelyketjut.

Jatketaan valmistelua oikeusavun tulorajojen nostamisesta ja keskituloisten oikeusavusta laaditun selvityksen johdosta.

Arvioidaan keinoja turvapaikanhakijoita avustavien lakimiesten pätevyyden varmistamiseksi.

Edistetään sovittelupalvelujen käyttöä oikeusaputoimistoissa.

Jatketaan ulosoton rakenneuudistuksen valmistelua. Käydään tarvittavat virkaehtosopimusneuvottelut.

Rikosvastuu toteutuu oikeudenmukaisesti. Rikollisuus ja turvattomuuden tunne vähenevät.

Toteutetaan raiskaus- ja hyväksikäyttörikoksia koskeva kokonaisuudistus.

Kehitetään paikallista rikosentorjuntaa v. 2016 annetun valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti.

Kehitetään verkostoyhteistyötä rangaistusta suorittavien normaalipalveluihin pääsyn tehostamiseksi.

Jatketaan lokakuussa 2017 perustetun Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) kansallisia täytäntöönpanotoimia.

Rakenteiden uudistaminen ja henkilömuutosten tuki**Tietoja henkilöstöstä**

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
Oikeusministeriö			
Henkilötyövuodet	277	240	230
Työtyytyväisyysindeksi	3,6	3,7	3,7
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	6,2	7,4	6,2
Muut erillisvirastot			
Henkilötyövuodet	268	280	290
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	10,4	7,4	7,4

01. Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 24 932 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) kansainvälisten yhteisöjen jäsenmaksujen ja maksuosuuksien maksamiseen, oikeusministeriön hyväksymien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen sekä demokratiapalkintoja ja rikoksentorjunnan arviointitutkimuksen palkintoja varten
- 2) ministeriön yhteydessä toimivista lautakunnista ja muista vastaavista toimielimistä aiheutuviin menojen maksamiseen
- 3) siirtomenojen maksamiseen asianajajayhdistykselle luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetun lain (715/2011) 24 §:n 2 momentin mukaisesti.

Määräraha budjetoidaan asianajajayhdistykselle maksettavien siirtomenojen osalta suoriteperustetta vastaavalla perusteella.

Selvitysosa:

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	23 409	24 957	26 032
Bruttotulot	485	1 100	1 100
Nettomenot	22 924	23 857	24 932
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 549		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 408		

Määrärahan arvioitu käyttö

	htv	%
Yhteiskuntapolitiikan strategiat ja seuranta	9	4
Ministeriön toimialan ohjaus ja toiminta- ja taloussuunnittelu sekä seuranta	25	11
Lainsäädännön valmistelu ja seuranta	37	16
EU- ja kansainväliset asiat	16	7
Ministeriön muut erityistehtävät	18	8
Ministeriön sisäinen hallinto	79	34
Palkallinen poissaolo	46	20
Yhteensä	230	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Asiakirjojen automaattinen anonymisointi- ja sisällönkuvailuhanke (v. 2020 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-80
Avoimuusrekisterin perustamiskustannukset (HO 2019 kertaluonteinen)	-500
Harmaan talouden torjunta (HO 2019)	87
HO:n tehokas toteuttaminen sekä VN:n lainvalmistelun laadun ja jatkuvuuden varmistaminen	1 000
Vuoden 2020 kertaluonteinen määräraha (vanhusasiavaltuutettu) (HO 2019)	-100
Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan ruuhkan purku	80
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-59
Palkkausten tarkistukset	647
Yhteensä	1 075

2021 talousarvio	24 932 000
2020 IV lisätalousarvio	50 000
2020 talousarvio	23 857 000
2019 tilinpäätös	20 782 999

03. Oikeusministeriön yhteydessä toimivien viranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 10 490 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) lapsiasiavaltuutetun toimiston, tasa-arvovaltuutetun toimiston, yhdenvertaisuusvaltuutetun toimiston, tietosuojavaltuutetun toimiston, Onnettomuustutkintakeskuksen, tiedusteluvalvontavaltuutetun toiminnon, vanhusasiavaltuutetun toiminnon sekä Yhdistyneiden kansakuntien yhteydessä toimivan Euroopan kriminaalipolitiikan instituutin toimintamenojen maksamiseen

2) Euroopan kriminaalipolitiikan instituutin jakamien apurahojen maksamiseen.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 305 §:ssä säädetyistä valvontatehtävistä perittävistä maksuista kertyviä tuloja.

Selvitysosa: Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on arvioida ja edistää lapsen edun ja oikeuksien toteutumista yleisellä hallinnon, yhteiskuntapolitiikan ja lainsäädännön tasolla sekä edistää Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksen hyväksymän lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen (SopS 59-60/1991) toteutumista. Lapsiasiavaltuutettu raportoi YK:n lapsen oikeuksien

komitealle, valtioneuvostolle ja eduskunnalle. Lapsiasiavaltuutettu tekee aloitteita ja selvityspyyntöjä havaitsemistaan puutteista. Lasten aseman ja oikeuksien sekä niitä koskevan viranomaisten yhteistyön edistämistä varten lapsiasiavaltuutetun apuna toimii *lapsiasianeuvottelukunta*.

Tasa-arvovaltuutettu valvoo naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986) noudattamista ja edistää aloitteiden, neuvojen ja ohjeiden avulla lain tarkoituksen toteutumista. Tasa-arvovaltuutettu antaa tietoja tasa-arvolaista ja sen soveltamisesta sekä seuraa naisten ja miesten tasa-arvon toteutumista yhteiskuntaelämän eri aloilla. Tasa-arvovaltuutettu antaa ohjeita ja neuvontaa sukupuolen, sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisun perusteella syrjintää epäilevälle, selvittää syrjintäkieltojen rikkomistapauksia ja pyrkii lisäämään tietoisuutta tasa-arvolakiin liittyvistä oikeuksista ja velvollisuuksista. Tasa-arvovaltuutettu toimii niin, että yhteiskunnassa, työpaikoilla ja oppilaitoksissa edistetään sukupuolten välistä tasa-arvoa tasa-arvolaissa tarkoitettulla tavalla.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtävänä on valvoa yhdenvertaisuuslain (1325/2014) noudattamista sen mukaan kuin sanotussa laissa säädetään sekä muutoinkin edistää yhdenvertaisuuden toteutumista ja ehkäistä syrjintää. Lisäksi valtuutettu toimii kansallisen ihmiskaupparaportoina ja valvoo ulkomaalaisten maasta poistamista. *Yhdenvertaisuusasioiden neuvottelukunta* toimii yhdenvertaisuusvaltuutetun johdolla ja edistää viranomaisten, kansalaisjärjestöjen ja muiden toimijoiden yhteistyötä syrjintään puuttumisessa ja yhdenvertaisuuden edistämisessä.

Tietosuoja-valtuutetulla on yleistöimivalta henkilötietojen suojaa koskevissa asioissa. Tietosuoja-valtuutetun valvontatehtävistä säädetään erityisesti EU:n yleisessä tietosuoja-asetuksessa (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta [EU] 2016/679) sekä sitä täydentävässä tietosuoja-laissa (1050/2018). Tietosuoja-valtuutetun toimisto ylläpitää ja edistää perusoikeutta yksityisyyteen ja luottamusta yhteiskunnan palveluihin sekä osallistuu tietoyhteiskunnan kehittämiseen Suomessa ja EU:ssa.

Onnettomuustutkintakeskuksen tehtävänä on turvallisuustutkintalain (525/2011) mukaan kehittää ja ylläpitää onnettomuuksien tutkintavalmiutta, selvittää tehokkaasti ja luotettavasti onnettomuuksien syitä ja antaa niiden perusteella turvallisuussuosituksia sekä seurata turvallisuussuositusten toteutumista.

Tiedusteluvalvontavaltuutetun tehtävänä on valvoa tiedustelumenetelmien käytön lainmukaisuutta sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista tiedustelutoiminnassa siten kuin laissa tiedustelutoiminnan valvonnasta (121/2019) säädetään.

Yhdistyneiden kansakuntien yhteydessä toimiva Euroopan kriminaalipolitiikan instituutti tuottaa kansainvälisiä asiantuntijapalveluja kriminaalipolitiikan alalla. Laitoksen toimintaa ohjaavat keskeisesti YK:n kriminaalipoliittinen ohjelma ja siihen liittyvät linjapäätökset.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	10 087	10 242	10 690
Bruttotulot	406	200	200
Nettomenot	9 681	10 042	10 490
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 276		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 448		

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Lapsiasiavaltuutetun toiminta	670
Tasa-arvovaltuutetun toiminta	970
Yhdenvertaisuusvaltuutetun toiminta	1 730
Tietosuoja-valtuutetun toiminta	3 790
Tiedusteluvalvontavaltuutetun toiminta	350
Onnettomuustutkintakeskus	1 510
Kriminaalipolitiikan instituutti	525
Palvelukeskusten maksut	945
Yhteensä	10 490

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallinnonalan virastojen hallinnollisten asioiden asiankäsittelyjärjestelmän uudistaminen (siirto momentilta 25.01.21)	2
Perustetaan vanhusasiavaltuutetun tehtävä (HO 2019)	-80
Tietohallintomenojen kasvu	92
Tietosuoja-valtuutetun uudet tehtävät	130
Valtorin palvelumaksujen nousu	-1
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-18
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	69
Palkkausten tarkistukset	254
Yhteensä	448

2021 talousarvio	10 490 000
2020 talousarvio	10 042 000
2019 tilinpäätös	9 853 000

05. Oikeusrekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 8 535 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon Oikeusrekisterikeskuksen oman työn kustannuksista muodostuvat hallinnonalan toimialariippuvaiset ICT-palvelumaksut ja rekisterinpitoviranomaisena tehtyjen tietoluovutuspäätösten nojalla annettujen massapöytäkirjojen kustannusten perusteella saadut tulot.

Selvitysosa: Oikeusrekisterikeskus toimii oikeusministeriön hallinnonalan tietojärjestelmien ja rekisterien rekisterinpitäjänä sekä välittää hallinnonalan viranomaisten ilmoittamia tietoja muille viranomaisille. Käytetyimpiä rekisterejä ovat rikosrekisteri, sakkorekisteri, konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteri sekä velkajärjestelyrekisteri. Oikeusrekisterikeskus huolehtii sakkoihin, menettämisseuraamuksiin, maksuihin ja saataviin liittyvistä täytäntöönpanotehtävistä ja käyttää valtion puhevaltaa näissä tehtävissä. Lisäksi Oikeusrekisterikeskus huolehtii hallinnonalan tietojärjestelmien ylläpidosta ja kehittämisestä yhteistyössä hallinnonalan virastojen kanssa siten kuin palvelusopimuksissa on sovittu. Oikeusrekisterikeskus toimii myös hallinnonalan IT-hankintojen hankintayksikkönä ja on oma kirjanpitoyksikkönsä.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	16 125	16 249	16 544
Bruttotulot	6 244	8 076	8 009
Nettomenot	9 881	8 173	8 535
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 269		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	859		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Harmaan talouden torjunta (HO 2019)	150
Rikosrekisteriotteiden luovutusprosessin kehittäminen	160
Sormenjälkitunnisteiden vaihtaminen kolmansien maiden rikosrekisterien välillä (ECRIS-TCN)	183
Tieliikennelain kokonaisuudistus, perintä- ja tilastointijärjestelmiin tehtävät muutokset	-125
Tuontivalvonnan seuraamusmaksun toteutus Rajsa-täytäntöönpanojärjestelmään	-75
Valtorin palvelumaksujen nousu	-1
WinCapita-asioiden korvausvaatimusten käsittely	-80
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-19
Palkkausten tarkistukset	169
Yhteensä	362

2021 talousarvio	8 535 000
2020 IV lisätalousarvio	195 000
2020 talousarvio	8 173 000
2019 tilinpäätös	8 471 000

20. Erityismenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 12 093 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) turvallisuustutkintalaista (525/2011), Euroopan unionin lainsäädännön ja Suomea velvoittavien kansainvälisten sopimusten mukaan turvallisuustutkintaa varten asetetuista tutkintaryhmistä sekä kansainvälisenä yhteistyönä toimitettavasta tutkinnasta aiheutuvien palkkioiden ja muiden kulutusmenojen maksamiseen
- 2) konkurssiasiamiehen vähävaraisessa konkurssipesässä ottamaan kuluvastuuseen liittyen ulkomaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa antamasta sitoumuksesta mahdollisesti johtuvan korvausvastuun toteuttamiseen
- 3) viranomaistoiminnasta lakien ja asetusten nojalla aiheutuvien oikeudenkäyntikulujen ja alaikäiselle asianosaiselle esitutkintaa varten edunvalvojan määräämisestä aiheutuneiden kulujen sekä edunvalvojan palkkioiden ja kulujen maksamiseen
- 4) valtion maksettavaksi vahingonkorvauslain (412/1974) nojalla määrättyjen korvausten maksamiseen
- 5) oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä annetun lain (362/2009) nojalla aiheutuvien hyvitysten maksamiseen
- 6) oikeusapulain (257/2002) mukaisesti hoidettavien asioiden sekä talous- ja velkaneuvonnan asiakkaiden ja yleisen edunvalvonnan päämiehille hallintolain (434/2003) 26 §:n 3 momentin nojalla hankittavien tulkkaus- ja käännöspalvelujen maksamiseen
- 7) oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annetun lain (378/2005) 19 §:n ja 20 §:n mukaisten korvausten maksamiseen
- 8) siirtomenojen maksamiseen julkisen oikeusavun ja yleisen edunvalvonnan ostopalvelujen päämiehille arvonnalisäveron määrää vastaavana hyvityksenä
- 9) oikeudenkäyntikulujen maksamiseen yhdenvertaisuuslain (1325/2014) mukaisissa asioissa, joissa yhdenvertaisuusvaltuutettu toimii avustajana epäillyn syrjinnän uhriksi joutuneen henkilön oikeudenkäynnissä ja on sitoutunut korvaamaan mahdolliset oikeudenkäyntikulut, jos asia häviää
- 10) rikoslain (356/2016) 10 luvun 11 §:n 2 momentin mukaisten korvausten maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Rikoslain 10 luvun 11 §:n 2 momentin mukaiset korvaukset	-21 000
Yhteensä	-21 000
2021 talousarvio	12 093 000
2020 talousarvio	33 093 000
2019 tilinpäätös	11 288 699

21. Oikeusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 820 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ministeriön hallinnonalalla tuottavuutta edistävien investointien, tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palvelujen hankintaan.

Määrärahaa saa käyttää myös enintään kuutta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin tuottavuustoimien edistämiseksi.

Selvitysosa: Momentille on koottu hallinnonalan tuottavuustoimenpiteistä aiheutuneita säästöjä vastaavat määrärahat sekä muut määrärahat tuottavuutta edistävien hankkeiden rahoittamiseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallinnonalan virastojen hallinnollisten asioiden asiankäsitelyjärjestelmän uudistaminen (siirrot momenteille 25.01.03, 25.10.01, 25.10.03, 25.20.01, 25.30.01 ja 25.40.01 sekä siirto momentilta 25.10.04)	-18
Hallinnonalan virastojen hallinnollisten asioiden käsittelyjärjestelmän uudistaminen (v. 2021 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	1 300
Yhteensä	1 282

2021 talousarvio	1 820 000
2020 IV lisätalousarvio	1 200 000
2020 talousarvio	538 000
2019 tilinpäätös	245 000

29. Oikeusministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 49 810 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	49 810 000
2020 talousarvio	49 810 000
2019 tilinpäätös	50 887 583

50. Avustukset (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 12 959 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) avustuksiin saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon ylläpitämiseen
- 2) avustuksiin rauhantyön järjestöille ja Ihmisoikeusliitto ry:lle
- 3) avustuksiin rikollisuutta ehkäisevää työtä tekeville yhteisöille sekä rikollisuutta ehkäisevän työn arviointiin
- 4) avustuksiin Rikosuhripäivystyksen toimintaan ja muille rikosten uhrien tukipalveluja tuottaville yhteisöille

5) avustuksiin Julkisen sanan neuvostolle

6) avustuksiin oikeusjärjestyksen ja demokratian kehittämistä ja tunnetuksi tekemistä tukevaan toimintaan

7) valtionhallinnon laitosten ja yliopistojen kanssa toteutettavista rikoksentorjuntahankkeista ja rikoksentorjuntahankkeiden arvioinneista aiheutuviin menoihin.

Määrärahaa saa käyttää myös enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamisesta määräaikaisiin tehtäviin avustustoiminnan vaikutuksen arvioinnin edistämiseksi.

Käyttösuunnitelma (1 000 euroa)

Avustukset rikosten uhrien tukipalveluja tuottaville yhteisöille (enintään)	4 855
Avustukset saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon ylläpitämiseen (enintään)	3 909
Muut avustukset ja avustushankkeiden vaikutuksen arviointi (enintään)	4 195
Yhteensä	12 959

Selvitysosa:

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista valtiolle aiheutuvat menot (1 000 euroa)

	2021	2022	2023	2024	2025	2026 lukien
Saamelaiskulttuurikeskuksen vuokrasopimus-						
valtuus						
Ennen vuotta 2021 tehdyt sitoumukset	1 481	1 481	1 481	1 481	1 481	1 481/vuosi
Vuoden 2021 sitoumukset	-	-	-	-	-	-
Menot yhteensä	1 481	1 481	1 481	1 481	1 481	1 481/vuosi

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Saamelaiskäräjien lakimiestehtävät	80
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	-126
Yhteensä	-46

2021 talousarvio	12 959 000
2020 IV lisätalousarvio	300 000
2020 talousarvio	13 005 000
2019 tilinpäätös	9 018 429

51. Eräät valtion maksamat korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 19 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) rikosvahinkolain (1204/2005) nojalla maksettaviin rikosvahinkokorvauksiin

2) syyttömästi vangitulle tai tuomitulle valtion varoista vapauden menetyksen johdosta maksettavasta korvauksesta annetun lain (422/1974) nojalla maksettaviin korvauksiin sekä niihin liittyvien vähäisten asiamiespalkkioiden maksamiseen.

2021 talousarvio	19 000 000
2020 talousarvio	19 000 000
2019 tilinpäätös	17 396 107

10. Tuomioistuimet ja oikeusapu

Selvitysosa: Tuomioistuinten hyvä ja tehokas toiminta on edellytys perus- ja ihmisoikeusvaatimusten mukaisen oikeusturvan toteutumiselle sekä oikeusvarmuudelle, jota vaaditaan niin talouselämässä kuin kansalaisten keskinäisten suhteiden järjestämisessä. Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden säilyttäminen sekä ristiriitojen selvittäminen tasapuolisin menettelyin ennalta asetettujen yleisten sääntöjen pohjalta edellyttävät hyvin toimivaa oikeusjärjestelmää. Riippumattoman tuomioistuinlaitoksen tulee turvata, että jokainen voi yhteiskunnassa luottaa oikeuksiensa toteutumiseen.

Vaikuttavuustavoitteena on, että riita-, rikos- ja hallintolainkäyttöasiat ratkaistaan viivytyksettä, laadukkaasti ja edullisesti. Tuomioistuinten työvälineitä kehitetään käyttäjäystävällisiksi ja toimintaa tukeviksi siten, että oikeudenkäynneissä voidaan mahdollisimman laajasti hyödyntää sähköisiä aineistoja. Työmenetelmät ja toimintatavat voidaan tällöin kehittää sellaisiksi, että ne tukevat asioiden käsittelyn viivytyksettömyyttä ja laatua.

Oikeusasteiden roolien ja tehtävien tulee olla selkeitä. Oikeudenkäynnin painopisteen tulee olla ensimmäisessä asteessa. Laadukkaasti toimiva ensimmäinen oikeusaste lisää luottamusta ja vähentää tarvetta muutoksenhakuun. Ylimpien oikeusasteiden toiminta painottuu ennakkoratkaisuihin.

Vaikuttavuustavoitteena on, että perus- ja ihmisoikeudet toteutuvat asioiden käsittelyssä ja ratkaisemisessa. Kansallisen lainsäädännön lisäksi oikeusturvatehtävistä on säädetty kansainvälisin sopimuksin. Euroopan neuvoston ihmisoikeustuomioistuin arvioi oikeuskäytännössään sitä, miten jäsenvaltiot noudattavat kansainvälistä ihmisoikeussopimusta.

Yleisissä tuomioistuimissa käsitellään ja ratkaistaan rikosoikeudellista vastuuta koskevat syyteasiat sekä yksityisoikeudellisia oikeussuhteita koskevat riita-asiat ja hakemusasiat. Yleiset tuomioistuimet huolehtivat siten rikosvastuun toteuttamisesta kaikilla yksityisen ja yhteiskunnallisen toiminnan aloilla. Ne vastaavat myös oikeussuojan antamisesta yksityishenkilöille, yrityksille ja muille yhteisöille niiden keskinäisissä suhteissa sekä myös suhteissa julkisyhteisöihin silloin, kun kysymys ei ole hallinto-oikeudellisen lainsäädännön soveltamisesta.

Hallintotuomioistuimilta haetaan muutosta viranomaisten eri hallinnonaloilla ja -tasoilla tekemiin päätöksiin. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisut, mutta myös muiden hallintotuomioistuinten ratkaisut ohjaavat koko julkisen vallankäytön lainmukaisuutta ja oikeusturvan toteutusta. Ratkaisuilla ja käsittelyajoilla on myös vaikutuksia yhteiskunnan toimintaan ja kilpailuky-

kyyn. Niin yksilön kuin yhteiskunnankin kannalta on tärkeää turvata asioiden joutuissa käsittely ja päätösten oikeusvarmuus.

Koronavirus COVID-19 vaikuttaa tuomioistuinten toimintaan voimakkaasti. Tuomioistuimissa ennakoidaan olevan merkittävä asiaruuhka v. 2021. Vireillä olevien asioiden määrä on kasvanut, koska viruksen leviämisen estämiseen tähtäävät toimenpiteet ja terveyteen liittyvät turvallisuuskäytännöt ovat rajoittaneet oikeudenkäyntien järjestämistä. Viruksen leviämisen estämiseksi päätetyillä rajoitustoimilla on laajoja vaikutuksia yhteiskunnan eri osa-alueille siten, että vaikutukset kohdistuvat myös tuomioistuihin. Erityisesti taloustilanteen heikkeneminen lisää väistämättä tuomioistuihin saapuvien asioiden määrää.

Oikeusavun, talous- ja velkaneuvonnan ja yleisen edunvalvonnan tavoitteena on, että jokainen saa tarpeellisen avun oikeudellisen ja velkaantumiseen liittyvän ongelmansa ratkaisun, vaikka hänen taloudellinen asemansa olisi heikko. Oikeusapua, talous- ja velkaneuvontaa ja yleistä edunvalvontaa tarjotaan siten, että se on kokonaistaloudellisesti tarkoituksenmukaista.

Koronavirus COVID-19 vaikuttaa oikeusapu- ja edunvalvontapiirien ja kuluttajariitalautakunnan toimintaan. Koronaviruksen yhteiskunnalliset vaikutukset lisäävät oikeudellisen palvelun tarvetta. Taloustilanteen heikkeneminen lisää talous- ja velkaneuvonnan asiakkaiden määrää.

Oikeusavun, talous- ja velkaneuvonnan ja yleisen edunvalvonnan vaikuttavuustavoitteet

— Ylivelkaantumista ehkäistään toimivalla viranomaisyhteistyöllä. Parannetaan kansalaisten avunsaantia henkilökohtaisen talouden hallinnassa ja ehkäistään kansalaisten velkaongelmien muodostumista. Ennakoivan talousneuvonnan hankkeessa kehitetään ja otetaan käyttöön uusia vuorovaikutteisia toimintamalleja talous- ja velkaneuvonnan, ulosoton, sosiaali- ja terveystoimen, järjestöjen ja muiden viranomaisten kesken.

— Käsittelyketjut ja -menettelyt määräytyvät asian laadun ja vaativuuden mukaan. Oikeusavun asianajoprosessin toimivuutta kehitetään yhtenäistämällä toimintatapoja. Oikeusavussa otetaan käyttöön sähköinen päivystysjärjestelmä rikosasioiden käsittelyn nopeuttamiseksi. Yleisen edunvalvonnan prosesseja kehitetään parhaiden käytäntöjen mukaiseksi. Kuluttajariitalautakunnan valitusten käsittelyprosessin toiminta- ja menettelytapoja kehitetään.

— Oikeudellinen ongelma ratkaistaan mahdollisemman varhaisessa vaiheessa. Edistetään sovittelupalvelujen käyttöä oikeusaputoimistoissa.

— Sähköinen asiointi ja neuvontapalvelut ovat asiakaslähtöisiä. Talous- ja velkaneuvonnan sähköinen asiointi otetaan astettain käyttöön.

Mahdollistetaan turvapaikanhakijoille avustajan käyttö oikeusapulain nojalla turvapaikkapuhuttelussa ja otetaan käyttöön tuntiperusteiset palkkiot.

Tietoja henkilöstöstä

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
Tuomioistuimet			
Henkilöstömäärä, htv	3 208	3 250	3 250
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	7,6	8,0	8,0
Oikeusapu- ja edunvalvontapiirit ja kuluttajariita-lautakunta			
Henkilöstömäärä, htv	1 201	1 250	1 250
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	11,4	11,0	11,0

01. Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 8 969 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista (1744/2015) ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista mukaisesti perittäviä maksuja eikä menoina näistä johtuvia poistoja.

Selvitysosa: Korkein oikeus on ylin tuomioistuin riita- ja rikosasioissa. Sen tehtävänä on valituslupajärjestelmän pohjalta yksittäisiä valitusasioita tutkimalla ja ratkaisemalla antaa oikeuskäytäntöä ohjaavia ja yhtenäistäviä ennakkopäätöksiä lain tulkinnasta ja soveltamisesta. Lisäksi korkein oikeus käsittelee ja ratkaisee ylimääräistä muutoksenhakua koskevia asioita sekä antaa tasavallan presidentille lausuntoja armahdusasioissa ja Ahvenanmaan itsehallintoa koskevista asioista. Korkein oikeus valvoo alempien tuomioistuinten lainkäyttöä.

Tunnuslukutaulukko

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
Ratkaistut asiat, kpl	2 069	2 150	2 000
— annetut asiaratkaisut valitusasioissa	142	130	130
— julkaistut ratkaisut	112	100	100
Keskimääräinen käsittelyaika (kk)			
— kaikki asiat	5,4	5,5	5,4
— valituslupa-asiat	3,8	4,0	4,0
— asiaratkaisut	18,0	17,5	17,5
Toiminnallinen tehokkuus			
— taloudellisuus (€/asia)	4 229	4 000	4 200
— tuottavuus (asia/htv)	28	30	30

Korkeimman oikeuden suoritteista tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista (1744/2015) ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista mukaisesti perittävänä maksuina arvioidaan kertyvän 320 000 euroa momentille 12.25.10.

Toiminnan menot ja tulot

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	8 756	8 803	8 979
Bruttotulot	5	10	10
Nettomenot	8 751	8 793	8 969
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 521		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 547		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallinnonalan virastojen hallinnollisten asioiden asiankäsittelyjärjestelmän uudistaminen (siirto momentilta 25.01.21)	1
Tietohallintomenojen kasvu	30
Valtorin palvelumaksujen nousu	-1
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-22
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	-69
Palkkausten tarkistukset	237
Yhteensä	176

2021 talousarvio	8 969 000
2020 talousarvio	8 793 000
2019 tilinpäätös	8 777 000

02. Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 13 624 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista (1744/2015) ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista mukaisesti perittäviä maksuja eikä menoina näistä johtuvia poistoja.

Selvitysosa: Korkein hallinto-oikeus ratkaisee hallintopäätöksistä tehdyt valitukset ylimpänä oikeusasteena. Korkein hallinto-oikeus myös valvoo hallintolainkäyttöä.

Laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (hallintoprosessilaki) tuli voimaan 1.1.2020. Lain voimaantulon jälkeen muutoksenhaku hallinto-oikeuksien päätöksiin edellyttää valituslupaa, jollei erikseen toisin säädetä. Kattava valituslupajärjestelmä mahdollistaa lainkäyttötoiminnan resursien aiempaa tarkoituksenmukaisemman kohdentamisen.

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisemista asioista lähes 90 % koskee alueellisten hallinto-oikeuksien antamia päätöksiä. Lisäksi korkein hallinto-oikeus ratkaisee muun muassa markkinaoikeuden sekä valtioneuvoston ja ministeriöiden päätöksistä tehdyt valitukset. Korkeimpaan hallinto-oikeuteen saapuvista asioista suurimpia asiaryhmiä ovat ulkomaalaisasiat, sosiaali- ja terveydenhuolto, rakentaminen ja ympäristö, verotus, valtio-oikeus ja yleishallinto sekä taloudellinen

toiminta kuten kilpailuasiat ja julkiset hankinnat. Ulkomaalaisasioista suurin osa koskee hallinto-oikeuden kielteistä ratkaisua turvapaikkaa koskevissa asioissa. Vuonna 2015 kansainvälistä suojelua hakevien määrä kasvoi huomattavasti. Turvapaikkaa koskevien valitusten määrän oletetaan olevan edelleen suuri korkeimmassa hallinto-oikeudessa v. 2021.

Tunnuslukutaulukko

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
Ratkaistut asiat, kpl	6 138	5 600	5 800
— Ulkomaalaisasiat	3 068	3 100	3 000
— Muut asiat	3 070	2 500	2 800
Keskimääräinen käsittelyaika (kk)	7,2	9,0	10,0
— Ulkomaalaisasiat	5,1	5,0	6,0
— Muut asiat	9,4	11,0	11,0
Toiminnallinen tehokkuus			
— taloudellisuus (€/ratkaistu asia)	1 978	2 250	2 275
— tuottavuus (ratkaistut asiat/htv)	53	45	45

Korkeimman hallinto-oikeuden suoritteista tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista (1744/2015) ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista mukaisesti perittävinä maksuina arvioidaan kertyvän 600 000 euroa momentille 12.25.10.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	12 165	11 837	13 644
Bruttotulot	20	20	20
Nettomenot	12 145	11 817	13 624
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 786		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 659		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tietohallintomenojen kasvu	71
Turvapaikanhakijoiden oikeusturva	1 255
Valtorin palvelumaksujen nousu	-1
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-26
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	146
Palkkausten tarkistukset	362
Yhteensä	1 807

2021 talousarvio	13 624 000
2020 talousarvio	11 817 000
2019 tilinpäätös	12 018 000

03. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 281 108 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös Tuomioistuinviraston menoihin.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista (1744/2015) ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista mukaisesti perittäviä maksuja eikä menoina näistä johtuvia poistoja.

Selvitysosa: Tuomioistuinvirasto tukee ja ohjaa tuomioistuinlaitosta siten, että tuomioistuinlaitoksen toiminta on vaikuttavaa ja oikeusturva toteutuu tehokkaasti.

Tuomioistuimet ratkaisevat niiden käsiteltäväksi tulleet asiat ja siten tuottavat oikeusturvaa. Tuomioistuinten toimintaa kuvaavat keskeiset indikaattorit on kuvattu oheisessa tunnuslukutaulukossa.

Tunnuslukutaulukko

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
Hovioikeudet			
Ratkaistut asiat, kpl	8 227	8 000	8 300
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	5,8	5,8	6,5
Taloudellisuus (€/työmäärä)	2 002	2 000	2 000
Tuottavuus (työmäärä/htv)	43	45	45
Käräjäoikeudet			
Ratkaistut asiat yhteensä, kpl	549 739	550 000	550 000
— Rikosasiat	55 152	50 000	55 000
— Laajat riita-asiat	8 272	7 500	9 000
— Summaariset asiat	407 212	400 000	440 000
Keskimääräinen käsittelyaika, kk			
— Rikosasiat	4,8	4,0	6,0
— Laajat riita-asiat	9,7	9,0	11,0
— Summaariset asiat	2,8	2,8	2,8
— Velkajärjestelyasiat	6,5	6,0	7,0
Taloudellisuus (€/työmäärä)	630	650	600
Tuottavuus (työmäärä/htv)	117	110	120
Hallinto-oikeudet			
Ratkaistut asiat, kpl	19 870	17 000	17 000
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	9,1	7,0	8,0
Taloudellisuus (€/työmäärä)	1 349	1 200	1 200
Tuottavuus (työmäärä/htv)	58	55	60

Tunnuslukutaulukko

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
Vakuutusosoikeus			
Ratkaistut asiat, kpl	5 006	6 000	6 000
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	9,7	10,0	10,0
Taloudellisuus (€/ratkaistu asia)	1 654	1 300	1 300
Tuottavuus (ratkaistut asiat/htv)	45	55	55
Markkinaoikeus			
Ratkaistut asiat, kpl	497	500	600
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	8,5	8,0	8,0
Taloudellisuus (€/ratkaistu asia)	6 311	6 000	6 000
Tuottavuus (ratkaistut asiat/htv)	14	17	17
Työtuomioistuim			
Ratkaistut asiat, kpl	123	120	150
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	9,7	10,0	10,0
Taloudellisuus (€/ratkaistu asia)	8 897	9 500	9 000
Tuottavuus (ratkaistut asiat/htv)	13	13	20

Tuomioistuinten suoritteista tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista (1744/2015) ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista mukaisesti perittävinä maksuina arvioidaan kertyvän 43,98 milj. euroa momentille 12.25.10.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	266 909	256 060	282 108
Bruttotulot	3 562	1 000	1 000
Nettomenot	263 347	255 060	281 108
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	58 906		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	46 874		

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Yleiset tuomioistuimet	191 528
Hallintotuomioistuimet	52 000
Tietohallinto- ja muut menot	37 580
Yhteensä	281 108

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallinnonalan virastojen hallinnollisten asioiden asiankäsittelyjärjestelmän uudistaminen (siirto momentilta 25.01.21)	10
Iisalmen, Pietarsaaren ja Varkauden istuntopaikkojen säilyttäminen	528
Lastensuojelulain muutoksenhaun muutos	-78
Näytön keskittäminen käräjäoikeuksiin (HO 2019 kertaluonteinen)	500
Oikeudenkäynnin kokonaiskäsittelyajan lyhentäminen	2 700
Sakon muuntorangaistuksen uudistaminen	5 100
Syyttäjälaitoksen ja yleisten tuomioistuinten aineistopankki (AIPA) (v. 2021 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	3 900
Tiedusteluasioiden lupakäsittelyn tietoturvalliset tilat (HO 2019 kertaluonteinen)	-500
Tietohallintomenojen kasvu	1 904
Turvapaikanhakijoiden oikeusturva	4 360
Turvapaikka-asioiden ruuhkan purku	-1 000
Valtorin palvelumaksujen nousu	-35
Velkomusasioiden joutuisa käsittely	500
Vesi- ja ympäristöasioiden ruuhkan purku	1 700
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-603
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	557
Palkkausten tarkistukset	6 505
Yhteensä	26 048

2021 talousarvio	281 108 000
2020 IV lisätalousarvio	333 000
2020 talousarvio	255 060 000
2019 tilinpäätös	251 315 000

04. Oikeusapu- ja edunvalvontapiirien ja kuluttajariitalautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 81 141 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiireistä annetussa laissa (477/2016) ja talous- ja velkaneuvonnasta annetussa laissa (813/2017) tarkoitettujen oikeusapu- ja edunvalvontapalveluiden ja talous- ja velkaneuvontapalveluiden ostamisesta valtiolle aiheutuviin menojen maksamiseen sekä kuluttajariitalautakunnasta annetussa laissa (8/2007) tarkoitettujen menojen maksamiseen.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiireistä annettun lain 18 §:ssä tarkoitettuja yleisen edunvalvonnan päämiehen varoista perittäviä palkkioita ja korvauksia.

Momentille nettoutettavista tuloista oikeusavun saajan hävinneen vastapuolen korvaukset oikeudenkäyntikuluista budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Oikeusaputoimistoihin arvioidaan saapuvan 49 000 asiaa (45 907 asiaa v. 2019 ja arvio 49 000 asiaa v. 2020). Oikeusaputoimistojen jonotusajan tavoite on keskimäärin 11 päivää v. 2021 (13 päivää v. 2019 ja 11 päivää v. 2020). Oikeusaputoimistoihin v. 2019 saapuneista asioista 87 % oli siviili- ja hallinto-oikeudellisia asioita ja 13 % rikosasioita.

Yleisen edunvalvonnan palveluja ostetaan kunnilta ja yksityiseltä palveluntuottajalta silloin, kun se on tarpeen palveluiden alueellisen saatavuuden turvaamiseksi. Ostopalvelun osuus on noin 10 % v. 2021.

Kuluttajariitalautakuntaan arvioidaan saapuvan 7 000 asiaa (6 946 asiaa v. 2019 ja arvio 7 000 asiaa v. 2020). Tavoitteena on, että valitusten kokonaiskäsittelyaika on keskimäärin 9 kuukautta.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen oikeusministeriö on alustavasti asettanut oikeusapu- ja edunvalvontapiireille ja kuluttajariitalautakunnalle seuraavat toiminnalliset tavoitteet vuodelle 2021:

Oikeusapu ja talous- ja velkaneuvonta

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Oikeusapu			
Käsitellyt asiat, kpl	46 738	49 000	49 000
Chat ja oikeusapuohjaus, kpl	14 862	15 300	15 500
Oikeusapupäätökset yksityisille asiamiehille, kpl	22 674	24 000	24 000
Taloudellisuus (euroa/painotettu työmäärä)	142	138	138
Tuottavuus (painotettu työmäärä/htv)	408	420	420
Talous- ja velkaneuvonta			
Käsitellyt asiat, kpl	16 318	21 000	22 000
Talousneuvonnat, kpl	24 002	29 000	31 000
Taloudellisuus (euroa/asia)	234	222	204
Tuottavuus (asia/htv)	245	257	276

Yleinen edunvalvonta

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Päämiesten määrä, kpl	42 710	44 700	46 000
— edunvalvontatoimisto	38 468	40 400	41 600
— edunvalvonta ostopalveluna	4 242	4 300	4 400
Taloudellisuus (bruttomeno/päämies)	761	755	750
Tuottavuus (päämiesmäärä/htv)	66	69	69

Kuluttajariitalautakunta

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Käsitellyt valitukset, kpl	6 208	7 300	7 500
Taloudellisuus (€/käsitelty asia)	423	379	350
Tuottavuus (käsitellyt asiat/htv)	162	197	203
Kokonaiskäsittelyaika, kk	12,8	11,8	9,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	83 340	80 135	85 741
Bruttotulot	4 417	5 000	4 600
Nettomenot	78 923	75 135	81 141
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	23 257		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	16 605		

Oikeusavun palkkioista säädetään valtioneuvoston asetuksessa oikeusavun palkkioperusteista (290/2008).

Valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiireistä annetun lain (477/2016) mukaisesti perittävänä palkkioina arvioidaan kertyvän noin 29 000 000 euroa momentille 12.25.15. Edunvalvontapalkkioiden määrä vastaa noin 80 % yleisen edunvalvonnan kokonaismenoista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Edunvalvonnan päämiesmäärän kasvu	1 920
Hallinnonalan resurssien turvaaminen (HO 2019)	179
Hallinnonalan virastojen hallinnollisten asioiden asiankäsitteilyjärjestelmän uudistaminen (siirto momentille 25.01.21)	-3
Talous- ja velkaneuvonnan toiminnan turvaaminen	600
Tietohallintomenojen kasvu	1 229
Turvapaikanhakijoiden oikeusapu (HO 2019)	140
Valtorin palvelumaksujen nousu	-9
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-181
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	158
Palkkausten tarkistukset	1 973
Yhteensä	6 006
2021 talousarvio	81 141 000
2020 IV lisätalousarvio	1 320 000
2020 II lisätalousarvio	690 000
2020 talousarvio	75 135 000
2019 tilinpäätös	72 271 000

50. Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 75 985 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) oikeusapulaissa (257/2002)
- 2) yksityishenkilön velkajärjestelystä annetussa laissa (57/1993)

3) oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetussa laissa (689/1997) säädettyjen korvausten maksamiseen

4) enintään 2 050 000 euroa konkurssilain (120/2004) mukaisten julkisselvittäjien ja pesänhoitajien palkkioihin sekä julkisselvityksestä aiheutuvien muiden konkurssimenettelyn menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Oikeusapu ja puolustus	64 135
Asianomistajan avustaminen	4 000
Yksityishenkilön velkajärjestely	2 100
Syytteestä vapautetun oikeudenkäyntikulujen korvaus	3 700
Konkurssilain mukaisten julkisselvittäjien ja pesänhoitajien palkkiot sekä julkisselvityksestä aiheutuvat muut konkurssimenettelyn menot (enintään)	2 050
Yhteensä	75 985

Vuonna 2019 yksityiset oikeusavustajat hoitivat noin 36 300¹⁾ oikeusapuasiasiaa. Oikeusavun tuomioistuinasioista rikosasiat ovat määrällisesti (64 %) ja kustannuksiltaan suurin asiaryhmä. Yksityishenkilön velkajärjestelylain mukaiset korvaukset olivat noin 2,1 milj. euroa v. 2019. Syytteestä vapautettujen oikeudenkäyntikulujen korvaukset olivat noin 7,0 milj. euroa v. 2019. Konkurssilain mukaisten julkisselvittäjien palkkiot ja muut julkisselvitysmenot olivat yhteensä noin 2,0 milj. euroa v. 2019.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Julkisselvitysmenojen kasvu	50
Turvapaikanhakijoiden oikeusapu (HO 2019)	130
Yhteensä	180

2021 talousarvio	75 985 000
2020 IV lisätalousarvio	50 000
2020 talousarvio	75 805 000
2019 tilinpäätös	77 561 533

¹⁾ Tilastoitu yhtenä asiana. Yhden asian käsittely voi sisältää useamman käsittelyn esim. käräjäoikeudessa ja hovioikeudessa.

20. Maksuhäiriöt, ulosotto ja konkurssivalvonta

Selvitysosa: Oikeusministeriö asettaa ulosottolaitokselle seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet ja toiminnalliset tulostavoitteet sekä niiden toteuttamiseksi keskeisimmät toimenpiteet vuodelle 2021:

— Sähköinen asiointi ja palvelut ovat asiakaslähtöisiä. Sähköisten palveluiden kehittäminen helpottaa kansalaisten asiointia ulosotossa ja parantaa asianosaisten mahdollisuuksia seurata asioidensa etenemistä.

— Taloudellisten väärinkäytösten tekemis- ja hyötymismahdollisuudet vähentyvät. Toimitaan tehokkaasti osana rikostorjuntaketjua, huolehditaan erityistäytöntöönpanon toimintaedellytyksistä ja edistetään harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimenpideohjelmaan sisältyvää analytiikkahanketta.

— Oikeusturva toteutuu käytännössä. Huolehditaan täytäntöönpanotoimien tasalaatuisuudesta yhtenäistämällä työmenetelmiä.

— Yhteiskunnassa on hyvä maksumoraali ja luottoyhteiskunta on toimiva. Huolehditaan perinnän tuloksellisuudesta ja etupainotteisuudesta. Huolehditaan velkaantumiseen liittyvästä sidosryhmäyhteistyöstä ja ennakoivan talousneuvonnan hankkeen edistämisestä. Hankkeen tehtävänä on lisätä kansalaisten oman talouden hallintaa ja vähentää ylivelkaantumisen riskiä.

Vaativat tapaukset hoidetaan laadukkaasti ja asiakkaiden yhdenvertaisuus toteutuu. Käsittelyketjut ja -menettelyt määräytyvät asian laadun ja vaativuuden mukaan. Organisaatorakenne ja toimipaikkaverkosto ovat tarkoituksenmukaiset ja tukevat henkilöstön osaamisen vahvistamista. Tietojärjestelmät ovat käyttäjäystävällisiä ja tukevat toimintaa.

Oikeusturva toteutuu ulosottoimen rakenneuudistuksen jälkeen yhtä hyvänä kuin aikaisemminkin. Kansalaisten mahdollisuus henkilökohtaiseen asiointiin turvataan. Sähköisiä palveluita kehitetään, mikä helpottaa kansalaisten asiointia ulosotossa ja parantaa asianosaisten mahdollisuuksia seurata asioidensa etenemistä.

Konkurssiasiamiehen toimisto toteuttaa konkurssien ja yrityssaneerausten asianhallintajärjestelmän (Kosti) kokonaisuudistuksen, joka tehostaa valvontatyötä ja yhteydenpitoa asianosaisten kanssa. Velallisen toiminnan erityistarkastuksia ja julkisselvityksiä kohdennetaan erityisesti tapauksiin, joissa talousrikosepäilyt liittyvät laajoihin ja monimutkaisiin yrityskokonaisuuksiin. Hyvän pesähoitotavan kehittäminen turvaa menettelyn asianosaisten oikeuksien toteutumista.

Tietoja henkilöstöstä

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
Ulosottolaitos			
Henkilötyövuodet	1 104	1 080	1 136
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	10,6	10,6	10,5
Työtyytyväisyysindeksi	3,6	3,5	3,5

Tietoja henkilöstöstä

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
Konkurssiasiamiehen toimisto			
Henkilötyövuodet	10	11	13
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	3,2	11,8	5,0
Työtyytyväisyysindeksi	-	3,1	3,3

01. Ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 107 771 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ulosottolaitoksen ja konkurssiasiamiehen toimiston toimintamenojen maksamiseen.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon ulosottomaksuista annetun lain (34/1995) ja ulosottomaksuista annetun asetuksen (35/1995) mukaisia tuloja, ulosottokaaren (705/2007) mukaisia valtiolle tilitettäviä vähäisiä ulosottovaroja eikä konkurssilain (120/2004) mukaan valtiolle tilitettäviä velkojen menettämiä jako-osuuksia.

Selvitysosa: Ulosottoon arvioidaan saapuvan vireille 3,2 milj. asiaa (2,9 milj. asiaa v. 2019). Keskimääräisen käsittelyajan arvioidaan olevan 7,7 kuukautta (7,3 kuukautta v. 2019). Ulosoton perintätuloksen arvioidaan olevan 950 milj. euroa (1 130 milj. euroa v. 2019). Ulosotossa arvioidaan käsiteltävän 585 000 velallisen asioita (562 000 velallista v. 2019).

Konkurssien määrän arvioidaan kasvavan selvästi verrattuna vuoteen 2019, jolloin hakemusten määrä kasvoi 2,5 % ja aloitettujen konkurssimenettelyjen määrä 5,7 %. Konkurssiasiamiehen valvonnassa oli 31.12.2019 yhteensä 3 131 vireillä olevaa konkurssimenettelyä, joista 486 oli julkisselvityksessä. Yrityssaneeraushakemusten ja aloitettujen saneerausmenettelyjen määrien arvioidaan myös kasvavan verrattuna vuoteen 2019, jolloin hakemusten määrä väheni 10,3 %, mutta saneerausmenettelyjä aloitettiin kuitenkin 2,1 % enemmän kuin edellisenä vuonna.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen oikeusministeriö on asettanut ulosottolaitoksen ja konkurssiasiamiehen toimiston toiminnalle vuodelle 2021 alustavasti seuraavat tavoitteet:

Tunnuslukutaulukko

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite/arvio
Käsitellyt asiat (1 000 kpl)	3 141	2 900	2 900
Peritty (milj. euroa)	1 130	1 000	950
Perityn euron kustannukset (euroa)	0,09	0,10	0,10
Perittyjen ja varattomien rahasaamisten suhde			
Asiamääristä, %	40	40	40
Rahamääristä, %	35	38	36
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	7,3	7,5	7,7
Taloudellisuus (euroa/käsitelty asia)	33	36	36
Tuottavuus (käsitellyt asiat/htv)	3 322	3 176	2 900
Erikoisperinnästä tilitetty suoraan velkojille (milj. euroa)	30	25	25

Tunnuslukutaulukko

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite/arvio
Erikoisperinnän selvitetäväksi ottamat velalliset	366	350	350
Konkurssipesien erityistarkastuksia ja hallinnon tarkastuksia	118	120	140
Aloitetaan konkurssipesien julkisselvityksiä	59	60	70
Ratkaistujen ulosottokanteluiden määrä	48	60	60
Ulosottokanteluiden käsittelyaika, kk	11	8	7

Ulosottomaksutuloina arvioidaan momentille 12.25.20 kertyvän 74 milj. euroa. Ulosottomaksutulojen määrä vastaa noin 70 % ulosottolaitoksen kokonaismenoista.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	106 134	103 417	108 021
Bruttotulot	388	170	250
Nettomenot	105 746	103 247	107 771
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	31 134		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	27 078		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallinnonalan resurssien turvaaminen	263
Hallinnonalan virastojen hallinnollisten asioiden asiankäsittelyjärjestelmän uudistaminen (siirto momentilta 25.01.21)	1
Harmaan talouden torjunta (HO 2019)	225
Konkurssien ja yrityssaneerausasioiden asianhallintajärjestelmä (Kosti-hanke) (v. 2020 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-990
Konkurssien ja yrityssaneerausasioiden asianhallintajärjestelmä (Kosti-hanke) (v. 2021 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	590
Tietohallintomenojen kasvu	903
Ulosottoverkon säilyttäminen nykyisellään (HO 2019)	400
Valtorin palvelumaksujen nousu	-12
Velallisten neuvonnan tehostaminen	500
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-264
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	37
Palkkausten tarkistukset	2 871
Yhteensä	4 524

2021 talousarvio	107 771 000
2020 IV lisätalousarvio	65 000
2020 talousarvio	103 247 000
2019 tilinpäätös	101 690 000

30. Syyttäjät

Selvitysosa: Syyttäjälaitoksen yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet ovat seuraavat:

Syyttäjälaitos on oikeusvaltiossa keskeinen kansalaisten oikeusturvan toteuttaja ja arvostettu sekä luotettu toimija, joka vaikuttaa rikoksille kielteisen yleisen mielipiteen muodostumiseen. Oikeusturva toteutuu käytännössä, rikosvastuu toteutuu tehokkaasti sekä rikollisuus ja sen haitat vähenevät ja turvallisuus ja sen tunne lisääntyvät.

Asianosaisen kannalta keskeisiä, mitattavissa olevia laatuun ja yhdenvertaisuuteen vaikuttavia tekijöitä ovat käsittelyn nopeus ja alueelliset erot syyteharkinta-ajoissa.

Rikosprosessin laatua ja nopeutta parannetaan kehittämällä syyttäjän ja esitutkintaviranomaisen yhteistyötä, syyttäjien osaamista ja erikoistumista sekä käyttämällä tarkoituksenmukaisinta prosessimenettelyä. Rikosasioiden käsittelytapojen uudistamisella pyritään nopeampaan ja yhdenmukaisempaan käsittelyyn, missä otetaan huomioon myös kestävän kehityksen edistäminen.

Paikallissyyttäjille saapui v. 2019 yhteensä 85 058 asiaa. Ratkaistuja asioita oli 83 033 kappaletta. Lisäksi ratkaistiin 36 342 summaarista sakkoasiaa. Saapuvien asioiden kokonaismäärään ei ole odotettavissa laskua. Syyttäjille saapuvien asioiden kokonaismäärässä esiintyy kausittaista vaihtelua, mikä johtuu mm. poliisin tutkintaresursseissa tapahtuvista muutoksista. Saapuvien asioiden vaativuuden ja ns. painotetun työmäärän arvioidaan edelleen kasvavan rikosasioiden oikeudellisten kysymysten monimutkaistumisen, rikollisuuden kansainvälistymisen ja digitalisoinnin (kyberrikollisuus) myötä.

Tietoja henkilöstöstä

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
Syyttäjälaitos			
Henkilötyövuodet	539	530	550
— joista syyttäjiä ¹⁾	388	378	396
— joista paikallissyyttäjät	371	360	378
Työtyytyväisyysindeksi	3,5	3,5	3,5
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	6,8	7,0	7,0

¹⁾ Syyttäjiin lasketaan myös valtakunnansyyttäjän toimiston (-viraston) neuvotteleva virkamies, ylitarkastajat ja lakimies.

01. Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 55 185 000 euroa.

Selvitysosa: Talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä oikeusministeriö on asettanut Syyttäjälaitoksen toiminnalle vuodelle 2021 alustavasti seuraavat tavoitteet:

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Joutuisuus			
— keskimääräinen syyteharkinta-aika, kk	1,7	2,0	2,0
— yli 6 kk syyteharkinnassa olleita asioita avoinna	2 343	2 000	2 000
— yli vuoden syyteharkinnassa olleita asioita avoinna	469	350	350
Tuottavuus			
— ratkaistut asiat (painotettu työmäärä/htv, koko henkilöstö ¹⁾)	841	877	900
— ratkaistut asiat (painotettu työmäärä/htv, syyttäjät)	1 172	1 230	1 250
Taloudellisuus			
— toimintamenot/ratkaisu (painotettu työmäärä), euroa	110,3	110,5	106,5

¹⁾ Painotetussa työmäärässä on otettu huomioon se, että tietyt juttutyypit ovat toisia työläämmät ja sitovat enemmän resursseja. Painotettu työmäärä lasketaan ratkaistuista jutuista, joiden aiheuttama työmäärä arvioidaan rikosnimikkeidensä perusteella keskimääräisen työmäärän mukaan. Painotettuun työmäärään vaikuttavat myös vähintään viisi istuntopäivää kestäneet käräjäoikeuskäsittelyt.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	50 435	48 446	55 435
Bruttotulot	323	300	250
Nettomenot	50 112	48 146	55 185
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	9 336		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 072		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallinnonalan resurssien turvaaminen (HO 2019)	119
Hallinnonalan virastojen hallinnollisten asioiden asiankäsittelyjärjestelmän uudistaminen (siirto momentilta 25.01.21)	1
Sakon muuntorangaistuksen uudistaminen	1 500
Syyttäjälaitoksen ja yleisten tuomioistuinten aineistopankki (AIPA) (v. 2021 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	1 100
Tasokorotus rikosvastuun toteutumisen turvaamiseksi ja käsittelyaikojen lyhentämiseksi	2 500
Tietohallintomenojen kasvu	561
Valtorin palvelumaksujen nousu	-5
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-120
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	2
Palkkausten tarkistukset	1 381
Yhteensä	7 039

2021 talousarvio	55 185 000
2020 IV lisätalousarvio	2 500 000
2020 talousarvio	48 146 000
2019 tilinpäätös	45 848 000

40. Rangaistusten täytäntöönpano

Selvitysosa: Rikosseuraamuslaitoksen vaikuttavuustavoitteena on vähentää rangaistusta suorittavien riskiä syyllistyä uusiin rikoksiin. Rikosseuraamuslaitoksen tavoitteena on valmentaa rangaistusta suorittavia rikoksettomaan elämään tukeutuen yhteiskunnan yleisiin palvelujärjestelmiin. Tavoitteena on oikeusturvan ja yhdenvertaisten käytäntöjen varmistaminen sekä suunnitelmallisen ja asteittaisen vapauttamisen lisääminen.

Vankien ja yhdyskuntaseuraamuksia suorittavien määrä on viime vuosina laskenut, mutta v. 2019 sekä vankiluku että yhdyskuntaseuraamuksia suorittavien määrä nousi. Vankien ja yhdyskuntaseuraamuksia suorittavien määrän arvioidaan nousevan hiukan myös v. 2021. Vuonna 2020 koronaepidemian vuoksi vankilukua alennettiin, mikä tuo epävarmuutta v. 2021 vankimäärän arviointiin ja sillä saattaa olla vaikutuksia myös toiminnallisiin tavoitteisiin.

Toiminnan laajuus

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
Vankeja keskimäärin	2 952	2 990	3 000
Vapaudesta vankilaan tulleet	5 934	5 850	5 950
Yhdyskuntaseuraamuksia täytäntöönpanossa keskimäärin	3 031	3 000	3 150
Täytäntöön pantaviksi tulleet yhdyskuntaseuraamukset	3 577	3 800	4 000
Seuraamuksiin liittyvät pyydetty asiantuntijalausunnat	6 424	6 400	6 400

Tavoitteena on vähentää vapautumista suoraan suljetuista vankiloista ja lisätä avolaitossijoituksia. Valvotussa koevapaudessa on v. 2021 päivittäin keskimäärin 240 vankia. Vankien toimintoihin osallistumista ja sellin ulkopuolella viettämää aikaa sekä henkilökunnan ja rangaistusta suorittavien välistä vuorovaikutusta lisätään. Yhteistyötä vankilan ulkopuolisten palveluja tuottavien toimijoiden, erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon, työvoimaviranomaisten ja koulutuksen järjestäjien kanssa lisätään. Päihde- ja mielenterveystyön hoito- ja kuntoutusjatkumot turvataan rangaistuksen suorittamisen jälkeen. Vahvistetaan rikosseuraamusasiakkaiden asumisen taitoja ja parannetaan vapautumisen jälkeistä asumistilannetta.

Rikosseuraamusasiakkaiden yhdenvertaisen ja lainmukaisen kohtelun toteutumista parannetaan tehostamalla Rikosseuraamuslaitoksen normiohjausta ja lisäämällä henkilökunnan koulutusta. Tavoitteen toteutumista edistetään myös säännöllisellä tarkastustoiminnalla ja yksiköissä käytöön otettavalla omavalvontamenetelmällä. Jatketaan rikosseuraamusasiakkaiden sähköisen asioinnin ja sähköisten palveluiden kehittämistä. Ehkäistään järjestäytyneen rikollisuuden toimintamahdollisuuksia vankiloissa, vahvistetaan järjestäytyneestä rikollisuudesta irtautumisen tukitoimenpiteitä yhteistyössä poliisiviranomaisten kanssa ja kehitetään palveluohjausta yhteiskunnan normaalipalvelujen piiriin. Kehitetään toimia, joilla voidaan ehkäistä radikalisoitumisvaaras-

sa olevien rikosseuraamusasiakkaiden radikalisoitumista. Vakavaan väkivaltaan syyllistyneiden kohdalla arvioidaan uusimisriski ennen vapautumista ja samalla suunnitellaan riittävät tukitoimet ehdonalaan vapauteen. Toteutetaan Rikosseuraamuslaitoksen organisaatiouudistus. Jatketaan tuottavuutta parantavien työ- ja toimintaprosessien sekä toimitilaverkoston kehittämistä ja suunnittelua. Virka- ja tehtävärakenteen muutoksia jatketaan strategisen henkilöstösuunnitelman pohjalta. Tehtävien sisältöjen ja osaamisen kehittämisessä painotetaan strategisia ydintehtäviä. Uusi asiakastietojärjestelmä Roti otetaan käyttöön.

Tietoja henkilöstöstä

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Henkilöstömäärä, htv	2 524	2 560	2 545
VMBaro johtajuusindeksi	3,15	3,20	3,30
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	14,9	14,4	13,9

01. Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 229 297 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää myös Rikosseuraamuslaitoksen toiminnallisista tarpeista aiheutuvien henkilökunnan asuntojen vuokraosuuksien alentamiseen enintään 2 000 000 euroa.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi vankeuslain 7 luvun 6 a §:n ja tutkintavankeuslain 3 luvun 6 a §:n muuttamisesta. Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että tupakointi suljetuissa vankiloissa kiellettäisiin kokonaan tupakansavusta tupakoimattomille vangeille ja vankilatyöntekijöille aiheutuvien terveyshaittojen ehkäisemiseksi. Hallituksen esityksen mukaan vuosittaiset kustannusvaikutukset vuodesta 2021 alkaen tupakoinnin lopettamisesta aiheutuviin tukitoimiin olisivat Rikosseuraamuslaitoksessa 650 000 euroa. Esityksestä aiheutuu 250 000 euron määräraha vaikutus momentille 33.01.06.

Talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä oikeusministeriö on asettanut vuodelle 2021 alustavasti seuraavat tavoitteet:

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Toiminnalliset tavoitteet			
Laitosturvallisuusindeksi ¹⁾	120	115	105
Vankeusvangeista avolaitoksissa keskimäärin päivässä, %	43	45	45
Vankeusvankien toimintaan osallistuminen, % päivittäin toimintoihin käytettävissä olevasta ajasta	74	74	75
Valvotun koevapauden loppuun suorittaneet, % päätyneistä	83	82	82
Yhdyskuntapalvelun loppuun suorittaneet, % päätyneistä	84	83	83
Tuottavuus			
Vangit, keskimäärin päivässä/htv	1,4	1,4	1,4
Yhdyskuntaseuraamuksia täytäntöönpanossa, keskimäärin päivässä/htv	11,6	11,6	12,0

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Taloudellisuus			
Toimintamenot (netto)/vanki	65 630	63 910	63 300
Toimintamenot (netto)/yhdyskuntaseuraamusta suorittava	7 500	7 470	6 960

¹⁾ Vuosien 2011—2014 keskiarvo muodostaa indeksin arvon 100. Indeksien noustessa turvallisuustaso laskee.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Rangaistusten täytäntöönpano	198 350
Täytäntöönpanon ohjaus, kehittäminen ja hallinto (keskushallinto)	8 800
Rikosseuraamusalan koulutuskeskus	2 700
Täytäntöönpanoyksikkö	1 800
Ostopalvelut palvelukeskuksilta	17 647
Yhteensä	229 297

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	239 297	230 212	240 597
Bruttotulot	12 101	11 300	11 300
Nettomenot	227 196	218 912	229 297

Siirtyvät erät

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	25 910
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	15 213

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)¹⁾

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	8 515	8 018	8 000
— muut tuotot	838	873	790
Tuotot yhteensä	9 353	8 891	8 790
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	14 825	13 264	14 000
— osuus yhteiskustannuksista	11 071	11 000	10 000
Kustannukset yhteensä	25 896	24 264	24 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-16 543	-15 373	-15 210
Kustannusvastaavuus, %	36	37	37

¹⁾ Sisältää työtoiminnan ja laitosmyymälöiden kustannusvastaavuuslaskelmat.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ehdonalaista vapauttamista koskevien säännösten tarkistaminen	2 200
Hallinnonalan resurssien turvaaminen	453
Hallinnonalan virastojen hallinnollisten asioiden asiankäsittelyjärjestelmän uudistaminen (siirto momentilta 25.01.21)	6
Hämeenlinnan naisvankilahanke	1 875
Sakon muuntorangaistuksen uudistaminen	2 200
Seksuaalirikosten rangaistustason tarkistaminen	435
Tietohallintomenojen kasvu	1 187
Valtorin palvelumaksujen nousu	-21
Vankiloiden turvatekniikan uudistaminen	3 200
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-455
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	-4 993
Palkkausten tarkistukset	4 298
Yhteensä	10 385

2021 talousarvio	229 297 000
2020 II lisätalousarvio	1 080 000
2020 I lisätalousarvio	433 000
2020 talousarvio	218 912 000
2019 tilinpäätös	216 499 000

74. Avolaitostyöt (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 700 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää enintään 1 700 000 euroa avolaitostöihin kunnan, seurakunnan tai yleishyödyllisen yhteisön työkohteissa.

Määrärahaa saa käyttää valtion, kunnan ja yleishyödyllisten yhteisöjen omistuksessa olevien rakennusten ja ympäristöjen rakentamis-, korjaus- ja hoitotöihin sekä kansallisomaisuuden ylläpitämiseen. Määrärahaa saa käyttää myös maanrakennustöihin. Kunnan, seurakunnan tai yleishyödyllisen yhteisön työkohteet ovat kulttuurihistoriallisesti arvokkaita tai niihin voidaan liittää kuntouttavaa toimintaa, jonka kustannuksiin asianomainen yhteisö osallistuu. Työkohteissa tehtävää työtä voidaan myös opinnollistaa. Määrärahaa voi käyttää erityisesti pitkäaikaishankkeissa myös avolaitostyönä toteutettavien rakentamisprojektien edellytysten luomiseksi vaadittavien tarpeellisten tukitoimintojen menoihin, kuten vankien asuintilojen kunnostamiseen.

Selvitysosa: Avolaitosmäärärahalla kyetään työllistämään vankeja ja kunnostamaan kulttuurihistoriallisesti arvokkaita kohteita. Työkohteet ovat mm. Suomenlinnan hoitokunnan, Metsähallituksen, Museoviraston, Senaatti-kiinteistöjen sekä kuntien kohteissa. Tavoitteena on työllistää avolaitosvankeja ja luoda yhdyskuntapalvelun palvelupaikkoja yhdyskuntapalvelua suorittaville.

2021 talousarvio	4 700 000
2020 talousarvio	4 700 000
2019 tilinpäätös	4 700 000

50. Vaalimenot

20. Vaalimenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 809 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vaalilain (714/1998) mukaisten yleisten vaalien ja menettelystä neuvoa-antavissa kansanäänestyksissä annetussa laissa (571/1987) tarkoitettujen valtiollisten kansanäänestysten toimittamisesta ja niihin liittyvästä tiedottamisesta ja tietopalvelusta, vaalitietojärjestelmän ja vaalivalmiuden ylläpidosta, vaalijärjestelmän ja vaalitietojärjestelmän kehittämisestä sekä äänestysaktiivisuuden vahvistamiseen liittyvistä toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen

2) siirtomenojen maksamiseen kunnille vaalilain 188 §:n 2 momentissa tarkoitettuna kertakorvauksena ja saamelaiskäräjistä annetussa laissa (974/1995) tarkoitetuista saamelaiskäräjävaaleista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Kuntavaalit 2021	3 470
Vaalitietojärjestelmän menot	4 225
Muut vaalimenot	114
Yhteensä	7 809

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansanäänestys vaalien yhteydessä	-100
Kirjeäänestys	80
Maakunta- ja kuntavaalimenojen kasvu vuodesta 2020	3 300
Muut vaalimenot	85
Oikeusrekisterikeskuksen palvelumaksun korotus	-10
Tulospalvelukorvaus Oikeusrekisterikeskukselle, kasvu vuodesta 2020	40
Vaalitietojärjestelmän menot	895
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	-3
Yhteensä	4 287

2021 talousarvio	7 809 000
2020 talousarvio	3 522 000
2019 tilinpäätös	35 202 759

Pääluokka 26

SISÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Sisäministeriö on sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton ministeriö, jonka toimialaan kuuluu vastata:

- yleisestä järjestyksestä ja turvallisuudesta
- maahanmuutosta, kansainvälisestä suojelusta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta
- Suomen kansalaisuudesta
- pelastustoimesta
- hätäkeskustoiminnasta
- rajaturvallisuudesta ja meripelastustoimesta
- siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksista sekä
- aluehallinnon yhteisestä varautumisesta poikkeusoloihin ja häiriötilanteisiin.

Hallitusohjelman tavoitteena on turvallinen oikeusvaltio Suomi, turvallisuuden tunteen vahvistuminen ja turvallisuusviranomaisten toimintakyvyn varmistaminen. Toiminnan painopisteinä ovat sisäisen turvallisuuden strategisista ydintehtävistä huolehtiminen sekä keskeiset kansalaisille tarjottavat palvelut. Tavoitteiden saavuttaminen muuttuneessa turvallisuusympäristössä edellyttää hyvää ennakkointi- ja analyysikykyä, yhteistä tilannekuvaa ja turvallisuusviranomaisten suorituskyvyn turvaamista.

Toimintaympäristön kuvaus

Sisäisen turvallisuuden ylläpito on valtion perustehtävä, johon kohdistuu vaatimuksia koko yhteiskunnan ja hallinnonalan eri toimijoiden taholta. Maamme hyvän turvallisuustason säilyttäminen edellyttää yhtä lailla yhteiskuntapoliittisia toimia kuin muutoksia yksilöiden ja organisaatioiden toimintatavoissa. Julkisten turvallisuuspalveluiden vaikuttavuuden ja laadun kannalta keskeistä on huomion kiinnittäminen eri tahojen yhteistyömahdollisuuksiin ja toimintatapojen uudistamiseen.

Sisäisen turvallisuuden toimintaympäristö on aiempaa monimutkaisempi ja siihen vaikuttavat myös maamme ulkopuoliset tekijät. Turvallisuusympäristön muutokset voivat olla erittäin nopeita. Ennakoinnilla voidaan tunnistaa mahdollisia tulevaisuuksia. Kestävän kehityksen ajattelun mukaisesti turvallinen ja vakaa yhteiskunta on edellytys sille, että jokaisella on yhdenvertaiset mahdollisuudet hyvinvointiin ja hyvään elämään, terveyteen, työ- ja toimintakykyyn, koulutuk-

seen ja työllistymiseen. Kestävässä turvallisuusajattelussa pureudutaan ongelmien syihin jo ennen kuin seuraukset laajenevat turvallisuushaasteiksi.

Maahanmuutto on voimavarakysymys mm. väestön ikärakenteen, työllisyyden, talouskasvun ja kilpailukyvyn näkökulmasta. Aktiivinen työvoiman maahanmuuttopolitiikka on yksi keino huolehtia osaavan ja ammattitaitoisen työvoiman saatavuudesta. Sotien, konfliktien, ilmastonmuutoksen, väestönkasvun ja katastrofien aiheuttaman muuttoliikkeen laajuus ja luonne ovat vaikeasti ennakoitavissa. Ministeriö toimii edelleen aktiivisesti EU-tasolla muuttoliikkeiden hallintaan liittyvissä asioissa.

Keskeinen sisäisen turvallisuuden haaste on laajeneva, monimuotoinen syrjäytyminen. Se lisää yhteiskunnallisten häiriöiden riskiä ja määrittelee suurelta osin turvallisuusviranomaisten tuottaman reaktiivisen palvelun tarpeen. Radikalisoituminen ja ääriliikkeiden voimistuminen voivat olla syrjäytymisen äärimmäisiä seurauksia. Viranomaisten ja oikeusjärjestelmän perusoikeus- ja ihmisoikeuksia kunnioittava toiminta sekä rikoksia ennalta estävien palvelujen yhteensovittaminen vähentävät myös syrjäytyneiden henkilöiden rikollisuutta.

Suomalaisen yhteiskunnan kriisinkestokyky perustuu järjestelmien kykyyn toimia häiriötilanteissa ja niihin varautumisessa, sekä yksilöiden henkiseen kestävyYTEEN. Ulkopuolelta tapahtuva mielipidevaikuttaminen yleistyy ja pyrkii vaikuttamaan myös yhteiskunnalliseen päätöksentekoon.

Sisäministeriön hallinnonala on hyvin työvoimavaltainen. Se on myös kriittisen riippuvainen toimivista ICT- ja valvontajärjestelmistä, asiakaspalvelutiloista ja tietoliikenneyhteyksistä sekä toimintakykyisestä kalustosta. Toimintaympäristön ulkoiset muutokset, yhä monimutkaistuvampi oikeudellinen sääntely, EU-oikeuden merkityksen lisääntyminen sekä erityisalojen syvälistä asiantuntemusta vaativien asioiden lisääntyminen asettavat suuria haasteita toiminnalle.

Sisäministeriön hallinnonalan tavoitteet yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kehitykselle

Sisäministeriön hallinnonalalle asetetaan seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2021:

- Turvallisuuden tunne on korkea
- Ihmiset, ympäristö ja omaisuus ovat turvassa
- Kansallisen turvallisuuden uhat torjutaan
- Maahanmuutto on hallittua ja yhteiskunnallisesti kestävä
- Hyvinvoiva henkilöstö mahdollistaa strategian toimeenpanon.

2021
tavoite (1—5)

Turvallisuuden tunne on korkea

4

- Huolehdimme laadukkaiden sisäisen turvallisuuden palveluiden tuottamisesta — viranomaiset ovat näkyvissä ja tavoitettavissa
- Pidämme luottamuksen viranomaisiin korkeana
- Viestimme avoimesti ja oikea-aikaisesti toiminnastamme ja välitämme monipuolista tietoa turvallisuudesta — viestintä tukee turvallisuuden tunnetta

	2021 tavoite (1—5)
Ihmiset, ympäristö ja omaisuus ovat turvassa	4
— Tunnistamme uhkaavat ilmiöt ja kykenemme reagoimaan niihin	
— Ehkäisemme ennalta mahdollisimman monta rikosta ja onnettomuutta	
— Edistämme yksilöiden ja yhteisöjen kykyä toimia onnettomuuksissa ja häiriötilanteissa	
— Kykenemme osoittamaan hätätilanteisiin apua	
— Torjumme yleistä järjestystä ja turvallisuutta sekä yhteiskuntarauhaa vaarantavaa toimintaa	
Kansallisen turvallisuuden uhat torjutaan	4
— Tunnistamme kansallista turvallisuutta uhkaavat ilmiöt	
— Paljastamme ja estämme uhat oikea-aikaisesti	
— Yhteensovittamme siviilivalmiutta	
— Huolehdimme valtakunnan rajojen koskemattomuudesta	
— Olemme varautuneet häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin	
Maahanmuutto on hallittua ja yhteiskunnallisesti kestävä	4
— Edistämme Suomen elinvoimaisuutta tukevaa maahanmuuttoa	
— Varmistamme kansainvälisen suojelun hakemiseen liittyvien menettelyjen oikeudenmukaisuuden, oikeusturvan toteutumisen ja sujuvuuden	
— Ehkäisemme ja torjumme laitonta maahantuloa ja maassaoloa	
— Viestimme maahanmuutosta kattavasti ja tosiasioihin perustuen	
Hyvinvoiva henkilöstö mahdollistaa strategian toimeenpanon	4
— Varmistamme strategian toimeenpanon edellyttämän riittävän henkilöstön	
— Varmistamme henkilöstölle terveelliset työtilat ja uudenaikaiset työvälineet	
— Kehitämme osaamista strategia- ja tulevaisuuslähtöisesti	
— Johdamme henkilöstöä osallistavasti ja vastuullisesti	
— Olemme työnantajana ja työhyvinvoinnin ylläpitäjänä edelläkävijä	
— Teemme yhteistyötä kansallisesti, Euroopan unionissa, lähialueilla sekä osana kansainvälistä yhteisöä	

Sisäministeriön hallinnonalan henkilötyövuodet

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Sisäministeriö	214	214	212
Kriisinhallintakeskus	19	19	24
Poliisitoimi	9 982	10 058	10 072
Suojelupoliisi	425	480	500
Rajavartiolaitos	2 811	2 780	2 850
Pelastusopisto	116	128	128
Hätäkeskuslaitos	580	600	635
Maahanmuuttovirasto ja valtion vastaanottokeskukset	1 039	870	950
Yhteensä	15 186	15 149	15 371

Sukupuolten välinen tasa-arvo

Sisäministeriö on toimenpidesitoumuksessaan kestävä kehityksen edistämiseksi sitoutunut vähentämään uudelleenuhritumista rikoksissa ja onnettomuuksissa sekä uusintarikollisuutta. Rikosten tekeminen ja niiden uhriksi joutuminen eivät jakaudu yhteiskunnassa tasaisesti, vaan pieni vähemmistö sekä tekee että kokee rikoksia huomattavasti enemmän kuin muut. Tämä liittyy ennen kaikkea naisiin kohdistuvaan väkivaltaan sekä toisaalta (nuorten) miesten väkivaltakokemuksiin ja ylliedustukseen onnettomuuksien uhreina. Konkretiana naisiin kohdistuvassa väkival-

lassa on ohjaus palvelujen piiriin. Myös onnettomuusriskit kasautuvat tietyille väestöryhmille, kuten miehille.

Sitoumuksella parannetaan rikostorjunnan ja onnettomuuksien ehkäisyn yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Tavoitteena on, että jokaisen rikoksentekijän ja rikoksen tai onnettomuuden uhrin palvelutarve arvioidaan ja tarvittaessa hänet ohjataan ongelman juurisyyhyn vastaavan oikean palvelun piiriin.

Hallitusohjelmataavoitteena on kiinnittää erityistä huomiota henkilökohtaiseen koskemattomuuteen sekä henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten, erityisesti lapsiin kohdistuvien rikosten sekä lähisuhdeväkivallan vähentämiseen. Matalan kynnyksen ilmoitusmahdollisuuksia sekä viiranomaiskäytäntöjä vahvistetaan erityisen haavoittuvassa asemassa olevien uhrien auttamiseksi sekä huolehditaan Istanbulin sopimuksen toimeenpanosta.

Hallitusohjelmaan on lisäksi kirjattu, että EU:ssa lisätään työtä kaikkea naisiin kohdistuvaa väkivaltaa vastaan. Hallitus kohdentaa väkivallan vastaista työtä väkivaltataipumuksia itsessään tunnistavalle sekä pyrkii ehkäisemään myös miehiin kohdistuvaa väkivaltaa sen kaikissa muodoissa. Lisäksi laaditaan naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelma ja lisätään turvakotipalveluiden saatavuutta kohti Istanbulin sopimuksen mukaista tasoa.

Sukupuolivaikutukset otetaan huomioon ihmiskaupan uhrien paremmassa tunnistamisessa ja auttamiseksi valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisen toimintaohjelman (2016—2017) suositusten mukaisesti.

Kriisinhallintakeskus on sitoutunut edistämään toimillaan YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 (Naiset, rauha ja turvallisuus) Suomen kansallisen toimintaohjelman toimeenpanoa.

Vahvistaakseen Suomen siviilikriisinhallintatoiminnan tasa-arvovaikutuksia Kriisinhallintakeskus pyrkii siihen, että 40 % kansainvälisiin tehtäviin Kriisinhallintakeskuksen lähettämistä asiantuntijoista on naisia ja puolet siviilikriisinhallintakoulutukseen valittavista on naisia.

Kestävä kehitys

Sisäministeriön kestävä kehityksen sitoumuksessa tähdätään hallinnonalan hiilijalanjäljen pienentämiseen 75 % vuoteen 2035 mennessä.

Tavoitteeseen pyritään välitavoitteen kautta pienentämällä hiilijalanjälkeä ensin 50 % vuoteen 2027 mennessä. Lisäksi sitoumuksella tähdätään kestävä kehityksen painoarvon lisäämiseen hankinnoissa, hälytyspalveluiden yhdenvertaisuuden edistämiseen sekä uusintarikollisuuden ja uudelleenuhriutumisen vähentämiseen. Keväällä 2020 tehtiin tarkempi toimenpidesuunnitelma sitoumuksen edistämisestä ja v. 2021 jatketaan sitoumuksen tavoitteiden toteuttamista tarkemman toimenpidesuunnitelman puitteissa. Hiilijalanjäljen pienentämisessä suunnitteilla olevia toimenpiteitä ovat mm. poliisin siviiliautojen vaihtaminen hybridi-autoiksi, virkamatkustamisen vähentäminen ja korvaaminen etäkokouksilla sekä uusiutuvan energiantuotannon suosiminen kiinteistöissä. Tavoite huomioidaan myös Rajavartiolaitoksen investointihankkeiden suunnittelussa.

Kestävän kehityksen tavoitteista sisäministeriön hallinnonala koskevat erityisesti sukupuolten välisen tasa-arvon saavuttaminen sekä rauhanomaisten yhteiskuntien edistäminen. Näihin liittyen sisäministeriö osallistuu mm. seksuaalirikoslainsäädännön uudistamiseen sekä naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelman laatimiseen ja toimeenpanoon.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
01. Hallinto	183 046	156 791	156 911	120	0
01. Sisäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 447	15 079	16 316	1 237	8
04. Kriisinhallintakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 461	2 358	2 194	-164	-7
20. Tietohallinnon yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)	7 929	1 594	1 682	88	6
24. EU:n osuus sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton hallintaan (siirtomääräraha 3 v)	43 165	21 040	13 159	-7 881	-37
25. Öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunta (siirtomääräraha 3 v)	6 700	5 500	5 500	—	0
26. EU:n osuus sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton hallintaan ohjelmakaudella 2021—2027 (siirtomääräraha 3 v)	—	—	6 840	6 840	0
29. Sisäministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arviomääräraha)	108 303	110 000	110 000	—	0
50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 2 v)	235	260	260	—	0
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksuosuudet ulkomaille (arviomääräraha)	806	960	960	—	0
10. Poliisitoimi	823 488	819 760	848 298	28 538	3
01. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	759 575	763 152	796 137	32 985	4
02. Suojelupoliisin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	43 915	49 000	44 553	-4 447	-9
20. Maasta poistamis- ja noutokuljetuksista aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)	9 168	7 608	7 608	—	0
(21.) KEJO-hankkeen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	10 830	—	—	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
20. Rajavartiolaitos	245 790	268 109	276 598	8 489	3
01. Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	236 780	244 599	271 598	26 999	11
70. Ilma- ja vartioalusten hankinta (siirtomääräraha 5 v)	9 010	23 510	5 000	-18 510	-79
30. Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta	72 685	76 707	79 043	2 336	3
01. Pelastustoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	16 326	16 907	17 529	622	4
02. Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	54 601	57 834	59 548	1 714	3
20. Erityismenot (arviomääräraha)	1 758	1 966	1 966	—	0
40. Maahanmuutto	193 093	207 391	206 925	-466	0
01. Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanotto-keskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	39 620	55 213	67 198	11 985	22
21. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (siirtomääräraha 2 v)	127 601	117 433	107 614	-9 819	-8
22. Vapaaehtoinen paluu (siirtomääräraha 2 v)	530	4 030	3 570	-460	-11
63. Vastaanottotoiminnan asiakkaille maksettavat tuet (arviomääräraha)	25 342	30 715	28 543	-2 172	-7
Yhteensä	1 518 103	1 528 758	1 567 775	39 017	3
Henkilöstön kokonaismäärä	15 186	15 149	15 371		

01. Hallinto*Selvitysosa:***Sisäministeriö**

Sisäministeriö toteuttaa hallitusohjelman mukaisesti poliisitoimen, Suojelupoliisin, Rajavartiolaitoksen, pelastustoimen, Hätäkeskuslaitoksen sekä maahanmuuttohallinnon strategisia tavoite-
linjauksia ja toiminnallisia tulostavoitteita, jotka on tarkemmin kerrottu pääluokan eri lukujen pe-
rusteluissa.

Sisäministeriö asettaa toiminnalleen seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

- Yhdenvertainen ja tasa-arvoinen sisäasiainhallinto ja konserniohjaus lisäävät turvallisuutta
- Kestävän kehityksen periaatteet näkyvät hallinnonalan toiminnassa
- Sisäasiainhallinnon näkyvyyttä ja vaikuttavuutta vahvistetaan suunnitelmallisella konserniviestinnällä
- Sisäministeriön ja sen hallinnonalan valmius- ja varautumisjärjestelmä perustuu yhtenäiseen ja vaikuttavaan kokonaisturvallisuuden toimintamalliin
- Siviilikriisinhallinnalla tuetaan sisäistä turvallisuutta ja ehkäistään kansainvälistä järjestäytynyttä rikollisuutta, terrorismia ja hallitsematonta muuttoliikettä
- EU:n sisäasioiden rahastot tukevat tehokkaasti sisäistä turvallisuutta
- Henkilöstön osaaminen vastaa muuttuvan toimintaympäristön (mm. digitaalisuus) ja konsernistrategian toimeenpanon edellyttämiä vaatimuksia.

Tietohallinto

Sisäministeriön tietohallinto edistää hallinnonalan yhteisiä taajuus-, tietohallinto-, tietoturvaluus- ja digitalisaatiotehtäviä sekä vastaa julkisen hallinnon kokonaisarkkitehtuurin ja hallinnonalan tietojärjestelmä- ja teknologiakehittämistyön toteuttamisesta ja edistymisestä. Lisäksi se huolehtii hallinnonalan asiakirjahallinnon yleisestä ohjauksesta ja kehittämisestä sekä tietopalveluun, asiakirjahallintoon, tietohallintoon sekä turvallisuusasioihin liittyvästä yhteistyöstä valtioneuvoston kanslian kanssa.

EU:n rahastot

EU:n rahoitusohjelmakaudelle 2021—2027 on tulossa kolme sisäasioiden rahastoa: turvapaikka- ja maahanmuuttorahasto (AMF), sisäisen turvallisuuden rahasto (ISF) ja raja- ja viisumirahoitusväline (BMVI) osana yhdennetyn rajaturvallisuuden rahastoa (IBMF).

Rahastojen kautta pyritään kehittämään EU:n vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta. Tarkoitus on, että sisäministeriö toimii jatkossakin näiden rahastojen hallintoviranomaisena. Tarvitavat kansalliset rahastojen hallinnointia koskevat säädösmuutosesitykset on tarkoitus antaa eduskunnalle niin pian kuin mahdollista EU-tasoisien rahastokohtaisten ja yleisasetuksen tultua hyväksytyiksi.

Tämän hetkisen tiedon mukaan maakohtaisten saantojen jakoperusteet ovat tulossa sisäasioiden rahastojen osalta rahastokohtaisten asetusten (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus) liitteeseen. Rahastokohtaiset asetusten ja yleisasetuksen hyväksymisen jälkeen jäsenvaltiot toimittavat rahastojen ohjelmaesitykset komissiolle, jonka tulee hyväksyä ohjelmat. Jäsenvaltion saanto kirjataan rahaston ohjelmaan. Komissio antaa täytäntöönpanosäädöksellä päätöksen ohjelman hyväksymisestä. Tämän jälkeen ohjelman täytäntöönpano voi kansallisesti alkaa.

Turvapaikka- ja maahanmuuttorahastolla tavoitellaan tehokasta maahanmuuttovirtojen hallintaa unionin säännöstöä soveltaen ja ihmisoikeuksien noudattamiseen liittyvät sitoumukset huomioiden. Rahastolla tuetaan yhteisen eurooppalaisen turvapaikkajärjestelmän kehittämistä sen ulkoinen ulottuvuus huomioiden, vastaanottomenettelyitä, laillisen maahanmuuton ja kotoutumisen tukemista sekä laittoman maahanmuuton ehkäisemistä erityisesti toimivia paluu- ja uudelleenko-

toutumisjärjestelyitä edistämällä. Rahaston kautta tuetaan lisäksi jäsenvaltioiden uudelleensijoittamista sekä turvapaikanhakijoiden sisäisiä siirtoja. Sisäisen turvallisuuden rahastolla tavoitellaan korkeaa turvallisuuden tasoa unionissa. Rahastolla torjutaan terrorismia ja radikalisoitumista, vakavaa ja järjestäytyntä rikollisuutta sekä kyberrikollisuutta. Lisäksi rahastolla voidaan tukea rikosten uhreja. Raja- ja viisumirahoitusvälineellä tuetaan rajavalvonnan ja -tarkastusten tehokasta ylläpitoa ja kehittämistä sekä yhteisen viisumipolitiikan toimeenpanoa laillisten rajanylitysten edistämiseksi ja laittoman maahanmuuton estämiseksi sekä rajat ylittävän rikollisuuden torjumiseksi.

Siviilikriisinhallinta

Sisäministeriö vastaa Suomen valmiuksista osallistua kansainväliseen siviilikriisinhallintatoimintaan. Kriisinhallintakeskus huolehtii asiantuntijoiden lähettämiseen liittyvistä operatiivisista tehtävistä, kuten koulutuksesta ja rekrytoinnista. Laajalla sidosryhmäyhteistyöllä edistetään hallinnonalojen ja kansalaisjärjestöjen välistä tietojenvaihtoa siviilikriisinhallinnasta.

01. Sisäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 16 316 000 euroa.

Selvitysosa: Sisäministeriö on sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton ministeriö. Ministeriön tärkeimpiä tehtäviä ovat säädösvalmistelu sekä hallinnonalan toiminnan strateginen suunnittelu ja ohjaus sekä kansainväliset asiat.

Toimintamenojen kohdentuminen (%)

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Henkilöstömenot	86	86	86
Toimitilamenot	-	-	-
ICT-menot	-	-	-
Muut menot	14	14	14
Yhteensä	100	100	100

Henkisten voimavarojen hallinta

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Henkilötyövuodet	214	214	212
— josta momentin 26.01.01 henkilötyövuodet	190	190	188
Sairauspoissaolot (pv/htv)	6,3	6,3	6,3
Työtyytyväisyysindeksi (1—5)	3,9	3,9	3,9

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	16 438	15 479	16 716
Bruttotulot	746	400	400
Nettomenot	15 692	15 079	16 316
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 969		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 724		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arpajaishallinnon ja rahapolitiikan valmistelun vahvistaminen (kertaluonteinen)	80
Eriyisiasiantuntija Suomen Moskovan suurlähetystössä, tehtävän päättyminen (siirto momentilta 24.01.01)	99
Harmaan talouden torjunta (HO 2019)	85
Hybridituhka- ja kybererityisasiantuntija Suomen pysyvään edustustoon EU:ssa (siirto momentille 24.01.01)	-32
Maahanmuuton EU-asiantuntija, tehtävän päättyminen (siirto momentille 24.01.01)	8
Moskovaan sijoitettu EU-asiantuntija	280
Määräaikaisen tehtäväjärjestelyn päättyminen (siirto momentille 26.01.20)	-88
Määräaikaisen tehtäväjärjestelyn päättyminen (siirto momentilta 26.01.04)	86
Pelastus- ja kriisivalmiusasioiden EUE-asiantuntija (kertaluonteinen)	50
Radikalisaation ehkäisy	300
Työperäisen maahanmuuton hallinto (siirto momentille 32.01.01)	-75
Vahva-hankkeen käyttöönoton aiheuttama tuottavuuden kasvu	-52
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-42
Palkkausten tarkistukset	538
Yhteensä	1 237

2021 talousarvio	16 316 000
2020 IV lisätalousarvio	-95 000
2020 talousarvio	15 079 000
2019 tilinpäätös	14 447 000

04. Kriisinhallintakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 194 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös siviilikriisinhallintatoiminnan kotimaan valmiuksien kehittämiseen.

Selvitysosa: Sisäministeriö vastaa Suomen valmiuksista osallistua kansainväliseen siviilikriisinhallintatoimintaan. Kotimaan valmiuksien operatiivisia tehtäviä hoitava Kriisinhallintakeskus tarjoaa laadukasta siviilikriisinhallintatehtäviin valmistavaa koulutusta, toimii vastuullisena rekrytoijana ja työnantajana lähetettävälle asiantuntijoille sekä tekee alaan liittyvää tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Kokonaisvaltaista lähestymistapaa kriiseihin edistetään yhteistyössä sotilas-, rauhanvälitys- ja kehitysyhteistyötoimijoiden kanssa. Laajalla sidosryhmä-

yhteistyöllä edistetään hallinnonalojen ja kansalaisjärjestöjen välistä tietojenvaihtoa siviilikriisinhallinnasta. Vuonna 2021 edistetään hallitusohjelmassa määriteltyä siviilikriisinhallinnan osallistumistason nostoa 150 asiantuntijaan mm. lisäämällä siviilikriisinhallinnan koulutuksen määrää.

Siviilikriisinhallintatoimintaan ulkomailla osallistuvista henkilöistä aiheutuvat menot maksetaan momentilta 24.10.21.

Toimintamenojen kohdentuminen (%)

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Henkilöstömenot	75	64	60
Toimitilamenot	7	8	7
ICT-menot	1	1	1
Muut menot	17	27	32
Yhteensä	100	100	100

Toiminnan tunnuslukuja

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Naisten osuus siviilikriisinhallintatehtävissä (%)	39	40	40
Naisten määrä siviilikriisinhallinnan peruskurssilla (%)	50	50	50

Henkisten voimavarojen hallinta

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Henkilötyövuodet	19	19	24
Sairauspoissaolot (pv/htv)	4,3	3,5	3,5
Työtyytyväisyys (1—5)	3,9	3,9	3,9

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	1 634	2 358	2 307
Bruttotulot	100	-	113
Nettomenot	1 534	2 358	2 194
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	117		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	44		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Määräaikainen tehtäväjärjestelyn päätyminen (siirto momentille 26.01.01)	-86
Siviilikriisinhallinnan osallistumistason nosto vähintään 150 asiantuntijaan (HO 2019)	-40
Siviilikriisinhallinnan osallistumistason nosto vähintään 150 asiantuntijaan (siirto momentilta 24.10.21) (HO 2019)	40
VNHY-palvelut (siirto momentille 23.01.01)	-130
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	15
Palkkausten tarkistukset	37
Yhteensä	-164

2021 talousarvio	2 194 000
2020 IV lisätalousarvio	-130 000
2020 talousarvio	2 358 000
2019 tilinpäätös	1 461 000

20. Tietohallinnon yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 682 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sisäasiainhallinnon turvallisuusarkkitehtuurin mukaisiin turvallisuutta edistäviin toimenpiteisiin
- 2) digitalisaation kehittämiseen
- 3) kokonaisarkkitehtuurityöhön
- 4) yhteiskäytössä olevien tietojärjestelmien ylläpito- ja kehittämismenoihin.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Määräaikaisen tehtäväjärjestelyn päätyminen (siirto momentilta 26.01.01)	88
Yhteensä	88

2021 talousarvio	1 682 000
2020 talousarvio	1 594 000
2019 tilinpäätös	7 929 000

24. EU:n osuus sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton hallintaan (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 13 159 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Euroopan unionin rahoitusohjelmakauden 2014—2020 sisäasioiden sisäisen turvallisuuden rahaston ja turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) N:o 513—516/2014) toteuttamiseen

2) edellä mainittujen rahastojen toteuttamiseen tarvittavan teknisen avun ja näihin tehtäviin kohdennettavan, enintään 18 henkilötyövuotta vastaavan, henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen sekä rahastojen toteuttamisen kannalta muiden välttämättömien kulutusmenojen maksamiseen

3) hankkeisiin ja toimiin sisältyvien arvonnisäveromeno-osuuksien maksamiseen Euroopan unionin asetusten salliessa

4) siirtomenojen maksamiseen hankerahoituksena valtiontalouden ulkopuolisille toimijoille

5) Euroopan unionin yhteisvastuuta ja maahanmuuttovirtojen hallintaa koskevan yleisohjelman 2007—2013 alaisten rahastojen Euroopan parlamentin ja neuvoston päätösten 575/2007/EY artiklojen 45—46 (rahoitusoikaisut), 573/2007/EY artiklojen 45—46 (rahoitusoikaisut), 574/2007/EY artiklojen 47—48 (rahoitusoikaisut) sekä neuvoston päätöksen 435/2007/EY artiklojen 43—44 (rahoitusoikaisut) mukaisesti Suomen velvoitteiden maksamiseen sekä muista hankkeisiin tehdyistä sitoumuksista aiheutuvien velvoitteiden maksamiseen edellyttäen, että niitä ei voida kohdentaa kansalliseen rahoituksen osuuteen

6) Euroopan unionin rahoitusohjelmakauden 2014—2020 sisäasioiden sisäisen turvallisuuden rahaston ja turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) N:o 513—516/2014) toimeenpanoon liittyviin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 514/2014 artiklojen 21 h, 47—49 mukaisten rahoitusoikaisujen ja niistä aiheutuvien Suomen velvoitteiden maksamiseen sekä muista hankkeisiin tehdyistä sitoumuksista aiheutuvien velvoitteiden maksamiseen edellyttäen, että niitä ei voida kohdentaa kansallisen rahoituksen osuuteen

7) Euroopan unionin rahoitusohjelmakauden 2021—2027 sisäasioiden rahastojen ja rahoitusvälineiden valmisteluun liittyviin toimiin.

Momentille voidaan nettouttaa virastolle työnantajana maksetut tulot.

Selvitysosa: Rahoitusohjelmakaudella 2014—2020 on EU:ssa sisäasioiden alalla kaksi rahastoa: sisäisen turvallisuuden rahasto sekä turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto. Jäsenvaltion velvollisuudet rahastoihin liittyen määritellään rahastokohtaisissa asetuksissa (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) N:o 513/2014, 515/2014 ja 516/2014) sekä hallinnointia koskevassa horisontaalasetuksessa (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 514/2014). Sisäministeriö vastaa rahastojen kansallisesta koordinoimisesta ja toimii rahastojen nimettynä vastuu- ja tarkastusviranomaisena.

Rahastoista rahoitettavilla hankkeilla ja toimilla tulee pääsääntöisesti olla kansallista rahoitusta niiden toimeenpanoa varten. EU-rahoitusosuus on 75—100 %.

Teknistä apua käytetään pääsääntöisesti rahastojen hallinnoinnista vastuuviranomaiselle aiheutuihin kustannuksiin.

Komissiosta saatavat tulot on budjetoitu momentille 12.26.98. Rahoitusohjelmakauden 2014—2020 rahastojen tulot ja menot tasapainottuvat ohjelmien loppuun mennessä.

Koko ohjelmakauden 2014—2020 arvioidut rahoitusosuudet (1 000 euroa)

Rahastot ¹⁾	
Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto AMIF, perusosa	26 531
AMIF uudelleensijoittamisen määräraha	48 300
AMIF sisäiset siirrot	12 468
AMIF hätärahoitus	7 600
AMIF Turkista uudelleensijoitettavat syyrialaiset	6 727
Sisäisen turvallisuuden rahasto, ulkorajoja ja viisumipolitiikkaa koskeva rahoitusväline, perusosa ISF-B ²⁾	45 859
ISF-B Merivenehankinta ³⁾	8 100
ISF-B EES-lisärahoitus ⁴⁾	6 413
ISF-B ETIAS-lisärahoitus ⁵⁾	3 217
ISF-B SIS-lisärahoitus ⁶⁾	1 227
Sisäisen turvallisuuden rahasto ISF, poliisiyhteistyötä, rikollisuuden ehkäisemistä ja torjuntaa sekä kriisinhallintaa koskeva rahoitusväline	
ISF-P	17 861
Yhteensä	184 303

¹⁾ AMIF-rahoitus (pl. perusosa) on täysin sidoksissa EU-tason päätöksiin ja niiden toimeenpanoon sekä EU- että jäsenvaltiotasolla. Lopullinen rahoitusosuus tulee muotoutumaan käytettävien erityisrahoitusmekanismien mukaisesti.

²⁾ Jäsenvaltio voi käyttää enintään 40 prosenttia perusosasta rahoittaakseen operatiivista tukea. Rahoitusväline sisältää erityistoimirahoituksen Frontex-välineistöön (0,36 milj. euroa). Suomelle allokoitu lisärahoitus rahastojen välitarkasteluprosessin (Mid-Term Review, MTR) tuloksena 6,082 milj. euroa.

³⁾ Merivenehankinta on erityistoimirahoitusta Frontex-operaatioissa käytettävien kolmen meriveneen hankintaan.

⁴⁾ Suomelle allokoitu lisärahoitus rajanylitystietojärjestelmän toimeenpanemiseksi.

⁵⁾ Suomelle allokoitu lisärahoitus EU:n matkustustieto- ja -lupajärjestelmän toimeenpanemiseksi.

⁶⁾ Suomelle allokoitu lisärahoitus SIS-järjestelmän kehittämiseksi.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arvioidut menot	-7 881
Yhteensä	-7 881

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	13 159 000
2020 IV lisätalousarvio	6 927 000
2020 talousarvio	21 040 000
2019 tilinpäätös	43 165 000

25. Öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunnan järjestämisestä, alusten torjuntavalmiuden ylläpidosta, torjuntakaluston hankinnoista, mukaan lukien jääolosuhteissa toimivan öljyntorjuntalaitteiston ja

muun avomeriöljyntorjuntakaluston hankinnoista sekä torjuntatoimenpiteistä ja ympäristövahingon torjuntaan välittömästi liittyvistä tutkimuksista aiheutuviin menoihin

2) öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunnan kansainvälisestä yhteistyöstä, koulutus- ja kehittämistoiminnasta ja oikeudenkäynneistä aiheutuviin menoihin, öljyntorjuntavarastojen vuokriin ja sivutoimisten varastonhoitajien ja torjuntatöihin osallistuvien palkkioihin.

Torjuntakaluston hankintamenot budjetoidaan sitoumusperusteisena.

Momentille saa nettobudjetoida siirtotalouden tuottoina korvaukset öljysuojarahastosta ja vahinkojen aiheuttajilta.

2021 talousarvio	5 500 000
2020 talousarvio	5 500 000
2019 tilinpäätös	6 700 000

26. EU:n osuus sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton hallintaan ohjelmakaudella 2021—2027 (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 840 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää edellyttäen, että a) Euroopan unioni on hyväksynyt EU:n rahoitusohjelmakautta 2021—2027 koskien EU:n vuoden 2021 talousarvion, b) EU:n ko. rahoituskauden jäljempänä mainittuja rahastoja ja niiden varojen käyttöä koskeva EU-lainsäädäntö on hyväksytty ja tullut voimaan sekä c) kansallinen sisäasioiden rahastoja koskeva lainsäädäntö on hyväksytty ja voimassa ja se antaa sisäministeriölle toimivallan EU:n Suomelle osoittamien uuden ohjelmakauden EU-varojen käyttöön jäljempänä tarkoitettuihin menoihin:

1) Euroopan unionin rahoitusohjelmakauden 2021—2027 turvapaikka- ja maahanmuuttorahaston, rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitustukivälineen ja sisäisen turvallisuuden rahaston (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset) toteuttamiseen

2) edellä mainittujen rahastojen toteuttamiseen tarvittavan teknisen avun ja näihin tehtäviin kohdennettavan henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen sekä rahastojen toteuttamisen kannalta muiden välttämättömien kulutusmenojen maksamiseen

3) hankkeisiin ja toimiin sisältyvien arvonlisäveromeno-osuuksien maksamiseen Euroopan unionin asetusten salliessa

4) siirtomenojen maksamiseen hankerahoituksena valtiontalouden ulkopuolisille toimijoille

5) ohjelman mukaisiin Suomen velvoitteiden maksamiseen sekä muista hankkeisiin tehdyistä sitoumuksista aiheutuvien velvoitteiden maksamiseen edellyttäen, että niitä ei voida kohdentaa kansallisen rahoituksen osuuteen

6) Euroopan unionin rahoitusohjelmakauden 2021—2027 turvapaikka- ja maahanmuuttorahaston, rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitustukivälineen ja sisäisen turvallisuuden rahaston rahoitussääntöjä koskeviin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (yleisasetus) artiklojen 97—98 mukaisten rahoitusoikaisujen ja niistä aiheutuvien Suomen velvoitteiden maksamiseen sekä muista hankkeisiin tehdyistä sitoumuksista aiheutuvien velvoitteiden maksamiseen edellyttäen, että niitä ei voida kohdentaa kansallisen rahoituksen osuuteen

7) Euroopan unionin rahoitusohjelmakauden 2028—2035 sisäasioiden rahastojen ja rahoitusvälineiden valmisteluun liittyviin toimiin.

Momentille voidaan nettouttaa virastolle työnantajana maksetut tulot.

Selvitysosa: Neuvottelut sisäasioiden EU-rahoista ohjelmakaudelle 2021—2027 ovat EU-tasolla edelleen kesken. Tässä vaiheessa ei ole tiedossa Suomen saannot näissä rahastoissa. Momentin sisältöä tarkistetaan tarvittaessa EU:n rahoitusohjelmakauden 2021—2027 ja EU:n v. 2021 talousarvion sekä kansallisen valmistelun edettyä. Kansallista sisäasioiden rahastoja koskevaa hallinnointilainsäädäntöä ollaan tarkistamassa uuden rahastokauden muutosten johdosta.

Jäsenvaltion velvollisuudet rahastoihin liittyen tullaan määrittelemään EU:n rahastokohtaisissa asetuksissa sekä hallinnointia koskevassa yleisasetuksessa. Tarkoitus on, että sisäministeriö vastaa rahastojen kansallisesta koordinoimisesta ja toimii rahastojen nimettynä hallintoviranomaisena.

Rahastoista rahoitettavilla hankkeilla ja toimilla tulee pääsääntöisesti olla kansallista rahoitusta niiden toimeenpanoa varten. Kansallinen rahoitus on virastojen toimintamenomomenteilla, ellei talousarviossa ole erikseen muuta määrärahaa osoitettu.

Teknistä apua käytetään pääsääntöisesti rahastojen hallinnoinnista vastuuviranomaiselle aiheutuviin kustannuksiin.

Komissiosta saatavat tulot on budjetoitu momentille 12.26.98. Rahoitusohjelmakauden 2021—2027 rahastojen tulot ja menot tasapainottuvat ohjelmien loppuun mennessä.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	6 840 000
------------------	-----------

29. Sisäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 110 000 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	110 000 000
2020 talousarvio	110 000 000
2019 tilinpäätös	108 303 170

50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 260 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten myöntämiseen meripelastustoimintaan ja poliisin todistajan-suojeluohjelmaan sisältyvän sopeutumisavustuksen maksamiseen.

*Selvitysosa:***Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)**

Suomen meripelastusseura	237 900
Ålands Sjöräddningssällskap	12 100
Todistajansuojeluohjelman mukainen sopeutumisavustus	10 000
Yhteensä	260 000
2021 talousarvio	260 000
2020 talousarvio	260 000
2019 tilinpäätös	235 000

66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksuosuudet ulkomaille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 960 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sisäasiainhallinnon kansainvälisten järjestöjen (Interpol, IGC¹⁾, IOM, ICMPD²⁾, COSPAS-SARSAT³⁾ ja ICAO PKD⁴⁾) jäsenmaksujen, maksuosuuksien ja vastaavien velvoitteiden suorittamisesta aiheutuvien menojen sekä YK:lle teollisuusonnettomuuksien rajojen yli ulottuvista vaikutuksista koskevan yleissopimuksen kansainvälisen toimeenpanon tukemisesta aiheutuvien avustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Poliisin kansainvälisessä yhteistyössä ja sen kehittämisessä erityinen pääpaino on EU:n puitteissa suoritettavalla poliisiyhteistyöllä sekä lainsäädännön että käytännön toiminnan tasolla. Huomiota kiinnitetään myös lähialueyhteistyön, YK:n ja Euroopan neuvoston sekä muiden kansainvälisten organisaatioiden piirissä tapahtuvaan poliisin toimialaan liittyvään kehitykseen.

IGC:ssä käsitellään kaikkia pakolaisuuden ja maahanmuuton hallintaan liittyviä merkittäviä kysymyksiä. Kansainvälinen siirtolaisuusjärjestö (IOM) on hallitustenvälinen järjestö, joka harjoittaa laaja-alaista siirtolaisuuteen liittyvää toimintaa. ICMPD on riippumaton hallitustenvälinen tutkimuslaitos. Se pyrkii edistämään kestävästä maahanmuuttopolitiikkaa ja keskittyy Länsi- ja Itä-Euroopan kannalta tärkeisiin maahanmuuttokysymyksiin ja toimii Budapest-prosessin sihteeristönä.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Interpol	420 000
IGC	125 000
IOM	315 000
ICMPD	10 000

¹⁾ IGC = Inter-Governmental Consultations on Asylum, Refugee and Migration Policies in Europe, North America and Australia

²⁾ ICMPD = International Centre for Migration Policy Development

³⁾ COSPAS-SARSAT = satelliittipaikannusta maalla, merellä ja ilmassa hyödyntävä maailmanlaajuinen etsintä- ja pelastusjärjestelmä

⁴⁾ ICAO PKD = kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön sähköinen varmennepankki

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

COSPAS-SARSAT	50 000
ICAO PKD	30 000
YK:n teollisuusonnettomuudet	10 000
Yhteensä	960 000
2021 talousarvio	960 000
2020 talousarvio	960 000
2019 tilinpäätös	806 300

10. Poliisitoimi

Selvitysosa: Poliisi turvaa oikeus- ja yhteiskuntajärjestystä, ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta, estää ennalta, paljastaa ja selvittää rikoksia sekä saattaa ne syyteharkintaan. Poliisi toimii turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä yhteisöjen ja asukkaiden kanssa ja huolehtii tehtäviinsä kuuluvasta kansainvälisestä yhteistyöstä.

Poliisihallitukselle asetetaan seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

- Poliisi varmistaa laadukkaat palvelut valtakunnallisesti yhdenvertaisina kohdentamalla voimavarat toimintaympäristöä ja tehtäviä vastaavasti
- Poliisi lisää turvallisuuden tunnetta ja kansalaisten luottamusta tuottamalla kiireelliset hälytyspalvelut luotettavasti ja vahvistamalla poliisin toiminnassa rikosten ennalta estämistä
- Henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset, seksuaali- ja yhteiskunnalle haitallisimmat rikokset sekä niiden haitat vähenevät
- Poliisin suorituskyky, turvallisuusviestintä sekä ennakoiva ja ajantasainen tilannekuva vastaavat toimintaympäristön vaatimuksia
- Hyvinvoivan henkilöstön osaaminen vastaa muuttuvan toimintaympäristön (mm. digitaalisuus) ja konsernistrategian toimeenpanon edellyttämiä vaatimuksia.

Keskeiset toimintaympäristömuutokset liittyvät kotimaiseen ja kansainväliseen turvallisuustilanteeseen sekä vuonna 2020 alkaneeseen koronapandemiaan ja sen vaikutuksiin maailmanlaajuisesti, yhteiskunnallisesti ja poliisin toimialaan liittyen. Samaan aikaan toimintaympäristössä vaikuttavat edelleen aiemmat trendit: digitalisaation ja ICT:n sekä teknologian nopea kehittyminen sekä eriarvoistumisen vaikutukset erityisesti haavoittuviin ryhmiin. Lisäksi globaalin turvallisuusympäristön muutokset voivat olla nopeita. Tämä edellyttää varautumista, ennakkointia ja riittävän suorituskyvyn varmistamista. Järjestäytynyt rikollisuus ja rikollisuuden kansainvälistyminen sekä virtuaalisten toimintaympäristöjen mahdollisuudet heijastuvat poliisin toimialaan edelleen moninaisesti. Toimintaa priorisoidaan taloudellisten resurssien puitteissa.

Suojelupoliisin tehtävänä on sisäministeriön ohjauksen mukaisesti hankkia tietoa kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sekä havaita, estää ja paljastaa sellaisia toimintoja, hankkeita ja rikoksia, jotka voivat uhata valtio- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta. Sen tulee myös ylläpitää ja kehittää yleistä valmiutta yhteiskunnan turvallisuutta uhkaavan toiminnan havaitsemiseksi ja estämiseksi.

Suojelupoliisille asetetaan seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

- Siviilitiedustelu on järjestetty tehokkaasti
- Kansallisen turvallisuuden uhat paljastetaan ja ennakoivan tiedustelutiedon merkitys päätöksenteon tukena kasvaa
- Suorituskyky vastaa siviilitiedustelun tehtäviä ja turvallisuusympäristön vaatimuksia
- Suojelupoliisin viestintä on vaikuttavaa ja luottamusta lisäävää sekä lisää kansalaisten, muiden viranomaisten ja päättäjien tietoisuutta kansallisen turvallisuuden teemoista.

Tunnusluku/mittari	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Rikoslakirikosten määrä, enintään	443 954	445 000	460 000
Katuturvallisuusindeksin arvo, vähintään (1999=100) ¹⁾	100,8	100,4	100,5
Liikenneturvallisuusindeksin arvo, vähintään (1999=100) ²⁾	240,7	217,0	217,0
Häiriöindeksin arvo, enintään ³⁾		88,0	86,0
Kansalaisten luottamus poliisin toimintaan, keskiarvo, vähintään asteikolla 1—4 ⁴⁾	-	3,39	-
Kansalaisten kokema turvallisuuden tunne, keskiarvo, vähintään asteikolla 1—4 ⁵⁾	-	3,03	-
Kansalaisten luottamus Suojelupoliisiin, % ⁶⁾	87	85	85
Suojelupoliisin toiminnan onnistuminen, % ⁷⁾	80	80	80

¹⁾ Katuturvallisuusindeksissä painotetaan poliisille ilmoitettujen ryöstöjen, pahoinpitelyjen, vahingontekojen sekä ratti- ja liikennejuopumuksien lukumäärät ja lasketaan yhteen. Saatu summaluku suhteutetaan alueen asukaslukuun. Mitä suurempi indeksiluku, sitä parempi tilanne on verrattuna valtakunnalliseen keskiarvoon vuodelta 1999.

²⁾ Liikenneturvallisuusindeksi on rekisteröityjen autojen ja moottoripyörien määrä jaettuna liikenteessä kuolleiden ja loukkaantuneiden painotetulla lukuarvolla.

³⁾ Häiriöindeksissä painotetaan tiettyjen poliisille ilmoitettujen henkeen ja terveyteen sekä omaisuuteen kohdistuneiden rikosten ja tehtävien lukumäärät, jotka lasketaan yhteen. Näitä tiettyjä rikoksia ja tehtäviä on n. 40, Summa suhteutetaan alueen asukaslukuun. Mitä korkeampi arvo on, sitä enemmän häiriöitä suhteutettuna asukaslukuun. Valtakunnallinen arvo 2014 = 100."

⁴⁾ Kansalaisten luottamusta poliisiin toimintaan mitataan Poliisibarometri-tutkimuksen kysymyksellä "Missä määrin luotatte seuraavien viranomaisten toimintaan...?", 1 = erittäin vähän, 2 = melko vähän, 3 = melko paljon, 4 = erittäin paljon. Lähde: Poliisibarometri. Joka toinen vuosi tehtävä kansalaishaastattelu.

⁵⁾ Kansalaisten turvallisuuden tunnetta mitataan Poliisibarometri-tutkimuksen kysymyksellä "Kuinka vakavana ongelmana pidätte rikollisuutta lähiympäristössä?", 1 = erittäin vakava, 2 = melko vakava, 3 = ei kovin vakava, 4 = ei lainkaan vakava. Lähde: Poliisibarometri

⁶⁾ Lähde: Kantar TNS Oy

⁷⁾ Lähde: Kantar TNS Oy

01. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 796 137 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) poliisihallinnosta Ahvenanmaan maakunnassa annetun asetuksen (1177/2009) 2 §:n nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle

2) säädettyjen korvausten maksamiseen teleyrityksille.

Selvitysosa: Poliisin tuloksellisella sekä perus- ja ihmisoikeusmyönteisellä toiminnalla vaikutetaan osaltaan siihen, että Suomi olisi maailman turvallisin maa. Poliisi tuottaa turvallisuuden tunnetta suorittamalla lakisääteiset tehtävänsä laadukkaasti ja oikea-aikaisesti, olemalla ihmisten arjessa näkyvä ja tavoitettavissa sekä säilyttämällä kansalaisten luottamus korkealla. Toimintavalmius ja varautumisen taso on hyvä. Tavoitteena on, että uhkaavat ilmiöt tunnistetaan ja ne kyetään paljastamaan ja estämään. Mahdollisimman moni rikos ehkäistään juurisyyt tunnistamalla. Laitonta maahantuloa ja maassaoloa torjutaan tehokkaasti. Poliisin suorituskkyä turvataan tavoittelemalla poliisin määrän kasvattamista ja ajoneuvo- sekä muilla hankinnoilla.

Poliisitoimessa painotetaan poliisin toimintavalmiutta myös alhaisemman palvelutason alueilla, ennalta estävyyttä sekä tehokasta rikostorjuntaa erityisesti yksilön ja yhteiskunnan kannalta haitallisimpien rikosten osalta. Yhteiskuntarauhan säilyttämiseksi pyritään torjumaan sellaiset hankkeet ja rikokset, jotka voivat vaarantaa oikeus- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Poliisi huolehtii kansainvälisen poliisiyhteistyön kehittämisestä ja ylläpitämisestä osallistumalla sitä varten perustettujen kahden- ja monenvälisten rakenteiden työhön.

Poliisin näkyvyyttä ja palvelujen esteetöntä saatavuutta lisätään digitalisaatiolla ja teknisillä ratkaisuilla. Samalla varmistetaan, että poliisi pystyy vastaamaan kiireellisen avun tarpeeseen nykytasolla.

Toimintamenojen kohdentuminen (%)

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Henkilöstömenot	70	70	70
Toimitilamenot	9	9	9
ICT-menot	8	8	8
Muut menot	13	13	13
Yhteensä	100	100	100

Valvonta- ja hälytystoiminta sekä liikenneturvallisuus

Kiireellisten hälytyspalvelujen saatavuus ja toimintavalmiusaika säilytetään vuoden 2019 tasolla. Poliisin näkyvyyttä ylläpidetään harvaan asutuilla ja alhaisemman palvelutason alueilla resurssien puitteissa. Poliisin toiminnassa painotetaan ennalta estävää toimintaa.

Liikennevalvonnassa lisätään ja laajennetaan automaattista liikennevalvontaa. Poliisin paljastamien rattijuopumusten, törkeiden liikenneturvallisuuden vaarantamisen tasoa sekä raskaan liikenteen valvonnan tasoa parannetaan ja vaikutetaan liikenteen keskeisiin riskitekijöihin.

Laittoman maahantulon tilanne säilytetään Suomessa hallittuna ja toimenpiteet laittoman maahantulon torjumiseksi ovat uskottavia ja tehokkaita.

Valvonta	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Tuottavuus			
Tuottavuus (ABC-tehtävät/htv)	838	866	844
Liikennevalvonnan tuottavuus, kpl/htv	914	562	879
Taloudellisuus			
Henkilötyövuodet	1 224	1 256	1 254
Valvonnan kustannukset, 1 000 euroa	135 590	138 000	140 000
Taloudellisuus (kustannukset/ABC-tehtävät), euroa	132,4	127	132
Palvelukyky ja laatu			
Onnistuminen lähisuhdeväkivaltaan puuttumisessa, keskiarvo vähintään, arvosana 1—4	-	2,84	-
Onnistuminen liikennevalvonnassa, keskiarvo vähintään, arvosana 1—4	-	3,06	-
Onnistuminen poliisin partioinnissa ja muussa näkyvässä toiminnassa, keskiarvo vähintään, arvosana 1—4	-	2,9	-
Liikennevalvontaan käytetty työaika, htv	471,1	463	490
— josta raskaan liikenteen valvontaan käytetty työaika, htv	46,9	45,0	57,5
Automaattisen liikennevalvonnan suoritteet, kpl	516 314	300 000	440 000
Törkeä liikenneturvallisuuden vaarantaminen, tapaukset enintään, kpl	4 332	4 830	4 500
Henkilövahinkoon johtaneet liikenneonnettomuudet enintään, kpl	4 024	3 800	3 550
Rattijuopumusrikosten määrä enintään, kpl	19 150	21 205	23 000
Suoritteet			
Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden (yjt) tehtävämäärä, kpl	1 024 398	1 088 159	1 058 000
— josta oma-aloitteiset tehtävät, %	38,7	37,1	38,0
Oma-aloitteellisuus (%) eräissä taajamavalvontaan liittyvissä tehtävissä (03 Pahoinpitely, tappelu 15 Vahingonteko 34 Päähtynyt henkilö 35 Häiriökäyttäytyminen ja ilkivalta)	9,2	8,3	9,0
Hälytystoiminta	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Tuottavuus			
Tuottavuus (A- ja B-hälytystehtävät, määrä/htv)	228	228	235
Taloudellisuus			
Henkilötyövuodet	2 071	2 071	2 071
Hälytystoiminnan kustannukset, 1 000 euroa	207 735	209 000	211 000
Taloudellisuus (kustannukset/hälytystehtävät A+B), euroa	439,5	443	433
Palvelukyky ja laatu			
Toimintavalmiusaika A-luokan tehtävissä, min	10,7	10,7	10,7
Toimintavalmiusaika A- ja B-luokan tehtävissä, min	15,5	15,2	16,0
Toimintavalmiusaika alle 20 min (% , A+B -tehtävistä)	75,9	76,6	76,5
Toimintavalmiusaika alle 45 min (% , A+B -tehtävistä)	95,0	95,4	95,5
Onnistuminen kiireellisissä hälytystehtävissä, keskiarvo vähintään, arvosana 1—4	-	3,19	-

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Hälytystoiminta			
Suoritteet			
Perheväkivaltaan liittyvät hälytystehtävät enintään, kpl	17 984	23 347	20 000
A ja B hälytystehtävien määrä enintään, kpl	472 611	471 460	487 000
A, B ja C hälytystehtävien määrä enintään, kpl	1 024 398	1 088 159	1 058 000

Rikostorjunta

Rikostorjunnassa painotetaan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen eli henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten, seksuaalirikosten sekä yhteiskunnan ja elinkeinoelämän rakenteita murentavien rikosten torjunnan suorituskyvyn varmistamista. Erityisesti huomioidaan lapsiin kohdistuvat rikokset ja perhe- ja lähisuhdeväkivallan torjunta sekä varmistetaan osapuolten ohjaus moniviranomaismalleihin ja tukipalveluihin. Toimintaympäristön muutos edellyttää resurssien kohdentamista ennalta estävään toimintaan ja erityisesti akuutteihin ja aikaa vieviin ilmiöihin, kuten väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin sekä vihapuheen torjuntaan.

Poliisin rikostorjunnan resursseja vahvistetaan. Resurssien lisäyksessä huomioidaan erityisesti ihmiskauppaan liittyvän rikostorjunnan ensivaiheen resurssit, talousrikostorjunta ja IT-rikostutkinta sekä valvonta- ja hälytystoiminta erityisesti harva-alueiden turvallisuuspalvelut huomioiden.

Rikoslakirikosten selvitystaso (pl. liikenne-rikokset) ja poliisin rikostorjunnan tuloksellisuus säilyvät nykytasolla. Rikosprosessiketjun nopeuttamiseksi ja vaikuttavuuden lisäämiseksi jatketaan toiminnan kehittämistä myös syyttäjäteistyössä.

Sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain (754/2010) 1 §:ää on muutettu 1.1.2021 alkaen. Säännöksellä on rajattu sakkomenettelyn soveltamisalaa toistuvien sakkorangaistusten osalta. Tämän myötä ns. suppeaan esitutkintaan tulisi vuosittain n. 9 600 juttua, mikä vastaa 35 henkilötyövuoden työpanosta.

Vuonna 2021 jatketaan väkivaltaisiin ääriliikkeisiin liittyvien rikosten ja viharikosten torjuntaa. Toimintaa vahvistetaan verkossa tapahtuvan rikollisuuden tutkinnan ja torjunnan alueella ml. lasten seksuaalinen hyväksikäyttö internetissä. Lisäksi jatketaan vakavien sekä vaarallisten vihjeiden tunnistamiskyvyn ja tiedonkulun parantamista.

Talousrikostorjunnan vaikuttavuuden lisäämiseksi pyritään reaaliaikaiseen rikostutkintaan, avoinna olevien juttujen määrän vähentämiseen, tutkinta-aikojen lyhentämiseen ja takaisin saadun rikoshyödyn määrän kasvuun entistä tiiviimmällä poliisi—syyttäjä—esitutkintayhteistyöllä ja tehokkailla rikoshyödyn jäljittämistoimenpiteillä. Yhteistyötä keskeisten toimijoiden kanssa kehitetään.

Tietoverkkorikollisuuden torjunnassa pannaan täytäntöön kansallisen kyberstrategian täytäntöönpano-ohjelmassa esitetyt toimenpide-ehdotukset erityisesti ennalta estävän toiminnan osalta. Kyberrikostorjuntakeskuksen toimintakyvyn vahvistuessa vaikeutetaan vakavan ja järjestäytyneen tietoverkkorikollisuuden toimintamahdollisuuksia. Poliisi paljastaa edelleen törkeää huumausainerikollisuutta, kiinnittää huomiota käyttäjien tehokkaaseen hoitoonohjaukseen viranomaisyhteistyössä ja panostaa verkkotiedusteluun. Poliisi pyrkii vaikeuttamaan järjestäytyneen rikollisuuden toimintaa ja integroitumista yhteiskuntarakenteisiin hallinnollisessa torjuntamenet-

telyssä sekä tukee henkilöiden irtautumista järjestäytyneen rikollisuuden ryhmistä (Exit-toimenpiteet).

Rikostorjunta	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Tuottavuus			
Tuottavuus (selvitetyt rikoslakirikokset/htv)	72	77	70
Taloudellisuus			
Henkilötyövuodet	3 759	3 822	3 859
Rikostorjunnan kustannukset, 1 000 euroa	376 955	381 000	385 000
Taloudellisuus (kustannukset/selvitetyt rikoslakirikokset), euroa	1 400	1 298	1 426
Palvelukyky ja laatu			
Rikoslakirikosten selvitystaso (pl. liikenne rikokset), %, vähintään	49,1	48,6	49,1
Rikoslakirikosten tutkinta-aika (pl. liikenne rikokset), ka, vrk	136	137	136
Omaisuusrikosten selvitystaso, %, vähintään	37,8	37,4	37,8
Henkeen ja terveyteen kohdistuneiden rikosten selvitystaso, %, vähintään	63,4	64,0	80,0
Päätettyjen talousrikosjuttujen sisälläoloaika, ka, vrk, enintään	503	474	450
Onnistuminen väkivaltarikosten selvittämisessä ja torjunnassa, keskiarvo, vähintään, arvosana 1—4 ¹⁾	-	2,99	-
Onnistuminen talousrikosten torjunnassa, keskiarvo, vähintään, arvosana 1—4 ¹⁾	-	2,81	-
Onnistuminen huumarikosten selvittämisessä/paljastamisessa, keskiarvo, vähintään, arvosana 1—4 ¹⁾	-	2,91	-
Onnistuminen asuntomurtojen selvittämisessä, keskiarvo, vähintään, arvosana 1—4 ¹⁾	-	2,74	-
Onnistuminen autovarkauksien selvittämisessä, keskiarvo, vähintään, arvosana 1—4 ¹⁾	-	2,67	-
Onnistuminen viharikosten selvittämisessä, keskiarvo, vähintään, arvosana 1—4 ¹⁾	-	2,89	-
Onnistuminen tietoverkkorikollisuuden torjunnassa, keskiarvo, vähintään, arvosana 1—4 ¹⁾	-	2,8	-
IT-tutkintaan käytetyt henkilötyövuodet	46,2	49,6	50,0
Suoritteet			
Kaikki selvitetty rikokset, määrä, sis. liikenne rikkomukset	640 025	522 282	380 000 ²⁾
Selvitetyt rikoslakirikokset, määrä	269 082	293 459	270 000
Haltuun saatu rikoshyöty kaikissa rikoksissa (netto), milj. euroa	44,1	40,8 ³⁾	44,0
Haltuun saatu rikoshyöty talousrikoksissa (netto), milj. euroa	34,5	36,7 ³⁾	34,0
Päätettyjen talousrikosten määrä, kpl	1 909	2 064	2 000
Avoimena olevien talousrikosten määrä, kpl	2 741	2 643	2 600
Päätettyjen järjestäytyneen rikollisuuden juttujen määrä, kpl	518	726	600
Henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten määrä, kpl	33 866	31 994	34 000
Poliisin tietoon tulleet törkeät huumausainerikokset, määrä	1 109	809	1 000

¹⁾ Lähde: Poliisibarometri

²⁾ Huomioitu 1.6.2020 voimaan tullut uusi tieliikennelaki ja sen vaikutukset.

³⁾ Laskennallinen ennuste

Lupahallinto

Poliisin lupahallinto vaikuttaa hallinnollisen päätöksenteon ja valvonnan keinoin rikoksia ennalta estävästi sekä yleistä järjestystä ja turvallisuutta turvaavasti. Pääasiallisena palvelun tarjoamisen tapana ovat sähköiset palvelut. Sähköisen asioinnin käyttöaste säilyy suunnitelmallisesti korkealla tasolla.

Lupapalvelut tuotetaan kokonaistaloudellisesti ja kustannustehokkaasti turvaten maksullisen lupahallinnon riittävä palvelutaso, tehokkaat menettelyt ja näitä vastaavat resurssit kustannusvastaavuudesta huolehtien.

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Maksullinen lupahallinto (lupapalvelu)			
Tuottavuus			
Tuottavuus (poliisin käsittelemät maksulliset asiat/maksullinen lupa-htv)	3 611	3 194	2 943
Taloudellisuus			
Henkilötyövuodet (maksullinen)	370,5	360	402
Lupahallinnon tuottoennuste/arvio, 1 000 euroa	63 224	49 500	50 000
Lupapalvelujen kustannukset (maksullinen), 1 000 euroa	53 909	49 500	50 000
Taloudellisuus (kustannukset/poliisin käsittelemät maksulliset asiat), euroa	40,3	43	42
Lupahallinnon kustannusvastaavuus, %	117,3	100	100
Palvelukyky ja laatu			
Onnistuminen lupahallinnossa, arvosana 1—4 ¹⁾	-	3,39	-
Sähköisen asioinnin toteutuma-aste (%)	34,3	34,3	35,0
Sähköisen asioinnin käyttöaste (%)	73,4	75,0	80,0
Ajanvarauksen käyttöaste (varausten määrä/asiakaskäyntimäärä), % ²⁾	41,3	45,0	45,0
Käyntiasioinnin asiakasmäärän kehitys	869 178	700 000	750 000
Suoritteet			
Poliisin käsittelemät maksulliset lupa-asiat yhteensä, kpl	1 337 842	1 150 000	1 183 000

¹⁾ Lähde: Poliisibarometri

²⁾ Ajanvarausten määrä/asiakaskäyntimäärä

Poliisikoulutus

Poliisin henkilöstö- ja osaamistarpeeseen vastataan molemmilla kansalliskielillä annettavalla tutkinto- ja täydennyskoulutuksella. Poliisiammattikorkeakoulussa voi myös suorittaa pelastusalan päällystötutkinnon, jota toteutetaan yhteistyössä Pelastusopiston kanssa. Koulutusta järjestetään myös eri sidosryhmille sekä yksityisille toimijoille.

Tutkintokoulutuksen opetussuunnitelmia kehitetään jatkuvasti toimintaympäristössä tapahtuvien muutosten mukaisiksi. Koulutusten sisällöissä ja tavoitteissa painotetaan mm. kansainvälisen poliisiyhteistyön, monikulttuurisuuden ja uusien tietojärjestelmien edellyttämiä tietoja ja taitoa. Koulutusten tuottavuutta ja saavutettavuutta parannetaan laajentamalla verkko-opetuksen tarjontaa. Poliisiammattikorkeakoulu tuottaa tutkimustietoa poliisitoiminnan, sisäisen turvallisuuden ja oppilaitoksen opetuksen kehittämiseen.

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Poliisikoulutus			
Taloudellisuus			
Poliisiammattikorkeakoulun kokonaiskustannukset, 1 000 euroa	27 475	26 500	26 500
Henkilötyövuodet	191	189	190
Poliisi (AMK) -tutkintokoulutuksen opintopisteen hinta, enintään, euroa	182	190	190
Poliisi (ylempi AMK) -tutkintokoulutuksen opintopisteen hinta, enintään, euroa	221	250	250
Palvelukyky ja laatu			
Poliisi (AMK) -tutkinnosta tavoiteajassa valmistuneet, %	96	92	92
Suoritteet			
Poliisi (AMK) koulutukseen hakevien lukumäärä aloituspaikkaa kohden	12,7	10	10
Poliisi (AMK) koulutuksen aloittaneiden määrä, hlöä	376	400	400
Poliisi (AMK) koulutuksesta valmistuvien määrä, hlöä	320	380	375
Julkaisut, kpl	24	38	40

Yhteiset palvelut - tukitoiminnot ja muut tehtävät

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Yhteiset palvelut - tukitoiminnot¹⁾			
Taloudellisuus			
Henkilötyövuodet	1 592	1 578	1 551
Yhteiset palvelut - muut tehtävät²⁾			
Taloudellisuus			
Henkilötyövuodet	729	729	721
Muiden tehtävien kustannukset, 1 000 euroa	67 866	69 000	70 000

¹⁾ Tukitoiminnot = taloushallinto, henkilöstöhallinto, materiaalitoiminnot, tietotekniikka, tutkimus- ja analyysitoiminto, koulutus, työhyvinvointi, konsernipalvelut, ohjaustoiminnot

²⁾ Muut tehtävät = vartijat, vankilatoiminnot, vankikuljetukset, virka-avut, löytötavaratoiminto, kantelu- ja valitusasiat, lupa-hallinnon erillistoiminnot

Henkiset voimavarat

Poliisin henkilöstön osaaminen vastaa toimintaympäristön tarvetta. Erityistä huomiota kiinnitetään vartijoiden ja rikostutkinnassa työskentelevien henkilöiden työhyvinvoinnin edistämiseen. Sukupuolten välisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista edistetään. Hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti jatketaan toimenpiteitä, joilla pyritään turvamaan henkilöstölle terveelliset, turvalliset ja toiminnallisesti tarkoituksenmukaiset tilat.

Henkiset voimavarat	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Henkilötyövuodet ¹⁾	9 982	10 058	10 024
Naisia, %-osuus	30,4	30,6	30,8
Poliisimiehet, htv	7 279	7 380	7 380
Naisia, %-osuus	18,4	18,6	18,8
Opiskelijat, htv ²⁾	274	314	280
Naisia, %-osuus	31,5	31,7	31,9
Muu henkilöstö, htv	2 429	2 364	2 364
Naisia, %-osuus ³⁾			
Naisten %-osuus alipäälystössä, päälystössä ja pääl- likkötasolla	13,2	13,4	13,6
Sairauspoissaolot, pv/htv	9,8	9,8	9,5
Työtyytyväisyysindeksi ⁴⁾	-	-	3,3

¹⁾ Lähde PolStat, kaikki momentit. Vuoden 2019 toteutuksessa poliisin momentilta 26.10.01 palkattujen osuus yht. 9 945,7 htv, muilta momenteilta palkattujen osuus yht. 37,2 htv. Vuoden 2020 arvioissa muilta momenteilta palkattujen osuus yht. 40 htv. Vuoden 2021 tavoitteessa muilta momenteilta palkattavien osuus yht. 40 htv.

²⁾ Opiskelijoilla tarkoitetaan käytettävissä olevaan työvoimaan luettavat opiskelijat, jotka ovat työssäoppimisjaksolla työ- tai kenttäharjoittelussa.

³⁾ Tieto saadaan ja lisätään myöhemmin.

⁴⁾ Työtyytyväisyysindeksi mitataan poliisin henkilöstöbarometrissä. Seuraava poliisin henkilöstöbarometri toteutetaan vuonna 2021.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	843 347	829 138	866 137
Bruttotulot	81 314	65 986	70 000
Nettomenot	762 033	763 152	796 137
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	44 348		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	41 890		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	71 136	57 247	57 247
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	61 102	57 247	57 247
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	10 034	-	-
Kustannusvastaavuus, %	116	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Harmaan talouden torjunta (HO 2019)	465
Operatiivisen toimintakyvyn turvaaminen	10 000
Poliisin resurssien vahvistaminen (rikostorjunta erit. ihmiskauppa, talousrikos- torjunta, IT-rikostutkinta, harva-alueiden turvallisuus)	4 100
Poliisin toimitilahankkeet (vuoden 2020 kertaluonteisen lisäyksen poisto)	-1 500
Toimitilat	1 500
Turvallisuusverkon palvelumaksujen hinnankorotus	-810
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-1 963
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	2 560
Palkkausten tarkistukset	18 633
Yhteensä	32 985

2021 talousarvio	796 137 000
2020 IV lisätalousarvio	11 800 000
2020 II lisätalousarvio	300 000
2020 I lisätalousarvio	5 553 000
2020 talousarvio	763 152 000
2019 tilinpäätös	759 575 000

02. Suojelupoliisin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 44 553 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös säädettyjen korvausten maksamiseen teleyrityksille.

Selvitysosa: Uusi siviilitiedustelulainsäädäntö tuli voimaan 1.6.2019. Lainsäädäntö toi Suojelupoliisille uusia toimivaltuuksia ja tehtäviä. Viraston henkilöstömäärä on kasvanut nopeaan tahtiin. Suojelupoliisille ehdotetaan voimavaroja, joilla toteutetaan uuden lainsäädännön mukaiset toimivaltuudet ja lainsäädännön tehokas sekä asianmukainen soveltaminen. Niillä varmistetaan Suojelupoliisin kyky vastata toimintaympäristön nopeaan muutokseen.

Suojelupoliisin tehtävänä on havaita ennalta kansallista turvallisuutta uhkaavat ilmiöt ja ennakoida niiden vaikutuksia Suomeen. Suojelupoliisi tuottaa valtionjohdolle ja muille viranomaisille ennakoivaa ja merkityksellistä tiedustelutietoa päätöksenteon tueksi ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämiseksi. Suojelupoliisi on kotimaan turvallisuuspalvelu ja ulkomaan tiedustelupalvelu. Suojelupoliisilla on oikeus tiedonhankintaan ulkomailla ja oikeus hankkia tietoa Suomen rajan ylittävistä tietoliikenteestä tietoverkoissa. Lisäksi Suojelupoliisi tuottaa kaikki suomalaiset turvallisuus selvitykset puolustushallinnon turvallisuus selvityksiä lukuun ottamatta.

Suojelupoliisi toteuttaa henkilöstöstrategiaa, jonka avulla varmistetaan viraston toimintaedellytykset nopeasti muuttuvassa tilanteessa. Virasto panostaa henkilöstön osaamisen kehittämiseen, rekrytointiin ja perehdytykseen. Henkilöstön hyvinvoinnista huolehditaan muutosprosessissa.

Toimintamenojen kohdentuminen (%)

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Henkilöstömenot	52	53	57
Toimitilamenot	8	7	7
ICT-menot	25	28	25
Muut menot	15	12	11
Yhteensä	100	100	100

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
--	-------------------	---------------	-----------------

Suojelupoliisi**Toiminnan tuloksellisuus**

Tuotetut raportit	111	120	120
Turvallisuusinformaatiotilaisuudet	342	170	320
Turvallisuusselvitykset, kpl ¹⁾	68 895	75 300	68 900
— Perusmuotoiset ja laajat	33 692	33 900	33 700
— Suppeat	35 203	41 400	35 200
Kansalaisuusasialausunnot	85	50	85
Oleskelu- ja työlupa-asioita koskevat lausunnot	1 334	1 300	1 300
Viisumihakemuksia koskevat lausunnot	2 335	500	2 300
Turvapaikkalausunnot ²⁾	20	5	20

Voimavarojen hallinta

Toimintamenorahoitus	39 069	49 000	47 303
Henkilötyövuodet	425	480	500
Poliisit, htv	200	226	235
Muu henkilöstö, htv	225	254	265
Sairauspoissaolot, pv/htv	7,3	7,3	7,3
Työtyytyväisyysindeksi ³⁾	-	3,6	3,6

¹⁾ Lukuun on laskettu myös valmiisiin turvallisuusselvityksiin tehdyt turvallisuusselvitykset. Suoritteiden kokonaismäärät sisältävät sekä maksulliset että maksuttomat suoritteet.

²⁾ Luvut eivät sisällä UNHCR-lausuntoja ja EU:n sisäisiä siirtoja.

³⁾ Vuonna 2019 ei toteutettu henkilöstöbarometriä.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	50 921	55 700	51 253
Bruttotulot	11 852	6 700	6 700
Nettomenot	39 069	49 000	44 553
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	8 443		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	13 289		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	5 621	6 000	6 000
— muut tuotot	255	255	255
Tuotot yhteensä	5 876	6 255	6 255
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	4 034	4 555	4 555
— osuus yhteiskustannuksista	1 583	1 700	1 700
Kustannukset yhteensä	5 617	6 255	6 255
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	259	-	-
Kustannusvastaavuus, %	105	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Operatiivisen toiminnan kulut	40
Siviilitiedustelun tietojärjestelmä	-5 000
Suojelupoliisin toimitilahanke	200
Supon toimitilahankkeen toteuttaminen sekä lisä- ja väistötilat	-500
Varakonesali	-350
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-58
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	358
Palkkausten tarkistukset	863
Yhteensä	-4 447

2021 talousarvio	44 553 000
2020 IV lisätalousarvio	—
2020 talousarvio	49 000 000
2019 tilinpäätös	43 915 000

20. Maasta poistamis- ja noutokuljetuksista aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 7 608 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) poliisin vastuulla olevien maasta poistettavien henkilöiden maasta poistamiskuljetuksista aiheutuviin menoihin
- 2) turvapaikanhakijoiden ja maastapoistettavien tulkkaus- ja käännöspalveluista aiheutuviin menoihin
- 3) Suomeen luovutettavien rikoksenteijöiden noutokuljetuksista aiheutuviin menoihin
- 4) maasta poistettavien identifioinnista ja tarvittavien matkustusasiakirjojen hankinnoista aiheutuviin menoihin

5) turvapaikanhakijoiden vastaanoton valmiusryhmän käytöstä aiheutuneiden matka- ja majoitusmenojen korvaamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Maasta poistamiskuljetukset	3 808 000
Tulkkauk- ja käännöspalvelut	1 550 000
Noutokuljetukset	250 000
Henkilöllisyyden selvittäminen	300 000
Valmiusryhmän käyttö	1 700 000
Yhteensä	7 608 000
2021 talousarvio	7 608 000
2020 talousarvio	7 608 000
2019 tilinpäätös	9 168 000

20. Rajavartiolaitos

Selvitysosa: Rajavartiolaitos toimii sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden alueilla. Rajavartiolaitos on osa Eurooppalaista raja- ja merivartiostoa ja osa Suomen puolustusjärjestelmää. Rajavartiolaitos toimii maalla, merellä ja ilmassa vaikeissakin olosuhteissa. Rajavartiolaitoksen yhteiskunnallisina vaikuttavuustavoitteina ovat rajaturvallisuus, turvallisuus merialueilla sekä alueellinen koskemattomuus ja puolustusvalmius.

Rajavartiolaitokselle asetetaan seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

- Suomen rajavalvonta on järjestetty uskottavasti. Luvattomat rajanylitykset, rajat ylittävä rikollisuus ja muu laitton toiminta paljastetaan ja luvattomat rajanylittäjät otetaan kiinni
- Meripelastustoimen hätätilanteisiin ja ympäristövahinkoihin osoitetaan viipymättä apua
- Rajavartiolaitoksen valmius ja suorituskyky vastaa tehtäviä ja toimintaympäristön vaatimuksia
- Rajavartiolaitos kykenee havaitsemaan ja vaikuttamaan tilanteisiin, jotka uhkaavat alueellista koskemattomuutta
- Kansalaiset kokevat, että Rajavartiolaitoksen toiminta ja näkyvyys lisäävät turvallisuutta ja palvelujen saatavuus on hyvä.

Tunnusluku/mittari	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus (ind)	102	104	105
Vaikuttavuus (ind)	90	93	93
— Rajaturvallisuus (1—5)	3,7	3,8	3,8
— Turvallisuus merialueilla (1—5)	3,9	4,1	4,1
— Alueellinen koskemattomuus ja puolustusvalmius (1—5)	3,9	3,8	3,7
Kustannusvaikuttavuus (ind)	113	116	117

01. Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 271 598 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Rajavartiolain (578/2005) 81 §:n nojalla työsuhteasuntojen vuokratkompensatioon
- 2) säädettyjen korvausten maksamiseen teleyrityksille
- 3) sisäministeriön rajavartio-osaston menoihin
- 4) Eurooppalaisen raja- ja merivartioviraston pysyvän joukon sekä raja- ja merivartioviraston toimintaan osallistumisen menoihin.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen eurooppalaista raja- ja merivartiostoa koskevaksi täydentäväksi lainsäädännöksi. Hallituksen esityksessä muutetaan Rajavartiolaitoksen tehtäviä ja velvoitteita siten, että Rajavartiolaitos osoittaa henkilöstöä ja kalustoa raja- ja merivartioviraston pysyvän joukon käyttöön. Henkilöstön komennusten tarkemmasta kohdentumisesta ja määrästä sovitaan vuosittain raja- ja merivartioviraston ja sisäministeriön välisissä neuvotteluissa. Vuonna 2021 Rajavartiolaitos osoittaa henkilöstön raja- ja merivartioviraston käyttöön lukuun ottamatta yhtä poliisille kohdentuvaa lyhytaikaista komennusta.

Suomen kansallinen maksimivelvoite henkilöstön komennuksille EU-lainsäädännössä (henkilöä/vuosi)

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027 alkaan
Pitkät komennukset (2 vuotta)	8	10	10	15	20	25	30
Lyhyet komennukset (enintään 3 kuukautta/vuosi)	72	70	80	85	100	105	110
Nopean toiminnan reservi	30	30	30	30	-	-	-

Raja- ja merivartiovirastolta saatavat pysyvän joukon palkkakustannusten korvaukset on tarkoitettu vuosittain tulouttaa momentille 12.26.99

Momentilta maksetaan Rajavartiolaitoksen henkilöstön palkkamenot ja lakisääteisistä toiminnasta aiheutuvat muut toimintamenot. Investointiluonteiset raskaamman kaluston hankinnat, kertaluonteiset peruskorjaukset ja huollot maksetaan momentilta 26.20.70.

Momentilta maksetaan sisäministeriön rajavartio-osaston menoja (arviolta noin 1,2 milj. euroa ja 10 htv:n menot).

Toimintamenojen kohdentuminen (%)

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Henkilöstömenot	64	65	65
Toimitilamenot	8	8	9
ICT-menot	7	7	7
Muut	21	20	19
Yhteensä	100	100	100

Rajaturvallisuus

Suomen ulkorajavalvonta on tehokasta ja uskottavaa. Rajavartiolaitos vahvistaa Suomen turvallisuutta ja torjuu Suomeen ja Eurooppaan kohdistuvia turvallisuusuhkia ulkorajoilla. Rajaliikenne on turvallista ja sujuvaa. Rikostorjunta on vaikuttavaa. Rajavartiolaitos lisää ihmisten turvallisuutta rajaseudulla ja saaristossa.

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Rajaturvallisuus(1—5)	3,7	3,8	3,8
Yhdyshenkilötoiminta ja kansainväliset operaatiot			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	3,8	3,4	3,4
Yhteistyö naapurimaiden viranomaisten kanssa			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	4,2	4,2	4,2
Rajavalvonta			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	3,7	3,8	3,8
— Rajatilannekuvan laatu (1—5)	4,0	3,9	3,9
— Rajatarkastusten laatu (1—5)	3,1	2,3	2,3
— Rajatapahtumien estäminen (1—5)	4,1	4,4	4,4
— Rajatapahtumien paljastaminen (1—5)	2,4	4,1	4,1
— Laittoman maahantulon järjestämisen ja ihmis-			
kaupparikosten selvitystaso (1—5)	2,3	2,9	2,9
Rajavartiolaitoksen antama viranomaisapu	2,9	3,0	2,9
Partiointi (h)	260 923	252 180	254 244
Tekninen valvonta (h)	2 569 338	2 790 000	2 800 000
Rajatarkastukset (milj. hlöä)	16,4	16,8	17,3
Pääsyn epääminen (hlöä)	1 122	1 040	1 040
Valtionrajarikos (kpl)	164	136	136
Laittoman maahantulon järjestäminen ja ihmiskauppa			
(kpl)	91	79	79
Turvallisuuspalvelut harva-alueella (kpl)	462	468	468
Rajaturvallisuus			
Kustannukset (milj. euroa) ko. vuoden hintatasossa	244,4	240,3	243,9
Henkilötyövuodet	2 507	2 550	2 575
Tuottavuus (ind)	126	125	125
Taloudellisuus (ind)	117	119	120

Turvallisuus merialueilla

Suomen meripelastusjärjestelmä on luotettava. Rajavartiolaitoksella on välitön johtamis- ja toimintavalmius merellisiin monialaonnettomuuksiin. Rajavartiolaitos edistää merellisen ympäristön suojelua.

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Turvallisuus merialueilla(1—5)	3,9	4,1	4,1
Meripelastus			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	4,6	4,6	4,6
Meripelastustehtävät (kpl)	1 433	1 493	1 493
Merellisen ympäristön suojelu			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	1,8	2,5	2,5
Turvallisuus merialueilla			
Kustannukset (milj. euroa)	12,4	12,9	13,1
Henkilötyövuodet	127	137	138
Tuottavuus (ind)	106	100	99
Taloudellisuus (ind)	99	95	95

Alueellinen koskemattomuus ja puolustusvalmius

Rajavartiolaitoksella on hyvä toimintakyky yhteiskunnan turvaamiseksi kaikissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Rajavartiolaitoksella on hyvä valmius alueellisen koskemattomuuden turvaamiseen ja valtakunnan puolustamiseen.

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Alueellinen koskemattomuus ja puolustusvalmius(1—5)	3,9	3,8	3,7
Häiriö- ja poikkeusolovalmiuden ylläpito			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	4,1	3,9	3,9
Rajavartiolaitoksen joukkotuotanto ja sotilaallisen maanpuolustuksen koulutus			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	3,7	3,6	3,6
Alueellinen koskemattomuus ja puolustusvalmius			
Kustannukset (milj. euroa) ko. vuoden hintatasossa	17,2	16,2	15,8
Henkilötyövuodet	177	172	167
Tuottavuus (ind)	164	148	139
Taloudellisuus (ind)	152	141	134

Henkiset voimavarat

Rajavartiolaitoksen henkilöstörakenne ja henkilöstön osaaminen pidetään tehtävien edellyttämällä tasolla.

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Henkiset voimavarat			
Henkilötyövuodet	2 811	2 780	2 850
Sairauspoissaolot (pv/htv)	7,7	7,5	7,5
Työilmapiiri (1—5)	3,7	3,7	3,7

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	252 832	254 099	281 598
Bruttotulot	16 962	9 500	10 000
Nettomenot	235 870	244 599	271 598

Siirtyvät erät

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	19 454
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	20 364

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU:n lisävaatimukset rajaturvallisuudelle, ETIAS-matkustajatieto- ja lupajärjestelmä	2 450
Eurooppalaisen raja- ja merivartioston pysyvät joukot	3 480
Operatiivisen suorituskyvyn turvaaminen	10 000
Rajaturvallisuuden suorituskyvyn ja rajavartijamäärän turvaaminen (HO 2019)	1 000
Rovaniemen lentoaseman ulkorajaliikenteen kasvu	500
SIS?säädösmuutokset	300
Toimitilaturvallisuuden parantaminen	2 500
Turvallisuusverkon palvelumaksujen hinnankorotus	-265
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-641
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	1 965
Palkkausten tarkistukset	5 710
Yhteensä	26 999

2021 talousarvio	271 598 000
2020 IV lisätalousarvio	7 000 000
2020 II lisätalousarvio	8 380 000
2020 I lisätalousarvio	3 000 000
2020 talousarvio	244 599 000
2019 tilinpäätös	236 780 000

70. Ilma- ja vartioalusten hankinta (siirtomääräraha 5 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) AS 332 Super Puma meripelastushelikopterien modifikaatioon ja G-huoltoon
- 2) kahden AB/B 412 helikopterin ja niiden varaosavaraston yhdenmukaistamiseen

- 3) ulkovartiolaivan varustamiseen liittyviin hankintoihin ja mahdollisiin muihin toiminnallisiin muutostarpeisiin
- 4) kevyen aluskaluston nopeiden veneiden uusimiseen ja muihin välttämättömiin venehankintoihin sekä niiden tarvitsemien varusteiden ja varaosien hankintaan
- 5) ilma- ja vartioalusten kertaluonteisiin peruskorjauksiin ja huoltoihin
- 6) indeksien ja valuuttakurssien muutoksista aiheutuviin hankintasopimusten mukaisiin menoihin
- 7) meriveneiden hankintaan ja veneiden varustamiseen siltä osin kuin niitä ei makseta EU:lta saatavalla rahoituksella momentilta 26.01.24
- 8) maa- ja merirajan teknillisen valvonnan uudistamiseen liittyvien hankintojen ja palveluiden kustannuksiin
- 9) kahden uuden ulkovartiolaivan suunnittelukustannuksiin.

Momentille voidaan myös tulouttaa oikaisuina sopimuksista aiheutuvia sopimussakkoja tai muita vastaavia korvauksia.

Valtuus

Mikäli vuoden 2020 talousarviossa uudistettua meriveneiden hankintaan tarkoitettua valtuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä sitoumuksia vuonna 2021.

Selvitysosa: Vuoden 2018 talousarviossa Rajavartiolaivos sai tilausvaltuuden seitsemän meriveneen hankintaan. Valtuus uusittiin vuodelle 2019 ja 2020. Valtuuden perusteella tehtiin sopimus vuonna 2019 veneiden hankinnasta. Hankinta ajoittuu vuosille 2019—2021 ja sen kokonaiskustannusarvio on 22 500 000 euroa. EU:n komission ennakkopäätöksen mukaan kolmen veneen rahoittamiseen on mahdollista saada 8 100 000 euroa EU-rahoitusta. Tämä EU-rahoitus vähentää vastaavasti tulevien vuosien talousarviorahoituksen tarvetta. Talousarviorahoitusta hankintaan on kaikkiaan varattu 14 400 000 euroa.

Momentin määräraha on tarkoitus käyttää ilma- ja vartioalusten kertaluonteisiin peruskorjauksiin ja huoltoihin noin 2,9 milj. euroa sekä kevyen kaluston hankintoihin ja huoltoon 2,1 milj. euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-18 510
Yhteensä	-18 510
2021 talousarvio	5 000 000
2020 V lisätalousarvio	1 500 000
2020 IV lisätalousarvio	15 000 000
2020 talousarvio	23 510 000
2019 tilinpäätös	9 010 000

30. Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta

Selvitysosa: Pelastustoimen tehtävänä on parantaa ihmisten turvallisuutta ja vähentää onnettomuuksia. Tavoitteena on, että onnettomuuden uhatessa tai tapahtuttua ihmiset pelastetaan, tärkeät toiminnot turvataan ja onnettomuuden seurauksia rajoitetaan tehokkaasti niin, että ihmisille, omaisuudelle ja ympäristölle aiheutuvat haitat jäävät mahdollisimman vähäisiksi. Pelastustoimi voi myös tuottaa terveydenhuollon kanssa sovittuja ensivaste- ja ensihoitopalveluja. Pelastustoimi parantaa yhteiskunnan turvallisuutta onnettomuuksien ennaltaehkäisyyn, pelastustoiminnan ja siviilivalmiuden avulla. Pelastustoimella on valmius kansainvälisen avun antamiseen ja vastaanottamiseen ja pelastustoimi osallistuu aktiivisesti alan kansainväliseen yhteistyöhön.

— Pelastustoimen ohjauksen seurauksena pelastuslaitokset vahvistavat onnettomuuksia ennalta ehkäiseviä toimia ja onnettomuuksien sekä vahinkojen määrä vähenee.

— Uudelleen organisoitu pelastustoimi lisää suomalaisen yhteiskunnan turvallisuutta.

— Pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan toimintaedellytysten turvaaminen varmistaa laadukkaat palvelut ja niiden saatavuuden valtakunnallisesti yhdenmukaisina.

— Varautumisen ja väestönsuojelun järjestelyt vastaavat riskiarvioissa tunnistettuihin riskeihin.

— Sisäministeriön ja Hätäkeskuslaitoksen välinen vuorovaikutus tukee Hätäkeskuslaitoksen tavoitteiden saavuttamista.

Pelastusopistolle asetetaan seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

— Pelastusopiston koulutus ja TKI-toiminta on laadukasta ja vastaa tarvetta

— Pelastustoimen koulutusjärjestelmä vastaa turvallisuusympäristön haasteisiin.

Vastuun pelastustoimen eri tehtävien hoitamisesta jakavat valtio ja kuntien ylläpitämät alueen pelastustoimet. Valtion talousarviosta rahoitetaan sisäministeriön pelastustoimen valtakunnallinen johtaminen ja ohjaus sekä Pelastusopiston toiminta. Pelastuslaitosten rahoituksesta vastaavat kunnat.

Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen on osa pelastustoimen strategiaa. Sisäministeriön asettama työryhmä tuottaa tietoa ja kehittämistoimia pelastustoimen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja valmistelee pelastustoimen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusasioiden toimintaohjelman vuoden 2021 loppuun mennessä.

Hätäkeskuslaitoksen tehtävänä on hätäkeskuspalvelujen tuottaminen sekä hätäkeskuspalvelujen tuottamiseen liittyvä pelastustoimen, poliisitoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen viranomaisten toiminnan tukeminen. Hätäkeskuslaitoksen tuottamat palvelut ovat ensimmäinen lenkki auttamisen ketjussa. Hätäkeskuspalvelujen vaikutus kohdistuu suoraan väestöön sekä osaltaan pelastustoimen, poliisitoimen että sosiaali- ja terveystoimen palvelutasoon.

Hätäkeskuslaitokselle asetetaan seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

— Hätäkeskukset vastaavat nopeasti ja välittävät avuntarpeeseen tarkoituksenmukaisen avun viivytyksettä

— Kansalaiset kokevat, että Häätäkeskuslaitoksen toiminta ja palvelut ovat luotettavia ja lisäävät turvallisuuden tunnetta

— Häätäkeskustoiminta on varmistettu kaikissa oloissa ja tilannekuva on yhteiskäytössä

— Häätäkeskuspalvelut tuotetaan yhdenvertaisesti koko maassa.

01. Pelastustoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 17 529 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) pelastuslain (379/2011) 107 §:n mukaisten erityisten palon tai onnettomuuden syiden tutkimusten aiheuttamien menojen suorittamiseen

2) pelastuslain 100 §:n 1 momentin nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen

3) pelastuslain 97 §:ssä tarkoitettulla tavalla valmiuden ylläpitämiseen

4) pelastustoimeen liittyvään standardisointitoiminnan edistämiseen ja standardisointityöhön osallistumisesta johtuviin menoihin

5) ilma-alusten käyttöön liittyvän hälytys- ja johtamisjärjestelmän välittömien kustannusten korvaamiseen Air Navigation Services Finland Oy:lle

6) Pelastusopistosta annetun lain (607/2006) 36 §:n 2 momentissa mainittujen suoritteiden kustannusten kattamiseen.

Momentille saa nettobudjetoida myös siirtotalouden tuottoina Palosuojelurahastolta tutkimus- ja kehittämistoimintaan saadut erityisavustukset.

Se l v i t y s o s a : Pelastustoimen valtakunnallista ohjausta ja johtamista kehitetään osana sosiaali- ja terveyspalveluiden ja pelastustoimen uudistusta tavoitteena tehokas ja laadukas pelastustoimi ja pelastustoimen järjestelmä. Pelastustoimi valmistautuu pelastustoimen järjestelmän muuttamiseen maakunnalliseksi järjestelmäksi.

Toimintamenojen kohdentuminen (%)

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Henkilöstömenot	42	42	42
Toimitilamenot	22	22	22
ICT-menot	10	10	10
Muut menot	26	26	26
Yhteensä	100	100	100

Pelastustoimi ja varautuminen

Pelastustoimi kykenee toimimaan nopeasti ja tehokkaasti onnettomuustilanteissa. Pelastustoimi on siviilivalmiuden vahva yhteensovittaja ja luotettu yhteistyökumppani.

Pelastustoimella on jatkuvaan analyysiin pohjautuva kokonaiskuva yhteiskunnan riskeistä ja haavoittuvuuksista.

Pelastustoimi selvittää pelastustoimen ja siviilivalmiuden järjestelmän ja suorituskyvyn nykytilaa sekä kykyä vastata toimintaympäristön ja asiakkaiden muuttuneisiin ja/tai muuttuviin tarpeisiin.

Tavoite	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Pelastuslaitosten kiireellisten tehtävien keskimääräinen toimintavalmiusaika (m:ss), enintään	7:48	7:48	7:45
Luottamus pelastustoimeen, % väestöstä, vähintään ¹⁾	-	97	-

¹⁾ Lähde: TNS Gallup-tutkimus 2020. Toteutetaan joka kolmas vuosi.

Onnettomuuksien ehkäisy

Pelastustoimen tehtävänä on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäisy. Pelastustoimi vahvistaa onnettomuuksia ennalta ehkäiseviä toimia ja kehittää onnettomuuksien ehkäisyyn liittyvää arviointia. Onnettomuuksia ja niiden seurauksia ehkäistään parantamalla ihmisten ja yhteisöjen omatoimista varautumista, lisäämällä väestön turvallisuustietoisuutta ja -osaamista sekä toteuttamalla pelastuslaitosten laatimien valvontasuunnitelmien mukaisia toimia.

Onnettomuuksien ehkäisy	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Erheellisten paloilmoitusten määrä (kpl), enintään	15 670	15 600	15 000
Valvontatehtävät (suunnitellut/toteutuneet) (%), vähintään ¹⁾	97	80	100
Henkilö- ja omaisuusvahingot (milj. euroa)	123	100	120

¹⁾ Kattaa valvontasuunnitelman mukaisen määräaikaisen valvonnan.

Siviilivalmius ja alueellinen varautuminen

Siviilivalmiuden ja alueellisen varautumisen tavoitteena on, että alueella toimivilla viranomaisilla ja muilla julkishallinnon toimijoilla, järjestöillä ja elinkeinoelämällä on yhteinen ymmärrys alueen riskeistä ja jaettu käsitys eri toimijoiden rooleista ja tehtävistä sekä kyvystä toimia häiriötilanteissa.

Koulutus- ja tutkimustoiminta

Pelastusopiston tehtävänä on antaa pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan ammatillista peruskoulutusta, pelastustoimen päällystön ammattikorkeakoulututkintoon johtavaa koulutusta, pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan täydennyskoulutusta sekä normaaliolojen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumiseen valmentavaa koulutusta. Pelastusopisto vastaa sopimushenkilöstön koulutusjärjestelmästä sekä sopimushenkilöstön päällystön ja vastaavan kouluttajan koulutuksesta. Lisäksi Pelastusopiston tehtävänä on kansainvälisen pelastustoiminnan asiantuntijoiden kouluttaminen, rekrytointi, lähettäminen ja muodostelmien logistiikka kansainvälisten sitoumusten mukaisesti.

Pelastusopiston koulutusjärjestelmä luo pohjan pelastustoimen ja hätäkeskusten henkilöstön osaamiselle ja valmiudet pelastusalan kansainvälisiin avunantotehtäviin. Tutkintoon johtavan koulutuksen opetussuunnitelmat rakennetaan ja päivitetään ammattien kehitysnäkymien pohjalta

niin, että ne muodostavat ammatillisesti etenevän jatkumon, jossa huomioidaan myös täydennyskoulutustarpeet.

Pelastusopisto huolehtii osaltaan pelastustoimen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnasta, tutkimustoiminnan koordinoinnista sekä tarvittaessa muistakin Pelastusopiston toimialaan soveltuvista tehtävistä.

Pelastusopiston tutkimus- ja kehittämistoiminta tuottaa tutkittua tietoa, esimerkiksi analyysejä ja tilastokatsauksia, pelastustoimen ja sisäisen turvallisuuden kehittämisen tueksi.

Koulutus- ja tutkimustoiminta	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Tuotokset			
Pelastusopiston tutkintokoulutuksen koulutettavapäivien määrä, kpl, vähintään	74 496	77 760	83 250
Pelastusopiston tutkintojen määrä, kpl, vähintään	189	180	208
— josta hätäkeskuspäivystäjätutkintojen määrä, kpl, vähintään	34	40	48
AMK-tutkintojen määrä, kpl	35	30	30
Kansainvälisen pelastustoiminnan valtakunnallisen koulutuksen saaneet henkilöt, lkm	143	263	150
Valtakunnallisiin kv-harjoituksiin osallistuneet henkilöt, lkm	104	8 ¹⁾	240
Varautumiskoulutukseen osallistuneet henkilöt, lkm, vähintään	3 349	1 400	3 300
Pelastuslain 67 §:n mukaisen koulutuksen (väestönsuojelun johdon ja muun erityishenkilöstön koulutus) koulutettavapäivien määrä, kpl, vähintään	-	220	100
Panokset			
Momentin 26.30.01 henkilötyövuodet	116	128	128
Koulutuksen kokonaiskustannukset (1 000 euroa)	11 462	12 830	12 900
Toiminnan tehokkuus			
Pelastusopiston koulutettavapäivät/henkilötyövuodet	939	816	909
Pelastusopiston koulutettavapäivät/opettaja	1 426	1 257	1 400
Pelastusopiston ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijakohtainen vuosikustannus, euroa, enintään	24 937	28 074	24 885
Pelastusopiston ammatillisen peruskoulutuksen koulutettavapäivän hinta, euroa, enintään	139	156	138
Toiminnan laatu ja palvelukyky			
Pelastusopiston tutkintopalaute (asteikolla 1—4)	3,3	3,08	3,08
Hakeneiden lukumäärä/aloituspaiikat	6,68	8,35	5,0
Henkiset voimavarat			
Pelastusopiston henkilöstön määrä	128	135	135
Työtyytyväisyys, indeksi (asteikko 1—5)	3,45	3,47	3,49
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv, enintään	4,5	6,5	6,5

¹⁾ Koronaepidemian vaikutuksesta harjoituksia ei voida pitää suunnitellusti.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	18 794	19 947	20 479
B ruttotulot	3 067	3 040	2 950
Nettomenot	15 727	16 907	17 529
— Koulutuksen varsinaiset toimintamenot	13 382	15 063	15 711
— Muut pelastustoimen toimintamenot	1 329	1 094	1 068
— Kansainvälinen pelastustoiminta	551	750	750
— Pelastustoimen uudistus/ICT	438	-	-
— Pelastustoimen lähialueyhteistyö	27	-	-
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 701		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 300		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	1 793	1 675	1 675
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	523	475	475
— osuus yhteiskustannuksista	1 059	925	925
Kustannukset yhteensä	1 582	1 400	1 400
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	211	275	275
Kustannusvastaavuus, %	113	120	120

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Pelastus- ja kriisivalmiusasioiden EUE-asiantuntija (siirto momentille 24.01.01)	-26
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-28
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	465
Palkkausten tarkistukset	211
Yhteensä	622

2021 talousarvio	17 529 000
2020 IV lisätalousarvio	-88 000
2020 I lisätalousarvio	600 000
2020 talousarvio	16 907 000
2019 tilinpäätös	16 326 000

02. Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 59 548 000 euroa.

Selvitysosa: Hätäkeskuslaitos varautuu hätäkeskusjärjestelmän jatkokehittämiseen vuosina 2021—2024.

Toimintamenojen kohdentuminen (%)

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Henkilöstömenot	56	56	56
Toimitilamenot	7	7	7
ICT-menot	34	34	34
Muut menot	3	3	3
Yhteensä	100	100	100

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
--	-------------------	---------------	-----------------

Hätäkeskus vastaa hätäpuheluun nopeasti

Hätäpuheluun vastataan 10 sekunnissa (%:ssa hätäpuheluista)

94 90 90

Hätänumeroon soittaneet ovat tyytyväisiä hätäkeskuslaitoksen palveluihin

Hätänumeroon soittaneiden tyytyväisyys hätäkeskusten tuottamiin palveluihin (asteikolla 1—5), vähintään

4,48 4,48 4,5

Hätäkeskustietojärjestelmän toimintavarmuus

Hätäkeskustietojärjestelmän toimintavarmuus, käyttöaste (%)

100 100 100

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
--	-------------------	---------------	-----------------

Hätäkeskuslaitos**Tuotokset**

Hätäilmoitusten määrä, kpl, josta

2 951 580 2 950 000 2 950 000

— vastatut hätäpuhelut, kpl

2 927 700 2 900 000 2 900 000

— välitettyjen tehtävien määrä, kpl

1 426 380 1 500 000 1 500 000

Panokset

Hätäkeskustoiminnan kokonaismenot, brutto, 1 000 euroa

64 632 60 434 62 548

Henkilötyövuodet

580 600 635

Toiminnan tehokkuus

Hätäilmoitusten määrä/päivystyshenkilöstö

6 630 6 700 6 700

Hätäkeskustoiminnan kustannukset, euroa/asukas, enintään

11,0 11,0 11,0

Hätäkeskustoiminnan kustannukset, euroa/hätäilmoitus, enintään

18,0 18,0 18,0

Toiminnan laatu ja palvelukyky

Hätäkeskuslaitoksen yhteistyöviranomaisten tyytyväisyys, indeksi, vähintään (asteikko 1—5)

3,64 3,64 3,7

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Hätäkeskuslaitos			
Henkiset voimavarat			
Henkilöstön määrä	587	635	635
Päivystyshenkilöstön määrä (päivystäjät ja vuoromestarit)	445	495	495
Työtyytyväisyys, indeksi (asteikko 1—5)	3,26	3,26	3,5
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv, enintään	16,7	15,0	15,0

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2021	Yhteensä vuodesta 2021 lähtien
Hätäkeskusjärjestelmän hankinta, lisävaltuus		
Ennen vuotta 2021 tehdyt sitoumukset	546	546
Menot yhteensä	546	546

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	64 632	60 434	62 548
Bruttotulot	2 586	2 600	3 000
Nettomenot	62 046	57 834	59 548
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	11 440		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 995		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myynti- tuotot	2 502	2 600	3 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	1 369	1 378	1 500
— osuus yhteiskustannuksista	1 504	1 222	1 500
Kustannukset yhteensä	2 873	2 600	3 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-371	-	-
Kustannusvastaavuus, %	87	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hätäkeskuslaitoksen tietojärjestelmän Erica ylläpitomenot	-200
Hätäkeskuspäivystäjäresurssien turvaaminen (HO 2019)	500
UM:n kansalaispalvelun avustavat tehtävät (siirto momentilta 24.01.01)	322
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-135
Palkkausten tarkistukset	1 227
Yhteensä	1 714

2021 talousarvio	59 548 000
2020 IV lisätalousarvio	1 503 000
2020 II lisätalousarvio	125 000
2020 talousarvio	57 834 000
2019 tilinpäätös	54 601 000

20. Erityismenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 966 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) pelastuslain (379/2011) 97 §:ssä tarkoitetulla tavalla toimintakustannuksiin, jotka aiheutuvat ilma-alusten käytöstä etsintä- ja pelastustehtäviin sekä poliisiviranomaisen johtamiin etsintä- tai muihin vastaaviin virka-aputehtäviin ja niistä aiheutuvan valmiuden ylläpitämiseen

2) pelastustoimintaan kuuluvissa tehtävissä avustamiseen sekä asiantuntija-, muodostelma- ja materiaaliavun antamisesta, vastaanottamisesta sekä siihen varautumisesta aiheutuviin kustannuksiin ihmisen tai luonnon aiheuttamissa katastrofitilanteissa, unionin pelastuspalvelumekanismissa (1313/2013/EU) tarkoitetuissa toimissa, Euroopan unionin ja kansainvälisten järjestöjen yhteistyössä sekä Suomen kahden- ja monenvälisten pelastuspalvelun yhteistoimintasopimusten perusteella, mihin luetaan myös Suomen osallistuminen Euroopan unionin, YK:n sekä NATO:n euroatlanttisen kumppanuusneuvoston pelastuspalvelun asiantuntijatehtäviin niistä aiheutuvine palkkaus- ja toimintakustannuksineen. Määrärahaa saa käyttää enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkauksiin

3) pelastuslain 31 §:n mukaisiin metsäpalojen tähystystoiminnasta ja sen valmiuden ylläpidosta aiheutuneisiin kustannuksiin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Ilma-alusten käyttö etsintä- ja pelastustehtäviin	266 000
Kansainvälisen hätäavun antaminen ja vastaanottaminen sekä siihen varautuminen	1 100 000
Metsäpalojen tähystystoiminta	600 000
Yhteensä	1 966 000

2021 talousarvio	1 966 000
2020 V lisätalousarvio	1 800 000
2020 talousarvio	1 966 000
2019 tilinpäätös	1 758 328

40. Maahanmuutto

Selvitysosa: Maahanmuuttopolitiikalla pyritään aktiiviseen, hallittuun ja ennakoituun maahanmuuttoon. Maahanmuuton hyötyjä tavoitellaan kansainvälisen kilpailukyvyyn ja taloudellisen toimeliaisuuden lisääntymisen, kaupankäynnin kasvun ja huoltosuhteen paranemisen kautta. Tarkoituksena on turvata ulkomaisen työvoiman saatavuus ja ehkäistä turvallisuusriskejä.

Maahanmuuttopolitiikan tavoitteena on oikeudenmukainen kansainvälisen suojelun järjestelmä, joka toteuttaa perus- ja ihmisoikeuksia. Vastaanottokeskusten palveluiden laadun ja toimintatapojen yhdenmukaisuus sekä keskusten turvallisuus pyritään varmistamaan. Järjestelmän kapasiteetti on mitoitettu 3 500 uutta turvapaikanhakijaa ajatellen, minkä ohella varaudutaan hakijoiden määrän äkilliseen ja nopeaan kasvuun. Kiintiöpakolaispolitiikkaa toteutetaan uudelleensijoittamalla Suomeen vuosittain kansainvälisen suojelun tarpeessa olevia henkilöitä. Kiintiöpakolaisten määrä nostetaan hallitusohjelman mukaisesti 1 050 henkilöön vuonna 2021. Kansainvälisen suojelun järjestelmää koskeviin tavoitteisiin pyritään myös aktiivisella osallistumisella yhteisen eurooppalaisen turvapaikkajärjestelmän uudistamiseen.

Laadukkailla ja sujuvilla lupaprosesseilla turvataan päätösten oikeusvarmuus ja laatu sekä enimmäiskäsittelyaikojen noudattaminen. Oleskeluluvan saaneet ohjataan nopeasti työllistymiseen tähtääviin kotouttamispalveluihin. Palautukset toimeenpannaan tehokkaasti kunnioittaen palautuskiellon periaatetta ja palautuksia edistetään yhteistyössä lähtö- ja kauttakulkumaiden kanssa.

Maahanmuuttovirastolle asetetaan seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

- Virasto on maahanmuuton asiantuntija julkisessa keskustelussa. Maahanmuuttovirasto muodostaa kansallisia ja kansainvälisiä verkostoja ja vaikuttaa niiden kautta aktiivisesti viraston tehtäviä ja tavoitteita tukevalla tavalla
- Ajantasainen tilannekuva vastaa ennakoivasti turvallisuusympäristön vaatimuksiin
- Oleskelulupa- ja kansalaisuusprosessit ovat laadukkaita ja sujuvia sekä niiden automatisaatiota lisätään
- Perusoikeuksia toteuttava turvapaikkaprosessi on sujuva ja laadukas ja se turvaa lapsen edun ensisijaisuuden ja palautuskiellon toteutumisen.

Tunnusluvut ja mittarit	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Maahanmuuttoviraston päätösten pysyvyys muutoksen- haussa, laintulkinta- ja menettelyvirheet (%)	98,9	>97	>97
Kuntaan sijoituksen odotusaika vastaanottokeskuksissa oleskelulupapäätöksestä laskien keskimäärin enintään (vrk)	75	60	60
Maahanmuuttovirastossa ratkaistut/vireille tulleet (%)	102	100	100
Vastaanoton tunnuslukuja			
Vastaanottokeskusten käyttöaste keskimäärin (%)	83	75	75
Vastaanottokeskusten paikkaluku vuoden lopussa	6 405	5 400	3 800
Vastaanottokeskusten lukumäärä	40	32	30
Vastaanottojärjestelmässä asiakkaita keskimäärin	9 478	7 500	6 300
Vastaanottokeskuksiin majoitettuja keskimäärin	5 992	4 400	3 700
Säilöön otetut ulkomaalaiset keskimäärin	47	50	50
Yksityismajoituksessa keskimäärin	3 486	3 100	2 600

01. Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanottokeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 67 198 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös maahanmuuttohallinnon toiminnan kehittämiseen ja vastaanottojärjestelmän kehittämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Sisäministeriö ohjaa ja kehittää maahanmuuttohallintoa ja vastaa maahanmuuttopolitiikan sekä maahanmuuttoa ja kansalaisuutta koskevan lainsäädännön valmistelusta ja edustaa maahanmuuttoasioissa Suomea Euroopan unionissa ja kansainvälisessä yhteistyössä. Sisäministeriö yhteensovittaa maahanmuuttoasioihin liittyvää toimintaa hallinnonalojen välillä. Työvoiman maahanmuuton ohjauksesta ja kehittämisestä vastaa työ- ja elinkeinoministeriö yhteistyössä sisäministeriön kanssa.

Maahanmuuttovirasto käsittelee ja ratkaisee ulkomaalaisten maahantuloon, maassa oleskeluun, pakolaisuuteen ja kansalaisuuteen liittyviä asioita. Virasto vastaa valtion vastaanottokeskuksissa majoittuneiden turvapaikanhakijoiden vastaanoton, ulkomaalaisten säilöönottotyksiköiden ja ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän käytännön toiminnasta, ohjauksesta, suunnittelusta ja valvonnasta. Lisäksi Maahanmuuttovirasto vastaa turvapaikanhakijoiden vastaanoton yleisestä kehittämisestä ja ohjauksesta.

Toimintamenojen kohdentuminen (%)

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Henkilöstömenot	62	65	63
Toimitilamenot	5	9	8
ICT-menot	15	10	15
Muut menot	18	16	14
Yhteensä	100	100	100

Maahanmuuttovirasto ja valtion vastaanottokeskukset ja säilöönottoyksiköt

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Tuotokset			
Ratkaistut asiat	142 985	143 000	143 000
Panokset			
Toimintamenot (1 000 euroa)			
Maahanmuuttovirasto ml. valtion vastaanottokeskukset ja säilöönottoyksiköt	64 053	55 265	67 198
Henkilötyövuodet			
Maahanmuuttovirasto ml. valtion vastaanottokeskukset ja säilöönottoyksiköt	1 039	870	950
Tehokkuus			
Toiminnallinen tuloksellisuus			
— tuottavuus (päättäjä/Maahanmuuttoviraston htv)	140	164	151
— taloudellisuus (nettomenot euroa/päättäjä)	515	500	500
— maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus (%)	65	71	75

Vireille tulleet ja ratkaistut asiat 2019—2021

	2019 toteutuma Vireille tulevat Ratkaistut		2020 ennuste Vireille tulevat Ratkaistut		2021 tavoite Vireille tulevat Ratkaistut	
Oleskelulupa-asiat yhteensä, joista keskeisimmät	103 384	103 766	101 000	102 200	101 000	102 200
— työperusteiset ¹⁾ oleskelulupahakemukset (1. lupa ja jatkolupa)	22 005	21 916	21 000	21 500	21 000	21 500
— opiskelijoiden oleskelulupahakemukset (1. lupa ja jatkolupa)	11 383	11 048	11 000	11 000	11 000	11 000
— perhesideperusteiset oleskelulupahakemukset (1. lupa ja jatkolupa)	22 865	23 626	22 000	22 500	22 000	22 500
— muut asiat ²⁾	47 131	47 176	47 000	47 200	47 000	47 200
Kansainvälinensuojelu	6 417	9 389	7 000	9 500	7 000	9 500
Maasta poistaminen	3 020	3 364	3 000	3 300	3 000	3 300
Kansalaisuusasiat	14 496	13 165	14 500	14 500	14 500	14 500
Passit ja matkustusasiakirjat	13 755	13 301	13 500	13 500	13 500	13 500
Yhteensä	141 072	142 985	139 000	143 000	139 000	143 000

¹⁾ Mm. elinkeinon harjoittaminen, osaratkaisua edellyttävä työnteko, tieteellinen tutkimus, harjoittelija, urheilu ja valmentaminen, erityisasiantuntija, muu työnteko, kausityö, startup-yrittäjä.

²⁾ Mm. EU-oleskeluoikeus, ihmiskaupan uhreille myönnettävä harkinta-aika, oleskelutodistukset ja -ilmoitukset, pysyvät oleskeluluvat, voimassa olevaa lupaa koskevat asiat.

Käsittelylle asetetussa tavoiteajassa ratkaistut hakemukset

	2019 Tavoite (vrk)	2019 Ratkaistu tavoiteajassa (%)	2020 Tavoite (vrk)	2020 Ratkaistu tavoiteajassa (%)	2021 Tavoite (vrk)	2021 Ratkaistu tavoiteajassa (%)
— työntekijän oleskelulupa, (sis. TE-toimiston osapäätöksen) josta käsittelyaika Maahanmuutto- virastossa	120 ¹⁾	51	120 ¹⁾	70	90	100
— opiskelijan oleskelulupa	60	62	60	60	30	100
Kansainvälinen suojelu ¹⁾	30	50	90	85	30	100
Kansalaisuus	180 ¹⁾	75	180 ¹⁾	70	180 ¹⁾	100
	365	94	365	90	365	100

¹⁾ Lakisääteinen**Henkiset voimavarat, Maahanmuuttovirasto ml. valtion vastaanottokeskukset ja säilöön-
ottoyksiköt**

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Henkilötyövuodet	1 039	870	950
Sairauspoissaolot (työpäivää/htv)	9,4	8,0	8,0
Työtyytyväisyysindeksi (1—5)	3,5	3,6	3,6

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	87 776	78 213	90 198
Bruttotulot	23 477	23 000	23 000
Nettomenot	64 299	55 213	67 198
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	25 501		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	822		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myynti- tuotot	20 075	20 000	20 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	18 184	12 500	14 500
— osuus yhteiskustannuksista	12 497	15 500	12 300
Kustannukset yhteensä	30 681	28 000	26 800

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-10 606	-8 000	-6 800
Kustannusvastaavuus, %	65	71	75

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eduskunnan lisäys Maahanmuuttoviraston toimintaan	-500
Helsingin säilöönottoyksikön korvaava yksikkö	100
Helsingin vastaanottokeskuksen toiminnan siirtäminen (siirto momentilta 26.40.21)	873
Ihmiskaupan uhrin auttamisjärjestelmän resurssien turvaaminen	118
Pakolaiskiintiön nosto 1 050 henkilön tasoon	130
Työ- ja opiskeluperusteisten oleskelulupahakemusten ruuhkan purku sekä automaatiokehitys	8 000
UMA-järjestelmän ylläpito ja kehittäminen	4 000
Välttämättömät ICT-menot	-2 000
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-169
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	139
Palkkausten tarkistukset	1 294
Yhteensä	11 985

2021 talousarvio	67 198 000
2020 IV lisätalousarvio	52 000
2020 talousarvio	55 213 000
2019 tilinpäätös	39 620 000

21. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 107 614 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011) (vastaanottolaki) 7 §:n mukaisesti vastaanotto- ja järjestelykeskusten perustamis- ja ylläpitokustannusten sekä palveluntuottajalle vastaanottopalveluiden järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamiseen, ilman kotikuntalaissa (201/1994) tarkoitettua kotikuntaa Suomessa olevan ihmiskaupan uhrin auttamisesta aiheutuvien kulujen korvaamiseen vastaanottorahaa lukuun ottamatta ja alaikäisen, jolla ei ole oleskelulupaa Suomessa, edustajan palkkion maksamiseen sekä kansainvälistä suojelua hakevien yleisen oikeudellisen neuvonnan kustannuksiin

2) säilöönottoyksiköstä annetun lain (116/2002) 3 luvun mukaisen toimeentulon ja huolenpidon järjestämiseen säilöön otetuille ulkomaalaisille käyttörahaa lukuun ottamatta

3) vastaanottopalveluna järjestettyyn työ- ja opintotoimintaan osallistuvien henkilöiden vastaanottolain 30 §:n mukaisten tapaturmakorvausten ja ryhmävastuuvakuutusten sekä Valtiokonttorin näistä perimien hoitokulujen maksamiseen

4) vastaanoton toteuttamiseksi erityistilanteissa tarpeellisten palvelujen hankkimisesta aiheutuviin menojen maksamiseen ja vastaanottotoiminnan kehittämistä tukeviin EU:n rahoittamiin hankkeisiin

5) turvapaikkatutkinnan ja -puhuttelujen tulkkaus-, käännös- ja kuljetusmenoihin

6) Maahanmuuttoviraston toimipisteiden ulkopuolella suoritettavien turvapaikkapuhuttelujen matkakustannusten, perhesiteen selvittämiseksi tehtävien DNA-testien ja oikeuslääketieteellisten testien kustannuksiin sekä kotipaikan tai kansalaisuuden selvittämiseksi tehtävien kielianalyysien kustannuksiin

7) kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) 86 §:n mukaisesti kiintiöpakolaisten ja heidän perheenjäsentensä maahantulomatkojen järjestämisestä, lähtömaassa suoritettavista terveystarkastuksista ja koulutuksesta (kulttuuriorientaatiosta) sekä vastaanottoa edistävän koulutuksen ja tiedotustoiminnan järjestämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan ennakkomaksujen ja niiden tasausten osalta maksatuspäätösperusteisena.

Vuoden 2021 pakolaiskiintiö on 1 050 henkilöä.

Selvitysosa: Kansainvälistä suojelua hakevien ja tilapäistä suojelua saavien vastaanottopalvelut järjestää vastaanottokeskus vastaanottolain (746/2011) 13 §:n nojalla. Maahanmuuttovirasto sopii kuntien, kuntayhtymien ja muiden yhteisöjen tai säätiöiden kanssa vastaanottopalvelujen järjestämisestä ja siitä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta kuitenkin siten, että sopimuksista voidaan irrottautua nopeasti ja joustavasti.

Majoituskapasiteetti pyritään mitoittamaan siten, että kapasiteetti vastaa majoitustarvetta. Vastanottokeskusten ylläpidon ja palveluiden tuottamisessa pyritään parantamaan entisestään kustannustehokkuutta mm. majoitusvuorokauden hinnassa.

Vastaanottolain 6 §:ssä säädetään erityistarpeiden huomioon ottamisesta hakemuksen käsittelyn ajan ja lisäksi vastaanottolain 19 §:ssä täydentävästä vastaanottorahasta kattamaan erityisistä tarpeista tai olosuhteista johtuvia tarpeelliseksi harkittuja menoja.

Turvapaikkapuhuttelujen tulkkaus- ja käännöskustannukset vaihtelevat turvapaikanhakijoiden määrän ja hakijoiden kielen mukaan. Turvapaikkahakemuslomakkeella selvitetään hakemuksen perusteet ennen turvapaikkapuhuttelua. Hakijan täyttämä lomake sekä hakijan vieraskieliset asiakirjat ja selvitykset käännetään Maahanmuuttovirastossa. Maahanmuuttoviraston turvapaikkatutkinnassa ja turvapaikkapuhuttelussa käytetään hakijan äidinkieltä tai hänen ymmärtämänsä kielen tulkkausta.

Ulkomaalaislain (301/2004) 65 §:n mukaan Maahanmuuttovirasto voi varata hakijalle ja perheenkokoajalle tilaisuuden osoittaa biologinen sukulaisuus toteen valtion varoista kustannettavan DNA-tutkimuksen avulla, jos biologiseen sukulaisuuteen perustuvasta perhesiteestä ei muutoin voida saada riittävää selvitystä ja jos DNA-tutkimuksen avulla on mahdollista saada olennaista näyttöä perhesiteestä. Ulkomaalaislain 6 a §:n mukaan oleskelulupaa hakevan ulkomaalaisen tai perheenkokoajan iän selvittämiseksi voidaan tehdä oikeuslääketieteellinen tutkimus, jos on olemassa ilmeisiä perusteita epäillä hänen itsestään antamien tietojen luotettavuutta. Ulkomaalaislain 6 b §:ssä säädetään oikeuslääketieteellisen tutkimuksen tekemisestä. Turvapaikanhakijoille ja perheenkokoajille, joiden henkilöllisyyttä ei ole voitu varmistaa, voi olla tarpeen joissakin ta-

pauksissa osana henkilöllisyyden selvittämistä tehdä kielianalyysi hakijan kielellisen identiteetin ja taustan ja sitä kautta kotiseudun selvittämiseksi. Kielianalyysin avulla selvitetään muun muassa, täyttyvätkö perheenyhdistämisen edellytykset perheenyhdistämishakemusten käsittelyn yhteydessä.

Kiintiössä otettavat pakolaiset voidaan valita talousarviovuonna ja he voivat saapua maahan sinä vuonna sekä sitä seuraavien kahden vuoden aikana. Kiintiöstä valittujen pakolaisten maahantulomatkat järjestetään ostopalveluna. Vastaanoton erityistilanteissa korvataan erityispalveluja, kuten matkan aikana tarvittavat lääkäripalvelut tai kauttakulku- tai maasta poistumiseen vaadittavien viisumien kustannukset.

Vastaanotto- ja säilöönottoyksiköiden kustannukset¹⁾ / euroa / vuosi

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Vastaanoton kokonaiskustannukset	166 487 299	155 747 403	149 157 000
— turvapaikanhakijoiden vastaanoton keskimääräiset kokonaiskustannukset/ hlö/vrk (ilman alv)	41	41	41
— vastaanottokeskusten yksikkökustannus / hlö/vrk (ilman alv)	47	45	44
— alaikäisen kustannus ryhmäkodissa / hlö/vrk (ilman alv)	345	340	340
— alaikäisen kustannus tukiasunnossa / hlö/vrk (ilman alv)	454	260	260
— säilöön otetun kustannus / hlö/vrk	276	250	250
— yksityismajoituksen kustannus / hlö/vrk (ilman alv)	16	15	15

¹⁾ Vastaanoton asiakasmenot (mom. 26.40.01 ja 26.40.21), vastaanoton ostopalvelut (mom. 26.40.01 ja 26.40.21), valtion vastaanottokeskukset ja säilöönottoyksiköt (mom. 26.40.01), vastaanottoraha (mom. 26.40.63).

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Vastaanoton asiakasmenot yhteensä	100 904 000
Lasten edustaminen	150 000
Muut maahantuloon liittyvät menot	4 180 000
Kiintiöpakolaisten maahantuloon liittyvät kustannukset	2 380 000
Yhteensä	107 614 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Helsingin vastaanottokeskuksen toiminnan siirtäminen (siirto momentille 26.40.01)	-873
Pakolaiskiintiön nosto 1 050 henkilön tasoon	380
Vastaanoton menot	-5 500
Tasomuutos	-3 826
Yhteensä	-9 819

2021 talousarvio	107 614 000
2020 talousarvio	117 433 000
2019 tilinpäätös	127 601 000

22. Vapaaehtoinen paluu (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 570 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) vapaaehtoisesta paluusta aiheutuviin kuluihin
- 2) kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011) 31 §:n mukaisten matka- ja muiden avustusten maksamiseen
- 3) vapaaehtoista paluuta tukeviin EU:n rahoittamiin hankkeisiin
- 4) vapaaehtoisen paluun ohjaukseen, suunnitteluun ja neuvontaan enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös paluun avustamiseen liittyvien siirtomenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Vapaaehtoisesta paluusta säädetään ulkomaalaislain 147 a §:ssä. Lain kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta 31 §:n nojalla vapaaehtoisen paluun tukemiseksi voidaan kansainvälistä suojelua hakeneelle kolmannen maan kansalaiselle, tilapäistä suojelua saaneelle ja ihmiskaupan uhrille, jolla ei ole kotikuntalain mukaista kotipaikkaa Suomessa sekä oleskeluluvan ulkomaalaislain 51 §:n nojalla saaneelle, korvata kohtuulliset matka- ja muuttokustannukset kotimaahan tai muuhun maahan, johon hänen pääsynsä on taattu. Tilapäistä suojelua saava tai ihmiskaupan uhri voi olla myös unionin kansalainen tai tähän rinnastettava.

Vapaaehtoisen paluun järjestäminen toteutetaan ostopalveluna.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Matka- ja muut avustukset	1 885
Ostopalvelut	1 685
Yhteensä	3 570

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-460
Yhteensä	-460

2021 talousarvio	3 570 000
2020 talousarvio	4 030 000
2019 tilinpäätös	530 000

63. Vastaanottotoiminnan asiakkaille maksettavat tuet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 28 543 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ulkomaalaiselle kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011) (vastaanottolaki) 19 §:n

ja säilöönottoyksiköstä annetun lain (116/2002) 12 §:n perusteella myönnettävän vastaanottorahan, täydentävän vastaanottorahan, käyttörahan ja toimeentulotuen maksamiseen.

Selvitysosa: Kansainvälistä suojelua hakevalle ja tilapäistä suojelua saavalle sekä ihmiskaupan uhrille, jolla ei ole kotikuntalaissa tarkoitettua kotikuntaa Suomessa, myönnetään vastaanottoraha välttämättömän toimeentulon turvaamiseksi ja itsenäisen selviytymisen edistämiseksi, jos hän on tuen tarpeessa eikä voi saada toimeentuloa muulla tavalla. Jos vastaanottokeskus järjestää täyden ylläpidon, ilman huoltajaa olevalle lapselle myönnetään vastaanottorahan sijasta käyttöraha.

Säilöön otetulle ulkomaalaiselle annetaan käyttörahaa, jos hänellä ei ole käytettävissään omia varoja eikä hän voi saada käyttövaroja muulla tavalla. Säilöön otetulle ulkomaalaiselle voidaan poikkeuksellisesti myöntää täydentävää vastaanottorahaa siten kuin vastaanottolaissa säädetään tai toimeentulotukea siten kuin toimeentulotuesta annetussa laissa (1412/1997) säädetään.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Vastaanottoraha	
— Täysi vastaanottoraha	17 126 000
— Vastaanottoraha	2 481 000
— Lasten vastaanottoraha	5 138 000
Täydentävä vastaanottoraha	2 911 000
Käyttöraha	785 000
Toimeentulotuki	102 000
Yhteensä	28 543 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Toiminnan arvonlisäverollisuus	-300
Tasomuutos	-1 872
Yhteensä	-2 172

2021 talousarvio	28 543 000
2020 talousarvio	30 715 000
2019 tilinpäätös	25 341 762

Pääluokka 27

PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Toimintaympäristön kuvaus

Turvallisuustympäristön kehitys ja siihen vaikuttavat sotilaalliset ja ei-sotilaalliset tekijät ovat vaikeasti ennakoitavia ja heijastusvaikutuksiltaan arvaamattomia. Jo nyt on ennakoitavissa, että COVID-19 -pandemia vaikuttaa laaja-alaisesti valtioiden ja yhteiskuntien toimintaan, talouteen ja turvallisuuteen sekä kansainväliseen järjestelmään myös pidemmällä aikavälillä. Suomeen ei kohdistu tällä hetkellä sotilaallista uhkaa, mutta nopeatkin muutokset Suomen turvallisuustympäristössä ovat mahdollisia.

Suurvaltojen vastakkainasettelu ja kansainvälisen sopimusjärjestelmän heikentyminen lisäävät ennakoimattomuutta. Venäjä on jatkanut sodankäyntikykyänsä vahvistamista, ja sillä on kyky käynnistää nopeasti ja yllätyksellisesti operaatioita, joissa yhdistyy laaja keinovalikoima. Nato, Yhdysvallat ja monet Suomen eurooppalaiset kumppanimaat ovat lisänneet sotilaallista läsnäoloa ja harjoitustoimintaa Itämeren alueella ja laajemmin Euroopassa.

Turvallisuustilanteen ennakkoidaan säilyvän jännitteisenä ja vaikeasti ennakoitavana. Sotilaallinen toiminta Itämeren alueella on aktiivista. Myös arktisen alueen sotilasstrateginen merkitys on lisääntynyt. Kahden- ja monenvälinen puolustusyhteistyö ovat lisääntyneet turvallisuustympäristön muutosten myötä.

Uusien vaikuttamiskeinojen kehitys on vaikeuttanut uhkatilanteiden tunnistamista ja niihin reagoimista. Sotilaallisten kriisien ennakkovaroitus aika on lyhentynyt ja kynnys voimankäyttöön on alentunut. Toimintaympäristö on laajentunut teknologisen kehityksen ja sodankäynnin menetelmien kehittymisen vuoksi käsittämään perinteisten maa-, meri- ja ilmaulottuvuuksien lisäksi avaruus-, kyber- ja informaatioulottuvuudet.

Kokonaisturvallisuus ja Suomen sotilaallinen puolustaminen kytkeytyvät kiinteästi toisiinsa. Kansallinen varautuminen muodostaa perustan myös materiaallisen valmiuden turvaamiselle ja hankinnoille kriisitilanteessa. Korkea maanpuolustustahto, yhteiskunnan sitoutuminen puolustuksen toimintaedellytysten turvaamiseen ja kokonaisturvallisuuden malli ovat tärkeitä myös tulevaisuudessa. Toimintaympäristössä korostuvat muun muassa ennakointi, tiedonvaihto ja eri hallinnonalojen valmius toimia nopeasti kehittyvissä tilanteissa sekä kansallisesti että yhteistyössä kansainvälisten kumppaneiden kanssa.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tärkeimmät osatekijät ovat Suomen laissa hallinnonalalle säädettyt tehtävät sekä hallitusohjelman, valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon sekä puolustusselonteon ja Yhteiskunnan turvallisuusstrategian linjausten ja niissä asetettujen tavoitteiden toteuttaminen.

Valtioneuvoston hyväksymiin valtion taloutta ja toimintapolitiikkaa koskeviin linjauksiin perustuen puolustusministeriön hallinnonalalle asetetaan seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet:

- Suomen etujen mukainen puolustuspolitiikka
- Ennaltaehkäisevä sotilaallinen puolustuskyky
- Turvallinen yhteiskunta
- Kansainvälisen turvallisuuden vahvistaminen.

Yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista arvioidaan puolustusministeriössä itsearviointina hallituksen vuosikertomuksen laatimisesta annetun ohjeistuksen mukaisesti. Arvioinnin perustana on toimintavuoden toteutuma suhteessa pitkän aikavälin tavoitetilään, jossa lähtökohtana on toimintaympäristöön suhteutettu valmius ja torjuntakyky.

Sukupuolten välinen tasa-arvo

Naisten hakeutumista vapaaehtoiseen asepalvelukseen ja sotilastehtäviin edistetään. Puolustusvoimissa toteutetaan määräaikainen kokeilu, jonka aikana varusmiespalvelusta ja naisten vapaaehtoista asepalvelusta suorittavat majoitetaan joukko-osastoissa samoihin majoitustiloihin. Kokeilussa on tavoitteena selvittää yhteismajoituksen vaikutusta sekä ryhmäkiinteyteen että tasa-arvon kokemiseen. Kokeilusta laaditaan raportti kehittämisohjelmaksi.

Puolustushallinto toteuttaa YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 ”Naiset, rauha ja turvallisuus” ja sitä tukevan kansallisen toimintaohjelman periaatteita kaikissa sotilaallisissa kriisinhallintaoperaatioissa. Tasa-arvoisuuden ja yhdenvertaisuuden näkökulmat sisällytetään sotilaalliseen kriisinhallintatoimintaan jo koulutusvaiheessa. Tavoitteena on, että naisten osuus kriisinhallintahenkilöstöstä on vähintään 7 %, ja sukupuolineuvonantajien sekä -yhdyshenkilöiden määrää lisätään. Puolustushallinto on mukana NORDEFCO-yhteistyössä kehittämässä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävää kriisinhallintatoimintaa. Puolustusvoimien sukupuolinäkökulmaan liittyviä tavoitteita ja kehittämistä käsittelevää ohjeistusta uudistetaan huomioiden ulkoministeriön johdolla laadittu, vuosien 2018–2022, päätöslauselman 1325 kansallinen toimintaohjelma.

Puolustusvoimat varmistaa, että sen antamaan asevelvollisten, kantahenkilökunnan ja kriisinhallintahenkilöstön koulukseen valtavirtaistetaan sukupuolinäkökulma. Puolustusvoimien tavoitteena on tältä osin tarkistaa opetussuunnitelmat.

Puolustushallinto osallistuu yleisen asevelvollisuuden kehittämistä ja maanpuolustusvelvollisuuden täyttämistä selvittävän laajapohjaisen parlamentaarisen komitean työhön. Tasa-arvonäkökulma huomioidaan työssä osana yhdenvertaisuutta.

Puolustusministeriön hallinnonalalla on lähtökohtana tasa-arvoinen toimintaympäristö ja yhdenvertaiset toimintatavat kaikkia organisaatioissa työskenteleviä, opis-kelevia ja asepalvelustaan suorittavia kohtaan. Sukupuolten välistä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sitoudutaan edistämään kaikessa päätöksenteossa hallinnonalan erityispiirteiden puitteissa. Asevelvollisten koulutuksessa huomioidaan lisääntyvän maahanmuuton myötä suomen kansalaisuuden saaneet henkilöt ja kaksoiskansalaiset.

Hallinnonalan henkilötyövuosimäärä

Hallinnonalan henkilötyövuosimäärä vähenee n. 630 henkilötyövuodella lähinnä Puolustushallinnon rakennuslaitoksen lakkauttamisesta johtuen.

Kestävä kehitys

Puolustusministeriön hallinnonala jatkaa kestävän kehityksen edistämistä painopisteinä Suomen globaalin vastuun tukeminen, ympäristövastuullisuuden parantaminen sekä valtioneuvoston hiilineutraalius -tavoitteen edistäminen seuraavasti:

— osallistuu sotilaallisiin kriisinhallintaoperaatioihin ja kouluttaa sotilaallisen kriisinhallinnan tehtäviin noin 660 henkilöä, mikä lisää kriisinhallinnan vakautta ja turvallisuutta operaatiokohteissa

— päivittää ympäristöstrategian ja kohdentaa ympäristöriskien hallintaan 4 milj. euroa painopisteenä ampuma- ja harjoitustoiminnan ympäristönsuojelu

— päivittää energia- ja ilmasto-ohjelman huomioiden kansalliset energia- ja ilmastotavoitteet.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
27.10.01	<i>Puolustusvoimien toimintamenot</i> (siirtomääräraha 2 v)		
	— tilausvaltuus	131,7	149,9
27.10.18	<i>Puolustusmateriaalihankinnat</i> (siirtomääräraha 5 v)		
	— tilausvaltuus	58,8	866,1
27.10.19	<i>Monitoimihävittäjien hankinta</i> (siirtomääräraha 5 v)		
	— tilausvaltuus	-	9 400,0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
01. Puolustuspolitiikka ja hallinto	321 604	386 498	584 831	198 333	51
01. Puolustusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	16 012	16 796	16 515	-281	-2
21. Puolustusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	2 875	2 875	2 875	—	0
29. Puolustusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	302 717	366 827	565 441	198 614	54
10. Sotilaallinen maanpuolustus	2 724 874	2 726 540	4 229 681	1 503 141	55
01. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 932 250	1 932 248	1 955 078	22 830	1
18. Puolustusmateriaali-hankinnat (siirtomääräraha 5 v)	790 472	779 440	790 751	11 311	1
19. Monitoimihävittäjien hankinta (siirtomääräraha 5 v)	0	10 000	1 479 000	1 469 000	14690
50. Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	2 152	4 852	4 852	—	0
30. Sotilaallinen kriisinhallinta	58 385	59 669	58 739	-930	-2
20. Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (siirtomääräraha 2 v)	58 380	59 659	58 729	-930	-2
95. Kurssivaihtelut (arvio-määräraha)	5	10	10	—	0
Yhteensä	3 104 862	3 172 707	4 873 251	1 700 544	54
Henkilöstön kokonaismäärä	12 800	12 950	12 320		

01. Puolustuspolitiikka ja hallinto

Selvitysosa: Puolustusministeriö vastaa valtioneuvoston osana ja hallinnonalan ohjaajana puolustuspolitiikan ja puolustusyhteistyön, sotilaallisen maanpuolustuksen, muiden viranomaisien tukemisen, kansainvälisen avun antamisen ja vastaanottamisen ja sotilaallisen kriisinhallinnan ohjauksesta, valmistelusta ja seurannasta sekä kokonaismaanpuolustuksen yhteensovittamisesta.

Toiminnalliset tulostavoitteet

Puolustusministeriölle asetetaan seuraavat, pääluokkaperusteluissa esitettyjä hallinnonalan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita edistävät, alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

- strategisten suorituskykyhankkeiden kokonaisuuden hallinta
- valtioneuvoston puolustusselonteon valmisteleminen sekä ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon laadintaan osallistuminen
- Puolustuskiinteistöjen perustamishankkeen toimeenpano
- monenkeskisen (EU, Nato ja NORDEFCO) ja kahdenvälisen puolustusyhteistyön mahdollisuuksien huomioiminen kaikissa Puolustusvoimien lakisääteisissä tehtävissä sekä puolustusyhteistyön syventäminen erityisesti Yhdysvaltojen ja Ruotsin kanssa
- kansainvälisen avun vastaanottamista sekä antamista koskevien edellytysten varmistaminen
- materiaalipoliittisten linjausten toteuttaminen kehittämisohjelmien ja hankkeiden toimeenpanossa
- yleisen asevelvollisuuden kehittämistä ja maanpuolustusvelvollisuuden täyttämistä selvittävään parlamentaariseen komiteaan osallistuminen
- Suomen kriisinhallinnan politiikan kehittämiseksi asetettavan parlamentaarisen komitean työskentelyyn osallistuminen
- kokonaisturvallisuuden yhteensovittaminen yhteiskunnan turvallisuusstrategian periaatteiden mukaisesti.

01. Puolustusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 16 515 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) räjähtävän materiaalin turvallisuuteen keskittyvän järjestön (Munitions Safety Information Analysis Center) ja Euroopan puolustusviraston sekä muiden kansainvälisten yhteisöjen jäsenmaksujen ja maksuosuuksien maksamiseen
- 2) Turvallisuuskomitean sihteeristön menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta käytetään kansainvälisiin jäsenmaksuihin arviolta 870 000 euroa ja tutkimus- ja selvitystoimintaan 1 010 000 euroa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	14 735	16 842	16 685
Bruttotulot	75	46	170
Nettomenot	14 660	16 796	16 515

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 051		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 403		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kiinteistöjen omistuksen valvonta	-520
Ministereiden, heidän valtiosihteeriensä ja erityisavustajiensa palkkaukset	-47
Siirto momentille 24.01.01	-32
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (pyöritysero)	-1
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-46
Palkkausten tarkistukset	365
Yhteensä	-281

2021 talousarvio	16 515 000
2020 IV lisätalousarvio	-20 000
2020 talousarvio	16 796 000
2019 tilinpäätös	16 012 000

21. Puolustusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 875 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää puolustusministeriön hallinnonalan tuottavuutta edistävien investointien, tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palveluiden hankkimiseen samoin kuin tuottavuushankkeiden toimeenpanoon.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää hankkeisiin, joilla tuetaan hallinnonalan vi-rastojen ja laitosten tuottavuuden paranemista.

2021 talousarvio	2 875 000
2020 talousarvio	2 875 000
2019 tilinpäätös	2 875 000

29. Puolustusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 565 441 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Monitoimihävittäjien hankinta	218 640
Puolustushallinnon rakennuslaitoksen lakkauttaminen	-24 230
Tasomuutos	4 204
Yhteensä	198 614

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	565 441 000
2020 talousarvio	366 827 000
2019 tilinpäätös	302 716 506

10. Sotilaallinen maanpuolustus

Selvitysosa: Suomen sotilaallinen puolustuskyky on kokonaisuus, jota kehitetään pitkäjänteisesti. Puolustuskyky muodostuu puolustusjärjestelmän sotilaallisista suorituskyvyistä sekä kansallisesta viranomaisyhteistyöstä ja kansainvälisestä puolustusyhteistyöstä. Suomen puolustuskyky perustuu yleiseen asevelvollisuuteen, koulutettuun reserviin, koko maan puolustamiseen ja korkeaan maanpuolustustahtoon. Suomi pitää huolen puolustuksen riittävästä resursoinnista. Resursoinnissa noudatetaan valtioneuvoston puolustusselontekoa vuodelta 2017.

Suomen puolustaminen edellyttää toimintaympäristöön suhteutettua maa-, meri- ja ilmapuolustuksen sekä niitä tukevien yhteisten suorituskykyjen muodostamaa kokonaisuutta. Tavoitteena on vahvistaa puolustuksen ennaltaehkäisykykyä. Puolustuksen ylläpidon ja kehittämisen painopisteet ovat kaikkien puolustushaarojen valmiuden kehittäminen, käytöstä poistuvien suorituskykyjen korvaaminen sekä tiedustelu, kyberpuolustus ja kaukovaikuttaminen. Hallitusohjelman mukaan poistuvat meri- ja ilmavoimien suorituskyvyt korvataan täysimääräisesti (HX-hanke ja Lai-vue 2020). Hankintasopimus Hornet-kaluston suorituskyvyn korvaamisesta solmitaan vuonna 2021.

Hallinnonalan vaikuttavuuden ja Puolustusvoimien toiminnallisen tuloksellisuuden tärkein mittari on Puolustusvoimien kyky toteuttaa lakisääteiset tehtävänsä. Sen perustana on tuotettu normaaliolojen ja poikkeusolojen suorituskyky (tuotokset ja laadunhallinta), tarkoituksenmukainen organisaatio ja toimintamalli (toiminnallinen tehokkuus) sekä vaatimukset täyttävä henkilöstöjärjestelmä (henkisten voimavarojen hallinta).

Tuotokset ja laadunhallinta

Puolustusvoimien tärkeimmät tuotokset ovat suorituskykyiset joukot ja järjestelmät, joilla toteutetaan lakiin perustuvia tehtäviä. Puolustusvoimille asetetut tuotosten ja laadunhallinnan tulostavoitteet:

- Ennaltaehkäisevä kyky ja valmius toteuttaa sotilaallisen maanpuolustuksen tehtävät on ylläpidetty.
- Ennakkovaroituskkyä on ylläpidetty ylimmän johdon turvallisuuspoliittisen ja sotilaallisen päätöksenteon tueksi.
- Alueellista koskemattomuutta on valvottu.
- Alueloukkauksiin on reagoitu tilanteen vaatimalla tavalla.
- Alueellinen koskemattomuus on turvattu.
- Joukkojen ja järjestelmien ylläpidon vaatimusten mukainen joukkotuotanto on toteutettu.

— Pyydetty virka-aputehtävät on toteutettu.

— Uusien sotilaallisen kriisinhallintaoperaatioiden edellyttämät joukot on koulutettu ja varustettu.

Suorituskykyvaatimukset täyttävät, tuotetut sodan ajan joukot arvioidaan Puolustusvoimien sisäisessä prosessissa. Käytettävyyden, materiaalin kunnossapidon ja ampumatarvikkeiden sekä keskeisten hankkeiden kokonaiskuva käydään vuosittain läpi osana talousarvion toimeenpanoa ja tulosoajasta.

Tuotosten ja laadunhallinnan tunnuslukuja/seurantakohteita

Tuotokset	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
Koulutetut varusmiehet (lkm)	20 040 ¹⁾	20 300	20 600
Varusmiesten sotaharjoitusperusteiset maastovuorokaudet (lkm)	31+4 ²⁾	30	30
Kertausharjoituksissa koulutetut reserviläiset (lkm)	17 411 ³⁾	19 000	19 300
Kertausharjoituskoulutetut reserviläiset/ sodan ajan joukkoihin sijoitetut (%)	6,2	6,8	6,9
HN-lentotunnit (lkm)	8 777	8 800	8 800
NH90-lentotunnit (lkm)	1 624	1 850	1 850
Alusvuorokaudet (lkm)	1 370	1 300	1 200

¹⁾ Sisältää myös vapaaehtoisten naisten määrän (859 v. 2019).

²⁾ Sisältää myös muut kuin sotaharjoitusperusteiset maastovuorokaudet.

³⁾ Tavoitteena on kouluttaa vähintään 18 000 reserviläistä. Puolustusvoimien tulosityksiköt voivat kouluttaa omiin tarpeisiinsa perustuen enemmän reserviläisiä ottaen huomioon käytössä olevien resurssien riittävyys.

Laadunhallinta	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
Kouluttajien määrä/koulutusjoukkue (lkm)	2,5	2,5	2,5
Koulutuksen laatu ("armeija-aika" 1—5, varusmiesten loppukysely)	4,2	4,2	4,2
Reservin koulutuksen laatu (yleisarvosana 1—5, reserviläiskysely)	4,1	4,0	4,0

Toiminnallinen tehokkuus

Toiminnallisen tehokkuuden tärkein mittari on tarkoituksenmukainen organisaatio ja toimintamalli siten, että sodan ajan suorituskyky (sodan ajan joukot) kyetään tuottamaan mahdollisimman kustannustehokkaasti asetetuista suorituskykyvaatimuksista tinkimättä. Puolustusvoimille asetetut toiminnallisen tehokkuuden tulostavoitteet:

— puolustusmateriaalin hankintaprosessin tehostaminen (suunnittelu, toteutus ja seuranta)

— kumppanuudet, joilla tavoitellaan palvelujen ja valmiuden varmistamista kaikissa oloissa kustannustehokkaasti

— puolustusyhteistyön syventäminen suorituskykyjen ylläpidossa ja rakentamisessa, tilanneku-
van muodostamisessa sekä kansainvälisen avun antamiseksi ja vastaanottamiseksi

— digitalisaation mahdollisuuksien kartoittaminen ja hyödyntäminen sekä digitaalisen turvallisuuden kehittäminen sisältäen hallinnon toimintojen automatisoinnin ja sähköistämisen sekä automatisaation ja robotiikan hyödyntämisen sotilaallisessa maanpuolustuksessa.

Toiminnallisen tehokkuuden tunnuslukuja/seurantakohteita

Toiminnallinen tehokkuus	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
Taloudellisuus			
Varusmiespäivän hinta (euroa)	45	44	45
Reserviläispäivän hinta (euroa)	153	174	172
Henkilötyövuoden hinta (euroa)	56 963	57 954	59 722
Tuottavuus			
Koulutetut varusmiehet/varusmiespalvelukseen tulleet (%)	84	85	85
Pääesikunnan ja puolustushaarojen ja aluetoimistojen esikuntien henkilötyövuosimäärä/Puolustusvoimien henkilötyövuosimäärä yhteensä (%)	12	12	13
Kannattavuus			
Maksuperustelain mukaisen maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus-% on vähintään	104	105	105

Henkisten voimavarojen hallinta

Henkilöstöjärjestelmän kehittämisessä keskitytään ydintoimintaan ja tavoitellaan kustannussäästöjä. Puolustusvoimille asetetut henkisten voimavarojen hallinnan tulostavoitteet:

Puolustusvoimien henkilöstö

— Henkilöstövoimavaroja keskitetään ydintoimintoihin: toimintavalmiuden ylläpitämiseen, asevelvollisten kouluttamiseen, uusien suorituskykyjen ylläpidon ja kehittämisen tehtäviin

— Henkilöstöjärjestelmän kehittämisessä huomioidaan valmiuden ja kansainvälisen yhteistyöminnan ja kriisinhallinnan asettamat vaatimukset.

Asevelvollisuus

— Sodan ajan joukkojen vahvuutta ylläpidetään 280 000:ssa

— Varusmiespalveluksen kehittämistä jatketaan Koulutus 2020 -ohjelman mukaisesti

— Maanpuolustustahtoa tuetaan asevelvollisten laadukkaalla koulutuksella, kansalaisille suunnattavilla yleisötapahtumilla sekä vahvistamalla sisäistä ja ulkoista viestintää.

Vapaaehtoinen maanpuolustustyö

— Vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus toteutetaan uuden lainsäädännön ja toimintamallin mukaisesti.

Henkisten voimavarojen hallinnan tunnuslukuja/seurantakohteita

Henkisten voimavarojen hallinta	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
Puolustusvoimien tehtäväkoonpano			
pl. sopimussotilaat	12 290	12 314	12 354
Henkilötyövuosimäärä (htv) ml. sopimussotilaat (mom. 27.10.01)	11 971	11 958	12 108
Sairauspoissaolot (työpäivää/henkilötyövuosi)	6,7	alle 8,0	alle 8,0
Kokonaistyötyytyväisyys (työilmapiiri, 1—5)	4,2	4,1	4,1

Sotilaallisen maanpuolustuksen menot (pl. alv)

	2019 toteutuma milj. euroa		2020 ennakoitu milj. euroa		2021 arvio milj. euroa	
		%		%		%
Materiaalisen valmiuden menot (pl. HX ja Laivue 2020)	850	36,2	1 002	40,1	974	38,3
— Puolustusmateriaalihankinnat (pl. HX ja Laivue 2020)	422		563		581	
— Toimintamenorahoituksella tapahtuva joukkojen varustaminen (pl. palkat)	50		32		15	
— Materiaalin kunnossapito (pl. palkat)	378		407		378	
Kiinteät henkilöstömenot	681	29,0	701	28,0	712	28,0
Kiinteistömenot	267	11,4	265	10,6	269	10,6
Muut sotilaallisen maanpuolustuksen menot	550	23,4	533	21,3	586	23,1
Yhteensä (pl. HX ja Laivue 2020)	2 348	100	2 501	100	2 541	100
Monitoimihävittäjien hankinta (HX)			20		1 480	
Laivue 2020 -hankinta	123		206		209	
Yhteensä	2 471		2 727		4 230	

01. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 955 078 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) ulkomaalaisille oppilaille annettavasta sotilaskoulutuksesta ja Puolustusvoimien joukkojen kansainvälisestä harjoitustoiminnasta ja sen valmisteluista sekä muusta Puolustusvoimien kansainvälisestä yhteistoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) enintään 1 200 000 euroa palvelussuhdeasuntojen vuokraosuuksien maksamiseen Puolustusvoimien toiminnallisiin tarpeisiin perustuen tai puolustusministeriön määräämäksi siirtymäajaksi puolustushallinnon rakennemuutoksen henkilöstöjärjestelyihin liittyvistä syistä tai muihin puolustushallinnon vastaaviin tarpeisiin perustuen
- 3) enintään 155 000 euroa sotainvalideille ja sotaveteraaneille, maanpuolustustyölle, partiolais-toimintaan sekä merkittävälle urheilu- ja muille vastaaville tapahtumille suoritettavan liiketaloudellisin perustein hinnoitellun maksullisen toiminnan hintojen alentamiseen

- 4) Puolustusvoimien toimintaan liittyvien kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin ja monikansallisten yhteishankintajärjestelyjen kuluosuuksiin
- 5) Vapaudenristin Ritarikunnan menoihin
- 6) kotimaisen puolustusteollisuuden vientiedellytysten ja kansainvälistymisen tukemiseen liittyvien menojen maksamiseen
- 7) Ilmavoimien tukikohtien kehittämisestä aiheutuviin menoihin
- 8) Puolustusvoimien tarpeita vastaavaan museotoimintaan liittyvien menojen maksamiseen
- 9) vapaaehtoisen asepalveluksen kutsuntaterveystarkastuksista aiheutuviin menoihin.

Valtuus

1) Vuonna 2021 saa tehdä Puolustusvoimien toiminnan edellyttämiä materiaalin ja palvelujen hankintaan liittyviä pitkäaikaisia sopimuksia siten, että niistä saa aiheutua valtion talousarvion voimaantulopäivän valuuttakurssitasolla valtiolle menoja vuosina 2021—2025 enintään 149 946 000 euroa (Vuoden 2021 toimintamenojen tilausvaltuus).

2) Vuonna 2021 saa tehdä sopimuksia aiemmin hyväksytyjen tilausvaltuuksien käyttämättä olevaa määrää vastaavasti kunkin valtuuden kokonaismäärän puitteissa.

3) Aiemmin hyväksytyistä tilausvaltuuksista saa aiheutua valtiolle menoja valtuuksissa olevista vuosittaisista enimmäismääristä poiketen, mutta pysyen kuitenkin kunkin valtuuden kokonaismäärän puitteissa.

Uusiin tilausvaltuuksiin sisältyvien tavaroiden ja palvelujen hintojen tarkistuksista aiheutuvien lisämenojen maksamiseen käytetään Puolustusvoimien toimintamenoihin vuosittain myönnettäviä määrärahoja.

Tilausvaltuuksien maksatusmäärärahat sekä niihin liittyvät indeksien ja valuuttakurssien noususta aiheutuvat lisätarpeet tai alenemisesta syntyvät vähennykset budjetoidaan talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluviksi maksuperusteisina.

Selvitysosa: Momentin bruttomenojen 1 990,5 milj. euroa arvioidaan jakautuvan seuraavasti: palkkausmenot 816,0 milj. euroa, materiaalin kunnossapidon ja joukkojen varustamisen menot (pl. palkat) 392,7 milj. euroa, kiinteistömenot 268,5 milj. euroa, asevelvollisten koulutuksen ja ylläpitohuollon menot (pl. palkat) 149,5 milj. euroa sekä muut toimintamenot 363,8 milj. euroa.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2021	2022	2023	2024	2025—	Yhteensä vuodesta 2021 lähtien
Vanhat tilausvaltuudet						
Vuoden 2016 toimintamenojen tilausvaltuus	5 600					5 600
Vuoden 2017 toimintamenojen tilausvaltuus	8 754					8 754
Vuoden 2018 toimintamenojen tilausvaltuus	1 500	4 800				6 300
Vuoden 2019 toimintamenojen tilausvaltuus	34 899	8 250				43 149
Vuoden 2020 toimintamenojen tilausvaltuus	90 965	19 645	10 773	10 241		131 624
Vanhat tilausvaltuudet yhteensä	141 718	32 695	10 773	10 241		195 427

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2021	2022	2023	2024	2025—	Yhteensä vuodesta 2021 lähtien
Uusi tilausvaltuus						
Vuoden 2021 toimintamenojen tilausvaltuus	13 412	99 654	23 360	9 015	4 505	149 946
Uusi tilausvaltuus yhteensä	13 412	99 654	23 360	9 015	4 505	149 946
Valtuudet yhteensä	155 130	132 349	34 133	19 256	4 505	345 373

Momentilta palkattavan henkilöstön määrä kasvaa noin 80 henkilötyövuodella vuoteen 2020 verrattuna lähinnä hallitusohjelman mukaisesta henkilöstölisäyksestä ja sopimussotilaiden määrän muutoksesta johtuen.

Vuoden 2021 toimintamenojen tilausvaltuudella turvataan käytettävyystavotteiden edellyttämät järjestelmien huolto- ja ylläpitosopimukset, pitkän toimitusajan varaosahankinnat sekä tarvittavat muut palvelut vuosille 2021—2025.

Sekä aiemmin hyväksytyt tilausvaltuudet että uusi tilausvaltuus kaikkine taloudellisine seurannaisvaikutuksineen toteutetaan puolustusministeriön hallinnonalalle vahvistettujen valtiontalouden kehysten puitteissa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	1 953 983	1 962 224	1 990 459
Bruttotulot	30 229	29 976	35 381
Nettomenot	1 923 754	1 932 248	1 955 078
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	228 885		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	237 381		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	2 130	2 240	2 190
— muut tuotot	14 943	15 364	15 284
Tuotot yhteensä	17 073	17 604	17 474

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	16 197	16 390	16 370
— osuus yhteiskustannuksista	253	301	306
Kustannukset yhteensä	16 450	16 691	16 676
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	623	913	798
Kustannusvastaavuus, %	104	105	105
Hintatuki	155	155	155
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen	778	1 068	953

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Henkilö- ja tehtävämäärän lisääminen (HO 2019)	2 000
Kertausharjoitusten lisääminen (HO 2019)	300
Kiinteistöomistuksen valvonta (1 htv)	80
Kustannustasotarkistus (2019)	-5 862
Kustannustasotarkistus (2021)	16 585
Monitoimihävittäjien hankinnan valmistelu (siirto momentilta 27.10.19)	1 000
Määräaikainen henkilöstö (Elvytys)	2 500
PHRAKL:n TUVE-hanke ja asianhallintajärjestelmä	-2 000
Siirto momentille 27.10.18	-9 282
Sopimussotilaat	1 900
Sopimussotilaat (Elvytys)	2 500
Sotilastiedustelulaki	2 300
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (pyöritysero)	1
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-4 818
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	-10 660
Palkkausten tarkistukset	26 286
Yhteensä	22 830

2021 talousarvio	1 955 078 000
2020 IV lisätalousarvio	31 004 000
2020 I lisätalousarvio	600 000
2020 talousarvio	1 932 248 000
2019 tilinpäätös	1 932 250 000

18. Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 5 v)

Momentille myönnetään 790 751 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) puolustusmateriaalin hankkimisesta ja Puolustusvoimien turvallisuushankinnoista aiheutuvien menojen maksamiseen sekä hankittujen järjestelmien testaukseen ja käyttökoulutukseen

2) puolustusmateriaalihankintoihin ja Puolustusvoimien turvallisuushankintoihin välittömästi liittyvään tutkimus- ja kehittämistoimintaan

3) puolustusmateriaalin sodan ajan välttämättömän varastotarpeen mukaisten varaosien ja vaihtolaitteiden hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Muihin puolustusmateriaalihankintoihin kuin tilausvaltuuksista aiheutuvien menojen tai niihin liittyvistä indeksi- ja valuuttakurssimuutoksista aiheutuvien menojen maksamiseen määrärahaa saa käyttää enintään 242 436 000 euroa.

Valtuus

1) Vuonna 2021 saa tehdä sotilaallisen maanpuolustuksen suorituskvyn parantamiseksi Puolustusvoimien materiaalliseen kehittämiseen liittyen uusia sopimuksia siten, että niistä saa aiheutua talousarvion voimaantulopäivän valuuttakurssitasolla valtiolle menoja vuosina 2021—2028 enintään 866 115 000 euroa (Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen -tilausvaltuus, PVKEH 2021).

PVKEH 2021 -tilausvaltuuden enimmäismäärän mukaiset suoritukset voidaan sitoa alaa kuvaavaan hintakehitykseen vuoden 2021 ensimmäisestä vuosineljänneksestä alkaen.

2) Vuonna 2021 saa tehdä sopimuksia aiemmin hyväksytyjen tilausvaltuuksien käyttämättä olevaa määrää vastaavasti kunkin valtuuden kokonaismäärän puitteissa.

3) Aiemmin hyväksytyistä tilausvaltuuksista saa aiheutua valtiolle menoja valtuuksissa olevista vuosittaisista enimmäismääristä poiketen, mutta pysyen kuitenkin kunkin valtuuden kokonaismäärän puitteissa.

Tilausvaltuuksien maksatusmäärärahat ja niihin liittyvät indeksien noususta aiheutuvat lisätarpeet tai alenemisesta syntyvät vähennykset budjetoidaan talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluviksi maksuperusteisena.

Selvitysosa:

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2021	2022	2023	2024	2025—	Yhteensä vuodesta 2021 lähtien
Vanhat tilausvaltuudet						
Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2017) -tilausvaltuus	27 299	25 772	20 587	20 087	32 684	126 429
Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2018) -tilausvaltuus	288 276	241 028	236 060	187 410	106 868	1 059 642
Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2019) -tilausvaltuus	18 795	3 550				22 345

**Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot
(1 000 euroa)**

	2021	2022	2023	2024	2025—	Yhteensä vuodesta 2021 lähtien
Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2020) -tilausvaltuus	30 920	15 700	1 000	1 000		48 620
Vanhhat tilausvaltuudet yhteensä	365 290	286 050	257 647	208 497	139 552	1 257 036
Uusi tilausvaltuus						
Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2021) -tilausvaltuus	171 442	209 626	200 291	176 456	108 300	866 115
Uusi tilausvaltuus yhteensä	171 442	209 626	200 291	176 456	108 300	866 115
Valtuudet yhteensä	536 732	495 676	457 938	384 953	247 852	2 123 151

Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen perustuu seuraaviin Puolustusvoimien kehittämisohjelmiin sekä niissä rakennettaviin suorituskykyihin:

Kehittämishjelma / Suorituskyky / Tavoite
Puolustusvoimien johtamisen kehittämisohjelma

Kehitetään ja ylläpidetään puolustusvoimien yhteinen suorituskykyjen käyttöä tukeva johtamisjärjestelmä. Tuetaan yhteisoperaatioiden johtamista ylläpitämällä ja kehittämällä ennakkovarointuskykyä, toimintaympäristötietoisuutta, valvonta- ja maailtilannekuvaa, yhteistä tilannetietoisuutta sekä varmennettuja operatiivisia tietoteknisiä palveluita. Hyödynnetään viranomaisten yhteisiä johtamisjärjestelmiä ja arjen ratkaisuja taistelunjohtojärjestelmän tukena.

— korvataan puolustushaarojen itsenäisiä järjestelmiä ja sovelluksia yhteisellä johtamisjärjestelmällä

— luodaan edellytyksiä operaatioiden johtamiselle muuttamalla ja uusimalla teknisiä rakenteita ja palveluita

— kehitetään integroidun tiedustelun, valvonnan ja johtamisen tiedonsiirtoa ja tietoteknisen alustan liityntäkykyä

— uudistetaan tietohallintoa, toteutetaan tietotekninen integraatio, lisätään hallinnollisissa tietopalveluissa valtionhallinnon keskinäistä yhteistoimintaa ja muita kumppanuusratkaisuja sekä siirretään henkilöstövoimavaroja hallinnollisista tietopalveluista operatiiviseen tietojenkäsittelyympäristöön

— laajennetaan toiminnanohjausjärjestelmien hyödyntämistä tavoitteena toimintavarmuuden ja kustannustehokkuuden lisääminen

— jatketaan puolustusvoimien 2020-luvun tarpeita vastaavan puolustushaarojen yhteisen tiedustelu-, valvonta- ja johtamisjärjestelmän arkkitehtuurin luomista, jolla mahdollistetaan sähköinen, kansainvälinen tieto- ja tilannekuvavaihto

— kehitetään kyberpuolustuksen suorituskykyä.

Puolustusvoimien tiedustelun, valvonnan ja maalittamistuen kehittämisohjelma

Ylläpidetään ja kehitetään päätöksenteon ja yhteisoperaatioiden johtamisen tukena tarvittavaa ennakkovaroituskykyä, toimintaympäristötietoisuutta sekä valvonta- ja maalitilannekuvaa.

- ylläpidetään ja kehitetään tiedonhankinta- ja analysointikykyä
- ylläpidetään ilmavalvonnan kauko- ja keskivalvontaa
- ylläpidetään ja kehitetään ilmasta tapahtuvaa tiedustelu- ja valvontakykyä
- ylläpidetään tiedustelun tietojärjestelmää
- kehitetään puolustusvoimien yhteisen maalitilannekuvan luomista
- kehitetään sotilastiedustelun kykyä tukea tulenkäyttöä ja vaikuttamista
- kehitetään elektronisen tiedustelun ja tietoverkkotiedustelun suorituskykyä.

Puolustusvoimien taistelujärjestelmän yhteisten suorituskykyjen kehittämisohjelma

Kehitetään ja ylläpidetään suorituskykyjä, joilla vaikutetaan operatiivisesti merkittäviin kohteisiin. Kehitetään ja ylläpidetään suojaamisen ja yhteisen suojan kokonaisuuksia.

- hankitaan kaukovaikuttamisen ampumatarvikkeita
- jatketaan puolustusvoimien erikoisjoukkojen ja helikopterijärjestelmän kehittämistä
- jatketaan korvaavan meritorjuntaohjuksen hankintoja
- hankitaan korvaavaa turvallisuusvalvontatekniikkaa
- hankitaan valmiusrakentamisen materiaaleja
- kehitetään informaatiopuolustusta.

Puolustusvoimien logistiikan kehittämisohjelma

Kehitetään ja ylläpidetään puolustusvoimien yhteinen logistinen järjestelmä, joka luo kaikissa valmiustiloissa ja toimintaympäristöissä edellytykset puolustusjärjestelmän suorituskykyjen kehittämiseksi, käytölle ja operaatioiden nopealle toimeenpanolle, ylläpitämiselle ja taistelukyvyyn palauttamiselle. Logistiikkajärjestelmän suorituskykyjen kehittäminen jakautuu logistiikka- ja huoltojoukkojen kehittämiseen sekä kaikille yhteisen materiaalin hankintaan.

- jatketaan logistiikan joukkojen varustamista ja aloitetaan aselajijoukkojen huollon varustaminen
- kehitetään ja ylläpidetään ilmakuljetuskykyä
- jatketaan materiaalihankintoja täydennys-, kuljetus- ja kunnossapitojärjestelmän puutteiden korvaamiseksi
- jatketaan ampumatarvikkeiden ja varaosien hankintoja
- hankitaan taisteluasujärjestelmiä sekä henkilöballistisia suojavaarusteita
- hankitaan kuorma-auto- ja kenttämuonituskalustoa.

Maapuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelma

Maapuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelman päämääränä on ylläpitää maavoimien tehtäviä ja uhkaa vastaava suorituskky. Kehittämisohjelmalla luodaan perusta korkealle toimintavalmiudelle ja nopealle reagointikyvyille vastaamaan määritettyjä suorituskky- ja kyvykkyysvaatimuksia.

- ylläpidetään ja kehitetään maavoimien liikkuvuutta ja kohtaamistaistelukykyä
- ylläpidetään tulenkäyttöjärjestelmää mukaan lukien raskas raketinheittimistö
- kehitetään joukkojen torjuntakykyä ja paikallispuolustusta
- kehitetään tähystyksen, valvonnan ja tiedustelun suorituskkyjä
- kehitetään panssarintorjuntakykyä, kranaatinheitinkomppanioiden johtamista sekä taistelijan vaikuttamiskykyä
- ylläpidetään pioneeri- ja suojeluvälineitä.

Meripuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelma

Kehitetään meriyhteyksien turvaamiskykyä, miinantorjunta- ja vaikuttamiskykyä ja rannikkojoukkojen liikkuvuutta.

- ylläpidetään taistelualuskaluston suorituskkyä uudishankkeilla ja peruskorjauksin
- ylläpidetään ja kehitetään vaikuttamisen, miinoittamisen sekä raivaamisen suorituskkyjä
- ylläpidetään rannikkojoukkojen liikkuvuutta ja tulivoimaa
- kehitetään vedenalaista vaikuttamiskykyä
- toimeenpannaan Laivue 2020 -hankintaa.

Ilmapuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelma

Ylläpidetään ilmatorjunnan sekä Hornet-järjestelmän suorituskkyä.

- jatketaan Hornet-torjuntahävittäjien elinjaksopäivitystä (MLU2) sekä hankitaan hävittäjäkalustojen elinkaaren turvaavia kriittisiä koneiden sekä moottoreiden vaihtolaitteita ja osia
- jatketaan ilmasta maahan -suorituskvyn kehittämistä
- kehitetään taistelutukikohtia
- jatketaan poistuvan alkeislentokoulutuskaluston korvaamista
- kehitetään ilmatorjunnan suorituskkyjä
- korvataan ilmatorjunnan poistuvia suorituskkyjä.

Puolustusvoimien joukkotuotantojärjestelmän kehittämisohjelma

Rakennetaan ja ylläpidetään joukkorakenteen mukaiset suorituskkyiset joukot ja niiden tarvitsema henkilöstö sekä luodaan edellytykset joukkojen perustamiselle.

- kehitetään ja ylläpidetään henkilöstörakennetta sekä tehtäväkoonpanoja

— jatketaan oppimisympäristöjen sekä virtuaalisten koulutusympäristöjen kehittämistä ja ylläpitoa

— kehitetään joukkojen harjoitustoimintaa.

Puolustusvoimien toiminnanohjausjärjestelmän kehittämisohjelma

Kehitetään kattavia ohjausmenettelyjä ja yhtenäisiä periaatteita, joilla pyritään edistämään kokonaisuuksien hallintaa, läpileikkaavuutta, tuloksellisuuden varmistamista sekä tuottavuutta ja kustannustehokkuutta päätöksenteossa ja päätösten toimeenpanossa.

— kehitetään tiedonhallinta- ja toiminnanohjausjärjestelmiä sekä arkistointia

— tuotetaan tutkimustietoa ensisijaisesti puolustusvoimien strategisen suunnittelun tarpeisiin.

Määrärahasta arvioidaan vuonna 2021 käytettävän 536 732 000 euroa tilausvaltuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen, 11 583 000 euroa tilausvaltuuksiin liittyvistä indeksi- ja valuuttakurssimuutoksista aiheutuvien menojen maksamiseen sekä 242 436 000 euroa muihin puolustusmateriaalihankintoihin.

Sekä aiemmin hyväksytyt tilausvaltuudet että uusi PVKEH2021 -tilausvaltuus kaikkine taloudellisine seurannaisvaikutuksineen toteutetaan puolustusministeriön hallinnonalalle vahvistettujen valtiontalouden kehysten puitteissa.

PVKEH 2021 -tilausvaltuuteen sisältyviä kehittämisohjelmien suurimpia hankkeita

Puolustusvoimien logistiikan kehittämisohjelmassa hankitaan koulutus- ja valmiusampumatarvikkeita. Ilmapuolustuksen kehittämisohjelmassa ylläpidetään Hornet-kaluston suorituskykyä. Puolustusvoimien johtamisen kehittämisohjelmassa hankitaan maapuolustuksen johtamisjärjestelmiä. Puolustusvoimien toiminnanohjausjärjestelmän tietojärjestelmiä uusitaan elinkaaren päättyessä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

JURMO-luokan veneiden korjaus	-2 000
Kustannustasotarkistus (2019)	-272
Kustannustasotarkistus (2021)	11 855
Laivue 2020	3 646
Monitoimihävittäjien hankinta	-10 000
Sanomaverkon tuotteistuksen aikaistaminen (elvytys)	-1 200
Siirto momentilta 27.10.01	9 282
Yhteensä	11 311

2021 talousarvio	790 751 000
2020 IV lisätalousarvio	-747 000
2020 talousarvio	779 440 000
2019 tilinpäätös	790 472 000

19. Monitoimihävittäjien hankinta (siirtomääräraha 5 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 479 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) monitoimihävittäjien, aseiden, ampumatarvikkeiden ja muiden järjestelmien hankintaan sekä niiden testaukseen, käyttöönottoon ja koulutukseen
- 2) palvelujen ostoihin, hallintomenoihin ja käyttöönottovaiheen ylläpitoon
- 3) varaosien ja vaihtolaitteiden hankintaan
- 4) hankintaan välittömästi liittyvään tutkimus- ja kehittämistoimintaan sekä auditointeihin
- 5) tilojen ja sotilasalueiden suunnitteluun, rakentamiseen ja tilapäisiin vuokrakustannuksiin
- 6) tietosuoja- ja turvarakentamiseen sekä muihin turvallisuushankintoihin
- 7) enintään vuosittain 50 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen
- 8) indeksi- ja valuuttakurssimenoihin.

Käyttösuunnitelma (euroa)

01.	Monitoimihävittäjien hankinta 2021 -tilausvaltuuden (HX 2021) käytöstä aiheutuvat menot	900 000 000
02.	Monitoimihävittäjien hankinnan muu rahoitus (enintään)	579 000 000
03.	Indeksimenot	-
04.	Valuuttakurssimenot	-
Yhteensä		1 479 000 000

Määrärahaa käytetään hankintasopimuksen mukaisiin ennakko- ja etappimaksuihin.

Momentille nettobudjetoidaan maksuperusteisena hankintaan välittömästi liittyvät tulot ja hankinnasta maksettujen ennakoiden viivästysajan korot. Monitoimihävittäjien hankinnasta kertyviä satunnaisia tuloja saa käyttää aseiden, ampumatarvikkeiden ja varaosien hankintaan.

Valtuus

Monitoimihävittäjien hankintaa koskevia ja niihin välittömästi liittyviä sopimuksia saa tehdä siten, että niistä vuosina 2021—2031 valtiolle aiheutuvat menot saavat olla lopullisen tarjouspyynnön lähettämisaikajohdan hintatasolla enintään 9 400 000 000 euroa lisättynä valuutta- ja kustannustasomuutoksilla, jotka aiheutuvat hankintasopimuksen mukaisista sidonnaisuuksista (Monitoimihävittäjien hankinta -tilausvaltuus, HX 2021).

Tilausvaltuuden maksatusmäärärahat ja niihin liittyvät indeksien noususta aiheutuvat lisätarpeet tai alenemisesta syntyvät vähennykset budjetoidaan talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluvaksi maksuperusteisena.

Selvitysosa: Monitoimihävittäjillä korvataan Hornet-hävittäjäkaluston suorituskyky.

**Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot
(1 000 euroa)**

	2021	2022	2023	2024	2025—	Yhteensä vuodesta 2021 lähtien
Monitoimihävittäjien hankinta 2021 -tilausvaltuus (HX 2021)	900 000	1 500 000	1 500 000	1 000 000	4 500 000	9 400 000
Menot yhteensä	900 000	1 500 000	1 500 000	1 000 000	4 500 000	9 400 000

Monitoimihävittäjien hankinta perustuu Puolustusvoimien ilmapuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelmaan sekä siinä rakennettaviin suorituskykyihin:

Suorituskyky / Tavoite

Monitoimihävittäjien suorituskyky on keskeinen osa Suomen puolustusjärjestelmää ja se integroidaan osaksi puolustusvoimien valvonta- ja johtamisjärjestelmää.

- ylläpidetään ilmapuolustuksen suorituskyky 2060-luvun alkuun asti
- vastataan toimintaympäristön kehitykseen sen asettamien vaatimusten mukaisesti
- tuetaan koko puolustusjärjestelmää tiedustelu-, valvonta- ja maalinosoituskyvyillä sekä reaaliaikaisella tiedonkäsittely ja -siirtokyvillä
- hankitaan lentokoneet, lentokoneen moottorit ml. varamoottorit, alkukäytön vaatima varaosapaketti ja varaosalaitteet, henkilöstön koulutusta ja teknillistä tukea koneen käyttöönottoon ja operoinnin aloittamiseen, simulaattorijärjestelmät sekä muita pienempiä hankintakokonaisuuksia
- hankitaan ilmasta ilmaan, ilmasta maahan ja ilmasta merenpintaan aseita operatiivisen valmiuden aloittamiseen tarvittava määrä
- hankitaan ostajan hankintavollisuuden kuuluvia järjestelmiä mm. radiojärjestelmän salaustaitteita tai datalinkkijärjestelmän osia
- suunnitellaan ja toteutetaan hankkeen tarvitsema toimitila-, sotilasalue-, tietosuoja- ja turvarakentaminen
- hankitaan suorituskyvyn edellyttämät johtamisjärjestelmäkokonaisuudet.

Indeksi- ja valuuttakurssimuutokset budjetoidaan tuleviin talousarvioesityksiin vuoden 2021 talousarviossa hyväksytyn tilausvaltuuden ja hyväksytyjen menojen lisäyksenä tai vähennyksenä.

Monitoimihävittäjien suorituskykyyn sisältyvä kiinteistörakentaminen sisältää sotilaalliselle maanpuolustukselle kriittistä toimitila-, alue-, tietosuoja- ja turvarakentamista. Tähän liittyvä suunnittelu ja rakentaminen toteutetaan valtion vuokrajärjestelmän mukaisesti ja siinä voidaan soveltaa annuiteettimenetelmää (kertakorvaus) silloin, kun kyse on hankkeen suorituskyvyn käyttöön saamiseksi liittyvistä tila-, alue- tai rakennusratkaisujen rahoittamisesta.

Monitoimihävittäjien hankinnasta saattaa kertyä tuloja, joita ovat muun muassa ennakkomaksujen vakuuksien realisoinnit, ennakon korot viivästysajalta, vahingonkorvaukset ja sopimussakot.

Mahdollisia tuloja käytetään monitoimihävittäjien suorituskyvyn rakentamisessa aseiden, ampu-matarvikkeiden ja varaosien hankintaan.

Vuosittain sitomattomana siirtyvään määrärahaan ja sitomattomana siirtyvään tilausvaltuuteen tehtävät valuutta- ja kustannustasotarkistukset säilyttävät rahoituksen ostoarvon tilanteessa, jossa muun muassa kaikista ase- ja varaosahankinnoista ei ole tarkoituksenmukaista tehdä sopimusta hankinnan alkuvaiheessa.

Tilausvaltuus kaikkine taloudellisine seurannaisvaikutuksineen toteutetaan puolustusministeriön hallinnonalalle vahvistettujen valtiontalouden kehysten puitteissa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

HX 2021 -tilausvaltuus	900 000
Monitoimihävittäjien hankinnan muu rahoitus	570 000
Monitoimihävittäjien hankinnan valmistelu (siirto momentille 27.10.01)	-1 000
Yhteensä	1 469 000

2021 talousarvio	1 479 000 000
2020 IV lisätalousarvio	—
2020 talousarvio	10 000 000
2019 tilinpäätös	—

50. Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 4 852 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukemiseen
- 2) Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle (MPK) myönnettävään valtionavustukseen sille laissa vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta (556/2007) säädettyjen julkisten hallintotehtävien hoitamisesta aiheutuviin toimintamenoihin ja varautumistoiminnan kuluihin
- 3) kaatuneiden muiston vaalimistyöstä aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa:

Toiminnalliset tulostavoitteet

	2020 ennakoitu	2021 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus		
Taloudellisuus		
MPK:n julkisten hallintotehtävien vuosikustannukset / ko. toiminnan koulutusvuorokausimäärä (euroa)	103	110
Tuottavuus		
MPK:n julkisten hallintotehtävien mukaisen koulutuksen koulutusvuorokausimäärä / ko. toimintaan kohdistettu MPK:n palkatun henkilöstön henkilötöyövuosimäärä (vrk)	774	706

	2020 ennakoitu	2021 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus		
Tuotokset (vaikuttavuus ja tehokkuus)		
MPK:n julkisten hallintotehtävien mukaisen koulutuksen koulutusvuorokausimäärä (vrk)	48 000	48 000
Laadunhallinta		
MPK:n koulutuksen laadun parantamiseksi annettavan kouluttajakoulutuksen määrä koulutuspäivinä (vrk)	3 500	3 500
MPK:n kurssityytyväisyys		
Oppilastyytyväisyys asteikolla 1—5	4,0	4,0
Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen		
Työtyytyväisyys (asteikolla 1—5)	4,00	4,00

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen tulostavoitteet eivät ole vertailukelpoisia aiempien vuosien kanssa muun muassa vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain muutosten (868/2019) takia.

2021 talousarvio	4 852 000
2020 II lisätalousarvio	—
2020 talousarvio	4 852 000
2019 tilinpäätös	2 152 000

30. Sotilaallinen kriisinhallinta

Selvitysosa: Määrärahat suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenoihin budjetoidaan ulkoministeriön pääluokassa momentille 24.10.20 (sisältää EU:n taisteluosastojen koulutus- ja valmiusajan menot sekä operaatioihin lähdetessä palkkausmenot). Määrärahat sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenoihin sekä tarkkailijatoiminnan menoihin budjetoidaan puolustusministeriön pääluokassa momentille 27.30.20.

Sotilaallinen kriisinhallinta on Suomen turvallisuuspolitiikan keskeinen keino ja osa Suomen puolustusta. Kansainvälisellä kriisinhallinnalla ennaltaehkäistään ja rajoitetaan kriisejä ja niiden vaikutusten ulottumista Suomeen. Samalla osallistuminen operaatioihin kehittää Suomen puolustuksessa ja Suomeen vaikuttavissa kriiseissä tarvittavia valmiuksia ja kykyjä. Operaatiot ovat usein monimuotoisia ja niissä tarvitaan myös erityissuorituskykyjä. Laaja-alainen suorituskykyjen käyttö operaatioissa on merkittävää niin suorituskykyjen kehittämisen kuin osallistumisen vaikuttavuuden kannalta. Suomen osallistuminen toteutetaan kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan periaatteiden mukaisesti.

Puolustushallinnolla on valmius osallistua sotilaallisiin kriisinhallintatehtäviin ja muuhun kansainväliseen yhteistyöhön. Puolustusvoimat käyttää sotilaallisessa kriisinhallinnassa ensisijaisesti joukkoluettelon evaluoituja yksiköitä. Suorituskykyjä on kyettävä käyttämään vaativissa ja nopeasti käynnistettävissä eri organisaatioiden operaatioissa sekä koulutus- ja neuvonantotehtävissä.

Toiminnalliset tulostavoitteet

Sotilaalliselle kriisinhallinnalle asetetaan seuraavat, pääluokkaperusteluissa esitettyjä hallinnonalan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita edistävät, alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

- Puolustusvoimat on toteuttanut sille osoitetut kriisinhallintatehtävät
- Puolustusvoimilla on valmius osallistua uusiin operaatioihin ja koulutus- ja neuvontatehtäviin.

	2019 tilinpäätös	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot (UM)	51,2	53,1	53,1
Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (PLM)	58,4	59,7	58,7
Yhteensä	109,6	112,8	111,8

20. Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 58 729 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa (211/2006) tarkoitetun kriisinhallintahenkilöstön palkkaus-, päiväraha-, muonanparannusraha- ja koulutusmenojen sekä valtion eläkemaksun ja kriisinhallintahenkilöstölle palvelusajaksi otetun henkilövakuutuksen kustannusten maksamiseen sekä sotilaallisen kriisinhallintahenkilöstön ryhmätapaturmavakuutusta vastaavien etuuksien maksamiseen ja niistä aiheutuvien hallintokulujen maksamiseen
- 2) EU:n taisteluosastojen koulutusajan palkkaus-, muutto- ja asumismenoihin sekä siirtokorvauksiin
- 3) sotilastarkkailijoiden palkkojen ja kansallisen päivärahan maksamiseen
- 4) valmiusjoukon palkkaus-, koulutus-, ylläpito-, varustamis-, hallinto- ja muiden kulutusmenojen sekä kansainvälisten kriisinhallintakurssien menojen maksamiseen
- 5) suomalaisten kriisinhallintajoukkojen henkilöstön matkakustannusten, terveydenhoito-, kuljetus-, varustamis-, huolto-, edustus- ja hallintomenojen maksamiseen
- 6) Suomen kansainväliseen kriisinhallintaan nimeämien joukkojen varustamisesta aiheutuviin menoihin
- 7) kansainvälisen kriisinhallintayhteistyön puitteissa annettavaan koulutukseen ja sen materiaalikuluihin
- 8) kansainvälisen kriisinhallintatyön puitteissa yksittäisille maille annettavasta tuesta aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen puolustussektorilla ja vakauttamistehtäviin konfliktien jälkeen
- 9) sellaisten kansainvälisten kriisinhallintaoperaatioiden, joihin Suomi ei lähetä henkilöstöä tai muuten osallistu, materiaalisesta tukemisesta aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen
- 10) Strategic Airlift Capability (SAC) -sopimuksen hallinto- ja käyttökustannuksista aiheutuviin menoihin
- 11) Suomen osallistumisesta Pohjoismaiden Base Camp -pooliin aiheutuviin menoihin.

Käyttösuunnitelma (euroa)

01.	Suomen Kosovon kriisinhallintajoukon menot (KFOR-operaatio)	1 634 000
03.	Sotilastarkkailijatoiminnan menot	2 233 000
04.	Resolute Support -operaatio, Afganistan	7 561 000
05.	Irakin koulutusoperaation menot	10 019 000
07.	Kriisinhallintaoperaatioiden yhteiset menot	4 789 000
08.	Kriisinhallinnan joukkojen kehittämisohjelma	13 650 000
11.	EUTM/Somalian koulutusoperaation menot	656 000
12.	EUNAVFOR MED Irini, Välimeren operaation menot	280 000
15.	Libanonin kriisinhallintaoperaation menot	11 370 000
16.	EUTM/Malin koulutusoperaation menot	916 000
17.	Malin YK-operaation menot (MINUSMA)	515 000
19.	Naton Irakin koulutusoperaation menot (NMI)	475 000
20.	Varalla käynnissä olevien operaatioiden lisämenoihin ja niiden jatkamiseen, kansainvälisestä helikopterirahastosta aiheutuviin menoihin, Pohjoismaiden Base Camp -pooliin osallistumisesta aiheutuviin menoihin, mahdollisiin uusiin kriisinhallintaoperaatioihin sekä muihin kriisinhallintamenoihin	4 631 000
Yhteensä		58 729 000

Selvitysosa: Määräraha on mitoitettu Suomen kriisinhallintajoukkojen vahvuuksien ja tehtävävaatimusten mukaisesti ottaen huomioon ne kriisinhallintaoperaatiot, joihin Suomi todennäköisesti tulee osallistumaan vuonna 2021. Näissä operaatioissa toimivan henkilöstön määrän arvioidaan olevan enintään 500 henkilötyövuotta.

Sotilaallisen kriisinhallinnan kustannusten korvaukset ja muut tulot tuloutetaan momentille 12.27.99.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EUNAVFOR MED, Välimeren operaatio	-230
EUNAVFOR MED Irini -operaatio	280
EUTM/Malin koulutusoperaatio	512
Irakin OIR-operaatio	664
Kriisinhallinnan joukkojen kehittämisohjelma	1 270
Kustannustasotarkistus (2019)	-273
Kustannustasotarkistus (2021)	868
Libanonin kriisinhallintaoperaatio	-1 435
Muiden käyttösuunnitelmakohtien muutokset	-2 586
Yhteensä	-930

2021 talousarvio	58 729 000
2020 IV lisätalousarvio	-273 000
2020 talousarvio	59 659 000
2019 tilinpäätös	58 380 000

95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 10 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää suomalaisista kriisinhallintajoukoista aiheutuvien puolustusministeriön hallinnonalan menojen laskutuksessa syntyviin kurssieroihin.

2021 talousarvio	10 000
2020 talousarvio	10 000
2019 tilinpäätös	4 723

Pääluokka 28

VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Hallinnonalan toimintaympäristö

Koronakriisi on heikentänyt julkista taloutta voimakkaasti vuonna 2020 vähentämällä verotuloja, kasvattamalla työttömyysmenoja ja lisäämällä koronavirusepidemian vaikutusten lieventämistä aiheutuvia menoja. Valtiontaloudessa vaikutus on suurin mutta myös paikallishallinnon talous kiristyy jo valmiiksi vaikeasta tilanteesta. Lisäksi sosiaaliturvarahastot painuvat alijäämäisiksi ensimmäistä kertaa koskaan.

Globalisoituneessa ja digitalisoituvassa maailmassa suomalaiseen yhteiskuntaan vaikuttaa neljä keskeistä kehityskulkua, joilla on suoria vaikutuksia valtiovarainministeriön toimialalla:

- Ilmastonmuutoksen hillintä
- Väestön ikääntyminen vähentää talouden työpanosta ja lisää julkisia menoja
- Maailmantalouden muutokset vaikuttavat merkittävästi Suomen talouden kasvuun
- Yhteiskunnan digitalisoituminen etenee ja sen vaikutus näkyy laajasti kaikilla sektoreilla. Samalla globaali kilpailu voimistuu.

Suomessa ilmastonmuutosta hillitään tavoittelemalla hiilineutraalia ja resurssiviisasta Suomea. Kulutukseen ja päästöihin voidaan vaikuttaa muun muassa verotuksen keinoin.

Väestön ikääntyminen heikentää yhä voimakkaammin huoltosuhdetta ja kasvuedellytyksiä ja lisää julkisia menoja. Suomen ikärakenteen vanhenemiskehitys on vasta alussa, ja kehityksen vaikutus palvelutuotannon kustannuksiin ja talouskasvun hidastumiseen tasaantuu vasta 2030-luvulla. Ikääntyminen ei ole yhtenäistä koko Suomessa. Kaupunkiseudut kasvavat, ja haja-asutusalueilla väestö vähenee.

Euroopan ja euroalueen maiden taloudellinen tilanne on rahoitus- ja velkakriisien jäljiltä edelleen häiriöaltis. Kansainvälinen toimintaympäristö ja turvallisuuspoliittinen tilanne on poikkeuksellisen epävakaa, ja samaan aikaan monilla Euroopan mailla on erittäin heikko kyky kestää uusia talouden sokkeja. Digitaalisen toimintaympäristön uhat monimutkaistuvat.

Kilpailukykyhaasteet eivät poistu. Vaikka perinteinen tavaratuotannon globalisaatio on finanssikriisin jälkeen hidastunut ja ehkä jopa pysähtynyt, digitaalisuuden vaikutukset ulkomaankaup-

paan ja talouteen yleisemminkin ovat vasta aluillaan. Verkkokauppa kasvaa, ja yhä suurempi osa palveluista välitetään verkossa. Siten rajanveto avoimen ja suljetun sektorin välillä käy yhä vaikeammaksi. Kehityksellä on vaikutuksia niin markkinoiden muotoutumiseen kuin veropohjaan ja valtion tuloihin. Uusien teknologioiden, digitalisaation ja tietovarantojen hyödyntäminen tarjoavat uusia mahdollisuuksia Suomen julkiselle taloudelle.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Valtiovarainministeriö asettaa toimialalleen seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet. Lukuperusteluissa on kuvattu toiminnallisia tavoitteita, joilla edistetään yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista.

Taloudellisesti kestävä julkinen talous

- Kestävyysvaje pienenee
- Valtionhallinnon nettorahoitusvarat/BKT-suhde nousee
- Julkisyhteisöjen velkaantumisaste alenee, % BKT:sta
- Verovaje on alhainen.

Sosiaalisesti kestävä talouskasvu

- Työllisyysaste nousee
- Tuloerot pienenevät.

Valtionhallinto toimii hyvän hallinnon periaatteiden mukaisesti

- Valtionhallinto toimii kansalaislähtöisesti
- Julkisen hallinnon digitalisaatiokehitys ja hyvä tiedonhallinta tehostavat ja parantavat julkisia palveluita.

Sukupuolten välinen tasa-arvo

Valtiovarainministeriön pääluokan menoista noin 95 % on erilaisia säädös- tai sopimusperusteisia etuuksia, jäsenmaksuja ja tukia, joihin ei liity välittömiä sukupuolivaikutuksia.

Progressiivinen henkilöverotus pienentää nettotulojen eroja sukupuolten välillä. Henkilöverotus (ansio- ja pääomatuloerotus) kokonaisuudessaan tasaa sukupuolten välisiä tuloja verotuksen jälkeen siten, että naisten tulojen osuus miesten tuloista on verotuksen jälkeen keskimäärin 4,6 %-yksikköä korkeampi kuin ennen verotusta.

Peruspalvelujen valtionosuuksilla rahoitetaan kuntien järjestämiä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen palveluita. Vuosina 2020 ja 2021 voimaan astuneilla tai astuvilla seuraavilla uudistuksilla voidaan arvioida olevan sukupuolten väliseen tasa-arvoon liittyviä vaikutuksia. Lastensuojelulain jälkihuollon laajentaminen koskee suurilta osin poikia, koska hallituksen esityksen mukaan poikien osuus jälkihuollon piirissä olevista on noin 89 %. Oppivelvollisuuden laajentaminen edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa pienentämällä erityisesti vailla toisen asteen tutkintoa jäävien nuorten miesten osuutta. Vanhuspalvelulain ehdotetut muutokset koskisivat ympärivuorokautista hoitoa, jonka piirissä naisten osuus on miehiä suurempi, samoin asiaan liittyvä työllisyysvaikutus koskee suurilta osin naisia.

Valtion työskentelytapojen digitalisointi ja etätyöskentelymahdollisuudet tukevat esimerkiksi kotoa tehtävää työtä. Joustavat työn tekemisen muodot tukevat etenkin pienten lasten vanhem-

pien työllistymistä vähentämällä tarvetta perhevapaisiin. Tämän arvioidaan vaikuttavan sukupuolten välisen tasa-arvon kehittymiseen myönteisesti.

Valtiovarainministeriön hallinnonalalla otetaan huomioon sukupuolivaikutukset lainsäädännön valmistelussa, henkilöstö- ja työnantajapolitiikassa, hankkeissa, talousarvion valmistelussa ja virastojen tulosohejauksessa. Valtiovarainministeriö edistää hallituksen toimintasuunnitelman mukaisesti sukupuolitietoista budjetointia

Kestävä kehitys

Talousarvioesitykseen sisältyy useita verotulomomenteja, joiden voidaan katsoa edistävän hiileneutraaliustavoitetta. Näitä ovat erityisesti energiaverot, ajoneuvovero, autovero, eräiden juomapakkausten valmistevero sekä jätevero. Lisäksi progressiivinen henkilöverotus tasaa merkittävästi tuloeroja ja alentaa pienituloisten osuutta väestössä. Verotuksen tärkein tehtävä onkin turvata hyvinvointiyhteiskunnan rahoitus, joka mahdollistaa panostukset myös sosiaalisen kestävyuden edistämiseen.

Peruspalvelujen valtionosuuksilla rahoitetaan kuntien järjestämiä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen palveluita. Aluehallintovirastot edistävät peruspalveluiden toteutumista julkisten palveluiden valvonnalla, jolla turvataan osaltaan ihmisten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoisuutta. Digi- ja väestötietovirasto tuottaa digitaalisen yhteiskunnan edellyttämiä palveluita ja tukee kansalaisten yhdenvertaista toimimista digitalisoituvassa yhteiskunnassa. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus tekee koulutukseen, sosiaaliturvaan, tulonjakoon, verotukseen ja ympäristöön liittyvää tutkimusta ja tukee siten päätöksentekijöiden mahdollisuuksia edistää kestävä kehityksen tavoitteiden ja sukupuolten tasa-arvon toteutumista tehokkailla ja hyvin kohdistetuilla politiikkatoimilla.

Valtiovarainministeriön keskeinen tehtävä liittyy kestävä julkisen talouden varmistamiseen, mitä voidaan pitää yhtenä edellytyksenä kestävä kehityksen toteutumiselle.

Valtion palveluiden ja työskentelytapojen digitalisoinnilla vähennetään ihmisten tarvetta matkustaa palveluiden ja työn vuoksi ja vähennetään toimitilarpeita. Matkustamisen väheneminen ja vähäisemmät toimitilarpeet pienentävät hiilijalanjälkeä. Lisäksi toiminnan digitalisointi vähentää tarvetta tulostamiselle ja paperin käytölle.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2020	2021
		varsinainen talousarvio	esitys
28.30.03	<i>Digi- ja väestötietoviraston toimintamenot</i> (siirtomääräraha 2 v)		
	— sopimusvaltuus	20,0	-
28.30.04	<i>Sähköinen tunnistautuminen</i> (arviomääräraha)		
	— sopimusvaltuus	-	20,0
28.60.02	<i>Erikseen budjetoidut palkkamenot</i> (arviomääräraha)		
	— sopimusvaltuus	3,0	-

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
28.92	EU ja kansainväliset järjestöt		
	— sopimusvaltuus	4 586,0	4 586,0
28.92.68	<i>Suomen osuus Kansainvälisen jälleenrakennus- ja kehitys- pankin sekä Kansainvälisen rahoitusyhtiön peruspääoman korottamisesta (arviomääräraha)</i>		
	— valtuus	275,6	-

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
01. Hallinto	178 966	198 088	184 785	-13 303	-7
01. Valtiovarainministeriön toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	31 201	34 197	34 794	597	2
20. Valtion kiinteistöstrategian toteuttaminen ja hallinnonalan omistaja- ohjaus (siirtomääräraha 2 v)	445	545	345	-200	-37
21. Valtiovarainministeriön hallinnonalan tuottavuus- määräraha (siirtomääräraha 2 v)	646	3 306	3 306	—	0
25. Metallirahamenot (arvio- määräraha)	—	2 350	890	-1 460	-62
29. Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonnä- veromenot (arviomääräraha)	130 594	133 320	134 000	680	1
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitus- osuudet (siirtomääräraha 2 v)	—	1 000	1 000	—	0
69. Suomen Pankin eräiden sijoitustuottojen siirto Kreikan valtiolle (siirto- määräraha 3 v)	16 080	23 370	10 450	-12 920	-55
10. Verotus ja tulli	631 647	632 527	647 093	14 566	2
01. Verohallinnon toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	406 887	425 448	432 841	7 393	2
02. Tullin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	168 168	166 099	175 752	9 653	6
03. Kansallisen tulorekisterin toimintamenot (siirtomäärä- raha 3 v)	11 980	11 980	12 500	520	4
63. Takaisin maksetut verot (arviomääräraha)	25 407	8 000	3 000	-5 000	-62

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
95. Verotukseen liittyvät korko- menot (arviomääräraha)	13 537	15 000	15 000	—	0
97. Autoveron vientipalautus (arviomääräraha)	5 669	6 000	8 000	2 000	33
20. Palvelut valtioyhteisölle	41 149	50 864	52 524	1 660	3
01. Valtiokonttorin toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	24 682	28 314	27 924	-390	-1
02. Keskitettyjen valuuttatilien kurssierot (arviomääräraha)	467	50	600	550	1100
03. Huoltovarmuuspankin palvelumaksu (arviomäärä- raha)	—	—	1 500	1 500	0
07. Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen toiminta- menot (siirtomääräraha 3 v)	2 000	2 000	2 000	—	0
09. Valtion tieto- ja viestintä- tekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	3 000	5 000	5 000	—	0
10. Valtion tieto- ja viestintä- tekniikkakeskuksen investointimenot (siirto- määräraha 2 v)	11 000	15 000	15 000	—	0
11. Verkkomaksaminen (siirto- määräraha 2 v)	—	500	500	—	0
88. Senaatti-konsernin liike- laitokset	0	0	—	—	0
30. Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisteri- hallinto	87 113	111 290	112 298	1 008	1
01. Tilastokeskuksen toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	48 843	48 577	50 932	2 355	5
02. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	3 488	3 773	3 850	77	2
03. Digi- ja väestötietoviraston toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	29 024	53 940	50 516	-3 424	-6
04. Sähköinen tunnistautuminen (arvio- määräraha)	5 758	5 000	7 000	2 000	40

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
40. Valtion alue- ja paikallis-					
hallinto	82 873	56 727	58 102	1 375	2
01. Aluehallintoviraston					
toimintamenot (siirtomäärä-					
raha 2 v)	54 604	56 505	57 882	1 377	2
(02.) Maistraattien toimintamenot					
(siirtomääräraha 2 v)	26 417	—	—	—	0
03. Alue- ja paikallishallinnon					
tukitoimet (siirtomääräraha					
3 v)	1 852	222	220	-2	-1
50. Eläkkeet ja korvaukset	5 032 397	5 175 367	5 218 270	42 903	1
15. Eläkkeet (arviomääräraha)	4 743 115	4 857 179	4 880 246	23 067	0
16. Ylimääräiset eläkkeet ja					
muut eläkemenot (arvio-					
määräraha)	1 291	4 008	3 934	-74	-2
(17.) Muut eläkemenot (arvio-					
määräraha)	1 249	—	—	—	0
50. Vahingonkorvaukset (arvio-					
määräraha)	35 964	37 640	37 540	-100	0
63. Muiden eläkelaitosten					
vastattavaksi kuuluvat					
eläkemenot (arviomäärä-					
raha)	233 725	256 728	276 174	19 446	8
95. Muiden eläkelaitosten					
valtion puolesta maksamien					
eläkemenojen ja valtiolle					
maksamien ennakoiden					
korkomenot (arviomäärä-					
raha)	17 053	19 812	20 376	564	3
60. Valtionhallinnon yhteiset					
henkilöstömenot	16 813	18 865	19 015	150	1
02. Erikseen budjetoidut					
palkkamenot (arviomäärä-					
raha)	13	15	115	100	667
10. Työturvallisuuden					
edistäminen (siirtomäärä-					
raha 2 v)	800	850	900	50	6
12. Osaamisen kehittäminen					
(arviomääräraha)	16 000	18 000	18 000	—	0
70. Valtionhallinnon					
kehittäminen	264 260	76 772	67 940	-8 832	-12
01. Julkisen hallinnon ICT:n					
ohjaus ja kehittäminen					
(siirtomääräraha 3 v)	4 700	42 700	8 700	-34 000	-80

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
02. Valtion talous-, henkilöstö- ja toimitilahallinnon tietojärjestelmät (siirtomääräraha 3 v)	5 500	5 500	8 600	3 100	56
(05.) Maakunta- ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valmistelun ja toimeenpanon tuki ja ohjaus (siirtomääräraha 3 v)	222 215	—	—	—	0
20. Tuottavuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	4 745	13 872	37 740	23 868	172
(21.) Kansallisen tulorekisterin toteutus (siirtomääräraha 3 v)	19 000	1 000	—	-1 000	-100
23. Valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanke (siirtomääräraha 3 v)	—	5 600	4 800	-800	-14
40. Turvallisuusviranomaisten viestintäverkot (siirtomääräraha 3 v)	8 100	8 100	8 100	—	0
80. Siirrot Ahvenanmaan maakunnalle	268 639	282 719	290 167	7 448	3
30. Ahvenanmaan tasoituskasvu (arviomääräraha)	244 311	249 719	188 567	-61 152	-24
31. Verohyvyys Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)	11 745	20 000	12 000	-8 000	-40
33. Arpajaisveron tuoton palauttaminen Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)	12 583	13 000	10 000	-3 000	-23
34. Ahvenanmaan verotasoitus (arviomääräraha)	—	—	79 600	79 600	0
90. Kuntien tukeminen	8 764 251	9 383 555	10 077 000	693 445	7
(22.) Hallinto- ja palvelurakenteiden kehittäminen ja tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	200	—	—	—	0
30. Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)	8 730 424	7 074 155	7 696 600	622 445	9
31. Kuntien yhdistymisen taloudellinen tuki (arviomääräraha)	3 627	400	10 400	10 000	2500

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021 1000 € %	
32. Valtionavustus kuntien kannustinjärjestelmiin (siirtomääräraha 3 v)	30 000	40 000	10 000	-30 000	-75
35. Valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä (kiinteä määräraha)	—	2 269 000	2 360 000	91 000	4
91. Työllisyyden ja elinkeino-elämän tukeminen	280 051	270 000	260 000	-10 000	-4
41. Energiaverotuki (arviomääräraha)	280 051	270 000	260 000	-10 000	-4
92. EU ja kansainväliset järjestöt	2 098 762	2 130 953	2 459 700	328 747	15
03. Rahoitusvakaustalviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 953	3 633	3 397	-236	-6
20. Euroopan unionin osallistuminen matkamenojen korvauksiin (siirtomääräraha 2 v)	2 600	2 300	2 500	200	9
40. Isäntämaakorvaus Pohjoismaiden Investointipankille (kiinteä määräraha)	12 312	12 600	12 950	350	3
60. Siirto rahoitusvakaustalvirastoon (siirtomääräraha 3 v)	—	—	9 174	9 174	0
67. Kansainvälisille rahoituslaitoksille annettujen sitoumusten lunastaminen (arviomääräraha)	0	170	170	—	0
68. Suomen osuus Kansainvälisen jälleenrakennus- ja kehityspankin sekä Kansainvälisen rahoitusyhtiön peruspääoman korottamisesta (arviomääräraha)	—	14 200	14 509	309	2
69. Maksut Euroopan unionille (arviomääräraha)	2 069 000	2 087 000	2 417 000	330 000	16
(87.) Suomen osuus Aasian infrastruktuuri-investointipankin peruspääomasta (arviomääräraha)	10 898	11 050	—	-11 050	-100

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
99. Erikseen budjetoidut valtionhallinnon menot	14 665	15 200	21 000	5 800	38
95. Satunnaiset säädöspäätökset menot (arviomääräraha)	0	300	300	—	0
96. Ennakoimattomat menot (siirtomääräraha 3 v)	2 000	2 000	2 000	—	0
97. Valtion saatavien turvaaminen (arviomääräraha)	98	300	300	—	0
98. Kassasijoitusten riskienhallinta (arviomääräraha)	12 568	12 600	18 400	5 800	46
Yhteensä	17 761 586	18 402 927	19 467 894	1 064 967	6
Henkilöstön kokonaismäärä	12 343	12 271	12 347		

01. Hallinto

Selvitysosa: **Valtiovarainministeriö** vastaa valtioneuvoston osana

- tasapainoisen ja kestävä kasvun talouspolitiikasta
- julkisen talouden hyvästä hoidosta
- julkisen hallinnon vaikuttavuudesta ja tuloksellisuudesta.

Hallinnonalan tulosohjaajana valtiovarainministeriö vastaa hallinnonalan toiminnan tuloksellisuudesta sekä siitä, että konserniohjauksen linjaukset toimeenpannaan omalla hallinnonallalla.

Valtiovarainministeriön tavoitteina on

- Työllisyyden ja tuottavuuden kasvun vahvistaminen
- Julkisen talouden kestävyys turvaaminen
- Asiakaslähtöisten ja tuloksellisten julkisten palvelujen mahdollistavien rakenteiden ja toimintatapojen luominen
- Kansainvälinen vaikuttaminen ja erityisesti Euroopan kasvun vahvistaminen.

Valtiovarainministeriö toimii siten, että valtiontalouden ja -hallinnon kokonaisuuden edut ja tavoitteet valtion yhteisissä palveluissa ja toiminnoissa tunnustetaan ja edistetään niiden ottamista huomioon eri hallinnonaloilla, niiden virastoissa, laitoksissa ja rahastoissa. Valtiovarainministeriö luo ja toimeenpanee toimialueellaan yhteisiä pelisääntöjä sekä järjestää ja ohjaa hallinnonalan virastoja, Senaatti-kiinteistöjä, HAUS kehittämiskeskus Oy:tä ja Hansel Oy:tä järjestämään toimialallaan valtioyhteisölle yhteisiä, sisäisiä palveluja sekä työ- ja toimintaprosesseja siten, että

niiden avulla hallinnonala voi saavuttaa ja tuottaa taloudellista ja toiminnallista hyötyä ja hyvää toiminnan laatua.

01. Valtiovarainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 34 794 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) vastikkeettomien menojen maksamiseen kansainvälisille yhteisöille
- 2) EU-yhteistyöhön hallinnon kehittämisessä.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon siirtyvän omaisuuden väliaikaisesta hallinnasta valtiovarainministeriölle saatavat tulot.

Selvitysosa: Valtiovarainministeriö asettaa toiminnalleen seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2021, jotka tukevat pääluokan perusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita:

Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
Henkilötyövuodet	357	365	372
Sairauspoissaolot, pv/htv	5	6	6
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,8	3,7	3,7

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	34 788	34 697	35 794
Bruttotulot	1 588	500	1 000
Nettomenot	33 200	34 197	34 794
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	13 392		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	11 393		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Harmaan talouden torjunta (HO 2019)	140
Julkisen sektorin johdon muutosvalmennus (2020)	-2 000
Positiivisen luottorekisterin perustaminen (HO 2019 kertaluonteinen)	1 000
Toiminnan turvaaminen	800
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-269
Palkkausten tarkistukset	1 000
Tasomuutos	-74
Yhteensä	597

2021 talousarvio	34 794 000
2020 IV lisätalousarvio	850 000
2020 talousarvio	34 197 000
2019 tilinpäätös	31 201 000

20. Valtion kiinteistöstrategian toteuttaminen ja hallinnonalan omistajaohjaus (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 345 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kiinteistövarallisuuteen liittyvistä omaisuus- ja omistusjärjestelyistä aiheutuviin menoihin
- 2) kiinteistövarallisuuden hallinnoinnista ja käytön tehostamisesta aiheutuviin menoihin
- 3) omistus- ja yritysjärjestelyistä aiheutuvien menojen sekä omaisuuden hallinnointiin ja omistajaohjaukseen liittyvien menojen maksamiseen
- 4) valtion etuosto-oikeudesta eräillä alueilla annetun lain (469/2019) mukaisen valtion etuosto-oikeuden käyttämisestä aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään valtion kiinteistöstrategian mukaisiin hallinnansiirtoihin liittyvistä arvioinneista ja lausunnoista aiheutuviin menoihin sekä muihin valtion kiinteistövarallisuuden hoidosta ja käytön tehostamisesta sekä investoinneista aiheutuviin menoihin. Lisäksi määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon omistus- ja yritysjärjestelyjen toimenpiteistä sekä niiden valmistelusta aiheutuvat kulut, kuten osakkeiden hallinnointi- ja valtion tarvitsemien asiantuntijapalvelujen kulut sekä valtion etuosto-oikeudesta eräillä alueilla annetun lain (469/2019) mukaisen valtion etuosto-oikeuden käyttämisestä aiheutuvat menot.

Valtiovarainministeriön hallinnonalan omistajaohjauksessa on Fingrid Oyj, Gasgrid Finland Oy, Hansel Oy, HAUS Kehittämiskeskus Oy, SoteDigi Oy, Suomen Kaasuverkko Oy sekä Tietokarhu Oy. Valtion etuosto-oikeudesta eräillä alueilla annetun lain 2 §:n mukaan etuosto-oikeuden käyttämistä koskevan asian ratkaisee valtiovarainministeriö sen ministeriön esityksestä, jonka hallinnonalan tehtävien hoitamiseen etuosto-oikeuden kohteena oleva kiinteistö liittyy.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kiinteistöstrategian toteuttaminen	145 000
Omistajaohjauksen menot	200 000
Yhteensä	345 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Omistajajärjestelyistä aiheutuvat asiantuntijapalvelut	-100
Valtion etuosto-oikeuden käyttämisestä aiheutuvat menot	-100
Yhteensä	-200

2021 talousarvio	345 000
2020 IV lisätalousarvio	300 000
2020 talousarvio	545 000
2019 tilinpäätös	445 000

21. Valtiovarainministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 306 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtiovarainministeriön hallinnonalalla tuottavuuden edistämiseen tähtävien investointien, tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palveluiden hankkimiseen.

Selvitysosa: Momentille on koottu hallinnonalan tuottavuustoimenpiteistä aiheutuneita säästöjä vastaavat määrärahat. Määrärahaa on tarkoitus käyttää hankkeisiin, joilla tuetaan hallinnonalan tuottavuuden paranemista. Hallinnonalan virastot saavat rahoittaa määrärahalla hankkeita, joista valtiovarainministeriö on erikseen sopinut viraston kanssa.

2021 talousarvio	3 306 000
2020 talousarvio	3 306 000
2019 tilinpäätös	646 000

25. Metallirahamenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 890 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) metallirahojen suunnittelusta, valmistuksesta, jakelusta, myynnistä, markkinoinnista, varastoinnista, ostamisesta, takaisinlunastuksesta ja hävityksestä sekä edellä mainittuihin liittyvistä tarkastuksista ja laadunvarmistustoimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) enintään 150 000 euroa juhla- ja erikoisrahojen suunnitteluun liittyvien menojen maksamiseen.

Momentille tuloutetaan metallirahojen liikkeeseenlaskusta ja myynnistä sekä palautuneiden metallirahojen metalliseosten myynnistä kertyvät tulot.

Selvitysosa:

Menot ja tulot (euroa)

Bruttomenot	
Metallirahojen takaisinlunastusmenot	3 265 000
Bruttotulot	
Käyttörahat liikkeellelasku (nettotuotto)	2 295 000
Keräilyrahatoiminta (nettotuotto)	80 000
Nettomenot	890 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	-1 460
Yhteensä	-1 460
2021 talousarvio	890 000
2020 talousarvio	2 350 000

29. Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 134 000 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	680
Yhteensä	680

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	134 000 000
2020 talousarvio	133 320 000
2019 tilinpäätös	130 593 909

66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Suomen valtion jäsenmaksuun Nordic Institute for Interoperability Solutions -yhdistyksessä (NIIS).

Selvitysosa: Nordic Institute for Interoperability Solutions (NIIS) on voittoa tavoitteelmaaton yksityisoikeudellinen yhdistys, jonka kotipaikka on Viro. Yhdistyksen perustajajäseniä ovat Suomi ja Viro, jotka molemmat ovat ottaneet käyttöön Viron kehittämän X-Road -pohjaisen ICT-palvelun, Suomessa nimellä Palveluväylä. Yhdistys hallinnoi ja kehittää tätä X-Road -komponenttia.

2021 talousarvio	1 000 000
2020 talousarvio	1 000 000

69. Suomen Pankin eräiden sijoitustuottojen siirto Kreikan valtiolle (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 10 450 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää eräiden sijoitustuottojen siirtoon Kreikan valtiolle.

Selvitysosa: Eduskunnan suuren valiokunnan hyväksymän järjestelyn mukaisesti euroryhmä päätti 25.5.2016 osana Kreikan talouden sopeutusohjelman jatkoa, että euroalueen jäsenvaltiot siirtävät niiden kansallisten keskuspankkien Kreikan valtionvelkakirjoihin osana Euroopan

keskuspankkijärjestelmän arvopaperimarkkinaohjelmaa tekemistä sijoituksista saamat tuotot Kreikan valtiolle. Suomen osuus näistä siirrettävistä tuotoista vuonna 2021 on 10,45 milj. euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksatusaikataulujen tarkentuminen	-12 920
Yhteensä	-12 920
2021 talousarvio	10 450 000
2020 talousarvio	23 370 000
2019 tilinpäätös	16 080 000

10. Verotus ja tulli

Selvitysosa: **Verohallinto** on yhteiskunnan suurin verojen ja maksujen kerääjä ja siten ratkaiseva toimija julkisen talouden rahoitustoiminnan näkökulmasta. Verohallinnon perustehtävä on toimittaa verotus ja tilittää verot ja veronluonteiset maksut veronsaajille siten, että veronsaajat saavat verotulonsa oikean määräisinä, oikea-aikaisesti ja kustannustehokkaasti. Verotus toimitetaan niin, että se aiheuttaa varsinaisten verojen lisäksi mahdollisimman vähän kustannuksia ja haittaa asiakkaan taloudelliselle toiminnalle. Verohallinto vastaa tulorekisterin toiminnasta. Tulorekisteri mahdollistaa tulotietojen reaaliaikaisen välittämisen, vähentää tulotietojen raportointia ja tehostaa yksityisen ja julkisen sektorin toimintaa. Tulorekisteri on yksi tärkeimmistä kansallisen palveluarkkitehtuurin toiminnoista ja kattaa lähes kaikki kansalaiset.

Tulli edistää tavarakaupan sujuvuutta ja varmistaa sen oikeellisuuden, kantaa tehokkaasti tullit ja muut maahantuonnin yhteydessä kerättävät verot, tarjoaa palvelujaan asiakaslähtöisesti ja suojaa yhteiskuntaa, ympäristöä ja kansalaisia.

Toimialan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat tavoitteet

- Verotulojen tehokas kertymä turvataan edistämällä veronmaksuhyönteisyyttä, antamalla ennakko-ohjausta ja hoitamalla verovalvonta uskottavasti
- Harmaan talouden torjuntaa tehostetaan ja verovajetta supistetaan kehittämällä verotustoimintoja, tehostamalla valvontaa ja parantamalla yhteistyötä viranomaisten välillä
- Verotuksen ja tullitoimen asiointipalvelut ovat asiakaslähtöisiä, nopeita ja edullisia
- Yhteiskuntaa suojataan varmistamalla tavaraturvallisuus ja torjumalla rajat ylittävää rikollisuutta tiiviissä yhteistyössä poliisin ja Rajavartiolaitoksen kanssa.

01. Verohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 432 841 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin
- 2) kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien maksuosuuksien maksamiseen

3) Verohallinnon menettelystä asiakkaille aiheutuneiden vahinkojen sopimusperusteisiin korvauksiin.

Selvitysosa:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Vaikuttavuus			
Asiakkaiden osuus, jotka maksavat mielellään veronsa, %	80	-	80
Asiakkaiden osuus, joiden mielestä valvonta on tehokasta, %	80	-	80
Tuotokset ja laadunhallinta			
Sähköisten tuloveroilmoitusten osuus, henkilöasiakkaat, %	77	82	85
Sähköisten verokorttimuutosten osuus, %	68	70	70
Verovelkojen kertymä maksujärjestelyillä, ulosotolla ja konkurssiuhkaisilla maksukehoituksilla, %	32	31	31
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Henkilötyövuodet	4 926	4 929	4 888
Sairauspoissaolot, pv/htv	10,4	9,0	9,0
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,64	3,64	3,64

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	410 852	428 848	436 241
Bruttotulot	5 521	3 400	3 400
Nettomenot	405 331	425 448	432 841
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	105 082		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	106 638		

Määrärahan mitoituksessa on huomioitu:

- 1) alle omakustannusarvon hinnoitelluista ennakkopäätöksistä ja julkisoikeudellisista suoritteista aiheutuvien menojen kattaminen
- 2) Ahvenanmaan ajoneuvoverotuksen kustannukset vuonna 2021
- 3) tulot yhteistoiminnasta muiden viranomaisten kanssa
- 4) tietojärjestelmien kokonaisuudistus.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

ALV:n rajat ylittävän kuluttajakaupan laajentuminen (investointi 2020)	-2 200
Auto- ja valmisteverotuksen tehtäväsiirtojen siirtymäkauden päättämisen lisärahoitus	-3 000
Harmaan talouden torjunta (HO 2019)	1 000
Kansallisen tulorekisterin käyttöönoton kustannussäästö (jatkuva)	-700
Katso-palvelun korvaava palvelu (siirto momentille 28.30.03)	-512
Kiinteistöverotuksen arvostamisuudistus (investointimenot 2021)	4 790
Tulorekisterin käyttöönotto Verohallinnossa	-362
Valmisohjelmiston kustannussäästö	-6 384
Valmisohjelmistouudistuksen käyttöönoton kustannussäästön myöhentyminen	11 384
Valmiste- ja autoverotuksen vienti Gentaxiin (investointimenot 2021)	3 125
Valmiste- ja autoverotuksen vienti Gentaxiin (jatkuva)	590
Valmiste- ja autoverotuksen vienti Gentaxiin (vuoden 2020 osuus)	-8 000
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-2 078
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	248
Palkkausten tarkistukset	9 492
Yhteensä	7 393

2021 talousarvio	432 841 000
2020 talousarvio	425 448 000
2019 tilinpäätös	406 887 000

02. Tullin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 175 752 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin
- 2) vahinkoa vastaavan korvauksen maksamiseen niille, joilta 1.5.2016 lukien on peritty virheelisen valuuttakurssimuunnon vuoksi liikaa tullimaksuja ja jotka EU:n tullikoodeksin määräaikaisten soveltamisen johdosta eivät muutoin saa liikaa perittyä määrää palautuksina.

Valtuus

Vuonna 2021 saa tehdä sopimuksia aiemmin hyväksytyn tullausjärjestelmän valmisohjelmistohankintaan myönnetyn tilausvaltuuden käyttämättä olevaa määrää vastaavasti tämän valtuuden kokonaismäärän puitteissa.

Selvitysosa:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Palvelukyky ja laatu			
Asiakastyytyväisyys tulliselvityksessä (asteikko 1—5)	4,11	ei mitata	4
Oikaistujen päätösten osuus tuontiverotuksessa (%)	1,5	2,2	2,2
Tullirikosten selvittämistaso vähintään (%)	95	89	89
Takaisin saatu rikoshyöty vähintään (milj. euroa)	21	18	18

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Elintarvike- ja kulutustavaravalvonnan osuvuus vähintään (%)	22	23	23
Verojäämä enintään (%) ¹⁾	0,4	2,0	2,0
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Henkilötyövuodet (peruslaskelman mukaiset) ²⁾	1 868	1 920	1 920
Sairauspoissaolot (pv/htv)	13	10	13
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	ei mitattu	3,4	3,4

¹⁾ Verojäämien odotetaan kasvavan, sillä epäsäännönmukaisten toimijoiden osuus Tullin tuontiverojen kannosta kasvaa suurten toimijoiden siirtyessä Verohallinnon asiakkaiksi.

²⁾ Ilman ylitöitä ja varallaoloa. Vuodelle 2020 on lisätty 60 htv Brexitin vaikutuksesta.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	168 586	173 966	181 212
Bruttotulot	2 226	7 867	5 460
Nettomenot	166 360	166 099	175 752
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	30 097		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	31 905		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arvonlisäverodirektiivin muutokseen varautuminen	3 500
Arvonlisäverodirektiivin muutoksen vaikutukset Tullille (ICT-kapasiteetin lisääminen v. 2021 lukien)	3 000
ENI CBC -hankkeiden omarahoitusosuus	-81
Harmaan talouden torjunta (HO 2019)	70
Norjan rajan vastaisten toimipaikkojen perusparannus (v. 2020 rahoitus)	-278
Rajajoosepin rajanylityspaikan perusparannus (v. 2020 rahoitus)	-259
Rikostorjunnan toimintaedellytysten varmistaminen	1 800
Tulliselvitysjärjestelmien kokonaisuudistus (ICT-hankinnan investointimenot) (v. 2020 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-10 830
Tulliselvitysjärjestelmien kokonaisuudistus (ICT-hankinnan investointimenot) (v. 2021 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	7 780
TUVE-verkon käyttöönotto	1 170
Viidennen rahanpesudirektiivin mukainen pankki- ja maksutilien rekisteri	334
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-397
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	243
Palkkausten tarkistukset	3 601
Yhteensä	9 653

2021 talousarvio	175 752 000
2020 IV lisätalousarvio	4 328 000
2020 talousarvio	166 099 000
2019 tilinpäätös	168 168 000

03. Kansallisen tulorekisterin toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 12 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tulotietojärjestelmästä annetussa laissa Verohallinnolle keskitetyn jatkuvan toiminnan henkilöstö-, ylläpito-, käyttö- ja muiden toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Henkilötyövuodet	43	64	64
Sairauspoissaolot, pv/htv	12	9	9
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,4	3,5	3,5

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	5 356	11 980	12 500
Bruttotulot	-	-	-
Nettomenot	5 356	11 980	12 500
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	790		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	7 414		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tulorekisterin liittäminen Suomi.fi -palveluväylään (2020)	-1 500
Tulorekisterin perustoiminnan turvaaminen	2 020
Yhteensä	520

2021 talousarvio	12 500 000
2020 IV lisätalousarvio	—
2020 talousarvio	11 980 000
2019 tilinpäätös	11 980 000

63. Takaisin maksetut verot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) veron takaisin maksamiseen tapauksissa, joissa maksuvelvollinen on sosiaalisista tai muista veronhuojennussäännöksissä taikka verosopimuksissa tarkoitetuista syistä valtiovarainministeriön, Verohallinnon ja Tullin päätöksen nojalla oikeutettu saamaan takaisin jo maksetun veron
- 2) tuomioistuimen päätöksellä palautettavaksi määrättyjen verojen, korkojen ja oikeudenkäyntikulujen maksamiseen tapauksissa, joissa vastaavaa tulo- tai muuta momenttia ei ole käytettävissä
- 3) EU:lle korvattavien perimättä jääneiden tullien ja niistä aiheutuvien korko- ja muiden kulujen maksamiseen
- 4) valtion maksettavaksi tuomittujen ELV-vahingonkorvausten maksamiseen viivästyskorkoineen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	-5 000
Yhteensä	-5 000
2021 talousarvio	3 000 000
2020 V lisätalousarvio	21 000 000
2020 IV lisätalousarvio	10 000 000
2020 talousarvio	8 000 000
2019 tilinpäätös	25 406 659

95. Verotukseen liittyvät korkomenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 15 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää verotukseen liittyvien korkomenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Korkomenot perustuvat seuraaviin säädöksiin:

- 1) verontilityslaki (532/1998)
- 2) veronkantolain 22 § ja siihen liittyvä voimaantulosäännös (609/2005)
- 3) autoverolain (1482/1994) 65 §
- 4) valmisteverotuslain (182/2010) 49 §:n 1 momentti
- 5) tullilain 93 § (304/2016)

6) arvonlisäverolain 101 §:n 2 momentti (1486/1994)

7) verotililain 31 § ja siihen liittyvä voimaantulosäännös (604/2009).

2021 talousarvio	15 000 000
2020 talousarvio	15 000 000
2019 tilinpäätös	13 536 952

97. *Autoveron vientipalautus* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 8 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ajoneuvon arvossa jäljellä olevan autoveron palauttamiseen, kun Suomessa käytössä ollut ajoneuvo viedään maasta pysyvästi ulkomaille käytettäväksi. Vientipalautusta voidaan myöntää vain niille ajoneuvoille, jotka on ensiverotettu autoverolain muuttamisesta annetun lain (5/2009) voimaantulon jälkeen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha perustuu autoverolakiin (1482/1994).

Autoveroa palautetaan se määrä, joka ajoneuvon arvossa on jäljellä vientiajankohtana. Vientipalautusta ei voida maksaa enempää kuin ajoneuvosta on maksettu autoveroa. Palautuksen edellytyksenä on myös, että ajoneuvon ensimmäisestä käyttöönotosta on kulunut enintään 10 vuotta ja että ajoneuvo on käyttökelpoinen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	2 000
Yhteensä	2 000

2021 talousarvio	8 000 000
2020 IV lisätalousarvio	3 000 000
2020 talousarvio	6 000 000
2019 tilinpäätös	5 668 683

20. Palvelut valtioyhteisölle

Selvitysosa: Valtiovarainministeriön hallinnonalan keskitetysti koko valtioyhteisölle tuotamia palveluja ovat mm. valtion rahoituksen hankinta, valtion myöntämien lainojen hoito, valtion eläkejärjestelmä, valtion yhteiset IT-palvelut, talous- ja henkilöstöhallinnon palvelut sekä toimitilapalvelut. Valtion yhteisiä toimintoja ja palveluja kehitetään tavoitteena yhtenäisesti toimiva, osaamista yhdistävä valtiokonserni, joka tuottaa lisäarvoa ja mittakaavaetuja.

Valtiokonttorin tehtävänä on toimia valtionhallinnon sisäisten palvelujen kehittäjänä ja tuottajana. Valtiokonttori mahdollistaa toiminnallaan toimintamenosäästöjen toteutumista ja tuottavuuden kasvua valtion virastoissa ja laitoksissa sujuvilla ja tehokkailla sisäisillä palveluilla sekä

osallistumalla aktiivisesti näiden palvelujen ja prosessien kehittämiseen. Palvelujen ja prosessien kehittäminen tapahtuu yhteistyössä Palkeiden, valtiovarainministeriön ja asiakkaiden kanssa.

Valtiokonttorin hoidossa olevia valtion sisäisiä palveluja ovat mm. valtion rahoitustoiminnot, valtion keskuskirjanpidon hoito sekä laskentatoimen ja maksuliikkeen ohjaus, valtion talous- ja henkilöstötiedon raportointi, valtion sisäinen vahinkovakuutustoiminta sekä valtionperinnöt.

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus Palkeet tuottaa hallinnon tuki- ja asiantuntijapalveluja valtion virastoille, laitoksille ja talousarvion ulkopuolisille rahastoille sekä eduskunnalle ja sen alaisuudessa, valvonnassa ja yhteydessä toimiville yksiköille siten kuin valtion talousarviosta annetussa laissa (423/1988) säädetään tai palvelusopimuksissa on sovittu. Palvelukeskuksen asiakkaita voivat lisäksi olla valtion liikelaitoksista annetun lain (1062/2010) mukaiset liikelaitokset sekä valtion kokonaan omistamat osakeyhtiöt, jotka tuottavat palveluja pääosin valtion virastoille ja laitoksille.

Rahoitus muodostuu pääosin asiakaslaskutuksesta, joka perustuu omakustannushintaiseen palvelujen hinnoitteluun. Omakustannushinta sisältää palvelujen tuottamisesta ja kehittämisestä aiheutuneet kustannukset. Omakustannushintaan ei sisälly varautumista liiketoimintariskeihin, jotka valtion sisäisessä liiketoiminnassa voivat liittyä mm. tietojärjestelmien toimintahäiriöihin tai yleisen kustannustason ennakoimattomaan nousuun, jonka vaikutus voidaan viedä hintoihin vasta viiveellä. Kirjanpidon siirto Palkeisiin -projektin vaikutukset on huomioitu kustannuksissa, mutta vaikutusta toiminnalliseen tehokkuuteen ei ole huomioitu. Kustannuksiin sisältyy myös Tilha- ja Valtiolle.fi -järjestelmien omistajuuden siirto Palkeisiin.

Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtori tuottaa valtionhallinnon toimialariippumattomat ICT-palvelut, jotka ovat asiakastarpeet täyttäviä ja kilpailukykyisiä. Valtorin keskeisin tavoite on valtionhallinnon perustietotekniikan yhtenäistäminen. Yhtenäistämisen tuloksena ympäristön ylläpito on huomattavasti nykyistä helpompaa, ja se mahdollistaa sekä kustannustason alenemisen että paremman asiakastytyvääisyyden.

Valtorin Turvallisuusverkkoyksikkö (TUVE-yksikkö) tuottaa valtion ylimmän johdon ja yhteiskunnan turvallisuuden kannalta tärkeiden viranomaisten ja muiden toimijoiden yhteistoiminnan edellyttämiä turvallisuusverkon palveluja, jotka täyttävät korkean varautumisen ja turvallisuuden vaatimukset. TUVE-toiminnan keskeisin tavoite on turvata TUVE-palvelujen käytettävyyttä kaikissa tilanteissa, jotta TUVE-palvelujen käyttövelvoitteen piirissä olevat viranomaiset voivat järjestää toimintansa kustannustehokkaasti TUVE-palvelujen laatuun ja toimivuuteen luottaen.

Senaatti-kiinteistöt on liikelaitos, joka huolehtii valtion kiinteistövarallisuuden hallinnasta ja kehittämisestä sekä toimitilojen vuokraamisesta ja toimii työympäristö- ja toimitila-asiantuntijana pääosin valtiosyhteisöön kuuluville yksiköille. Senaatti-kiinteistöt muodostaa liikelaitoskonsernin, johon kuuluu tytäryhtiöinä toimivia kiinteistöosakeyhtiötä. Senaatti-kiinteistöt -liikelaitosta ohjataan siten, että virastojen ja laitosten tilat tukevat toimintaa kustannustehokkaasti. Valtion kokonaisuus ja toiminnan yhteiskuntavastuullisuus varmistetaan, sekä virastojen ja laitosten saatavana on tilakysymyksiin liittyviä asiantuntijapalveluja rakenteellisten ja toiminnallisten muutosten tueksi. Senaatti-kiinteistöt hinnoittelee tilavuokrat omakustannusperiaatteella valtiotyhteisön yksiköille.

Työympäristö- ja toimitila-asiantuntijana toimiminen konkretisoituu asiakaskumppanuutena, jossa yhteistyössä kehitetään toiminnalle soveltuvia työympäristöjä sekä asiakkaille toimitilamenosäästöjä. Toimitilojen tehokkaaseen johtamiseen ja kehittämiseen tarvitaan kattavaa ja yhtenäistä tietoa tiloista, niiden määrästä, kustannuksista ja energiankulutuksesta. Tätä tarkoitusta varten Senaatti-kiinteistöt tarjoaa koko valtionhallinnon käyttöön tilahallinnan tietopalvelua.

Valtion kiinteistöhallinnan kokoamista ja tehostamista jatketaan samoin kuin virastojen ja laitosten työympäristöjen parantamista valtion toimitilastrategian mukaisesti. Valtion tilankäyttöä ja toimitiloihin liittyvää energiankulutusta voidaan seurata ja ohjata tehokkaammin, kun yhteisen tietojärjestelmän tietopohja täydentyy. Tavoitteena on toimitila- ja energiatehokkuuden paraneminen.

Toimialan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat tavoitteet

- Valtion rahoituspalvelut toimivat laadukkaasti kaikissa olosuhteissa
- Valtioyhteisön palvelujen digiloikka toteutuu
- Hallinnon palveluja tuotetaan laadukkaasti ja kustannustehokkaasti yhtenäisillä prosesseilla ja digitaalisilla palvelu- ja tuotantoratkaisuilla varmistaen hyvä asiakaskokemus
- Toimialariippumattomat ICT-palvelut ovat kilpailukykyisiä, laadukkaita, ekologisia, tietoturvallisia ja asiakastarpeet täyttäviä
- Sähköisen asiainnin palvelut ovat palveluarkkitehtuurin mukaisia, Suomen kilpailukykyä edistäviä, yhteisiä, kansallisia, yhteentoimivia ja tietoturvallisia.

01. Valtiokonttorin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 27 924 000 euroa.

Selvitysosa:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Vaikuttavuus			
Velanhallinnan tulos	< 0	> 0	> 0
Taloudellisuustiedot kirjanpitoyksikköjen tilinpäätöksissä oikeita ja riittäviä, %	98,4	98,5	98,5
Taloushallinnon htv-määrä suhteessa virastojen kokonaishtv:iin, %	1,1	1,2	1,2
Toiminnallinen tehokkuus			
Valtiokonttorin maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus, %	101	100	100
Tuotokset ja laadunhallinta			
Asiakastytyvyyden painottamattomien yleisarvosanojen keskiarvo, asteikko 4—10	8,5	8,0	8,0
Tapaturmakorvausten käsittelyaika 80 %:ssa päätöksistä, pv	13	15	15
Vahingonkorvaustoiminnan digitalisaatioaste, %	66	85	85

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Henkilötyövuodet	241	263	259
Työyhteisöindeksi, asteikko 1—5	3,7	3,8	3,8
Sairauspoissaolot työpäivää/htv	8,3	8,0	8,0
Johtajuusindeksi, asteikko 1—5	3,5	3,8	3,9

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	32 264	35 211	35 644
Bruttotulot	6 558	6 897	7 720
Nettomenot	25 706	28 314	27 924
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 526		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 502		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	6 106	5 610	5 963
— muut tuotot	22	27	23
Tuotot yhteensä	6 128	5 637	5 986
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	2 149	2 220	2 024
— osuus yhteiskustannuksista	3 932	3 405	3 943
Kustannukset yhteensä	6 081	5 625	5 967
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	47	12	19
Kustannusvastaavuus, %	100	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansallinen tulorekisteri	-454
Konsernilaskennan kehittäminen (v. 2020 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-405
Kuntatalouden tietopalvelu	-147
Kuntatalouden tietopalvelun aikataulusiirtymä	-400
Maksuliikkeen huoltovarmuusmenot	-125
Maksuliikkeen ja laskujenvälityspalvelun kilpailutus	-150
Rahoitustehtävien kehittämissuunnitelmat	500
Ulkoministeriön matkavahinkoturvan käsittelyn siirto Valtiokonttorille (siirto momentilta 24.01.01)	140

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	173
Palkkausten tarkistukset	478
Yhteensä	-390

2021 talousarvio	27 924 000
2020 IV lisätalousarvio	6 000 000
2020 talousarvio	28 314 000
2019 tilinpäätös	24 682 000

02. Keskitettyjen valuuttatilien kurssierot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Valtiokonttorin virastojen ja laitosten puolesta keskitetysti hoitamien valuuttatilien käytöstä aiheutuvien kurssierojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtiokonttori hankkii keskitetysti virastojen ja laitosten valuuttamääräisiin hankintoihin tarvittavat valuutat. Toimintamallilla tavoitellaan valuutanvaihdon prosessin tehostumisen sekä osaamisen ja skaalaetujen hyödyntämisen myötä huomattavia kustannussäästöjä valtiolla.

Momentille kirjataan keskitetysti hoidettujen valuuttamääräisten pankkitilien saldojen kurssierot. Kurssiero syntyy esimerkiksi silloin, kun hyödykkeen valuuttamääräinen hankintameno kirjataan kirjanpitoon suoriteperusteella käyttäen Euroopan keskuspankin edellisen päivän keskikurssia ja meno maksetaan valuutalla, joka on viety kirjanpitoon valuuttamääräisen tulon kertymispäivän arvolla tai jonka hankinta on viety kirjanpitoon valuuttaerästä maksetulla euomäärällä. Varainhoitovuoden aikana syntynyt kumulatiivinen kurssiero voi olla tilinpäätöksessä joko positiivinen, jolloin se tuottaa valtiolle tuloa, tai negatiivinen, jolloin se aiheuttaa valtiolle menoa, jota varten talousarviossa on osoitettava määräraha.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	550
Yhteensä	550

2021 talousarvio	600 000
2020 talousarvio	50 000
2019 tilinpäätös	466 600

03. Huoltovarmuuspankin palvelumaksu (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Huoltovarmuuspankin ylläpidosta aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Valtiovarainministeriö on tehnyt 19.9.2019 huoltovarmuuspankkia koskevan hankintapäätöksen. Huoltovarmuuspankki mahdollistaa valtion maksuliikkeen jatkumisen tilanteissa, joissa valtion 1. Pankki ja 2. Pankki eivät pystyisi tuottamaan maksuliikepalveluita valtiolle.

2021 talousarvio

1 500 000

07. Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 000 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha mahdollistaa palvelukeskuksen hinnoittelukäytännön edellyttämän liikkumavaran. Palvelukeskuksen toiminnan tavoitteena on, että toiminnan kustannusvastaavuus toteutuu siirtomäärärahakauden aikana. Määräraha tulee käytettäväksi vain, jos asiakasmaksutulo eivät yksittäisenä varainhoitovuonna riitä kattamaan toiminnasta aiheutuvia menoja.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Tuotokset ja laadunhallinta			
Ostolaskut, kpl	1 285 790	1 507 000	1 030 000
Myyntilaskut (kaikki), kpl	634 150	665 000	620 000
Palkkalaskelmat, kpl	1 142 981	1 119 000	1 132 000
Asiakastytytyväisyys	3,7	3,7	3,8
Toiminnallinen tehokkuus			
Menotositteet, kpl/htv	18 250	25 700	27 000
Myyntilaskut (kaikki), kpl/htv	53 946	55 000	56 000
Palkkalaskelmat, kpl/htv, Kieku	10 549	10 800	11 750
Tarkastetut matka- ja kululaskut, kpl/htv	9 849	-	10 050
Kokonaistuottavuusindeksi (perusvuosi 2019=100)	100,00	99,34	99,89
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Henkilötyövuodet	634	600	616
Sairauspoissaolot, pv/htv	10,2	9,5	9,5
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,45	3,52	3,54

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	55 674	56 200	58 905
Bruttotulot	53 505	54 200	56 905
Nettomenot	2 169	2 000	2 000
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 696		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 527		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myyntituotot	53 505	54 200	56 905
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	55 674	56 200	58 905
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-2 169	-2 000	-2 000
Kustannusvastaavuus, %	96	96	97

2021 talousarvio	2 000 000
2020 talousarvio	2 000 000
2019 tilinpäätös	2 000 000

09. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 000 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha mahdollistaa palvelukeskuksen hinnoittelukäytännön edellyttämän liikkumavaran. Palvelukeskuksen toiminnan tavoitteena on, että toiminnan kustannusvastaavuus toteutuu siirtomäärärahauden aikana. Määräraha tulee käytettäväksi vain, jos asiakasmaksutot eivät yksittäisenä varainhoitovuonna riitä kattamaan toiminnasta aiheutuvia menoja.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 esitys
Tuotokset ja laadunhallinta			
Tavoitteen mukaiset palvelut yhteensä, %-osuus laskutuksesta, joista	82	85	89
— yhtenäistetyt palvelut	74	73	76
— tavoitteenmukaiset asiakaskohtaiset palvelut	8	12	13
Ei-tavoitteenmukaiset asiakaskohtaiset palvelut, %-osuus laskutuksesta	18	15	11
Valtti (käyttäjiä)	23 590	28 000	33 000
Mobiilipalvelu (käyttäjiä)	21 700	29 000	31 000
Reitti (lähiverkko)	660	800	900
Reitti (liityntäverkko)	795	900	900
Suljetut konesalit (kpl)	38	50	52
Työasemien määrä (TUVE)	33 426	38 000	39 000
Työasemien määrä (TORI)	55 668	56 000	56 000
Etähallinnassa olevien mobiililaitteiden määrä (TUVE)	10 425	10 200	11 000
Etähallinnassa olevien mobiililaitteiden määrä (TORI)	21 702	22 000	29 000

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 esitys
Vastaanotettujen tikkettien määrä (TUVE)	307 000	330 000	350 000
Vastaanotettujen tikkettien määrä (TORI)	518 000	530 000	550 000

Palveluiden laatu

Loppukäyttäjätyytyväisyys	9,1	9,1	9,1
Kokonaisuusyytyväisyys Valtoriin (päättäjät, yhteyshenkilöt)	2,6	3,0	3,2
Kokonaistyytyväisyys palveluihin (päättäjät, yhteyshenkilöt)	2,8	3,0	3,2
Tyytyväisyys TUVE-palveluiden toimintaan	2,9	3,0	3,2

Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

Henkilötyövuodet	1 356	1 400	1 410
Sairauspoissaolot, pv/htv	7	7	7
Työtyytyväisyys, 1—5 VMBaro	3,6	3,6	3,7

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	347 684	343 352	371 038
Bruttotulot	345 018	338 352	366 038
Nettomenot	2 666	5 000	5 000
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 666		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 000		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	345 018	338 352	366 038
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	347 684	343 352	371 038
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-2 666	-5 000	-5 000
Kustannusvastaavuus, %	99	99	99

2021 talousarvio	5 000 000
2020 talousarvio	5 000 000
2019 tilinpäätös	3 000 000

10. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen investointimenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 15 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää palvelukeskuksen ja sen tuottamien palvelujen korvaus-, kehittämis- ja laajennusinvestoinneista aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään palvelukeskuksen ja sen tuottamien palvelujen kehittämis- ja laajennusinvestoinneista aiheutuviin menoihin sekä palvelutuotannon korvausinvestointeihin kuten laite- ja lisenssihankintoihin. Palvelukeskus sisällyttää momentin määrärahan käyttöä vastaavat kustannukset asiakashintoihin. Palvelukeskus tulouttaa määrärahan käyttöä vastaavan määrän useammalle vuodelle jaksotettuna.

Palvelukeskuksen tuloutuksesta kertyvät tulot on budjetoitu momentille 12.28.20.

2021 talousarvio	15 000 000
2020 talousarvio	15 000 000
2019 tilinpäätös	11 000 000

11. Verkkomaksaminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää verkkomaksaminen -palvelun (Suomi.fi -maksut) kehittämiseen, ylläpitoon ja jatkuvaan palvelutuotantoon, palveluntuottajien veloituksiin sekä palvelun hankinnasta, hallinnoinnista, käytöstä ja kehittämisestä aiheutuviin työ- ja muihin menoihin.

2021 talousarvio	500 000
2020 talousarvio	500 000

88. Senaatti-konsernin liikelaitokset

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

1. Palvelu- ja muut toimintatavoitteet

Senaatti-konsernin liikelaitoksille asetetaan seuraavat palvelu- ja toimintatavoitteet:

Senaatti-kiinteistöt

— Senaatti-kiinteistöjen tehtävänä on tuottaa tilapalveluja ja niihin välittömästi liittyviä muita palveluja tukemaan sekä asiakkaidensa että valtion rakenteellisia ja toiminnallisia muutoksia.

— Varmistaa yhteiskuntavastuullinen toiminta huomioiden taloudelliset, ympäristöön liittyvät ja sosiaaliset näkökulmat. Edistää omalta osaltaan yhteiskunnan muutosta kohti hiilineutraalisuutta. Keskeisenä tavoitteena on varmistaa toimitilojen turvallisuus ja terveys käyttäjille.

— Tuottaa ja ylläpitää valtion toimitiloihin liittyviä tietoja päätöksenteon ja seurannan tueksi.

— Toteuttaa valtiolle tarpeettoman omaisuuden myynnit avoimin ja syrjimättömin menettelyin.

Puolustuskiinteistöt

— Puolustuskiinteistöjen tehtävänä on tuottaa itse tai ostaa markkinoilta tilapalveluja ja niihin välittömästi liittyviä muita palveluja tukemaan Puolustusvoimien suorituskykyä kaikissa turvallisuustilanteissa annettujen valmiusvaatimusten mukaisesti.

— Puolustuskiinteistöt edistää Puolustushallinnon rakenteellisia ja toiminnallisia muutoksia tehokkaan toimitilarakenteen aikaansaamiseksi.

— Tuottaa ja ylläpitää Puolustusvoimien toimitiloihin liittyviä tietoja päätöksenteon ja seurannan tueksi. Osana Senaatti-konsernia Puolustuskiinteistöt mahdollistaa valtion toimitilakannan keskitetyn ja tehokkaan johtamisen.

— Varmistaa yhteiskuntavastuullisen toiminnan huomioiden järjestelmän kriisinsietokyvyn, huoltovarmuuden ja energian omavaraisuuden sekä taloudelliset, ympäristöön liittyvät ja sosiaaliset näkökulmat. Puolustuskiinteistöt tuottaa ympäristöpalveluita koko valtiokonsernille. Puolustuskiinteistöt edistää osana Senaatti-konsernia yhteiskunnan muutosta kohti hiilineutraalisuutta. Keskeisenä tavoitteena on varmistaa toimitilojen turvallisuus ja terveys käyttäjille.

2. Investoinnit

Senaatti-konsernin liikelaitosten investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 2021 enintään 480 milj. euroa. Lisäksi Senaatti-konserni liikelaitokset saavat tehdä sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja seuraavina varainhoitovuosina enintään 550 milj. euroa. Investoinnit painottuvat rakennuskannan arvoa säilyttäviin ja sen toimin-takelpoisuutta parantaviin perusparannus ja -korjausinvestointeihin sekä toimitilatehokkuutta kasvattaviin investointeihin. Investointivaltuus ei sisällä maankäyttömaksuja eikä varainsiirtoveroja.

Senaatti-konsernin liikelaitokset saavat antaa vastavakuutta vaatimatta omavelkaisuutta takauksia tytäryhtiöiden lainoista yhteen-sä enintään 50 milj. euron arvosta.

3. Lainanotto

Senaatti-konsernin liikelaitokset oikeutetaan ottamaan vuoden 2021 aikana toimintansa rahoittamiseksi valtion liikelaitoksista annetun lain (1062/2010) 5 §:n 1 momentissa tarkoitettua lainaa nettomääräisesti enintään 230 milj. euroa.

4. Valtuudet

Senaatti-kiinteistöt valtuutetaan siirtämään Puolustusvoimien ja sen toimintaan liittyvien kumppanien käytössä olevat Senaatti-kiinteistöjen omistajahallinnassa olevat kiinteistöt perustettavalle Puolustuskiinteistöt-tytärliikelaitokselle. Lisäksi Puolustuskiinteistöille siirretään Puolustushallinnon rakennuslaitoksen lakatessa sen taseessa oleva valtion varallisuus yhteensä noin 25 milj. euroa. Puolustuskiinteistöille siirrettävän omaisuuden arvo on yhteensä noin 1,1 mrd. euroa. Omaisuudesta merkitään Puolustuskiinteistöjen peruspääomaan enintään 200 milj. euroa. Muu omaisuus merkitään Puolustuskiinteistöjen omaan pääomaan siten, että omaisuudesta merkitään Senaatti-kiinteistöistä lainaehdoin annetuksi pääomaksi enintään 450 milj. euroa. Puolustushallinnon rakennuslaitoksen omaisuudesta osa voi siirtyä myös Senaatti-kiinteistöille. Valtioneuvosto valtuutetaan päättämään tarkemmin Puolustuskiinteistöihin siirrettävän omaisuuden yksilöinnistä ja siirron muista ehdoista sekä siirron muista ehdoista.

Selvitysosa: Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen (HE 31/2020 vp) Senaatti-kiinteistöille perustettavan Puolustuskiinteistöt-tytärliikelaitoksen perustamisesta. Muutosten myötä Puolustusvoimien käytössä oleva valtion rakennettu kiinteistövarallisuus siirtyy Senaatti-kiinteistöiltä Puolustuskiinteistöihin sekä omaisuuden ylläpidosta vastannut

Puolustushallinnon rakennuslaitoksen toiminta siirtyy liikkeenluovutuksen periaattein uuteen liikelaitokseen. Samalla virastomuotoinen Puolustushallinnon rakennuslaitos lakkautetaan. Tämän johdosta jatkossa Senaatti-konsernin talousarvioesityksessä ehdotetaan eduskunnalle hyväksyttäväksi kummankin liikelaitoksen palvelu- ja muut toimintatavoitteet sekä Senaatti-konsernin ta-
solla esitetyt valtuudet ja suostumukset.

Valtiovarainministeriö on huomioon ottaen palvelu- ja muut toimintatavoitteet asettanut alustavasti Senaatti-konsernin liikelaitosten yhteenlasketuksi vuokrauksen (sisältäen palvelut) tulostavoitteeksi 12 milj. euroa vuodelle 2021. Alustavan suunnitelman mukaan tulos jakaantuu liikelaitosten kesken seuraavasti: Senaatti-kiinteistöt 10 milj. euroa ja Puolustuskiinteistöt 2 milj. euroa.

Vuonna 2021 Senaatti-konsernin liikelaitokset tulouttavat valtion talousarvioon yhteensä 57,5 milj. euroa takausmaksuina, lainan korkoina ja lyhennyksinä sekä vuoden 2020 voiton tuloutuksena. Vuoden 2021 rahoitussuunnitelmassa valtion lainojen korkojen ja lainanlyhennysten osuudeksi on arvioitu 22 milj. euroa ja voiton tuloutukseksi 35 milj. euroa ja takausmaksujen suuruudeksi 0,5 milj. euroa. Lähinnä investointien rahoittamiseen tarvittavan lainanoton määrä on nettomääräisesti enintään 230 milj. euroa.

Senaatti-konsernin maksuvalmiuteen vaikuttaa merkittävästi kiinteistöjen realisoinneista saatava kassavirta. Kiinteistökaupoista syntyvän kassavirran toteutuminen riippuu kulloisesta markkina-tilanteesta ja sisältää siten Senaatti-konsernin ulkopuolisia epävarmuustekijöitä. Koronapandemia lisää kiinteistömyynteihin liittyvää epävarmuutta.

Puolustuskiinteistöille siirretään Puolustusvoimien ja sen määrittämien kumppaneiden käytössä olevat Senaatti-kiinteistöjen omistajahallinnassa olevat kiinteistöt. Puolustuskiinteistöille siirtyy myös Puolustushallinnon rakennuslaitoksen hallinnassa oleva omaisuus. Osa omaisuudesta voi olla luonteeltaan esim. Senaatti-konsernin yhteisiä palveluita hyödyttävää, jolloin omaisuus voidaan myös siirtää Senaatti-kiinteistöille. Valtuuden nojalla varallisuus, johon kohdistuu käynnissä olevia merkittäviä investointeja, voidaan siirtää Puolustuskiinteistöille investointien valmistuttua vuosien 2021—2024 aikana. Kaikki siirrot voidaan toteuttaa omaisuuden kirjanpitoarvoilla. Puolustuskiinteistöjen taserakenteen muodostamiseksi omavaraisuusasteen osalta yhdenmukaiseksi Senaatti-kiinteistöjen kanssa osa Senaatti-kiinteistöistä siirtyvästä omaisuudesta merkitään Puolustuskiinteistöjen taseessa lainaehdoin annetuksi pääomaksi. Valtioneuvosto päättää siirrosta ja sen ehdoista tarkemmin vuoden 2020 lopussa ja lisäksi taserakenteen täsmäytyksestä vuoden 2021 aikana Senaatti-kiinteistöjen ja Puolustushallinnon rakennuslaitoksen lopullisten vuoden 2020 tilinpäätösten valmistuttua.

Tulos- ja rahoitussuunnitelmaan perustuva alustava investointisuunnitelma vuodelle 2021 (milj. euroa)

Senaatti-kiinteistöt	370
Puolustuskiinteistöt	110
Yhteensä	480

Tunnuslukutaulukko (sis. myyntivoitot ja -tappiot)

	2019 toteutuma liikelaitos	konserni	2020 ennakoitu liikelaitos	konserni	2021 arvio Senaatti- kiinteistöt	Puolustus- kiinteistöt
Liikevaihto, milj. euroa	647	653	625	638	522	277
— Suora vuokraus	538	544	509	522	403	226
— Edelleenvuokraus	88	88	95	95	96	4
— Palvelut	20	20	21	21	22	47
Liiketoiminnan muut tuotot	67	64	34	34	40	0
Vuokraustoiminnan käyttökate, milj. euroa	309		253		158	94
— % liikevaihdosta	48		40		30	34
Poistot (sis. arvonalentumiset)	217		219		133	87
Liikevoitto, milj. euroa	139	127	48	36	43	7
— % liikevaihdosta	21	19	8	6	8	3
Tilikauden tulos, milj. euroa	114	122	27	34	28	2
— % liikevaihdosta	18	19	4	5	5	1
Taseen loppusumma	4 493	4 541	4 544	4 592	4 596	1 050
Tuloutus valtion talousarvioon, milj. euroa	35		35		35	
Investoinnit, milj. euroa	309		385		370	110
Investoinnit % liikevaihdosta	48		62		71	40
Sijoitetun pääoman tuotto, % koko toiminnasta	3,1	3,2	1,2	1,3	1,0	0,7
Sitoutuneen pääoman tuotto, % vuokraustoiminta	2,2		0,8		0,6	0,7
Oman pääoman tuotto, %	3,9	4,2	0,9	1,2	1,0	0,3
Oman pääoman tuotto, %, vuokraustoiminta, valtioasiakkaat	2,0		0,0		0,0	0,0
Omavaraisuusaste, %	66	65	65	64	62	62
Henkilöstömäärä	405	419	450	472	518	698

Liikelaitosta koskevat tulomomentit (milj. euroa)

	2019 toteutuma	2020 ennakoitu	2021 arvio
Tuloutus tulomomenteille			
12.28.99 Takausmaksut	1,4	1,0	0,5
13.01.04 Korot valtion lainoista	5,5	4,5	3,7
13.05.01 Voiton tuloutus	35	35	35
15.01.02 Takaisinmaksut valtion lainoista liikelaitoksille	23,2	19,4	18,3
Yhteensä	65,1	59,9	57,5

Momentin nimike on muutettu.

2021 talousarvio	—
2020 IV lisätalousarvio	—
2020 talousarvio	—
2019 tilinpäätös	—

30. Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisterihallinto

Selvitysosa: **Tilastokeskus** tuottaa luotettavaa ja ajantasaista tilastotietoa yhteiskunnan eri ilmiöistä yhteiskunnallisen päätöksenteon tueksi ja asiakkaidensa hyödyksi. Tilastokeskus kehittää tilastotoimea yhteistyössä muiden tilastoja tuottavien viranomaisten kanssa kotimaassa ja kansainvälisesti. Tilastokeskus osallistuu tietoekosysteemin kehittämiseen ja edistää tiedon eettistä käyttöä yhteiskunnassa sekä tarjoaa tilastoaineistoja tutkimuskäyttöön tietoturvalisessä käsittely-ympäristössä.

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT) tekee päätöksentekoa palvelevaa soveltavaa taloustieteellistä tutkimusta ja talouspoliittista analyysiä Suomen kansantalouden ja talouspolitiikan päätösten kannalta tärkeistä aiheista.

Digi- ja väestötietoviraston tehtävänä on mahdollistaa väestötietojärjestelmän tietojen ja varmennetun sähköisen asioinnin palvelujen käyttö yhteiskunnan toimintojen ja tietohuollon tukena. Virasto edistää toiminnallaan yksityiselämän ja henkilötietojen suojaa ja tietoturvallisuutta sekä hyvän tietojenkäsittely- ja tiedonhallintatavan kehittämistä ja noudattamista. Virasto ylläpitää ja kehittää väestötietojärjestelmää, sen tietoja ja tietojen laatua sekä varmennettua sähköistä asiointia. Digi- ja väestötietovirasto vastaa toimialueensa väestötiedoista ja holhousasioista. Virastossa suoritetaan myös julkisen notaarin tehtäviä ja hoidetaan siviilivihkimisiä, kaupanvahvistuksia sekä vaaleihin ja kansanäänestyksiin liittyviä tehtäviä. Muita viraston tehtäviä ovat muun muassa nimenmuutosasiat, avioliiton esteiden tutkinta ja perukirjojen osakasluetteloiden vahvistaminen.

Toimialan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat tavoitteet

- Tilastot, tietoineistot, tutkimukset ja palvelut ovat luotettavia ja relevantteja
- Tutkimustoiminta tukee päätöksentekoa, joka vastaa Suomen kansantalouden tärkeimpiin haasteisiin
- Kansalaisten ja yritysten asiointi julkishallinnon kanssa on entistä sujuvampaa ja asiakaslähtöisempää
- Digitaaliset palvelut lisäävät tietojen hyödyntämistä ja tehostavat julkishallinnon toimintaa
- Luottamus ja oikeusturva vahvistuvat yhteiskunnassa.

01. Tilastokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 50 932 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) jäsenmaksujen maksamiseen
- 2) EU-jäsenyyteen liittyvien tilastohankkeiden rahoitukseen.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon:

- 1) maksullisen toiminnan tulot
- 2) EU:lta ja yhteishankkeista talousarvion ulkopuolisilta tahoilta saatavat tulot.

Selvitysosa:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Tuotokset ja laadunhallinta			
Tilastot, joista julkaisuja vuoden aikana	140	145	145
Toimeksiantopalvelujen määrä, kpl (yli 500 euroa)	965	1 000	1 000
Oikea-aikaisten julkistusten osuus, %	95	98	99
Virheettömien julkistusten osuus, %	94	97	98
Tutkijapalvelujen käyttöluvapahakemusten määrä, kpl	552	530	540
Toiminnallinen tehokkuus			
Tuotantokulut tilastoa kohti, 1 000 euroa	408	384	382
Maksullisen palvelutoiminnan kustannusvastaavuus, %	117	100	100
Verkossa tai automaattisella raportoinnilla vastanneiden osuus vastanneista yritystiedonkeruissa, %	94	98	98
Verkossa tai automaattisella raportoinnilla vastanneiden osuus vastanneista henkilötiedonkeruissa, %	20	15	42
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Henkilötyövuodet	755	751	745
Sairauspoissaolot, pv/htv	11	< 11	< 10
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,54	3,65	3,65

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	60 791	59 077	61 432
Bruttotulot	10 744	10 500	10 500
Nettomenot	50 047	48 577	50 932
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	7 155		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 951		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myyntituotot	7 970	7 500	8 200
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	3 765	4 400	4 400
— osuus yhteiskustannuksista	3 299	3 800	3 800
Kustannukset yhteensä	7 064	8 200	8 200
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	906	-700	-
Kustannusvastaavuus, %	113	91	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kuntien talousraportointi (kertaluonteinen 2020)	-244
Tilastotuotannon varmistaminen	1 500
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-205
Palkkausten tarkistukset	1 304
Yhteensä	2 355

2021 talousarvio	50 932 000
2020 talousarvio	48 577 000
2019 tilinpäätös	48 843 000

02. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 3 850 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää myös enintään 310 000 euroa talouspolitiikan arviointineuvoston toimintamenojen sekä selvitys- ja tutkimustoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Toiminnallinen tehokkuus

Keskeiset tavoitteet vuodelle 2021 ovat menestyminen tutkimusrahoituksen hankinnassa siten, että VATT pystyy jatkossakin keskittymään tutkimuksessa painopistealueisiinsa; strategisten rekrytointien hyödyntäminen tutkimusohjauksen ja tutkimustoiminnan vahvistamisessa sekä tutkimuksen tukipalvelujen kehittäminen.

Tuotokset ja laadunhallinta

VATT:n tutkimustuloksia julkaistaan omien julkaisusarjojen julkaisujen ohella tieteellisissä kansainvälisissä aikakauskirjoissa sekä mm. ministeriöiden julkaisusarjoissa. Asiantuntijatoiminnan keskeiset muodot ovat tiedeyhteisöä ja päätöksentekoa palvelevat lausunnot ja kuulemiset, työryhmäjäsenyydet, alustukset ja muu osallistuminen tutkimustuloksia koskevaan julkiseen keskusteluun. Vuonna 2021 tavoitellaan sitä, että julkaisujen laatupainotettu määrä suhteutettuna henkilötyövuosiin kasvaa ja että asiantuntijatoiminnassa pystytään keskittymään vaikuttavuuden kannalta tärkeimpiin kohteisiin.

Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Henkilötyövuodet	53	52	52
Sairauspoissaolot, pv/htv	4,5	5,0	5,0
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,8	3,9	3,9

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	5 562	5 273	5 350
Bruttotulot	1 277	1 500	1 500
Nettomenot	4 285	3 773	3 850
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 603		
— siirtyy seuraavalle vuodelle	1 806		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

JTS-miljardin tuottavuussäästö	-15
Palkkausten tarkistukset	92
Yhteensä	77

2021 talousarvio	3 850 000
2020 talousarvio	3 773 000
2019 tilinpäätös	3 488 000

03. Digi- ja väestötietoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 50 516 000 euroa.

Selvitysosa:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet			
Asiakkaiden antama numeerinen yleisarvosana palveluista (asteikko 1—4) (2019 VRK:n tiedot, asteikko 4—10)	8,2	3,0	3,2
Asiakkaiden antama numeerinen arvosana palveluiden toimintavarmuudesta ja luotettavuudesta (asteikko 1—4)	3,3	3,5	3,5
Sähköisen asioinnin suostumuksen Suomi.fi -viestit palvelussa antaneiden kansalaisten määrä (kpl)	323 060	900 000	1 700 000
Edunvalvonta-tilintarkastus / yksityisten vuositilien tarkastusaika tilin saapumisesta / kk	4,0	3,8	3,8

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Holhoustoimen lupa-asioden keskimääräinen palveluaika/ ratkaisuaika hakemuksen saapumisesta / kk	1,1	1,0	1,0
Sähköisen asiointipalvelun kautta tilattujen väestötieto- järjestelmän todistusten %-osuus kaikista tilauksista	9	20	50
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Henkilötyövuodet	227	820	826
Sairauspoissaolot, pv/htv	5,8	8,5	8,5
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,7	3,5	3,5

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	63 195	99 050	96 935
Bruttotulot	30 780	45 110	46 419
Nettomenot	32 415	53 940	50 516
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	13 024		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	9 633		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myynti- tuotot	10 902	24 435	24 567
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	10 274	27 800	27 700
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	628	-3 365	-3 133
Kustannusvastaavuus, %	106	88	89
Liiketaloudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myynti- tuotot	17 964	20 245	21 422
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	8 903	7 960	9 150
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	9 061	12 285	12 272
Kustannusvastaavuus, %	202	254	234

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

eIDAS-asiointi henkilöasiakkaille	64
HETI-hanke (v. 2020 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-4 000
Katso-palvelun korvaava palvelu (siirto momentilta 28.10.01)	512
Maistraattien ja VRK:n yhdistämisen hankekustannukset	-628
VAAKA-hankkeen tuottavuussäästöt	-1 000
Yhteentoimivuusalustan ylläpito	720
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-185
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	106
Palkkausten tarkistukset	987
Yhteensä	-3 424

2021 talousarvio	50 516 000
2020 II lisätalousarvio	2 160 000
2020 talousarvio	53 940 000
2019 tilinpäätös	29 024 000

04. Sähköinen tunnistautuminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää julkisen hallinnon palveluiden edellyttämän vahvan tunnistautumisen kustannuksiin.

Valtuus

Vuonna 2021 Digi- ja väestötietovirasto saa tehdä tunnistautumismaksuihin liittyviä sopimuksia ja muita sitoumuksia siten, että niistä saa aiheutua valtiolle menoja vuosina 2021—2024 enintään 20 000 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tunnistautumistapahtumien määrän kasvu	2 000
Yhteensä	2 000

2021 talousarvio	7 000 000
2020 talousarvio	5 000 000
2019 tilinpäätös	5 758 306

40. Valtion alue- ja paikallishallinto

Selvitysosa: Aluehallintovirastot edistävät alueellista yhdenvertaisuutta hoitamalla lain-säädännön toimeenpano-, ohjaus- ja valvontatehtäviä alueilla. Aluehallintovirastojen ja ELY-keskusten yhteisen strategia-asiakirjan 2020—2023 mukaisesti aluehallintovirastojen toiminnan strategiset painopisteet ovat:

- turvaamme hyvinvointia ja yhdenvertaisuutta
- lisäämme elinvoimaa
- tavoittelemme hiilineutraaliutta.

Toimialan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat tavoitteet

- Peruspalvelut ovat turvalliset ja alueellisesti yhdenvertaisesti saatavilla
- Riskienhallinta ja varautuminen paranevat
- Yhteiskunnan kokonaisturvallisuus on hyvällä tasolla
- Osallisuus lisääntyy ja syrjäytyminen vähenee
- Koulutus- ja osaamistaso nousee ja osaavan työvoiman saatavuus paranee
- Toimintaympäristö kehittyy yhteistyöllä suotuisasti ja yritysten kilpailuolosuhteet ovat entistä tasapuolisemmat
- Ruuantuotannon kilpailukyky, terveellisyys ja turvallisuus paranevat.

01. Aluehallintoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 57 882 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) hankkeisiin, joihin saadaan EU-rahoitusta
- 2) eräiden terveyden- ja sairaanhoidon tehtävien hallinnosta Ahvenanmaan maakunnassa annetussa asetuksessa (1179/2009) määritellyistä tehtävistä aiheutuvien kustannusten korvaamiseen Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle.

Selvitysosa: Aluehallintovirastojen talousarvio perustuu osittaiseen nettobudjetointiin. Bruttobudjetoidut tulot, yksityisten sosiaalipalveluiden vuosimaksut, yksityisen terveydenhuollon vuosimaksut ja alkoholivalvonnan vuosimaksut, on budjetoitu momentille 11.19.09.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Tuotokset ja laadunhallinta			
Uutta toimintaa ja toiminnan muutoksia koskevat YSL:n mukaiset lupa-asiat, mediaanikäsitellyä aika, kuukautta hakemuksen vireille tulosta päätöksenantoon	10,5	10	10
Yli vuoden vireillä olleiden kanteluiden osuus, % kaikista kanteluista	-	<5	<5

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Sote-valvontaohjelman AVI:n vastuulla olevien toimenpiteiden toteuttaminen, % vuoden toimenpiteistä toteutunut	-	100	100
Todettujen tai epäiltyjen eläintautitapausten edellyttämistä hallinto-päätöksistä ja selvityksistä on tehty yhden viikon kuluessa, % kaikista tapauksista	-	100	100

Toiminnallinen tehokkuus

Lupasuoritteiden kustannukset / lupasuorite, kolmen vuoden keskiarvon muutos		< 0	< 0
Lupasuoritteiden kpl / htv, kolmen vuoden keskiarvon muutos		> 0	> 0

Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

Henkilötyövuodet yhteensä	1 208	1 219	1 240
— aluehallintovirasto	784	778	795
— työsuojelun aluehallintoviranomaiset (momentti 33.02.07)	394	411	415
— muut momentit	30	30	30
Sairauspoissaolot, pv/htv	9	9	9
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,7	3,6	3,6

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	71 180	67 835	69 212
Bruttotulot	15 660	11 330	11 330
Nettomenot	55 520	56 505	57 882
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	15 316		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	14 400		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot	14 576	10 600	10 600
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	22 180	21 200	17 666
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-7 608	-10 600	-7 066
Kustannusvastaavuus, %	65,7	50	60
Liiketaloudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot	1	30	30

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	1	30	30
Kustannusvastaavuus, %	100	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Pankki- ja maksutilien valvonta? järjestelmästä aiheutuvat tietojärjestelmämuutokset	-150
Rahapelitoiminnan tuotoilla palkattujen henkilöiden menojen kattaminen (siirto momentilta 29.91.51)	240
Työllisyyden edistämisen kuntakokeilujen valvonta	130
Vuosimaksujen kertymäärävion korjaus	-35
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-193
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	-127
Palkkausten tarkistukset	1 512
Yhteensä	1 377
2021 talousarvio	57 882 000
2020 IV lisätalousarvio	-35 000
2020 II lisätalousarvio	2 925 000
2020 talousarvio	56 505 000
2019 tilinpäätös	54 604 000

03. Alue- ja paikallishallinnon tukitoimet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 220 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtion keskushallinnon toimintojen alueellistamisen hallinnointiin
- 2) valtion alueellisten ja paikallisten hallintorakenteiden kehittämiseen
- 3) viranomaisten yhteisten asiakaspalvelumuotojen kehittämiseen ja yhteispalvelun hallinnointiin
- 4) julkisen hallinnon yhteisen asiakaspalvelun järjestämisestä kunnille aiheutuvien kulujen korvaamiseen
- 5) julkisen hallinnon yhteisen asiakaspalvelun käyttöön tarkoitettujen ICT-järjestelmien hankintaan ja ylläpitoon.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

JTS-miljardin tuottavuussäästö	-2
Yhteensä	-2

2021 talousarvio	220 000
2020 talousarvio	222 000
2019 tilinpäätös	1 852 000

50. Eläkkeet ja korvaukset

Selvitysosa: Valtion eläketurvan piirissä olevat eläkkeet myöntää ja maksaa Keva niille eläkkeen saajille, jotka ovat viimeksi olleet pääasiallisesti valtion eläketurvan piirissä (viimeisen eläkelaitoksen periaate). Valtio siirtää Kevalle katteen eläkkeiden maksamiseksi ja toteutunut eläkemeno kirjataan momentille 28.50.15.

Keva laatii valtion eläkemenoennusteet lyhyen tähtäimen ennustemallilla. Malli antaa tulokseksi viiden vuoden ennusteen, jota käytetään talousarvioesityksen laadinnassa. Valtion eläketurvan piiriin kuuluville myönnettyjen kuntoutusetuuksien menovaraus arvioidaan erikseen. Samoin erikseen arvioidaan kuinka paljon momentilta 28.50.15 suoritetaan korvauksia Kevalle perustuen ennen 1.1.1987 tapahtuneisiin toimintojen siirtoihin valtiolta kunnille.

Momentilta 28.50.16 suoritetaan korvauksia valtion laitosten (Televa, Valtion polttoainetehdas, Vammaskosken tehdas, Lapuan patruunatehdas) yhtiöittämissä liittyen, jolloin ns. vanhoina työntekijöinä yhtiöiden palvelukseen siirtyneille henkilöille säilytettiin valtion eläkelain tasoinen eläketurva ja eläkeoikeuksien siirrot valtion työeläkejärjestelmästä Euroopan yhteisöjen vastavaan järjestelmään. Vuoteen 2019 asti nämä suoritettiin momentilta 28.50.17.

15. Eläkkeet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 880 246 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää julkisten alojen eläkelain (81/2016) ja siihen liittyvän lainsäädännön mukaisten

- 1) eläkkeiden, perhe-eläkkeiden, kuntoutustukien ja muiden kuntoutusetuuksien (ml. mahdolliset arvonlisäverot) ja niiden lisien
- 2) eri lakien nojalla valtion toimintojen kunnallistamisen yhteydessä suoritettujen eläkejärjestelyjen korvausten
- 3) viivästyskorotusten
- 4) mahdollisten oikeudenkäyntikulujen
- 5) viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuvien ennakkomenojen
- 6) viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuvien selvittelyerien maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös eräiden omistajanvaihdostilanteiden johdosta aikaisempaan valtion palvelukseen perustuvien eläkkeen osien korvaamiseen kunnalliselle eläkelaitokselle. Korvaus suoritetaan VILMA-kustannustenjaon yhteydessä.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha on laskettu vuodelle 2021 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (2637).

Momentin suuruinen määrä siirretään katteeksi Kevalle momentilla rahoitettavien eläkkeiden maksamista tai korvaamista varten.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtion, kunnan, seurakunnan, yksityisen palveluksen perusteella myönnetty eläkkeet, kuntoutustuet ja perhe-eläkkeet sekä valtionapulaitosten, liikelaitosten ja liiketoimintaa harjoittavien valtion virastojen ja laitosten vastaavat eläkkeet	4 858 911 000
Kansanedustajien eläkkeet ja perhe-eläkkeet	13 300 000
Valtion eläketurvan piiriin kuuluville henkilöille myönnetty kuntoutusetuudet	2 380 000
Korvaus Kevalle liittyen ennen 1.1.1987 tapahtuneisiin toimintojen siirtoihin valtiolta kunnille	5 655 000
Yhteensä	4 880 246 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eläkemenon volyymikasvusta aiheutuva muutos	22 886
Indeksikorotusten vaikutus	36 887
Muutos eläkemenoennusteessa	-36 706
Yhteensä	23 067

2021 talousarvio	4 880 246 000
2020 talousarvio	4 857 179 000
2019 tilinpäätös	4 743 114 985

16. Ylimääräiset eläkkeet ja muut eläkemenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 934 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) korvausten maksamiseen Nokia Oyj:lle, Vapo Oy:lle, Vammas Oy:lle ja Lapua Oy:lle siitä valtion eläkelain tasoisen eläketurvan säilyttämisestä syntyvästä lisärasituksesta, joka näille yhtiöille aiheutuu 31.8.1976 Televan, 31.12.1983 Valtion polttoainekeskuksen, 31.12.1990 Vammaskosken tehtaan ja Lapuan patruunatehtaan palveluksessa olleen henkilöstön siirrosta yhtiöiden palvelukseen

2) korvausten maksamiseen yrityskauppojen tai vastaavien yritysten omistuspohjan uudelleenjärjestelyjen yhteydessä tai konsernin sisällä yhtiöstä toiseen vanhana työntekijänä ennen 1.1.1994 siirretyn henkilön työnantajalle sekä Patria Vammas Oy:n tai Patria Lapua Oy:n palveluksesta yrityskauppojen, liikkeen luovutuksen tai vastaavien uudelleenjärjestelyjen yhteydessä vanhana työntekijänä siirretyn henkilön työnantajalle, jolloin vanhana työntekijänä tarkoitetaan 31.12.1990 Vammaskosken tehtaan tai Lapuan patruunatehtaan palveluksesta Vammas Oy:n tai Patruunatehdas Lapua Oy:n palvelukseen ja myöhemmin Patria-konserniin siirtyneitä henkilöitä

3) eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä suoritettuihin eläkeoikeuksien pääoma-arvojen siirtoihin valtion eläkejärjestelmää asiaa koskevan lain (165/1999) mukaisesti

4) ylimääräisten eläkkeiden maksamiseen voimassa olevien valtioneuvoston päätösten mukaisesti sekä aiemmin myönnettyjen ylimääräisten eläkkeiden maksamiseen

5) enintään 9 000 euroa eduskunnan kansliatoimikunnan myöntämien ylimääräisten eläkkeiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha on laskettu vuodelle 2021 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (2637).

Momentin suuruinen määrä siirretään katteeksi Kevalle momentilla rahoitettavien eläkkeiden maksamista tai korvaamista varten.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Korvaus Nokia Oyj:lle	10 000
Korvaus Vapo Oy:lle	250 000
Korvaus Vammass Oy:lle	30 000
Korvaus Lapua Oy:lle	50 000
Muut korvaukset	20 000
Eläkeoikeuksien pääoma-arvojen siirrot Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmiin	1 670 000
Ylimääräiset eläkkeet	1 895 000
Eduskunnan kansliatoimikunnan ylimääräiset eläkkeet (enintään)	9 000
Yhteensä	3 934 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksikorotusten vaikutus	26
Muutos eläkemenoennusteessa	-100
Yhteensä	-74

2021 talousarvio	3 934 000
2020 talousarvio	4 008 000
2019 tilinpäätös	1 291 491

50. Vahingonkorvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 37 540 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tapaturmakorvauksiin
- 2) liikennevahinkokorvauksiin
- 3) ryhmähenkivakuutusta vastaavaan etuun
- 4) valtion virkamiesten toistuviin korvauksiin
- 5) valtion henkilöstölle aiheutuvien eräiden kustannusten ja vahinkojen korvauksiin
- 6) raideliikennevastuulain mukaisiin korvauksiin

7) oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä annetun lain nojalla aiheutuvien hyvitysten maksamiseen

8) vahingonkorvauksen maksamiseen sovellettaessa valtion vahingonkorvaustoiminnasta annettua lakia

9) tapaturma- ja liikennevahinkojen korvauksiin liittyviin asiantuntijapalkkioihin

10) oikeudenkäyntikuluihin, jotka johtuvat valtion vahingonkorvaustoiminnasta annettuun lakiin tai liikennevakuutuslakiin perustuvan korvausasian hoitamisesta

11) valtioneuvoston erikseen päättäessä luonnonkatastrofien johdosta katastrofialueilla tehdyistä pelastus- ja evakuointitoimista, evakuointilennoista ja annetusta sairaanhoidosta sekä surmansa saaneiden kotimaahan kuljettamisesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen

12) matkavahinkojen korvaamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha perustuu seuraaviin säädöksiin:

Tapaturmakorvaukset: työtapaturma- ja ammattitautilaki (459/2015), julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (1295/2002) 6 luvun 14 §, laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (916/2012), laki sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta (1521/2016), laki tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävässä (1522/2016), sotilastapaturmalaki (1211/1990), valtion eläkelain (1295/2006) 26 §, käräjäoikeuslaki (581/1993) sekä tapaturmakorvausjärjestelmään liittyvä muu lainsäädäntö

Liikennevahinkokorvaukset: liikennevakuutuslaki (460/2016) ja liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annettu laki (626/1991)

Valtion virkamiesten toistuvat korvaukset: valtion virkamieslaki (750/1994) ja eroraha-asetus (1350/1994)

Valtion henkilöstölle aiheutuvien eräiden kustannusten ja vahinkojen korvaukset: eräistä oikeudenkäynneistä valtion palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta annettu laki (269/1974) ja valtion virantoimituksesta tai työtehtävästä aiheutuneiden eräiden vahinkojen korvaamisesta annettu laki (794/1980)

Raideliikennevastuulaki (113/1999)

Laki oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä (362/2009)

Laki valtion vahingonkorvaustoiminnasta (978/2014)

Laki valtion virkamatkoilla sattuneiden vahinkojen korvaamisesta (530/2017)

Asetus valtion palveluksessa olleen henkilön kuoltua suoritettavan taloudellisen tuen myöntämisestä ja maksamisesta (1044/1976)

Laki kansanedustajana toimineen henkilön kuoltua suoritettavasta ryhmähenkivakuutusta vastaavasta edusta (895/1979)

Laki asevelvollisen kuoltua suoritettavasta taloudellisesta tuesta (1309/1994).

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tapaturmakorvaukset	32 500 000
Liikennevahinkokorvaukset	2 000 000
Ryhmähenkivakuutusta vastaavan edun korvaukset	1 100 000
Valtion virkamiesten toistuvat korvaukset	40 000
Valtion henkilöstölle aiheutuvien eräiden kustannusten ja vahinkojen korvaukset	100 000
Raideliikennevastuulain mukaiset korvaukset	80 000
Lapuan patruunatehtaan onnettomuuden tapaturmakorvaukset	70 000
Oikeudenkäynnin viivästyshyvitykset	250 000
Valtion vastuuseen perustuvat vahingonkorvaukset	700 000
Matkavahingot	700 000
Yhteensä	37 540 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Liikennevahinkokorvaukset, tarkentunut arvio	-400
Matkavahingot (siirto momentilta 24.01.01)	300
Yhteensä	-100

2021 talousarvio	37 540 000
2020 talousarvio	37 640 000
2019 tilinpäätös	35 963 530

63. Muiden eläkelaitosten vastattavaksi kuuluvat eläkemenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 276 174 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) julkisten alojen eläkelain (81/2016) nojalla viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuvien, valtion toisten eläkelaitosten puolesta myöntämien eläkkeiden maksamiseen
- 2) niiden valtion eläkkeisiin sisältyvien määrien maksamiseen, joista Keva eräiden omistajanvaihdostilanteiden johdosta suorittaa korvauksen VILMA-kustannustenjaon yhteydessä.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha on laskettu vuodelle 2021 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (2637).

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 12.28.51.

Momentin suuruinen määrä siirretään katteeksi Kevalle momentilla rahoitettavien eläkkeiden maksamista varten.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksikorotusten vaikutus	1 745
VILMA-eläkkeiden volyymikasvusta aiheutuva muutos	17 701
Yhteensä	19 446

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	276 174 000
2020 talousarvio	256 728 000
2019 tilinpäätös	233 725 194

95. Muiden eläkelaitosten valtion puolesta maksamien eläkemenojen ja valtiolle maksamien ennakoiden korkomenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 20 376 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muiden eläkelaitosten valtion puolesta maksamien eläkemenojen korkoihin sekä muiden eläkelaitosten valtiolle maksamien ennakoiden korkoihin.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Valtio maksaa korkoa VILMA-kustannustenjakoon muiden eläkelaitosten maksamista valtion eläkelain mukaisista eläkkeistä sekä saaduista kustannustenjaon ennakoista. Korkokantana käytetään TyEL:n 179 §:n 4 momentissa tarkoitettujen perusteiden mukaista vakuutusmaksukorkoa.

Momentille kirjataan myös mahdollinen valtioneuvoston asetuksen (284/2017) 1 §:n 3 momentissa tarkoitettu korkomeno.

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 13.01.09.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksikorotusten vaikutus	136
VILMA-eläkkeiden volyymikasvusta aiheutuva muutos	428
Yhteensä	564

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	20 376 000
2020 talousarvio	19 812 000
2019 tilinpäätös	17 052 922

60. Valtionhallinnon yhteiset henkilöstömenot

Selvitysosa: Luku sisältää keskitetysti koko valtionhallinnon puolesta budjetoituja henkilöstömenoja.

02. Erikseen budjetoidut palkkamenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 115 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) välttämättömän lisähenkilökunnan palkkausten tai virkamieslain (750/1994) 9 b §:n 1 momentin soveltamisen kustannuksiin sellaisissa tapauksissa, joissa määräraha tarve ei ole ollut tiedossa talousarvioesitystä laadittaessa

2) valtiovarainministeriön tekemistä päätöksistä virkasuhteen ehtoja tai virkasuhteen päättymisestä johtuvia korvauksia koskevien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha mahdollistaa valtion ylimmän virkamiesjohdon palvelussuhdeturvan järjestämisen määräaikaisten virkasuhteen päättyessä. Määrärahaa voidaan käyttää valtion virkamieslain (750/1994) 9 b §:n 1 momentin mukaisten enintään kahden vuoden määräaikaisten virkasuhteiden menoihin ja harkinnanvaraisten erokorvausten maksamiseen valtion ylimmälle virkamiesjohdolle.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lakkautuspalkan päättyminen	-15
Tarkentunut arvio	115
Yhteensä	100

2021 talousarvio	115 000
2020 talousarvio	15 000
2019 tilinpäätös	12 661

10. Työturvallisuuden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtion organisaatioiden uudistumiskykyä, työyhteisöjen toimivuutta ja työhyvinvointia sekä työsuojelua edistävään tietojen keräämiseen, tutkimukseen ja kehittämiseen valtionhallinnossa

2) valtiotyönantajan ja sen palveluksessa olevan henkilöstön välisiä työelämysuhteita edistävään tietojen keräämiseen, tutkimukseen ja kehittämiseen valtionhallinnossa

3) edellä mainittuja koskevaan koulutukseen, valmentamiseen, viestintään ja verkostotoimintaan.

Selvitysosa: Määräraha perustuu lakiin työsuojelurahastosta (407/1979), työtapaturma- ja ammattitautilakiin (459/2015) ja lakiin Valtiokonttorista (305/1991).

Määräraha lasketaan siten, että se on 0,23 promillea valtion henkilöstölle maksetuista palkoista. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon valtion henkilöstömäärän väheneminen ja toisaal-

ta virka- ja työehtosopimusneuvotteluissa sovittujen palkankorotusten vaikutus palkkasummaan. Tavoitteena on turvallisen työn tekemisen edellytysten parantaminen valtion työpaikoilla sekä valtion henkilöstön työhyvinvoinnin tukeminen rahoittamalla aihepiiriin liittyvää tiedotusta, tutkimusta ja kehittämishankkeita. Valtion työelämäneuvottelukunta päättää vuosittain määrärahan kohdistamisen painopistealueista.

Määrärahan käyttöä hallinnoi Valtiokonttori, joka tekee neuvottelukunnan päättämien painopisteiden mukaisesti päätökset virastojen kehittämishankkeiden määrärahahakemuksista. Koko valtion tai usean viraston kattavassa laajassa kehittämishankkeessa myös Valtiokonttori voi toimia kyseisen kehittämishankkeen koordinoijana, jolloin hanketta koskeva määräraha voidaan myöntää Valtiokonttorin käyttöön.

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 12.28.60.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	50
Yhteensä	50
2021 talousarvio	900 000
2020 talousarvio	850 000
2019 tilinpäätös	800 000

12. Osaamisen kehittäminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 18 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää koulutuksen korvaamisesta annetussa laissa (1140/2013) tarkoitetun korvauksen maksamiseen valtionhallinnon virastoille ja laitoksille sekä Työllisyysrahastolle.

Selvitysosa: Määrärahasta voidaan maksaa valtionhallinnon virastoille ja laitoksille korvausta niiden järjestämästä koulutuksesta henkilöstölleen. Lisäksi määrärahasta voidaan maksaa korvausta Työllisyysrahastolle määrä, jonka rahasto on maksanut tai hyvittänyt työnantajille koulutuskorvauksina. Koulutuksen järjestäminen ja siihen liittyvä taloudellinen kannuste liittyvät työmarkkinoiden raamisopimuksen sekä työmarkkinakeskusjärjestöjen kesken sovitun osaamisen kehittämisen toimintamallin toteutukseen.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vuosina 2015—2020 valtionhallinnon virastoille ja laitoksille maksettujen korvausten toteutunut määrä sekä Työllisyysrahaston arvio vuonna 2020 maksettavista korvauksista ja ennuste koulutuskorvausten määrän tulevasta kehityksestä.

2021 talousarvio	18 000 000
2020 talousarvio	18 000 000
2019 tilinpäätös	16 000 000

70. Valtionhallinnon kehittäminen

Selvitysosa: Keskeisiä hallinnonala- ja virastokohtaisia ICT-hankkeita, joilla kehitetään organisaatioita, prosesseja, palveluja ja tietotekniikkaa, tuetaan momentilta 28.70.20. Kyseiseltä momentilta siirretään määrärahoja hallinnonalojen ja virastojen käyttöön vuosittain talousarviossa.

Valtiovarainministeriön tavoitteena on turvata laadukkaat ja saavutettavat digitaaliset palvelut jokaiselle sekä ohjata tulevaisuustyöllä ja julkisen hallinnon strategian toimeenpanolla Suomea kohti ennakoitavista, ihmiskeskeistä ja yhdenvertaista digitaalista yhteiskuntaa. Julkisen hallinnon palvelutuotannon kehittämisessä otetaan käyttöön tekoälyn ja muiden uusien teknologioiden tarjoamat mahdollisuudet ja osallistetaan kehittämiseen myös palvelujen käyttäjät.

Digitalisaation edistämishajonnan toteutuksella ohjataan viranomaisia digitalisoimaan palvelunsa kattavasti, laadukkaasti ja saavutettavasti kansalaisten ja yritysten käyttöön. Elinkeinotoimintaa harjoittavien käynti- ja paperiasiointi vähenee merkittävästi ja tarjolla on useita vain digitaalisia yrityspalveluja. Digitukea tarjotaan koko maassa helpottamaan asiointia. Kansallinen tekoälyohjelma AuroraAI:ssa muun muassa jatkokehitetään vuoden 2020 lopussa lanseerattavaa AuroraAI-verkon beta-versiota, jatketaan elinvoimaisten palveluekosysteemien rakentamista ympäri Suomea ja varmistetaan osaamistason ja kyvykkyyksien kehittämisohjelman kautta yhteiskunnan eri toimijoiden kyvykkyys hyödyntää tekoälyn luomia mahdollisuuksia omassa toiminnassaan. Sähköisen tunnistamisen julkisen hallinnon sähköisiin asiointipalveluihin tulee olla koko väestön saatavilla yhdenvertaisesti. Digitaalinen identiteetti -hanke toteuttaa helppokäyttöisen ja saavutettavan tunnistusratkaisun ja uuden fyysisen asiointiin tarkoitetun henkilöllisyysasiakirjan eli ns. mobiilihenkilökortin. Digi- ja väestötietovirasto toimii operatiivisena organisaationa AuroraAI-verkon toteutuksessa, digitalisaation edistämishajonnan toteuttamisessa, digitaalisen identiteetin toimeenpanossa, digitaalisen turvallisuuden toimeenpanossa sekä digitaalisen tuottamisessa sekä kansalaisille että yrityksille.

Kustannustehokas ja jouheva palveluketju vaatii kykyä siirtää ja vaihtaa tietoa sujuvasti eri viranomaisten välillä. Valtiovarainministeriö varmistaa tämän mahdollistamalla tietojen sujuvan hyödyntämisen ja edistämällä yhteentoimivuutta. Tietopolitiikkaa toteutetaan laatimalla yhdessä muun julkisen hallinnon kanssa tietopoliittisia linjauksia ja periaatteita. Näiden pohjalta edistetään tiedon ja tekoälyn hyödyntämistä eettisesti kestäväällä tavalla. Euroopan unionin avoimen datan direktiivi implementoidaan kansalliseen lainsäädäntöön. Eurooppa-yhteistyössä osallistutaan julkisen hallinnon tietopolitiikan edistämisen näkökulmasta Euroopan datatalousstrategian toimeenpanoon. Toteutetaan hallitusohjelman mukaisen tiedon hyödyntämisen ja avaamisen -hankkeen toimenpiteitä.

Digitaalisen toiminnan edellytys on turvallinen digitaalinen ympäristö. Valtiovarainministeriö mahdollistaa digitaalisen toiminnan tehostamalla digitaalista turvallisuutta. Välineitä digitaalisen turvallisuuden tehostamiseksi ovat mm. riskiarvioon perustuvien toimintamallien vahvistaminen, virkamiesten ja kansalaisten osaamisen kehittäminen sekä digitaalisen turvallisuuden alueen säädösvalmistelu ja kansainvälinen yhteistyö. Valtiovarainministeriön johdolla toimeenpannaan valtioneuvoston periaatepäätöstä julkisen hallinnon digitaalisesta turvallisuudesta. Tällä varmistetaan, että kansalaiset, yritykset ja yhteisöt voivat luottaa julkisen hallinnon palveluihin.

Valtiovarainministeriö on tunnistanut tuloksellisuusarvioinnin ja Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtorin asiakasneuvottelukunnan kannanottojen perusteella Valtorin kehittämisen painopistealueet tuloksellisuuden ja tuottavuuden parantamiseksi. Valtiovarainministeriö ohjaa Valtoria toteuttamaan toimenpiteet toiminnan kehittämiseksi ja tuloksellisuuden varmistamiseksi vuosina 2020—2022. Lisäksi jatketaan yhteisen palvelutuotannon tarpeiden ja mahdollisuuksien selvittämistä ja toimenpiteiden suunnittelua sekä mobiilin viranomaisverkon uudistamista.

Suomi on Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajamaa vuonna 2021 ja vastuussa useista vuoden aikana järjestettävistä tapaamisista ja kokouksista.

01. Julkisen hallinnon ICT:n ohjaus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 8 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) julkisen hallinnon yhteisten tietojärjestelmä uudistusten sekä yhteisten ICT-palvelujen kehittämiseen, käyttöönottoihin ja kehittämisen aikaiseen ylläpitoon
- 2) julkisen hallinnon digitalisoinnin toteutuksen ohjaukseen ja kehittämiseen
- 3) julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019), valtion yhteisten tieto- ja viestintätekniisten palvelujen järjestämisestä annetun lain (1226/2013), julkisen hallinnon turvallisuusverkkotoiminnasta annetun lain (10/2015) ja hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain (571/2016) edellyttämään ohjaukseen ja kehittämiseen
- 4) julkisen hallinnon tieto- ja kyberturvallisuuden, varautumisen ja tietoturvapalvelujen ohjaamiseen ja kehittämiseen
- 5) ICT:n sekä tieto- ja kyberturvallisuuden ohjaukseen liittyvään kansainväliseen toimintaan ja yhteistyöhankkeisiin
- 6) harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin.

Määrärahaa saa käyttää myös henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu julkisen hallinnon tietohallinnon yhteisten palvelujen ja muiden tietohallintoon liittyvien yhtenäisen toiminnan kannalta tarpeellisten toimenpiteiden sekä tieto- ja kyberturvallisuuden ja varautumisen kehittämisohjelmien ja -hankkeiden toteuttamiseen sekä valtion ICT:n ohjaamista tukevaan ostopalvelujen hankintaan kaupallisilta ja hallinnon sisäisiltä palveluntuottajilta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Digitaalinen identiteetti	1 000
Digitalisaation edistäminen	-22 000
Digitalisaation edistäminen (HO 2019 kertaluonteinen)	-13 000
Yhteensä	-34 000

2021 talousarvio	8 700 000
2020 IV lisätalousarvio	-5 000 000
2020 II lisätalousarvio	2 500 000
2020 talousarvio	42 700 000
2019 tilinpäätös	4 700 000

02. Valtion talous-, henkilöstö- ja toimitilahallinnon tietojärjestelmät (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 8 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionhallintoa palvelevien talous-, henkilöstö- ja toimitilahallinnon prosessien ja tietojärjestelmien kehittämiseen, hankintaan ja toimeenpanoon.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää valtion yhteisten talous- ja henkilöstöhallinnon järjestelmien kehittämiseen ja uudistamiseen kuten Kieku-tietojärjestelmän päivittämiseen ja hankintojen digitalisointiin liittyviin tietojärjestelmäpalveluihin, ml. sähköinen tilaamisen ja laskujen käsittelyn järjestelmä. Määrärahaa on tarkoitus käyttää vähäisessä määrin myös talousarvion ja valtiontalouden kehyspäätösten valmistelua tukevan tietojärjestelmän kehittämisestä aiheutuviin menoihin. Järjestelmän vuosittaiset ylläpitomenot maksetaan momentilta 28.01.01.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kieku-tietojärjestelmän päivittäminen	3 000 000
Kieku-tietojärjestelmän tuottavuuden kehittäminen sekä valtioneuvoston budjetointi- ja kehysjärjestelmä	1 500 000
Yhteisten talous- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmien toimeenpano	3 500 000
eOppiva-palvelukokonaisuuden palveluostot	600 000
Yhteensä	8 600 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

eOppivan laajentaminen	100
Kieku-järjestelmän uusiminen	3 000
Yhteensä	3 100

2021 talousarvio	8 600 000
2020 IV lisätalousarvio	5 000 000
2020 talousarvio	5 500 000
2019 tilinpäätös	5 500 000

20. Tuottavuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 37 740 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) julkisen hallinnon tuottavuuden edistämiseen tähtäävien tietohallintohankkeiden, tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palvelujen hankkimiseen
- 2) hallinnonalojen keskeisten tietojärjestelmähankkeiden kehittämiseen

3) enintään 25 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaan tehtäviin.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää sellaisten hallinnon tuottavuutta lisäävien hankkeiden rahoittamiseen, joista valtiovarainministeriö on tehnyt asianomaisen ministeriön kanssa tuottavuuden lisäämistä ja tuottavuushyötyjen toteuttamista koskevan yhteistoimintasopimuksen. Ministeriöissä, virastoissa ja laitoksissa käytössä olevien tietojärjestelmien uudistamisella ja toimintojen automatisoinnilla voidaan saavuttaa tuottavuuden lisääntymistä, edistää sähköiseen asiointiin siirtymistä ja korvata vanhentuneita järjestelmiä. Määrärahaa voidaan myös käyttää tuottavuutta lisäävien keskeisten tietojärjestelmähankkeiden kehittämistyöhön ja valtionhallinnon yhteiseen käyttöön tulevien tietojärjestelmien kehittämishankkeisiin.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alkoholielinkeinorekisterin uudistushanke (ALLU) (v. 2020 rahoitus) (siirto momentilta 33.02.05)	1 200
Alkoholielinkeinorekisterin uudistushanke (ALLU) (v. 2021 rahoitus) (siirto momentille 33.02.05)	-1 800
Asiakirjojen automaattinen anonymisointi- ja sisällönkuvailuhanke (v. 2020 rahoitus) (siirto momentilta 25.01.01)	80
Digitaaliset metsänhoidon suositukset -hanke (v. 2020 rahoitus) (siirto momentilta 30.40.22)	500
Digitaaliset metsänhoidon suositukset -hanke (v. 2021 rahoitus) (siirto momentille 30.40.22)	-400
Eläinten terveydenhallintahanke (ELTE) (v. 2020 rahoitus) (siirto momentilta 30.20.01)	1 764
Eläinten terveydenhallintahanke (ELTE) (v. 2021 rahoitus) (siirto momentille 30.20.01)	-845
Eläinvalvonnan ja täydentävien ehtojen tietojärjestelmän kehittäminen (v. 2020 rahoitus) (siirto momentilta 30.20.01)	1 120
Eläinvalvonnan ja täydentävien ehtojen tietojärjestelmän kehittäminen (v. 2021 rahoitus) (siirto momentille 30.20.01)	-570
Hallinnonalan virastojen hallinnollisten asioiden käsittelyjärjestelmän uudistaminen (v. 2021 rahoitus) (siirto momentille 25.01.21)	-1 300
HETI-hanke (v. 2020 rahoitus) (siirto momentilta 28.30.03)	4 000
Kansallinen viisumijärjestelmä (v. 2020 rahoitus) (siirto momentilta 24.01.21)	850
Konkurssien ja yrityssaneerausasioiden asianhallintajärjestelmä (KOSTI-hanke) (v. 2020 rahoitus) (siirto momentilta 25.20.01)	990
Konkurssien ja yrityssaneerausasioiden asianhallintajärjestelmä (KOSTI-hanke) (v. 2021 rahoitus) (siirto momentille 25.20.01)	-590
Konsernilaskennan kehittäminen (v. 2020 rahoitus) (siirto momentilta 28.20.01)	405
Maaseudun Hyrrä-tukien sähköisen käsittelyketjun kehittämishanke (v. 2020 rahoitus) (siirto momentilta 30.20.01)	864
Metsälaskelmaohjelmiston nykyaikaistaminen ja uudistaminen (MENU) -hanke (v. 2020 rahoitus) (siirto momentilta 30.01.05)	500
Metsälaskelmaohjelmiston nykyaikaistaminen ja uudistaminen (MENU) -hanke (v. 2021 rahoitus) (siirto momentille 30.01.05)	-900
Syyttäjälaitoksen ja yleisten tuomioistuinten aineistopankki (AIPA) (v. 2021 rahoitus) (siirto momentille 25.10.03)	-3 900
Syyttäjälaitoksen ja yleisten tuomioistuinten aineistopankki (AIPA) (v. 2021 rahoitus) (siirto momentille 25.30.01)	-1 100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	17 970
Terveysteknologian ja geenitekniikan rekisterien uudistushanke (v. 2020 rahoitus) (siirto momentilta 33.02.06)	370
Tulliselvitysjärjestelmien kokonaisuudistus (ICT-hankinnan investointimenot) (v. 2020 rahoitus) (siirto momentilta 28.10.02)	10 830
Tulliselvitysjärjestelmien kokonaisuudistus (ICT-hankinnan investointimenot) (v. 2021 rahoitus) (siirto momentille 28.10.02)	-7 780
Valtion avustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanke (v. 2020 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.23)	4 700
Valtion avustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanke (v. 2021 rahoitus) (siirto momentille 28.70.23)	-4 800
Valtioneuvoston yhteinen palveluhallintajärjestelmä (Virkku) -hanke (v. 2020 rahoitus) (siirto momentilta 23.01.01)	480
Ympäristöterveydenhuollon valvontajärjestelmäkokonaisuuden kehittämishanke (YTVK) (v. 2020 rahoitus) (siirto momentilta 30.20.01)	2 573
Ympäristöterveydenhuollon valvontajärjestelmäkokonaisuuden kehittämishanke (YTVK) (v. 2021 rahoitus) (siirto momentille 30.20.01)	-1 343
Yhteensä	23 868

2021 talousarvio	37 740 000
2020 IV lisätalousarvio	-1 200 000
2020 talousarvio	13 872 000
2019 tilinpäätös	4 745 000

(21.) Kansallisen tulorekisterin toteutus (siirtomääräraha 3 v)

Se l v i t y s o s a : Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2020 IV lisätalousarvio	—
2020 talousarvio	1 000 000
2019 tilinpäätös	19 000 000

23. Valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanke (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) hankkeen toteutuskustannuksiin
- 2) hankeaikaisiin jatkuviin ohjelmisto- ja infrastruktuurikustannuksiin
- 3) määräaikaisen henkilöstön palkkausmenoihin.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtion avustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanke (siirto momentille 29.01.01)	-900
Valtion avustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanke (v. 2020 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-4 700
Valtion avustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanke (v. 2021 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	4 800
Yhteensä	-800
2021 talousarvio	4 800 000
2020 talousarvio	5 600 000

40. Turvallisuusviranomaisten viestintäverkot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 8 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää viranomaisradioverkon sekä laajakaistaisen viranomaisviestintäpalvelun ylläpidon ja kehittämisen edellyttämän hintatuen ja alijäämätuen maksamiseen Suomen Erillisverkot Oy:lle tai sen tytäryhtiölle.

Selvitysosa: Momentilta myönnetyn rahoituksen tavoitteena on turvata viranomaisradioverkkoon perustuvan viranomaisviestintäpalvelun käyttö ja ylläpito sekä uuden laajakaistaisen viranomaisviestintäpalvelun kehittäminen. Uuden viranomaisviestintäpalvelun kehittämishanke on käynnistetty ja hankkeen toteutuksesta vastaa Suomen Erillisverkot Oy.

2021 talousarvio	8 100 000
2020 talousarvio	8 100 000
2019 tilinpäätös	8 100 000

80. Siirrot Ahvenanmaan maakunnalle

Selvitysosa: Yleisiä veroja ja maksuja koskeva lainsäädäntövalta sekä oikeus kantaa veroja kuuluvat Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) mukaan valtakunnalle. Ahvenanmaalaiset verovelvolliset maksavat näin ollen veroja valtiolle samoilla perusteilla kuin verovelvolliset muualla maassa. Ahvenanmaan maakunnalle suoritetaan itsehallinnosta aiheutuvien menojen kattamiseksi vuosittain valtion varoista määrä, joka vahvistetaan itsehallintolain tarkoittamassa tasoituksessa ja verotasoituksessa. Ahvenanmaan valtuuskunta toimittaa tasoituksen ja verotasoituksen vuosittain jälkikäteen kultakin vuodelta. Tasoitusmäärä lasketaan siten, että valtion tilinpäätöksen mukaiset kyseisen vuoden tulot lukuun ottamatta ansio- ja pääomatuloveroja, yleisradioveroa, rajoitetusti verovelvollisten maksamaa lähdeveroa, yhteisöveroa, tonnistoveroa, arpajaisveroa sekä uusia valtion lainoja (tasoituspohja) kerrotaan tietyllä suhdeluvulla (tasoituseruste).

Tasotusmäärästä ja verotasotusmäärästä maksetaan vuosittain ennakkoa, joka on otettava valtion talousarvioesitykseen. Ahvenanmaan valtuuskunta vahvistaa ennakon suuruuden. Vuotuisen ennakon arvioitu määrä lasketaan samoin perustein kuin lopullinen tasotus ja verotasotus.

Ahvenanmaan maakunnalle voidaan itsehallintolain mukaan myöntää myös ylimääräistä määrärahaa ja lisäavustusta poikkeuksellisissa olosuhteissa itsehallintolaissa tarkemmin säädettyin perustein. Myös näistä määrärahoista päättää Ahvenanmaan valtuuskunta. Itsehallintolain mukaan tasavallan presidentti vahvistaa tasotusta koskevan valtuuskunnan päätöksen sekä edellä tarkoitettuja muita määrärahoja koskevat valtuuskunnan päätökset. Ahvenanmaan valtuuskunnan päätökset on vahvistettava niitä muuttamatta tai jätettävä vahvistamatta.

Ahvenanmaan itsehallintolain 7 luku (Ahvenanmaan maakunnan talous) on uudistettu vuoden 2021 alusta lailla (98/2020).

30. Ahvenanmaan tasotusmaksu (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 188 567 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Ahvenanmaan valtuuskunnan päätöksen mukaisesti Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 46 §:n (98/2020) mukaista tasotusmäärää ja sitä koskevien ennakkomaksujen suorittamiseen. Kun tasotus lain mukaan suoritetaan jälkikäteen, saattavat tällöin vielä vahvistamattomien tasotusten määrät nousta ennakkomaksuja suuremmiksi. Tämän johdosta määrärahaa saa käyttää ennen lopullisen tasotuksen vahvistamista myös lisäennakon myöntämiseen varainhoitovuotta edeltäneiden vuosien menoihin.

Selvitysosa: Ahvenanmaan itsehallintolain 7 luku (Ahvenanmaan maakunnan talous) on uudistettu vuoden 2021 alusta lailla (98/2020). Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen laiksi Ahvenanmaan itsehallintolaissa tarkoitettujen tasotusperusteiden muuttamisesta (HE 19/2020). Tasotusperuste korotetaan 0,47 prosenttiin vuoden 2021 alusta lukien.

Tasotusmäärä lasketaan siten, että valtion tilinpäätöksen mukaiset kyseisen vuoden tulot lukuun ottamatta ansio- ja pääomatuloveroja, yleisradioveroa, rajoitetusti verovelvollisten maksamaa lähdeveroa, yhteisöveroa, tonnistoveroa, arpajaisveroa sekä uusia valtion lainoja (tasotuspohja) kerrotaan tietyllä suhdeluvulla (tasotusperuste).

Tasotusmäärän laskennassa tulee myös ottaa huomioon puolet Ahvenanmaan väestömäärässä tapahtuneesta muutoksesta suhteessa koko Suomen väestömäärään (Ahvenanmaan väestöosuus) 31 päivästä joulukuuta 2020 alkaen. Ahvenanmaan väestöosuuden määrittämiseksi käytetään kerrointa, joka annetaan viiden desimaalin tarkkuudella. Ahvenanmaan väestöosuuden kasvaessa tasotusmäärää korotetaan ja väestöosuuden vähetessä tasotusmäärää alennetaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tuloarvioiden muutokset sekä lainsäädännöstä johtuva muutos	-61 152
Yhteensä	-61 152

2021 talousarvio	188 567 000
2020 V lisätalousarvio	4 595 000
2020 IV lisätalousarvio	-5 918 000
2020 II lisätalousarvio	-25 677 000
2020 I lisätalousarvio	4 000
2020 talousarvio	249 719 000
2019 tilinpäätös	244 310 990

31. Verohyvitys Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 12 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Ahvenanmaan itsehallintolain mukaisen verohyvityksen maksamiseen Ahvenanmaan maakunnalle.

Selvitysosa: Ahvenanmaan itsehallintolain 7 luku (Ahvenanmaan maakunnan talous) on uudistettu vuoden 2021 alusta. Uudistuksessa mm. on luovuttu verohyvityksestä verovuodesta 2021 alkaen. Lain siirtymäsäännösten mukaan verohyvitys maksetaan vielä lain voimaantuloa edeltäviltä verovuosilta 2019 ja 2020. Ahvenanmaan itsehallintolain aiemman 49 §:n mukaan Ahvenanmaan maakunnalle on maksettava ylimenevä osa, jos maakunnassa verovuodelta maksuunpantu tulo- ja varallisuusvero ylittää 0,5 % vastaavasta verosta koko maassa (verohyvitys).

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	-8 000
Yhteensä	-8 000
2021 talousarvio	12 000 000
2020 II lisätalousarvio	-12 700 000
2020 talousarvio	20 000 000
2019 tilinpäätös	11 745 093

33. Arpajaisveron tuoton palauttaminen Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vuonna 2020 maksetun arpajaisveron tuoton palauttamiseen Ahvenanmaan maakunnalle.

Selvitysosa: Vuonna 2021 maksetun arpajaisveron tuotto palautetaan Ahvenanmaan maakunnalle momentilta 28.80.34.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	-3 000
Yhteensä	-3 000

2021 talousarvio	10 000 000
2020 II lisätalousarvio	-980 000
2020 talousarvio	13 000 000
2019 tilinpäätös	12 583 018

34. Ahvenanmaan verotasoitus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 79 600 000 euroa.

Määrärahaa saa Ahvenanmaan valtuuskunnan päätöksen mukaisesti käyttää Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 49 §:n (98/2020) mukaista verotasoitusmäärää ja sitä koskevien ennakkomaksujen suorittamiseen. Määrärahaa saa käyttää ennen lopullisen verotasoituksen vahvistamista myös lisäennakon myöntämiseen varainhoitovuotta edeltäneiden vuosien menoihin.

Selvitysosa: Ahvenanmaan itsehallintolain 7 luku (Ahvenanmaan maakunnan talous) on uudistettu vuoden 2021 alusta lailla (98/2020).

Verotasoituksena palautetaan Ahvenanmaan maakunnalle vuosittain valtion varoista Ahvenanmaalla kunakin verovuotena maksuun pannut valtiollisten ansio- ja pääomatuloverojen, rajoitusti verovelvollisten maksaman lähdeveron, yhteisöveron sekä tonnistoveron rahamäärät. Niin ikään palautetaan vuosittain Ahvenanmaalla maksettujen arpajaisverojen rahamäärät. Verotasoitus suoritetaan vuosittain jälkikäteen jokaiselta verovuodelta. Verotasoitusmäärästä maksetaan kuukausittain ennakkoa. Ennakkosumma lasketaan käyttämällä perustana aikaisemman verotuksen toteutumaa ja ennusteita.

Jos itsehallintolain 49 §:n 1 momentissa tarkoitettu yhteisöveron ja pääomatuloveron yhteenlaskettu toteutuma alittaa yli 10 prosentilla sen yhteisen rahamäärän, jonka Ahvenanmaan maakunta olisi saanut vastaavien verojen osalta käyttäen perusteena 46 §:n 1 ja 2 momentin mukaan laskettua tasoitusmäärää, kuuluu erotus 49 §:n 2 momentin mukaan maakunnalle.

2021 talousarvio	79 600 000
------------------	------------

90. Kuntien tukeminen

Selvitysosa: Kunnan peruspalvelujen valtionosuudella ja verotuloihin perustuvalla valtionosuuden tasauksella pyritään turvaamaan kuntien mahdollisuudet pitää yllä riittävät peruspalvelut eri osissa maata ja tasapainottamaan kuntien lakisääteisiä tehtäviä ja niiden kokonaisrahoitusta alueittain ja kuntaryhmittäin. Valtionosuuden perusteena olevat laskennalliset kustannukset perustuvat keskeisesti ikäryhmittäisiin kustannuksiin ja sairastavuuteen. Sairastavuuskertoimen osatekijöitä ovat terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuolto. Muita laskennallisten kustannusten määräytymistekijöitä ovat työttömyyskerroin, vieraskielisyyskerroin, kaksikielisyys, saaristaisuus, asukastiheyskerroin ja koulutustaustakerroin.

Kriteerien toinen osa muodostuu lisäosista, jotka ovat saamelaisten kotiseutualueen kunnan, syrjäisyyden ja työpaikkaomavaraisuuden lisäosat.

Vaikkeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan yhdistymiseen voidaan maksaa harkinnanvaraista yhdistymisavustusta. Harkinnanvarainen yhdistymisavustus tulee käyttää uuden kunnan talouden vahvistamiseen. Harkinnanvaraisten yhdistymisavustusten yhteismäärä vähennetään kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta.

Kunnille on maksettu veroperustemuutoksista aiheutuvia kunnan verotulojen vähentymistä vastaavia kompensatioita. Vuodesta 2020 lähtien kompensatiot on maksettu erilliseltä momentilta.

Kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta osoitetaan rahoitusta kuntien harkinnanvaraiseen valtionosuuden korottamiseen.

Keskeiset uudistukset

Hallitusohjelman mukaisesti laajennetaan subjektiivista varhaiskasvatusoikeutta ja pienennetään varhaiskasvatuksen ryhmäkokoja. Ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvveluista annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi muun muassa niin, että asetetaan hoitajien vähimmäismitoitus iäkkäiden tehostettuun palveluasumiseen ja laitoshoitoon.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja muutetaan niin, että hoidon esteet poistuvat ja terveyden tasa-arvo lisääntyy.

Vaikuttavuustavoitteet

Ehkäisevän toiminnan tavoitteena on terveyttä, sosiaalista turvallisuutta, elämänhallintaa ja itseenäistä selviytymistä tukevien olosuhteiden ja ympäristön luominen, ihmisten työ- ja toimintakyvyn edistäminen, elämänlaadun parantaminen, sosiaalisten ja terveydellisten ongelmien ennaltaehkäisy, väestöryhmien välisten hyvinvointi- ja terveyserojen vähentäminen sekä ympäristöterveydenhuollon toimintaedellytysten parantaminen. Vaikuttavuustavoitteita kuvataan tarkemmin sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan pääluokkaan kuuluvassa luvussa 33.60.

Sosiaali- ja terveystalvvelujen tavoitteena on julkisen vallan järjestämisvastuulla olevien, pääosin verovaroin kustannettavien sosiaali- ja terveystalvvelujen toimivuuden sekä yhdenvertaisen saatavuuden ja kattavuuden turvaaminen koko maassa. Perustalvveluja vahvistetaan ja uudistetaan.

*Kuntien järjestämän esi- ja perusopetuksen sekä yleisten kirjastojen ja kulttuuritoimen lähtökohd*tana on varhaiskasvatuksen, koulutuksen, perusturvan sekä kirjasto- ja kulttuuritalvvelujen takaa-minen ja vahvistaminen kaikille asuinpaikasta, kielestä ja taloudellisesta asemasta riippumatta koko maan kattavasti. Kunnille myönnettävän rahoituksen keskeisiä tavoitteita ovat sivistyksellisten perusoikeuksien turvaaminen jokaiselle lapselle, oppilaalle ja opiskelijalle hänen kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaan sekä osana kansalaisten sivistyksellisiä oikeuksia turvata jokaiselle mahdollisuus kehittää itseään koko maan kattavilla kirjasto-, tieto- ja kulttuuritalvveluilla sekä varmistaa väestön tasavertainen tiedon ja kulttuurin saatavuus.

Taiteen perusopetuksen tavoitteena on tarjota kunnan asukkaille mahdollisuus osallistua taiteen perusopetukseen sekä harrastusta tukevaan opetukseen taiteen eri aloilla.

Laskennallisten kustannusten laskennassa käytettäviä tietoja

	2020 arvio	2021 arvio
Laskennalliset kustannukset		
0—5-vuotiaat euroa/asukas	8 511,95	8 761,95
6-vuotiaat euroa/asukas	9 043,62	9 284,90
7—12-vuotiaat euroa/asukas	7 573,36	7 759,16
13—15-vuotiaat euroa/asukas	12 981,41	13 287,99
16—18-vuotiaat euroa/asukas	4 139,31	4 258,71
19—64-vuotiaat euroa/asukas	1 022,15	1 039,29
65—74-vuotiaat euroa/asukas	2 017,02	2 072,39
75—84-vuotiaat euroa/asukas	5 626,27	5 802,73
85-vuotiaat ja vanhemmat euroa/asukas	19 451,07	20 092,52
Sairastavuuden mukaan	1 178,00	1 203,96
Työttömyysasteen mukaan euroa/asukas	91,55	93,57
Kaksikielisyyden mukaan euroa/asukas	282,24	288,46
Vieraskielisyyden mukaan euroa/asukas	1 982,49	2 026,18
Asukastiheyden mukaan euroa/asukas	39,87	40,75
Saaristoisuuden mukaan euroa/asukas	388,47	397,03
Saaristo-osakunta-aseman mukaan	284,18	290,44
Koulutustaustan mukaan euroa/asukas	405,26	414,19
Lisäosat		
Syrjäisyys euroa/asukas	215,70	220,88
Saamelaisten kotiseutualueen kunnat euroa/asukas	2 739,62	2 805,37
Työpaikkaomavaraisuus euroa/asukas	65,46	67,03

30. Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 696 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) mukaisen valtionosuuden maksamiseen
- 2) verotuloihin perustuvan valtionosuuden tasauksen maksamiseen
- 3) kotikuntaa vailla olevien 6—15-vuotiaiden kotikuntakorvausten maksamiseen
- 4) yksityisen opetuksen järjestäjien ja yliopistojen arvonnäköveroä vastaavan euromäärän maksamiseen liittyen yksityisen perusopetuksen järjestäjille maksettaviin kotikuntakorvauksiin
- 5) enintään 30 000 000 euroa valtionosuuden harkinnanvaraisen korotuksen maksamiseen
- 6) enintään 1 700 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten ennen vuotta 2016 oppilaitosten perustamishankkeisiin myönnettyjen valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen
- 7) enintään 1 800 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten ennen vuotta 2016 yleisten kirjastojen perustamishankkeisiin myönnettyjen valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen.

*Selvitysosa:***Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)****Kunnan peruspalvelujen valtionosuus**

<i>Laskennalliset kustannukset</i>	27 701 152
— ikärakenne	19 266 272
— sairastavuus	6 616 251
— työttömyys	515 589
— kaksikielisyys	103 351
— vieraskielisyys	798 007
— asukastiheys	202 557
— saaristaisuus	14 721
— saaristo-osakunta	9 725
— koulutustausta	174 679

Kuntien rahoitusosuus 20 590 250

Valtionosuus **7 110 903**

Lisäosat **349 368**

Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus **795 489**

Valtionosuuden harkinnanvarainen korotus **30 000**

Kotikuntaa vailla olevien 6—15 v. kotikuntakorvaukset (valtio korvaa) **5 977**

Yksityisten opetuksen järjestäjien ja yliopistojen arvonlisävero **7 141**

Valtionosuuteen tehtävät lisäykset ja vähennykset **-602 278**

Yhteensä **7 696 600**

Kuntien peruspalvelujen valtionosuusprosentti on 25,67. Valtionosuuksien määräytymisen perusteena oleva vuodenvaihteen 2019/2020 asukasluku on 5 495 408.

Määrärahan mitoitukseen liittyvät hallituksen esitykset ja muut muutokset

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta siten, että kuntien peruspalvelujen valtionosuusprosentti nousee 25,49 prosentista 25,67 prosenttiin vuonna 2021. Muutoksessa on otettu lisäyksenä huomioon 0,27 prosenttiyksikköä liittyen uusien ja laajenevien tehtävien toteuttamiseen siten, että valtionosuus on 100 %. Muutoksessa on otettu vähennyksenä huomioon 0,09 prosenttiyksikköä liittyen 32 020 000 euron siirtoon momentille 33.60.35 valtion rahoitukseen Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön opiskeluterveydenhuoltoon. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 59 145 000 euroa lainmuutoksen johdosta. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 280 000 000 euron määräaikainen lisäys valtionosuuteen ja 20 000 000 määräaikainen lisäys harkinnanvaraiseen valtionosuuteen.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta. Esityksen tavoitteena on hoidon esteiden

poistaminen ja terveyden tasa-arvon lisääminen. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 17 900 000 euroa lain muutoksen johdosta. Tästä 900 000 euroa kohdistetaan kunnille tasasuuruisesti (noin 0,16 €/asukas) kertaluonteisena tehtävän lisäyksenä.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen oppivelvollisuus uudistuksesta. Esitys sisältää useita muutettavaksi ehdotettavia lakeja. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 5 900 000 euroa lakien muutosten johdosta.

Vuonna 2021 peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotus on 2,4 prosenttia ja siitä aiheutuva valtionosuuden lisäys 173 576 000 euroa.

Valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus vähentää peruspalvelujen valtionosuutta 13 669 000 euroa.

Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen, laskentaperusteet (1 000 euroa)

Perushinta	Laskennallinen kustannus
Ikärakenteen mukaan	
— 0—5-vuotiaat (8 761,95 euroa/as)	2 743 647
— 6-vuotiaat (9 284,90 euroa/as)	554 708
— 7—12-vuotiaat (7 759,16 euroa/as)	2 884 825
— 13—15-vuotiaat (13 287,99 euroa/as)	2 412 435
— 16—18-vuotiaat (4 258,71 euroa/as)	747 625
— 19—64-vuotiaat (1 039,29 euroa/as)	3 293 663
— 65—74-vuotiaat (2 072,39 euroa/as)	1 456 573
— 75—84-vuotiaat (5 802,73 euroa/as)	2 155 563
— 85-vuotiaat ja vanhemmat (20 092,52 euroa/as)	3 017 233
Sairastavuuden mukaan (1 203,96 euroa/as)	6 616 251
Työttömyyden mukaan (93,57 euroa/as)	515 589
Kaksikielisyyden mukaan (288,46 euroa/as)	103 351
Vieraskielisyyden mukaan (2 026,18 euroa/as)	798 007
Asukastiheyden mukaan (40,75 euroa/as)	202 557
Saaristoisuuden mukaan (397,03 euroa/as)	14 721
Saaristo-osakunta aseman mukaan (290,44 euroa/as)	9 725
Koulutustaustan mukaan (414,19 euroa/as)	174 679
Yhteensä	27 701 152

Kuntien rahoitusosuus

Asukasluku	5 495 408
Rahoitusosuus, euroa/as	3 746,81
Rahoitusosuus, 1 000 euroa	20 590 250

Syrjäisyyden, työpaikkaomavaraisuuden sekä saamelaiden kotiseutualueen kunnan lisäosat (1 000 euroa)

Perushinta	
Syrjäisyyden mukaan (220,88 euroa/as)	122 026

Syrjäisyyden, työpaikkaomavaraisuuden sekä saamelaisten kotiseutualueen kunnan lisäosat (1 000 euroa)

Työpaikkaomavaraisuuden mukaan (67,03 euroa/as)	223 644
Saamelaisten kotiseutualueen kunnan mukaan (2 805,37 euroa/as)	3 698
Yhteensä	349 368

Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus (1 000 euroa)

Lisäykset	Vähennykset	Netto
1 485 693	-690 204	795 489

Muut valtionosuuteen tehtävät vähennykset ja lisäykset (1 000 euroa)

Valtionosuuden vähennykset	
— verotulotasauksen muutoksen neutralisointi	-111 557
— aloittavien koulujen rahoitukseen liittyvä vähennys	-275
— indeksikorotuksen jäädytys, vuosi 2016	-34 602
— indeksikorotuksen jäädytys, vuosi 2018	-42 334
— indeksikorotuksen jäädytys, vuosi 2019	-91 577
— kuntien rahoitusosuus perustoimeentulotuesta, vuoden 2019 toteutuma	-337 148
— lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan rahoitus	-22 531
— siirto momentille 28.90.32 kuntien digitalisaation kannustinjärjestelmään	-10 000
— kuntien valtionosuuden harkinnanvarainen korotus	-10 000
— siirto momentille 28.90.31 vaikeassa taloudellisessa asemassa olevien kuntien harkinnanvaraiseen yhdistymisavustukseen	-10 000
— pitkäaikaistyöttömien eläketukeen liittyvä vähennys	-13 600
Vähennykset yhteensä	-683 624

Valtionosuuden lisäykset	
— työmarkkinatukeen liittyvä korjauserä	29 549
— v. 2010 järjestelmämuutoksen tasaus	497
— maakuntien liittojen tehtäviin liittyvä lisäys	500
— oppilaitosten perustamiskustannusten valtionavustusten siirto	1 700
— kirjastojen perustamiskustannusten valtionavustusten siirto	1 800
— valtionosuuden kertaluonteinen lisäys kompensoimaan kuntien verotulojen alenemista (tässä on otettu huomioon valtionosuuden kertaluonteinen 280 milj. euron lisäys sekä kiky-sopimukseen liittyvän 233,6 milj. euron leikkauksen poistuminen v. 2021)	46 400
— asiakasmaksulain uudistamiseen liittyvä kertaluonteinen lisäys vuodelle 2021	900
Lisäykset yhteensä	81 346

Muu rahoitus (1 000 euroa)

Kotikuntaa vailla olevien 6—15 v. kotikuntakorvaukset	5 977
Yksityisen opetuksen järjestäjien ja yliopistojen arvonnävero	7 141

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

A1-kielen opetuksen varhentaminen	4 500
Asiakasmaksulain uudistus 1.7.2021 alkaen	17 900
Asukasluvun ja laskentatekijöiden muutosten vaikutus	28 827
Harkinnanvaraisen valtionosuuden lisäys kompensoimaan kunnille mm. korona- virustilanteesta aiheutunutta verotulojen alenemista	20 000
Indeksikorotus	173 576
Kertaluonteinen lisäys kompensoimaan kunnille mm. koronavirustilanteesta aiheutunutta verotulojen alenemista	280 000
Kirjastojen perustamiskustannushankkeet	-600
Kotikuntaa vailla olevien kotikuntakorvausten muutos	136
Kuntien digitalisaation kannustinjärjestelmä (siirto momentilta 28.90.32)	30 000
Lastensuojelun jälkihuollon laajennus	12 000
Muut muutokset	-2 448
Oppilaitosten perustamiskustannushankkeet	-1 300
Oppivelvollisuuden laajentaminen	5 900
Perustoimeentulon kuntien maksuosuuden muutos	22 649
Pitkäaikaistyöttömien eläketukeen liittyvän vähennyksen muutos	9 000
Subjekttiivinen varhaiskasvatusoikeus	9 900
Vaikeassa taloudellisessa asemassa olevien kuntien harkinnanvarainen yhdistymis- avustus (siirto momentille 28.90.31)	-10 000
Valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus	-13 669
Vanhuspalvelulain muutos (hoivahenkilöstön vähimmäismitoitus 0,7), rahoituksen lisäys tarvearvion mukaiseksi	22 800
Vanhuspalvelulain muutos (hoivahenkilöstön vähimmäismitoitus 0,7) (siirto momentilta 33.60.39)	30 000
Varhaiskasvatuksen ryhmäkokojen pienentäminen	9 300
Vuoden 2020 laskennassa käytettävien lopullisten laskentatekijöiden vaikutus	9 300
Vuoden 2020 talousarviossa maksettu syrjäisyyskertoimen korjaus vuosille 2017— 2019	-4 100
Yksityisten opetuksenjärjestäjien ja yliopistojen arvonnäköveron muutos	804
Ylioppilaiden terveydenhuoltosäätiön opiskeluterveydenhuolto (siirto momentille 33.60.35)	-32 030
Yhteensä	622 445
2021 talousarvio	7 696 600 000
2020 IV lisätalousarvio	827 700 000
2020 talousarvio	7 074 155 000
2019 tilinpäätös	8 730 423 729

31. Kuntien yhdistymisen taloudellinen tuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) enintään 400 000 euroa kuntarakennelain 16 §:n mukaisesti erityisiin selvityksiin sekä kuntien yhdistymisselvityksiin
- 2) enintään 10 000 000 kuntarakennelain 56 a §:n mukaisesti vaikeassa taloudellisessa asemassa olevien kuntien yhdistymisavustuksiin.

Selvitysosa: Kunnille on maksettu kuntarakennelain (1698/2009) 42 §:ssä säädettyä yhdistymisavustusta sekä lain 44 §:ssä säädettyä yhdistymisen aiheuttamaa valtionosuuden vähenemisen kompensatiota. Yhdistymisavustusta ja valtionosuusmenetysten kompensatiota maksettiin viimeistään vuonna 2017 voimaan tulleisiin yhdistymisiin vuoteen 2019 saakka. Kuntarakennelain 56 a §:n mukaan kuntien yhdistyessä syntyvälle uudelle kunnalle voidaan maksaa valtion talousarvion rajoissa harkinnanvaraista yhdistymisavustusta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vaikeassa taloudellisessa asemassa olevien kuntien harkinnanvarainen yhdistymisavustus (siirto momentilta 28.90.30)	10 000
Yhteensä	10 000
2021 talousarvio	10 400 000
2020 talousarvio	400 000
2019 tilinpäätös	3 627 093

32. Valtionavustus kuntien kannustinjärjestelmiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 10 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten maksamiseen kunnille ja kuntayhtymille digitalisaatiota edistäviin hankkeisiin.

Selvitysosa: Määrärahan tavoitteena on tehostaa kuntien toimintoja digitalisaation avulla ja edistää digitalisaatioon liittyvien valtakunnallisten strategisten tavoitteiden toteuttamista kuntalähtöisesti sekä kannustaa kuntia yhteistyöhön. Kannustinmääräraha myönnetään valtionavustuslain mukaisena avustuksena kuntien digitalisaation kannustinjärjestelmistä annetussa valtioneuvoston asetuksessa tarkennettujen periaatteiden ja avustuksen hakuprosessissa määriteltävien tarkempien kriteereiden mukaisesti.

Määräaikaiseksi tarkoitettuun kuntien digitalisaation kannustinjärjestelmään arvioidaan tarvittavan 10 000 000 euroa vuonna 2021.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirto momentille 28.90.30	-30 000
Yhteensä	-30 000
2021 talousarvio	10 000 000
2020 IV lisätalousarvio	-30 000 000
2020 talousarvio	40 000 000
2019 tilinpäätös	30 000 000

35. *Valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 2 360 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) 35 §:n mukaisten veroperustemuutoksista johtuvien korvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Kunnille maksettiin vuosina 2010—2019 momentin 28.90.30 kautta veroperustemuutoksista aiheutuvia kunnan verotulojen vähentymistä vastaavia kompensatioita 1 967 000 000 euroa. Vuodesta 2020 lähtien nämä kompensatiot on maksettu momentilta 28.90.35. Vuoden 2021 kompensatio on 163 000 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kompensatioiden lisäys vuonna 2021	179 000
Vuonna 2020 maksetun väliaikaisen kompensaation takaisinperintä	-88 000
Yhteensä	91 000

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	2 360 000 000
2020 V lisätalousarvio	-433 000 000
2020 II lisätalousarvio	547 000 000
2020 talousarvio	2 269 000 000

91. Työllisyyden ja elinkeinoelämän tukeminen

Selvitysosa: Työllisyyttä ja elinkeinoelämää tuetaan energiaverotuella.

Yleisillä energiaverotuilla edistetään ammattimaisen toiminnan ja energaintensiivisen teollisuuden kilpailukykyä sekä uusiutuvien energialähteiden kilpailukykyä ja käyttöä. Maa- ja puutarhatalouden energiaverotuella tuetaan maatalouden tulonmuodostusta.

41. Energiaverotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 260 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hakemuksesta maksettavaan

1) maataloudessa käytettyjen eräiden energiatuotteiden valmisteveron palautuksesta annetussa laissa (603/2006) tarkoitettuun palautukseen

2) sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta annetun lain (1168/2002) 8 a §:ssä tarkoitettuun energaintensiivisten yritysten veronpalautukseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

1. Maatalouden energiaveron palautus	35 000 000
2. Energiaintensiivisten yritysten veronpalautus	225 000 000
Yhteensä	260 000 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	-10 000
Yhteensä	-10 000

2021 talousarvio	260 000 000
2020 talousarvio	270 000 000
2019 tilinpäätös	280 050 820

92. EU ja kansainväliset järjestöt

Valtuus

Valtiovarainministeriö voi tehdä EU:n yhteisen kriisinratkaisuneuvoston kanssa sopimuksen lainalimiittijärjestelystä, jonka puitteissa myönnettävien lainojen enimmäismäärä voi olla enintään 1 083 500 000 euroa.

Valtioneuvosto voi päättää vakausmaksujen siirrosta yhteiseen kriisinratkaisurahastoon ja rahasto-osuuksien yhdistämisestä tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain 2 § 1 momentissa tarkoitetun toisen sopimuspuolen rahasto-osuuden väliaikaista siirtoa koskevan pyynnön esittämisestä enintään 3 502 500 000 euron määrään saakka.

Selvitysosa: Vuosi 2021 on seuraavan EU:n monivuotisen rahoituskehyksen ensimmäinen varainhoitovuosi. Eurooppa-neuvosto on heinäkuussa 2020 saavuttanut yhteisymmärryksen neuvoston kannasta, mutta rahoituskehyksen hyväksymiseksi vaaditaan myös Euroopan parlamentin hyväksyminen. Lisäksi rahoituskehyksen toimeenpano vaatii vielä mm. omien varojen päätöksen hyväksymisen ja ratifioinnin kansallisissa parlamenteissa. Vuoden 2021 talousarvion rahoitukseen Yhdistyneen kuningaskunta ei osallistu muuten kuin niiden sitoumusten ja vastuiden osalta, jotka Yhdistynyt kuningaskunta on tehnyt ollessaan vielä unionin jäsen. Yhdistyneen kansakunnan rahoituksen päättymisen myötä päättyy myös Yhdistyneelle kuningaskunnalle annettava pysyvä maksukorjaus siihen liittyvine lisälennuksineen Saksalle, Itävalle, Alankomaille ja Ruotsille. Myös arvonalennusperusteella perustuvat alennukset ja kertakorvausalennukset päättyvät vuoden 2020 lopussa. Niitä korvaavat uudet alennukset sekä mahdollinen uusi oma vara, kierrättämättömään muovipakkausjätteeseen perustuva kansallinen maksuosuus, tulevat voimaan vasta takautuvasti omien varojen päätöksen hyväksymisen jälkeen. Ratifiointikierros pyritään toteuttamaan nopealla aikataululla elpymisvälineen toimeenpanon takia.

03. Rahoitusvakausviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 397 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin
- 2) kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien maksuosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Rahoitusvakausvirasto on luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten elvytystä ja kriisinratkaisua koskevan EU-direktiivin johdosta Suomeen vuonna 2015 perustettu viranomaislainen. Virastolle on säädetty direktiivissä ja yhteistä kriisinratkaisumekanismia koskevassa asetuksessa tarkemmin määritellyt kriisinratkaisun ennakointiin liittyvät viranomaistehtävät ja valtuudet ongelmalaitosten toiminnan hallittuun uudelleenjärjestelyyn ja mahdolliseen alasajoon. Rahoitusvakausviraston toimivaltaan kuuluu myös talletussuojajärjestelmän ylläpito, mukaan lukien talletussuojarahaston hallinnointi. Viraston myötä on perustettu uusi talletussuojarahasto, johon se kerää talletussuojamaksuja. Viranomaisen toiminnasta aiheutuvat kulut katetaan täysin toimialalta kerättävin veronluonteisin hallintomaksuin.

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 11.19.11.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Henkilötyövuodet	17,6	19	19
Koulutustasoindeksi (asteikko 1—8)	7,0	6,9	6,9
Sairauspoissaolot, pv/htv	8,4	8,0	8,0
Työtyytyväisyysindeksi (asteikko 1—5)	4,0	4,0	4,0

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Henkilötyövuosien lisäyksestä ja investointihankkeiden tarkentuneista kustannusarvioista johtuva muutos	-196
Investoinnit ja palveluiden hankinta	-31
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-9
Yhteensä	-236

2021 talousarvio	3 397 000
2020 IV lisätalousarvio	—
2020 talousarvio	3 633 000
2019 tilinpäätös	3 953 000

20. Euroopan unionin osallistuminen matkamenojen korvauksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää EU:n jäsenvaltioiden valtuuskuntien matkakulujen korvaamisesta annetun päätöksen mukaisten matkustusmenojen sekä matkustusmenoihin liittyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Euroopan unioni maksaa neuvoston ja sen työryhmien kokouksiin osallistumisesta aiheutuvien matkamenojen korvauksen ennakoon jäsenmaille. Jäsenvaltio saa vuotuisen kokonaismäärärahan, joka on kullekin jäsenvaltiolle vahvistettu prosentuaalinen osuus EU:n talousarvion yleiset kokouskulut -alamomentin määrärahasta. Siltä osin kuin matkustamisesta aiheutuu menoja, joita EU ei hyväksy korvattavaksi, ne maksetaan toimintamäärärahoista. Jäsenvaltioiden on toimitettava vuosittain helmikuun loppuun mennessä neuvoston pääsihteerille tilitys jäsenvaltiolle osoitetun määrärahan käytöstä.

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 12.28.93.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	200
Yhteensä	200

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	2 500 000
2020 IV lisätalousarvio	700 000
2020 talousarvio	2 300 000
2019 tilinpäätös	2 600 000

40. Isäntämaakorvaus Pohjoismaiden Investointipankille (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 12 950 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sen taloudellisen hyödyn korvaamiseksi, minkä Suomen Pohjoismaiden Investointipankin isäntämaana katsotaan saavan.

Selvitysosa: Suomen katsotaan hyötyvän Pohjoismaiden Investointipankin sijainnista Helsingissä. Määrärahan mitoitus perustuu toteutumien perusteella laadittuun arvioon pankin henkilökunnan palkoista pidätettyjen verojen kokonaismäärästä. Määrärahan tarkoituksena on vahvistaa pankin asemaa erityisesti kansainvälisillä markkinoilla. Sitä ei ole tarkoitettu käytettäväksi lisätujen antamiseksi pankin henkilökunnalle. Järjestelystä sovittiin aikanaan 10.11.1997 Helsingissä pidetyssä Pohjoismaiden valtiovarainministereiden kokouksessa. Koska Pohjoismaiden ympäristörahoitusyhtiön ja Pohjoismaiden kehitysrahaston työntekijät ovat muodollisesti Pohjoismaiden investointipankin palkkaamia, sisältyy isäntämaakorvaukseen myös edellä mainittujen instituutioiden työntekijöiden maksamat palkkaverot.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arvio toteutumien perusteella	350
Yhteensä	350

2021 talousarvio	12 950 000
2020 talousarvio	12 600 000
2019 tilinpäätös	12 311 596

60. Siirto rahoitusvakausrahastoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 9 174 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää varojen siirtoon rahoitusvakausrahastosta annetun lain mukaiseen rahastoon siirrettäväksi edelleen vakaussmaksuna EU:n yhteiseen kriisintorjuntarahastoon.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Rahoitusvakausrahastosta annetun lain (1195/2014) 8 luvun 2 §:n 9 momentin mukaan Rahoitusvakausrahasto ottaa huomioon vakaussmaksuja määritettäessä väliaikaisesta pankkiverosta annetun lain (1210/2014) nojalla sen voimassaoloaikana kerätyn rahoitusvakausrahastoon siirretyn pankkiveron siten, että maksuvelvollisten vakaussmaksua pienennetään vuodesta 2015. Pankkivero luetaan verovelvollisten laitosten hyväksi vuodesta 2015 lukien vakaussmaksua määritettäessä samassa suhteessa kuin ne ovat suorittaneet pankkiveroa niin kauan kuin varat riittävät.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	9 174 000
------------------	-----------

67. Kansainvälisille rahoituslaitoksille annettujen sitoumusten lunastaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 170 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kansainvälisille rahoituslaitoksille jäsenyyden perusteella vuosina 1982—1986 annettujen sitoumusten lunastamiseen sekä lunastamisesta aiheutuvien kustannusten maksamiseen
- 2) vuoden 1986 jälkeen annettujen sitoumusten lunastamisen yhteydessä aiheutuvien valuuttakurssitappioiden ja lunastamiskustannusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Vuosina 1982—1986 annettuja sitoumuksia oli 31.12.2019 lunastamatta noin 1,0 milj. euroa.

2021 talousarvio	170 000
2020 talousarvio	170 000
2019 tilinpäätös	—

68. Suomen osuus Kansainvälisen jälleenrakennus- ja kehityspankin sekä Kansainvälisen rahoitusyhtiön peruspääoman korottamisesta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 14 509 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Kansainvälisen jälleenrakennus- ja kehityspankin sekä Kansainvälisen rahoitusyhtiön peruspääoman korottamisesta aiheutuvien vuoden 2021 Suomen maksusuuksien, suuruudeltaan 15 756 000 Yhdysvaltain dollaria, vasta-arvoltaan n. 14 509 000 euroa, maksamiseen

2) arvonsäilytysvelvoitteesta aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Suomen maksuerä Kansainvälisen jälleenrakennus- ja kehityspankin peruspääoman korottamiseksi jakautuu yleiseen peruspääoman korotukseen, suuruudeltaan 6 882 000 Yhdysvaltain dollaria sekä suunnattuun pääoman korotukseen, suuruudeltaan 2 074 000 Yhdysvaltain dollaria, yhteensä 8 956 000 Yhdysvaltain dollaria. Kansainvälisen rahoitusyhtiön osalta korotus on 6 800 000 Yhdysvaltain dollaria.

Momentin eurovasta-arvo on laskettu 20.4.2020 mukaisella Yhdysvaltain dollarin valuuttakursilla EUR/USD=1,0860. Määrärahaa voidaan käyttää myös arvonsäilytysvelvoitteesta mahdollisesti aiheutuviin maksuihin, koska Kansainväliselle jälleenrakennus- ja kehityspankille suoritettuihin maksuihin sisältyy arvonsäilytysvelvoite suhteessa Yhdysvaltain dollariin.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arvio toteutumien perusteella	309
Yhteensä	309
2021 talousarvio	14 509 000
2020 IV lisätalousarvio	100 000
2020 talousarvio	14 200 000

69. Maksut Euroopan unionille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 417 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan unionille suoritettavien arvonlisäveropohjaan ja bruttokansantuloon perustuvien Suomen maksusuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: EU:n talousarvion rahoittamiseen annettavista varoista ja jäsenvaltioiden maksusuuksista säädetään EU:n omia varoja koskevissa neuvoston päätöksessä (2014/335/EU).

EU:n omat varat sisältävät:

1) sekalaisia tuloja ja perinteisiä omia varoja eli tullee ja sokerin tuotantomaksuja

2) jäsenvaltioiden suoritettavat arvonlisäveropohjaan ja bruttokansantuloon perustuvat maksut (ALV-maksu ja BKTL-maksu).

Suomen EU:n puolesta keräämät perinteiset omat varat eivät kantopalkkioita lukuun ottamatta sisälly Suomen valtion talousarvioon.

ALV-maksun ja BKTL -maksun tarkemmat laskentaperusteet sisältyvät seuraaviin asetuksiin:

- 1) N:o 1150/2000: neuvoston asetus (EY) EU:n omista varoista tehdyn päätöksen soveltamisesta
- 2) N:o 1553/1989: neuvoston asetus (EY) arvonlisäverosta kertyvien omien varojen kannon lopullisesta menettelystä
- 3) N:o 549/2013: neuvoston ja parlamentin asetus (EU) Euroopan kansantalouden tilinpito- ja aluetilinpitojärjestelmästä Euroopan unionissa.

Vuosi 2021 on EU:n seuraavan rahoituskehyskauden 2021—2027 ensimmäinen vuosi. Määrärahataso perustuu komission esitykseen Euroopan unionin monivuotisen rahoituskehyskauden maksukaton tasosta vuodelle 2021.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Arvonlisäveropohjaan perustuvat maksut	319 000 000
Bruttokansantuloon perustuvat maksut	2 098 000 000
Yhteensä	2 417 000 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arvion tarkennus	330 000
Yhteensä	330 000

2021 talousarvio	2 417 000 000
2020 talousarvio	2 087 000 000
2019 tilinpäätös	2 069 000 000

(87.) *Suomen osuus Aasian infrastruktuuri-investointipankin peruspääomasta* (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2020 talousarvio	11 050 000
2019 tilinpäätös	10 897 622

99. Erikseen budjetoidut valtionhallinnon menot

Selvitysosa: Luku sisältää keskitetysti koko valtionhallinnon puolesta budjetoituja menoja. Osalla lukuun sisältyvistä määrärahoista varaudutaan harkinnanvaraisiin tai säädöspерusteisiin ennakkoimattomiin menoihin.

95. Satunnaiset säädöspерusteiset menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sellaisten lakiin tai asetukseen perustuvien menojen maksamiseen, joita varten talousarviossa ei ole erikseen määrärahaa.

2021 talousarvio	300 000
2020 I lisätalousarvio	200 000 000
2020 talousarvio	300 000
2019 tilinpäätös	—

96. Ennakoimattomat menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sellaisten edeltä arvaamattomien välttämättömien menojen maksamiseen, joita varten talousarviossa ei ole erikseen määrärahaa.

2021 talousarvio	2 000 000
2020 II lisätalousarvio	10 000 000
2020 talousarvio	2 000 000
2019 tilinpäätös	2 000 000

97. Valtion saatavien turvaaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtion laina- ja takaussaatavien sekä muiden saatavien perintään
- 2) valtion laina-, takaus- ja muiden saatavien sekä perintöomaisuuden turvaamiseen ja hoitoon
- 3) aiheettomasti maksettujen etuuksien takaisin perimisestä ja valtion takautumisoikeuden käyttämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) kiinnityksen haltijan vastuuvakuutuksen maksamiseen
- 5) kiinteistön tai muun omaisuuden ostamiseen konkurssi- tai pakkohuutokaupassa tai muussa realisointijärjestelyssä, milloin se on valtion laina-, takaus- tms. saatavien turvaamiseksi tai takausvastuiden minimoimiseksi tarpeen sekä valtiolle näin tulleen omaisuuden hoidosta ja realisoinnista aiheutuvien menojen maksamiseen.

2021 talousarvio	300 000
2020 talousarvio	300 000
2019 tilinpäätös	97 590

98. Kassasijoitusten riskienhallinta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 18 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion kassasijoitusten riskienhallintaan liittyvien menojen maksamiseen.

Määräraha on tarkoitettu poikkeuksellisen korkoympäristön aiheuttamien negatiivisten korkotuottojen maksamiseen.

Valtion kassavarat on sijoitettava tarkoituksenmukaisesti, vähän tai ei ollenkaan luottoriskiä sisältävästi ja siten, että valtion maksuvalmius on mahdollisimman hyvä kaikissa rahoitusmarkkinaolosuhteissa. Näiden rajoitteiden sallimissa puitteissa on pyrittävä valtiontaloudellisesti edullisiin sijoitusratkaisuihin. Kassavarojen riskienhallinnan tulee olla myös kustannuksiltaan mahdollisimman ennakoitavaa.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu valtion kassasijoituksiin liittyvän riskin hallinnasta poikkeuksellisissa rahoitusmarkkinaolosuhteissa aiheutuviin menoihin silloin, kun sijoittaminen on riskiä alentavin ja kustannuksia aiheuttavin ehdoin lain mukaan ollut mahdollista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	5 800
Yhteensä	5 800

2021 talousarvio	18 400 000
2020 IV lisätalousarvio	17 900 000
2020 talousarvio	12 600 000
2019 tilinpäätös	12 567 583

Pääluokka 29

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla myönnettävät valtionosuudet budjetoidaan myöntöpäätöksen perusteella poiketen tulojen ja menojen kohdentamista koskevista yleisistä määräyksistä.

Selvitysosa:

Hallinnonalan toimintaympäristö

Globalisaatio, ilmastonmuutos, tieteen, teknologian ja talouden kehitys, työn murros, väestörakenteen muutokset sekä eriarvoistumiskehitys muuttavat nopeasti yhteiskuntaa ja vaikuttavat opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan tavoitteisiin ja toimintaan. Hallinnonalan toiminnalla voidaan kuitenkin myös merkittävästi vaikuttaa muutosten suuntaan ja luoda edellytykset myönteiselle kehitykselle. Talouden rakennemuutos, ikäsidonnaisten menojen kasvaminen, väestörakenteen ja palvelujen edellytysten alueellinen eriytyminen ja julkisen talouden tasapainotavoite asettavat hallinnonalan toiminnalle reunaehdot.

Kotimaiset ja kansainväliset vertailut osoittavat, että Suomen suhteellinen asema osaamisyhteiskuntana on heikentynyt. Koulutustason nousu on pysähtynyt, nuorten osaamistaso on laskenut ja Suomen tie on jäämässä jälkeen kilpailijamaistaan. Eriarvoisuus, oppimiserot ja syrjäytyminen uhkaavat suomalaisen koulutuksen menestystarinaa. Lasten ja nuorten hyvinvointi ei ole kaikilta osin kehittynyt suotuisasti. Väestön vähäinen fyysinen aktiivisuus ja liikkumattomuudesta aiheutuvat yhteiskunnalliset kustannukset heikentävät yksilöiden ja yhteiskunnan toimintakykyä. Epävarmuutta lisää myös arvojen ja asenteiden jyrkkeneminen. Vihapuhe ja erilaiset vaihtoehtoiset totuudet haastavat demokratiaa ja luottamusta.

Vuonna 2020 alkanut pandemia voi vahvistaa edellä kuvattuja kehityssuuntia ja tuo uusia haasteita koko julkiselle hallinnolle ja opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle. Työttömyys on vaarassa lisääntyä ja talouden kasvu hiipuu. Kansalaisten hyvinvointiin kohdistuu uhkia ja vaarana on eriarvoisuuden kasvu. Kasvatuksen ja koulutuksen poikkeusjärjestelyt vaikuttavat lasten ja nuorten oppimiseen ja hyvinvointiin. Väestön liikunta- ja kulttuuriharrastusten vaikeutuminen vaikuttaa koko väestöön. Pandemian kaikki vaikutukset ole vielä edes näköpiirissä. Toisaalta kriisi luo mahdollisuuden ja myös välttämättömyyden tarkastella uudella tavalla hallinnonalan toimien ja käytäntöjen toimivuutta ja vaikuttavuutta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan tärkeä tehtävä on vahvistaa yhteiskunnan sivistysperustaa ja rakentaa edellytykset osallisuuden vahvistumiselle yhteiskunnassa. Tieto, osaaminen

ja luovuus ovat Suomen tärkeimpiä kilpailutekijöitä ja olennaisia myös kansakunnan henkisen kriisinkestävytyden kannalta. Niillä luodaan edellytykset hyvinvoinnille, talouden uudistumiskyvylle, työllisyyden edistämiseksi sekä kriisejä kohdattaessa nopealle toipumiselle.

Hallituskaudella keskeisenä tavoitteena on nostaa koulutus- ja osaamistasoa kaikilla koulutusasteilla, kaventaa osaamiseroja ja lisätä koulutuksellista tasa-arvoa. Koulutuksella vahvistetaan myös yhteiskunnallista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Suomesta tulee luoda kansainvälisesti houkutteleva paikka opiskella, tutkia ja investoida. Luovien alojen työpaikkoja lisätään ja kulttuuripalvelujen saavutettavuutta parannetaan. Lasten ja nuorten hyvinvointi on turvattava, syrjäytymistä on vähennettävä ja osallisuutta vahvistettava. Liikunnallista aktiivisuutta tulee lisätä. Näillä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan tavoitteilla ja toimilla on keskeinen merkitys myös henkisen hyvinvoinnin ja kriisinkestävytyden edistämisessä.

Koulutusta, jatkuvaa oppimista ja tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan toimintaympäristöä vahvistamalla sekä luovia aloja ja aineettomia sisältöjä ja niiden tuottamaa lisäarvoa edistävillä toimilla turvataan talouden uudistumiskyky, kestävä kasvun mahdollisuudet ja osaavan työvoiman saatavuus pitkällä aikavälillä. Väestön osaamistason nostaminen ja yhteiskunnallisen yhteenkuuluvuuden ja osallisuuden sekä tasa-arvon vahvistaminen edellyttävät hallinnonalan toimijoiden yhteistyötä ja hallinnonalarajat ylittävää politiikka. Kestävään kehitykseen ja globaaliin vastuuseen sitoutuminen on välttämätöntä. Yhdenvertaisuuden tulee olla kaiken toiminnan lähtökohta.

Suomella on kaikki edellytykset säilyttää ja vahvistaa sivistysperustaansa. Osaamista, luovuutta, yhteiskunnallista yhteenkuuluvuutta, tasa-arvoa ja luottamusta ylläpitävien instituutioiden ja politiikkojen merkitys kasvaa, ja niillä vahvistetaan yhteiskuntaa nykyisten ja tulevien haasteiden varalle.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

- Varhaiskasvatus, koulutus, tiede, taide ja kulttuuri, liikunta ja nuorisotyö uudistavat yhteiskuntaa ja vahvistavat sen sivistysperustaa
- Yhteiskunnallinen tasa-arvo, yhdenvertaisuus, luottamus, avoimuus ja vakaus lisääntyvät
- Koko väestön koulutus- ja osaamistaso nousee edistäen talouden uudistumista, työllisyyttä ja hyvinvointia
- Tieteen taso ja vaikuttavuus paranevat ja tutkimus-, innovaatio- ja kehittämistoiminnan edellytykset vahvistuvat
- Taidetta ja kulttuuria tehdään, tuotetaan ja hyödynnetään monipuolisesti sekä huolehditaan monimuotoisesta kulttuuriperinnöstä
- Aktiivinen kansalaisuus ja elämäntapa vahvistuvat.

Sukupuolten välinen tasa-arvo

Valtavirtaistamiseen ja tasa-arvoon liittyviä tavoitteita edistetään hallitusohjelman mukaisissa toimialan kehittämishankkeissa kuten mm. oppivelvollisuuden pidentämisessä, varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen laatu- ja tasa-arvohankkeissa, ammatillisen koulutuksen opetushenkilöstön resurssien laajentamisessa, jatkuvan oppimisen laajentamisessa, korkeakoulutuksen saavutettavuussuunnitelmatyössä sekä tiedepolitiikan tutkimushankkeiden painotuksissa. Lisäksi kulttuurin ja taiteen sekä liikunnan ja nuorisotyön toimialalla mm. taiteen valtiosuosjärjestelmän uu-

distaminen, taiteilija-apurahan tason korottaminen, koululaisten harrastustoiminnan laajentaminen, liikuntapolitiittisen selonteon toimeenpano ja nuorten työpajatoiminnan laajentaminen edistävät osaltaan sukupuolten välisen tasa-arvon edistämisen tavoitteita.

Sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista ja hallituksen tasa-arvopolitiikan toteutumista edistetään vakiinnuttamalla hallinto- ja toimintatavat, joilla edistetään sukupuolinäkökulman huomioimista asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa. Sukupuolivaikutusten arviointi sisällytetään osaksi säädösvalmisteluprosesseja, hallinnonalan tulosohejausta sekä toiminnan ja talouden suunnittelua. Valtionavustusten haku- ja myöntöprosesseissa huomioidaan sukupuolten tasa-arvon edistäminen ja hallinnonalan toimintojen sukupuolivaikutuksia seurataan tilastoinnin ja tutkimusten avulla.

Sukupuolten välinen jakauma suoritetuissa tutkinnoissa

	2018		2019	
	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset
Ammattikoulu	34 746	42 771		
Ylioppilas-, IB-, EB- tai DIA-tutkinto	12 808	18 065	12 404	17 201
Ammattikorkeakoulututkinnot				
Ammattikorkeakoulututkinto (AMK)	9 534	14 970	9 750	14 565
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto (YAMK)	942	2 175	969	2 361
Yliopistotutkinnot				
Alempi korkeakoulututkinto (kandi)	5 538	7 923	5 454	7 965
Ylempi korkeakoulututkinto (maisteri)	6 165	8 997	6 765	9 363
Tohtorintutkinto	861	921	840	879

Vuosina 2018 ja 2019 naiset suorittivat miehiä enemmän tutkintoja. Suurin ero suoritetuissa tutkinnoissa oli ylempien ammattikorkeakoulututkintojen määrissä, joista miehet suorittivat vuonna 2018 30 % ja vuonna 2019 29 %. Ylioppilastutkinnoista, ammattikorkeakoulututkinnoista (AMK), sekä kandi- ja maisteritutkinnoista naiset suorittivat tarkasteluvuosina lähes 60 %. Tohtorintutkintoja miehet puolestaan suorittivat lähes yhtä paljon kuin naiset.

Kestävä kehitys

Sivistyksen ja osaamisen vahvistaminen ovat edellytyksiä kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamiselle. Opetus- ja kulttuuriministeriö edistää koulutus-, tutkimus-, kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntapolitiikan keinoin kestävä kehityksen edistämistä. Se tarkoittaa mm. sivistyksellisten oikeuksien yhdenvertaista toteutumista, korkealaatuista varhaiskasvatusta, osaamisen ja koulutustason nostoa, jatkuvaa oppimista, tiedon saatavuutta, kulttuurisia oikeuksia sekä hyvinvointia ja osallisuutta. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan toimilla edistetään kulttuurista muutosta, joka on edellytyksenä muutokselle kohti kokonaisvaltaista kestävä kehitystä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön kestävä kehityksen linjauksilla (huhtikuu 2020) ohjataan hallinnonalan toimintaa kestävälle pohjalle mm. ottamalla huomioon hallinnonalan virastojen ja laitosten sekä toimialojen ohjauksessa kestävä kehityksen ja Agenda 2030 -tavoitteet sekä seuraamalla ja arvioimalla näiden tavoitteiden toteutumista.

Opetussuunnitelmissa painotetaan kestävän kehityksen arvopohjaa. Koulutuspoliittisen selonteon valmistelussa huomioidaan kestävän kehityksen vaikutukset koulutuspolitiikkaan.

Korkeakoulut sisällyttävät kestävän kehityksen opintoja omiin koulutusohjelmiinsa sekä kehittävät toimintojen hiilijalanjäljen seurantaa ja pyrkivät aktiivisilla toimenpiteillä korkeakoulukampusten ja toimintojen hiilineutraalisuuteen vuoteen 2030 mennessä. Suomen Akatemia edellyttää kestävän kehityksen periaatteiden huomioimista rahoittamisessa hankkeissa osana vastuullisen tutkimuksen toimintatapoja.

Ministeriö edistää kulttuuri- ja liikuntapalvelujen ja -tapahtumien vastuullista tuottamista ja kulluttamista sekä paikallista kulttuuria tukevaa, kestävää kulttuurimatkailua. Laadittavan kulttuuriperintästrategian toimilla edistetään kulttuuriperinnön suojelemista, vaalimista ja kestävää käyttöä. Opetus- ja kulttuuriministeriö edistää liikuntapaikkojen rakentamisessa energiatehokkuuden, kiertotalouden ja muiden kestävyiden periaatteiden käyttöönottoa. Kestävä kehitys sisältyy nuorisolain arvolähtökohtiin ja siten sen edistäminen on yhtenä nuorisotyön valtionrahoituksen perusteena.

Kirkollisasiat

Tavoitteena on turvata toimintaedellytykset evankelisluterilaiselle ja ortodoksiselle kirkolle sekä muille uskonnollisille yhdyskunnille, edistää mahdollisuuksia uskonnon tunnustamiseen ja harjoittamiseen sekä muilla tavoin edistää uskonnonvapauden toteutumista. Hautaustoimen yleisessä järjestämisessä lähtökohtana on uskonnonvapauden ja yhdenvertaisuuden sekä arvokkuuden ja kunnioittavuuden toteutuminen.

Valtionosuusmäärärahat opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla (1 000 euroa)

Mom.	Toimintamuoto	2019 TP	2020 TA	2021 TAE	2020/2021 muutos
29.01.30	Lasten ja nuorten harrastustoiminta	-	-	14 500	14 500
29.10.30	Esi- ja perusopetus ja varhaiskasvatus ¹⁾	692 375	705 285	469 239	-236 046
29.10.31	Vapaa sivistystyö	155 076	165 216	161 093	-4 123
29.20.30	Ammatillinen koulutus	825 459	917 598	884 657	32 941
29.20.35	Lukiokoulutus	-	-	194 689	194 689
29.80.30	Kirjastot	4 560	5 012	3 826	-1 186
29.80.31 ja 52	Teatterit, orkesterit ja museot	104 835	125 506	129 218	3 712
29.80.34	Taiteen perusopetus	-	-	88 583	88 583
29.90.50 ja 52	Liikunnan koulutuskeskukset	17 883	17 803	18 797	994
29.90.52	Kuntien liikuntatoimi	19 545	19 560	19 586	26
29.91.52	Kuntien nuorisotyö	7 975	7 904	7 821	-83
Yhteensä		1 827 708	1 963 884	1 992 009	28 125

Valtionosuusmäärärahat opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla (1 000 euroa)

Mom.	Toimintamuoto	2019 TP	2020 TA	2021 TAE	2020/2021 muutos
Arvio valtionosuuksien ja -avustusten jakautumisesta					
Kunnat ja kuntayhtymät		946 753	1 017 292	1 021 901	4 609
— Kunnat		-96 569	-103 764	-85 840	17 924
— Kuntayhtymät		1 043 322	1 121 056	1 107 740	-13 315
Yksityiset		880 955	946 592	970 108	23 516

¹⁾ Vuodesta 2021 lukien valtionosuudet ja -avustukset lukiokoulutukseen rahoitetaan momentilta 29.20.35 ja taiteen perusopetukseen momentilta 29.80.34.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukainen kunnan omarahoitussuosus lukiokoulutuksen käyttökustannuksiin vuonna 2021 on 57,13 % lisättynä 15,39 eurolla kunnan asukasta kohti ammattikorkeakoulujen rahoituksesta poistamisen johdosta. Kuntien rahoitusosuus ammatillisen koulutuksen rahoituksessa on euromäärä, joka saadaan, kun em. lain 9 §:n 1 momentissa tarkoitettu valtion määräraha kerrotaan luvulla 1,3461. Kuntien rahoitusosuus on kuitenkin enintään vuoden 2017 tasossa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen oppivelvollisuuslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (oppivelvollisuus uudistus). Esityksen mukaan oppivelvollisuusi-ikä korotetaan 18 ikävuoteen ja toisen asteen tutkinon suorittamisesta tulisi maksutonta.

Rahapelitoiminnan tuotto

Veikkaus Oy:n varsinainen tuottoarvio urheilun ja liikuntakasvatuksen, tieteen, taiteen ja nuorisotyön edistämisen osalta on 392,2 milj. euroa. Varsinaisen tuottoarvion lisäksi jakamattomia voittovaroja tuloutetaan yhteensä 22,5 milj. euroa, jolloin rahapelitoiminnan voittovaroja on käytettävissä yhteensä 414,7 milj. euroa. Tuottoarvio on kohdennettu edunsaajille arpajaislain (1047/2001) 17 a §:n mukaisesti.

Rahapelitoiminnan voittovarot¹⁾ ja samoihin tarkoituksiin myönnettyt muut määrärahat, milj. euroa

	2014 TP	2015 TP	2016 TP	2017 TP	2018 TP	2019 TP	2020 TA	2021 TAE
Tiede	308,6	258,3	424,9	432,7	453,1	463,0	493,4	543,7
— voittovarot	102,4	102,2	103,2	104,4	106,2	107,3	105,5	76,3
— budj.varat ²⁾	205,4	156,1	321,7	328,3	346,9	355,7	387,9	467,5
Taide	458,3	470,3	458,6	460,8	460,3	452,6	485,0	576,0
— voittovarot	237,0	236,9	233,3	233,4	238,8	247,0	257,6	190,3
— budj.varat	221,3	233,4	225,4	227,4	221,4	205,5	227,5	385,7
Liikunta	187,4	188,5	154,9	178,6	171,8	159,3	166,0	155,8
— voittovarot	147,3	148,0	147,1	166,2	163,3	154,0	150,7	108,9
— budj.varat	40,1	40,5	7,8	12,3	8,5	5,3	15,3	46,9

Rahapelitoiminnan voittovar¹⁾ ja samoihin tarkoituksiin myönnettyt muut määrärahat, milj. euroa

	2014 TP	2015 TP	2016 TP	2017 TP	2018 TP	2019 TP	2020 TA	2021 TAE
Nuoriso	74,3	74,4	73,1	76,8	75,0	78,0	79,7	76,3
— voittovar ²⁾	52,8	53,0	52,7	52,6	53,3	55,0	54,3	39,2
— budj.varat	21,5	21,4	20,4	24,2	21,7	23,1	25,4	37,1
Voittovar²⁾ yhteensä	539,5	540,1	536,3	556,7	561,6	563,3	568,0	414,7

¹⁾ Rahapelitoiminnan voittovar²⁾ ovat vuoteen 2017 saakka veikkausvoittovaroja.

²⁾ Määrärahoihin ei sisälly yliopistojen valtionrahoituksen mom. 29.40.50 määrärahat.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
29.40	Korkeakouluopetus ja tutkimus		
	— Suomen Akatemian tutkimushankevaltuus	347,1	361,3
29.40.54	<i>Strateginen tutkimusrahoitus</i> (arviomääräraha)		
	— tutkimushankevaltuus	55,6	55,6
29.80.75	<i>Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden perusparannukset ja kunnossapito</i> (siirtomääräraha 3 v)		
	— perusparannus- ja pienhankevaltuus	1,0	1,0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
01. Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot	247 553	274 954	270 296	-4 658	-2
01. Opetus- ja kulttuuri- ministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	17 755	17 847	16 795	-1 052	-6
02. Opetushallituksen toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	64 833	67 744	64 860	-2 884	-4
03. Opetushallituksen yhteydessä toimivien viran- omaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 314	5 434	5 013	-421	-8
21. Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)	2 661	2 661	3 161	500	19
29. Opetus- ja kulttuuri- ministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arvio- määräraha)	31 974	32 000	34 000	2 000	6

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
30. Lasten ja nuorten harrastus- toiminta (siirtomääräraha 2 v)	—	—	14 500	14 500	0
50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)	1 426	1 737	1 547	-190	-11
51. Avustukset kirkolliseen ja uskonnolliseen toimintaan (kiinteä määräraha)	3 613	3 679	3 680	1	0
52. Valtion rahoitus evankelis- luterilaisen kirkon yhteis- kunnallisiin tehtäviin (arvio- määräraha)	114 000	115 596	116 984	1 388	1
53. Jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	3 010	26 010	7 510	-18 500	-71
66. Rahoitusosuudet kansain- välisille järjestöille (arvio- määräraha)	1 967	2 246	2 246	—	0
10. Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö	914 426	1 032 592	828 916	-203 676	-20
01. Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	43 085	34 933	42 256	7 323	21
20. Perusopetuksen, varhais- kasvatuksen ja vapaan sivistystyön yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	15 487	118 415	149 065	30 650	26
30. Valtionosuus ja -avustus esi- ja perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen käyttö- kustannuksiin (arviomäärä- raha)	692 375	705 285	469 239	-236 046	-33
31. Valtionosuus ja -avustus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttö- kustannuksiin (arviomäärä- raha)	155 076	165 216	161 093	-4 123	-2
51. Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)	8 403	8 743	7 263	-1 480	-17
20. Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus	860 510	938 391	1 101 779	163 388	17
01. Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 072	8 087	8 427	340	4

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
21. Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	26 979	12 706	14 006	1 300	10
30. Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen koulutukseen (arviomääräraha)	825 459	917 598	884 657	-32 941	-4
35. Valtionosuus ja -avustus lukiokoulutuksen käyttö-kustannuksiin (arviomäärä-raha)	—	—	194 689	194 689	0
40. Korkeakouluopetus ja tutkimus	3 097 570	3 281 179	3 359 545	78 366	2
01. Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomäärä-raha 2 v)	11 542	10 802	11 972	1 170	11
02. Kansallisarkiston toiminta-menot (siirtomääräraha 2 v)	20 357	19 566	19 933	367	2
03. Kotimaisten kielten keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 108	1 082	4 431	3 349	310
04. Varastokirjaston toiminta-menot (siirtomääräraha 2 v)	1 665	1 629	1 679	50	3
20. Korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	32 523	31 119	24 919	-6 200	-20
(22.) Tutkimusinfrastruktuuri-hankkeiden rahoitus (siirto-määräraha 3 v)	8 500	—	—	—	0
50. Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	1 767 113	1 874 209	1 893 903	19 694	1
51. Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (arvio-määräraha)	251 783	280 104	353 744	73 640	26
53. Rahapelitoiminnan tuotot tieteen edistämiseen (arvio-määräraha)	107 304	105 486	76 261	-29 225	-28
54. Strateginen tutkimus-rahoitus (arviomääräraha)	41 694	54 631	55 631	1 000	2
55. Valtionrahoitus ammatti-korkeakoulujen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	834 944	882 472	896 993	14 521	2
66. Rahoitusosuudet kansain-välisille järjestöille (arvio-määräraha)	19 037	20 079	20 079	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
70. Opintotuki	564 803	617 865	643 411	25 546	4
01. Opintotuen muutoksen- hakulautakunnan toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	635	639	647	8	1
52. Opintolainojen valtion- takaus (arviomääräraha)	68 269	84 200	99 200	15 000	18
55. Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)	422 666	447 800	458 600	10 800	2
57. Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki (arviomääräraha)	30 097	31 626	36 164	4 538	14
59. Koulumatkatuki (arvio- määräraha)	43 136	53 600	48 800	-4 800	-9
80. Taide ja kulttuuri	452 573	485 036	575 997	90 961	19
01. Taiteen edistämiskeskuksen toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	4 115	4 106	4 248	142	3
03. Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	2 224	2 095	2 103	8	0
04. Museoviraston toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	20 999	21 754	22 314	560	3
05. Näkövammaisten kirjaston toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	5 199	5 211	5 510	299	6
06. Kansallisen audio- visuaalisen instituutin toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	6 750	6 885	7 307	422	6
16. Ylimääräiset taiteilija- ja sanomalehtimieseläkkeet (arviomääräraha)	18 147	19 485	19 619	134	1
20. Museoviraston kulttuuri- ja nähtävyyshankkeiden tila- kustannukset (siirtomäärä- raha 2 v)	15 804	14 924	16 886	1 962	13
30. Valtionavustukset yleisten kirjastojen toimintaan (kiinteä määräraha)	4 560	5 012	3 826	-1 186	-24
31. Valtionosuus ja -avustus teattereiden, orkestereiden ja museoiden käyttö- kustannuksiin (arviomäärä- raha)	46 735	67 840	129 217	61 377	90

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
34. Valtionosuus ja -avustus taiteen perusopetuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	—	—	88 583	88 583	0
40. Korvaus Suomenlinnan huoltoliikenteen käyttötappioon (arviomääräraha)	44	252	252	—	0
41. Eräät käyttöoikeuskorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	26 648	26 648	26 648	—	0
50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)	4 370	4 890	11 784	6 894	141
51. Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha)	14 581	16 294	17 460	1 166	7
52. Rahapelitoiminnan tuotot taiteen edistämiseen (arviomääräraha)	247 043	257 570	190 275	-67 295	-26
53. Valtionavustus tilakustannuksiin (kiinteä määräraha)	26 619	25 442	23 337	-2 105	-8
55. Digitaalisen kulttuuriperinnön saatavuus ja säilyttäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 950	1 950	1 950	—	0
72. Kansallisgallerian kokoelman kartuttaminen (siirtomääräraha 3 v)	739	729	739	10	1
75. Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden perusparannukset ja kunnossapito (siirtomääräraha 3 v)	6 046	3 899	3 899	—	0
95. Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	0	50	40	-10	-20
90. Liikuntatoimi	159 302	165 991	155 820	-10 171	-6
(30.) Avustukset Liikkuva opiskelu, Liikkuva varhaiskasvatus ja Liikkuva aikuinen -ohjelmiin sekä liikuntapaikkarakentamiseen (siirtomääräraha 3 v)	3 800	8 000	—	-8 000	-100

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
50. Rahapelitoiminnan tuotot urheilun ja liikunta-kasvatuksen edistämiseen (arviomääräraha)	154 028	150 694	108 944	-41 750	-28
52. Valtionosuudet kunnille ja liikunnan koulutus-keskuksille sekä rahoitus liikuntatieteellisten hankkeiden arviointi-kustannuksiin ja eräisiin avustuksiin (kiinteä määräraha)	1 474	1 997	40 676	38 679	1937
56. Liikunnan ja huippu-urheilun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	—	5 300	6 200	900	17
91. Nuorisotyö	78 041	79 663	76 303	-3 360	-4
50. Rahapelitoiminnan tuotot nuorisotyön edistämiseen (arviomääräraha)	54 968	54 250	39 220	-15 030	-28
51. Nuorten työpajatoiminta ja etsivä nuorisotyö (siirtomääräraha 2 v)	21 323	23 513	27 612	4 099	17
52. Valtionosuudet kuntien nuorisotoimeen ja eräät avustukset (siirtomääräraha 2 v)	1 750	1 900	9 471	7 571	398
Yhteensä	6 374 778	6 875 671	7 012 067	136 396	2
Henkilöstön kokonaismäärä	2 575	2 561	2 546		

01. Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot

01. Opetus- ja kulttuuriministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 16 795 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) opiskelijoiden oikeusturvalautakunnan menoihin

2) enintään 500 000 euroa opetus- ja kulttuuriministeriön hyväksymien kehittämishankkeiden rahoittamiseen.

Selvitysosa: Opetus- ja kulttuuriministeriö johtaa koulutus-, tiede-, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan palvelujen kehittämistä. Ministeriö vahvistaa toiminnallaan sivistystä sekä yhteiskunnan osaamisen ja luovuuden perustaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön toiminnallista tuloksellisuutta koskevat tavoitteet:

1. Ministeriön strateginen toiminta on toimintaympäristön muutoksia ennakoivaa ja ministeriön toimialaa ohjaavaa. Tiedolla johtaminen tukee ministeriön päätöksentekoa ja strategista toimintaa.
2. Lainsäädäntöprosessi on selkeästi ja suunnitelmallisesti johdettu. Lainsäädännön valmistelu on laadukasta ja asiantuntevaa.
3. Toiminnan ja talouden suunnittelussa varaudutaan talouden ja muun yhteiskunnallisen kehityksen vaikutuksiin. Toimialan ohjaus edistää yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteiden toteutumista.
4. Ministeriön johtamista ja toiminnan laatua kehitetään asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Edistetään pitkäjänteistä ja ennakoivaa henkilöstösuunnittelua sekä henkilöstön työhyvinvointia.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	21 307	18 047	16 995
Bruttotulot	904	200	200
Nettomenot	20 403	17 847	16 795
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	8 659		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 011		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirron palautus momentille 29.01.01	-1 200
Vahva-hankkeen käyttöönnoton aiheuttama tuottavuuden kasvu	-52
Valtion avustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanke (siirto momentilta 28.70.23)	900
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-73
Palkkausten tarkistukset	604
Siirtyvien erien taso (HO 2019)	-1 231
Yhteensä	-1 052

2021 talousarvio	16 795 000
2020 IV lisätalousarvio	-25 000
2020 talousarvio	17 847 000
2019 tilinpäätös	17 755 000

02. Opetushallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 64 860 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) oppimateriaalin kehittämiseen ja tuottamiseen
- 2) enintään 620 000 euroa ruotsinkielisen ja muun vähälevikkisen oppimateriaalimyynnin liikeloudellisten suoritteiden hintojen alentamiseen
- 3) enintään 80 000 euroa avustuksina jaettavaksi vähälevikkisen ruotsinkielisen oppimateriaalin tuottamiseen
- 4) 500 000 euroa avustuksena saamelaiskäräjille saamenkielisen oppimateriaalin tuottamiseen
- 5) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 6) 14 506 000 euroa opetustoimen ja varhaiskasvatuksen henkilöstökoulutuksesta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen
- 7) 524 000 euroa kielitutkintojen kehittämiseen ja toimeenpanoon, auktorisoitujen kääntäjien koulutukseen ja tutkintojen kehittämiseen sekä oikeustulkikirekisterin kehittämiseen ja toiminnan ylläpitokustannuksiin
- 8) 1 600 000 euroa suomalaisen koulutuksen tunnettuuden ja yhteistyön edistämiseen, erityisesti Suomen kielen ja kulttuurin opetuksen järjestämiseen ja tunnettuuden lisäämiseen mukaan lukien ulkomailla palvelevien yliopisto-opettajien sekä muiden asiantuntijoiden, yhteensä enintään 47 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen
- 9) 2 870 000 euroa opiskelija-, harjoittelija-, opettaja-, nuoriso- ja asiantuntijavaihtoon sekä virkamiesvaihtoon myönnettäviin stipendeihin, apurahoihin ja avustuksiin
- 10) enintään 14 676 700 euroa tekijänoikeuslakiin (404/1961) perustuvien kopiointi- ja muiden käyttöoikeuskorvausten sekä kopiointia, tallennusta ja käyttöoikeuksia koskevan tiedotus- ja selvitystoiminnan menojen maksamiseen
- 11) enintään 1 942 000 euroa EU:n ja Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoittamien hankkeiden ja ohjelmien kansalliseen rahoitukseen, monenkeskiseen ja kahdenväliseen yhteistyöhön, korkeakoulutuksen tunnetuksi tekemiseen ja kansainvälistämistä edistäviin apurahoihin sekä Saamelaisen korkeakoulun pohjoismaisen tutkimustoiminnan kansallisen rahoitusosuuden maksamiseen.

Momentille saa nettobudjetoida Euroopan unionin rahoittaman Erasmus + -ohjelman ja Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoittaman Nordplus-ohjelman apurahoja koskevat tulot ja menot. Kansainväliseen toimintaan myönnettävät avustukset ja apurahat budjetoidaan maksupäätöspöytäkirjoilla poiketen tulojen ja menojen kohdentamista koskevista yleisistä määräyksistä.

Selvitysosa: Opetushallitus toimii koulutuksen, varhaiskasvatuksen ja elinikäisen oppimisen kehittämis-, palvelu- ja hallintotehtävien sekä yhteiskunnan kansainvälistymisen edistämisen asiantuntijavirastona. Opetushallitus edistää osaamista, sivistyksen ja avarakatseisuuden vahvistumista yhteiskunnassa, koulutuksellisen tasa-arvon ja kestäväen hyvinvoinnin lisääntymistä sekä globaalissa ympäristössä ja tulevaisuuden työelämässä tarvittavien taitojen vahvistumista. Osaamista kehittämällä luodaan pohja kestäväälle kasvulle. Määrärahasta maksetaan myös tekijänoike-

uslakiin perustuvia korvauksia valtionhallinnossa sekä koulutuksessa ja varhaiskasvatuksessa tapahtuvista suojatun aineiston käytöstä tekijänoikeuksien haltijoita edustavien järjestöjen kanssa tehtävien sopimusten mukaisesti sekä sopimusten tekemisestä aiheutuvia kuluja.

Tuotokset ja laadunhallinta

Suoritteet ja julkishyödykkeet (lkm, kpl)

Mittarit	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Opintopolku-palvelun kävijämäärä (lkm)	8 000 000	8 500 000	9 000 000
Opintopolku-palvelussa julkaistujen koulutusten määrä (lkm)	18 000	20 000	24 000
Oma Opintopolussa tarjolla olevat palvelut (lkm)	2	5	6
KOSKI, kansalaisten kirjautumiset (lkm)	400 000	440 000	485 000
KOSKI, kansalainen jakanut tietojaan linkillä	18 000	20 000	23 000
VARDA, tietojen luovutus viranomaiskäyttöön	0	2	3
Asiakaspalveluratkaisussa käsiteltävät asiat (lkm)	16 000	20 000	24 000
Myynnissä olevien julkaisujen ja vähälevikkisten oppimateriaalien määrä (kpl)	430	450	500
Saatavilla olevien oppimista tukevien kustannettujen digimateriaalien määrä (kpl)	100	120	150
Maksullisten koulutusten ja tapahtumien koulutettavapäivät (kpl)	6 500	7 000	7 000
Julkaistujen opetussuunnitelmien määrä ePerusteet -palvelussa (lkm)	480	500	620

Palvelukyky ja laatu

Tavoite/tehtävä	Mittari	Asteikko	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 toteutuma
Päätösten käsittelyaika	Tutkinnon tunnustaminen	Kk/pts	3,0	3,0	2,7
Asiakastyytyväisyys	Kansainvälinen ohjelmatoiminta (joka 3. vuosi)	1—100	-	-	92
	Maksullinen koulutus	1—5	4,1	4,1	4,1
	Hakijapalaute Opintopolusta	1—5	4,0	4,1	4,2

Toiminnallinen tehokkuus

— Opetushallitus kehittää koulutusta, varhaiskasvatusta ja jatkuvaa oppimista sekä edistää kansainvälisyyttä. Opetushallitus parantaa palvelujaan yhdessä asiakkaidensa ja kumppaneidensa kanssa. Opetushallitus varmistaa asiakkailleen sujuvan asioinnin ja laadukkaat asiantuntijapalvelut.

— Opetushallitus jatkaa johdonmukaista ja pitkäjänteistä uudistamistyötä vaikuttavuustavoitteidensa mukaisesti toiminnan tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden vahvistamiseksi.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Mittari	Asteikko	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Henkilötyövuodet (kaikki mom. yhteensä; sisältää ulkomaan lehtorit)	Htv	378	355	360
Henkilötyövuodet (toimintamenot)	Htv	340	326	324
Johtajuusindeksi	1—5	3,1	3,5	3,6
Työtyytyväisyysindeksi	1—5	3,3	3,6	3,6
Henkilöstön lähtövaihtuvuus	%	15,7	10,0	10,0
Sairauspoissaolot	Työpäivää/ htv	6,8	6,0	6,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	126 722	106 886	119 860
Bruttotulot	54 472	39 142	55 000
Nettomenot	72 250	67 744	64 860
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	20 807		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	13 390		

Maksullisen palvelutoiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, liiketaloudelliset suoritteet, vähälevikkinen oppimateriaalituotanto (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	1 281	1 350	1 200
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	2 358	2 000	1 820
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-1 077	-650	-620
Kustannusvastaavuus, %	54	68	66
Hintatuki	620	620	620
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen, %	81	99	100

**Maksullisen palvelutoiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, muut liiketaloudelliset
suoritteet (1 000 euroa)**

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	1 615	2 000	2 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	1 774	1 800	1 800
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-160	200	200
Kustannusvastaavuus, %	91	111	111

**Maksullisen palvelutoiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, julkisoikeudelliset suoritteet
(1 000 euroa)**

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	534	500	500
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	632	900	900
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-98	-400	-400
Kustannusvastaavuus, %	84	56	56

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Education Finland -ohjelman toimeenpano	-500
Erasmus+ -ohjelman kansallinen toimeenpano	900
Kertamenojen poisto	-1 475
Laskennallisen rahoitusjärjestelmän tietojärjestelmä uudistus	-623
Perustoimintamenojen tasokorotus	-2 000
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-39
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	239
Palkkausten tarkistukset	614
Yhteensä	-2 884

2021 talousarvio	64 860 000
2020 IV lisätalousarvio	135 000
2020 talousarvio	67 744 000
2019 tilinpäätös	64 833 000

03. Opetushallituksen yhteydessä toimivien viranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 013 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) enintään 3 122 000 euroa kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen toimintamenojen maksamiseen
- 2) enintään 1 891 000 euroa ylioppilastutkintolautakunnan kanslian toimintamenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Kansallisen koulutuksen arviointikeskus toimii koulutuksen ja varhaiskasvatuksen ulkopuolista arviointia suorittavana riippumattomana asiantuntijaorganisaationa, joka tuottaa tietoa koulutuspoliittista päätöksentekoa ja koulutuksen ja varhaiskasvatuksen kehittämistä varten.

Ylioppilastutkintolautakunnan kanslia hoitaa ja kehittää ylioppilastutkinnon toimeenpanoa ja lautakunnan hallintoa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	14 937	12 734	12 313
Bruttotulot	7 336	7 300	7 300
Nettomenot	7 601	5 434	5 013
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 392		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 105		

Maksullisen palvelutoiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, julkisoikeudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	6 943	6 900	6 900
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	7 842	8 300	7 800
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-898	-1 400	-900
Kustannusvastaavuus, %	89	83	88

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

JTS-miljardin tuottavuussäästö	-54
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	1
Siirtyvien erien taso (HO 2019)	-368
Yhteensä	-421

2021 talousarvio	5 013 000
2020 II lisätalousarvio	1 108 000
2020 talousarvio	5 434 000
2019 tilinpäätös	6 314 000

21. Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 161 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kansainvälisten järjestöjen toimintaan ja pohjoismaiseen yhteistyöhön osallistumisesta sekä kulttuurisopimusten ja vaihto-ohjelmien toimeenpanosta aiheutuviin menoihin
- 2) ulkomaille suuntautuvan kulttuuri- ja sivistystoiminnan palkkaus- ja ohjelmamenoihin tarkoitettujen avustusten ja apurahojen maksamiseen
- 3) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Fulbright-stipendivaihtotoiminta	369 000
Muut kansainväliset hankkeet	2 792 000
Yhteensä	3 161 000

Määrärahalla rahoitetaan opetus- ja kulttuuriministeriön toimialan monenkeskiseen ja kahdenväliseen kansainväliseen yhteistyöhön, ulkosuomalaistoimintaan sekä sukukansayhteistyöhön liittyviä hankkeita.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Pohjoismaiden ministerineuvoston Suomen puheenjohtajakauden hoito	500
Yhteensä	500

2021 talousarvio	3 161 000
2020 talousarvio	2 661 000
2019 tilinpäätös	2 661 000

29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 34 000 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arvonlisäveromenojen kasvu	2 000
Yhteensä	2 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	34 000 000
2020 talousarvio	32 000 000
2019 tilinpäätös	31 974 023

30. Lasten ja nuorten harrastustoiminta (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 14 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää lasten ja nuorten harrastustoiminnan järjestämisestä aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahalla tuetaan lasten ja nuorten harrastustoimintaa. Käynnistetään uusi järjestämisemalli, jolla toteutetaan lasten ja nuorten toiveisiin vastaavaa harrastustoimintaa paikallis- tai aluetasolla. Malli tukee lasten ja nuorten harrastamisen sekä perheiden hyvinvoinnin yhteensovittamista siten, että harrastustoiminta toteutetaan pääsääntöisesti koulupäivän yhteydessä.

Malli edistää koulujen ja harrastustoimijoiden monialaista yhteistyötä. Mahdollistamalla jokaiselle mieluinen maksuton harrastusmahdollisuus edistetään lasten ja nuorten hyvinvointia, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

2021 talousarvio	14 500 000
2020 IV lisätalousarvio	10 000 000

50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 547 000 euroa.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1.	Svenska Finlands folkting -nimisestä järjestöstä annetun lain (1331/2003) mukainen valtionavustus	773 000
2.	Paasikivi-Seura	10 000
3.	Tammenlehvän perinneliitto	63 000
4.	Ruotsinkielisen viittomakielen elvytysohjelma	131 000
5.	Vähemmistökielisen sanomalehdistön tuki	500 000
6.	OKKA-säätiö	60 000
7.	UKK-Seura	10 000
	Yhteensä	1 547 000

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertamenon poistuminen	-200
UKK-Seura (siirto momentilta 29.80.95)	10
Yhteensä	-190

2021 talousarvio	1 547 000
2020 talousarvio	1 737 000
2019 tilinpäätös	1 426 000

51. Avustukset kirkolliseen ja uskonnolliseen toimintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 3 680 000 euroa.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1.	Avustus ortodoksiselle kirkolle (L 985/2006, 119 §)	2 610 000
2.	Avustukset Suomen Merimieskirkolle	134 000
	— mistä merimieskirkkojen rakennusavustuksiin ja rakennuslainojen hoitoon (enintään)	52 000
3.	Avustukset eräiden siirtoväen sankarihautojen hoitoon ja luovutetun alueen hautausmaiden kunnostamiseen	32 000
4.	Avustus rekisteröidyille uskonnollisille yhdyskunnille	824 000
5.	Avustus uskontojen vuoropuhelun edistämiseen	80 000
	Yhteensä	3 680 000

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Helsingin juutalaisen seurakunnan turvallisuuden parantaminen	300
Indeksitarkistus (1,2 %)	31
Kertamenon poistaminen	-330
Yhteensä	1

2021 talousarvio	3 680 000
2020 IV lisätalousarvio	4 500 000
2020 talousarvio	3 679 000
2019 tilinpäätös	3 613 000

52. Valtion rahoitus evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisiin tehtäviin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 116 984 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion rahoituksesta evankelis-luterilaiselle kirkolle eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin annetun lain (430/2015) mukaiseen rahoitukseen.

Selvitysosa: Evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisten tehtävien rahoituksen perusteena ovat hautaustoimeen, väestökirjanpitoon ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ja irtaimiston ylläpitoon liittyvät laissa säädetyt tehtävät.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistus (1,2 %)	1 388
Yhteensä	1 388
2021 talousarvio	116 984 000
2020 talousarvio	115 596 000
2019 tilinpäätös	114 000 000

53. Jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 7 510 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) työikäisten osaamisen kehittämistoimiin, ohjaukseen ja tukitoimiin, koulutuksen kohtaannon parantamiseen sekä niiden kehittämisestä ja kokeiluista aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen
- 2) maahanmuuttajien ja turvapaikanhakijoiden koulutuspolkujen nopeuttamisesta ja tukemisesta sekä suomalaisen yhteiskuntaan sopeutumista edistävistä toimista aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen
- 3) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertamenon poisto (siirto momentille 32.30.51)	-20 000
Määräaikaisen lisäyksen poistuminen	-500
Perhevapailla olevien luku- ja kirjoitustaidon perustaitojen parantaminen yhteistyössä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa	2 000
Yhteensä	-18 500

Momentin nimike on muutettu.

2021 talousarvio	7 510 000
2020 IV lisätalousarvio	20 500 000
2020 talousarvio	26 010 000
2019 tilinpäätös	3 010 000

66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 246 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Unescon ja muiden hallitustenvälisten monenkeskisen sivistyksellisen yhteistyön järjestöjen ja ohjelmien jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Unescon jäsenmaksu	1 423 000
Suomen maksuosuus Euroopan nuorisosäätiöön	38 000
Suomen maksuosuus Euroopan neuvoston nuorisokortin osittaissopimuksesta	5 000
Suomen maksuosuus WIPOlle	110 000
Suomen maksuosuus ICCROMille	20 000
Maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelua koskevasta sopimuksesta aiheutuvat menot	14 000
OECD/CERI jäsenmaksu	45 000
Suomen maksuosuus Euroopan neuvoston EURIMAGES-rahastoon	325 000
Suomen maksuosuus Euroopan audiovisuaaliselle observatoriolle	21 000
Suomen maksuosuus Euroopan nykykielten keskukselle	30 000
Suomen maksuosuus WADAlle	82 000
OECD/INES jäsenmaksu	32 000
Suomen maksuosuus kulttuuri-ilmaisujen moninaisuuden suojelemista ja edistämistä koskevasta Unescon yleissopimuksesta	20 000
Suomen maksuosuus urheilun dopinginvastaisesta Unescon yleissopimuksesta	20 000
Suomen maksuosuus aineettoman kulttuuriperinnön suojelua koskevasta Unescon yleissopimuksesta	15 000
Suomen maksuosuus Euroopan neuvoston kulttuurireittejä koskevasta laajennetusta osittaissopimuksesta	7 000
Suomen maksuosuus Pohjoisen ulottuvuuden kulttuurikumppanuudesta	20 000
Suomen maksuosuus Euroopan neuvoston urheilua koskevasta laajennetusta osittais-sopimuksesta	19 000
Yhteensä	2 246 000
2021 talousarvio	2 246 000
2020 talousarvio	2 246 000
2019 tilinpäätös	1 967 093

10. Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö

Selvitysosa: Opetus- ja kulttuuriministeriön yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet varhaiskasvatukselle, esi- ja perusopetukselle ja vapaalle sivistystyölle ovat:

— Opetuksen ja varhaiskasvatuksen laatu ja tasa-arvo vahvistuvat, oppimistulokset parantuvat, eriarvoisuus vähentyy ja varhaiskasvatuksen osallistumisaste nousee.

— Varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen ja vapaan sivistystyön perusta on vahva ja toimintakykyinen.

— Toimintakulttuuri ja oppimisympäristöt modernisoituvat ja monipuolistuvat.

Yhteiskunnallista vaikuttavuutta mitataan kansallisilla ja kansainvälisillä tutkimus- ja arviointihankkeilla.

Opetuksen ja varhaiskasvatuksen laatu ja tasa-arvo vahvistuvat, oppimistulokset parantuvat, eriarvoisuus vähentyy ja varhaiskasvatuksen osallistumisaste nousee

Varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen ja vapaan sivistystyön tavoitteena on taata sivistykselliset perusoikeudet jokaiselle sekä edistää hyvinvointia, oppimista ja kasvua. Lähtökohtana on tutkittuun tietoon ja vahvaan pedagogiikkaan perustuva kokonaisvaltainen näkemys oppijan kehityksestä, oppimisesta ja kasvusta. Varhaiskasvatusta ja esi- ja perusopetusta kehitetään lasten ja nuorten oppimista ja hyvinvointia edistävänä yhteisönä turvaamalla ammattitaitoinen ja laadukas opetus, ohjaus- ja tukitoimet sekä turvallinen oppimisympäristö. Esi- ja perusopetuksen osalta turvataan oppilas- ja opiskelijahuolto.

Toiminnalliset tavoitteet

— Varhaiskasvatusta toteutetaan laadukkaasti siten, että lasten kehitystä ja oppimista sekä heidän hyvinvointiaan edistetään kokonaisvaltaisesti ja tuen kokonaisuutta kehitetään edelleen

— Esi- ja perusopetus toteutetaan laadukkaasti ja tuloksellisesti siten, että oppilaat saavuttavat jatko-opintojen edellyttämät valmiudet ja koulutuksen läpäisy entisestään paranee

— Toteutetaan varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen Oikeus oppia -ohjelmaa, jonka tavoitteena on parantaa tasa-arvoa ja laatua, kaventaa ja ennaltaehkäistä oppimiseroja sekä vahvistaa oppimisen tukea ja opetuksen laatua. Varhaiskasvatuksen laadun ja tasa-arvon vahvistamiseksi sekä osallistumisasteen nostamiseksi osana ohjelmaa muun muassa valmistellaan 2-vuotisen esiopetuksen pilotointihanketta sekä kehitetään kolmiportaisen tuen mallia. Lisäksi ohjelmassa kehitetään varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen johtajuutta ja tuetaan oppilaiden ja lasten lukutaidon ja -kulttuurin varhaista kehitystä. Ohjelmaa tukee kansallinen Oikeus oppia - varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen foorumi ja useat työryhmät

— Lasten ja oppilaiden medialukutaitoa, tieto- ja viestintäteknologian osaamista sekä ohjelmoinnin osaamista vahvistetaan osana Oikeus oppia -ohjelmaa valtakunnallisella Uudet lukutaidot -kehittämishjelmalla. Jatketaan kielitaidon vahvistamista tukemalla laajamittaista ja suppeaa kaksikielistä opetusta ja kielikylpytoimintaa

— Edistetään oppijoiden hyvinvointia, turvallisuutta ja yhteisöllisyyttä ja jatketaan toimia koulukiusaamisen vähentämiseksi

— Varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa jatketaan toimenpiteitä koronavirusepidemiasta johtuvien vaikutusten vähentämiseksi

— Jatketaan toimenpideohjelmaa oppilaanohjauksen kehittämiseksi

— Vahvistetaan oppilas- ja opiskelijahuollon palveluja

— Edistetään jatkuvan oppimisen periaatteita vapaassa sivistystyössä kehittämällä yksilöityjä koulutusratkaisuja aikuisille, joilla on puutteita perustaidoissa.

OECD:n PISA-tutkimuksen tulokset Suomen osalta 2009—2018 ja tavoite 2021

	2009 toteutuma	2012 toteutuma	2015 toteutuma	2018 toteutuma	2021 ¹⁾ tavoite
Lukutaito	536	524	526	520	530—550
Matematiikka	541	519	511	507	530—550
Luonnontiede	554	546	531	522	530—550

¹⁾ Tutkimuksen tekovuodet. Tietojen julkistamisvuodet ovat 2010, 2013, 2016, 2019 ja 2022.

Sosioekonomisen taustan vaikutus oppimistuloksiin: PISA-tutkimuksen pääalueen pistemäärän muutos sosioekonomisen kertoimen (ESCS¹⁾) kasvaessa yhdellä keskihajonnalla²⁾

	2009 toteutuma	2012 toteutuma	2015 toteutuma	2018 toteutuma	2021 ³⁾ tavoite
Pääalue	Luonnontiede	Lukutaito	Matematiikka	Luonnontiede	Lukutaito
Pistemäärä	29	33	41	38	20—28

¹⁾ ESCS-indeksi (PISA Index of Economic, Social and Cultural Status) sisältää vanhempien ammatit ja koulutuksen sekä perheen varallisuuden.

²⁾ Pistemäärä kuvaa sitä, kuinka paljon suorituspistemäärä keskimäärin muuttuu, kun sosioekonomisen indeksi arvo kasvaa yhden keskihajonnan verran. Mitä suurempi pistemäärä on, sitä voimakkaampi on sosioekonomisen taustan yhteys suoritukseen.

³⁾ Tutkimuksen tekovuodet. Tietojen julkistamisvuodet ovat 2010, 2013, 2016, 2019 ja 2022.

Oppilaiden välinen osaamisero PISA-tutkimuksessa (keskihajonta)¹⁾

	2009 toteutuma	2012 toteutuma	2015 toteutuma	2018 toteutuma	2021 ²⁾ tavoite
Lukutaito	86	95	94	100	85—90
Matematiikka	82	85	82	82	75—80
Luonnontiede	89	93	96	96	85—90

¹⁾ Mitä suurempi keskihajonta on, sitä suurempi oppilaiden välinen osaamisero on.

²⁾ Tutkimuksen tekovuodet. Tietojen julkistamisvuodet ovat 2010, 2013, 2016, 2019 ja 2022.

Varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen ja vapaan sivistystyön perusta on vahva ja toimintakykyinen

Tavoitteena on toimintakyvyn, saavutettavuuden ja toiminnan vaikuttavuuden turvaaminen. Tämä edellyttää toimialan ohjauksen kehittämistä strategisesti.

Toiminnalliset tavoitteet

— Toimeenpannaan oppivelvollisuusiän laajennus 18 ikävuoteen

— Toimialan yleisiä suunnittelu- ohjaus- ja valvontatehtäviä vahvistetaan kehittämällä varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen sekä vapaan sivistystyön tietojohtamista. Varhaiskasvatuksen raportointia kehitetään tietovarannon tietojen pohjalta. Varhaiskasvatuksen tiedontuotantoa täydentämään perustetaan varhaiskasvatuksen laadunarviointijärjestelmä. Vapaan sivistystyön todennetun osaamisen tietosisältöjä kehitetään osaksi Koski-tietovarantoa

— Valmistellaan ja otetaan käyttöön peruspalveluiden saavutettavuuteen ja laatuun sekä väestökehitykseen liittyvää tietotuotantoa ja kehittämistoimia

— Oppimisympäristöjen turvallisuutta edistetään valtakunnallisella ohjelmalla oppimisyhteisöjen turvallisuuskulttuurin edistämiseksi.

Toimintakulttuuri ja oppimisympäristöt modernisoituvat ja monipuolistuvat

Tavoitteena on uudistaa koulujen ja oppilaitosten opiskeluympäristöjä ja toimintakulttuuria niin, että esi- ja perusopetus ja varhaiskasvatus vastaavat tulevaisuuden haasteisiin.

Toiminnalliset tavoitteet

— Edistetään varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen digitaalisten ratkaisujen yhteentoimivuutta sekä digitaalisten oppimistuotteiden kehitystä. Toteutetaan perusopetuksen digitalisaation tavoitetilan kuvaus, kuvauksen toteuttamista tukevat digitaaliset ratkaisut sekä arviointikäytäntö digitalisaation toteutumisen sekä digitaalisen osaamisen tason arvioimiseksi

— Parannetaan koulutustoimijoiden digitaalisia palveluita ja selvitetään valtakunnallisten yhteiskäyttöisten palveluiden toteuttamistarpeita. Edistetään vapaan sivistystyön tietojen viemistä osaksi Koski-palvelua

— Edistetään kestävä kehityksen tavoitteiden toimeenpanoa sekä demokratiakasvatusta osana koulujen ja oppilaitosten toimintakulttuuria

— Vahvistetaan koulujen edellytyksiä purkaa sukupuolisegregaatiota sekä kehittää oppilaiden osaamisidentiteettiä ja vahvuuksia tukevaa pedagogiikkaa

— Parannetaan koulujen ja oppilaitosten valmiuksia varautua opetuksen toteuttamiseen poikkeuksellisissa olosuhteissa.

Lapsi- ja oppilasmäärät vuosina 2018—2021

	2018 toteutuma	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
Varhaiskasvatus ¹⁾	252 216	243 325	234 000	225 000
Esiopetus ²⁾	61 346	79 682	59 000	57 000
Perusopetus, oppivelvolliset ²⁾	552 147	556 271	558 000	558 000
Perusopetus, oppivelvollisuusiän ylittäneet	4 837	4 820	4 800	4 800
Lisäopetus	834	960	980	980
Esi- ja perusopetuksen vaikeimmin kehitysvammaiset oppilaat	1 568	1 690	1 700	1 700
Esi- ja perusopetuksen muut vammaisoppilaat	9 852	9 800	9 800	9 800
Maahanmuuttajien valmistava opetus	2 769	2 845	2 800	2 800
Joustavan perusopetuksen oppilaat (enintään)	1 973	2 296	2 300	2 300

¹⁾ Vuoden 2019 määrä on muista kohdista poiketen arvio. Arvioissa varhaiskasvatusasteen oletetaan pysyvän vuoden 2018 tasolla.

²⁾ Esi- ja perusopetuksen toteutumat ovat toteutumavuoden syksyn 20.9. toteutumatietoja (kunnat, kuntayhtymät, valtio, yliopistot, yksityiset opetuksen järjestäjät).

Luvun nimike on muutettu.

01. Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 42 256 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Eurooppa-koulujen opettajien ja hallintohenkilökunnan palkkausmenojen ja muiden menojen maksamiseen
- 2) valtion yleissivistävien oppilaitosten kansainvälistämiseen, maahanmuuttajien täydentävään opetukseen, oppimis- ja ohjauskeskus Valterin palvelu- ja kehittämiskustoimintaan sekä avustuksina oppimisympäristöjen kehittämiseen ja monipuolistamiseen
- 3) Helsingin eurooppalaisen koulun toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Suomalais-venäläinen koulu ja Helsingin ranskalais-suomalainen koulu toimivat esi-, perus- ja lukio-opetuksen kouluina. Koulut kehittävät kulttuuriyhteyksien ja verkottumisen kautta koulujen kielten- ja kulttuuriopetusta. Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri on valtakunnallinen oppimis- ja ohjauskeskus, joka tukee lähikouluperiaatteen toteutumista ja edistää yhdessä kotikunnan kanssa tuen tarpeessa olevan koulunkäyntiä monialaisella asiantuntijuudella. Helsingin eurooppalaisen koulun tehtävänä on tarjota Eurooppa-koulujen opetussuunnitelmiin perustuvaa opetusta.

Oppilasmäärät

	2018 toteutuma	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Helsingin ranskalais-suomalainen koulu	826	814	837	840
Suomalais-venäläinen koulu	694	673	680	705
Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri	330	337	346	340
Eurooppa-koulut (suomalaiset oppilaat)	525	526	620	620
Koulukotien perusopetus	107	106	111	111
Helsingin eurooppalainen koulu	280	288	289	289
Yhteensä	2 762	2 744	2 883	2 905

Oppimis- ja ohjauskeskus Valterin ohjaustoiminnan tunnusluvut

	2018 toteutuma	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Ohjaustoiminta kentällä				
— ohjauskäyntejä	919	766	983	1 024
— ohjauspalveluja käyttäneiden kuntien määrä	234	218	225	225
Tilapäinen opetus ja kuntoutus				
— tukijaksopäivät	3 350	3 464	3 645	3 765
— tukijaksojen oppilaat	566	498	530	539

Henkilötyövuodet

	2018 toteutuma	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Helsingin ranskalais-suomalainen koulu	77	79	74	74
Suomalais-venäläinen koulu	78	77	79	79
Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri	518	536	551	552
Eurooppa-koulut	30	28	32	32
Helsingin eurooppalainen koulu	60	61	61	61
Yhteensä	763	781	797	798
Työtyytyväisyys (1—5)	3,6	3,6	4,0	4,0

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kielikoulut	7 271 000
Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri	27 951 000
Koulukotien perusopetus	1 329 000
Eurooppa-koulut	1 942 000
Helsingin eurooppalainen koulu	3 763 000
Yhteensä	42 256 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	63 614	55 433	62 756
Bruttotulot	21 149	20 500	20 500
Nettomenot	42 465	34 933	42 256
Siirtyneet erät			
— edelliseltä vuodelta siirtyneet	20 116		
— seuraavalle vuodelle siirtyneet	20 736		

Kuntien rahoitusosuus valtion yleissivistävän lukiokoulutuksen kustannuksiin, 1 344 000 euroa, on otettu huomioon momentin 29.20.35 mitoituksessa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Suomalais-venäläisen koulun uudisrakennuksen ensikertainen kalustaminen	2 500
Suomalais-venäläisen koulun vuokran muutos	820
Toimialan tuottavuuden kehittäminen ja konserniohjauksen vahvistaminen (siirron palautus momentilta 29.01.01)	1 200
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-230
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	9
Palkkausten tarkistukset	959
Siirtyvien erien taso (HO 2019)	2 067
Tasomuutos	-2
Yhteensä	7 323

2021 talousarvio	42 256 000
2020 talousarvio	34 933 000
2019 tilinpäätös	43 085 000

20. Perusopetuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 149 065 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) perusopetuksen, varhaiskasvatuksen, vapaan sivistystyön ja sivistystyötä tekevien järjestöjen sekä niihin liittyvien kokeilu-, tutkimus-, kehittämis-, arviointi- ja seurantahankkeista sekä elinikäiseen oppimiseen liittyvästä EU- ja kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen
- 2) EU:n ja OECD:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus- ja koulutushankkeiden maksamiseen
- 3) tilastoinnista, tietoteknisistä palveluista sekä toiminnan seurannan ja ohjauksen tietojärjestelmistä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) 75 228 000 euroa perusopetuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelmasta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen
- 5) 50 000 000 euroa varhaiskasvatuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelmasta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen
- 6) 15 000 000 euron varhaiskasvatuslain uudistamisesta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen
- 7) enintään 20 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Kokeilu-, tutkimus-, kehittämis- ja arviointihankkeilla tuetaan perusopetuksen, varhaiskasvatuksen, vapaan sivistystyön ja lukiokoulutuksen toimialan strategisia tavoitteita. Toiminnan seurannan ja ohjauksen tietojärjestelmien tavoitteena on parantaa tiedon saatavuutta ja laatua, edistää sähköistä asiointia ja tuottaa kattavaa tietoa muun muassa päätöksenteon ja lain-säädäntömuutoksien tueksi.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertalisäysten poistuminen	-8 500
Lukiokoulutuksen kehittämis- ja arviointihankkeiden menot (siirto momentille 29.20.21)	-850
Varhaiskasvatuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelma	25 000
Varhaiskasvatuksen uudistaminen	15 000
Yhteensä	30 650

Momentin nimike on muutettu.

2021 talousarvio	149 065 000
2020 IV lisätalousarvio	—
2020 talousarvio	118 415 000
2019 tilinpäätös	15 487 000

30. Valtionosuus ja -avustus esi- ja perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 469 239 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen
- 2) enintään 3 800 000 euroa edellä mainitun lain muille kuin oppivelvollisille järjestettävän perusopetuksen aineenopetuksen käyttökustannuksiin
- 3) enintään 2 076 000 euroa avustuksina edellä mainitun lain 44 §:n 2 momentin mukaisesti yksityisten perusopetuksen opetuksen järjestäjien käyttökustannuksiin
- 4) enintään 6 000 000 euroa edellä mainitun lain mukaisiin joustavan perusopetuksen toiminnasta aiheutuviin lisäkustannuksiin
- 5) enintään 3 800 000 euroa edellä mainitun lain 44 §:n 1 momentin mukaisesti valtionavustuksina varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen digitaalisten oppimisympäristöjen, taitojen, valmiuksien ja pedagogisten käytäntöjen kehittämiseen, alueellisen ja yksilöllisen yhdenvertaisuuden tukemiseen, digitalisaation yhteentoimivuuden edistämiseen sekä koulujen, oppilaitosten ja kunnallisen varhaiskasvatuksen kansainväliseen toimintaan
- 6) enintään 842 000 euroa edellä mainitun lain 44 §:n 1 momentissa tarkoitettuina valtionavustuksina esi- ja perusopetuksen sekä kunnallisen varhaiskasvatuksen laajamittaisen ja suppean kaksikielisen opetuksen järjestämiseen sekä kielikylpytoimintaan
- 7) enintään 2 865 000 euroa edellä mainitun lain 44 §:n 1 momentissa tarkoitettuina valtionavustuksina koululaisten kerhotoiminnan tukemiseen
- 8) enintään 240 000 euroa saamelaiskäräjien käytettäväksi valtionavustuksen maksamiseen saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 4 §:ssä tarkoitetuille saamelaisten kotiseutualueen kunnille saamenkielisten lasten varhaiskasvatuspalveluiden turvaamiseksi
- 9) enintään 19 975 000 euroa opetus- ja kulttuuriministeriön määräämin perustein opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 45 §:n 2 momentissa ja opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa (1777/2009) tarkoitettujen valtionavustusten maksamiseen täydentävän vieraskielisten oppilaiden äidinkielen ja suomi/ruotsi toisena kielenä -opetuksen sekä heidän muun opetuksensa tukemiseen
- 10) enintään 110 000 euroa opetus- ja kulttuuriministeriön määräämin perustein edellä mainitun lain 45 §:n 2 momentissa ja opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa (1777/2009) tarkoitettujen valtionavustusten maksamiseen saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden äidinkielen opetuksen järjestämiseen
- 11) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 45 §:n 1 momentin ja saamenkieliseen ja saamen kielen opetukseen perusopetuksessa, lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa myön-

nettävän valtionavustuksen perusteista annetun valtioneuvoston asetuksen (1769/2009) mukaisen valtionavustusten maksamiseen

12) enintään 10 000 000 euroa oppilas- ja opiskelijahuollon vahvistamiseen

13) Suomen ja Ruotsin välillä yhteistyöstä ulkomaanopetuksen alalla tehdyn sopimuksen (VNa 72/2014) mukaisten menojen maksamiseen

14) Suomen hallituksen ja Euroopan kemikaaliviraston välisen toimipaikkasopimuksen (VNa 11/2008) mukaisesti Euroopan kemikaaliviraston henkilöstön lasten varhaiskasvatuksen järjestämiseen Suomessa samoin edellytyksin kuin muilla kunnassa asuvilla.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisen aamu- ja iltapäivätoiminnan valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä ohjaustuntien määrä on enintään 3 390 000 tuntia. Ohjaustuntien hinta on 26,00 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

VALTIONOSUDET JA RAHOITUS

1. Esi- ja perusopetus (Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukainen rahoitus)

1.1. Perusopetukseen valmistava opetus	39 537 000
1.2. Muiden kuin oppivelvollisten perusopetus	49 194 000
1.3. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevat viisivuotiaat	3 385 000
1.4. Muiden kuin oppivelvollisten perusopetuksen aineopetus (enintään)	3 800 000
1.5. Ulkomailla toimivien koulujen rahoitus perusopetuslain mukaiseen opetukseen	3 775 000
1.6. Yksityisen opetuksen järjestäjän alkavan ja laajenevan toiminnan rahoitus	3 922 000
1.7. Lisärahoitus pidennettyyn oppivelvollisuuteen, vaikeimmin kehitysvammaiset	55 376 000
1.8. Lisärahoitus pidennettyyn oppivelvollisuuteen, muut kuin vaikeimmin kehitysvammaiset	198 904 000
1.9. Sisäoppilaitoslisä	2 753 000
1.10. Koulukotikorotus	797 000
1.11. Joustavan perusopetuksen lisä (enintään)	6 000 000
1.12. Lisäopetus	8 266 000
1.13. Yksityisten kielikoulujen kaksivuotisessa esiopetuksessa olevat viisivuotiaat	382 000

2. Aamu- ja iltapäivätoiminta

Aamu- ja iltapäivätoiminnan valtionosuus	50 240 000
--	------------

Laskennallinen rahoitus ja valtionosuudet yhteensä 426 331 000

VALTIONAVUSTUKSET

3. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain 44 §:n mukaiset valtionavustukset

3.1. Varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen digitaalisten oppimisympäristöjen, taitojen, valmiuksien ja pedagogisten käytäntöjen kehittämiseen ja alueellisen ja yksilöllisen yhdenvertaisuuden tukemiseen sekä digitalisaation yhteentoimivuuden edistämiseen (enintään)	3 800 000
3.2. Laajamittainen ja suppea kaksikielisen opetuksen järjestäminen sekä kielikylpytoiminta (enintään)	842 000

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

3.3. Kerhotoiminnan tukeminen (enintään)	2 865 000
3.4. Avustukset yksityisten opetuksen järjestäjien käyttökustannuksiin (enintään)	2 076 000

4. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain 45 §:n mukaiset valtionavustukset

4.1. Rahoituslain 45 §:n 1 momentin ja saamenkieliseen ja saamen kielen opetukseen perusopetuksessa, lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista annetun valtioneuvoston asetuksen (1769/2009) mukaisten valtionavustusten maksamiseen	2 200 000
4.2. Rahoituslain 45 §:n 2 momentin mukaiset avustukset saamenkielisten ja romani-kielisten oppilaiden äidinkielen opetuksen järjestämiseen (enintään)	110 000
4.3. Rahoituslain 45 §:n 2 momentin mukaiset avustukset vieraskielisten oppilaiden äidinkielen ja suomi/ruotsi toisena kielenä -opetuksen sekä heidän muun opetuksensa tukemiseen (enintään)	19 975 000

5. Valtionavustuslain mukaiset valtionavustukset

5.1. Saamenkielisten lasten varhaiskasvatuspalveluiden turvaamiseen saamelaisten kotiseutualueen kunnissa (enintään)	240 000
5.2. Oppilas- ja opiskelijahuollon vahvistamiseen (enintään)	10 000 000

6. Kansainvälisiin sopimuksiin perustuvat valtionavustukset

6.1. Euroopan kemikaaliviraston henkilöstön lasten varhaiskasvatuksen järjestämisen tuki	500 000
6.2. Suomen ja Ruotsin välillä yhteistyöstä ulkomaanopetuksen alalla tehdyn sopimuksen mukaiset menot	300 000

Valtionavustukset yhteensä	42 908 000
-----------------------------------	-------------------

Yhteensä	469 239 000
-----------------	--------------------

Varhaiskasvatuspalvelun EU:n kemikaaliviraston henkilöstön lapselle tuottavalla kunnalla on oikeus periä palvelun tuottamisesta aiheutuneiden kokonaiskustannusten ja perheen maksuosuuden välinen erotus Suomen valtiolta.

Määrärahan mitoituksessa käytetyt euromäärät yksikköä kohden (ei sis. alv)

Esi- ja perusopetuksen kotikuntakorvauksen perusosa	7 112,84 euroa/asukas
Aamu- ja iltapäivätoiminta	26,00 euroa/ohjaustunti

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aamu- ja iltapäivätoiminta	-5 000
Indeksitarkistus (2,4 %)	8 904
Kustannustenjaon tarkistus	7 807
Oppilas- ja opiskelijahuollon vahvistaminen perusopetuksessa ja toisella asteella (HO 2019)	10 000
Saamen ja romanikielen avustukset	35
Suoritemäärämuutos	6 328

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtionosuus ja -avustus lukiokoulutuksen käyttökustannuksiin (siirto momentille 29.20.35)	-178 301
Valtionosuus ja -avustus taiteen perusopetuksen käyttökustannuksiin (siirto momentille 29.80.34)	-85 819
Yhteensä	-236 046

Momentin nimi on muutettu.

2021 talousarvio	469 239 000
2020 IV lisätalousarvio	115 500 000
2020 II lisätalousarvio	3 000 000
2020 talousarvio	705 285 000
2019 tilinpäätös	692 374 944

31. Valtionosuus ja -avustus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 161 093 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) mukaisen valtionosuuden maksamiseen kansalaisopistoille, kansanopistoille, opintokeskuksille ja kesäyliopistoille sekä Snellman-korkeakoulu -nimiselle oppilaitokselle

2) enintään 5 418 000 euroa edellä mainitun lain 14 §:n mukaisiin avustuksiin.

Valtionosuuteen oikeuttavat yksiköt

	enimmäismäärä	yksikkö
Valtionosuus kansalaisopistojen käyttökustannuksiin	1 698 839	opetustunti
Valtionosuus kansanopistojen käyttökustannuksiin	241 834	opiskelijaviikko
Valtionosuus opintokeskusten käyttökustannuksiin	158 984	opetustunti
Valtionosuus kesäyliopistojen käyttökustannuksiin	52 711	opetustunti

Kansanopistojen valtionosuuteen oikeuttavista laskennallisista opiskelijaviikoista suunnataan enintään 4 160 opiskelijaviikkoa Snellman-korkeakoulu -nimiselle vapaan sivistystyön oppilaitokselle. Tunti- tai opiskelijaviikkokiintiön estämättä määrärahaa saa käyttää oikaisupäätöksistä aiheutuvien valtionosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Valtionosuuteen oikeuttavien yksiköiden enimmäismäärästä ylläpitäjille myönnetään maahanmuuttajien kotoutumiskoulutukseen 100 % valtionosuuteen oikeuttavia suoritteita siten, että niistä aiheutuvat menot ovat enintään 4 927 000 euroa sekä kansanopistoille opipalveluilla suunnattuun koulutukseen 100 % valtionosuuteen oikeuttavia suoritteita siten, että niistä aiheutuvat menot ovat enintään 1 800 000 euroa.

Valtionosuuksien ja -avustusten arvioitu jakautuminen (euroa)

	Valtionosuus	Valtionavustus	Yhteensä
Kansalaisopistot	82 669 000	3 012 000	85 681 000
Kansanopistot	46 017 000	2 206 000	48 223 000
Opintokeskukset	17 110 000	150 000	17 260 000
Kesäyliopistot	4 952 000	50 000	5 002 000
Maahanmuuttajien kotoutumiskoulutus	4 927 000	-	4 927 000
Yhteensä	155 675 000	5 418 000	161 093 000

Vapaan sivistystyön valtionosuuksilla ja valtionavustuksilla mahdollistetaan vapaan sivistystyön strategisten tavoitteiden toteutuminen. Määräraha käytetään vapaan sivistystyön oppilaitosten tehtävään järjestää elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta. Valtionavustusten painotuksena on tukea vapaan sivistystyön rakenteellista kehittämistä, laatua ja vaikuttavuutta sekä koulutuspoliittisesti tärkeiden kohderyhmien koulutusmahdollisuuksia. Nuorisotakuun opintoseteliavustukset suunnataan nuorten maahanmuuttajien opiskelu- ja kielitaitoa parantavaan koulutukseen.

Määrärahan mitoituksessa käytetyt keskimääräiset yksikköhinnat

Kansalaisopistot	84,77 euroa/opetustunti
Kansanopistot	297,48 euroa/opiskelijaviikko
Opintokeskukset	165,33 euroa/opetustunti
Kesäyliopistot	156,94 euroa/opetustunti

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistus (2,4 %)	2 320
Kertalisäysten poistuminen	-7 500
Kustannustason tarkistus, kansalaisopistot	-1 388
Kustannustason tarkistus, kansanopistot	-117
Kustannustason tarkistus, kesäyliopistot	-34
Kustannustason tarkistus, opintokeskukset	796
Oppivelvollisuuden laajentaminen (HO 2019)	1 800
Yhteensä	-4 123

2021 talousarvio	161 093 000
2020 IV lisätalousarvio	21 550 000
2020 talousarvio	165 216 000
2019 tilinpäätös	155 075 778

51. Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 7 263 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) 268 000 euroa eräiden naisjärjestöjen valtionavusta annetun lain (663/2007) mukaisiin valtionavustuksiin

2) 6 019 000 euroa avustusten maksamiseen Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry:lle, Marttaliitto ry:lle ja Käsi- ja taideteollisuusliitto TAITO ry:lle ja niiden edelleen jaettavaksi piiri- tai jäsenjärjestöilleen, Finlands svenska Marthaförbund rf:lle, Sami Duodji ry:lle, järjestöille sivistystyöhön, Karjalan Liitto ry:lle, Sofia-opiston kannatusyhdistys ry:lle sekä Kriittiselle korkeakoululle

3) 976 000 euroa avustusten maksamiseen kodin ja koulun yhteistyöstä huolehtiville järjestöille, Kehittämiskeskus Opinkirjo ry:lle, koulun vapaan harrastustoiminnan tukemiseen, Suomen lasten ja nuorten kuvataidekoulujen liitto ry:lle, Ympäristökasvatuksen seura ry:lle, Kesälukioseura ry:lle, Suomi-koulujen Tuki ry:lle ja Suomi-koulujen toimintaan ja kehittämiseen sekä kotiperuskoulu/hemgrundskola -toimintaan, sekä vaihto-oppilasjärjestöjen ja lukiolaisten tiedeolympiatoiminnan tukemiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Yleissivistävän koulutuksen järjestöille	271 000
Kesälukioseura ry:lle	128 000
Kansanvalistusseuran ylläpitämän Etäkoulu Kulkurin ja kotiperuskoulu/hemgrundskola -toiminnan tukemiseen	148 000
Suomi-koulujen toiminnan tukemiseen	429 000
Eräiden naisjärjestöjen valtionavusta annetun lain (663/2007) mukaisesti valtionavustuksiin	268 000
Kotitalousneuvontajärjestöjen toimintaan	1 916 000
Käsi- ja taideteollisuusjärjestöjen toimintaan	2 195 000
Opintokeskusta ylläpitävien järjestöjen sivistys- ja kulttuuritoimintaan	1 117 000
Karjalan Liitolle	131 000
Vapaan sivistystyön keskusjärjestöjen toimintaan ja muiden järjestöjen sivistystoimintaan	499 000
Sofian kannatusyhdistys ry:n ulkosuomalaisten sivistystoimintaan	83 000
Kriittisen korkeakoulun toimintaan	78 000
Yhteensä	7 263 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertalisäysten poistuminen	-1 230
Kertameno (siirron palautus momentille 29.20.21)	-250
Yhteensä	-1 480

2021 talousarvio	7 263 000
2020 talousarvio	8 743 000
2019 tilinpäätös	8 403 000

20. Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus

Selvitysosa:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet:

— ammatillisella koulutuksella turvataan osaavan työvoiman saatavuutta, tuetaan työ- ja elinkeinolämän uudistamista, edistetään työllisyyttä ja yrittäjyyttä sekä parannetaan kansainvälistä kilpailukykyä

— ammatillinen koulutus tuottaa yksilöille ammattiosaamista ja geneerisiä taitoja työelämään tai jatko-opintoihin siirtymiseksi sekä osaamisen kehittämiseksi työuran eri vaiheissa

— lukiokoulutus tuottaa korkeatasoiset valmiudet jatko-opintoihin sekä yleisiä pohjavalmiuksia työelämään ja elinikäiseen oppimiseen

— ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen palvelujärjestelmillä turvataan ammatillisen tutkinnon tai ylioppilastutkinnon suorittaminen kaikille perusopetuksen päättävälle

— ylioppilastutkinnon roolia yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen opiskelijavalinnoissa vahvistetaan.

Oppivelvollisuus laajennetaan hallitusohjelman mukaisesti ulottumaan ammatilliseen koulutukseen ja lukiokoulutukseen. Lakia sovelletaan ensimmäistä kertaa vuoden 2021 keväällä perusopetuksen päättäviin. Opiskelijat ovat oppivelvollisuuden piirissä 18 vuoden ikään saakka. Koulutuksen maksuttomuus ulotetaan koskemaan sen vuoden loppuun saakka, jolloin opiskelija täyttää 20 vuotta.

Ammatillisen koulutuksen toiminnallinen tuloksellisuus

Ammatillinen koulutus tuottaa alati muuttuville työmarkkinoille osaavaa työvoimaa nopeasti ja oikea-aikaisesti ennakoiden osaamisvaatimusten muutoksia ja vastaten samalla myös kasvavaan jatkuvan oppimisen tarpeeseen. Ammatillisen koulutuksen palvelujärjestelmä vastaa dynaamisesti ja tehokkaasti kaikkien asiakasryhmien tarpeisiin. Ammatillisen koulutuksen tehtävänä on myös turvata yksilöiden ja alueiden yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koulutuspalvelujen saatavuudessa.

Toiminnalliset tavoitteet

— Ammatillisen koulutuksen saatavuus turvataan koko maassa. Koulutuksen järjestäjät huolehtivat ensisijaisesti oman toiminta-alueensa väestön osaamistarpeista turvaten erityisesti perusasteen päättävien ja muiden vailla toisen asteen tutkintoa olevien koulutuspalvelut sekä tarjoten riittävästi jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia alueen työikäiselle väestölle. Ammatillisella koulutuksella tuetaan koronaepidemian seurauksena työttömiksi jääneiden osaamisen kehittämistä nopean uudelleentyöllistymisen mahdollistamiseksi.

— Lähihoitajakoulutusta lisätään määrääkaikaisesti, jotta henkilöstön saatavuus voidaan turvata iäkkäiden henkilöiden tehostetussa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa henkilöstömitoituksesta säädetyn mukaisesti.

— Opiskelijoiden tarvitseman opetuksen ja ohjauksen varmistamiseksi opettajien ja ohjaajien palkkaamiseen kohdennetaan lisäresursseja hallitusohjelman mukaisesti. Koulutuksen järjestäjät

voivat käyttää lisärahoitusta uusien opettajien ja ohjaajien palkkaamisen ohella myös tuntiopettajien opetustuntimäärän lisäämiseen sekä opetuksen tukihenkilöstön palkkaamiseen.

— Koulutuksen laatua ja vaikuttavuutta vahvistetaan ammatillisen koulutuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelman mukaisesti.

— Rahoitusjärjestelmän ohjausmekanismeilla kannustetaan koulutuksen järjestäjiä tavoitteiden mukaiseen ja tulokselliseen toimintaan. Perusrahoituksen osuutena säilytetään 70 prosenttia, suoritusrahoituksen osuutena 20 prosenttia ja vaikuttavuusrahoituksen osuutena 10 prosenttia laskennallisesta rahoituksesta.

— Ammatillisen koulutuksen osaamisperusteisuutta vahvistetaan kehittämällä jatkuvasti tutkintorakennetta ja tutkintoja yhteistyössä ammatillisen koulutuksen toimijoiden ja sidosryhmien kanssa.

— Työpaikkojen roolia keskeisenä oppimisympäristönä kaikessa ammatillisessa koulutuksessa vahvistetaan. Työpaikalla järjestettävää koulutusta toteutetaan tarpeen mukaan joustavasti koulutussopimukseen perustuvana koulutuksena tai oppisopimuskoulutuksena.

— Ammatillisen koulutuksen järjestäjät kehittävät ja ottavat käyttöön yksilöllisten opintopolkujen toteuttamista tukevia pedagogisia toimintamalleja ja ohjauspalvelujen malleja sekä niitä tukevia digitaalisia ratkaisuja, jotka parantavat toiminnan vaikuttavuutta.

— Ammatilliseen koulutukseen hakeutumista ja pääsyä tehostetaan jatkuvan haun väylää ja digitaalisia palveluita kehittämällä. Yhteishaun avulla turvataan perusopetuksen päättävän ikäluokan välitön sijoittuminen jatko-opintoihin.

— Ammatillisen koulutuksen järjestäjät kehittävät aktiivisesti järjestäjärakennetta sekä keskinäistä yhteistyötä ja työnjakoa toiminta-alueillaan.

Lukiokoulutuksen toiminnallinen tuloksellisuus

Lukiokoulutuksen perusta on vahva ja toimintakykyinen. Tavoitteena on toimintakyvyn, koulutuksen saavutettavuuden ja toiminnan vaikuttavuuden turvaaminen. Tämä edellyttää toimialan ohjauksen kehittämistä strategisesti. Tavoitteena on, että lukiokoulutuksessa opetuksen laatu ja tasa-arvo vahvistuvat, opiskelijoiden hyvinvointi, jaksaminen ja oppimistulokset parantuvat sekä eriarvoisuus vähentyy. Toimintakulttuuri ja oppimisympäristöt modernisoituvat ja monipuolistuvat tukien opiskelijoiden tulevia jatko-opinto- ja työelämävalmiuksia.

Toiminnalliset tavoitteet

— Lukiokoulutuksen saatavuus turvataan koko maassa.

— Vahvistetaan lukiokoulutuksen laatua ja uudistetun lukiolainsäädännön toimeenpanoa. Lukiolain toimeenpanolla vahvistetaan opiskelijoiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia kehittää kansainvälistymistä tukevaa osaamistaan ja mahdollisuuksia tutustua korkeakouluihin ja korkeakouluopintoihin sekä työelämään jo lukio-opintojensa aikana lukion sijaintipaikasta riippumatta. Uudistuksella lisätään opiskelijoiden hyvinvointia, tuetaan opinnoissa etenemistä ja ehkäistään syrjäytymistä.

— Lukion uudet opetussuunnitelmat otetaan käyttöön 1.8.2021 ja niiden myötä uudistetaan opetuksen tavoitteet ja sisällöt.

— Lukion kehittämisverkoston (LUKE-verkosto) toimintaa jatketaan toimintakulttuurin modernisoimiseksi ja oppimisympäristöjen monipuolistamiseksi sekä opetussuunnitelman toimeenpanon tukemiseksi.

— Erityisen koulutustehtävän valtakunnalliset kehittäislukioiden toimivat osaamisalojensa valtakunnallisina koulutuksen kehittäjinä.

— Ylioppilastutkintolainsäädännön uudistus otetaan asteittain käyttöön siten, että säädettyjä uudistuksia sovelletaan kaikilta osin kevästä 2022 lukien. Jatketaan myös tutkinnon toiminnallista kehittämistä. Tutkinnon järjestämisessä otetaan huomioon oppivelvollisuuden laajentamisen vaikutukset. Ylioppilastutkintolain uudistuksilla osaamista osoitetaan entistä laajemmin ja monipuolisemmin. Uudistuksilla lisätään opiskelijoiden oikeuksia, vähennetään henkisiä paineita ja lisätään yhdenvertaisuutta jatko-opintoihin hakeutumisessa sekä luodaan tutkintoon toiminnallista joustoa.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tunnusluvut ja määrälliset tavoitteet

Ammatillisen koulutuksen tiedonkeruut, tilastointi ja seuranta uudistetaan kokonaisuudessaan vuonna 2018 voimaan tulleen lainsäädännön mukaisiksi. Tavoitteet asetetaan pääosin ammatillisen koulutuksen ohjaus-, säätely- ja rahoitusjärjestelmässä käytettävien määrittelyjen pohjalta. Kansallinen opintosuoritus- ja tutkintotietojen luovutuspalvelu Koski tulee tuottamaan merkittävän osan koulutuksen järjestäjien rahoituksen määrittämisessä, toiminnan ohjauksessa ja tuloksellisuuden seurannassa käytettävistä tiedoista. Koski-palvelusta saatavaa tietoa voidaan hyödyntää tunnuslukujen ja tavoitteiden määrittelyssä vaiheittain sitä mukaa, kun tietojen oikeellisuus varmentuu, tietosisältö laajenee ja tietoa kertyy useammalta vuodelta. Ensimmäiset uuden määrittelyn mukaiset tilastotiedot ovat käytettävissä vuonna 2021 asetettaessa tavoitteita vuodelle 2022. Tässä esitettävät ammatillisen koulutuksen tilastotiedot perustuvat vielä aiemman lainsäädännön mukaisiin määrittely-, tiedonkeruu- ja tilastointitapoihin.

Ammatillisen tutkintokoulutuksen uudet opiskelijat¹⁾

	2016 toteutuma	2017 toteutuma	2018 toteutuma	2019 arvio	2020 arvio	2021 arvio
Perustutkintokoulutus	74 049	75 583	83 001	85 000	86 000	86 000
— josta oppisopimuskoulutus	6 838	8 588	9 219	10 000	10 000	10 000
Ammatti- ja erikoisammatti-tutkintokoulutus	34 453	32 625	36 312	40 000	40 000	40 000
— josta oppisopimuskoulutus	14 437	14 194	16 323	18 000	18 000	18 000

¹⁾ Lähde: Tilastokeskus. Sisältää opetushallinnon alaisen valtionosuusrahoitteen koulutuksen. Vuodesta 2018 lukien lukuihin sisältyy opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuuteen siirtynyt työvoimakoulutus.

Ammatillisen tutkinnon suorittaneet¹⁾

	2016 toteutuma	2017 toteutuma	2018 toteutuma	2019 arvio	2020 arvio	2021 arvio
Perustutkinnot	50 062	51 173	51 958	54 000	57 000	58 000
— josta oppisopimuskoulutus	4 379	4 193	5 473	6 000	7 000	7 000

Ammatillisen tutkinnon suorittaneet¹⁾

	2016 toteutuma	2017 toteutuma	2018 toteutuma	2019 arvio	2020 arvio	2021 arvio
Ammatti- ja erikoisammatti-						
tutkinnot	17 923	19 328	23 760	24 000	26 000	28 000
— josta oppisopimuskoulutus	8 368	9 193	11 223	11 500	13 000	14 000

¹⁾ Lähde: Tilastokeskus. Sisältää opetushallinnon alaisen valtionosuusrahoitteisen koulutuksen. Vuodesta 2018 lukien lukuihin sisältyy opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuuteen siirtynyt työvoimakoulutus.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjien lukumäärät omistajatyypin mukaan¹⁾

	2016 toteutuma	2017 toteutuma	2018 toteutuma	2019 toteutuma	2020 toteutuma	2021 arvio
Kaikki järjestäjät yhteensä	176	166	166	162	152	151
— kuntajärjestäjät	9	9	9	9	9	9
— kuntayhtymäjärjestäjät	35	35	35	34	33	33
— yksityiset järjestäjät	131	121	121	118	109	108
— valtio koulutuksen järjestäjänä	1	1	1	1	1	1

¹⁾ Kalenterivuoden alun tilanne. Vuosien 2018—2021 luvut sisältävät myös siirtymäkauden ajan voimassa olevat vanhan lain mukaiset ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämisluvat (16 järjestäjää vuosina 2018 ja 2019 sekä 11 järjestäjää vuosina 2020 ja 2021).

Lukiokoulutuksen opiskelijamäärät

	2018 toteutuma	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
Lukiokoulutus, nuorten opetussuunnitelma ¹⁾	92 230	92 980	93 800	94 800
Lukiokoulutus, aikuisten opetussuunnitelma ¹⁾	6 360	6 300	6 350	6 400
Aineopiskelijoiden suorittamien lukion kurssien lukumäärien perusteella lasketut laskennalliset opiskelijat	1 050	910	1 000	1 000

¹⁾ Opiskelijamäärät sisältävät opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaan rahoitettavat opiskelijat (ei valtion, eikä yliopistojen lukio-opiskelijoita). Toteutumatieto on rahoitukseen oikeuttavien opiskelijoiden laskentapäivien painotettu keskiarvo.

Luvun nimike on muutettu.

01. Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 8 427 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) Saamelaisalueen koulutuskeskuksen ja Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen kansainvälistämiseen, oppimisympäristöjen ja digitaalisten ratkaisujen kehittämiseen, työnantajille maksettaviin koulutuskorvauksiin ja EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omaraahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

2) enintään 2 400 000 euroa Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen liiketaloudellisten suoritteiden hintojen alentamiseen.

Selvitysosa: Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskus tuottaa merenkulkuelinkeinon, viranomaisten ja vesillä liikkuvien kansalaisten turvallisuustasoa parantavaa ja ylläpitävää sekä ympäristöönnettomuuksia ehkäisevää turvallisuuskoulutusta pelastautumiskoulutusyksikössä Lohjalla ja palokoulutusyksikössä Upinniemessä. Tavoitteena on, että vuonna 2021 Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskus kouluttaa yhteensä 4 600 henkilöä.

Saamelaisalueen koulutuskeskuksen tehtävänä on lisätä saamelaisväestön ammatillista osaamista, järjestää saamelaisalueen elinkeinoelämän tarpeita vastaavaa koulutusta ja edistää alueen työllisyyttä sekä säilyttää ja kehittää saamelaiskulttuuria ja saamen kieltä. Koulutuskeskuksen erityistehtävänä on palvella Euroopan unionin ainutta alkuperäiskansaa. Vuonna 2021 koulutuskeskuksen ammatillisen koulutuksen opiskelijavuosimäärä on noin 125. Saamen kielen ja kulttuurin lukuvuositutuksessa toteutetaan noin 8 500 opiskelijatyöpäivää ja lyhytkoulutuksessa noin 5 000 opiskelijatyöpäivää.

Henkilötyövuodet

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Saamelaisalueen koulutuskeskus	67	69	68
Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskus	25	26	26
Yhteensä	92	95	94

Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen liiketaloudellisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	1 259	800	1 100
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	2 613	2 400	2 600
— osuus yhteiskustannuksista	1 384	1 200	1 100
Kustannukset yhteensä	3 997	3 600	3 700
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-2 737	-2 800	-2 600
Kustannusvastaavuus, %	31	22	30
Hintatuki	2 400	2 400	2 400
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen, %	92	89	95

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Saamelaisalueen koulutuskeskus	5 114 000
Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen hintatuki	2 400 000
Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen muut menot	913 000
Yhteensä	8 427 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	9 861	9 547	9 987
Bruttotulot	1 918	1 460	1 560
Nettomenot	7 943	8 087	8 427
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 881		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 010		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertameno (siirron palautus momentille 29.20.21)	-200
Saamelaisalueen koulutuskeskuksen tilavuokrat	50
Saamenkielen koulutusmäärien lisääminen	200
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-36
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	327
Palkkausten tarkistukset	143
Siirtyvien erien taso (HO 2019)	-144
Yhteensä	340

2021 talousarvio	8 427 000
2020 talousarvio	8 087 000
2019 tilinpäätös	8 072 000

21. Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 14 006 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kokeilu-, tutkimus-, kehittämis- ja arviointihankkeista aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen
- 2) tietoteknisten palvelujen rahoittamiseen, toiminnan seurannan ja ohjauksen tietojärjestelmien sekä muiden ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteisten menojen rahoittamiseen
- 3) Örebron kuulovammaisten oppilaitoksen suomalaisten ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden kustannusten kattamiseen
- 4) enintään 1 700 000 euroa Pohjoiskalotin koulutussäätiön työvoimakoulutuksena järjestämän ammatillisen koulutuksen ja siihen liittyvän majoituksen menoihin
- 5) EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus- ja koulutushankkeiden maksamiseen
- 6) enintään 13 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuviin menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Kokeilu-, tutkimus-, kehittämis- ja arviointihankkeilla tuetaan ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen strategisia tavoitteita. Lukiokoulutuksen laatuohjelmalla parannetaan tietopohjaisesti koulutuksen laatua, opettajien työskentelyedellytyksiä ja nuorten hyvinvointia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertameno (siirron palautus momentilta 29.10.51)	250
Kertameno (siirron palautus momentilta 29.20.01)	200
Lukiokoulutuksen yhteiset menot (siirto momentilta 29.10.20)	850
Yhteensä	1 300

Momentin nimike on muutettu.

2021 talousarvio	14 006 000
2020 IV lisätalousarvio	—
2020 talousarvio	12 706 000
2019 tilinpäätös	26 979 000

30. Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen koulutukseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 884 657 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) 849 625 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisena rahoituksena ammatillisen koulutuksen perus-, suoritus- ja vaikuttavuusrahoitukseen ja edellä mainitun lain 44 §:n 1 momentin mukaisena valtionavustuksena myönnettävään strategia-rahoitukseen ammatillisen koulutuksen järjestäjille

2) edellä mainitun lain 32 i §:ssä tarkoitettuna korvauksena yksityisille ammatillisen koulutuksen järjestäjille koulutuspalveluihin sekä muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja toimitilavuokriin sisältyvistä arvonlisäveroista aiheutuviin kustannuksiin sekä kunnan tai kuntayhtymän ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaiseen toimintaan luovuttaman kiinteistön ja käyttöomaisuuden osalta suoritettavista arvonlisäveroista aiheutuviin kustannuksiin

3) 1 336 000 euroa laskennallisin perustein määräytyvään kompensatioon ammatillisen koulutuksen järjestäjille opetusmetsien käyttöoikeuksien uudistamisen ja opetusmetsämallin mukaisesti.

Kohdassa 1 tarkoitettu ammatillisen koulutuksen strategiarahoituksen osuus on enintään yksi prosentti opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 9 §:n mukaisesta ammatillisen koulutuksen määrärahasta.

Ammatillisen koulutuksen tavoitteellinen opiskelijavuosien määrä on enintään 181 700 opiskelijavuotta, mistä työvoimakoulutuksena järjestettävään koulutukseen kohdennettava tavoitteellisten opiskelijavuosien määrä on vähintään 8 100 opiskelijavuotta.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen koskien oppivelvollisuuden laajentamista ja oppivelvollisen koulutuksen maksuttomuutta. Lisäksi halli-

tus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) muuttamisesta, jolla säilytetään ammatillisen koulutuksen perus-, suoritus- ja vaikuttavuusrahoitusten osuudet laskennallisesta rahoituksesta vuoden 2020 tasolla.

Opetusmetsämallissa Metsähallitus tekee 11 ammatillisen koulutuksen järjestäjän kanssa vastikkeellisen käyttöoikeussopimuksen. Sopimuksen mukaan puunmyyntitulot tuloutetaan ammatillisen koulutuksen järjestäjien sijaan Metsähallitukselle ja ammatillisen koulutuksen järjestäjille maksetaan kompensatio, joka otetaan lisäyksenä huomioon Metsähallituksen tuloutuksessa valtion talousarvioon.

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

Ammatillisen koulutuksen määräraha yhteensä (ei sisällä alv-kompensatioita)	1 849 614 000
— Laskennallisen rahoituksen osuus yhteensä	1 834 614 000
josta perusrahoituksen osuus (70 % laskennallisesta rahoituksesta)	1 284 230 000
josta suoritusrahoituksen osuus (20 % laskennallisesta rahoituksesta)	366 923 000
josta vaikuttavuusrahoituksen osuus (10 % laskennallisesta rahoituksesta)	183 461 000
— Strategiarahoituksen osuus (0,78 % ammatillisen koulutuksen määrärahasta)	15 000 000
Kuntien rahoitusosuus	-999 989 000
Arvonlisäverokompensatiot yhteensä	33 696 000
— Arvonlisäverolain (1501/1993) 39 § ja 40 §:ssä tarkoitettuihin koulutuspalveluihin sekä muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja toimitilavuokriin sisältyvien arvonlisäverojen osuus yksityisille ammatillisen koulutuksen järjestäjille aiheutuneista kustannuksista	32 696 000
— Yksityiselle koulutuksen järjestäjälle korvattava kunnan tai kuntayhtymän luovuttaman kiinteistön ja käyttöomaisuuden osalta suoritettava arvonlisävero	1 000 000
Kompensatio ammatillisen koulutuksen järjestäjille opetusmetsien käyttöoikeuksien uudistamisen ja opetusmetsämallin mukaisesti	1 336 000
Yhteensä	884 657 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

ALV-kompensaation tarkentuminen	2 926
Ammatillisen koulutuksen indeksi (2,0 %)	17 721
Nuorisotyöttömyyden vähentämiseksi ja osaamistarpeisiin vastaamiseksi lisättyjen opiskelijavuosien poistuminen	-4 700
Opettajien ja ohjaajien palkkaaminen (kertaluonteinen)	-80 000
Opiskelijavuosien lisääminen lähihoitajien koulutukseen hoitajamitoituksen muutokseen varautumiseksi	27 000
Oppivelvollisuuden laajentaminen (HO 2019)	3 600
Uusien koulutuksen järjestäjien mukaantulo opetusmetsäkompensaation piiriin	512
Yhteensä	-32 941

2021 talousarvio	884 657 000
2020 IV lisätalousarvio	46 500 000
2020 talousarvio	917 598 000
2019 tilinpäätös	825 458 996

35. Valtionosuus ja -avustus lukiokoulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 194 689 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen lukiokoulutukseen ja lukioon valmistavaan koulutukseen

2) enintään 1 775 000 euroa edellä mainitun lain 44 §:n 1 momentin mukaisesti lukiokoulutuksen innovatiivisiin oppimisympäristöihin, digitaalisiin koulutuspalveluihin, tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön edistämiseen sekä sen hyödyntämisen kehittämiseen ylioppilastutkinnon suorittamisessa sekä lukiodien kansainvälisen toiminnan valtionavustuksiin.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) muuttamisesta koskien oppivelvollisuuden laajentamista ja oppivelvollisen koulutuksen maksuttomuutta.

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

Laskennalliset kustannukset (opiskelijamäärä * yksikköhinta)	666 355 000
— kunnallinen lukiokoulutus, nuorten opetussuunnitelma (85 970 * 6 621,25 €)	569 229 000
— yksityinen lukiokoulutus, nuorten opetussuunnitelma (8 860 * 6 657,24 €, sis. alv.)	58 983 000
— kunnallinen lukiokoulutus, aikuisten opetussuunnitelma (4 990 * 4 066,83 €)	20 293 000
— yksityinen lukiokoulutus, aikuisten opetussuunnitelma (1 430 * 4 211,06 €, sis. alv.)	6 022 000
— erityisen koulutustehtävän lisärahoitus (1,57 % kokonaiskustannuksista)	11 828 000
Kuntien rahoitusosuus	-473 441 000
Valtionavustukset	1 775 000
Yhteensä	194 689 000

Määrärahan mitoituksessa käytetyt euromäärät yksikköä kohden (ei sis. alv)

Lukiokoulutus	6 578,07 euroa/opiskelija
---------------	---------------------------

Valtionosuuden mitoituksessa huomioon otettu kuntien rahoitusosuus sisältää 9 953 000 euroa kuntien osuutena lukiokoulutuksesta harjoittelukouluissa ja valtion yleissivistävissä oppilaitoksissa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksikorotus (2,4 %)	5 206
Kustannustenjaon tarkistus	-228
Lukiouudistuksen toimeenpano	3 250
Opiskelijamäärämuutos	1 460
Oppivelvollisuuden laajentaminen (HO 2019)	6 700
Valtionosuus ja -avustus lukiokoulutuksen käyttökustannuksiin (siirto momentilta 29.10.30)	178 301
Yhteensä	194 689

2021 talousarvio

194 689 000

40. Korkeakouluopetus ja tutkimus

Valtuus

Suomen Akatemian momenteilta 29.40.51 ja 29.40.53 rahoitettaviin tutkimushankkeisiin, tutkimusrahoituksen ohjelmisto- ja laitehankintoihin, arviointeihin sekä Akatemian rahoittamaan tutkimuksen edistämiseen saa vuonna 2021 hyväksyä sitoumuksia 361 284 000 euron arvosta. Valtuudesta vähintään 20 000 000 euroa on tarkoitettu tutkimusinfrastruktuurien vahvistamiseen, vähintään 10 000 000 euroa tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio-ohjelman (ICT) toteuttamiseen, 50 000 000 euroa yliopistojen profiloitumisen vahvistamiseen ja vähintään 10 000 000 euroa ilmastomuutokseen liittyvään tutkimukseen. Lisäksi mikäli vuoden 2020 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta hyväksyä sitoumuksia vuonna 2021.

Tieteellisten seurain valtuuskunnalle voidaan edelleen luovuttaa tilat vastikkeetta.

Selvitysosa:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

— Suomen tieteen kansainvälinen taso sekä tieto- ja osaamispohja vahvistuvat edistään kestävää talouskasvua ja uusien työpaikkojen syntymistä.

— Korkeasti koulutetun osaavan työvoiman ja tutkijakunnan saatavuus turvataan mahdollistaen yhteiskunnan, kulttuurin ja työelämän uudistuminen.

Suomen tieteen kansainvälinen taso sekä tieto- ja osaamispohja vahvistuvat

Ammattikorkeakoulut, yliopistot, Suomen Akademia, Kansallisarkisto, Kotimaisten kielten keskus ja Varastokirjasto luovat edellytyksiä sivistyksen, kestävä kasvun ja hyvinvoinnin sekä Suomen kilpailukykyyn vahvistamiselle. Toiminta on korkealaatuista, kansainvälistä, vaikuttavaa, eettistä ja tukee yhdenvertaisen ja kulttuurisesti monimuotoisen yhteiskunnan kehitystä.

Toiminnalliset tavoitteet

— Tiedepoliittisin instrumentein ja korkeakoulujen toimenpitein edistetään vahvojen ja verkotuneiden tutkimus- ja osaamiskeskittymien muodostumista, kansainvälistymistä ja kytkeytymistä globaaleihin edelläkävijäverkostoihin.

— Tutkimusrahoituksella vahvistetaan huippututkimuksen edellytyksiä ja kansallisia tutkimusinfrastruktuureja sekä eri toimijoita ja aloja yhdistävää tutkimus- ja innovaatiotoimintaa.

— Korkeakoulut tukevat nousevia tutkimusaloja ja luovat kilpailukykyiset edellytykset kansainväliseen kärkeen tähtäävälle tutkimukselle.

— Tutkimusaineistojen, tutkimustulosten ja osaamisen laajaa hyödyntämistä ja avoimuutta julkisessa päätöksenteossa ja elinkeinoelämän kehittämisessä edistetään, mukaan lukien kaupallistaminen ja osaamisen vienti.

— Tutkimustoiminnan ja tietoyhteiskunnan kehittäminen turvataan korkeatasoisilla tukipalveluilla digitalisaatiota hyödyntäen.

— Avointa tiedettä ja innovaatiotoimintaa edistetään hallinnonalojen välisenä yhteistyönä sekä yhdessä tiedeyhteisön kanssa.

— Tutkitun tiedon media- ja kansalaisnäkyvyyttä sekä tiedekasvatusta edistetään.

Korkeasti koulutetun osaavan työvoiman ja tutkijakunnan saatavuus turvataan

Ammattikorkeakoulut ja yliopistot kehittävät toimintaansa omaehtoisesti siten, että ne ovat tasa-arvoisia, esteettömiä, monikulttuurisia ja vetovoimaisia työ- ja oppimisympäristöjä. Korkeakouluja johdetaan hyvin, työhyvinvointiin panostetaan ja osaamisen kehittämisestä huolehditaan systemaattisesti. Korkeakoulut edistävät näitä tavoitteita myös laajemmin yhteiskunnassa. Korkeakoulut tekevät valtakunnallisesti yhteistyötä avointen, saavutettavien ja joustavien opiskelumahdollisuuksien rakentamiseksi. Korkeakoulut toimivat opiskelijakeskeisesti ja tukevat jatkuvaa oppimista elämän eri tilanteissa siten, että työurat pitenevät ja jatkuva osaamisen kehittäminen mahdollistuu.

Toiminnalliset tavoitteet

— Korkeakoulutetun työvoiman määrää kasvatetaan korkeakoulutuksen tarjontaa lisäämällä, läpäisyä parantamalla ja joustavia opiskelumahdollisuuksia kehittämällä.

— Korkeakoulut ennakoivat työvoima- ja koulutustarpeita yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa.

— Korkeakoulut jatkavat alakohtaista ja alojen välistä toiminnallista ja rakenteellista kehittämistä osaamisen kokoamiseksi ja epätarkoituksenmukaisten päällekkäisyyksien purkamiseksi.

— Korkeakoulut profiloituvat vahvuusalueilleen, selkeyttävät ja tiivistävät yhteistyötä ja työnjakoa niin keskenään kuin tutkimuslaitosten kanssa.

— Korkeakoulut nostavat koulutuksen laatua uudistamalla koulutussisältöjä, opetusmenetelmiä, oppimisympäristöjä ja opettajien pedagogista osaamista.

— Korkeakoulut lisäävät jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia, monipuolistavat opiskelijoiden ohjausta ja lisäävät yhteistyötä työelämän kanssa.

— Korkeakoulujen toiminnassa korostuu kansainvälisyys ja yrittäjämäinen toimintatapa sekä yhteiskunta- ja globaali vastuu.

Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen opiskelijamäärä

	2017	2018	2019	2020 arvio	2021 arvio
Ammattikorkeakoulujen perustutkinnot					
— aloittaneet	32 610	33 255	34 224	38 800	35 900
— tutkinnot	23 166	24 504	24 315	24 500	24 600
— opiskelijamäärä	127 728	127 032	126 276	131 500	132 500
Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot					
— aloittaneet	4 962	5 226	5 331	7 000	7 000
— tutkinnot	2 754	3 117	3 324	3 500	3 700
— opiskelijamäärä	12 198	13 368	14 139	16 400	16 400
Yliopiston perustutkinnot¹⁾					
— uudet opiskelijat	20 265	21 759	22 089	25 300	24 300
— suoritettut alemmat korkeakoulututkinnot	13 893	13 461	13 413	13 800	14 200
— suoritettut ylemmät korkeakoulututkinnot	14 910	15 162	16 098	16 200	16 300
— opiskelijamäärä	133 608	134 085	134 340	138 000	140 000
Yliopiston tohtorintutkinnot	1 749	1 782	1 716	1 730	1 760

¹⁾ Sisältää alemman ja ylemmän korkeakoulututkinnon opiskelijat ja tutkinnot.

Tutkimus- ja kehittämistoiminnan menojen osuus bruttokansantuotteesta (%)

	2015	2016	2017	2018	2019 arvio	2020 arvio	2021 arvio
T&K-menojen BKT-osuus (%)	2,87	2,72	2,73	2,74	2,71	.	.

Tutkimushankkeiden myöntämisvaltuuden käytöstä valtiolle aiheutuvat menot (milj. euroa)

Vuosi	Myöntämisvaltuus TA:n mukaisesti		2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
	2020	2021								
2013	302,6	0,7								
2014	280,0	1,9	0,5							
2015	318,8	15,6	3,6	0,5						
2016	338,4	54,8	16,2	3,3	0,5					
2017	348,3	87,2	56,4	18,1	3,5	0,5				
2018	343,3	90,2	89,0	59,3	14,9	3,4	0,5			
2019	368,4	80,6	95,5	98,8	66,1	16,0	4,8	0,5		
2020	438,1 ¹⁾	45,6	114,8	106,8	85,3	61,1	19,7	5,0		
2021	361,3	-	19,2	81,8	95,4	87,1	58,2	17,5	2,9	
Yhteensä	376,6	395,2	367,8	265,7	168,1	83,2	23,0	2,9		

¹⁾ Luku sisältää vuoden 2020 talousarvion valtuuden 347,084 milj. euroa sekä kolmannen lisätalousarvion valtuuden 10 milj. euroa ja neljännen lisätalousarvion valtuuden 81 milj. euroa.

Myöntämisvaltuuden muutoksessa on otettu lisäyksenä huomioon 10 000 000 euroa ilmastonmuutokseen liittyvään tutkimukseen ja 5 000 000 euroa palautuksena vuoden 2020 10 000 000 euron vähennyksestä opetus- ja kulttuuriministeriölle kansainvälisen EuroHPC-tutkimusinfrastruktuurin rahoittamiseksi ja vähennyksenä 800 000 euroa siirtona momentille 29.40.01 ohjelmakoordinaation kuluihin osana teknistä kustannusneutraalia budjetointimuutosta.

Vuodesta 2021 lähtien määrärahojen vuosittaista prosenttijakoa on muutettu vastaamaan paremmin tutkimushankkeiden toteutuneita kuluja.

01. Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 11 972 000 euroa.

Selvitysosa: Suomen Akatemia on tieteellisen tutkimuksen keskeinen rahoittaja Suomessa ja aktiivinen toimija kansallisessa ja kansainvälisessä tiede- ja innovaatiopolitiikassa. Akatemia kohottaa kilpailulla tutkimusrahoituksellaan ja tiedepoliittisella toiminnallaan tutkimuksen laatua ja vaikuttavuutta sekä tukee vahvasti tieteen uudistumista. Suomen Akatemian yhteydessä toimii strategisen tutkimuksen neuvosto, jonka hallinnolliset palvelut tuottaa Akatemian hallintovirasto.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Akatemia tuottaa ministeriöille, korkeakouluille, tutkimuslaitoksille ja muille tahoille tiedepoliittisen päätöksenteon käyttöön laadukasta ja monipuolista tietoon perustuvaa materiaalia ja analyysejä Suomessa tehtävästä tutkimuksesta ja suomalaisista tutkimusorganisaatioista

— Tutkimusrahoituksen hakijat saavat ajanmukaisen tiedon Akatemian rahoitusperiaatteista ja -mahdollisuuksista sekä päätöksenteosta

— Akatemia edistää tutkimusaineistojen ja -menetelmien sekä tutkimustulosten saatavuutta avoimen tieteen periaatteiden mukaisesti

— Akatemia toimii laadukkaasti, tehokkaasti ja taloudellisesti ottaen huomioon valtiontalouden toiminnalle asettamat reunaehdot.

Henkisten voimavarojen hallinta

— Suomen Akatemia kehittää ja johtaa työyhteisöään tavoitteena henkilöstön hyvä työkyky ja -hyvinvointi, asiantuntijuus, vahva osaaminen ja sen kehittäminen, liikkuvuuden edistäminen sekä valtion työnantajakuvan uudistaminen.

Tunnuslukuja	2018 toteutuma	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus				
Akatemian yhteistyökyky (sidosryhmäkysely, max 4)	3,01	-	3,10	-
Avoimesti saatavina olevien vertaisarvioitujen julkaisujen osuus Akatemian hankkeissa (%)	33	51	80	85
Naisten osuus (%) arvioinnin asiantuntijoista	33	34	35	40
Toiminnallinen tuloksellisuus				
Rahoitustoiminta, käsitellyt hakemukset (lkm)	4 113	4 509	4 300	4 200
Rahoitustoiminnan kustannusten osuus myönnetystä rahoituksesta (%)	2,3	2,3	<3,5	<3,5
Akatemiahankkeiden käsittelykustannus (euroa/hakemus)	1 420	1 579	1 450	1 450
Henkisten voimavarojen hallinta				
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,5	3,6	>=3,6	>=3,6
Henkilötyövuodet	132,5	135,2	142	138

Suomen Akatemian tulostavoitteiden toteuttamiseen käytetään myös momenttien 29.40.51, 29.40.53, 29.40.54 ja 29.40.66 määrärahoja.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	12 515	11 202	12 322
Bruttotulot	444	400	350
Nettomenot	12 071	10 802	11 972
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	6 719		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 190		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ohjelmakoordinaation kulut (siirto momentilta 29.40.51)	800
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-56
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	139
Palkkausten tarkistukset	316
Siirtyvien erien taso (HO 2019)	-29
Yhteensä	1 170

2021 talousarvio	11 972 000
2020 talousarvio	10 802 000
2019 tilinpäätös	11 542 000

02. Kansallisarkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 19 933 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Kansallisarkiston kansainvälisen yhteistyön edellyttämien järjestöjen ja ohjelmien jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen
- 2) EU:n hyväksymien hankkeiden menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Kansallisarkisto on asiantuntija- ja palveluorganisaatio sekä humanistisen ja yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen infrastruktuuri, jonka toiminnan tavoitteena on, että yhteiskunnan ja yksilön kannalta merkittävä arkistoaines säilyy suppeassa ja käyttökelpoisessa muodossa ja on tehokkaasti käytettävissä asiakaslähtöisesti. Kansallisarkiston tehtävänä on varmistaa kansalliseen kulttuuriperintöön kuuluvien asiakirjojen säilyminen ja niiden käytettävyys, tukea tutkimusta ja tiedon avoimuutta, sekä kehittää arkistointia digitaalisuutta edistämällä.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Kansallisarkisto tehostaa toimintaansa digitaalisilla toimintatavoilla.

— Kansallisarkisto toimii laadukkaasti, tehokkaasti ja taloudellisesti ottaen huomioon valtiontalouden toiminnalle asettamat reunaehdot.

Henkisten voimavarojen hallinta

— Kansallisarkisto kehittää ja johtaa työyhteisöään tavoitteena henkilöstön hyvä työkyky ja -hyvinvointi, asiantuntijuus, vahva osaaminen ja sen kehittäminen, liikkuvuuden edistäminen sekä valtion työnantajakuvan uudistaminen.

Tunnuslukuja	2018 toteutuma	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus				
Arkistoaineiston kokonaismäärä (hyllykilometriä)	221,7	220,3	226,9	231,9
Digitoidun aineiston kokonaismäärä (milj. tiedostoa/v)	74	80	114	151
Sähköisen asioinnin osuus tietopyynnöistä (%)	70	70	70	75

Tunnuslukuja	2018 toteutuma	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Toiminnallinen tuloksellisuus				
Käsitellyt tietopyyntötilaukset (kpl)	28 806	26 034	26 000	26 000
Digitaalisen aineiston verkkokäyttö (milj. käynti-kertaa/v)	1,6	1,9	1,9	2,0
Julkisoikeudelliset tietopyynnot ja todistukset (euroa/suorite)	-	104	95	90
Henkisten voimavarojen hallinta				
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,3	3,3	>=3,7	>=3,7
Henkilötyövuodet	203	207	225	222

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	21 069	20 236	21 133
Bruttotulot	1 571	670	1 200
Nettomenot	19 498	19 566	19 933
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	915		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 773		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

JTS-miljardin tuottavuussäästö	-55
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	184
Palkkausten tarkistukset	358
Siirtyvien erien taso (HO 2019)	-20
Tasomuutos	-100
Yhteensä	367

2021 talousarvio	19 933 000
2020 talousarvio	19 566 000
2019 tilinpäätös	20 357 000

03. Kotimaisten kielten keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 4 431 000 euroa.

Selvitysosa: Kotimaisten kielten keskus on asiantuntija- ja palveluorganisaatio, jonka toiminnan tavoitteena on lisätä tietoa kotimaisista kielistä ja niiden merkityksestä kulttuurissa ja yhteiskunnassa. Toiminnallaan se luo osaltaan edellytyksiä tasa-arvolle Suomessa. Keskus tuottaa palveluja ja julkaisuja, jotka edistävät suomen ja ruotsin kielen käyttöä ja kehittymistä. Keskus tarjoaa palveluitaan ja aineistoaan avoimesti verkossa edistäen tiedon avoimuutta ja digitalisaatiota. Keskus luo edellytyksiä maahanmuuttajien kotouttamiselle laatimalla maahanmuuttajakielten sanakirjoja. Keskus toimii laadukkaasti, tehokkaasti ja taloudellisesti.

Tunnuslukuja	2018 toteutuma	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Julkaisut (painotettu kappalemäärä)	4 019	4 521	3 000	3 000
Kielineuvonta (vastauksia), kpl	7 060	8 881	6 000	6 500
Verkkopalvelun kävijämäärä (vuosittain)	3 167 139	4 462 421	3 300 000	3 400 000
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,6	3,6	3,4	3,4
Henkilötyövuodet	78	75,9	77	77

Kotimaisten kielten keskuksen tulostavoitteiden toteuttamiseen käytetään myös momentin 29.40.53 määrärahoja.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	1 806	1 532	4 881
Bruttotulot	565	450	450
Nettomenot	1 241	1 082	4 431
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	594		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	461		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirto momentilta 29.40.51 vähentäen vastaava summa momentilta 29.40.53	3 300
Tekninen muutos	2
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-7
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	25
Palkkausten tarkistukset	82
Siirtyvien erien taso (HO 2019)	-53
Yhteensä	3 349
2021 talousarvio	4 431 000
2020 talousarvio	1 082 000
2019 tilinpäätös	1 108 000

04. Varastokirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 679 000 euroa.

Selvitysosa: Varastokirjasto vähentää toiminnallaan yleisten ja tieteellisten kirjastojen kokoelmatarvetta ja varmistaa, että kokoelmaan luetteloitu aineisto säilyy tiedontarvitsijoiden käytössä. Varastokirjaston toiminta tukee avoimen tieteen edistämistä ja osaamisen kehittämistä yhteiskunnassa osana tutkimuksen infrastruktuureja. Varastokirjasto toimii laadukkaasti, tehokkaasti ja taloudellisesti.

Tunnuslukuja	2018 toteutuma	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Vastaanotetun aineiston määrä (hm/v)	3 007	3 205	3 500	3 500
Tilausten määrä (kpl/v)	97 386	76 080	90 000	92 000
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,9	3,9	>=4	>=4
Henkilötyövuodet	17,4	17,9	18	18

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	1 756	1 632	1 682
Bruttotulot	0,4	3	3
Nettomenot	1 755	1 629	1 679
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	96		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasokorotus	118
Tekninen muutos	2
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-9
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	-91
Palkkausten tarkistukset	30
Yhteensä	50

2021 talousarvio	1 679 000
2020 IV lisätalousarvio	81 000
2020 talousarvio	1 629 000
2019 tilinpäätös	1 665 000

20. Korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 24 919 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ammattikorkeakouluja, yliopistoja ja tiedelaitoksia koskevan tutkimus-, arviointi-, selvitys- ja kehittämistoiminnan menojen ja avustusten maksamiseen
- 2) korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja tieteen yhteisten tietoteknisten palvelujen ja tietoverkon rahoittamiseen, korkeakoulujen ja tieteen toiminnan seurannan ja ohjauksen tietojärjestelmien sekä muiden vastaavien yhteisten menojen keskitettyyn rahoittamiseen
- 3) EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus- ja koulutushankkeiden maksamiseen
- 4) enintään 186 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin

5) enintään 400 000 euroa julkisen keskitetyn sähköisen säilytys- ja arkistopalvelun toteuttamiskustannuksiin

6) enintään 250 000 euroa kansainvälisten opiskelijoiden maahantuloprosessin sujuvoittamisen pilottihankkeen toteuttamiskustannuksiin.

Selvitysosa: Kehittämistoimilla tuetaan erityisesti korkeakoulu- ja tutkimusjärjestelmän rakenteellista kehittämistä ja uudistamista. Tavoitteena on korkeakoulujen ja tieteen yhteisillä tai yhtenäisillä tietoteknisillä palveluilla kohottaa tukitoimintojen palvelutasoa, alentaa kustannuksia ja edistää sähköistä asiointia. Vuosien 2017—2021 aikana toteutetaan datalähtöisen tutkimuksen kehittämisohjelma tieteen laadun, osaamisen kasvun ja tieteen kilpailukyvyn parantamiseksi sekä digitalisaation hyötyjen saavuttamiseksi.

Ennen vuotta 2021 tehdyistä valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuu valtiolle menoja 3 000 000 euroa vuonna 2021.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tutkimus-, arviointi-, selvitys- ja kehittämistoiminta	2 369 000
Korkeakoulujen ja tieteen yhteiset tietotekniset palvelut ja tietoverkko	22 000 000
Julkisen keskitetyn sähköisen säilytys- ja arkistopalvelun toteuttamiskustannuksiin, SAPA (enintään)	300 000
Pilotti kansainvälisten opiskelijoiden maahantuloprosessin sujuvoittamiseksi (enintään)	250 000
Yhteensä	24 919 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Datalähtöisen tutkimuksen kehittämisohjelma	-6 000
Kertaluonteisen vähennyksen palautus	1 000
Kertaluonteiset lisäykset	-1 350
Pilotti kansainvälisten opiskelijoiden maahantuloprosessin sujuvoittamiseksi	250
Sähköisen arkistoinnin palvelukokonaisuus (SAPA)	-100
Yhteensä	-6 200

2021 talousarvio	24 919 000
2020 IV lisätalousarvio	6 000 000
2020 talousarvio	31 119 000
2019 tilinpäätös	32 523 000

50. Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 893 903 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yliopistolain (558/2009) mukaisena rahoituksena:

- 1) 1 713 823 000 euroa laskennallisin perustein määräytyvään yliopistojen perusrahoitukseen
- 2) 166 280 000 euroa korvausta yliopistoille aiheutuneisiin arvonnäköverolain (1501/1993) 39 ja 40 §:ssä tarkoitettuihin koulutuspalveluihin sekä yliopistojen muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja toimitilavuokriin sisältyvien arvonnäköverojen kustannuksiin

3) enintään 13 800 000 euroa yliopistojen harkinnanvaraiseen rahoitukseen.

Selvitysosa: Yliopistojen valtionrahoitus määräytyy yliopistolain (558/2009) 49 §:n, yliopistoista annetun valtioneuvoston asetuksen (770/2009) ja yliopistojen perusrahoituksen laskentakriteereistä annetun opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen (119/2019) perusteella.

Kohdan 2) korvausta tarkistetaan vuosittain viimeksi toteutuneen yliopistokohtaisen euromääräisen arvonlisäverokertymän perusteella.

Kohdan 3) määrärahaan sisältyy 200 000 euroa liikennetaloustieteen tutkimuksen vahvistamiseen Aalto-yliopistossa.

Helsingin yliopiston yhteydessä toimii Kansalliskirjasto, jonka tehtävistä säädetään yliopistolaisissa (558/2009) ja kulttuuriaineistojen tallettamisesta ja säilyttämisestä annetussa laissa (1433/2007). Tavoitteena on vahvistaa Kansalliskirjaston roolia kirjastoalan kansallisena kehittäjänä ja koko kirjastoverkon peruspalvelujen tarjoajana.

Opettajankoulutusta järjestävissä yliopistoissa on opetusharjoittelua ja opettajankoulutuksen kehittämistä varten harjoittelukouluja, joiden tavoitteena on opettajankoulutusta palvelevan toiminnan korkea taso ja läheinen vuorovaikutus yliopiston muun toiminnan kanssa. Harjoittelukoulujen oppilasmäärä on noin 8 800, josta noin 2 300 on lukiolaisia.

Yliopistojen määrälliset tavoitteet

	2015 toteutuma	2017 toteutuma	2019 ¹⁾ toteutuma	2021 ²⁾ tavoite
Alemmat korkeakoulututkinnot	15 039	13 893	13 413	16 995
Ylemmät korkeakoulututkinnot	15 315	14 910	16 098	18 236
Tohtorin tutkinnot	1 881	1 748	1 716	1 906
Tieteelliset julkaisut (jufo 2 ja 3)/opetus- ja tutkimus- henkilökunta ³⁾	0,48	0,57	0,57	0,58
Kansainvälisten yhteisjulkaisujen osuus tieteellistä julkaisuista (jufo 1—3), %	47,0	49,0	50,0	52,0
Tavoiteajan kuluessa (7 v) valmistuneiden osuus aloittaneista, % ⁴⁾	49,8	51,6	52,5	55,0
Lukuvuodessa vähintään 55 opintopistettä suorittaneiden osuus, %	41,6	43,3	43,9	45,0

¹⁾ Tutkintomäärissä toteutuma, muuten arvio

²⁾ Tutkintotavoitteissa vuoden 2021 arvo on keskimääräinen tavoite vuosille 2021—2024.

³⁾ Julkaisufoorumi on tieteellisen julkaisutoiminnan laadunarviointia tukeva luokitusjärjestelmä. Kolmiportaisessa luokituksessa keskeiset ulkomaiset ja kotimaiset julkaisukanavat jaotellaan perustasoon (1) ja korkeimman tason (3) väliin.

⁴⁾ Tarkoittaa alemmissa ja ylemmissä korkeakoulututkinnoissa tavoitetutkinnon suorittaneiden osuutta, ylin tutkinto, johon uusi opiskelija on saanut tutkinnon suorittamisoikeuden.

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

Yliopistojen laskennallinen perusrahoitus	1 713 823 000
— Kansalliskirjasto	19 000 000
— Harjoittelukoulut	49 204 000
— Yliopistojen muu laskennallinen perusrahoitus	1 645 619 000
Arvonlisäverolain (1501/1993) 39 § ja 40 §:ssä tarkoitettuihin koulutuspalveluihin sekä yliopistojen muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja toimitilavuokriin sisältyvien arvonlisäverojen osuus yliopistoille aiheutuneista kustannuksista	166 280 000
— Arvio vuoden 2021 ALV-kompensaatioksi	159 389 000
— Vuoden 2019 korvauksiin kohdennetun ALV -kompensaation ja toteutuman välisen eron mukainen tarkistus	6 891 000
Yliopistolain (558/2009) mukainen yliopistojen harkinnanvarainen rahoitus (enintään)	13 800 000
Yhteensä	1 893 903 000

Kuntien rahoitusosuus harjoittelukouluissa annettavan lukiokoulutuksen kustannuksiin, 8 607 000 euroa, on otettu huomioon momentin 29.20.35 mitoituksessa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

ALV-kompensaation tarkentuminen	-12 181
Kertaluonteiset lisäykset	-2 000
Liikennetaloustieteen tutkimuksen vahvistaminen (siirto momentilta 31.01.01)	200
Yliopistoindeksi (2,0 %)	33 675
Yhteensä	19 694

2021 talousarvio	1 893 903 000
2020 IV lisätalousarvio	67 000 000
2020 talousarvio	1 874 209 000
2019 tilinpäätös	1 767 113 000

51. Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 353 744 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tutkimuksesta, tutkijanuran eri vaiheiden tehtävistä, tutkimusinfrastruktuurien, tutkimusedellytysten kehittämisestä, tutkimuksen hyödyntämisen edistämisestä, valtionavustuksista ja apurahoista sekä kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) kansainvälisten järjestöjen, mukaan lukien tutkimusinfrastruktuurien, rahoitusosuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) EU:n hyväksymien tutkimus- ja koulutushankkeiden menojen maksamiseen
- 4) Suomen Akatemian tutkimusrahoituksen ohjelmisto- ja laitehankintojen menoihin.

Kohdassa 1) tarkoitettu tutkimusrahoitus budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena. Tutkimusrahoituksesta saadaan maksaa ennakolta talousarvion ulkopuolisille rahoituksen saajille.

*Selvitysosa:***Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)**

Covid-19 -tutkimusrahoitus	4 000
Ilmastonmuutokseen liittyvään tutkimukseen	2 000
Kriisi- ja huoltovarmuustutkimukseen	7 000
Ohjelmakoordinaation kulut (siirto momentille 29.40.01)	-800
Rahapelitoiminnan tuottojen tuloutuksen laskun kompensoiminen	27 514
Siirto momentille 29.40.03 lisäten vastaava summa momentille 29.40.53	-3 300
Tutkimusinfrastruktuurien vahvistaminen	10 000
Uuden kumppanuusmallin rahoitus	5 000
Uusi lippulaivahaku	10 000
Valtuuspäätösten maksatusten ajoituksen muutos	7 226
Yliopistojen profiloitumisen vahvistaminen, valtuuspäätösten maksatusten ajoituksen muutos	5 000
Yhteensä	73 640

2021 talousarvio	353 744 000
2020 IV lisätalousarvio	26 000 000
2020 III lisätalousarvio	3 000 000
2020 talousarvio	280 104 000
2019 tilinpäätös	251 783 030

53. Rahapelitoiminnan tuotot tieteen edistämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 76 261 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Suomen Akatemian rahoittamasta tutkimuksesta, tutkijanuran eri vaiheiden tehtävistä, tutkimusedellytysten kehittämisestä, tutkimuksen hyödyntämisen edistämisestä, valtionavustuksista ja apurahoista sekä kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) arvioinneista, tieteellisestä julkaisutoiminnasta ja tieteen tunnetuksi tekemisestä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) yksityisen arkistotoiminnan valtionavustuksiin ja kehittämismenoihin
- 4) Kotimaisten kielten kesuksesta annetun lain 8 §:n 1 momentin mukaisesti viraston toiminnasta aiheutuviin menoihin. Määrärahaa saa käyttää yhdessä momentin 29.40.03 kanssa enintään 82 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten palkkausmenoihin
- 5) päätöksentekoa tukevaa yhteiskunnallista tutkimusta tekeville yhteisöille ja tutkimuslaitoksille myönnettävien valtionavustusten maksamiseen
- 6) kansainväliseen yhteistyöhön osallistumisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 7) tieteen edistämiseksi, tieteen ja yhteiskunnan sekä kansalliskielten ja yhteiskunnan vuorovaikutuksen edistämiseksi myönnettävien valtionavustusten, -palkintojen ja apurahojen, tieteellisen kirjallisuuden kääntämis- ja painattamismenojen, tiedonjulkistamisen, tutkimusetiikan ja vas-

tuullisen tieteen edistämismenojen sekä tieteen tukemiseen liittyvistä tutkimuksista, selvityksistä ja julkaisuista aiheutuvien menojen maksamiseen

8) tutkimusaineistojen käytön saatavuuden parantamiseksi ja tutkimuksen infrastruktuurihankkeisiin myönnettäviin valtionavustuksiin ja valtion laitosten vastaavien hankkeiden menojen maksamiseen sekä enintään 7 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin

9) tiedeyhteisöjen käytössä olevien valtion toimitilojen vuokriin.

Kohdassa 1) tarkoitettu tutkimusrahoitus budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena. Tutkimusrahoituksesta saadaan maksaa enakoita talousarvion ulkopuolisille rahoituksen saajille.

Kohdassa 4) tarkoitettujen henkilöiden osalta työnantajalle maksetut sairausvakuutuksen mukaiset etuudet otetaan nettobudjetoitaessa tuloina huomioon.

Selvitysosa: Määrärahatason mitoituksessa on otettu huomioon Veikkaus Oy:n tuottoennusteen muutos vuodelle 2021.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Suomen Akatemian käytettäväksi tutkimushankkeiden rahoittamiseen ja tieteellisen tutkimuksen edistämiseen	41 459 000
Yksityisen arkistotoiminnan valtionavustuksiin ja kehittämismenoihin	5 633 000
Kotimaisten kielten keskuksen toimintaan	327 000
Tiedekeskus Heurekan toimintaan ja tiedekasvatusta tukeviin hankkeisiin	3 000 000
Tieteellisten seurain valtuuskunnalle tieteellisten yhteisöjen yhteistoiminnan ja tieteellisen tiedonvälityksen edistämistä varten	6 130 000
Ulkomailla toimivien tiedeinstituuttien toimintaan	2 350 000
Digitaalisten tietoaisteistojen löydettävyyden, saavutettavuuden, yhteentoimivuuden ja uudelleenkäytettävyyden edistämiseen	4 153 000
Valtiontalouden ulkopuolisten tutkimuslaitosten sekä tieteen ja yhteiskunnan vuorovaikutuksen edistämiseen ja muihin tieteen tukemisesta aiheutuviin menoihin	5 200 000
Päätöksentekoa tukevaa yhteiskunnallista tutkimusta tekeville yhteisöille ja tutkimuslaitoksille myönnettäviin avustuksiin	600 000
Eräisiin kansainvälisen tieteellisen yhteistyön menoihin, jäsenmaksuihin ja rahoitusosuuksiin	6 659 000
Avustusten maksamiseen niiden tiedeinstituuttien tilakustannuksiin, jotka maksavat vuokraa ulkoministeriölle	750 000
Yhteensä	76 261 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arpajaisveron alentamisen vaikutus	8 244
Veikkaus Oy:n tuottoennusteen muutos vuodelle 2021	-36 439
Tasomuutos	-1 030
Yhteensä	-29 225

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	76 261 000
2020 talousarvio	105 486 000
2019 tilinpäätös	107 303 942

54. Strateginen tutkimusrahoitus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 55 631 000 euroa.

Valtuus

Vuonna 2021 saa tehdä uusia rahoituspäätöksiä enintään 55 631 000 euron arvosta.

Valtuutta ja määrärahaa saa käyttää:

- 1) strategiseen tutkimukseen valtioneuvoston päättämien teema-alueiden ja painopisteiden mukaisesti
- 2) strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittamien tutkimushankkeiden ja -ohjelmien, tutkimuksen infrastruktuureista, apurahoista ja kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien palkkausmenojen sekä muiden menojen ja avustusten maksamiseen myös ulkomaiselle organisaatiolle
- 3) arvioinneista aiheutuvien kulutusmenojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös kansallisena vastinrahoituksena EU-hankkeiden ja muiden kansainvälisten tutkimusrahoittajien hankkeisiin, jos hankkeet ovat valtioneuvoston päättämien teema-alueiden ja painopisteiden sekä neuvoston ohjelmarakenteen mukaisia.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena. Tutkimusrahoituksesta saadaan maksaa ennakolta talousarvion ulkopuolisille rahoituksen saajille lukuun ottamatta yrityksiä.

Selvitysosa: Strateginen tutkimus on pitkäjänteistä, ongelmakeskeistä ja tieteellisesti korkeatasoista yhteiskuntapolitiikkaa ja yhteiskunnan toimintojen kehittämistä palvelevaa tutkimusta, jonka tarkoituksena on löytää ratkaisuja merkittäviin yhteiskunnan haasteisiin ja ongelmiin. Rahoitusta kohdennetaan laaja-alaisesti erilaisten yhteiskunnan merkittävien ja suurien haasteiden tutkimukseen ja muun muassa tutkimukseen, joka palvelee elinkeinoelämän uudistamista ja kilpailukykyä, työelämän kehittämistä julkisen sektorin kehittämistä palvelevaan tutkimukseen jne. Rahoitus mahdollistaa tutkimuksen suuntaamisen yhteiskunnan muuttuvien tietotarpeiden mukaisesti sekä tutkimuksen katvealueille. Tutkimushankkeita rahoitetaan yhteiskunnallisen merkityksen, vaikuttavuuden ja tutkimuksen laadun perusteella.

Strategisen tutkimuksen neuvoston tutkimushankkeiden myöntämisvaltuuden käytöstä valtiolle aiheutuvat menot (1 000 euroa), arvio

Vuosi	Valtuus	2015—2019	2020	2021	2022	2023	2024
2015	55 631	54 771	-	-	-	-	-
2016	55 631	54 518	413	-	-	-	-
2017	55 631	35 590	13 604	6 267	-	-	-
2018	55 631	26 978	18 000	8 610	2 043	-	-
2019	55 631	3 364	18 100	19 500	14 667	-	-
2020	55 631		4 514	18 500	18 500	14 117	-
2021	55 631			2 754	18 500	20 500	13 877
Yhteensä		175 221	54 631	55 631	53 710	34 617	13 877

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtuuspäätösten maksatusten ajoituksen muutos	1 000
Yhteensä	1 000
2021 talousarvio	55 631 000
2020 talousarvio	54 631 000
2019 tilinpäätös	41 694 035

55. Valtionrahoitus ammattikorkeakoulujen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 896 993 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) 831 645 000 euroa laskennallisin perustein määräytyvään perusrahoitukseen ammattikorkeakouluille ammattikorkeakoululain (932/2014) mukaisena rahoituksena
- 2) 53 938 000 euroa korvaukseen ammattikorkeakouluille aiheutuneisiin arvonlisäverolain (1501/1993) 39 ja 40 §:ssä tarkoitettuihin koulutuspalveluihin sekä ammattikorkeakoulujen muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja tilavuokriin sisältyvien arvonlisäverojen kustannuksiin
- 3) enintään 11 060 000 euroa ammattikorkeakoululain (932/2014) mukaiseen ammattikorkeakoulujen harkinnanvaraiseen rahoitukseen
- 4) 350 000 euroa laskennallisin perustein määräytyvään kompensatioon ammattikorkeakouluille opetushallituksen käyttöoikeuksien uudistamisen ja opetushallituksen mukaisesti.

Selvitysosa: Ammattikorkeakoulujen valtionrahoitus määräytyy ammattikorkeakoululain (932/2014) 43 §:n, ammattikorkeakouluista annetun valtioneuvoston asetuksen (1129/2014) ja opetus- ja kulttuuriministeriön ammattikorkeakoulujen perusrahoituksen laskentakriteereistä annetun asetuksen (117/2019) perusteella.

Kohdan 2) korvaus perustuu viimeksi toteutuneen vahvistetun tilinpäätöksen tietoihin.

Kohdan 3) määrärahaan sisältyy 2 100 000 euroa ammattikorkeakoulujen aloituspaikkojen lisäämiseen Savonlinnassa 150 paikalla vuodesta 2020 alkaen.

Kohdan 4) kompensatio perustuu Metsähallituksen opetushallituksen mukaiseen vastikkeelliseen käyttöoikeussopimukseen Hämeen ammattikorkeakoulun kanssa. Sopimuksen mukaan puunmyyntitulot tuloutetaan Metsähallitukselle ja ammattikorkeakoululle maksetaan kompensatio, joka otetaan lisäyksenä huomioon Metsähallituksen tuloutuksessa valtion talousarvioon.

Ammattikorkeakoulujen toiminnallisen tuloksellisuuden tunnuslukuja ja määrälliset tavoitteet

	2015 toteutuma	2017 toteutuma	2019 toteutuma	2021 ¹⁾ tavoite
Ammattikorkeakoulututkinnot	23 715	23 166	24 315	27 639
Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot	2 367	2 754	3 324	4 717
Ammatillinen opettajankoulutus, valmistuneet	1 788	1 725	1 608	1 550
Julkaisut/opettajat ja t&k-henkilöstö	1,28	1,41	1,5	1,7
Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet viiden vuoden kuluttua aloittamisesta, % aloittaneista	55,8	57,3		60,0
Lukuvuodessa vähintään 55 opintopistettä suorittaneet opiskelijat, % amk-tutkinnon opiskelijoista	62,6	62		64,0

¹⁾ Tutkintotavoitteissa vuoden 2021 arvo on keskimääräinen tavoite vuosille 2021—2024.

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

Ammattikorkeakoulujen laskennallinen perusrahoitus	831 645 000
Arvonlisäverolain (1501/1993) 39 § ja 40 § tarkoitettuihin koulutuspalveluihin sekä ammattikorkeakoulujen muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja toimitilavuokriin sisältyvien arvonlisäverojen osuus ammattikorkeakouluille aiheutuneista kustannuksista	53 938 000
Ammattikorkeakoululain (932/2014) mukainen ammattikorkeakoulujen harkinnanvarainen rahoitus (enintään)	11 060 000
Kompensaatio ammattikorkeakouluille opetusmetsien käyttöoikeuksien uudistamisen ja opetusmetsämallin mukaisesti	350 000
Yhteensä	896 993 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

ALV-kompensaation tarkentuminen	-3 276
Ammattikorkeakouluindeksi 2,0 %	16 463
Korkeakoulujen aloituspaikkamäärän lisääminen Savonlinnassa	1 050
Mekaaninen puurakentaminen ammattikorkeakouluissa	240
Opetusmetsäkompensaation muutos	44
Yhteensä	14 521

2021 talousarvio	896 993 000
2020 IV lisätalousarvio	67 000 000
2020 talousarvio	882 472 000
2019 tilinpäätös	834 944 000

66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 20 079 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Suomen maksuosuuksien maksamiseen Euroopan hiukkasfysiikan tutkimuskeskukselle (CERN), Euroopan eteläiselle observatoriolle (ESO), Euroopan molekyylibiologian laboratoriolle (EMBL), Euroopan molekyylibiologian konferenssille (EMBC), Euroopan

Yliopistoinstituutille (EUI), eurooppalaiselle synkrotonisäteilykeskukselle (ESRF) ja Euroopan antiprotoni- ja ionitutkimuslaitokselle (FAIR) sekä vastaaville kansainvälisille tieteellisille järjestöille.

Selvitysosa: Jäsenmaksuosuudet määräytyvät pääsääntöisesti jäsenmaiden kansantuotteosuuksien perusteella järjestöjen tekemien päätösten mukaisesti.

2021 talousarvio	20 079 000
2020 talousarvio	20 079 000
2019 tilinpäätös	19 036 732

70. Opintotuki

Selvitysosa: Opetus- ja kulttuuriministeriön yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoite opintotukitoimille on opiskeluajan toimeentulon turvaaminen ja opintotuen mitoittaminen siten, että mahdollistetaan tasa-arvoiset edellytykset osaamistason parantamiseen tukemalla omaehtoiseen koulutukseen hakeutumista ja päätoimista opiskelua.

Opintotuen vaikuttavuutta arvioidaan määräjain toteutettavilla tutkimushankkeilla.

Opintotukilain (65/1994) mukainen opintotuki koostuu opintorahasta, opintorahan huoltajakorotuksesta, asumislisästä ja opintolainan valtiontakauksesta. Opintotuen tarkoituksena on turvata opintojen aikaista toimeentuloa.

Opintolaina korostaa koulutuksen investointiluonnetta ja se on maksettava takaisin. Opintolainaa nostanut ja määräajassa korkeakoulututkinnon suorittanut on oikeutettu opintolainahyvitykseen tai opintolainavähennykseen, minkä tarkoituksena on kannustaa tutkinnon suorittamiseen tavoitteajassa.

Opintojen päätyttyä voidaan opintolainojen erääntyneet korot maksaa pienituloiselle opintovelalliselle korkoavustuksena valtion varoista ilman takaisinmaksuvelvollisuutta. Korkoavustus turvaa siten lainan takaisinmaksua ehkäisten samalla valtion takausvastuun kasvu.

Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuen tarkoituksena on mahdollistaa kohtuuhintainen päivittäinen ruokailu. Avustusta myönnettäessä sovelletaan korkeakouluopiskelijoiden ruokailun tukemisen perusteista annettua valtioneuvoston asetusta (375/2020).

Koulumatkatukilain (48/1997) mukainen koulumatkatuki korvaa toisella asteella kohtuulliset säännölliset koulumatkakustannukset. Koulumatkakustannusten laskentaperusteista säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella (465/2019).

Opintotuen toimeenpanotehtävät hoitaa Kansaneläkelaitos yhteistyössä oppilaitosten kanssa. Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa opintotukitoiminnan yleisestä johtamisesta, ohjauksesta ja kehittämisestä.

Toiminnallinen tuloksellisuus ja toiminnalliset tavoitteet

Opintotukea kehitetään osaamistason vahvistamiseksi siten, että järjestelmä edistää suunnitelmallista ja päätoimista opiskelua ja opintoaikojen lyhenemistä.

Opintotukimäärärahat ja opintotuen saajat

	2017	2019	2021 arvio
Opintotukimenot (milj. euroa)			
Opintoraha			
— korkea-aste	334,2	278	304,6
— toinen aste	122,3	131	143,5
Asumislisä	145,6	13,5	19,5
Opintolainan valtiontakaus	34,6	68,3	103,2
Koulumatkatuki	46,8	43	48,8
Ateriatuki	30,8	30	36,1
Opintotuen saajat			
Opintoraha			
— korkea-aste	188 798	190 130	199 000
— toinen aste	125 377	124 337	118 000
Asumislisä			
— korkea-aste	125 938	17 915	19 500
— toinen aste	43 178	3 644	3 600
Koulumatkatuki	64 001	60 574	74 400
Valtiontakauksen saajat			
Korkea-aste	188 113	189 856	193 000
Toinen aste	34 715	59 819	62 000

Vuonna 2021 määrärahan mitoituksessa säännönmukaisesti opintorahaa saavien määräksi arvioidaan 229 000, joista korkeakouluopiskelijoita on 150 300 ja muita opiskelijoita 78 700. Asumislisän saajamääräksi arvioidaan 12 000. Koulumatkatuen säännönmukaisen saajamäärän arvioidaan olevan 42 100 opiskelijaa.

Määrärahan mitoitusperusteet

	2017	2019	2021 arvio
Keskimääräinen opintotuki			
Opintoraha, €/kk			
— korkea-aste	280	249	255
— toinen aste	166	195	208
Asumislisä, €/kk	195	202	201
Koulumatkatuki, €/kk	171	153	150

Valtion takaamien opintolainojen lainakanta oli vuoden 2019 lopussa 3 980 milj. euroa. Opintolainaa oli vuoden 2019 lopussa 468 749 henkilöllä. Keskimääräinen opintolainan määrä oli ammatillisen perustutkinnon suorittaneella 9 100 euroa, ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneella 13 900 euroa ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneella 15 400 euroa.

Opintorahan perusmäärä (euroa/kk)

	1.8.2020	1.8.2021 (arvio ¹⁾)
— vanhempiensa luona asuvat, alle 20-vuotiaat	39,04	39,23
— vanhempiensa luona asuvat, 20 vuotta täyttäneet	82,20	82,60
— muualla asuvat, alle 18-vuotiaat	102,75	103,25
— muualla asuvat, 18 vuotta täyttäneet	252,76	253,99
— avioliitossa olevat	252,76	253,99
— alle 18-vuotiaista lasta huoltavat	353,75	355,47

¹⁾ KEL-indeksin mukaiset euromäärät ovat arvioita 1.8.2021 lukien, lopulliset pisteluvut vahvistetaan lokakuussa 2020.

— Vanhempien tulot voivat pienentää tai korottaa opintorahan määrää.

— Lasta huoltavalle opiskelijalle maksettavan opintorahan huoltajakorotuksen määrä on 1.8.2021 lukien 101,61 euroa kuukaudessa.

— Opintorahan vähävaraishuoltokseen oikeutettu alle 20-vuotias sekä pienituloisen perheen alle 17-vuotias lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelija on oikeutettu oppimateriaalilisään (47,49 €/kk).

— Ulkomailla tai Ahvenanmaan maakunnassa opiskelevan asumislisän määrä on 210 euroa kuukaudessa.

— Koulumatkatukea myönnetään, kun opiskelijan yhdensuuntainen koulumatka on vähintään kymmenen kilometriä ja koulumatkakustannukset ovat yli 54 euroa kuukaudessa. Opiskelijan omavastuuosuus on 43 euroa kuukaudessa. 1.8.2021 lukien maksuttomaan koulutukseen oikeutettujen opiskelijoiden koulumatkat voidaan korvata ilman omavastuuta koulumatkan pituuden ollessa vähintään viisi kilometriä.

Opintotuen saajamäärän ja käyttöasteen arvioitu kehitys

	2017	2019	2021 arvio
Lukio	24 916 (24 %)	30 456 (25 %)	31 000 (30 %)
Ammatillinen koulutus	91 054 (64 %)	87 965 (61 %)	90 000 (63 %)
Ammattikorkeakoulu	90 833 (67 %)	89 949 (67 %)	93 500 (67 %)
Yliopisto	87 708 (62 %)	89 835 (63 %)	93 000 (66 %)

01. Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 647 000 euroa.

Selvitysosa: Opintotuen muutoksenhakulautakunta toimii ensimmäisenä muutoksenhakuasteena opintotuki- ja koulumatkatukiasioissa (laki opintotuen muutoksenhakulautakunnasta 1080/2012). Vuonna 2021 arvioidaan valituksia tulevan vireille noin 3 500. Valitusten tavoitteellinen keskimääräinen käsittelyaika on korkeintaan 7 kuukautta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

JTS-miljardin tuottavuussäästö	-3
Palkkausten tarkistukset	16
Siirtyvien erien taso (HO 2019)	-5
Yhteensä	8

2021 talousarvio	647 000
2020 talousarvio	639 000
2019 tilinpäätös	635 000

52. Opintolainojen valtiontakaus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 99 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opintotukilain (65/1994) mukaisista valtiontakauksista aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Opintolainahyvitys	64 000 000
Takausvastuusuoritukset	23 000 000
Maksuvapautukset	6 000 000
Tileistä poistot	6 000 000
Korkoavustukset	200 000
Yhteensä	99 200 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Opintolainahyvitysten määrän kasvu	9 000
Takausvastuumenojen määrän kasvu	6 000
Yhteensä	15 000

2021 talousarvio	99 200 000
2020 talousarvio	84 200 000
2019 tilinpäätös	68 268 783

55. Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 458 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opintotukilain (65/1994) mukaisten opintorahan ja asumislisän maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen oppivelvollisuus uudistuksesta, johon sisältyy esitys laiksi opintotukilain muuttamisesta. Esityksen mukaan oikeus opintotukilain mukaiseen oppimateriaalilisään poistuu maksuttomaan koulutukseen oikeutetuilta opiskelijoilta.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Korkeakouluopiskelijoiden opintorahat	304 560 000
Muiden oppilaitosten opiskelijoiden opintorahat	134 540 000
Asumislisä	19 500 000
Yhteensä	458 600 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistuksen vaikutus	3 700
Opintotuen käytön kasvu	9 000
Oppimateriaalilisän saajamäärän pieneneminen (oppivelvollisuuden laajentaminen, HO 2019)	-1 900
Yhteensä	10 800

2021 talousarvio	458 600 000
2020 talousarvio	447 800 000
2019 tilinpäätös	422 666 077

57. Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 36 164 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) avustuksen maksamiseen opiskelijaravintoloille Suomessa sijaitsevassa suomalaisessa korkeakoulussa alempaa tai ylempää korkeakoulututkintoa, ammattikorkeakoulututkintoa tai ylempää ammattikorkeakoulututkintoa suorittavien opiskelijoiden sekä opintotukeen oikeuttavaa täydennyskoulutusta tai erikoistumiskoulutusta suorittavien opiskelijoiden aterioiden hinnan alentamiseksi 2,30 eurolla ateriala kohti

2) ylimääräisen avustuksen maksamiseen muualla kuin korkeakoulun tiloissa sijaitsevan opiskelijaravintolan pitäjälle enintään 1 euro, kuitenkin enintään opiskelijaruokailusta aiheutuvien tilaja laitekustannusten määrä, sellaista ateriala kohden, josta maksetaan ateriatukea.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki	33 664 000
Opiskelijaravintoloiden ylimääräinen avustus	2 500 000
Yhteensä	36 164 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aterialahtaisen avustuksen korotus 1.1.2021	4 200
Päätoimisen opiskelun kasvu	600
Tarvearvion tekninen tarkennus	-262
Yhteensä	4 538

2021 talousarvio	36 164 000
2020 talousarvio	31 626 000
2019 tilinpäätös	30 097 378

59. Koulumatkatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 48 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää koulumatkatuesta annetun lain (48/1997) mukaisen tuen maksamiseen.

Selvitysosa: Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa eräiden koulumatkakustannusten laskentaperusteista (465/2019) säädettäviä laskennallisten kustannusten perusteita voidaan tarkistaa kustannuskehityksen perusteella 1.8.2021 lukien. Hallitus antaa eduskunnalle esityksen oppivelvollisuus uudistuksesta, johon sisältyy esitys laiksi koulumatkatukilain muuttamisesta. Esityksen mukaan 1.8.2021 lukien maksuttomaan koulutukseen oikeutettujen opiskelijoiden koulumatkat voidaan korvata ilman omavastuuta koulumatkan pituuden ollessa vähintään seitsemän kilometriä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Koulumatkatuen uudistus 1.8.2021 (oppivelvollisuuden laajentaminen, HO 2019)	4 600
Päätoimisen opiskelun kasvu ja tarvearvion täsmennys	-9 400
Yhteensä	-4 800

2021 talousarvio	48 800 000
2020 talousarvio	53 600 000
2019 tilinpäätös	43 135 791

80. Taide ja kulttuuri

Selvitysosa: Edistetään opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025 mukaisia yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita. Tavoitteiden saavuttamista edistetään erityisesti taide- ja taiteilija-, kulttuuriperintö-, kirjasto-, kulttuurivienti-, tekijänoikeus- ja audiovisuaalisen politiikan keinoilla. Vuoden 2021 tavoitteiden saavuttamista vaikeuttavat merkittävästi koronavirusepidemian seuraukset ihmisten ja yhteisöjen toimintakykyyn, työllisyyteen ja talouteen. Kulttuuripolitiikan strategiaa toteutetaan niin, että taiteen ja kulttuurin tekeminen, tuotanto, kulutus ja käyttö palautuvat mahdollisimman nopeasti koronaepidemian aiheuttamaa kriisiä edeltävälle tasolle.

Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet

— *Luova työ ja tuotanto:* Taiteellisen ja muun luovan työn tekemisen edellytykset parantuvat ja tuotannon sekä jakelun muodot monipuolistuvat.

— *Osallisuus ja osallistuminen kulttuuriin:* Osallisuus kulttuuriin lisääntyy ja eri väestöryhmien erot osallistumisessa kaventuvat.

— *Kulttuurin perusta ja elinvoimaisuus:* Kulttuurin perusta on vahva ja elinvoimainen.

Luova työ ja tuotanto: Taiteellisen ja muun luovan työn tekemisen edellytykset parantuvat ja tuotannon sekä jakelun muodot monipuolistuvat

Luovan työn ja taiteellisen ilmaisuuden muodot ovat monipuolistuneet ja toimintaympäristö muuttunut. Taiteen alat, niiden toimintamuodot ja rakenteet poikkeavat toisistaan. Taiteilijoiden toimeentulo on jäänyt jälkeen muun väestön tulotason kehityksestä. Koronaepidemian aiheuttama kriisi on heikentänyt entisestään toimeentuloa ja lisännyt työttömyyttä toimialalla. Taiteilija-apurahojen tason nostaminen korjaa hieman tilannetta, mutta tarvitaan myös muita toimia, joilla vahvistetaan taiteilijan toimeentuloa ja asemaa työmarkkinoilla. Luovan alan yritysten tarpeet tulee huomioida osana yleisiä yritystoiminnan elvyttämistoimia, mutta myös kehitettäessä muutoin rahoitus- ja tukijärjestelmiä.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

— Kehitetään taiteilijoiden ja taiteen asemaan vaikuttavia tuki- ja edistämisyjärjestelmiä ottaen huomioon korona-kriisin aiheuttamat vauriot taiteen ja kulttuurin tuotannossa, jakelussa ja kuluksessa.

— Tuetaan luovien alojen kasvua vahvistamalla kulttuurisisältöjen tuotekehityksen, viennin ja kansainvälistymisen sekä kulttuurimatkailun edellytyksiä ottaen huomioon koronaepidemian aikana tehdyt erityisesti jakeluun ja saatavuuteen liittyvät innovaatiot ja niiden hyödyntäminen.

— Kehitetään edelleen luovien alojen toimintaedellytyksiä yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa.

— Uudistetaan yksityisen kopioinnin hyvitysjärjestelmää.

— Valmistellaan vuoden 2019 tekijänoikeusdirektiiveistä johtuvat muutokset tekijänoikeuslainsäädäntöön.

Tavoitteeseen liittyvät mittarit ¹⁾	2018 toteutuma	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
<i>Taiteilijat</i>				
— vuosiapurahan saajien/hakemusten määrä	294/2 548	304/2 673	300/2 871	300/2 600
— pääkaupunkiseudulla asuvien osuus kaikista Taiteen edistämiskeskuksen apurahojen hakijoista/saajista (sis. yhteisöt), %	49/51	49/50	46/48	49/50
— taiteilijaeläkkeiden kokonaismäärä (31.12.)	1 073	1 087	1 080	1 100
— uusien taiteilijaeläkkeiden saajien määrä suhteessa hakijoiden määrään, %	10,9	10,7	11,5	11
— taidealan ammattien työttömät työnhakijat	6 217	6 047	6 000	6 000
<i>Kulttuurin toimiala</i>				
— kulttuuriammateissa päätyössään toimivat (työvoimatutkimus)	135 000	-	135 000	140 000
— kulttuurialan yritysten toimipaikat	-	21 000	21 500	21 500
— kulttuurialan yritysten henkilöstö	-	55 000	55 300	55 300
— kulttuurialan yritysten liikevaihto (mrd. euroa)	-	14	14,2	14,2
— pelialan yritysten liikevaihto (mrd. euroa)	-	2,8	2,8	2,8

¹⁾ Vuosien 2020 ja 2021 luvut ovat arvioita ennen koronaepidemiaa.

Osallisuus ja osallistuminen kulttuuriin: **Osallisuus kulttuuriin lisääntyy ja eri väestöryhmien erot osallistumisessa kaventuvat**

Osallisuus kulttuuriin edellyttää kulttuuristen oikeuksien toteutumista ja yhdenvertaiset osallistumismahdollisuudet takaavia taide- ja kulttuuripalveluja. Yhteiskunnan monimuotoistuessa, alueiden erilaistuessa ja kuntatalouden kiristyessä tarvitaan uudenlaista yhteistyötä kulttuuripalveluja tuottavien toimijoiden kesken sekä uusia osallisuutta ja osallistumista edistäviä malleja toimintaan. Digitaalisia palveluja kehitettäessä voidaan hyödyntää koronaepidemian aikana saatuja kokemuksia.

Yleisten kirjastojen toiminnoissa ja palveluissa on tarpeen parantaa erityisesti digitaalisten sisältöjen yhdenvertaista saatavuutta. Alueellisesti kattavan ja monimuotoisen taide- ja kulttuurifestivaalitoiminnan edistäminen pohjautuu vuoteen 2025 ulottuvan toimintaohjelman linjauksiin. Kuntien kulttuuritoiminnan ja taiteen perusopetuksen kehittämisen tueksi tarvitaan tietopohjan vahvistamista.

Taide ja kulttuuri lisäävät ihmisten hyvinvointia, minkä vuoksi niiden tulee näkyä ja vaikuttaa ihmisten arjessa, kuten varhaiskasvatuksessa ja koulupäivän yhteydessä tapahtuvassa harrastustoiminnassa, elinympäristöissä sekä sosiaali- ja terveystoimen palveluissa.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

— Taide-, kulttuuri- ja kirjastopalveluja on saatavilla eri väestöryhmien tarpeisiin ja palvelujen käyttö palaa vuotta 2020 edeltäneelle tasolle.

— Vahvistetaan kulttuurisen moninaisuuden toteutumista taiteen- ja kulttuurin sisällöissä ja palveluissa sekä toimialan toimijarakenteissa.

— Juurrutetaan taiteen ja kulttuurin harrastamista koulupäivän yhteyteen sekä taide- ja kulttuuripalvelutoimintaa osaksi sosiaali- ja terveydenhuoltoa.

— Uudistetaan Näkövammaisten kirjasto Celiaa koskeva laki.

Tavoitteeseen liittyvät mittarit ¹⁾	2018 toteutuma	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
<i>Kansalliset taidelaitokset</i>				
<i>Suomen kansallisooppera ja -baletti</i>				
— esitysten määrä	654	622	660	600
— maksavat kävijät, 1 000 henk.	231	221	210	220
— yleisökontaktit, 1 000 henk.	290	286	280	300
<i>Suomen Kansallisteatteri</i>				
— esitysten määrä	1 264	1 086	1 000	900
— maksavat kävijät, 1 000 henk.	178	191	160	145
— yleisökontaktit, 1 000 henk.	195	201	170	155
<i>Kansallisgalleria</i>				
— kokoelma- ja erikoisnäyttelyiden määrä	18	20	18	9
— maksavat kävijät, 1 000 henk.	409	521	500	392
— yleisökontaktit, 1 000 henk.	2 242	2 720	2 800	2 500
<i>Valtionosuutta saavat teatterit, orkesterit ja museot</i>				
— teattereiden esitysten määrä	12 100	11 800	12 200	12 200
— teattereiden kävijät, 1 000 henk.	2 251	2 240	2 200	2 200

Tavoitteeseen liittyvät mittarit ¹⁾	2018 toteutuma	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
— orkestereiden konserttien määrä	2 800	2 800	2 800	2 800
— orkestereiden konserttien kuulijat, 1 000 henk.	961	960	960	960
— museoiden kävijät (VOS-museot ja muut päätoimisesti hoidetut museot), 1 000 henk.	7 129	7 636	7 000	7 000
<i>Elokuva</i>				
— Kotimaisten elokuvien teatteriensi-illat	41	42	40	40
— kotimaisten elokuvien katsojat elokuvateattereissa, 1 000 henk.	1 900	1 400	2 000	2 000
<i>Yleiset kirjastot</i>				
— pää- ja sivukirjastojen määrä, kpl	720	718	717	717
— yleisten kirjastojen kokonaislainaus, 1 000 kpl	84 581	85 957	86 000	86 000
— fyysiset kirjastokäynnit, 1 000 kpl	49 825	53 746	54 000	54 000
— kirjastojen verkkokäynnit, 1 000 kpl	38 026	47 024	48 000	49 000
— kirjastojen järjestämien tapahtumien osallistujat, 1 000 henk.	931	995	997	999
<i>Kuntien kulttuuritoiminta</i>				
Kulttuuritoiminnan nettokäyttökustannukset: ka. €/asukas (sis. taiteen perusopetus, kirjastot, museot ja näyttelyt, teatteri, tanssi ja sirkus, musiikki, muu kulttuuritoiminta)	-	141	141	141

¹⁾ Vuosien 2020 ja 2021 luvut ovat arvioita ennen koronaepidemiaa.

Kulttuurin perusta ja elinvoimaisuus: Kulttuurin perusta on vahva ja elinvoimainen

Taide on suurin rahapelituottojen edunsaaja opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla, ja taiteen ja kulttuurin toimialan valtion rahoituksesta yli puolet rahoitetaan näistä varoista. Tämä vaarantaa vakavasti toimialan rahoituksen rahapelitoiminnan tuloutusten vähentyessä ellei toteuteta riittäviä kompensatiokeinoja. Koronaepidemian aiheuttamat vauriot toimialalle edellyttävät myös elvytysrahoitusta.

Kulttuurin toimialan rahoitusjärjestelmien kehittämisessä on tärkeää pitää yllä tasapaino rahoituksen ennakoitavuuden ja joustavuuden välillä. Tässä tarkoituksessa on toteutettu museoita koskeva valtionosuusjärjestelmän uudistus, ja vastaava uudistus tarvitaan esittäviin taiteisiin. Kulttuuriperintöalalla muinaismuistolain ajantasaistaminen on monivuotinen prosessi. Kulttuuriperintö tulee nähdä monipuolisesti sen hyödyntämismahdollisuuksien ja yhteiskunnallisten vaikutusten näkökulmasta. Kulttuuriaineistojen digitointia jatkettaessa aineistot saadaan laajasti käytettäviksi ja niiden pitkäaikaissäilytys tulee turvatuksi.

Kestävän kehityksen arvojen ja periaatteiden mukainen toiminta ulottuu taide- ja kulttuuripolitiikan kaikille osa-alueille. Se voi johtaa toimialan toimintatapojen uudistumiseen ja toimia muutosvoimana laajemmin yhteiskunnassa.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

— Tuetaan taiteen ja kulttuurin toimialan selviämistä koronaepidemian aiheuttamista seurauksista.

— Uudistetaan esittävän taiteen valtionosuusjärjestelmä.

- Aloitetaan muinaismuistolain uudistaminen.
- Laaditaan kulttuuriperintöstrategia.
- Tuetaan kulttuuriperintöaineistojen digitaalisen saatavuuden, käytön ja pitkäaikaissäilytyksen lisääntymistä.

Finna-palvelu, mittarit	2018 toteutuma	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Aineistoja tarjoavien organisaatioiden määrä	344	369	390	400
Haettavissa oleva aineistomäärä (milj.)	15,3	16,5	17,5	19
Verkossa saatavilla olevat aineistot (milj.)	1,9	2,1	2,4	2,7
Verkkokäynnit (milj.)	31,3	43	42	44

01. Taiteen edistämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 4 248 000 euroa.

Selvitysosa: Taiteen edistämiskeskus on taiteen asiantuntija- ja palveluvirasto, jonka tehtävänä on edistää taidetta ja kulttuuria kansallisesti ja kansainvälisesti. Viraston tehtävänä on edistää taiteilijoiden työtä ja toimeentuloa, vahvistaa yhteiskunnan demokraattista ja tasa-arvoista kehitystä taiteen ja kulttuurin avulla sekä seurata ja arvioida keskuksen toimialan kehitystä ja tehdä kehittämissuhteita.

Taiteen edistämiskeskus rahoittaa taiteilijoiden työtä ja erilaisten yhteisöjen toimintaa vuosittain. Virasto edistää taiteen ja taiteilijoiden asemaa sekä taiteen ja kulttuuripalveluiden saavutettavuutta ja saatavuutta kehittämisohjelmilla ja muilla palveluilla.

Viraston yhteydessä toimii luottamuselimiä, joita ovat valtion taidetoimikunnat, alueelliset taide-toimikunnat sekä Kirjailijoiden ja kääntäjien kirjastoapurahautakunta ja Kuvataiteen näyttöapurahautakunta. Niiden tehtävänä on myöntää vertaisarviointiin perustuen apurahoja, toimia oman toimialansa asiantuntijana ja osallistua viraston strategian laadintaan.

Viraston yhteydessä toimii taideneuvosto. Sen tehtävänä on päättää valtion taidetoimikuntien määrästä, niiden tarkemmista nimistä ja toimialoista. Taideneuvosto myös nimeää jäsenet valtion taidetoimikuntiin ja alueellisiin taidetoimikuntiin ja esittää taiteen akateemikon arvonimeä.

Taiteen edistämiskeskuksen tehtävä yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteuttamisessa on:

- Edistää taiteilijoiden toimeentuloa ja työllisyyttä.
 - Vahvistaa demokraattisen ja tasa-arvoisen yhteiskunnan kehitystä taiteen ja kulttuurin avulla.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa Taiteen edistämiskeskukselle seuraavat toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet:
- Uudistetaan viraston yhteydessä toimivien vertaisarviointia tekevien luottamuselinten toimintaa ja rakennetta.
 - Uudistetaan virastorakennetta ja alueellisia palveluita.

Tuloksellisuuden tunnusluvut	2018 toteutuma	2019 toteutuma	2020 tavoite/arvio	2021 tavoite/arvio
Valtionavustus- ja apurahahakemukset	13 661	13 040	12 000	11 000
Myönteiset valtionavustus- ja apurahapäätökset	3 283	2 966	3 000	2 500
Apuraha-/avustushakemuksen käsittelyaika (keskimäärin viikkoa)	21	14	14	14
Tukimuotojen lukumäärä	23	22	19	19
Toimielinten lukumäärä	23	24	20	20
Henkisten voimavarojen hallinta				
Henkilötyövuodet	87	80	91	81
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,5	3,4	3,6	3,6

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	4 275	4 116	4 248
Bruttotulot	60	10	-
Nettomenot	4 215	4 106	4 248
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	350		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	249		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

JTS-miljardin tuottavuussäästö	-9
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	36
Palkkausten tarkistukset	135
Siirtyvien erien taso (HO 2019)	-20
Yhteensä	142

2021 talousarvio	4 248 000
2020 II lisätalousarvio	100 000
2020 I lisätalousarvio	900 000
2020 talousarvio	4 106 000
2019 tilinpäätös	4 115 000

03. Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 103 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) perusparannushankkeiden rahoittamiseen
- 2) kalusto- ja laitehankintoihin.

Selvitysosa: Suomenlinnan hoitokunta vastaa Unescon maailmanperintöluetteloon otetun ja kansainvälisesti merkittävän Suomenlinnan rakennuskulttuurimuistomerkin restauroinnista, ylläpidosta, esittelemisestä ja kehittämisestä. Suomenlinnan hoitokunnan tehtävänä on kulttuuriperintökokonaisuuden säilyttäminen kansallisten suojelutavoitteiden ja maailmanperintösopimuksen velvoittamalla tavalla. Suomenlinnan hoitokunta huolehtii linnoituksen säilymisestä, kävijähallinnan ja käytönhallinnan kestävästä tasapainosta.

Suomenlinnan hoitokunnan tehtävänä yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteuttamisessa on:

— Osaavalla ja oikea-aikaisella korjausrakentamisella sekä restauroinnilla edistetään kulttuurista ja ekologista kestävyyttä. Toteutetaan Agenda 2030:n tavoitteista erityisesti kestävään matkailuun liittyviä toimenpiteitä.

— Kerrotaan kävijöille Suomenlinnan maailmanperintöarvoista ja niiden suojelusta sekä kannustetaan heitä toimimaan vastuullisesti.

— Edistetään sidosryhmien keskinäistä vuorovaikutusta.

— Maailmanperintökohteen erityiset yleismaailmalliset arvot, autenttisuus ja eheys säilyvät, riskeihin on varauduttu ja kohteen hoito toteuttaa kestävä kehitystä. Maailmanperintökohteen arvojen säilymisestä huolehditaan hoito- ja käyttösuunnitelman avulla.

— Varaudutaan Covid-19 -pandemian seurauksena tapahtuneen kävijämäärän vähenemisen aiheuttamaan tulojen menetykseen ja uudenlaisen asiakasryhmän hakemiseen. Menetys kohdentuu sekä kävijämääriin että aluetaloudelliseen vaikutukseen vuosina 2020—2021.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa Suomenlinnan hoitokunnalle seuraavat tavoitteet:

	2018 toteutuma	2019 toteutuma	2020 tavoite/ arvio	2021 tavoite/ arvio
Tuloksellisuuden tunnusluvut				
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus				
Suomenlinnan paikallistaloudellinen vaikutus (milj. euroa)	23	24	24	6,2
Toiminnallinen tehokkuus				
Vuokra-asuntojen käyttöaste, %	94,2	94	94	92
Vuokratuotot, kasvu %	1,0	1,0	0,5	-9,5
Henkisten voimavarojen hallinta				
Henkilötyövuodet	81,1	82	83	83
Työtyytyväisyysindeksi (VMbaro)	3,6	3,7	3,75	3,7

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	9 379	8 635	8 293
Bruttotulot	7 087	6 540	6 190
Nettomenot	2 292	2 095	2 103

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	425		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	357		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, liiketaloudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	7 086	6 700	6 200
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	6 956	6 820	6 820
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	129	-120	-620
Kustannusvastaavuus, %	102	98	91

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

JTS-miljardin tuottavuussäästö	-5
Palkkausten tarkistukset	38
Siirtyvien erien taso (HO 2019)	-25
Yhteensä	8

2021 talousarvio	2 103 000
2020 IV lisätalousarvio	400 000
2020 II lisätalousarvio	700 000
2020 talousarvio	2 095 000
2019 tilinpäätös	2 224 000

04. Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 22 314 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kalusto- ja laitehankintoihin.

Selvitysosa: Museovirasto on kulttuuriperinnön ja kulttuuriympäristön viranomainen, asiantuntija ja tiedontuottaja. Museovirasto vastaa kulttuuriperintötiedon keräämisestä ja säilyttämisestä, kulttuuriympäristön ja kulttuuriomaisuuden suojelusta, museoalan ohjaamisesta ja kehittamisestä sekä kulttuuriperintöalan kansainvälisten sopimusten asiantuntijuudesta yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Museovirastoon kuuluva Suomen kansallismuseo vastaa kulttuurihistoriallisesta kansalliskokoelmasta sekä museo- ja nähtävyyshankkeiden ohjelmistosta ja yleisötyöstä.

Museoviraston tehtävänä yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteuttamisessa on:

- edistää toiminnassaan läpäisevästi yhdenvertaisuutta, demokratiaa ja osallisuutta kulttuuriperintöön
- huolehtia monimuotoisesta kulttuuriperinnöstä yhteiskunnallisena voimavarana
- edistää kestäväää kehitystä yleisötyön, kulttuuriperinnön suojelun ja omien toimintatapojen muutoksen kautta
- osallistua aktiivisesti kansalliseen ja kansainväliseen yhteistyöhön kulttuuriperinnön merkityksen ja mahdollisuuksien tunnistamiseksi ja hyödyntämiseksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa Museovirastolle seuraavat tavoitteet:

— Palveluita, aineistoja ja tutkimusinfrastruktuuria kehitetään saavutettaviksi, asiakaslähtöisiksi ja mahdollisimman digitaalisiksi tutkimuksen edistämiseksi ja tiedon sekä ymmärryksen lisäämiseksi kulttuuriperinnöstä.

— Uudet palvelut ja yhteistyö toimijoiden kanssa vahvistavat kulttuurialan merkitystä kansantaloudessa ja parantavat alan työskentelyedellytyksiä. Kansallismuseon laajennuksen ja uuden toimintamallin suunnittelu ja toteuttaminen käynnistetään.

	2018	2019	2020	2021
Tuloksellisuuden tunnusluvut	toteutuma	toteutuma	tavoite/arvio	tavoite/arvio
Tuotokset ja laadunhallinta				
Objektien katselumäärät Finna-palvelussa, kpl	635 050	465 834	600 000	700 000
Sähköisesti luetteloitujen objektien saatavuus Finna-palvelussa, kpl	265 813	263 795	285 000	305 000
Museoiden ja linnojen kokonaiskävijämäärä	710 896	762 481	730 000	600 000
Toiminnallinen tehokkuus				
Museo- ja linnassakäynnin keskihinta, euroa	2,19	2,37	2,12	2,15
Museo- ja linnassakäynnin keskitulo, euroa	4,36	3,96	3,86	3,87
Henkisten voimavarojen hallinta				
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,77	3,85	3,77	3,78
Henkilötyövuodet	267	276	270	275

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2019	2020	2021
	toteutuma	varsinainen talousarvio	esitys
Bruttomenot	28 834	25 254	25 814
Bruttotulot	6 899	3 500	3 500
Nettomenot	21 935	21 754	22 314
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 930		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	994		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansallismuseon uusi toimintamalli ja näyttelyohjelmisto	150
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-42
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	195
Palkkausten tarkistukset	429
Siirtyvien erien taso (HO 2019)	-172
Yhteensä	560

2021 talousarvio	22 314 000
2020 IV lisätalousarvio	1 700 000
2020 II lisätalousarvio	591 000
2020 talousarvio	21 754 000
2019 tilinpäätös	20 999 000

05. Näkövammaisten kirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 510 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kalusto- ja laitehankintoihin.

Selviytysosa: Näkövammaisten kirjasto (Celia) on saavutettavan kirjallisuuden ja julkaisemisen asiantuntijakeskus, joka tukee lukemisesteisten henkilöiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia lukemiseen, oppimiseen ja yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Celia tuottaa ja välittää kirjallisuutta saavutettavassa muodossa, kuten äänikirjoina ja pistekirjoina, yhteistyössä kirjastojen ja kustantajien kanssa sekä tarjoaa neuvontaa saavutettavassa julkaisemisessa.

Celia tuottaa uusia kauno-, tieto- ja oppikirjanimekkeitä noin 1 250. Celia tuottaa lukemisesteisten koululaisten ja toisen asteen opiskelijoiden oppimateriaalia sekä tutkintoa suorittavien korkeasteen opiskelijoiden tutkintovaatimuksissa olevia kirjoja uudistetun julkaisupolitiikan mukaisesti.

Celia välittää kirjallisuutta asiakkaiden käyttöön noin miljoona kertaa vuodessa yhteistyössä yleisten kirjastojen ja korkeakoulukirjastojen sekä muiden yhteisöjen kanssa. Verkkolainauksen osuus kaikista lainoista kasvaa. Palvelu on asiakkaille maksutonta.

Näkövammaisten kirjaston tehtävänä yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteuttamisessa on:

- parantaa kirjallisten sisältöjen saavutettavuutta lukemisesteisille henkilöille tuottamalla neuvonta- ja asiantuntijapalveluita sekä vahvistamalla yhteistyötä sidosryhmien kanssa
- laatia pitkän tähtäyksen verkkopalvelustrategia
- ylläpitää ja vahvistaa palveluidensa saatavuutta yhteistyökumppanien kautta ja lisätä uusien asiakkaiden pääsyä palveluiden piiriin
- toteuttaa uudistettua julkaisupolitiikkaa, jossa on otettu huomioon muiden toimijoiden tuottamat saavutettavat julkaisut ja niiden saatavuus

— vahvistaa lasten ja nuorten oppimismahdollisuuksia kehittämällä lapsille ja nuorille suunnattuja tuotteita ja palveluita yhteistyössä eri toimijoiden kanssa ja edistämällä lukemista.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa Näkövammaisten kirjasto Celialle seuraavat tavoitteet:

Tuloksellisuuden tunnusluvut	2018 toteutuma	2019 toteutuma	2020 tavoite/arvio	2021 tavoite/arvio
Tuotokset ja laadunhallinta				
— Vuosittaiset kirjahankinnat Celian kokoelmaan (tuotanto+valmishankinnat)	1 653	1 630	1 300	1 250
— Saavutettavan julkaisemisen suositukset, saavutettavuusneuvonta ja -koulutukset, lkm	28	63	30	30
— Aktiivisten lasten ja nuorten osuus Celian rekisterissä olevista lapsista ja nuorista, %	-	21	24	31
— Oppikirjatoimitusten määrä	45 938	56 344	50 000	42 500
Toiminnallinen tehokkuus				
— Asiakkaita palveluiden piirissä	45 567	65 096	74 000	86 000
— Verkkiasiakkaiden osuus kaikista henkilöasiakkaista, %	-	79	81	84
— Verkkolainojen osuus kokonaislainauksesta, %	60	67	72	75
Henkisten voimavarojen hallinta				
— Henkilötyövuodet	42	43	45	45
— Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,31	3,36	3,5	3,5

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	5 512	5 241	5 540
Bruttotulot	44	30	30
Nettomenot	5 468	5 211	5 510
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	866		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	597		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Celian ICT-ylläpitokustannukset	230
Näkövammaisten verkkopalvelujen uudistaminen	-25
Saavutettavan julkaisemisen edistämistyön vahvistaminen	100
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-12
Palkkausten tarkistukset	83
Siirtyvien erien taso (HO 2019)	-77
Yhteensä	299

2021 talousarvio	5 510 000
2020 IV lisätalousarvio	240 000
2020 talousarvio	5 211 000
2019 tilinpäätös	5 199 000

06. Kansallisen audiovisuaalisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 7 307 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) kaluste- ja laitehankintoihin
- 2) avustusten maksamiseen
- 3) enintään 250 000 euroa esitystoiminnan ja muun maksullisen palvelutoiminnan hintatukeen.

Selvitysosa: Kansallinen audiovisuaalinen instituutti (KAVI) tallettaa ja säilyttää elokuvia, televisio- ja radio-ohjelmia, edistää audiovisuaalista kulttuuriperintöä sekä turvaa lasten kehitystä ja hyvinvointia mediaympäristössä.

KAVI hankkii kokoelmiinsa lakisääteisen talletusvelvollisuuden alaisia filmi- ja videotuotannon esityskopioita ja oheismateriaaleja, tallentaa digitaalisesti radion ja television ohjelmavirtaa opetus- ja kulttuuriministeriön hyväksymän suunnitelman mukaisesti, ottaa vastaan kotimaisten radio- ja tv-ohjelmien alkuperäislaatuista tallenteita lakisääteisinä talletuksina sekä valvoo kuvaohjelmien tarjoamista ja kuvaohjelmaluokittelijoiden työtä julkisen valvontasuunnitelman mukaisesti. KAVI ylläpitää rekisteriä kuvaohjelmien tarjoajista ja kuvaohjelmaluokittelijoista sekä julkista kuvaohjelmaluetteloa. KAVI tarjoaa koulutusta, ohjausta ja tukipalveluita kuvaohjelmaluokittelijoille ja kuvaohjelmien tarjoajille sekä ylläpitää ja kehittää luokitteluohjelmistoa.

Kansallisen audiovisuaalisen instituutin tehtävä yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteuttamisessa on:

— Kotimaisen kulttuuriperinnön saavutettavuutta ja käytettävyyttä lisätään digitoimalla aineistoja ja kokoelmia sekä tarjoamalla digitoituja sisältöjä yleisön saataville Kansallisen digitaalisen kirjaston asiakasliittymä FINNAn sekä KAVIn radio- ja tv-arkiston katselu- ja kuuntelupisteiden kautta.

— Elokuvakulttuurin ja -kasvatuksen tarjontaa monipuolistetaan ja elokuvakulttuurin saavutettavuutta lisätään erityisesti kouluille, lapsille ja nuorille.

— Kriittistä medialukutaitoa ja mediakasvatusta edistetään ja lapsille turvallista mediaympäristöä tuetaan valvomalla kuvaohjelmien tarjontaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa Kansalliselle audiovisuaaliselle instituutille seuraavat tavoitteet:

Tuloksellisuuden tunnusluvut	2018 toteutuma	2019 toteutuma	2020 tavoite/ arvio	2021 tavoite/ arvio
Tuotokset ja laadunhallinta				
— Kokoelmien hoito/arkistoidut elokuvat, lkm	137 386	138 951	143 700	146 100
— Maksulliset palvelut/esitystoiminnan katsojamäärät	50 330	49 262	53 000	56 000
— Digitaalisesti talletettu ohjelmavirta teratavuina (rtva) ¹⁾	548	604	651	710
— Mediakasvatuskoulutusten ja -lentojen määrä, vähintään	30	34	27	29
— Kuvaohjelmien tarjontaan kohdistuvien valvonta- tapahtumien määrä	33	104	30	52
Toiminnallinen tehokkuus				
— Kokoelma- ja arkistotyö yht., euroa/elokuva	24,5	24,29	24,16	23,70
— Radio- ja tv-arkisto yht. euroa/talletettu ohjelmavirta teratavua	2 422	2 358	2 127	1 934
— Kuvaohjelmien luokittelun kustannukset, euroa/ohjelma ²⁾	145	135	126	150
— Luokittelijoiden valvonnan kustannukset, euroa/ohjelma ³⁾	272	219	230	375
Henkisten voimavarojen hallinta				
— Henkilötyövuodet	79	80	76	76
— Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,34	3,51	3,5	3,6

¹⁾ Kumulatiivinen kertymä. Luvussa huomioitu Ylen vanha digitoitu, omatuotantoinen aineisto, jota toimitetaan KAVlin vuodesta 2014 eteenpäin.

²⁾ Tilauksesta luokitellut

³⁾ Uudelleenluokitellut

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	7 662	7 625	8 047
Bruttotulot	991	740	740
Nettomenot	6 671	6 885	7 307
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	441		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	520		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Radio- ja televisioarkiston metadatajärjestelmän (Ritva) uudistaminen	270
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-14
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	75
Palkkausten tarkistukset	130
Siirtyvien erien taso (HO 2019)	-39
Yhteensä	422

2021 talousarvio	7 307 000
2020 IV lisätalousarvio	100 000
2020 talousarvio	6 885 000
2019 tilinpäätös	6 750 000

16. Ylimääräiset taiteilija- ja sanomalehtimieseläkkeet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 19 619 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ylimääräisistä taiteilijaeläkkeistä annetun lain (194/2016) mukaisten taiteilijaeläkkeiden maksamiseen
- 2) aiemmin myönnettyjen sanomalehtimieseläkkeiden sekä taiteilijaeläkkeisiin liittyvien perhe-eläkkeiden maksamiseen
- 3) enintään 1 015 000 euroa uusiin taiteilijaeläkkeisiin sekä taiteilijaeläkkeisiin liittyviin perhe-eläkkeisiin siten, että enintään saadaan myöntää täyttä eläkettä vastaavina 51 ylimääräistä taiteilijaeläkettä.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Kohdan 3) määrärahaan sisältyy enintään kaksi täydeksi eläkkeeksi korotettavaa osaeläkettä.

Selvitysosa: Ylimääräinen taiteilijaeläke vuonna 2020 on 1 380,38 euroa kuukaudessa. Osaeläke on puolet täyden eläkkeen määrästä. Ylimääräistä taiteilijaeläkettä tarkistetaan kalenterivuosittain siten kuin työntekijän eläkelain (395/2006) 98 §:ssä säädetään. Määräraha on laskettu vuoden 2021 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (2637).

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eläkkeiden indeksitarkistus	134
Yhteensä	134

2021 talousarvio	19 619 000
2020 talousarvio	19 485 000
2019 tilinpäätös	18 147 269

20. Museoviraston kulttuuri- ja nähtävyyshankkeiden tilakustannukset (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 16 886 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Museoviraston käytössä olevien kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kulttuuri- ja nähtävyyshankkeiden tilakustannuksiin.

Valtuus

Museovirasto oikeutetaan tekemään vuokrasopimus Kansallismuseon lisärakennuksesta (Helsingin kaupunki, kaupunginosa 13) siten, että Kansallismuseon vuokrauksesta aiheutuvat kokonaismenot ovat vuosina 2025—2039 yhteensä enintään 122 000 000 euroa.

Selvitysosa: Museovirastolle myönnetään valtuus tehdä Kansallismuseon lisärakennusta koskeva vuokrasopimus. Sopimuksesta aiheutuva sitoumus 15 vuoden ajalle arvioituna on 122

milj. euroa. Kansallismuseon kokonaisvuokra on 7,6 milj. euroa vuodessa ja sopimuksesta aiheutuva lisämäärärahatarve on 4 milj. euroa vuodessa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Langinkosken ja Urajärven navetan liittäminen vuokrajärjestelmään	285
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	1 571
Siirtyvien erien taso (HO 2019)	106
Yhteensä	1 962

2021 talousarvio	16 886 000
2020 talousarvio	14 924 000
2019 tilinpäätös	15 804 000

30. Valtionavustukset yleisten kirjastojen toimintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 3 826 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) yleisistä kirjastoista annetun lain (1492/2016) ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten kirjastojen valtionavustusten maksamiseen
- 2) yleisille kirjastoille tuotettujen tietokanta- ja aineistopalvelujen sekä kirjastojen sisältötuotantoon liittyvien valtionavustusten maksamiseen
- 3) viittomakielisen kirjaston toimintaan liittyvien valtionavustusten maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Avustukset valtakunnalliseen ja alueellisiin kehittämistehtäviin	2 706 000
Avustukset kirjastojen sisältötuotantoon, yleisten kirjastojen erityisiin tehtäviin sekä yleisten kirjastojen tietokanta- ja aineistopalvelujen tuottamiseen	900 000
Avustus viittomakielisen kirjaston toimintaan	220 000
Yhteensä	3 826 000

Yleisten kirjastojen toiminnalla edistetään väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen ja kulttuuriin, tiedon saatavuutta ja käyttöä, lukemiskulttuuria ja monipuolista lukutaitoa, mahdollisuuksia elinikäiseen oppimisen ja osaamisen kehittämiseen sekä aktiivista kansalaisuutta, demokratiaa ja sananvapautta.

Valtionavustuksilla tuetaan yleisten kirjastojen yhdenvertaista toimintaa ja toiminnan alueellista kehittämistä. Tavoitteena on turvata yleisten kirjastojen verkon toimivuus, toiminnan laatu sekä tiedon ja kulttuurin saatavuus ja saavutettavuus koko väestölle.

Kirjastotoimen vaikuttavuutta arvioidaan kirjastojen käytön, aineistohankintojen, henkilöstövoimavarojen ja saatavuuden indikaattoreilla.

Eräitä kirjastotoimen tunnuslukuja	2018 toteutuma	2019 toteutuma	2020 ¹⁾ arvio	2021 arvio
Kirjahankinta, kpl/1 000 asukasta	305	283	240	290
Muu aineistohankinta, kpl/1 000 asukasta	43	37	30	36
Henkilötyövuodet/1 000 asukasta	0,7	0,7	0,5	0,7
Aukiolotunnit, 1 000 tuntia	1 797	1 981	1 400	1 995
Fyysiset käynnit, kpl/asukas	9,1	9,8	7,5	9,9
Verkkokäynnit, kpl/asukas	6,9	8,6	7,2	8,7
Lainaukset, kpl/asukas	15,4	15,7	12,5	16
Toimintakustannukset, euroa/asukas	58	60	52	60

¹⁾ Vuoden 2020 arvioluvuissa on huomioitu koronaepidemian vaikutukset kirjastojen toimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistus (2,4 %)	64
Kertaluonteisen erän poisto	-250
Yleisten kirjastojen saavutettavuus ja kirjastoautot (HO 2019 kertaluonteinen)	-1 000
Yhteensä	-1 186

2021 talousarvio	3 826 000
2020 IV lisätalousarvio	800 000
2020 talousarvio	5 012 000
2019 tilinpäätös	4 560 000

31. Valtionosuus ja -avustus teattereiden, orkestereiden ja museoiden käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 129 217 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten teattereiden, orkestereiden ja museoiden valtionosuuksien maksamiseen.

Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä henkilötyövuosien määrä on teattereilla enintään 2 469, orkestereilla enintään 1 033 ja museoilla enintään 1 295.

Selvitysosa: Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä keskimääräinen arvonnäköveroton yksikköhinta on teattereilla 60 016 euroa, orkestereilla 49 763 euroa ja museoilla 75 652 euroa henkilötyövuotta kohden.

Museoiden alueellisiin tehtäviin on tarkoitus osoittaa enintään 156 henkilötyövuotta. Museoiden valtakunnallisiin tehtäviin on tarkoitus myöntää harkinnanvaraista korotusta enintään 5 900 000 euroa.

Teattereiden valtionavustuksiin on käytettävissä 910 000 euroa momentilla 29.80.52.

Esittävän taiteen valtionosuusuudistuksen toimeenpanoon liittyvään vapaan ammattilaiskentän kehittämiseen on tarkoitus myöntää harkinnanvaraista valtionavustusta enintään 2 500 000 euroa.

Lakisääteisiin valtionosuuksiin on lisäksi myönnetty yhteensä 59 591 000 euroa momentilla 29.80.52.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Teattereiden valtionosuus	59 255 000
Orkestereiden valtionosuus	19 076 000
Museoiden valtionosuus	48 386 000
Esittävän taiteen vos-uudistus	2 500 000
Yhteensä	129 217 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Audiovisuaalinen kannustinjärjestelmä (siirron palautus momentilta 32.20.40)	3 000
Esittävän taiteen vos-järjestelmän uudistaminen (HO 2019)	500
Kertamenon poisto	-2 615
Kustannustason arvioitu muutos (2,4 %)	3 468
Kustannustason tarkistus, museot	1 039
Kustannustason tarkistus, orkesterit	-1 365
Kustannustason tarkistus, teatterit	69
Rahapelitoiminnan tuottojen tuloutuksen laskun kompensoiminen	59 591
Tasomuutos	-2 310
Yhteensä	61 377

2021 talousarvio	129 217 000
2020 talousarvio	67 840 000
2019 tilinpäätös	46 734 868

34. Valtionosuus ja -avustus taiteen perusopetuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 88 583 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen
- 2) enintään 1 230 000 euroa opetus- ja kulttuuriministeriön määräämin perusteiden opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 44 §:n 1 momentissa tarkoitettujen valtionavustusten maksamiseen opetustuntikohtaista taiteen perusopetuksen valtionosuutta saaville opetuksen järjestäjille
- 3) enintään 150 000 euroa muiden kuin opetustuntikohtaista valtionosuutta saavien taiteen perusopetuksen järjestäjien harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin
- 4) enintään 70 000 euroa taiteen perusopetuksen tietopohjan vahvistamiseen liittyvistä selvityksistä ja kehittämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä tuntimäärä on musiikin perusopetuksessa enintään 1 658 000 ja muussa opetustuntiperusteisen valtionosuuden piiriin kuuluvassa taiteen perusopetuksessa enintään 179 400 tuntia.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa käytetty euromäärä yksikköä kohden (ei sis. alv) tai-
teen perusopetuksessa on 82,19 euroa/opetustunti.

2021 talousarvio

88 583 000

40. Korvaus Suomenlinnan huoltoliikenteen käyttötappioon (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 252 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää korvauksen maksamiseen Suomenlinnan huoltoliikenteen käyttötappi-
oon.

Selvitysosa: Valtion ja Helsingin kaupungin kesken solmitun Suomenlinnan liikenteen hoi-
toa koskevan sopimuksen mukaisesti valtio ja kaupunki yhdessä vastaavat Suomenlinnan huol-
toliikenteen käyttötappiosta.

2021 talousarvio

252 000

2020 talousarvio

252 000

2019 tilinpäätös

44 300

41. Eräät käyttöoikeuskorvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 26 648 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) enintään 11 000 000 euroa tekijänoikeuslain (404/1961) mukaiseen yksityisen kopioinnin hy-
vitykseen ja sen järjestämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) enintään 15 648 000 euroa suojattujen teosten tekijöille maksettavaan lainauskorvaukseen ja
sen järjestämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta maksetaan tekijänoikeudella suojattujen teosten tekijöille ja
muille oikeudenhaltijoille hyvitystä teoksen kappaleiden valmistamisesta yksityiseen käyttöön
sekä tekijänoikeuslakiin perustuvia korvauksia kirjastoissa tapahtuvasta teosten lainaamisesta
sekä julkisen rahoituksen piirissä olevissa kulttuuriperintölaitoksissa tapahtuvasta suojatun ai-
neiston käytöstä tekijänoikeuksien haltijoita edustavien järjestöjen kanssa tehtyjen sopimusten
mukaisesti.

2021 talousarvio

26 648 000

2020 talousarvio

26 648 000

2019 tilinpäätös

26 648 000

50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 11 784 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) avustuksiin Bulevardin Teatteriyhdistys ry:n toimintaan
- 2) rakentamisen prosenttiperiaatteen edistämiseen

- 3) kulttuurimatkailun vahvistamiseen
- 4) lukuliikkeen toiminnan jatkamiseen
- 5) lastenkulttuurin avustamiseen
- 6) Kansallisgallerian arvonnalisäveromenojen sekä tilakustannuksista ja muista perusparannuksista aiheutuvien kustannusten korvaamiseen
- 7) Euroopan kulttuuripääkaupunki 2026 -hankkeeseen
- 8) Saamelaismuseo Siidan perusparannukseen ja laajennukseen liittyvän näyttelyn ja kalustamisen kustannuksiin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Bulevardin teatteriyhdistys ry:n toimintaan	290 000
Rakentamisen prosenttiperiaatteen edistäminen	500 000
Kulttuurimatkailun vahvistaminen	3 000 000
Lukuliikkeen toiminnan jatkaminen	1 000 000
Lastenkulttuurin yleis- ja hankeavustukset	3 000 000
Kansallisgallerian arvonnalisäveromenojen korvaaminen	300 000
Kansallisgallerian tilakustannuksista ja muista perusparannuksista aiheutuvat kustannukset	1 909 000
Euroopan kulttuuripääkaupunki 2026 -hankkeeseen	400 000
Siidan perusparannukseen ja laajennukseen liittyvän näyttelyn ja kalustamisen kustannuksiin	1 385 000
Yhteensä	11 784 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Euroopan kulttuuripääkaupunki 2026 -hanke	400
Euroopan kulttuuripääkaupunki 2026 -hanke (kertaluonteinen)	-200
Kansallisgallerian tilakustannuksista ja muista perusparannuksista aiheutuvat kustannukset (siirto momentilta 29.80.53)	1 909
Kulttuurimatkailun vahvistaminen (HO 2019)	2 000
Lastenkulttuurin yleis- ja hankeavustukset (HO 2019)	1 000
Lukuliikkeen toiminnan jatkaminen (HO 2019)	400
Siidan perusparannukseen ja laajennukseen liittyvän näyttelyn ja kalustamisen kustannukset	1 385
Yhteensä	6 894

2021 talousarvio	11 784 000
2020 IV lisätalousarvio	20 600 000
2020 II lisätalousarvio	40 300 000
2020 talousarvio	4 890 000
2019 tilinpäätös	4 370 000

51. Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 17 460 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtion taiteilija-apurahoista annetun lain (734/1969) 3 §:n mukaisten 545 apurahavuotta vastaavien taiteilija-apurahojen sekä 3 §:n 2 momentin mukaisten erittäin ansioituneille taiteenharjoittajille myönnettävien valtion taiteilija-apurahojen maksamiseen

2) eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain (236/1961) mukaisiin apurahiin ja avustuksiin

3) eräistä kuvataiteen tekijöille suoritettavista apurahoista annetun lain (115/1997) mukaisiin apurahiin.

Yksittäisten apurahakausien keskeyttämiset ja jatkamiset keskeyttämisen jälkeen voivat aiheuttaa muutoksia määrärahan maksuerien kohdentumisessa eri vuosille.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtion taiteilija-apurahat (545 kpl)	12 900 000
Kirjailijoiden ja kääntäjien apurahat ja avustukset	3 100 000
Kuvataiteen tekijöidenapurahat	939 000
Taiteilijaprofessoriapurahat (22 kpl)	521 000
Yhteensä	17 460 000

Taiteilija-apurahan suuruus ajalla 1.1.—31.5.2021 on 1 960,48 euroa/kk ja ajalla 1.6.—31.12.2021 1 980,85 euroa/kk. Taiteilija-apurahoja tarkistetaan valtion virkamiesten palkkatarkistuksia vastaavasti Taiteen edistämiskeskuksen päätöksellä. Kirjailijoiden ja kääntäjien apurahojen kokonaismäärä on 10 % edellisenä kalenterivuonna kuntien ylläpitämiin yleisiin kirjastoihin hankittuun kirjallisuuteen käytetystä rahamäärästä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Rahapelitoiminnan tuottojen tuloutuksen laskun kompensoiminen	939
Palkkausten tarkistukset	227
Yhteensä	1 166

2021 talousarvio	17 460 000
2020 talousarvio	16 294 000
2019 tilinpäätös	14 581 416

52. Rahapelitoiminnan tuotot taiteen edistämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 190 275 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) taiteen ja kulttuurin edistämisen rahoittamiseen valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti
- 2) Taiteen edistämiskeskuksesta annetun lain mukaisiin Taiteen edistämiskeskuksen, taideneuvoston ja taidetoimikuntien myöntämiin apurahoihin ja avustuksiin, enintään 960 000 euroa eräistä kuvataiteen tekijöille suoritettavista apurahoista annetun lain (115/1997) mukaisiin apurahoihin sekä enintään 42 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen ja siitä aiheutuviin menoihin Taiteen edistämiskeskuksen määräaikaisiin taiteen edistämisen tehtäviin
- 3) taideteosten hankkimiseen valtion taideteostoimikunnan kokoelmaan Kansallisgalleriasta annetun lain (889/2013) mukaisesti
- 4) tekijänoikeuslain (404/1961) 55 §:ssä säädetyn tekijänoikeusneuvoston toimintamenoihin sekä tekijänoikeusasioiden neuvottelukunnan ja tekijänoikeusselvitysten kuluihin
- 5) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain ja yleisistä kirjastoista annetun lain (1492/2016) 18 §:n mukaisten valtionavustusten maksamiseen kirjastoille ja yleisten kirjastojen valtion aluehallinnolle kirjastotoimen alueelliseen ja muuhun kehittämiseen sekä menoihin, jotka aiheutuvat vähälevikkisen laatukirjallisuuden ja vähälevikkisten kulttuurilehtien hankinnoista yleisiin kirjastoihin
- 6) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 1 ja 2 §:n mukaisten perustamishankkeisiin myönnettävien valtionavustusten maksamiseen
- 7) Suomen elokuvasäätiölle elokuvien käsikirjoittamiseen, tuotantoon, jakeluun ja muun elokuvakulttuuriin tukemiseen valtion rahoituksesta elokuvakulttuurin edistämiseen annetun lain (1174/2018) nojalla sekä enintään 2 745 000 euroa Suomen elokuvasäätiön tukitoiminnasta aiheutuvien kustannusten kattamiseen
- 8) rakennusperinnön suojelusta annetun lain (498/2010) nojalla suojeltujen kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten entistämiseen ja parantamiseen
- 9) Unescon kulttuuriperintöä koskevien yleissopimusten toimeenpanosta aiheutuviin kustannuksiin
- 10) valtionavustuksena käyttökustannuksiin Suomen Kansallisoopperalle ja -baletille enintään 38 197 000 euroa, Suomen Kansallisteatterille enintään 11 391 000 euroa ja Kansallisgallerialle enintään 13 195 000 euroa
- 11) taide- ja kulttuuripolitiikan tutkimus-, selvitys- ja tiedotustoiminnan palkkaus- ja muiden menojen maksamiseen sekä valtion virastojen kulttuuria koskeviin kokeilu- ja tutkimushankkeisiin sekä Luova Eurooppa -ohjelman hallinnointiin ja kansalliseen vastinrahoitukseen
- 12) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen kansainvälisten kulttuuriperintösopimusten toimeenpanon määräaikaisiin tehtäviin.

Kohdasta 2) myönnettävät eräistä kuvataiteen tekijöille suoritettavista apurahoista annetun lain (115/1997) mukaiset apurahat sekä kohdan 3) määräraha budjetoidaan maksuperusteisina. Kohdassa 2) tarkoitettujen henkilöiden osalta työnantajalle maksetut sairausvakuutuksen mukaiset etuudet otetaan nettobudjetoitaessa tuloina huomioon.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

1) Luova työ ja tuotanto	58 841 000
Elokuva	24 829 000
Esittävä taide (musiikki, tanssi, teatteri ja sirkus)	12 232 000
Kirjallisuus	1 020 000
Visuaalinen ja rakennustaide sekä muotoilu	4 456 000
Kulttuurin tuotanto ja levitys	16 304 000
2) Osallisuus ja osallistuminen kulttuuriin	28 982 000
Kirjastot ja tiedon saatavuus	7 006 000
Kulttuuripalvelut ja kulttuuritoiminta	21 976 000
3) Kulttuurin perusta ja jatkuvuus	102 452 000
Museot ja kulttuuriperintö	6 675 000
Kulttuuritilat	25 580 000
Kansalliset kulttuurilaitokset	67 338 000
Kulttuurikasvatus sekä kulttuuripolitiikan tutkimus ja kehittäminen	2 859 000
Yhteensä	190 275 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arpajaisveron alentamisen vaikutus	18 138
Veikkaus Oy:n tuottoennusteen muutos vuodelle 2021	-80 165
Tasomuutos	-5 268
Yhteensä	-67 295

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	190 275 000
2020 IV lisätalousarvio	—
2020 talousarvio	257 570 000
2019 tilinpäätös	247 042 783

53. Valtionavustus tilakustannuksiin (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 23 337 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustuksen myöntämiseen valtion omistamissa toimitiloissa toimivien taide- ja kulttuurilaitosten sekä -yhteisöjen tilakustannuksiin.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää 14:n valtakunnallisesti merkittävän taide- ja kulttuurilaitoksen tilakustannusten avustamiseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansallisgallerian tilakustannuksista ja muista perusparannuksista aiheutuvat kustannukset (siirto momentille 29.80.50)	-1 909
Kansallisoopperan kampaamo-maskin ja pukuhuollon perusparannus	100
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	-296
Yhteensä	-2 105

2021 talousarvio	23 337 000
2020 talousarvio	25 442 000
2019 tilinpäätös	26 618 600

55. Digitaalisen kulttuuriperinnön saatavuus ja säilyttäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 950 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Digitaalisen kulttuuriperinnön kokonaisuuden toimeenpanosta aiheutuviin kustannuksiin
- 2) keskeisten priorisoitujen museo- ja kulttuuriperintöaineistojen suunnitelmallisesta digitoinnista aiheutuviin kustannuksiin
- 3) museoiden sisältötuotannon tukemiseen
- 4) digitaalisessa muodossa olevien kulttuuriperintöaineistojen saatavuutta, käyttöä ja säilyttämistä parantavien järjestelmien ja palveluiden ylläpitoon ja kehittämiseen sekä kirjastojen, arkistojen ja museoiden yhteisen hakupalvelun kehittämiseen ja liittämiseen osaksi Euroopan digitaalista kirjastoa Europeanaa
- 5) kulttuuri- ja kulttuuriperintöaineistojen digitointia, digitaalista saatavuutta ja pitkäaikaissäilytystä koskevan osaamisen kehittämisestä ja jakamisesta aiheutuviin kustannuksiin
- 6) valtion virastoille ja laitoksille kulttuuriperintöaineistojen digitoinnista ja digitaalisten kulttuuriperintöaineistojen säilyttämisestä aiheutuviin kustannuksiin
- 7) enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

2021 talousarvio	1 950 000
2020 talousarvio	1 950 000
2019 tilinpäätös	1 950 000

72. Kansallisgallerian kokoelman kartuttaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 739 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Kansallisgallerian taidehankinnoista aiheutuvien menojen maksamiseen.

*Selvitysosa:***Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)**

Siirtyvien erien taso (HO 2019)	10
Yhteensä	10

2021 talousarvio	739 000
2020 talousarvio	729 000
2019 tilinpäätös	739 000

75. Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden perusparannukset ja kunnossapito (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 899 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kiinteistövarallisuuden perusparannuksista ja kunnossapidosta sekä pie-
nehköistä uudisrakennushankkeista aiheutuvien investointimenojen maksamiseen ja museolaivo-
jen korjaustöistä aiheutuviin kustannuksiin.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1.	Museovirasto	799 000
2.	Suomenlinnan hoitokunta	3 100 000
Yhteensä		3 899 000

Määrärahaa saa käyttää käyttösuunnitelman kohdan 2. osalta enintään kahta henkilötyövuotta
vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Valtuus

Käyttösuunnitelman kohdan 2. hankkeita koskevia sitoumuksia saa tehdä siten, että niistä vuoden
2021 jälkeen aiheutuvat menot ovat yhteensä enintään 1 000 000 euroa.

2021 talousarvio	3 899 000
2020 IV lisätalousarvio	1 460 000
2020 talousarvio	3 899 000
2019 tilinpäätös	6 046 000

95. Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 40 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muinaismuistolain (295/1963) toteuttamisesta aiheutuvien menojen ja
korvausten maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

UKK-Seura (siirto momentille 29.01.50)	-10
Yhteensä	-10
2021 talousarvio	40 000
2020 talousarvio	50 000
2019 tilinpäätös	—

90. Liikuntatoimi

Selvitysosa: Liikuntatoimen tehtävänä on liikunnan edistäminen. Valtio ja kunnat luovat edellytyksiä liikunnalle. Liikunnan järjestämisestä vastaavat pääasiassa liikuntaa edistävät järjestöt.

Liikuntapolitiikan päämääränä on väestön fyysisen aktiivisuuden ja liikunnallisen elämäntavan lisääminen, eettisen kilpa- ja huippu-urheilun edistäminen, osallisuuden kasvattaminen sekä sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden parantaminen. Liikunnallisen elämäntavan perusta luodaan perheissä, varhaiskasvatuksessa, koulussa ja liikuntaharrastuksissa. Liikunnan edistämistoimenpiteitä suunnataan kaikkiin elämänkulun vaiheisiin liikuntaolosuhteita kehittämällä, organisaatioiden toimintakulttuureja liikunnallistamalla, liikuntaseurojen ja -järjestöjen toimintaa tukemalla sekä huippu-urheilua tukemalla. Erityisesti liikkumattomuuden ja liian vähäisen fyysisen aktiivisuuden aiheuttamiin yksilöllisiin ja yhteiskunnallisiin haasteisiin vastataan toimenpanemalla valtakunnallista Liikkuvat-ohjelmaa. Liikunnan toimialan johtaminen ja ohjausjärjestelmät perustuvat tiedolla johtamisen periaatteelle sekä liikuntapoliittisten toimenpiteiden vaikutusten jatkuvalle seurannalle ja arvioinnille.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa liikuntapolitiikalle seuraavat yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet

- Liikunnallinen, terveyttä ja hyvinvointia edistävä elämäntapa lisääntyy
- Liikunta lisää osallisuutta ja yhteisöllisyyttä
- Liikunta on tasa-arvoisesti ja yhdenvertaisesti saavutettavissa
- Liikunnan ja huippu-urheilun eettinen perusta vahvistuu
- Huippu-urheilumme on kansainvälisesti menestyvää ja kansallisesti arvostettua.

Liikuntatoimen toiminnalliset tavoitteet ja keskeiset toimenpiteet

Valtakunnallisia ja paikallisia liikuntaolosuhteita kehitetään systemaattisesti. Liikuntapaikkarakentamisen avustamisessa painotetaan ensisijaisesti laadukkaiden ja laajoille käyttäjäryhmille suunnattujen liikuntapaikkojen rakentamista ja peruskorjaamista.

Liikunnan kansalaistoiminta on aktiivista ja osallistavaa. Tuetaan paikallista seuratoimintaa ja muuta liikunnan kansalaisjärjestötoimintaa sekä matalan kynnyksen liikuntatoimintaa. Tue-

taan liikunnan koulutuskeskusten vapaatavoitteista koulutustoimintaa ja sen laadun kehittämistä. Vahvistetaan liikuntajärjestöjen edellytyksiä hakea ja järjestää kansainvälisiä urheilun suurtapah-tumia ja liikuntajärjestöjen kansainvälisiä yhteistyö- ja vaikuttamismahdollisuuksia.

Liikunnallinen elämäntapa ja liikunnan harrastaminen lisääntyvät eri ikä- ja väestöryhmissä. Tuetaan valtakunnallisia liikunnan edistämishankkeita eli **Liikkuvat-ohjelmia** liikunnallisen elämäntavan edistämiseksi eri ikä- ja väestöryhmissä (Liikkuva perhe-, Liikkuva varhaiskasvatus-, Liikkuva koulu-, Liikkuva opiskelu-, Liikkuva aikuinen- ja Ikiliikkuja-ohjel-mat). Avustetaan Liikkuvat-ohjelmien toimeenpanoa tukevia liikunnallisen elämäntavan hank-keita. Tuetaan erityisesti lasten ja nuorten liikunnan harrastamista. Vahvistetaan sukupuolten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta liikunnassa.

Kehitetään huippu-urheilua kansainvälisen menestyksen, korkeatasoisen osaamisen ja ur-heilun arvostuksen vahvistamiseksi. Tuetaan lahjakkaiden urheilijoiden valmentautumisen edellytyksiä, kehitetään urheilu-uran ja opiskelun yhdistämisen mahdollisuuksia ja valmentautu-misen toimintaympäristöjen kehittämistä. Tuetaan lajien välisen yhteistyön vahvistumista ja laji-liittojen mahdollisuuksia edistää oman lajinsa huippu-urheilumenestystä. Vahvistetaan liikunnan ja huippu-urheilun eettisiä toimenpiteitä avustamalla Suomen urheilun eettisen keskuksen (SUEK) toimintaa.

Toimialan osaaminen ja tietopohja vahvistuvat ja tietoa hyödynnetään päätöksenteossa te-hokkaasti. Tuetaan ja kehitetään liikunta-alan tutkimus- ja tiedonvälitystoimintaa liikuntapoliit-tisen päätöksenteon tarpeiden suunnassa. Vahvistetaan tiedonhankintaa ja hyödyntämistä toimi-alan avustusvalmisteluissa. Tuetaan tiedon tuotantoa liikuntapaikkarakentamisen ja liikuntaa suosivan yhdyskuntasuunnittelun kehittämiseksi. Kehitetään valtion liikuntaneuvoston liikunta-politiikan vaikutusten arviointijärjestelmää.

Liikunnan asema eri hallinnonalojen päätöksenteossa vahvistuu. Varmistetaan liikunnan edistämisen huomioiminen kuntien strategioissa ja liikuntapoliittisissa toimenpiteissä. Toimeen-pannaan erityisesti Liikuntapolitiikan koordinaatioelimen avulla Liikuntapoliittisen selonteon ja hallitusohjelman kirjaukset poikkihallinnolliseen fyysisen aktiivisuuden ja liikunnan edistämisen yhteiseen työhön liittyen. Valtion liikuntaneuvosto arvioi eri ministeriöiden toimenpiteiden vai-kutukset liikunnan edistämisessä.

Liikuntapolitiikan tunnuslukuja

	2017 toteutuma	2018 toteutuma	2021 arvio
--	-------------------	-------------------	---------------

Liikuntaa tai urheilua liikunta- ja urheiluseuroissa

harrastavien osuus, %¹⁾

9—13 -vuotiaat

— tytöt	64	66	66
— pojat	67	67	67

15-vuotiaat

— tytöt	44	41	41
— pojat	47	46	46

Liikuntapolitiikan tunnuslukuja

	2017 toteutuma	2018 toteutuma	2021 arvio
15—24 -vuotiaat			
— tytöt	27	26	26
— pojat	24	39	39

Vakituaisesti useita tunteja viikossa kuntoliikuntaa tai urheilua harrastavien osuus, %²⁾

20—54 -vuotiaat	30	31	31
55—74 -vuotiaat	15	17	17

Liikuntasuosituksen mukaisesti liikkuvien osuudet, %³⁾

9-vuotiaat			
— tytöt	40	40	40
— pojat	44	52	52
11-vuotiaat			
— tytöt	34	40	40
— pojat	47	46	46
13-vuotiaat			
— tytöt	22	29	29
— pojat	32	35	35
15-vuotiaat			
— tytöt	13	15	15
— pojat	23	23	23
Aikuiset (18+ vuotiaat)			
— miehet	39	39	39
— naiset	34	34	34

Koululaisten Move!-mittausten 20 m juoksutestin (piip-testi)**mediaanitulos (min:sek)**

11-vuotiaat			
— tytöt	3 min 58 s	3 min 51 s	3 min 51 s
— pojat	4 min 35 s	4 min 26 s	4 min 26 s
15-vuotiaat			
— tytöt	4 min 41 s	4 min 40 s	4 min 40 s
— pojat	5 min 55 s	6 min 06 s	6 min 06 s

Liikuntapolitiikan tunnuslukuja

	2017 toteutuma	2018 toteutuma	2021 arvio
Varusmiespalvelukseen astuvien alokkaiden Cooper-juoksu- testin keskiarvo (metriä)⁴⁾	2 402	2 403	2 358

¹⁾ Vuoden 2017 tulokset ovat yhteenvetoarvio Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa 2016 tutkimuksesta sekä Nuorten vapaa-aikatutkimuksesta 2015. Vuoden 2018 9—13 -vuotiaiden sekä 15-vuotiaiden tulokset perustuvat Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa 2018 tutkimukseen, tutkijoilta saatuun lisäanalyysiin. Vuoden 2018 15—24 -vuotiaiden tulokset perustuvat lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimukseen 2018, tutkijoilta saatuun lisäanalyysiin (urheilu- ja liikuntaseurassa vähintään viikoittain liikkujien osuus).

²⁾ Aikuisten terveys-, hyvinvointi- ja palvelututkimus ATH sekä FinSote 2017—2018 -tutkimukset (THL). "Kuinka paljon liikutte ja rasitatte itseänne ruumiillisesti vapaa-aikana? Harrastan varsinaista kuntoliikuntaa tai urheilua kuten juoksua, hiihtoa, uintia tai pallopelejä useita tunteja viikossa" osuus (20—54 v. ja 55—74 v. ikäryhmät).

³⁾ Lasten ja nuorten (7—18 -vuotiaat) liikuntasuosituksen mukaan tulee liikkua vähintään 1—2 tuntia päivässä monipuolisesti ja ikään sopivalla tavalla. Yli kahden tunnin pituisia istumisjaksoja tulee välttää. Luvut perustuvat Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa 2016 ja 2018 tutkimuksiin (itsearvioitu liikunta-aktiivisuus). Aikuisväestön osalta suositusten mukaan liikkuvien määrän tulkinnassa on käytetty UKK-instituutin liikuntapiirakan mukaista liikunnan määrää. Tiedot perustuvat FinTerveys 2017 -tutkimukseen (suosituksen mukaisesti kestävyysliikuntaa ja lihaskuntoharjoittelua harrastavat).

⁴⁾ Varusmiesten juokсутestitulokset, 12 minuutin Cooper-testi

(30.) Avustukset Liikkuva opiskelu, Liikkuva varhaiskasvatus ja Liikkuva aikuinen -ohjelmiin sekä liikuntapaikkarakentamiseen (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2020 IV lisätalousarvio	6 815 000
2020 II lisätalousarvio	19 600 000
2020 talousarvio	8 000 000
2019 tilinpäätös	3 800 000

50. Rahapelitoiminnan tuotot urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 108 944 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) liikuntalakiin (390/2015), opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin (1705/2009) ja vapaasta sivistystyöstä annettuun lakiin (632/1998) perustuvien valtionavustusten maksamiseen sekä muiden urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen tarkoitettujen avustusten maksamiseen valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti

2) kokeilu-, kehittämis-, selvitys- ja ohjelmatoiminnan menoihin

3) enintään 2 300 000 euroa urheilijoiden valmennus- ja harjoitteluapurahojen maksamiseen

4) yhteisöjen ja valtionhallinnon kansainvälisen liikunta-alan yhteistyön, liikuntatieteellisen toiminnan, liikunnan ja huippu-urheilun eettisen ja dopinginvastaisen toiminnan, testaustoiminnan ja dopingin vastaisen kasvatuksen tehostamisen menoihin sekä korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja tutkijoiden liikuntatieteellisten tutkimushankkeiden ja näiden kanssa yhteistyössä toteutettavien tietojärjestelmä- ja muiden hankkeiden rahoittamiseen

5) enintään 400 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisen avustuksen maksamiseen Suomen Urheilumuseosäätiölle

6) valtion liikuntaneuvoston menoihin

7) enintään 320 000 euroa ylimääräisistä urheilijaeläkkeistä annetun lain (1419/2014) mukaisiin eläkkeisiin

8) liikunnan aluehallinnon toiminnan menoihin

9) Olympiastadionin perusparannus- ja uudistamishankkeeseen

10) enintään 11 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen

11) enintään 30 000 euroa Pro Urheilu -tunnustusten maksamiseen.

Kohtien 3) ja 7) määrärahat budjetoidaan maksuperusteisina.

Kohdan 7) määrärahaa saa käyttää enintään 16 täyttä eläkettä vastaavan ylimääräisen urheilijaeläkkeen myöntämiseen. Ylimääräisistä urheilijaeläkkeistä annetun lain (1419/2014) mukainen eläkkeen suuruus on 1 375,84 euroa kuukaudessa.

Kohdassa 10) tarkoitettujen henkilöiden osalta työnantajalle maksetut sairausvakuutuksen mukaiset etuudet otetaan nettobudjetoitaessa tuloina huomioon.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

<i>Liikunnan yhdenvertaiseen saavutettavuuteen</i>	29 292 000
Liikuntapaikkarakentamisen avustamiseen	28 292 000
Liikunnan yhdenvertaisuuteen	1 000 000
<i>Liikuntaan ja urheiluun osallistuminen</i>	63 410 000
Liikunnan kansalaistoimintaan	44 830 000
Huippu-urheiluun	12 600 000
Liikunnan ja urheilun suurtahtumiin	1 600 000
Liikunnan ja urheilun eettiseen toimintaan	4 150 000
Kansainväliseen yhteistyöhön	230 000
<i>Koko väestön liikunnan edistäminen</i>	6 240 000
<i>Liikunnan osaaminen ja tietopohja</i>	10 002 000
Liikuntatieteeseen ja tutkimuksiin	3 730 000
Tutkimus- ja kehitysyhteisöille sekä koulutustoimintaan	4 320 000
Liikunnan aluehallinnon toimintaan	500 000
Valtion liikuntaneuvoston toimintaan	480 000
Opetus- ja kulttuuriministeriön käytettäväksi	972 000
Yhteensä	108 944 000

Määrärahan mitoituksessa käytetty valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten arvonnalisäveroton keskimääräinen yksikköhinta on 94,01 euroa ja arvonnalisäverollinen keskimääräinen yksikkö-

hinta on 100,42 euroa opiskelijavuorokautta kohden. Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuksiin myönnetään lisäksi 1 290 000 euroa momentilta 29.90.52.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arpajaisveron alentamisen vaikutus	11 778
Veikkaus Oy:n tuottoennusteen muutos vuodelle 2021	-52 056
Tasomuutos	-1 472
Yhteensä	-41 750

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	108 944 000
2020 talousarvio	150 694 000
2019 tilinpäätös	154 028 306

52. Valtionosuudet kunnille ja liikunnan koulutuskeskuksille sekä rahoitus liikuntatieteellisten hankkeiden arviointikustannuksiin ja eräisiin avustuksiin (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 40 676 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) liikuntalakiin (390/2015), opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin (1705/2009) ja vapaasta sivistystyöstä annettuun lakiin (632/1998) perustuvien valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen sekä muiden urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen tarkoitettujen avustusten maksamiseen valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti

2) enintään 80 000 euroa Suomen Akatemialle liikuntatieteellisten tutkimusten arvioinnin hallintokustannuksiin sekä enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Kunnan liikuntatoimen valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta on 12,00 euroa asukasta kohden.

Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuden perusteena olevien opiskelijavuorokausien enimmäismäärä on 279 900 ja alueellisten liikunnan koulutuskeskusten opiskelijapäivien enimmäismäärä on 53 000. Mainittujen määrien estämättä määrärahaa saa käyttää valtionosuuksien oikaisupäätöksistä aiheutuviin menoihin.

Alueellisten liikunnan koulutuskeskusten yksikköhinta on 16,60 euroa opiskelijapäivää kohden.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Liikunnan koulutuskeskusten opintoteliavustuksiin, harkinnanvaraisiin avustuksiin sekä laatu- ja kehittämishankkeisiin	300 000
Liikunnan koulutuskeskusten liikunta- ja vapaa-aikatilojen avustuksiin	1 912 000
Suomen Akatemialle liikuntatieteellisten tutkimusten arvioinnin hallintokustannuksiin	80 000
Valtionosuudet kuntien liikuntatoimintaan	19 586 000

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtionosuudet valtakunnallisille liikunnan koulutuskeskuksille	18 226 000
Valtionosuudet alueellisten liikunnan koulutuskeskusten toimintaan	572 000
Yhteensä	40 676 000

Määrärahan mitoituksessa käytetty valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten arvonnäkövero-
ton keskimääräinen yksikköhinta on 94,11 euroa ja arvonnäköverollinen keskimääräinen yksikkö-
hinta on 100,53 euroa opiskelijavuorokautta kohden.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertamenon poisto	-100
Kustannustason tarkistus	546
Rahapelitoiminnan tuottojen tuloutuksen laskun kompensoiminen	39 306
Valtionosuuden indeksitarkistus (2,4 %)	427
Tasomuutos	-1 500
Yhteensä	38 679

Momentin nimike on muutettu.

2021 talousarvio	40 676 000
2020 talousarvio	1 997 000
2019 tilinpäätös	1 474 000

56. Liikunnan ja huippu-urheilun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Liikuntapoliittisen selonteon (VNS 6/2018 vp) toimeenpanosta aiheutu-
vien menojen ja avustusten maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Ikäihmisten liikkumishanke -pilotointiin	800 000
Lajien tehostamistukeen, ml. vammaisurheilu	1 000 000
Seuratuen nostoon	1 900 000
Urheiluakatemioiden ja valmennuskeskuksille	2 500 000
Yhteensä	6 200 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertamenon poisto	-500
Liikuntapoliittisen selonteon toimeenpano (HO 2019)	1 400
Yhteensä	900

2021 talousarvio	6 200 000
2020 talousarvio	5 300 000

91. Nuorisotyö

Selvitysosa: Nuorisotyön ja -politiikan tavoitteena on nuorisolain mukaan edistää nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä kykyä ja edellytyksiä toimia yhteiskunnassa, tukea nuorten kasvua, itsenäistymistä, yhteisöllisyyttä sekä niihin liittyvää tietojen ja taitojen oppimista, tukea nuorten harrastamista ja toimintaa kansalaisyhteiskunnassa, edistää nuorten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä oikeuksien toteutumista sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja. Lähtökohtina ovat yhteisvastuu, kulttuurien moninaisuus ja kansainvälisyys, kestävä kehitys, terveet elämäntavat, ympäristön ja elämän kunnioittaminen sekä monialainen yhteistyö. Edellä mainitut tavoitteet koskevat kaikkia Suomessa olevia alle 29-vuotiaita.

Valtioneuvoston hyväksymän valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman 2020—2023 nuorisopoliittiset tavoitekokonaisuudet ovat:

- Nuorella on edellytykset sujuvaan arkeen - syrjäytyminen vähenee
- Nuorella on keinot ja taidot osallistumiseen ja vaikuttamiseen
- Nuori luottaa yhteiskuntaan - yhdenvertaisuus ja turvallisuus vahvistuvat.

Lisäksi ohjelma sisältää kansalliset tavoitteet nuorisotalouden eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle sekä nuorisotyön ja -toiminnan tukemisen linjaukset ja painopisteet nuorisotalouden osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiselle.

Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet

- Nuorten osallisuus lisääntyy ja vaikuttamismahdollisuudet monipuolistuvat
- Nuorten kokemukset yhdenvertaisuudesta, tasa-arvosta, yhteisöllisyydestä ja oikeuksiensa toteutumisesta vahvistuvat
- Nuorten harrastus- ja toimintamahdollisuudet ovat tasavertaisesti saavutettavissa
- Nuorten elämänhallintataidot vahvistuvat.

Nuorisotyön toiminnalliset tavoitteet ja keskeisimmät toimenpiteet

- Toimeenpannaan nuorisolain (1285/2016) mukaista valtakunnallista nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaa vuosille 2020—2023
- Tavoiteohjataan nuorisotalouden osaamiskeskuksia toimialan kehittämisessä yhdessä sovittujen tehtävien mukaisesti
- Valmistellaan nuorisolain päivitys erityisesti avustusprosessien sujuvuuden näkökulmasta; kehitetään valtionavustusten prosesseja sekä valtionavustusten vaikutusten arviointia
- Kehitetään nuorisotoimialan tutkimusta ja tiedontuotantoa nuorisotyön ja nuorisopoliittisen päätöksenteon tueksi. Parannetaan Nuorisotilastot.fi -palvelun tunnettuutta paikallisen, alueellisen ja valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan tulosten raportoinnin ja laadun arvioinnin parantamiseksi. Laajennetaan myös palvelun tietopohjaa.
- Varmistetaan valtakunnallisen digitaalisen järjestelmän käyttöönotto, jotta yhteys- ja yksilöintitietojen siirtäminen etsivälle nuorisotyölle helpottuu.

Nuorisotyön tunnuslukuja

	2018 toteutuma	2019 toteutuma	2021 arvio
10—29 -vuotiaat, jotka kuuluvat/ovat mukana järjestötoiminnassa tai vastaavassa (Vapaa-aikatutkimus), %	56	56	58
15—29 -vuotiaat, jotka kokevat kuuluvansa suomalaiseen yhteiskuntaan (Nuorisobarometri), %	75	75	75
15—29 -vuotiaat, jotka kokevat elämän olevan hyvin hallinnassaan (Nuorisobarometri), %	85	85	87
Perus/yläkouluikäiset, joilla ei ole yhtään läheistä ystävää (Kouluterveystutkimus/THL), %	9	9	8
15—29 -vuotiaat, jotka ovat jättäneet harrastuksen aloittamatta rahan puutteen vuoksi (Nuorisobarometri), %	39	39	35
15—29 -vuotiaat, jotka ovat kokeneet syrjintää viimeisen 12 kk aikana (Nuorisobarometri), %	10	10	7
15—29 -vuotiaat, jotka suhtautuvat omaan tulevaisuuteensa optimistisesti (Nuorisobarometri), %	79	79	83
Alle 25-vuotiaiden työttömien määrä (TEM)	33 400	32 800	32 000

50. Rahapelitoiminnan tuotot nuorisotyön edistämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 39 220 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) nuorisolakiin (1285/2016) perustuviin valtionavustuksiin valtakunnallisille nuorisotaloille ja osaamiskeskuksille sekä nuorisokeskusten toimintaan ja rakentamiseen
- 2) nuorisotutkimuksen avustamiseen ja apurahojen maksamiseen, nuorisotyöhön ja -politiikkaan liittyvien selvitysten laatimiseen ja nuorten tieto- ja neuvontatyön, digitaalisen nuorisotyön sekä nuorten kuulemis- ja osallistumisjärjestelmien ja niiden kehittämistoiminnan menoihin
- 3) yhteisöjen ja valtionhallinnon kansainvälisestä nuorisotalon yhteistyöstä aiheutuvien kulujen kattamiseen sekä EU:n ja kansainvälisten toimintaohjelmien tukemiseen
- 4) lasten ja nuorten paikallisen harrastustoiminnan, liikunnallisen ja kulttuurisen nuorisotyön ja -toiminnan sekä nuorten ympäristökasvatuksen tukemiseen
- 5) nuorten työpajatoiminnan valtakunnalliseen tukeen, etsivään nuorisotyöhön, ehkäisevään päihde- ja huumetyöhön, sosiaaliseen nuorisotyöhön sekä muuhun nuorten sosiaaliseen vahvistamiseen
- 6) valtion nuorisoneuvoston ja sen jaostojen ja arviointi- ja avustustoimikunnan, saamelaisten nuorisoneuvoston menoihin ja saamenkielisen nuorisokulttuurin vahvistamiseen
- 7) valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman toimeenpanoon, arviointiin ja kehittämiseen
- 8) alueellisen nuorisotoimen menoihin ja nuorisotyön alueelliseen kehittämiseen, nuorisotilastot.fi -palvelun ylläpitoon ja kehittämiseen sekä aluehallinnon ja valtion virastojen määräaikaisten nuorisotoimialan hankkeiden toteuttamiseen

9) enintään 7 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Kohdassa 9) tarkoitettujen henkilöiden osalta työnantajalle maksetut sairausvakuutuksen mukaiset etuudet otetaan nettobudjetoitaessa tuloina huomioon.

Selvitysosa: Momentilta tehdään aluehallintovirastolle pysyvä seitsemän htv:n siirto, josta neljää htv:ta vastaava määrärahaosuus 240 000 euroa katetaan momentilta 29.91.51 tehtävällä pysyvällä siirrolla momentille 28.40.01 ja kolmea htv:ta koskeva osuus sisällytetään momentin 28.40.01 kehykseen.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

<i>Nuorten aktiivinen kansalaisuus</i>	
Valtakunnalliset nuorisoalan järjestöt	18 600 000
Lakisääteiset kansalliset toimikunnat	950 000
<i>Nuorten sosiaalinen vahvistaminen</i>	
Etsivä nuorisotyö ja muu nuorten sosiaalinen vahvistaminen	1 838 000
<i>Nuorten kasvu- ja elinolot, paikallinen ja alueellinen nuorisotyö</i>	
Kasvu- ja elinolot paikallisesti ja alueellisesti	3 150 000
<i>Nuorisotyön ja -politiikan kehittäminen</i>	
Kokeilu, kehittäminen, tutkimus ja kansainvälinen yhteistyö	9 682 000
Nuorisokeskukset	5 000 000
Yhteensä	39 220 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arpajaisveron alentamisen vaikutus	4 240
Veikkaus Oy:n tuottoennusteen muutos vuodelle 2021	-18 740
Tasomuutos	-530
Yhteensä	-15 030

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	39 220 000
2020 talousarvio	54 250 000
2019 tilinpäätös	54 968 032

51. Nuorten työpajatoiminta ja etsivä nuorisotyö (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 27 612 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) nuorten työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön tukemiseen
- 2) etsivän nuorisotyön sekä EU:n nuorisotakuun toteuttamisesta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen.

*Selvitysosa:***Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)**

Työpajatoiminnan tukemiseen	16 300 000
Etsivän nuorisotyön tukemiseen sekä EU:n Nuorisotakuun toteuttamisesta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen	11 312 000
Yhteensä	27 612 000

Etsivän nuorisotyön tukemiseen osoitetaan lisäksi 7 127 000 euroa momentilta 29.91.50.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertamenojen poisto	-1 450
Rahapelitoiminnan tuotoilla palkattujen henkilöiden menojen kattaminen (siirto momentille 28.40.01)	-240
Rahapelitoiminnan tuottojen tuloutuksen laskun kompensoiminen	6 329
Tasomuutos	-540
Yhteensä	4 099
2021 talousarvio	27 612 000
2020 IV lisätalousarvio	12 000 000
2020 II lisätalousarvio	1 500 000
2020 talousarvio	23 513 000
2019 tilinpäätös	21 323 000

52. Valtionosuudet kuntien nuorisotoimeen ja eräät avustukset (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 9 471 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) opetus- ja kulttuuritoiminnan rahoituksesta annetun lain (1705/2009) ja nuorisolain (1285/2016) perusteella kuntien nuorisotoimen valtionosuuksiin
- 2) inarinsaamen, koltansaamen ja pohjoissaamen kulttuuri- ja kielipesätoiminnan tukemiseen
- 3) nuorten yrittäjyys-, talous- ja työelämätaitojen edistämiseen.

Kuntien nuorisotyön valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä yksikköhinta on 15,00 euroa alle 29-vuotiasta asukasta kohden.

*Selvitysosa:***Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)**

Valtionosuus kuntien nuorisotoimeen	7 821 000
Saamelaisten kulttuuri- ja kielipesätoiminta	950 000
Nuorten yrittäjyys-, talous- ja työelämätaitojen edistäminen	700 000
Yhteensä	9 471 000

Saamelaisalueen ulkopuolella tapahtuvan kulttuuri- ja kielipesätoiminnan tukemiseen osoitetaan lisäksi 250 000 euroa momentilta 29.91.50.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertamenon poisto	-250
Rahapelitoiminnan tuottojen tuloutuksen laskun kompensoiminen	7 821
Yhteensä	7 571

Momentin nimike on muutettu.

2021 talousarvio	9 471 000
2020 II lisätalousarvio	2 500 000
2020 talousarvio	1 900 000
2019 tilinpäätös	1 750 000

Pääluokka 30

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala rakentaa uusiutuvaa Suomea — uusiutumiskykyistä ja kestävää ruokajärjestelmää ja luonnonvarataloutta sekä innovatiivista paikkatietojärjestelmää.

Toimintaympäristön kuvaus

Suomen tulevaisuuteen vaikuttavat useat maailmanlaajuiset muutostekijät, joiden voimakkuuteen ja nopeuteen emme juuri voi vaikuttaa. Niiden seurauksiin on sopeuduttava ja niissä on nähtävissä uhkien lisäksi myös paljon uusia mahdollisuuksia. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla on tunnistettu kuusi toimintaympäristön muutostekijää, jotka tapahtuvat hallinnonalasta riippumatta ja joiden arvioidaan eniten muuttavan suomalaisen ruoka- ja luonnonvarasektorin toimintaympäristöä seuraavan vuosikymmenen aikana. Muutostekijät ovat 1) ilmastonmuutos, 2) nopea teknologinen kehitys, 3) kilpailu ehtyvistä luonnonvaroista, 4) globaalin talouden murros, 5) arvojen ja asenteiden muutos sekä 6) väestörakenne ja kaupungistumiskehitys.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan perustehtävät ruokaturvan, ruokaturvallisuuden ja kilpailukykyisen kotimaisen ruokajärjestelmän, huoltovarmuuden ja puhtaan veden takaamisessa, eläin- ja kasvitautien hallinnassa, luonnonvaratalouden kestävyiden ja niihin perustuvien elinkeinojen kilpailukykyyn varmistamisessa ja maaseudun elinvoimaisuuden kehittämisessä nousevat yhä tärkeämmiksi. Näiden tehtävien merkitys on edelleen korostunut koronaviruksen yhteydessä.

Laadukas paikkatieto ja sen analysointi ovat keskeisiä tulevaisuuden teknologiaratkaisuja kehitettäessä. Digitalisaatio ja tiedon merkityksen voimakas kasvaminen korostavat luotettavien perusrekisterien, paikkatietojen ja luonnonvaratiedon yhteiskäytön edistämisen merkitystä osana ministeriön tehtäväaluetta.

Suomi on vastuullinen globaali toimija ja sitoutunut kestävä kehityksen Agenda 2030:n toimeenpanoon. Kansainvälisen kilpailun lisääntyessä myös hallinnon merkitys vapaan kilpailun esteiden poistamisessa sekä biotalouden, uusien innovaatioiden, liiketoimintamallien ja arvonaluonnin tapojen mahdollistamisessa kasvaa. Mahdollistava hallinto toimii tiiviissä vuorovaikutuksessa yksityisen sektorin kanssa ja ymmärtää kiihtyvää kehitystä sekä sen tuomia haasteita ja mahdollisuuksia. Rajalliset resurssit kyetään suuntaamaan vaikuttavammin taloudellista optimia tavoitellen sekä luomaan kansainvälisesti kilpailukykyinen toimintaympäristö uusiutuvalla ja kansainvälistyvällä biotaloudella, yhteensovittaen kestävä kehitys ja riskienhallintaa. Maa- ja

metsätalousministeriön ja sen hallinnonalan nykyiset tehtävät luovat luontevan alustan bio- ja kiertotalouden seuraavan vaiheen toteutukseen.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan elinkeinot ovat merkittäviä uusiutuvien luonnonvarojen hyödyntäjiä. Ravinnon, energian, erilaisten tuotteiden ja palveluiden tuottamiseen uusiutuvia luonnonvaroja kestävästi käyttävä biotalous luo merkittäviä liiketoimintamahdollisuuksia. Biotalouskeinoin pyritään vähentämään riippuvuutta fossiilisista luonnonvaroista, ehkäisemään ekosysteemien köyhtymistä sekä edistämään luonnon monimuotoisuutta. Ministeriön toimialan menestyminen perustuu korkeatasoiseen ja laaja-alaiseen osaamiseen sekä innovaatioiden nopeaan hyödyntämiseen uusiutuvien luonnonvarojen kestävässä käytössä. Hallinnonalan tutkimus tuottaa ennakoivasti tietoa, osaamista ja innovaatioita päätöksenteon tueksi, elinkeinon kilpailukykyä kehittämiseksi ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa seuraavat hallinnonalan yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet. Lukuperusteluissa on kuvattu yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevia politiikkasektorin tavoitteita sekä niiden kehitystä kuvaavia tunnuslukuja.

- Vastuullisen ja uudistuvan ruokajärjestelmän kilpailukyky paranee
- Uudistuva ja kestävä luonnonvaratalous lisää hyvinvointia ja korvaa uusiutumattomien raaka-aineiden ja energian käyttöä
- Monipuolinen yritystoiminta ja menestyvä maaseutu, monipaikkaisuus ja verkostot vahvistavat yhteiskuntaa
- Luotettavat ja laaja-käyttöiset paikka-, kiinteistö- ja huoneistotiedot mahdollistavat uutta liiketoimintaa ja turvaavat omistusta.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet ja voimavarojen hallinta

— Toiminta on tuloksellista ja voimavarat suunnataan tehokkaasti yhteiskunnallisen vaikuttavuuden saavuttamiseksi. Huolehditaan siitä, että tehtävät ovat tasapainossa voimavarojen kanssa.

Sukupuolten välinen tasa-arvo

Maa- ja metsätalousministeriö jatkaa yhdenvertaisuuden edistämistä sekä hallituksen sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista ja sisällyttämistä lainvalmisteluun, toiminnan ja talouden ohjaukseen sekä muihin tasa-arvon kannalta merkittäviin toimintoihin. Maa- ja metsätalousministeriön pääluokan menoista noin 90 % on siirtomenoja, joilla tuetaan eri politiikkasektoreiden vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista. Pääsääntöisesti tukien myöntämisperusteena ei ole niiden vaikutus sukupuolten väliseen tasa-arvoon.

Kestävä kehitys

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala toteuttaa YK:n kestävä kehityksen tavoitteita osana strategiaansa. Hallinnonala edistää erityisesti hiilineutraaliustavoitetta luomalla kestäviä biotalous- ja cleantech-ratkaisuja.

Rahoitusta osoitetaan esimerkiksi ympäristön tilaa ja uusiutuvan energian käyttöä edistäviin investointeihin. Ympäristökorvauksiin, luonnonmukaiseen tuotantoon, neuvontaan ja ei-tuotannollisiin investointeihin kohdennetaan 298 milj. euroa ja viherryttämistukeen 151,8 milj. euroa. Luonnonvara- ja biotalouden edistämiseen kohdennetaan 44 milj. euroa. Määrärahaa toteute-

taan kansallista biotalousstrategiaa sekä maankäyttösektorin ilmastopolitiikkaa maa- ja metsätaloudessa. Metsäluonnon hoidon edistämiseen kohdennetaan 8,0 milj. euroa. Veteen perustuvien liiketoimintojen kehittämistä sekä vaeltavien ja uhanalaisten kalakantojen elvyttämistä tuetaan yhteensä 9 milj. eurolla. Puuntuotannon kestävyys turvaamiseen kohdennetaan 53 milj. euroa.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
30.10.40 <i>Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset</i> (siirtomääräraha 3 v) — myöntämisvaltuus	30,0	68,0 ¹⁾
30.10.41 <i>Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki</i> (arviomääräraha) — korkotukivaltuus	250,0	250,0
30.10.64 <i>EU:n ja valtion rahoitusosuus alueelliseen ja paikalliseen maa-seudun kehittämiseen</i> (arviomääräraha) — myöntämisvaltuus	106,9	108,5 ¹⁾
30.40 Luonnonvaratalous — muu valtuus	2,0	-
30.40.44 <i>Tuki puuntuotannon kestävyys turvaamiseen</i> (arviomääräraha) — myöntämisvaltuus	44,0	56,0
30.40.47 <i>Tuki joutoalueiden metsitykseen</i> (siirtomääräraha 3 v) — myöntämisvaltuus	-	5,4

¹⁾ Mikäli ohjelmakauteen 2014—2020 kohdistuvaa myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2021.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
01. Hallinto ja tutkimus	128 692	133 429	137 707	4 278	3
01. Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 984	23 376	23 455	79	0
05. Luonnonvarakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	74 126	76 519	78 978	2 459	3
22. Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 343	1 343	1 943	600	45
23. Hallinnolliset järjestelyt (siirtomääräraha 2 v)	—	—	1 240	1 240	0
29. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvonnäköveromenot (arviomääräraha)	25 930	27 652	27 652	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arvio-määräraha)	4 309	4 539	4 439	-100	-2
10. Maaseudun kehittäminen	406 175	458 509	389 683	-68 826	-15
40. Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset (siirtomääräraha 3 v)	84 976	88 326	55 050	-33 276	-38
41. Maaseutuelinkeino-toiminnan korkotuki (arvio-määräraha)	12 169	15 000	15 000	—	0
42. Luopumistuet ja -eläkkeet (siirtomääräraha 2 v)	40 500	45 300	31 300	-14 000	-31
43. Eläinten hyvinvointi-korvaukset (siirtomääräraha 3 v)	47 767	62 767	67 767	5 000	8
(44.) Maatalouden toiminta-edellytysten turvaaminen (siirtomääräraha 3 v)	22 500	—	—	—	0
50. Valtionapu maaseudun elinkeinojen kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)	5 266	5 326	5 326	—	0
51. Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 843	1 843	1 843	—	0
54. Rahapelitoiminnan tuotolla rahoitettava hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	40 092	40 092	39 892	-200	0
55. Valtionapu 4H-toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	3 905	4 055	3 805	-250	-6
63. Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	3 100	6 100	4 000	-2 100	-34
64. EU:n ja valtion rahoitusosuus alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)	144 057	189 700	165 700	-24 000	-13
20. Maa- ja elintarviketalous	1 839 526	1 821 298	1 806 926	-14 372	-1
01. Ruokaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	73 362	76 440	75 984	-456	-1
20. Eläinlääkintähuolto ja kasvintuhoojien torjunta (arviomääräraha)	6 488	5 948	5 948	—	0
40. Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomääräraha 2 v)	322 700	323 000	323 100	100	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
41. EU-tulotuki ja EU-markkinatuki (arviomääräraha)	513 394	526 200	526 200	—	0
43. Ympäristökorvaukset, luonnonmukainen tuotanto, neuvonta ja ei-tuotannolliset investoinnit (siirtomääräraha 3 v)	355 710	153 200	297 710	144 510	94
44. Luonnonhaittakorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	548 288	624 788	551 888	-72 900	-12
46. EU-rahoitteinen ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	10 752	10 910	10 910	—	0
47. Ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 945	4 045	3 669	-376	-9
48. Peltorakenteen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	—	500	1 000	500	100
49. Ravinnekierätyksen edistäminen biokaasu-tuotannolla (siirtomääräraha 3 v)	—	—	4 000	4 000	0
60. Siirto interventiorahastoon (kiinteä määräraha)	170	200	400	200	100
(61.) Siirto Maatilatalouden kehittämisrahastoon (siirtomääräraha 3 v)	—	90 300	—	-90 300	-100
62. Eräät valtionavut (siirtomääräraha 2 v)	5 717	5 767	6 117	350	6
40. Luonnonvaratalous	185 904	226 972	239 328	12 356	5
20. Kalakannan hoitovelvoitteet (siirtomääräraha 3 v)	3 100	3 200	3 300	100	3
21. Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 3 v)	14 171	17 608	14 259	-3 349	-19
22. Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	6 450	29 045	43 452	14 407	50
31. Vesi- ja kalatalous-hankkeiden tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	6 986	11 766	8 636	-3 130	-27
40. Eräät luonnonvaratalouden korvaukset (arviomääräraha)	1 401	1 745	1 745	—	0
41. Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)	5 375	5 600	5 600	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
42. Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)	8 850	8 850	11 250	2 400	27
44. Tuki puuntuotannon kestävyiden turvaamiseen (arviomääräraha)	49 632	56 230	53 230	-3 000	-5
45. Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	5 027	7 027	8 027	1 000	14
46. Valtionapu Suomen metsäkeskukselle (siirtomääräraha 2 v)	39 160	39 160	42 171	3 011	8
47. Tuki joutoalueiden metsitykseen (siirtomääräraha 3 v)	—	—	1 360	1 360	0
50. Riistatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	11 751	14 810	13 878	-932	-6
51. Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	12 194	9 311	9 400	89	1
53. Eräät luonnonvaratalouden valtionavut (siirtomääräraha 2 v)	1 332	1 132	1 132	—	0
62. Elinkeinokalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	20 476	21 488	21 888	400	2
64. Metsähallitus	7 507	8 692	8 115	-577	-7
50. Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	7 507	8 692	8 115	-577	-7
70. Maanmittaus ja tietovarannot	46 436	44 669	46 563	1 894	4
01. Maanmittauslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	43 280	42 169	43 563	1 394	3
40. Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	3 156	2 500	3 000	500	20
Yhteensä	2 614 241	2 693 569	2 628 322	-65 247	-2
Henkilöstön kokonaismäärä	4 341	4 406	4 422		

01. Hallinto ja tutkimus

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan tehtäviä hoitavat pääluokassa 30 budjetoiduin varoin maa- ja metsätalousministeriö, Luonnonvarakeskus, Maanmittauslaitos ja Ruokavirasto. Lisäksi hallinnonalan tehtävien hoitamiseksi on kaksi talousarvion ulkopuolista rahastoa (Maatilatalouden kehittämisrahasto ja Maatalouden interventiorahasto) sekä valtion liikelaitoksena toimiva Metsähallitus. Lisäksi valtionapua saavat organisaatiot Suomen metsäkeskus ja Suomen riistakeskus vastaavat eräistä julkisoikeudellisista tehtävistä.

Tässä luvussa on budjetoitu maa- ja metsätalousministeriön ja hallinnonalan merkittävimmän tutkimuslaitoksen Luonnonvarakeskuksen menot. Hallinnonalan tutkimus- ja asiantuntijatehtäviä on myös Ruokavirastossa (luku 30.20) ja Maanmittauslaitoksessa (luku 30.70).

Maa- ja metsätalousministeriö varmistaa ohjauksellaan, että hallinnonalan virastojen ja laitosten sekä julkisoikeudellisia tehtäviä hoitavien valtionapuorganisaatioiden toiminta tukee pääluokkaperusteluissa esitettyjä toimialan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden, toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan tavoitteita.

Toiminnallisen tuloksellisuuden osalta pääluokkaperustelun tavoite tarkoittaa, että

- toimintamme on asiakaslähtöistä, horisontaalista, avointa ja ennakoivaa
- tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintamme sekä neuvonta on verkostoitunutta, vaikuttavaa ja tukee ennakoivasti päätöksentekoa ja elinkeinojen kilpailukykyä
- digitaaliset ratkaisumme ovat käyttäjälähtöisiä ja tietovarantomme ovat yhteensopivia, luotettavia ja niitä hyödynnetään tehokkaasti
- ennakoimme riskejä ja varaudumme kriiseihin.

Voimavarojen hallinnan osalta pääluokkaperustelun tavoite tarkoittaa, että

- henkilöstömme on osaavaa, arvostettua ja voi hyvin
- resurssimme ovat riittävät ja oikein kohdennetut.

Maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvia toimeenpanotehtäviä hoidetaan valtion aluehallinnossa (elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa ja aluehallintovirastoissa), joiden määrärahoja ei ole budjetoitu tässä pääluokassa. Maaseutuhallinnon tehtäviä hoidetaan valtion aluehallinnon lisäksi myös kunnissa.

Maatalous- ja maaseutupolitiikan, kalastuspolitiikan, kasvinterveyden sekä maa- ja metsätalousministeriön toimialan vesitalouden toimeenpanotehtäviä valtion aluehallinnossa hoitavat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset. Niiden toimintamenot on budjetoitu työ- ja elinkeinoministeriön pääluokassa (mom. 32.01.02).

Maa- ja metsätalousministeriön toimialan kustannukset tehtävittäin ELY-keskusten toimintamenomomentilla (32.01.02) (sisältää tukitoiminnot)

Tehtävä	Toteutuma 2018 milj. euroa	Toteutuma 2019 milj. euroa	Tarve 2020 ja 2021 milj. euroa
Maaseudun kehittäminen	10,8	11,2	11,2
Maa- ja elintarviketalous	23,7	23,3	23,3
Luonnonvaratalous	15,0	15,6	15,6
Yhteensä	49,5	50,1	50,1

Elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskukset hoitavat EU:n maatalous-, maaseutu-, kasvinterveys- ja kalastuspolitiikan toimeenpanotehtäviä sekä vesitalouden toimeenpanotehtäviä. Näihin arvioidaan vuonna 2021 käytettävän n. 695 henkilötyövuotta. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot on budjetoitu työ- ja elinkeinoministeriön pääluokassa (mom. 32.01.02). Maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvia eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä elintarviketurvallisuuden valvonnan tehtäviä aluehallinnossa hoitavat aluehallintovirastot. Vuonna 2021 näissä tehtävissä arvioidaan toimivan n. 69 henkilötyövuotta vastaava henkilöstö. Aluehallintovirastojen toimintamenot on budjetoitu valtiovarainministeriön pääluokassa (mom. 28.40.01). Maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvia tehtäviä hoitavat myös Turvallisuus- ja kemikaalivirasto, joka vastaa kasvinsuojelulainsäädännön toimeenpanosta (työ- ja elinkeinoministeriön pääluokassa mom. 32.01.08) ja Suomen ympäristökeskus, joka vastaa vesitalouden tehtävistä (ympäristöministeriön pääluokassa budjetoituja ympäristöhallinnon voimavaroja mom. 35.01.04) sekä Tulli, joka suorittaa EU:n yhteisen maatalouspolitiikan edellyttämiä tarkastustehtäviä sekä elintarvikeketjun valvontaviranomaisen tehtäviä (valtiovarainministeriön pääluokassa mom. 28.10.02).

01. Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 23 455 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös hankelupalautakunnan menojen ja kansainväliseen toimintaan liittyvien valtionapujen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa:

Toiminnallinen tuloksellisuus ja voimavarojen hallinta

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa toiminnalleen luvun 30.01 selvitysosassa todetut toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan alustavat tavoitteet vuodelle 2021. Tavoitteet tukevat pääluokan perusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita.

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2019 toteutuma	2020 ennakoitu	2021 arvio
Maa- ja metsätalousministeriön henkilötyövuosimäärä	262,4	263	263
— Toimintamenomomentti 30.01.01	254	254	254
— Muut momentit	8,4	9	9

	2019 toteutuma	2020 ennakoitu	2021 arvio
Sairauspoissaolot, pv/htv	6,3	6	6
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,65	3,7	3,7
Tuotokset ja laadunhallinta			
Hallituksen esitykset (kpl)	7	23	10
—Suunnitellun istuntokauden aikana eduskunnalle (%)	58	100	100

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	27 268	24 726	24 805
Bruttotulot	2 070	1 350	1 350
Nettomenot	25 198	23 376	23 455
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	9 826		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	7 612		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Luonnonvarasektorin tietohallintojärjestelmien ylläpito (siirto momentille 30.40.22)	-250
Vahva-hankkeen käyttöönoton aiheuttama tuottavuuden kasvu	-52
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-272
Palkkausten tarkistukset	653
Yhteensä	79

2021 talousarvio	23 455 000
2020 II lisätalousarvio	300 000
2020 talousarvio	23 376 000
2019 tilinpäätös	22 984 000

05. Luonnonvarakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 78 978 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) yhteisrahoitteisessa toiminnassa ja yhteistoiminnassa hankkeiden rahoittajien rahoitusosuuksiin sisältyvien siirtomenojen maksamiseen
- 2) sijoitusmenoiksi luettaviin talonrakennus-, maa- ja vesirakennustöihin sekä kalanviljelylaitosten ja tutkimusasemien perusparannuksiin
- 3) kasvinsuojeluaineiden tarkastus- ja testaustoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) Luomuinstituutin toiminnan rahoittamiseen

5) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitussuutta koskevien menojen maksamiseen

6) virastojen ja laitosten osallistumisesta kehitysyhteistyöhön annetussa laissa (382/1989) tarkoitettujen hankkeiden toteuttamiseksi määrärahan siirtoon ulkomaille vähäisten rahoitusennakoiden maksamiseen kehitysyhteistyön kohdemaille edellyttäen, että vastaava meno veloitetaan momentin 24.30.66 määrarahasta.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Luonnonvarakeskuksen *tehtävänä* on toimialallaan:

- 1) harjoittaa tieteellistä tutkimus- ja kehittämistoimintaa
- 2) tuottaa tietoa ja asiantuntijapalveluita yhteiskunnallisen päätöksenteon sekä viranomaistoiminnan tueksi
- 3) harjoittaa tiedon ja teknologian siirtoa
- 4) tuottaa toimialaansa kuuluvia tilastoja, jollei tehtävä kuulu muulle viranomaiselle
- 5) ylläpitää toiminnassaan tarvittavia rekistereitä
- 6) hoitaa geenivarojen monimuotoisuuden säilyttämiseen liittyviä tehtäviä
- 7) edistää kansainvälistä yhteistyötä
- 8) hoitaa muut sille laissa tai sen nojalla säädetyt tehtävät
- 9) hoitaa maa- ja metsätalousministeriön sille erikseen määräämät tehtävät.

Luonnonvarakeskus tukee toiminnallaan pääluokkaperusteluissa esitettyjen maa- ja metsätalousministeriön *toimialan yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden* saavuttamista.

Toiminnallinen tuloksellisuus ja voimavarojen hallinta

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa Luonnonvarakeskukselle vuodelle 2021 luvun 30.01 selvityksessä todetut toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan tavoitteet.

Luonnonvarakeskuksen päätoimintojen kustannukset, tuotot ja henkilötyövuodet

	2019 tilinpäätös			2020 arvio			2021 arvio		
	Kust. ¹⁾ Tuotot ²⁾		Htv	Kust. ¹⁾ Tuotot ²⁾		Htv	Kust. ¹⁾ Tuotot ²⁾		Htv
	1 000 €	1 000 €		1 000 €	1 000 €		1 000 €	1 000 €	
Tutkimus- ja asiakkuusprosessi	93 203	40 120	960	95 000	41 000	971	97 300	42 000	984
Viranomaisprosessi	24 265	7 278	250	24 500	7 300	250	24 900	7 300	250

Luonnonvarakeskuksen päätoimintojen kustannukset, tuotot ja henkilötyövuodet

	2019 tilinpäätös			2020 arvio			2021 arvio		
	Kust. ¹⁾ 1 000 €	Tuotot ²⁾ 1 000 €	Htv	Kust. ¹⁾ 1 000 €	Tuotot ²⁾ 1 000 €	Htv	Kust. ¹⁾ 1 000 €	Tuotot ²⁾ 1 000 €	Htv
Tilastoprosessi	5 506	1 695	54	6 000	1 300	56	6 100	1 300	56
Yhteensä	122 974	49 093	1 264	125 500	49 600	1 277	128 300	50 600	1 290

¹⁾ Kustannuslaskennassa tukitoimintoihin kohdistuneet tuotot on huomioitu kustannuksia pienentävänä tekijänä n. 2,0—2,5 milj. euroa/v.

²⁾ Vain suoraan ydintoimintaan kohdistuneet tuotot.

Luonnonvarakeskuksen tunnusluvut

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Vaikuttavuus			
Referoidut tieteelliset julkaisut, kpl	608	620	640
Luottamus- ja maineindeksi			
— Media (1—5)	3,47	-	3,50
— Yritykset (1—5)	3,30	-	3,45
— Päättäjät (1—5)	3,31	-	3,45
— Tutkimuskumppanit (1—5)	3,26	-	3,45
Toiminnallinen tehokkuus			
Ydintoimintojen kokonaiskustannukset, 1 000 €/kokonaishtv	97	98	99
Referoidut tieteelliset julkaisut/tutkijahtv	1,0	1,0	1,0
Muut tieteelliset julkaisut/tutkijahtv	0,1	0,1	0,1
Muut julkaisut/tutkijahtv	1,1	1,2	1,2
Tilastot/tilastohtv	1,4	1,4	1,4
Tilastojulkistukset/tilastohtv	4,1	4,6	4,8
Tuotokset ja laadunhallinta			
Muut tieteelliset julkaisut, kpl	68	80	90
Muut julkaisut (sis. ammattileisölle ja suurelle yleisölle suunnatut julkaisut), kpl	681	800	800
Tilastojulkistusten määrä, kpl	166	190	195
Annetut lausunnot, kpl	204	200	200
Tilastoviranomaistoiminnan sähköisten palveluiden häiriöttömyys, %	99	100	100
Henkiset voimavarat			
Tohtoreiden osuus (%) tutkijoista	52	55	60
Työtyytyväisyysindeksi	3,63	3,70	3,70

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	123 157	125 019	131 478
Bruttotulot	49 672	48 500	52 500
Nettomenot	73 485	76 519	78 978
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	13 232		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	13 873		

Bruttotulot ovat yhteensä 52 500 000 euroa, tästä on yhteisrahoitteisen toiminnan tuloja 34 200 000 euroa, maksullisen toiminnan tuloja 8 500 000 euroa, EU-maataloustukia 1 000 000 euroa sekä muita tuloja 8 800 000 euroa.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
<i>Julkisoikeudelliset suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	155	130	150
— muut tuotot	-1	-	-
Tuotot yhteensä	154	130	150
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	84	80	90
— osuus yhteiskustannuksista	59	50	60
Kustannukset yhteensä	143	130	150
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	11	-	-
Kustannusvastaavuus, %	108	100	100
<i>Muut suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	7 662	7 870	8 350
— muut tuotot	-1	-	-
Tuotot yhteensä	7 661	7 870	8 350
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	3 989	3 900	4 100
— osuus yhteiskustannuksista	2 614	2 670	2 700
Kustannukset yhteensä	6 603	6 570	6 800
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 058	1 300	1 550
Kustannusvastaavuus, %	116	120	123

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	20 983	20 000	19 300
— EU:lta saatava rahoitus	5 474	5 700	5 900
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	9 332	9 600	9 500
Tuotot yhteensä	35 789	35 300	34 700
Hankkeiden kokonaiskustannukset	58 935	59 000	58 300
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-23 146	-23 700	-23 600
Omarahoitusosuus, %	39	40	40

Määrärahasta käytetään vähintään 168 000 euroa hevostalouden tutkimukseen, mikä on otettu huomioon määrärahassa totopelien tuotto-osuutena momentille 12.30.20 kertyvistä varoista.

Määrärahasta noin 600 000 euroa käytetään kalakantojen hoitamiseksi arvokalojen sopimuskasvatukseen ja istutuksiin.

Tuloina otetaan huomioon muut kuin momentille 12.30.99 kertyvät Luonnonvarakeskuksen toiminnan tulot.

Pääomaluonteiset tulot on merkitty momentille 12.30.99.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eduskunnan lisäys: luomututkimus kertaluonteisen lisäyksen poisto	-150
Eduskunnan lisäys: nurmien fosforilannoitustutkimus (Ruukki) kertaluonteisen lisäyksen poisto	-100
Eduskunnan lisäys: turvemaiden hiilidioksiditutkimus kertaluonteisen lisäyksen poisto	-200
Luonnonvarakeskuksen tietojärjestelmähankkeet (siirto momentille 30.01.23)	-686
Maankäyttösektorin ilmastopolitiikka/tutkimus (HO 2019)	100
Maatalouslaskenta 2020, ruokahävikkiseuranta ja päästökattodirektiivin kansallinen toimeenpano	-124
Metsälaskelmaohjelmiston nykyaikaistaminen ja uudistaminen (MENU) -hanke (v. 2020 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-500
Metsälaskelmaohjelmiston nykyaikaistaminen ja uudistaminen (MENU) -hanke (v. 2021 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	900
Suurpetotutkimus (HO 2019)	100
Toiminnan kehittäminen Savonlinnassa	100
Tutkimukseen panostaminen (HO 2019)	1 000
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-261
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	426
Palkkausten tarkistukset	1 854
Yhteensä	2 459

2021 talousarvio	78 978 000
2020 talousarvio	76 519 000
2019 tilinpäätös	74 126 000

22. Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 943 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää virastoilta, laitoksilta tai muilta organisaatioilta hankittavista, maa- ja metsätalousministeriön toimialan strategista ohjaamista ja kehittämistä tukevista tutkimuksista, selvityksistä sekä arvioinneista aiheutuviin kuluihin ja muihin kulutusmenoihin sekä tutkimuksiin ja selvityksiin liittyvien valtionapujen myöntämiseen.

Määrärahaa saa käyttää enintään 25 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstömäärän palkkaamiseen.

Nettobudjetoinnissa on otettu huomioon tuloina valtion virastojen ja laitosten osuudet yhteistutkimushankkeisiin sekä EU:lta saatava tutkimusrahoitus.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahalla hankitaan tutkimustietoa pääluokkaperusteluissa todettuja vaikuttavuustavoitteita ja toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteita tukevan päätöksenteon tueksi.

Määrärahalla rahoitetaan EU:n tutkimus- ja kehittämisohjelmiin (Horisontti Eurooppa kumppanuudet, Life) liittyvien suomalaisten hankkeiden kansallisia rahoitusosuuksia. Muiden valtion virastojen ja laitosten rahoitusosuudet tästä määrärahasta rahoitettaviin maa- ja metsätalousministeriön kokonaisvastuulla oleviin yhteistutkimushankkeisiin tuloutetaan tälle momentille. Myös EU:n rahoitusosuudet tutkimushankkeisiin tuloutetaan tälle momentille, jolloin momentin tulo-kertymäksi arvioidaan n. 200 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tutkimuksen lisäpanostukset	600
Yhteensä	600
2021 talousarvio	1 943 000
2020 talousarvio	1 343 000
2019 tilinpäätös	1 343 000

23. Hallinnolliset järjestelyt (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 240 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hallinnonalalla tuottavuuden edistämistä toteuttavien investointien, tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palveluiden hankkimiseen.

Määrärahaa saa käyttää enintään 5 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Momentille on koottu hallinnonalan tuottavuustoimenpiteistä aiheutuneita säästöjä vastaavat määrärahat. Määrärahaa on tarkoitus käyttää hankkeisiin, joilla tuetaan hallin-

nonalan tuottavuuden paranemista. Virastot saavat rahoittaa määrärahalla hankkeita, joista maa- ja metsätalousministeriö on erikseen sopinut viraston kanssa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Luonnonvarakeskuksen tietojärjestelmähankkeet, siirron palautus (siirto momentilta 30.01.05)	686
Metsähallituksen tietojärjestelmähankkeet, siirron palautus (siirto momentilta 30.64.50)	535
Ruokaviraston tietojärjestelmähankkeet, siirron palautus (siirto momentilta 30.20.01)	1 502
Vesitalouden tehtävien järjestelyt, siirron palautus (siirto momentilta 30.40.21)	517
Siirtyvien erien taso (HO 2019)	-2 000
Yhteensä	1 240

2021 talousarvio 1 240 000

29. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 27 652 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	27 652 000
2020 talousarvio	27 652 000
2019 tilinpäätös	25 930 401

66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 439 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maa- ja metsätalousministeriön toimialaan liittyvien jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen muissa maissa ja Suomessa toimiville kansainvälisille organisaatioille sekä muihin kansainvälisistä sitoumuksista aiheutuviin maksuihin. Määrärahasta saa käyttää enintään 1 600 000 euroa Euroopan metsäinstituutin perusrahoitukseen ja enintään 250 000 euroa muihin harkinnanvaraisiin maksuihin.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-100
Yhteensä	-100

2021 talousarvio	4 439 000
2020 talousarvio	4 539 000
2019 tilinpäätös	4 309 010

10. Maaseudun kehittäminen

Selvitysosa: Tämä selvitysosa on luvuille 30.10 ja 30.20.

Toimintaympäristö

Suomi on Euroopan maaseutumaisin maa

Suomen pinta-alasta valtaosa on maaseutua. Maaseudulla asuu vakinaisesti noin kolmannes väestöstä. Väestökehityksen seuranta pohjautuu pysyvää asutusta kuvaavaan tilastoituihin väkilukuun, joka perustuu vuoden viimeisen päivän tilanteeseen eikä siten huomioi ihmisten liikkuvuutta. Monipaikkaisuuden puuttuvan tietoperustan vuoksi yhteiskunnan suunnittelu ja palvelurakenteet sekä erilaiset järjestelmät eivät ota tarpeeksi hyvin huomioon lisääntyvästä liikkumisesta syntyvää monipaikkaisuutta. Maaseudun kannalta tämä on ongelmallista, koska maaseudun tilastoituihin väkiluku on vähentynyt jo pitkään, vaikka kausiväestö on viime vuosikymmeninä kasvanut voimakkaasti erityisesti harvaan asutulla maaseudulla. Maaseudulla on kausittain edelleen yli 1,1 milj. ihmistä enemmän kuin tilastoidun väkiluvun perusteella on arvioitu.

Maaseutualueet toimivat sekä yritystoiminnan että pysyvän ja vapaa-ajan asumisen ympäristönä. Maaseutualueiden mahdollisuudet liittyvät yritystoiminnan monipuolistumiseen sekä biotalouden kestäväan ja monipuoliseen hyödyntämiseen. Maaseutualueilla on keskeinen merkitys myös ilmastomuutoksen torjunnan kaltaisten haasteiden ratkaisussa. Yrittäjyyden ja asumisen mahdollisuuksien entistä parempi hyödyntäminen edellyttää sitä, että eri hallinnonalojen yhteistyöllä varmistetaan maaseudun hyvä saavutettavuus sekä perusrakenteiden ja palvelujen toimivuus. Maaseudun elinvoimaisuuden edistämiseksi ja palveluiden turvaamiseksi tarvitaan yhteiskunnan tuen lisäksi innovaatioita ja uusyrittäjyyttä sekä omaehtoista paikallista kehittämistä.

Maaseutualueiden elinkeinorakenteet vaihtelevat maaseututyypeittäin ja alueittain. Ydinmaaseudulla ja kaupunkien läheisellä maaseudulla elinkeinorakenne on monipuolinen ja työllistymisen mahdollisuudet ovat paremmat kuin harvaan asutulla maaseudulla. Mikro- ja pienyritysten määrä on kasvanut erityisesti kaupunkien läheisellä maaseudulla. Harvaan asutulla maaseudulla elinkeinorakenne on yksipuolisempi ja haavoittuvampi ja työllistymisen mahdollisuudet heikommat. Samanaikaisesti monilla maaseutuyrityksillä on puutetta ammattitaitoisesta työvoimasta. Maaseutualueiden tilanne on parempi Etelä- ja Länsi-Suomessa kuin Itä- ja Pohjois-Suomessa.

Monet maamme tulevaisuuden haasteista korostuvat maaseudulla. Vanhusten osuus väestöstä kasvaa erityisesti harvaan asutuilla maaseutualueilla. Maaseudun alhaisempi tulotaso sekä pitkät etäisyydet ja harva asutus vaikeuttavat mm. palvelujen ylläpitoa.

Kotimainen maataloustuotanto on ruokajärjestelmän perusta

Suomen ruokajärjestelmä perustuu kotimaiselle maataloustuotannolle, jonka merkitys on edelleen korostunut koronaviruksen yhteydessä. Käytetyistä elintarvikkeista 80 % on kotimaisia, mutta niiden tuottamiseen tarvitaan monia tuontipanoja (mm. täydennysvalkuaista, öljyä, lannoitteita ja kasvinsuojeluaineita, koneita ja laitteita sekä niiden varaosia). Maataloutta harjoitetaan koko maassa, vaikka tuotanto on viime vuosina keskittynyt tuotanto-oloiltaan suhteellisesti edullisimmille alueille. Maatilojen määrä on vähentynyt ja tilakoko kasvanut jo vuosikymmenien ajan, mutta tuotantomäärät ja peltoala ovat silti säilyneet suhteellisen vakaina.

Keskeisten tuotteiden tuotantomäärät vastaavat likimain kotimaista kulutusta lukuun ottamatta naudan- ja lampaanlihan, rukiin ja sokerin tuotantoa sekä valkuais- ja öljykasvien tuotantoa. Merkittävä määrä eläinten ruokintaan tarvittavasta täydennysvalkuaisesta joudutaan tuomaan, mikä on huoltovarmuuden kannalta ongelmallista.

Maataloudessa tarvitaan panostusta rakenteen kehittämiseen ja kannattavuuden ylläpitämiseen Maatalouden rakennekehityksen arvioidaan jatkuvan edelleen. Tilamäärä vähenee, tuotanto tehostuu ja keskittyy suurempiin tuotantoyksiköihin. Keskimääräinen peltoala on kasvanut 20 hehtaaria vuodesta 2000 ollen nyt noin 48 hehtaaria (luomutilat noin 59 ha). Vastaavasti myös kotieläintalouden tuotantoyksiköiden koko kasvaa ja tuotannossa otetaan käyttöön uutta teknologiaa.

Suhteellisen kilpailukyvyyn säilyttäminen edellyttää, että maatalouden rakenne- ja tuottavuushitys on vähintään yhtä nopeaa kuin keskeisissä kilpailijamaissa. Rakennetuilla on keskeinen merkitys investointien edistäjänä. Osa maatiloista valitsee tuotannollisen erikoistumisen sijasta toiminnan monipuolistamisen, mikä näkyy muuta yritystoimintaa harjoittavien maatilojen suhteellisen osuuden kasvuna.

Maatalouden kannattavuuden ja kilpailukyvyyn parantaminen on tärkeää, jotta kotimainen raaka-ainetuotanto säilyy, jolloin myös ruoan alkuperä tunnetaan mahdollisimman hyvin. Riittävä kannattavuus on myös edellytys tuotantoa kehittäville investoinneille ja sille, että tiloille saadaan tuotannon jatkajia. Investoinnit ja osaamisen kehittäminen parantavat tuotannon tehokkuutta, luonnonvarojen kestävää käyttöä ja ympäristön tilaa.

Maatalouden taloudellinen toimintaympäristö on muuttunut vaikeammin ennakoitavaksi tuotteiden ja tuotantopanosten hintojen aikaisempaa suuremman vaihtelun vuoksi. Viime vuosina tuotantopanosten hinnat ovat nousseet tuotteiden hintoja nopeammin, mikä on heikentänyt tuotannon kannattavuutta erityisesti kotieläintaloudessa. Viime vuosien kasvukausien heikkojen sääolosuhteiden vaikutukset heijastuvat tilojen talouteen vielä useamman vuoden ajan. Kilpailutilanteesta johtuen maatilojen mahdollisuudet parantaa kannattavuutta markkinaehtoisesti ovat rajalliset. Maataloustuotteiden myyntitulojen ja tuotantopanosten hintojen kehitykseen valtiovallan toimin ei voida juurikaan vaikuttaa. Alkuvuonna 2020 voimakkaasti ja nopeasti laajentunut koronaviruskriisi on nostanut esiin uusia, ennakoimattomia haasteita ja riskejä myös ruuantuotannolle. Uudenlainen epävarmuus hankaloittaa elintarvikemarkkinoiden ennakointia ja edellyttää panostuksia tuotanto- ja kuljetusketjujen toimivuuden varmistamiseen.

Maataloustuotannon kannattavuuteen vaikuttavat myyntitulojen ja kustannusten ohella keskeisesti maatalouden EU:n rahoittamat ja kansalliset tuet. Niiden osuus maa- ja puutarhatalouden kokonaistuotosta on noin kolmannes. Tukikokonaisuus on rakennettu siten, että se on eri tuotantosuuntien ja alueiden kannalta mahdollisimman tasapainoinen. Viljelijöiden tulotasoon ja tuotannon kannattavuuteen vaikutetaan erityisesti EU:n suorien tukien (mom. 30.20.41), luonnonhaittakorvausten (mom. 30.20.44) ja maa- ja puutarhatalouden kansallisten tukien (mom. 30.20.40) avulla. Viljelijätuista noin puolet sisältyy maaseutuohjelmaan.

Vuosien 2018—2021 pinta-ala- ja eläinperusteiset tuet ja niiden EU-osuudet (milj. euroa)¹⁾

	2018 toteutuma	2019 arvio	2020 arvio	2021 ²⁾ arvio
Eläinten hyvinvointikorvaukset (30.10.43)	58	60	62	67
— valtion osuus	34	35	36	39
— EU:n osuus	24	25	26	28
Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (30.20.40)	322	322	321	319
EU-tulotuki (30.20.41)	522	524	524	524
Ympäristökorvaukset ja luonnonmukainen tuotanto (30.20.43)	294	294	304	310
— valtion osuus	171	171	176	180
— EU:n osuus	123	123	128	130
Luonnonhaittakorvaukset yhteensä (30.20.44)	543	543	545	545
— valtion osuus	448	448	450	451
— EU:n osuus	95	95	95	94
Yhteensä viljelijätuet	1 739	1 743	1 756	1 765
— valtion osuus	975	976	983	989
— EU:n osuus	764	767	773	776
— EU:n osuus, %	44	44	44	44

¹⁾ Taulukossa on tarkasteltu vuosiin 2018—2021 kohdistuvaa tukea. Tuen maksu voi jakautua ao. tukivuoden alusta seuraavan vuoden kesäkuun loppuun.

²⁾ Vuoden 2021 arviossa ei ole otettu huomioon heinäkuussa 2020 saavutettua ratkaisua EU-rahoituksesta.

Rahoituskausi 2021—2027 alkaa siirtymäkaudella

EU:n yhteistä maatalouspolitiikkaa (CAP) toimeenpannaan EU:n monivuotiseen rahoituskehykseen sisältyvien muiden politiikkalohkojen ja rahastojen tavoin monivuotisin kokonaisuuksina. Tuleva rahastokausi kattaa vuodet 2021—2027. Koska EU:n rahoituksesta saavutettiin sopimus vasta heinäkuussa 2020, uuden rahoituskauden säädöksiä ei ole voitu vielä antaa. Tämän vuoksi uusien toimenpiteiden käyttöönotto viivästyy ainakin vuodella, mahdollisesti kahdella vuodella. Alustavien siirtymäkaudesta koskevien säädösten perustella siirtymäkaudella vuonna 2021 jatketaan ohjelmakauden 2014—2020 toimenpiteitä rahoituskauden 2021—2027 rahoituksella. Talousarvioesityksessä ei ole tässä vaiheessa otettu huomioon uuden rahoituskauden määrärahasoja. Momenttien 30.10.40, 30.10.43, 30.10.64, 30.20.40, 30.20.41, 30.20.43 ja 30.20.44 osalta talousarvioesitystä täydennetään sen jälkeen, kun komission päätös siirtymäkauden määrärahoista ja säännöistä on saatu.

Siirtymäkaudella jatketaan tulevan tukijärjestelmän suunnittelua. EU:n rahoituskehyksen ja lainsäädännön hyväksymisen jälkeen viimeistellään EU:n komissiolle toimitettava uuteen rahoituskauteen liittyvä yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelma. Se sisältää EU:n kokonaan rahoittamat ja osarahoittamat toimenpiteet sekä niihin liittyvät kansalliset tuet ja niiden rahoitus-suunnitelman.

Kilpailukykyä kuluttajalähtöisyydellä, osaamisella, innovaatiolla ja tutkitun tiedon hyödyntämisellä

Maa- ja elintarviketalouden kilpailukyky Suomen olosuhteissa perustuu tulevaisuudessa entistä enemmän kaikkien ruokajärjestelmän toimijoiden vahvaan osaamiseen sekä innovaatioiden kehittämiseen ja nopeaan käyttöönottoon. Innovaatioita ovat mm. uudet biotalouden tuotteet, uudet

tuotantoteknologiat ja uudet ympäristöystävälliset tuotantotavat. Kilpailukykyä voidaan lisätä kasvattamalla tuotannon jalostusarvoa, viennin kasvattamisella tai erikoistumalla esimerkiksi luomutuotantoon. Myös luonnontuoteala on kasvava sektori, joka tarjoaa erilaisia hyvinvointi-hyötyjä ja kaupallisia mahdollisuuksia.

Elintarvikesektori on teollisuuden aloista neljänneksi suurin. Kaikkiaan ruoka-ala työllistää Suomessa noin 340 000 henkeä eli 13 % työllisestä työvoimasta. Elintarvikkeiden jalostus on Suomessa polarisoitunut. Muutamalla suurella yrityksellä on alalla vahva rooli, vaikka henkilöstömäärällä mitattuna alan yrityksistä 99 % lukeutuu alle 250 henkilöä työllistäviin pieniin ja keski-suuriin yrityksiin. Ruokajärjestelmän kannalta keskeistä on, että alalla on riittävästi vahvoja, innovatiivisia, kasvuhaluista ja kilpailukykyisiä yrityksiä.

Kuluttajien valinnat ja ruokaosaaminen vaikuttavat vahvasti ruokajärjestelmään ja sen tulevaisuuteen. Entistä useammin kuluttajien ostopäätösten perusteena ovat oman terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen ohella myös tuotantoeläinten hyvinvointi sekä tuotantoketjun ympäristökuormituskysymykset sekä sosiaaliset näkökulmat ja työllisyyskysymykset. Ruokajärjestelmä on monipuolistunut ja kansainvälistynyt, ja toisaalta kiinnostus mm. lähi- ja luomuruokaan on kasvanut. Ruoan alkuperä, tuotantotavat, ilmastovaikutukset, turvallisuus ja terveellisyys kiinnostavat kuluttajia. Viestinnän ja ruokakasvatuksen kautta voidaan lisätä tietoa vastuullisesta ja kestävästä ruokajärjestelmästä.

Ruokamarkkinoiden globalisoituminen tuo haasteita hallita ruokajärjestelmän riskejä kuten tautteja, jotka leviävät elintarvikkeiden, elävien eläinten tai eläintuotteiden sekä kasvien välityksellä maista, joiden tauti- ja hygieniatilanne on heikko tai joiden tuotanto-olosuhteet ovat sellaiset, että näitä riskejä ei pystytä täysin hallitsemaan. Valveutuneet kuluttajat edellyttävät vastuullista toimintaa kaupalta, teollisuudelta ja alkutuotannolta. Ruokajärjestelmän eri osat kytkeytyvät monin tavoin toisiinsa, ja tällöin yhden osapuolen menestyminen vaikuttaa muidenkin osapuolien menestymiseen. Tätä kokonaisuutta ohjataan ruokapolitiikalla. Valtioneuvoston ruokapoliittista selontekoa (Ruoka2030) toimeenpannaan parhaillaan. Hallitusohjelman mukainen Yhteinen ruokapöytä -keskustelufoorumi on asetettu ja sen tavoitteena on luoda yhteinen tavoitetila ja strategia ruokaketjun tulevaisuudelle.

Maaseutualueet tarjoavat ratkaisuja ympäristön tilaan ja ilmastomuutoksen liittyviin haasteisiin Maatalouden ravinnepäästöt maaperään ja vesistöihin ovat vähentyneet maaseutuohjelman toimenpiteiden, ympäristötietoisuuden ja -osaamisen lisääntymisen, kulutustottumusten muutosten sekä uusien tarkennettujen tuotantomenetelmien ja luomutuotannon lisääntymisen seurauksena. Ilmastomuutos, luonnonvarojen määrä ja laatu, kaavoitus ja muu yhdyskuntarakenteen ohjaus sekä energian tuotantotavat vaikuttavat olennaisesti myös ruokajärjestelmän ja maaseutualueiden kehitykseen. Tulevaisuudessa tärkeinä haasteina säilyvät ilmastomuutoksen hillitseminen ja siihen sopeutuminen. Ne edellyttävät ratkaisuja, jotka vaikuttavat maankäyttöön, energian kulutukseen, ravinteiden kierrätykseen, maataloustuotantoon ja tuotantotekniikkaan. Hallitusohjelman mukaisesti valmisteltavan ilmastoruokaohjelman tavoitteena on tukea yhteiskunnan siirtymistä kohti ilmastokestävää ruokajärjestelmää. Ilmastokestävässä ruokajärjestelmässä huomioidaan kaikki kestävyysnäkökulmat: sosiaalinen, taloudellinen, kulttuurinen ja ekologinen kestävyys. Ohjelma tukee Suomen hallituksen tavoitetta hiilineutraalista Suomesta vuoteen 2035 mennessä.

Kansallisen energia- ja ilmastostrategian tavoitteiden mukaisesti maatalousperäisten energialähteiden tuotanto ja käyttö lisääntyvät lähivuosina. Maa- ja metsätalousministeriö toteuttaa oman

sektorinsa osalta hallitusohjelmaan kirjattuja biokaasun edistämistoimia. Erityisiä painopisteitä ovat hajautetun biokaasutuotannon edistäminen sekä ravinteiden kierrätys osana biokaasun tuotantokokonaisuutta.

Keskeiset toimenpiteiden tavoitteet

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2021 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti maaseudun kehittämisen (luku 30.10) ja maa- ja elintarviketalouden (luku 30.20) politiikkasektoreille seuraavat pääluokkaperusteluissa esitettyjä yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat toimenpiteiden tavoitteet. Määrärahat näiden tavoitteiden edistämiseen on budjetoitu lukujen 30.10 ja 30.20 momenteille.

- Kaikilla on riittävästi turvallista ja ravitsevaa ruokaa
- Suomalaisen ruuan kysyntä ja vienti kasvavat
- Ruokajärjestelmä on kuluttaja- ja markkinalähtöinen
- Ruokajärjestelmä toimii kannattavasti ja kestävästi
- Ruokajärjestelmän arvonnalisä kasvaa ja se jakaantuu oikeudenmukaisesti
- Maatalouden tuotantorakenne ja tuottavuus parantuvat
- Tuotantopanokset säilyvät korkeatasoisina ja turvallisina
- Eläintaudit ja kasvintuhoojat ovat hallinnassa
- Eläinten hyvinvointi on korkealla tasolla ja mikrobilääkeresistenssi on hallinnassa
- Luonnonvaratalouden toimintaympäristö on kilpailukykyinen
- Luonnonvaroihin ja -tuotteisiin perustuva liiketoiminta on monipuolista ja jalostusaste kasvaa
- Luonnon aineettomien hyödykkeiden ja hyvinvointipalveluiden käyttö lisääntyy
- Uusiutuvien luonnonvarojen elinvoimaisuus, luonnon monimuotoisuus ja elinympäristöjen tila paranee sekä niiden käytön kestävyys turvataan
- Hillitään ilmastonmuutosta etenemällä kohti hiilineutraalisuutta, materiaalitehokkuutta ja suljettuja kiertoja
- Sopeudutaan ilmastonmuutokseen ja varaudutaan siitä aiheutuviin riskeihin
- Osaaminen, yhteistyö ja kumppanuudet vahvistuvat
- Maaseutualueiden yritys rakenne kehittyy ja uudistuu sekä yritysten kilpailukyky paranee
- Yrityksille on tarjolla osaavaa työvoimaa, rahoitusta ja palveluita
- Yhteiskunnan infrastruktuuri ja laadukkaat palvelut mahdollistavat hyvinvoinnin, asumisen ja elinkeinotoiminnan maaseudulla
- Alueellinen ja paikallinen yhteistyö sekä yhteisöllähtöinen paikallinen kehittäminen vahvistuvat
- Päätöksenteossa huomioidaan vaikutukset maaseudulle

— Maaseutu- , saaristo- ja kaupunkialueiden vuorovaikutus toimii

— Ruokaan ja uusiutuviin luonnonvaroihin liittyvät paikkatiedot mahdollistavat tehokkaita prosesseja ja palveluita sekä uutta liiketoimintaa.

Maaseudun kehittämisen (30.10) sekä Maa- ja elintarviketalouden (30.20) politiikka-sektorien tunnusluvut

Maaseudun kehittäminen¹⁾

	2005	2010	2015	2017	2018
Maaseutualueella sijaitsevien yritysten toimipaikkojen osuus kaikista toimipaikoista, % ²⁾	32,2	37,3	37,4	36,3	-
Työllisyysaste yhteensä ²⁾	64,3	65,0	64,5	65,0	-
— harvaan asuttu maaseutu	54,8	57,7	58,3	59,8	-
— ydinmaaseutu	62,4	63,2	63,4	64,2	-
— kaupunkien läheinen maaseutu	68,0	68,8	68,6	69,2	-
— kaupungit	65,1	65,5	64,6	64,9	-
Maaseutualueilla asuvien osuus väestöstä, %	32,0	31,0	29,7	29,0	28,7
Vakituisesti maaseutualueilla asuvien ja kesäasukkaiden osuus väestöstä, %	39,5	38,4	37,2	36,8	36,5
Maaseutualueilla yöpyneiden osuus kaikista yöpyneistä, %	35,5	33,9	33,2	32,3	32,5

¹⁾ Taulukon luvut koskevat Manner-Suomea (Lähde: Tilastokeskus, maaseutuindikaattorit).

²⁾ Vuoden 2018 tietoja ei ole vielä saatavilla.

Maaseutuohjelma (EU-osarahoitteiset)¹⁾

	2007—2013 toteutuma	2014—2019 toteutuma	2014—2020 tavoite
Luodut uudet työpaikat	7 948	3 160	5 700
Tuetut yritykset, kpl	10 599	2 811	6 550
Koulutuksiin osallistuneet, hlö	39 456	15 827	25 000
Maatalouden investoinnit, kpl	1 771	5 863	7 000
Aloitustuet, kpl	2 942	824	2 700

¹⁾ Maaseutuohjelman 2014—2020 toteutus käynnistyi täysimääräisesti vuonna 2016. Rahoituskauden 2014—2020 toteutuma esitetään päättäneiden hankkeiden osalta.

Maa- ja elintarviketalous

	2017	2018	2019	2020—2021 tavoite
Maatalouden yrittäjätulo/FWU (euroa/vuosi) ¹⁾	18 600	20 200	15 800	kasvaa
Kotimaisen tuotannon osuus (%) kulutuksesta				
— liha yhteensä	80	80	80	kasvaa
— maitotuotteet yhteensä	68	67	67	kasvaa
Täydennysvalkuaisen omavaraisuusaste (%) ²⁾	16,5	14,5	12,6	kasvaa

Maa- ja elintarviketalous

	2017	2018	2019	2020—2021 tavoite
Maataloustuotannon arvo (milj. euroa) ³⁾	3 715	3 804	3 702	kasvaa
Elintarviketuotannon bruttoarvo yhteensä (milj. euroa) ⁴⁾	27 999	28 866	29 713	kasvaa
Elintarvikeviennin arvo (milj. euroa) ⁵⁾	1 625	1 552	1 751	kasvaa

¹⁾ Lähde: Luke. FWU on yrittäjäperheen työtunneista laskettu kokopäiväisesti työskentelevien yrittäjäperheen jäsenten lukumäärä (0,85 henkilöä tilaa kohti vuonna 2018). Maatalouden yrittäjätulo kuvaa keskimäärin yritystä kohti saatua tuloa vuodessa. Vuoden 2019 luku on ennuste.

²⁾ Arvio perustuu kotimaisen rypsin, rapsin, härkäpavun ja herneen tuotantoon verrattuna eri valkuaiskasvien tuotimäärään.

³⁾ Lähde: Luke. Sisältää myyntituottojen lisäksi myös omaan ruokatalouteen, rehukäyttöön ja jatkojalostukseen käytettyjen tuotteiden arvon sekä varastonmuutokset. Vuoden 2019 luku on ennuste.

⁴⁾ Maatalouden, elintarviketeollisuuden, ravitsemistoiminnan sekä elintarvikkeiden tukku- ja vähittäiskaupan tuotannon bruttoarvo. Lähde: Tilastokeskus, kansantalouden tilinpito, yritysten rakenne- ja tilinpäätösaineisto. Vuoden 2019 luku on arvio.

⁵⁾ Lähde: Tulli/ETL. Luvut eivät sisällä rehuja.

Maatalouden ympäristökuormitus

	2000—2006 keskim.	2007—2013 keskim.	2016 toteutuma	2017 toteutuma	2018 toteutuma	2019—2021 tavoite
Valtakunnallinen typpitase, kg N/ha ¹⁾	53,8	46,3	48,8	53,7	46,0	<46,0
Valtakunnallinen fosforitase, kg P/ha ¹⁾	7,6	4,0	4,3	5,8	5,9	<5,0
Maataloussektorin kasvihuonekaasupäästöt, milj. tonnia CO ₂ /ekv ²⁾	6,6	6,5	6,7	6,6	6,6	<6,6
Maatalouden maankäyttösektorin kasvihuonekaasupäästöt, milj. tonnia CO ₂ /ekv ³⁾	8,2	8,3	8,6	8,7	8,8	<8,8
Maatalouden ammoniakkipäästöt kt/vuosi ⁴⁾	31,5	31,7	29,91	29,01	28,8	<28,8

¹⁾ Typpi- ja fosforitase kuvaavat peltohehtaarelle käytetyistä panoksista tulevien ja lopputuotteisiin sitoutuneiden ravinnemäärien erotusta (Lähde: Luonnonvarakeskus, Agrikaattori).

²⁾ Maataloussektorin kasvihuonekaasupäästöiksi luetaan metaanipäästöt kotieläinten ruuansulatuksesta ja lannankäsittelystä, dityppioksidipäästöt lannankäsittelystä ja viljelymaasta sekä kalkituksen hiilidioksidipäästöt, Lähde: Tilastokeskus "Kasvihuonekaasupäästöt 2018 EU:lle ja YK:n ilmastopimukselle" 13.3.2020.

³⁾ Maatalouden maankäyttösektorin (maankäyttö, maankäytön muutos ja metsätaloussektori) kasvihuonepäästöjä ovat viljelysmaasta ja ruohikkoalueilta syntyvät hiilidioksidipäästöt, Lähde: Tilastokeskus "Kasvihuonekaasupäästöt 2018 EU:lle ja YK:n ilmastopimukselle" 13.3.2020.

⁴⁾ Lähde: Kaukokulkeutumisopimukselle toimitettu inventaarioraportti — Finland's Informative Inventory Report, IIR 2020 14.3.2020.

Luomu- ja lähiruoka

	2017	2018	2019	2020—2021 tavoite
Elintarvikealan mikro- ja pienyritysten ¹⁾				
— lukumäärä (kpl)	1 657	1 628	>1 628	kasvaa
— tuotannon jalostusarvo (milj. euroa)	653,9	699,1	>699,1	kasvaa
Luomuviljelty pelloala (%) ²⁾	11,4	13,1	13,5	kasvaa
Luomukotieläintilojen lukumäärä (kpl) ²⁾	974	1 037	1 036	kasvaa
Luomuelintarvikevalmistajien lukumäärä (kpl)	742	749	784	kasvaa

¹⁾ Tilastokeskus. Tilastojen valmistumisen aikatauluista johtuen 2019 tiedot ei saatavilla.

²⁾ Lähde: Ruokavirasto/luomuvalvonta. HUOM: sisältää myös siirtymävaiheen pinta-alan.

Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu

	2017	2018	2019	2020—2021 tavoite
Vaarallisia tai helposti leviäviä eläintauteja (kpl) ¹⁾	13	5	1	0
Vaarallisia kasvintuhoojia (uusia pysyvästi) (kpl)	0	0	0	0
Eläinten hyvinvointikorvauksia saaneiden tilojen osuus kotieläintiloista (%)	50	52	58	kasvaa
Raportoidut elintarvikevälitteiset ruokamyrkytys-epidemiat (kpl)	47	67	42	alle 45
— niissä sairastuneiden määrä (kpl)	983	1 415	708	alle 1 000
Salmonellan esiintyvyys (%)				
— elintarviketuotantoeläimissä ja elintarvikkeissa	alle 1	alle 1	alle 1	alle 1
— elintarviketuotantoeläinten rehuissa	0	0	0	0
OIVA-elintarvikehuoneistotarkastuksissa parhaimmat tasot (A ja B) saavuttaneet kohteet (%)	87	87	87	yli 85
Vaatimukset täyttävien tarkastuskohteiden osuus (%)				
— maatalouden tuotantopanokset (siemenet, lannoitevalmisteet, kasvinsuojeluaineet ja rehut)	90	93	93	yli 95
— luonnonmukainen ruokaketju	98	99	98	yli 95
— otantaan perustuva eläinsuojeluvalvonta	88	82	70	yli 85

¹⁾ Sisältää myös eläintautitapaukset luonnonvaraisilla eläimillä.

Talousarvion ulkopuoliset rahastot*Maatilatalouden kehittämisrahasto (Makera)*

Kokonaan kansallisesti rahoitettavat investointiavustukset myönnetään ja maksetaan Makerasta. Manner-Suomen maaseutuohjelman 2014—2020 toimenpiteitä sovelletaan vuonna 2021, mutta rahoitus tulee rahoituskauden 2021—2027 varoista. Rahaston taloudellista tilannetta on tarkasteltu seuraavassa taulukossa. EU-osarahoitteiset investointi- ja aloitusavustukset rahoitetaan talousarviosta (mom. 30.10.40). Maatalouden investointeja ja tilanpidon aloittamista edistetään myös korkotuen avulla (mom. 30.10.41).

MAKERasta ja talousarviosta myönnettävät maatalouden rakennetuet tukimuodoittain vuosina 2019—2021 (milj. euroa)

	2019 tilinpäätös	2020 arvio	2021 arvio
MAKERA			
Käytettävissä olevat varat yhteensä	116,01	227,75	119,54
— omat tulot ¹⁾	13,38	10,92	10,30
— lainojen ja avustusten peruutukset	0,10	0,10	0,10
— tulot EU:lta + sekalaiset tulot	3,02	1,30	1,14
— edelliseltä vuodelta siirtyvä määrä	99,51	48,63	108,00
— muut tulot	-	-	-
— siirto talousarviosta	-	166,80	-
LAINAT, yhteensä			
MAKERasta (valtionlainat)	0,24	0,50	0,90
Korkotukilainat yhteensä (mom. 30.10.41)	250,00	250,00	250,00
AVUSTUKSET (vuosien 2020 ja 2021 osalta myöntö- valtuus)			
MAKERasta ²⁾	53,29	103,00	65,00
EU-osarahoitteiset avustukset (mom. 30.10.40)	97,20	30,00	68,00
KORKOTUKILAINOJEN KORKOTUKI (mom. 30.10.41)	12,20	15,00	15,00

¹⁾ Muun muassa lainojen lyhennykset ja korot. Sisältää myös kauppahintasaamiset ja tilojen myynnit.

²⁾ Makeran johtokunta on hyväksynyt vuodelle 2020 myöntövaltuutta 98 milj. euroa. Lisäksi on käytettävissä 5 milj. euroa vuoden 2020 neljännessä lisätalousarviossa Makeraan osoitettua rahoitusta.

Maatalouden interventiorahasto (Mira)

Maataloustuotemarkkinoiden liiallisia häiriötilanteita vakiinnutetaan EU:n markkinajärjestelmään sisältyvien markkina- ja interventiotoimien avulla. Interventiotoiminta on lähinnä tuotteiden varastointia. Toimien rahoitusta varten on *maatalouden interventiorahasto*, jonka menot rahoitetaan pääosin EU:n maatalouden tukirahaston varoista. Maatalouden interventiorahaston valtion vastattavaksi jäävät menot katetaan rahastoon tehtävällä budjettisiirrolla momentilta 30.20.60.

40. Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 55 050 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ohjelmakauden 2014—2020 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa ja siirtymäkauden 2021 toteuttavien nuorten viljelijöiden ja nuorten elinkeinonharjoittajien tilanpidon aloitusavustusten sekä maatalouden investointiavustusten Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU:n rahoitusosuuden sekä valtion rahoitusosuuden maksamiseen

2) ohjelmakauden 2014—2020 ja siirtymäkauden 2021 sitoumuksista aiheutuneiden velvoitteiden maksamiseen sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 1306/2013) artiklojen 52 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) sekä 54 ja 56 (yhteiset säännökset ja maaseuturahastoa koskevat erityissäännökset sääntöjenvastaisuuksista) mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen

3) kokonaan kansallisesti rahoitettavien biokaasu- ja lannankäsittelyinvestointien maksamiseen. Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2021 saa tehdä siirtymäkauteen 2021 kohdistuvia myöntämispäätöksiä 68 000 000 eurolla.

Mikäli ohjelmakauteen 2014—2020 kohdistuvaa vuoden 2020 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2021.

Selvitysosa: Nuoren viljelijän ja nuoren elinkeinonharjoittajan aloittamisavustukset sekä maatalouden investointiavustukset sisältyvät Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan 2014—2020. Vuonna 2021 toimeenpano jatkuu Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014—2020 sääntöjen mukaisesti (siirtymäkausi 2021). Avustuksilla parannetaan maatalouden tuottavuutta ja kilpailukykyä, pienennetään tilanpidon aloittamiseen liittyvää taloudellista riskiä sekä osaltaan turvataan maataloustuotannon jatkumista. Investointeja tuetaan momentilta myönnettävien osarahoitteisten avustusten lisäksi korkotuella (mom. 30.10.41) sekä maatilatalouden kehittämisrahastosta myönnettävillä kansallisilla avustuksilla ja valtiontakauksilla.

Siirtymäkauden 2021 avustuspäätösten kokonaismääräksi arvioidaan 68 000 000 euroa. Tästä määrästä aloitusavustuksia arvioidaan olevan 13 000 000 euroa ja investointiavustuksia 55 000 000 euroa. EU:n rahoitusosuus ohjelmakaudella 2014—2020 ja siirtymäkaudella 2021 on 42 %.

Momentin vuoden 2021 määrärahojen arvioitu jakautuminen (euroa)

Yhteensä, josta	55 050 000
— EU-osuus	21 441 000
— valtion osuus	29 609 000
— kokonaan kansallisesti rahoitettavat biokaasu- ja lannankäsittelyinvestoinnit	4 000 000

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (milj. euroa)

	2021 ¹⁾	2022 ¹⁾	2023	Yhteensä vuodesta 2021 lähtien
Ennen vuotta 2021 tehdyt sitoumukset	49,0	22,5	8,6	80,1
Vuoden 2021 sitoumukset	17,0	40,8	10,2	68,0
Menot yhteensä	66,0	63,3	18,8	148,1

¹⁾ Osa menoista katetaan siirtyvällä erällä. Vuoden 2021 sitoumuksista aiheutuneet menot ovat laskennallisesti kohdistettu vuosille 2021—2023.

Lisäksi momentille on hallitusohjelman (HO 2019) mukaisesti kohdennettu 4 000 000 euron rahoitus kokonaan kansallisesti maksettaviin biokaasu- ja lannankäsittelyinvestointeihin.

Ohjelmakauden 2014—2020 rahoituskehys ja määrärahan arvioitu käyttö (milj. euroa)

Toimenpide	Ohjelmakauden 2014—2020 rahoituskehys ¹⁾			Määräraha ¹⁾		
	EU	valtio	Julkinen yhteensä	maksettu 2015—2019	budjetoitu 2020	esitys ²⁾ 2021
Aloitus- ja investointiavustukset	174,800	262,200	437,000	277,644	84,826	51,050

¹⁾ Luvut eivät sisällä kokonaan kansallisesti rahoitettaviin biokaasu- ja lannankäsittelyinvestointeihin varattua määrärahaa, joka on yhteensä 7,5 milj. euroa vuosina 2020—2021.

²⁾ Vuonna 2021 määrärahaa tarvitaan yhteensä 66,0 milj. euroa, jolloin osa momentin menoista katetaan edeltävältä vuodelta siirtyvällä erällä. Vuonna 2021 tarvittavasta määrärahasta siirtymäkauden 2021 sitoumusten perusteella arvioidaan maksettavan 17,0 milj. euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Biokaasu- ja lannankäsittelyinvestointien rahoittaminen (HO 2019 kertaluonteinen)	500
Maaseutuohjelman kertaluonteinen rahoitusmuutos vuonna 2020 (siirto momentille 30.10.43)	-5 000
Maaseutuohjelman kertaluonteinen rahoitusmuutos vuonna 2020 (siirto momentille 30.20.44)	-25 000
Tukiohjelman toteuttamiseen liittyvä muutos	-3 776
Yhteensä	-33 276

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	55 050 000
2020 talousarvio	88 326 000
2019 tilinpäätös	84 976 000

41. Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 15 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maatalouden rakennetuista annetun lain (1476/2007), maaseutuelinkeinojen rahoituslain (329/1999), kolttilain (253/1995), porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetuista annetun lain (986/2011), porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain (45/2000), maaseutuelinkeinolain (1295/1990) ja maatilalain (188/1977) mukaisista korkotukilainoista luottolaitoksille suoritettavien korkohyvitysten maksamiseen.

Valtuus

Vuonna 2021 korkotukea saa hyväksyä enintään 250 000 000 euron lainapääomalle.

Selvitysosa: Maatalouden rakennetukilain nojalla myönnettävissä korkotukilainoissa vuosittainen korkotuki on vuodesta 2013 alkaen myönnettyissä lainoissa enintään kolme prosenttia jäljellä olevasta lainamäärästä ja aiemmin myönnettyissä vastaavasti enintään neljä prosenttia. Aikaisemman rahoituslainsäädännön nojalla vuosina 1996—2012 myönnettyissä lainoissa korkotuen enimmäismäärä on enintään neljä tai viisi prosenttia jäljellä olevasta lainamäärästä lainan myöntämisaikakohdasta riippuen. Ennen vuotta 1996 myönnettyistä maaseutuelinkeinolain mukaisista lainoista maksetaan luottolaitokselle korkotukea 50 % luottolaitoksen perimästä kokonaiskorosta. Maatilalain mukaisille lainoille maksettavan korkohyvityksen määrä vaihtelee lainan myöntämivuodesta ja lainalajista riippuen. Korkotukilainojen takaisin maksamatta oleva pääoma oli vuoden 2019 lopussa yhteensä n. 1,49 mrd. euroa. Määrärahan mitoituksessa on oletettu vuonna 2021 keskimääräiseksi korkotueksi 1 % korkotukilainojen pääomasta.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (milj. euroa)

	2021	2022	2023	2024	2025—	Yhteensä vuodesta 2021 lähtien
Ennen vuotta 2021 myönnetty korkotukilainat	13,1	11,6	9,8	8,3	84,1	126,9
Vuonna 2021 myönnettävät korkotukilainat	0,7	1,6	1,9	1,7	28,7	34,6
Menot yhteensä	13,8	13,2	11,7	10,0	112,8¹⁾	161,5

¹⁾ Vuodesta 2025 lähtien korkotuen määrän arvioidaan olevan 3 % korkotukilainojen pääomasta.

2021 talousarvio	15 000 000
2020 talousarvio	15 000 000
2019 tilinpäätös	12 169 097

42. Luopumistuet ja -eläkkeet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 31 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) luopumiseläkelain (16/1974) mukaisten korvausten maksamiseen

2) maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain (1293/1994) ja maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetun lain (612/2006) mukaisten luopumistukien ja hoitokustannusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Luopumistuella edistettiin yksikkökoon suurentamista ja sukupolvenvaihdoksia maa- ja porotaloudessa. Tavoitteena oli myös alentaa maatalousyrittäjien keski-ikää. Uusia luopumistukipäätöksiä voitiin tehdä vuoden 2018 loppuun asti, minkä jälkeen maatalouden varhaiseläkkeiden myöntäminen ei ole enää ollut mahdollista Euroopan unionissa.

Vuonna 2021 maksetaan kokonaan kansallisesti rahoitettavista kolmesta maatalousyrittäjien luopumistukijärjestelmästä (ajanjaksot 2007—2010, 2011—2014 ja 2015—2018) sekä aiempien vuosien luopumiseläkejärjestelmästä aiheutuvia menoja sekä niihin liittyviä sopimusten hoitokuluja.

Luopumistukien ja -eläkkeiden toteutuminen vuonna 2021

Tukimuoto	Järjestelmän piiriin tullut sen voimassaoloaikana		Eläkkeitä maksussa v. 2021 lopussa, arvio kpl	Keskimääräinen korvaus v. 2021, arvio euroa/kk
	Tiloja	Luopujia		
Luopumiseläke			6 602	248
Luopumistuki 2007—2010	2 467	4 298	106	617
Luopumistuki 2011—2014	2 067	3 277	1 217	897
Luopumistuki 2015—2018	626	849	513	1 053
Yhteensä	5 160	8 424	8 438	

Vuosina 2020 ja 2021 määrärahan tarpeen arvioidaan jakautuvan seuraavasti (milj. euroa)

	2020 arvio	2021 arvio
Luopumiseläkkeet	20,84	18,55
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosina 2003—2006	0,10	-
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosina 2007—2010	1,10	0,61
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosina 2011—2014	14,78	11,50
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosina 2015—2018	6,26	6,70
Hoitokulu ¹⁾	0,94	0,83
Yhteensä	44,02	38,19²⁾

¹⁾ Sosiaali- ja terveysministeriö on 11.1.2019 antamallaan päätöksellä (Dnro STM/5132/2018) vahvistanut hoitokulun perusteet vuosille 2019—2022.

²⁾ Lisäksi momentilla on käytettävissä edelliseltä vuodelta siirtyvää määrärahaa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-14 000
Yhteensä	-14 000

2021 talousarvio	31 300 000
2020 talousarvio	45 300 000
2019 tilinpäätös	40 500 000

43. Eläinten hyvinvointikorvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 67 767 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ohjelmakauden 2014—2020 ja vuodelle 2021 yhdellä vuodella jatkettujen Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa toteuttavien eläinten hyvinvointikorvausten Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU:n rahoitusosuuden sekä valtion rahoitusosuuden maksamiseen

2) EU:n aikaisempien ohjelmakausien ja ohjelmakauden 2014—2020 ja vuodelle 2021 yhdellä vuodella jatketuista sitoumuksista aiheutuneiden velvoitteiden maksamiseen sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 1306/2013) artiklojen 52 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) sekä 54 ja 56 (yhteiset säännökset ja maaseuturahastoa koskevat erityissäännökset sääntöjenvastaisuuksista) sekä aikaisempien ohjelmakausien vastaavien säädösten mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Eläinten hyvinvointikorvaukset sisältyvät Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan 2014—2020. Vuonna 2021 toimeenpano jatkuu Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014—2020 sääntöjen mukaisesti (siirtymäkausi 2021).

Eläinten hyvinvointikorvausten tavoitteena on eläinten hyvinvoinnin kohentuminen. Tavoitteena on tuotantoeläinten lajinmukaisemman hoidon edistäminen ja viljelijöiden tietoisuuden lisääminen eläinten hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä. Eläinten hyvinvointisitoumus voidaan tehdä naudoista, sioista, lampaista, vuohista sekä siipikarjasta. Eläinten hyvinvointisitoumuksissa viljelijä sitoutuu noudattamaan toimenpiteen ehtoja valitsemiensa eläinlajien osalta. Sitoumus on 1-vuotinen, mutta se voidaan uusita vuosittain.

Vuonna 2019 eläinten hyvinvointikorvaukseen oli sitoutunut n. 6 100 kotieläintuotannon harjoittajaa. Tuotantosuunnittain tarkasteltuna mukana on 53 % nautatiloista, 70 % sikatiloista, 54 % lammas- ja vuohitiloista sekä 71 % siipikarjatiloista.

Vuonna 2021 määrärahaa arvioidaan tarvittavan yhteensä 67 767 000 euroa, mistä EU:n rahoitusosuutta on 28 462 000 euroa ja kansallista osuutta 39 305 000 euroa. EU:n rahoitusosuus ohjelmakaudella 2014—2020 ja siirtymäkaudella 2021 on 42 %.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02.

Ohjelmakauden 2014—2020 rahoituskehys ja määrärahan arvioitu käyttö (milj. euroa)

Toimenpide	Ohjelmakauden 2014—2020 rahoituskehys		Määräraha			
	EU	valtio	Julkinen yhteensä	maksettu 2014—2019	budjetoitu 2020	esitys 2021
Eläinten hyvinvointikorvaukset	162,960	225,040	388,000	303,479	62,767	67,767

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maaseutuohjelman kertaluonteinen rahoitusmuutos vuonna 2020 (siirto momentilta 30.10.40)	5 000
Yhteensä	5 000

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	67 767 000
2020 talousarvio	62 767 000
2019 tilinpäätös	47 767 000

50. Valtionapu maaseudun elinkeinojen kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 326 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maatalouden neuvontapalvelujen valtionavusta annetun valtioneuvoston asetuksen (431/2016) mukaisesti neuvontaan myönnettävien valtionapujen maksamiseen valtakunnallista, koko maan kattavaa neuvontaa harjoittaville yrityksille ja muille yhteisöille.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Valtionavulla turvataan alueellisesti ja sisällöllisesti kattava, kohtuuhintainen ja ammattitaitoinen neuvonta, joka omalta osaltaan luo edellytyksiä maataloustuotannon harjoittamiselle koko Suomessa. Valtionapua saavien neuvontajärjestöjen vaikuttavuutta mitataan mm. asiakkaiden määrällä. Noin 40 % maatalous- ja puutarhayrityksistä ovat neuvontajärjestöjen asiakkaita tai jäseniä.

Valtionavun käytölle on asetettu alustavat tavoitteet maaseudun elinkeinojen edistämiseksi:

1. Luodaan neuvonnan keinoin ja eri yhteistyömuotoja edistämällä edellytyksiä biotalouteen ja ruokajärjestelmään perustuvan markkina- ja kuluttajalähtöisen yritystoiminnan kilpailukyvyille ja jalostusasteen kasvulle sekä kannattavuuden, tuottavuuden ja tuotantorakenteen parantumiselle.
2. Edistetään neuvonnalla ja neuvonnan palveluja kehittämällä ympäristöystävällisempiä tuotantomenetelmiä mm. tuotantopanosten optimaalisella ja kestäväällä käytöllä. Hillitään ilmastonmuutosta etenemällä kohti hiilineutraalisuutta, materiaalitehokkuutta ja suljettuja kiertoja.
3. Edistetään neuvonnallisin ja kotieläinjalostuksellisin keinoin sekä mittareita ja menetelmiä kehittämällä, hyvinvointia ja turvallisuutta sekä ruokajärjestelmän vastuullisuutta.

Määrärahan käyttöön liittyvät vuoden 2021 tavoitteet sovitaan tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön ja neuvontajärjestöjen välisessä tulossopimuksessa.

2021 talousarvio	5 326 000
2020 IV lisätalousarvio	500 000
2020 talousarvio	5 326 000
2019 tilinpäätös	5 266 000

51. Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 843 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää seuraaviin poronhoitolain (848/1990) mukaisiin Paliskuntain yhdistykselle myönnettäviin avustuksiin:

- 1) valtakunnan rajoilla sijaitsevien poroesteaitojen rakentamiseen ja kunnossapitoon myönnettävien valtionapujen maksamiseen
- 2) porotalouden edistämiseen tähtäävän neuvonta- ja kehittämistyön tukemiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Valtakunnan rajoilla olevien poroesteaitojen valtion vastuulla olevat velvoitteet perustuvat valtioden välillä solmittuihin poroaitasopimuksiin ja koskevat Suomen ja Norjan sekä Suomen ja Venäjän rajoilla olevien poroaitojen rakennus- ja kunnossapitotoimenpiteitä.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Poroaitasopimusten mukaisten valtakunnan rajoilla sijaitsevien poroaitojen rakentaminen ja kunnossapito	987 000
Neuvontatyön tukeminen ja porotalouden koetoiminta	856 000
Yhteensä	1 843 000
2021 talousarvio	1 843 000
2020 talousarvio	1 843 000
2019 tilinpäätös	1 843 000

54. Rahapelitoiminnan tuotolla rahoitettava hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 39 892 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää arpajaislain (1047/2001) sekä rahapeliyhtiön tuottojen käyttämisestä hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen annetussa valtioneuvoston asetuksessa (14/2017) tarkoitettujen avustusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Veikkaus Oy:n tuotoista kohdennetaan 4 % hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen, jota vastaava tulo on merkitty momentille 12.30.20. Tuloja vastaavasti käytetään harkinnanvaraisesti myönnettävinä avustuksina osuus hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen. Lisäksi tuloja vastaavasti voidaan käyttää 168 000 euroa hevostalouden tutkimuk-

seen (mom. 30.01.05) sekä 240 000 euroa hevostalouden edistämiseen tarkoitettujen avustusten myöntämisestä aiheutuviin kuluihin (mom. 30.01.01).

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arpajaisveron alentamisen vaikutus	3 200
Rahapelitoiminnan tuottojen tuloutuksen laskun kompensoiminen	10 700
Veikkaus Oy:n tuottoennusteen muutoksen vaikutus vuodelle 2021	-8 400
Tasomuutos	-5 700
Yhteensä	-200

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	39 892 000
2020 V lisätalousarvio	—
2020 talousarvio	40 092 000
2019 tilinpäätös	40 092 000

55. Valtionapu 4H-toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 805 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää 4H-toiminnan tukemiseen.

Selvitysosa: 4H-toiminta edistää maaseudun elinvoimaisuutta ja vetovoimaisuutta tarjoamalla monipuolista harrastus-, palvelu- ja kilpailutoimintaa, työllistämällä nuoria sekä tarjoamalla heille mahdollisuuksia yrittäjyyden kokeilemiseen mm. omia yrityksiä perustamalla. Lisäksi 4H-toiminnalla edistetään maaseudun ja kaupunkien vuorovaikutusta ja eri toimijoiden yhteistyötä.

4H-toiminnan painopisteitä ovat yritteliäisyyden ja yrittäjyyden edistäminen (mm. ”Kolme askelta työelämään” -toimintamalli), ruokakasvatus sekä metsä- ja luontokasvatus.

4H-järjestöissä on yhteensä n. 220 valtionavustusta saavaa yhdistystä, joiden toiminta kattaa n. 90 % Suomen kunnista. Jäseniä yhdistyksissä on n. 52 000.

Määrärahan käyttöön liittyvät vuoden 2021 tavoitteet sovitaan tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön ja 4H-järjestöjen välisessä tulossopimuksessa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen lisäyksen poisto (4H-nuorisotyö) (EK)	-250
Yhteensä	-250

2021 talousarvio	3 805 000
2020 IV lisätalousarvio	300 000
2020 talousarvio	4 055 000
2019 tilinpäätös	3 905 000

63. Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maa- ja elintarviketalouden sekä maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoituksesta annetun lain (1413/2011) mukaisessa laajuudessa valtakunnallisten maaseudun sekä saariston tutkimus- ja kehittämishankkeiden toteuttamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen mukaan lukien hankkeisiin sisältyvät kulutusmenot
- 2) maa- ja elintarviketalouden sekä maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoituksesta annetun lain (1413/2011) mukaisen maaseutupolitiikan neuvoston toimintaan
- 3) julkisyhteisöjen hankkeiden toteuttamiseen tarvittavan enintään 6 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen
- 4) kylätoiminnan valtakunnalliseen kehittämiseen
- 5) kyläkaupat monipalvelukeskuksina -hankeavustusten maksamiseen
- 6) saariston kehityksen edistämisestä annetun lain (494/1981) 14 §:ssä mainitun saaristoasiain neuvottelukunnan toimintaan.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtakunnalliset tutkimus- ja kehittämishankkeet	750 000
Kylätoiminnan valtionapu	1 100 000
Kyläkaupat monipalvelukeskuksina -hanke	2 000 000
Maaseutupolitiikan neuvosto	75 000
Saaristoasiain neuvottelukunta	75 000
Yhteensä	4 000 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hama-kehittämisen rahoitus (HO 2019 kertaluonteinen)	-4 000
Kertaluonteisen lisäyksen poisto (kylätoiminnan valtionapu) (EK)	-100
Kyläkaupat monipalvelukeskuksina -hanke	2 000
Yhteensä	-2 100

2021 talousarvio	4 000 000
2020 talousarvio	6 100 000
2019 tilinpäätös	3 100 000

64. EU:n ja valtion rahoitusosuus alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 165 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ohjelmakauden 2014—2020 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa ja siirtymäkauden 2021 toteuttavien hankkeiden ja niiden toteutukseen liittyvän teknisen avun Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU:n rahoitusosuuden ja valtion rahoitusosuuden sekä perustelluissa tapauksissa ennakon maksamiseen

2) ohjelmakauden 2014—2020 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman ja siirtymäkauden 2021 toteuttamiseen tarvittavan yhteensä enintään 223 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen sekä muiden välttämättömien kulutusmenojen maksamiseen

3) EU:n aikaisempien ohjelmakausien ja ohjelmakauden 2014—2020 ja siirtymäkauden 2021 sitoumuksista aiheutuneiden velvoitteiden maksamiseen sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 1306/2013) artiklojen 52 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) sekä 54 ja 56 (yhteiset säännökset ja maaseuturahastoa koskevat erityissäännökset sääntöjenvastaisuuksista) sekä aikaisempien ohjelmakausien vastaavien säädösten mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2021 saa tehdä siirtymäkauteen 2021 kohdistuvia myöntämispäätöksiä 108 507 000 eurolla, josta osoitetaan 30 000 000 euroa paikalliseen kehittämiseen liittyviä toimia varten sekä 70 307 000 euroa muita tältä momentilta rahoitettavia toimia varten sekä 8 200 000 euroa teknistä apua varten.

Mikäli ohjelmakauteen 2014—2020 kohdistuvia vuoden 2020 myöntämisvaltuuksia on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2021.

Selvitysosa: Momentin varoin rahoitettavat maaseudun yritystoiminnan, palvelujen, kylien ja yhteistyön kehittämiseen, koulutukseen ja tiedonvälitykseen sekä Leader-toiminnalla toteutettavaan paikalliseen kehittämiseen liittyvät toimet sisältyvät Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan 2014—2020. Vuonna 2021 toimeenpano jatkuu Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014—2020 sääntöjen mukaisesti (siirtymäkausi 2021).

Rahoitus toteutetaan yritystukina sekä paikallisina, alueellisina, alueiden välisinä, valtakunnallisina ja kansainvälisinä hankkeina. Tekninen apu tukee koko ohjelman toimeenpanoa. Ohjelman toteuttamiseen tarvittavat henkilötyövuodet vastaavat teknisen avun lisäksi nk. valtion hallinnon oman tuotannon hankkeissa vuosittain palkattavan henkilöstön enimmäismäärää. Teknistä apua on vuosina 2014—2023 käytettävissä ohjelmakauden 2014—2020 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman ja siirtymäkauden 2021 toimeenpanoa varten 981 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen, josta on käytetty noin 467 henkilötyövuotta vuoden 2019 loppuun mennessä.

Myöntämisvaltuuden jako elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille perustuu maa- ja metsätalousministeriön päätöksillä jokaiselle valitulle Leader-ryhmälle määritellyyn suuntaa antavaan rahoitukseen paikalliseen kehittämiseen liittyviä toimia varten sekä hyväksytyihin suunnitelmiin

alueellisten varojen kohdentamiseksi muita tältä momentilta rahoitettavia toimia varten. Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02.

Vuoden 2021 määrärahojen ja myöntämisvaltuuksien arvioitu jakautuminen (euroa)

	Määräraha	Valtuus
Yhteensä, josta	165 700 000	108 507 000
— EU-osuus	74 500 000	49 507 000
— valtion osuus	91 200 000	59 000 000

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (milj. euroa)

	2021	2022	2023	Yhteensä vuodesta 2021 lähtien
Ennen vuotta 2021 tehdyt sitoumukset	138,7	73,7	4,6	217,0
Vuoden 2021 sitoumukset ¹⁾	16,4	65,1	27,0	108,5
Yhteensä	155,1	138,8	31,6	325,5

¹⁾ Vuoden 2021 sitoumuksista aiheutuneet menot ovat laskennallisesti kohdistettu vuosille 2021—2023.

Ohjelmakauden 2014—2020 rahoituskehys sekä myöntämisvaltuuden ja määrärahan arvioitu käyttö (milj. euroa)

	Ohjelmakauden 2014—2020 rahoituskehys valtuutena	Myöntämis- valtuus 2021	Määräraha maksettu 2014—2019	budjetoitu 2020	esitys 2021 ¹⁾
Manner-Suomen maaseudun kehittämishjelma yhteensä	912,000	108,507	466,903	189,600	165,200
— josta tekninen apu	70,000	8,200	25,173	20,000	8,200
Ohjelmien korjaukset	-	-	4,249	0,100	0,500
Kaikki yhteensä	912,000	108,507	471,152	189,700	165,700

¹⁾ Vuonna 2021 tarvittavasta määrärahasta siirtymäkauden 2021 sitoumusten perusteella arvioidaan maksettavan 16,4 milj. euroa.

Manner-Suomen maaseudun kehittämishjelman 2014—2020 ja siirtymäkauden 2021 momenttien (30.10.40, 30.10.43, 30.20.43 ja 30.20.44) toimeenpanoon tarkoitetun teknisen avun valtuus ja määräraha ovat tällä momentilla.

Takaisinperinnästä aiheutuvat erät merkitään momentille 12.30.99.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tukiohjelman toteuttamiseen liittyvä muutos	-24 000
Yhteensä	-24 000

Momentin määräraha on muutettu kolmevuotiseksi siirtomäärärahaksi.

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	165 700 000
2020 talousarvio	189 700 000
2019 tilinpäätös	144 056 640

20. Maa- ja elintarviketalous

Selvitysosa: Luvun 30.20 selvitysosa on sisällytetty luvun 30.10 selvitysosaan.

01. Ruokaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 75 984 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) enintään 500 000 euroa elintarvikemarkkinavaltuutetun toimiston toimintamenoihin
- 2) vähävaraisimmille suunnattuun eurooppalaiseen apuun liittyvien siirtomenojen maksamiseen
- 3) enintään 1 000 000 euroa maksullisten eläintautitutkimusten hintojen alentamiseen tutkimuksissa, joilla pyritään havaitsemaan ja seuraamaan vastustettavia ja uhkaavia eläintauteja
- 4) elintarvikeketjuun, eläinten terveyteen ja hyvinvointiin, kasvien terveyteen ja kasvien lisäysaineistoon liittyvien menojen hallinnointia koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 652/2014 tuella maksettaviin menoihin
- 5) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 6) eläinlääkintävahinkojen arviolautakunnan toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 7) hukkakauralain (185/2002) mukaisesti hukkakauran torjuntasuunnitelmien laatimisesta aiheutuvia kustannuksia vastaavien korvausten maksamiseen
- 8) maatalouden tukien toimeenpanosta annetussa laissa (192/2013) tarkoitettujen korvausten maksamiseen Ahvenanmaan maakunnan kunnille
- 9) porovahinkolautakunnan toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 652/2014 perusteella kasvintuhoojien kartoitukseen vuosittain myöntämä rahoitus.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 652/2014 tuella maksettavat elintarvikeketjuun, eläinten terveyteen ja hyvinvointiin, kasvintuhoojakorvauksiin ja kasvintuhoojien torjuntatoimenpiteisiin liittyvät menot on huomioitu tuloina momentilla 12.30.04.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi poronhoitolain muuttamisesta. Hallituksen esityksessä Ruokavirasto tuottaisi lautakunnan tarvitse-

mat hallinnolliset palvelut. Lautakunnan toimintaan arvioidut menot ja tulot on huomioitu Ruokaviraston toimintamenoissa.

Ruokaviraston *tehtävinä* ovat elintarvikkeiden sekä maa- ja metsätalouden tuotantopanosten turvallisuuden ja laadun, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä kasvinterveyden edistäminen, valvonta ja tutkimus. Lisäksi virasto edistää viranomaistoimin elintarvikkeiden ja maatalouden tuotantopanosten vientiä. Virastolla on Euroopan unionin yhteisen maatalouspolitiikan mukaisten toimenpiteiden, unionin rahoittamien maaseudun kehittämistoimien ja näitä täydentävien kansallisten toimenpiteiden toimeenpanotehtäviä (maksajavirastotehtävät). Ruokavirasto vastaa tehtävälänsä tietojärjestelmien kehittämisestä ja ylläpidosta sekä alue- ja paikallistason viranomaisten ohjauksesta. Ruokaviraston tehtävänä on hoitaa myös muut laissa säädetyt ja maa- ja metsätalousministeriön määräämät viraston toimialaan kuuluvat tehtävät.

Ruokavirasto tukee pääluokkaperusteluissa sekä lukujen 30.10 ja 30.20 yhteisessä selvitysosassa esitettyjen maa- ja metsätalousministeriön *toimialan vaikuttavuuden, toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan tavoitteiden* saavuttamista.

Viraston tunnusluvut

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus			
Taloudellisuusindeksi (2019=100)	100	100	100,5
Tuottavuusindeksi (2019=100)	100	100	100,5

Ruokaviraston päätoimintojen kustannukset, tuotot ja henkilötövuodet¹⁾

	2019 tilinpäätös			2020 arvio			2021 arvio		
	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv
Maatalous	16 613	513	128	16 613	490	128	17 356	498	125
Maaseudun kehittäminen	7 802	1 686	69	7 802	1 610	69	7 674	1 638	68
Metsätalous	536	9	6	536	9	6	520	9	6
Elinkeinokala-, riista- ja porotalous	889	252	9	889	241	9	861	250	9
Elintarviketurvallisuuden valvonta	26 639	15 340	239	28 069	14 647	239	27 984	14 898	236
—laboratoriopalvelut ja riskinarviointi	10 521	349	116	10 521	333	116	10 196	339	114
—tieteellinen tutkimus	151	59	2	151	56	2	146	57	2
Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta	10 490	2 794	79	10 490	2 668	79	11 357	2 714	77
—laboratoriopalvelut ja riskinarviointi	12 091	1 165	128	12 091	1 112	128	11 715	1 131	125
—tieteellinen tutkimus	1 225	386	12	1 225	369	12	1 186	375	12
Kasvintuotannon ja kasvinterveyden valvonta	8 106	3 099	77	8 106	2 959	77	7 993	3 010	75
—laboratoriopalvelut ja riskinarviointi	4 343	1 044	50	4 343	997	50	4 207	1 014	49

Ruokaviraston päätoimintojen kustannukset, tuotot ja henkilötyövuodet¹⁾

	2019 tilinpäätös			2020 arvio			2021 arvio		
	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv
—tieteellinen tutkimus	143	138	1	143	132	1	138	134	1
FEAD vähävaraisten apu	4 491	4 384	4	4 491	4 186	4	4 339	4 258	4
Ulkoiset IT-palvelut	2 886	2 730	47	2 886	2 607	47	2 789	2 652	46
Elintarvikemarkkina- valtuutetun toimisto	55			500		3	500		4
Yhteensä	106 981	33 948	967	108 856	32 416	970	108 961	32 977	953

¹⁾ Kustannukset ja tuotot eivät sisällä IT-asiantuntijapalveluiden läpilaskutusta.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)¹⁾

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	104 589	111 856	108 961
Bruttotulot	33 688	35 416	32 977
Nettomenot	70 901	76 440	75 984
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	9 429		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	11 890 ²⁾		

¹⁾ Vuosi 2020 sisältää IT-asiantuntijapalveluiden läpilaskutuksen arvion 3 milj. euroa menoissa ja tuloissa. Vuodet 2019 ja 2021 eivät sisällä ko. summaa.

²⁾ Vuodelle 2020 siirtyneestä erästä tuottavuushankkeisiin ja elintarvikemarkkinavaltuutetun toimiston toimintaan sidottu 5,3 milj. euroa.

Bruttomenot ovat yhteensä 108 961 000 euroa. Bruttotulot ovat yhteensä 32 977 000 euroa, tästä yhteisrahoitteisen toiminnan tuloja on 800 000 euroa, maksullisen toiminnan tuloja 24 396 000 euroa ja muita tuloja 7 781 000 euroa.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
<i>Julkisoikeudelliset suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	19 725	20 190	20 666
— muut tuotot	41	-	-
Tuotot yhteensä	19 766	20 190	20 666
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	15 382	14 999	15 475
— osuus yhteiskustannuksista	5 688	5 191	5 191
Kustannukset yhteensä	21 070	20 190	20 666

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-1 304	-	-
Kustannusvastaavuus, %	94	100	100
<i>Muut suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	3 731	3 645	3 730
— muut tuotot	11	-	-
Tuotot yhteensä	3 742	3 645	3 730
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	4 107	3 113	3 198
— osuus yhteiskustannuksista	1 635	1 532	1 532
Kustannukset yhteensä	5 742	4 645	4 730
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-2 000	-1 000	-1 000
Kustannusvastaavuus, %	65	78	79
Hintatuki	1 000	1 000	1 000
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen, %	83	100	100

Elintarvikemarkkina-alueissa (1121/2018) on säädetty elintarvikemarkkinoiden toimivuuden parantamiseksi ja hyvien liiketapojen vastaisten käytäntöjen estämiseksi Ruokaviraston yhteydessä toimivasta elintarvikemarkkinavaltuutetun toimistosta. Valtuutettu on toiminnassaan itsenäinen ja riippumaton. Valtuutetun toimiston toimintamenoihin varataan enintään 500 000 euroa.

Ruokavirasto toimii työ- ja elinkeinoministeriön vastuulla olevan vähävaraisimmille suunnatun eurooppalaisen avun rahaston (vähävaraisten rahasto) hallintoviranomaisena. Rahastosta rahoitettavan vähävaraisten avun toimenpideohjelman toimeenpanoon henkilötöiden osalta käytetään vähävaraisten rahaston teknistä apua ja varsinaiseen ruoan hankintaan, jakeluun ja varastointiin itse ohjelman rahoitusta. Momentin mitoituksessa on otettu huomioon sekä menoissa että tuloissa 3 800 000 euroa avun hallinnoinnista ja toimeenpanosta johtuen.

Vastustettavien sekä uusien uhkaavien eläintautien havaitsemiseksi ja kotoperäisten eläintautien esiintyvyyden seuraamiseksi tarvitaan näytteitä sairasta eläimistä. Eläintautitutkimuksissa seurannan kannalta riittävän näytemäärän saaminen edellyttää eläinten omistajien tai eläinlääkärien oma-aloitteellisesti lähettämiä näytteitä. Tutkimuskustannusten periminen täysimääräisinä näytteen lähettäjältä vähentäisi näytteiden määrää merkittävästi, minkä vuoksi hintatuen käyttö on perusteltua. Hintatuen määrä on enintään 1 000 000 euroa.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 652/2014 tuella maksettavat elintarviketähtäin, eläinten terveyden ja hyvinvointiin, kasvintuhojakorvauksiin ja kasvintuhojien torjuntatoimenpiteisiin liittyvät menot on huomioitu tuloina momentilla 12.30.04.

Momentilla on otettu huomioon Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 652/2014 perusteella kasvintuhoojien kartoitukseen vuosittain myönnettävän rahoituksen nettobudjetointi.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon sekä menoissa että tuloissa 2 234 000 euroa Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman teknisen avun määränä.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon Ahvenanmaan maakunnan kunnille suoritettavat korvaukset maatalouden tukien toimeenpanosta annetussa laissa (192/2013) tarkoitettujen tehtävien hoitamisesta. Korvaus määräytyy tukihakemusten lukumäärän perusteella ja sen suuruudesta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Momentin määrärahassa on otettu huomioon harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategian ja toimenpideohjelman edellyttämät resurssit harmaan talouden torjuntaan (HO 2019).

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

CAP27 -uudistuksen valmistelu, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-2 000
Eläintautien torjuntaa edistävä tiedotus, koulutus ja varautuminen sekä rekisterien kehittäminen (HO 2019)	70
Eläinten terveydenhallintahanke (ELTE) (v. 2020 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-1 764
Eläinten terveydenhallintahanke (ELTE) (v. 2021 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	845
Eläinvalvonnan ja täydentävien ehtojen tietojärjestelmien kehittäminen (v. 2020 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-1 120
Eläinvalvonnan ja täydentävien ehtojen tietojärjestelmän kehittäminen (v. 2021 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	570
Harmaan talouden torjunta (HO 2019)	150
Maaseudun Hyrrä-tukien sähköisen käsittelyketjun kehittämishanke (v. 2020 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-864
Porovahinkolautakunta	100
Ruokaviraston tietojärjestelmähankkeet (siirto momentille 30.01.23)	-1 502
Tietojärjestelmien kehittäminen (HO 2019)	1 500
Tietojärjestelmien ylläpito ja jatkuva kehittäminen	3 200
Ympäristöterveydenhuollon valvontajärjestelmäkokonaisuuden kehittämishanke (YTVK) (v. 2020 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-2 573
Ympäristöterveydenhuollon valvontajärjestelmäkokonaisuuden kehittämishanke (YTVK) (v. 2021 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	1 343
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	228
Palkkausten tarkistukset	1 361
Yhteensä	-456
2021 talousarvio	75 984 000
2020 IV lisätalousarvio	125 000
2020 talousarvio	76 440 000
2019 tilinpäätös	73 362 000

20. Eläinlääkintähuolto ja kasvintuhoojien torjunta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 948 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) eläinlääkintähuoltolain (765/2009) nojalla kunnille maksettavista korvauksista aiheutuviin menoihin
- 2) eläintautilain (441/2013) nojalla eläintautien vastustamisesta, eläinsuojelulain (247/1996) nojalla eläinsuojelusta, sekä näihin liittyvistä korvauksista, koulutuksista ja selvityksistä aiheutuviin ja muiden eläinlääkintähuollon toteuttamisen kannalta välttämättömien menojen maksamiseen
- 3) kasvinterveydestä annetun lain (1110/2019) mukaisten korvausten maksamiseen
- 4) kasvintuhoojien torjumisen kannalta välttämättömien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös edellä mainittuihin menoihin liittyviin, edellisiin vuosiin kohdistuviin menoihin ja korvauksiin sekä siirtomenoihin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Eläinlääkintähuoltolain 23 §:n nojalla kunnille maksetaan korvauksia kunnan-eläinlääkärien eläintautilain (441/2013), eläimistä saatavista sivutuotteista annetun lain (517/2015), eläinsuojelulain (247/1996), eläinten kuljetuksesta annetun lain (1429/2006), eläinten lääkitsemisestä annetun lain (387/2014) sekä maatalouden tukien toimeenpanosta annetun lain (192/2013) perusteella suorittamista tehtävistä.

Toimijoiden maksut eläintautilain ja eläimistä saatavista sivutuotteista annetun lain nojalla tehdyistä maksullisista kunnaneläinlääkärien suoritteista tuloutuvat momentille 12.30.99.

Kasvintuhoojien hävittämiskustannuksista voidaan kasvinterveydestä annetun lain (1110/2019) nojalla maksaa toimijalle korvauksia, jos kasvintuotannolle aiheutuneet vahingot ovat poikkeuksellisen suuret ja korvaaminen on toimijan elinkeinon jatkamisen kannalta tarpeellista. Korvauksia kasvintuhoojan hävittämiskustannuksista voidaan maksaa myös metsässä kasvavien puiden osalta. Määrärahaa saa käyttää myös kasvintuhoojien torjumisen kannalta välttämättömien kartoitus- ja torjuntatöiden menojen maksamiseen.

Määrärahasta on valtion osuutta 5 818 000 euroa ja EU-osuutta 130 000 euroa. Euroopan unionin rahoitusosuus eläintautien ja kasvintuhoojien torjunnasta tuloutuu momentille 12.30.04.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kunnille maksettavat korvaukset	4 400 000
Eläintautitorjunnan ja eläinsuojelun menot	1 448 000
Kasvintuhoojien torjunta	100 000
Yhteensä	5 948 000

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	5 948 000
2020 talousarvio	5 948 000
2019 tilinpäätös	6 487 623

40. Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 323 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain (1559/2001) mukaiseen kansalliseen tukeen (Etelä-Suomen kansallinen tuki, pohjoinen tuki, muu maa- ja puutarhatalouden tuki)

2) vuonna 2020 ja sitä aikaisempina vuosina myönnettyjen tukien maksamiseen

3) sellaisten kansallisten tukien ja korvausten maksamiseen, joihin tuensaaja on lainvoimaisen päätöksen perusteella oikeutettu, mutta joihin liittyvä määräraha ei ole enää käytettävissä.

Määrärahasta 4 000 000 euroa on varattu tukien täytäntöönpanoon liittyvien, ennakoidun tukimenekin ylittävien, tukien ja tukitasojen muutostarpeisiin.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena ja kohdan 3) osalta maksuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Maa- ja puutarhatalouden kansallista tukea maksetaan EU:n lainsäädännön perusteella ja sen asettamissa rajoissa. Kansallinen tuki on sovitettu yhteen EU:n kokonaan ja osittain rahoittamien tukijärjestelmien (EU-tulotuet, luonnonhaittakorvaukset, ympäristökorvaus ja eläinten hyvinvointikorvaukset) kanssa. Tuki turvaa osaltaan maa- ja puutarhatalouden toimintatiedellytyksiä ja tuotannon kannattavuutta sekä maaseudun elinvoimaisuuden säilymistä. Tukijärjestelmiä ovat Etelä-Suomen kansallinen tuki, pohjoinen tuki ja eräät muut kansalliset tuet.

Etelä-Suomen kansallista tukea maksetaan tukialueiden A ja B sika- ja siipikarjataloudelle sekä puutarhataloudelle komission hyväksymän tukiohjelman perusteella. Pohjoista tukea maksetaan Keski- ja Pohjois-Suomessa (C-tukialueella) kotieläintaloudelle, puutarhataloudelle, kasvinviljelylle ja eräille muille kohteille komission vuonna 2016 hyväksymän pitkäaikaisen pohjoisen tuen tukijärjestelmän perusteella. Lisäksi määrärahasta maksetaan eräitä muita kansallisia tukia.

Määrärahaa voidaan käyttää myös sellaisten kansallisten tukien ja korvausten maksamiseen, joihin tuensaaja on oikeutettu esimerkiksi valitusprosessiin liittyvien lainvoimaisten päätösten perusteella, mutta joihin osoitettu määräraha ei ole enää käytettävissä.

Maa- ja puutarhatalouden kansallisen tuen arvioitu jakautuminen eri kohteisiin vuosina 2019—2021 (milj. euroa)

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
Tuki yhteensä ao. vuoden tuotannolle	322,5	319,0	319,1
Etelä-Suomen kansallinen tuki	20,2	17,4	17,4
Pohjoinen tuki	297,3	296,3	296,4
Muu kansallinen tuki	5,0	5,3	5,3

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Porotalous (HO 2019)	100
Yhteensä	100
2021 talousarvio	323 100 000
2020 talousarvio	323 000 000
2019 tilinpäätös	322 700 000

41. EU-tulotuki ja EU-markkinatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 526 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1307/2013 mukaisten suorien tukien sekä siirtymäkautta koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen mukaisten suorien tukien maksamiseen
- 2) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 mukaisten yksityisen varastoinnin tuen, eräiden muiden maataloustuotteiden markkinoita ohjaavien toimenpiteiden ja suoraan tuotteisiin kohdennetuista ja muista asetuksen mahdollistamista toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen sekä siirtymäkautta koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen mukaisten tukien maksamiseen
- 3) muiden kuin kohdissa 1) ja 2) mainittujen säädösten perusteella maksettavien EU:n kriisitukien maksamiseen
- 4) vuonna 2020 ja sitä aikaisempina vuosina myönnettyjen tukien maksamiseen
- 5) niiden Suomen velvoitteiden maksamiseen, jotka aiheutuvat EU:n maksumääräaikaisten (komission asetus (EU) N:o 907/2014 5 artikla) jälkeen maksettujen tukien maksamisesta.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena EU-tulotuen osalta ja maksatuspäätösperusteisena EU-markkinatuen osalta.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon yhteisen maatalouspolitiikan perusteella maksettavat EU-tulotuet ja EU-markkinatuet, jotka rahoitetaan kokonaan EU:n varoista. Momentilta on myös mahdollista maksaa EU-tulotukia ja EU-markkinatukia siirtymäkaudesta 2021 koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen mukaisesti.

EU-tulotuet turvaavat omalta osaltaan maataloustuotannon kannattavuutta ja muiden EU:n yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteiden toteutumista. Tukien ehtona on muun muassa ympäristöön sekä eläinten ja kasvien terveyteen liittyvien vaatimusten eli ns. täydentävien ehtojen noudattaminen. Viherryttämistuen osuus on 30 % EU-tulotuesta ja nuoren viljelijän tuen enintään 2 % EU-tulotuesta.

Pääosa EU-tulotuista maksetaan tuotannosta irrotettuna perustukena. Tuotantosidonnaisen tuen osuus on 19,6 % EU:n suorien tukien enimmäismäärästä.

Momentilta maksettavan EU:n yksityisen varastoinnin tuen arvioidaan pysyvän vuoden 2020 tasolla.

Momentilta on mahdollisuus maksaa myös niitä Suomen velvoitteita, jotka aiheutuvat EU:n maksumääräaikaisten (komission asetus (EU) N:o 907/2014 5 artikla) jälkeen maksettujen tukien maksamisesta kokonaan kansallisesti.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.01.

EU-tulotuki ja EU-markkinatuet vuonna 2021 käyttökohteittain (euroa)

EU-tulotuki yhteensä	525 000 000
— Perustuki	254 000 000
— Viherryttämistuki	157 500 000
— Nuoren viljelijän tuki	10 500 000
— Tuotantosidonnainen tuki	103 000 000
EU-markkinatuet (sisämarkkinatuet)	1 200 000
— EU-yksityisen varastoinnin tuki	1 200 000
Yhteensä	526 200 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	526 200 000
2020 talousarvio	526 200 000
2019 tilinpäätös	513 394 179

43. Ympäristökorvaukset, luonnonmukainen tuotanto, neuvonta ja ei-tuotannolliset investoinnit (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 297 710 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ohjelmakauden 2014—2020 ja vuodelle 2021 yhdellä vuodella jatkettujen Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa toteuttavien ympäristökorvausten, luonnonmukaisen tuotannon, neuvonnan ja ei-tuotannollisten investointien Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousraha-
hastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU:n rahoitusosuuden sekä valtion rahoitusosuuden maksamiseen

2) EU:n komission vuosille 1995—1999 hyväksymän maatalouden ympäristöohjelman, vuosille 2000—2006 hyväksymän horisontaalisen maaseudun kehittämisohjelman mukaisten maatalouden ympäristötukien ja vuosille 2007—2013 hyväksymän ja vuodelle 2014 yhdellä vuodella jatkettujen Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman mukaisten maatalouden ympäristötukien ja ei-tuotannollisten investointitukien maksamiseen

3) EU:n aikaisempien ohjelmakausien ja ohjelmakauden 2014—2020 ja vuodelle 2021 yhdellä vuodella jatketuista sitoumuksista aiheutuneiden velvoitteiden maksamiseen sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 1306/2013) artiklojen 52 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) sekä 54 ja 56 (yhteiset säännökset ja maaseuturahastoa koskevat erityissäännökset sääntöjenvastaisuuksista) sekä aikaisempien ohjelmakausien vastaavien säädösten mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Valtuus

Mikäli ohjelmakauteen 2014—2020 kohdistuvaa vuosien 2019 tai 2020 valtuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä ympäristökorvauksien sitoumuksia ja sopimuksia sekä luonnonmukaisen tuotannon sitoumuksia vuonna 2021.

Selvitysosa: Ympäristökorvaukset, luonnonmukaisen tuotannon korvaus, neuvontakorvaus ja ei-tuotannollisten investointien korvaus sisältyvät Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan 2014—2020. Vuonna 2021 toimeenpano jatkuu Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014—2020 sääntöjen mukaisesti (siirtymäkausi 2021). Korvausten tavoitteena on maatalous- ja puutarhatuotannon harjoittaminen kestävästi siten, että tuotanto kuormittaa ympäristöä nykyistä vähemmän, luonnon monimuotoisuus ja maatalouden kulttuurimaisemien säilyminen turvataan ja tuotannon harjoittamisen edellytykset säilyvät hyvinä myös pitkällä aikavälillä. Neuvonnan tavoitteena on vastata viljelijöiden kokemaan neuvontatarpeeseen unionin yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteiden edistämiseksi ja maaseudun kehittämisohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi. Neuvonnan avulla voidaan kasvattaa viljelijän osaamista maatalon hoitamisessa muun muassa maatalouden nykyaikaistamisessa ja kilpailukyyn parantamisessa, ympäristökysymyksissä ja eläinten hyvinvointi- ja terveysasioissa, vähentää maatilojen ilmasto-vaikutuksia, lisätä energiatehokkuutta sekä ehkäistä ilmastomuutoksen aiheuttamia riskejä.

Ympäristökorvaukset koostuvat ympäristösitoumuksesta, ympäristösopimuksista sekä geenipankkisäilytyksestä. Ympäristökorvauksen toimia kohdennetaan alueellisesti sekä tila- ja lohko-kohtaisesti. Kaikille sitoutuneille pakollinen tilakohtainen toimenpide tähtää ravinteiden tasapainoiseen käyttöön ja suunnitelmalliseen viljelyyn. Lohkokohtaisilla toimenpiteillä toteutetaan kohdennetusti vesiensuojelua ja maan rakennetta edistäviä, kasvihuonekaasupäästöjä vähentäviä ja/tai peltoluonnon monimuotoisuutta edistäviä toimenpiteitä. Osaa vesiensuojelullisista toimenpiteistä toteutetaan eri tavalla ns. kohdentamisalueella (Suomenlahteen, Saaristomereen, Selkämereen ja Perämereen laskevien jokivesistöjen valuma-alueet). Ympäristökorvauksia ja ei-tuotannollista investointikorvausta voidaan myöntää myös yhdistyksille kosteikkojen ja perinnebiotooppien alkuraivaukseen ja hoitoon sekä luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämiseen.

Ohjelmakauden 2014—2020 mukaiseen järjestelmään on sitoutunut n. 86 % viljelijöistä ja sitoumusala yhteensä on n. 90 % käytettävissä olevasta maatalousmaasta.

Vuonna 2021 määrärahaa arvioidaan tarvittavan yhteensä 297 710 000 euroa, josta EU:n rahoitusosuutta on 125 038 000 euroa ja kansallista osuutta 172 672 000 euroa. EU:n rahoitusosuus ohjelmakaudella 2014—2020 ja siirtymäkaudella 2021 on 42 %.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02.

Ohjelmakauden 2014—2020 rahoituskehys ja määrärahan arvioitu käyttö (milj. euroa)

Toimenpide	Ohjelmakauden 2014—2020 rahoituskehys			Määräraha		
	EU	valtio	julkinen yhteensä	maksettu 2014—2019	budjetoitu 2020 ¹⁾	esitys 2021
Ympäristökorvaukset	732,619	1 011,713	1 744,332	1 492,222	96,600	228,710
Luonnonmukainen tuotanto	147,840	204,160	352,000	260,359	55,600	60,000

Ohjelmakauden 2014—2020 rahoituskehys ja määrärahan arvioitu käyttö (milj. euroa)

Toimenpide	Ohjelmakauden 2014—2020 rahoituskehys			Määräraha		
	EU	valtio	julkinen yhteensä	maksettu 2014—2019	budjetoitu 2020 ¹⁾	esitys 2021
Neuvonta	12,180	16,820	29,000	19,985	1,000	9,000
Ei-tuotannolliset investoinnit	2,520	3,480	6,000	3,887	-	-
Yhteensä	895,159	1 236,173	2 131,332	1 776,453	153,200	297,710

¹⁾ Vuoden 2020 luvut perustuvat vuoden 2020 varsinaiseen talousarvioon, jossa ei oltu vielä otettu huomioon vuoden 2020 neljättä lisätalousarviota, jossa tälle momentille siirrettiin momentilta 30.20.44 Marinin hallitusohjelman ympäristökorvaukseen ja luomusituomuksiin tarkoitetut lisämäärärahat.

Ympäristökorvausten ja luonnonmukaisen tuotannon valtuudesta aiheutuvat menot, valtion ja EU:n osuudet yhteensä (milj. euroa)

	2021	2022	2023	2024	Yhteensä vuodesta 2021 lähtien
Vuosia 2014—2020 ja siirtymäkautta 2021 koskevat toimenpiteet, josta	288,710	-	-	-	288,710
vuonna 2021 tehtävät sitoumukset ja sopimukset ¹⁾	252,110	-	-	-	252,110
— ympäristökorvaukset	223,710	-	-	-	223,710
— luonnonmukainen tuotanto	28,400	-	-	-	28,400
ennen vuotta 2021 tehdyt sitoumukset ja sopimukset	36,600	27,400	12,000	11,000	87,000
— ympäristökorvaukset	5,000	4,000	2,000	1,000	12,000
— luonnonmukainen tuotanto	31,600	23,400	10,000	10,000	75,000
Menot yhteensä	288,710	27,400	12,000	11,000	339,110

¹⁾ Taulukossa ei ole otettu huomioon vuoden 2020 neljättä lisätalousarviota, jossa tälle momentille siirrettiin momentilta 30.20.44 Marinin hallitusohjelman ympäristökorvaukseen ja luomusituomuksiin tarkoitetut lisämäärärahat.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Luomusituomusten rahoitus (HO 2019) (siirto momentilta 30.20.44)	7 000
Vuoden 2021 rahoitusmuutos	137 510
Yhteensä	144 510

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	297 710 000
2020 IV lisätalousarvio	93 000 000
2020 talousarvio	153 200 000
2019 tilinpäätös	355 710 000

44. Luonnonhaittakorvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 551 888 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ohjelmakauden 2014—2020 ja vuodelle 2021 yhdellä vuodella jatkettujen Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa toteuttavien luonnonhaittakorvausten Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU:n rahoitusosuuden ja valtion rahoitusosuuden sekä ohjelmaan sisältyvän kokonaan kansallisesti rahoitettavan luonnonhaittakorvauksen maksamiseen

2) EU:n aikaisempien ohjelmakausien ja ohjelmakauden 2014—2020 ja vuodelle 2021 yhdellä vuodella jatketuista sitoumuksista aiheutuneiden velvoitteiden maksamiseen sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 1306/2013) artiklojen 52 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) sekä 54 ja 56 (yhteiset säännökset ja maaseuturahastoa koskevat erityissäännökset sääntöjenvastaisuuksista) sekä aikaisempien ohjelmakausien vastaavien säädösten mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Luonnonhaittakorvaukset sisältyvät Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan 2014—2020. Vuonna 2021 toimeenpano jatkuu Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014—2020 sääntöjen mukaisesti (siirtymäkausi 2021). Luonnonhaittakorvauksilla korvataan maatalousyrittäjille pysyvien epäsuotuisten luonnonolojen maataloustuotannolle aiheuttamaa luonnonhaittaa. Luonnonhaittakorvausten tavoitteena on turvata maatalouden toimintaedellytykset ja jatkuvuus sekä säilyttää maatalousmaa maatalouskäytössä. Toimenpide vaikuttaa tilalukumäärän hallittuun kehittämiseen sekä taloudellisesti elinvoimaisten maatilayksiköiden säilyttämiseen ja tätä kautta maaseudun työllisyyden ylläpitämiseen ja maaseutualueiden taloudellisen kehityksen edistämiseen. Luonnonhaittakorvausten saamiseen ei ole ikärajaa ja korvauksen hehtaarikohtainen määrä vähenee maatilalla ylittäessä tietyt raja-arvot. Luonnonhaittakorvauksia maksetaan myös pysyville nurmille. Korvausta maksetaan korotettuna tiloil- le, jotka ylittävät asetetun eläintiheysrajan. Luonnonhaittakorvaukset ovat yksivuotisia.

EU:n rahoitusosuus ohjelmakaudella 2014—2020 ja siirtymäkaudella 2021 on 42 %. Lisäksi määrärahasta maksetaan kokonaan valtion rahoittamia luonnonhaittakorvauksia.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02.

Luonnonhaittakorvausjärjestelmän vuoden 2021 määrärahojen arvioitu jakautuminen (euroa)

Yhteensä, josta	551 888 000
— EU-osuus	94 173 000
— valtion osuus	130 048 000
— kokonaan kansallisesti rahoitettava luonnonhaittakorvaus	327 667 000

Ohjelmakauden 2014—2020 rahoituskehys ja määrärahan käyttö (milj. euroa)

Toimenpide	Ohjelmakauden 2014—2020 rahoituskehys				Määräraha		esitys 2021
	EU	valtio	kokonaan kansallinen	julkinen yhteensä	maksettu 2014—2019	budjetoitu ¹⁾ 2020	
Luonnonhaitta- korvaukset	701,820	969,180	2 023,800	3 694,800	3 093,863	624,788	551,888

¹⁾ Vuoden 2020 luvut perustuvat vuoden 2020 varsinaiseen talousarvioon, jossa ei oltu vielä otettu huomioon vuoden 2020 neljättä lisätalousarviota, jossa tältä momentilta siirrettiin Marinin hallitusohjelman ympäristökorvaukseen ja luomusitoumuksiin tarkoitetut lisämäärärahat momentille 30.20.43.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Luomusitoumusten rahoitus (HO 2019) (siirto momentille 30.20.43)	-7 000
Luonnonhaittakorvauksen lisäys (HO 2019 kertaluonteinen)	-42 000
Maaseutuohjelman kertaluonteinen rahoitusmuutos vuonna 2020 (siirto momentilta 30.10.40)	25 000
Tasomuutos kokonaan kansalliseen luonnonhaittakorvaukseen	7 000
Vuoden 2021 rahoitusmuutos	37 100
Vuonna 2020 tehtävien uusien luomusitoumusten rahoitus (tekninen kohdennus) (HO 2019)	-5 000
Ympäristökorvauksen lisäys (HO 2019 kertaluonteinen)	-88 000
Yhteensä	-72 900

Määräraha on osittain kehityksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	551 888 000
2020 IV lisätalousarvio	-93 000 000
2020 talousarvio	624 788 000
2019 tilinpäätös	548 288 000

46. EU-rahoitteinen ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 10 910 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1144/2014 mukaiseen maataloustuotteiden tiedotukseen ja menekinedistämiseen
- 2) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 mukaisesti mehiläistuotteiden tuotannon ja kaupan pitämisen edistämiseksi laaditusta ohjelmasta aiheutuviin menoihin
- 3) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 mukaisesti hedelmä- ja vihanneustuottajaorganisaatioiden toimintaohjelmien menojen maksamiseen
- 4) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 mukaisesti koulujakelujärjestelmästä aiheutuviin menoihin sekä koulujakelujärjestelmän liitännäis- ja tiedotustoimenpiteisiin ja niihin liittyviin kulutusmenoihin

5) kohtien 2)—4) tukien maksamiseen siirtymäkautta 2021 koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen mukaisesti.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Momentilta maksettaviin koulujakelujärjestelmän liitännäis- ja tiedotustoimenpiteisiin ja niiden kulutusmenoihin liittyvät arvonnalisäveromenot on budjetoitu momentille 30.01.29.

Selvitysosa: Momentilta rahoitetaan EU:n maataloustuotteiden tiedotus- ja menekinedistämishjelmien menoja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 1144/2014) perusteella. Ohjelmat rahoitetaan kokonaan EU:n maataloustukirahastosta.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU 1308/2013) tarkoitettuun mehiläistuotteiden tuotannon ja kaupan pitämisen edistämiseen arvioidun määrärahan EU:n rahoitusosuus on 50 %.

Tuottajien muodostamille hedelmä- ja vihannesalan markkinointiyhteenliittymille eli tuottajaorganisaatioille maksetaan tukea toimintaohjelman toteuttamiseen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 1308/2013) perusteella. Tuottajaorganisaatioille maksettavat tuet rahoitetaan kokonaisuudessaan EU:n maataloustukirahastosta.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU 1308/2013) tarkoitettuihin koulujakelujärjestelmään ja sen liitännäis- ja tiedotustoimenpiteisiin arvioidun määrärahan EU:n rahoitusosuus on 100 %.

Momentilta on mahdollista maksaa myös päätösosan kohtien 2)—4) mukaisia tukia siirtymäkautta 2021 koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen nojalla.

Koulujakelujärjestelmän liitännäis- ja tiedotustoimenpiteisiin ja niiden kulutusmenoihin liittyvät arvonnalisäverokustannukset, joita EU ei korvaa, on otettu huomioon momentilla 30.01.29.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.01.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

	Yhteensä, mistä EU:n osuus	
Menekinedistäminen sisämarkkinoilla ja yhteisön ulkopuolella (EU 1144/2014)	2 200 000	2 200 000
Mehiläistuotteiden tuotannon ja kaupan pitämisen edistäminen (EU 1308/2013)	280 000	140 000
Tuottajaorganisaatioiden toimintaohjelmat (EU 1308/2013)	3 000 000	3 000 000
Koulujakelujärjestelmä (EU 1308/2013)	5 430 000	5 430 000
— josta koulujakelujärjestelmätuki	4 890 000	4 890 000
— josta liitännäis- ja tiedotustoimenpiteet	540 000	540 000
Yhteensä	10 910 000	10 770 000

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	10 910 000
2020 talousarvio	10 910 000
2019 tilinpäätös	10 752 000

47. Ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 669 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ruokaketjun toiminnan edistämisestä annetun valtioneuvoston asetuksen (VNA 680/2014) mukaisesti ruokaketjun kehittämis-, tiedottamis- ja menekinedistämistoimien toteuttamiseen liittyvien hankkeiden avustuksiin
- 2) kansallisiin ja kansainvälisiin toimenpiteisiin, joilla edistetään ruokapoliittisen selonteon tavoitteiden toteutumista
- 3) ruokaketjun ja maatalouden markkinoita koskeviin kehittämis- ja kokeiluhankkeisiin uusien innovaatioiden kehittämiseksi
- 4) enintään 15 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määrärahasta voidaan myöntää avustusta myös julkisyhteisöille.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään ruokapoliittisen selonteon tavoitteita tukevien kansallisten tai kansainvälisten toimenpiteiden rahoittamiseen. Määrärahalla tuetaan lisäksi luomualan ja lähiruoan kehittämisohjelmien mukaisia toimenpiteitä sekä luonnontuotealan kehittämistä. Lisäksi määrärahalla tuetaan ruokaketjun ja maatalouden markkinoita koskevia kehittämis- ja kokeiluhankkeita uusien innovaatioiden kehittämiseksi.

Ruokaketjun kehittämistoimenpiteisiin tarkoitetuilla varoilla voidaan tukea myös laajoja valtakunnallisia hankkeita.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Attasoiden rahoituksen päätyminen (siirto momentilta 24.01.01)	274
Elintarvikevienti (HO 2019)	200
Kertaluonteisen lisäyksen poisto (Arktiset Aromit ry) (EK)	-50
Kestävä ruokajärjestelmä (HO 2019 kertaluonteinen)	-1 000
Markkinatoimenpiteet, julkiset hankinnat nimisuojat tuotteet, brändityö (HO 2019)	100
Ravitseminen, kouluruoka (HO 2019)	100
Yhteensä	-376

2021 talousarvio	3 669 000
2020 talousarvio	4 045 000
2019 tilinpäätös	2 945 000

48. Peltorakenteen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) peltorakenteen kehittämisohjelman laatimiseen sekä ohjelman perusteella määriteltyjen toimenpiteiden ja hankkeiden rahoitukseen
- 2) enintään 3 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määrärahasta voidaan myöntää avustusta myös julkisyhteisöille.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahalla rahoitetaan peltojen omistus- ja tilusrakennetta kehittäviä toimia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Peltorakenteen kehittäminen (HO 2019)	500
Yhteensä	500
2021 talousarvio	1 000 000
2020 talousarvio	500 000

49. Ravinnekierrätyksen edistäminen biokaasutuotannolla (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tuen maksamiseen kierrätettäviä biomassoja biokaasulaitokselle toimittavalle yritykselle tai yhteisölle
- 2) enintään 2 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Tuki kohdentuu maataloustuotannossa, vesistöjen hoitotoimissa sekä muussa luonnon hoidossa syntyviin ylijäämäbiomassoihin. Tuen tavoitteena on ohjata näitä biomassoja sellaisiin biokaasulaitoksiin, jotka käsittelevät kaasutusprosessin jälkeen syntyvät mädätysjännökset lannoitevalmisteiksi. Tuen avulla vähennetään luonnonhoidosta ja maataloilta ylijäämäbiomassojen aiheuttamia ravinne- ja kasvihuonekaasupäästöjä ja edistetään biomassoissa olevien ravinteiden turvallista kierrätystä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Biokaasun ravinnekiertokorvaus (HO 2019)	4 000
Yhteensä	4 000
2021 talousarvio	4 000 000

60. Siirto interventiorahastoon (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maatalouden interventiorahastoon tarkoitetun siirron maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää niiden rahaston menojen maksamiseen, joita ei rahoiteta EU:n maataloustukirahastosta.

Selvitysosa: Budjettisiirrolla katetaan niitä maatalouden interventiorahaston menoja, jotka jäävät valtion vastattavaksi. Valtion vastattavaksi arvioidaan jäävän lähinnä interventiovarastoinnista aiheutuvia menoja, joiden määrää ei voida tarkkaan arvioida odotettavissa olevien markkinahäiriöiden kohonneen riskin vuoksi. Mikäli nämä menot ovat suuremmat kuin budjettisiirto, ne katetaan rahaston omasta pääomasta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	200
Yhteensä	200
2021 talousarvio	400 000
2020 talousarvio	200 000
2019 tilinpäätös	170 000

(61.) Siirto Maatilatalouden kehittämisrahastoon (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2020 IV lisätalousarvio	70 000 000
2020 II lisätalousarvio	6 500 000
2020 talousarvio	90 300 000

62. Eräät valtionavut (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 6 117 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tiloilla kuolleiden tuotantoeläinten keräilystä ja hävittämisestä maksettavaan valtionapuun (VNA 998/2017)
- 2) valtakunnallisille eläinsuojelujärjestöille myönnettäviin valtionapuihin (VNA 166/2005)
- 3) valtionapujen myöntämiseen Helsingin yliopistolle käytettäväksi eläinlääkäreiden erikoistumisharjoitteluun
- 4) valtionapujen myöntämiseen Tampereen yliopistolle käytettäväksi eläinkokeille vaihtoehtoisten menetelmien edistämiseen
- 5) valtionapujen myöntämiseen maatalojen bioturvallisuutta ja eläinten terveyden seurantaa parantaviin kehittämishankkeisiin.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Tavoitteena on varmistaa, että tiloilla kuolleet tuotantoeläimet hävitetään sivutuoteasetuksen (EU:n asetus 1069/2009) vaatimusten mukaisesti.

Valtionapuja on tarkoitus myöntää eläinsuojelujärjestöille ja Helsingin yliopistolle eläinlääkäreiden erikoistumisharjoitteluun. Lisäksi valtionapua myönnetään Tampereen yliopistolle (FICAM, vaihtoehtomenetelmäkeskus eläinkokeille) eläinkokeille vaihtoehtoisten menetelmien edistämiseen ja siihen liittyvään tutkimukseen ja koulutukseen.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tiloilla kuolleiden tuotantoeläinten hävittäminen	5 080 000
Valtionavut valtakunnallisille eläinsuojelujärjestöille	87 000
Valtionapu Helsingin yliopistolle	400 000
Valtionapu Tampereen yliopistolle, FICAM	300 000
Valtionavut maatilojen bioturvallisuuden ja eläinten terveyden seurannan kehittämiseen	250 000
Yhteensä	6 117 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtionavut maatilojen bioturvallisuuden ja eläinten terveyden seurannan kehittämiseen (HO 2019)	50
Siirtyvien erien taso (HO 2019)	300
Yhteensä	350

2021 talousarvio	6 117 000
2020 talousarvio	5 767 000
2019 tilinpäätös	5 717 000

40. Luonnonvaratalous

Selvitysosa:

Toimintaympäristö

Luonnonvarataloudella tarkoitetaan metsiin, kaloihin, riistaan ja veteen pohjautuvien luonnonvarojen kestävä ja vastuullista hyödyntämistä.

Maailmanlaajuiset muutostekijät — ilmastonmuutos, teknologian nopea kehitys, kilpailu ehtyvistä luonnonvaroista, arvojen ja asenteiden muutos — muuttavat luonnonvarasektorin toimintaympäristöä. Niiden seurauksiin on varauduttava, mutta ne tarjoavat myös uusia mahdollisuuksia.

Ilmaston lämpeneminen ja muutokset sää- ja vesiololoissa vaikuttavat suoraan luonnonvaratalouden toimintaedellytyksiin riskejä tuoden, mutta tarjoavat onnistuneella sopeutumisella myös uusia mahdollisuuksia. Nopea teknologinen kehitys avaa luonnonvaratalouteen uusia ulottuvuuksia arvoverkon eri osissa, erityisesti siirryttäessä tuottaja- ja biomassalähtöisestä toiminnasta kohti kuluttaja- ja palvelulähtöistä luonnonvarataloutta. Luonnonvaratiedon määrä ja tarkkuus tulevat

kasvamaan merkittävästi ja tiedon hyödyntämisessä on suuria mahdollisuuksia luonnonvarasektorin laajenemiselle ja kansainvälistymiselle. Globaali kilpailu niukkenevista luonnonvaroista ja kestävästi tuotettujen raaka-aineiden kysynnän kasvu ovat iso mahdollisuus luonnonvarataloudelle. Suomella on runsaiden ja kestävästi hoidettujen luonnonvarojen sekä korkeatasoisen osaamisen ansiosta hyvät edellytykset vastata kasvavaan kysyntään.

Ristiriitaiset tavoitteet voivat heikentää luonnonvarojen hyödynnettävyyttä ja liiketoimintamahdollisuuksien toteutumista. Suomen luonnonvarojen tila sekä luonnonvaratalouden toimintatavat tunnetaan huonosti rajojemme ulkopuolella, mikä voi johtaa Suomen luonnonvaratalouden kehittämisen kannalta haitallisiin ja ristiriitaisiin päätöksiin kansainvälisiä sopimuksia tai EU-lainsäädäntöä valmisteltaessa.

Luonnonvaratalouden toimialaan kuuluvat metsätalous, elinkeinokalatalous, vapaa-ajankalastus ja riistatalous sekä vesitalous ja yleiset luonnonvara-asiat. Pääosa näiden tehtävien hoitamiseen tarvittavista määrärahoista, n. 239 milj. euroa, on budjetoitu tähän lukuun. Lisäksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa luonnonvaratalouden tehtävissä ja Suomen ympäristökeskuksessa vesitaloustehtävissä työskentelee vakinaista henkilöstöä n. 200 henkilötyövuoden verran. Näistä aiheutuvat palkkaus- ja yleishallintomenot on otettu huomioon työ- ja elinkeinoministeriön pääluokan momentilla 32.01.02 sekä ympäristöministeriön momentilla 35.01.04. Luonnonvaratalouden tehtäviin kuuluu myös sisäministeriön hallinnonalalla Rajavartiolaitoksen suorittama riista- ja kalatalouden valvonta.

Hallinnonalan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat tavoitteet

- Luonnonvaratalouden toimintaympäristö on kilpailukykyinen
- Luonnonvaroihin ja -tuotteisiin perustuva liiketoiminta on monipuolista ja jalostusaste kasvaa
- Luonnon aineettomien hyödykkeiden ja hyvinvointipalveluiden käyttö lisääntyy
- Uusiutuvien luonnonvarojen elinvoimaisuus, luonnon monimuotoisuus ja elinympäristöjen tila paranee sekä niiden käytön kestävyys turvataan
- Hillitään ilmastonmuutosta etenemällä kohti hiilineutraalisuutta, materiaalitehokkuutta ja suljettuja kiertoja
- Sopeudutaan ilmastonmuutokseen ja varaudutaan siitä aiheutuviin riskeihin
- Luonnonvaratalouden osaaminen, yhteistyö ja kumppanuudet vahvistuvat
- Ruokaan ja uusiutuviin luonnonvaroihin liittyvät paikkatiedot mahdollistavat tehokkaita prosesseja ja palveluita sekä uutta liiketoimintaa.

Tunnusluvut

	2018 toteutuma	2019 arvio	2020 arvio	2021 tavoite
— Metsätalouden arvonlisäys, milj. euroa	4 314	ennallaan	ennallaan	nousee
— Yksityismetsien puuntuotannon sijoitus- tuotto, % (ilman kantohintojen vuotuista muutosta)	4,6	4,6	ennallaan	nousee
— Runkopuun hakkuukertymä, milj. m ³	78,2	71,8	ennallaan	nousee
— Metso-toimenpiteet yksityismetsissä, ha	45 669	48 089	51 089	54 489

Tunnusluvut

	2018 toteutuma	2019 arvio	2020 arvio	2021 tavoite
— Kaupallisen kalastuksen tuotannon arvo, milj. euroa	50,1	49,0	ennallaan	nousee
— Vesiviljelyn tuotannon arvo, milj. euroa	100,5	100,0	ennallaan	nousee
— Kalanjalostuksen ja kalakaupan liikevaihto, milj. euroa	844,1	850,0	ennallaan	nousee
— Vapaa-ajankalastuksen saaliin arvo, milj. euroa	51,0	nousee	nousee	nousee
— Vapaa-ajankalastajien kalastuspäivien lukumäärä, milj. kpl	16,0	ennallaan	ennallaan	ennallaan
— Asukkaiden määrä merkittävillä tulvariski-alueilla	5 955	5 872	5 800	laskee
— Vesihuoltopalvelujen järjestämisen rakenne-muutos, vesihuoltolaitosten määrä, kpl	1 099	1 090	1 085	laskee
— Riistasaaliin arvo, milj. euroa	79,5	nousee	nousee	ennallaan
— Pienriistan metsästyspäivien lukumäärä, milj. kpl	3,6	nousee	nousee	ennallaan
— Suurpetojen aiheuttamat vahingot, milj. euroa	7,55	7,75	nousee	laskee

20. Kalakannan hoitovelvoitteet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) vesilain (587/2011) 3 luvun 14 ja 22 §:n sekä ympäristönsuojelulain (527/2014) nojalla annettujen sekä muiden vastaavien lupapäätösten lupaehto- ja edellyttämien kalakannan hoitotoimenpiteiden toteuttamisesta aiheutuvien menojen sekä näihin liittyvien siirtomenojen maksamiseen
- 2) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitussuutta koskevien menojen maksamiseen, silloin kun ne liittyvät suoraan kohdan 1) mukaisiin kalakannan hoitotoimenpiteisiin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään vesistön rakentamisen, säännöstelyn, perkausten, jäteveden päästöjen ym. luvanvaraisen toiminnan kalakannoille aiheuttamien vahinkojen korvaamiseen ja estämiseen sekä kalataloudellisen tarkkailun menoihin. Vuonna 2021 kertyväksi arvioitu vesioikeudelliset kalatalousmaksut on merkitty tuloina momentille 12.30.40.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kalatalousmaksukertymän kasvu	100
Yhteensä	100

2021 talousarvio	3 300 000
2020 talousarvio	3 200 000
2019 tilinpäätös	3 100 000

21. Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 14 259 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vesivarojen käytön ja hoidon kulutus- ja sijoitusmenoihin, jotka liittyvät tulvariskien hallintaan, patoturvallisuuteen, vesistöjen säännöstelyyn, vesistön käytön ja hoidon, vesihuollon, maa- ja metsätalouden vesienhallinnan ja muun vesitalouden kehittämiseen, havaintotiedon hankintaan ja vesitietopalveluun, vaikutusten arviointiin, varautumiseen ja riskienhallintaan sekä valtion velvoitteisiin lain, lupapäätösten ja sopimusten perusteella, valtioiden välisiin sopimuksiin perustuvaan rajavesistöyhteistyöhön sekä Suomen vesialan kansainvälisen strategian toteuttamiseen maa- ja metsätalousministeriön toimialalla.

Määrärahaa saa käyttää enintään 90 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen sekä vesialan kansallisten järjestöjen jäsenmaksujen ja vapaaehtoisten rahoitusosuuksien maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös vesialan liiketoimintaa edistävien valtioiden välisten yhteistyösopimusten toteuttamiseen.

Momentille nettoutetaan yhteistyöosapuolten rahoitusosuudet hankkeista, selvityksistä tai muista toimenpiteistä, joiden toteuttaminen on elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten vastuulla sopimusten tai vesilainsäädännön mukaisten päätösten perusteella. Momentille nettoutetaan myös työnantajalle maksettavat sairaus- ja äitiyspäivärahat.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tulvariskien hallinta, patoturvallisuus ja vesistöjen säännöstely ja hydrologiset tietopalvelut	3 600 000
Vesitalouden kehittäminen, suunnittelu ja seuranta	3 159 000
Valtion vesistörakenteiden peruskorjaukset ja muut vesistötoimenpiteet	5 000 000
Valtion vesitalousluvista aiheutuvat velvoitteet	2 200 000
Valtiosopimuksiin perustuva rajavesistöyhteistyö, rahoitusosuudet ja jäsenmaksut	300 000
Yhteensä	14 259 000

Palkkauksiin käytettävää määrärahaa on tarkoitus käyttää 82 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen työ- ja elinkeinoministeriön ja ympäristöministeriön hallinnonaloilla ja 8 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen maa- ja metsätalousministeriön hallinnonaloilla.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vesiensuojelun tehostamisohjelma (HO 2019 kertaluonteinen)	-3 000
Vesitaloustieto osana luonnonvaratiedon tietopalveluja -hanke (siirto momentille 30.01.23)	-517
Palkkausten tarkistukset	168
Yhteensä	-3 349

2021 talousarvio	14 259 000
2020 IV lisätalousarvio	4 970 000
2020 II lisätalousarvio	1 350 000
2020 talousarvio	17 608 000
2019 tilinpäätös	14 171 000

22. Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 43 452 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) uusiutuvien luonnonvarojen kestäväää käyttöä, biotaloutta, ympäristön hoitoa, luonnon monimuotoisuutta, ilmastonmuutoksen hillintää ja siihen sopeutumista koskeviin kehittämis-, kokeilu-, investointi- ja vienninedistämishankkeisiin ja viestintään sekä näihin liittyvien avustusten maksamiseen
- 2) uusiutuvien luonnonvarojen kestäväään käyttöön liittyvien tietojärjestelmien ylläpitoon ja kehittämiseen
- 3) eräiden Suomen tekemien kalastusta koskevien sopimusten valvonnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös enintään 98 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään uusiutuvien luonnonvarojen kestäväää käyttöä ja biotaloutta edistäviin kokeilu-, kehittämis-, investointi- ja vienninedistämishankkeisiin. Tavoitteena on parantaa luonnonvarojen kestäväään käyttöön perustuvan kilpailukykyisen liiketoiminnan edellytyksiä. Määrärahalla toteutetaan kansallista biotalousstrategiaa sekä maankäyttösektorin ilmastopolitiikkaa maa- ja metsätaloudessa.

Lisäksi määrärahaa kohdennetaan uusiutuvien luonnonvarojen käyttöön ja suojeluun liittyvien tietojärjestelmien ja -varantojen yhteiskäyttöisyyden parantamiseen ja sähköisen asioinnin kehittämiseen, luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen, haitallisista vieraslajeista aiheutuvien riskien torjumiseen, geenivarojen suojeluun ja kestäväään käyttöön sekä luonnon virkistys- ja matkailukäytön edistämiseen. Määrärahalla voidaan myös toteuttaa selvityksiä, joiden avulla pyritään parantamaan luonnonvarojen tilaa ja käyttöä sekä sopeutumista ilmastonmuutokseen.

Tenojoen kalastuslupamaksutuloista vuonna 2020 valtiolle kuuluvana osuutena on otettu huomioon tällä momentilla 167 400 euroa. Tenjojen kalastusluvista vuonna 2021 kertyväksi arvioitu tulo on merkitty momentille 12.30.41.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi: Maankäyttösektorin ilmastopolitiikka	35 257 000
Elinvoimainen Suomi: Luonnon monimuotoisuutta vahvistavat toimet	500 000
Luonnonsuojelua vahvistavat toimet	295 000
Ravinteiden kierrätyksen kärkihanke	2 000 000
Luonnonvara- ja biotalouden muut kokeilu- ja kehittämishankkeet	4 720 000
Tietojärjestelmien kehittäminen ja ylläpito	500 000
Kalastusta koskevien sopimusten valvonta	180 000
Yhteensä	43 452 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Digitaaliset metsänhoidon suositukset -hanke (v. 2020 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-500
Digitaaliset metsänhoidon suositukset -hanke (v. 2021 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	400
Luonnon monimuotoisuutta vahvistavat toimet (HO 2019)	300
Luonnonsuojelun rahoituksen kasvattaminen (vieraslajien torjunnan tehostaminen) (HO 2019)	-300
Luonnonvarasektorin tietohallintojärjestelmien ylläpito (siirto momentilta 30.01.01)	250
Maankäyttösektorin ilmastopolitiikka, metsitystukijärjestelmän rahoitus (siirto momentille 30.40.47) (HO 2019)	-1 360
Maankäyttösektorin ilmastopolitiikka (HO 2019)	4 500
Maankäyttösektorin ilmastopolitiikka (HO 2019 kertaluonteinen)	13 000
Ravinteiden kierrätyksen kärkihanke (HO 2019 kertaluonteinen)	-1 200
Uuden metsitystukijärjestelmän hallinnointi ja hallinnoinnin kehittäminen (siirto momentille 30.40.46)	-368
Uuden metsitystukijärjestelmän hallinnointi ja hallinnoinnin kehittäminen (siirto momentille 32.01.02)	-315
Yhteensä	14 407

2021 talousarvio	43 452 000
2020 IV lisätalousarvio	2 600 000
2020 talousarvio	29 045 000
2019 tilinpäätös	6 450 000

31. Vesi- ja kalataloushankkeiden tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 8 636 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa sekä vesitalouden varautumista ja riskienhallintaa parantavien tulvasuojelu- ja muiden hankkeiden avustamisesta ja valtion työnä toteutettavista hankkeista aiheutuvien menojen maksamiseen

2) vesiluonnonvarojen kestäväää käyttöä edistävien kehittämis- ja investointihankkeiden avustamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös enintään 15 henkilötyövuotta vastaavan hankkeista aiheutuvan henkilöstön palkkausmenojen ja muiden kulutusmenojen sekä sijoitusmenojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden kansallisena omahoitusosuutena.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa parantavina toimenpiteinä tukea myönnetään vesistötoimenpiteille tulvariskien hallintaan ja muiden erilaisten vesitaloudellisten riskien ja haittojen vähentämiseen, vesistöjen monipuolisen käytön ja hoidon edistämiseen. Vesiluonnonvarojen kestävää käyttöä edistävinä hankkeina tukea myönnetään vesitaloussektorin kokeilu-, investointi- ja vientitoimintaa sekä innovatiivisia julkisia hankintoja ja niihin liittyviä toimintamalleja edistäville hankkeille. Kalakantojen elinvoimaisuuden parantamiseksi määrärahaa käytetään kalan kulkua, kalakantojen luontaista lisääntymistä ja monimuotoisuuden ylläpitoa edistävien hankkeiden toteuttamiseen. Avustusten perusteet on määriteltty valtioneuvoston asetuksella vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa parantavien hankkeiden avustamisesta (714/2015).

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Vesitaloudelliset riskinhallinta-, kunnostus-, kehittämis- ja kokeiluhankkeet	4 879 000
Kalataloudelliset kunnostus-, kehittämis- ja kokeiluhankkeet	3 757 000
Yhteensä	8 636 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansallinen ohjelma vaelluskalakantojen elvyttämiseksi (HO 2019 kertaluonteinen)	-3 000
Kertaluonteisen lisäyksen poisto (kalateiden kunnostushankkeet) (EK)	-330
Kertaluonteisen lisäyksen poisto (Tulvavesien hallinta, Taanilan alue) (EK)	-300
Tulvasuojelu ja peltojen vesienhallinta (HO 2019)	500
Yhteensä	-3 130

2021 talousarvio	8 636 000
2020 IV lisätalousarvio	6 800 000
2020 talousarvio	11 766 000
2019 tilinpäätös	6 986 000

40. Eräät luonnonvaratalouden korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 745 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Tenojoen kalastuslupatuloista vesialueen omistajille palautettavan osuuden maksamiseen
- 2) saimaannorpan suojeluun liittyvistä vesialueiden omistajille maksettavista sopimuspalkkioista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) lupaviranomaisten ja tuomioistuinten vesi- ja kalastusasioista antamien päätösten ja lain tai valtioiden välisten sopimusten perusteella valtion maksettavaksi määrättyjen tai sovittujen kor-

vausten, kustannusten ja päätösmaksujen sekä niitä koskevien korkojen ja viivästyskorkojen maksamiseen

4) metsätuhojen torjunnasta annetun lain (1087/2013) perusteella aiheutuvien korvausten ja muiden menojen maksamiseen

5) laajuudeltaan ja taloudelliselta merkitykseltään huomattavien metsätuhojen kartoituksesta ja tuhoalueita koskevien ilmakuvien tuottamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen

6) metsälaissa tarkoitetuista uhkasakkolain (1113/1990) mukaisista ja niihin verrattavista suorituksista aiheutuvien sellaisten menojen maksamiseen, jotka maksetaan etukäteen valtion varoista

7) Suomen ja Norjan välisen poroaitasopimuksen mukaisten korvausten maksamiseen

8) kaupallisen kalastuksen vakuutustuesta annetun lain (998/2012) mukaisten avustusten maksamiseen

9) Tenojoen kalastussääntöä koskevan sopimuksen ja kalastussäännön eräiden määräysten aiheuttamien menetysten korvaamisesta annetussa laissa (501/1991) määrättävien korvausten ja kustannusten sekä niitä koskevien korkojen ja viivästyskorkojen maksamiseen

10) vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta annetun lain (1709/2015) 17 §:n perusteella aiheutuvien sellaisten menojen maksamiseen, jotka maksetaan etukäteen valtion varoista.

Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Tenojoen kalastuslupatuloista palautetaan vuonna 2021 vesialueiden omistajille vuonna 2020 kertyneiden kalastuslupatulojen palautettava osuus. Vuoden 2020 talousarviossa kertymäksi on arvioitu 620 000 euroa. Kun yksityisille vesialueen omistajille vesialueomistuksen mukaisessa suhteessa palautettava osuus on noin 73 %, on palautettava määräraha 452 600 euroa. Tenojoen kalastuslupamaksutuloista valtiolle kuuluva osuus on otettu huomioon momentin 30.40.22 määrärahassa. Tenojoen kalastusluvista vuonna 2021 kertyväksi arvioitu tulo on merkitty momentille 12.30.41.

Saimaannorpan suojeluun liittyvillä sopimuspalkkioilla korvataan sopimuksista aiheutuvia haittoja vesialueiden omistajille. Tavoitteena on, että vuonna 2021 kalastuksen rajoitussopimuksia olisi voimassa noin 2 600 km² alueella. Momentille 30.40.62 on varattu varoja saimaannorpan suojelusta aiheutuvien taloudellisten vahinkojen korvaamiseen Saimaan alueen kaupallisille kalastajille.

2021 talousarvio	1 745 000
2020 talousarvio	1 745 000
2019 tilinpäätös	1 400 659

41. Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 6 §:n mukaisiin menoihin.

Määrärahaa saa käyttää myös edellisiin vuosiin kohdistuvien korvausten ja EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen ja enintään seitsemää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain 6 §:n mukaisia menoja ovat riistavahinkolain (105/2009) mukaisten hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen ehkäisemisestä ja korvaamisesta aiheutuvat menot sekä riistavahinkokisteristä ja muista hirvieläinten metsästyksen hallinnointiin liittyvistä tietojärjestelmistä aiheutuvat menot. Lisäksi varoja voidaan käyttää hirvieläinkantojen seurannasta, tutkimuksesta ja hoidosta aiheutuviin menoihin sekä muihin vastaaviin menoihin. Hirvieläinten pyyntilupamaksuista vuonna 2021 kertyväksi arvioitut tulot on merkitty momentille 12.30.42.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Vahinkojen korvaukset	2 200 000
Vahinkojen estämistoimenpiteet	500 000
Hirvieläinkantojen seuranta ja tutkimus	700 000
Riistavahinkokisteri	200 000
Hirvieläinkantojen hoito	2 000 000
Yhteensä	5 600 000
2021 talousarvio	5 600 000
2020 talousarvio	5 600 000
2019 tilinpäätös	5 375 000

42. Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 11 250 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) riistavahinkolaissa (105/2009) määriteltyjen suurpetojen aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta, ehkäisemisestä, valvonnasta ja riistavahinkolain toimeenpanosta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen sekä EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha käytetään vuonna 2020 tapahtuneiden petovahinkojen korvaamiseen. Porovahinkokorvaukset maksetaan riistavahinkolain 9 §:n 2 momentin mukaan talousarvion rajoissa ja muut vahingot täysimääräisesti. Korvattavien vahinkojen arvioidaan pysyvän ennallaan tai nousevan hieman vuoden 2019 tasosta, sillä ahman aiheuttamat porovahingot ovat kasvussa. Kotieläinvahinkojen arvioidaan pysyvän ennallaan.

Vuonna 2019 vahinkojen määrä oli 7,5 milj. euroa, josta porovahinkojen osuus oli 6,9 milj. euroa ja kotieläinvahinkojen osuus 0,6 milj. euroa.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Suurpetojen aiheuttamien porovahinkojen korvaaminen	9 900 000
Suurpetojen aiheuttamien kotieläin-, viljelys- ja mehiläisvahinkojen korvaaminen	600 000
Vahinkojen ehkäiseminen ja valvonta	750 000
Yhteensä	11 250 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Porovahinkojen korvaukset	2 400
Yhteensä	2 400

2021 talousarvio	11 250 000
2020 talousarvio	8 850 000
2019 tilinpäätös	8 850 000

44. Tuki puuntuotannon kestävyys turvaamiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 53 230 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kestävän metsätalouden määräaikaisen rahoituslain (34/2015) nojalla myönnettävien tukien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2021 saa tehdä kestävän metsätalouden määräaikaisen rahoituslain (34/2015) mukaisia tukipäätöksiä enintään 56 000 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2020 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä tukipäätöksiä vuonna 2021.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi kestävän metsätalouden määräaikaisen rahoituslain muuttamisesta. Muutoksella lain voimassaoloa ehdotetaan pidennettäväksi kolmella vuodella eli vuoden 2023 loppuun asti. Metsätaloutta koskevien valtiontukisääntöjen uudistamistyö on EU:ssa viivästynyt, minkä vuoksi lain voimassaoloa on tarpeen jatkaa.

Määrärahalla edistetään metsien kestävää hoitoa ja käyttöä myöntämällä tukea yksityismetsissä tehtäviin metsänhoito- ja perusparannustöihin.

Määrärahalla toteutettavien töiden suora työllisyysvaikutus on n. 1 900 henkilötyövuotta.

Määrärahan jakautuminen ja myöntämisvaltuudesta valtiolle aiheutuvat menot (milj. euroa)

	2021	2022	2023	2024	Yhteensä vuodesta 2021 lähtien
Ennen vuotta 2021 tehdyt sitoumukset	37,42	4,41	1,00	0,68	43,51
Vuoden 2021 sitoumukset	15,81	27,14	9,00	4,05	56,00
Yhteensä	53,23	31,55	10,00	4,73	99,51

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

METSO-ohjelman toimeenpanon resurssit (siirto momentille 30.40.46)	-300
METSO-ohjelman ympäristötuki (siirto momentille 30.40.45)	-1 000
Metsätalouden uusi kannustejärjestelmä (siirto momentille 30.40.46)	-1 700
Yhteensä	-3 000

2021 talousarvio	53 230 000
2020 talousarvio	56 230 000
2019 tilinpäätös	49 631 694

45. Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 8 027 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kestävän metsätalouden määräaikaisen rahoituslain (34/2015) nojalla tuen maksamiseen metsien biologisen monimuotoisuuden turvaamiseksi.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi kestävän metsätalouden määräaikaisen rahoituslain muuttamisesta. Muutoksella lain voimassaoloa ehdotetaan pidennettäväksi kolmella vuodella eli vuoden 2023 loppuun asti. Metsätaloutta koskevien valtioneuvoston päätösten uudistamistyö on EU:ssa viivästynyt, minkä vuoksi lain voimassaoloa on tarpeen jatkaa.

Määrärahalla toteutetaan Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmaa (MET-SO).

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2021 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen metsäluonnon hoidon edistämiseksi seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

- metsäluonnon monimuotoisuuden säilymistä turvataan ympäristötuella ja metsäluonnon elinympäristöjen hoitohankkeilla noin 3 400 hehtaarin alueella
- vesienhoitoa turvataan suunnittelemalla monitavoitteisia vesiensuojeluhankkeita.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Ympäristötuki	7 000 000
Metsäluonnon hoitohankkeet	1 027 000
Yhteensä	8 027 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

METSO-ohjelman ympäristötuki (siirto momentilta 30.40.44)	1 000
Yhteensä	1 000

2021 talousarvio	8 027 000
2020 talousarvio	7 027 000
2019 tilinpäätös	5 027 000

46. Valtionapu Suomen metsäkeskukselle (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 42 171 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Suomen metsäkeskuksesta annetun lain (418/2011) mukaisista tehtävistä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) muuna julkisena rahoitusosuutena Suomen metsäkeskuksen valtionaputoimintaan kuuluvissa EU-hankkeissa
- 3) Suomen metsäkeskukselle kuuluvien Eläke-Tapio -lisäeläkejärjestelmän vuosimaksuista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Suomen metsäkeskus on metsien kestävää hoitoa ja käyttöä sekä niiden monimuotoisuuden säilyttämistä koskevia tehtäviä hoitava koko maan kattava kehittämis- ja toimeenpano-organisaatio. Suomen metsäkeskuksen tehtävänä on metsiin perustuvien elinkeinojen edistäminen, metsiä koskevan lainsäädännön toimeenpano ja metsätietoihin liittyvien tehtävien hoitaminen. Maa- ja metsätalousministeriö ohjaa ja valvoo Suomen metsäkeskusta.

Suomen metsäkeskuksen toiminnan tärkein kohderyhmä ovat yksityismetsänomistajat, jotka omistavat 440 000 metsälöä (12,1 milj. hehtaaria, noin 60 % Suomen metsämaa-alasta). Suomen metsäkeskus valvoo metsätaloutta koskevien lakien noudattamista ja hoitaa muut sille säädetyt viranomaistehtävät, kuten vuosittain n. 120 000 metsäntuotannon ilmoituksen ja n. 80 000 Kemera-hakemuksen ja toteutusilmoituksen käsittelyn. Metsäkeskus kerää alueellista metsävaratietoa n. 1,7 milj. hehtaaria sekä neuvoo ja kouluttaa n. 30 000 metsänomistajaa ja metsäalan toimijaa vuosittain.

Vuonna 2021 metsäkeskukselle tulee toimeenpantavaksi uusi metsitystukijärjestelmä, jolla on tarkoitus lisätä metsäpinta-alaa ja lisätä joutomaiden hiilensidontaa. Momentilta 30.40.44 siirretystä 2,0 milj. euron lisäyksestä käytetään 1,7 milj. euroa metsätalouden uuden kannustejärjestelmän edellyttämien tietojärjestelmien rakentamiseen sekä 0,3 milj. euroa momentilta 30.40.45 rahoitettavien ympäristötukisopimusten ja luonnonhoitohankkeiden vaatimaan hallinnointiin.

Metsäkeskuksen toiminnan tuottavuutta parantavia toimenpiteitä ovat toimipaikkaverkoston, sähköisen asioinnin, tietojärjestelmäarkkitehtuurin, metsätiedon hyödyntämisen sekä metsänomistajien ja metsäalan toimijoiden neuvontapalveluiden kehittäminen.

Pääluokka- ja lukuperusteluissa asetettujen yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteuttamiseksi maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2021 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti Suomen metsäkeskuksen toiminnalle seuraavat tavoitteet:

Suomen metsäkeskuksen tulostavoitteet

	2019 toteutuma	2020 tulostavoite	2021 tulostavoite
1. Taloudellisuustavoitteet			
Metsälain mukaisten ilmoitusten käsittelyn ja päätöksenteon kokonaiskustannukset ilmoitusta kohden, €	12,9	11,0	11,0
Rahoituslain mukaisten NMH-hakemusten käsittelyn kokonaiskustannukset hakemusta kohden, €	73,3	56	56
Maastotarkastusten yksikkökustannukset €/ha	298	280	280
Metsävaratiedon keruukustannukset €/ha	3,15	4,5	4,5
2. Suoritettavatavoitteet			
Metsävaratiedon keruutavoite, ha	1 800 000	1 700 000	2 500 000
Vuoden aikana Metsään.fi -palvelua käyttäneet metsänomistajat, kpl	49 600	50 000	50 000
Metsään.fi käyttäjämäärä, yritykset	816	850	900
3. Laatuavoitteet			
Ajantasaisen metsävaratiedon kattavuus yksityismetsien pinta-alasta, %	97,2	100	100
Otantatarkastuksessa rahoituskelpoisuudeltaan hyvien nuoren metsän hoidon hankkeiden osuus suoritepinta-alasta vähintään, %	71	75	75
Päätös nuoren metsän hoitohankkeista, viikkoa vireille tulosta	3,5	3,5	3,5

Määrärahalla toteutettavan toiminnan kustannusten (milj. euroa) ja henkilötövuosien (htv) arvioitu jakautuminen prosesseille

	2019 toteutuma		2020 arvio		2021 arvio	
	kustannukset	htv	kustannukset	htv	kustannukset	htv
Metsätieto- ja tarkastuspalvelut	18,0	285	20,1	290	19,8	285
Elinkeinopalvelut	10,7	145	9,7	145	9,3	139
Hallintopalvelut	3,5	39	3,5	39	3,4	38
Kehityspalvelut	9,2	29	7,9	28	9,7	28
Yhteensä	41,4	498	41,2	502	42,2	490

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

METSO-ohjelman toimeenpanon resurssit (siirto momentilta 30.40.44)	300
Metsätalouden uusi kannustejärjestelmä (siirto momentilta 30.40.44)	1 700
Uuden metsitystukijärjestelmän hallinnointi ja hallinnoinnin kehittäminen (siirto momentilta 30.40.22)	368
Palkkausten tarkistukset	643
Yhteensä	3 011

2021 talousarvio	42 171 000
2020 talousarvio	39 160 000
2019 tilinpäätös	39 160 000

47. Tuki joutoalueiden metsitykseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 360 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää metsityksen tukemisen määräaikaisen lain nojalla myönnettävien tukien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2021 saa tehdä metsityksen tukemisen määräaikaisen lain mukaisia tukipäätöksiä enintään 5 400 000 eurolla.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi metsityksen määräaikaisesta tukemisesta. Metsityksen tukemisella lisätään metsäpinta-alaa ja hiilinieluja luonnon monimuotoisuutta heikentämättä. Tukea myönnetään maataloustuotannon ulkopuolelle jääneiden peltojen ja muiden avointen alueiden sekä käytöstä poisjääneiden turvetuotantoalueiden metsittämiseen. Metsitystuki muodostuu perustamistoimenpiteiden korvauksesta sekä kahdessa erässä maksettavasta hoitopalkkiosta. Metsitystukea voidaan myöntää ainoastaan yksityiselle maanomistajalle.

Tavoitteena on käynnistää metsitys vuonna 2021 yhteensä 2 000 hehtaarin pinta-alalla.

Määrärahan jakautuminen ja myöntämisvaltuudesta valtiolle aiheutuvat menot (milj. euroa)

	2021	2022	2023	2024	2025—	Yhteensä vuodesta 2021 lähtien
Vuoden 2021 sitoumukset	1,36	1,36	1,08	0,40	1,20	5,40
Yhteensä	1,36	1,36	1,08	0,40	1,20	5,40

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maankäyttösektorin ilmastopolitiikka, metsitystukijärjestelmän rahoitus (siirto momentilta 30.40.22) (HO 2019)	1 360
Yhteensä	1 360

2021 talousarvio 1 360 000

50. Riistatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 13 878 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 3 §:ssä tarkoitettujen menojen maksamiseen
- 2) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 3) enintään seitsemää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain 3 §:n nojalla valtion talousarvioon otetaan vuosittain määräraha, joka vastaa vähintään sitä määrää, minkä kolmen edellisen vuoden metsästäjämäärien perusteella (305 589) arvioidaan samana vuonna kertyvän riistanhoitomaksuina. Riistanhoitomaksun suuruus on 39 euroa ja alle 18-vuotiaalta 20 euroa. Alle 18-vuotiaita metsästäjiä arvioidaan olevan 8 670. Vuonna 2021 kertyväksi arvioidut riistanhoitomaksutulot on merkitty momentille 12.30.45.

Suomen riistakeskuksen toiminnallinen tuloksellisuus

Suomen riistakeskus on itsenäinen julkisoikeudellinen laitos, jonka toimialueena on koko maa lukuun ottamatta Ahvenanmaan maakuntaa. Suomen riistakeskuksen tehtävänä on edistää kestävää riistataloutta, tukea riistanhoitoyhdistysten toimintaa, huolehtia riistapolitiikan toimeenpanosta ja hoitaa sille säädetyt julkiset hallintotehtävät. Suomen riistakeskusta ohjaa ja valvoo maa- ja metsätalousministeriö.

Suomen riistakeskus tukee pääluokka- ja lukuperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita seuraavasti:

— vastaa riistaeläinlajeja ja niiden elinympäristöjä koskevien hoitosuunnitelmien ja niiden päivitysten osallistavasta valmistelusta ja ottaa toiminnassaan, ml. julkiset hallintotehtävät, huomioon vahvistettujen hoitosuunnitelmien linjaukset sekä kansallisen vieraslajistrategian toimenpiteet

— huolehtii kattavasta sidosryhmien kuulemisesta ja osallistamisesta alueellisissa riistaneuvostoissa ja valtakunnallisessa riistaneuvostossa, kehittää ja tukee suurpetoyhdyshenkilöverkoston toimintaa yhteistyössä Luonnonvarakeskuksen ja riistanhoitoyhdistysten kanssa sekä edistää vapaaehtoisuuteen perustuvien muiden riistakantaseurantojen toteuttamista ja havaintojen ja ter-

veysnäytteiden toimittamista tutkimuslaitoksille ja kehittää yhteistyössä julkisen riistakonsernin toimijoiden kanssa saalistilastointia sekä muita riistatietovarantoja riistahallinnon suunnittelutoiminnan perustaksi

— huolehtii, että riistaeläinten aiheuttamien vahinkojen määrä vähenee mm. aktiivisin vahinkojen estämistoimenpitein sekä kohdentamalla metsästystä vahinkoa aiheuttaviin riistaeläinlajeihin

— pyrkii aktiivisin toimenpitein vähentämään riistaeläimiin kohdistuvaa laitonta tappamista

— huolehtii valtionavustusten ohjaamisesta riistanhoitoyhdistysten toimintaan.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Suomen riistakeskus	7 270 000
Riistanhoitoyhdistykset	2 588 000
Metsästysmuseotoiminnan tukeminen	415 000
Riistakonsernin strategian mukaiset kehittämishankkeet: — riistanhoitoyhdistysten toiminnan kehittäminen, suurpetokantojen hallinta ja riistakonsernin yhteisten tietojärjestelmien kehittäminen sekä riistan elinympäristöä parantavat hankkeet	3 605 000
Yhteensä	13 878 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eläintautien torjunta (HO 2019)	25
Luonnonsuojelun rahoituksen kasvattaminen (HO 2019)	-1 000
Riistanhoitomaksukertymän kasvu	43
Yhteensä	-932

Momentin määräraha on muutettu kolmevuotiseksi siirtomäärärahaksi.

2021 talousarvio	13 878 000
2020 IV lisätalousarvio	1 800 000
2020 talousarvio	14 810 000
2019 tilinpäätös	11 751 000

51. Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 9 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kalastuslain (379/2015) 82 §:n mukaisista käyttötarkoituksista aiheutuviin menoihin
- 2) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen sekä EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omahoito-osuutta koskevien menojen maksamiseen
- 3) kalastuslain toimeenpanosta, kalatalouden tutkimuksista sekä kalastusmatkailuohjelmasta aiheutuviin menoihin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Kalastuslain 86 §:n mukaisesti talousarvioon otetaan vuosittain määräraha, joka vastaa sitä määrää, minkä viimeisimmän vahvistetun valtion tilinpäätöksen perusteella arvioidaan samana vuonna kertyvän kalastonhoitomaksuina. Vuonna 2021 kalastonhoitomaksujen kertymän ja määrärahan mitoitus perustuu näin ollen vuoden 2019 valtion tilinpäätöksen mukaisiin kalastonhoitomaksujen kertymään. Vuonna 2021 kalastonhoitomaksun suuruus on 45 euroa kalenterivuodelta, 15 euroa seitsemältä vuorokaudelta ja 6 euroa vuorokaudelta. Kalastonhoitomaksujen kertymäksi arvioidaan 8 900 000 euroa.

Kertyvät tulot on merkitty momentille 12.30.44.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kalastuslain 82 §:n 1—3 kohtien mukaiset käyttötarkoitukset	4 950 000
Kalastuslain 82 §:n 5 kohdan mukaisesta kalastonhoitomaksukannosta aiheutuvat menot	680 000
Kalastuslain 82 §:n 4 kohdan mukaiset korvaukset vesialueiden omistajille	3 170 000
Kalastuslain 82 §:n 2 momentin käyttötarkoitus	100 000
Kalastuslain toimeenpano ja tutkimustoiminta	500 000
Yhteensä	9 400 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kalastonhoitomaksukertymän kasvu	339
Kalastusmatkailuohjelma (HO 2019)	-100
Kertaluonteisen lisäyksen poisto (Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry.) (EK)	-50
Kertaluonteisen lisäyksen poisto (Säkylän Pyhäjärven hoitokalastus) (EK)	-100
Yhteensä	89

2021 talousarvio	9 400 000
2020 IV lisätalousarvio	200 000
2020 talousarvio	9 311 000
2019 tilinpäätös	12 194 000

53. Eräät luonnonvaratalouden valtionavut (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 132 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) metsäpuiden siemenviljelysten perustamista varten myönnettävien valtionavustusten ja metsäpuiden siementuotannon kehittämiseen liittyvien kulutusmenojen maksamiseen
- 2) avustusten maksamiseen luonnonvara-alan yleishyödyllisille yhteisöille.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Metsäpuiden siemenviljelysten perustamiseen myönnettävillä avustuksilla varmistetaan, että metsätalouden käyttöön on saatavissa jatkuvasti ja riittävästi olosuhteisiin sopivaa ja hyvälaatuista metsänviljelyaineistoa. Määrärahaa saa käyttää myös metsäpuiden siementuotannon kehittämiseen.

Luonnonvara-alan yleishyödyllisille yhteisöille myönnettävät avustukset kohdennetaan luonnonvaratalouden kasvua ja kilpailukykyä edistävään kehittämistoimintaan ja viestintään.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Avustukset metsäpuiden siemenviljelysten perustamiseen	440 000
Avustukset luonnonvara-alan yleishyödyllisille yhdistyksille	692 000
Yhteensä	1 132 000
2021 talousarvio	1 132 000
2020 talousarvio	1 132 000
2019 tilinpäätös	1 332 000

62. Elinkeinokalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 21 888 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Euroopan meri- ja kalatalousrahaston (EMKR) varoista osittain rahoitettavien elinkeinokalataloutta ja meripolitiikkaa koskevien toimenpiteiden EU:n rahoitusosuuden ja valtion rahoitusosuuden maksamiseen, sitten kun tarvittava Euroopan unionin ja kansallinen lainsäädäntö on voimassa

2) kansallisesti rahoitettavista elinkeinokalatalouden edistämistoimenpiteistä ja kaupallisen kalastuksen valvonnasta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös enintään 80 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määrärahasta on varattu 9 205 000 euroa EU:n osarahoittamien hankkeiden valtion rahoitusosuutta varten.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon EU:n yhteisen kalastuspolitiikan ja yhdenmety meripolitiikan mukaisina menoina 20 313 000 euroa, joka on vuosille 2021—2027 Euroopan meri- ja kalatalousrahastosta (EMKR) osaksi rahoitettavan toimintaohjelman rahoitusosuutta. EU:n osuus tästä on 11 108 000 euroa. Euroopan parlamentti ja neuvosto eivät ole vielä hyväksyneet Euroopan meri- ja kalatalousrahaston ohjelmakautta 2021—2027 koskevaa asetusta. Myöskään vuosia 2021—2027 koskevan meri- ja kalatalousrahaston toimintaohjelman eri jäsenvaltioiden EU-rahoitusosuuksia ei ole hyväksytty. EU:n viivästyneen aikataulun johdosta hallituksen esitys rahastoa koskevaksi kansalliseksi täytäntöönpanolaiksi tullaan antamaan eduskunnalle myöhemmin.

Määrärahan EU-osuudessa on otettu huomioon myös Ahvenanmaan osuus. Ahvenanmaa osoittaa tarvittavan kansallisen julkisen rahoitusosuuden omassa talousarviossaan.

Momentille 12.30.03 on arvioitu kertyvän EMKR:n rahoitusosuutta yhteensä 15 000 000 euroa, josta 10 000 000 euroa ohjelmakauden 2014—2020 rahoitusta ja 5 000 000 euroa ohjelmakauden 2021—2027 ennakkorahoitusta.

Määrärahassa on otettu huomioon kokonaan kansallisesti rahoitettavina elinkeinokalatalouden edistämistoimenpiteinä kaupallisen kalastuksen valvonnan kustannukset, siltä osin kuin toimenpiteet eivät sisälly Euroopan meri- ja kalatalousrahaston toimintaohjelmaan. Määrärahaa voidaan käyttää maa- ja metsätalousministeriön hyväksymillä perusteilla myös muuhun elinkeinokalatalouden edellytysten parantamiseen tai kalatalousalan valtiontukena EU:n säädösten mukaisesti ja saimaannorpan suojelusta aiheutuvien taloudellisten vahinkojen korvaamiseen Saimaan alueen kaupallisille kalastajille arviolta 80 000 euroa. Vuonna 2021 kokonaan kansallisesti rahoitettaviin menoihin arvioidaan tarvittavan 375 000 euroa. Lisäksi määrärahaa voidaan käyttää hallitusohjelman mukaisesti kotimaisen kalan edistämistoimenpiteisiin sekä ammattikalastuksen edellytysten turvaamiseen ja vahinkoja aiheuttavien hylkeiden poistosta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen. Vuonna 2021 hallitusohjelman mukaisiin toimenpiteisiin kohdennetaan 1 200 000 euroa.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

	Kansallinen osuus	EU:n osuus (EMKR)	Yhteensä
Euroopan meri- ja kalatalousrahaston toiminta-ohjelma, yhteensä	9 205 000	11 108 000	20 313 000
Kansalliset toimenpiteet	1 575 000	-	1 575 000
Yhteensä	10 780 000	11 108 000	21 888 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ammattikalastuksen vahinkojen ehkäisy (HO 2019)	100
Kotimaisen kalan edistäminen (HO 2019)	300
Yhteensä	400

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	21 888 000
2020 IV lisätalousarvio	1 755 000
2020 II lisätalousarvio	10 000 000
2020 talousarvio	21 488 000
2019 tilinpäätös	20 476 000

64. Metsähallitus

Metsähallituksen liiketoiminnalle asetetaan seuraavat tavoitteet ja tehdään muita metsähallituslain (234/2016) edellyttämiä päätöksiä seuraavasti:

1. Liiketoiminnan keskeiset palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet

Metsähallituksen liiketoiminta on ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävää ja tuottaa tasaisen tuloutuksen omistajalle. Metsähallituksen liiketoiminnassa sovitetaan yhteen entistä paremmin luonnon monimuotoisuus ja ilmastokestävyys. Metsähallituksen liiketoimintojen kannattavuus säilyy hyvällä tasolla. Metsähallitus ottaa huomioon liiketoimintaa harjoittaessaan ja ohjatessaan tytäryhtiöitä metsähallituslain mukaiset yleiset yhteiskunnalliset velvoitteet. Yhteis-

kunnallisten velvoitteiden huomioon ottamisella aikaansaadut hyödyt lisääntyvät. Metsähallitus mahdollistaa osaltaan metsäbiotalouden raaka-ainehuollon. Metsähallitus pyrkii liiketoimintakäytössä olevien kiinteistöjen arvon nostamiseen ottaen huomioon yhteiskunnan kokonaishyöty.

2. Peruspääoman muutokset

Metsähallituksen peruspääomaa voidaan alentaa 1,342 milj. eurolla.

3. Liiketoiminnan lainanoton enimmäismäärä

Metsähallitus oikeutetaan ottamaan liiketoimintaansa varten konsernin ulkopuolista lainaa enintään 50 milj. euroa.

4. Liiketoiminnan investointien ja investointisitoumusten enimmäismäärä

Metsähallituksen investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 2021 enintään 20 milj. euroa. Lisäksi Metsähallitus saa tehdä vuonna 2021 investointeja koskevia sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja myöhemminä tilikausina enintään 20 milj. euroa.

5. Liiketoiminnan vakuuksien enimmäismäärä

Metsähallitus saa antaa liiketoimintaansa varten tarvittavia vakuuksia konsernin ulkopuolisille toimijoille enintään 2,0 milj. euron arvosta.

Selvitysosa: Metsähallituksen yleistettävänä on käyttää, hoitaa ja suojella hallinnassaan olevaa valtion maa- ja vesiomaisuutta kestävästi ja toimia tuloksellisesti. Metsähallituksen liiketoiminnan toimialana on sen hallintaan osoitetun valtion maa- ja vesiomaisuuden taloudellinen hyödyntäminen sekä maa- ja vesiomaisuuden hallintaan liittyvää liiketoimintaa harjoittavien tytäri- ja osakkuusyritysten osakkeiden hallinnointi.

Liiketoiminnan keskeiset palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet

Ottaen huomioon eduskunnan päätösosassa hyväksymät vuoden 2021 palvelu- ja muut toimintatavoitteet, maa- ja metsätalousministeriö on alustavasti asettanut Metsähallituksen liiketoiminnan vuoden 2021 tulostavoitteeksi (tilikauden tulos) 98,6 milj. euroa. Tavoite vastaa 3,8 prosentin tuottoa Metsähallituksen liiketoimintaan sijoitetulle pääomalle. Tulostavoitteen asettamisessa on otettu huomioon keskeisten palvelu- ja muiden toimintatavoitteiden paremmasta yhteensovittamistoimista aiheutuvia tulojen vähennyksiä ja kustannusten lisäyksiä yhteensä 7,4 milj. euroa. Alustava tuloutustavoite vuonna 2022 on 98,0 milj. euroa vuoden 2021 tuloksesta. Tulostavoitteen saavuttaminen edellyttää, että liiketoiminnan kannattavuus säilyy hyvällä tasolla. Valtioneuvosto päättää tuloutuksen määrästä vuoden 2021 tilinpäätöksen vahvistamisen yhteydessä.

Metsähallituksen liiketoiminnassa sovitetaan yhteen nykyistä paremmin taloudellinen kannattavuus, luonnon monimuotoisuus ja ilmastokestävyys. Liiketoiminnassa yhteiskunnallisten velvoitteiden huomioon ottamisella aikaansaadut hyödyt lisääntyvät. Tähän liittyviä toimenpiteitä ovat mm. monikäyttömetsien hiilinielun vahvistaminen esim. lisäämällä kasvua edistävää lannoitusta, valuma-aluekohtainen vesiensuojelun toimenpiteiden suunnittelu, peitteellisen metsänkäyttelyn pinta-alan lisääminen uudistusluonteisissa hakkuissa sekä aktiivisten luonnonhoitotoimenpiteiden ohjelman toteuttaminen monikäyttömetsissä.

Metsähallitus turvaa osaltaan puuraaka-aineen saantia omien luonnonvarasuunnitelmien puitteissa ottaen huomioon toimintaansa koskevat muut yhteiskunnalliset velvoitteet.

Metsähallituksen liiketoiminnan metsämaan pinta-ala oli vuoden 2019 lopussa 3 485 000 ha, mistä metsähallituslain mukaisten yleisten yhteiskunnallisten velvoitteiden takia käyttörajoituk-

sen piirissä oleva pinta-ala oli 593 000 ha. Kokonaan talouskäytön ulkopuolella oli 338 000 ha ja rajoitetun käytön piirissä 255 000 ha. Yhteiskunnallisten velvoitteiden huomioonottamisesta aiheutuva kokonaispanostuksen taso oli vuoden 2019 lopussa 77,6 milj. euroa.

Kiinteistökehityksessä huomioidaan yhteiskunnan kokonaishyöty mm. edistämällä uusiutuvan energian tuotantomahdollisuuksia ja luomalla lisää toimintaedellytyksiä matkailualalle. Kotimaista kalankasvatusta edistetään valtion vesillä.

Metsähallitus jatkaa vuonna 2019 käynnistynyttä opetusmetsien vastikkeellisten käyttöoikeussopimusten tekoa vuonna 2021 seitsemän uuden koulutuksenjärjestäjän kanssa. Koulutuksen järjestäjille maksetaan sopimusmallin muutoksesta kompensatiota opetus- ja kulttuuriministeriön momentilta 29.20.30. Vastikkeellisiin käyttöoikeussopimuksiin siirrytään jäljellä olevan viiden koulutuksenjärjestäjän kanssa viimeistään vanhojen sopimusten umpeutuessa.

Peruspääoman muutokset

Peruspääoman määrä oli 31.12.2019 kauden 1.1.—31.12.2019 tilinpäätöksen mukaan 2 601,4 milj. euroa. Vuoden 2020 talousarviossa eduskunta hyväksyi peruspääoman korottamisen 0,101 milj. eurolla.

Vuonna 2021 peruspääomaa ehdotetaan alennettavaksi 1,342 milj. eurolla. Peruspääoma kasvaa 0,136 milj. eurolla hallinnan siirtojen, valtionperintöjen sekä muiden vastaavien omaisuuden muutosten nettovaikutuksena. Lisäksi ehdotetaan siirrettäväksi 1,478 milj. euron arvosta peruspääomassa olevaa omaisuutta muuhun omaan pääomaan maankäytön muutosten nettovaikutuksena.

Investoinnit

Metsähallitus tekee liiketoiminnan investointeja alustavan investointisuunnitelman mukaan 8,3 milj. eurolla. Merkittävimmät investointikohteet ovat puolustusvoimien, Rajavartiolaitoksen ja tutkimuksen tarpeisiin tehtävät maa- ja vesialuehankinnat. Näihin tarpeisiin on tarkoitus hankkia alueita noin 3,4 milj. eurolla. Muita merkittäviä investointikohteita ovat tuulivoimapuistojen rakenteet sekä maa- ja vesirakennushankkeet.

Metsähallituksen liiketoiminnan tunnuslukutaulukko

	2019 toteutuma		2020 ennakoitu		2021 esitys	
	Liike- toiminta	Liiketoiminta- kokonaisuus	Liike- toiminta	Liiketoiminta- kokonaisuus	Liike- toiminta	Liiketoiminta- kokonaisuus
Liikevaihto, milj. €	113,0	356,4	112,9	334,1	112,1	351,8
— muutos, %	44	34	0	-6	-1	5
Käyttökate, %	103	41	101	38	97	37
Liikevoitto/tappio, milj. €	113,8	141,8	111,4	118,6	105,1	120,8
Tilikauden tulos, milj. €	149,4	129,4	125,2	110,0	98,6	110,6
— liikevaihdosta, %	132	36	111	33	88	31
— peruspääomasta, %	5,7	5,0	4,8	4,2	3,8	4,3
Tuloutus valtion talousarvioon, milj. € ¹⁾	102,9		138,9		120,0	
Sijoitetun pääoman tuotto, % ²⁾	5,6	5,1	4,8	4,3	3,8	4,4
Investoinnit liikevaihdosta, %	7	5	8	6	7	5

Metsähallituksen liiketoiminnan tunnuslukutaulukko

	2019 toteutuma		2020 ennakoitu		2021 esitys	
	Liike- toiminta	Liiketoiminta- kokonaisuus	Liike- toiminta	Liiketoiminta- kokonaisuus	Liike- toiminta	Liiketoiminta- kokonaisuus
Omavaraisuusaste, %	99	98	98	98	98	98
Taseen loppusumma, milj. €	3 020	3 059	3 006	3 048	2 996	3 042
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä (htv)	159	647	166	613	164	558

¹⁾ Tuloutus edelliseltä vuodelta, kuluvan vuoden tuloutustavoite sekä talousarvioesityksen mukainen tuloutustavoite.

²⁾ Tunnusluvut peruspääoman ko. vuoden muutoksen jälkeen, liiketoiminnan sijoitetun pääoman tuotto-% sisältää tytäryhtiö-osingot.

Metsähallituksen liiketoiminta käsittää Metsähallituksen muun kuin tytäryhtiöissä olevan liiketoiminnan.

Metsähallituksen liiketoimintakokonaisuus käsittää Metsähallituksen liiketoiminnan ja Metsähallituksen liiketoiminnan tytäryhtiöt.

Liikelaitoksen tuloutus ja rahoitus momenteittain (milj. euroa)

	2019 toteutuma	2020 ennakoitu	2021 esitys
Metsähallituksen tuloutus tulomomenteille			
13.05.01 Voiton tuloutus	102,895	138,900	120,000
Yhteensä	102,895	138,900	120,000
Julkisten hallintotehtävien määräraharahoitus			
30.64.50 Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät	7,741	8,382	8,115
MMM:n hallinnonala yhteensä	7,741	8,382	8,115
35.10.52 Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät	33,518	61,322	60,142
YM:n hallinnonala yhteensä	33,518	61,322	60,142
Yhteensä (MMM ja YM)	41,259	69,704	68,257

Julkiset hallintotehtävät

Metsähallituksesta annetun lain mukaisten julkisten hallintotehtävien palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet sekä niiden rahoitus ovat maa- ja metsätalousministeriön toimialan osalta momentilla 30.64.50 sekä ympäristöministeriön toimialan osalta momentilla 35.10.52.

Julkisten hallintotehtävien rahoitus ja menorakenne (1 000 euroa, sisältää koko toiminnan myös ympäristöministeriön toimialaan liittyvän osuuden)

	2019 toteutuma	2020 ennakoitu	2021 esitys
Rahoitus¹⁾			
Maa- ja metsätalousministeriö (30.64.50)	7 741	9 650	8 115
Ympäristöministeriö (35.10.52)	33 518	66 060	60 142
Ympäristöministeriö (35.10.63)	355	-	-

Julkisten hallintotehtävien rahoitus ja menorakenne (1 000 euroa, sisältää koko toiminnan myös ympäristöministeriön toimialaan liittyvän osuuden)

	2019 toteutuma	2020 ennakoitu	2021 esitys
Ympäristöministeriö (35.10.22)	841	920	780
Muu ministeriöiden rahoitus	1 340	1 100	1 100
Euroopan unionin LIFE-rahoitus	2 201	2 660	2 200
Muu Euroopan unionin rahoitus	3 338	3 710	3 300
Tulorahoituksella maksetut menot	13 127	11 970	12 300
Muu rahoitus	2 752	2 400	2 000
Yhteensä	65 213	98 470	89 937

¹⁾ Rahoituseriin 2019—2020 sisältyvät myös edellisiltä vuosilta siirtyneet erät.

Julkisten hallintotehtävien kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko

	2019 toteutuma	2020 ennakoitu	2021 esitys
Tuotot (1 000 euroa)			
Maksullinen toiminta	13 220	11 970	12 300
Muut tuotot	6 295	8 770	7 500
Valtion talousarviosta saatu rahoitus	42 978	71 960	65 865
Tuotot yhteensä	62 493	92 700	85 665
Kulut (1 000 euroa)			
Henkilöstökulut	27 239	31 300	31 853
Muut kulut	36 865	63 178	55 669
Kulut yhteensä	64 104	94 478	87 522
Tulos ennen tilinpäätössiirtoja	-1 611	-1 778	-1 857
Julkisten hallintotehtävien - yksikön tilikauden tuloksen siirto muun oman pääoman muutokseksi ¹⁾	1 611	1 778	1 857
Tilikauden tulos	-	-	-
Henkilöstömäärä (htv)	480	561	561

¹⁾ Tuloslaskelma on laadittu Metsähallituslain (234/2016) sekä 1.1.2017 voimaan tulleen asetuksen (1368/2016) säätämällä tavalla niin, että julkisten hallintotehtävien tilikauden tulos kirjataan muun oman pääoman muutokseksi.

50. Metsähallituksen erät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 8 115 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Metsähallitusta koskevan lain (234/2016) 5 §:n mukaisten Metsähallituksen julkisista hallintotehtävistä maa- ja metsätalousministeriön toimialalla aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 3) Luonnon virkistyskäyttöä ja eräpalveluita palvelevaan rakentamiseen sekä olemassa olevien rakennusten, rakennelmien, teiden ja tieosuuksien perusparantamis-, korjaus-, kunnossapito- ja

purkumenojen maksamiseen samoin kuin luonnon virkistyskäyttöä ja eräpalveluja palvelevien tai niitä varten tarvittavien rakennusten ostamiseen

4) Sellaisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankkimiseen joiden taloudellinen käyttöaika on yli kolme vuotta.

Lisäksi Metsähallitus saa käyttää edellä mainittuihin julkisiin hallintotehtäviin ne Metsähallitukselle kertyvät julkisten hallintotehtävien tulot, jotka kuuluvat maa- ja metsätalousministeriön toimialaan.

Toiminnan vaikuttavuustavoitteet maa- ja metsätalousministeriön toimialan osalta ovat:

- metsästys ja kalastus on kestävä, eettistä ja vastuullista
- monipuoliset ja asiakaslähtöiset eräpalvelut lisäävät hyvinvointia ja luovat edellytyksiä erätalouden yritystoiminnalle
- luonnossa virkistäytyminen lisää hyvinvointia ja luonnon arvostusta, jota tuetaan aktiivisella viestinnällä.

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriö asettaa Metsähallituksen julkisille hallintotehtäville maa- ja metsätalousministeriön toimialan osalta seuraavat alustavat tulostavoitteet:

- kehittää erävalvonnan viranomaisten yhteistyöverkoston toimintaa sekä uusia yhteistyömalleja riistakonsernin ja kalatalouskentän toimijoiden kanssa
- edistää riista- ja kalaelinympäristöjen ja lajien hoitoa
- kehittää sosiaalisen kestävyiden ja konfliktinhallinnan työkaluja eräasioiden hoidossa
- tarjoaa kestävästi ja vastuullisesti metsästys- ja kalastusmahdollisuuksia ja kehittää erämatkailua valtion alueella
- huolehtii sujuvasta asiakaspalvelusta ja seuraa sekä varmistaa, että asiakastyytyväisyys säilyy hyvänä
- edistää eräkäynnin jatkuvuutta
- ylläpitää ja kehittää laadukkaita ja vastuullisesti tuotettuja luonnon virkistys- ja matkailukäytön palveluita huolehtimalla samalla luonnonsuojelualueiden ekologisesta kestävydestä
- vähentää retkeily- ja opastuspalvelujen korjausvelkaa
- viestii luonnon monimuotoisuuden suojelusta ja luonnon kestävästä käytöstä edistäen kansalaisten ympäristötietoisuutta ja luonnon virkistyskäytön hyvinvointivaikutuksia
- edistää luonto- ja erämatkailua kestävässä tapana viettää vapaa-aikaa.

Metsähallituksen maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvista julkisista hallintotehtävistä arvioidaan Metsähallituksen julkisille hallintotehtäville kertyvän tuloja arviolta 6 300 000 euroa, joista metsästyksen ja kalastuksen tuloja 5 600 000 euroa ja metsäpuiden siemenen myyntituloja 700 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon varautuminen Pohjois-Suomen laajojen siemenkeräysten toteuttamiseen. Määrärahaa on varattu tarkoitukseen 1 100 000 euroa ja lisäksi käytävissä on vuoden 2019 ja 2020 talousarvioissa keräykseen osoitettua määrärahaa. Metsäpuiden

siementen hankinta ja varmuusvarastointi Pohjois-Suomen alueella on Metsähallituksesta annettun lain 5 §:n 7 kohdan mukaisesti Metsähallituksen julkinen hallintotehtävä.

Määrälliset tavoitteet Metsähallituksen julkisille hallintotehtäville

	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 esitys
Kokonaiskäyntimäärät: kansallispuistot ja muut yleisökohteet (kpl)	8 180 000	8 3000 000	8 400 000
Luontokeskusten ja maastopalveluiden asiakastyytyväisyys (asteikko 1—5)	4,38	4,42	4,43
Metsästäjien ja kalastajien asiakastyytyväisyys (asteikko 1—5)	-	3,80	3,84
Valtion kalastonhoitomaksu, kalenterivuositmaksun maksajien lkm	180 486	180 000	180 000
Metsästyksen ja kalastuksen valvonnassa suoritettut tarkastukset, joissa ei todettu rikettä, %	-	77,5	79,5
Metsästyksen ja -kalastuksen saalispalautteiden osuus lupien määrästä, %	-	18	19

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Luonnon virkistyskäyttö	4 310 000
Eräasiat	2 125 000
Muut tehtävät	1 680 000
Yhteensä	8 115 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Erävalvonnan tehostaminen	200
Kertaluonteisen lisäyksen poisto (Erävalvonta) (EK)	-160
Kertaluonteisen lisäyksen poisto (Rokua ja Peuranpolku; kunnostus) (EK)	-150
Metsähallituksen maa- ja vesiomaisuuden sopimusten hallintajärjestelmä -hanke (siirto momentille 30.01.23)	-535
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	-20
Palkkausten tarkistukset	88
Yhteensä	-577

2021 talousarvio	8 115 000
2020 IV lisätalousarvio	3 100 000
2020 talousarvio	8 692 000
2019 tilinpäätös	7 507 000

70. Maanmittaus ja tietovarannot

Selvitysosa: Tässä luvussa on budjetoitu Maanmittauslaitoksen toiminnasta aiheutuvat menot sekä kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot.

Toimintaympäristö

Yleiset talouden suhdanteet vaikuttavat erityisesti maanmittaustoimituksiin ja kirjaamisasioihin sekä niihin liittyvien tietopalveluiden kysyntään. Mikäli talouden heikko suhdannekehitys jatkuu pitkään, sillä on merkittäviä vaikutuksia Maanmittauslaitoksen tulokertymään. Kiinteistöjärjestelmän ylläpidolla ja parantamisella luodaan edellytyksiä muun muassa toimivalle markkinataloudelle, rahoitukselle ja luonnonvarojen kestäväälle hyödyntämiselle. Valtakunnallisilla peruspaikkatiedoilla on tärkeä rooli yhtenäisenä koko maan kattavana paikkatiedon hyödyntämisen yleisenä pohja-aineistona. Perustietovarantojen rooli hallinnon ja siihen liittyvien palveluiden järjestämisessä vahvistuu osana digitaalista kansallista palveluarkkitehtuuria ja perustietovarannoilla on tärkeä rooli yksityisen sektorin palveluiden mahdollistajana.

Asiakkaiden ja yhteiskunnan tarpeet ohjaavat yhä selvemmin palvelutuotantoa ja strategiset kehittämishankkeet painottuvat digitaalisiin palveluihin. Yhä suurempi osa kehittämishankkeista ja tehtävistä hoidetaan yhteistyössä verkostoissa sekä kansallisesti että kansainvälisesti, mikä edellyttää yhä aktiivisempaa osallistumista standardointiin, yhteisten tavoitteiden määrittelyyn ja muuhun yhteistyöhön. Asiakkaan näkökulmasta eri toimijoiden väliset rajat pyritään poistamaan näkyvistä ja pyritään kohti kansalaisen keskitettyjen palvelujen käyttöä. Palveluiden jatkuvuuden turvaamisen, tietosuojan ja tieto- ja kyberturvan merkitys kasvaa edelleen, mikä edellyttää, että vastuut ovat selkeitä palveluketjuissa ja yhteistyössä.

Uudessa huoneistotietojärjestelmässä luodaan edellytykset osakkeilla hallittavien asuinhuoneistojen omistaja- ja huoneistotietojen rekisteröinnille sekä asuinhuoneistojen vaihdantaan ja vaakuushallintaan. Järjestelmässä uudet asuntoyhtiöt perustetaan vain digitaalisesti eikä osakekirjoja paineta. Ennen 1.1.2019 perustettujen asunto-osakeyhtiöiden tulee siirtää osakeluettelonsa ylläpito huoneistotietojärjestelmään viimeistään 31.12.2022. Hankkeen seuraavassa vaiheessa selvitetään palveluiden ja lainsäädännön jatkokehittämistarpeita.

Paikkatietopoliittisen selonteon yksi tunnistettu toimenpide on laadukkaiden osoitetietojen varmistaminen. Suomessa ei ole tällä hetkellä valtakunnallista ja laatuvarmennettua rekisteriä, joka sisältäisi ajantasaisen tiedon osoitteista ja osoitteiden sijainnista. Maanmittauslaitoksella on keskeinen rooli valtakunnallisen osoitetietojärjestelmän ja sen edellyttämien osoitetietojen ekosysteemipalvelujen toteutuksessa. Uuden osoitetietojärjestelmän avulla kootaan valtakunnalliset osoitetiedot, hoidetaan laaduntarkistus ja mahdollistetaan tietopalvelu eri tahoille. Luotettavia osoitetietoja voidaan hyödyntää laajasti yhteiskunnan eri osa-alueilla. Osoitetiedot ovat oleellisia erityisesti sisäisen turvallisuuden viranomaisten toiminnassa, mutta merkittäviä käytötapauksia löytyy myös muiden viranomaisten toiminnassa sekä elinkeinoelämässä kuten logistiikassa ja liikenteessä.

Tilusjärjestelyillä voidaan pysyvästi vaikuttaa heikon tilusrakenteen aiheuttamiin lisäkustannuksiin ja haittoihin, alentaa ilmastopäästöjä ja parantaa liikenneturvallisuutta. Tilusjärjestelyt ovat tärkeä keino hallitusohjelmaan kirjatun peltorakenteen kehittämisohjelman toteuttamisessa.

Paikkatietojen yhteiskäytön ja kansallisen paikkatietoinfrastruktuurin kehittämisen edistäminen, kansallisten koordinaatti- ja muiden vertausjärjestelmien kehittäminen ja ylläpito sekä paikkatietoalaa tukevan tutkimuksen merkitys korostuvat digitalisoituvassa yhteiskunnassamme ja ne tuottavat hyötyjä laajasti esimerkiksi liikenteessä, metsätaloudessa ja maataloudessa. GNSS-tukiasemien FinnRef-verkolla ylläpidetään valtakunnallisia ja maailmanlaajuisia paikannus- ja referenssijärjestelmiä. Suomen ja Euroopan navigointitarkkuutta parannetaan kehittämällä ja ylläpitämällä paikannusta tukevia palveluita ja Virolahden RIMS-tukiasemaa. Metsähovin tutkimus- aseman teknisen infrastruktuurin ajanmukaistaminen saatetaan loppuun ja aseman tutkimustoimintaa kehitetään vastaamaan modernin geodeettisen perusaseman tarpeita.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Maanmittaus ja tietovarannot -politiikkasektorilla toimeenpannaan pääluokkaperusteluissa mainittujen yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden lisäksi seuraavia tavoitteita:

- kiinteistö- ja huoneistotietojärjestelmien hallinnoinnilla ja palveluilla turvataan kansallisen omistus- ja vakuusjärjestelmän toimivuutta
- maastotieto- ja koordinaattijärjestelmien hallinnoinnilla ja palveluilla turvataan paikantamisen perusta ja peruspaikkatietojen saatavuus kansallisesti
- tutkimuksella ja tukipalveluilla tuetaan paikkatietojen yhteen toimivuutta ja kansallisen paikkatietoinfrastruktuurin kehittymistä.

01. Maanmittauslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 43 563 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Maanmittauslaitoksen omarahoitussuutena yhteisrahoitteisissa tutkimushankkeissa
- 2) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitussuutaa koskevien menojen maksamiseen
- 3) laitoksen toimintaan liittyvien jäsenmaksujen maksamiseen.

Selvitysosa: Maanmittauslaitoksen tehtävänä on toimialallaan:

- huolehtia kiinteistönmuodostamis- ja tilusjärjestelytoiminnasta
- harjoittaa tieteellistä tutkimus- ja kehittämistoimintaa
- huolehtia paikantamisen perustasta ja peruspaikkatietojen tuottamisesta sekä tuottaa asiantuntijapalveluita yhteiskunnan käyttöön
- huolehtia tarvittavien rekisterien ylläpitämisestä
- huolehtia alan yleisestä kehittämisestä ja osallistua kansainväliseen yhteistyöhön
- hoitaa ne muut tehtävät, jotka erikseen säädetään tai maa- ja metsätalousministeriö määrää sen suoritettaviksi.

Maanmittauslaitos tukee pääluokkaperusteluissa sekä luvun 30.70 selvitysosassa esitettyjen yhteiskunnallisten vaikuttavuuden tavoitteiden saavuttamista.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa Maanmittauslaitokselle vuoden 2021 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen luvun 30.01 selvitysosassa todetut toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan tavoitteet.

Maanmittauslaitoksen päätoimintojen kustannukset, tuotot ja henkilötövuodet

	2019 tilinpäätös			2020 arvio			2021 arvio		
	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv
Kiinteistötoimitukset	35 999	34 057	469	37 073	37 073	478	37 081	37 073	478
Tilusjärjestelytehtävät	3 290	34	52	3 328	-	52	3 301	-	52
Kirjaamistehtävät	23 554	19 032	343	22 510	20 010	352	24 299	22 293	362
Perustietovarantojen ylläpito	30 905	2 121	420	31 530	2 663	425	32 938	3 465	428
Tietopalvelu	13 266	12 900	69	14 240	14 240	67	14 443	14 440	70
Maanmittaus ja paikkatietosektorin tutkimus, kehittäminen ja asiantuntijapalvelut	17 393	7 647	260	17 450	6 875	261	16 454	5 943	245
Yhteensä	124 407	75 791	1 613	126 131	80 861	1 635	128 515	84 213	1 635

Viraston tunnusluvut

	2019 toteutuma	2020 tavoite ¹⁾	2021 tavoite
--	-------------------	-------------------------------	-----------------

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

— KMTK-yhteistyössä mukana olevien kuntien kokonaismäärä vuoden lopussa	21	50	70
— KTJ perusparannusohjelman kattavuusindeksi	49	56	63
— sähköisten palveluiden häiriöttömyys, %	99,7	99,5	99,5
— osakehuoneistorekisterin kattavuus, %	0,1	1,5	10
— tie- ja rakennustietojen ajantasaisuus, %	97	96	96
— metatietopalvelun saatavuus, %	99	99	99

Toiminnallinen tehokkuus

— kokonaistuottavuus	100,5	102,0	102,0
— asiakkaiden kokonaistyytyväisyys, %	89	85	85
— tilusjärjestelytuotanto, muunnetut ha	7 461	8 200	6 900
— tieteelliset referoidut julkaisut, kpl	110	110	110
— yrityspalveluiden digitalisaatioaste, %	-	58	70

Tuotokset ja laadunhallinta

— toimitustuotanto, toimituksia, kpl	15 956	17 000	17 000
— tilusjärjestelyt (uusjaot), kpl	7	8	6
— kirjaamiskäytäntöjen määrä, kpl	321 762	220 000	320 000
— huoneistotietojen ratkaisujen määrä, kpl	-	-	92 000
— laserkeilausohjelman toteutuma, %	-	-	100
— lohkomisen kesto aika, kk	5,1	5,6	5,4
— lainhuutojen käsittelyaika, pv	24	20	20
— rakennusten ja tiestön täydellisyys, %	97	96	96

Viraston tunnusluvut

	2019 toteutuma	2020 tavoite ¹⁾	2021 tavoite
— asiakkaiden kokonaistyytyväisyys, %	89	85	85
— referoidut tieteelliset julkaisut, kpl	110	110	110
— sähköisten palveluiden häiriöttömyys %	99,7	99,5	99,5

¹⁾ Päivitetty tulossopimuksen mukaisiksi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	128 732	126 382	127 776
Bruttotulot	75 781	84 213	84 213
Nettomenot	52 951	42 169	43 563
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	41 755		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	32 084		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
<i>Julkisoikeudelliset suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	65 435	72 866	73 133
— muut tuotot	8	-	-
Tuotot yhteensä	65 443	72 866	73 133
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	44 922	46 696	50 208
— osuus yhteiskustannuksista	23 619	26 170	22 926
Kustannukset yhteensä	68 542	72 866	73 133
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	3 098	-	-
Kustannusvastaavuus, %	95	100	100
<i>Muut suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	1 795	2 000	1 672
— muut tuotot	-	-	-
Tuotot yhteensä	1 795	2 000	1 672
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	2 356	1 051	879
— osuus yhteiskustannuksista	811	849	709
Kustannukset yhteensä	3 167	1 900	1 588

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-1 372	100	84
Kustannusvastaavuus, %	57	105	105

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maapohjan arvostamisjärjestelmän ylläpito	554
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-333
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	30
Palkkausten tarkistukset	1 143
Yhteensä	1 394

2021 talousarvio	43 563 000
2020 IV lisätalousarvio	3 500 000
2020 talousarvio	42 169 000
2019 tilinpäätös	43 280 000

40. Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) uusjakojen tukemisesta annetun lain (1423/2014), kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain (603/1977) 102 §:n mukaisten lainojen ja korkotuen rahoituksesta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) vesistöhankeiden johdosta suoritettavista tilusjärjestelyistä annetun lain (451/1988) 21 ja 22 §:n mukaisten menojen maksamiseen

3) kiinteistötoimitusmaksusta annetun lain (558/1995) 3 §:n 5 momentissa tarkoitettujen toimituksen suorittamisesta aiheutuvien kustannusten ja korvausten maksamiseen uusjakojen osalta.

Määrärahaa saa käyttää enintään kuutta henkilötyövuotta vastaavan hankehenkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha käytetään peltotilusjärjestelyjen tukemiseen ja pilottiluonteisiin metsätilusjärjestelyihin. Määrärahan käytön arvioidaan jakautuvan siten, että asianosaisilta takaisinperittävä osuus määrärahasta on noin 1 500 000 euroa ja valtion lopulliseksi menoksi jää noin 1 500 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Käynnissä olevien tilusjärjestelyhankkeiden toimeenpanon aikaistaminen (HO 2019)	1 000
Tilusjärjestelyt peltorakenteen kehittämiseksi (HO 2019)	-500
Yhteensä	500

30.70

521

2021 talousarvio
2020 talousarvio
2019 tilinpäätös

3 000 000
2 500 000
3 156 462

Pääluokka 31

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala vastaa toimivista ja turvallisista liikenne- ja viestintäyhteyksistä sekä -palveluista kestäväällä tavalla kasvun ja hyvinvoinnin tukemiseksi sekä mahdollistaa uusien digitaalisten palvelujen käyttöympäristön.

Toimintaympäristö

Maapallon lämpeneminen on ylittämässä turvallisena pidetyn 1,5 asteen rajan vuosisadan puoleen väliin mennessä. Päästövähennyksiin tähtääviä toimia on tehtävä huomattavasti nopeammin kuin tähän mennessä on tehty tai suunniteltu tehtäväksi. Liikennealalla ilmastomuutoksen hillintä vaatii suuria vähennyksiä hiilidioksidipäästöissä ja energian kulutuksessa. Kaupungistuminen ja väestörakenteen kehitys vaikuttavat liikenteen ja viestinnän tulevaisuuteen asettamalla haasteita muun muassa palvelurakenteelle. Väestön keskittyminen kaupunkikeskuksiin edellyttää kaupunkikehittämiseltä ympäristöllisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestäviä liikenteen ja viestinnän ratkaisuja.

Teknologiamurroksella on suuria vaikutuksia yhteiskuntaan ja liikennejärjestelmään. Väylien kunto ja viestintäverkkojen kapasiteetti korostuvat digitaalisten palvelujen ja automaation kehityksen myötä. Verkot ovat investointi, joka tuottaa hyvinvointia ja kilpailukykyä. Verkkojen ohella tieto ja tiedon saatavuus ovat palveluiden perusta. Liikenteen automaatio, esineiden internet ja muut kehittyvät ilmiöt ja palvelut vaativat nopeampia ja tehokkaampia tiedonsiirtoyhteyksiä. Liikenne- ja viestintätoimialan palveluistuminen jatkuu ja maailman liikennepalvelumarkkinoiden arvioidaan kasvavan merkittävästi tulevina vuosina, etenkin uusien palveluiden ja liiketoimintamallien ansiosta.

Tiedon käytettävyyden ja jakamisen parantuminen mahdollistaa uudella tavalla tietovarantojen ja tiedon hyödyntämisen palvelu- ja liikkumISRatkaisuissa. Samalla myös käyttäjien ymmärrys omien tietojensa hallinnasta tulee välttämättömäksi. Tietoverkkojen toimintavarmuuden ja turvallisen tiedonkäsittelyn tarve sekä käyttäjien luottamuksen vahvistaminen korostuvat yhteiskunnan prosessien automatisoituessa ja teknistyessä ja henkilöistä kerätyn datan määrän kasvaessa. Liikenne- ja viestintäverkkojen toimintahäiriöt (muun muassa kyberhyökkäykset, puutteet tietoturvassa tai sähkönjakelussa) voivat aiheuttaa koko maan laajuista haittaa. Liikenne- ja viestintäverkkojen palautumiskyvyn merkitys korostuu.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa hallinnonalalle seuraavat yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet:

— Suomi on edelläkävijä kohti hiiletöntä liikennettä ja viestintää

Mittarit:

— Liikenteen päästöjen vähenemä

— Liikenteen energiankulutus

— Vaihtoehtoisia käyttövoimia hyödyntävien autojen osuus

— Kestävien kulkutapojen suoritteet ja markkinaosuus

— Verkot ja palvelut helpottavat arkea ja edistävät elinkeinonharjoittamista

Mittarit:

— Liikenne- ja viestintäverkkojen kattavuus ja peitto

— Palveluiden hintakehitys

— Uudet toimintamallit ja innovaatiot vauhdittavat hyvinvointia ja kilpailukykyä

Mittarit:

— Digibarometrin kokonaisindeksin kehitys

— Tietointensiivisten toimialojen liiketoiminnan kehitys

— Henkilöliikennepalvelujen kehitys.

Sukupuolten välinen tasa-arvo

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla toteutetaan suunnitelmaa toiminnallisesta tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta (LVM:n julkaisu 12/2018). Tavoitteena on tuottaa suoritteita ja julkisia palveluita, joiden käyttämisessä eri väestöryhmien kuten naisten, miesten, lasten, vanhus-ten ja vammaisten tarpeet otetaan huomioon. Eniten joukkoliikennematkoja tekevät 6—17-vuotiaat lapset ja nuoret sekä 18—34-vuotiaat naiset. Joukkoliikenteen matkasuorite on taas korkein 55—64-vuotiailla naisilla. Kaikkein pisimpiä joukkoliikennematkoja tekivät 55—64-vuotiaat miehet, mutta heidän matkamääränsä jäävät kuitenkin selvästi alle naisten. Kaikkein vähiten joukkoliikennettä käyttävät juuri eläkeiän ylittäneet miehet. Toiminnallinen tasa-arvo ja yhdenvertaisuus huomioidaan korostetusti myös hallinnonalan säädös- ja määräystenvalmistelussa sekä hankinnoissa. Lisäksi pyritään saamaan sukupuolieroteltua tietoa liikenteen ja viestinnän alalta päätöksenteon pohjaksi.

Kestävä kehitys

Kestävän kehityksen Agenda 2030 -toimintaohjelman toimeenpanossa liikenne- ja viestintäministeriön rooli on edistää sosiaalisesti, taloudellisesti ja ympäristön kannalta kestävää liikennejärjestelmää sekä toimivaa ja kattavaa digitaalista infrastruktuuria. Ilmastomuutoksen hidastamisessa liikenteen, etenkin tieliikenteen päästöjen vähentäminen on keskeisessä roolissa ja sen keinoja ovat muun muassa kestävien liikkumismuotojen, kävelyn, pyöräilyn ja joukkoliikenteen osuuden lisääminen, kuluttajien ja yhteisöjen vähäpäästöisten ajoneuvovalintojen tukeminen ja

digitaalisuutta hyödyntävien liikennepalvelujen edistäminen. Ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen edellyttävät myös tutkimusta ja ymmärryksen lisäämistä toimialan ympäristö- ja ilmastovaikutuksista. Muun muassa hiilidioksidipäästöjen todentaminen ja erilaisten ratkaisujen vaikutusten simulointi päätöksenteon tueksi on keskeistä. Toimintaohjelman tavoitteita toteutetaan lisäksi edistämällä liikenteen ja viestinnän digitaalisten palvelujen esteettömyyttä vuosille 2017—2021 laaditun toimenpideohjelman mukaisesti.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
31.10.30	<i>Avustukset liikenne- ja viestintäverkkoihin</i> (siirtomääräraha 3 v)		
	— maa- ja vesirakennusvaltuus	-	7,5
31.10.77	<i>Väyläverkon kehittäminen</i> (siirtomääräraha 3 v)		
	— maa- ja vesirakennusvaltuus	83,0	205,45
31.20.50	<i>Valtionavustus valtakunnallisen laajakaistahankkeen toteuttamiseen</i> (siirtomääräraha 3 v)		
	— avustusten myöntämisvaltuus	-	5,0
31.20.54	<i>Saaristo- ja yhteysalusliikenteen ostot ja kehittäminen</i> (siirtomääräraha 3 v)		
	— avustusten myöntämisvaltuus	17,5	9,3
31.20.55	<i>Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen</i> (siirtomääräraha 3 v)		
	— sopimusvaltuus	-	289,53

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
01. Hallinto ja toimialan yhteiset menot	722 704	635 761	680 301	44 540	7
01. Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 724	16 487	14 602	-1 885	-11
02. Liikenne- ja viestintäviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	79 224	77 569	80 543	2 974	4
03. Väyläviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	48 005	48 534	54 385	5 851	12
04. Ilmatieteen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	43 368	45 384	47 528	2 144	5
29. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arvio-	434 383	432 087	483 243	51 156	12
määräraha)					
(88.) Osakehankinnat (siirtomääräraha 2 v)	103 000	15 700	—	-15 700	-100

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
10. Liikenne- ja viestintä-verkot	1 669 814	2 097 967	2 021 872	-76 095	-4
20. Perusväylänpito (siirtomääräraha 3 v)	1 105 741	1 422 470	1 363 904	-58 566	-4
30. Avustukset liikenne- ja viestintäverkkoihin (siirtomääräraha 3 v)	30 480	138 700	67 658	-71 042	-51
31. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)	4 500	37 800	17 400	-20 400	-54
(50.) Valtionavustus yksityisten teiden kunnossapitoon ja parantamiseen (siirtomääräraha 3 v)	17 000	—	—	—	0
76. Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)	16 388	34 997	34 997	—	0
77. Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	369 085	351 200	422 113	70 913	20
(78.) Eräät väylähankkeet (siirtomääräraha 3 v)	8 620	—	—	—	0
79. Elinkaarirahoitushankkeet (siirtomääräraha 3 v)	118 000	112 800	115 800	3 000	3
20. Liikenteen ja viestinnän palvelut	737 871	771 463	783 387	11 924	2
43. Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantaminen (arviomääräraha)	86 836	92 000	89 000	-3 000	-3
50. Valtionavustus valtakunnallisen laajakaistahankkeen toteuttamiseen (siirtomääräraha 3 v)	0	0	5 000	5 000	0
51. Avustukset liikenteen ja viestinnän palveluihin (siirtomääräraha 3 v)	20 141	19 741	18 741	-1 000	-5
54. Saaristo- ja yhteysalusliikenteen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	17 986	19 136	19 136	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
55. Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	93 774	108 474	108 224	-250	0
60. Siirto valtion televisio- ja radorahastoon (siirtomääräraha 3 v)	519 134	532 112	543 286	11 174	2
Yhteensä	3 130 389	3 505 191	3 485 560	-19 631	-1
Henkilöstön kokonaismäärä	2 160	2 173	2 360		

01. Hallinto ja toimialan yhteiset menot*01. Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)*

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 14 602 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) alueellisesta yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen
- 3) vastikkeettomien menojen maksamiseen kansainvälisille yhteisöille
- 4) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 5) valtioneuvoston ja ministeriön vastuulla olevan kyberturvallisuusvalmiuden nostamiseen enintään 4 000 000 euroa.

Selvitysosa: Liikenne- ja viestintäministeriö on asettanut toiminnalleen seuraavat hallitusohjelmaa, hallinnonalan konsernistrategiaa ja pääluokkaperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita tukevat monivuotiset tulostavoitteet 2020—2023:

- Kestävästä liikkumisesta, kuljettamisesta ja viestinnästä on tehty entistä houkuttelevampaa
- Liikenne- ja viestintämarkkinat tuottavat käyttäjille parempia ja laadukkaampia palveluita
- Liikenneverkon laatua on parannettu
- Digitaalisten palveluiden luotettavuutta on vahvistettu
- Datatalouden kasvua ja tekoälyn hyödyntämistä on vahvistettu
- Digitaalisten palveluiden luotettavuutta on vahvistettu
- Automaattiliikenteen käyttöönottoon kaikissa liikennemuodoissa on luotu edellytykset

— Liikenteen turvallisuutta on vahvistettu

— Ministeriön toiminnan vaikuttavuutta on parannettu.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	15 993	16 497	14 852
Bruttotulot	243	10	250
Nettomenot	15 750	16 487	14 602
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	12 922		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	11 896		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hybridituhka- ja kybererityisasiantuntija Suomen pysyvässä edustustossa EU:ssa (siirto momentille 24.01.01)	-32
Kyberturvallisuuskoordinointi (HO 2019)	-2 000
Liikennetaloustieteen professuuri ja tutkimuksen sekä osaamisen vahvistaminen Aalto-yliopistossa (siirto momentille 29.40.50)	-200
VNHY-siirto, VAHVA-asianhallintajärjestelmän tuottavuussäästö	-24
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-76
Palkkausten tarkistukset	447
Yhteensä	-1 885

2021 talousarvio	14 602 000
2020 IV lisätalousarvio	-20 000
2020 talousarvio	16 487 000
2019 tilinpäätös	14 724 000

02. Liikenne- ja viestintäviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 80 543 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen
- 2) rahoitus- ja maksuosuuksien maksamiseen sekä EU:n rahoituksella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 3) lähialueyhteistyöhankkeiden menojen maksamiseen
- 4) merikartoituksesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 5) tutkimus- ja kehittämistoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen

6) liikennejärjestelmäsuunnittelusta, henkilöliikennetutkimuksista, liikkumisen palvelujen edistämisestä, valvonta- ja viranomaistehtävistä, perinnetoiminnasta, meriliikenteen kehittämisestä ja Safe Sea Net -toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Liikenne- ja viestintävirasto vastaa kaikkien liikennemuotojen viranomaispalveluista sekä viestintätoimialan viranomaissääntely-, valvonta-, ohjaus-, hallinto- ja palvelutehtävistä. Liikenteen viranomaispalvelut liittyvät liikennejärjestelmän turvallisuuteen, tietovarantoihin, toimintavarmuuteen ja markkinoihin.

Lentoliikenteen valvontamaksu ja katsastustoiminnan valvontamaksu tuloutetaan momentille 11.19.05. Tietoyhteiskuntamaksu, televisio- ja radiotoiminnan valvontamaksu, postitoiminnan valvontamaksu sekä varmennemaksu tuloutetaan momentille 11.19.04.

Liikenne- ja viestintäministeriö on asettanut Liikenne- ja viestintävirastolle seuraavat hallitusohjelmaa, hallinnonalan konsernistrategiaa ja pääluokkaperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita tukevat monivuotiset tulostavoitteet 2020—2023:

- Liikenteestä ja viestinnästä aiheutuvat päästöt ovat vähentyneet
- Markkinoille tulon esteitä on purettu ja kilpailua edistetty lainsäädännön tehokkaan toimeenpanon ja valvonnan kautta sekä palvelujen kehittymistä ja käyttöä on vauhditettu käyttäjälähtöisesti
- Luottamusta digitaalisiin palveluihin on parannettu
- Digitaalisen tiedon saatavuutta ja yhteentoimivuutta on lisätty ja MyData-toimintamallia on hyödynnetty datatalouden vauhdittamiseksi
- Viestintäverkkojen ja liikennejärjestelmän laatu, turvallisuus ja häiriöttömyys ovat parantuneet
- Kansainvälisellä viranomaisyhteistyöllä on vahvistettu automaattiliikenteen edistämistä
- Vaikutustenarviointia ja sen edellyttämää tiedon tuotantoa on kehitetty.

Tunnusluvut

	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Asiakastytyväisyys, asiakkaat (asteikko 1—5, vähintään)	4,0	3,6	3,6
Asiakastytyväisyys, sidosryhmät (asteikko 1—5, vähintään)	3,7	3,6	3,6
Toimintajärjestelmään liittyvät sertifioinnit ja auditoinnit toteutuvat suunnitellusti	Toteutui	Toteutuvat suunnitellusti	Ulkoisessa auditoinnissa on todettu enintään 3 lievää poikkeamaa
Normien antaminen määräajassa	100 %	100 %	100 %
Lupien myöntäminen määräajassa	60 %	90 %	90 %
Katsastustoimintaan liittyvien valvontapäätösten antaminen määräajassa	20 %	90 %	90 %

Tunnusluvut

	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Asiakasyhteydenottoihin vastataan viraston asiakaspalvelusta viraston palvelulupauksen mukaisissa määräajoissa (kirjalliset yhteydenotot 5 arkipäivää, puhelut 45 s)			90 %
Kyberturvallisuuskeskuksen tilannekuva- tuotteiden laatu ja vaikuttavuus (asiakas- tyytyväisyys asteikolla 1—5, vähintään)			>= 2020
Viraston sähköiset palvelut ovat valtion- hallinnon digitaalisten asiointipalveluiden laatukriteereiden mukaisia		Toteutuma vähintään	20/22

Toiminnallinen tehokkuus

	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Ajoneuvon rekisteröinti, yksikkö- kustannus, €	4,62	<= vuoteen 2019 verrattuna	<= vuoteen 2020 verrattuna
Tietoyksikkö, yksikkökustannus, €	0,0082	<= vuoteen 2019 verrattuna	<= vuoteen 2020 verrattuna
Ajokorttihakemus, yksikkökustannus, €	22,76	<= vuoteen 2019 verrattuna	<= vuoteen 2020 verrattuna
Kuljettajantutkinto, yksikkökustannus, €	72,97	<= vuoteen 2019 verrattuna	<= vuoteen 2020 verrattuna
Verkkotunnus, yksikkökustannus, €	4,49	<= vuoteen 2019 verrattuna	<= vuoteen 2020 verrattuna
Julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus, % (kolmen vuoden keskiarvo)	100 %	97—103	97—103
Liiketaloudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus, % (kolmen vuoden keskiarvo)	111 %	116—122	116—122

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	210 570	190 723	195 918
Bruttotulot	119 728	113 154	115 375
Nettomenot	90 842	77 569	80 543
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	35 255		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	23 637		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, julkisoikeudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	109 905	97 026	100 877
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	110 444	99 108	102 576
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-539	-2 082	-1 699
Kustannusvastaavuus, %	100	98	98

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, liiketaloudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	8 569	8 628	8 498
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	7 491	8 217	6 798
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 078	411	1 700
Kustannusvastaavuus, %	114	105	125

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, muu maksullinen toiminta (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	-	7 500	5 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	-	7 500	5 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-	0	0
Kustannusvastaavuus, %	-	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eurooppalainen merenkulun järjestelmä	500
Ilmailun uudet turvaamisen tehtävät	100
Katsastuksen valvontamaksun kertymän muutos	-181
Lisärahoitus Kyberturvallisuuskeskukselle	2 340
Siirto momentille 31.01.03	-715
Veroluonteisten maksujen kertymän muutos (momentti 11.19.04 ja 11.19.05)	209
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-342

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	60
Palkkausten tarkistukset	1 003
Yhteensä	2 974

2021 talousarvio	80 543 000
2020 IV lisätalousarvio	2 190 000
2020 II lisätalousarvio	300 000
2020 talousarvio	77 569 000
2019 tilinpäätös	79 224 000

03. Väyläviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 54 385 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) lähialueyhteistyöhankkeiden menojen maksamiseen
- 2) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen
- 3) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Väyläviraston tehtävänä on väylänpitäjänä vastata tie-, rata- ja vesiväylien palvelutason ylläpidosta ja kehittämisestä valtion hallinnoimilla liikenneväylillä. Virasto edistää toiminnallaan väyläverkon toimivuutta, automatisaatiota, liikenteen turvallisuutta ja kestävää kehitystä osana liikennejärjestelmän kokonaisuutta sekä alueiden ja elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä ja tasapainoista kehitystä.

Liikenne- ja viestintäministeriö on asettanut Väylävirastolle seuraavat hallitusohjelmaa, hallinnonalan konsernistrategiaa ja pääluokkaperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita tukevat monivuotiset tulostavoitteet vuosille 2020—2023:

- Liikennejärjestelmän energiatehokkuutta on parannettu ja kestävä liikenteen houkuttelevuutta on lisätty
- On muodostettu kokonaiskuva väyläomaisuudesta ja menettelyt sen kokonaistaloudelliseen, pitkäjänteiseen ohjelmointiin (hallintaan)
- Väylänpidon (omaisuuden) tehokkuutta ja laatua sekä markkinoiden toimivuutta on parannettu
- Väylänpidon toimenpiteet on kohdistettu vaikuttavuuden perusteella, asiakastarpeita priorisoiden ja väylän kunto huomioiden
- Liikennejärjestelmän turvallisuutta, toimivuutta ja saavutettavuutta on parannettu
- Rataverkon haltijan palveluiden hallinnan ja toimintamallien kehittämistä (muuttuvassa toimintaympäristössä) on jatkettu
- Automatisoituvan liikenteen edellyttämän infran kehittäminen on aloitettu ja liikenteen digitalisaatiota on edistetty.

Tunnusluvut

	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Palvelukyky ja laatu			
Kansalaisten tyytyväisyys maanteiden kuntoon, talvi- kaudella / kesäkaudella (vähintään)	3,15	3	3,1
Elinkeinoelämän tyytyväisyys väylien palvelutasoon (tehdään joka toinen vuosi) (vähintään)	3,07	Tutkimusta ei tehdä	3,1
Matka- ja kuljetusketjujen toimivuus			
Radanpidosta johtuvat viivästykset kaukojuna- liikenteessä, % junista väh. 5 min. myöhässä (enintään)	7,44	7,3	7
Radanpidosta johtuvat viivästykset lähijunaliikenteessä, % junista väh. 3 min. myöhässä (enintään)	3,63	3,5	3,4
Talvimerenkulun palveluiden odotusaika, h (enintään)	2,5	4	4
Väylien kunto			
Tilapäiset nopeusrajoitukset rataverkolla, km (enintään)	118	200	118
Huonokuntoiset päällystetyt tiet (vilkasliikenteinen / muu verkko), km (enintään)	992/6 719	1 000/6 750	1 000/7 050
Huonokuntoiset sillat, maantiet / rautatiet, kpl (enintään)	853	710/100	710/100
Vesiväylien huonokuntoiset kiinteät turvalaitteet, % (enintään)	6,5	8,2	6,5
Liikenneturvallisuus			
Henkilövahinkoon johtaneet onnettomuudet maanteilla (enintään)	2 103	2 240	2 050
Valtion rataverkolla olevien tasoristeysten onnettomuusriski (10 v. riskisumma) (enintään)	231	200	188
Toiminnallinen tehokkuus			
Korjausvelka / tieverkko (milj. euroa)	1 500	1 470	1 469
Korjausvelka / rataverkko (milj. euroa)	1 300	1 234	1 233
Julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus, %	100	100	100
Liiketaloudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus, %	98	100—120	100—120

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	51 969	48 984	54 827
Bruttotulot	506	450	442
Nettomenot	51 463	48 534	54 385
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	13 321		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	9 863		

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot	11 477	6 572	16 781
Yhteisrahoitteisen toiminnan kokonaiskustannukset	44 134	11 011	19 572
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-32 657	-4 439	-2 791
Omarahoitusosuus, %	74	40	14

Liiketaloudellisten suoritteiden kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	5 804	5 167	5 934
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	6 129	5 133	6 220
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-325	34	-286
Kustannusvastaavuus, %	95	101	95

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Konsulttipalvelujen korvaaminen omalla työllä (siirto momentilta 31.10.20)	1 700
Siirto momentilta 31.01.02	715
Tasokorotus (siirto momentilta 31.10.20)	2 500
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-154
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	-77
Palkkausten tarkistukset	1 167
Yhteensä	5 851

2021 talousarvio	54 385 000
2020 IV lisätalousarvio	1 430 000
2020 talousarvio	48 534 000
2019 tilinpäätös	48 005 000

04. Ilmatieteen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 47 528 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Etelämanner-toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 3) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen

- 4) kansainvälisistä sitoumuksista aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen
- 5) Suomen Akatemian ja muiden organisaatioiden rahoittamien yhteisrahoitteisten hankkeiden rahoitusosuuksiin sisältyvien siirtomenojen maksamiseen
- 6) Yhteisprofessoreista aiheutuvien menojen ja rahoitusosuuksien maksamiseen.

Valtuus

Ilmatieteen laitos oikeutetaan solmimaan Mars-tutkimusta koskevan METNET/MOI-hankkeen edellyttämiä sopimuksia siten, että niistä aiheutuu menoja aiemmat sitoumukset mukaan lukien enintään 1 536 000 euroa.

Selvitysosa: Ilmatieteen laitos tuottaa havainto- ja tutkimustietoa ilmastosta, ilmakehästä ja meristä sekä tarjoaa sää-, meri- ja ilmastopalveluja.

Liikenne- ja viestintäministeriö on asettanut Ilmatieteen laitokselle seuraavat hallitusohjelmaa, hallinnonalan konsernistrategiaa ja pääluokkaperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita tukevat monivuotiset tulostavoitteet 2020—2023:

— Maaekosysteemien (metsät, pellot, suot) hiilitalouden ja ilmastovaikutusten uusien laskentamallien käyttö kansallisissa kasvihuonekaasujen inventaariossa ja tulevaisuuden skenaarioissa on laajentunut

— Kolmansien osapuolten toimittaman havaintodatan hyödyntämistä on parannettu ja pilotoitu turvallisen ja tehokkaan tieliikenteen reaaliaikaisena tukena

— Sodankylän satelliittipalvelukeskuksen kansainvälinen merkitys on kasvanut

— Tutkaverkoston laatua ja kattavuutta on parannettu

— Ilmatieteen laitoksen tutkimus on laadukasta ja kansainvälisesti hyödynnettyä

— On tuotettu uusia sääpalveluita ja -tietoja kytkeytyvän ja digitalisoituvan liikenteen käyttöönoton tueksi.

Tunnusluvut

	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Sidosryhmien tyytyväisyys (asteikko 1—5)	4,24	4,0	4,0
Sääennusteiden osuvuus (yhdistelmä), %	83,5	83,0	83,0
Maa-alueiden tuulivaroitusten osuvuus 1—2 vrk, %	-	80,0	80,0
Lentopaikkaennusteiden osuvuus, %	90,78	90,60	90,60
Viittausten lkm web of science tietokannassa	16 892	13 000	13 500
Kansainvälisesti ennakkotarkastetut artikkelit, lkm	378	350	360

Toiminnallinen tehokkuus

	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Julkisoikeudellisten suoritteiden kustannus- vastaavuus, %	89	100	100
Liiketaloudellisten suoritteiden kustannus- vastaavuus, %	116	102	102
Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannus- vastaavuus, %	62	60	60
Ulkopuolisen tutkimusrahoituksen määrä/vuosi, tuhatta euroa	18 014	16 000	19 500
Tutkimuksen aktiivisuus (julkaisuja/htv)	-	1,35	1,35
Julkisoikeudellisen toiminnan osuus laitoksen kokonaisrahoituksesta, %	-	7,5	7,5
Liiketoiminnan osuus laitoksen kokonais- rahoituksesta, % (pl. kiinteistövuokrat)	-	4,9	4,9

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	80 526	72 014	79 628
Bruttotulot	30 775	26 630	32 100
Nettomenot	49 751	45 384	47 528
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	11 493		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 110		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, julkisoikeudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	5 571	6 090	6 100
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	6 291	6 090	6 100
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-720	-	-
Kustannusvastaavuus, %	89	100	100

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, liiketaloudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	7 190	4 540	6 500
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	6 181	4 460	6 400
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 009	80	100
Kustannusvastaavuus, %	116	102	102

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot	18 014	16 000	19 500
Hankkeiden kokonaiskustannukset	29 015	26 500	32 500
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-11 001	-10 500	-13 000
Omarahoitusosuus, %	38	40	40

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2021	2022	2023	2024	Yhteensä vuodesta 2021 lähtien
Vuonna 2021 tai sen jälkeen tehtävät sitoumukset	155	165	81	26	427
Menot yhteensä	155	165	81	26	427

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

ACTRIS-tutkimusinfrastruktuuri	500
METNET/MOI-valtuudesta aiheutuvat määrärahatarpeet, tarkistus	-18
Sodankylän kansainvälisen satelliittimaa-aseman kehittäminen	750
Säätutkaverkoston uusiminen	100
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-188
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	89
Palkkausten tarkistukset	911
Yhteensä	2 144

2021 talousarvio	47 528 000
2020 IV lisätalousarvio	225 000
2020 talousarvio	45 384 000
2019 tilinpäätös	43 368 000

29. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 483 243 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	51 156
Yhteensä	51 156

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	483 243 000
2020 talousarvio	432 087 000
2019 tilinpäätös	434 382 670

(88.) Osakehankinnat (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirto momentille 31.10.77	-15 700
Yhteensä	-15 700

2020 talousarvio	15 700 000
2019 tilinpäätös	103 000 000

10. Liikenne- ja viestintäverkot

Selvitysosa: Valtion liikenneverkko muodostuu maantieverkosta, rataverkosta ja vesiväylistä. Maantieverkon pituus oli 77 925 km, rataverkon pituus 5 924 km ja vesiväylien pituus 16 338 km vuoden 2019 lopussa.

Liikenneverkon tasearvio (milj. euroa)

	2019	2020 arvio	2021 arvio
Tie	14 975	14 222	14 135
Radat	4 763	4 501	4 624
Vesiväylät	250	221	222
Yhteensä	19 988	18 944	18 981

Maanteiden, rautateiden ja vesiväylien korjausvelka oli vuonna 2019 yhteensä noin 2,8 mrd. euroa. Korjausvelalla tarkoitetaan rahasummaa, joka tarvittaisiin väylien saattamiseksi nykytarpeita vastaavaan hyvään kuntoon. Hyvä kunto tarkoittaa sellaista teknis-taloudellista tasoa, jolla väylän palvelutaso on väylän liikennemäärään ja merkittävyyteen nähden riittävä ja palvelutason ylläpitäminen ei tule kohtuuttoman kalliiksi.

Väyläverkon menot ja tulot (milj. euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Perusväylänpito (20)	1 065,4	1 422,5	1 363,9
Tulot	57,6	50,3	50,3
— Ratamaksu	51,0	45,0	47,0
— Muut tulot	6,6	5,3	3,3
Menot	1 123,0	1 472,8	1 414,2
Kunnossapito	775,5	792,7	833,7
— Hoito	390,2	394,5	423,0
— Jäänmurto	57,6	64,0	62,0
— Korjaus	327,7	334,2	348,7
Parantaminen ja suunnittelu	56,5	190,5	88,4
— Liikenneväylien parantamisinvestoinnit	33,1	158,3	62,3
— Suunnittelu	23,4	32,2	26,1
Liikennepalvelut	191,0	189,6	193,1
— Liikenteen ohjaus ja informaatio	141,0	139,6	142,1
— Maantielauttaliikenne	50,0	50,0	51,0
Korjausvelan vähentäminen	100,0	300,0	300,0
Avustukset (30, 31)	83,4	176,5	85,1
Avustukset liikenne- ja viestintäverkkoihin (30)	61,9	138,7	67,7
Eräät avustukset (31)	21,5	37,8	17,4
Kehittämisinvestoinnit (76, 77, 79)	450,8	499,0	572,9
Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (76)	16,4	35,0	35,0
Väyläverkon kehittäminen (77)	329,3	351,2	422,1
Elinkaarirahoitushankkeet (79)	105,1	112,8	115,8
Nettomenot yhteensä	1 599,6	2 098,0	2 021,9
Bruttomenot yhteensä	1 657,2	2 148,3	2 072,2

Väylämaksulain mukaisen toiminnan tehtävien kehitys ja väylämaksutulot (11.19.06)

	2019 toteutuma	2020 arvio	muutos	2021 arvio	muutos
Väylämaksuilla katettava toiminta					
Ulkomaan tavaraliikenne rannikolla, milj. tonnia	100 309	102 516	2,2 %	104 771	2,2 %
Väylämaksutuotot, 1 000 euroa	52 166	50 160	-3,9 %	48 100	4,1 %
Muut tuotot, 1 000 euroa	484	416	-14,0 %	155	-62,7 %
Kustannukset, 1 000 euroa	93 412	97 339	4,2 %	105 300	8,2 %
Kustannusvastaavuus	56,4 %	52,0 %	-4,4 %-yks.	45,7 %	6,3 %-yks.

20. Perusväylänpito (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 363 904 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) väylien hoidosta, käytöstä sekä korjauksista, elinkaaren ja omaisuuden hallinnasta, suunnittelusta, liikenneväylien parantamisinvestoinneista, liikenteen hallinnan järjestelmistä sekä liikenteen ohjauksesta ja informaatiosta, tutkimus- ja kehittämistoiminnasta sekä jäänmurrosta, maantielauttaliikenteestä ja muista väylänpitäjän vastuulle kuuluvista tehtävistä aiheutuvien menojen sekä väylänpidosta aiheutuvien vahingonkorvauksien maksamiseen. Liikenteenohjausyhtiöltä hankittavaan palvelusopimukseen perustuvaan palvelumaksuun saa käyttää enintään 142 100 000 euroa

2) tien- tai radanpitäjän tehtäviin liittyvän muun toimenpiteen kuin maantien tai rautatien rakentamisen ja kunnossapidon kustannuksiin erillisten sopimusten mukaan

3) toimintamenomäärärahan vakiosisältöisen käyttötarkoituksen mukaisesti sellaisten välttämättömien lakisääteisten velvoitteiden tekemiseen, joista voi aiheutua menoja myös tulevana varainhoitovuosina

4) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

5) väliaikaisesti radanpidon materiaalitoimituksien maksamiseen ennen materiaalin kohdentamista sijoitusmenomomentille budjetoiduille väylien kehittämishankkeille.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon ratamaksu, yhteisrahoitteisen toiminnan tulot, Saimaan kanavan lupamaksutulot, maksullisen palvelutoiminnan tulot ja omaisuuden myyntituotot lukuun ottamatta kiinteän omaisuuden myyntituloja tai väylänpidon vahingonkorvaustuloja.

Valtuus

Väylävirasto oikeutetaan solmimaan aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin valtuuksia ei ole käytetty.

Lisäksi Väylävirasto oikeutetaan tekemään sopimuksia alla olevassa taulukossa yksilöityihin, aiemmissa talousarvioissa päätettyihin hankkeisiin siten, että niistä aiheutuu valtiolle menoja aiemmin tehdyt sitoumukset mukaan lukien enintään taulukossa mainittu määrä:

Aiempina varainhoitovuosina päätetyt väylähankkeet

	Sitoumuksista valtiolle aiheutuvien menojen enimmäismäärä, ml. aiempina varainhoitovuosina tehtyjen sitoumusten aiheuttamat menot (euroa)
Turvalaitteiden uusiminen Tampere—Seinäjoki -rataosalla	70 000 000
E18 Turun kehätie 2. vaihe Kausela—Kirismäki	59 000 000

Selvitysosa: Olemassa oleva liikenneverkko pidetään kunnossa *perusväylänpidon* toimin. Perusväylänpidon määrärahoilla rahoitetaan tien- ja radanpitoa sekä vesiväylänpitoa. Väylänpidossa priorisoidaan liikenneverkon päivittäisen liikennöitävyyden vaatimat toimet, vilkasliikenteisen ja elinkeinoelämälle merkittävän verkon kunto sekä liikenneturvallisuus ja digitalisaation tuomat mahdollisuudet. Kaikissa toimenpiteissä pyritään huomioimaan ilmastonmuutoksen hillitseminen.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoituina tuloina 47 milj. euron ratamaksun perusmaksu ja muita väylänpidon tuloja (mm. kiinteistötulot ja kanavamaksut) 3,3 milj. euroa.

Korjausvelan kasvua pyritään hillitsemään ja väylien kuntoa turvataan huomioiden erityisesti elinkeinoelämän tarpeet. Toimenpiteitä kohdistetaan myös liikenteellisten olosuhteiden kehittämiseen, joilla parannetaan mm. elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä, liikenneturvallisuutta ja työmatkaliikenteen olosuhteita.

Valtio tien- ja radanpitäjänä voi erillisen sopimuksen mukaisesti osallistua myös muun kuin maantien tai rautatien rakentamiseen ja kunnossapidon kustannuksiin, kun toimenpide liittyy tien- tai radanpitäjän tehtäviin. Kyse on erityistilanteista, joissa liikennejärjestelmän toimivuus tai turvallisuus edellyttävät tienpitäjän rahoitusta muualla kuin maantien tiealueella taikka radanpitäjän rahoitusta muualla kuin rautatiealueella, ja väylänpitäjä arvioi toimenpiteen tarpeelliseksi. Esimerkiksi aikaisemmin maantietalueelle rakennettujen niin sanottujen kylmien levähdysalueiden toteuttaminen on jatkossa mahdollista myös maantietalueen ulkopuolelle tienkäyttäjille suunnattujen palveluiden yhteyteen. Jatkossa mahdollista olisi myös radanpitäjän osallistuminen esimerkiksi rataverkkoa varten tarvittavan liityntäpysäköinnin järjestämiseen rautatiealueen viereisellä kiinteistöllä.

Perusväylänpidon menot ja tulot liikennemuodoittain vuosina 2019—2021 (milj. euroa)

	2019 toteutuma			2020 varsinainen talousarvio			2021 esitys		
	brutto- menot	brutto- tulot	netto- menot	brutto- menot	brutto- tulot	netto- menot	brutto- menot	brutto- tulot	netto- menot
Tienpito	527	-	527	742	-	742	700	-	700
Radanpito	366	57	309	492	49	443	473	49	424
Vesiväylänpito	89	1	88	99	1	98	99	1	98
Liikenteen ohjaus ja informaatio	141	-	141	140	-	140	142	-	142
Yhteensä	1 123	58	1 065	1 473	50	1 423	1 414	50	1 364

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Elvytystoimenpiteet	18 400
ELYjen liikennesurssien lisääminen, ostopalveluiden väheneminen (siirto momentille 32.01.02)	-900
Helsinki—Turku nopean ratayhteyden jatkosuunnittelu	-10 000
Jäänmurtaja Polariksen myyntitulot	-52
Kehä I Laajalahden kohta, Raide-Jokeriin liittyvä toimenpide (siirto momentilta 31.10.77)	3 000
Kertaluonteisen lisäyksen poistuminen	-12 950
Konsulttipalvelujen korvaaminen omalla työllä (siirto momentille 31.01.03)	-1 700
Korjausvelan vähentäminen	25 000
Korjausvelan vähentäminen, kertaluonteisen lisäyksen poistuminen	-40 000
Kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma ja hankkeet (HO 2019 kertaluonteinen)	-10 000
Liikenteenohjauksen yhtiöittämisen säästövaikutus	-1 400
Liikenteenohjausyhtiön (TMFG) Väylävirastolta lunastaman liikenteen ohjauksen ja hallinnan omaisuuden poistot ja pääomakulut	2 741
Määrärahatason tarkistus tekniseen kehykseen	7 000
Raskaan liikenteen ajoneuvojen etäpunnitusjärjestelmä	700
Siirto momentille 31.01.03	-2 500
Tieliikenteenohjauksen ja -hallinnan telematiikkatehtävät (7 htv) (siirto momentilta 32.01.02)	504
Vaarallisten tasoristeysten poistaminen, kertaluonteisen lisäyksen poistuminen	-12 000
Vaarallisten tasoristeysten poistaminen (HO 2019 kertaluonteinen)	10 000
Tasomuutos	-34 409
Yhteensä	-58 566

2021 talousarvio	1 363 904 000
2020 IV lisätalousarvio	56 250 000
2020 talousarvio	1 422 470 000
2019 tilinpäätös	1 105 741 000

30. Avustukset liikenne- ja viestintäverkkoihin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 67 658 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten maksamiseen rakentamiseen hankkeille länsimetro Espoon Matinkylästä Kivenlahteen ja Raide-Jokeri pikaraitiotie sekä valtionavustusten maksamiseen suunnitteluun hankkeille Mellunmäki—Tikkurila—Aviapolis—lentoasema pikaraitiotie, Turun raitiotie ja Lähijunaliikennealueen varikot sekä valtionavustusten maksamiseen suunnitteluun ja rakentamiseen hankkeelle Tampereen raitiotie 1. ja 2. vaihe.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Käyttösuunnitelma (euroa)

Länsimetro Matinkylästä Kivenlahteen	23 620 000
Raide-Jokeri pikaraitiotie	30 000 000
Mellunmäki—Tikkurila—Aviapolis—lentoasema	2 040 000
Turun raitiotie	1 500 000
Lähijunaliikennealueen varikot	1 000 000

Käyttösuunnitelma (euroa)

Tampereen raitiotie 1. vaihe	2 898 000
Tampereen raitiotie 2. vaihe	6 600 000
Yhteensä	67 658 000

Valtuus

Liikenne- ja viestintävirasto saa tehdä sopimuksia raideliikennehankkeiden ja lähijunaliikennealueiden varikoiden valtionavustuksen maksamiseen seuraavasti:

1) Turun raitiotien suunnitteluun saa sitoutua niin, että avustuserien yhteismäärä saa olla enintään 4 500 000 euroa. Valtuuden määrä on kuitenkin enintään 30 prosenttia suunnittelukustannuksista. Valtionavustuksen myöntöpäätöksen edellytyksenä on, että Turun seudun kunnat sitoutuvat MAL-sopimuksen 2020—2031 tavoitteisiin, toimenpiteisiin ja rahoitukseen, siten kuin ne on vahvistettu neuvottelutuloksessa.

2) Lähijunaliikennealueen varikoiden suunnitteluun saa sitoutua niin, että avustuserien yhteismäärä saa olla enintään 3 000 000 euroa. Valtuuden määrä on kuitenkin enintään 30 prosenttia suunnittelukustannuksista. Valtionavustuksen myöntöpäätöksen edellytyksenä on, että Helsingin seudun kunnat sitoutuvat MAL-sopimuksen 2020—2031 tavoitteisiin, toimenpiteisiin ja rahoitukseen, siten kuin ne on vahvistettu neuvottelutuloksessa.

Väylävirasto ja Liikenne- ja viestintävirasto oikeutetaan tekemään aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin valtuuksia ei ole käytetty.

Selvitysosa: Länsimetron jatkohankkeessa metron rakentamista jatketaan Espoon Matinkylästä Kivenlahteen asti. Avustus maksetaan Espoon kaupungille jälkikäteen edellisenä vuonna toteutuneiden kustannusten perusteella kuitenkin siten, että ensimmäisen kerran valtionavustus on maksettu vuonna 2017 vuosina 2014—2016 toteutuneista avustuskelpoisista menoista. Avustuksen enimmäismäärä vuoden 2013 marraskuun MAKU-indeksin (136,72 pistettä 2005=100) kustannustasossa on 240 milj. euroa. Länsimetron liityntäpysäköintiä tehdään aiemmin suunnitellun 1 600 sijasta 1 300 autolle. Alun perin liityntäpysäköintiin varattua rahoitusta ehdotetaan kohdennettavaksi laadukkaaseen, myös talvipyöräilyä paremmin tukevan, pyöräpysäköinnin lisäkapasiteetin rakentamiseen Länsimetron asemille.

Raide-Jokeri on pikaraitiotienä toteutettava seudullinen kehämäinen joukkoliikenneyhteys Itäkeskuksesta Pitäjänmäen ja Leppävaaran kautta Keilaniemeen. Avustusta maksetaan Helsingin ja Espoon kaupungeille jälkikäteen edellisenä vuonna toteutuneiden kustannusten perusteella kuitenkin siten, että ensimmäisen kerran valtionavustus on maksettu vuonna 2018 vuosina 2016—2017 toteutuneista avustuskelpoisista menoista. Avustuksen enimmäismäärä on 84,0 milj. euroa.

Tampereen raitiotie -hankkeen ensimmäisessä vaiheessa rakennetaan raitiotie Hervanta—keskusta—Tays sekä Hatanpään haara ja toisessa vaiheessa raitiotie keskusta—Lentävänniemi. Lisäksi toteutetaan Tampereen seuturaitiotien laajentamisen seudullinen yleissuunnittelu. Avustusta maksetaan Tampereen kaupungille jälkikäteen edellisenä vuotena toteutuneiden kustannusten perusteella kuitenkin siten, että ensimmäisen kerran valtionavustus on maksettu vuonna 2018 vuosina 2016—2017 toteutuneista avustuskelpoisista menoista. Avustuksen enimmäismäärä on 84,957 milj. euroa siten, että 1. vaiheen osuus on enintään 60,497 milj. euroa ja 2. vaiheen osuus on enintään 24,0 milj. euroa. Seuturaitiotien laajentamisen seudullinen yleissuunnittelu on enintään 0,46 milj. euroa. Tampereen kaupunki päätti vuonna 2019 sisällyttää 1. vaiheeseen myös Ha-

tanpään haaran, mikä ei alun perin sisältynyt 1. vaiheeseen ja vuonna 2017 myönnettyyn valtuuteen. Uuteen MAL-sopimukseen sisältyy myös valtionavustus Tampereen seuturaitiotien laajentamisen seudullisen yleissuunnitelman kokonaiskustannuksiin.

Vantaan pikaraitiotie on raitiotieyhteys, joka yhdistää Hakunilan ja Länsimäen seudun raideverkkoon ja luo suoran yhteyden Tikkurilaan, Aviapolikseen ja lentoasemalle. Raitiotiestä on valmistunut yleissuunnitelma v. 2019. Sen valmistuttua Vantaan kaupunginvaltuusto päätti käynnistää raitiotien yksityiskohtaisen suunnittelun yleissuunnitelman pohjalta. Jatkosuunnittelussa tehdään katusuunnittelua sekä operointi-, varikko-, sähkötekniikka-, tunnelisuunnittelua jne. ja myös raitiotiehankkeeseen liittyvää kaupunkisuunnittelua kuten kaavarunkoja ja lukuisia asemakaavoja, mm. koko raitiotien mittainen tekninen asemakaava. Koko raitiotien reitille laaditaan katusuunnitelmat ja sen jälkeen rakentamissuunnitelmat. Kunnat luovat edellytyksiä kestäväälle liikkumiselle.

Turun raitiotiellä on Turun kaupungille ja kaupunkiseudulle suuri strateginen merkitys. Raitiotie määrittää kaupunkiseudun kehitystä vuosikymmenien päähän. Se yhdistyy kaupungille tärkeisiin strategisiin tavoitteisiin ja hankkeisiin kuten Tiedepuistoon, keskustan kehittämiseen ja Tunnin junaan. Se toteuttaa kaupungin ilmastotavoitteita muuttamalla kulkutapajakaumaa ja tiivistämällä kaupunkirakennetta. Turun raitiotien toteuttaminen mahdollistaa alueellista kasvua joukkoliikennedyhteyksien parantuessa ja liikennejärjestelmän kapasiteetin kasvaessa. Tiivistyvä kaupunkirakenne ja joukkoliikenteen palvelutason nosto vähentävät henkilöautoliikennettä, joka osaltaan vähentää päästöjä ja energiankulutusta. Tiedepuiston linjan toteutuessa keskustan saavutettavuus paranee ja erityisesti Varissuon alueen asema kaupunkirakenteessa vahvistuu ja maankäyttö monipuolistuu. Kunnat luovat edellytyksiä kestäväälle liikkumiselle.

Lähijunaliikenteen jatkuvasti kasvavat matkustajamäärät edellyttävät lähijunaliikenteen tarjonnan lisäämistä. Tarjonnan lisääminen edellyttää uutta kalustohankintaa. Uudet varikot ovat edellytys HSL:n uudelle kalustohankinnalle. Varikoiden sijoittamista HSL:n lähijunaliikennealueella ohjaavat ja rajaavat maankäyttö, nykyinen rataverkko sekä tulevaisuuden mahdolliset ratahankkeet. Varikko tarvitsee toimintojaan varten suuren alueen, jolle on haasteellista löytää optimaalista sijaintia rakennetun ympäristön keskeltä ottaen huomioon myös lähijunaliikenteen liikenteelliset lähtökohdat ja edellytykset. Uusien varikoiden tulee HSL:n ja Väyläviraston selvityksen perusteella sijaita liikenteellisesti lähellä kaupunkiratojen pääteasemia Rantaradalla ja Pääradalla sekä Kehäradan varrella, jotta ratakapasiteetti olisi mahdollisimman tehokkaassa käytössä. Valtionavustuksen myöntöpäätöksen edellytyksenä on, että Helsingin seudun kunnat sitoutuvat MAL-sopimuksen 2020—2031 tavoitteisiin, toimenpiteisiin ja rahoitukseen, siten kuin ne on vahvistettu neuvottelutuloksessa. Kunnat luovat edellytyksiä kestäväälle liikkumiselle.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2021	2022	2023	Yhteensä vuodesta 2021 lähtien
Länsimetro Matinkylä—Kivenlahti	23 620	12 000	-	35 620
Raide-Jokeri pikaraitiotie	30 000	18 200	-	48 200
Vantaan pikaraitiotie	2 040	1 880	1 880	5 800
Lähijunaliikennealueen varikot	1 000	1 000	1 000	3 000

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2021	2022	2023	Yhteensä vuodesta 2021 lähtien
Turun pikaraitiotie	1 500	1 500	1 500	4 500
Tampereen raitiotie, 1. vaihe	2 898	-	-	2 898
Tampereen raitiotie, 2. vaihe	6 600	7 800	5 400	19 800
Yhteensä	67 658	42 380	9 780	119 818

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ajoitusmuutos (Länsimetro)	-11 950
Lähijunaliikenteen varikot	1 000
Länsimetro Matinkylä—Kivenlahti, indeksin noususta johtuva kustannusten tarkentuminen	2 820
Länsimetron ajoitusmuutos	-60 799
Määrärahatarpeen muutos, Tampereen raitiotie, 1. vaihe	-17 750
Määrärahatarpeen muutos, Tampereen raitiotie, 2. vaihe	-15 950
Määrärahataason tarkistus (Länsimetro)	3 549
Tampereen raitiotie	8 928
Tampereen raitiotien ajoitusmuutos	7 620
Tampereen raitiotien kustannusten jaksotuksen muutos	7 950
Turun raitiotie	1 500
Vantaan raitiotie	2 040
Yhteensä	-71 042

2021 talousarvio	67 658 000
2020 IV lisätalousarvio	4 480 000
2020 talousarvio	138 700 000
2019 tilinpäätös	30 480 000

31. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 17 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtionavustusten maksamiseen kunnille kävelyä ja pyöräilyä edistäviin infrahankkeisiin, muihin kävelyn ja pyöräilyn olosuhteita parantaviin hankkeisiin ja joukkoliikenteen toimintaedellytyksiä parantaviin infrahankkeisiin sekä valtionavustusten maksamiseen kävelyä ja pyöräilyä edistäviin muihin hankkeisiin
- 2) valtionavustusten maksamiseen Finavian lentoasemaverkoston ulkopuolisten lentoasemien ja lentopaikkojen toiminta- ja investointimenoihin
- 3) yksityistielain (560/2018) ja -asetuksen (1069/2018) mukaisten valtionavustusten maksamiseen yksityisteiden kunnossapitoon ja parantamiseen
- 4) tiekuntien neuvonnasta ja opastamisen tukemisesta ja sitä tukevan materiaalin ja palveluiden tuottamisesta aiheutuvien kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan valtionavustusten osalta maksatuspäätösperusteisena.

Käyttösuunnitelma (euroa)

Kävelyn ja pyöräilyn edistäminen ja kuntien joukkoliikennehankkeet	3 500 000
Finavian lentoasemaverkoston ulkopuoliset lentoasemat ja lentopaikat	900 000
Yksityistieavustukset ja tiekuntien neuvonnasta aiheutuvat kulutusmenot	13 000 000
Yhteensä	17 400 000

Selvitysosa: Osana valtioneuvoston hyväksymää kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelmaa toteutetaan valtion ja kuntien yhteinen investointiohjelma, jonka hankkeilla parannetaan kävelyn ja pyöräilyn olosuhteita. Edistämishjelma on osa kansallisen energia- ja ilmastostrategian toteuttamista.

Valtio voi myöntää avustusta kunnille, jotka toteuttavat ohjelman mukaisia toimenpiteitä. Kunnan tulee osallistua hankkeen kustannuksiin vähintään yhtä suurella panostuksella. Valtio voi myöntää kunnille myös avustuksia sellaisiin infrahankkeisiin, joilla parannetaan joukkoliikenteen toimintaedellytyksiä ja edistetään sen kulkutapaosuuden lisäämistä. Tällainen hanke voi olla esim. liityntäpysäköintialueen rakentaminen. Kuntien lisäksi avustuksia kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen voidaan myöntää myös muille toimijoille.

Finavian lentoasemaverkoston ulkopuolisille lentoasemille ja lentopaikoille myönnettäviin avustuksiin sovelletaan valtionavustuslain (688/2001) lisäksi komission tiedonantoa lentoasemia ja lentoyhtiöitä koskevista valtiontukisuuntaviivoista (EUVL 2014/C 99/03) sekä komission asetuksista 651/2014 tiettyjen tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi perussopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Määrärahaa yksityisten teiden kunnossapidon ja parantamisen tukemiseen käytetään tasa-arvoisen liikkumisen turvaamiseen sekä pysyvän asutuksen ja elinkeinoelämän tarvitsemien teiden avustamiseen.

Valtionavustus kohdistuu ensisijaisesti teiden parantamiseen sekä lauttojen käytön ja kunnossapidon tukemiseen. Valtionavustukseen oikeutettuja teitä on noin 55 000 km ja niiden hoitamista varten on perustettu noin 16 000 tiekuntaa. Avustettavia erityiskohteita on noin 20 kappaletta.

Avustettavia kohteita ovat vain tien liikennöitävyyden kannalta kiireellisimmät siltojen parantamiset ja tien vaurioitumisen korjaamiset. Tuki voi olla korkeintaan 75 % toteutuneista hyväksytyistä kustannuksista. Tavanomaisissa tien parantamiskohteissa tuen osuus tällä hetkellä on 50 % ja eräissä merkittävimmissä siltakohteissa enintään 75 %. Kuntien tuki kyseisiin kohteisiin on vaihdellut välillä 0—20 %.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen lisäyksen poistuminen (kävelyn ja pyöräilyn edistäminen)	-11 400
Kertaluonteisen lisäyksen poistuminen (lentoasemat ja lentopaikat)	-2 000
Kertaluonteisen lisäyksen poistuminen (yksityistiet)	-7 000
Yhteensä	-20 400

2021 talousarvio	17 400 000
2020 IV lisätalousarvio	18 000 000
2020 talousarvio	37 800 000
2019 tilinpäätös	4 500 000

76. Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 34 997 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) liikennejärjestelmästä ja maanteistä annetun lain (503/2005) mukaisten maa-alueiden ja korvausten lisäksi myös näihin liittyvien välttämättömien menojen maksamiseen
- 2) kiinteistötoimitusmaksusta annetun lain (558/1995) mukaisten kiinteistötoimitusmaksujen maksamiseen
- 3) maantietä tai rautatietä varten tarvittavien alueiden sekä tilusjärjestelyihin käytettävien vaihtomaiden hankkimiseen ja korvaamiseen ennen tie- tai ratasuunnitelman hyväksymistä
- 4) ratalain (110/2007) mukaista toimintaa varten hankittavien maa-alueiden kauppahintojen ja korvausten maksamiseen sekä lisäksi myös näihin liittyvien välttämättömien menojen maksamiseen
- 5) väylien ja muiden maa- ja vesirakennuskohteiden rakentamista varten tarpeellisten maa- ja vesialueiden hankintamenojen maksamiseen
- 6) vesilain (587/2011) mukaisten korvausten maksamiseen
- 7) yksityistielain (560/2018) mukaisten korvausten maksamiseen.

Momentilta maksettavien ennakkokorvausten kohdentamisperusteena käytetään maksuperustetta.

Selvitysosa: Tiealueiden hankintoihin, korvauksiin ja lunastuksiin on tarkoitus käyttää 28 440 000 euroa, rata-alueiden hankintoihin, korvauksiin ja lunastuksiin 6 540 000 euroa sekä maa- ja vesialueiden hankintoihin ja korvauksiin 17 000 euroa.

2021 talousarvio	34 997 000
2020 talousarvio	34 997 000
2019 tilinpäätös	16 388 315

77. Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 422 113 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) momentille budjetoitujen väyläverkon kehittämisinvestointien toteuttamisesta aiheutuviin menoihin
- 2) sijoitusmenomomenteilta rahoitettavien investointihankkeiden hankesuunnittelusta aiheutuviin menoihin ennen kuin hankkeen aloittamisesta tehdään päätös valtion talousarvion yhteydessä.

Valtuus

Väylävirasto oikeutetaan tekemään sopimuksia

- 1) hankkeeseen Turun ratapihan kehittäminen ja Kupittaa—Turku kaksoisraiteen rakentaminen liittyen siten, että siitä saa aiheutua valtiolle menoja enintään 33 750 000 euroa
- 2) hankkeeseen Kemin Ajoksen meriväylän syventäminen liittyen siten, että siitä saa aiheutua valtiolle menoja enintään 26 500 000 euroa
- 3) hankkeeseen Oulu—Kemi -rataosan välityskyvyn parantaminen, kohtausraiteet liittyen siten, että siitä saa aiheutua valtiolle menoja enintään 15 000 000 euroa
- 4) hankkeeseen Saimaan kanavan sulkujen pidentäminen liittyen siten, että siitä saa aiheutua valtiolle menoja enintään 90 000 000 euroa
- 5) hankkeeseen vt 4 Äänekoski—Viitasaari -tieosuuden kehittäminen liittyen siten, että siitä saa aiheutua valtiolle menoja enintään 21 200 000 euroa
- 6) hankkeeseen Tampere—Jyväskylä -radan parantaminen, 1. vaihe liittyen siten, että siitä saa aiheutua valtiolle menoja enintään 19 000 000 euroa.

Hankkeen 1) määrärahan käytön edellytyksenä on, että Turun seudun kunnat sitoutuvat MAL-sopimuksen 2020—2031 tavoitteisiin, toimenpiteisiin ja niiden rahoitukseen, siten kuin ne on vahvistettu neuvottelutuloksessa.

Hankkeiden 2)—3) rakentamistöitä ei aloiteta ennen kuin Metsä Group on tehnyt päätöksen Kemiin suunnitellun uuden biotuotetehtaan rakentamisesta sekä siihen liittyvien liikenneinfrainvestointien toteuttamisesta.

Valtuus tehdä sitoumuksia aiempina varainhoitovuosina päätettyihin väylähankkeisiin.

Väylävirasto oikeutetaan tekemään sopimuksia alla olevassa taulukossa yksilöityihin, aiemmissa talousarvioissa päätettyihin hankkeisiin siten, että niistä aiheutuu valtiolle menoja aiemmin tehdyt sitoumukset mukaan lukien enintään taulukossa mainittu määrä:

Aiempina varainhoitovuosina päätetyt väylähankkeet

	Sitoumuksista valtiolle aiheutuvien menojen enimmäis- määrä, ml. aiempina varainhoito- vuosina tehtyjen sitoumusten aiheuttamat menot (euroa)
Tiehankeet	
Kt 68 Edsevä eritasoliittymän parantaminen	8 200 000
Kt 68 parantaminen rakentamalla uusi Kolpin ylikulkusilta V-1879, Pedersöre	5 000 000
Vt 25 Lepin liittymän alikulku	3 000 000
Vt 23 parantaminen välillä Varkaus—Viinijärvi	10 500 000
Vt 19 Seinäjoki—Lapua, 1. vaihe	25 000 000
Vt 15 Paimenportin eritasoliittymän rakentaminen	15 000 000
Vt 8 Turku—Pori parantaminen Eurajoen kohdalla	27 100 000
Vt 4 parantaminen välillä Hartola—Oravakivensalmi	26 000 000
Vt 4 Oulu—Kemi liittymien parantaminen Simossa	20 000 000
E18 Kt 50 Kehä III parantaminen, 3. vaihe, Askiston kohta ja Vantaankoski Pakkala lisäkaistat	30 000 000

Aiempina varainhoitovuosina päätetyt väylähankkeet

	Sitoumuksista valtiolle aiheutuvien menojen enimmäis- määrä, ml. aiempina varainhoito- vuosina tehtyjen sitoumusten aiheuttamat menot (euroa)
Vt 3 Hämeenkyrön ohitustie	64 000 000
Vt 8 Turku—Pori, Mynämäen ja Luvian ohituskaistat	30 000 000
Kt 51 Kirkkonummi—Kivenlahti	80 000 000
E18 Haminan ohikulkutie	180 000 000
Vt 19 Seinäjoen itäinen ohikulkutie	77 900 000
Vt 8 Turku—Pori	92 500 000
Länsimetron liityntäyhteydet	19 900 000
Vt 5 Mikkelin kohta	27 000 000
Mt 101 Kehä I parantaminen	32 000 000
Vt 6 Taavetti—Lappeenranta	76 000 000
Kt 77 Viitasaari—Keitele	13 000 000
Vt 3 Tampere—Vaasa, Laihian kohta, 1. vaihe	27 000 000
Vt 22 Oulu—Kajaani—Vartius	15 000 000
Vt 8 Pyhäjoen ydinvoimalan edellyttämät tieinvestoinnit	22 500 000
Vt 4 Oulu—Kemi	143 000 000
Vt 5 Mikkelä—Juva	121 000 000
Vt 12 Lahden eteläinen kehätie	198 000 000
Vt 12 Tillola—Keltti	15 000 000
Kehä I Laajalahden kohta	20 000 000
Länsimetron jatkeen liityntäliikennejärjestelyt	7 000 000
Vt 4 Kirri—Tikkakoski	139 000 000

Ratahankkeet

Digirata -pilottihanke (ETCS-testirata ja -laboratorio)	11 000 000
Helsinki—Tampere -rataosan peruskorjauksen aloittaminen	8 000 000
Kuopion ratapihan parantaminen, 1. vaihe	30 000 000
Oritkarin kolmioraide	15 600 000
Helsinki—Riihimäki kapasiteetin lisääminen, 2. vaihe	273 000 000
Espoon kaupunkirata	137 500 000
Oulu—Kontiomäki -rataosan välityskyvyn parantaminen, 1. vaihe	23 000 000
Kontiomäki—Pesiökylä -radan parantaminen	81 000 000
Kemin biotuotetehtaan raideyhteydet, Kemin kohta	10 500 000
Hyvinkää—Hanko -rataosan sähköistäminen	62 000 000
Kouvola—Kotka/Hamina -radan parantaminen	98 000 000
Iisalmi—Ylivieska (sähköistys ja Iisalmen kolmioraide)	55 000 000
Joensuun ratapihan parantaminen	74 000 000
Pohjanmaan rata	674 000 000
Keski-Pasila, länsiraid	50 100 000
Helsinki—Riihimäki rataosan kapasiteetin lisääminen, 1. vaihe	150 000 000
Helsingin ratapihan toiminnallisuuden parantaminen	60 000 000
Luumäki—Imatra—Venäjän raja, ratayhteyden parantaminen	165 000 000
Pori—Mäntyluoto rataosan sähköistys	5 700 000
Uudenkaupungin radan sähköistys	21 000 000

Aiempina varainhoitovuosina päätetyt väylähankkeet

	Sitoumuksista valtiolle aiheutuvien menojen enimmäis- määrä, ml. aiempina varainhoito- vuosina tehtyjen sitoumusten aiheuttamat menot (euroa)
Vesiväylähankkeet	
Saimaan kanavan vedenpinnan nosto	5 000 000
Oulun meriväylän rakentaminen	27 500 000
Savonlinnan syväväylän siirtäminen	40 000 000
Kokkolan meriväylä	45 000 000
Vuosaaren meriväylä	12 500 000
Yhteiset väylähankkeet	
Pääradan suunnittelun edistäminen välillä Tampere—Oulu	5 000 000
Helsinki—Pasila -yhteysvälin ratakapasiteetin lisäämiseen valmistautuminen	600 000
Tampere—Jyväskylä -radan suunnittelu	18 000 000
Seinäjoki—Vaasa -radan suunnittelu	3 000 000
Äänekosken biotuotetehtaan liikenneyhteydet	174 000 000

Selvitysosa: Uusien hankkeiden perusteluina esitetään:

Turun ratapihan kehittäminen ja Kupittaa—Turku kaksoisraiteen rakentaminen

Hankkeen tavoitteena on mahdollistaa Turun ratapihan kehittäminen kaupungin maankäytön kehittämishankkeet huomioiden. Turun ratapihan parantaminen ja Kupittaa—Turku kaksoisraide mahdollistavat esteettömien henkilölaiturien rakentamisen sekä ratapihan häiriöiden vähentämisen ja liikenteen täsmällisyyden parantamisen. Hanke sisältää Turun ratapihan varikkotoimintojen siirron Heikkilän ratapihalle sekä Heikkilän ratapihan lisäraiteiden, Kupittaa—Turun asema kaksoisraiteen, Aurajoen siltojen sekä Turun aseman neljän laituriraiteen ja laiturien rakentamisen.

Hankkeen kustannusarvio on 67,5 milj. euroa (MAKU 130, 2010=100). Hankkeen valtion osuus on puolet 33,75 milj. euroa ja Turun kaupungin osuus 33,75 milj. euroa.

Kemin Ajoksen meriväylän syventäminen

Hankkeen tavoitteena on elinkeinoelämän kuljetuskustannussäästöt. Hankkeessa Kemin Ajoksen väylä syvennetään 12,0 metrin kulkusyvytyteen tekemällä syventämisen vaatimat ruoppaus- ja läjitystyöt sekä väylän merkintään liittyvät turvalaitetyöt.

Hankkeen kustannusarvio on yleissuunnitelman mukaan 26,5 milj. euroa (MAKU 130, 2010=100). Kemin sataman nykyliikenteellä hankkeen hyötykustannussuhde on 0,13. Hankkeen hyöty-kustannussuhteeksi arvioidaan 5,8, mikäli Kemiin suunniteltu biotuotetehdas toteutuu ja sen toteutuvat sellukuljetusmäärät ovat 1,1 milj. tn/vuosi.

Oulu—Kemi -rataosan välityskyvyn parantaminen, kohtausraiteet

Hankkeen tavoitteena on lisätä Oulu—Kemi -rataosan välityskyky vastaamaan elinkeinoelämän kuljetuksien tarpeita, mikä tehostaa kuljetuksia ja alentaa kuljetuskustannuksia. Hankkeessa rakennetaan Oulun ja Kemin välille uusia kohtausraiteita.

Hankkeen kustannusarvio on 15,0 milj. euroa (MAKU 130, 2010=100).

Saimaan kanavan sulkujen pidentäminen

Hankkeen tavoitteena on edistää Saimaan kanavan ja Saimaan järvialueen vesiliikenteen toimintaedellytyksiä ja alentaa kuljetuskustannuksia mahdollistamalla pidemmät alukset Saimaan kanavalla ja syväväyläverkolla Varkauden ja Joensuun satamiin saakka. Hankkeessa pidennetään kanavasulkuja 11 metrillä uusimalla ja siirtämällä sulkujen yläportit.

Saimaan kanavan sulkujen pidentäminen -hankkeen kustannusarvio on 90,0 milj. euroa (MAKU 130, 2010=100). Hankearvioinnin hyöty-kustannuslaskelman HK-suhde on 0,52—0,59 riippuen kanavan liikennekauden pituudesta.

Vt 4 Äänekoski—Viitasaari -tieosuuden kehittäminen

Hankkeen tavoitteena on liikenneturvallisuuden ja liikenteen sujuvuuden parantaminen. Hankkeessa rakennetaan nykyisille ohituskaistoille keskikaiteet, eritasoliittymä, uutta valaistusta ja riista-aitoja. Lisäksi tehdään yksityistiejärjestelyitä, ajosuuntajärjestelyitä sekä levennetään ajorataa ja luiskia loivennetaan.

Hankkeen kustannusarvio on 21,2 milj. euroa (MAKU 130, 2010=100).

Tampere—Jyväskylä -radan parantaminen, 1. vaihe

Hankkeen tavoitteena on edistää junaliikenteen sujuvuutta mm. nopeusrajoituksia ja mäkeenjään-tiriskejä vähentämällä, parantaa radan välityskykyä sekä edistää radan elinkaaritehokasta kunnossapitoa. Toimenpiteet sisältävät esim. vaihteiden vaihtamista sekä vaihde- ja raidemuutoksia, pieniä nopeudennostokohteita sekä ratarakenteiden uusimista.

Hankkeen kustannusarvio on 19,0 milj. euroa (MAKU 130, 2010=100).

Hanke-erittely

	Hyväksytty liikenteelle	Valmis	Sopimus- valtuus milj. €	Arvioitu käyttö milj. €	Määräraha- tarve v. 2021 milj. €	Määräraha- tarve myöhemmin milj. €
Tiehankeet						
Vt 3 Hämeenkyrön ohitustie	LTA 2019	2022	64,0	22,4	25,0	16,6
Vt 4 Oulu—Kemi	TA 2017/ LTA 2018	2021	143,0	126,1	16,9	-
Vt 5 Mikkeli—Juva	TA 2017	2021	121,0	103,0	18,0	-
Vt 4 Kirri—Tikkakoski	TA 2018	2021	139,0	108,0	25,5	5,5
Kt 68 Edsevä eritasoliittymän parantaminen	IV LTA 2020	2021	8,2	2,5	5,7	-
Kt 68 parantaminen rakentamalla uusi Kolpin ylikulkusilta V-1879, Pedersöre	IV LTA 2020	2021	5,0	0,1	4,9	-
Vt 25 Lepin liittymän alikulku	IV LTA 2020	2021	3,0	1,0	2,0	-
Vt 23 parantaminen välillä Varkaus—Viinijärvi	IV LTA 2020	2021	10,5	6,5	4,0	-

Hanke-erittely

	Hyväksytty	Valmis liikenteelle	Sopimus- valtuus milj. €	Arvioitu käyttö milj. €	Määräraha- tarve v. 2021 milj. €	Määräraha- tarve myöhemmin milj. €
Vt 19 Seinäjoki—Lapua, 1. vaihe	IV LTA 2020	2022	25,0	2,0	8,0	15,0
Vt 15 Paimenportin eritasoliittymän rakentaminen	IV LTA 2020	2022	15,0	0,5	7,5	7,0
Vt 8 Turku—Pori parantaminen	IV LTA 2020	2022	27,1	0,7	16,0	10,4
Eurajoen kohdalla	IV LTA 2020	2023	26,0	1,0	7,0	18,0
Vt 4 parantaminen välillä Hartola—Oravakivensalmi	IV LTA 2020	2022	20,0	4,0	11,0	5,0
Vt 4 Oulu—Kemi liittymien parantaminen Simossa	IV LTA 2020	2023	30,0	3,0	12,0	15,0
E18 Kt 50 Kehä III parantaminen, 3. vaihe, Askiston kohta ja Vantaan-koski Pakkala lisäkaistat	IV LTA 2020	2023	30,0	3,0	12,0	15,0
Ratahankkeet						
Hyvinkää—Hanko -rataosan sähköistäminen	TA 2020	2023	62,0	3,0	27,0	32,0
Kouvola—Kotka/Hamina -radan parantaminen	LTA 2019	2024	98,0	38,0	38,0	22,0
Iisalmi—Ylivieska (sähköistys ja Iisalmen kolmioraide)	LTA 2019	2023	55,0	5,5	20,0	29,5
Joensuun ratapihan parantaminen	LTA 2019	2023	74,0	21,0	20,0	33,0
Luumäki—Imatra—Venäjän raja, ratayhteyden parantaminen	TA 2017	2022	165,0	111,2	53,8	-
Digirata -pilottihanke (ETCS-testi-rata ja -laboratorio)	IV LTA 2020	2024	11,0	2,0	2,0	7,0
Helsinki—Tampere -rataosan peruskorjauksen aloittaminen	IV LTA 2020	2022	8,0	0,2	0,8	7,0
Kuopion ratapihan parantaminen, 1. vaihe	IV LTA 2020	2023	30,0	0,5	2,0	27,5
Oritkarin kolmioraide	IV LTA 2020	2022	15,6	1,6	7,0	7,0
Helsinki—Riihimäki kapasiteetin lisääminen, 2. vaihe	IV LTA 2020	2027	273,0	5,0	15,0	253,0
Espoon kaupunkirata	IV LTA 2020	2024	137,5	1,0	5,0	131,5
Oulu—Kontiomäki -rataosan välityskyvyn parantaminen, 1. vaihe	IV LTA 2020	2022	23,0	1,0	10,0	12,0
Kontiomäki—Pesiökyä -radan parantaminen	IV LTA 2020	2023	81,0	1,0	10,0	70,0
Kemin biotuotetehtaan raide-yhteydet, Kemin kohta	IV LTA 2020	2023	10,5	1,0	4,0	5,5
Vesiväylähankkeet						
Saimaan kanavan vedenpinnan nosto	IV LTA 2020	2022	5,0	0,1	0,2	4,7

Hanke-erittely

	Hyväksytty liikenteelle	Valmis	Sopimus- valtuus milj. €	Arvioitu käyttö milj. €	Määräraha- tarve v. 2021 milj. €	Määräraha- tarve myöhemmin milj. €
Yhteiset väylähankkeet						
Tampere—Jyväskylä radan suunnittelu	TA 2020		18,0	4,0	5,0	9,0
Pääradan suunnittelun edistäminen välillä Tampere—Oulu	IV LTA 2020		5,0	0,1	1,4	3,5
Helsinki—Pasila -yhteysvälin rata- kapasiteetin lisäämiseen	IV LTA					
valmistautuminen	2020		0,6	0,2	0,4	-
Muu kehittämisen hankesuunnittelu				-	7,0	-
Keskeneräiset väylähankkeet yhteensä						
			1 709,0	577,2	392,1	746,7
Uudet väylähankkeet						
Turun ratapihan kehittäminen ja Kupittaa—Turku kaksoisraiteen rakentaminen	TA 2021	2024	33,8		2,5	31,3
Kemin Ajoksen meriväylän syventäminen	TA 2021	2023	26,5		13,0	13,5
Saimaan kanavan sulkujen pidentäminen	TA 2021	2024	90,0		1,5	88,5
Vt 4 Äänekoski—Viitasaari -tieosuuden kehittäminen	TA 2021	2023	21,2		5,0	16,2
Tampere—Jyväskylä -radan parantaminen, 1. vaihe	TA 2021	2023	19,0		7,0	12,0
Oulu—Kemi -rataosan välityskyvyn parantaminen, kohtausraiteet	TA 2021	2023	15,0		1,0	14,0
Uudet väylähankkeet yhteensä			205,5		30,0	175,5
Keskeneräiset ja uudet väylä- hankkeet yhteensä						
			1 914,5	577,2	422,1	922,2

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2021	2022	2023	2024—	Yhteensä vuodesta 2021 lähtien
Keskeneräiset väylähankkeet	385 113	321 200	156 500	269 000	1 131 813
Uudet väylähankkeet	30 000	71 000	75 450	29 000	205 450
Menot yhteensä	415 113	392 200	231 950	298 000	1 337 263

Aikaisempien vuosien valtuuksia arvioidaan uusittavan noin 430 milj. euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aiemmistä päätöksistä johtuva määrärahatarpeiden muutos	28 500
Digirata-pilotti: ETCS-testirata ja -laboratorio	2 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

E18 Kt 50 Kehä III parantaminen, 3. vaihe, Askiston kohta ja Vantaankoski Pakkala	
lisäkaistat	12 000
Espoon kaupunkirata	5 000
Helsinki—Pasila -yhteysvälin ratakapasiteetin lisäämiseen valmistautuminen	400
Helsinki—Riihimäki kapasiteetin lisääminen, 2. vaihe	15 000
Helsinki—Tampere -rataosan peruskorjauksen aloittaminen	800
Kemin Ajoksen meriväylä	13 000
Kemin Ajoksen meriväylän syventämisen suunnittelu	-200
Kemin biotuotetehtaan raideyhteydet, Kemin kohta	4 000
Kontiomäki—Pesiökylä -radan parantaminen	10 000
Kt 68 Edsevö eritasoliittymän parantaminen	5 700
Kt 68 parantaminen rakentamalla uusi Kolpin ylikulkusilta V-1879, Pedersöre	4 900
Kuopion ratapihan parantaminen, 1. vaihe	2 000
Määrärahatarpeen muutos	-107 987
Oritkarin kolmioraide	7 000
Oulu—Kemi -rataosan välityskyvyn parantaminen, kohtausraiteet	1 000
Oulu—Kontiomäki -rataosan välityskyvyn parantaminen, 1. vaihe	10 000
Pääradan suunnittelun edistäminen välillä Tampere—Oulu	1 400
Saimaan kanavan sulkujen pidentäminen	1 500
Saimaan kanavan vedenpinnan nosto	200
Siirto momentilta 31.01.88	15 700
Tampere—Jyväskylä -radan parantaminen, 1. vaihe	7 000
Turun ratapihan kehittäminen	2 500
Valtatie 19 Seinäjoki—Lapua, 1. vaihe	8 000
Vt 15 Paimenportin eritasoliittymän rakentaminen	7 500
Vt 23 parantaminen välillä Varkaus—Viinijärvi	4 000
Vt 25 Lepin liittymän alikulku mt 111 liittymän kohdalla, Karjaa	2 000
Vt 4 Kirri—Tikkakoski moottoritie	-31 000
Vt 4 Oulu—Kemi liittymien parantaminen Simossa	11 000
Vt 4 parantaminen välillä Hartola—Oravakivensalmi	7 000
Vt 4 Äänekoski—Viitasaari -tieosuuden kehittäminen	5 000
Vt 8 Turku—Pori parantaminen Eurajoen kohdalla	16 000
Yhteensä	70 913

2021 talousarvio	422 113 000
2020 IV lisätalousarvio	39 736 000
2020 talousarvio	351 200 000
2019 tilinpäätös	369 085 000

79. Elinkaarirahoitushankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 115 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää väyläverkon kehittämisinvestointien toteuttamisesta elinkaarihankkeina aiheutuviin menoihin.

Valtuus

Väylävirasto oikeutetaan tekemään aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin valtuuksia ei ole käytetty.

Selvitysosa: Momentille budjetoidaan kaikkien elinkaarihankkeiden valtion rahoitusosuu-
den edellyttämät määrärahat. Vuonna 2021 momentilta rahoitetaan viittä elinkaarihanketta.

Hanke-erittely

	Hyväksytty	Valmis liikenteelle	Sopimus- valtuus milj. €	Arvioitu käyttö milj. €	Määräraha v. 2021 milj. €	Rahoitus- tarve myöhemmin milj. €
Keskeneräiset elinkaari- hankkeet						
E18 Muurla—Lohja	LTA I 2004	2008	700,0	473,1	26,8	200,1
E18 Koskenkylä—Kotka	TA 2010	2014	650,0	354,8	50,0	245,2
E18 Hamina—Vaalimaa	TA 2014/ LTA IV 2019	2018	550,0	120,0	30,0	400,0
Hailuodon kiinteä yhteys	TA 2018/ LTA IV 2019	2021	147,0	10,0	7,0	130,0
E18 Muurla—Lohja, palvelu- tason nosto	LTA IV 2020		30,0	1,0	2,0	27,0
Yhteensä			2 077,0	958,9	115,8	1 002,3

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2021	2022	2023	2024—	Yhteensä vuodesta 2021 lähtien
Ennen vuotta 2021 tehdyt sitoumukset	115 800	115 000	115 000	772 303	1 118 103

Aikaisempien vuosien valtuuksia arvioidaan uusittavan noin 310 milj. euroa. Valtuuksien uusi-
minen aiheutuu hankkeiden etenemisen mukaan tehtävistä sopimuksista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hailuodon kiinteä yhteys	3 000
Yhteensä	3 000

2021 talousarvio	115 800 000
2020 IV lisätalousarvio	—
2020 talousarvio	112 800 000
2019 tilinpäätös	118 000 000

20. Liikenteen ja viestinnän palvelut

Selvitysosa: Liikenteen ja viestinnän viranomaispalveluilla turvataan liikennejärjestelmän toimivuutta ja turvallisuutta sekä luodaan edellytyksiä liikennejärjestelmän ja siihen liittyvien palvelujen innovatiiviseen kehittämiseen. Viestintäpalveluja ja -verkkoja hyödynnetään merkittävässä osassa yhteiskunnan palveluiden tuottamisessa ja kulutuksessa. Digitalisaatiokehityksen myötä luodaan uusia liikenteen ja viestinnän palveluja, joille viestintäverkot luovat edellytykset.

43. Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 89 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamisesta annetun lain (1277/2007) mukaisen tuen maksamiseen kauppa-alusluetteloon merkityille aluksille.

Selvitysosa: Aluksille maksettava tuki vastaa yleisesti verovelvollisten merenkulkijoiden osalta merenkulkijan kauppa-alusluetteloon merkityltä alukselta saamasta merityötulosta toimitettujen ennakonpidätysten sekä työnantajan merimieseläkevakuutusmaksun ja tapaturmavakuutusmaksun määrää. Rajoitetusti verovelvollisten osalta tuki vastaa vain toimitetun lähdeveron ja työnantajan maksaman sairausvakuutusmaksun määrää.

Vuonna 2021 tukea maksetaan 1.7.2020—30.6.2021 välisenä aikana syntyneistä kustannuksista. Matkustaja-aluksilla, jotka saavat kuljettaa enemmän kuin 120 matkustajaa, tuki vastaa verohallinnolle toimitettujen ja maksettujen työnantajasuoritusten osalta ennakonpidätysten, työnantajan sairausvakuutusmaksujen sekä lähdeveron määrää ajalta 1.11.2020—31.10.2021.

Vuonna 2019 tukea maksettiin 86,8 milj. euroa. Kauppa-alusluettelossa arvioidaan vuonna 2021 olevan 116 tuen piiriin kuuluvaa alusta, joista 100 on lastialuksia ja 16 matkustaja-aluksia. Luetteloon merkittyjen alusten bruttovetoisuuden arvioidaan olevan yhteensä noin 1 500 000 tonnia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-3 000
Yhteensä	-3 000
2021 talousarvio	89 000 000
2020 talousarvio	92 000 000
2019 tilinpäätös	86 835 757

50. Valtionavustus valtakunnallisen laajakaistahankkeen toteuttamiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää laajakaistarakentamisen tuesta annettavassa hallituksen esityksessä tarkoitettun Liikenne- ja viestintäviraston myöntämän valtion tuen maksamiseen.

Aiempina vuosina budjetoituja määrärahoja saa käyttää myös laajakaistahankkeen hallinnollisten tehtävien kustannuksiin enintään neljää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen.

Valtuus

Liikenne- ja viestintävirasto oikeutetaan tekemään sitoumuksia 5 000 000 eurolla laajakaista-hankkeiden avustamiseen.

Liikenne- ja viestintävirasto saa käyttää aiempien vuosien talousarvioissa myönnettyjä valtuuksia uuden lain mukaisiin sopimuksiin siltä osin kuin valtuutta ei ole käytetty.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi laajakaistarakentamisen tuesta.

Valtion tuen edellytyksenä on, että hankekohtaisesti kunnat sitoutuvat rahoittamaan oman osuutensa julkisesta rahoitustuesta. Julkinen rahoitustuki voi olla enintään 100 % hankkeen tukikelpoisista kustannuksista. Laajakaistatukilain mukainen valtion rahoitusosuus on enintään 33 % laajakaistahankkeen tukikelpoisista kustannuksista ja kunnan rahoitusosuus 33 %. Kunnan rahoitusosuus on 8 % tai 22 % niissä kunnissa, joille laajakaistahankkeen rahoittaminen muutoin muodostaisi kohtuuttoman taloudellisen rasitteen kunnan taloudellinen kantokyky ja asukastiheys huomioon ottaen. Valtion tukea myönnetään näissä tapauksissa vastaavasti korotettuna, kuitenkin enintään 58 % hankkeen tukikelpoisista kustannuksista, jos kunnan maksuosuus on 8 % ja enintään 44 %, jos kunnan maksuosuus on 22 %.

Liikenne- ja viestintäministeriön digitaalisen infrastruktuurin strategian mukaan Suomi tavoittelee viestintäyhteyksien kehittymistä vähintään Euroopan komission tavoitteiden mukaisesti, joiden mukaan vuonna 2025 kaikilla kotitalouksilla tulisi olla mahdollisuus käyttää vähintään 100 Mbit/s yhteyksiä. Yhteyden nopeus on voitava kasvattaa yhteen gigabittiin sekunnissa. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelmassa sitoudutaan tavoitteeseen. Hallituksen ohjelman mukaan nopeita yhteyksiä rakennetaan ensisijaisesti markkinaehtoisesti ja vasta toissijaisesti julkisen rahoituksen avulla.

Hallituksen ohjelman mukaan laajakaistan investointivelkaa puretaan jatkamalla laajakaistatuki-ohjelmaa. Hallitusohjelman mukaan tarkoituksena on luoda paremmin ohjattu laajakaistatukilaki, joka ottaa huomioon myös taajamien ongelmat. Ohjelma suunnataan alueille, joille kaupallista laajakaistaa ei ole tulossa ennen vuotta 2025. Uusi laki laajakaistarakentamisen tuesta liittyy valtion vuoden 2021 talousarvioesitykseen ja on tarkoitus käsitellä sen yhteydessä. Laki tulisi voimaan 1.1.2021.

Suomessa on tuettu laajakaistarakentamista julkisella tuella vuoden 2010 alusta, jolloin laajakaistarakentamisen tuesta haja-asutusalueilla annettu laki (1186/2009) tuli voimaan. Tukiohjelman mukainen valtiontuki kohdistettiin heinäkuuhun 2017 asti haja-asutusalueille, minkä jälkeen tukea on voinut saada myös muille alueille, joille ei ole markkinaehtoisesti kannattavaa investoida nopeaan verkkoon. Lain 7 §:n 3 momentin perusteella tukihakemus Liikenne- ja viestintävirastolle on tullut tehdä viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2018, joten lain 1186/2009 mukaisessa tukiohjelmassa ei enää voi käynnistää uusia laajakaistahankkeita.

**Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot
(1 000 euroa)**

	2021	2022	2023	Yhteensä vuodesta 2021 lähtien
Ennen vuotta 2021 tehdyt sitoumukset	6 464	-	-	6 464
Vuoden 2021 sitoumukset	1 250	1 250	2 500	5 000
Menot yhteensä	7 714	1 250	2 500	11 646

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Laajakaistaohjelman jatkaminen (HO 2019 kertaluonteinen)	5 000
Yhteensä	5 000

2021 talousarvio	5 000 000
2020 IV lisätalousarvio	10 605 000
2020 talousarvio	—
2019 tilinpäätös	—

51. Avustukset liikenteen ja viestinnän palveluihin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 18 741 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) yleiseen tieliikenteen turvallisuustoimintaan sekä kehittämishankkeisiin, kokeiluihin ja turvallisuustutkimukseen tieliikenteen turvallisuustoiminnan edistämiseen myönnettävästä valtionavustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1207/2016) mukaisesti
- 2) henkilöautojen romutuspalkkiosta ja sähkökäyttöisten henkilöautojen hankintatuesta sekä henkilöautojen kaas- ja etanolikäyttöisiksi muuntamisen tuesta annetun lain (971/2017) mukaisen avustuksen maksamiseen
- 3) valtionavustuksen maksamiseen rautatieliikenteen ammattikoulutuksen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin
- 4) Saimaan alueen luotsaukseen luotsauslain (940/2003) mukaisen luotsauksen hintatuen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan kohtien 1) ja 4) osalta maksatuspäätösperusteisena.

Käyttösuunnitelma (euroa)

Tieliikenteen turvallisuustoiminta	8 100 000
Henkilöautojen konversiotuki	6 000 000
Rautatieliikenteen ammattikoulutus	841 000
Saimaan alueen luotsauksen hintatuki	3 800 000
Yhteensä	18 741 000

Selvitysosa: Tieliikenteen turvallisuustoiminnan määrärahalla edistetään tieliikenteen turvallisuutta koskevien liikennepoliittisten tavoitteiden toteutumista. Määräraha perustuu vakuutusyhtiöiltä kerättävään liikenneturvallisuusmaksuun, joka tuloutetaan momentille 11.19.05.

Henkilöautojen hankinta- ja konversiotuen tavoitteena on edistää autokannan uudistumista siten, että yhä useampi henkilöauto toimisi vaihtoehtoisilla käyttövoimilla tai polttoaineilla (sähkö, bio- ja maakaasu, korkeaseosetanoli) ja vähentää samalla liikenteestä aiheutuvia haitallisia päästöjä.

Rautatiealan koulutuksen määräraha on tarkoitettu rautatiealan toimijoista riippumattomalle ja laaja-alaista rautatiealan ammatillista koulutusta eri tehtäviin tarjoavalle oppilaitokselle tai osakeyhtiölle.

Luotsauslain mukaan Saimaan kanavalla ja Saimaan vesistöalueella peritään alennettuun yksikköhintaan perustuvaa luotsausmaksua. Alennettu yksikköhinta on enintään kaksi kolmasosaa varsinaisesta yksikkö hinnasta. Tämän johdosta liiketaloudellisesti kannattamatonta Saimaan alueen lakisääteistä luotsausta varten on tarkoitus maksaa momentin mukaista hintatukea luotsauspalveluja tuottavalle yhtiölle. Luotsausmatkat ovat Saimaan alueella huomattavasti pidemmät kuin meriliikenteessä. Yleisen luotsausmaksun ja Saimaan luotsausmaksun välistä erotusta korvataan siten, että se on enintään Saimaan alueen (ml. kanava) alijäämän suuruinen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arviomuutos	-1 000
Yhteensä	-1 000
2021 talousarvio	18 741 000
2020 IV lisätalousarvio	32 300 000
2020 talousarvio	19 741 000
2019 tilinpäätös	20 141 000

54. Saaristo- ja yhteysalusliikenteen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 19 136 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) saariston yhteysalusliikennepalveluihin ja niistä aiheutuviin kulutusmenoihin sekä selvityksiin ja tiedottamiseen
- 2) saariston yhteysalusliikenteen käyttämien laitureiden kunnostamiseen
- 3) yhteysalusliikennettä korvaavien yksityisluonteisten jääteiden kunnossapidon avustamiseen
- 4) aikaisempina vuosina myönnettyistä valtuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Lisäksi määrärahasta saa myöntää avustuksia saariston kulkuyhteyksiä hoitaville liikenteenharjoittajille valtioneuvoston asetuksen (371/2001) mukaisin perustein.

Määräraha budjetoidaan avustusten osalta maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus oikeutetaan solmimaan vuonna 2021 viisivuotisia kokonaispalvelusopimuksia saariston yhteysalusliikennepalvelujen ostamisesta enintään 9 300 000 euron kokonaiskustannusten määrästä.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus oikeutetaan solmimaan aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin valtuuksia ei ole käytetty.

Selvitysosa: Saariston kehityksen edistämisestä annetun lain (494/1981) mukaan valtion on pyrittävä huolehtimaan siitä, että saariston vakituksella väestöllä on käytettävissä kuljetuspalvelut.

Yhteysalusliikenne on Liikenne- ja viestintäviraston vastuulla olevaa liikennettä ja se kattaa lähes kaikki Saaristomeren ja Suomenlahden vakituksesti asutut saaret, joihin ei ole tieyhteyttä. Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus hankkii yhteysalusliikennepalvelut kilpailuttamalla. Yhteysalusliikenteen matkustajamäärän vuonna 2021 arvioidaan olevan n. 230 000. Kokonaispalvelusopimuksista aiheutuvat menot matkustajaa kohden ovat noin 75 euroa/matka ja yhteysalusreittien varrella olevaa vakinaista asukasta kohden n. 30 000 euroa vuodessa.

Avustuksilla pyritään säilyttämään kulkumahdollisuudet sellaisten saaristoalueiden asukkaille, joilla ei ole käytettävissä kiinteää tieyhteyttä tai varsinaista yhteysalusliikennettä. Avustus kohdistuu lähinnä Suomenlahden sekä Turunmaan saariston henkilö- ja tavarakuljetusten järjestämiseen.

Varsinais-Suomen ELY-keskus on vuoden 2020 aikana hankkimassa aikaisemmin myönnettyjen valtuuksien perusteella Nauvon pohjoisen ja Korppoon yhteysalusreittialueiden liikennepalvelut lyhytaikaisilla sopimuksilla 1.1.2021—30.4.2023 väliseksi ajaksi. Saariston vakituksien väestön vähentymisen johdosta erityisesti Korppoon reitillä on tehtävä rakenteellisia muutoksia, jonka vuoksi reitit tullaan yhdistämään 1.5.2023 alkaen yhteen palvelusopimukseen. Uudenlaiseen toimintamalliin siirtymisellä saavutetaan kustannussäästöjä verrattuna nykytilanteeseen. Yhdistetyn Nauvon pohjoisen ja Korppoon yhteysalusreitin hankinta käynnistetään vuoden 2021 aikana.

Uudella valtuudella turvataan yhteysalusliikennepalvelujen ostaminen kokonaispalveluna, jossa palveluntuottaja vastaa reiteillä liikennöivien alusten hankinnasta ja ylläpidosta. Sopimusten mukainen kokonaispalvelu koskisi ajanjaksoa 1.5.2023—30.4.2028. Yhteysalusliikennepalvelusta arvioidaan aiheutuvan menoja noin 1 860 000 euroa vuodessa vuosina 2023—2028. Tarvittavan valtuuden suuruus perustuu nykyisten sopimusten hintatasoon sekä pääosin nykyiseen toimintamalliin.

2021 talousarvio	19 136 000
2020 talousarvio	19 136 000
2019 tilinpäätös	17 986 000

55. Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 108 224 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) liikenteenharjoittajille maksettaviin korvauksiin julkisia palveluhankintoja koskevien sopimusten mukaisesti siten kuin palvelusopimusasetuksessa (EY) N:o 1370/2007 säädetään
- 2) liikenteen palveluista annetussa laissa (320/2017) tarkoitettujen avustusten maksamiseen liikennepalvelujen käyttäjille
- 3) junaliikenteen palvelujen ostoihin
- 4) lentoliikenteen palvelujen ostoihin
- 5) alueellisen ja paikallisen liikenteen ostoihin ja lippujärjestelmän perustamis- ja käyttökustannuksiin
- 6) suurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tukemiseen
- 7) keskisuurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tukemiseen
- 8) liikennepalveluiden kehittämishankkeisiin ja muihin liikenteen palvelujen käyttöä edistäviin menoihin sekä liikkumisen ohjaukseen.

Määrärahasta saa myöntää avustusta liikenteen palvelujen valtionavustuksista annetun valtioneuvoston asetuksen (509/2018) mukaisesti kunnille ja muille yhteisöille.

Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Liikenne- ja viestintäministeriö oikeutetaan solmimaan sopimus junaliikenteen ostamisesta vuosina 2021—2029 enintään 289 530 000 euron määräisenä.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) mukaisiin menoihin sekä eräisiin muihin joukkoliikenteen palvelujen tuottamiseen ja joukkoliikenteen edistämiseen ja kehittämiseen sekä liikkumisen ohjaukseen osoitettaviin menoihin.

Valtio korvaa alueellisia ostoja pääsääntöisesti suoraan liikenteenharjoittajille. Kunnat maksavat osuutensa kustannuksista. Bruttomallilla järjestettävän liikenteen osalta valtio saa lipputulot, jotka budjetoidaan valtion talousarvion tuloihin. Näiden tulojen lisäksi budjetoidaan myös valtakunnalliseen lippu- ja maksujärjestelmään liittyviä muita tuloja. Vuoden 2021 osalta momentin mitoituksessa on otettu huomioon 2 500 000 euroa lipputuloina, jotka on budjetoitu tuloarviona momentille 12.31.10.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Junaliikenteen ostot	32 170
Alueellisen ja paikallisen liikenteen ostot ja kehittäminen	32 329
Suurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tuki	13 250
Ilmastoperusteiset toimenpiteet	20 000
Keskisuurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tuki	8 125

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Lentoliikenteen ostot	1 000
Kehittämishankkeet	750
Liikkumisen ohjaus	600
Yhteensä	108 224

Junaliikenteen ostot

Valtakunnallisen henkilöjunaliikenteen palvelutason turvaamiseksi, laadun ja määrän kehittämiseksi sekä sopimuskonstruktion uudistamiseksi ehdotetaan 289 530 000 euron valtuuden myöntämistä liikenne- ja viestintäministeriölle hankintasopimuksen tekemiseksi vuosille 2021—2029 VR-Yhtymä Oy:n kanssa. Valtuuden käytöstä aiheutuva määrärahatarve/vuosi on 32,17 milj. euroa.

Valtion ja VR-Yhtymä Oy:n välinen sopimus junaliikenteen ostoista vuodelle 2020 kattaa Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymän alueen ulkopuolisen lähiliikenteen ja lisäksi kiskobusseilla hoidettavaa kaukoliikennettä. Ostoliikennesopimus sisältää 1,5 vuoden jatko-option 6/2022 asti. Käytännössä nykyisen sopimuksen voimassaoloa jatkettaisiin valtuuden puitteissa enintään 6/2021 asti, jonka jälkeen uusi laadittava hankintasopimus tulisi voimaan.

Valtion ja VR-Yhtymä Oy:n välinen ostoliikennesopimus ja liikenne- ja viestintäministeriön velvoiteliikennettä koskeva päätös vuodelle 2020 kattavat Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymän alueen ulkopuolisen lähiliikenteen, yöjunaliikenteen, kiskobussiliikenteen ja lisäksi muulla kalustolla hoidettavaa kaukoliikennettä.

Sopimuksella ostettavan liikenteen lisäksi VR-Yhtymä Oy on velvollinen hoitamaan henkilöjunaliikenteen yksinoikeutta koskevan käyttöoikeussopimuksen mukaista liikennettä siten kuin liikenne- ja viestintäministeriö velvoitepäätöksessään määrittelee.

Kauko- ja lähiliikenteen tukemisessa tavoitteena on pitää yllä ja nostaa junaliikenteen palvelutasoa ja joukkoliikenteen kulkutapaosuutta. Junaliikenteen ostoilla tyydytetään tarpeelliseksi arvioituja alueellisia ja valtakunnallisia matkustustarpeita siltä osin kuin näitä palveluja ei pystytä järjestämään markkinaehtoisesti ja siinä laajuudessa kuin vuosittain tarkoitukseen myönnettävä määräraha riittää. Ostoilla mahdollistetaan korkeampi palvelutaso kuin mihin pelkät suorat lipputulot antaisivat mahdollisuuden.

Alueellisen ja paikallisen liikenteen ostot ja kehittäminen

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset rahoittavat maaseudun peruspalveluluonteista julkista henkilöliikennettä. Lisäksi ne hankkivat alueensa liikennettä kilpailutetuilla sopimuksilla, joiden rahoitukseen kunnat voivat osallistua. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten myöntämän tuen perusteista säädetään liikenteen palvelujen valtionavustuksista annetussa valtioneuvoston asetuksessa. Lisäksi rahoitusta käytetään lippujärjestelmän perustamis- ja käyttökustannuksiin.

Alueellisen ja paikallisen liikenteen kehittämistoimien painopisteenä ovat liikenteen suunnittelu ja henkilökuljetusten koordinoinnin edistäminen ja kehittäminen.

Suurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tuki

Valtio avustaa Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymää sekä Tampereen, Turun ja Oulun kaupunkiseutujen liikennepalveluja edellyttäen, että rahoitus on kytketty MAL-aiesopimuksessa sovituihin liikenteen palvelujen kehittämistoimiin, joilla voidaan varmistaa rahoituksen vaikuttavuus ohjelman tavoitteiden mukaisesti. Lisäksi valtio rahoituksellaan myötävaikuttaa siihen, ettei liittyminen julkisen henkilöliikenteen järjestämisestä vastaavaan viranomaiseen aiheuttaisi kunnalle kohtuutonta kustannustaakkaa. Energia- ja ilmastostrategian tavoitteiden edistämiseksi valtio avustaa suurten kaupunkiseutujen liikenteen palvelujen kehittämistä digitalisaation ja liikenteen palveluistumisen edistämiseksi sekä yhteentoimivien taustajärjestelmään perustuvien lippu- ja maksujärjestelmien kehittämiseksi.

Valtio avustaa suuria kaupunkiseutuja enintään 50 prosentilla hyväksyttävistä kustannuksista.

Keskisuurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tuki

Valtio avustaa keskisuurten kaupunkiseutujen liikennepalveluja edellyttäen, että ne ovat laatineet aiesopimuksen liikenteen palvelujen kehittämisestä ja että ne osallistuvat kehittämistoimien rahoitukseen vähintään 50 prosentilla hyväksyttävistä kustannuksista. Energia- ja ilmastostrategian tavoitteiden edistämiseksi valtio avustaa keskisuurten kaupunkiseutujen liikenteen palvelujen kehittämistä digitalisaation ja liikenteen palveluistumisen edistämiseksi sekä yhteentoimivien taustajärjestelmään perustuvien lippu- ja maksujärjestelmien kehittämiseksi.

Lentoliikenteen ostot

Lentoliikennettä voidaan ostaa paikkakunnille, joille matka-aika Helsingistä junalla on yli 3 tuntia. Säännöllisen lentoliikenteen ostoilla turvataan erityisesti elinkeinoelämälle tarpeellisia yhteyksiä. Myös paikalliset ja alueelliset tahot osallistuvat kyseisten yhteysvälien rahoittamiseen. Vuonna 2019 Helsingin ja Savonlinnan välisessä ostoliikenteessä matkusti noin 10 500 matkustajaa. Helsinki—Savonlinna -reitin säännöllisen lentoliikenteen sopimus on voimassa 8.1.2018—18.12.2020, mutta 3.4.2020 allekirjoitetun sopimusmuutoksen perusteella ja koronaviruksen (Covid-19) aiheuttaman pandemian johdosta liikenne keskeytettiin toistaiseksi. Uuden hankinnan valmistelu on käynnissä.

Kehittämishankkeet

Valtakunnallisella strategisella kehittämistoiminnalla pyritään edistämään julkisen henkilöliikenteen toimintaedellytyksiä, kilpailukykyä ja houkuttelevuutta pitkällä aikavälillä. Kehittämishankkeiden valtion avustuksen edellytyksenä on, että valtionavustuksen saajat osallistuvat vähintään yhtä suurella panostuksella kustannuksiin ja että kehittämishankkeiden tulokset palvelevat myös valtakunnallisia kehittämistavoitteita.

Liikkumisen ohjaus

Liikkumisen ohjauksella myötävaikutetaan julkisen henkilöliikenteen ohella myös kävelyn ja pyöräilyn kulkutapaosuuden kasvattamiseen erityisesti kaupunkiseuduilla. Keinoina on muun muassa informaatio-ohjaus, markkinointi ja palvelujen kehittämisen tukeminen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Merenkurkun liikenne	-250
Yhteensä	-250

2021 talousarvio	108 224 000
2020 IV lisätalousarvio	100 000 000
2020 talousarvio	108 474 000
2019 tilinpäätös	93 774 000

60. Siirto valtion televisio- ja radiorahastoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 543 286 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion televisio- ja radiorahastosta annetun lain 3 §:n nojalla rahastoon tehtävään siirtoon.

Selvitysosa: Valtion televisio- ja radiorahastosta annetun lain (745/1998) 3 §:n mukaan rahastolle suoritetaan korvaus valtion talousarvioon otettavasta määrärahasta Yleisradio Oy:stä annetun lain (1380/1993) 7 §:ssä säädetyn julkisen palvelun kustannusten kattamiseksi. Määrärahan suuruus tarkistetaan vuosittain kustannustason muutosta vastaavasti. Valtion televisio- ja radiorahastosta annetun lain 5 §:n mukaan rahaston varoista käytetään Yleisradio Oy:n toiminnan rahoittamiseen vuosittain 3 §:n 2 momentissa tarkoitettu määrä. Varoja voidaan käyttää myös Yleisradio Oy:stä annetun lain 6 a §:ssä tarkoitetun ennakkoarvioinnin laatimisesta aiheutuvien palkkioiden maksamiseen ja rahaston hallinnoimiseen. Rahaston varoja voidaan käyttää muutoinkin televisio- ja radiotoiminnan edistämiseen.

Rahastoon tehtävä siirto Yleisradio Oy:n julkisen palvelun kustannusten kattamiseksi rahoitetaan yleisradioverolla.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistus 2,1 %	11 174
Yhteensä	11 174

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	543 286 000
2020 talousarvio	532 112 000
2019 tilinpäätös	519 134 000

Pääluokka 32

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala toteuttaa kestävästä talouskasvusta edistävää kasvupolitiikkaa. Kasvun tulee olla sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä. Kasvun tavoite on edelleen voimassa, vaikka koronakriisi on asettanut koko talouden näkymän uuteen tarkasteluun.

Kasvupolitiikka kytkee yhteen hallinnonalalla harjoitettavat yksittäiset politiikka-alueet, joita ovat erityisesti innovaatio- ja elinkeinopolitiikka, työllisyys-, yrittäjyys-, kuluttaja-, kilpailu-, alue-, luonnonvara-, energia- ja ilmastopolitiikka sekä työelämän kehittämistä ja maahanmuuttajien kotouttamista koskevat politiikka-alueet.

Ilmastonmuutoksen torjunta, työpanoksen täysimääräinen hyödyntäminen ja tuottavuuskasvun edistäminen ovat hallinnonalan keskeisiä tavoitteita. Koronakriisin vaikutukset osuvat kaikkiin näihin ja vaikutusten kesto on todennäköisesti pitkä. Politiikkatoimien toteutus siten, että ne auttavat yrityksiä selviämään kriisin yli, lomautettuja ja työttömiä pysymään työmarkkinoilla ja uudistamaan samalla osaamistaan ja mahdollistamaan kunnianhimoisten ilmasto- ja energiapolitiikan tavoitteiden saavuttamisen on keskeisin haaste. Kriisitoimenpiteiden toteutuksessa on pyrittävä siihen, että terve kilpailu säilyy markkinoilla ja yritysten uusiutuminen on mahdollista.

Yritysten pääsy maailmanmarkkinoille ja kilpailukyky niillä on ratkaisevan tärkeää. Menestyvät yritykset työllistävät, maksavat kilpailukykyisiä palkkoja ja investoivat tulevaisuuden kasvun edellytyksiin. Työ- ja elinkeinoministeriö tekee työtä eurooppalaisten sisämarkkinoiden toimivuuden edistämiseksi ja edistää hallinnonalan toimenpitein yritysten markkinoille pääsyä myös kolmansien maiden kasvumarkkinoille. Työ- ja elinkeinoministeriö edistää kotimarkkinoiden toimivuutta ja kilpailullisuutta, mikä osaltaan vahvistaa yritysten kykyä menestyä myös kansainvälisillä markkinoilla.

Yritysten menestys perustuu osaavaan työvoimaan ja sen riittävyyteen sekä kykyyn hyödyntää kaupallisesti teknologisia ja muita uusia mahdollisuuksia. Toimiva kansallinen innovaatiojärjestelmä luo yrityksille menestymisedellytyksiä ja on kotimaisten ja ulkomaisten sijoittajien ja tki-toimijoiden näkökulmasta houkutteleva toimintaympäristö. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan toimijat tukevat yritysten tki-toimintaa ja sen rinnalla mm. yhteistyötä tutkimusorganisaatioiden kanssa. Tavoitteena on uuden teknologian soveltaminen ja luominen sekä erilaisten osaamisten yhdistäminen ja laaja hyödyntäminen kansantalouden kasvua tukien.

Rahoituksen saatavuus ja pääomamarkkinoiden toimivuus tukevat kasvua. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla tavoitteena on erityisrahoitusyhtiöiden ja -instrumenttien turvin täydentää markkinapuutealoilla yksityisen rahoitus- ja pääomamarkkinan toimintaa. Julkisen vienninrahoituksen tavoitteena on turvata suomalaisyritysten tasavertaiset kilpailuolosuhteet ja edistää vientiä ja työllisyyttä.

Suurten yritysten menestys on tärkeää koko talouden kasvun kannalta, mutta yhtä lailla myös yritystoiminnan edellytysten turvaaminen kaikenkokoisissa yrityksissä tukee koko talouden kasvua. Työ- ja elinkeinoministeriö edistää yrittäjyyttä ja kasvua laaja-alaisesti. Ekosysteemisessä ja monenkeskistä yhteistyötä painottavassa lähestymisessä olennaista on erikokoisten yritysten ja tutkimusorganisaatioiden verkottuminen ja vuorovaikutus.

Työ- ja elinkeinoministeriön tavoite on, että luonnonvaroja käytetään kestäväen taloudellisen toiminnan pohjana sekä ensi- että uusiokäytössä. Luonnonvarojen käytön ja kiertotalouden tavoitteena on edistää yritysten ympäristöllisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävää liiketoimintaa, parempaa kilpailukykyä ja tuottavuutta sekä uudistavia työllisyysmahdollisuuksia.

Työ- ja elinkeinoministeriö edistää työmarkkinoiden toimivuutta ja työelämän kehittymistä. Tavoitteena on työttömyyden alentaminen, nopea työllistyminen ja kasvun vauhdittaminen vastaamalla yritysten työvoima- ja osaamistarpeisiin sekä luomalla edellytyksiä uudelle yritystoiminnalle. Yritysten kehittymistä, rakennemuutosten hallintaa ja työurien jatkumista tuetaan toteuttamalla yritysten tarpeiden mukaisia palveluita. Työnhakijoiden osaamista päivitetään helpottamaan yritysten osaavan työvoiman saatavuutta. Työelämän pelisäännöt ovat keskeinen osa työmarkkinoiden toimivuutta. Heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistymistä edistetään työvoimapolitiikan keinovalikoimalla.

Osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen on välttämätöntä yritysten toimintaedellytysten turvaamisessa. Kotimaisen työvoiman työllisyysasteen noston ohella hallinnonalan toimijat edistävät työperusteista maahanmuuttoa elinkeinoelämän tarpeisiin. Maassa jo olevien ulkomaalaisten työllisyysasteen nostaminen ja kotoutuminen ovat tärkeitä.

Ilmastomuutoksen torjuntaan ja kiertotalouden murrokseen vastaamiseen tarvitaan uutta, eri toimialoja yhdistävää osaamista. Uuden osaamisen luominen, työvoiman osaamisen joustavuus ja osaavan työvoiman riittävyys tulevat olemaan kilpailukyvyn ytimessä. Luonnonvaroihin ja osaamiseen liittyvät työllistämismahdollisuudet hyödynnetään myös alueellisesti.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala työskentelee valtakunnan eri alueiden kestävää talouskasvua ja elinvoimaa parantavien erityisvahvuuksien hyödyntämiseksi. Hallinnonala uudistaa myös toimintatapojaan ja edistää yritysten toimintamahdollisuuksia tarjoamalla helppokäyttöisiä ja ensisijaisesti digitaalisia, liiketoimintalähtöisiä palveluekosysteemejä ja osallistamalla myös yritykset palvelujen kehittämiseen. Aluetasolla varmistetaan myös yritys- ja työvoiman palvelujärjestelmän saatavuus ja toimivuus. Eurooppalaisten rahoitusinstrumenttien hyödyntäminen on osa kasvustrategiaa.

Kohtuuhintaisen energian saatavuuden turvaaminen on yksi talouskasvun perusta. Hiilidioksidipäästöjen vähentäminen energiantuotannossa ja -käytössä sekä teollisuudessa on keskeisessä osassa hiilineutraalisuuden saavuttamisessa vuoteen 2035 mennessä. Samalla uusien energiarat-

kaisujen ja puhtaiden teknologioiden kaupallistaminen kytketään osaksi suomalaista kasvupoliittikkaa.

Pidemmän aikajänteen kilpailukykyä kehittävät toimenpiteet koronavirukseen

Terveysten rinnalla on pidettävä mielessä taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen tavoitteet. Talouden välittömistä kriisitoimenpiteistä on siirryttävä mahdollisimman pian palauttamaan työmarkkinat ja yritystoiminta kriisiä edeltäneelle tasolle. Samalla on kannustettava taloutta uusiutumaan innovaatiopolitiikan ja uudistavan elinkeinopolitiikan välinein. Pitkän aikavälin kestävä kasvun kannalta on ratkaisevaa se, että innovaatiojärjestelmää kyetään vahvistamaan ja terve kilpailu markkinoilla ajaa yrityksiä uusiutumaan. Kilpailukyky kotimarkkinoilla ja globaaleissa toiminnoissa määrittelee Suomen hyvinvoinnin jatkossakin ja kyky sopeutua markkinoiden muutoksiin määrittelevät Suomen hyvinvoinnin jatkossakin.

Kustannus- ja hintakilpailukyky ovat oleellisia, kun kriisin jälkeen kilpaillaan alentuneen kysynnän oloissa kansainvälisistä markkinaosuuksista. Kotimarkkinoiden kustannustaso määrittää ulkoista kilpailukykyämme. Tästä syystä julkisen palvelutuotannon tehokkuus ja työn hinnan määrittäminen tuottavuuskehityksen mukaisesti ovat keskeisiä.

Työmarkkinoilla työvoiman siirtyminen taantuvilta toimialoilta ja -alueilta sinne, missä työtilaisuuksia on tarjolla, on oleellista talouden sopeutumiskyvyn lisäämiseksi. Työnteon kannustimista on huolehdittava kaikkien työmarkkinoille osallistuvien kohdalla, jotta vältettäisiin työttömyyden muuttuminen rakenteelliseksi työttömyysoongelmaksi.

Koronakriisi kiihdyttää useiden megatrendien vaikutuksia. Suomen kaltaisen pienen avotalouden kannalta on tärkeää, että pääsy globaaleille markkinoille ei vaarannu. Digitaalisten palveluratkaisujen yleistytessä markkinoille pääsy edellyttää mahdollisuutta skaalata ratkaisuja omien rajojen ulkopuolellakin. Näin edesautetaan myös Suomen talouden rakenteiden muutosta kestävämpään suuntaan. Koronakriisi voi myös muuttaa yritysten toimintamalleja tehtävien sijoittamisessa eri maihin. Tämä tarjoaa mahdollisuuden lisätä suomalaisen arvonaluonnon osuutta yritystoiminnassa ja EU:n sisämarkkinoiden toimivuus on tärkeää.

Innovaatiojärjestelmän tehtävänä on kehittää uusia ratkaisuja kansainvälinen markkinatilanne huomioon ottaen. Tki-toiminnan resurssien turvaaminen on pitkän aikavälin kilpailukyvyn edellytys.

Työ- ja elinkeinoministeriö asettaa toimialalleen alustavasti seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2021:

	2019 toteutuma/arvio	2020 arvio	2021 arvio
— BKT:n määrän muutos (%)	1,1	-4,5	2,6
— Työttömyysaste (%)	6,7	8,0	8,1
— Työllisyysaste (%)	72,5	71,2	71,3
— Kasvuyritysten lukumäärä	> 1 000	> 1 000	> 1 000
— Työn tuottavuus, muutos (%)	0,3	-1,6	1,5
— Tavaroiden ja palveluiden viennin osuus BKT:stä (%)	40	> 39	> 35

Sukupuolten välinen tasa-arvo

Alueiden kehittämisen suunnittelujärjestelmässä otetaan huomioon eri väestöryhmien tarpeet alueiden kehittämisen kokonaisuudessa. Sukupuolten tasa-arvon toteuttamisen varmistamiseksi kiinnitetään erityistä huomiota molempien sukupuolten osallistumisen turvaamiseksi suunnittelujärjestelmään kuuluvien toimielinten toimintaan. Esimerkiksi alueilla kehittämistoimien suunnittamisessa ja yhteensovittamisessa keskeisessä asemassa olevien maakuntien yhteistyöryhmien tulee olla kokoonpanoltaan tasa-arvolain mukaisia.

Alueiden hyvinvoinnin kannalta sukupuolten tasa-arvon edistäminen on myös alueen kilpailukykyyn ja vetovoimaisuuteen liittyvä kysymys, joka liittyy niin tasapainoisen väestörakenteen kuin työpaikkojen, yritystoiminnan, palvelujen ja alueen vetovoimaisuuden säilymiseen.

Alueiden kehittämisen toimenpiteet kootaan pääsääntöisesti suunnitelmiin ja ohjelmiin, joiden valmistelussa on otettava huomioon sekä kansallisen että Euroopan unionin lainsäädännön asettamat vaatimukset naisten ja miesten tasa-arvon edistämiseksi. Alueiden kehittämiseen liittyvässä ohjelmatyössä otetaan huomioon molempien sukupuolten tarpeet ja mahdollisuudet. Tasa-arvonäkökulma ulotetaan myös hankkeiden suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin.

Työmarkkinoiden jakautumista naisten ja miesten ammatteihin ja aloihin lievennetään muun muassa työllisyyden ja yrittäjyyden edistämistoimenpiteillä. Tehokkailla työvoima- ja yrityspalveluilla rohkaistaan osaamisen uudistamiseen ja ammatilliseen liikkuvuuteen, mikä on olennaisen tärkeää erityisesti rakennemuutostilanteissa.

	2018 Naiset	2018 Miehet	2019 Naiset	2019 Miehet
Työttömät työnhakijat (%)	45	55	44	56
Työvoimakoulutuksen aloittaneet (%)	45	55	47	53
Työvoimapalveluissa aloittaneet				
— kotoutumiskoulutus (%)	55	45	60	40
— palkkatuetty työ (%)	48	52	47	53
— starttiraha (%)	51	49	51	49
Omaehtoisen opiskelun aloittaneet (%)	57	43	58	42

"Kestävää kasvua ja työtä 2014—2020" Suomen rakennerahasto-ohjelman tavoitteena on sekä edistää sukupuolten tasa-arvoa että poistaa sukupuolisyriä. Sukupuolten moninaisuus tulee huomioida osana sukupuolten tasa-arvoa. Ohjelmassa sukupuolten tasa-arvon edistämisen kaksiostrategiaa toteutetaan erityisillä tasa-arvohankkeilla omalla investointiprioriteetilla. Lisäksi tasa-arvoa edistetään valtavirtaistamalla sukupuolinäkökulma kaikkien hankkeiden toimintaan sen kaikissa vaiheissa. Rakennerahasto-ohjelmassa on yhdenvertaisuus ja sukupuolten välinen tasa-arvo nostettu horisontaalisiksi ja toimintaa läpileikkaaviksi teemoiksi.

Kuuden ensimmäisen toteutusvuoden aikana ohjelmassa on käynnistynyt 409 ESR- ja 1 159 EAKR-osarahoitteista hanketta, joissa sukupuolinäkökulma on valtavirtaistettu. Näiden osuus varatusta julkisesta ESR-rahoituksesta on 31 % (231,7 milj. euroa) ja EAKR-rahoituksesta 23 % (249,1 milj. euroa). Erityisesti naisten asemaa parantavia hankkeita on ohjelmassa käynnistynyt (EAKR+ESR yht.) 89 kpl ja miesten asemaa parantavia 32 kpl.

EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmassa 2021—2027 sukupuolten tasa-arvo on huomioitu läpileikkaavana periaatteena. Sen lisäksi, että tasa-arvoa edistetään kaikissa hankkeissa, voidaan rahoittaa myös hankkeita, joiden pääasiallisena tavoitteena on sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen. Hankkeiden tulee noudattaa EU:n perusoikeuskirjan mukaisia oikeuksia ja periaatteita ml. sukupuolten tasa-arvo.

Kestävä kehitys

Työ- ja elinkeinoministeriö toimeenpanee energia- ja ilmastostrategiaa tukevia toimia, luo uusia ja kansainvälisesti kiinnostavia kestäviä biotalous- ja cleantech-ratkaisuja sekä toteuttaa kiertotalouden tiekarttaa yhdessä eri toteuttajatahojen kanssa. Ministeriö myös tukee kestävää kasvua ja ympäristön kehitystä palvelevia innovaatioita, turvaa osaavaa työvoimaa muuttuvilla työmarkkinoilla, ehkäisee syrjäytymistä sekä edistää maahanmuuttajien kotoutumista, osaamisen kehittämistä ja työllistymistä.

Johdonmukainen energia- ja ilmastostrategia on keskeinen osa kestävä kehitystä. Päästöttömyyden ja vähäpäästöisillä investoinneilla rakennetaan pohjaa hiilineutraalille yhteiskunnalle. Pitkällä aikavälillä vähähiiliset ratkaisut edistävät myös kestävä talouskasvua ja kestävä työllisyyttä. Sosiaalinen ja alueellinen oikeudenmukaisuus otetaan keskeisesti huomioon politiikan toteutuksessa.

Vuonna 2021 energia- ja ilmastostrategian toimeenpanoon käytetään 160 milj. euroa energiaturvavaroja. Uusiutuvan energian tuotantotukeen arvioidaan käytettävän 283 milj. euroa. Lisäksi tuetaan kiertotaloutta investointi- ja innovaatiotuelle.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
32.01	Hallinto		
	— lainojen hyväksymisvaltuus (turvavarastolainat)	8,400	8,400
	— myöntämisvaltuus	0,034	0,034
32.20.40	<i>Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)</i>		
	— rahoitusvaltuus	327,516	336,383
32.20.41	<i>Energiatuki (arviomääräraha)</i>		
	— myöntämisvaltuus	110,000	160,000
32.20.46	<i>Laivanrakennuksen innovaatiotuki (arviomääräraha)</i>		
	— rahoitusvaltuus	33,915	-
32.20.83	<i>Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan (arviomääräraha)</i>		
	— myöntämisvaltuus	146,823	146,823
32.30.42	<i>Yritysten kehittämishankkeiden tukeminen (arviomääräraha)</i>		
	— myöntämisvaltuus	4,000	3,000
32.30.51	<i>Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (siirtomääräraha 2 v)</i>		
	— hankintasopimusvaltuus	65,000	65,000

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
32.30.64	<i>EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin (arviomääräraha)</i>		
	— myöntämisvaltuus	-	351,789
32.40.82	<i>Lainat Finnvera Oyj:n varainhankintaan (arviomääräraha)</i>		
	— myöntämisvaltuus	1 000,000	1 000,000

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
01. Hallinto	748 350	780 683	819 309	38 626	5
01. Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	33 700	35 421	38 333	2 912	8
02. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	173 223	174 918	184 926	10 008	6
03. Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	185 853	196 621	199 731	3 110	2
04. Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	32 248	32 302	32 864	562	2
05. Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	97 474	99 471	101 104	1 633	2
06. Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	15 268	17 589	18 361	772	4
07. Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	4 080	8 722	9 157	435	5
08. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	19 404	20 923	21 857	934	4
09. Energiaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 839	6 771	7 758	987	15
20. Siviilipalvelus (arviomääräraha)	3 879	4 939	4 939	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
(21.) Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 3 v)	826	—	—	—	0
29. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arviomääräraha)	52 046	57 072	57 072	—	0
40. Valtionavustus kestävää kasvupolitiikkaa edistävälle toimijoille (siirtomääräraha 3 v)	5 959	6 051	5 041	-1 010	-17
41. Erityisavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tutkimusinfrastruktuuriin (arviomääräraha)	10 400	2 100	4 400	2 300	110
49. Valtionavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	94 403	97 403	109 303	11 900	12
50. Valtionavustus kuluttajajärjestölle (kiinteä määräraha)	872	1 122	1 222	100	9
51. Valtion osuus merimiespalvelutoiminnasta (arvio-määräraha)	2 369	2 572	2 572	—	0
53. Matkustajien paluukuljetukset ja korvaukset (siirtomääräraha 3 v)	1 000	400	400	—	0
54. Korvaukset matkustajille matkapakettien peruuntumisesta (arvio-määräraha)	—	—	3 000	3 000	0
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	8 507	16 236	17 219	983	6
95. Eräät oikeudenkäyntikulut ja korvaukset (arviomääräraha)	0	50	50	—	0
20. Uudistuminen ja vähähiilisyy	712 646	928 791	1 286 223	357 432	38
20. Energiatohokkuuden ja uusiutuvan energian käytön edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	3 420	3 420	3 420	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
(28.) Materiaalitehokkuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	400	—	—	—	0
40. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)	245 021	298 301	516 318	218 017	73
41. Energiatuki (arviomääräraha)	27 509	60 750	101 250	40 500	67
42. Kiertotalouden ekosysteemien ja osaamisalustojen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	5 000	1 000	1 000	—	0
43. Yritysvetoisen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan sekä kiertotalouden ja toimialojen kasvun tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	0	87 550	64 200	-23 350	-27
44. Kiertotalouden investointituki (siirtomääräraha 3 v)	2 000	1 000	1 000	—	0
45. LNG-terminaalien investointituki (arviomääräraha)	14 929	5 532	5 532	—	0
46. Laivanrakennuksen innovaatiotuki (arviomääräraha)	10 000	13 488	23 750	10 262	76
47. Sähköisen liikenteen ja bio- kaasun liikennekäytön infrastruktuurin edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	3 000	8 000	8 000	—	0
48. Uusiutuvan energian tuotantotuki (arviomääräraha)	228 621	232 550	282 803	50 253	22
49. Uusiutuvan energian ja uuden energiateknologian investointituki (siirtomääräraha 3 v)	—	—	4 150	4 150	0
(51.) Naisille suunnattu innovaatiopalkinto (siirtomääräraha 2 v)	118	—	—	—	0
(66.) Siirrot EU:n innovaatio- rahastoon (arviomääräraha)	—	60 000	—	-60 000	-100

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
83. Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan (arviomääräraha)	154 999	137 200	262 800	125 600	92
87. Pääomallainat teollisuuden uudistumiseen ja yritys- vetoisten liiketoiminta- ekosysteemien kehittämiseen (arviomäärä- raha)	17 629	20 000	12 000	-8 000	-40
30. Työllisyys ja yrittäjyys	628 021	836 858	944 202	107 344	13
40. Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	4 114	21 000	12 000	-9 000	-43
42. Yritysten kehittämis- hankkeiden tukeminen (arviomääräraha)	4 945	16 378	93 378	77 000	470
44. Alueellinen kuljetustuki (siirtomääräraha 3 v)	6 000	6 000	6 000	—	0
46. Päästökaupan epäsuorien kustannusten kompensatio- tuki (arviomääräraha)	29 124	78 000	121 000	43 000	55
51. Julkiset työvoima- ja yritys- palvelut (siirtomääräraha 2 v)	256 693	273 014	296 686	23 672	9
52. Palkkaturva (arviomäärä- raha)	29 862	32 000	32 000	—	0
64. EU:n ja valtion rahoitus- osuus EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin (arviomääräraha)	297 283	410 166	378 638	-31 528	-8
95. Vaikuttavuusinvestointien tuotonmaksu (arviomäärä- raha)	—	300	4 500	4 200	1400
40. Yritysten erityisrahoitus	72 400	121 823	598 987	477 164	392
42. Valtiontuki sähköhuollon varmistamiseksi (arvio- määräraha)	122	700	700	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
47. Finnvera Oyj:n tappio- korvaukset ja korkotuet (arviomääräraha)	18 133	33 691	189 928	156 237	464
48. Korko- ja muu tuki julkisesti tuetuille vienti- ja alus- luotoille (arviomääräraha)	38 751	67 400	83 200	15 800	23
60. Siirrot hallinnonalan rahastoihin (arviomäärä- raha)	0	20	20	—	0
82. Lainat Finnvera Oyj:n varainhankintaan (arvio- määräraha)	0	10	10	—	0
87. Pääomasijoitus Suomen Malmijalostus Oy:lle (siirto- määräraha 3 v)	—	—	300 000	300 000	0
89. Pääomasijoitus Business Finland Venture Capital Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)	10 800	14 900	19 100	4 200	28
95. Tuotonvaihtosopimus- ja suojausmenot (arviomäärä- raha)	4 594	5 102	6 029	927	18
50. Kotoutuminen ja kansain- välinen osaaminen	203 501	197 849	180 151	-17 698	-9
03. Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistäminen (siirtomäärä- raha 2 v)	1 881	12 531	8 991	-3 540	-28
30. Valtion korvaukset kotouttamisesta (arvio- määräraha)	201 620	185 318	171 160	-14 158	-8
Yhteensä	2 364 918	2 866 004	3 828 872	962 868	34
Henkilöstön kokonaismäärä	8 554	8 520	8 725		

01. Hallinto**Valtuus**

Luottolaitosten varoista myönnettävien eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/1977) 4 §:n mukainen turvavarastointilainojen korkohyvityksen enimmäismäärä on 5 %. Uusia turvavarastolainoja saa hyväksyä vuonna 2021 enintään 8 400 000 euroa.

Turvavarastolain (970/1982) 7 §:n mukaisia varastoavustuksia saa myöntää vuonna 2021 enintään 34 000 euroa.

Selvitysosa: Työ- ja elinkeinoministeriö toteuttaa yhdessä hallinnonalan yksiköiden ja muiden ministeriöiden kanssa kasvupolitiikkaa, jolla tuetaan hallitusohjelman kasvu- ja työllisyys tavoitteiden saavuttamista. Kasvupolitiikan perustana on menestyvä yritystoiminta, joka innovoi, työllistää ja luo hyvinvointia Suomeen. Hallinnonalan toimijoiden tavoitteena on rakentaa kestävä kasvua tukeva toimintaympäristö, jolla luodaan toimintaedellytyksiä kilpailukyyn ja talouden kasvun vahvistumiselle.

Suomen taloudellisen menestyksen ja suomalaisyritysten kasvuedellytysten kannalta on keskeistä huolehtia siitä, että yritysten säädösympäristö on toimiva ja kilpailukykyinen. Hallinnonalalla toteutetaan kokonaisvaltaisesti toimenpiteitä, joilla Suomi kehittyy houkuttelevaksi ja kilpailukykyiseksi maaksi tehdä työtä ja yrittää. Yritysten kasvuedellytyksiä vahvistetaan purkamalla niitä rajoittavaa tai hidastavaa sääntelyä. Talouden kilpailullisuutta kasvatetaan ja markkinaehtoisen liiketoiminnan harjoittamisen edellytyksiä parannetaan.

Innovaatiot ja toimiva aineettoman omaisuuden suojajärjestelmä ovat keskeisiä suomalaisyritysten kasvun ja kansainvälisen kilpailukyvyn kannalta. Toimiva ja kilpailukykyinen aineettomien oikeuksien järjestelmä varmistaa yritysten innovaatioiden ja muun aineettoman omaisuuden suojan ja hyödyntämisen sekä oikeuksien tehokkaan täytäntöönpanon Suomessa ja kansainvälisesti.

Toimivat työmarkkinat ja ajanmukainen - työnantajien, työntekijöiden ja yritysten tarpeet huomioon ottava - työlainsäädäntö sekä hyvä työelämän laatu ovat yritysten kilpailuetuja. Yritysten tasapuolisista kilpailuedellytyksistä huolehditaan muun muassa työlainsäädännön keinoin. Paikallisen sopimisen edellytyksiä parantamalla sekä yritysten toimintaedellytyksiä ja kasvuhaluutta edistämällä helpotetaan tavoitetta nostaa työllisyysastetta. Työnantajien hallinnollista taakkaa pyritään keventämään lupa- ja ilmoitusmenettelyjä karsimalla.

Huoltovarmuuden ja varautumisen taso määritellään huoltovarmuuden tavoitepäätöksessä (1048/2018). Kansallisen huoltovarmuuden strateginen tavoite on turvata kriittisten infrastruktuurien, tuotannon ja palveluiden toimivuus siten, että ne kykenevät täyttämään väestön, talouselämän ja maanpuolustuksen välttämättömimmät perustarpeet kaikissa olosuhteissa.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti tulosalueelle seuraavat tavoitteet vuodelle 2021:

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
Konsernin virastojen digivalmiudet kasvavat			
— Digikypsyysindeksi (itsearvio, 1—5)	3,01	3,01	> 3,1

	Henkilötyövuodet			Kokonaistyötyytyväisyys (1—5)		
	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Työ- ja elinkeino- ministeriö	408	400	400	3,64	> 3,6	> 3,6
ELY-keskukset	2 966	2 920	2 893	3,7	> 3,6	> 3,6
Työ- ja elinkeinotoimistot	3 150	3 085	3 326	3,54	> 3,5	> 3,5
Geologian tutkimus- keskus	419	410	415	3,65	3,75	3,8
Business Finland	647	722	704	3,1	> 3,5	> 3,5
Kilpailu- ja kuluttaja- virasto	208	215	217	3,7	> 3,8	> 3,8
Patentti- ja rekisteri- hallitus	415	428	421	3,9	3,9	3,9
Turvallisuus- ja kemikaalivirasto	259	264	264	3,5	3,8	3,8
Energiavirasto	82	76	85	3,7	> 3,9	> 3,9
Yhteensä	8 554	8 520	8 725	3,6	> 3,7	> 3,7

01. Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 38 333 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) kuluttajätiedon julkistamispalkintoa varten
- 2) EU:n sisäasioiden rahastoon kuuluvasta Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastosta (AMIF) rahoitettavista hankkeista aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa Suomen yrittäjyyden ja innovaatiotoiminnan toimintaympäristöstä, työmarkkinoiden toimivuudesta ja työntekijöiden työllistymiskyvystä sekä alueiden kehittämisestä. Ministeriö johtaa ja ohjaa kasvu- sekä elinkeino- ja innovaatiopolitiikkaa, työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikkaa, kuluttaja- ja kilpailupolitiikkaa, alue-, energia- ja ilmastopolitiikkaa sekä työelämän kehittämistä, työperäistä maahanmuuttoa ja maahanmuuttajien kotouttamista.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen ministeriön toiminnalle asetetaan alustavasti seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2021:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
Hallituksen esitykset (kpl)	6	30	35
— Luvaton istuntokauden aikana eduskunnalle (%)	43	> 80	> 80
— Muutoksia eduskunnassa säädösteknisten tai kielellisten puutteiden johdosta (%)	0	0	0
Valtioneuvoston asetukset (kpl)	13	20	25

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	40 995	43 921	46 833
Bruttotulot	7 536	8 500	8 500
Nettomenot	33 459	35 421	38 333
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	8 724		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	8 965		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arkistonjärjestäminen (kertaluonteisen siirron palautus momentilta 23.01.01)	67
Erityisasiantuntijan palkkaus- ja muut menot (siirto momentilta 24.01.01)	215
EU:n puhtaan energiapaketin määräaikainen lisätehtävä (-1 htv) (siirto momentille 32.01.09)	-80
EU- ja kansainvälisten rahoitusvälineiden käyttöönotto	400
Hallinnonalan tuottavuusmääräraha	233
Harmaan talouden torjunta (HO 2019)	300
Kotouttamistehtävät (2 htv) (siirto momentilta 32.50.03)	140
Osatyökykyisten työkykyohjelma (HO 2019)	300
Päästökaupan ilmaisjaon, puhtaan energian toimeenpanon ja sähköriskeihin varautumisen lisätehtävät (-3 htv) (siirto momentille 32.01.09)	-240
Työperäisen maahanmuuton hallinto (1 htv) (siirto momentilta 26.01.01)	75
Vahva-hankkeen käyttöönoton aiheuttama tuottavuuden kasvu	-24
Vaikuttavuusinvestoimisen osaamiskeskus	-600
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-103
Palkkausten tarkistukset	829
Siirtyvien erien taso (HO 2019)	1 400
Yhteensä	2 912

2021 talousarvio	38 333 000
2020 IV lisätalousarvio	531 000
2020 talousarvio	35 421 000
2019 tilinpäätös	33 700 000

02. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 184 926 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) euroneuvontakeskuksista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) porotilalain, luontaiselinkeinolain, kolttalain ja maatilalakia edeltävän lainsäädännön mukaisesti valtion hallinnassa olevien kiinteistöjen hoitomenojen maksamiseen
- 3) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

4) yritysten kehittämispalvelujen kehittämisestä, edistämisestä ja ylläpidosta aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY-keskukset) edistävät alueellista kehittymistä hoitamalla valtionhallinnon toimeenpano- ja kehittämistehtäviä alueilla. ELY-keskukset edistävät yrittäjyyttä, työmarkkinoiden toimintaa, osaamista ja kulttuuria, maaseudun elinvoimaisuutta, joukkoliikennettä ja sen kehittämistä sekä liikennejärjestelmän toimivuutta ja liikenteen turvallisuutta, hyvää ympäristöä sekä luonnon ja luonnonvarojen kestäväää käyttöä alueilla sekä työvoiman maahanmuuttoa alueilla. ELY-keskuksia on 15 ja ne toimivat kiinteässä yhteistyössä maakunnan liittojen ja kuntien kanssa. Paikallishallinnon viranomaisista ELY-keskusten ohjaukseen kuuluvat työ- ja elinkeinotoimistot (TE-toimistot). Lisäksi ELY-keskuksilla ja TE-toimistoilla on valtakunnallinen kehittämis- ja hallintopalveluja tuottava virasto (KEHA-keskus).

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen ohjaavat ministeriöt (sisäministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö ja ympäristöministeriö) asettavat alustavasti elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2021:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Asiakaspalvelutyytyväisyys (1—5)	4,3	> 4,0	> 4,0
ELY-keskusten sidosryhmien kokonaistyytyväisyys (1—5)	4,0	-	> 4,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	212 988	204 918	219 926
Bruttotulot	34 871	30 000	35 000
Nettomenot	178 117	174 918	184 926
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	30 092		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	25 198		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	7 943	8 000	8 000
— muut tuotot	-32	-	-
Tuotot yhteensä	7 911	8 000	8 000

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	5 553	6 000	6 000
— osuus yhteiskustannuksista	1 756	2 000	2 000
Kustannukset yhteensä	7 309	8 000	8 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	602	-	-
Kustannusvastaavuus, %	108	100	100

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	6 665	8 000	8 000
— EU:lta saatava rahoitus	2 227	-	-
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	132	-	-
— yhteisrahoitteisen toiminnan muut tuotot	616	2 500	2 500
Tuotot yhteensä	9 640	10 500	10 500
Hankkeiden kokonaiskustannukset	11 094	12 000	12 000
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-1 454	-1 500	-1 500
Omarahoitusosuus, %	13	13	13

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kautta ohjautuu rahoitusta seuraavilta talousarvion momenteilta: 30.10.51, 30.40.20, 21, 22, 31, 40, 51 ja 62, 31.10.31, 31.20.54 ja 55, 32.01.03, 20 ja 51, 32.20.41, 32.30.42, 51, 52 ja 64, 32.50.30, 33.20.31, 50 ja 52, 35.01.65, 35.10.20, 21, 22, 61 ja 63 sekä 35.20.56 ja 64.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Asuinrakennusten öljylämmityksestä luopumisavustusten käsittely	280
Kalatalouden valvonta (1 htv)	65
L-vastualueen lisäresurssit	850
L-vastualueen lisäresurssit (siirto momentilta 31.10.20)	900
Maahanmuuttajien kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistäminen	600
Osaajapulan koordinointi (siirto momentille 32.30.51)	-1 200
Pitkään perhevapailta olevien työllistymisen parantaminen (6 htv)	340
Pk-yritysten rekrytuen maksatukset (HO 2019)	450
Tieliikenteenohjauksen ja -hallinnan telematiikkatehtävät (-7 htv) (siirto momentille 31.10.20)	-504
Uuden metsitystukijärjestelmän hallinnointi ja hallinnoinnin kehittäminen (siirto momentilta 30.40.22)	315
Uusiutuvan energian direktiivin (REDII) toimeenpano	240
Vuokrien indeksikorotus ja vastaava säästö	21

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	1 699
Palkkausten tarkistukset	5 632
Siirtyvien erien taso (HO 2019)	500
Tasomuutos	-180
Yhteensä	10 008

2021 talousarvio	184 926 000
2020 IV lisätalousarvio	1 886 000
2020 II lisätalousarvio	7 920 000
2020 I lisätalousarvio	500 000
2020 talousarvio	174 918 000
2019 tilinpäätös	173 223 000

03. Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 199 731 000 euroa.

Selvitysosa: Työ- ja elinkeinotoimiston (TE-toimisto) tehtävänä on yritys- ja työnantajalähtöinen työnvälitys, joka tukee nopeaa työllistymistä ja avoimien työpaikkojen mahdollisimman tehokasta täyttöä. TE-toimistot toimivat ELY-keskusten alaisina paikallishallinnon viranomaisena.

Työ- ja elinkeinoministeriö päättää, kuinka suuri osa työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenoihin tarkoitetuista määrärahoista käytetään työllistymistä edistävään monialaiseen yhteis palveluun.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti työ- ja elinkeinotoimistoille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2021:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Työnantaja-asiakkaiden kokonaistyytyväisyys (1—5)	4,0	> 4,0	> 4,0
Työnhakija-asiakkaiden kokonaistyytyväisyys (1—5)	3,9	> 4,0	> 4,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	188 599	197 021	200 131
Bruttotulot	1 354	400	400
Nettomenot	187 245	196 621	199 731
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	24 362		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	22 970		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Digitaalisten palvelujen kehittäminen (HO 2019)	-10 000
Kohti oppisopimusta -malli	200
Määräaikaiset asiantuntijat (siirto momentilta 32.50.03)	1 400
Nuorten palvelujen integraation, toimintatapojen ja vaikuttavuuden vahvistaminen	2 500
Pk-yritysten rekrytuen tietojärjestelmämuutokset (HO 2019)	900
Tie työelämään -verkkopalvelu (siirto momentille 32.30.51)	-246
Työllisyyden kuntakokeilu	1 084
Uudenmaan TE-toimiston aulapalveluiden järjestäminen (siirto momentilta 32.30.51)	2 100
Palkkausten tarkistukset	4 672
Siirtyvien erien taso (HO 2019)	500
Yhteensä	3 110

2021 talousarvio	199 731 000
2020 IV lisätalousarvio	24 108 000
2020 II lisätalousarvio	21 800 000
2020 talousarvio	196 621 000
2019 tilinpäätös	185 853 000

04. Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 32 864 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) tutkimustoimintaan liittyvien kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuista, rahoitusosuuksista ja yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) EU:n rakennerahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 3) yhteisprofessoreista aiheutuvien menojen ja rahoitusosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Geologian tutkimuskeskuksen (GTK) tehtävänä on tuottaa ja levittää geologista tietoa, joka edistää maankamaran luonnonvarojen kestävää käyttöä. Tutkimuskeskusta kehitetään kansallisen geotietokeskuksena sekä eurooppalaisena huipputasajana mineraalivarojen kestävä käytön tutkimuksessa.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Geologian tutkimuskeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2021:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Osuus ydintoiminnasta tulosalueittain (%)			
— asiakastoimeksiannot	-	25	23
— tiede ja innovaatiot	-	22	26

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
— geotietokeskus	-	28	28
— muu ydintoiminta	-	25	23
Yhteisrahoitteinen toiminta			
— osuus ydintoiminnan htv-kertymästä (%)	30,5	20	25

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	47 342	45 302	45 864
Bruttotulot	15 262	13 000	13 000
Nettomenot	32 080	32 302	32 864
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	6 282		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 450		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	8 544	8 000	8 000
— muut tuotot	83	-	-
Tuotot yhteensä	8 627	8 000	8 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	5 639	5 650	5 650
— osuus yhteiskustannuksista	2 064	1 750	1 750
Kustannukset yhteensä	7 703	7 400	7 400
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	924	600	600
Kustannusvastaavuus, %	112	108	108

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	2 865	2 800	2 800
— EU:lta saatava rahoitus	2 223	1 000	1 000
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	1 372	1 200	1 200
Tuotot yhteensä	6 460	5 000	5 000
Hankkeiden kokonaiskustannukset	9 193	10 000	10 000

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Omarahoitusosuus(tuotot - kustannukset)	-2 733	-5 000	-5 000
Omarahoitusosuus, %	30	50	50

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

JTS-miljardin tuottavuussäästö	-207
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	69
Palkkausten tarkistukset	700
Yhteensä	562
2021 talousarvio	32 864 000
2020 IV lisätalousarvio	2 000 000
2020 talousarvio	32 302 000
2019 tilinpäätös	32 248 000

05. Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 101 104 000 euroa.

Määrärahasta voidaan suorittaa myös ennakkomaksuja Business Finland -yhtiölle siltä Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandille ostettavien palvelujen osalta.

Selvitysosa: Business Finland -kokonaisuus muodostuu Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandista ja Business Finland -nimisestä osakeyhtiöstä.

Business Finland edistää elinkeinojen kehittymistä teknologian, innovaatioiden ja kasvurahoituksen keinoin. Tämä uudistaa elinkeinoja, kasvattaa jalostusarvoa ja tuottavuutta, lisää vientiä ja yritysten kansainvälistymistä, parantaa työelämän laatua sekä luo näin työllisyyttä ja hyvinvointia. Tulokset saavutetaan asiakkaiden tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnalla sekä kansainvälisen liiketoiminnan kehittämisellä, joihin Business Finland kannustaa rahoituksellaan, ohjelmatoiminnalla sekä kansainvälistymis- ja muilla neuvontapalveluilla hyödyntäen myös kansainvälisiä kumppanuuksia. Business Finland edistää toiminnallaan myös Suomeen suuntautuvia ulkomaisia investointeja ja pääomasijoituksia sekä Suomeen suuntautuvaa ulkomaista matkailua. Business Finlandin Talent-toiminnalla tuetaan kansainvälisten osaajien sijoittumista Suomeen ja asiantuntemuksen hyödyntämistä yritysten kasvussa, kansainvälistymisessä ja uudistumisessa sekä investointien kasvussa.

Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnassa asiakkaita ovat yritykset sekä tutkimus- ja julkiset organisaatiot. Kansainvälistymispalveluja Suomessa ja ulkomailla suunnataan erityisesti pk-yritysten kansainvälistymisvalmiuksien vahvistamiseen ja toimintaedellytysten kehittämiseen. Yhteistyö ulkoasiainhallinnon edustustojen kanssa vahvistaa Team Finland -verkoston palvelukykyä maailmalla.

Ulkomaisten investointien ja pääomien hankinnassa kohteena ovat erityisesti osaamisintensiiviset alat, korkean lisäarvon tuotanto sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatioinvestoinnit. Matkailun edistämiseksi vahvistetaan ja kehitetään Suomen matkailumaakuvaa, matkailupalvelujen vientiä ja kysyntää yhdessä matkailualojen ja muiden toimijoiden kanssa sekä tuetaan matkailuyritysten kansainvälistymistä.

Hallitusohjelman mukaisesti Business Finland kohdentaa toimintaansa kiertotalouden, elintarvike- ja puutuotealan ohjelmatoimintaan, matkailun edistämishjelmaan sekä luovien alojen kasvua tukevaan Creative Business Finland -ohjelmaan.

Suomi osallistuu Dubain maailmannäyttelyyn vuosina 2021—2022. Tavoitteena on edistää suomalaisten yritysten kansainvälistymistä ja parantaa Suomen houkuttelevuutta matkailulle ja investoinneille maakuvaa vahvistamalla. Business Finlandille arvioidaan aiheutuvan näyttelyyn osallistumisesta vuosina 2019—2022 yhteensä 10 milj. euron kustannukset, joista elinkeinoelämä kattaa vähintään puolet.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Business Finlandille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2021:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Rahoitustyön kokonaiskustannus/myönnetty rahoitus (%)	2,7	< 3,5	< 3,0
Business Finlandin asiakkaiden suositteluhaluus (-100—100)	67	> 56	> 56

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Innovaatiotoiminnan edistäminen, kansainvälistymispalvelut, hanke- ja ohjelma-toiminta sekä Suomeen suuntautuvien ulkomaisten investointien ja pääoma-sijoitusten edistäminen	80 304 000
Toimialakohtainen kasvukokonaisuus	5 500 000
Kiertotalouden edistäminen	1 000 000
Creative Business Finland	1 000 000
Talent-toiminta	2 000 000
Dubain maailmannäyttelyyn osallistuminen	1 000 000
Audiovisuaalisen alan tuotantokannustin	500 000
Suomeen suuntautuvan matkailun edistäminen	9 800 000
Yhteensä	101 104 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	94 366	99 571	101 204
Bruttotulot	-1 407	100	100
Nettomenot	95 773	99 471	101 104

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	16 594		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	18 295		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Audiovisuaalisen alan tuotantokannustin	500
Dubain maailmannäyttelyn osallistumiskulut	-1 000
Määräaikainen kiertotalouden investointi- ja innovaatiotuki (HO 2019 kerta-luonteinen)	-1 000
Viennin ja kansainvälistymisen edistäminen (HO 2019)	2 000
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-279
Palkkausten tarkistukset	412
Siirtyvien erien taso (HO 2019)	1 000
Yhteensä	1 633
2021 talousarvio	101 104 000
2020 IV lisätalousarvio	2 763 000
2020 II lisätalousarvio	10 000 000
2020 talousarvio	99 471 000
2019 tilinpäätös	97 474 000

06. Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 18 361 000 euroa.

Selvitysosa: Kilpailu- ja kuluttajavirasto luo edellytyksiä talouskasvulle edistämällä markkinoiden toimivuutta. Hyvin toimivat markkinat kiihdyttävät tuottavuutta ja innovointia muodostaen edellytyksen menestyvälle kotimaiselle yritystoiminnalle ja kuluttajien hyvinvoinnille. Kuluttajien luottamus toimintaympäristöön ja toimijoihin markkinoilla vahvistaa yksityistä kysyntää.

Virasto ehkäisee kotimarkkinoiden liiallista keskittymistä yrityskauppavalvonnalla ja puuttuu jälkikäteen kartelleihin ja muihin kuluttajille haitallisiin kilpailunrajoituksiin. Kuluttajavastualueen ylijohdaja toimii kuluttaja-asiamiehenä. Kuluttajansuojalla edistetään kuluttajien tietoisia valintoja sekä torjutaan harhaanjohtavia ja sopimattomia menettelyjä. Virasto hoitaa myös kuluttajaneuvonnan tehtäviä ja vaikuttaa yleisesti kilpailun toimivuuteen ja kuluttajien aseman turvaamiseen.

Virasto tuottaa selvityksiä ja laskelmia eri sääntelyvaihtoehdoista ja vaihtoehtojen vaikutuksista markkinoiden toimivuuteen ja kuluttajiin. Tämä vaikutusarviointityö tukee valtionhallinnon yhteistä tavoitetta vahvistaa julkisen sektorin tietopohjaista päätöksentekoa. Tiedon tarve korostuu erityisesti tilanteessa, jossa on tehtävä suuria ja nopeita päätöksiä reagoitaessa terveyskriisin lausumaan talouskriisiin.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Kilpailu- ja kuluttajavirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2021:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Kilpailu- ja kuluttajavirasto tuottaa yhteiskunnallista lisäarvoa kansantaloudelle ja kuluttajille			
— Sidosryhmien arvio (1—5)	-	-	> 3,8
Kilpailu- ja kuluttajaviraston henkilöstön asiantuntijuus on vahvaa			
— Sidosryhmien arvio (1—5)	-	-	> 3,8

Henkilötyövuosien arvioitu jakautuminen toimialoittain

	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Markkinoiden toimivuuden edistäminen	25,5	26,0	26,0
Kilpailuvalvonta	68,4	70,0	72,0
Kuluttaja-asiamiehen valvonta ja muu kuluttajansuoja	45,0	49,5	49,5
Kuluttajaneuvonta	53,7	52,0	52,0
Hallintopalvelut	15,1	17,5	17,5
Yhteensä	207,7	215	217

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	17 386	17 949	18 721
Bruttotulot	382	360	360
Nettomenot	17 004	17 589	18 361
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 195		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	459		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU:n yhteistyöasetuksen toimeenpano (8 htv)	650
Harmaan talouden torjunta (HO 2019)	187
Kilpailu- ja kuluttajapolitiikan vahvistaminen (HO 2019)	-250
Matkanjärjestäjien vakuusvalvontaresurssien vähennys	-130
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-64
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	-37
Palkkausten tarkistukset	416
Yhteensä	772

2021 talousarvio	18 361 000
2020 IV lisätalousarvio	365 000
2020 talousarvio	17 589 000
2019 tilinpäätös	15 268 000

07. Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 9 157 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin ja kansainväliseen toimintaan liittyviin projekteihin.

Momentille budjetoidaan hakemus-, ilmoitus- ja käsittelymenettelyistä johtuen tulot pääsääntöisesti maksuperusteella.

Selvitysosa: Teollisoikeuksien ja yritys- ja yhteisötoiminnan asiantuntijaorganisaationa Patentti- ja rekisterihallitus (PRH) edistää ja kehittää yrittäjyyttä, innovatiivisuutta ja yhteisöllistä toimintaa Suomessa ja kansainvälisesti.

Talousarvioesityksessä varaudutaan eurooppalaisen yhtenäispatentin voimaantuloon vuoden 2021 alusta lukien.

Momentilta maksetaan 650 000 euroa säätiövalvonnan ja teollisoikeusasiamiesten valvonnan kustannuksia sekä 2 990 000 euroa tilintarkastusvalvonnan kustannuksia. Vastaavan suuruiset valvontamaksut tuloutuvat momentille 11.19.09.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Patentti- ja rekisterihallitukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2021:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Asiakastyytyväisyys (1—5)	4,0	4,0	4,0
Sähköinen asiointi (%)	87,1	86,2	87,5

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
--	-------------------	------------------------------------	----------------

**Omakustannusarvoon hinnoiteltavat julkisoikeudelliset
suoritteet**

Maksullisen toiminnan tuotot

— suoritteiden myyntituotot	51 947	46 700	49 157
— muut tuotot	543	-	-
Tuotot yhteensä	52 490	46 700	49 157

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	45 582	44 922	48 851
— osuus yhteiskustannuksista	10 644	10 500	12 492
Kustannukset yhteensä	56 226	55 422	61 343
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-3 736	-8 772	-12 186
Kustannusvastaavuus, %	94	84	80

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	58 794	55 422	58 324
Bruttotulot	52 552	46 700	49 167
Nettomenot	6 242	8 722	9 157
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	13 952		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	11 790		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Harmaan talouden torjunta (HO 2019)	400
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	35
Yhteensä	435

2021 talousarvio	9 157 000
2020 IV lisätalousarvio	-1 450 000
2020 talousarvio	8 722 000
2019 tilinpäätös	4 079 907

08. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 21 857 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon kemikaalituoterekisterin ja akkreditointipalvelujen maksut, Euroopan kemikaaliviraston komission asetuksen (EY) N:o 340/2008 perusteella maksamat palkkiot, erillisenä palveluna tehtävien kasvinsuojeluaineiden ja biosidien arviointien korvaukset sekä yhteishankkeista muilta osapuolilta saatava rahoitus.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvät esitykset eräiden tuotteiden markkinavalvontaa koskevan lain (1137/2016) ja kemikaalilain (599/2013) muuttamisesta.

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) toimii yhteiskunnan ja elinkeinoelämän kannalta keskeisillä toimialoilla. Tukes valvoo ja edistää tuotteiden, palveluiden ja teollisen toiminnan turvallisuutta ja luotettavuutta sekä edistää yritysten kilpailukykyä. Tukes edistää mineraalivarojen hallintaa ja toimii kansallisena akkreditointielimenä. Tavoitteena on toimijoiden vastuullisuuden ja riskienhallinnan parantaminen turvallisuuden edistämiseksi ja henkilö-, omaisuus- ja ympäristövahinkojen ehkäisemiseksi, kemikaalien terveys- ja ympäristöhaittojen vähentämiseksi sekä tasapuolisten kilpailuolosuhteiden varmistamiseksi. Toiminta kohdistuu riskiperusteisesti markkinoilla oleviin tuotteisiin, kemikaaleihin, tuotantolaitoksiin, laitteistoihin, palveluihin sekä yritysten ja kuluttajien toimintatapoihin.

Työ- ja elinkeinoministeriö, sisäministeriö pelastustoimen laitteiden valvonnan osalta sekä maa- ja metsätalousministeriö, ympäristöministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö kemikaalien tuotevalvonnan osalta asettavat alustavasti Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2021:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Lupa- ja valvontatoiminta on ennakoitavaa, riskiperusteista ja tehokasta			
— Asiakas- ja sidosryhmäytyvyisyys (1—5)	3,9	> 4,0	> 4,0
— Lupa- ja ilmoitusprosessien digitalisaatioaste (%)	20	35	55

Osa maksullisen toiminnan tuloista on budjetoitu momentille 12.32.20.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Omakustannusarvoon hinnoiteltavat julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	6 980	5 914	6 700
Tuotot yhteensä	6 980	5 914	6 700
— tästä toimintamenomomentille nettouttamattomat tuotot	3 125	2 482	2 800
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	4 628	3 564	3 900
— osuus yhteiskustannuksista	3 816	2 350	2 800
Kustannukset yhteensä	8 444	5 914	6 700
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-1 464	-	-
Kustannusvastaavuus, %	83	100	100

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	25 337	25 415	27 078
Bruttotulot	5 277	4 492	5 221
Nettomenot	20 060	20 923	21 857
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 630		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 974		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

CLP-asetuksen täytäntöönpano	80
Kertaluonteisen lisäyksen poistuminen	-1 000
Tukesin toiminnan turvaaminen	1 000
Yhteyspiste, tuoteyhteyspiste sekä tekstiili- ja jalkinemerkinnot	246
JTS-miljardin tuottavuussäästö	43
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	68
Palkkausten tarkistukset	497
Yhteensä	934

2021 talousarvio	21 857 000
2020 IV lisätalousarvio	-240 000
2020 talousarvio	20 923 000
2019 tilinpäätös	19 404 000

09. Energiaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 7 758 000 euroa.

Selvitysosa: Energiavirasto hoitaa energia- ja ilmastopolitiikan toimeenpanotehtäviä, joita ovat energiamarkkinoiden sekä ilmastotavoitteiden politiikkatoimien toteutumisen valvontaan ja edistämiseen liittyvät virastolle lainsäädännössä asetetut tehtävät. Energiaviraston vastuulle kuuluvat energiamarkkinoiden eli sähkön ja maakaasun tukku- ja vähittäismarkkinoiden sekä sähkö- ja maakaasuverkko toiminnan valvonta ja edistäminen. Ilmastotavoitteiden politiikkatoimien osalta viraston vastuulle kuuluvat päästökaupan, uusiutuvan energian tukijärjestelmien, biopolttoaineiden kestävyyskriteerien sekä energiatehokkuuden valvonta ja edistäminen. Energiavirasto vastaa myös päästökaupan epäsuorien kustannusten kompensatiojärjestelmän toimeenpanosta.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Energiavirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2021:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Viraston asianhallintaprosessin digitalisointi			
— Sähköisesti tuotettujen kirjaustapahtumien osuus kaikista kirjaustapahtumista (%)	> 65	> 65	> 70
Viraston lupaprosessien sujuvoittaminen			
— Verkkolupien käsittelyaika (pv)	< 50	< 50	< 50
— Hankelupien käsittelyaika (pv)	< 40	< 40	< 40
— Päästölupien käsittelyaika (pv)	< 50	< 50	< 70
Energiamarkkinoiden valvonnan taloudellisuus			
— Sähkö- ja maakaasuvalvonnan toimintakulut/sähkön ja maakaasun kulutus (c/kWh)	< 0,0034	< 0,0034	< 0,0036
Ilmastotavoitteiden edistämisen taloudellisuus			
— Päästökaupan hallinnoinnin toimintakustannukset päästökaupan piiriin kuuluvaa laitosta kohden (euroa/laitos)	< 3 000	< 3 400	< 3 400
— Uusiutuvan energian tuotantotukien hallinnointikustannukset järjestelmässä mukana olevilla laitoksilla tuotettua sähköä kohden (euroa/MWh)	< 0,30	< 0,30	< 0,30

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	8 687	9 801	10 173
Bruttotulot	1 792	3 030	2 415
Nettomenot	6 895	6 771	7 758
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	436		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	380		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU:n puhtaan energiapaketin määräaikainen tehtävä (1 htv) (siirto momentilta 32.01.01)	80
Maakaasumarkkinoiden ja sähköverkon kehittämissuunnitelmien viranomaistehtävät	240
Päästökaupan ilmaisjaon, puhtaan energian toimeenpanon ja sähköriskeihin varautumisen lisätehtävät (3 htv) (siirto momentilta 32.01.01)	240
Uusien tehtävien edellyttämät tietojärjestelmäinvestoinnit ja asiantuntijaselvitykset	280
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-55
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	45
Palkkausten tarkistukset	157
Yhteensä	987

2021 talousarvio	7 758 000
2020 IV lisätalousarvio	240 000
2020 talousarvio	6 771 000
2019 tilinpäätös	6 839 000

20. Siviilipalvelus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 939 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää siviilipalveluslain (1446/2007) mukaisesti:

- 1) siviilipalveluksen toimeenpanosta aiheutuviin kustannuksiin lukuun ottamatta palkkauskustannuksia
- 2) Siviilipalveluskeskuksessa työpalvelusta suorittavien siviilipalvelusvelvollisten ylläpidosta ja etuuksista aiheutuvien kustannusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: ELY-keskusten ja TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskuksen (KEHA-keskus) Siviilipalveluskeskus toimii siviilipalvelusta toimeenpanevana viranomaisena. Siviilipalveluskeskus määrää siviilipalvelusvelvolliset palvelukseen ja täydennyspalvelukseen, järjestää velvollisten koulutusjaksot sekä valvoo ja huolehtii, että siviilipalvelustoiminta järjestetään siviilipalveluslain ja -ohjeiden mukaisesti.

Siviilipalvelusaika on 347 vuorokautta, johon kuuluu 28 vuorokauden mittainen koulutusjakso ja loppuajan käsittävä työpalvelus, jonka suurin osa velvollisista suorittaa palveluspaikoissa ja arviolta noin 40 velvollista Siviilipalveluskeskuksessa.

Täydennyspalvelukseen on velvollinen osallistumaan siviilipalvelusvelvollinen, joka on suorittanut asevelvollisuuslain (1438/2007) tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain (194/1995) mukaisen palveluksen ja jonka hakemus siviilipalvelukseen on hyväksytty mainitun palveluksen suorittamisen jälkeen. Siviilipalveluskeskus järjestää täydennyspalveluskoulutusta viiden vuorokauden mittaisena koulutuksena.

Siviilipalveluksen tunnuslukuja

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
Siviilipalvelukseen hakeneet (hlöä)	2 383	2 000	2 000
Peruskoulutusjaksolla koulutetut (hlöä)	1 096	1 300	1 300
Siviilipalveluskeskuksesta täysin palvelleena kotiutuneet (hlöä)	34	40	40
Täydennyspalvelukseen hakeutuneet (hlöä)	358	400	400
— koulutetut (hlöt)	334	350	350

2021 talousarvio	4 939 000
2020 talousarvio	4 939 000
2019 tilinpäätös	3 879 024

29. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 57 072 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää momenteilta 32.20.40 ja 32.20.42 maksettaviin kulutusmenoihin liittyvien arvonlisävero-osuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	57 072 000
2020 talousarvio	57 072 000
2019 tilinpäätös	52 045 950

40. Valtionavustus kestävää kasvupolitiikkaa edistävälle toimijoille (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 041 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten myöntämiseen valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti:

- 1) yrityksille ja muille yhteisöille kestävän kasvupolitiikan edistämiseen
- 2) elinkeino- ja innovaatiopolitiikkaa sekä yritysten kansainvälistymistä edistävälle yhteisöille valtioneuvoston asetuksen mukaisiin yleisavustuksiin.

Määrärahaa saa käyttää myös valtionavustusten myöntämiseen Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EU 1407/2013) mukaisesti.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Avustusta voidaan käyttää yritystoiminnan ja yrittäjyyden edistämiseen, yritysten uudistumiseen ja kansainvälistymiseen tähtäävien palvelujen kehittämiseen ja tuottamiseen, standardointitoimintaan, julkisten hankintojen neuvontapalveluiden tuottamiseen, pohjoismaisen ympäristömerkkijärjestelmän kansallisen tason tehtävien hoitamiseen, suomalaisen muotoilun edistämiseen niin kotimaassa kuin maailmalla.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Yrittäjyyden ja yritystoiminnan edistäminen sekä kansainvälistymispalvelut	3 211 000
Julkisten hankintojen neuvontapalvelut	500 000
Standardointitoiminta	1 330 000
Yhteensä	5 041 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansainvälinen teknologiapalkinto (maksetaan joka toinen vuosi)	-1 000
Kertaluonteisten lisäysten poisto	-300
Yritysten työsuhdeneuvontapalvelu	290
Yhteensä	-1 010

2021 talousarvio	5 041 000
2020 IV lisätalousarvio	1 600 000
2020 talousarvio	6 051 000
2019 tilinpäätös	5 959 000

41. Erityisavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tutkimusinfrastruktuuriin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kvanttitietokoneen hankinnan ja laitteen rakentamisen kustannuksiin
- 2) FiR1-tutkimusreaktorin käytöstäpoiston ja Otakaari 3:n kuumakammioitilojen ennallistamisen kustannuksiin.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan ennen vuotta 2021 tehdyistä sitoumuksista aiheutuvia menoja.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen (1 000 euroa)

Kvanttitietokone	3 900
FiR1-käytöstäpoisto ja Otakaari 3:n ennallistaminen	500
Yhteensä	4 400

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2021	2022	2023	2024	Yhteensä vuodesta 2021 lähtien
Ennen vuotta 2021 tehdyt sitoumukset	4 400	3 800	6 900	3 500	18 600
Menot yhteensä	4 400	3 800	6 900	3 500	18 600

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kvanttitietokone (elvytys)	3 900
Maksatusten vähentyminen	-1 600
Yhteensä	2 300

2021 talousarvio	4 400 000
2020 IV lisätalousarvio	3 100 000
2020 talousarvio	2 100 000
2019 tilinpäätös	10 400 000

49. Valtionavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 109 303 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yleisavustuksena yhtiölle Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy -nimestä osakeyhtiöstä annetun lain (761/2014) mukaisena rahoituksena Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n strategiseen, muuhun kuin liiketaloudellisilla perusteilla tapahtuvaan toimintaan.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena ja se voidaan maksaa ennakkona.

Selvitysosa: Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tehtävänä on riippumattomana tutkimuslaitoksena edistää tutkimuksen ja teknologian laaja-alaista hyödyntämistä elinkeinoelämässä ja yhteiskunnassa. Yhtiö harjoittaa soveltavaa tutkimusta ja teknologian kehittämistä sekä näihin liittyvää ennakkointitoimintaa, toimii kansallisena metrologialaitoksena, ylläpitää ja kehittää kansallista metrologiajärjestelmää, mittanormaalijärjestelmää ja kalibrointipalvelua sekä harjoittaa metrologian strategista tutkimusta.

Määrärahaa kohdennetaan Suomen elinkeinorakennetta uudistavien alojen sekä kansainvälisesti merkittävien innovaatioekosysteemien kehittämiseen. Painopisteenä ovat tulevaisuuden ilmasto, resurssien riittävyys, hyvä elämä, kokonaisturvallisuus ja riskienhallinta sekä teollisuuden uudistuminen. Määrärahalla tuetaan myös kiertotalouden innovaatiohankkeita sekä etenemistä kohti ilmastoneutraaliutta kansallisella ja EU-rahoituksella. Lisäksi VTT:n osallistuminen EU-ohjelmiin nykytasolla edellyttää kasvua EU-hankkeiden omarahoitusosuuksiin johtuen tulevan Horizon Europe -ohjelman laskentaperusteiden muutoksista.

Strategisesti erityisen tärkeässä tutkimuksessa valtion tuki on 100 %.

Vaikuttavuus

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Elinkeinoelämän kasvu ja uudistuminen			
— Suomalaiset innovaatiot, joiden kehittämisessä ja kaupallistamisessa VTT:llä merkittävä rooli (% , 5 v. liukuva ka.)	26,8	26—28	26—28
— VTT:n mukanaolo Suomen kannalta merkittävisissä innovaatioekosysteemeissä (kpl)	8	8	8
Suomalaisten yritysten ja tutkimusyhteisöjen kiinnittyminen kansainvälisiin arvoverkostoihin			
— VTT:n kanssa toteutettu hanke edisti asiakkaiden kytkeytymistä kansainvälisiin verkostoihin (%)	42	42—45	42—45
Tutkimukseen perustuvan liiketoiminnan ja yritysten synnyttäminen			
— VTT:n spin-offien saama pääoma (milj. euroa)	38,9	15	15
— IPR tuotot (milj. euroa)	3,4	3,1	3,1
— Maksullinen toiminta (milj. euroa)	65,6	60,0	60,0

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Yleisavustus perusrahoitukseen	90 068
Arvonlisäveromenot	19 000
Yleisavustus Euroopan atomienergiayhteisön (Euratom) fuusiotutkimuksen koordinaatiotehtävä	160
Yleisavustus jäsenmaksuihin	75
Yhteensä	109 303

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Horizon Europe puiteohjelman vastinrahoitus	2 000
Kansallisella ja EU-rahoituksella eteneminen kohti ilmastoneutraaliutta	10 000
Kertaluonteisen lisäyksen poisto	-100
Yhteensä	11 900

2021 talousarvio	109 303 000
2020 IV lisätalousarvio	10 000 000
2020 talousarvio	97 403 000
2019 tilinpäätös	94 403 000

50. Valtionavustus kuluttajajärjestölle (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 222 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustuksena Kuluttajaliitto - Konsumentförbundet ry:n toiminnan tukemiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Kuluttajaliitto - Konsumentförbundet ry on kuluttajien etujärjestö, joka neuvoo kuluttajia sekä jakaa ja välittää kuluttajatietoa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtionavustus Kuluttajaliitolle (HO 2019)	100
Yhteensä	100

2021 talousarvio	1 222 000
2020 talousarvio	1 122 000
2019 tilinpäätös	872 000

51. Valtion osuus merimiespalvelutoiminnasta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 572 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) merimiespalvelulain (447/2007) nojalla merimiesten hyvinvoinnin edistämiseen tarkoitettujen palvelujen valtionosuuden maksamiseen

2) valtion varoista korvattavista merimiesten matkakustannuksista annetun lain (1068/2013) nojalla työnantajille maksettaviin merimiesten matkakustannuksiin

3) koronaviruspandemian aiheuttaman tulonmenetyksen kompensointiin merimiespalvelutoimistolle, mikäli se on välttämätöntä lakisääteisten tehtävien turvaamiseksi.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätosperusteisena.

Selvitysosa: Merimiespalvelutoimisto toimii työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä. Merimiespalvelutoimiston toimintaa rahoitetaan suomalaisilla aluksilla työskenteleviltä työntekijöiltä ja heidän työnantajiltaan perittävillä merimiesten palvelumaksuilla, joiden molempien suuruus on 1/1000 alukselta saaduista ja maksetuista tuloista. Valtion osuus merimiespalvelutoimiston rahoituksesta on 50 %.

Toimiston tehtävänä on kerätä palvelumaksut sekä edistää merimiesten opinto- ja aikuiskasvatus-toimintaa sekä merimiespalvelukeskusten perustamista kotimaahan ja ulkomaille, järjestää ja ohjata merimiesten liikunta- ja kulttuuritoimintaa sekä muuta virkistys- ja vapaa-ajantoimintaa, tarjota merimiehille kirjasto- ja tietopalveluja, parantaa merimiesten tiedotustoimintaa, yhteydenpitoa ja viestintäpalveluita sekä kehittää merimiespalvelutoimintaa siten, että merimiesten mahdollisuudet osallistua yhteiskuntaelämään paranevat.

Valtio korvaa suomalaisella aluksella työskentelevän työntekijän kotimatkoista varustamoille syntyneistä kustannuksista 50 %. Korvattavat kustannukset käsittävät välittömät matkakustannukset, työntekijän ylläpitokustannukset matkan aikana ja matkan järjestämisestä syntyneet kustannukset.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtion osuus merimiespalvelutoimiston menoista	1 072 000
Valtion osuus merimiesten matkakustannuksista	1 500 000
Yhteensä	2 572 000
2021 talousarvio	2 572 000
2020 IV lisätalousarvio	—
2020 talousarvio	2 572 000
2019 tilinpäätös	2 369 318

53. Matkustajien paluukuljetukset ja korvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää matkapalveluyhdistelmien tarjoajista annetun lain (921/2017) mukaisesti matkustajien paluukuljetusten ja korvausten maksamiseen matkapalveluyhdistelmien tarjoajien maksukyvyttömyystapauksissa.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätosperusteisena.

Selvitysosa: Valtio korvaa matkustajien paluukuljetuksia ja maksaa korvauksia, mikäli matkapalveluyhdistelmien tarjoaja on maksukyvytön. Valtio voi maksaa paluukuljetusten kustannukset, mikäli se on matkustajien nopean paluukuljetuksen vuoksi välttämätöntä. Lisäksi valtio voi maksaa myös muita matkustajien saatavia, jos matkapalveluyhdistelmien tarjoajan asettama

vakuus ei riitä kaikkien saatavien maksamiseen tai niiden maksaminen vakuuksista kestää kohtuuttoman kauan. Paluukuljetusten kustannukset ja matkustajille maksetut korvaukset korvataan valtiolle matkapalveluyhdistelmien tarjoajan valvonta- ja maksukyvyttömyyssuojamaksusta annetun lain (922/2017) mukaisesti asetetuista vakuuksista, niihin perustuvista kiinteistä maksuista sekä matkanjärjestäjiltä kerättävällä veroluontoisella maksulla, jonka suuruus on 0,024 % matkapalveluyhdistelmien myynnin liikevaihdosta. Maksuilla varaudutaan tilanteisiin, joissa valtio tulee korvausvelvolliseksi eikä valtion maksamia korvauksia saada perittyä takaisin vakuuksista. Lisäksi peritään vakuusmäärään perustuvaa kiinteää maksua. Maksut tuloutuvat momentille 11.19.09, jolle arvioidaan kertyvän 650 000 euroa v. 2021.

2021 talousarvio	400 000
2020 talousarvio	400 000
2019 tilinpäätös	1 000 000

54. Korvaukset matkustajille matkapakettien peruuntumisesta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää matkapalveluyhdistelmien tarjoajista annetun lain (921/2017) mukaisesti matkapakettien peruuntumisesta johtuvien korvausten maksamiseen matkustajille.

Selvitysosa: Matkustajille korvataan matkanjärjestäjän konkurssitapauksessa saatavat, jotka matkanjärjestäjä on velvollinen palauttamaan tilanteessa, jossa matkapaketin peruutuksen syy on Covid-19 -epidemia. Korvauksen edellytyksenä on, ettei saatavaa voida korvata matkanjärjestäjän asettamista vakuuksista.

Matkustaja esittää Kilpailu- ja kuluttajavirastolle vaatimuksen korvauksen saamiseksi 6 kuukauden kuluessa siitä, kun matkanjärjestäjä asetetaan konkurssiin. Kilpailu- ja kuluttajavirasto tekisi päätöksen korvauksen maksamisesta.

Tavoitteena on kaikkien kuluttajien tasavertaisen aseman turvaaminen matkanjärjestäjän konkurssitilanteessa, joissa matkanjärjestäjällä on lakiin perustuva velvollisuus palauttaa matkustajien maksamat ennakkomaksut tai niitä vastaavien matkakuponkien arvo. Lisäksi pyritään tekemään matkakuponkien vastaanottamisesta kuluttajille houkutteleva ja luotettava vaihtoehto hinnan palautukselle rahana.

2021 talousarvio	3 000 000
2020 V lisätalousarvio	2 000 000

66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 17 219 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien suorittamiseen
- 2) erityisohjelmien tukemisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenoihin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäättösperusteisena.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Pohjoismainen ydinturvallisuusalan yhteistyö	360 000
Kansainvälisen Atomiennergiajärjestön (IAEA) jäsenmaksu	1 220 000
OECD:n energia-alan järjestöjen toimintaan liittyvät maksut ja rahoitusosuudet	753 000
Suomen osuus Kansainvälisen Atomiennergiajärjestön (IAEA) teknisen avun ja yhteistyön rahastoon	434 000
Euroopan energiaperuskirjan sihteeristökulut	44 000
Kansainvälisen Atomiennergiajärjestön (IAEA) IPPAS tarkastus	130 000
Euroopan avaruusjärjestön (ESA) jäsenmaksu, osuudet eläkemaksuista ja uudesta pääkonttorista aiheutuvista kustannuksista	3 638 000
Suomen maksuosuus ESA:n tiedeohjelmasta	7 512 000
Guianan avaruuskeskuksen maksut	760 000
Kansainvälisen työjärjestön (ILO) jäsenmaksu	1 700 000
Kansainvälisen uusiutuvan energian järjestön (IRENA) jäsenmaksu	110 000
Muut kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja OECD:n maksuosuudet	558 000
Yhteensä	17 219 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Euroopan avaruusjärjestön maksut (siirto momentilta 32.20.40)	983
Yhteensä	983

2021 talousarvio	17 219 000
2020 talousarvio	16 236 000
2019 tilinpäätös	8 507 000

95. Eräät oikeudenkäyntikulut ja korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 50 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ryhmäkannelain (444/2007) mukaisesta ryhmäkanteesta aiheutuneiden oikeudenkäyntikulujen maksamiseen
- 2) kilpailulaissa (948/2011) tarkoitetuissa oikeusprosesseissa Kilpailu- ja kuluttajaviraston vastapuolelle maksettavaksi määrättyjen oikeudenkäyntikulujen maksamiseen
- 3) sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetussa laissa (590/2013), sähkömarkkinalaissa (588/2013) ja maakaasumarkkinalaissa (508/2000) tarkoitetuissa oikeusprosesseissa Energiaviraston vastapuolelle maksettavaksi määrättyjen oikeudenkäyntikulujen maksamiseen
- 4) säätiölaissa (487/2015) tarkoitettuun säätiövalvonnan oikeusprosessissa Patentti- ja rekisterihallituksen vastapuolelle maksettavaksi määrättyjen oikeudenkäyntikulujen maksamiseen
- 5) eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetussa laissa (1137/2016), maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999), eräiden rakennustuotteiden hyväksynnästä annetussa laissa (954/2012), pe-

lastustoimen laitteista annetussa laissa (10/2007), vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetussa laissa (719/1994), vaarallisten aineiden käytön rajoittamisesta sähkö- ja elektroniikkalaitteissa annetussa laissa (387/2013), tuotteiden ekologiselle suunnittelulle ja energiamerkinnälle asetettavista vaatimuksista annetussa laissa (1005/2008), jätelaissa (646/2011), jalometallituotteista annetussa laissa (1029/2000), kuluttajaturvallisuuslaissa (920/2011), lelujen turvallisuudesta annetussa laissa (1154/2011), kemikaalilaissa (599/2013), kasvinsuojeluaineista annetussa laissa (1563/2011), kosmeettisista valmisteista annetussa laissa (492/2013), ympäristönsuojelulaissa (527/2014), vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun laissa (390/2005), kaivoslaissa (621/2011), painelaitelaissa (1144/2016), hissiturvallisuuslaissa (1134/2016), sähköturvallisuuslaissa (1135/2016), vaatimustenmukaisuuden arviointipalvelujen pätevyyden toteamisesta annetussa laissa (920/2005), konttilaissa (762/1998) sekä mittauslaitelaissa (707/2011) tarkoitetuissa oikeusprosesseissa Turvallisuus- ja kemikaaliviraston vastapuolelle maksettavaksi määrättyjen oikeudenkäyntikulujen maksamiseen.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan ryhmäkanneprosessista valtiolle aiheutuvia oikeudenkäyntikuluja, joita syntyy jos kuluttaja-asiamies häviää ajamansa kanteen. Lisäksi momentilta voidaan maksaa Kilpailu- ja kuluttajaviraston, Energiaviraston, Patentti- ja rekisterihallituksen sekä Turvallisuus- ja kemikaaliviraston valvontatehtävien hoitamisesta aiheutuvia oikeudenkäyntikuluja, jotka on määrätty maksettavaksi vastapuolelle silloin, kun valvontaviranomainen on hävinnyt asian.

2021 talousarvio	50 000
2020 talousarvio	50 000
2019 tilinpäätös	—

20. Uudistuminen ja vähähiilisyys

Selvitysosa: Elinkeino-, innovaatio- ja energiapolitiikoilla edistetään elinkeinoelämän uudistumista ja kansainvälisen kilpailukyvyyn vahvistumista sekä laajemmin yhteiskunnan kehittymistä hiilineutraaliksi. Tämä edellyttää uusia toimenpiteitä sekä julkisen sektorin ja yritysten tiivistä vuorovaikutusta. On kehitettävä uusia ilmastoystävällisiä tuotteita ja palveluja sekä otettava käyttöön tuotantotapoja, joilla teollisuuden prosessit voidaan muuttaa vähähiilisiksi. Tähän panostamalla yritykset voivat tarjota kotimaisiin vahvuuksiin perustuvia ympäristöllisesti kestäviä ratkaisuja, joiden kysyntä maailmanmarkkinoilla on kasvamassa.

Siirtymistä kohti hiilineutraalia yhteiskuntaa vauhditetaan investoimalla uusiutuviin energialähteisiin, edistämällä resurssitehokkuutta (energia- ja resurssitehokkuus) sekä lisäämällä uusiutuvan energian osuutta energian käytössä. Vähähiilisyyttä ja päästöttömän energiajärjestelmän luomista tukevat politiikkatoimet mahdollistavat talouden kestävä kehityksen.

Innovaatiojärjestelmän uudistamista jatketaan ottaen huomioon hallitusohjelman linjaukset sekä viimeaikaisten arviointien suositukset. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tiekartan toimenpiteillä parannetaan suomalaisen tki-ympäristön globaalia vetovoimaa ja kannustetaan tki-investointien lisäämiseen Suomessa. Yritysten, tutkimuslaitosten ja korkeakoulujen pitkäjänteistä tki-yhteistyötä vahvistetaan kumppanuusmallilla. Tällä lisätään tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan laatua ja vaikuttavuutta ja tuetaan kansainvälisesti kilpailukykyisten innovaatiokeskitymien ja ekosysteemien muodostumista Suomeen. Tutkimus- ja innovaatorahoitusta suunnataan

yhteiskunnan ja elinkeinoelämän uudistumisen kannalta keskeisille aloille ja lupaaviin kasvumahdollisuuksiin. Tiekartan toimenpiteillä tuetaan myös tutkimustoiminnan tulosten ja innovaatioiden kaupallistamista ja sen edellytyksiä. Yrityksiä kannustetaan uudistamiseen hyödyntäen uutta teknologiaa ja uusia arvonluonnin lähteitä.

Politiikan toimintatapoja ja keinoja uudistetaan mm. hyödyntämällä digitalisaatiota, toteuttamalla kokeiluja, kehittämällä säädösympäristöä sekä rakentamalla hallinnonalarajat ylittäviä kehittämistoimia ja ohjelmakokonaisuuksia.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti tulosalueelle seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2021:

	2019 arvio/ toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
Ilmastotavoitteet toteutuvat			
— Päästökaupan ulkopuoliset kasvihuonekaasupäästöt (Mt CO ₂ ekv.)	30,0	29,2	28,7
— Uusiutuvan energian käytön osuus loppukulutuksesta (%)	42	42	42
Investoinnit Suomessa lisääntyvät			
— Teollisuuden kiinteät investoinnit (mrd. euroa)	3,73	4,07	4,35
— Suorat ulkomaiset sijoitukset / BKT (%)	30	30	33
Innovaatiotoiminta vahvistuu			
— T&k-menot / BKT (%)	2,75	2,90	2,90
— Yritysten t&k-investoinnit, volyymin vuotuinen kasvu (%)	1,8	1,5	> 2,0
— Valtion t&k-rahoitus/ BKT (%)	0,84	0,90	0,90

20. Energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian käytön edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 420 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) energian tehokkaan käytön ja uusiutuvien energianlähteiden käytön edistämiseen, kehittämiss-hankkeisiin ja selvityksiin sekä informaatio- ja neuvontatoimintaan
- 2) energiatehokkuutta ja uusiutuvaa energiaa koskevaan sääntelyn valmisteluun, kansalliseen toimeenpanoon ja kansainväliseen yhteistyöhön.

Se l v i t y s o s a : Momentilta rahoitettavia toimenpidekokonaisuuksia ovat energiatehokkuusdirektiivin ja -sopimusten sekä energiakatselmusjärjestelmän toimeenpano, EU-laajuisten tuotteiden energiatehokkuusvaatimuksien aikaansaaminen, kuluttajien energiataloudelliseen käyttäytymiseen vaikuttaminen ja uusiutuvan energian käytön edistäminen sekä vaikutusten arviointi ja kansainväliset raportointivelvoitteet.

Toiminnalla kootaan, jalostetaan ja jaetaan tietoa sekä kehitetään menetelmiä ja vauhditetaan uuden teknologian käyttöönottoa yhteistyössä kuntien, yritysten ja toimialajärjestöjen kanssa, hyödyntäen myös kansainvälisen yhteistyön mahdollisuuksia. Laajoille kuluttajaryhmille suunnatussa energian tehokkaaseen käyttöön ja uusiutuviin energialähteisiin liittyvässä neuvonta- ja tiedo-

tustoiminnassa tehdään tiivistä yhteistyötä asiantuntijaorganisaatioiden kanssa sekä tuetaan alueellisia toimijoita.

Vaikuttavuus

	2019 arvio	2020 tavoite	2021 tavoite
Energian loppukäyttö (TWh)	-	< 310	< 295
Kumulatiivinen energiansäästö 2014—2021 (TWh)	86,9	> 49	> 24

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Informaatio- ja neuvontatoiminta	740 000
Energiatehokkuussopimusjärjestelmä	650 000
Energiakatselmusjärjestelmä	230 000
Alueellinen energianeuvonta	690 000
Uusiutuvan energian käytön edistäminen	300 000
Seuranta, vaikutusten arviointi ja raportointi	600 000
Kehittämishankkeet ja selvitykset	210 000
Yhteensä	3 420 000
2021 talousarvio	3 420 000
2020 IV lisätalousarvio	1 000 000
2020 talousarvio	3 420 000
2019 tilinpäätös	3 420 000

40. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 516 318 000 euroa.

Valtuus

Vuonna 2021 saa tehdä uusia rahoituspäätöksiä enintään 336 383 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2020 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2021 enintään 20 000 000 eurolla.

Määrärahaa ja valtuutta saa käyttää:

1) valtionavustuslain (688/2001), valtioneuvoston tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusta koskevan asetuksen (1444/2014), Euroopan komission asetuksen (EU 651/2014) sekä Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EU 1407/2013) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille tuotteiden, tuotantomenetelmien ja palveluiden kehittämistä ja hyödyntämistä koskevaan teknologiseen, liiketoiminnalliseen ja muuhun tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan sekä työelämän kehittämishankkeisiin

2) valtion budjettitalouden organisaatioiden sekä korkeakoulujen ja vastaavien julkista tutkimusta tai tiedon levittämistä tekevien organisaatioiden tutkimus- ja kehittämishankkeisiin, kansallisiin ja kansainvälisiin ohjelmiin ja hankkeisiin sekä niiden valmisteluun, osaamisen ja strategisten toimintaedellytysten kehittämiseen sekä kansainvälisille organisaatioille maksettaviin jäsen- ja ohjelmamaksuihin

3) valtion budjettitalouden organisaatioiden sekä kunnallisten ja muiden julkisten organisaatioiden julkisen toiminnan innovatiivisiin ja työelämän kehittämishankkeisiin

4) julkisista hankinnoista annetun lain (1397/2016) 5 §:ssä määriteltyjen hankintayksiköiden julkisen toiminnan laatua ja kustannustehokkuutta kohottaviin innovaatioihin liittyvien julkisten hankintojen (innovatiiviset julkiset hankinnat) valmisteluun ja toteutukseen

5) kansainvälisille organisaatioille innovaatioyhteistyön ja -ohjelmien jäsen- ja osallistumismaksuihin

6) kansallisiin ja Euroopan unionin rahoitusosuuksiin eurooppalaisissa yhteistyöhankkeissa

7) valtionavustuslain (688/2001), yritysten yhteishankkeisiin myönnettävästä kansainvälistymisavustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1734/2015) ja Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EU 1407/2013) mukaisesti kansainvälistymistä edistävien toimien toteuttamiseen

8) yritysten materiaalikatselmusten kehittämisen yhteydessä suoritettaviin avustusluonteisiin vähämerkityksisiin kustannusosuuksiin, jotka liittyvät yritysten materiaalikatselmuskokeiluihin

9) valtionavustuslain (688/2001) ja valtioneuvoston tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusta koskevan asetuksen (1444/2014) mukaisesti Euroopan yhteistä etua koskeviin tärkeisiin hankkeisiin, joiden tukemisen Euroopan komissio on erillisen ilmoituksen perusteella hyväksynyt sisämarkkinoille soveltuvaksi

10) valtionavustuslain (688/2001) ja Euroopan komission asetuksen (EU 651/2014) sekä valtioneuvoston asetuksen (1547/2016) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille Suomessa tapahtuvaan audiovisuaalisten teosten käsikirjoittamiseen, kehittämiseen, tuotannon ja levityksen kustannuksiin sekä myynnin edistämiseen. Avustusta voidaan myöntää myös ulkomaisille toimijoille.

Momentilta voidaan maksaa rahoitustoimintaan liittyvien tavanomaisten ennakoiden lisäksi ennakointia Business Finland Oy:lle sen myöntämistä avustusvaltuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Momentille budjetoituihin kulutusmenoihin liittyvät arvonnalisäveromenot maksetaan momentilta 32.01.29.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Tutkimus-, kehitys- ja innovaatorahoitusta kohdistetaan erityisesti elinkeinorakenteiden uudistumista nopeuttaviin riskipitoisiin hankkeisiin. Rahoituksella kannustetaan organisaatioita tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan sekä yhteisiin ohjelmiin, joiden avulla pyritään nopeuttamaan kehitystä sekä kasvattamaan jalostusarvoa ja tuottavuutta sekä edistämään työelämän kehitystä. Rahoituksella kannustetaan uusien miljardiluokan ekosysteemien syntymistä Suomeen. Rahoitusta myönnettäessä otetaan huomioon rahoituksen vaikutus hankkeen toteutukseen, hankkeen vaikuttavuus, tavoiteltava liiketoiminta sekä kehitettävän innovaation tai osaamisen uutuusarvo, tulosten hyödyntäminen, käytettävät voimavarat, taloudelliset edellytykset ja verkottuminen sekä hankkeiden välilliset vaikutukset elinkeinoelämässä ja yhteiskunnassa.

Rahoitusta voidaan myöntää myös Euroopan yhteistä etua koskeville tärkeille hankkeille (Important Projects for Common European Interest, IPCEI).

Eurooppalaisia yhteistyöhankkeita koskevia menoja vastaava EU:n rahoitusosuus ko. hankkeisiin on merkitty momentille 12.32.99.

Vaikuttavuus

	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Kansainvälistä kasvua yrityksille			
— Business Finlandin t&k-rahoitusta saavien pk-yritysten t&k-panostusten kasvu (%)	22	> 31	> 31
— Rahoitettujen hankkeiden synnyttämä vuosittainen vienti/ Business Finlandin tki-rahoitus (vientikerroin)	23	> 20	> 20
Maailmanluokan ekosysteemit ja kilpailukykyinen toimintaympäristö kasvua tukemassa			
— Rahoitetut ekosysteemialoitteet, joissa tavoitteena yli 1 mrd. euron kokonaisuus (kpl)	28	5	5

Valtuuden ja määrärahan käytön arvioitu jakautuminen (1 000 euroa)

	Määräraha	Valtuus
Avustukset tutkimukseen, kehitykseen ja innovaatiotoimintaan	371 278	180 549
— alkaville yrityksille		58 142
— pk-yrityksille		57 223
— suuryrityksille		65 184
Julkisen tutkimus- ja kehitystoiminnan rahoitus	126 517	131 061
Euroopan avaruusjärjestön (ESA) vapaaehtoiset ohjelmamaksut	16 423	16 423
AV-tuotantokannustin	2 100	8 350
Yhteensä	516 318	336 383

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2021	2022	2023	2024	2025—	Yhteensä vuodesta 2021 lähtien
Ennen vuotta 2021 tehdyt sitoumukset	453 048	178 900	80 950	20 266	3 000	736 164
Vuoden 2021 sitoumukset	63 270	126 860	88 980	41 010	16 263	336 383
Menot yhteensä	516 318	305 760	169 930	61 276	19 263	1 072 547

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arviomäärärahan tarkistus	262
Audiovisuaalisen alan tuotantokannustin	2 100
Audiovisuaalisen kannustinjärjestelmän käyttöönotto (siirron palautus momentille 29.80.31)	-3 000
Euroopan avaruusjärjestön maksut (siirto momentille 32.01.66)	-983
Hankkeiden maksatukset (koronaepidemia)	180 000
Kumppanuusmallien pilotoinnin käynnistäminen osana tki-tiekarttaa (elvytys)	7 500

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Miljardiluokan ekosysteemit ja innovaatiot (HO 2019)	12 400
Talent Explorer (HO 2019)	1 500
Teollisuusvetoiset innovaatioekosysteemit (TA 2019 pysyvän valtuuden tasokorotuksen maksatukset)	19 300
Tutkimuksen ja yritysten yhteistyö, ekosysteemikehitys ja innovatiiviset hankinnat, Innovaatioaseteli, TF Explorer-rahoitus	-13 062
Veturiyritykset (elvytys)	12 000
Yhteensä	218 017

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	516 318 000
2020 IV lisätalousarvio	135 000 000
2020 II lisätalousarvio	85 000 000
2020 I lisätalousarvio	595 000 000
2020 talousarvio	298 301 000
2019 tilinpäätös	245 020 942

41. Energiatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 101 250 000 euroa.

Määrärahaa ja valtuutta saa käyttää energiatuen myöntämisen yleisistä ehdoista annettujen valtioneuvoston asetusten (1063/2012 ja 1098/2017) mukaisesti:

1) investointeihin ja selvityksiin, jotka tukevat uusiutuvan energian tuotantoa tai käyttöä, energiansäästöä, energian tuotannon tai käytön tehostamista taikka niihin liittyvää uuden teknologian käyttöönottoa

2) liikenteen biopolttoaineiden tuotantoon tai käyttöön liittyvän teknologian demonstraatiohankkeisiin.

Lisäksi määrärahaa ja valtuutta saa käyttää tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio toiminnan rahoittamisesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1444/2014) mukaisiin liikenteen biopolttoaineiden tuotantoon tai käyttöön liittyvän teknologian pilotoitihankkeisiin sekä selvityksiin, jotka liittyvät liikenteen biopolttoaineiden ympäristö- ja kansantaloudellisiin vaikutuksiin tai biopolttoaineisiin liittyvään uuteen teknologiaan.

Määrärahaa saa käyttää liikenteen biopolttoaineiden hyödyntämiseen liittyvistä selvityksistä aiheutuvien kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2021 saa tehdä uusia sitoumuksia enintään 160 000 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2020 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämisspäätöksiä vuonna 2021 enintään 70 000 000 eurolla.

Selvitysosa: Energiatuki on osa taloudellista ohjausta, jolla energiajärjestelmää pyritään ohjaamaan tehokkaampiin ja ilmaston sekä ympäristön kannalta parhaisiin ratkaisuihin. Energiatukea tarvitaan erityisesti uuden teknologian käyttöönoton ja kaupallistumisen edistämiseen, uusi-

tuvaan lämmöntuotantoon, pienimuotoiseen sähköntuotantoon ja liikenteen biopolttoaineiden käytön lisäämiseen sekä energiatehokkuusinvestointien (sis. sähköinen liikenne ja vetyteknologia) tukemiseen. Määrärahaa voidaan käyttää EU:n strategiseen energiateknologiasuunnitelmaan sisältyvien Suomessa toteutettavien isojen demonstraatiolaitosten tukemiseen. Myös liikenteen biopolttoaineiden ja muiden uusiutuvien energialähteiden tuotannon ja käytön edistäminen tavoitteiden mukaiselle tasolle Suomessa edellyttää energiatukipanosten kohdentamista uuden teknologian pilotointi- ja demonstraatiohankkeisiin sekä polttoaineiden hankinta-, tuotanto- ja käyttöketjujen vaikutusten arviointiin ja vaihtoehtoisten polttoaineiden standardointityöhön.

Energiatukea kohdennetaan myös suurten kaupunkien lämmittämisen vähähiilisyyttä edistäviin ja erityisesti myös muuhun kuin polttoon perustuviin uuden teknologian pilotointi- ja demonstraatiohankkeisiin. Myöntämisvaltuudesta 60 milj. euroa kohdennetaan hallitusohjelman mukaisesti kivihiilen käyttöä korvaavien investointien tukemiseen. Tällaisella panostuksella edistettäisiin vapaaehtoista, nopeutettua luopumista kivihiilen energiakäytöstä vuoteen 2025 mennessä.

Business Finland vastaa biopolttoaineiden kehitysohjelman puitteissa teknologian pilotointiin liittyvistä hankkeista ja työ- ja elinkeinoministeriö demonstraatiolaitoksille suunnattavista avustuksista.

Energiatuki on investointihankkeissa enintään 30 % ja selvityshankkeissa enintään 40 % hyväksyttävistä kustannuksista. Lisäksi tukea voidaan korottaa investointihankkeessa 10 %-yksikköä hankkeen sisältämän uuden teknologian osalta. Selvityshankkeessa vastaava korotus voidaan tehdä, kun tuki myönnetään kunnalle tai pk-yritykselle.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Uuden teknologian käyttöönotto lisääntyy energian tuotannossa ja käytössä			
Energiahuollon monipuolisuus säilyy hyvänä			
— Energiatuella myötävaikutetut investoinnit (milj. euroa)	222	440—550	700—880
— Myönnetty energiatuki (milj. euroa)	52	110	160
— Energiatuen vipuvaikutus (investoinnit/tukimäärä)	4,3	4—5	4—5

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2021	2022	2023	2024—	Yhteensä vuodesta 2021 lähtien
Ennen vuotta 2021 tehdyt sitoumukset	97 250	59 500	28 000	4 000	188 750
Vuoden 2021 sitoumukset	4 000	58 000	52 000	46 000	160 000
Menot yhteensä	101 250	117 500	80 000	50 000	348 750

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arviomäärärahan tarkentuminen	14 500
Kivihiilen käyttöä korvaavien investointien tuki (HO 2019)	18 000
Suurten demohankkeiden lisärahoitus (elvytys)	8 000
Yhteensä	40 500
2021 talousarvio	101 250 000
2020 IV lisätalousarvio	—
2020 talousarvio	60 750 000
2019 tilinpäätös	27 509 309

42. Kiertotalouden ekosysteemien ja osaamisalustojen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksen myöntämiseen valtionavustuslain (688/2001) sekä Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EU 1407/2013) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille:

- 1) kiertotaloutta edistävien strategisten kasvualustojen ja -ekosysteemien toimeenpanoon
- 2) kiertotalouden ekosysteemien kehittämiseen.

Määrärahaa saa lisäksi käyttää valtion budjettitalouden organisaatioiden sekä korkeakoulujen ja vastaavien julkista tutkimusta tai tiedon levittämistä tekevien organisaatioiden sekä kunnallisten ja muiden julkisten organisaatioiden kiertotaloutta ja sen ekosysteemin kehittymistä edistäviin hankkeisiin.

Kulutukset budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena siltä osin kuin on kyse kilpailusta hankerahoituksesta. Momentille budjetoituihin kulutusmenoihin liittyvät arvonlisäveromenot maksetaan momentilta 32.01.29.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Rahoitusta kohdistetaan kestäväää kasvua ja elinkeinorakennetta uudistavien kiertotalouden alustojen ja ekosysteemien kehittämiseen sekä julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyön hyödyntämiseen innovaatiotoiminnassa. Tavoitteena on käynnistää yksityisten ja julkisen sektorin välisiä innovaatioita ja osaamista kehittäviä kumppanuuksia uusien toimintamallien, liiketoiminnan ja uudistavien työpaikkojen luomiseksi hyödyntäen kansalliset, alueelliset ja kansainväliset kiertotalouden voimavarat.

Määrärahalla voidaan tukea globaaleihin haasteisiin kohdistuvien isojen kehittämiskokonaisuuksien ja ekosysteemien käynnistämistä ja kokeiluja, osaamisen ja innovaatiokyvykkyyksien kehittämistä, digitaalisia alustaratkaisuja, yritysten ja tutkimusorganisaatioiden muodostamien kansallisesti ja kansainvälisesti verkottuneiden osaamiskeskittymien kehittämistä sekä EU-rahoituksen hyödyntämistä. Lisäksi määrärahalla vahvistetaan kestävien ja innovatiivisten julkisten hankintojen hyödyntämistä kiertotalouden kehitysalustoina sekä edistetään kiertotalouden ekosysteemien kehittämistä.

2021 talousarvio	1 000 000
2020 talousarvio	1 000 000
2019 tilinpäätös	5 000 000

43. Yritysvetoisen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan sekä kiertotalouden ja toimialojen kasvun tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 64 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtionavustuslain (688/2001), valtioneuvoston tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusta koskevan asetuksen (1444/2014), Euroopan komission asetuksen (EU 651/2014) sekä Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EU 1407/2013) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille myönnettävään tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan
- 2) valtion budjettitalouden organisaatioiden sekä korkeakoulujen ja vastaavien julkista tutkimusta tai tiedon levittämistä tekevien organisaatioiden tutkimus- ja kehittämishankkeisiin
- 3) valtion budjettitalouden organisaatioiden sekä kunnallisten ja muiden julkisten organisaatioiden julkisen toiminnan innovatiivisiin kehittämishankkeisiin
- 4) julkisista hankinnoista annetun lain (1397/2016) 5 §:ssä määriteltyjen hankintayksiköiden julkisen toiminnan laatua ja kustannustehokkuutta kohottaviin innovaatioihin liittyvien julkisten hankintojen (innovatiiviset julkiset hankinnat) valmisteluun ja toteutukseen
- 5) valtionavustuslain (688/2001) ja valtioneuvoston tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusta koskevan asetuksen (1444/2014) mukaisesti Euroopan yhteistä etua koskeviin tärkeisiin hankkeisiin, joiden tukemisen Euroopan komissio on erillisen ilmoituksen perusteella hyväksynyt sisämarkkinoille soveltuvaksi
- 6) ennakoiden maksamiseen, jos se on hankkeen toteuttamisen kannalta perusteltua
- 7) Eurooppalaisen suurteholaskennan EuroHPC supertietokoneen hankinnan kansalliseen rahoitusosuuteen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Osana hallituksen tulevaisuusinvestointiohjelmaa kohdennetaan yritysveitoista tutkimus-, kehittämis- ja innovaatorahoitusta (tki) erityisesti elinkeinorakenteiden uudistumista nopeuttaviin riskipitoisiin hankkeisiin. Rahoituksella kannustetaan yrityksiä ja muita organisaatioita tki-toimintaan sekä yhteisiin ohjelmiin, joiden avulla pyritään nopeuttamaan kehitystä, kasvattamaan jalostusarvoa ja tuottavuutta. Rahoituksella kannustetaan uusien miljardiluokan ekosysteemien syntymistä Suomeen. Rahoitusta myönnettäessä otetaan huomioon rahoituksen vaikutus hankkeen toteutukseen, hankkeen vaikuttavuus, tavoiteltava liiketoiminta sekä kehitettävän innovaation tai osaamisen uutuusarvo, tulosten hyödyntäminen, käytettävät voimavarat, taloudelliset edellytykset ja verkottuminen sekä hankkeiden välilliset vaikutukset elinkeinoelämässä ja yhteiskunnassa.

Suomen roolia kiertotalouden edelläkävijänä vahvistetaan. Hallituskaudella toteutetaan kiertotalouden edistämishjelma. Business Finlandin rahoitusta kohdennetaan yritysten kiertotaloushankkeiden, julkisten toimijoiden yhteistyöhankkeiden ja innovatiivisten julkisten hankintojen

rahoitukseen. Avustusta voidaan myöntää myös Euroopan yhteistä etua koskeville tärkeille hankkeille (Important Projects for Common European Interest, IPCEI).

Rahoitusta kohdennetaan erityisesti elintarvike- ja puutuotealan kasvuhakuisuuden ja uudistumisen vauhdittamiseen.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Yritysvetoinen tki-rahoitus	45 000
Kiertotalouden investointi- ja innovaatiotuki	17 000
Toimialakohtainen kasvurahoitus	2 200
Yhteensä	64 200

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

AV-tuotantotuki (HO 2019 kertaluonteinen)	-12 350
Määräaikainen kiertoalouden investointi- ja innovaatiotuki (HO 2019 kertaluonteinen)	-1 000
Yritysvetoinen tki-paketti (HO 2019 kertaluonteinen)	-10 000
Yhteensä	-23 350

2021 talousarvio	64 200 000
2020 talousarvio	87 550 000
2019 tilinpäätös	—

44. Kiertotalouden investointituki (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan komission vähämerkityksellistä tukea koskevan asetuksen (EU 1407/2013), valtionavustuslain (688/2001) ja valtioneuvoston asetuksen kiertoalouden investointi- ja kehittämishankkeisiin myönnettävästä avustuksesta (1152/2017) mukaisesti:

- 1) kiertoaloutta edistäviin investointeihin, jotka sisältävät uusia kiertoalouden innovaatioita, teknologisia ratkaisuja, palveluita, toimintatapoja tai liiketoimintamalleja
- 2) kiertoaloutta edistävien investointien käynnistämiseksi tarvittaviin selvityksiin sekä investointeihin liittyvien toimijoiden yhteistyötä tai prosessien ja materiaalivirtojen yhdistämistä edistävien verkostojen ja yhteistoiminnan luomiseen
- 3) työllisyyttä tukevien kiertoalouden innovatiivisten ratkaisujen toteutukseen ja investointeihin.

Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Investointituki on tarkoitettu innovatiivisten tulevaisuuden kiertoaloussuorituskehitysten edistämiseen. Kiertotaloudessa tuotteet, materiaalit ja niiden arvo säilytetään talouden kiertossa mahdollisimman pitkään. Kiertotalous uudistaa yritysten toiminta- ja tuotantotapoja, sekä yritysten välistä yhteistyötä. Investointituki on Euroopan unionin vähämerkityksellistä (de minimis) tukea.

2021 talousarvio	1 000 000
2020 talousarvio	1 000 000
2019 tilinpäätös	2 000 000

45. LNG-terminaalien investointituki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 532 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää nesteytetyn maakaasun terminaalien investointituen myöntämisen yleisistä ehdoista annetun valtioneuvoston asetuksen (707/2013) mukaisesti myönnettyjen avustusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään nesteytetyn maakaasun (LNG) terminaalihankkeelle v. 2014 myönnetyn investointituen maksamiseen.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2021	Yhteensä vuodesta 2021 lähtien
Ennen vuotta 2021 tehdyt sitoumukset	5 532	5 532
Menot yhteensä	5 532	5 532
2021 talousarvio		5 532 000
2020 talousarvio		5 532 000
2019 tilinpäätös		14 929 080

46. Laivanrakennuksen innovaatiotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 23 750 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää laivanrakennuksen innovaatioihin myönnettävästä valtionavustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (364/2015) mukaisiin avustuksiin.

Momentilta maksetaan ennen vuotta 2021 tehdyistä sitoumuksista aiheutuvia menoja.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus myöntää rekisteröidyille laivanrakennusyrityksille, laivankorjausyrityksille tai laivakonversioyrityksille uuden alustyypin kehittämiseen ja suunnitteluun, aluksen innovatiivisiin osiin, jotka voidaan erottaa aluksesta erillisinä osioina sekä innovatiivisiin tuotanto-, suunnittelu- ja logistiikkamenetelmien kehittämiseen ja toteuttamiseen.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2021	2022	2023	2024	2025	Yhteensä vuodesta 2021 lähtien
Ennen vuotta 2021 tehdyt sitoumukset	23 750	18 415	4 500	3 500	2 500	52 665
Menot yhteensä	23 750	18 415	4 500	3 500	2 500	52 665

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksatusaikataulun muutos	2 000
Maksatusten tarkistus	-488
Uudet hankkeet (elvytys)	8 750
Yhteensä	10 262

2021 talousarvio	23 750 000
2020 IV lisätalousarvio	—
2020 talousarvio	13 488 000
2019 tilinpäätös	10 000 000

47. *Sähköisen liikenteen ja biokaasun liikennekäytön infrastruktuurin edistäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 8 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuslain (688/2001) nojalla annetun sähköisen liikenteen ja biokaasun liikennekäytön infrastruktuurituesta vuosina 2018—2021 annetun valtioneuvoston asetuksen (498/2018) mukaisesti:

- 1) investointeihin infrastruktuuriin, joka edistää sähköisen liikenteen kehittymistä sisältäen muun muassa julkiset pikalatausasemat ja julkisen liikenteen latausjärjestelmät
- 2) sähköisen liikenteen infrastruktuuriin liittyvän uuden teknologian pilotointi- ja demonstraatiohankkeisiin
- 3) kaasun siirto- ja jakeluverkkojen ulkopuolisten biokaasua tarjoavien tankkausasemien rakentamiseen.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää kansallisen biokaasuohjelman toimeenpanoon liittyviin investointi- ja selvityshankkeisiin.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Tukiohjelman tavoitteena on edistää sähköisen liikenteen kehittymistä ja erityisesti latausinfrastruktuuria kehittämällä pienentää kynnystä hankkia sähköisiä kulkuneuvoja. Lisäksi tavoitteena on kaasutankkausasemaverkoston laajentaminen ja siten kaasukäyttöisten ajoneuvojen käyttöedellytysten parantaminen.

Kansallisessa energia- ja ilmastostrategiassa on linjattu, että liikenteen päästöistä on leikattava 50 % vuoteen 2030 mennessä vuoden 2005 tasoon verrattuna. Strategian tavoitteena on autokan-

nan entistä nopeampi uusiutuminen ja vaihtoehtoisten käyttövoimien osuuden kasvu autokannassa. Kattava latausjärjestelmä on edellytys sähköisen liikenteen kasvulle. Lisäksi latausjärjestelmän rakentamisessa tulisi ottaa huomioon sähköjärjestelmään liittyvät kysymykset, kuten sähkötehon riittävyys ja järjestelmien joustavuus. Tärkeää olisi myös kannustaa yrityksiä kehittämään uudenlaisia ratkaisuja, kuten älykkäitä ohjausjärjestelmiä ja kaupallistaa näitä. Tukea on aikaisemmin myönnetty erityisesti julkisen latausverkoston laajentamiseen ja sähköisen julkisen liikenteen pilot-hankkeille. Tukiohjelman tavoitteena on nämä toimenpiteet huomioiden vahvistaa kansallista latausinfrastruktuuria ja edistää siihen liittyvän uuden teknologian kehittymistä. Tukea ei käytetä kotitalouspisteisiin tai niiden yhteydessä tehtävien sähköverkon kapasiteetin parantamiseen.

Ajoneuvojen suuritehoisissa latausjärjestelmissä infrastruktuurituki on enintään 35 % hyväksyttävistä kustannuksista, muutoin enintään 30 %. Mikäli hanke hyödyntää uutta teknologiaa voidaan infrastruktuuritukea korottaa 10 %-yksiköllä.

Hallitusohjelman mukaisesti Suomeen laaditaan vuosille 2020—2022 kansallinen biokaasuohjelma Suomen elinvoiman kehittämiseksi ja ilmastotavoitteisiin pääsemiseksi. Ohjelman tavoitteena on ottaa käyttöön biokaasun tuotantopotentiaali.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— Sähköiseen liikenteeseen liittyvä infrastruktuuri kehittyy siten, ettei sen kehittymättömyys muodosta estettä sähköautojen laajamittaiselle käyttöönotolle (julkisia latauspaikkoja v. 2018: 700, v. 2019: 1 000)

— Uuden teknologian käyttöönotto sähköiseen liikenteeseen liittyvässä infrastruktuurissa lisääntyy

— Biokaasun tankkausasemien määrä kasvaa merkittävästi nykyisestä (v. 2018: 40, v. 2019: 51).

2021 talousarvio	8 000 000
2020 IV lisätalousarvio	400 000
2020 talousarvio	8 000 000
2019 tilinpäätös	3 000 000

48. Uusiutuvan energian tuotantotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 282 803 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön tuotantotuesta annetussa lain (1396/2010) mukaisesti:

- 1) syöttötariffin (tuulivoima, biokaasu, puupolttoaineet) maksamiseen
- 2) metsähakkeella tuotetun sähkön tuotantotuen (tuotantotuen ja sen korotuksena maksettavan kaasutinpreemion) maksamiseen
- 3) tarjouskilpailuun perustuvan preemiotuen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Tuotantotuella tuetaan syöttötariffijärjestelmään hyväksytyn voimalaitoksen tuulivoimaan, biokaasuun, metsähakkeeseen tai puupolttoaineeseen perustuvaa sähkön tuotan-

toa. Tuulivoiman, biokaasu- ja puupolttoainesähkön tuottajille maksetaan syöttötariffijärjestelmässä tukena laissa asetetun tavoitehinnan ja sähköpörssissä toteutuneen kolmen kuukauden Suomen aluehinnan keskiarvon erotus (syöttötariffijärjestelmä) sekä metsähakesähkön tuottajille päästöoikeuden hinnan ja turpeen veron mukaan muuttuvaa tukea. Biokaasu- ja puupolttoainesähkön tuottajille maksetaan lisäksi syöttötariffin korotuksena lämpöpreemiota yhdistetyssä sähkön ja lämmön tuotannossa sekä metsähakesähkön tuottajille syöttötariffin korotuksena kaasutinpreemiota kaasutettaessa metsähaketta kaasuttimessa pölypolttokattilan polttoaineeksi. Tukea maksetaan enintään 12 vuotta kullekin voimalaitokselle.

Vuonna 2018 pidettiin kansallisen energia- ja ilmastostrategian mukaisesti teknologianeutraali tarjouskilpailu uusiutuvan energian tuesta. Tukea myönnettiin seitsemälle hankkeelle, joiden yhteenlaskettu sähkön tuotantomäärä vuodessa on 1,36 TWh. Tarjouskilpailun voittaneet uusiutuvan sähkön hankkeet tulevat tuotantoon arviolta aikaisintaan v. 2020.

Euroopan unionin tavoitteena oli nostaa uusiutuvan energian osuus 20 prosenttiin energian loppukulutuksesta vuoteen 2020 mennessä. Suomelle asetettu tavoite oli 38 %.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2018/2001 uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä (uudelleenlaadittu, ns. RED II) määrittelee, että jäsenmaiden on varmistettava yhteisesti, että uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian osuus on vähintään 32 % unionin energian kokonaisloppukulutuksesta v. 2030. Jäsenvaltioiden on asetettava kansalliset panoksensa, jotta ne voivat yhteisesti saavuttaa unionin yleistavoitteen. Suomi on toimittanut komissiolle luonnoksen kansallisesta energia- ja ilmastosuunnitelmastaan, jossa se on ilmoittanut tavoittelevansa 51 prosentin uusiutuvan energian osuutta v. 2030.

Tuotantotuki ja tavoitehinnat

Tuulivoiman, biokaasusähkön ja puupolttoainesähkön tavoitehinnat (euroa/MWh)	83,50
Biokaasusähkön lämpöpremio sähkön ja lämmön yhteistuotannossa (euroa/MWh)	50,00
Puupolttoainesähkön lämpöpremio sähkön ja lämmön yhteistuotannossa (euroa/MWh)	20,00
— enintään vuodessa/puupolttoainesähköä tuottava voimalaitos (euroa)	750 000
Metsähakesähkön tuottajille maksettava, päästöoikeuden hinnan ja turpeen veron mukaan muuttuva tuotantotuki (enintään euroa/MWh, kun 3 kuukauden päästöoikeuden keskihinta enintään 10 euroa/t ja turpeen vero 1,90 euroa/MWh)	18,00

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— Suomi saavuttaa uusiutuvalla energialle asetetut tavoitteet

— Tukiohjelma edesauttaa Suomen muuttumista vähähiiliseksi yhteiskunnaksi.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tuulivoimalat	279 080 000
Biokaasuvoimalat	2 968 000
Metsähakevoimalat	190 000
Puupolttoainevoimalat	135 000
Preemiotuki	430 000
Yhteensä	282 803 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Muutokset päästöoikeuden ja sähkön markkinahinnassa sekä turpeen verossa ja tuulivoimakapasiteetin rajoittamisessa	53 323
Preemiotuen tarkentunut tuotantomäärä	-3 070
Yhteensä	50 253

2021 talousarvio	282 803 000
2020 V lisätalousarvio	104 050 000
2020 talousarvio	232 550 000
2019 tilinpäätös	228 620 804

49. Uusiutuvan energian ja uuden energiateknologian investointituki (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 150 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuslain (688/2001) ja uusiutuvan energian ja uuden energiateknologian investointituen myöntämisen yleisistä ehdoista annetun valtioneuvoston asetuksen (145/2016) nojalla momentilta 32.60.45 vuonna 2018 myönnettyjen investointihankkeiden viimeisten maksuerien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Koronaepidemia on vaikuttanut kolmeen vuonna 2018 talousarvion momentilta 32.60.45 myönnetyn investointihankkeen valmistumisaikatauluun siten, että ne valmistuvat v. 2021. Momentin määrärahaa käytetään näiden hankkeiden viimeisten erien maksamiseen niiden valmistuttua.

2021 talousarvio	4 150 000
------------------	-----------

(66.) Siirrot EU:n innovaatorahastoon (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2020 IV lisätalousarvio	-16 000 000
2020 talousarvio	60 000 000

83. Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 262 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion lainanannosta sekä valtion takauksesta ja valtion takuusta annetun lain (449/1988), Euroopan komission asetuksen (EU 651/2014), valtioneuvoston tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusta koskevan asetuksen (1444/2014) sekä Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EU 1407/2013) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille:

1) tuotteiden, tuotantomenetelmien ja palveluiden kehittämistä ja hyödyntämistä koskevaan teknologiseen, liiketoiminnalliseen ja muuhun tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan

2) pääosin nuoria innovatiivisia yrityksiä palvelevien yrityskiihdyttämöjen ja riskipääomarahastoa kokoavien yritysten toiminnan käynnistämiseen.

Mikäli hanke tai sen tulosten taloudellinen hyödyntäminen viivästyy tai epäonnistuu, Business Finlandilla on lainansaajan hakemuksesta oikeus luopua lainasaatavasta tai muutoin muuttaa lainan ehtoja valtioneuvoston asetuksessa (1444/2014) tarkemmin määritellyllä tavalla.

Lainat myönnetään pääsääntöisesti vakuutta vaatimatta. Osa rahoituksesta voidaan maksaa enakkona.

Valtiokonttorilla on oikeus sopia lainansaajan kanssa aiemmin myönnettyjen pääomalainojen ja niille kertyneiden korkojen muuttamisesta vieraan pääoman ehtoisiksi lainoiksi osakeyhtiölain (624/2006) mukaisesti. Valtiokonttori voi myös sopia lainojen erääntymisestä tällaisten muutosten yhteydessä. Muutos voidaan tehdä vain muiden velkojen suostumuksella.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2021 uusia lainoja saa myöntää enintään 146 823 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2020 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2021 enintään 50 000 000 eurolla.

Selvitysosa: Lainoilla kannustetaan yrityksiä ja muita yhteisöjä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan sekä yhteisiin teknologia-, tutkimus-, kehitys- ja innovaatio-ohjelmiin, joiden avulla pyritään nopeuttamaan kehitystä sekä kasvattamaan jalostusarvoa ja tuottavuutta.

Lainat myönnetään enintään 10 vuodeksi. Mikäli hanke tai sen tulosten taloudellinen hyödyntäminen viivästyy, voidaan laina-aikaa erittäin painavasta syystä pidentää enintään 20 vuoteen. Lainoista perittävän koron arvioidaan olevan 1 % v. 2021. Lainana myönnettävän käynnistystuen määrä on enintään 1 milj. euroa (nuorille innovatiivisille yrityksille enintään 2 milj. euroa) ja laina-aika enimmillään 10 vuotta.

Lainojen takaisinmaksuista saatavat tulot on merkitty momentille 15.01.04 ja korot momentille 13.01.05.

Vaikuttavuustavoitteet on esitetty momentin 32.20.40 yhteydessä.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2021	2022	2023	2024	2025—	Yhteensä vuodesta 2021 lähtien
Ennen vuotta 2021 tehdyt sitoumukset	204 100	56 300	9 600	7 823	2 500	280 323
Vuoden 2021 sitoumukset	58 700	55 800	17 600	7 400	7 323	146 823
Menot yhteensä	262 800	112 100	27 200	15 223	9 823	427 146

Business Finlandin myöntämien lainojen lainakanta¹⁾

	2017	2018	2019
Lainakanta vuoden lopussa (milj. euroa)	882,3	970,4	1 045,7
Tileistä poistetut perimättä jätöt (milj. euroa)	20,0	19,1	25,9

¹⁾ Sisältää myös momentilta 32.20.87 myönnettyt lainat.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arviomäärärahan tarkistus	9 800
Hankkeiden maksatukset (koronaepidemia)	120 000
Valtuuslisäyksen maksatukset (siirto momentille 32.40.89)	-4 200
Yhteensä	125 600

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	262 800 000
2020 IV lisätalousarvio	25 000 000
2020 II lisätalousarvio	150 000 000
2020 talousarvio	137 200 000
2019 tilinpäätös	154 999 132

87. Pääomailainat teollisuuden uudistumiseen ja yritysvetoisten liiketoimintaekosysteemien kehittämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 12 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää osakeyhtiölain (624/2006) mukaisten vakuudettomien pääomailainojen myöntämiseen yrityksille ja muille yhteisöille liiketoimintaekosysteemejä uudistavaan toimintaan.

Lainoja voidaan myöntää valtiontukea sisältämättömänä pääomailainana tai Euroopan komission asetuksen (EU 651/2014) mukaisena käynnistystukena. Mikäli laina on myönnetty käynnistystukena ja nuoren yrityksen tavoitteleva yritystoiminta epäonnistuu, lainan maksamaton pääoma ja korot voidaan poikkeustapauksessa jättää perimättä tai muutoin muuttaa lainan ehtoja valtioneuvoston asetuksessa (1444/2014) tarkemmin määriteltävällä tavalla.

Osa rahoituksesta voidaan maksaa ennakkona.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Mikäli vuoden 2020 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2021 enintään 10 000 000 eurolla.

Selvitysosa: Pääomailainoilla rahoitetaan käynnistysvaiheessa olevia yrityksiä, jotka toiminnallaan uudistavat teollisuutta ja kehittävät uusia liiketoimintaekosysteemejä. Tavoitteena on uuden, aineettoman pääoman ja osaamisen tehokkaaseen hyödyntämiseen perustuvan yritystoiminnan edistäminen talouskasvun tukemiseksi.

Rahoitettava toiminta voi liittyä esimerkiksi liiketoimintaekosysteemin operaattorin toimintaan tai tieto- tai testialustojen kehittämiseen.

Vaikuttavuustavoitteet on esitetty momentin 32.20.40 yhteydessä.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2021	Yhteensä vuodesta 2021 lähtien
Ennen vuotta 2021 tehdyt sitoumukset	12 000	12 000
Menot yhteensä	12 000	12 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kasvumoottorivaltuuden maksatus (elvitys)	8 000
Valtuuden maksatuksen pieneneminen	-16 000
Yhteensä	-8 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	12 000 000
2020 IV lisätalousarvio	12 000 000
2020 talousarvio	20 000 000
2019 tilinpäätös	17 628 563

30. Työllisyys ja yrittäjyys

Selvitysosa: Kestävän kasvupolitiikan toteuttamiseksi työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikalla tuetaan työvoiman osaamisen kehittämistä, yritysten kansainvälistymistä ja kasvua, alkavaa yritys-toimintaa sekä torjutaan työttömyyttä ja työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmia. Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikalla kehitetään pk-yritysten pitkän aikavälin kilpailukykyä ja vaikutetaan myös toimintaympäristön muutoksiin, joita aiheuttavat digitalisaatio, globalisaatio, väestön ikääntyminen sekä energiapolitiikan ja ilmastonmuutoksen tuomat haasteet.

Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikalla on kiinteä yhteys elinkeino- ja innovaatiopolitiikkaan. Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikassa painotuksena on työttömyyden alentaminen, nopea työllistyminen ja kasvun vauhdittaminen vastaamalla yritysten työvoima- ja osaamistarpeisiin sekä luomalla edellytyksiä uudelle yritystoiminnalle. Yritysten kehittymistä, rakennemuutosten hallintaa ja työurien jatkumista tuetaan toteuttamalla yritysten tarpeiden mukaista työvoimakoulutusta ja yritystoiminnan kehittämispalveluja. Työnhakijoiden osaamista päivitetään helpottamaan yritysten osaavan työvoiman saatavuutta. Uusien yritysten syntymistä edistetään starttirahalla ja antamalla alkaville yrityksille kokonaisvaltaista tukea niiden elinkaaren alkuvaiheissa neuvonnan ja koulutuksen keinoin. TE-toimiston tehtävänä on yritys- ja työnantajälähtöinen työnvälitys, joka tukee nopeaa työllistymistä ja avoimien työpaikkojen mahdollisimman tehokasta täyttämistä.

Myönteistä ja aktiivista kotoutumista edistetään maahanmuuttajan kielitaidon ja ammatillisten valmiuksien vahvistamisella, työllistymisen nopeuttamisella ja yhteiskunnan tuntemusta ja osallisuutta edistämällä. Kielikoulutukseen tulee päästä kolmen kuukauden kuluessa myönteisen oleskelulupapäätöksen saamisesta. Maahanmuuttajien kotoutumista ja työllistymistä tuetaan työvoimakoulutuksena toteutettavalla kotoutumiskoulutuksella.

Alkuvuodesta 2020 laajalle levinneen koronavirusepidemian taloudelliset vaikutukset heijastuvat v. 2021 harjoitettavaan työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikkaan. Elvytystoimien rinnalla on välttämättä päättää myös rakenteellisista toimista, joilla Suomi palautetaan kriisin jälkeen kestävän kasvun, korkean työllisyyden ja kestävän julkisen talouden uralle. Toteutetaan toimenpiteitä, jotka vahvistavat julkisen talouden kestävyyttä ja työllisyyttä ottaen huomioon taloudellisissa toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset.

Työvoimapalvelujen piirissä henkilöitä keskimäärin (htv) vuoden aikana (ei sisällä ESR-ohjelmasta rahoitettavia toimenpiteitä, laskentaperuste: vuoden aikana käytössä olevat määrärahat)

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
Palkkatuettu työ			
— Valtionhallinto	461	500	500
— Kunnat ja kuntayhtymät	7 014	7 500	7 500
— Yksityinen sektori	12 603	15 300	13 800
Starttiraha ¹⁾	4 063	3 800	5 400
Työvoimakoulutuksen hankinta ²⁾	11 086	11 900	11 600
— Ammatillinen koulutus	4 981	5 100	5 300
— Kotoutumiskoulutus	6 105	6 800	6 300
Valmennukset	2 562	2 000	2 400
Yhteensä	37 789	41 000	41 200
Työkokeilut	8 566	11 000	8 500
Yhteensä	46 355	52 000	49 700

¹⁾ Starttirahan volyyymi sisältää myös STM:n hallinnonalan työttömyysetuismäärärahoilla rahoitettavan osuuden.

²⁾ Työvoimakoulutuksen volyyymeissa on mukana ainoastaan TEM:n työllisyysmäärärahoista rahoitettava työvoimakoulutus.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti tulosalueelle seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2021:

	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaanto paranee			
— Työttömyyden keskimääräinen kesto (vkoa)	49	48	47
Työttömyysjaksot lyhenevät			
— Virta yli 3 kk työttömyyteen (%)	43	< 40	< 40

Alueiden kehittäminen ja rakennerahaspolitiikka

Alueiden kehittäminen on valtion, kuntien ja muiden toimijoiden vuorovaikutukseen perustuvaa laaja-alaista ja monitasoista toimintaa, joka perustuu alueiden erilaisiin vahvuuksiin ja tarpeisiin. Aluekehittämisessä eri toimijoiden tavoitteita ja toimenpiteitä tarkastellaan kokonaisuutena sekä valtakunnallisesta että alueiden näkökulmasta.

Alueiden kehittämisen tavoitteena on edistää alueiden kestävä kasvua ja kilpailukykyä, asukkaiden hyvinvointia ja elinympäristön laatua. Alueiden kehittämistoimintaa suuntaavat alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta annetun lain lisäksi valtioneuvoston hallituskaudeksi määrittelemät alueiden kehittämisen painopisteet (*aluekehittämispäätös*) ja maakuntien liittojen valmistelemat maakuntaohjelmat. Näitä kansallisia tavoitteita tuetaan EU:n ohjelmakausille 2014—2020 ja 2021—2027 laadittujen ohjelmien toteutuksella.

Valtioneuvoston aluekehittämispäätös vuosille 2020—2023 sisältää viisi painopistettä, jotka ovat ilmastomuutoksen hillintä ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen, kestävä yhdyskuntakehitys ja toimivat yhteydet, uudistuva elinkeinoelämä ja tki-toiminnan vauhdittaminen, osaaminen ja sivistys aluekehityksen voimavarana, osallisuuden ja hyvinvoinnin lisääminen sekä eriarvoistumisen ehkäisy. Ministeriöt huomioivat aluekehittämispäätöksen tavoitteet omassa ja hallinnonalansa toimissa.

Maakuntien liitot huomioivat aluekehittämispäätöksen omassa strategia- ja ohjelmatyössään ja toteuttavat päätöstä yhdessä kaupunkien, kuntien sekä muiden aluekehittämiseen osallistuvien toimijoiden kanssa. Aluekehittämisen painotukset ja tavoitteet maakunnissa määritellään maakuntaohjelmassa. Pitkän aikavälin strategisiin linjauksiin perustuva maakuntaohjelma tarkentaa maakunnan aluekehittämiseen liittyviä tavoitteita ja niiden toimeenpanoa lähivuosina. Maakunnan alueella toimivien viranomaisten tulee ottaa toiminnassaan huomioon maakuntaohjelma ja edistää sen toteuttamista.

Valtakunnan tasolla aluekehittämisen kokonaisuudesta vastaavan työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä toimii valtioneuvoston asettama alueiden uudistumisen neuvottelukunta, joka yhteensovittaa ja linjaa alueiden kehittämisen strategista kokonaisuutta ja vaikuttavuutta. Neuvottelukunnan keskeisiä tehtäviä on seurata valtioneuvoston aluekehittämispäätöksen toteuttamista, edistää valtakunnallisten ja alueellisten toimijoiden yhteistyötä, ennakoida ja seurata aluekehitystä ja käsitellä alueiden kehittämiseen liittyviä keskeisiä uudistuksia.

Pääosa alueellisista kehittämistoimista kanavoituu ELY-keskusten kautta. Kullekin ELY-keskukselle sekä aluehallintovirastolle laaditaan hallituskaudeksi tulossopimus, jota tarkistetaan vuosittain. Tulossopimus perustuu aluehallintovirastoille ja ELY-keskuksille laaditussa yhteisessä strategia-asiakirjassa asetettuihin yleisiin tavoitteisiin ja päämääriin sekä alueen maakuntaohjelmiin.

Aluekehittämisen lähtökohtana ovat alueiden ja kaupunkien vahvuudet ja erityispiirteet. Kaupungit ovat kasvun vauhdittajia sekä olennainen osa aluekehittämistä ja niiden vahvuuksia tulee hyödyntää aluekehittämispolitiikan vahvistamiseksi. Monimuotoinen, vuorovaikutukseen ja kumppanuuteen perustuva kaupunkipolitiikka huomioi haasteiltaan ja kehitysedellytyksiltään eroavat kaupungit. Kaupunkikehittämistä toteutetaan sekä EU:n tasolla että kansallisesti. Sopimuksellisuus ja kumppanuus ovat alue- ja kaupunkikehittämisen keskeisiä elementtejä.

"Kestävää kasvua ja työtä 2014—2020" Suomen rakennerahasto-ohjelma sisältää sekä Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) että Euroopan sosiaalirahaston (ESR) toimet. Ohjelmassa on viisi toimintalinjaa. Niillä tuetaan erityisesti pk-yritysten kilpailukykyä, uuden tiedon ja osaamisen tuottamista ja hyödyntämistä, työllisyyttä ja työvoiman liikkuvuutta, koulutusta, ammattitaitoa ja elinikäistä oppimista sekä sosiaalista osallisuutta ja köyhyyden torjuntaa. Läpileikkaavana horisontaalisena erityistavoitteena on muun muassa vähähiilisen talouden edistäminen, johon kohdistuu 25 % EAKR:n rahoituksesta. Rakennerahasto-ohjelma toteuttaa ja edistää Eurooppa 2020 -strategian tavoitteita.

Suomen alue- ja rakennepoliitiikan ohjelma 2021—2027 sisältää Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR), Euroopan sosiaalirahaston (ESR) ja oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) toimet. Ohjelma toteuttaa EU:n ohjelmakauden 2021—2027 toimintapoliittisia tavoitteita ”Älykkäämpi Eurooppa” ja ”Sosiaalisempi Eurooppa” sekä oikeudenmukaista siirtymää (JTF-rahasto) jolla tuetaan niitä alueita, joihin kohdistuu vakavia sosioekonomisia haasteita ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen vuoksi.

40. Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 12 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää alueiden kehittämisen ja rakennerahastohankkeiden rahoittamisesta annetun lain (8/2014) mukaisesti:

- 1) kaupunkien ja alueiden kestävää kasvua ja elinvoimaa edistäviin hankkeisiin sekä sopimusperusteiseen yhteistyöhön
- 2) useampaa kuin yhtä aluetta koskeviin tai valtakunnallisesti tärkeisiin alueiden kehittämistä koskeviin kehittämishankkeisiin
- 3) alueiden kehittämistä ja alueen kuntien välisen elinkeinopoliittisen yhteistyön edistämistä koskeviin kehittämishankkeisiin.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää kulutusmenojen maksamiseen sekä enintään kahdeksaa henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen ja henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien tila- ja muiden kustannusten maksamiseen sekä valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti Talent Hub -toiminnan tukemiseen. Määrärahaa saa käyttää myös ennakoiden maksamiseen, jos se on hankkeiden toteuttamisen kannalta perusteltua.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahalla tuetaan valtioneuvoston aluekehittämispäätöksen toimeenpanoa. Rahoituksen kohteena ovat alueiden kestävää kasvua ja elinkeinojen uudistamista tukevat toimenpiteet, valtion sopimuksellinen yhteistyö kaupunkien ja alueiden kanssa, kaupunkien ja alueiden väliset temaattiset verkostot, aluetalouksien vahvistaminen, rakennemuutoksien ennakointi ja hallinta sekä alueiden välisen eriarvoistumisen ehkäisy.

Määrärahaa käytetään Talent Hub -toimintamallin sopimusperusteiseen yhteistyöhön. Tavoitteena on mahdollistaa organisaatorajat ylittävät palvelut kansainvälisille osaajille ja yrityksille osaajien houkutteluun, maahantuloon, asettautumiseen, rekrytointiin ja osaamisen hyödyntämiseen liittyen. Talent Hub -yhteistyö kiinnittää kansainvälisiin osaajiin liittyvät palvelut osaksi alueiden innovaatio- ja yrityspalveluekosysteemiä.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Sopimusperusteinen yhteistyö	5 000
Maakuntien omaehtoinen kehittäminen	5 000
Talent Hub -toimintamalli	2 000
Yhteensä	12 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Sopimusperusteisen yhteistyön rahoitus (HO 2019 kertaluonteinen)	-10 000
Talent Hub-toimintamalli (HO 2019)	1 000
Yhteensä	-9 000

2021 talousarvio	12 000 000
2020 IV lisätalousarvio	29 000 000
2020 talousarvio	21 000 000
2019 tilinpäätös	4 114 000

42. Yritysten kehittämishankkeiden tukeminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 93 378 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi annetun lain (9/2014) mukaisten avustusten maksamiseen pk-yritysten kansainvälistymisvalmiuksia parantaviin ja muihin yritysten kehittämishankkeisiin sekä voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen pk-yritysten toimintaympäristöä parantaviin hankkeisiin.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2021 saa uusia sitoumuksia tehdä enintään 3 000 000 eurolla.

Selvitysosa: Momentin valtuutta käytetään hallitusohjelman mukaisesti käynnistetyn alueellisen pk-yritysten kasvun kiihdyttämisohjelman mukaisiin yrityksen kehittämisavustuksiin. Ohjelma kohdistuu erityisesti kasvun alkuvaiheessa olevien pk-yritysten kasvu- ja kansainvälistymisvalmiuksien tukemiseen, tavoitteena vientivetoinen kasvu.

Momentin valtuudella arvioidaan vaikutettavan 80 pk-yrityksen kasvu- ja kansainvälistymisvalmiuksien paranemiseen.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2021	2022	2023	2024	Yhteensä vuodesta 2021 lähtien
Ennen vuotta 2021 tehdyt sitoumukset	92 778	50 000	-	-	142 778
Vuoden 2021 sitoumukset	600	1 200	900	300	3 000
Menot yhteensä	93 378	51 200	900	300	145 778

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hankkeiden maksatukset (koronaepidemia)	80 000
Pk-yritysten kasvuohjelma (HO 2019)	1 400
Valtuuden maksatusten lasku	-14 400
Yritysten investointien ja kehittämisen vauhdittaminen (elvytys)	10 000
Yhteensä	77 000

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	93 378 000
2020 IV lisätalousarvio	10 000 000
2020 II lisätalousarvio	75 000 000
2020 I lisätalousarvio	200 000 000
2020 talousarvio	16 378 000
2019 tilinpäätös	4 944 751

44. Alueellinen kuljetustuki (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuslain (688/2001) nojalla annettavan valtioneuvoston asetuksen mukaisen kuljetustuen maksamiseen tukeen oikeutetuilla alueilla toimiville pk-yrityksille niiden valmistamien tuotteiden pitkistä kuljetusmatkoista aiheutuvien kuljetuskustannusten alentamiseksi.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Kuljetustukea maksetaan harvaan asutuilla alueilla, eli Itä- ja Pohjois-Suomen NUTS 2 -alueella, sekä Saarijärven—Viitasaaren seutukunnan alueella toimivien pienten ja keskisuurten yritysten pitkän matkan tavarankuljetuksista. Kuljetustukijärjestelmän tavoitteena on alentaa syrjäisten ja harvaan asuttujen alueiden yritystoiminnalle pitkistä kuljetusmatkoista aiheutuvia lisäkustannuksia ja siten ylläpitää ja lisätä yritystoimintaa näillä alueilla.

Kuljetustukea maksetaan noin 250 pienelle ja keskisuurelle yritykselle.

2021 talousarvio	6 000 000
2020 talousarvio	6 000 000
2019 tilinpäätös	6 000 000

46. Päästökaupan epäsuorien kustannusten kompensaatiotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 121 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää päästökaupan epäsuorien kustannusten kompensaatiotuesta säädetyn lain (138/2017) mukaisten tukien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Tuella kompensoidaan sähköintensiiviselle teollisuudelle päästöoikeuden hinnasta johtuvaa korkeampaa sähkön hintaa. Laissa päästökaupan epäsuorien kustannusten kom-

pensoimisesta säädetään tuen myöntämisen perusteista ja tuen määrän laskemisesta. Maksettavan tuen suuruus riippuu päästöoikeuden hinnasta sekä tuen saajan sähkönkulutuksesta tai tuotannon määrästä.

Tuki-intensiteetti on 37,5 %, joka on 50 % Euroopan komission suuntaviivojen mukaisesta sallitusta 75 prosentin enimmäismäärästä. Tukea maksetaan vuosien 2016—2020 tietojen perusteella vuosien 2017—2021 talousarvioista.

Tuen määrä laitokselle määritetään viitejakson 2005—2011 sähkönkulutuksen tai tuotannon keskiarvon perusteella toiminnan merkittävät muutokset huomioiden. Päästöoikeuden hintana käytetään 25 euroa/MWh, joka on vuotta 2020 koskevien johdannaissopimusten keskihinta vuodelta 2019.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Päästöoikeuden hinnan muutos	43 000
Yhteensä	43 000
2021 talousarvio	121 000 000
2020 talousarvio	78 000 000
2019 tilinpäätös	29 124 219

51. Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 296 686 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) mukaisesti:

- 1) asiantuntija-arviointien, kokeilujen, valmennusten, työvoimakoulutuksen, työnvälityspalvelun, ammatinvalinta- ja uraohjauksen, tieto- ja neuvontapalvelujen ja yritystoiminnan kehittämisspalvelujen hankintaan, työllisyyspoliittisiin avustuksiin sekä työhön ja palveluihin hakeutuville ja palveluihin ja asiantuntija-arviointeihin osallistuville maksettaviin kustannusten korvauksiin ja työolosuhteiden järjestelytuen maksamiseen
- 2) valtion virastolle tai laitokselle työttömän työnhakijan palkkaamisesta aiheutuviin palkkauskustannuksiin enintään 500 henkilötyövuotta vastaavalta osalta. Tältä momentilta ja momenteilta 33.20.50 ja 33.20.52 yhdestä henkilöstä korvattavien palkkauskustannusten määrä ilman lomarahaa saa olla yhteensä enintään 3 100 euroa kuukaudessa, minkä lisäksi korvataan enintään sitä vastaava lomarahaa
- 3) lain 7 luvun 9 §:n 1 momentissa tarkoitetun palkkatuen maksamiseen. Tältä momentilta ja momenteilta 33.20.50 ja 33.20.52 yhdestä henkilöstä korvattavien palkkauskustannusten määrä ilman lomarahaa saa olla yhteensä enintään 1 800 euroa kuukaudessa, minkä lisäksi korvataan enintään sitä vastaava lomarahaa
- 4) kunnalle myönnettävän lisätuen sekä muun kuin kohdassa 3 tarkoitetun palkkatuen maksamiseen. Tältä momentilta ja momenteilta 33.20.50 ja 33.20.52 yhdestä henkilöstä palkkatukena maksettava määrä ilman lomarahaa saa olla yhteensä enintään 1 400 euroa kuukaudessa, minkä lisäksi korvataan enintään palkkatukipäätöksen mukainen prosenttiosuus lomarahasta. Edellä

mainitun estämättä palkkatukea saa maksaa 50 % tuella palkattavasta aiheutuvista palkkauskustannuksista, kun kunta työllistää työttömän työnhakijan 11 luvun 1 §:n 3 momentissa tarkoitetun työllistämismenon perusteella

5) starttirahan maksamiseen muille kuin työttömänä yritystoiminnan aloittaneille

6) vakuutusturvan kustannuksiin.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää:

7) ennen työllisyyslain (275/1987) voimaantuloa palkattujen ja edelleen samassa työsuhteessa olevien vajaakuntoisten henkilöiden palkkaamisesta aiheutuviin menoihin.

Määrärahaa saa käyttää myös kohdissa 1), 2) ja 6) mainittujen kulutusmenojen maksamiseen.

Siirtomenoista palkkatuki, starttiraha ja työllisyyspoliittinen avustus budjetoidaan maksuperusteisena, Valtiokonttorin tapaturmavakuutusmaksut maksatuspäätösperusteisena ja muut siirtomenot suoriteperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2021 saa työvoimakoulutuksen hankinnasta aiheutua valtiolle menoja vuoden 2021 jälkeen enintään 65 000 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Asiantuntija-arvioinnit	4 000 000
Kokeilut ja valmennukset (300 000 otp)	19 900 000
Työvoimakoulutuksen hankinta	
— Ammatillinen koulutus (1,3 milj. otp)	55 000 000
— Kotoutumiskoulutus (1,6 milj. otp)	55 026 000
Yhteensä	110 026 000
Starttiraha (2 900 htv)	25 000 000
Palkkatuetty työ	
— Valtionhallinto (enintään 500 htv)	12 950 000
— Kunnat ja kuntayhtymät (7 500 htv, tuki 30/40/50 %)	35 600 000
— Yksityinen sektori (30, 40 tai 50 tai 100 %, 13 800 htv)	54 800 000
Yhteensä	103 350 000
Työllisyyspoliittinen avustus	9 000 000
Yritystoiminnan kehittämispalvelujen hankinta	13 000 000
Korvaukset	900 000
Vakuutusturva	950 000
Työnvälityspalvelu	500 000
Ammatinvalinta- ja uraohjaus	2 000 000
Tieto- ja neuvontapalvelut	410 000
Rekrytuskokeilu	7 650 000
Kaikki yhteensä	296 686 000

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
— 3 kk ammatillisen työvoimakoulutuksen jälkeen työttömäksi jääneiden osuus (%)	41	< 32	< 39
— 3 kk palkkatuetun työn jälkeen työttömäksi jääneiden osuus (%)	48	< 45	< 45
— 3 kk kotoutumiskoulutuksen jälkeen työttömäksi jääneiden osuus (%)	27	< 27	< 26

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2021	2022	2023	2024	Yhteensä vuodesta 2021 lähtien
Ennen vuotta 2021 tehdyt sitoumukset	27 250	310	-	-	27 560
Vuoden 2021 sitoumukset	-	55 000	9 500	500	65 000
Menot yhteensä	27 250	55 310	9 500	500	92 560

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisten siirtojen palautukset (29.01.53, 32.01.02, 32.01.03)	21 446
Kotoutumiskoulutus	-4 724
Osatyökykyisten työkykyohjelma (HO2019)	800
Palkkatuen lisääminen (HO2019)	3 000
Pitkään perhevapaalla olevien työllistymisen kokonaisuuden toteuttaminen	2 000
Pk-yritysten rekrytuskokeilu	7 650
Työllisyys-SIB tuotonmaksu (siirto momentille 32.30.95)	-2 000
Työvoimakoulutuksen määrän nosto (HO2019)	1 000
Uudenmaan TE-toimiston aulapalveluiden järjestäminen (siirto momentille 32.01.03)	-2 100
Siirtyvien erien taso (HO 2019)	-3 400
Yhteensä	23 672

2021 talousarvio	296 686 000
2020 IV lisätalousarvio	59 900 000
2020 talousarvio	273 014 000
2019 tilinpäätös	256 693 000

52. Palkkaturva (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 32 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) palkkaturvalain (866/1998) ja merimiesten palkkaturvalain (1108/2000) mukaisten menojen maksamiseen
- 2) takaisinperittyjen saatavien palautusten ja niistä kertyvien korkojen maksamiseen

3) palkkaturvamenettelyyn liittyviin viranomaismaksuihin ja oikeudenkäyntikuluihin sekä konkurssikustannusten maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Palkkaturvajärjestelmä turvaa työntekijän työsuhteesta johtuvien saatavien maksamisen työnantajan konkurssin ja muiden maksukyvyttömyystilanteiden varalta. Palkkaturvana voidaan maksaa sellaiset työsuhteesta johtuvat saatavat, jotka työnantaja olisi ollut velvollinen maksamaan työntekijälle.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Palkkaturva	31 770 000
Takaisinperittyjen saatavien palautukset ja korot	80 000
Viranomaismaksut, oikeudenkäyntikulut ja konkurssikustannukset	150 000
Yhteensä	32 000 000

Palkkaturvamenoja vastaavat tulot 31 770 000 euroa on merkitty momentille 12.32.31.

Palkkaturvapalautusten arvioidut 1 000 000 euron korot on budjetoitu momentille 12.32.99.

Palkkaturvan tunnuslukuja

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
Palkkaturvaa peritty takaisin työnantajilta (1 000 euroa)	6 703	7 500	7 000
Palkkaturvaa saaneet työntekijät (lkm)	6 341	8 000	6 500
Palkkaturvapäätöksen saaneet työnantajat (lkm)	1 866	2 500	2 000
Hakemusten keskimääräinen käsittelyaika (pv)	175	180	180
Hakemuksista käsitelty alle 2 kuukaudessa (%)	15	20	20

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	32 000 000
2020 talousarvio	32 000 000
2019 tilinpäätös	29 862 411

64. EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 378 638 000 euroa.

Määrärahaa ja myöntämisvaltuutta saa käyttää:

1) EU:n ohjelmakauden 2021—2027 toimintapoliittisia tavoitteita ”Älykkäämpi Eurooppa” ja ”Sosiaalisempi Eurooppa” sekä oikeudenmukaista siirtymää (JTF-rahasto) toteuttavan ohjelman EU:n ja valtion rahoitusosuuden sekä Interreg-ohjelmien ja Interreg-ulkorajaohjelmien valtion rahoitusosuuden maksamiseen

2) Suomen vuosien 2014—2020 rakennerahasto-ohjelman EU:n ja valtion rahoitusosuuden maksamiseen sekä Euroopan alueellinen yhteistyö -tavoitteen (EAY) ja Eurooppalaisen naapuruuden välineen rajayhteistyöosion (ENI CBC) valtion rahoitusosuuden maksamiseen

3) edellä mainittujen ohjelmien toteutukseen liittyvän teknisen tuen ja ohjelmien toteuttamisen kannalta välttämättömien kulutusmenojen maksamiseen sekä kansallisen vastinrahoituksen hallinnointiin ja hallinnollisten tarkastusten tekemiseen tarvittavan henkilöstön palkkaamiseen

4) enintään 250 henkilötyövuoden palkkaamiseen kausien 2014—2020 ja 2021—2027 ohjelmien toteuttamiseen

5) EU:n ja valtion rahoitusosuuksien maksamiseen InvestEU-ohjelmaan ja vähävaraisimmille suunnatun Eurooppalaisen avun rahaston ohjelmaan

6) Ohjelmakauden 2007—2013 neuvoston asetuksen 1083/2006 98—102 artiklan ja EU:n ohjelmakauden 2014—2020 neuvoston asetuksen 1303/2013 143—147 artiklan mukaisten rahoitus-oikaisuiden maksamiseen sekä muista hankkeisiin tehdyistä sitoumuksista aiheutuvien velvoitteiden maksamiseen

7) hankkeen toteuttamisen kannalta perusteltujen ennakoiden maksamiseen.

Ohjelmakauden 2021—2027 määrärahaa käytetään sen jälkeen, kun ohjelmakauden 2021—2027 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset ja niiden perusteella annettava kansallinen lainsäädäntö on voimassa.

Momentin myöntämisvaltuudesta ja määrärahasta 15 149 000 euroa kohdistuu ohjelmakauden 2021—2027 tekniseen tukeen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2021 saa uusia myöntämispäätöksiä tehdä yhteensä 351 789 000 eurolla sen jälkeen, kun ohjelmakauden 2021—2027 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset ja niiden perusteella annettava kansallinen lainsäädäntö on voimassa..

Mikäli vuoden 2020 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2021.

Selvitysosa: Myöntämisvaltuudesta yhteensä 184 743 000 euroa on EU:n alue- ja rakennepolitiikan rahastojen rahoitusosuutta ja 167 046 000 euroa valtion rahoitusosuutta. Määrärahasta yhteensä 209 399 000 euroa on tarkoitus käyttää EU:n alue- ja rakennepolitiikan rahastojen rahoitusosuuden maksatuksiin ja 169 239 000 euroa valtion rahoitusosuuden maksatuksiin. Määrärahasta yhteensä 265 000 000 euroa on tarkoitus käyttää ohjelmakauden 2014—2020 maksatuksiin, josta 153 280 000 euroa EU:n rakennerahastojen rahoitusosuuden maksatuksiin ja 111 720 000 euroa valtion rahoitusosuuden maksatuksiin. Määrärahasta yhteensä 113 638 000 euroa on tarkoitus käyttää ohjelmakauden 2021—2027 maksatuksiin, josta 56 119 000 euroa EU:n alue- ja rakennepolitiikan rahastojen rahoitusosuuden maksatuksiin ja 57 519 000 euroa valtion rahoitusosuuden maksatuksiin.

Alue- ja rakennepolitiikkaa koskevat Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset tulevat valmistumaan arviolta vuoden 2021 alussa. Asetusten perusteella annettava kansallinen lainsäädäntö valmistellaan välittömästi tämän jälkeen. Tavoitteena on, että kansallinen lainsäädäntö olisi voimassa keväällä 2021, jonka jälkeen uuden ohjelmakauden rahoitusta voidaan myöntää.

Euroopan sosiaalirahaston ja aluekehitysrahaston toimet on koottu Suomen rakennerahasto-ohjelmaan "Kestävää kasvua ja työtä 2014—2020". Ohjelman julkinen kokonaisrahoitus on noin 2,6 mrd. euroa, josta EU-rahoitusosuus on 50 % eli noin 1,3 mrd. euroa ja kansallinen julkinen vastinrahoitus vastaavasti noin 1,3 mrd. euroa. Kansallisesta rahoituksesta valtion osuus on 75 % ja kuntien ja muun julkisen rahoituksen osuus 25 %.

Rakennerahasto-ohjelmiin kaudelle 2014—2020 varattu myöntämisvaltuus on sidottava pääsääntöisesti vuoden 2021 loppuun mennessä, jotta varmistetaan ohjelmien täysimääräinen toteutuminen.

Ohjelmakauden 2021—2027 Euroopan sosiaalirahaston, aluekehitysrahaston ja oikeudenmukaisen siirtymän rahaston toimet on koottu Suomen alue- ja rakennepolitiikan ohjelmaan vuosille 2021—2027. Ohjelman julkinen kokonaisrahoitus on noin 3 mrd. euroa, josta EU-rahoitusosuus on 50 % eli noin 1,5 mrd. euroa ja kansallinen julkinen vastinrahoitus noin 1,5 mrd. euroa. Kansallisesta rahoituksesta valtion osuus on 75 % ja kuntien ja muun julkisen rahoituksen osuus 25 %.

Alue- ja rakennepolitiikan ohjelmien myöntämisvaltuudesta tehdään useampivuotiselle hankkeelle sidonta pääsääntöisesti vuosittain, jotta useita hankkeita voidaan rahoittaa yhtäaikaaisesti ja näin varmistaa ohjelmavarojen täysimääräinen käyttö.

Rahoituksen käytössä sovelletaan kunkin hallinnonalan rahoittamassa toiminnassa sovellettavia kansallisia ja EU:n säännöksiä ja rahoitus kohdennetaan kullakin hallinnonalalla mainittujen säännösten ja rakennerahasto-ohjelmien puitteissa asianomaisen ministeriön määrittelemällä tavalla. Maksettavien kustannusten tukikelpoisuuden tulee lisäksi olla kansallisten ja Euroopan unionin säännösten mukaisesti etukäteen tarkastettu, lukuun ottamatta ennakoita ja ohjelmakauden 2021—2027 teknistä tukea.

Teknisen avun toimeenpanemisesta päätetään Euroopan yhteisöjen rakennerahastosäännöksissä ja kansallisissa rakennerahastosäännöksissä säädetyssä menettelyssä.

Euroopan komission hyväksymässä kumppanuussopimuksessa määritellään, miten Euroopan rakenne- ja investointirahastoilla (Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahasto, Euroopan sosiaalirahasto, Euroopan aluekehitysrahasto ja Euroopan meri- ja kalatalousrahasto) edistetään Eurooppa 2020 -strategian älykkään, kestävän ja osallistavan kasvun päämääriä ja tavoitteita.

Ohjelmakauden 2014—2020 rakennerahasto-ohjelman rahoitus kohdentuu työllisyyden edistämiseen, rakenteellisen työttömyyden vähentämiseen ja työelämän laadun parantamiseen, työvoiman saatavuuden varmistamiseen, osaamisen ja uuden tiedon hyödyntämiseen, pk-yritysten kasvumahdollisuuksien parantamiseen, uusiutuvan energian ja tehokkuuden lisäämiseen sekä sosiaalisen osallisuuden edistämiseen. Ohjelmakauden 2014—2020 Euroopan alueellinen yhteistyö -tavoitteen ja Eurooppalaisen naapurisuuden välineen rajayhteistyöosion (ENI CBC) toimenpitein tuetaan raja-alueiden ja laajempien yhteistyöalueiden integroitumista, kokemusten vaihtoa, verkostojen syntymistä ja vahvistumista. Ohjelmilla pyritään vaikuttamaan muun muassa raja-alueiden kilpailukykyyn ja taloudelliseen kehitykseen. Pk-yritysaloiteohjelman tavoitteena on uuden velkarahoituksen myöntäminen pk-yrityksille uusien yritysten perustamiseen, alkuvaiheen pääomaan, yritysten yleistöimintojen tehostamiseen tarkoitettuun pääomaan sekä uusien

hankkeiden toteuttamiseen tai uuden kehittämiseen olemassa olevien yritysten toimesta tai sellaisten yritysten pääsyyn markkinoille.

Euroopan komission hyväksymässä kumppanuussopimuksessa ohjelmakaudelle 2021—2027 määritellään Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR), Euroopan sosiaalirahasto plussan (ESR+), oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) sekä Euroopan meri- ja kalatalousrahaston (EMKR) strateginen kohdentuminen ja ohjelmatyön organisointi.

Ohjelmakauden 2021—2027 alue- ja rakennepoliitiikan rahoitus kohdentuu elinkeinoelämäälähtöisen innovaatiotoiminnan edistämiseen, pk-yritysten kasvumahdollisuuksien parantamiseen, toiminnan uudistumiseen ja liiketoimintaympäristön kehittämiseen, työhakijoiden, työttömien, työvoiman ulkopuolella olevien ja työmarkkinoille heikosti kiinnittyneiden ryhmien työllistymisen edistämiseen, työttömyyden pitkittymisen ehkäisemiseen, oppimismahdollisuuksien kehittämiseen, kaikkein heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien aseman parantamiseen sekä niiden alueiden tukemiseen, joihin kohdistuu vakavia sosioekonomisia haasteita ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen vuoksi.

Ohjelmakauden 2021—2027 Euroopan alueellinen yhteistyö -tavoitteen mukaisten Interreg-ohjelmien ja naapuruus-, kehitys- ja kansainvälisen yhteistyön välineestä rahoitettavien Interreg-ulkorajaohjelmien toimenpitein tuetaan raja-alueiden ja laajempien yhteistyöalueiden integroitumista, kokemusten vaihtoa, innovatiivisia toimintatapoja, verkostojen syntymistä ja vahvistumista. Ohjelmilla pyritään vaikuttamaan muun muassa raja-alueiden kilpailukykyyn ja taloudelliseen kehitykseen.

InvestEU-ohjelman tavoitteena on tukea Euroopan unionin politiikkatavoitteita rahoitus- ja investointitoimilla, joilla edistetään unionin kilpailukykyä, talouden kestävyyttä ja kasvua, sosiaalista sopeutumiskykyä ja osallistavuutta, pääomamarkkinoiden yhdentymistä sekä sisämarkkinoiden vahvistumista.

Suomen rakennerahasto-ohjelman jakautuminen toimintalinjoittain ohjelmakaudella 2014—2020 (pl. Eurooppalaisen alueellisen yhteistyön (EAY), Eurooppalaisen avun rahaston (FEAD), Eurooppalaisen naapuruuden välineen rajayhteistyöosion (ENI CBC) ja pk-yritysaliohjelman osuudet)

	Osuus koko ohjelmakaudella (%)
TL 1. Pk-yritysten kilpailukyky (EAKR)	25,0
TL 2. Uuden tiedon ja osaamisen tuottaminen ja hyödyntäminen (EAKR)	32,9
TL 3. Työllisyys ja työvoiman liikkuvuus (ESR)	18,2
TL 4. Koulutus, ammattitaito ja elinikäinen oppiminen (ESR)	12,8
TL 5. Sosiaalinen osallisuus ja köyhyyden torjunta (ESR)	7,8
TL 6. Tekninen tuki (EAKR)	2,0
TL 7. Tekninen tuki (ESR)	1,3
Yhteensä	100,0

Myöntämisvaltuuden käytöstä aiheutuvat menot (milj. euroa)

	2021	2022	2023	2024	Yhteensä vuodesta 2021 lähtien
Ohjelmakausi 2014—2020					
Aikaisempien vuosien sitoumukset	24,509	25,335	-	-	49,844
Vuoden 2019 sitoumukset	38,304	50,732	-	-	89,036
Vuoden 2020 sitoumukset	127,858	133,655	157,287	-	418,800
Vuoden 2021 sitoumukset	74,329	76,715	106,199	268,436	525,679
Yhteensä	265,000	286,437	263,486	268,436	1 083,359
Ohjelmakausi 2021—2027					
Vuoden 2021 sitoumukset	113,638	71,445	83,353	83,353	351,789
Yhteensä	378,638	357,882	346,839	351,789	1 435,148

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmaosioihin ja prioriteetteihin, EU:n ja valtion rahoitusosuudet (milj. euroa)

Ohjelma/osio/prioriteetti	Ohjelmakauden 2021—2027 rahoituskehys valtuutena	Myöntämis- valtuus v. 2021	Määräraha v. 2021
Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR)			
Tekninen tuki	51,160	7,309	7,309
Valtakunnalliset teemat	52,048	4,699	-
Aluerahoitus	1 119,244	101,058	-
Kaupunkirahoitus	78,391	7,078	-
Yhteensä	1 300,843	120,144	7,309
InvestEU	61,640	61,640	61,640
Yhteensä	1 362,483	181,784	68,949
Euroopan sosiaalirahasto (ESR)			
Tekninen tuki	43,274	6,182	6,182
Valtakunnalliset teemat	168,736	15,235	-
Aluerahoitus	780,569	70,479	-
Ex-FEAD	14,945	1,349	-
Ex-FEAD tekninen tuki	0,899	0,128	0,128
Yhteensä	1 008,423	93,373	6,310
InvestEU	35,449	35,449	35,449
Yhteensä	1 043,872	128,822	41,759
Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto (JTF)			
Tekninen tuki	10,712	1,530	1,530
Aluerahoitus	279,027	25,194	-
Yhteensä	289,739	26,724	1,530
Interreg-ohjelmat¹⁾	51,000	14,459	1,400

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmaosioihin ja prioriteetteihin, EU:n ja valtion rahoitusosuudet (milj. euroa)

Ohjelma/osio/prioriteetti	Ohjelmakauden 2021—2027 rahoituskehys valtuutena	Myöntämis- valtuus v. 2021	Määräraha v. 2021
Interreg-ulkorajaohjelmat¹⁾	69,975	-	-
Yhteensä	120,975	14,459	1,400
Kaikkien yhteensä	2 817,069	351,789	113,638

¹⁾ Koostuu valtion rahoitusosuudesta.

Kestävää kasvua ja työtä 2014—2020 Suomen rakennerahasto-ohjelman ydinindikaattorit

	Toteutuma 2014—2019	Tavoite (2023)
Uudet yritykset	414	600
Uudet työpaikat	7 917	10 500
Uudet tki-töpaikat	662	830
Tutkimus- ja kehittämisinstituutioiden vetämiin hankkeisiin osallistuvat yritykset	13 771	16 600
Vähähiilisyttä edistävien yritysten lukumäärä	1 321	1 900
Työttömät ja työelämän ulkopuolelta tulevat alle 30-vuotiaat osallistujat	32 963	42 000
Koulutustoimenpiteissä: perusasteen suorittaneet osallistujat	27 341	28 200
Osallisuutta vahvistavissa toimenpiteissä: pitkäaikaistyöttömät	12 449	14 000

EU-tuen maksut on merkitty momentille 12.32.50 ja takaisinperinnästä aiheutuvat erät momentille 12.39.10. Maakuntien liittojen korkotuotot ja mahdolliset aikaisempina vuosina maakuntien liitoille maksettujen määrärahojen palautukset on merkitty momentille 12.32.99.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ohjelmakauden 2014—2020 maksatusten tarkentuminen	-31 528
Yhteensä	-31 528

Momentin nimike on muutettu.

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	378 638 000
2020 IV lisätalousarvio	—
2020 talousarvio	410 166 000
2019 tilinpäätös	297 283 022

95. *Vaikuttavuusinvestointien tuotonmaksu* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tulosperusteisten työllisyyden ja kotouttamisen vaikuttavuusinvestointihankkeiden tuoton maksamiseen.

Selvitysosa: Työ- ja elinkeinoministeriö on kilpailuttanut ja solminut yksityisen hankehallinnoijan kanssa sopimukset kahden tulosperusteisen vaikuttavuusinvestointirahaston perustamisesta. Maahanmuuttajien nopeampaan työllistymiseen tähtäävä hanke käynnistyi v. 2016 ja pitkäaikaistyöttömyyden alentamista tavoitteleva hanke v. 2018.

Vaikuttavuusinvestointihankkeissa hankehallinnoija kerää rahastoihin sijoittajilta pääomia, jotka käytetään maahanmuuttajien ja pitkäaikaistyöttömien työnhakijoiden palveluiden rahoittamiseen. Sijoittajat kantavat taloudellisen riskin hankkeiden tuloksellisuudesta.

Työ- ja elinkeinoministeriö on sitoutunut maksamaan rahastoihin sijoittaneille toimijoille tulokseen perustuvaa palkkiota. Tulospalkkio määrittyy toiminnan tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden perusteella. Maahanmuuttajien työllistymiseen tähtäävässä hankkeessa toimijoille maksetaan enintään 10 000 euroa työllistynyttä kohden, yhteensä arviolta 15 milj. euroa vuosina 2020—2023 ja pitkäaikaistyöttömyyden alentamiseen tähtäävässä hankkeessa enintään 23 milj. euroa vuosina 2020—2024.

Vaikuttavuus

	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Maahanmuuttajien työllisyys paranee			
Maahanmuuttajien työllisyys-hankkeeseen osallistuvien määrä (kumulatiivinen v. 2016—, hlöä)	2 217	2 217	2 217
— joista työllistyneitä	889	1 050	1 100
Pitkäaikaistyöttömien työllisyys paranee			
Pitkäaikaistyöttömien työllisyys-hankkeeseen osallistuvien määrä (kumulatiivinen v. 2019—, hlöä)	44	800	2 000
— joista työllistyneitä	-	240	650

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

SIB-hankkeiden tuotonmaksun kasvu	2 200
Työllisyys-SIB tuotonmaksu (siirto momentilta 32.30.51)	2 000
Yhteensä	4 200

2021 talousarvio	4 500 000
2020 talousarvio	300 000

40. Yritysten erityisrahoitus

Selvitysosa: Kansainvälisesti kilpailukykyisen toimintaympäristön rakentamista tuetaan pääomamarkkinoita kehittämällä, kasvuhakuisten yritysten rahoituksen saatavuutta parantamalla, uusien investointien ja osaamisen houkuttelulla sekä toimintakykyisen vienninrahoitusjärjestelmän ylläpitämisellä.

Tehokkaasti toimiva yritysrahoitusmarkkina on edellytys sille, että Suomeen saadaan lisää aloitettavia yrityksiä sekä kasvavia ja kansainvälistyviä yrityksiä ja että vientiyrityksillä on rahoituksen puolesta tasaveroiset kilpailuedellytykset. Ministeriö edistää kasvurahoitusta, yritysten rahoitusaseman ja oman pääoman vahvistamista sekä InvestEU- ja muun EU-rahoituksen hyödyntämistä. Julkisella yritysrahoituksella on tärkeä tehtävä rahoitusmarkkinoiden toiminnassa olevien puutteiden korjaamisessa. Tavoitteena on täydentää yksityistä rahoitusta sekä katalysoida yksityistä rahoitusta eri toimenpitein sekä turvata julkisen vienninrahoitusjärjestelmän toimintaedellytykset. Julkista yritysrahoitusta ja valtion riskinjakoa tarvitaan erityisesti aloittavissa yrityksissä, innovatiivisissa kasvuyrityksissä sekä viennin rahoituksessa. Viennin rahoituksessa tavoitteena on varmistaa suomalaisille yrityksille tasavertaiset toimintaedellytykset suhteessa keskeisiin kilpailijamaihin.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti tulosalueelle seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2021:

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
Suomi on kansainvälisesti kilpailukykyinen toimintaympäristö elinkeinotoiminnalle			
— Alkaviin yrityksiin tehtyjen yksityisten riskisijoitusten määrä (milj. euroa)	396	340	400

42. Valtiontuki sähköhuollon varmistamiseksi (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuslain (688/2001) perusteella Enontekiön alueelle sähköverkon korvausinvestointiin myönnetyn avustuksen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään Enontekiön kunnan alueella tehtäviin sähköverkon korvausinvestointeihin v. 2020 myönnetystä 7 000 000 euron avustuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2021	2022	2023	2024	2024—	Yhteensä vuodesta 2021 lähtien
Ennen vuotta 2021 tehdyt sitoumukset	700	700	700	700	4 200	7 000
Menot yhteensä	700	700	700	700	4 200	7 000

2021 talousarvio	700 000
2020 IV lisätalousarvio	-700 000
2020 talousarvio	700 000
2019 tilinpäätös	121 673

47. Finnvera Oyj:n tappiokorvaukset ja korkotuet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 189 928 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion erityisrahoitusyhtiön luotto-, takaus- ja pääomasijoitustoiminnasta annetun lain (445/1998) 8 §:n 1 momentin 1—3 kohtien nojalla annettujen valtioneuvoston sitoumusten mukaisesti:

- 1) Finnvera Oyj:n luotto- ja takaustoiminnasta syntyneiden tappioiden osittaiseen korvaamiseen
- 2) Finnvera Oyj:lle maksettavaan korkotukeen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Valtio korvaa antamansa sitoumuksen perusteella Finnvera Oyj:lle 80 % luotto- ja takaustappioiden kokonaismäärästä. Luottotappiokorvaukset mahdollistavat sen, että Finnvera Oyj voi myöntää lainoja ja takauksia silloinkin, kun yrityksen vakuudet ovat riittämättömät.

Finnvera Oyj:n arvioidaan tekevän 9 000 rahoituspäätöstä v. 2021. Rahoitusta saavien kasvavien yritysten osuus arvioidaan olevan 2 500. Finnvera Oyj:llä on noin 26 000 asiakasta, joista alle kymmenen henkilöä työllistävien yritysten osuus on noin 90 %.

Finnvera Oyj lopetti korkotuellisen rahoituksen myöntämisen v. 2014. Momentilta maksetaan Finnvera Oyj:lle korkotukea ennen vuotta 2014 myönnettyjen korkotukilainojen voimassa olevan vastuukannan perusteella.

Vaikuttavuus

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
Luotto- ja takaustappiositoumusten piirissä olevien hankkeiden kokonaismäärä (mrd. euroa)	1,9	3,8	3,0
— josta Finnveran myöntämä rahoitus (mrd. euroa ja %)	0,8 (43 %)	2,5 (65 %)	1,5 (50 %)
— josta pankkien ja muun rahoituksen osuus (mrd. euroa ja %)	1,1 (57 %)	1,3 (35 %)	1,5 (50 %)
Aloittavien yritysten määrä (kpl)	2 427	2 500	3 000
Myötävaikutetut uudet työpaikat (kpl)	8 009	8 000	8 500

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arviomäärärahan tarkistus	1 459
Arviomäärärahan tarkistus (koronaepidemia)	154 778
Yhteensä	156 237

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	189 928 000
2020 talousarvio	33 691 000
2019 tilinpäätös	18 133 336

48. Korko- ja muu tuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 83 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasauksesta annetun lain (1137/1996) sekä julkisesti tuetuista vienti- ja alusluotoista sekä korontasauksesta annetun lain (1543/2011) mukaisen korkotuen maksamiseen
- 2) Valtiokonttorille korontasausopimuksista ja -päätöksistä aiheutuvien korko- ja valuuttariskien suojaukseen tarvittavien toimenpiteiden ja kustannusten maksamiseen
- 3) Suomen Vientiluotto Oy:lle maksettavan hallinnointipalkkion ja alijäämäkorvauksen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha mahdollistaa kansainvälisesti kilpailukykyisen julkisesti tuetun vienninrahoitusjärjestelmän olemassaolon, myötävaikuttaa vientiin perustuvaan suotuisaan työllisyys- ja talouskehitykseen sekä edesauttaa vienninrahoitukseen liittyvien korkoriskien hallintaa.

Korontasauksessa Suomen Vientiluotto Oy solmii korontasausopimuksia luotto- tai rahoituslaitoksen kanssa tai tekee korontasauspäätöksiä. Korontasauksessa luotto- tai rahoituslaitos tai Suomen Vientiluotto Oy maksaa valtiolle korontasausluoton mukaista kiinteää korkoa ja valtio maksaa Suomen Vientiluotto Oy:lle tai luotto- tai rahoituslaitokselle kyseisen valuutan yleisesti käytettävää luoton korkojaksoa vastaavaa, yleensä kuuden kuukauden, viitekorkoa lisättynä työ- ja elinkeinoministeriön asetuksessa (1547/2011) säädettävällä lisällä.

Julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen myöntämisen tavoitteena on edistää Suomen taloudellista kehitystä turvaamalla suomalaisille vientiä harjoittaville yhtiöille kansainvälisesti kilpailukykyinen viennin ja alustoimitusten rahoitusjärjestelmä, lisätä Suomen pääomatavaravientiä ja alustoimituksia sekä edistää viejien, kotimaisten telakoiden ja alihankkijoiden työllisyyttä.

Julkisesti tuetuista vienti- ja alusluotoista sekä korontasauksesta annetun lain (1543/2011) nojalla Suomen Vientiluotto Oy voi tehdä korontasausluottoja koskevia korontasausopimuksia tai näitä vastaavia korontasauspäätöksiä enintään 33 mrd. euron pääoma-arvosta sekä myöntää OECD-ehdoisia kiinteä- ja vaihtuvakorkoisia luottoja enintään 33 mrd. euron pääoma-arvosta.

Toimintaa kuvaavia tunnuslukuja

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
Uudet korontasaussitoumukset ¹⁾ (milj. euroa)	1 925	2 000	2 000
Korontasaussitoumukset vuoden lopussa ²⁾ (milj. euroa)	12 001	14 000	16 000

¹⁾ Sisältää Vientiluoton solmimat kiinteäkorkoiset luottosopimukset sekä pankkien solmimat korontasausluotot.

²⁾ Sisältää Vientiluoton korontasausopimukset ja -päätökset sekä luotto- ja korontasausvaraukset.

Korontasaussitoumuksista valtiolle aiheutuvat menot (1 000 euroa)

	2021	2022	2023	2024	Yhteensä vuodesta 2021 lähtien
Vientiluottojen korkotuki	19 300	27 900	39 600	48 500	135 300
Suojausmenot	63 900	75 400	73 200	70 800	283 300
Menot yhteensä	83 200	103 300	112 800	119 300	418 600

Korontasaustoiminnasta valtiolle kertyvät korkohyvitykset tuloutuvat momentille 12.32.99. Korontasaustoiminnan arvioidaan olevan 16,4 milj. euroa ylijäämäinen v. 2021 (v. 2019: 13,9 milj. euroa, v. 2020: 9,8 milj. euroa).

Korontasaussitoumuksista valtiolle kertyvät tulot (1 000 euroa)

	2021	2022	2023	2024	Yhteensä vuodesta 2021 lähtien
Korkohyvitykset	99 600	106 500	114 200	119 500	439 800

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Luottokannan ja korkotason muutokset	15 800
Yhteensä	15 800

2021 talousarvio	83 200 000
2020 talousarvio	67 400 000
2019 tilinpäätös	38 750 814

60. Siirrot hallinnonalan rahastoihin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 20 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtioneuvoston rahastosta annetun lain (444/1998) 4 §:n mukaisten valtion vastuiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään valtion vastuiden maksamiseen Valtiontakuurahastolle, mikäli Finnvera Oyj:n taseessa olevan vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan rahaston tai Valtiontakuurahaston varat eivät riitä kattamaan Finnvera Oyj:n tappiollista erillistulosta.

2021 talousarvio	20 000
2020 talousarvio	20 000
2019 tilinpäätös	—

82. Lainat Finnvera Oyj:n varainhankintaan (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetun lain (443/1998) 8 b §:ssä tarkoitettujen luottomuotoiseen vienninrahoitukseen liittyvää varainhankintaa turvaavien lainojen maksamiseen.

Valtuus

Työ- ja elinkeinoministeriö voi myöntää valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetun lain (443/1998) 8 b §:ssä tarkoitettuja vienninrahoitukseen liittyviä lainoja Finnvera Oyj:lle enintään 1 000 000 000 euroa.

Selvitysosa: Suomen Vientiluotto Oy voi myöntää julkisesti tuetuista vienti- ja alusluotoista sekä korontasauksesta annetun lain (1543/2011) nojalla Finnvera Oyj:n varainhankintaan perustuvia vienti- ja alusluottoja. Jos rahoitusmarkkinoiden toiminta on sellaisessa tilanteessa, että Finnvera Oyj ei kykene hankkimaan markkinoilta varoja kohtuullisilla ehdoilla, valtio voi myöntää sille enintään 12 kuukauden vakuudettoman lainan, josta peritään käypää korkoa.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	10 000
2020 talousarvio	10 000
2019 tilinpäätös	—

87. Pääomasijoitus Suomen Malmijalostus Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 300 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Suomen Malmijalostus Oy:n oman pääoman korottamiseen.

Selvitysosa: Suomen Malmijalostus Oy on valtion kokonaan omistama erityistehtävayhtiö, jonka tehtävänä on toimia omistajana ja kehittäjänä kaivosalan yhtiöissä sekä edistää litiumioniakkujen tuotannon arvoketjun syntymistä Suomeen. Yhtiöön on keskitetty valtion omistukset kaivosyhtiöissä.

Suomen tavoitteena on nostaa suomalaisten mineraalien jalostusarvoa, edesauttaa tätä kautta uuden korkean teknologian akkuteollisuuden alan muodostumista Suomeen ja profiloitua kestävässä sähköisen liikenteen globaalina edelläkävijänä. On myös pyrittävä siirtymään kohti kiertotaloutta ja siten luonnonvarojen käytön vähentämiseen.

Tavoitteena on muodostaa Suomeen vastuullinen akkuteollisuuden arvoketju, jonka globaali kilpailuetu on ympäristöystävällisesti ja eettisesti valmistettujen sekä kierrätettävien materiaalien

tuottaminen. Myös kaivoslain uudistamisella tavoitellaan sitä, että Suomen ja suomalaisten yritysten mahdollisuus toimia vastuullisesti akkuteknologian kehittäjänä ja tuottajana parantuu. Valtion toimesta pyritään vaikuttamaan koko arvoketjun ekologiseen kestävyYTEEN, mikä vaatii panostuksia osaamiseen, uusiin materiaaleihin, tutkimukseen ja tuotekehitykseen sekä kiertotalouteen.

Eurooppaan on muodostumassa akkuteollisuuden arvoketju, joka rakentuu erityisesti suurista investoinneista prekursori-, katodiaktiivimateriaali- ja akkukennotuotantoon sekä investoinneista kierrätysratkaisuihin. Tehtävänsä mukaisesti Suomen Malmijalostus Oy:n tavoitteena on edistää alan investointeja Suomeen.

Määräraha käytetään Suomeen suuntautuviin prekursori- ja katodiaktiivimateriaali-investointeihin, joihin osallistuu myös yksityisiä toimijoita.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	300 000 000
2020 IV lisätalousarvio	150 000 000

89. Pääomasijoitus Business Finland Venture Capital Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 19 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Business Finland Venture Capital Oy:n osakkeiden merkintähinnan ja muun pääoman maksamiseen. Yhtiö voi valtiotukea koskevien säännösten ja määräysten puitteissa ottaa rahastosijoituksissaan suurempaa riskiä tai tyytyä pienempään tuottoon kuin yksityiset sijoittajat.

Se l v i t y s o s a : Business Finland Venture Capital Oy tekee sijoituksia pääomarahastoihin, joiden sijoitustoiminnan painopiste on alkavissa suomalaisissa kasvuhakuisissa ja kansainvälistyvissä yrityksissä. Sijoituksia voidaan tehdä pääomarahastoihin, jotka sijoittavat suoraan tai soveltuvan rahastorakenteen kautta alkaviin yrityksiin.

Sijoitustoiminnan tavoitteena on monipuolinen alkavien yritysten pääomasijoitusmarkkina sekä entistä suurempi yksityisten sijoitusten osuus alkavien yritysten kokonaisrahoituksesta. Rahastoihin tavoitellaan yksityistä pääomaa vähintään 50 %, joka voidaan toteuttaa myös rahaston sijoituskohteen tasolla.

Tunnuslukuja

	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Uudet rahastosijoitukset (kpl)	0	2—3	2—3
Yksityisen rahoituksen osuus (%)	51	50	50

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tki-lainavaltuuden maksatuksiin tehdyn uudelleenkohdennuksen palautus (siirto momentilta 32.20.83)	4 200
Yhteensä	4 200

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	19 100 000
2020 talousarvio	14 900 000
2019 tilinpäätös	10 800 000

95. Tuotonvaihtosopimus- ja suojausmenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 029 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tuotonvaihtosopimusten perusteella syntyneisiin kuluihin.

Selvitysosa: Suomen Vientiluotto Oy rahoitti vuosina 2009—2012 luotto- tai rahoituslaitoksen suomalaisen pääomatavaravientiin järjestämiä OECD-ehtoisia kiinteä- ja vaihtuvakorkoisia luottoja. Jälleenrahoitus toteutettiin Suomen valtion Suomen Vientiluotto Oy:lle myöntämällä lainoilla. Kiinteäkorkoisiiin luottoihin Valtiokonttori teki korko- ja valuuttasuojauksia.

Suomen Vientiluotto Oy maksoi takaisin Suomen valtiolle jälleenrahoitustoimintaa varten myönnettyt lainat v. 2018 lukuun ottamatta yhtä lainaa.

Lainojen takaisinmaksun yhteydessä Suomen Vientiluotto Oy ja valtio allekirjoittivat hankekohdaiset tuotonvaihto- tai tuotontasaussopimukset. Kiinteäkorkoisia luottoja koskevasta tuotonvaihtosopimuksista valtiolle voi syntyä kuluja, jos tuotonvaihtosopimuksen mukainen Suomen Vientiluotto Oy:n maksama kiinteä korko on alhaisempi kuin valtion maksama vaihtuva korko. Tämän lisäksi valtiolle aiheutuu kustannuksia suojaustoimenpiteistä. Tuotontasaussopimuksista valtiolle ei synny kustannuksia.

Tuotonvaihtosopimuksista ja suojaustoimenpiteistä kertyvät korko- ja suojaustulot tuloutuvat momentille 13.01.05. Toiminnan arvioidaan olevan 4,2 milj. euroa ylijäämäinen v. 2021 (v. 2020: 4,1 milj. euroa).

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Korkotason muutokset	2 235
Tuotonvaihtosopimus- ja suojausmenot	-1 308
Yhteensä	927

2021 talousarvio	6 029 000
2020 IV lisätalousarvio	3 100 000
2020 talousarvio	5 102 000
2019 tilinpäätös	4 594 307

50. Kotoutuminen ja kansainvälinen osaaminen

Selvitysosa: Kotouttamisen tavoitteena on tukea ja edistää maahanmuuttajien kotoutumista, työllistymistä ja osallisuutta suomalaisessa yhteiskunnassa. Myönteistä ja aktiivista kotoutumista edistetään maahanmuuttajan kielitaidon ja ammatillisten valmiuksien vahvistamisella, työllistymisen nopeuttamisella ja yhteiskunnan tuntemuksen ja osallisuuden lisäämisellä. Kotoutumisen ja työllistymisen nopeuttamiseksi maahanmuuttajien osaamisen tunnistamista ja ohjausta vahvistetaan. Erityistä huomiota kiinnitetään maahanmuuttajanaisten mahdollisuuteen osallistua kotoutumis- ja kielikoulutukseen. Kotouttamista tehostetaan myös kotoutumispalveluiden laatua, velvoittavuutta ja vaikuttavuutta parantamalla. Kuntien roolia kotoutumisen edistämisessä vahvistetaan esimerkiksi rakentamalla yhden luokun moniammatillisia kotouttamis- ja osaamiskeskuksia sekä maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalveluita. Myös kolmannen sektorin roolia kotoutumisen edistämisessä vahvistetaan muun muassa valtionavustuksilla. Kaksisuuntaista kotoutumista edistetään vahvistamalla hyviä väestösuhteita.

Varmistetaan kansainvälistä suojelua saavien henkilöiden nopea siirtyminen kuntiin ja kotoutumista edistävien palveluiden piiriin. Kiintiöpakolaisten määrä on 1 050 henkilöä vuonna 2021.

Kotoutumiskoulutukseen arvioidaan käytettävän 55 026 000 euroa momentin 32.30.51 määrärahoja v. 2021.

Kansainvälisten osaajien liikkuvuudella on kasvava elinkeinopoliittinen merkitys Suomen osaamispääoman ja kilpailukyvyn vahvistamiseen sekä uusien työpaikkojen ja innovaatioiden syntyyn. Osaajien työperusteista maahanmuuttoa edistetään oleskelulupamenettelyjä nopeuttamalla, Suomen houkuttelevuutta osaajien kohdemaana vahvistamalla ja kansainvälisten osaajien ja heidän perheidensä asettautumisen ja jäämisen vahvistamisella. Lisäksi lisätään työelämän vastaanottavuutta ja monimuotoisuutta. Huomiota kiinnitetään myös kansainvälisten opiskelijoiden ja tutkijoiden Suomeen integroitumiseen ja työllistymisen edistämiseen.

Business Finlandin Talent-toiminnalla tuetaan mm. kansainvälisten osaajien sijoittumista Suomeen. Talent-toimintaan arvioidaan käytettävän 2 milj. euroa momentin 32.01.05 määrärahoja. Talent Explorer -avustuksiin arvioidaan käytettävän 1,5 milj. euroa momentin 32.20.40 määrärahoja. Avustuksella tuetaan yrityksiä ensimmäisten kansainvälisten osaajien palkkaamiseen. Talent Hub -toimintamallin kehittämiseen arvioidaan käytettävän 2 milj. euroa momentin 32.30.40 määrärahoja. Mallin tavoitteena on mahdollistaa organisaatorajat ylittävät palvelupolut kansainvälisille osaajille ja yrityksille osaajien houkutteluun, maahantuloon, asettautumiseen, rekrytointiin ja osaamisen hyödyntämiseen liittyen.

Oleskeluluvan saaneet kotoutumisen piirissä olevat pakolaiset

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
Oleskeluluvan saaneet turvapaikanhakijat	2 959	2 340	2 479
— joista oleskeluluvan saaneita yksintulleita alaikäisiä	98	200	200
Perheen yhdistämiset	795	1 200	1 200
Kiintiöpakolaiset	810	850	1 050

Oleskeluluvan saaneet kotoutumisen piirissä olevat pakolaiset

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
Pakolaisia yhteensä	4 564	4 390	4 729
Pakolaisia laskennallisten kuntakorvausten piirissä	19 489	15 236	14 478
Perheryhmäkoti- ja tukiasumispaikat yhteensä	180	250	275

Luvun nimike on muutettu.

03. Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 8 991 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kotoutumisen, työllisyyden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseen sekä EU:n rahoittamien kotoutumista edistävien hankkeiden kansalliseen vastinrahoitukseen
- 2) kansainvälisen osaamisen ja työperusteisen maahanmuuton edistämiseen
- 3) Kotouttamisen osaamiskeskuksen menoihin, kuten kotoutumisen, kotouttamisen ja etnisten suhteiden seurantaan, toimintamallien kehittämiseen ja hyvien käytäntöjen levittämiseen, kotouttamista koskevaan viestintään sekä muihin kotouttamispolitiikan toimeenpanoa ja vaikuttavuutta edistäviin menoihin
- 4) valtionavustuslain (688/2001) mukaiseen kunnille, järjestöille ja muille toimijoille myönnettäviin avustuksiin kotoutumisen ja työllisyyden edistämiseen, rasismien ja etnisen syrjinnän ehkäisemiseen sekä eri väestöryhmien välisen vuorovaikutuksen edistämiseen sekä ihmiskaupan uhrien tunnistamiseen tähtäävään etsivään työhön ja neuvontatyöhön
- 5) kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) 22 §:n mukaiseen omaehtoiseen opiskeluun ja muihin yksilöllisesti sovittuihin kotoutumista edistäviin toimenpiteisiin osallistuvien taiturmakorvausten ja ryhmävastuuvakuutuksen maksamiseen sekä Valtiokonttorin näistä perimien hoitokulujen maksamiseen
- 6) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin
- 7) ennakoiden maksamiseen, jos se on myönnettävän rahoituksen tai avustuksen käytön kannalta perusteltua.

Määrärahaa saa käyttää myös siirtomenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Hallitusohjelman mukaisesti maahanmuuttajien aktiivista kotoutumista suomalaisen yhteiskuntaan vahvistetaan, tehostetaan ja nopeutetaan. Maahanmuuttajien työllistymistä ja mukaanpääsyä suomalaiseen yhteiskuntaan tuetaan maahanmuuttajien kielitaitoa ja ammatillisia valmiuksia vahvistamalla sekä yhteiskunnan tuntemusta ja osallisuutta edistämällä. Kuntien ja kolmannen sektorin roolia kotoutumisen edistämässä vahvistetaan. Kuntien moniammatillista osaamiskeskustoimintaa laajennetaan. Työelämän vastaanottavuutta edistetään laatimalla työelämän monimuotoisuusohjelma.

Hallitusohjelman mukaisesti panostetaan osaavan työvoiman saatavuuteen ja työperusteiseen maahanmuuttoon. Työvoiman maahanmuuton osalta on tärkeää vastata oikea-aikaisesti työmarkkinoiden tarpeisiin, jolloin käsittelyaikoihin kohdistuu erityinen huomio. Työntekijän oleskelulupajärjestelmää kehitetään hallitusohjelmassa linjatulla tavalla. Ulkomailta tulevan työvoiman lupakäytäntöjen on oltava riittävän joustavia ja nopeita.

Helpotetaan ulkomaalaisten tutkijoiden, Suomessa opiskelevien ja korkeakoulututkinnon suorittaneiden sekä heidän perheidensä maahan jäämistä uudistamalla lupakäytäntöjä, sujuvoittamalla oleskelulupaprosesseja sekä vahvistamalla korkeakoulujen ja työelämän vuorovaikutusta.

Työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä toimiva Kotouttamisen osaamiskeskus tukee maahanmuuttajien kotoutumista edistävää valtion, kuntien ja järjestöjen asiantuntijatyötä kotoutumisen vaikuttavuuden parantamiseksi. Osaamiskeskuksen toiminnassa keskeisiä tehtäväalueita ovat kotouttamisen tietoperustan vahvistaminen, tuloksellisuuden arvioinnin ja seurannan kehittäminen sekä paikallistason toimijoiden ammattitaidon ja osaamisen kehittäminen toimintatapoja ja -malleja arvioimalla, hyviä käytäntöjä juurruttamalla ja työprosesseja selkeyttämällä.

Kotoutumistyön mallin mukaisesti kehitetään maahanmuuttajien palveluprosessia. Maahanmuuttajien palvelutarpeen arviointia, osaamisen tunnistamista sekä ohjausta, kieli- ja kotoutumiskoulutusta sekä kielitaidon testausta ja muita maahanmuuttajille suunnattuja palveluita kehitetään maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen edistämiseksi. Kotoutumiskoulutuksen vaikuttavuutta parannetaan kehittämällä koulutuksen sisältöä, kuten omakielistä yhteiskuntaorientaatiota ja työelämälähtöisiä kotoutumiskoulutuksen malleja.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kotoutumisen ja työllistymisen edistäminen	1 311 000
Kotouttamisen osaamiskeskus	830 000
Valtionavustukset	
— Kuntien moniammatillinen osaamiskeskustoiminta	3 000 000
— Maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalvelut	3 000 000
— Avustukset järjestöille ja muille toimijoille	850 000
Yhteensä	8 991 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kotouttamistehtävät (-2 htv) (siirto momentille 32.01.01)	-140
Kuntien moniammatillisen osaamiskeskustoiminnan laajentaminen	-1 000
Maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapisteet	-1 000
Määräaikaaiset asiantuntijat (siirto momentille 32.01.03)	-1 400
Yhteensä	-3 540

Momentin nimike on muutettu.

2021 talousarvio	8 991 000
2020 IV lisätalousarvio	—
2020 II lisätalousarvio	-1 500 000
2020 talousarvio	12 531 000
2019 tilinpäätös	1 881 000

30. Valtion korvaukset kotouttamisesta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 171 160 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) ja valtioneuvoston asetusten (1393/2011 ja 115/2012) mukaisesti:

- 1) kunnille maksettaviin laskennallisiin korvauksiin, jotka aiheutuvat lain 2 §:n 2 tai 3 momentissa määriteltujen henkilöiden kuntaan osoittamisesta, ohjauksesta, neuvonnasta ja muusta kotoutumista tukevan toiminnan sekä alkukartoituksen järjestämisestä
- 2) toimeentulotuesta, tulkkauksen järjestämisestä, erityiskustannusten korvaamisesta ja paluumuuton tukemisesta kunnalle aiheutuviin kustannuksiin sekä pakolaisten kuntaan muuttamisen odotusajalta kertyvien vuokrien maksamiseen
- 3) alaikäisten oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden sijoittamisesta perheryhmäkotiin, muuhun asuinyksikköön sekä perhehoidosta, asumisen tukipalveluista ja muista lastensuojelun palveluihin rinnastettavista toimenpiteistä kunnalle aiheutuneiden kustannusten korvaamiseen 25 ikävuoteen saakka ja käräjäoikeuden heille osoittaman edustajan palkkioiden maksamiseen
- 4) edellä mainittujen perheryhmäkotien tai muiden asuinyksiköiden kustannusten ennakoiden maksamiseen, jos se on toiminnan järjestämisen kannalta perusteltua
- 5) kuntaan sijoitettujen tai kunnassa asuvien ihmiskaupan uhrien kunnille sosiaali- ja terveys- sekä muiden palvelujen järjestämisestä aiheutuvista kustannuksista maksettaviin korvauksiin
- 6) entisen Neuvostoliiton alueelta paluumuuttajina tulneiden henkilöiden, joille on myönnetty oleskelulupa ulkomaalaislain (301/2004) 48 §:n tai 49 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella, toimeentulotuen sekä heille annetun sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta kunnille sekä Suomen sodissa vapaaehtoisina palvelleiden hoidosta ja huollosta aiheutuviin kustannuksiin
- 7) edellä mainittujen henkilöiden perustoimeentulotuen maksamisesta aiheutuvien kustannusten ennakoiden maksamiseen Kansaneläkelaitokselle.

Määrärahaa saa käyttää myös Kansaneläkelaitokselle kotoutumislain 51 §:n 2 momentin perusteella korvattaviin entisen Neuvostoliiton alueelta tulleista paluumuuttajista aiheutuviin perustoimeentulotuen kustannuksiin. Kustannus on arviolta 130 000 euroa/vuosi vuoteen 2022 saakka.

Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Kotoutumislain 2 §:n 2 tai 3 momentissa määritellyistä henkilöistä maksettavien korvausten piirissä olevien määrä arvioidaan kolmen edellisen vuoden aikana maahan saapuneiden oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden ja perheen yhdistämisen kautta maahan tulneiden lukumäärän sekä talousarviovuodelle esitetyn arvion perusteella. Kiintiöpakolaisten osalta maksettavien korvausten piirissä olevien lukumäärä arvioidaan neljän edellisen vuoden ai-

kana maahan saapuneiden lukumäärän sekä talousarviovuodelle esitetyn arvion perusteella. Arvio vuoden 2021 pakolaiskiintiöksi on 1 050 henkilöä.

Kotoutumislain 45 §:n mukaisesti kuntaan osoittamisesta, ohjauksesta, neuvonnasta ja muusta kotoutumista tukevan toiminnan järjestämisestä maksettavaa laskennallista korvausta maksetaan kunnalle kolmelta vuodelta alkaen siitä, kun ensimmäinen kotikuntamerkintä on tehty. Kiintiöpakolaisten osalta korvausta maksetaan neljältä vuodelta.

Korvausta voidaan maksaa jatkuvan oleskeluluvan saavien ja kunnan asukkaaksi siirtyvien ihmiskaupan uhrien osalta pakolaisia vastaavalla tavalla. Kunnilla on mahdollisuus hakea ELY-keskusten ja TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskukselta korvausta kunnassa asuvien ihmiskaupan uhrien osalta uhrin asemasta johtuvien palvelujen järjestämisestä.

Kansainvälistä suojelua saavien henkilöiden kuntiin ohjautumista edistetään tehostamalla kuntakorvausjärjestelmän toimivuutta sekä tiivistämällä valtionhallinnon eri toimijoiden ja kuntien välistä yhteistyötä.

Kotoutumislain mukaisen maahanmuuttajalle tehtävän alkukartoituksen tekee kunta tai TE-toimisto.

Kansaneläkelaitokselle korvataan perustoimeentulotuen maksamisesta aiheutuneet kustannukset.

Vaikutavuus

	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Pakolaisten toteutuneet kuntasijoituspaikat, vähintään (lkm)	1 367	3 000	2 550

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Paluumuuttajien kustannukset	2 500 000
— Toimeentulotuki 6 kk	200 000
— Toimeentulotuki 5 v	300 000
— Erityiskustannukset	1 400 000
— Heimoveteraanit	600 000
Laskennalliset korvaukset pakolaisista (14 478 henkilöä; 0—6 v. 6 845 €, muut 2 300 €)	46 460 000
Muut pakolaisista maksettavat kuntakorvaukset	120 800 000
— Toimeentulotuki (2 063 euroa/vuosi/hlö)	29 852 000
— Erityiskustannukset (2 140 euroa/vuosi/hlö)	30 975 000
— Tulkkipalvelut (1 132 euroa/vuosi/hlö)	16 376 000
— Korvaukset alaikäisten huollosta (12 000 euroa/vuosi/hlö)	43 597 000
Alkukartoituksen kustannukset (2 000 henkilöä; laskennallinen korvaus 700 euroa/hlö)	1 400 000
Yhteensä	171 160 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alaikäisten yksintulleiden jälkihuollon ikärajan nosto	2 600
Ilman huoltajaa olevien alaikäisten hoivan kustannukset	-7 674
Oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden määrän muutos	-13 493
Pakolaiskiintiön nosto (HO 2019)	1 040
Pakolaiskiintiön nosto 1 050 henkilön tasoon	1 100
VN-päätös 175 haavoittuvassa asemassa olevat	2 269
Yhteensä	-14 158

2021 talousarvio	171 160 000
2020 IV lisätalousarvio	—
2020 talousarvio	185 318 000
2019 tilinpäätös	201 619 847

Pääluokka 33

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 12 d §:n mukaisten sosiaaliturvan yleisrahastoon kuuluvien etuuksien tilapäiseen suorittamiseen saa käyttää muun saman rahaston etuuden maksamiseen varattua määrärahaa seuraavilta momenteilta: 33.10.50, 53, 54, 57, 60 ja 33.20.52.

Selvitysosa:

Toimintaympäristö

Suomalaisten hyvinvointi ja elämänlaatu ovat kehittyneet hyvin kuluneen kymmenen vuoden aikana. Polarisaation ja sosiaalisen eriarvoisuuden lisääntyminen on kuitenkin riski sekä yksilöiden hyvinvoinnin, että yhteiskunnan vakauden kannalta. Tämä korostuu COVID-19 pandemian myötä, jolla on pitkäaikaisia vaikutuksia suomalaisten hyvinvointiin ja elämänlaatuun sekä yhteiskuntaan kaikilla tasoilla.

Teknologian voimakas kehitys lisää mahdollisuuksia tukea terveyttä ja hyvinvointia ennaltaehkäisevästi ja antaa vaikuttavampaa hoitoa ja palveluja. Myös tietoa voidaan hyödyntää entistä enemmän sekä yksilön että yhteiskunnan tasolla. Työllisyys, terveys ja hyvinvointi sekä niitä tukevat palvelut vahvistavat kansalaisten osallisuutta ja estävät syrjäytymistä. Työn murros tuo uusia tapoja osallistua työelämään. Niiden myötä muuttuu myös sosiaaliturvan rahoituksen perusta.

Sosiaalisen ja taloudellisen kestävyysnäkymän ehtona on korkea työllisyysaste, terveet ja toimintakykyiset kansalaiset sekä vaikuttavat ja tarpeenmukaiset sosiaali- ja terveyspalvelut ja etuudet. Sosiaali- ja terveyspalvelujen ja etuuksien uudistaminen edellyttää ja mahdollistaa uusien toimintatapojen käyttöön ottamisen. Digitalisaation mahdollisuudet hyödyntämällä toiminta tehostuu ja palvelujen saatavuus ja saavutettavuus lisääntyvät.

Sosiaali- ja terveyspolitiikalla tuetaan työllisyysasteen nousua ja työn tuottavuutta huolehtimalla työntekijöiden terveydestä, hyvinvoinnista sekä toiminta- ja työkyvystä. Kansalaisten terveyden tilan ja toimintakyvyn parantuessa sosiaali- ja terveyspalvelujen tarve muuttuu. Sosiaali- ja terveysala on myös kasvuala sekä teknologian ja palvelujen kehittämisen moottori.

Suomalaisessa hyvinvointiyhteiskunnassa sosiaali- ja terveyspalvelut, eläkkeet ja muu sosiaaliturva on kyettävä tarjoamaan kaikille. Tämän hyvinvointiyhteiskunnan rahoitus nojaa talouden tasapainoiseen kehitykseen, joka edellyttää talouskasvua ja rakenteellisia uudistuksia.

Talousarvioesityksen lähtökohdat

Hallituksen tavoitteena on osallistava ja osaava Suomi, joka on sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Yhteiskunnan uudistaminen ja tasa-arvon lisääminen on mahdollista vain vahvistamalla ihmisten luottamusta demokraattisen järjestelmän toimintakykyyn. Tähän liittyen hallitus on antanut kuusi lupaus, jotka lunastamalla on mahdollista saavuttaa sosiaalisesti, taloudellisesti sekä ekologisesti kestävä Suomi.

Talouspolitiikan päämääränä on hyvinvoinnin lisääminen. Se tarkoittaa ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää talouskasvua, korkeaa työllisyyttä ja kestävää julkista taloutta. Talouden vakauden ansiosta vältetään yllättävät, hyvinvointia heikentävät muutokset ihmisten elämässä.

Pääosa, kaksi kolmannesta, sosiaalimenoista rahoitetaan työnantajien ja työntekijöiden sosiaaliturvamaksuin, kuntien verovaroin sekä asiakasmaksuin. Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) pääluokan osuus sosiaalimenoista on noin viidennes. Pääluokan suurimmat menokohteet ovat eläkkeet (31 %), perhe- ja asumiskustannukset sekä toimeentulotuki (29 %), työttömyysturva (18 %) ja sairausvakuutus (13 %).

Strategiset tavoitteet hallituskaudelle

Sosiaali- ja terveysministeriön strategian Eheä yhteiskunta ja kestävä hyvinvointi 2030 mukaisesti ministeriön tavoitteena on turvata ihmisten toimintakykyä, toimeentuloa ja palveluja, jotta voimme elää yhdenvertaisessa, kestävässä ja vakaassa yhteiskunnassa. Tätä tehtävää toteutetaan säädösvalmistelun, monipuolisen ohjauksen sekä poikkihallinnollisen ja kansainvälisen yhteistyön avulla. Ministeriön työssä korostuvat tiedolla johtaminen, avoin viestintä, mahdollistavat säädökset, innovaatiot ja digitalisaatio.

Vaikuttavuustavoitteet 2020—2023:

Toimintakyky

- Hyvinvointi- ja terveyserot ovat kaventuneet
- Toiminta- ja työkyky on parantunut
- Elin- ja työympäristön terveellisyys ja turvallisuus on lisääntynyt

Toimeentulo

- Sosiaaliturva kannustaa työhön
- Köyhyyden ja syrjäytyneiden määrä on vähentynyt

Palvelut

- Vaikuttavat palvelut ja toimeentuloturva muodostavat yhteen toimivan kokonaisuuden
- Oikea-aikaiset ja luotettavat palvelut vastaavat asiakkaiden tarpeisiin
- Hyvinvointiala luo liiketoimintamahdollisuuksia ja vientiä.

Sosiaali- ja terveysministeriö edistää näiden strategisten tavoitteiden toteutumista vuosina 2020—2023 poikkihallinnollisessa yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteuttaa soveltuvien osin lakia alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista (7/2014) sekä lakia alueiden kehittämisen ja rakennerahastohankkeiden rahoittamisesta (8/2014). Euroopan unionin rakennerahastovarojen kohdentamisessa neuvotellaan sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan valtakunnallisiin hankkeisiin tulevat voimavarat vastuuministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, kanssa.

Kestävä kehitys

Sosiaali- ja terveysministeriön toiminnassa painottuvat terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, eriarvoisuuden vähentäminen, osatyökykyisten työllistymisen ja työssä pysymisen edistäminen, iäkkäiden toimintakyvyn vahvistaminen ja palvelujen turvaaminen sekä sukupuolten tasa-arvon edistäminen. Näitä tavoitteita toteutetaan vuonna 2021 erityisesti sosiaali- ja terveyspalvelujen rakenneuudistuksen sekä sosiaaliturvauudistuksen valmistelussa, tasa-arvo ja samapalkkaisuusohjelmassa, työhyvinvoinnin ja työelämän kehittämisohjelmassa.

Sukupuolten välinen tasa-arvo

Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi sekä Luottamuksen ja tasa-arvoisten työmarkkinoiden Suomi -strategiset kokonaisuudet asettavat rungon sosiaali- ja terveysministeriön toiminnalle. Sitä täydentävät ja tukevat muut hallitusohjelman strategiset kokonaisuudet. Merkittävänä uudistuksina valmistellaan sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistus ja sosiaaliturvan uudistus. Hallitusohjelman mukaisesti toteutetaan lapsiperheiden tukemiseksi hyvinvointia edistäviä sekä ongelmia ehkäiseviä ja korjaavia toimia ja jatketaan lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelman toteutusta. Sosiaali- ja terveysministeriön strategian vaikuttavuustavoitteiden seuranta-indikaattoreissa on huomioitu sukupuolen mukainen erittely.

Kansainvälisen tasa-arvopalkinnon valmistelu- ja koordinaatiotyö siirtyi valtioneuvoston kanslialta sosiaali- ja terveysministeriölle vuodesta 2020 alkaen. Joka toinen vuosi jaettavaan palkintoon on varattu 500 000 euroa vuosille 2021 ja 2023. Ammattikorkeakouluopiskelijoille on tarjolla samansisältöiset opiskeluterveydenhuollon palvelut kuin yliopisto-opiskelijoille vuodesta 2021 alkaen. Päihteitä käyttävien äitien hoitoon on varattu 1,5 milj. euron määräraha vuodelle 2021. Vankilan perheosaston toimintaa vahvistetaan 600 000 eurolla vuodesta 2021 alkaen. Valtion rahoitus turvakotitoiminnan menoihin kasvaa 23,55 milj. euroon. THL:n toimintamenoihin ehdotetaan yhteensä 0,7 milj. euron lisäystä tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen estämisen toimintaohjelman toimeenpanoon, naisiin kohdistuvan väkivallan torjunnan toimikunnalle ja väkivaltaisen radikalisaation ja ekstremismin ehkäisemiseen. Poikkihallinnollisen lapsistrategian valmisteluun on varattu 2,0 milj. euroa. Tasa-arvo ja samapalkkaisuusohjelman toteutusta jatketaan 0,5 milj. euron määrärahalta.

Sosiaali- ja terveysministeriö koordinoi suunnitelmallisesti hallituksen tasa-arvopolitiikkaa, edistää sukupuolten tasa-arvoa ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista kaikessa valtioneuvoston valmistelussa ja päätöksenteossa. Näitä tavoitteita edistetään ja ne huomioidaan tasa-arvo ja samapalkkaisuusohjelmassa sekä hallitusohjelman mukaisissa uudistuksissa.

Seurantaindikaattori 2016—2021

	2016 toteutuma	2017 toteutuma	2018 toteutuma	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
Toimintakyky						
Hyvinvointi- ja terveyserot ovat kaventuneet						
Menetetyt elinvuodet (PYLL) ikävälillä 0—80 vuotta / 100 000 asukasta						
— Miehet	8 610	8 514	8 550 ¹⁾	8 570 ¹⁾	8 600	8 620
— Naiset	4 166	4 190	4 200 ¹⁾	4 210 ¹⁾	4 240	4 250
Terveystensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi kokevien osuus (%), 20—64-vuotiaat						
— Miehet	31,0	29,0	28,1	27 ¹⁾	27	26
— Naiset	30,1	27,4	27,0	26 ¹⁾	26	25
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista						
— Miehet	..	13,9	14 ¹⁾	14,7	15	15
— Naiset	..	23,4	25 ¹⁾	26,8	27	27
Elämänlaatunsa (EuroHIS-8) hyväksi tuntevien osuus (%), 20—64-vuotiaat						
— Miehet	55,4	54,5	60,9	62 ¹⁾	62	63
— Naiset	58,1	60,5	66,1	67 ¹⁾	67	68
Toiminta- ja työkyky on parantunut						
Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneet, lkm						
— Kokoaikaiselle	16 080	15 145	16 560	15 250 ¹⁾	15 140	15 000
— Osa-aikaiselle	5 224	5 594	5 585	6 700 ¹⁾	6 800	6 900
— Alle 25-v.	2 108	1 933	2 145	2 000 ¹⁾	2 100	2 200
Niiden osuus, jotka uskovat, etteivät todennäköisesti jaksaa työskennellä vanhuuseläke-ikänsä saakka (%), 20—64-v.						
— Miehet	24,8	26,2	24,5	24 ¹⁾	23,5	23
— Naiset	26,6	23,4	21,9	21 ¹⁾	20,5	20
Itsestä huolehtimisesta vähintään suuria vaikeuksia kokevien osuus (%), 75 vuotta täyttäneet						
— Miehet	15,1	12,3	10,5	11 ¹⁾	11	10,3
— Naiset	16,4	12,2	11,5	11 ¹⁾	11	11,3
Elin- ja työympäristön terveellisyys ja turvallisuus on lisääntynyt						
Koti- ja vapaa-ajan tapaturmakuolleisuus / 100 000 asukasta						
	41	42	43	43 ¹⁾	43	43
Työpaikkatapaturmataajuus						
	28,4	29,0	29,1 ¹⁾	29	29	29
Vesiepidemioiden lkm						
	3	1	2	4	2	2
Poliisin tietoon tulleet perhe- ja lähisuhdeväkivaltatapaukset						
— Yhteensä, lkm	9 905	9 546	9 886	9 850 ¹⁾	9 930	9 850

Seuraintindikaattori 2016—2021

	2016 toteutuma	2017 toteutuma	2018 toteutuma	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
— Uhrina mies, %	29,2	29,8	30,9	30 ¹⁾	31	31
— Uhrina nainen, %	70,8	70,2	69,1	70 ¹⁾	69	69
Toimeentulo						
Sosiaaliturva kannustaa työhön						
Työllisyysaste						
20—29-v.	65,1	66,0	67,5	68,5	66,0	65,8
20—70-v.	66,8	67,6	69,6	70,6	69,2	69,3
55—64-v.	61,4	62,6	65,4	66,4	64,9	65,1
Pitkäaikaistyöttömät, %-työvoimasta	4,7	4,0	2,9	2,4	2,9	3,1
Eläkkeellesiirtymisiän odote 25-vuotiaalle	61,1	61,2	61,3	61,5	61,5	61,6
Köyhyyden ja syrjäytyneiden määrä on vähentynyt						
Pienituloisten osuus, %						
— Koko väestö	11,5	12,1	11,8	11,9 ¹⁾	11,5	11,5
— Alle 18-v.	10,2	11,1	10,5	10,6 ¹⁾	10,5	10,5
— Palkansaajat	1,4	1,7	1,7	1,9 ¹⁾	1,8	1,8
— 65+	12,4	13,3	14,6	14,6 ¹⁾	13,5	13,5
— Syrjäytymisriskissä (ei työssä, ei opiskele, ei ole varusmiespalvelussa) olevat 18—24-vuotiaat, % vastaavan ikäisistä						
..	16,9	17 ¹⁾	17 ¹⁾	20	20	
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25—64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä						
— Yhteensä	2,5	2,8	2,9	2,8	2,9	2,9
— Tulottomat kotitaloudet, lkm	..	41 377	39 158	38 474	39 000	40 000
Ulkomaalaiset työttömät työnhakijat, % ulkomaalaisten työvoimasta						
— Miehet	22,9	19,0	16,7 ¹⁾	19 ¹⁾	22	22
— Naiset	31,4	27,8	25,2 ¹⁾	25 ¹⁾	28	28
Palvelut						
Vaikuttavat palvelut ja toimeentuloturva muodostavat yhteen toimivan kokonaisuuden						
Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0—17-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä						
1,4	1,4	1,5	1,4 ¹⁾	1,4	1,5	
Lapsiperhepalveluita riittämättömästi saaneiden osuus, (%) tarvinneista						
..	..	36,6	37 ¹⁾	37	37	
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17—24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä						
— Miehet	9,4	9,4	9,3	9,2 ¹⁾	9	9
— Naiset	7,0	6,7	6,4	6,7 ¹⁾	7	7
Osasairauspäivärahan saajat, % kaikista sairauspäivärahan saajista						
— Miehet	3,8	4,2	4,4	4,9	4,5	4,6
— Naiset	7,3	8,2	8,6	9,4	8,8	8,9

Seurantaindikaattori 2016—2021

	2016 toteutuma	2017 toteutuma	2018 toteutuma	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
Rahanpuutteen vuoksi ruoasta, lääkkeistä tai lääkärikäynneistä tinkimään joutuneiden osuus (%), 65 vuotta täyttäneet						
— Miehet	10,4	7,9	9,0	9 ¹⁾	9	9
— Naiset	14,4	10,7	11,6	12 ¹⁾	12	12
Elämänlaatunsa (EuroHIS-8) hyväksi tuntevien osuus (%), 65 vuotta täyttäneet						
— Miehet	58,2	57,3	50,6	52 ¹⁾	52	52
— Naiset	51,8	54,9	51,6	53 ¹⁾	52	52
Kotona asuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä						
— Miehet	93,5	93,6	93,8	93,9 ¹⁾	94,0	94,1
— Naiset	89,2	89,5	89,7	89,8 ¹⁾	89,9	90,0
Oikea-aikaiset ja luotettavat palvelut vastaavat asiakkaiden tarpeisiin						
Perusterveydenhuollon avosairaanhoidon lääkärin kiireettömän käynnin odotusaika yli 7 pv yhteydenotosta, % toteutuneista käynneistä						
— Yhteensä	55,3	55,0	55,9	61,5	.. ²⁾	.. ²⁾
— Miehet	53,9	53,9	55,4	60,3	.. ²⁾	.. ²⁾
— Naiset	56,3	55,8	56,2	62,3	.. ²⁾	.. ²⁾
Lääkärin vastaanottopalveluita riittämättömästi saaneiden osuus, (%) tarvinneista						
— Yhteensä	..	..	15,8	15 ¹⁾	17	16
— Miehet	..	..	13,9	14 ¹⁾	15	14
— Naiset	..	..	17,3	17 ¹⁾	19	17
— Erikoissairaanhoidtoa yli 6 kk odottaneet 31.12., lkm	1 837	1 317	1 734	1 700 ¹⁾	.. ²⁾	.. ²⁾
— 1.10.—31.3. aikana lakisääteisen 3 kk:n kuluessa valmistuneet lastensuojelun palvelutarpeen arvioinnit, %	94,5	93,6	93,1	94,1	90	91

¹⁾ Arvio

²⁾ Kiireettömän terveydenhuollon hoitoon pääsy vaikeutuu koronaepidemian vuoksi. Valtioneuvosto on 17.3.2020 antanut asetuksen valmiuslain 86, 88, 93—95 ja 109 §:ssä säädettyjen toimivaltuuksien käyttöönotosta, joka sisältää mahdollisuuden soveltaa valmiuslain 88 § 1 momentin 1) kohtaa koko valtakunnan alueella. Edellä mainitun kohdan soveltamiseen liittyvä asetus kunnan oikeudesta poiketa terveydenhuollon kiireettömän hoidon määräaikaisten noudattamisesta ja sosiaalihuollon palvelutarpeen arvioinneista on annettu 17.3.2020, ja se on voimassa 13.4.2020 asti.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
01. Hallinto	91 370	97 261	102 397	5 136	5
01. Sosiaali- ja terveys- ministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	31 989	34 794	36 018	1 224	4
04. Valtion mielisairaaloiden toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	815	983	980	-3	0
05. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisten lasten- suojeluyksiköiden toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	601	531	1 118	587	111
06. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisen vanki- terveydenhuollon yksikön toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	19 105	19 272	20 405	1 133	6
07. Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulauta- kunnan toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	8 334	8 507	8 714	207	2
25. Sosiaali- ja terveyden- huollon valtakunnallinen tiedonhallinta (siirtomäärä- raha 3 v)	7 000	9 900	10 400	500	5
29. Sosiaali- ja terveys- ministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arvio- määräraha)	19 430	19 229	19 500	271	1
66. Kansainväliset jäsenmaksut ja maksusuudet (siirto- määräraha 2 v)	4 095	4 045	5 262	1 217	30
02. Valvonta	65 072	73 675	81 252	7 577	10
03. Säteilyturvakeskuksen toimintamenot (siirto- määräraha 2 v)	11 587	14 235	14 794	559	4
05. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	12 340	12 028	14 132	2 104	17
06. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	3 752	5 104	5 351	247	5
07. Työsuojelun aluehallinto- viranomaisten toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	24 775	26 167	26 934	767	3

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
08. Sosiaali- ja terveydenhuollon tietolupaviranomaisen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 500	5 200	3 200	-2 000	-38
09. Lääkeasioiden tiekartan toimeenpano (siirtomääräraha 3 v)	—	—	5 000	5 000	0
20. Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menot (arviomääräraha)	10 118	10 941	11 841	900	8
03. Tutkimus- ja kehittämis-toiminta	87 232	104 231	99 316	-4 915	-5
04. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	54 083	54 787	59 272	4 485	8
25. Kansalliset osaamiskeskittymät (siirtomääräraha 3 v)	5 075	7 000	5 000	-2 000	-29
31. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	0	10 000	8 000	-2 000	-20
50. Valtionosuus Työterveyslaitoksen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	23 222	24 042	23 042	-1 000	-4
63. Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)	4 852	8 402	4 002	-4 400	-52
10. Perhe- ja asumiskustannusten tasaus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut	4 192 389	4 276 700	4 487 757	211 057	5
50. Perhe-etuudet (arviomääräraha)	9 954	1 611 400	1 596 500	-14 900	-1
(51.) Lapsilisät (arviomääräraha)	1 346 300	—	—	—	0
(52.) Eräät valtion korvattavat perhe-etuudet (arviomääräraha)	1 725	—	—	—	0
53. Sotilasavustus (arviomääräraha)	13 800	16 100	16 500	400	2
54. Asumistuki (arviomääräraha)	1 477 300	1 485 400	1 580 400	95 000	6
(55.) Elatustuki (arviomääräraha)	209 916	—	—	—	0
56. Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelut (arviomääräraha)	47 634	50 800	56 500	5 700	11
57. Perustoimeentulotuki (arviomääräraha)	693 000	672 700	768 800	96 100	14

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
60. Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvarahastojen toimintakulut (siirtomääräraha 2 v)	392 760	440 300	469 057	28 757	7
20. Työttömyysturva	2 159 364	2 234 266	2 815 869	581 603	26
31. Valtion korvaus kunnille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä (arviomääräraha)	24 054	28 366	28 366	—	0
50. Valtionosuus työttömyys-etuuksien ansioturvasta ja vuorottelukorvauksesta (arviomääräraha)	714 892	745 400	991 000	245 600	33
52. Valtionosuus työttömyys-etuuksien perusturvasta (arviomääräraha)	1 417 586	1 457 500	1 792 700	335 200	23
55. Valtionosuudet Työllisyysrahastolle (arviomääräraha)	2 832	3 000	3 803	803	27
30. Sairausvakuutus	2 408 603	1 975 800	2 140 300	164 500	8
60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	2 408 603	1 975 800	2 140 300	164 500	8
40. Eläkkeet	4 590 709	4 953 071	5 044 200	91 129	2
50. Valtion osuus merimies-eläkekassan menoista (arviomääräraha)	59 300	59 000	58 400	-600	-1
51. Valtion osuus maa-talousyrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	706 003	729 900	737 500	7 600	1
52. Valtion osuus yrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	293 200	328 700	418 000	89 300	27
53. Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä (arviomääräraha)	9 246	12 571	13 900	1 329	11
54. Valtion osuus maa-talousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista (arviomääräraha)	13 050	13 600	13 400	-200	-1
60. Valtion osuus kansaneläkelaista ja eräistä muista laeista johtuvista menoista (arviomääräraha)	3 509 911	3 809 300	3 803 000	-6 300	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
50. Veteraanien tukeminen	211 134	322 678	241 334	-81 344	-25
30. Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (arviomääräraha)	682	1 050	1 050	—	0
50. Rintamalisät (arviomääräraha)	9 104	12 000	9 900	-2 100	-17
51. Sotilasvammakorvaukset (arviomääräraha)	63 919	62 000	48 600	-13 400	-22
52. Valtion korvaus sota- ja sotilasinvalidien kuntoutus- ja hoitolaitosten kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	27 762	25 000	16 000	-9 000	-36
53. Valtionapu sotainvalidien puolisoiden kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	3 100	2 500	2 080	-420	-17
54. Rintama-avustus eräille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille (siirtomääräraha 2 v)	45	20	16	-4	-20
55. Eräät kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	500	2 500	1 260	-1 240	-50
56. Rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	71 638	38 000	30 400	-7 600	-20
57. Valtionapu rintamaveteraanien kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	8	8	8	—	0
58. Rintamaveteraanien kotiin viettävät palvelut (arviomääräraha)	34 376	179 600	132 020	-47 580	-26
60. Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto	196 070	304 326	2 052 097	1 747 771	574
30. Valtion korvaus terveydenhuollon ja sosiaalihuollon valtakunnallisen valmiuden kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	500	350	350	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
31. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	3 263	1 600	2 800	1 200	75
32. Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen sekä sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen (kiinteä määräraha)	23 800	25 000	25 000	—	0
33. Valtion korvaus sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköille sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön erikoistumiskoulutukseen (arviomääräraha)	92 693	96 000	96 000	—	0
34. Valtion korvaus terveydenhuollon toimintayksiköille oikeuspsykiatrisista tutkimuksista, potilas-siirroista ja lääketieteellisistä asiantuntijalausunnoista aiheutuviin kustannuksiin (arviomääräraha)	12 433	15 200	15 200	—	0
35. Valtion rahoitus Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön opiskeluterveydenhuoltoon (siirtomääräraha 2 v)	3 000	1 400	65 800	64 400	4600
36. Valtionavustus saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi (kiinteä määräraha)	480	480	562	82	17
37. Valtion korvaus kunnille laittomasti maassa oleskelevien kiireellisen sosiaalihuollon kustannuksiin (arviomääräraha)	211	5 346	2 000	-3 346	-63

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
38. Valtionavustus julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon covid-19 kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	—	—	1 660 000	1 660 000	0
39. Palvelurakenteen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	—	97 410	122 900	25 490	26
40. Valtion rahoitus lääkäri- ja lääkintähelikopteri-toiminnan menoihin (siirtomääräraha 3 v)	28 990	28 990	27 835	-1 155	-4
52. Valtion rahoitus turvakoti-toiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)	19 550	22 550	23 550	1 000	4
63. Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha)	2 950	3 050	3 000	-50	-2
64. Valtion korvaus rikosasioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	7 100	6 950	7 100	150	2
(65.) Lasten ja nuorten psykososiaalisen tuen vahvistaminen (siirtomääräraha 2 v)	1 100	—	—	—	0
70. Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen	35 218	37 473	37 773	300	1
20. Rokotteiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)	28 990	30 640	30 940	300	1
21. Terveysvalvonta (siirtomääräraha 2 v)	650	545	545	—	0
22. Tartuntatautien valvonta (siirtomääräraha 2 v)	550	460	460	—	0
50. Terveyden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 200	2 000	2 000	—	0
51. Valtion korvaus työterveys- huollon erikoislääkäri- koulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	1 900	2 900	2 900	—	0
52. Valtionavustus UKK-instituutin toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	928	928	928	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
80. Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoiminta	144 244	143 040	138 390	-4 650	-3
40. Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin (arviomääräraha)	123 954	122 750	117 000	-5 750	-5
41. Valtion korvaus turkistuottajien lomituspalvelujen kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	1 900	1 900	1 900	—	0
42. Valtion korvaus poronhoitajien sijaisavun kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	250	250	350	100	40
50. Valtion korvaus maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen hallintomenoihin (siirtomääräraha 2 v)	18 140	18 140	19 140	1 000	6
90. Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen	363 289	380 000	362 440	-17 560	-5
50. Avustukset yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arviomääräraha)	363 289	380 000	362 440	-17 560	-5
Yhteensä	14 544 694	14 902 521	17 603 125	2 700 604	18
Henkilöstön kokonaismäärä ¹⁾	3 712	3 683	3 808		

¹⁾ Htv-määrä ei sisällä Työterveyslaitoksen osuutta. Vuonna 2021 maksullisen toiminnan osuus on 1 272 henkilötyövuotta ja yhteisrahoitteisen toiminnan osuus 244 henkilötyövuotta.

01. Hallinto

Selvitysosa: Luvun menot koostuvat sosiaali- ja terveysministeriön, sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisten valtion mielisairaaloitten, lastensuojeluyksiköiden ja vankiterveydenhuollon yksikön toimintamenoista, sekä eräistä muista menoista.

Pääluokkaperusteluissa on esitetty sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan toimintapoliittiset tavoitteet. Lähtökohtana on poliittisen tason ohjaus, joka on linjattu hallitusohjelmassa.

Sosiaali- ja terveysministeriö johtaa ja ohjaa sosiaaliturvan ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittämistä sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Ministeriö määrittelee sosiaali- ja terveystalouden suuntaviivat, valmistelee keskeiset uudistukset ja ohjaa niiden toteuttamista ja yhteensovittamista. Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan tavoitteena on tuottaa asiakkailleen kohtuullisessa ajassa oikeat, perustellut ja yhdenmukaiset päätökset. Valtion mielisairaalat tuottavat valtakunnallisia oikeuspsykiatrian erikoisalain hoito- ja tutkimuspalveluja. Valtion lastensuojeluyksiköiden tehtävänä on lastensuojelulain mukainen avo-, sijais- ja jälkihuolto. Vankiterveydenhuollon yksikön tehtävänä on vastaavasti vankien terveydenhuollon järjestäminen.

01. Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 36 018 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Kansallisen veteraanipäivän pääjuhlan järjestämiseen
- 2) lääkinnällisen pelastustoimen ja poikkeusolojen valmiudesta sekä näihin liittyvien laitteiden ja kalusteiden hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen
- 4) tasa-arvon tietopalvelun ylläpitoon ja kansainvälisen tasa-arvopalkinnon hallintoon liittyviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö toimeenpanee hallitusohjelman ja ministeriön strategisten linjausten tavoitteet käyttäen apuna virastojen ja laitosten asiantuntemusta tulossopimuksissa sovittujen tavoitteiden mukaisesti.

Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut toiminnalleen seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2021:

Toiminnallinen tehokkuus

— kehitetään yhteistyössä muiden hallinnonalojen kanssa laskentatointoa, kustannuslaskentaa ja muuta seuranta- ja Kieku-tietojärjestelmän puitteissa ja hankintatointoa Handi-periaatteiden mukaisesti

— maksullisen toiminnan, joka on suhteellisen vähäistä, tavoitteena on julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus ja liiketaloudellisten suoritteiden osalta kannattavuus.

Tuotokset ja laadunhallinta

— toteutetaan ja seurataan ministeriön vastuulla olevia hallitusohjelman ohjelmia ja muita hankkeita

— valmistellaan ja toimeenpannaan sosiaali- ja terveystalouden uudistuksen järjestämistä, rahoitusta, kehittämistä ja valvontaa koskevaa uudistusta

— lisätään tutkimus- ja kehittämislaitosten yhteistyötä

- jatketaan tasa-arvon valtavirtaistamista
- vahvistetaan lainsäädännön vaikutusten arviointia.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

— sosiaali- ja terveysministeriön henkilöstön ja henkilöstörakenteen kehittämistä jatketaan ministeriön tuottavuuden kehittämiseksi asetetut tavoitteet ja toimintamenojen supistuminen huomioon ottaen siten, että ministeriön ydintehtävissä tarvittavat voimavarat ja osaaminen varmistetaan.

Viraston tulosalueittaiset menot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Ministeriön johto	490	550	558
Johdon tuki	2 662	2 995	3 010
Kansainvälisten asioiden yksikkö	2 593	2 917	2 930
Viestintä	1 280	1 440	1 450
Hallinto	2 636	2 967	2 980
Sosiaali- ja terveydenhuollon ohjausosasto	1 756	1 976	1 990
Sosiaaliturva- ja vakuutusosasto	2 683	3 019	3 030
Hyvinvointi- ja palveluosasto	11 873	13 293	14 400
Työ- ja tasa-arvo-osasto	5 009	5 637	5 670
Yhteensä	30 982	34 794	36 018

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	39 500	43 294	44 618
Bruttotulot	8 518	8 500	8 600
Nettomenot	30 982	34 794	36 018
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	9 898		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	10 905		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Covid-19 -epidemiaan liittyvän koordinaation, ohjauksen ja seurannan määräaikainen vahvistaminen (5 htv)	400
Kansainvälisen tasa-arvopalkinnon toiminnan siirron huomioiminen VNK:sta STM:lle	500
Laajennettu hankintatuki (siirto momentille 23.01.01)	-100
Lääketieteellisen, kansanterveyden, epidemiologisen, mikrobiologisen ja rokottamiseen liittyvän resurssien määräaikainen vahvistaminen (4 htv)	320
Siirto momentille 33.01.25	-500
Valmiusorganisaation määräaikainen vahvistaminen (6 htv)	480
Yhteensovittamiselimen toiminta	-300

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

JTS-miljardin tuottavuussäästö	-138
Palkkausten tarkistukset	892
Tasomuutos	-330
Yhteensä	1 224

2021 talousarvio	36 018 000
2020 IV lisätalousarvio	-1 035 000
2020 talousarvio	34 794 000
2019 tilinpäätös	31 989 000

04. Valtion mielisairaaloiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 980 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tieteellisestä tutkimustyöstä ja yliopisto-opetuksesta aiheutuneiden menojen sekä muiden toimintamenojen maksamiseen
- 2) vaarallisten ja vaikeahoitoisten lasten ja nuorten psykiatrisen hoitoyksikön palvelujen kysynnän vaihtelusta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) maatalousavustuksia vastaavien menojen maksamiseen
- 4) sairaaloiden yleishallinnosta ja ohjauksesta Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuviin kustannuksiin
- 5) mielenterveyslain 3 tai 4 luvun nojalla määrätyn tahdosta riippumattoman psykiatrisen hoidon kustannuksiin niissä tapauksissa, kun henkilöllä ei ole kotikuntaa Suomessa eikä hoidon maksaja määräydy minkään muun lainsäädännön nojalla.

Selvitysosa: Valtion mielisairaaloiden menot katetaan pääasiassa kuntien maksamilla korvauksilla. Kunnilta perittävät korvaukset hinnoitellaan valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määrittämien liikelatoudellisten perusteiden mukaisesti. Asiakasmaksut peritään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) mukaisesti.

Valtion mielisairaaloille asetettavat tulostavoitteet määritellään Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ja mielisairaaloiden välisissä tulossopimuksissa vuodelle 2021.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Sairaaloiden toiminnassa painottuu oikeuspsykiatrinen erityisosaaminen ja hoitotoimintaa tukevaa tieteellistä tutkimustyötä tehdään ja hyödynnetään jatkuvasti. Hoidon laatuun ja hoidon tulosten seurantaan kiinnitetään edelleen huomiota terapeuttisista valmiuksista lisäämällä. Hoitoa kehitetään siten, että pakkotoimia tarvittaisiin mahdollisimman vähän. Lisäksi parannetaan toiminnan mittausten menetelmiä ja seurantarjestelmiä.

Toiminnan tuottavuutta parannetaan kehittämällä muun muassa erityistason psykiatrisen sairaanhoidon vaatimuksia vastaavaa moniammatillista työskentelyä sekä työnjohtoa. Valtion mielisai-

raalat toimivat tehokkaasti ja taloudellisesti huolehtien samalla toimintansa laadun kehittämisestä. Maksullisen toiminnan tuotoilla katetaan kustannukset.

Valtion mielisairaaloiden rahoitusrakenne (1 000 euroa) ja henkilötövuodet

	2019 toteutuma	htv	2020 arvio	htv	2021 arvio	htv
Toimintamenomääräraha	318	6	983	1	980	1
Liiketaloudelliset suoritteet	61 366	839	63 581	853	63 913	853
Ulkopuolinen rahoitus yhteensä	370	9	330	8	293	8
Yhteensä	62 054	854	64 894	862	65 186	862

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	62 054	64 894	65 186
Bruttotulot	61 736	63 911	64 206
Nettomenot	318	983	980
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	550		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 047		

Mielisairaaloiden tuottavuuden (laskutettujen hoito- ja mielentilatutkimuspäivien määrä/henkilötövuodet) kehitys

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
Niuvanniemen aikuisosastot	197,75	189,83	191,49
Niuvanniemen alaikäisten hoitoyksikkö	190,91	105,88	105,60
Vanhan Vaasan aikuisosastot	178,00	173,24	173,24

Mielisairaaloiden taloudellisuuden (kokonaiskustannukset/laskutetut hoito- ja mielentilatutkimuspäivät) arvioitu kehitys

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
Niuvanniemen aikuisosastot	362,83	379,44	386,63
Niuvanniemen alaikäisten hoitoyksikkö	850,39	864,03	884,16
Vanhan Vaasan aikuisosastot	408,00	421,00	421,00

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (liiketaloudelliset suoritteet, 1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	60 646	62 857	63 150
— muut tuotot	1 090	1 054	1 056
Tuotot yhteensä	61 736	63 911	64 206
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	61 832	64 620	64 912
— osuus yhteiskustannuksista	222	274	274
Kustannukset yhteensä	62 054	64 894	65 186
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-318	-983	-980
Kustannusvastaavuus, %	99	98	99

Mielisairaaloiden arvioidaan tuottavan asiakkailleen mm. seuraavat suoritteet

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
Hoitopotilaiden hoitovuorokausia (aik.os)	145 455	145 017	141 914
Mielentilatutkimushoitovuorokausia (aik.os.)	5 274	4 626	4 618
Mielentilatutkimuksia (aik.os.)	81	69	69
Alaikäisten hoitoyksikön hoitopäiviä	4 583	4 575	4 563
Alaikäisten hoitoyksikön mielentilatutkimusvuorokausia	73	110	110
Alaikäisten hoitoyksikön mielentilatutkimuksia	1	2	2

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Henkilöstön uudistumista ja työkykyä tuetaan kehittämällä muun muassa erityistason psykiatrisen sairaanhoidon vaatimuksiin entistä paremmin sopivia hoitomenettelyjä sekä tehostamalla työnohjausjärjestelmää ja työhyvinvointiohjelmia. Tavoitteena on vähentää sairauspäiviä ja parantaa työterveysindeksiä. Henkilöstön kehittämisessä voimavaroja suunnataan henkilöstö- ja koulutussuunnitelmaan perustuvaan ammatilliseen täydennyskoulutukseen, jonka keskeisiä teemoja ovat muun muassa psykologisten valmiuksien koulutukset, biologiset ja farmakologiset koulutukset sekä pakkokeinojen vähentämiseen tähtäävä koulutus. Koulutuksen rahoitus tulee pääosin maksullisen toiminnan tuotoista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

JTS-miljardin tuottavuussäästö	-2
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	-1
Yhteensä	-3

2021 talousarvio	980 000
2020 talousarvio	983 000
2019 tilinpäätös	815 357

05. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisten lastensuojeluyksiköiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 118 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) koulukotien sekä vankilan perheosaston sisällölliseen kehittämiseen, toiminnan tukemiseen ja toimintaympäristön kehittämiseen
- 2) oppilashoitopaikka- ja koulupaikkakysynnän sekä vankilan perheosaston paikkakysynnän vuosittaisen vaihtelun tasaamiseen
- 3) alueellisten ja kansainvälisten yhteistyöverkostojen kehittämiseen
- 4) koulukotien ja vankilan perheosaston yleishallinnosta ja ohjauksesta Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuvien kustannusten maksamiseen
- 5) koulukotioppilaille tarkoitetun kuukausirahan ja heidän vanhemmilleen tarkoitetun ateriakorvauksen maksamiseen
- 6) koulukotien toimitilojen kehittämiseen.

Selvitysosa: Valtion koulukotien menot katetaan pääasiassa kuntien maksamilla korvauksilla. Koulukodeissa annettavan perusopetuksen ja muun opetustoimen piiriin kuuluvan toiminnan rahoitukseen sovelletaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) säädöksiä. Rahoitusjärjestelmä perustuu laskennallisiin yksikköhintoihin, jotka opetus- ja kulttuuriministeriö määrää ja valtioneuvosto vahvistaa ennalta seuraavaa vuotta varten. Oppilaille ja heidän vanhemmilleen maksettavat korvaukset perustuvat lastensuojelulakiin (417/2007) ja sosiaalihuoltolakiin (1301/2014).

Kunnilta perittävät korvaukset hinnoitellaan valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määräämin liikeloudellisin perustein.

Valtion koulukodeille asetettavat tavoitteet määritellään Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen, Opetushallituksen ja koulukotien välisissä tulossopimuksissa vuodelle 2021.

Vaikuttavuus

Valtion koulukotitoiminnan vaikuttavuutta lisätään hallinnollisen rakenteen konsernin omaisuutta kehittämällä sekä uudistamalla palvelujen tuottamisen toiminnallisia ja fyysisiä rakenteita. Vaikeasti käytöshäiriöisten, päihdeongelmaisten sekä mielenterveyden häiriöistä kärsivien lasten ja nuorten tarpeita vastaavia palveluita kehitetään lastensuojelun, terveydenhuollon ja vaativan erityisen tuen perusopetuksen integroituna kokonaispalveluna, turvaamalla määrällisesti riittävät henkilöstöresurssit sekä jatkuvalla henkilöstön erityisosaamista vahvistavalla koulutuksella. Koulukotien tutkimus- ja kehittämistyö ohjaa ja todentaa toiminnan vaikuttavuuden arviointia. Tutkimus- ja kehittämishankkeista saaduilla tiedoilla vaikutetaan lastensuojelun kehittämiseen niin kansallisella kuin kansainväliselläkin tasolla. Toiminnan laatua ja laatuajattelua kehitetään hyödyntäen sähköistä laadunhallintajärjestelmää sekä asiakasjärjestelmään sisältyvää vaikutta-

vuusmittaria. Vankilan perheosastolla turvataan sijoitettujen lasten mahdollisuus turvallisiin varhaisen vuorovaikutuksen kokemuksiin sekä hyvään hoitoon ja huolenpitoon. Perheosaston työn vaikuttavuutta seurataan muun muassa asiakaspalautetta keräämällä ja toimintaa kehitetään palvelujen ostajien eli kuntien muuttuvia tarpeita vastaavaksi.

Koulukotien toimitiloille asetetaan palveluiden erityisyydestä johtuvat korkeat terveellisyys-, turvallisuuden terapeuttisuuden ja kestävyys- ja laatuvaatimukset. Koulukotien uusi toimitilakonsepti on kehitetty vastaamaan näihin tarpeisiin. Sekä suomen- että ruotsinkielisen palvelun turvaaminen edellyttää perusparannus- ja uudisrakennushankkeiden toteuttamista.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Koulukodit toimivat tehokkaasti, taloudellisesti ja asiakassuuntautuneesti ja niiden laatu ja kustannusvaikuttavuus paranevat. Maksullisen toiminnan tuotoilla katetaan kustannukset.

Valtion koulukotien rahoitusrakenne (1 000 euroa) ja henkilötyövuodet

	2019 toteutuma	2020 varsinainen htv talousarvio	2021 esitys htv
Toimintamenomääräraha	556	-	531
Liiketaloudelliset suoritteet (sisältää opetushallituksen rahoitusosuuden)	23 785	328	24 129
Yhteensä	24 341	328	24 660

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	24 341	24 660	25 827
Bruttotulot	23 785	24 129	24 709
Nettomenot	556	531	1 118
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	556		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	601		

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon ulkopuolisena rahoituksena saatavat maatalousavustukset.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (liiketaloudelliset suoritteet, 1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	22 664	23 029	23 609
— muut tuotot	2 360	2 400	2 400

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (liiketaloudelliset suoritteet, 1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Tuotot yhteensä	25 024	25 429	26 009
— tästä toimintamenomomentille nettouttamattomat tuotot	1 239	1 300	1 300
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	22 690	23 189	24 356
— osuus yhteiskustannuksista	1 651	1 471	1 471
Kustannukset yhteensä	24 341	24 660	25 827
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	593	769	182
Kustannusvastaavuus, %	103	103	101

Koulukotien maksullisen toiminnan tuotoilla katetaan 100 % niiden kustannuksista. Koulukotien arvioidaan tuottavan maksullisina palveluina muun muassa seuraavat palvelut asiakkailleen:

Eräitä koulukotien maksullisen toiminnan asiakassuoritteita

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
Hoitovuorokausi	34 998	32 456	32 456
Hoitovuorokausi erityisessä huolenpidossa	8 749	8 148	8 148
Koulupäivä	20 019	19 703	19 703
Jälkihuoltovuorokausi	2 400	1 500	1 500
Vankilan perheosasto	1 704	2 400	2 400

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Henkilöstön jaksamista vahvistetaan säännöllisellä työnohjauksella ja tukemalla koulutukseen hakeutumista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vankilan perheosaston toimintamenot	600
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-2
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	-11
Yhteensä	587
2021 talousarvio	1 118 000
2020 talousarvio	531 000
2019 tilinpäätös	601 000

06. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisen vankiterveydenhuollon yksikön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 20 405 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) vankiterveydenhuollon palvelujen kysynnän vaihtelusta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) ostopalveluna hankittavien vankien terveydenhoidon palvelujen maksamiseen siltä osin kuin ne eivät sisälly erilliseen arviomäärärahaan
- 3) vankiterveydenhuollon yleishallinnosta (sisältäen talous-, henkilöstö- ja tietohallinto sekä tukipalvelut) ja ohjauksesta Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuvien kustannusten maksamiseen
- 4) vankiterveydenhuollon ja sen toimintaympäristön kehittämiseen
- 5) tieteellisestä tutkimustyöstä aiheutuneiden menojen maksamiseen
- 6) alueellisten ja kansainvälisten yhteistyöverkostojen kehittämiseen.

Selvitysosa: Vankiterveydenhuollon yksikkö vastaa vankien terveystalvelujen järjestämisestä. Vankiterveydenhuollon yksikkö tuottaa itse pääosan perusterveydenhuollon, suun terveydenhuollon ja psykiatrisen erikoissairaanhoidon palveluista. Erikoissairaanhoidon ja päivystyksen palvelut hankitaan pääosin ostopalveluina, jotka katetaan arviomäärärahasta. Vankiterveydenhuollon yksikön tuloina otetaan huomioon sen maksullisesta palvelutoiminnasta saatavat tulot sekä yhteistoiminnasta virastojen, laitosten ja talousarvion ulkopuolisten osapuolien kanssa saatavat tulot.

Vaikuttavuus

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos on ohjauksessaan asettanut vankiterveydenhuollolle tavoitteita, joilla mm. pyritään lisäämään entisestään vankien saamien terveystalvelujen vaikuttavuutta ja laatua, tiivistämään yhteistyötä vankiloiden psykologien, sosiaali- ja päihdetyön tekijöiden kanssa sekä varmistamaan hoidon jatkuvuus vangin vapautumisen jälkeen.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	19 725	19 491	20 623
Bruttotulot	287	219	218
Nettomenot	19 438	19 272	20 405
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	767		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	434		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tupakoinnin täyskiellosta aiheutuvat lisämenot	250
Ulkopuoliset terveystalvelut ja kasvavat lääkekustannukset	500

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	388
Tasomuutos	-5
Yhteensä	1 133

2021 talousarvio	20 405 000
2020 talousarvio	19 272 000
2019 tilinpäätös	19 105 000

07. Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 8 714 000 euroa.

Selvitysosa: Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunta on sosiaalivakuutuksen erikoistuomioistuimeen rinnastettava muutoksenhakuelin, joka toimii toimialansa ensimmäisenä muutoksenhakuasteena kaikissa kansaneläkeasioissa ja Kansaneläkelaitoksen käsittelemissä kuntoutusasioissa ja yleistä asumistukea, eläkkeen saajan asumistukea, lapsilisää, lasten kotihoiton tukea ja yksityisen hoidon tukea, elatustukea, sotilasavustusta, äitiysavustusta, sairausvakuutusta, takuueläkettä, vammaisten tulkkauspalvelua, ansiopäivärahaa, peruspäivärahaa, työmarkkinatukea, vuorottelukorvausta, työttömyyskassan jäsenyyttä, aikuiskoulutustukea, ammattitutkintostipendiä, palkkaturvaa, työnantajan omavastuumaksua ja työttömyysvakuutusmaksun perintää koskevilla asioilla. Lisäksi muutoksenhakulautakunnassa käsitellään lainvoimaisten päätösten poistamista koskevat hakemukset samoissa asiaryhmissä.

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
Tuottavuus ja taloudellisuus			
Päätöksen hinta (euroa/ratkaisu)	204	204	204
Työn tuottavuus (ratkaisu/htv)	398	402	402
Tulokset ja laadunhallinta			
Käsittelyaika (ka/kk)	7,3	6,5	6,0
Muutosaste vakuutusoikeudessa	6,8	<15	<15
VMBaro:n tulokset (indeksi)	3,3	>3,5	>3,5
Sairauspoissaolojen määrä (pv/htv)	4,8	<7,5	<7,5
Eläköitymisen keski-ikä (vuotta)	64	>64,5	>64,5

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	207
Yhteensä	207

2021 talousarvio	8 714 000
2020 talousarvio	8 507 000
2019 tilinpäätös	8 334 000

25. *Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen tiedonhallinta* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 10 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) korvauksen maksamiseen Kansaneläkelaitokselle sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain (159/2007) ja sähköisestä lääkemääräyksestä annetun lain (61/2007) mukaisesti Kanta-palvelujen (kansallinen potilastietojen sähköinen arkistointipalvelu, reseptikeskus, kansallinen sosiaalihuollon arkistointipalvelu sekä kansalaisen omien sähköisten resepti- ja asiakastietojen katselu- ja asiointipalvelu, potilaan tiedonhallintapalvelu, lääkemääräysten kirjoituspalvelu ja kansalaisille suunnattujen sähköisten palvelujen ja tietovarannon) kehittämiseen, sellaisten jatkuvien tehtävien ja ylläpidon kustannusten kattamiseen, joita ei voida periä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajilta tai apteekeilta käyttömaksuina sekä Kanta-palveluihin liittyvien kansallisen määrittelyjen tekemiseen ja ylläpitoon (Kela)
- 2) muiden viranomaisten sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisten tietojärjestelmäpalveluiden suunnitteluun ja kehittämiseen
- 3) valtionavustusten myöntämiseen sosiaali- ja terveydenhuollon paikallisen ja alueellisen tietojärjestelmäinfrastruktuurin tehostamiseksi (STM, THL)
- 4) Sosiaali- ja terveydenhuollon digitalisaatiohankkeiden ohjaukseen sekä digitalisaation toteutumisen arviointiin ja seurantaan (STM).

Selvitysosa: Kansaneläkelaitoksen tehtävänä on valtakunnallisten sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmäpalvelujen toteuttaminen ja toteutuksia varten tarvittavien määrittelyjen laatiminen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain (159/2007) ja sähköisestä lääkemääräyksestä annetun lain (61/2007) mukaisesti. Uusien toiminnallisuuksien ja tietosisältöjen kehittämiseen tähtäävien kehittämishankkeiden lisäksi myös palveluiden tekninen infrastruktuuri, palveluiden jatkuvuuden varmistaminen ja tietoturva edellyttävät jatkuvaa kehittämistä ja ylläpitoa. Lisäksi Kansaneläkelaitoksella on lakisääteisiä tehtäviä kuten raportointi valvontaviranomaisille sekä kansainvälisiä tehtäviä, joita ei voida rahoittaa käyttäjien maksamilla käyttömaksuilla.

Määrärahaa on tarkoitus käyttää myös valtionavun maksamiseen kunnille ja kuntayhtymille sekä tarvittaessa muille tahoille sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmäkokonaisuuden paikallisen ja alueellisen infrastruktuurin selkiyttämiseen ja tehostamiseen. Valtionapuviranomaisina voivat toimia THL ja STM.

Määrärahaa voidaan käyttää myös muiden viranomaisten sosiaali- ja terveydenhuoltoon tai terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen liittyvien valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen suunnitteluun ja kehittämiseen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon digitalisaatiohankkeiden ohjaukseen sekä digitalisaatiokehityksen arviointien ja seurannan toteuttamiseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirto momentilta 33.01.01	500
Yhteensä	500

Momentin nimike on muutettu.

2021 talousarvio	10 400 000
2020 IV lisätalousarvio	500 000
2020 III lisätalousarvio	6 000 000
2020 II lisätalousarvio	6 000 000
2020 talousarvio	9 900 000
2019 tilinpäätös	7 000 000

29. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 19 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös lähialueyhteistyöhön käytettyjen ja kotimaasta hankittujen palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäveromenojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	271
Yhteensä	271

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	19 500 000
2020 talousarvio	19 229 000
2019 tilinpäätös	19 430 441

66. Kansainväliset jäsenmaksut ja maksuosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 5 262 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kansainvälisten järjestöjen ja laitosten jäsenmaksujen, maksuosuuksien ja erityisohjelmien tukemisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa muun muassa Suomen jäsenmaksusta WHO:lle, jonka rahoituksesta 25 % katetaan jäsenmaksuilla ja loppu jäsenmaiden vapaaehtoisrahoituksella. WHO:lta on edellytetty vahvempia toimia maiden taloutta ja turvallisuutta horjuttavien pandemioiden ja kriisien yhteydessä. Suomen rooli vaikuttaa järjestössä meneillään oleviin uudistuksiin korostuu vuosina 2018—2021 hallintoneuvostojäsenyyden myötä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Epidemiavalmius- ja innovaatiokoalition (CEPI) ja Kansainvälisen rokotusinstituutin (IVI) jäsenmaksut	1 500
Muiden jäsenmaksujen tarkentuneet maksut	-283
Yhteensä	1 217

2021 talousarvio	5 262 000
2020 II lisätalousarvio	5 500 000
2020 I lisätalousarvio	5 000 000
2020 talousarvio	4 045 000
2019 tilinpäätös	4 095 000

02. Valvonta

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan lakisääteistä valvontaa harjoittavien laitosten toimintamenoista, työsuojelun aluehallintoviranomaisten toimintamenoista, lääkeasioiden tiekartan toimeenpanosta aiheutuvista menosta ja oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menosta. Valvontalaitoksia ovat Säteilyturvakeskus, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto, Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus, Sosiaali- ja terveydenhuollon tietolupaviranomainen ja aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueet. Oikeuslääkinnän tehtävät hoitaa Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Valvontalaitosten toiminta kohdistuu hallituskauden strategisista tavoitteista seuraaviin:

- Elin- ja työympäristön terveellisyys ja turvallisuus on lisääntynyt
- Oikea-aikaiset ja luotettavat palvelut vastaavat asiakkaiden tarpeisiin.

Vaikuttavuus

- yhdenvertaisuuden, oikeusturvan ja muiden perusoikeuksien sekä lainsäädännön noudattamisen varmistaminen
- valvonnan painopiste on turvallisuutta, palveluiden järjestämistä ja omavalvontaa edistävässä ennakoivassa, riskiperusteisessa sekä laadultaan ja laajuudeltaan merkittävän toiminnan valvon-
nassa.

03. Säteilyturvakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 14 794 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös EU-rahastojen tuella toteuttavien hankkeiden omarahoitussuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määrärahasta saa käyttää myös enintään 1 500 000 euroa Suomen ja Venäjän tai muiden Suomen lähialueeksi luettavien maiden kanssa tehtävään säteily- ja ydinturvallisuuden yhteistyöhön:

- 1) ensisijaisesti Venäjän Federaation ydinturvallisuusviranomaisen ja toiminnanharjoittajien kanssa toteutettaviin ydin- ja säteilyturvallisuutta edistäviin hankkeisiin
- 2) muiden Suomen lähialueeksi luettavien valtioiden viranomaisten kanssa toteutettaviin ydin- ja säteilyturvallisuutta edistäviin hankkeisiin
- 3) ydin- ja säteilyturvallisuusyhteistyöhön liittyvien valtion siirtomenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Säteilyturvakeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2021. Tavoitteet määritellään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Vaikuttavuustavoitteet ja toiminnalliset tavoitteet

Korkeatasoinen ionisoivan ja ionisoimattoman säteilyturvallisuuden taso on ylläpidetty ja varmistettu. EU:n perusnormidirektiivin vaatimusten mukainen ionisoivaa säteilyä käyttävien diagnosimenetelmien lähetekäytännön oikeutusarviointi toimeenpantu. STUK:n toiminta pyrkii tukemaan hallituksen tavoitetta saavuttaa hiilineutraalitalous ylläpitämällä korkeatasoista ydinturvallisuuden tasoa. STUK pyrkii mm. ydinsulkusopimuksen edistämällä edistämään hallitusohjelman tavoitetta, että Suomi on kokoaan suurempi Euroopassa ja maailmalla.

Säteilyturvakeskuksen rahoitusrakenne (1 000 euroa) ja henkilötövuodet

	2019 toteutuma	htv	2020 varsinainen talousarvio	htv	2021 esitys	htv
Budjettirahoitus	16 425	135	14 235	134	14 794	135
Maksullinen toiminta	23 990	196	22 349	196	24 087	194
Yhteisrahoitteinen toiminta	1 066	6	500	7	600	8
Yhteensä	41 481	337	37 084	337	39 481	337

Säteilyturvakeskuksen tulosalueittaiset kustannukset (1 000 euroa) ja henkilötövuodet

	2019 toteutuma	htv	2020 arvio	htv	2021 arvio	htv
Ydinenergia	21 804	86	21 400	87	22 727	86
Säteilytoiminta	6 420	25	6 300	25	6 445	25
Valmiustoiminta	3 057	9	2 400	9	3 122	9
Tutkimus ja kehitys	2 631	13	1 484	12	1 021	13
Asiantuntijapalvelut	3 059	12	1 400	9	1 433	9
Viestintä	1 414	5	1 300	6	1 712	6
Ympäristö	3 096	9	2 800	9	3 021	9
Yhteiset palvelut ja tukitehtävät		117		119		119
Lomat		61		61		61
Yhteensä	41 481	337	37 084	337	39 481	337

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	41 481	37 084	39 481
Bruttotulot	25 056	22 849	24 687
Nettomenot	16 425	14 235	14 794
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	11 485		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 647		

Julkisoikeudellisen ja muun maksullisen toiminnan tavoitteena on kustannusvastaavuus.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (ydinturvallisuusvalvonta, 1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myyntitulot	18 383	19 649	21 387
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	18 396	19 649	21 387
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-13	-	-
Kustannusvastaavuus, %	100	100	100

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (erillislakien mukaiset julkis-oikeudelliset suoritteet, 1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myyntitulot	748	700	700
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	1 365	700	700
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-617	-	-
Kustannusvastaavuus, %	55	100	100

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	356	100	100
— EU:lta saatava rahoitus	125	150	200
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	1 029	-	-
Tuotot yhteensä	1 510	250	300
Hankkeiden kokonaiskustannukset	1 066	500	600
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	444	-250	-300
Omarahoitusosuus, %	-42	50	50

Ydin- ja säteilyturvallisuuden yhteistyö

Ydin- ja säteilyturvallisuuden yhteistyö Venäjän federaation kanssa on kohdistunut seuraaviin aihepiireihin: Leningradin ydinvoimalaitos, Kuolan ydinvoimalaitos, ydinturvallisuusvalvonta, radioaktiiviset jätteet, ympäristön säteilyvalvonta ja onnettomuusvalmius sekä ydinmateriaalivalvonta. Pääosa resursseista on kohdistettu mainittujen kahden ydinvoimalaitoksen turvallisuuden kohentamiseen siten, että pääkohde on Leningradin ydinvoimalaitos, jonka sijainti ja Tšernobylytyyppiset reaktorit korostavat jatkuvan parantamisen tarvetta. Hankkeisiin sisältyy muun muassa koulutustoimintaa, turvallisuusanalyysyjä, teknisiä turvallisuusparannuksia, laitetoimituksia sekä

laitteistojen tarkastustekniikan kehittämistä. Leningradin ja Kuolan laitoksen ympäristön säteilyvalvontajärjestelmät on toteutettu tämän yhteistyön puitteissa.

Muiden lähialueeseen kuuluvien maiden kanssa ydin- ja säteilyturvallisuuden yhteistyö kohdistuu vastaavasti suomalaisten turvallisuuden kannalta merkittävimpiin kohteisiin.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valvontamaksut vastaamaan veronluonteisen valvonnan tuottoja ja kustannuksia	279
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-44
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	-2
Palkkausten tarkistukset	326
Yhteensä	559
2021 talousarvio	14 794 000
2020 talousarvio	14 235 000
2019 tilinpäätös	11 587 000

05. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 14 132 000 euroa.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto edistää väestön terveyttä ja toimintakykyä valvonnan edellyttämän ohjauksen sekä ennakoivan ja jälkikäteisen valvonnan keinoin.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2021. Tavoitteet määritellään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— kärkihankkeiden tavoitteiden toteutumisen tukeminen: palvelut asiakaslähtöisiksi sisältäen mm. julkisen palvelulupauksen, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen ja eriarvoisuuden vähentäminen, lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelma, ikäihmisten kotihoidon kehittäminen ja digitalisaatio

— reformien toimeenpanon tukeminen: sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus, kuntien tehtävien ja velvoitteiden vähentäminen, alue- ja keskushallinnon uudistus

— valvonnan painopisteen siirtäminen ennakoivaan ja omavalvontaan sekä toiminnan ohjauksen vahvistaminen tähän suuntaan

— lupa- ja valvontaprosessien sujuvoittaminen

— normien purkuun osallistuminen ja hallinnollisen taakan keventäminen sekä näistä johtuvien lainsäädäntöuudistusten toimeenpano.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston talousarvio perustuu osittaiseen nettobudjettiin. Bruttobudjetoidut tulot on budjetoitu momentille 12.33.02. Toimintamenomomentille kirjatavat tulot ovat terveydenhuollon ja sosiaalihuollon ammattihenkilöiden ammattioikeuksia koskevia päätöksiä sekä valtakunnallisten sosiaali- ja terveydenhuollon yksityisten palvelunantajien

lupia koskevien suoritteiden maksuja sekä viraston suoritteista liiketaloudellisin perustein määrättäviä maksuja.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	17 591	15 793	18 132
Bruttotulot	5 007	3 765	4 000
Nettomenot	12 584	12 028	14 132
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 712		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 468		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myynti- tuotot	6 304	4 965	5 200
— tästä toimintamenomomentille nettouttamattomat tuotot	1 297	1 200	1 200
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	4 587	3 565	3 655
— osuus yhteiskustannuksista	2 640	1 400	1 545
Kokonaiskustannukset yhteensä	7 227	4 965	5 200
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-923	-	-
Kustannusvastaavuus, %	87	100	100

Tuotokset ja laadunhallinta

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston käsiteltäväksi saapuvien asioiden määriä

	2019 toteutuma	2020 ennuste	2021 ennuste	2020/2021 muutos-%
Terveystenhuollon ammatinharjoittamista koskevat päätökset	20 813	20 000	20 000	0,0
Sosiaalihuollon ammatinharjoittamista koskevat laillistamispäätökset	21 356	10 000	10 000	0,0
Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonta-asiat	1 612	1 500	1 750	16,7
Raskauden keskeyttämistä koskevat luvat	777	970	800	-17,5

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Valviran strategia uudistettiin vuoden 2020 alussa. Kolmen strategisen painopisteemme; lisäämme asiakas-, potilas- ja elinympäristön turvallisuutta varmistamalla vastuullista toimintaa, turvaamme valtakunnallista yhdenvertaisuutta ja toimintamme perustuu ajantasaiseen ja luotettavaan tietoon, tukena on neljä mahdollistajaa, jotka vaikuttavat olennaisesti strategisten tavoitteiden saavuttamiseen. Nämä ovat *asiakaslähtöinen digitalisaatio, vuorovaikutus ja yhteistyö, avoin ja vaikuttava viestintä* sekä *osaava ja hyvinvoiva henkilöstö*. Strategisten tavoitteiden toteutuminen edellyttää panostusta henkilöstöön, digitalisaatioon, yhteistyöhön ja viestintään.

Toimintaympäristö on jatkuvassa muutoksessa ja edellyttää virastolta uudistumista, johdolta uudenlaista suunnan näyttöä sekä henkilöstön sitouttamista myös muuttuviin tavoitteisiin. Muutoksessa on tärkeää vahvistaa nykyisiä asiantuntijavoimavaroja, hyödyntää verkostoja ja tukea henkilöstön osaamisen kehittämistä kohti uusia tarpeita. Tätä toteutetaan kehittämällä ja hyödyntämällä tavoite- ja kehityskeskusteluja sekä panostamalla henkilöstön osaamisen kehittämiseen. Muutosta edesauttaa toimintatapojen ja työmenetelmien uudistaminen mm. digitaalisten työkalujen avulla.

Työhyvinvoinnista huolehtiminen luo perustaa henkilöstön toimintakyvylle. Suuri työmäärä, virkatehtävien suorittamiseen liittyvät vastuut sekä jatkuva muutostilanne ovat työhyvinvoinnin kannalta haasteellisia. Työhyvinvointia seurataan säännöllisin kyselyin ja tulosten analysointiin sekä kehittämistoimenpiteiden toteuttamiseen ja niiden seurantaan panostetaan, esimiestyötä tuetaan virastolle räätälöidyllä valmennuksella. Johto ja esimiehet kiinnittävät yhä enemmän huomiota esimiestyöhön, työtehtävien organisointiin ja henkilöstön tukemiseen sekä osaamisen kehittämiseen. Työntekijöiden työn ja vapaa-ajan yhteensovittamista tuetaan joustavia etätyökäytäntöjä kehittämällä ja myös uudet toimitilat mahdollistavat uudenlaisten työskentelytapojen ja toimintakulttuurin kehittämistä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alkoholielinkeinoon kohdistuvat lupa- ja valvontatehtävät sekä ohjaus (4 htv)	280
Alkoholielinkeinorekisterin uudistushanke (ALLU) (v. 2020 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-1 200
Alkoholielinkeinorekisterin uudistushanke (ALLU) (v. 2021 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	1 800
Lastensuojelun valvonta (1 htv)	70
Momentille 11.19.09 tuloutettavat AVI:en perimät yksityisten sosiaalihuollon ja terveydenhuollon palvelutuottajien vuosimaksuja vastaava summa	590
Tupakkalain toimeenpanon maksullisen toiminnan rahoitus (2 htv)	140
Vanhustenhuollon palvelujen valvontatehtävät (2 htv)	140
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-23
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	13
Palkkausten tarkistukset	322
Tasomuutos	-28
Yhteensä	2 104

2021 talousarvio	14 132 000
2020 IV lisätalousarvio	730 000
2020 talousarvio	12 028 000
2019 tilinpäätös	12 340 000

06. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 351 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen hyväksymien, viraston ulkopuolella toteutettavien tutkimus-, koulutus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen
- 2) viraston monitoimipaikkaisen toimintamallin vahvistamisesta aiheutuvien lisämenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksella on tarvittaessa toimitiloja toiminnan kannalta keskeisissä kaupungeissa.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2021. Tavoitteet määritellään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Lääkkeiden jakelu tukee rationaalisen lääkehoidon periaatteiden toteutumista ja palvelujärjestelmän katkeamattomia hoitoketjuja Lääkeasioiden tiekartan toimenpidekokonaisuuksien edistäminen

- Lääkkeiden saatavuus ja apteekkien toimitusvarmuus ovat tavoitetasolla
- Palvelujärjestelmän toimintamallien kehittämisen tuki sisältäen digitalisaation
- HTA periaatteiden ja toimintamallien yhdenmukaistamiseen osallistuminen
- Lääkehoidon kansallisen ja alueellisen ohjauksen kyvykkyyksien tukeminen
- Fimea toimii ensisijaisena kansallisen ja kansainvälisen lääketiedon tuottajana ja kehittäjänä sekä osallistuu lääkealan tiedonhallinnan ja digitaalisten työvälineiden kehittämiseen
- Fimea on arvostettu myyntilupa-arvioija EU:ssa ja huolehtii kyvykkyyksien kehittämisestä
- EU-lainsäädännön kehittäminen ja täytäntöönpano
- Uudet valvontatehtävät ja niiden implementointi lisäarvoa tuottavalla tavalla
- Kliinisten lääketutkimusten asetuksen toimeenpano ja valvontamenettelyjen yhteensovittaminen Valtakunnallisen eettisen toimikunnan kanssa.

Toiminnallinen tehokkuus (taloudellisuus, tuottavuus, kannattavuus, kustannusvastaavuus)

Tavoitteena on, että viraston maksullisen toiminnan suoritteet tuotetaan kustannusvastaavasti. Keskus seuraa tuottavuuden kehitystä Tilastokeskuksen määrittelemien tuottavuusindikaattorien avulla.

Toiminnan tehokkuus (indeksi 100 = vuosi 2011)

	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Työn tuottavuusindeksi	84,0	> 100	> 100
Kokonaistuottavuusindeksi	84,2	> 100	> 100

Viraston henkilötyövuodet

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
Maksullinen toiminta	236	241	247
Ei-maksullinen toiminta	38	43	52
Yhteensä	274	284	299

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	31 955	30 176	30 609
Bruttotulot	26 130	25 072	25 258
Nettomenot	5 825	5 104	5 351
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 841		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 768		

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen rahoitusrakenne (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Budjettirahoitus	3 752	5 104	5 351
Maksullisen toiminnan tuotot	26 130	25 072	25 258
— julkisoikeudelliset suoritteet	23 715	22 742	22 578
— liiketaloudelliset suoritteet	13	-	-
— erillislakien mukaiset suoritteet	2 212	2 080	2 080
Muut tuotot	190	250	600
Edelliseltä vuodelta siirtynyt	4 841	-	-
Yhteensä	34 723	30 176	30 609

**Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (maksuperustelain mukaiset
suoritteet, 1 000 euroa)**

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	23 728	22 742	22 578
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	17 155	13 872	15 958
— osuus yhteiskustannuksista	9 724	8 870	6 620
Kustannukset yhteensä	26 879	22 742	22 578
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-3 151	-	-
Kustannusvastaavuus, %	88	100	100

**Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (erillislakien mukaiset suoritteet,
1 000 euroa)**

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntitulot	2 212	2 080	2 080
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	892	1 335	1 335
— osuus yhteiskustannuksista	507	745	745
Kustannukset yhteensä	1 399	2 080	2 080
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	813	-	-
Kustannusvastaavuus, %	158	100	100

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen henkilöstön osaamista ja työkykyä ylläpidetään, tuetaan ja kehitetään:

- edistetään valmennettavaa johtamisotetta
- osaamisen johtamista vahvistetaan
- liikkuvuus ja henkilökierro ovat osa henkilöstön kehittämistä
- työnantajakuva säilytetään nykyisellä tasolla.

Tunnusluvut	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Henkilöstön hyvinvointi			
— työtyytyväisyysindeksi	3,8	yli valtion keskitason	yli valtion keskitason
— sairauspoissaolot pv/htv vähenevät	7,3	alle valtion keskitason	alle valtion keskitason

Määräraha on tarkoitettu 150 000 euroa tutkimushankkeiden rahoittamiseen. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina maksullisen toiminnan tuloina maksuperustelain mukaisista julkisoikeudellisista suoritteista saadut tulot ja lääkelain (595/2009) 84 b §:ssä tarkoitetut tulot.

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen talousarvio perustuu nettobudjetointiin. Menot katetaan pääasiassa valvonta- ja palvelutoiminnasta perittävillä maksuilla. Maksullisen toiminnan palvelut tuotetaan omakustannushintaan. Suoritteista perittävät maksut ovat maksuperustelain mukaisia. Lääkkeiden laadunvalvonnan kustannukset katetaan lääkelain (595/2009) 84 b §:n mukaisella maksulla.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Terveysteknologian ja geenitekniikan rekisterien uudistushanke (v. 2020 rahoitus)	
(siirto momentille 28.70.20)	-370
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-3
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	7
Palkkausten tarkistukset	113
Tasomuutos	500
Yhteensä	247

2021 talousarvio	5 351 000
2020 II lisätalousarvio	1 900 000
2020 talousarvio	5 104 000
2019 tilinpäätös	3 752 000

07. Työsuojelun aluehallintoviranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 26 934 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain (44/2006) 15 §:n ja 20 §:n mukaisista toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut alustavasti työsuojelun aluehallintoviranomaisille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2021. Tarkennetut tulostavoitteet määritellään ministeriön ja työsuojelun aluehallintoviranomaisten välisessä tulossopimuksessa.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Työsuojeluvalvonta vahvistaa turvallista, terveellistä ja reilua työtä monipuolisilla keinoilla toimintaympäristön muutoksiin reagoiden ja toimintaa rohkeasti kehittäen. Toimintaympäristössä tunnistetut, valvontaan vaikuttavat ilmiöt liittyvät työoloihin, pirstaloituvaan työelämään, työn kuormitustekijöihin, jatkuvaan uudistumiseen, tiedon hyödyntämiseen ja digitalisaatioon.

Tavoitteena on, että työsuojeluvalvonta tukee ja edistää työpaikan omaa turvallisuustoimintaa, jotta työ olisi terveellistä ja turvallista kaikilla työpaikoilla työnteon muodosta riippumatta. Valvonnalla varmistetaan, että työnantajat ja muut vastuutahot noudattavat työsuojelulainsäädäntöä.

Valvonnan kohteena oleviin asiakokonaisuuksiin ja ilmiöihin määritellään ne valvonnan keinot, joita yhdistelemällä valvonnalla saadaan mahdollisimman suuri vaikuttavuus. Valvonnan käytössä olevien keinojen monipuolistaminen ja tehostaminen sekä uusien keinojen kehittäminen ja käyttöönotto on keskeinen kehityssuunta toiminnassa.

Toiminnallinen tehokkuus

Tarkastustoiminnalle asetetaan seuraavat määrätavoitteet:

Toiminnallinen tehokkuus

	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
Kokonaistarkastusmäärä	23 884	20 000	21 000
Muilla valvonnan keinoilla kontaktoidut työpaikat	-	15 000	15 000

Työsuojelun aluehallinnon kokonaiskustannukset (1 000 euroa) ja henkilötövuodet tulosalueittain

Tulosalue	2019			2020			2021		
	toteutuma	%-osuus	htv	tavoite	%-osuus	htv	tavoite	%-osuus	htv
Työpaikkojen valvonta ja asiakaskysyntään vastaaminen	19 551	78	307	18 317	70	287	18 803	70	290
Valvontaa tukeva toiminta	5 514	22	87	7 850	30	123	8 131	30	125
Yhteensä	25 065	100	394	26 167	100	410	26 934	100	415

Tuotokset ja laadunhallinta

Työsuojelun vastuualueet ovat uudistumiskykyisiä ja yhteiskunnan ilmiöihin nopeasti reagoivia valvontaviranomaisia. Yhteistyötahot ja asiakkaat otetaan mukaan kehittämiseen ja kokeiluihin.

Tietoa hyödynnetään monipuolisesti valvonnan ja työelämän kehittämisessä. Työsuojelun vastuualueet jakavat tietoa, osaamista ja näkemystä eri sidosryhmien ja asiakkaiden käyttöön.

Digitalisaation mahdollisuuksia hyödynnetään yhteistyötahojen ja asiakkaiden kanssa rohkeasti kokeillen. Työsuojeluvalvonnan tuottavuutta, kattavuutta ja vaikuttavuutta parannetaan merkittävästi.

Sidosryhmäyhteistyö ja viestintä tukevat tehokkaasti työsuojelun vastuualueiden toimintaa.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueet edistävät vastuualuerajat ylittävää yhteistyötä ja valtakunnallisia yhteisiä tehtäviä sekä kehittävät henkilöstön osaamista. Vastuualueet ovat kilpailukykyinen ja jatkuvasti kehittyvä hyvän henkilöstöpolitiikan työpaikka, jossa huolehditaan henkilöstön hyvinvoinnista.

Osallistavan johtamisen ja esimiestyön avulla varmistetaan, että henkilöstö on mukana toiminnan kehittämisessä ja tarvittavien muutosten tunnistamisessa lisäarvoa tuottavalla tavalla.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	25 329	26 337	27 104
Bruttotulot	264	170	170
Nettomenot	25 065	26 167	26 934
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 394		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 104		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Harmaan talouden torjunnan moniviranomaisyhteistyön kehittäminen (1 htv) (HO 2019)	70
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-131
Palkkausten tarkistukset	828
Yhteensä	767
2021 talousarvio	26 934 000
2020 talousarvio	26 167 000
2019 tilinpäätös	24 775 000

08. Sosiaali- ja terveydenhuollon tietolupaviranomaisen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 3 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) kysynnän vuosittaisen vaihtelun tasaamiseen
- 2) lupaviranomaisen yleishallinnosta Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuvien kustannusten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään tietolupaviranomaisen peruspalvelujen ja infrastruktuurin kehittämiseen ja ylläpitoon. Tietoluvan saajat maksavat luvista ja aineistopalveluista, kuten tietojen kokoamisesta, yhdistelystä, muokkaamisesta ja tietoturvallisen käyttöympäristön käytöstä aiheutuvista kustannuksista valtion maksuperustelain (150/1992) ja STM:n antaman Findatan maksuasetuksen mukaisesti. Lupaviranomainen korvaa rekisterinpitäjälle luvansaaajilta perityistä maksuista sille kuuluvan osuuden. Lupaviranomainen maksaa Tietoturvallisen käyttöympäristön käytöstä järjestelmän toimittajille sopimuksen mukaisen korvauksen. Tietolupaviranomaisen tehtävistä säädetään laissa sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä (552/2019).

Toiminnalle on asetettu seuraavat tavoitteet nelivuotiskaudelle 2020—2023:

— lupaviranomaisen neuvontapalvelun sekä lupaprosessin sekä tietojen kokoamis- ja käsittelyprosessin kehittäminen ja käyttöönotto

- tietoluvan edellyttämän tutkimuksen eettisen käsittelyn liittäminen osaksi lupaprosessia
- kansallisen sähköisen käyttöportaalin ja lupakäsittelyn asianhallintajärjestelmän kehittäminen ja käyttöönotto tietojen yhdistämis- ja luovutuspalvelun sekä koodiavainten säilytyspalvelun kehittäminen ja käyttöönotto
- tietoturvallisen teknisen käyttöympäristön kehittäminen tietojen luovuttamiseksi
- lupaviranomaisen ja rekisteripitäjien yhteistoiminnan kehittäminen.

Sosiaali- ja terveysministeriö asettaa lupaviranomaiselle ja sen toiminnalle tulostavoitteet lupaviranomaisen ohjausryhmän esitysten pohjalta.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	506	5 250	3 950
Bruttotulot	-	50	750
Nettomenot	506	5 200	3 200
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	-		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 994		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteiset investoinnit	-2 000
Yhteensä	-2 000
2021 talousarvio	3 200 000
2020 talousarvio	5 200 000
2019 tilinpäätös	2 500 000

09. Lääkeasioiden tiekartan toimeenpano (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) lääkeasioiden tiekartan toimeenpanosta aiheutuviin hankintoihin ja selvityksiin sekä toimenpiteiden koordinointiin, edistämiseen ja muihin vastaaviin menoihin
- 2) lääkehoidon tiedonhallinnan kansallisten ja alueellisten kehittämis- ja kokeiluhankkeiden sekä muiden alueellisten kehittämis- ja kokeiluhankkeiden menojen maksamiseen
- 3) enintään kahdeksaa henkilötyövuotta vastaavan määräaikaikaisen henkilöstön palkkaamiseen toimenpideohjelman ohjaus- ja asiantuntijatehtäviin.

Selvitysosa: Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaisesti lääkehuoltoa kehitetään lääkeasioiden tiekartan (STM:n raportteja 5/2019) mukaisesti. Lääkeasioiden tiekartan toimeenpanossa on kyse lääkkeiden jakelujärjestelmän rakenteellisesta uudistuksesta, lääkehoidon

ohjauksen vahvistamisesta, lääkehoitoon liittyvän tietopohjan parantamisesta sekä tiedon käytön tehostamisesta. Paremmalla ohjauksella ja tietopohjalla voidaan varmistaa uusien lääkkeiden hallittu käyttöönotto ja edistää lääkkeiden järkevää käyttöä.

2021 talousarvio

5 000 000

20. Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 11 841 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain (459/1973) 12 §:n mukaisen oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menojen maksamiseen
- 2) oikeuslääkeopillisista tutkimuksista suoritettavista korvauksista annetun asetuksen (133/2020) mukaisten palkkioiden ja korvausten maksamiseen
- 3) yliopistoilta ostopalveluna tehtävän oikeuslääketieteen erikoislääkärikoulutuksen menojen maksamiseen
- 4) oikeuslääketieteellisen ruumiin avaukseen määrättyjen ruumiiden kuljetuksista tai poliisin tilaamista ruumiiden kuljetuksista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 5) oikeuslääkäreille virka-ajan ulkopuolella tehtävästä päivystyksestä aiheutuvien päivystyspalkkioiden tai -palkkojen maksamiseen enintään kahta henkilötyövuotta vastaavasti sekä muiden päivystystoiminnan menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Laki kuolemansyyn selvittämisestä (459/1973) määrittelee oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen perusteet. Momentilta maksetaan myös asetuksen (133/2020) mukaisia palkkioita ruumiinavauksia suorittaville oikeuslääkäreille.

Vuonna 2019 oikeuslääketieteellisiä ruumiinavauksia tehtiin 8 137, vuonna 2020 arvioidaan tehtävän 8 220 ja vuonna 2021 arviolta 8 200 ruumiinavausta.

Toiminnan tavoitteena on:

- oikeuslääketieteellisten ruumiinavausten suorittaminen lain mukaisin indikaatioin
- yleisen oikeusturvan toteutuminen selvittämällä kuoleman olosuhteet, kuolemansyy ja kuolemanluokka
- selvittää alkoholi- ja huumemyrkytyskuolemat, alkoholin ja muiden päihteiden sekä lääkeaineiden merkitys kuolemantapauksissa
- saada väkivaltaisista kuolemista oikeuden käyttöön puolueeton ja riippumaton asiantuntijalausunto ja todisteluaineisto
- varmistaa potilaan ja terveydenhuollon henkilöstön oikeusturva
- tuottaa tietoa tapaturmaisista, ammattitaudin aiheuttamista ja luonnollisista kuolemista vakuutusoikeudellisia selvityksiä varten
- oikeuslääkäriresurssien saatavuuden varmistaminen erikoislääkärikoulutuksella.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen toimitilan muutoksesta johtuva kustannustason kasvu	900
Yhteensä	900

2021 talousarvio	11 841 000
2020 IV lisätalousarvio	—
2020 talousarvio	10 941 000
2019 tilinpäätös	10 118 220

03. Tutkimus- ja kehittämistoiminta

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat pääosin sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tutkimus-, kehittämis-, tilasto-, rekisteri- ja asiantuntijatoiminnasta, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenoista ja valtionavusta Työterveyslaitoksen menoihin.

Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa hallinnonalan tutkimus- ja kehittämispolitiikasta. Sen tavoitteena on tuottaa sellaista tutkimustietoa, joka on systemaattisesti hyödynnettävissä sosiaali- ja terveyspolitiikan erilaisissa kehittämistoimenpiteissä, kuten lainsäädännön valmistelussa ja toimeenpanossa, erilaisissa ohjelmissa ja projekteissa sekä muussa ministeriön päätöksenteossa.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tutkimus- ja kehittämistoiminta on johtamisen väline ja edellytys strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Tutkimus- ja kehittämispolitiikka on strategista päätöksentekoa, lainsäädännön ja budjetin valmistelua ja niiden toimeenpanoa sekä informaatio-ohjausta tukeva investointi. Hallinnonalan tutkimuslaitoksilla on myös tutkimus- ja kehittämistoiminnan tulosten käytäntöön viemiseen liittyvää toimintaa, kuten asiantuntijapalveluja, tiedonvälitystä ja koulutusta. Lisäksi niillä on lakisääteisiä tai ministeriön kanssa sovittuja erityistehtäviä, esimerkiksi valvontaan, tilastointiin ja erityisiin vaaratilanteisiin varautumiseen liittyen.

Tutkimus- ja kehittämistoiminta kohdistuu hallinnonalan strategisista tavoitteista erityisesti seuraaviin:

- Hyvinvointi- ja terveyserot ovat kaventuneet
- Toiminta- ja työkyky ovat parantuneet
- Elin- ja työympäristön terveellisyys ja turvallisuus on lisääntynyt
- Oikea-aikaiset ja luotettavat palvelut vastaavat asiakkaiden tarpeisiin
- Hyvinvointiala luo liiketoimintamahdollisuuksia ja vientiä.

Vaikuttavuus

Tutkimus- ja kehittämistoiminnan vaikuttavuutta haetaan:

- päätöksenteon tuella, mm. hyvinvointi- ja terveysvaikutusten arvioimisella

- tietotuotannon parantamisella
- tutkitun tiedon välittämällä yhteiskunnalliseen keskusteluun ja kansalaisten käyttöön.

04. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 59 272 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) toimintaan liittyvien kansainvälisten ja kotimaisten järjestöjen jäsenmaksuista, biopankkien osuuskunnan osuuden merkintään ja vuosijäsenmaksuihin, yhteisrahoitteisten hankkeiden rahoitusosuuksista, ulkomailla toteutettavien projektien, täydennyskoulutuksen avustuksen ja yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) EU:n hyväksymien hankkeiden rahoitukseen liittyvien menojen maksamiseen
- 3) Alkoholitutkimussäätiöön, Käypä hoito -suositusten laadintaan, syöpä- ja näkövammarekisterin tekniseen ylläpitoon Suomen Syöpäyhdistys ry:lle ja Näkövammaisten Keskusliitto ry:lle sekä Hoitotyön tutkimussäätiön ja sosiaali- ja terveydenhuollon tietohallinnon kehittämishankkeisiin liittyvien valtionavustusten ja muiden menojen maksamiseen
- 4) nettobudjetoidun yhteisrahoitteisen toiminnan tuloihin välittömästi liittyvien apurahojen maksamiseen
- 5) Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen itse toteuttamiin terveyden edistämisen hankkeisiin
- 6) Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen itse toteuttamiin tartuntatautien ehkäisyyn ja valvontaan liittyviin hankkeisiin
- 7) sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän ohjauksen ja arviointitoiminnon menoihin
- 8) sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan ohjaustehtäviin, valtakunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon tietoarkkitehtuurin kehittämiseen ja ylläpitoon sekä muihin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain (159/2007), sähköisestä lääkemääräyksestä annetun lain (61/2007) sekä lain sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista (254/2015) mukaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) tehtävänä on väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, sairauksien ja sosiaalisten ongelmien ehkäiseminen sekä sosiaali- ja terveysten palvelujen kehittäminen. THL toteuttaa tehtävänsä tutkimuksen, seurannan ja arvioinnin, kehittämistyön, asiantuntijavaikuttamisen ja viranomaistehtävien sekä kansainvälisen yhteistyön avulla. Lisäksi THL toimii alansa tilastoviranomaisena sekä huolehtii tehtäväalueensa tietoperustasta ja sen hyödyntämisestä. THL vastaa myös sosiaali- ja terveydenhuollon tietohallinnon ohjaustehtävistä.

THL:n toiminnan perusta on laki terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta sekä sosiaali- ja terveysministeriön strategiseen visioon eheästä yhteiskunnasta ja kestävästä hyvinvoinnista. Laitoksen strategisissa päälinjauksissa tavoitteina ovat uudistuminen, tietoaaineiston tehokas käyttöönotto, ennakointi, priorisointi ja työyhteisöön panostaminen.

Laitoksen toiminnassa korostuu asiantuntijalaitoksen rooli tiedon käytön edistämisessä päätöksenteon kaikilla tasoilla. Tätä tukee laitoksen tavoite tietovarantojen kehittämisestä ja niiden käytön helpottamisesta.

Toiminnallinen tehokkuus

Voimavarojen supistuessa THL on tarkistanut toimintaansa siten, että hallitusohjelman toimeenpanoon ja asiantuntija- ja viranomaistehtävien hoitoon liittyvät riskit on minimoitu. Sopeutusten yhtenä kohdentamisperusteena on uusi strategia. Ydintoiminnot toimivat tehokkaasti, taloudellisesti ja asiakassuuntautuneesti ja niiden laatu ja kustannusvaikuttavuus paranevat. THL:n tuottavuus kasvaa ja maksullisen toiminnan ylijäämä käytetään tuotekehitykseen ja investointeihin. THL:n tieto- ja tilastotuotanto sekä verkkopalvelut ja portaalit ovat yhdessä toimiva kokonaisuus ja palvelevat asiakkaiden tietotarpeita. THL:n hallinto- ja toimintatavat edistävät sukupuolten välisen tasa-arvon valtavirtaistumista. THL:n rahoitusrakenne on tarkoituksenmukainen.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

THL kehittää ja uudistaa osaamispääomaansa. THL:n henkilöstön toimintavalmiutta ja osaamista kehitetään laitoksen strategian mukaisesti. Johtamistehtävissä toimivien osaamista kehitetään, jotta johtaminen on ammattimaista ja kannustavaa. Henkilöstön hyvinvointia tuetaan ja työantajakuva kehitetään. Henkilöstösuunnittelun ennakoivuutta ja pitkäjänteisyyttä parannetaan.

Tulot harvinaisten rokotteiden myynnistä ja välitystoiminnasta on merkitty momentille 12.33.03.

Määrärahaa arvioidaan käytettävän avustuksiin (euroa)

Alkoholitutkimussäätiölle	343 000
Suomalainen Lääkäriseura Duodecimille	720 000
Suomen Syöpäyhdistykselle	881 000
Näkövammaisten keskusliitolle	133 000
Hoitotyön tutkimussäätiölle	388 000
Yhteensä	2 465 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	93 891	86 587	90 072
Bruttotulot	36 488	31 800	30 800
Nettomenot	57 403	54 787	59 272
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	10 839		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	7 519		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— myyntituotot	9 866	10 000	10 000
Tuotot yhteensä	9 866	10 000	10 000
— tästä toimintamenomomentille nettouttamattomat tuotot	-	20	20
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	5 765	5 700	5 700
— osuus yhteiskustannuksista	2 107	2 300	2 300
Kustannukset yhteensä	7 872	8 000	8 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 994	2 000	2 000
Kustannusvastaavuus, %	125	125	125

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	15 561	13 000	12 000
— EU:lta saatava rahoitus	2 603	2 500	2 500
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	371	300	300
— yhteisrahoitteisen toiminnan muut tuotot	8 087	6 000	6 000
Tuotot yhteensä	26 622	21 800	20 800
Hankkeiden kokonaiskustannukset	34 793	28 500	27 200
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-8 171	-6 700	-6 400
Omarahoitusosuus, %	23	24	24

THL:n toiminnan kokonaiskustannukset (1 000 euroa) ja henkilötyövuodet osastoittain

	2019 toteutuma	htv	2020 arvio	htv	2021 tavoite	htv
Hyvinvointi	13 427	159	12 122	157	12 610	150
Kansanterveysratkaisut	20 003	198	18 183	196	18 916	191
Järjestelmät	10 112	83	9 525	82	9 908	81
Valtion sosiaali- ja terveyspalvelut	16 736	199	15 586	197	16 214	193
Terveysturvallisuus	15 162	170	13 854	168	14 410	163
Tietopalvelut	18 451	141	17 317	139	18 014	135
Yhteensä	93 891	950	86 587	939	90 072	913

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Covid-19 -epidemian torjunnan ja hallinnan resurssien määräaikainen vahvistaminen (10 htv)	800
Eduskunnan lisäys; Hotus / ruotsinkielinen materiaali	-100
Käypähoitosuosituksen käännökset ruotsinkielelle (HO 2019 kertaluonteinen)	-600
Naisiin kohdistuvan väkivallan torjunnan toimikunta	150
Oikeuslääketieteen erikoislääkäreiden palkkakustannuksiin	600
Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen estämisen toimintaohjelman toimeenpano	46
Vanhuspalvelulain muutoksesta aiheutuvat pysyvät menot	800
Väkivaltaisen radikalisaation ja ekstremismin ehkäisemiseen	500
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-192
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	207
Palkkausten tarkistukset	1 415
Tasomuutos	859
Yhteensä	4 485

2021 talousarvio	59 272 000
2020 IV lisätalousarvio	5 002 000
2020 I lisätalousarvio	12 800 000
2020 talousarvio	54 787 000
2019 tilinpäätös	54 083 000

25. Kansalliset osaamiskeskittymät (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) julkisten biopankkien toimintojen yhtenäistämisestä ja yhteisen toimijan valmistelusta ja perustamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) kansallisen syöpäkeskuksen valmistelusta ja perustamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) kansallisen neurokeskuksen valmistelusta ja perustamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen sekä kliinisen tutkimuksen ja hoidon pilottihankkeisiin
- 4) kansallisen lääkekehityskeskukseen valmistelusta ja perustamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 5) kansallisen genomikeskuksen valmistelusta ja perustamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 6) hankkeiden valmistelusta ja toimeenpanosta aiheutuvien valtionavustusten maksamiseen kunnille, kuntayhtymille, korkeakouluille, yleishyödyllisille yhteisöille ja biopankkien muodostamalle osuuskunnalle
- 7) enintään kymmentä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen ja siitä aiheutuvien muiden menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Täsmälääketieteen peruspilareina Kansalliset osaamiskeskittymät (genomi-, lääkekehitys-, neuro- ja syöpäkeskus sekä biopankkitoiminnan yhtenäistäminen) tukevat terveys-

alan tutkimus- ja innovaatiotoiminnan vauhdittamista sekä yksilöllistetyn terveydenhuollon edistämistä. Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa valmistelusta ja toimeenpanosta yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön, opetus- ja kulttuuriministeriön ja muiden toimijoiden (sairaanhoitopiirit, korkeakoulut, asiantuntijalaitokset) kanssa.

Tavoitteet ovat seuraavat:

- tehostetaan julkisten biopankkien toimintoja yhtenäistämällä toimintatavat ja varmistetaan tehokas yhteistyö eri osaamiskeskittymien ja etenkin genomikeskuksen kanssa
- perustetaan kansallinen syöpäkeskus, kansallinen neurokeskus ja kansallinen lääkekehityskeskus
- edistetään yksilöllistetyn lääketieteen (täsmälääketieteen) kehittymistä osaksi sosiaali- ja terveysalaa ja parannetaan ihmisten hyvinvointia ja palveluita tutkimuksen, osaamisen, kehittämisen, innovaatiotoiminnan, investointien ja uuden liiketoiminnan avulla
- tuetaan terveysalan kasvustrategian tavoitteiden toteutumista ja Suomen aseman vahvistumista kilpailukykyisenä toimintaympäristönä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansallisen lääkekehityskeskusten perustaminen	-1 000
Vanhuspalvelulain muutoksen toteutus	-1 000
Yhteensä	-2 000
2021 talousarvio	5 000 000
2020 talousarvio	7 000 000
2019 tilinpäätös	5 075 000

31. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 8 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaprosessien uudistamiseen hallituksen strategisten tavoitteiden mukaisesti
- 2) lapsi- ja perhepalvelujen kehittämiseen osana tulevaisuuden sote-keskusohjelmaa sekä erillisenä lastensuojelun kehittämishankkeena
- 3) hankkeiden toimeenpanosta aiheutuvien toimintamenojen, toimeenpanoa tukevien tutkimus-, kehittämis- ja kokeiluhankkeiden sekä käynnistämisyavustusten maksamiseen sekä toimeenpanoon liittyvien valtionavustusten ja rahoitusavustusten maksamiseen kunnille, kuntayhtymille, kansaneläkelaitokselle, yleishyödyllisille yhteisöille ja yrityksille
- 4) hankkeiden valvontaan ja tarkastukseen
- 5) hankkeiden valtionavustusten hallinnointiin liittyvistä valtakunnallisista tehtävistä suoritettavien korvausten maksamiseen

6) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen valmistelu-, toimeenpano- ja hallinnointitehtäviin.

Selvitysosa: Hallitusohjelman mukaisesti toteutetaan lapsiperheiden tukemiseksi hyvinvointia edistäviä sekä ongelmia ehkäiseviä ja korjaavia toimia. Madalletaan lasten ja nuorten mielenterveyspalveluiden saamisen kynnystä, parannetaan oikea-aikaisuutta ja saatavuutta osana peruspalveluja. Tiivistetään niiden yhteyttä olemassa oleviin lasten ja perheiden palveluihin ja muihin palvelurakenteisiin.

Jatketaan lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelman toteutusta. Ohjelman tavoitteena on levittää perhekeskustoimintamallia ja kehittää neuvoloita, vahvistaa parisuhdetyötä ja vanhemmuuden tukea esimerkiksi kasvatus- ja perheneuvolapalveluita parantamalla sekä vahvistaa sosiaalihuoltolain mukaisia perheiden ennalta ehkäiseviä palveluita ja helpottaa perheiden kotipalvelun saamis- ja myöntöedellytyksiä sekä kehittää lastensuojelua.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-2 000
Yhteensä	-2 000
2021 talousarvio	8 000 000
2020 IV lisätalousarvio	—
2020 talousarvio	10 000 000
2019 tilinpäätös	—

50. Valtionosuus Työterveyslaitoksen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 23 042 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain (159/1978) 3 §:n nojalla suoritettavan valtionosuuden maksamiseen
- 2) EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden rahoittamiseen.

Määrärahasta saa käyttää enintään 350 000 euroa työterveydenhuollon koulutuksesta ja työterveyshenkilöstön kehittämiseen liittyvien hankkeiden toteuttamisesta aiheutuviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Työterveyslaitos on itsenäinen, sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla toimiva julkisoikeudellinen yhteisö, joka edistää työn terveellisyttä ja turvallisuutta osana hyvää elämää. Työterveyslaitoksen tavoitteet noudattavat sosiaali- ja terveysministeriön strategiaa ja ne vahvistetaan ministeriön ja Työterveyslaitoksen väliseen tulossopimukseen.

Työterveyslaitoksen toiminnan rahoittamiseksi suoritetaan valtion vuotuisessa tulo- ja menoarviossa hyväksytyn toiminnan laajuuden mukaan vuosittain valtionosuutena neljä viidesosaa sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymän laitoksen talousarvion mukaisista kustannuksista. Tulo- ja menoarvion rajoissa Työterveyslaitokselle voidaan työsuojelu- ja työterveysalan tutkimus- ja palvelutoimintaan liittyvien erityistehtävien suorittamista tai erityistä tukea tarvitsevia toimintoja varten antaa lisättyä valtionosuutta.

Valtionosuuteen oikeuttavien kustannusten arvioidaan olevan 30,9 milj. euroa. Valtionosuuteen oikeuttavan toiminnan tulojen arvioidaan olevan 7,7 milj. euroa. Toiminnasta saatavien tulojen arvioidaan ylittävän yhden viidesosan valtionosuuteen oikeuttavien kustannusten määrästä. Ylimenevät tulot käytetään Työterveyslaitoksen tutkimus- ja kehittämistoimintaan, johtamiseen ja asiantuntijatyöhön.

Työterveyslaitoksen kokonaismenoihin, joiden arvioidaan vuonna 2021 olevan 46 850 000 euroa, myönnetään valtionapua 23 042 000 euroa. Toiminnan laajuus tulosalueittain arvioidaan 2021 seuraavaksi:

Työterveyslaitoksen toiminnan laajuus vuosina 2019—2021 (1 000 euroa)

	Menot			Oma rahoitus			Valtionapu		
	2019 tot.	2020 arvio	2021 arvio	2019 tot.	2020 arvio	2021 arvio	2019 tot.	2020 arvio	2021 arvio
Budjettirahoitteinen toiminta	18 755	19 200	16 400	1 480	2 958	1 158	17 275	16 242	15 242
Yhteisrahoitteinen toiminta	13 280	14 300	14 300	7 333	6 500	6 500	5 947	7 800	7 800
Yhteensä	32 035	33 500	30 700	8 813	9 458	7 658	23 222	24 042	23 042
Liiketoiminta	16 174	16 100	16 150	16 174	16 100	16 150	-	-	-
Yhteensä	48 209	49 600	46 850	24 987	25 558	23 808	23 222	24 042	23 042
Rahoitusosuus, %				52	52	51	48	48	49

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Työelämän ja työhyvinvoinnin kehittämisohjelma (HO 2019 kertaluonteinen)	-1 000
Yhteensä	-1 000
2021 talousarvio	23 042 000
2020 II lisätalousarvio	400 000
2020 talousarvio	24 042 000
2019 tilinpäätös	23 222 000

63. Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 002 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän kehittämiseen tietoteknologian avulla ja tietoteknologian hyödyntämisen edellyttämän infrastruktuurin rakentamiseen
- 2) hankkeen läpiviemisen edellyttämään koulutus- ja kehittämistoimintaan sosiaali- ja terveysministeriön erikseen määräämin perustein
- 3) valtionavustusten ja rahoitusavustusten maksamiseen
- 4) sosiaali- ja terveysministeriön strategista ja toiminnallista suunnittelua ja päätöksentekoa tukevien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen

- 5) ministeriön toimialaan liittyvien ohjelmien ja kokeilujen toimeenpanosta aiheutuvien toimintamenojen ja rahoitusavustusten maksamiseen
- 6) EU:n hyväksymien puite- ja aihealueittaisten ohjelmien mukaisten hankkeiden rahoittamiseen
- 7) hankkeiden tarkastuksista ja valvonnoista aiheutuviin menoihin
- 8) sosiaali- ja terveydenhuollon nuorten palvelujen toimintaprosessien uudistamiseen nuorisotakuun mukaisesti
- 9) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen ja siitä aiheutuvien muiden menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahalla tuetaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköiden verkottumista ja yhteen toimivien tietojärjestelmien kehittämistä ennen muuta toteuttamalla kansallisen tason palveluja, jotka tukevat hallinnonalan tietohallintopalvelujen yhdenmukaista kehitystä. Tavoitteena on tietoteknologian hyväksikäyttöä tehostamalla parantaa myös palvelujen tasavertaista saatavuutta ja laatua sekä tukea omatoimisuutta, kotona asumista ja itsenäistä suoriutumista. Tavoitteena on myös varmistaa, että uuden tietoteknologian käyttöönotto toteutuu tasapuolisesti koko maassa, mm. toteuttamalla kansalaisten terveysverkkopalvelu.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin kolme viidesosaa ja kulutusmenojen osuudeksi noin kaksi viidesosaa. Vaihtelu osuuksissa aiheutuu käynnissä olevien hankkeiden sisällöstä ja toteutustavasta, sekä niille asetetuista tavoitteista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Päihkeitä käyttävien äitien palveluiden turvaaminen (HO 2019)	-4 500
Tasomuutos	100
Yhteensä	-4 400
2021 talousarvio	4 002 000
2020 IV lisätalousarvio	2 000 000
2020 talousarvio	8 402 000
2019 tilinpäätös	4 852 000

10. Perhe- ja asumiskustannusten tasaus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat perhe-etuuksista, sotilasavustuksesta, yleisestä asumistuesta, tulkkauspalvelujen järjestämisestä, perustoimeentulotuesta sekä Kansaneläkelaitoksen toimintakuluista.

Perhe-etuuksiin kuuluvat äitiysavustus ja adoptiotuki, lapsilisät, elatustuki ja lasten kotihoidon tuki.

Äitiysavustuksen, adoptiotuen, lapsilisien ja elatustuen tarkoituksena on tasata lasten syntymästä ja kansainvälisestä adoptiosta aiheutuvia kustannuksia lapsiperheiden ja muiden kotitalouksien välillä. Elatustuen tavoitteena on lisäksi turvata lapsen oikeus riittävään elatukseen tilanteissa,

joissa lapsen yksityisoikeudellinen elatus ei tule turvatuksi. Elatustuen suuruudesta ja saamis-edellytyksistä säädetään elatustukilaissa (580/2008). Kyseiset etuudet suoritetaan lapsiperheille lapsikohtaisina perheen tuloista tai varallisuudesta riippumatta.

Lasten kotihoidon tukea maksetaan ulkomaille EY-asetuksen 883/2004 mukaisissa tilanteissa ja tavoitteena on estää työntekijän ja hänen perheensä jääminen sosiaaliturvan ulkopuolelle liikkumisvapauden käyttämisen seurauksena.

Sotilasavustusta maksetaan asevelvollisuuslain tai siviilipalveluslain nojalla palveluksessa olevan asevelvollisen omaiselle edellyttäen, että palvelus on heikentänyt omaisen toimeentulon mahdollisuuksia ja että hän on avustuksen tarpeessa.

Asumistuella edistetään kohtuullisen asumistason saavuttamista ja säilyttämistä alentamalla tuen tarpeessa olevien lapsiperheiden ja muiden ruokakuntien asumismenoja.

Tulkkauspalvelujen järjestämisen tavoitteena on tarjota kuulonäkövammaisille, kuulovammaisille tai puhevammaisille henkilöille heidän tarvitsemansa tulkkauspalvelut.

Toimeentulotuki on viimesijainen sosiaaliturvaetus. Perustoimeentulotuen myöntää ja maksaa Kansaneläkelaitos, jolle suoritetaan ennakot etuuden maksatusta varten valtion varoista täysimääräisesti. Kuntien osuus perustoimeentulotuen menoista on 50 % ja se huomioidaan vähennyksenä kuntien peruspalvelujen valtionosuusmomentilta. Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen valtionosuus sisältyy momentilta 28.90.30 maksettavaan laskennallisesti määräytyvään kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen.

Edellä mainitut etuudet ovat saajalleen verovapaita. Luvun menot maksetaan kokonaisuudessaan valtion varoista.

Toiminnan laajuus 2019—2021

	2019 toteutunut	2020 arvio	2021 arvio
Äitiysavustus			
Äitiysavustusten (lasten) lukumäärä	44 957	46 300	46 200
Äitiysavustuksen euromäärä	170	170	170
Kansainvälinen adoptio			
Adoptiokorvausten (lasten) lukumäärä	85	100	100
Lapsilisät			
Lapsia vuoden lopussa	985 832	977 700	967 800
Yksinhuoltajien lapsia keskimäärin	170 447	169 000	167 300
Lapsilisää saavia perheitä	537 947	536 000	531 200
Ulkomailla asuville korvattava lasten kotihoidon tuki			
Tukea saavia perheitä keskimäärin kuukausittain	305	300	300

Toiminnan laajuus 2019—2021

	2019 toteutunut	2020 arvio	2021 arvio
Sotilasavustus			
Avustuksen saajien lukumäärä	8 830	8 800	8 700
Avustuksen määrä keskimäärin euroa/kk (kotitalous)	315,67	331,00	341,00
Yleinen asumistuki			
Asumistuen saajien lukumäärä (ruokakuntia)	379 131	402 500	404 000
Keskimääräinen tuki euroa/kk	322,89	324,00	328,00
Elatustuki			
Lapset, joista elatustuki maksettu	103 764	105 500	104 900
— täysimääräisenä	87 252	88 800	88 200
— elatusapua täydentävänä tai muutoin alennettuna	17 050	16 600	16 400
Täysi elatustuki euroa/kk	158,74	167,01	168,00
Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelut			
Tulkkauspalveluun oikeutetut	5 920	6 000	6 100
Perustoimeentulotuki			
Saajia vuoden aikana	390 103	439 400	418 100
Kotitalouksia vuoden aikana	270 724	304 900	290 200

50. Perhe-etuudet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 596 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) äitiysavustuslain (477/1993) mukaisten äitiysavustusten suorittamiseen, äitiyspakkauksiin liittyvien arvonlisäverojen ja yleiskulujen sekä pakkauksen suunnittelu- ja kehittämiskulujen maksamiseen
- 2) tuen maksamiseen kansainvälisestä adoptiosta aiheutuviin kustannuksiin
- 3) lapsilisälain (796/1992) mukaisten lapsilisien maksamiseen
- 4) lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) 9 §:n mukaisten korvausten maksamiseen
- 5) elatustukilain (580/2008) mukaisten elatustukien maksamiseen.

Selvitysosa: Äitiysavustuksen perhe voi ottaa joko rahana tai äitiyspakkauksena ja se suoritetaan korotettuna perheelle, johon syntyy tai adoptoidaan samanaikaisesti useampi lapsi. Noin 68 % ottaa avustuksen äitiyspakkauksena muiden nostaessa avustuksen rahana.

Kansainvälisestä adoptiosta aiheutuvista kustannuksista osa korvataan adoptiovanhemmalle valtion varoista. Jos samalla kertaa nimetään tai sijoitetaan useampia lapsia samaan perheeseen, toisesta tai sitä useammasta lapsesta maksetaan kustakin 30 % edellä mainituista tuista.

Lapsilisää maksetaan alle 17-vuotiaista lapsista. Lapsilisät on porrastettu siten, että niiden määrä lasta kohti suurenee perheen lapsiluvun kasvaessa. Yksinhuoltajalle lapsilisä maksetaan korotettuna.

Lasten kotihoidon tukea maksetaan ulkomaille EY-asetuksen 883/2004 mukaisissa tilanteissa. Valtio korvaa ulkomaille maksetut tuet.

Elatusvelvollisilta perittävät takautumissaatavat ja takaisinperinnät tuloutetaan momentille 12.33.98.

Elatustuen ja lapsilisän osalta määräraha ei koske Ahvenanmaan maakuntaa.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Äitiysavustus	10 500 000
Valtion tuki kansainväliseen adoptioon	500 000
Lapsilisä	1 360 200 000
Ulkomaille maksettava lasten hoidon tuki	3 200 000
Elatustuki	222 100 000
Yhteensä	1 596 500 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-14 900
Yhteensä	-14 900

2021 talousarvio	1 596 500 000
2020 talousarvio	1 611 400 000
2019 tilinpäätös	9 954 000

53. Sotilasavustus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 16 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sotilasavustuslain (781/1993) mukaisten sotilasavustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Asevelvollisen omaiselle suoritettava avustus koostuu perusavustuksesta, asumisavustuksesta sekä erityisavustuksesta. Asevelvolliselle itselleen sotilasavustuksena maksetaan opintolainojen korot, jotka erääntyvät maksettaviksi palvelusaikana sekä erityisestä syystä asumisavustus hänen käytössään olevasta asunnosta aiheutuviin menoihin. Avustuksen saajista on varusmiesten ja siviilipalvelusmiesten omaisia noin 4 % vuosittain. Perusavustusten määrä omaisille on vuositasolla yhteensä noin 1 000 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	400
Yhteensä	400

2021 talousarvio	16 500 000
2020 talousarvio	16 100 000
2019 tilinpäätös	13 800 000

54. Asumistuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 580 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yleisestä asumistuesta annetun lain (938/2014) mukaisten asumistukien maksamiseen.

Selvitysosa: Yleinen asumistuki perustuu kokonaisvuokraan ja lineaarisen omavastuun määrittelyyn. Asumistuen tarpeeseen vaikuttavat tuensaajien lukumäärässä sekä tuensaajien asumismenoissa ja tuloissa tapahtuvat muutokset. Ahvenanmaan asumistuet rahoittaa Ahvenanmaan valtionvirasto.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Opiskelijakoulutuksen opiskelupaikkojen lisääminen toisella asteella vanhuspalvelu- lain hoitajamitoituksen turvaamiseksi 1.8.2020 alkaen	7 000
Tarvearvion muutos	75 000
Uusien opiskelupaikkojen vaikutus asumistukeen	13 000
Yhteensä	95 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	1 580 400 000
2020 II lisätalousarvio	177 000 000
2020 talousarvio	1 485 400 000
2019 tilinpäätös	1 477 300 000

56. Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 56 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vammaisten henkilöiden tulkkauspalveluista annetun lain (133/2010) mukaiseen tulkkauspalvelujen järjestämiseen.

Selvitysosa: Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelujen järjestämisestä vastaa Kansaneläkelaitos.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	5 700
Yhteensä	5 700

2021 talousarvio	56 500 000
2020 talousarvio	50 800 000
2019 tilinpäätös	47 634 096

57. *Perustoimeentulotuki* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 768 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukaisten ennakoiden maksamiseen perustoimeentulotuen kustannuksiin.

Selvitysosa: Perustoimeentulotuki sisältää perusosan ja muut perusmenot, joihin kuuluu asumistukilain 6 §:ssä tarkoitetut asumismenot, taloussähköstä aiheutuvat menot, kotivakuutusmaksu sekä vähäistä suuremmat terveydenhuoltomenot. Toimeentulotuen perusosan suuruus määritellään toimeentulotukilain (1412/1997) 9 §:ssä, jonka mukaan perusosan määriä tarkistetaan siten kuin kansaneläkeindeksistä annetussa laissa (456/2001) säädetään.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	96 100
Yhteensä	96 100

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	768 800 000
2020 II lisätalousarvio	169 300 000
2020 talousarvio	672 700 000
2019 tilinpäätös	693 000 000

60. *Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvarahastojen toimintakulut* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 469 057 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Kansaneläkelaitoksesta annetun lain (731/2001) 12 d §:n mukaisten sosiaaliturvan yleisrahastosta maksettavien etuuksien toimeenpanosta Kansaneläkelaitokselle aiheutuviin toimintakuluihin

2) sairausvakuutuslain (1224/2004) 18 luvun 10 §:n mukaisten sairausvakuutusrahastosta maksettavien etuuksien toimeenpanosta Kansaneläkelaitokselle aiheutuvien toimintakulujen valtion osuuden maksamiseen

3) kansaneläkelain (568/2007) 98 §:n, takuueläkkeestä annetun lain (703/2010) 36 §:n, vammaisetuuksista annetun lain (570/2007) 53 §:n, eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) 57 §:n, rintamasotilaseläkelain (119/1977) 15 §:n ja ulkomaille maksettavasta rintamalisästä annetun lain (988/1988) 9 §:n mukaisten kansaneläkerahastosta maksettavien etuuksien toimeenpanosta Kansaneläkelaitokselle aiheutuviin toimintakuluihin

4) rajat ylittävästä terveydenhuollosta annetun lain (1201/2013) 27 §:n mukaisen yhteyspisteen toimintakuluihin.

Selvitysosa: Sosiaaliturvarahastojen osuudet Kansaneläkelaitoksen toimintakuluista määräytyvät Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 12 f §:n mukaisesti etuuksien toimeenpanosta aiheutuvien toimintakulujen suhteessa. Sosiaaliturvan yleisrahaston osuus Kansaneläkelaitoksen

toimintakuluista on arviolta 49 %, sairausvakuutusrahaston osuus 40 % ja kansaneläkerahaston osuus 11 % vuonna 2021. Valtio rahoittaa 43,6 % sairausvakuutusrahaston toimintakuluista.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Sosiaaliturvan yleisrahaston toimintakulut	289 857 000
Sairausvakuutusrahaston toimintakulut	107 300 000
Kansaneläkerahaston toimintakulut	67 200 000
Liikkumavara	4 000 000
Yhteyspisteen toimintakulut	700 000
Yhteensä	469 057 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aktiivimallin purku	-1 300
Ansiotason kehitys	8 500
Eläkekulujen kasvu	2 500
Osatyökyvyttömyyseläkkeen ja tulonsovitustilanteen käyttöönnotto	800
Pysyvät resurssitarpeet	2 000
Toimitilojen perusparannukset	100
Työnantajan sairausvakuutusmaksun nousu	1 000
Työttömyysasteen kasvun vaikutus resurssitarpeisiin	17 700
Välttämättömät panostukset tietoturvan kehittämiseen	1 400
YTHS:n opiskeluterveydenhuollon järjestämisestä ja maksujen perinnästä aiheutuvat henkilöstökulut ja ICT-ratkaisut	480
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-123
Tasomuutos	-4 300
Yhteensä	28 757

2021 talousarvio	469 057 000
2020 II lisätalousarvio	41 000 000
2020 talousarvio	440 300 000
2019 tilinpäätös	392 760 000

20. Työttömyysturva

Selvitysosa: Työttömäksi jääneen toimeentulon turvaavat työttömyysturvalain perusteella maksettava työttömyyspäiväraha sekä työmarkkinatuki. Työttömyyspäivärahaa maksetaan joko peruspäivärahana tai ansiopäivärahana. Päivärahan edellytyksenä on työssäoloehdon täyttäminen, joka edellyttää 26 viikon työhistoriaa. Myös Suomesta toiseen EU- tai ETA-maahan työnhakijaksi lähtevä työtön voi saada työttömyyspäivärahaa kolmen kuukauden ajan. Työmarkkinatuki turvaa niiden Suomessa asuvien työttömien toimeentulon, jotka eivät työssäoloehdon puuttumisen vuoksi ole oikeutettuja päivärahaan tai joiden oikeus päivärahaan on päättynyt.

Työttömyysturvan tavoitteena on kohtuullisen taloudellisen toimeentulon takaaminen kaikille työttömille. Kohtuullinen toimeentulo määritellään vähimmäistoimeentulona ja suhteessa aikaisempiin tuloihin. Työttömyysturvaa on kehitetty siten, että se kannustaa aktiivisuuteen ja työllis-

tymiseen. Työllistymisen edistämiseksi työttömyysturvassa on 300 euron suojaosa. Sen ylittävät työtulot sovitellaan työttömyysetuuden kanssa siten, että puolet tulosta vähennetään etuudesta. Etuus yhdessä työtulojen kanssa voi enimmillään olla etuuden perusteena olevien tulojen suuruisen. Lisäksi on helpotettu yritystoiminnan aloittamista työttömyyden aikana siten, että yrittäjyyden päätoimisuutta ei arvioida ensimmäisten neljän kuukauden aikana.

Työttömyysetuutta maksetaan paitsi työttömyyden myös työllistymistä edistävien palvelujen ajalta. Tällöin hakijalle maksetaan sitä työttömyysetuutta, johon hänellä työttömänä ollessaan olisi oikeus. Työttömiä, irtisanottuja ja lomautettuja kannustetaan osallistumaan koulutukseen tai muihin työllistymistä tukeviin toimiin, jotta mahdollisuudet nopeaan uudelleen työllistymiseen paranevat. Ansio-osaa maksetaan korotettuna työllistymistä edistävien toimien ajalta. Työllistymistä edistävien toimien ajalta maksetaan lisäksi kulukorvausta. Lisäksi työttömiä kannustetaan ammatillisten valmiuksien parantamiseen tai yritystoiminnan aloittamista tukeviin opintoihin mahdollistamalla lyhytkestoinen päätoiminen opiskelu työttömyyden aikana.

Työelämän muutoksiin vastaamiseksi ammattitaitoa on pidettävä yllä ja tarvittaessa on varauduttava sen muokkaamiseksi uusiin tehtäviin sopivaksi. Työssä oleville maksettavan aikuiskoulutustuen tavoitteena on edistää työssä olevien työelämän tarpeista lähtevää osaamista ja elinikäistä oppimista, jolla samalla ennaltaehkäistään työttömyyttä. Palkansaajan aikuiskoulutustuki muodostuu peruspäivärahan suuruudesta perusosasta ja ansio-osasta. Työllisyysrahasto rahoittaa palkansaajan aikuiskoulutustuen kokonaisuudessaan. Yrittäjän aikuiskoulutustuki maksetaan perusosan suuruusena, jonka valtio rahoittaa. Lisäksi valtio suorittaa valtion palveluksessa olevan henkilöstön osalta Työllisyysrahastolle sen tilinpäätöksessä vahvistetut valtion henkilöstölle myönnettyistä ammattitutkintostipendeistä aiheutuneet kustannukset.

Kuntouttavan työtoiminnan tavoitteena on henkilön työkyvyn säilyttäminen tai palauttaminen. Kunta järjestää pitkään työttömänä olleille työmarkkinatukea ja toimeentulotukea saaville henkilöille kuntouttavaa työtoimintaa työllistymisen edistämiseksi.

Ikääntyvän työvoiman työssä pysymistä on edistetty nostamalla lisäpäiväoikeuden ikäraja 61 vuoteen vuonna 1957 tai sen jälkeen syntyneillä.

Vuorottelukorvausta maksetaan työntekijälle, joka siirtyy vuorotteluvapaalle työnantajan palkatessa työttömän henkilön vastaavaksi ajaksi.

Toiminnan laajuus 2019—2021

	2019 toteutunut	2020 arvio	2021 arvio
Työttömyysaste (%)	6,7	8,0	8,2
Kuntouttava työtoiminta			
Toimintaan osallistuvat henkilöt keskimäärin vuodessa	35 000	40 000	41 000
Toimintapäiviä keskimäärin vuodessa/osallistuja	70	70	70

Toiminnan laajuus 2019—2021

	2019 toteutunut	2020 arvio	2021 arvio
Ansiopäiväraha			
Saajia keskimäärin kuukaudessa	118 900	147 000	128 000
Korvauspäiviä yht. milj. kpl	27,3	38,0	33,1
— työttömyysajalta	24,7	35,3	30,5
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta yht.	2,6	2,7	2,6
Keskimääräinen päiväraha (€/pv)	61,9	62,5	63,5
Peruspäiväraha			
Saajia keskimäärin kuukaudessa	26 000	38 000	48 000
Korvauspäiviä yht. milj. kpl	7,0	9,9	12,6
— työttömyysajalta	6,0	8,6	10,9
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta	0,9	1,3	1,7
Keskimääräinen päiväraha (€/pv)	30,1	31,6	32,1
Työmarkkinatuki			
Saajia keskimäärin kuukaudessa	184 400	237 100	201 900
Korvauspäiviä yht. milj. kpl	48,5	62,2	52,9
— työttömyysajalta	32,5	40,0	40,6
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta	16,0	22,1	12,2
Keskimääräinen työmarkkinatuki (€/pv)	34,2	35,9	35,8
Vuorottelukorvaus			
Saajia keskimäärin kuukaudessa	2 094	2 000	2 000
Korvauspäiviä ansioturvassa, milj. kpl	0,5	0,8	0,8
Korvauspäiviä perusturvassa, milj. kpl	0,0	0,0	0,0
Keskimääräinen korvaus ansioturvassa (€/pv)	55,6	55,0	55,8
Keskimääräinen korvaus perusturvassa (€/pv)	22,2	23,1	23,6

31. Valtion korvaus kunnille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 28 366 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain (189/2001) mukaisen valtion korvauksen maksamiseen kunnille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä

2) julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden alueellista tarjoamista ja työelämäkokeilua koskevas-
ta kokeilusta annetun lain (505/2017) mukaisen valtion korvauksen maksamiseen kunnille työ-
elämäkokeilun järjestämisestä.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Kunnalle maksettava korvaus on 10,09 euroa toimintapäivää ja toimintaan osallistujaa kohti. Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvia arvioidaan olevan vuonna 2021 noin 41 000 henkilöä ja toimintapäiviä arvioidaan olevan keskimäärin 70 osallistujaa kohti. Valtion korvausta maksetaan jokaisesta kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvasta niiltä päiviltä, joina henkilö osallistuu kuntouttavaan työtoimintaan, kuitenkin enintään neljältä päivältä viikossa.

2021 talousarvio	28 366 000
2020 talousarvio	28 366 000
2019 tilinpäätös	24 054 141

50. Valtionosuus työttömyysetuuksien ansioturvasta ja vuorottelukorvauksesta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 991 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) työttömyysturvalain (1290/2002) mukaisen ansiopäivärahan rahoittamiseen siten kuin työttömyysetuuksien rahoittamisesta annetussa laissa (555/1998) ja työttömyyskassalaissa (603/1984) on säädetty valtion osuudesta
- 2) julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa (916/2012) tarkoitettujen kulukorvausten rahoittamiseen työttömyysturvalain mukaisesti
- 3) työttömyyskassojen hallintokuluosuuden maksamiseen työttömyyskassalain (603/1984) mukaisesti
- 4) työttömyysturvalain (1290/2002) 8 luvun perusteella maksettavaan liikkuvuusavustukseen
- 5) vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaisen vuorottelukorvauksen valtion osuuden maksamiseen siten, kuin työttömyysetuuksien rahoituksesta annetussa laissa (555/1998) ja työttömyysturvalaissa (1290/2002) säädetään valtionosuudesta.

Määrärahaa saa käyttää julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain perusteella valtiolle työllistämisen, työnantajalle maksettavan palkkatuen ja yrittäjäksi ryhtyvälle maksettavan starttirahan työttömyyspäivärahan valtionosuutta vastaavan osuuden maksamiseen.

Siirtomenoista palkkatuki ja starttiraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Ansiopäivärahaa maksetaan sekä työttömyyden että työllistymistä edistävien palvelujen ajalta. Ansiopäivärahan rahoittavat Työllisyysrahasto, työttömyyskassat ja valtio. Palkansaajien päivärahoista työttömyyskassojen osuus on pääsääntöisesti 5,5 % kuitenkin siten, että ansioturvan korotusosat Työllisyysrahasto rahoittaa kokonaan. Valtio rahoittaa peruspäivärahaa vastaavan osuudet ja rahasto loppuosan. Valtio ei osallistu lomautusajalta eikä ns. lisäpäiviltä maksettavien päivärahojen eikä myöskään lapsikorotusten rahoitukseen. Yrittäjien päivärahoista valtio rahoittaa peruspäivärahaa vastaavan osuuden ja lapsikorotukset, yrittäjäkassat rahoittavat loppuosan. Valtio rahoittaa työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettavat kulukorvaukset.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen työttömyysetuuksista annetun lain muuttamisesta, jolla vahvistetaan työttömyysvakuutusmaksut vuodelle 2021.

Vuorottelukorvaus rahoitetaan samoin kuin vastaavat työttömyysetuudet. Valtionosuus kassan jäsenille maksetuista korvauksista vastaa peruspäivärahan osuutta täydestä ansiopäivärahasta.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtionosuus maksetuista päivärahoista	
— työttömyysajalta	815 000 000
— työllistymistä edeltävien palvelujen ajalta	74 200 000
Palkkatuet ja starttirahat	50 000 000
Kulukorvaukset	15 000 000
Liikkuvuusavustus	5 000 000
Valtionosuus hallintokuluihin	15 000 000
Vuorottelukorvaus	16 800 000
Yhteensä	991 000 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkatuki (siirto momentilta 33.20.52)	35 000
Tarveavion muutos	210 600
Yhteensä	245 600

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	991 000 000
2020 IV lisätalousarvio	720 500 000
2020 II lisätalousarvio	434 300 000
2020 talousarvio	745 400 000
2019 tilinpäätös	714 892 471

52. Valtionosuus työttömyysetuuksien perusturvasta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 792 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) työttömyysturvalain (1290/2002) sekä kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) perusteella maksettavien peruspäivärahan tai työmarkkinatuen ja niihin liittyvien lapsikorotusten ja työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettavien korotusosien maksamiseen siten kuin työttömyysturvalaissa on säädetty valtion osuudesta

2) julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) mukaisten lakisääteisten kulukorvausten rahoittamiseen työttömyysturvalain mukaisesti

3) työttömyysturvalain (1290/2002) 8 luvun perusteella maksettavaan liikkuvuusavustukseen

4) vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaisen vuorottelukorvauksen valtion osuuden maksamiseen siten, kuin työttömyysetuuksien rahoituksesta annetussa laissa (555/1998) ja työttömyysturvalaissa (1290/2002) säädetään valtionosuudesta.

Määrärahaa saa käyttää julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain perusteella valtiolle työllistämisen, työnantajalle maksettavan palkkatuen ja yrittäjäksi ryhtyvälle maksettavan starttirahan peruspäivärahan ja työmarkkinatuen valtionosuutta vastaavan osuuden maksamiseen.

Siirtomenoista palkkatuki ja starttiraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Peruspäivärahaa maksetaan sekä työttömyyden että työllistymistä edistävien palvelujen ajalta. Peruspäiväraha ja siihen liittyvä lapsikorotus sekä korotusosa rahoitetaan valtion varoista ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun tuotosta. Valtio rahoittaa työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettavat kulukorvaukset. Työttömyysvakuutusmaksu, joka peritään työttömyyskassoihin kuulumattomilta henkilöiltä, tilitetään Kansaneläkelaitokselle.

Kunnat ja valtio rahoittavat puoliksi työttömyyden perusteella vähintään 300 päivää työmarkkinatukea saaneiden henkilöiden työttömyysaikaisen työmarkkinatuen. Kuntien rahoitusosuus on 70 prosenttia työmarkkinatukea yli 1 000 päivää saaneiden työttömyysaikaisen työmarkkinatuen osalta. Muun työmarkkinatuen valtio rahoittaa kokonaan. Lisäksi valtio huolehtii Kansaneläkelaitoksen maksuvalmiudesta työmarkkinatuen osalta (maksuvalmiussuoritus).

Vuorottelukorvaukset rahoitetaan kuten vastaavat työttömyysetuudet. Kassaan kuulumattomien henkilöiden vuorottelukorvaukset valtio rahoittaa kokonaan.

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

Työmarkkinatuet	
— työttömyysajalta	1 344 500 000
— kuntien rahoitusosuus	-405 000 000
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta	429 800 000
— kulukorvaukset	81 500 000
— liikkuvuusavustus	1 700 000
— korotusosa	24 500 000
Työmarkkinatuki yhteensä	1 477 000 000
Peruspäiväraha	
— työttömyysajalta	322 300 000
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta	52 700 000
— korotusosa	5 700 000
— kulukorvaus	4 200 000
Palkansaajan tt-maksun osuus	-214 300 000
Peruspäiväraha yhteensä	170 600 000
Perusturvan palkkatuki	145 000 000
Vuorottelukorvaus	100 000
Yhteensä	1 792 700 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkatuki (siirto momentille 33.20.50)	-35 000
Tarvearvion muutos	370 200
Yhteensä	335 200

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	1 792 700 000
2020 IV lisätalousarvio	91 900 000
2020 II lisätalousarvio	664 000 000
2020 talousarvio	1 457 500 000
2019 tilinpäätös	1 417 585 672

55. Valtionosuudet Työllisyysrahastolle (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 803 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää aikuiskoulutusetuuksista annetun lain (1276/2000) mukaisen valtionosuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan yrittäjien aikuiskoulutustuki. Lisäksi valtio suorittaa valtion palveluksessa olevan henkilöstön osalta Työllisyysrahastolle sen tilinpäätöksessä vahvistetut valtion henkilöstölle myönnettyistä ammattitutkintostipendeistä aiheutuneet kustannukset.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	803
Yhteensä	803

2021 talousarvio	3 803 000
2020 talousarvio	3 000 000
2019 tilinpäätös	2 832 000

30. Sairausvakuutus

Selvitysosa: Sairausvakuutus täydentää julkista terveydenhuoltoa korvaamalla väestölle osan avohoidon lääke- ja matkakustannuksista sekä turvaamalla väestölle mahdollisuuden hankkia terveyspalveluja yksityiseltä sektorilta kohtuullisin kustannuksin. Lisäksi turvataan riittävä toimeentulo tasaamalla lyhytaikaisesta sairaudesta sekä vanhempainvapaasta aiheutuvaa työtulojen menetystä.

Sairausvakuutuksen rahoitus on jaettu sairaanhoitovakuutukseen ja työtulovakuutukseen.

Sairaanhoitovakuutuksesta korvataan osa avohoidon lääkemennoista, matkakuluista, ylioppilaiden perusterveydenhuollon kustannuksista sekä Kansaneläkelaitoksen järjestämän kuntoutuksen kustannuksista. Sairaanhoitovakuutuksesta korvataan myös osa yksityisen terveydenhuollon lääkärin ja hammaslääkärin palkkioista sekä lääkärin määräämistä tutkimuksista ja hoidoista.

Työtulovakuutuksesta maksetaan sairauspäivärahaa, kuntoutusrahaa, erityishoitorahaa sekä äitiys-, isyys-, vanhempain- ja erityisäitiysrahaa sekä työnantajille maksettavaa perhevapaakorvausta. Lisäksi työtulovakuutuksesta korvataan osa työnantajien ja yrittäjien järjestämän työterveyshuollon kustannuksista sekä vanhempainloma-ajalta kertyvistä vuosilomakustannuksista.

Toiminnan laajuus 2019—2021

	2019 toteutunut	2020 arvio	2021 arvio
Päivärahat			
Sairauspäivärahan saajat	304 146	306 900	306 900
Vanhempainpäivärahan saajat	138 476	138 800	141 000
Keskimääräinen sairauspäiväraha (€/pv)	53,83	56,60	57,80
Keskimääräinen vanhempainpäiväraha (€/pv)	66,88	68,90	70,20
Sairaus- ja vanhempainpäivärahan vähimmäistaso (€/pv)	27,86	28,94	29,08
Lääkkeet			
Lääkkeiden omavastuukerrat (1 000 kpl)	30 400	30 700	31 100
Sairausvakuutuksen korvaama osuus peruskorvatuista lääkkeistä (%)	38,4	38,4	38,4
Lääkkeiden lisäkorvausraja (€)	572,0	577,66	604,19
Lääkkeiden lisäkorvausta saaneet henkilöt	259 013	280 900	285 200
Sairaanhoitokorvaukset			
Vuonna 2019 sairausvakuutus korvasi kustannuksista lääkäripalkkioiden osalta 14,9 %, hammaslääkärin-palkkioista 14,0 %, tutkimuksen ja hoidon osalta 13,1 % sekä matkojen osalta 86,7 %.			

60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 140 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sairausvakuutuslain (1224/2004) sekä Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) mukaisten valtion osuuksien maksamiseen
- 2) maatalousyrittäjien työterveyshuollon eräiden kustannusten korvaamisesta valtion varoista annetun lain (859/1984) mukaisen valtion osuuden maksamiseen
- 3) rajat ylittävistä terveydenhuollosta annetun lain (1201/2013) mukaisten korvausten maksamiseen.

Kansaneläkelaitos saa käyttää Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain mukaiseen harkinnanvaraiseen yksilökohtaiseen kuntoutukseen enintään 55 100 000 euroa ja saman lain mukaisen yksilökohtaisen kuntoutuksen kehittämishankkeisiin, sairauksien ehkäisemiseen sekä kuntoutusta, sairauksien ehkäisyä ja sairausvakuutusta koskeviin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin enintään 6 800 000 euroa.

Määräraha budjetoidaan harkinnanvaraisen kuntoutuksen yksilökohtaisen kuntoutuksen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Sairausvakuutus on jaettu sairaanhoitovakuutukseen ja työtulovakuutukseen. Valtio rahoittaa sairaanhoitovakuutuksen menoista EU-maihin maksettavat sairaanhoitokorvaukset, ulkomailla asuvien sairaanhoidosta kunnille aiheutuvat kustannukset ja osan Kansaneläkelaitoksen toimintakuluista. Muutoin sairaanhoitovakuutuksen menoista valtio rahoittaa 67 % ja vakuutetut 33 %. Työtulovakuutus rahoitetaan työnantajien, palkansaajien, yrittäjien ja valtion osuuksilla. Valtio rahoittaa vähimmäismääraisistä päivärahoista ja kuntoutusrahoista osuuden,

joka ylittää vakuutetun vuositulon perusteella lasketun etuuden määrän. Lisäksi valtio rahoittaa 5 % muista päivärahoista ja kuntoutusrahoista sekä osuuden yrittäjien ja maatalousyrittäjien työterveyshuollon menoista. Lisäksi valtio turvaa sairausvakuutusrahaston maksuvalmiuden.

Vuonna 2021 sairaanhoitovakuutuksen rahoittamiseksi sairaanhoitomaksuna kaikilta vakuutetuilta peritään 0,65 % tuloista, paitsi eläke- ja etuustuloista 1,62 %. Työtulovakuutuksen rahoittamiseksi vähintään 14 796 euron vuositulon osalta peritään sairausvakuutuksen päivärahamaksua palkansaajilta 1,36 % ja yrittäjiltä 1,55 %. Alle 14 796 euroa alittavan vuositulon osalta palkansaajien päivärahamaksua ei peritä ja yrittäjiltä peritään päivärahamaksua 0,19 %. Työnantajien sairausvakuutusmaksu on 1,53 %.

Erityiskorvattavien lääkkeiden luetteloon tehtävistä muutoksista aiheutuva kustannusten lisäys on vuositasolla enintään 8 400 000 euroa. Lääkkeiden ehdollista korvattavuutta jatketaan vuoden 2025 loppuun.

Sairausvakuutuksen arvioidut menot ja valtionosuudet vuonna 2021 (milj. euroa)

Menot

<i>Työtulovakuutus</i>	
Sairauspäivärahat	946
Vanhempainpäivärahat	993
Perhevapaakorvaus	48
Mata-päivärahat	4
Kuntoutusrahat	215
Työterveyshuolto	368
Yrittäjien lisäpäivät	9
Rahaston 8 %:n osuus	2
Yhteensä	2 585

Sairaanhoitovakuutus

Lääkekorvaukset	1 671
Matkat	310
Sairaanhoitokorvaukset EU-maihin	55
Lääkäripalkkiot	58
Hammaslääkäripalkkiot	51
Muut sairaanhoitokorvaukset	45
Kuntoutuspalvelut	461
Rahaston 8 %:n osuus	7
Yhteensä	2 658

Menot yhteensä 5 243

Tulot

<i>Työtulovakuutuksen tuotot</i>	
Vakuutettujen maksut	1 151
Työnantajamaksut	1 374
Yrittäjien lisäpäivät	9
Valtion rahoitusosuus	340
Vuoden 2020 maksuyli-/alijäämä	-145
Yhteensä	2 729

Sairausvakuutuksen arvioidut menot ja valtionosuudet vuonna 2021 (milj. euroa)

<i>Sairaanhoitovakuutuksen tuotot</i>	
Palkansaajien ja yrittäjien maksut	431
Etuudensaajien maksut	497
Valtion rahoitusosuus	1 800
Ulkomailta maksetut EU-korvaukset	9
Vuoden 2020 yli-/alijäämä	20
Yhteensä	2 757
Tulot yhteensä	5 486
Valtion osuudetyhteensä	2 140
<i>Työtulovakuutus</i>	
Osuus päivärahoista ja kuntoutusrahoista	93
Osuus tartuntatautipäivärahoista	5
Osuus vähimmäispäivärahoista	241
Osuus yrittäjien ja maatalousyrittäjien työterveyshuollosta	1
<i>Sairaanhoitovakuutus</i>	
Osuus sairaanhoidosta	1 754
Sairaanhoitokorvaukset EU-maihin	46

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Rahoitusosuuksien kertaluonteinen muutos	30 000
Sairaanhoitovakuutuksen valtion osuus YTHS:n rahoitukseen (siirto momentille 33.60.35)	-16 100
Tartuntatautipäiväraha	5 000
Tarvearvion muutos	145 600
Yhteensä	164 500

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	2 140 300 000
2020 II lisätalousarvio	94 000 000
2020 talousarvio	1 975 800 000
2019 tilinpäätös	2 408 602 831

40. Eläkkeet

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat valtion osuuksista eläkejärjestelmien sekä osuudesta maatalousyrittäjien ja apurahansaajien tapaturmavakuutuksen ja sairauspäivärahan omavastuun rahoittamiseen sekä vammaisuuksien rahoittamisesta.

Eläketurva muodostuu työeläkkeestä sekä sitä täydentävästä kansaneläkkeestä. Työeläkkeen tehtävänä on turvata kohtuullinen toimeentulo ja kansaneläkkeen tehtävänä on turvata vähimmäistoimeentulo vanhuuden, työkyvyttömyyden, työttömyyden ja perheenhuoltajan kuoleman varalta. Eläkkeensaajia oli 31.12.2019 yhteensä 1 612 473, joista vanhuuseläkkeellä 1 384 385, perhe-eläkkeellä 264 997, työkyvyttömyyseläkkeellä 197 492, osa-aika-eläkkeellä 1 041 sekä muilla eläkkeillä 9 523. Henkilön on mahdollista saada samanaikaisesti usean lajin mukaista eläkettä.

Vuosina 2017—2019 maksetut eläkkeet (milj. euroa)

	2017	2018	2019
Yksityinen sektori	17 086	17 619	18 246
Kunnalliset eläkkeet	5 011	5 228	5 484
Valtion eläkkeet	4 574	4 645	4 741
Muut julkiset yhteensä	362	373	387
<i>Työeläkkeet yhteensä</i>	<i>27 033</i>	<i>27 865</i>	<i>28 858</i>
Solita-eläkkeet	472	462	450
Kelan eläkkeet	2 391	2 357	2 324
<i>Lakisääteiset eläkkeet yhteensä</i>	<i>29 896</i>	<i>30 684</i>	<i>31 632</i>
Keskimääräinen kokonaiseläke (oma eläke) euroa/kk	1 464	1 680	1 716

Työeläkkeet rahoitetaan työnantajien ja vakuutettujen vakuutusmaksuilla. Työeläkkeet ovat talousarvion ulkopuolella lukuun ottamatta valtion eläkkeitä, joiden rahoitus kuuluu valtiovarainministeriön pääluokkaan. Valtio osallistuu merimieseläkkeiden, yrittäjäeläkkeiden ja maatalousyrittäjäeläkkeiden rahoitukseen. Kansaneläkkeet, yleiset perhe-eläkkeet, takuueläkkeet ja lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvä eläke rahoitetaan kokonaan valtion varoista.

Toiminnan laajuus 2019—2021

Eläkkeen saajia	2019 toteutunut	2020 arvio	2021 arvio
Merimieseläkkeen saajia	8 212	8 116	8 231
Maatalousyrittäjäeläkkeen saajia	139 563	133 146	126 946
Yrittäjäeläkkeen saajia	261 067	264 479	264 509
Tapaturmavakuutustapahtumia, maatalousyrittäjät	4 533	4 407	4 264
Sairausvakuutuslain mukaisen omavastuunajan päivä- rahatapauksia, maatalousyrittäjät ja apurahansaajat	9 648	9 385	9 075
Lapseneläkkeen saajia	15 212	14 600	14 100
Leskeneläkkeen saajia	4 641	4 600	4 400
Kansaneläkkeen saajia	587 547	594 300	588 600
Takuueläkkeen saajia	109 476	114 600	116 900

Toiminnan laajuus 2019—2021

Vakuutettujen lukumäärä	2019 toteutunut	2020 arvio	2021 arvio
MEL-vakuutettuja	8 477	8 546	8 231
MYEL-vakuutettuja	54 216	51 902	51 080
YEL-vakuutettuja	235 400	235 600	235 800
MYEL-vakuutettuja apurahansaajia	3 255	3 255	3 255
Tapaturmavakuutettuja maatalousyrittäjiä	77 126	75 201	73 551

Toiminnan laajuus 2019—2021

Keskimääräisiä eläkkeitä	2019 toteutunut	2020 arvio	2021 arvio
Keskimääräinen merimieseläke (€/kk)	1 460	1 490	1 530
Keskimääräinen maatalousyrittäjäeläke (€/kk)	518	547	580
Keskimääräinen yrittäjäeläke (€/kk)	422	427	431
Keskimääräinen tapaturmaeläke (€/kk), maatalous-yrittäjät	692	716	723
Keskimääräinen leskeneläke (€/kk)	164	166	166
Keskimääräinen kansaneläke (€/kk)	287	309	309
Keskimääräinen takuueläke (€/kk)	174	191	191

Toiminnan laajuus 2019—2021, eläkkeen saajan asumistuki ja vammaisetuudet

	2019 toteutunut	2020 arvio	2021 arvio
Eläkkeensaajan asumistuki, saajat	212 192	216 900	219 500
Eläkettä saavan hoitotuki, saajat	214 232	214 600	217 600
Vammaistuki, saajat	50 478	53 200	55 900

Yksityisen työnantajan työsuhteessa olevat merimiehet on vakuutettu merimiesten eläkelain (MEL) mukaisesti. Itsenäisten liikkeen- ja ammatinharjoittajien sekä osan yrityksen omistajista on vakuutettava ansiotoimintansa yrittäjän eläkelain (YEL) mukaisesti ja maanviljelijöiden, kalastajien, apurahansaajien ja poronhoitajien maatalousyrittäjän eläkelain (MYEL) mukaisesti.

Työtapaturmasta ja ammattitaudista suoritetaan korvauksia tapaturmavakuutuslainsäädännön mukaisesti työntekijöille ja maatalousyrittäjille. Korvauksia maksetaan muun muassa sairaanhoidosta ja ansionmenetyksestä. Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaki koskee niitä henkilöitä, joille MYEL-vakuutus on pakollinen. Tapaturmavakuutus rahoitetaan työnantajien tapaturmavakuutusmaksuin, mutta valtio osallistuu maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen rahoitukseen.

Omaeläkkeen lisäksi eläkettä voidaan maksaa perheenhuoltajan kuoltua. Yleisen perhe-eläkkeen tavoitteena on turvata vähimmäistoimeentulo perheenhuoltajan kuoltua. Perhe-eläkettä maksetaan leskelle ja alaikäiselle lapselle. Leskeneläkettä sovitetaan yhteen laskennallisen omaeläkkeen kanssa.

Kansaneläkkeen tavoitteena on turvata vähimmäistoimeentulo niille eläkkeensaajille, jotka eivät saa muuta eläkettä tai joiden muu eläketurva on vähäinen. Kansaneläkkeen määrä pienenee työeläketulojen kasvaessa eikä kansaneläkettä jää maksettavaksi työeläkkeiden ylitettyä tietyn määrän. Eläkkeeseen voi kuulua myös eläkettä saavan hoitotuki, asumistuki ja lapsikorotus. Kansaneläkejärjestelmästä maksetaan myös työkyvyttömyyseläkettä, kuntoutustukea ja yksilöllistä varhaiseläkettä, jos henkilö ei saa muuta eläkettä tai eläke on pieni.

Valtio rahoittaa vammaisetuudet kokonaisuudessaan. Vammaisuuksien tarkoituksena on tukea vammaisten ja pitkäaikaisesti sairaiden henkilöiden itsenäistä selviytymistä ja elämänlaatua. Vammaisuuksia ovat eläkettä saavan hoitotuki, alle 16-vuotiaan vammaistuki ja 16 vuotta täytäneen vammaistuki.

50. Valtion osuus merimieseläkekassan menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 58 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää merimieseläkelain (1290/2006) 152 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion osuus merimieseläkemennoista on 31 %.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-600
Yhteensä	-600
2021 talousarvio	58 400 000
2020 IV lisätalousarvio	1 500 000
2020 talousarvio	59 000 000
2019 tilinpäätös	59 300 000

51. Valtion osuus maatalousyrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 737 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006) 135 §:n ja 135 a §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen
- 2) sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain (1317/1990) 41 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtio korvaa maatalousyrittäjien eläkkeiden aiheuttamat kustannukset siltä osin kuin vakuutusmaksut ja sijoitusten tuotto eivät niihin riitä, ryhmähenkivakuutuksen korvausmenoista valtion osuus on kuitenkin 1/3. Valtion osuuden etuus- ja hoitokulumenoista arvioidaan vuonna 2021 olevan 82,8 %.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	7 600
Yhteensä	7 600
2021 talousarvio	737 500 000
2020 talousarvio	729 900 000
2019 tilinpäätös	706 002 662

52. Valtion osuus yrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 418 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yrittäjän eläkelain (1272/2006) 140 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtio korvaa yrittäjäeläkkeiden aiheuttamat kustannukset siltä osin kuin vakuutusmaksurahasto ei niihin riitä.

Yrittäjien maksuprosentin on vuonna 2021 oletettu olevan 24,1 % alle 53-vuotiaiden osalta ja 25,6 % 53-vuotiaiden ja sitä vanhempien osalta, jolloin vakuutusmaksutulo olisi 1 044 000 000 euroa. Kokonaiseläkemenoksi arvioidaan 1 395 600 000 euroa. Valtion osuuteen vaikuttavat lisäksi YEL 10 §:n 2 momentissa tarkoitetut avoimet maksut, joiden määräksi on arvioitu 68 600 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	69 300
Työtulojen ja vakuutusmaksutuottojen aleneminen	10 000
Väliaikainen eläkemaksujen aleneminen	10 000
Yhteensä	89 300
2021 talousarvio	418 000 000
2020 IV lisätalousarvio	30 100 000
2020 II lisätalousarvio	30 000 000
2020 talousarvio	328 700 000
2019 tilinpäätös	293 200 000

53. Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 13 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetun lain (644/2003) 8 §:n mukaiseen valtion korvaukseen.

Selvitysosa: Alle kolmevuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta myönnetyn eläkkeen aiheuttamat kustannukset korvataan kokonaan valtion varoista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	1 329
Yhteensä	1 329
2021 talousarvio	13 900 000
2020 talousarvio	12 571 000
2019 tilinpäätös	9 245 616

54. Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 13 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015) 148 §:n ja 150 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen

2) sairausvakuutuslain mukaisen omavastuuajan korvaamisesta maatalousyrittäjille annetun lain (118/1991) 10 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion välitön osuus kokonaiskustannuksista on 31,1 % ja maatalousyrittäjien osuus on 37,3 %. Perusturvaosuus rahoitetaan Kansaneläkelaitoksen ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen kautta. Kansaneläkelaitoksen osuus kokonaiskustannuksista on 24,8 % ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen 6,8 %.

Sairausvakuutuslain mukaisen omavastuuajan korvaamisesta maatalousyrittäjille aiheutuvat kustannukset maksetaan kokonaan valtion varoista. Momentilta maksetaan myös apurahansaajille maksettavat tapaturmavakuutuksen mukaiset korvaukset ja sairausvakuutuslain mukaisen omavastuuajan korvaamisesta aiheutuvat kustannukset.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-200
Yhteensä	-200
2021 talousarvio	13 400 000
2020 IV lisätalousarvio	350 000
2020 talousarvio	13 600 000
2019 tilinpäätös	13 050 000

60. Valtion osuus kansaneläkelaista ja eräistä muista laeista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 803 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kansaneläkelain (568/2007) 101—103 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen
- 2) vammaisetuksista annetun lain (570/2007) 53 §:n mukaisten etuuksien maksamiseen
- 3) eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) 57 §:n mukaisten etuuksien maksamiseen
- 4) maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015) 150 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen
- 5) takuueläkelain (703/2010) 36 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen
- 6) eläketukilain (1531/2016) mukaisten etuuksien maksamiseen
- 7) maahanmuuttajien erityistuesta annetun lain (1192/2002) mukaisten etuuksien maksatuksen oikaisuun.

Selvitysosa: Valtio rahoittaa kansaneläkkeet, takuueläkkeet, perhe-eläkkeet, eläketuet, eläkkeensaajan asumistuet ja vammaisetuudet kokonaisuudessaan. Lisäksi valtio turvaa kansaneläkerahaston rahoitusomaisuuden vähimmäismäärän sekä maksuvalmiuden.

Kansaneläkevakuutuksen arvioidut valtion osuudet, muut menot ja tulot vuonna 2021 (milj. euroa)

Menot	
Kansaneläkemenot	2 243
Takuueläke	271
Vammaisetuudet	582
Eläkkeensaajan asumistuki	668
Eläketuki	28
Yhteensä	3 792

Tulot	
Omaisuuksien tuotot	0
Valtion osuudet etuuksista	3 792
Rahoitusomaisuuden vähimmäismäärän turvaaminen (valtio)	11
Yhteensä	3 803

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-6 300
Yhteensä	-6 300

2021 talousarvio	3 803 000 000
2020 talousarvio	3 809 300 000
2019 tilinpäätös	3 509 910 579

50. Veteraanien tukeminen

Selvitysosa: Luvun menot muodostuvat lähinnä sotainvalideille ja heidän puolisoilleen, sotilasinvalidideille sekä rintamaveteraaneille maksettavista korvauksista, etuuksista ja kuntoutuksesta. Lisäksi kuntoutukseen ja laitoshuoltoon käytetään Veikkaus Oy:n tuottovaroja.

Sotilasvammakorvausten tavoitteena on korvata sodassa tai asepalveluksessa saatujen vammojen ja sairauksien aiheuttama haitta sekä turvata mahdollisuus itsenäiseen selviytymiseen. Tavoitteena on myös turvata toimeentulo niille sotainvalideille, jotka eivät muutoin saa riittävää toimeentuloa. Kuntoutustoiminnan tavoitteena on tukea itsenäistä selviytymistä ja siten lisätä sotainvalidien ja heidän puolisojen mahdollisuuksia asua kotona mahdollisimman pitkään.

Edunsaajien määrät vuosina 2019—2021

	2019 toteutunut	2020 arvio	2021 arvio
Sotainvalidien määrä vuoden lopussa	798	583	419
Sotilasinvalidien määrä vuoden lopussa	1 890	1 814	1 742
Rintamaveteraanien määrä	6 894	5 127	3 800

Edunsaajien määrät vuosina 2019—2021

	2019 toteutunut	2020 arvio	2021 arvio
Sotainvalidien omaisten määrä (= huoltoeläkkeensaajat)	3 360	2 890	2 500
Eräissä sotiin liittyvissä tehtävissä palvelleiden määrä	2 334	1 984	1 650
Kuntoutukseen oikeutettujen puolisoitten ja leskien määrä	2 964	2 566	2 200

Sotilasvammalaki koskee sekä Suomen sodissa vuosina 1939—1945 vammautuneita (sotainvalidit), että varusmiespalveluksessa ennen vuotta 1991 loukkaantuneita tai vammautuneita henkilöitä (sotilasinvalidit). Teksteissä käytetään useimmiten ilmaisua ”sotainvalidi”. Ilmaisu pitää sisällään myös sotilasinvalidit, jotka ovat sotilasvammalain mukaan oikeutettuja samoihin etuuksiin ja palveluihin kuin sotainvalidit heille määritellyn työkyvyttömyysasteen (haitta-asteen) mukaisesti.

30. Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 050 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää siirtoväen huollon järjestämisestä annetun lain (864/1949) 6 §:n nojalla kunnille suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveydenhuollon laitoksiin sijoitettujen sotasiirtolaisten määrän arvioidaan vuonna 2021 olevan 9. Määräraha jakautuu sekä korvausennakoiden että loppuerien maksamiseen.

2021 talousarvio	1 050 000
2020 talousarvio	1 050 000
2019 tilinpäätös	681 623

50. Rintamalisät (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 9 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) rintamasotilaseläkelain (119/1977) mukaisen rintamalisän maksamiseen
- 2) ulkomaille maksettavasta rintamalisästä annetun lain (988/1988) mukaisen rintamalisän maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-2 100
Yhteensä	-2 100

2021 talousarvio	9 900 000
2020 talousarvio	12 000 000
2019 tilinpäätös	9 104 408

51. Sotilasvammakorvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 48 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sotilasvammalain (404/1948) ja muiden siihen liittyvien lakien sekä arpajaislain (1047/2001) 17 b §:n 2 momentin nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen
- 2) sotainvalidien kuntoutukseen ja laitoshoitoon
- 3) kuntoutus- ja sairaanhoitokulujen asiantuntijapalkkioiden maksamiseen
- 4) kunnallisten avopalvelujen kustannusten korvaamiseen Ruotsissa asuville vähintään 10 prosentin sotainvalideille myös muiden kuin ateriapalvelujen osalta.

Selvitysosa: Pääosa sotilasvammakorvauksista muodostuu elinkoroista ja täydennyskoroista, sotainvalidien leskille ja lapsille maksettavista huoltoeläkkeistä sekä sairaanhoito- ja kuntoutuskustannuksista.

Elinkoron ja huoltoeläkkeiden saajia arvioidaan vuoden 2021 lopussa olevan noin 4 500, joista elinkoron saajia on 2 000.

Valtiokonttorin kustantamia ateriapalveluja käytti 30 henkilöä Ruotsissa vuonna 2020.

Sotilasvammalain (404/1948) 6 d § mahdollistaa sen, että kunnille ja kuntayhtymille korvattavia avohuoltokustannuksia voidaan rahoittaa Veikkaus Oy:n tuotosta. Veikkaus Oy tilittää tähän liittyen 20 000 000 euroa momentille 12.33.90. Määrärahassa on huomioitu sotilasvammalain nojalla korvattavia kunnallisia avopalveluja sotien johdosta vahingoittuneelle tai sairastuneelle sotainvalidille.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Sotainvalidien ja omaisten määrän väheneminen	-13 400
Yhteensä	-13 400
2021 talousarvio	48 600 000
2020 talousarvio	62 000 000
2019 tilinpäätös	63 918 595

52. Valtion korvaus sota- ja sotilasinvalidien kuntoutus- ja hoitolaitosten kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 16 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) arpajaislain (1047/2001) 17 b §:n 2 momentin ja sotilasvammalain (404/1948) 6 d §:n nojalla sotainvalidien kuntoutus- ja hoitolaitosten kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen
- 2) neuvontapalvelutoimintaan suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Sota- ja sotilasinvalidien kuntoutus- ja hoitolaitoksina toimii vuonna 2021 arviolta kaikkiaan 75 laitosta eri puolilla Suomea. Sotainvalidien ohella laitoksissa kuntoutetaan ja/tai hoidetaan myös muita asiakasryhmiä. Kuntoutus- ja hoitolaitoksille maksetaan korvaus toteutuneiden hoitopäivien/käyntikertojen perusteella. Kilpailutuksella sekä laitosauditoinneilla hillitään hoitopäivä- ja käyntikertahintojen nousua sekä huolehditaan kuntoutus- ja hoitopalvelujen laatuun liittyvistä tavoitteista. Hankintasopimuksessa on sovittu kuntoutus- ja hoitolaitosten hoitopäivähinnat. Korvausta käytetään myös sotainvalidien neuvontapalvelutoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Sotainvalidien määrän väheneminen	-9 000
Yhteensä	-9 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	16 000 000
2020 talousarvio	25 000 000
2019 tilinpäätös	27 762 000

53. Valtionapu sotainvalidien puolisojen kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 080 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sotainvalidien puolisojen ja vaikeavammaista sotainvalidia hoitaneiden leskien sekä sotalaisten kuntoutustoimintamenojen maksamiseen valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan
- 2) kuntoutuskustannuksiin liittyvien asiantuntijapalkkioiden maksamiseen.

Selvitysosa: Puolisokuntoutukseen oikeutettujen sotainvalidien puolisojen ja leskien määrän arvioidaan vuonna 2021 olevan 2 200. Kuntoutusjakson pituus on kaksi viikkoa kuntoutettavaa kohti.

Kilpailutuksella sekä laitosauditoinneilla hillitään kuntoutuslaitosten hoitopäivähintojen nousua sekä huolehditaan kuntoutuspalvelujen laatuun liittyvistä tavoitteista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Sotainvalidien leskien ja puolisojen määrän väheneminen	-420
Yhteensä	-420

2021 talousarvio	2 080 000
2020 talousarvio	2 500 000
2019 tilinpäätös	3 100 000

54. *Rintama-avustus eräille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 16 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan rintama-avustuksen maksamiseen eräille vaikeissa olosuhteissa Virossa ja muualla entisen Neuvostoliiton alueella eläville, Suomen puolustusvoimissa vuosien 1939—1945 sotiin osallistuneille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille

2) rintama-avustuksen myöntämiseen myös Suomessa pysyvästi asuville vapaaehtoisille rintamasotilaille.

Selvitysosa: Tavoitteena on tukea vaatimattomissa taloudellisissa oloissa elävien veteraanien toimeentuloa.

Toiminnan laajuus 2019—2021

	2019 toteutunut	2020 arvio	2021 arvio
Avustusta saavien lukumäärä	28	22	18
Avustus euroa/henkilö	2 000	2 000	2 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Rintama-avustusten saajien määrän väheneminen	-4
Yhteensä	-4

2021 talousarvio	16 000
2020 talousarvio	20 000
2019 tilinpäätös	45 000

55. *Eräät kuntoutustoiminnan menot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 260 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) arpajaislain (1047/2001) 17 b §:n 2 momentin ja eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutuksesta annetun lain (1039/1997) nojalla kuntoutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) kuntoutuskustannuksiin liittyvien asiantuntijapalkkioiden maksamiseen.

Selvitysosa: Kuntoutusta järjestetään laitos- ja avokuntoutuksena pääsääntöisesti samoissa kuntoutuslaitoksissa kuin veteraanikuntoutustakin. Kilpailutuksella sekä laitosauditoinneilla hillitään hoitopäivähintojen nousua sekä huolehditaan kuntoutuksen laatuun liittyvistä tavoitteista. Eräissä Suomen sotiin liittyvissä tehtävissä palvelleiden henkilöiden lukumäärän arvioidaan olevan 1 650 vuonna 2021, joista kuntoutettavien määrän arvioidaan olevan 600 henkilöä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Rintama-avustusten saajien määrän väheneminen	-1 240
Yhteensä	-1 240

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	1 260 000
2020 talousarvio	2 500 000
2019 tilinpäätös	500 000

56. Rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 30 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) arpajaislain (1047/2001) 17 b §:n 2 momentin ja rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain (1184/1988) nojalla rintamaveteraanien kuntoutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) rintamaveteraanikuntoutuksen tutkimus- ja kehittämishankkeiden sekä matkakulujen maksamiseen
- 3) kuntoutuskustannusten asiantuntijapalkkioiden maksamiseen
- 4) kuntoutettavien kotona asumista tukevien palvelujen maksamiseen.

Selvitysosa: Veikkaus Oy:n tuottoihin perustuva määräraha vähentää vastaavasti määrärahan tarvetta momenteilta 33.50.57 ja 33.50.58.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kotona asumista tukevien palveluiden muuttuminen lakisääteiseksi, tarkentuminen	-800
Veteraanien kuntoutuksen ja kotona selviytymisen tarkentuminen	-6 800
Yhteensä	-7 600

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	30 400 000
2020 talousarvio	38 000 000
2019 tilinpäätös	71 638 000

57. Valtionapu rintamaveteraanien kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 8 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain (1184/1988) nojalla rintamaveteraanien kuntoutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) rintamaveteraanikuntoutuksen tutkimus- ja kehittämishankkeiden maksamiseen

- 3) kuntoutushoitokustannusten asiantuntijapalkkioiden maksamiseen
 4) kuntoutettavien kotona asumista tukevien palvelujen maksamiseen.

Selvitysosa: Kilpailutuksella sekä laitosauditoinneilla hillitään kuntoutuslaitosten hoitopäivähintojen nousua sekä huolehditaan kuntoutuspalvelujen laadusta.

Rintamaveteraanien lukumäärän arvioidaan olevan vuoden 2021 lopussa noin 3 800.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon ennakoitu palvelutarve sekä Veikkaus Oy:n tuotto momentille 33.50.56.

2021 talousarvio	8 000
2020 talousarvio	8 000
2019 tilinpäätös	8 000

58. Rintamaveteraanien kotiin vietävät palvelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 132 020 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain (1184/1988) nojalla rintamaveteraanien kotona asumista tukevien palvelujen maksamiseen.

Selvitysosa: Rintamaveteraanien lukumäärä arvioidaan olevan vuoden 2021 lopussa noin 3 800.

Laki rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain muuttamisesta tuli voimaan 1.11.2019 siten, että rintamaveteraaneille annetaan samat kotona asumista tukevat palvelut kuin sotainvalideille.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon ennakoitu palvelutarve sekä Veikkaus Oy:n tuotto momentille 33.50.56.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kuntien tarkentuneet laskelmat sekä rintamaveteraaneille kotiin annettavien palveluiden tarkentuminen	-47 580
Yhteensä	-47 580

2021 talousarvio	132 020 000
2020 talousarvio	179 600 000
2019 tilinpäätös	34 376 498

60. Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat pääosin valtion rahoituksesta palvelurakenteen kehittämiseen, yliopistotasoiseen terveyden tutkimukseen, valtion korvauksesta terveydenhuoltolain ja sosiaalihuoltolain mukaisiin lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta sekä sosiaalihuollon ammattihenkilöstön yliopistollisesta erikoistumiskoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin ja valtion rahoituksesta lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan menoihin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuudet sisältyvät valtiovarainministeriön pääluokassa kuntien peruspalvelujen valtionosuusmomentille 28.90.30.

Keskeiset uudistukset

Ehkäisevän toiminnan tavoitteena on terveyttä, sosiaalista turvallisuutta, elämänhallintaa ja itsestä selviytymistä tukevien olosuhteiden ja ympäristön luominen, ihmisten työ- ja toimintakyvyn edistäminen, elämänlaadun parantaminen, sosiaalisten ja terveydellisten ongelmien ennaltaehkäisy, väestöryhmien välisten terveyserojen vähentäminen sekä ympäristöterveydenhuollon toimintaedellytysten parantaminen. Tavoitteisiin pyritään muun ohella laatimalla kuntien paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin perustuvat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteet, laatimalla määräajoin hyvinvointikertomus, kehittämällä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toiminnan tietopohjaa, rakenteita ja johtamista, parantamalla ehkäiseviä palveluja ja varhaista tukea sekä vakiinnuttamalla hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen osaksi hallintokuntien yhteistyötä ja kaikkea päätöksentekoa. Suunnittelussa ja päätöksenteossa hyödynnetään sosiaalisten ja terveydellisten vaikutusten arviointia.

Sosiaali- ja terveystalouden tavoitteena on julkisen vallan järjestämisvastuulla olevien, pääosin verovaroin kustannettavien sosiaali- ja terveystalouden toimivuuden, saatavuuden ja kattavuuden sekä perustoimeentulon turvaaminen koko maassa. Palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden varmistamiseksi uudistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennetta.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on käynnissä seuraavat kehittämis- ja lainsäädäntöhankkeet, jotka tukevat osaltaan kuntia tuottamaan asetettujen tavoitteiden mukaiset sosiaali- ja terveydenhuollon ehkäisevän toiminnan toimenpiteet ja sosiaali- ja terveystaloudet asukkaalleen:

— sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalvelujen kehittäminen terveydenhuoltolain ja sosiaalihuoltolain pohjalta mm. osana tulevaisuuden sosiaali- ja terveystalouden -ohjelmaa. Kehittämisohjelmalla vahvistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalvelujen saatavuutta, siirretään painopistettä erityispalveluista yleispalveluihin, vahvistetaan palvelun laatua ja vaikuttavuutta ja varhaisen tuen saamista sekä tiivistetään viranomaisten yhteistyötä ja palvelujen yhteensovittamista

— sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteiden uudistaminen — sote-uudistus. Jatkossa sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyy itsehallinnollisille maakunnille. Palvelut tuotetaan pääosin julkisina palveluina. Yksityinen ja kolmas sektori täydentävät niitä

— sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön uudistaminen vaiheittain päivittämällä yleislain jälkeen myös erityislainsäädäntöä. Uudistuksella kehitetään palvelujärjestelmää siten, että se edistää ja ylläpitää väestön hyvinvointia ja terveyttä ja turvaa riittävien, laadukkaiden ja tarpeenmukaisten sosiaalipalvelujen saamisen koko maassa

— kansallinen mielenterveysstrategia vuosille 2020—2030.

Järjestelmäkuvaukset

Palvelurakenteen kehittämisen, ennen kaikkea perusterveydenhuollon, vanhustenhuollon ja mielenterveysstrategian rahoitus perustuu kolmevuotisiin kehittämishankkeisiin (momentti 33.60.39). Terveystenhuollon toimintayksiköille maksetaan terveydenhuoltolain perusteella valtion korvausta niihin kustannuksiin, jotka aiheutuvat yliopistotasoisesta terveyden tutkimuksesta ja sosiaalityön tutkimuksesta (momentti 33.60.32) sekä lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta ja sosiaalihuollon ammattihenkilöiden yliopistollisesta erikoistumiskoulutuksesta (momentti 33.60.33). Terveysten tutkimuksen rahoitus perustuu sosiaali- ja terveysministeriön määrittelemien tutkimustoiminnan painoalueiden ja tavoitteiden toteutumiseen, tutkimuksen laatuun, määrään ja tuloksellisuuteen. Koulutustoiminnan korvaus perustuu yliopistosairaaloiden ja yliopistojen osalta tutkintojen ja aloittaneiden uusien opiskelijoiden lukumääriin ja tutkinnolle määrättyyn korvaukseen ja muiden terveydenhuollon toimintayksiköiden osalta kuukausikorvaukseen. Lääkäri- ja hammaslääkärikoulutukseen suoritettavan korvauksen sekä sosiaalihuollon ammattihenkilöiden erikoistumiskoulutukseen suoritettavan korvauksen suuruudesta säädetään vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Terveysten tutkimuksen painoalueet ja tavoitteet vahvistetaan nelivuotiskausittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Sosiaalityön tutkimuksen osalta sosiaali- ja terveysministeriö määrittelee vuosittain tutkimuksen painoalueet ja toimenpiteet.

Laittomasti maassa oleskeleville henkilöille annetusta kiireellisestä sosiaalihuollosta aiheutuvista kustannuksista suoritetaan kunnille korvaus sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen mukaisesti.

Täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea myöntää se kunta, jonka alueella hakija tai tämän perhe vakinaisesti oleskelee.

Kuntien järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon eräitä laajuustietoja

	2019 toteutunut	2020 arvio	2021 arvio
Sosiaalipalvelut			
Kotipalvelu, kotitalouksia vuoden aikana	163 000	170 000	175 000
Kotipalveluun sisältyvät tukipalvelut, saajia vuoden aikana	122 000	125 000	129 000
Vanhainkodit, asukkaiden määrä 31.12. ¹⁾	5 000	4 000	4 000
Omaishoidontuki, saajia vuoden aikana	51 500	53 000	54 500
Vanhusten palveluasuminen, asukkaiden määrä 31.12.	51 000	55 000	57 000
Vammaisten palveluasuminen, asiakkaita keskimäärin ²⁾	17 800	18 000	19 000
Kehitysvammaisten laitoshuolto, asukkaiden määrä 31.12.	400	300	200
Vaikeavammaisten kuljetuspalvelut, saajia vuoden aikana	95 000	94 000	93 000
Kansanterveysyö			
Hoitopäivät (milj.)	3,02	3,00	2,90
Avohoitokäynnit (milj.)			
— Lääkärin luona	6,40	6,60	6,80
— Muun ammattihenkilön luona	18,70	20,00	22,00
— Hammashuollon käynnit	5,10	5,30	5,40
— Kotisairaanhoidon käynnit	3,95	4,10	4,20

Kuntien järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon eräitä laajuustietoja

	2019 toteutunut	2020 arvio	2021 arvio
Somaattinen erikoissairaanhoito			
Hoitopäiviä (milj.)	2,85	2,80	2,80
Päättäneet hoitojaksot (milj.)	0,94	0,94	0,94
Keskimääräinen hoitoaika (päiviä)	3,05	3,00	3,00
Avohoitokäynnit (milj.)	7,30	7,40	7,40
Psykiatrin erikoissairaanhoito			
Hoitopäiviä (milj.)	1,20	1,20	1,20
Päättäneet hoitojaksot (milj.)	0,04	0,04	0,04
Keskimääräinen hoitoaika (päiviä)	31,00	31,00	31,00
Avohoitokäynnit (milj.)	2,30	2,40	2,40

¹⁾ Mukana myös alle 65-vuotiaat asiakkaat

²⁾ Lukuun on laskettu mukaan kehitysvammaisten autetun ja ohjatun asumisen asiakkaat vuoden lopussa sekä vaikeavammaisten palveluasumisen asiakkaat vuoden aikana.

Lääkäri- ja hammaslääkärikoulutus ja terveystieteellinen tutkimustoiminta

	2019 toteutunut	2020 arvio	2021 arvio
Lääkäri- ja hammaslääkäritutkinnot ja uudet opiskelijat (3 v. keskiarvo)	1 325,0	1 325,0	1 325,0
Tutkintokorvaus, euroa	46 000	46 000	46 000
Koulutuksen kuukausikorvaus, euroa	850	850	850

Mielentilatutkimustoiminta

	2019 toteutunut	2020 arvio	2021 arvio
Mielentilatutkimusten lukumäärät yhteensä	103	105	105
— valtion yksiköt	83	85	85
— kunnalliset sairaalat	13	10	10
— vankeinhoitolaitoksen sairaalat	7	10	10

30. Valtion korvaus terveydenhuollon ja sosiaalihuollon valtakunnallisen valmiuden kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 350 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön nimeämän ja valtuuttaman valtakunnallisen toimijan valtakunnallisen valmiuden ylläpidosta ja koulutuksesta aiheutuvien kustannusten maksamiseen
- 2) valtakunnalliselle toimijalle, järjestöille, säätiöille tai yhdistyksille vakavien onnettomuustilanteiden hoitamisesta Suomessa tai ulkomailla aiheutuvien ylimääräisten kustannusten korvaamiseen

3) sosiaali- ja terveysministeriön nimeämälle ja valtuuttamalle valtakunnalliselle toimijalle vakavien myrkytystilanteiden hoitamisesta ja niihin varautumisesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen.

Selvitysosa: Suuremmissa onnettomuus- ja erityistilanteissa yksittäisen kunnan tai alueen voimavarat sekä osaaminen eivät riitä tilanteen hallintaan eivätkä johtamiseen. Vakavia onnettomuus- ja häiriötilanteita varten Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri (HUS) ja Vantaan kaupungin sosiaali- ja kriisipäivystys (Vantaa) on nimetty valtakunnallisiksi toimijoiksi ja ne ovat toimineet häiriötilanteissa ja varautuneet lääkinälliseen evakuointiin ja psykososiaaliseen tukeen. HUS ja Vantaa ovat osallistuneet merkittävillä resursseilla toimintaan, jotka ylittävät niiden omien toiminta-alueiden rajat. Määrärahasta on tarkoitus korvata erityisesti sellaisia kustannuksia, joita ei ole otettu toimijoiden perusrahoituksen mitoituksessa huomioon.

2021 talousarvio	350 000
2020 IV lisätalousarvio	1 800 000
2020 talousarvio	350 000
2019 tilinpäätös	500 000

31. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) lastenasiainalojen perustamista tukevien valtionavustusten maksamiseen
- 2) enintään kahdeksaa ja puolta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen lastenasiainalojen perustamiseen, kehittämiseen, ohjaukseen ja tukeen.

Selvitysosa: LASTA-hankkeessa kehitetty lastenasiainalomalli levitetään valtakunnallisesti. Lastenasiaintalossa selvitetään moniammatillisesti seksuaalirikoksen uhriksi epäillyn lapsen ja nuoren asia lapsiystävällisessä ympäristössä ja huolehditaan yhteistyössä lapselle turvallinen kasvu ja kehitys. Kehittämisessä hyödynnetään Seri-tukikeskuksissa jo käytössä olevia toimintamalleja sekä yliopistosairaaloiden lasten oikeuspsykiatrisissa yksiköissä kehitettyä yhteistyömallia ja muita toimintakäytäntöjä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	1 200
Yhteensä	1 200
2021 talousarvio	2 800 000
2020 IV lisätalousarvio	—
2020 talousarvio	1 600 000
2019 tilinpäätös	3 263 000

32. Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen sekä sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 25 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää terveydenhuoltolain (1326/2010) 61—63 §:n sekä sosiaalihoitolain (1301/2014) 60 c §:n mukaisen tutkimustoiminnan valtion rahoituksen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu käyttämään yliopistotasaisen terveyden tutkimuksen sekä sosiaalityön tutkimuksen rahoitukseen. Sosiaali- ja terveysministeriö määrittelee terveyden tutkimuksen osalta tutkimuksen painoalueet ja tavoitteet nelivuotiskausittain ja myöntää tutkimusrahoitusta erityisvastuualueiden tutkimustoimikunnille, jotka päättävät rahoituksen osoittamisesta tutkimushankkeille erityisvastuualueellaan hakemusten perusteella. Sosiaalityön tutkimuksen osalta sosiaali- ja terveysministeriö määrittelee vuosittain tutkimuksen painoalueet ja toimenpiteet ja myöntää tutkimusrahoitusta tutkimushankkeille, joiden arvioidaan sopivan yhteen sosiaalityön tutkimustoiminnan painoalueiden ja tavoitteiden kanssa. Painoalueet ja tavoitteet valmistellaan sosiaali- ja terveysministeriön asettamassa arviointiryhmässä, joka myös seuraa hankkeiden toteutumista.

Momentin nimike on muutettu.

2021 talousarvio	25 000 000
2020 IV lisätalousarvio	—
2020 talousarvio	25 000 000
2019 tilinpäätös	23 800 000

33. Valtion korvaus sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköille sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön erikoistumiskoulutukseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 96 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) terveydenhuoltolain (1326/2010) 59, 59 a ja 60 §:n mukaisen valtion korvauksen maksamiseen lääkäri- ja hammaslääkärikoulutukseen
- 2) terveydenhuoltolain 60 a §:n mukaisen rajatun lääkkeenmääräämisen erikoispätevyyteen johtavan koulutuksen korvaukseen
- 3) sosiaalihoitolain (1301/2014) 60 a § ja 60 b § mukaisen valtion korvauksen maksamiseen sosiaalihoollon ammattihenkilöiden yliopistolliseen erikoistumiskoulutukseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitettu käyttämään 61 600 000 euroa lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksen korvausten maksamiseen yliopistollista sairaalaa ylläpitäville kuntayhtymille, 29 900 000 euroa muille terveydenhuollon toimintayksiköille ja 4 500 000 euroa erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutusta sekä sosiaalihoollon ammattihenkilöiden yliopistotasoisesta erikoistumiskoulutusta antaville yliopistoille.

2021 talousarvio	96 000 000
2020 talousarvio	96 000 000
2019 tilinpäätös	92 693 455

34. *Valtion korvaus terveydenhuollon toimintayksiköille oikeuspsykiatrisista tutkimuksista, potilassiirroista ja lääketieteellisistä asiantuntijalausunnoista aiheutuviin kustannuksiin (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 15 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) mielenterveyslain (1116/1990) 32 §:n mukaisten valtion korvausten maksamiseen
- 2) mielenterveyslain 22 t §:n mukaisten hoitoseuraamukseen tuomittujen henkilöiden tahdosta riippumattoman hoidon edellytysten selvittämisen kustannusten korvaamiseen
- 3) lapsen kohdistuneen seksuaalirikoksen ja pahoinpitelyrikoksen selvittämisen järjestämisestä annetun lain (1009/2008) mukaisten valtion korvausten maksamiseen
- 4) pitkäaikaistutkimusten vapauttamismenettelystä annetun lain (781/2005) 1 §:n mukaisten elinkautisvangeille tehtävien riskiarvioiden kustannusten maksamiseen
- 5) kohdissa 1) — 4) tarkoitettuihin korvauksiin sisältyvien kulutusmenojen maksamiseen
- 6) Suomen ja Ruotsin välillä solmitun sopimuksen mukaisista potilassiirroista kunnille ja kuntayhtymille sekä Ruotsin valtiolle aiheutuviin kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen
- 7) pohjoismaisen sosiaalipalvelusopimuksen mukaisten potilassiirtojen tukemiseen 25 000 euroa siirrettyä potilasta kohden maksettavana kertaluonteisena korvauksena kunnille ja kuntayhtymille
- 8) terveydenhuoltolain 68 a §:ssä tarkoitettujen lääketieteellisten asiantuntijalausuntojen antamisesta tuomioistuimille niiden pyynnöstä ja asiaan liittyvästä todistelusta sekä lausuntopyyntöjen ja lausuntojen hallinnoinnista yliopistollista sairaalaa ylläpitäville sairaanhoitopiireille suoritettavien valtion korvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on mielentilatutkimuksista aiheutuviin kustannuksiin maksettavina korvauksina ja hoitoseuraamukseen tuomittujen tahdosta riippumattoman hoidon edellytysten selvittämisen kustannuksina otettu huomioon 5 560 000 euroa, lasten ja nuorten oikeuspsykiatrisista tutkimuksista maksettavina korvauksina 9 500 000 euroa ja potilassiirroista aiheutuvien kustannusten korvauksina 140 000 euroa, josta 25 000 euroa on kertaluonteisia korvauksia potilassiirtojen tukemiseksi.

2021 talousarvio	15 200 000
2020 talousarvio	15 200 000
2019 tilinpäätös	12 432 781

35. *Valtion rahoitus Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön opiskeluterveydenhuoltoon (siirtomääräraha 2 v)*

Momentille myönnetään 65 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain (695/2019) mukaisen valtion rahoituksen maksamiseen Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle opiskeluterveydenhuollon tuottamiseen.

Selvitysosa: Kansaneläkelaitos vastaa korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämisestä valtakunnallisesti. Kansaneläkelaitos huolehtii palvelujen riittävästä saatavuudesta ja saavutettavuudesta sekä hyväksyy opiskeluterveydenhuollon palveluverkon. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö tuottaa korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelut valtakunnallisesti. Säätiö tuottaa palvelut pääosin omana toimintanaan. Jos lain mukaista tuottamisvelvollisuutta ei voida muuten toteuttaa, säätiö voi hankkia täydentäviä palveluja muulta palveluntuottajalta.

Valtio suorittaa Kansaneläkelaitokselle valtion rahoitusosuuden neljässä erässä vuoden aikana. Kansaneläkelaitos maksaa korvauksen Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle palvelujen tuottamisesta aiheutuneista kustannuksista neljässä erässä vuoden aikana. Hyväksyttävistä kustannuksista ja niiden tarkistamisesta, rahoitusosuuksien ja korvausten suorituksista, tarvittavista selvityksistä ja takaisinperinnästä säädetään tarkemmin laissa korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Investointirahoitus	-1 400
Siirto momentilta 28.90.30	32 030
Siirto momentilta 33.30.60	16 100
Toimintamenot opiskeluterveydenhuollon järjestämiseen	17 670
Yhteensä	64 400

2021 talousarvio	65 800 000
2020 IV lisätalousarvio	5 000 000
2020 talousarvio	1 400 000
2019 tilinpäätös	3 000 000

36. Valtionavustus saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 562 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksen maksamiseksi saamelaiskäräjien kautta saamelaiskäräjästä annetun lain (974/1995) 4 §:ssä tarkoitetuille saamelaisten kotiseutualueen kunnille saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi.

Selvitysosa: Toiminnan tavoitteena on turvata saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuus.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	82
Yhteensä	82

2021 talousarvio	562 000
2020 talousarvio	480 000
2019 tilinpäätös	480 000

37. Valtion korvaus kunnille laittomasti maassa oleskelevien kiireellisen sosiaalihuollon kustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sosiaalihuoltolain (1301/2014) 12 a §:n mukaisesti kunnille maksettaviin korvauksiin kustannuksista, jotka aiheutuvat laittomasti maassa oleskeleville henkilöille annettusta kiireellisestä sosiaalipalvelusta.

Selvitysosa: Suomesta haki kansainvälistä suojelua vuonna 2015 noin 32 500 henkilöä ja vuonna 2016 hakemuksia rekisteröitiin noin 5 600. Vuonna 2019 suojelua haki 4 550 henkilöä. Kansainvälistä suojelua hakevista henkilöistä on vuodesta 2015 lukien saanut kielteisen päätöksen hakemukseen noin 40 %. Osa kielteisen päätöksen saaneista ei poistu maasta vaan jää oleskelemaan Suomeen laittomasti. Näille henkilöille voidaan antaa kunnissa kiireellistä sosiaalipalvelua sosiaalihuoltolain nojalla. Tilapäisestä majoituksesta, ruoasta ja välttämättömistä lääkkeistä aiheutuneista kustannuksista kunnat voivat hakea korvausta Kansaneläkelaitokselta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	1 500
Tasomuutos	-4 846
Yhteensä	-3 346
2021 talousarvio	2 000 000
2020 talousarvio	5 346 000
2019 tilinpäätös	211 070

38. Valtionavustus julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon covid-19 kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 660 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) enintään 1 400 000 000 euroa covid-19 testauksesta ja jäljittämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamiseen valtionavustuksina kunnille ja kuntayhtymille sekä Ahvenanmaan maakunnalle
- 2) enintään 30 000 000 euroa covid-19 testausteknologiaan liittyviin kustannuksiin
- 3) enintään 30 000 000 euroa rajanylityspaikkojen covid-19 terveysturvallisuuden vahvistamisesta aiheutuviin muihin kuin testaukseen liittyviin kustannuksiin
- 4) enintään 200 000 000 euroa valtionavustuksina kunnille, kuntayhtymille ja Ahvenanmaan maakunnalle muiden välittömien covid-19 kustannusten korvaamiseen
- 5) enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen ja toimeenpanosta aiheutuvien muiden toimintamenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha perustuu valtioneuvoston periaatepäätöksiin, joilla hybridistrategian mukaisesti estetään viruksen leviämistä yhteiskunnassa, rajat ylittävässä liikenteessä ja matkustamisessa. Edellytyksenä on laaja ja nopea testaaminen, tavoitetaso on 30 000 testiä päivässä.

Päätösosan kohtiin 1)—4) liittyvä kuntien, kuntayhtymien ja Ahvenanmaan maakunnan avustusjärjestelmän kokonaisuus määritellään sosiaali- ja terveysministeriön sekä valtiovarainministeriön yhteistyönä siten että kannustimet kustannustehokkaaseen toimintaan säilyvät. Valtionavustukset korvataan valtionapuviranomaisen hyväksymien kustannusten mukaisesti.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Avustus sairaanhoitopiireille ja kunnille koronasta aiheutuviin välittömiin muihin kustannuksiin	200 000
Hybridistrategian edellyttämä testaus ja jäljittäminen	1 400 000
Rajanylityspaikojen terveysturvallisuuden edellyttämät kustannukset	30 000
Testausteknologia	30 000
Yhteensä	1 660 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio 1 660 000 000

39. Palvelurakenteen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 122 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen ja toimintaprosessien uudistamiseen hallituksen strategisten tavoitteiden mukaisesti
- 2) hankkeiden toimeenpanosta aiheutuvien toimintamenojen, toimeenpanoa tukevien tutkimus-, kehittämis- ja kokeiluhankkeiden sekä käynnistämisyhteistyön maksamiseen sekä toimeenpanoon liittyvien valtionavustusten ja rahoitusavustusten maksamiseen kunnille, kuntayhtymille, kansaneläkelaitokselle, osuuskunnille, yleishyödyllisille yhteisöille ja yrityksille
- 3) hankkeiden valvontaan ja tarkastukseen
- 4) enintään viittätoista henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen vuodessa hankkeiden valmistelu-, toimeenpano- ja hallinnointitehtäviin
- 5) hankkeiden valtionavustusten hallinnointiin liittyvistä valtakunnallisista tehtävistä suoritettavien korvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitusohjelmassa on kirjaukset peruspalveluiden saatavuuden, saavutettavuuden, vaikuttavuuden ja laadun parantamisesta. Rakenteeksi esitetään maakuntiin pohjautuvaa järjestämistä, jonka puitteissa palveluita kehitetään. Palveluiden sisältöä säädetään osin mitoituksella (hoitotakuu, henkilöstömitoitukset) ja osin kehittämällä toimintoja strategisesti esimerkiksi mielenterveysasiakkaille ja ikäihmisille. Myös lääkelainsäädännön uudistus edistää asiakkaiden hoitoa.

Ennen uudistuksen voimaantuloa nykyjärjestelmää tulee kehittää, jotta sillä on valmiudet toteuttaa tulevat vaatimukset. On todennäköistä, että esimerkiksi saatavuus paranee etupainotteisesti kehittämisohjelmien myötä. Kehittämistoiminnalla vahvistetaan myös kansalaisten luottamusta julkisesti järjestettyihin sote-palveluihin.

Kehittämishankkeet kohdentuvat mm. seuraaviin aiheisiin:

— Peruspalveluiden saatavuuden turvaaminen mm. hoitotakuulla sekä sovittamalla yhteen asiakkaan polkua sosiaalipalveluiden ja terveystalouden keskellä

— Ikäihmisten hoitoa ja hoivaa parannetaan valmistelemalla hoivahenkilöstön sitova vähimmäismitoitus, kehittämällä omaishoitoa ja kotihoitoa sekä laatimalla poikkihallinnollinen ikäohjelma

— Kansallinen, poikkihallinnollinen mielenterveysstrategian valmistelu.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vanhuspalvelulain muutos (hoivahenkilöstön vähimmäismitoitus 0,7) (siirto momentille 28.90.30)	-30 000
Tasomuutos	55 490
Yhteensä	25 490

2021 talousarvio	122 900 000
2020 IV lisätalousarvio	11 500 000
2020 talousarvio	97 410 000

40. Valtion rahoitus lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan menoihin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 27 835 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksen myöntämiseen lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan hallinnointiyksikön FinnHEMS Oy:n hallinnointi- ja lentotoiminnan menoihin.

Määräraha maksetaan FinnHEMS Oy:lle valtionavustuksen ennakkoina menojen ajoittumisen perusteella.

Selvitysosa: Lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan hallinnoinnista vastaa FinnHEMS Oy. FinnHEMS Oy on verotusasemaltaan yleishyödyllinen, voittoa tavoittelematon, valtion omistama osakeyhtiö, joka vastaa suomalaisen lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan tuottamisesta. Yliopistolliset sairaanhoitopiirit vastaavat alueellaan tarvittavan lääkäri- tai lääkintähelikopterin lääkinnällisestä toiminnasta.

Suurin menoerä toiminnassa on varsinainen lentotoiminta, joka tapahtuu kilpailutetun lentotoiminnan ostopalvelun ja siitä solmittujen sopimusten perusteella. Lentotoiminta sisältää helikopterin ja ohjaamomiehistön. Lisäksi ylläpidettävään palveluun kuuluvat lähialuehtävissä käytettävät ja lentotoiminnan tilapäisesti sääolosuhteista tai teknisistä syistä korvaavat maayksiköt eli ambulanssit, helikoptereiden tarvitsemat tukikohdat ja niiden ylläpito sekä toiminnan hallinnointiin kuuluvat kulut.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Päällekkäisen korvauksen poisto	-1 155
Yhteensä	-1 155

2021 talousarvio	27 835 000
2020 V lisätalousarvio	—
2020 talousarvio	28 990 000
2019 tilinpäätös	28 990 000

52. Valtion rahoitus turvakotitoiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 23 550 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle annetun lain (1354/2014) mukaisen korvauksen maksamiseen turvakotipalvelua tuottaville toimijoille

2) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen vuodessa Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokselle turvakotitoiminnan koordinointi-, ohjaus-, ylläpitämis-, laadunvalvonta-, kehittämis-, koulutus-, arviointi- ja hallinnointitehtäviin sekä muihin kulutusmenoihin.

Selvitysosa: Valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle annetun lain tarkoituksena on turvata valtakunnallisesti laadukkaat ja kokonaisvaltaiset turvakotipalvelut henkilöille, joihin kohdistuu lähisuhteessa väkivaltaa tai jotka elävät tällaisen väkivallan uhan alla. Turvakotitoiminnan valtakunnallinen yhteensovittaminen kuuluu Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokselle, joka valitsee turvakotipalvelun tuottajat.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	1 000
Yhteensä	1 000

2021 talousarvio	23 550 000
2020 IV lisätalousarvio	—
2020 talousarvio	22 550 000
2019 tilinpäätös	19 550 000

63. Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain (1230/2001) mukaisen valtionavustuksen maksamiseen sosiaalialan osaamiskeskuksille.

Selvitysosa: Koko maan kattavat alueelliset osaamiskeskukset ovat Etelä-Suomen, Häme-Satakunnan, Itä-Suomen, Kaakkois-Suomen, Keski-Suomen, Pohjanmaan maakuntien, Pohjois-Suomen ja Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukset. Lisäksi erityisesti ruotsinkielisten kuntien tarpeista lähtien on muodostettu Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området, jonka toimialue käsittää koko maan. Kullekin osaamiskeskukselle kohdentuvan valtionavustuksen perusteet on määritelty valtioneuvoston asetuksessa sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta (1411/2001).

Toiminnan tavoitteena on laadukkaiden sosiaalipalvelujen turvaaminen alueellisesti yhteistyössä kuntien sekä järjestetyn tutkimus-, kehittämis- ja koulutustoiminnan kanssa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alueellisen toiminnan ylläpidon varmistaminen	250
Tasomuutos	-300
Yhteensä	-50

2021 talousarvio	3 000 000
2020 talousarvio	3 050 000
2019 tilinpäätös	2 950 000

64. Valtion korvaus rikosasioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain (1015/2005) mukaisen valtion korvauksen maksamiseen sovittelun järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi
- 2) enintään 70 000 euroa sovittelutoiminnan kehittämisestä ja järjestämisestä Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuviin toimintamenoihin
- 3) rikos- ja riita-asioiden sovittelun tietojärjestelmän kehittämiseen ja ylläpitoon liittyvien menojen maksamiseen, sekä enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle sovittelun tietojärjestelmän ylläpito- ja kehitystehtäviin.

Selvitysosa: Rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain (1015/2005, 7 §) mukaan Terveiden ja hyvinvoinnin laitos on velvollinen järjestämään sovittelutoiminnan siten, että palvelua on saatavissa asianmukaisesti toteutettuna koko maassa.

Valtion korvauksen arvioidaan kattavan sovittelutoimintaan osallistuvan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvat sekä muut toiminnan kannalta tarpeelliset menot. Korvauksen yhteismäärä maksetaan Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle (THL) käytettäväksi THL:n kanssa sopimuksen tehneelle kunnalle tai muulle palvelun tuottajalle sovittelutoiminnan järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin (1015/2005, 12 §) rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun valtioneuvoston asetuksen (267/2006) mukaisesti. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos maksaa korvauksen enakkona palveluntuottajille ja huolehtii korvauksen käytön valvonnasta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	150
Yhteensä	150

2021 talousarvio	7 100 000
2020 talousarvio	6 950 000
2019 tilinpäätös	7 100 000

70. Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat terveysvalvonnan, tartuntatautien valvonnan, rokotteiden hankinnan ja pandemiavarautumisen erityismenoista, terveyden edistämisen menoista, työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen menoista sekä UKK-instituutin valtionavustuksesta. Terveyden ja toimintakyvyn edistämistä ja terveysvalvontaa toteutetaan osin myös momenttien 33.02.03, 33.02.05, 33.03.04 ja 33.03.50 määrärahoilla. Kunnat ovat keskeisiä terveysvalvonnasta vastaavia toimijoita.

Terveyden ja toimintakyvyn edistämisen toimenpiteet

Terveyttä edistetään ja kansantauteja vähennetään yhteiskuntapolitiikan eri keinoin. Ihmisten omatoimisuutta terveytensä ja hyvinvointinsa ylläpitäjinä ja edistäjinä tuetaan huolehtimalla, että ympäristö ja olosuhteet tukevat terveellisiä valintoja. Kansainvälinen toiminta vaikuttaa yhä enemmän ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin sekä elämäntapoihin ja terveystottumuksiin.

Terveysvalvonta (momentti 33.70.21) keskittyy erityisesti talousveden laadun valvonnan tehostamiseen, ympäristöterveydenhuollon tietojärjestelmien kehittämiseen sekä EU:n kemikaali-, kosmetiikka-, geeniteknikka- ja säteilylainsäädännön toimeenpanoon ja rakennusten kosteus- ja homevaurioiden selvittämisen kehittämiseen.

Tavoitteet:

- elinympäristöstä ihmisille aiheutuvien terveyshaittojen ehkäisy ja poistaminen
- turvata säädösten edellyttämien ympäristön terveydellisten laatuvaatimusten toteutuminen, valvontamenettelyjen toimivuus, ajanmukaisuus, tuloksellisuus sekä valvonnan johdon tehokkuus
- vähentää talousvesistä aiheutuvia epidemioita
- ehkäistä geeni-, bio- ja nanoteknologiaan liittyviä terveyshaittoja.

Rokotteiden hankinnan ja tartuntatautien valvonnan (momentit 33.70.20 ja 33.70.22) tavoitteena on ylläpitää tartuntatautien torjuntaa palvelevia valtakunnallisia epidemiologisia seurantajärjestelmiä sekä ohjata ja tukea tartuntatautien torjuntatyötä sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköissä, kunnissa ja sairaanhoitopiirien kuntayhtymissä.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) tutkii tartuntatauteja, seuraa ja selvittää tartuntatautien ilmaantumista ja esiintymistä, kehittää niiden diagnostiikkaa, seuranta- ja torjuntaa sekä tiedottaa niistä ja antaa väestölle ohjeita tartunnan välttämiseksi ja leviämisen ehkäisemiseksi. THL huolehtii osaltaan rokotahuollosta, rokotteiden vaikutusten seuraamisesta sekä rokotteiden ja rokotusten haittavaikutusten selvittämisestä.

Tavoitteet:

- rokotuksin ehkäistävien tautien matala esiintyvyys ja hyvä rokotuskattavuus (esimerkkeinä hinkuyskän ilmaantuvuus, yli 65-vuotiaiden influenssarokotuskattavuus)
- tartuntatautien leviämisen ehkäisy ja epidemioiden selvittäminen (esimerkkinä kampylobakteerilöydösten ilmaantuvuus, epidemioiden epäilyilmoitusten lukumäärä)

— Suomen kansainvälisesti verrattuna hyvän tartuntatautilanteen säilyttäminen (esimerkkinä tuberkuloosiin ja MRSA-löydösten ilmaantuvuus sekä hoitoon liittyvien infektioiden ilmaantuvuus)

— HIV- ja hepatiitti C-infektion ja muiden veri- tai sukupuoliteitse leviävien tartuntojen leviämisen ehkäisy (esimerkkinä HIV- ja hepatiitti C-tapausten ilmaantuvuus), klamydiatapausten ilmaantuvuus, kansallisten strategioiden päivitykset)

— pandemiavalmiuden ja alueellisen epidemiologisen toiminnan kehittäminen (esimerkkinä kansallisen pandemian varautumissuunnitelmien päivitys)

— Suomen aktiivinen osallistuminen Euroopassa, lähialueilla ja globaalisti tartuntatautiuhkien torjuntaan, leviämisen ehkäisyyn, seurantajärjestelmien kehittämiseen sekä terveysturvallisuuden edistämiseen.

THL toimii myös Euroopan unionin tartuntatautiin epidemiologisesta seurannasta ja tartuntatautiin ilmoittamisesta vastaavana toimivaltaisena elimenä.

Terveyden edistämisen (momentti 33.70.50) käyttötarkoituksena on terveyden edistäminen sekä päihteiden käytön ja tupakoinnin ehkäisy ja vähentäminen. Vuoden 2021 terveyden edistämisen määrärahalla tuetaan erityisesti kunnissa toteutettavaa terveyden edistämisen toimintaa. Toiminnan tulee kohdentua vähentämään alkuvuodesta 2020 koronakriisin negatiivisia vaikutuksia väestön hyvinvointiin ja terveyteen sekä eriarvoisuuden vähentämiseen.

Painopisteet vuodelle 2021 ovat:

— ”Ikäystävällisen kunnan” hyvinvointijohtamisen vahvistaminen kehittämällä kuntien, alueellisten toimijoiden ja järjestöjen yhdyspinnalla olevien toimintamallien johtamis- ja yhteistyökäytäntöjä. Käytäntöjen tulee tukea poikkeusolojen aiheuttamien, ikääntyneisiin kohdistuvien haittojen tunnistamista ja vähentämistä. Ikäystävällisessä kunnassa iäkkäiden asukkaiden toiveita ja tarpeita kuunnellaan, jotta heillä on mahdollisuus hyvään ja omannäköiseen elämään

— Kulttuurihyvinvoinnin edistäminen kunnan ja alueellisten toimijoiden yhteistyönä sekä toimintamallien kehittäminen kulttuurihyvinvointitoiminnan vahvistamiseksi kohdentuen erityisesti koronakriisin negatiivisia vaikutuksia kohdanneisiin ryhmiin

— Ikääntyneiden ja/tai työelämän ulkopuolella olevien hyvän ravitsemuksen laadun, ruoan saatavuuden ja yhteisöllisten ruokailumahdollisuuksien edistäminen. Kehitettävien toimenpiteiden tulee olla sovellettavissa myös poikkeusoloissa

— Pakka-toimintamallin mukaisten yhteisövaikuttamisen keinojen jatkokehittäminen asukkaiden osallistamiseksi paikalliseen alkoholin, tupakka- ja nikotiinituotteiden sekä rahapelien saatavuuden sääntelyyn ja huumausaineiden käytön ehkäisyyn. Kohderyhmänä tulee olla erityisesti koronakriisissä tunnistetut haavoittuvat ryhmät.

Työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen (momentti 33.70.51) määrärahaa käytetään työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen. Työterveyslaitos käyttää varoja oman ja yliopistojen koulutuksen kehittämiseen sekä maksaa korvausta työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuneisiin kustannuksiin yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain tarkoittamille palvelujen tuottajille sekä työnantajan ylläpitämille työterveyshuoltoasemille.

Tavoitteet:

— varmistaa, että työterveyshuollossa päätoimisesti työskentelevät lääkärit ovat työterveyshuollon erikoislääkäreitä kuten valtioneuvoston asetuksessa hyvän työterveyshuoltokäytännön periaatteista, työterveyshuollon sisällöstä sekä ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden koulutuksesta (708/2013) säädetään

— turvata työterveyslääkärien eläkkeelle siirtymisestä johtuva koulutuksen määrällinen tarve

— nostaa työterveyslääkärien koulutustaso vastaamaan työelämän tarpeita siten, että työterveyshuollon toimenpitein tuetaan työntekijöiden työssä jaksamista ja jatkamista sekä turvataan työterveyshuoltolain toimeenpano.

Terveyden ja toimintakyvyn edistämisen tunnusluvut 2019—2021

	2019 toteutunut	2020 arvio	2021 arvio
Terveysvalvonta			
Vesivälitteiset epidemiat			
— epidemioiden lukumäärä	4	4	4
— sairastuneet henkilöt	40	380	380
Tartuntatautien torjunta ja rokotteiden hankinta			
Influenssarokotusten kattavuus yli 65-vuotiailla, %	49	45	45
Hinkuyskätapaukset, lkm	557	700	700
Kampylobakteerilöydökset, lkm	3 380	4 600	4 600
Epidemioiden epäilyilmoitukset	81	75	75
Tuberkuloositapaukset, lkm	224	220	270
MRSA/resistentit stafylokokkilöydökset, lkm	44	45	50
HIV ilmoitetut tapaukset, lkm	150	150	165
Hepatiitti C-virustartunnat, lkm	1 187	1 150	1 150
Hepatiitti B-virustartunnat, lkm	234	230	220
Tippuritartunnat, lkm	605	600	500
Kupparitartunnat, lkm	246	225	225
Klamydiatartunnat, lkm	16 178	16 000	16 000
Työterveyshuollon erikoislääkärikoulutus			
Työterveyshuollon erikoislääkäritutkintojen lukumäärä	44	45	45

20. Rokotteiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 30 940 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) tartuntatautilain (1227/2016) 44 §:n perusteella maksutta toimitettavien rokotustilaisuuksissa tarvittavien rokotteiden hankkimisesta ja edelleen toimittamisesta ja käytön ohjeistamisesta molemmilla kotimaisilla kielillä, kansallisen rokotusohjelman rokotusten epidemiologisten ja immunologisten vaikutusten, kattavuuden ja turvallisuuden selvittämisestä sekä niiden seurantajärjestelmien kehittämisestä, velvoitevarastoinnista, rokotejakelujärjestelmästä sekä muiden yleisen rokotusohjelman toteuttamisesta aiheutuvien menojen ja korvausten maksamiseen

2) Suomen lääkevahinkokorvausosuuskunnan jäsenmaksuun

3) rokotteiden hankkimisesta ja edelleen toimittamisesta välitystoimintaan aiheutuvien menojen maksamiseen

4) rokotteiden hankintapäätösprosessiin liittyviin kustannuksiin

5) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen kansallisen rokotusohjelman rokotusten epidemiologisten ja immunologisten vaikutusten, kattavuuden ja turvallisuuden selvittämiseksi sekä niiden seurantajärjestelmien kehittämiseksi.

Määrärahaa saa käyttää enintään 600 000 euroa Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen vuosittain määrittämien riskialueiden väestön TBE-rokotuksiin.

Selvitysosa: Rokotusohjelman toteuttamisesta arvioidaan aiheutuvan menoja yhteensä 30 940 000 euroa. Summa on arvioitu tulevien tilausten mukaan. Määrärahaan sisältyy pandemiarokotteen vuosivarausmaksu 5 000 000 euroa. Rokotteiden välitystoimintaan ja muuhun rokotteen hankintaan, huoltoon ja välitykseen on arvioitu käytettävän 500 000 euroa.

TBE-rokotusohjelmassa Terveyden ja hyvinvoinnin laitos määrittää vuosittain ne maantieteelliset alueet, joilla rokotuksia tulee toteuttaa osana kansallista rokotusohjelmaa.

Rokotteiden välitystoiminnan aiheuttamat muut menot on budjetoitu momentille 33.03.04. Tulot rokotteiden myynnistä ja välitystoiminnasta on merkitty momentille 12.33.03.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Pneumokokkrokotteet riskiryhmille	300
Yhteensä	300
2021 talousarvio	30 940 000
2020 IV lisätalousarvio	110 000 000
2020 talousarvio	30 640 000
2019 tilinpäätös	28 990 000

21. Terveysvalvonta (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 545 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) terveydensuojelulain (763/1994), geeniteknikkalain (377/1995), kemikaalilain (599/2013), säteilylain (859/2018) ja kosmeettisista valmisteista annetun lain (492/2013) edellyttämästä terveysvalvonnasta, terveysvalvontatutkimuksesta ja henkilöstön jatko- ja täydennyskoulutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) bio- ja nanoteknologian riskinhallintaan liittyvästä koulutuksesta ja tutkimuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen

3) edellä mainittuihin tarkoituksiin myönnettävien harkinnanvaraisten valtionavustusten maksamiseen.

2021 talousarvio	545 000
2020 talousarvio	545 000
2019 tilinpäätös	650 000

22. Tartuntatautien valvonta (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 460 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) tartuntatautilain (1227/2016) edellyttämän ehkäisyn ja valistustoiminnan, yllättävien epidemioiden selvittämisen ja seurannan sekä näiden edellyttämän kansainvälisen yhteistyön aiheuttamien menojen maksamiseen

2) edellä mainittuihin tarkoituksiin myönnettävien harkinnanvaraisten valtionavustusten maksamiseen

3) enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen ja sosiaali- ja terveysministeriölle aiheutuvien muiden toimintamenojen maksamiseen.

2021 talousarvio	460 000
2020 II lisätalousarvio	600 000 000
2020 I lisätalousarvio	60 000 000
2020 talousarvio	460 000
2019 tilinpäätös	550 000

50. Terveysten edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää terveyden edistämisen määrärahasta annetun lain (333/2009) 1 §:n mukaisten menojen maksamiseen.

Määrärahasta voidaan myöntää valtionavustuksia järjestöille, säätiöille, kunnille ja muille toimijoille. Määrärahasta voidaan myös tehdä sopimuksia valtionhallinnon laitosten kanssa terveyden edistämisen hankkeista. Määrärahaa saa käyttää myös määrärahan hallinnointiin liittyvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Terveyden edistämisen määrärahan jakautuminen painopistealueisiin, euroa/vuosi

	2019 toteutunut	2020 arvio	2021 arvio
Kuntien ja tulevien maakuntien hyvinvointijohtamisen kehittäminen	-	400 000	400 000
Tupakan, alkoholin, huumeiden ja muiden päihteiden käytön ja niistä aiheutuvia haittojen ehkäisy ja väheneminen	645 000	310 000	310 000
Yhteiskunnallista markkinointia hyödyntävien menetelmien kehittäminen	-	300 000	310 000
Lasten ja nuorten ylipainon ehkäisy ja vähentäminen ruokavalion ja fyysisen aktiivisuuden avulla	611 000	-	-

Terveyden edistämisen määrärahan jakautuminen painopistealueisiin, euroa/vuosi

	2019 toteutunut	2020 arvio	2021 arvio
Positiivisen mielenterveyden edistämisen menetelmien käytön vahvistaminen sekä itsemurhien ehkäisyn tuki	483 000	-	-
Seksuaaliterveyden vahvistaminen	438 000	-	-
Ikääntyneiden hyvän ja laadukkaan ravitsemuksen edistäminen	-	275 000	300 000
Kulttuuritoiminnan saavutettavuuden ja saatavuuden edistäminen kunnan ja alueellisten toimijoiden monitoimijaisena työnä	-	335 000	320 000
Lasten ja nuorten turvallisuus digimaailmassa	-	345 000	330 000
Rahoitettujen hankkeiden hallinnointi	23 000	35 000	30 000
Yhteensä	2 200 000	2 000 000	2 000 000

2021 talousarvio	2 000 000
2020 talousarvio	2 000 000
2019 tilinpäätös	2 200 000

51. Valtion korvaus työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain (159/1978) 3 a §:n mukaiseen työterveyshuollon erikoislääkärin koulutuksesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen.

Selvitysosa: Työterveyslaitokselle maksetaan valtion varoista korvausta työterveyshuoltoon erikoistuvien lääkärin koulutuksesta aiheutuneisiin kustannuksiin. Työterveyslaitos voi maksaa korvausta yliopistoille, yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain (152/1990) tarkoittamille palvelujen tuottajille sekä työterveyshuoltolain tarkoittamille palvelujen tuottajille (työntantajan ylläpitämät terveysasemat). Työterveyslaitos voi käyttää määrärahaa itse antamansa työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen kustannuksiin.

Erikoislääkärikoulutuksen ja määrärahan tavoitteena on turvata työterveyslääkärin eläkkeelle siirtymisestä johtuva koulutuksen määrällinen tarve ja nostaa työterveyslääkärin koulutustaso vastaamaan työelämän tarpeita siten, että työterveyshuollon toimenpitein tuetaan työntekijöiden työssä jaksamista ja jatkamista sekä turvataan työterveyshuoltolain toimeenpano.

Työterveyshuollon erikoislääkäreiden osaamiselle osuu jatkuvasti entistä suurempia työterveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämisen vaatimuksia muuttuvassa työelämässä. Koulutettujen lääkäreiden tarve ei ole vähenemässä lähivuosina. Määräraha on mitoitettu niin, että yhden erikoislääkärin pätevyyteen johtavan koulutuksen korvauksen suuruus on 64 700 euroa. Pätevyyden saaneiden erikoislääkärin määrä oli 37 vuonna 2019. Vuosina 2020 ja 2021 suoritetaan arviolta 45 tutkintoa kumpanakin vuonna.

2021 talousarvio	2 900 000
2020 talousarvio	2 900 000
2019 tilinpäätös	1 900 000

52. Valtionavustus UKK-instituutin toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 928 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksen myöntämiseen Urho Kekkosen kuntoinstituuttisäätiön ylläpitämälle UKK-instituutille (laki valtionavusta Urho Kekkosen kuntoinstituuttisäätiölle (1284/2010) 2 §).

Selvitysosa: Avustus on tarkoitettu UKK-instituutin toimintaan, jonka tarkoituksena on yksilön ja väestön terveyden, toimintakyvyn ja omatoimisen terveydenhoidon sekä terveyttä edistävän liikunnan edistäminen, kehittäminen ja tutkimus.

2021 talousarvio	928 000
2020 talousarvio	928 000
2019 tilinpäätös	928 000

80. Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoiminta

Selvitysosa: Maatalousyrittäjien lomituspalvelujen tarkoituksena on tukea maatalousyrittäjien sosiaaliturvan toteutumista, työssä jaksamista ja työurien pidentymistä. Turkistuottajien lomituspalvelujen ja poronhoitajien sijaisavun tarkoituksena on tukea turkistuottajien ja poronhoitajien työssä jaksamista ja työurien pidentymistä. Maatalousyrittäjät ja turkistuottajat voivat valita joko kunnan paikallisyksikön järjestämät lomituspalvelut tai itse järjestetyt lomituspalvelut. Poronhoitajien sijaisapu on itse järjestetty lomituspalvelu.

Maatalousyrittäjien lomituspalvelujen järjestämisestä aiheutuneet kustannukset korvataan valtion varoista kustannusperusteisesti. Päätoimisilla maatalousyrittäjillä on oikeus 26 ilmaiseen vuosilomapäivään. Sijaisapua annetaan pääsääntöisesti muillekin kuin päätoimisille maatalousyrittäjille, jotka ovat sairauden tai muun laissa säädetyn tilapäisen syyn vuoksi estyneitä hoitamasta maatalousyrityksen päivittäin välttämättömiä kotieläinten hoitotoita. Sijaisapua myönnetään vain tietyin edellytyksin ja siitä peritään palvelumaksu. Päätoimisille maatalousyrittäjille voidaan lisäksi myöntää tuettua ja täysin maksullista lomittaja-apua. Muille kuin päätoimisille maatalousyrittäjille voidaan myöntää vain täysin maksullista lomittaja-apua.

Turkistuottajien lomituspalveluista (vuosiloma ja lisävapaa) aiheutuvat kustannukset korvataan valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitetun siirtomäärärahan rajoissa. Korvattavien palvelujen enimmäismäärät vahvistetaan vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Poronhoitajilla on mahdollisuus hankkia itselleen työkyvyttömyyden perusteella sijaisapua, jonka kustannukset korvataan valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitetun siirtomäärärahan rajoissa. Korvattavan palvelun enimmäismäärä vahvistetaan vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Lomituspalvelujen yleinen johto, ohjaus ja valvonta kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle. Vastuu lomituspalvelujen paikallishallinnon järjestämisestä on Maatalousyrittäjien eläkelaitoksella (Mela). Käytännössä lomituspalvelujen järjestämisestä vastaavina paikallisyksikköinä toimivat kunnat Melan kanssa tekemiensä toimeksiantosopimusten perusteella. Melalle ja paikallisyksiköille suoritetaan valtion varoista laskennallinen korvaus lomituspalvelujen hallintokustan-

nuksiin. Paikallisyksikköjen määrää on tarkoitus vähentää nykyisestä 39:stä noin kymmeneen seuraavien vuosien aikana. Yhdistäminen säästää kustannuksia pitkällä aikavälillä, parantaa toiminnan laatua ja vähentää henkilöriskejä.

Toiminnan laajuus

	2019 toteutunut	2020 arvio	2021 arvio
Maatalousyrittäjät			
1. Vuosilomatoiminta			
Palvelujen käyttäjien lukumäärä	14 945	14 048	13 205
Lomituspäivien lukumäärä	377 750	355 085	333 780
Lomituspäiviä/käyttäjä	25,28	25,28	25,28
Lomitustuntien lukumäärä	2 457 701	2 310 239	2 171 625
Lomituspäivien keskim. kesto tunteina	6,51	6,51	6,51
2. Sijaisaputoiminta			
Palvelujen käyttäjien lukumäärä	7 983	7 516	7 065
Lomituspäivien lukumäärä	217 383	204 458	192 191
Lomituspäiviä/käyttäjä	44,10	44,10	44,10
Lomitustuntien lukumäärä	1 503 100	1 413 731	1 328 907
Lomituspäivän keskim. kesto tunteina	6,91	6,91	6,91
3. Tuettu maksullinen lomittaja-apu			
Palvelujen käyttäjät	7 983	7 516	7 065
Lomituspäivät	71 614	67 424	63 378
Lomituspäiviä/käyttäjä	8,97	8,97	8,97
Lomitustunnit	473 328	445 629	418 891
Lomituspäivien keskim. kesto tunteina	6,61	6,61	6,61
Turkistuottajat			
1. Vuosiloma			
Palvelujen käyttäjien lukumäärä	442	430	420
Lomituspäivät	7 829	7 722	7 560
Lomituspäiviä/käyttäjä	17,71	18,00	18,00
Lomitustunnit	55 098	54 345	53 205
Lomituspäivien keskim. kesto tunteina	7,04	7,04	7,04
2. Lisävapaa			
Palvelujen käyttäjät	279	277	271
Lomitustunnit	29 845	30 486	30 145
Lomitustunteja/käyttäjä	107	110	111
Poronhoitajien sijaisapu			
Sijaisavun myöntämispäätöksiä	176	150	160
Lomitustunnit	16 993	13 858	16 465
Lomitustunteja/päätös	96,55	92,38	102,61
Käyttäjiä	126	140	155
Lomitustunteja/käyttäjä	134,86	98,99	106,23

40. Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 117 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maatalousyrittäjien lomituspalvelulain (1231/1996) 35 §:ssä tarkoitettuihin lomituspalvelujen käyttökustannuksiin lain 37 §:n nojalla kunnille suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen
- 2) enintään 182 000 euroa maatalouslomittajien oppisopimuskoulutuksesta paikallisyksiköille aiheutuneiden nettokustannusten korvaamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoitus perustuu vuoden 2019 kustannuksia kuvaaviin alustaviin toteutumatietoihin ja niiden perusteella tehtyihin arvioihin toiminnan laajuuden ja kustannusten kehityksestä vuosina 2020 ja 2021.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lomituslainsäädännön voimaantulon myöhentäminen	-6 000
Tasomuutos	250
Yhteensä	-5 750
2021 talousarvio	117 000 000
2020 talousarvio	122 750 000
2019 tilinpäätös	123 953 749

41. Valtion korvaus turkistuottajien lomituspalvelujen kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää turkistuottajien lomituspalvelulain (1264/2009) 25 §:n mukaiseen turkistuottajien lomituspalvelujen käyttökustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen lomituksen paikallisyksiköille.

Selvitysosa: Turkistuottajille järjestetään maksutonta vuosilomaa ja maksullista lisävapaata tarkoitukseen varatun määrärahan rajoissa. Lomituspalvelujen enimmäismäärät vahvistetaan vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

2021 talousarvio	1 900 000
2020 talousarvio	1 900 000
2019 tilinpäätös	1 900 000

42. Valtion korvaus poronhoitajien sijaisavun kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 350 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää poronhoitajien sijaisavusta annetun lain (1238/2014) 16 §:n mukaiseen sijaisavun kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Poronhoitajille järjestetään maksullista sijaisapua työkyvyttömyyden aikana enintään 200 tuntia ja 90 päivää kalenterivuoden aikana. Lomituspalvelujen enimmäismäärä vahvistetaan vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	100
Yhteensä	100
2021 talousarvio	350 000
2020 IV lisätalousarvio	100 000
2020 talousarvio	250 000
2019 tilinpäätös	250 000

50. Valtion korvaus maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen hallintomenoihin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 19 140 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maatalousyrittäjien lomituspalvelulain (1231/1996) 31 ja 32 §:n nojalla Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle ja kunnille lomituspalvelujen hallinnon järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen

2) enintään 94 000 euroa lain 12 §:n 3 momentin mukaisen harkinnanvaraisen lisäkorvauksen maksamiseen paikallisyksiköille

3) turkistuottajien lomituspalveluista annetun lain (1264/2009) 24 §:n ja poronhoitajien sijaisavusta annetun lain (1238/2014) nojalla palvelujen hallinnoinnista aiheutuviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Määrärahasta arvioidaan käytettävän kuntien lomituspalvelujen kustannuksiin 13 521 000 euroa, mihin sisältyvät turkistuottajien lomituspalveluista kunnille aiheutuvat kustannukset sekä eräille kunnille maksettava harkinnanvarainen lisäkorvaus. Maataloustuottajien eläkelaitokselle lomituspalvelujen hallinnosta aiheutuviin kustannuksiin arvioidaan käytettävän 1 619 000 euroa, mihin sisältyvät turkistuottajien ja poronhoitajien lomituspalvelujen hallinnosta eläkelaitokselle aiheutuvat kustannukset.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen lisäyksen vähennys	-3 000
Lomitusalueiden yhdistäminen, liitoskustannus	2 000
Välitä viljelijästä -hanke (HO 2019 kertaluonteinen)	2 000
Yhteensä	1 000
2021 talousarvio	19 140 000
2020 talousarvio	18 140 000
2019 tilinpäätös	18 140 000

90. Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen

Selvitysosa: Avustuksia myönnetään harkinnanvaraisina avustuksina yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille Veikkaus Oy:n tuotoista hakemusten perusteella.

Sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimiva sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA) käsittelee avustushakemukset, laatii avustusehdotuksen ja hallinnoi avustusten maksamista, valvoo niiden käyttöä ja tekee avustetun toiminnan tuloksellisuusseurantaa. Avustuksista päättää sosiaali- ja terveysministeriö pääsääntöisesti kerran vuodessa.

Veikkaus Oy:n tuotoista myönnettiin vuonna 2020 avustuksia yhteensä 380 milj. euroa yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen. Tuottoa käytettiin myös sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen toimintaan 2,9 milj. euroa. Kun lisäksi arpajaislain 22 §:n 2 momentin nojalla osoitettiin Valtiokonttorin käytettäväksi 25 milj. euroa sotilasvammakorvauksiin, 25 milj. euroa sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin, 38 milj. euroa rintamaveteraanien kuntoutukseen sekä 2,5 milj. euroa eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutukseen, tuoton käyttö oli yhteensä 473,4 milj. euroa.

Veikkaus Oy:n tuottoa on tarkoitus käyttää vuonna 2021 yhteensä 433,0 milj. euroa. Tästä määrästä jaettaisiin avustuksina 362,4 milj. euroa momentilta 33.90.50. Lisäksi osoitetaan Valtiokonttorin käyttöön yhteensä 67,7 milj. euroa, josta sotilasvammakorvauksiin 20 milj. euroa, korvauksia sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin 16 milj. euroa, eräisiin kuntoutustoiminnan menoihin 1,3 milj. euroa ja rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menoihin 30,4 milj. euroa. Lisäksi osoitetaan 2,9 milj. euroa momentille 33.01.01 sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen toimintamenoihin. Vastaava tulo 433,0 milj. euroa on merkitty momentille 12.33.90.

50. Avustukset yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arvionmääräraha)

Momentille myönnetään 362 440 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää arpajaislain (1047/2001) 17 b §:n 1 momentissa mainittuihin tarkoituksiin.

Selvitysosa:

Avustetun toiminnan strategiset tavoitteet

— vähentää eriarvoisuutta ja lisätä yhdenvertaisuutta sekä osallisuutta elämäntilanne ja tausta huomioiden

— vahvistaa yhteisöllisyyttä ja suvaitsevaisuutta sekä lisätä erilaisten ihmisten kohtaamista ja keskinäistä ymmärrystä

— vahvistaa ihmisten voimavaroja ja auttaa pitämään huolta itsestä, toisista ja ympäristöstä.

Vuonna 2021 STEA:n avustuksissa painotetaan erityisesti

— järjestöjen yhteistyön vahvistamista kuntien ja maakuntien sekä tulevien sosiaali- ja terveyskeskusten kanssa, jotta kansalaisten osallistumismahdollisuudet ja järjestöjen mahdollistama toiminta hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi ja ongelmia kohdanneiden auttamiseksi huomioitaisiin mahdollisimman hyvin tulevissa sote- ja maakuntauudistuksen rakenteissa

— osatyökykyisten työllistymisen edistämistä (Paikka auki -avustusohjelma).

Avustuskokonaisuudet

1) Järjestöjen toimintaedellytysten vahvistaminen

Avustuskokonaisuus sisältää järjestöjen ohjaavia ja vaikuttamiseen liittyviä toimintoja kuten viestintä ja vaikuttamistoiminta, edunvalvonta, kehittämistoiminta, arviointi ja tutkimus ja jäsenjärjestöjen tukeminen.

2) Terveiden edistäminen sekä työ- ja toimintakyvyn vahvistaminen

Avustuskokonaisuus sisältää terveyttä, työ- ja toimintakykyä ja ihmisten itsenäistä elämänhallintaa edistävää toimintaa. Toimintaa suunniteltaessa on tärkeä ottaa huomioon ihmiset, joiden on vaikea saada tukea toimintakykynsä vajeisiin tai jotka eivät osaa itse ohjautua avun piiriin.

Avustuskokonaisuuteen kuuluu Paikka auki II -osatyökykyisten ja nuorten työllistymisen avustusohjelma, jonka tavoitteena on edistää työelämävalmiuksia ja työllistymistä.

3) Osallisuuden, toimijuuden ja arjenhallinnan tukeminen

Avustuskokonaisuus sisältää ihmisten kohtaamisen ja osallisuuden mahdollistamista sekä sosiaalisten taitojen vahvistamista.

Avustuskokonaisuus sisältää erityisryhmien asumismahdollisuuksien ja -valmiuksien parantamista sekä asunnottomuuden poistamista. Erityisryhmät määritellään Avustusoppaassa.

4) Kriisiauttaminen ja arjen turvallisuuden edistäminen

Avustuskokonaisuus sisältää toimintaa, jolla autetaan ihmisiä erilaisissa kriisitilanteissa ja ehkäistään arjen turvallisuutta uhkaavia ongelmia. Avustuskokonaisuuteen sisältyy myös vapaaehtoinen pelastuspalvelu ja siihen liittyvä vapaaehtoisten koulutus.

Avustustoiminnan avustuskokonaisuuksien toteutunut/arvio 2019—2021 (milj. euroa)

	2019 toteutunut	2020 arvio	2021 arvio
Järjestöjen toimintaedellytysten ja perusrahoituksen turvaaminen	119	116	-
Terveiden ja toimintakyvyn edistäminen	85	91	-
Yhteisöllisyyden ja osallistumismahdollisuuksien edistäminen	81	87	-
Erityisryhmien asumisen tukeminen	22	25	-
Kriisiauttaminen ja arjen turvallisuuden edistäminen	33	36	-
Työelämäosallisuuden vahvistaminen	23	25	-
Järjestöjen toimintaedellytysten vahvistaminen			109
Terveiden edistäminen sekä työ- ja toimintakyvyn vahvistaminen			109
Osallisuuden, toimijuuden ja arjenhallinnan tukeminen			107
Kriisiauttaminen ja arjen turvallisuuden edistäminen			37
Yhteensä	363	380	362

Avustusmäärärahan käyttö avustustlajeittain toteutunut/arvio vuosina 2019—2021 (milj. euroa)

	2019 toteutunut	2020 arvio	2021 arvio
Yleisavustukset	69	68	66
Kohdennetut toiminta-avustukset	190	203	190
Investointiavustukset	16	18	13
Hankeavustukset	88	91	93
Yhteensä	363	380	362

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arpajaisveron alentamisen vaikutus	34 400
Rahapelitoiminnan tuottojen tuloutuksen laskun kompensoiminen	114 800
Tuottoennusteen muutos vuodelle 2021	-96 760
Veikkauksen tarkentuneet tulosennusteet sekä järjestöille maksettavien avustusten tarkentuminen	-70 000
Yhteensä	-17 560

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	362 440 000
2020 II lisätalousarvio	5 000 000
2020 talousarvio	380 000 000
2019 tilinpäätös	363 289 000

Pääluokka 35

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Ympäristöministeriö rakentaa kestävää elinympäristöä ja vihreää kasvua. Toiminnan strategiset painopisteet ovat: 1. Hyvä ympäristö ja monimuotoinen luonto, 2. Hiilineutraali kiertotalousyhteiskunta ja 3. Kestävä kaupunkikehitys. Hallinnonala tekee läheistä yhteistyötä muiden hallinnonalojen ja sidosryhmien kanssa.

Ilmastomuutoksen hillintä, sen vaikutukset ja luonnonvarojen rajallisuus muuttavat tuotanto- ja kulutusrakenteita. Lähtökohtana on luonnonvarojen säästäminen ja niiden hyödyntäminen materiaali- ja energiatehokkaasti. Pyrkimyksenä on materiaalien suljettu kierto, joka vähentää kasvi-huonekaasupäästöjä ja jätettä eikä vaaranna luonnon ekosysteemipalveluja. Tarvitaan rakenteellisia muutoksia, ohjauskeinoja sekä kokeiluja, joilla edistetään vähähiilistä kierto- ja biotaloutta sekä puhtaita ratkaisuja. Kansallisen tason ratkaisut palvelevat myös viennin edistämistä.

Ilmastomuutoksen hillintä ja muutokseen sopeutuminen EU:n vuosiin 2020—2050 ulottuvien ilmasto- ja energiatarvoitteiden saavuttamiseksi edellyttävät tehokkaita toimia. Suomi vaikuttaa siihen, että Pariisin sopimuksen toimeenpano ja muu ilmastoyhteistyö etenevät sovitulla tavalla sekä EU:ssa että YK:n ilmastopöytäkirjan puitteissa. Suomi osallistuu EU:ssa vuoteen 2030 ulottuvan ilmasto- ja energiapaketin toimeenpanoon ja valmisteluun 2030 -tavoitteiden päivittämiseksi vastaamaan 1,5 asteen vaatimuksia. Ilmastolain uudistamisella varmistetaan kansallisesti riittävän kunnianhimoiset tavoitteet ja ilmastopolitiikan ennakoitavuus. Vuoteen 2030 ulottuvalla keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmalla edistetään päästövähennystoimien toteuttamista kustannustehokkaasti. Kunnianhimoisilla ilmastotavoitteilla luodaan uudenlaista kasvua ja markkinoita vähähiilille teknologioille ja ratkaisuille.

Kansallisella ilmasto- ja energiapolitiikalla on tavoitteena muun muassa eheyttää yhdyskuntarakennetta, vähentää rakennuksista ja asumisesta aiheutuvaa energian käyttöä ja päästöjä sekä lisätä uusiutuvan energian tuotantoa ja käyttöä. Kaupunkiseutujen rakenteen eheyttämistä edistetään yhteen sovittamalla maankäyttöä, asumista, palveluja ja liikennettä huomioiden samalla elinympäristön laatu, sosiaaliset vaikutukset ja kustannustehokkuus.

Toteutetaan toimenpidekokonaisuus, jolla tuetaan hiilijalanjäljen pienentämistä asumisessa ja parannetaan olemassa olevan rakennuskannan energiatehokkuutta. Jatketaan vähähiilisen rakentamisen tiekartan toimeenpanoa ja kehitetään rakennuksen elinkaaren aikaiseen hiilijalanjälkeen perustuvaa säädösohjausta.

Luonnon monimuotoisuuden, vesien- ja merensuojelun, luonnonvarojen kestävästä käytöstä ja luonnon virkistyskäyttömahdollisuuksien sekä maisemanhoidon huomioonottamista päätöksenteossa edistetään laaja-alaisella yhteistyöllä niin kansallisesti, EU:n tasolla kuin globaalistikin.

Pinta- ja pohjavesien sekä Itämeren hyvän tilan saavuttaminen edellyttää erityisesti ravinteiden ja haitallisten aineiden kuormituksen vähentämistä, näistä aiheutuvien riskien hallintaa sekä vesien ja meriluonnon monimuotoisuuden suojelua. Vesiensuojelun tehostamisohjelmalla vahvistetaan vuoden 2021 loppuun ulottuvien vesien ja merenhoidon suunnitelmien toimeenpanoa laajentamalla vaikuttavimpien toimien käyttöönottoa mm. maa- ja metsätaloudessa sekä kaupunkien vesihuollossa. Ravinteiden kierrätyksen ratkaisuja kehitetään vesien rehevöitymisen vähentämiseksi ja ravinneomavaraisuuden lisäämiseksi. Ympäristökuormituksen ja vaarallisten aineiden kulutuksen vähentäminen edellyttävät valtioiden rajat ylittävää yhteistyötä.

Luonnon monimuotoisuuden kato pysäytetään ja suotuisa tila turvataan vuoteen 2030 mennessä toteuttamalla Helmi-elinympäristöohjelma sekä tehostamalla muita toimia uhanalaisten lajien ja luontotyyppien suojelemiseksi. Uudistetaan luonnonsuojelulainsäädäntö toimien vaikuttavuuden lisäämiseksi ja pilotoidaan ekologisen kompensaation mahdollisuuksia. Lisäksi pannaan toimeen ilmastoviihkeitä suojeluratkaisuja osana uutta luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävästä käytöstä strategiaa ja toimintaohjelmaa 2021–2030. Vähennetään luonnon monimuotoisuuteen kohdistuvia paineita ja edistetään luonnonvarojen kestävästä käytöstä sekä monimuotoisuuden huomioon ottavaa biotaloutta.

Valmistellaan maankäyttö- ja rakennuslainsäädännön kokonaisuudistusta vastaamaan toimintaympäristön muutoksiin, joita ovat muun muassa ilmasto- ja energiakysymykset, aluerakenteen erilaistuminen ja väestömuutokset, kaupunkiseutujen kasvu ja kaupungistuminen ja liikkumisen murros sekä digitalisaatio. Digitalisaation avulla maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistuksessa parannetaan alueidenkäytön suunnitteluun ja rakentamiseen liittyvien tietojen saatavuutta ja suunnittelun ymmärrettävyyttä sekä edistetään osallistumista ja tietoon perustuvaa päätöksentekoa. Keskeisenä keinona on rakennetun ympäristön tietojen kokoaminen yhteen kansallisesti yhteentoimivien palvelualustojen ja tietorakenteiden avulla.

Suurissa kasvukeskuksissa, erityisesti pääkaupunkiseudulla, asuntojen riittämätön tarjonta nostaa vuokra- ja hintatason korkeaksi. Keskusten asuntojen kysyntä kasvaa edelleen nopeasti myös jatkossa työpaikkojen keskittyessä voimakkaasti näille seuduille. Kohtuullisilla asumiskustannuksilla on keskeinen merkitys elinkeinoelämän toimintaedellytysten sekä alueiden ja kansalaisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Jatketaan valtion ja suurten kaupunkiseutujen kumppanuutta kaupunkikehityksessä maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimuksin ja vahvistetaan niiden sitovuutta. MAL-sopimusmenettely laajennetaan Jyväskylän, Kuopion ja Lahden seuduille. Rakennetaan hiilineutraaleja kaupunkiseutuja, lisätään asuntotuotantoa ja kasvatetaan kestävien liikkumismuotojen kulkutapaosuutta.

Hankkeiden ympäristöä koskevien arviointi- ja lupamenettelyjen sujuvaa etenemistä edesautetaan uudistetun ympäristönsuojelun lainsäädännön toimeenpanolla. Samalla turvataan ympäristönsuojelun korkea taso sekä kansalaisten osallistumismahdollisuudet ympäristöä koskevaan päätöksentekoon. Ympäristönsuojelulain osalta laaditaan arvio lukuisten peräkkäisten uudistusten toimivuudesta ja vaikuttavuudesta. Lisäksi valmistellaan ympäristöriskien torjuntaa ja ympäristövahinkojen korvaamiseen tarvittavaa ympäristövastuiden toissijaista rahoitusjärjestelmää. Toteutetaan kansallista ilmansuojeluohjelmaa 2030.

Kiertotaloudesta rakennetaan Suomen talouden perustaa. Toteutetaan vuonna 2020 valmistuvan valtakunnallisen kiertotalouden edistämishojelman ympäristöhallinnon alan toimia, päivitettyä valtakunnallista jätesuunnitelmaa ja kansallista muovitiekarttaa. Kiertotalouden edistymistä seurataan aktiivisesti ja kehitetään edelleen jäte- ja tuotetietojärjestelmiä. Materiaalitorin käyttöä laajennetaan. Valmistellaan ja pannaan toimeen kiertotaloutta tukevaa EU-tason ja kansallista jäte- ja tuotelainsäädäntöä koskien jo vireillä olevia lainsäädäntöhankkeita ja komission kiertotalouden toimintaohjelman aloitteita. Jatketaan työtä nykyistä kestävämpien julkisten hankintojen puolesta ja otetaan käyttöön uusia vapaaehtoisia green deal -sopimuksia.

Sukupuolten välinen tasa-arvo

Asunnottomuustilastoinnin ja asunnottomuuteen liittyvien tietojärjestelmien kehittämisen avulla pystytään lisäämään sekä naisten että miesten erityistarpeiden huomioimista. Naisten asunnottomuuden vähentämistä ja asumispolkuja turvataan useiden toimijoiden yhteistyöllä.

Ilmastosuunnitelman sukupuolivaikutusten toimeenpanossa otetaan huomioon erityisesti kaupunkien liikennesuunnittelu ja kulutuksen ohjaukseen liittyvät asiat, lämmityksen tai muiden teknisten keinojen, joukkoliikenteen edistäminen, turvallisuus tai turvattomuus sekä naisten ja miesten ruokatottumusten erojen analysointi, joka vaikuttaa hiilijalanjälkeen.

Ympäristöministeriön hallinnonalalla sukupuolten tasa-arvoa edistetään toimialalla säädös- ja informaatio-ohjauksen keinoin muun muassa rakennettua ympäristöä koskevassa ohjauksessa ja päätöksenteossa. Talousarvion määrärahoilla ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia sukupuolten väliseen tasa-arvoon.

Kestävä kehitys

Ympäristöministeriö edistää ilmastomuutoksen hillintää, kiertotaloutta, luonnon monimuotoisuuden suojelua sekä kestävästä kaupunkikehitystä ja puurakentamista.

Vuoteen 2030 ulottuvan keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman mukaisia toimia toimeenpannaan.

Ravinteiden kierrätysohjelmalla sekä vesiensuojelun tehostamisohjelmalla toteutetaan osaltaan ilmastomuutoksen hillintää, siihen sopeutumista sekä kestävästä kiertotaloutta ja kaupunkikehitystä.

Ympäristöministeriö valmistelee ehdotuksen kiertotalouden ohjelmaksi yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa vuoden 2020 aikana. Tavoitteena on muutos, jolla kiertotaloudesta luodaan talouden uusi perusta.

Ympäristöministeriö pyrkii pysäyttämään luonnon monimuotoisuuden katoa mm. elinympäristöjen tilan parantamiseen tähtäävän Helmi-ohjelman toimenpiteillä, muilla uhanalaisten luontotyyppien ja lajien suojelutoimilla, METSO-ohjelmalla sekä luonnonsuojelulakia uudistamalla.

Vähähiilisen rakentamisen tiekartan tavoitteena on kytkeä rakennusten hiilijalanjälki rakentamisen säädösohjaukseen vuoteen 2025 mennessä. Asuinrakennusten energiatehokkuuden parantamista tuetaan avustusjärjestelmällä, samoin pientalojen luopumista öljylämmityksestä. Puurakentamista edistetään toimenpideohjelman mukaisesti. Ympäristöministeriö edistää myös koh-tuuhintaista vuokra-asuntotuotantoa ja parantaa eri väestöryhmien asunto-oloja.

Ympäristöministeriö asettaa seuraavat kolme tavoitetta toimialan yhteiskunnalliselle vaikuttavuudelle:

1. Hyvä ympäristö ja monimuotoinen luonto

- Itämeren ja vesien hyvä tila on saavutettu
- Luonnon monimuotoisuuden kato on pysäytetty ja suotuisa tila on turvattu
- Elinympäristön kehitys parantaa ihmisten hyvinvointia
- Ympäristöriskit on tunnistettu ja ne hallitaan.

2. Hiilineutraali kiertotalousyhteiskunta

- Suomi on vähentänyt kasvihuonekaasupäästöjään merkittävästi
- Luonnonvaroja käytetään säästeliäästi ja kestävästi
- Kiertotalous uudistaa yhteiskuntaa
- Rakennusten elinkaari on vähähiilinen ja materiaalitehokas.

3. Kestävä kaupunkikehitys

- Kaupunkiseudut lisäävät alueiden kestävä kasvua
- Lähiympäristöt ovat sosiaalisesti ja ekologisesti kestäviä
- Asuntoja on eri väestöryhmien tarpeisiin kysyntää vastaavasti
- Kehitys kaupunkiseutujen ja maaseudun välillä on toisiaan tukevaa ja vuorovaikutteista.

Ympäristöministeriö valmistelee kansainvälisen yhteistyön linjauksia 2020—2023, jotka toteuttavat ympäristöministeriön strategisia vaikuttavuustavoitteita. Tavoitteena on, että ympäristöministeriö on aktiivinen ja vahva vaikuttaja priorisoiduissa ympäristön- ja luonnonsuojelun sekä rakennetun ympäristön kysymyksissä. Linjaukset tukevat pääministeri Marinin hallitusohjelman tavoitetta Suomesta, joka on kokoaan suurempi maailmalla kunnianhimoisten ympäristö- ja ilmastotoimien edistäjänä.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2020	2021
		varsinainen talousarvio	esitys
35.10.61	<i>Vesien- ja ympäristönhoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)</i>		
	— sopimusvaltuus	-	3,5
35.10.63	<i>Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)</i>		
	— myöntämisvaltuus	10	10

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
01. Ympäristöhallinnon toimintamenot	58 013	70 211	70 780	569	1
01. Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	26 128	35 172	35 240	68	0
04. Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	23 024	23 374	23 975	601	3
29. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arviomääräraha)	6 931	9 435	9 435	—	0
65. Avustukset järjestöille ja ympäristöhoitoon (siirtomääräraha 3 v)	1 930	2 230	2 130	-100	-4
10. Ympäristön- ja luonnon-suojelu	124 090	186 181	191 751	5 570	3
20. Ympäristövahinkojen torjunta (siirtomääräraha 3 v)	18 200	4 400	1 900	-2 500	-57
21. Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)	2 690	30 340	31 340	1 000	3
22. Eräät ympäristömenot (siirtomääräraha 3 v)	18 175	20 635	24 435	3 800	18
52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	36 347	61 322	60 142	-1 180	-2
60. Siirto Öljysuojarahastoon (siirtomääräraha 3 v)	3 000	—	4 000	4 000	0
61. Vesien- ja ympäristönhoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	16 022	18 792	18 542	-250	-1
63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)	26 830	48 630	49 630	1 000	2
(65.) Öljyjättemaksulla rahoitettava öljyjätehuolto (siirtomääräraha 3 v)	1 000	—	—	—	0
66. Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	1 826	2 062	1 762	-300	-15

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen	23 656	29 413	40 333	10 920	37
01. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 806	5 713	6 563	850	15
04. Rakennetun ympäristön digitaalisen rekisterin ja alustan luominen (siirtomääräraha 3 v)	—	7 300	7 300	—	0
(30.) Vuokra-asukkaiden talousongelmien ehkäiseminen (siirtomääräraha 2 v)	1 000	1 000	—	-1 000	-100
32. Avustukset asunnottomuuden poistamiseksi ja asunnottomuuden tilastoinnin kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	—	3 300	3 300	—	0
52. Avustukset asuinrakennusten sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)	1 500	5 500	5 500	—	0
55. Avustukset korjaus-toimintaan (siirtomääräraha 3 v)	15 500	4 900	6 250	1 350	28
56. Avustukset asuinrakennusten öljylämmityksestä luopumiseksi (siirtomääräraha 3 v)	—	—	9 720	9 720	0
60. Siirto Valtion asunto-rahastoon	0	0	—	—	0
64. Avustukset rakennusperinnön hoitoon (siirtomääräraha 3 v)	850	1 700	1 700	—	0
Yhteensä	205 759	285 805	302 864	17 059	6
Henkilöstön kokonaismäärä	891	892	909		

01. Ympäristöhallinnon toimintamenot

Selvitysosa: Ympäristöhallinto rakentaa kestäväää elinympäristöä ja tukee vihreää kasvua sekä puhtaita ratkaisuja. Tavoitteena on parempi ympäristö tuleville sukupolville. Ympäristöstä, ympäristön tilan kehityksestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä tuotetaan tietoa, arvioidaan vaihtoehtoisia kehityssuuntia ja kehitetään ratkaisuja kestävään kehityksen ja kansalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Toimintaa ja voimavaroja suunnataan strategisten linjausten mukaisesti. Säädösten ja toimenpiteiden vaikutusten arviointia kehitetään sekä lupa- ja viranomaismenettelyjä tehostetaan.

Ympäristöhallinnon henkilöstövoimavaroja johdetaan ja osaamista kehitetään suunnitelmallisesti tavoitteena säilyttää ympäristöhallinnon palvelukyky ja turvata henkilöstön motivaatio.

Ympäristöministeriö osallistuu valtion aluehallinnon strategiseen ohjaukseen yhteistyössä sitä ohjaavien muiden ministeriöiden kanssa sekä huolehtii virastojen ympäristötehtävien toiminnallisesta ohjauksesta.

Aluehallintovirastojen ympäristölupatehtävien tulostavoitteet ja toimintamenot on budjetoitu valtiovarainministeriön pääluokkaan momentille 28.40.01.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot on budjetoitu työ- ja elinkeinoministeriön pääluokkaan momentille 32.01.02. Ympäristöministeriö asettaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille seuraavat alustavat tulostavoitteet tukemaan pääluokkaperusteluissa esitetyjä toimialan vaikuttavuustavoitteita:

Hyvä ympäristö ja monimuotoinen luonto

— Toteutetaan vuoden 2021 loppuun ulottuvia vesien- ja merenhoidon toimenpideohjelmia ja vesiensuojelun tehostamisohjelmaa. Jatketaan vuoteen 2027 ulottuvien vesienhoitosuunnitelmien tarkistamistyötä ja osallistutaan merenhoitosuunnitelman toimenpideohjelman päivittämiseen

— Lisätään tietoa pohjavesiin kohdistuvista riskeistä ja toteutetaan pohjavesialueiden määrittystä ja luokittelua

— Edistetään valtakunnallisen pilaantuneiden maa-alueiden riskienhallintastrategian tavoitteiden toteutumista ja kunnostamisosaamista

— Ympäristöllisissä luvissa toimitaan käsittelyä tehostavasti, valvontaa tehdään riskiperusteisesti, lupa- ja valvontamenettelyjä sähköistetään sekä toissijaisten ympäristövastuujärjestelmien kehittämistä jatketaan

— Alueidenkäytön ja rakentamisen edistämisessä otetaan huomioon elinympäristön turvallisuus, terveellisyys ja viihtyisyys sekä kulttuuriympäristön arvot ja viherrakenne

— Toteutetaan kulttuuriympäristöstrategiaa ja edistetään kulttuuriympäristön hyvää hoitoa

— Edistetään valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita koskevan valtioneuvoston päätöksen toimeenpanoa ja tavoitteiden huomioonottamista kuntien kaavoituksessa

— Vaikutetaan luonnon monimuotoisuuden kadon pysäyttämiseen erityisesti luontotyyppien ja uhanalaisten lajien suojelun monipuolisella keinovalikoimalla, edistämällä Etelä-Suomen met-

sien monimuotoisuusohjelmaa (METSO) sekä toteuttamalla Helmi-elinympäristöohjelmaa yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa soiden suojelemiseksi ja ennallistamiseksi, lintuvesien ja perinnebiotooppien kunnostamiseksi sekä metsä-, vesi- ja rantaluonnon hoitamiseksi

— Yhdenmukaistetaan ja tehostetaan toimintatapoja Natura 2000 -verkoston suojelun toimeenpanossa ja alueita heikentävien toimien ennalta ehkäisemisessä; viimeistellään Natura-alueiden tilan arvioinnit.

Hiilineutraali kiertotalousyhteiskunta

— Toteutetaan uuden ilmastolain tavoitteita ja pannaan toimeen uudistettua keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmaa

— Edistetään irtautumista fossiilisesta energiasta ja tuetaan vähähiilisiä ratkaisuja alueellisesti ja kunnissa verkostoitumalla ja hyödyntämällä eri rahoituslähteitä

— Tehostetaan jätealan lainsäädännön toimeenpanoa ja varaudutaan EU:n jätesäädöspaketin toimeenpanon ja kertakäyttömuoveja koskevan direktiivin myötä tuleviin muutoksiin

— Edistetään kiertotaloutta ja kestäviä julkisia hankintoja

— Edistetään luonnonvarojen kestävää käyttöä

— Tuulivoimarakentamista ohjataan ympäristön, kansalaisten ja kokonaistaloudellisuuden kannalta optimaalisille paikoille

— Toteutetaan ympäristöhallinnon ilmastomuutokseen sopeutumisen toimintaohjelmaa.

Kestävä kaupunkikehitys

— Kaupunkiseutujen vaikutuksiltaan merkittävien yleis- ja asemakaavojen laatimista tuetaan yhdyskuntarakenteen eheyttämiseksi, liikennetarpeen vähentämiseksi sekä palvelurakenteen kehittämiseksi

— Parannetaan kaupunkiseutukokonaisuuksien suunnittelun edellytyksiä ja kehitetään yhteistyössä kuntien kanssa maaseuturakentamisen käytäntöjä alueiden erilaisuus huomioon ottaen

— Edistetään maankäytön suunnittelun ja rakentamisen digitalisaatiota.

Tunnuslukuja

Indikaattori	2018 toteutuma	2019 toteutuma	2020 tavoite	2021 tavoite
METSO-alueiden suojelu, ha	4 294	4 696	4 500	4 500
Ympäristönsuojelun valvontatarkastukset, kpl	2 504	2 332	2 400	2 400
Valtion jätehuoltotyönä toteutetut pilaantuneiden alueiden tutkimukset, kpl	51	50	50	50
Valtion jätehuoltotyönä toteutetut pilaantuneiden alueiden kunnostukset, kpl	3	4	10	10
Palvelujen ja joukkoliikenteen järjestämistä tukeva taajamarakenne kaupunkiseuduilla (vähintään 20 as/ha alueella asuvan väestön osuus koko kaupunkiseudun väestöstä), %	64,2	-	64,2	64,2

01. Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 35 240 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös korvauksiin, joita suoritetaan Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle seuraavista EU-asetuksiin ja EU-direktiiveihin perustuvista markkinavalvontatehtävistä:

1) sähkö- ja elektroniikkalaitteissa, pakkauksissa sekä paristoissa ja akuissa käytettävien vaarallisten aineiden käytön rajoittaminen ja pakkausten perusvaatimukset, raskasmetallipitoisuudet ja merkinnät

2) eräitä muovituotteita koskevat markkinointikiellot ja merkintävaatimukset

3) erityistä huolta aiheuttavia aineita sisältäviä esineitä koskevan tietojen toimitusvelvollisuuden valvonta sekä siihen liittyvä neuvonta ja tiedotus ja Euroopan kemikaaliviraston kanssa tehtävä viranomaisyhteistyö

4) elohopeaa koskevan Euroopan unionin asetuksen (EU) 2017/852 edellyttämä lisätty elohopeaa sisältävien tuotteiden tuotantoa ja markkinoille saattamista koskevien kieltojen ja rajoitusten valvonta

5) otsonikerrosta heikentäviä aineita sekä fluorattuja kasvihuonekaasuja koskevien Euroopan unionin asetusten (EY) N:o 1005/2009 ja (EU) N:o 517/2014 edellyttämä laitteiden huoltajien pätevyyden toteaminen, rekisteröiminen ja valvonta

6) rakennustuotteet

7) rakennustuotteiden ekosuunnittelu ja energiamerkintä.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää myös korvauksiin Ympäristömerkintä Suomi Oy:lle Euroopan unionin ympäristömerkin myöntämisjärjestelmän mukaisten tehtävien hoidosta, Tukesille korvauksiin CE-merkitsemättömien tuotteiden markkinavalvonnasta sekä valtionavustusten maksamiseen yliopistoille, korkeakouluille ja muille vastaaville tutkimustoimintaa harjoittaville yhteisöille ympäristöministeriön strategian tavoitteita tukevaan tutkimustoimintaan sekä sidosryhmille ympäristöministeriön strategian tavoitteita tukevaan viestintään ja matka-avustuksiin.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää myös Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelmaan liittyviin kuluihin.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää myös EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitussuutta koskevien menojen, hankekohtaisten Life-avustusten ja Life-hankkeiden valmisteluvastusten maksamiseen.

Selvitysosa: Ympäristöministeriö asettaa toiminnalleen vuodelle 2021 seuraavat alustavat tulostavoitteet, jotka tukevat pääluokan perusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita.

Vaikuttavuustavoite**Toiminnallinen tulostavoite**

1. Hyvä ympäristö ja monimuotoinen luonto

— Edistetään vesien- ja merenhoidon yhtenäistä toimeenpanoa, vahvistetaan toimien toteuttamista vesiensuojelun tehostamisohjelmalla ja uudistetaan vesiin liittyvää tiedonhallintaa. Edistetään meriympäristön hyvän tilan saavuttamista merialue-suunnittelun keinoin

— Kehitetään metsien suojelua, toteutetaan Helmi-elinympäristöohjelman tavoitteita ja valmistellaan valtioneuvostolle vahvistettavaksi esitys Helmi-toimintaohjelmaksi 2021—2030

— Valmistellaan hallituksen esitys luonnon-suojelulain uudistamiseksi ja kehitetään ekologista kompensaatiota

— Käynnistetään uusi kansallinen biodiversiteettistrategia ja toimintaohjelma 2021—2030

— Edistetään eri sektoreiden lainsäädännön ympäristömenettelyjen sujuvaa käsittelyä, sähköistetään lupa- ja valvontamenettelyjä ja kehitetään toissijaisia ympäristövastuujärjestelmiä

— Toimeenpannaan kansallista ilman-suojeluohjelmaa 2030 sekä edistetään terveydelle haitallisten pienhiukkaspäästöjen ja mustahiilen vähentämistä

— Vahvistetaan kulttuuriympäristöjen ja -maisemien merkitystä laaja-alaisesti koko yhteiskunnassa

— Valmistellaan maankäyttö- ja rakennuslain-säädännön kokonaisuudistusta vastaamaan toimintaympäristön muutoksiin

— Valmistellaan kokonaisvaltaista rakennetun ympäristön digitaalista tiedon hallintaa, joka säästää toimijoiden resursseja, lisää tuottavuutta ja luo kehitysmahdollisuuksia toimialalle

2. Hiilineutraali kiertotalousyhteiskunta

— Annetaan hallituksen esitys ilmastolain muuttamisesta sekä uudistetaan keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelma ja ilmasto- ja energiastrategia vastaamaan hiili-neutraalius vuonna 2035 -tavoitetta.

Vauhditetaan kuntien ja alueiden ilmastotyötä

— Varmistetaan ympäristö- ja ilmastonäkö-kohtien huomioon ottaminen maatalous-, metsä- ja energiasektorilla sekä muussa bio-taloudessa

Vaikuttavuustavoite**Toiminnallinen tulostavoite**

3. Kestävä kaupunkikehitys

— Toimeenpannaan ravinteiden kierrätysohjelmaa ja osallistutaan Itämeren alueen ravinteiden kierrätysstrategian laatimiseen

— Toimeenpannaan tarkistettua valtakunnallista jätesuunnitelmaa ja muovitieläkarttaa sekä kehitetään lainsäädäntöä

— Toimeenpannaan valtakunnallista kierto-talouden edistämishjelmaa

— Edistetään kestäviä julkisia hankintoja sekä vapaaehtoisten ns. green deal -sopimusten käyttöönnottoa

— Edistetään rakennuskannan energia-tehokkuutta, rakentamisen laatua, rakennusten kosteusturvallisuutta ja hyvää sisäilmastoa

— Edistetään uusiutuvan energian hyödyntämistä, puurakentamista ja rakennetun ympäristön vähähiilisyttä

— Valmistellaan toimia rakentamisen ympäristökuormituksen vähentämiseksi sekä materiaali- ja resurssitehokkuuden parantamiseksi

— Parannetaan kaupunkiseutujen yhdyskuntarakenteen toimivuutta sekä ympäristöllistä, sosiaalista ja taloudellista kestävyttä kumppanuuslähtöisesti

— Edistetään asuntomarkkinoiden toimivuutta ja monimuotoisten asuinalueiden kehittymistä

— Vahvistetaan ihmisten hyvinvointia turvaamalla ja kehittämällä asumisolujen ja lähiympäristön laatua

— Vahvistetaan luonnon terveys- ja hyvinvointivaikutuksia edistämällä luonnon virkistyskäyttöä ja kestävää luontomatkailua sekä parantamalla viherympäristöjen laatua

— Edistetään kaupungin ja maaseudun kestävää vuorovaikutusta aluerakenteen eriytymisen haittojen torjumiseksi vahvistamalla kestävää monipaikkaisuutta

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	29 597	35 972	36 040
Bruttotulot	761	800	800
Nettomenot	28 836	35 172	35 240

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	15 276		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	12 568		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eduskunnan lisäys: retkeily- ja virkistysstrategia	-200
Ikääntyneiden asumisen toimintaohjelma (siirto momentille 35.20.55)	-350
Jätetietojärjestelmän ylläpitorahoitus (HO 2019)	100
Sähköisen markkinapaikan ylläpito	-15
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-131
Palkkausten tarkistukset	664
Yhteensä	68

2021 talousarvio	35 240 000
2020 IV lisätalousarvio	465 000
2020 talousarvio	35 172 000
2019 tilinpäätös	26 128 000

04. Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 23 975 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitus-osuutta koskevien menojen maksamiseen, Suomen Akatemian rahoittamien yhteisrahoitteisten hankkeiden rahoitusosuuksiin sisältyvien siirtomenojen maksamiseen sekä virastojen ja laitosten osallistumisesta kehitysyhteistyöhön annetussa laissa (382/1989) tarkoitettujen hankkeiden toteuttamiseksi siirtomenojen maksamiseen kehitysyhteistyön kohdemaille edellyttäen, että vastaava meno veloitetaan momentin 24.30.66 määrarahasta.

Selvitysosa: Suomen ympäristökeskus (SYKE) kehittää uutta tietoa ja uusia ratkaisumalleja kestävän kehityksen edistämiseksi valtioneuvoston, muun julkisen hallinnon ja elinkeinoelämän käyttöön. Ratkaisujen pohjaksi SYKE tuottaa tietoa ympäristöstä, sen tilan kehityksestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä sekä arvioi vaihtoehtoisia kehityssuuntia. SYKE huolehtii myös useista EU-lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten edellyttämistä raportoinneista sekä hoitaa eräitä ympäristövalvonnan ja muita viranomais tehtäviä. Vuodesta 2021 alkaen jätetietojen raportointivelvoitteet lisääntyvät uudistuneen EU-lainsäädännön toimeenpanon myötä.

SYKE hoitaa myös maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvia vesivarojen käytön ja hoidon tehtäviä. SYKE:n toimintamenoista näihin tehtäviin kohdennetaan n. 1 500 000 euroa. SYKE:n toimintameno määrärahaa arvioidaan käytettävän näihin tehtäviin n. 20 henkilötyövuoden ja erillisrahoitusta n. 16 henkilötyövuoden kustannusten kattamiseen. Muutokset tarkennetaan yhteisen suunnittelun kautta.

SYKE keskittyy kansallisesti Agenda 2030:n toimeenpanossa erityisesti Hiilineutraali ja resurs-siivias Suomi -tavoitteen edistämiseen.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Vaikuttavuustavoitteet ovat:

1) Hyvä ympäristö ja monimuotoinen luonto

Luonnon monimuotoisuus vahvistuu ja elinympäristöt parantavat ihmisten hyvinvointia ja ter-veyttä. Itämeren sekä vesistöjen ja pohjavesien tila paranee. Vesivarojen käytössä ennakoidaan luonnonolosuhteiden muutokset. Kansainvälinen vesiyhteistyö kasvaa. Ympäristöriskit ennakoi-daan ja tunnistetaan.

2) Hiilineutraali kiertotalousyhteiskunta

Kansalliset ja kansainväliset toimet tukevat hiilineutraaliuden saavuttamista sekä ilmastonmuu-toksen sopeutumista. Kierto- ja biotalous vahvistuvat kestäväällä tavalla edistäen vesi- ja muiden luonnonvarojen käytön kestävyyttä, vähentämällä jätteiden määrää, uudistaen samalla liiketoi-mintaa ja parantaen kilpailukykyä.

3) Kestävä kaupunkikehitys

Kaupunkiseuduilla ja alueilla tehtävät toimet tukevat ilmastonmuutoksen hillintää, luonnonvarojen käytön kestävyyttä sekä vahvistavat luonnon kirjoa. Asuinympäristöjen sosiaalinen ja ekolo-ginen kestävyys vahvistuu. Kaupunkiseutujen ja maaseutualueiden kehittyminen tukevat toi-siaan.

4) Ympäristötiedon käyttämisen vahvistaminen ja tuottaminen

Ympäristöä koskeva tieto on käyttäjien kannalta merkityksellistä, avointa, luotettavaa ja helposti saavutettavaa. Tiedon tuotanto on ennakoivaa. Uudenlaisia teknologioita hyödyntävät toiminta-mallit tukevat julkishallinnon uudistuksia ja kestävien liiketoimintamallien vahvistusta myös kansainvälisesti.

5) Paikallisten ja alueellisten kestävien ratkaisujen tuottaminen kokeilujen ja verkostojen avulla

Alueelliset ja paikalliset verkostot tuottavat käytännön ratkaisumalleja vahvistaen yhteiskunnan ekologista, taloudellista ja sosiaalista kestävyyttä kansallisesti ja kansainvälisesti. Verkostoja tuotetaan vuorovaikutteisesti kestävyyttä edistävien murrosten nopeuttamiseksi.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Tuotokset ja laadunhallinta

Ympäristöministeriö asettaa Suomen ympäristökeskuksen toiminnalliselle tuloksellisuudelle seuraavat tulostavoitteet:

- SYKE varmistaa tieteellisen toimintansa laadun sekä ylläpitää ammatillisten ja tieteellisten julkaisujen määrän suhteessa työpanokseen vähintään nykyisellä tasolla
- SYKE vahvistaa sähköisten tiedonvälityskanavien käyttöä ympäristöä koskevan tiedon jakamisessa
- SYKE huolehtii sekä julkisoikeudellisen että liiketaloudellisen toimintansa kustannusvastavuudesta
- SYKE huolehtii palvelukyvystään erityisesti tulosohjaavien ministeriöiden sekä aluehallinnon kannalta tarkasteltuna
- SYKE huolehtii toimintaansa koskevan viestinnän laadusta.

SYKE keskittyy toiminnassaan:

- ilmastomuutoksen hillintään ja siihen sopeutumiseen, erityisesti näihin liittyviin ohjausjärjestelmiin ja -keinoihin sekä toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointiin ja seurantaan
- vesistöjen, pohjavesien ja Itämeren suojelun, hoidon ja kestävä käytön edistämiseen sekä Itämereen ja vesiin kohdistuvien paineiden vaikutuksiin ja tilan seurantaan sekä Itämereen ja vesistöihin liittyvien ohjausjärjestelmien ja -keinojen kehittämiseen
- kiertotalouden ja biotalouden kestävyys arviointiin ja edistämiseen ja materiaalien ja energian käytön tehokkuuden lisäämiseen
- luonnonvarojen käytön kestävyys ja vaikutusten arvioinnin edistämiseen sekä uudentyyppisten riskien tunnistamiseen ja ratkaisujen löytämiseen
- luonnon monimuotoisuuden vahvistamiseen ja turvaamiseen, luonnon kestävä käytön ja ekosysteemien toimintaan perustuvien palveluiden ylläpidon edistämiseen ja ratkaisuihin sekä luonnonvarapalveluihin perustuvan liiketoiminnan edistämiseen
- kestävä kaupunkistumista, maankäyttöä, rakennettua ympäristöä ja liikennejärjestelmiä koskevan tiedon tuottamiseen ja jakamiseen sekä käyttötarpeiden yhteensovittamista tukevien ohjauskeinojen arviointiin ja kehittämiseen
- edellä olevilla painopistealueilla SYKE edistää niihin vaikuttavien järjestelmien kestävyysmurrosta systeemisten analyysien ja yhteiskehittämisen avulla.

Taloudellisuus

SYKE:n tuloarvio vuodelle 2021 on 31,7 milj. euroa. Tuotoista 3,5 milj. euroa kertyy maksupöytälain mukaisen maksullisen toiminnan tuloista, joista vientitoiminnan osuudeksi arvioidaan noin kolmannes.

Yhteistoiminnan kustannusten korvauksia kertyy 8,3 milj. euroa ja yhteisrahoitteisen toiminnan tuottoja 19,9 milj. euroa. EU:n osuus yhteistoiminnan kustannusten korvauksista ja yhteisrahoitteisesta rahoituksesta on yhteensä n. 7,2 milj. euroa, josta 4 milj. euroa on yhteisrahoitteista.

Tuottavuus

SYKE parantaa tuottavuutta kehittämällä verkostoyhteistyötä kansallisesti ja kansainvälisesti, uudistamalla toimintaprosessejaan ja tietojärjestelmiä sekä laajentamalla sähköisiä verkkopalveluja. Tuottavuutta nostetaan myös tukitoiminnoissa mm. hankintatoimen prosesseja kehittämällä.

Merentutkimuksen kansallista koordinaatiota ja tutkimusinfrastruktuuria edistetään kansallisten tutkimusinfrastruktuurilinjausten mukaisesti ja osallistutaan Euroopan rannikkoekosysteemien tutkimusinfrastruktuurin (JERICO) kehittämiseen, jota esitetään eurooppalaisten tutkimusinfrastruktuureiden strategiafoorumin tiekartalle (ESFRI). Koko ympäristöhallinnon tuottavuutta parannetaan muun muassa kehittämällä ympäristön seurantaa ja tietojärjestelmiä sekä lisäämällä seurantaan perustuvan raportoinnin automatisointia ja tietovarantoihin liittyvää yhteistyötä. Uudet toimintamallit parantavat tuottavuutta myös aluehallinnon vastuulla olevissa tehtävissä.

Tuottavuutta parannetaan myös monipuolistamalla valtion tutkimuslaitosten, yliopistojen ja yritysten kanssa tehtävää tutkimusyhteistyötä sekä kehittämällä yhdessä seurantamenetelmiä ja hyödyntämällä seurannassa uusia yhteistyömalleja sekä lisäämällä edelleen toimitila-, laboratorio- ja tutkimusinfrastruktuuriyhteistyötä.

SYKE:n kokonaishenkilötyövuosien arvioidaan olevan noin 565 vuonna 2021. Toimintamenomomentin suoralla budjettirahoituksella palkatun henkilöstön määrä vastaa 311 henkilötyövuotta. Henkilöstön määrä riippuu ensisijaisesti ulkopuolisen rahoituksen kehittymisestä. Henkilöstövoimavaroja kohdennetaan strategisten tavoitteiden sekä käytettävissä olevan rahoituksen mukaisesti.

Suomen ympäristökeskuksen henkilötyövuodet vuosina 2019—2021

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
	564	565	565

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	55 838	55 374	55 675
Bruttotulot	35 602	32 000	31 700
Nettomenot	20 236	23 374	23 975
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	8 094		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	10 882		

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	13 975	11 800	12 100
— EU:lta saatava rahoitus	4 154	5 000	4 000
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	4 371	3 000	3 800
Tuotot yhteensä	22 500	19 800	19 900
Hankkeiden kokonaiskustannukset	31 066	27 500	27 639
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-8 566	-7 700	-7 739
Omarahoitusosuus, %	28	28	28

Yhteisrahoitteisten hankkeiden kustannusvastaavuus vaihtelee hanketyypeittäin ja määräytyy eri rahoittajatahojen rahoitusehtojen mukaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

JTS-miljardin tuottavuussäästö	-117
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	125
Palkkausten tarkistukset	593
Yhteensä	601

2021 talousarvio	23 975 000
2020 IV lisätalousarvio	—
2020 talousarvio	23 374 000
2019 tilinpäätös	23 024 000

29. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 9 435 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	9 435 000
2020 talousarvio	9 435 000
2019 tilinpäätös	6 930 925

65. Avustukset järjestöille ja ympäristönsuojeluun (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 130 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) avustuksiin valtakunnallisille luonnonsuojelu- ja ympäristöjärjestöille
- 2) avustuksiin valtakunnallisille asunto- ja rakennusalan järjestöille

3) saariston kehityksen edistämisestä annetun lain (494/1981) 12 §:n mukaisesti avustuksiin saariston ympäristönhoitoa edistäviin hankkeisiin

4) saaristoalueiden ja tunturialueiden jätahuoltoa edistävän toiminnan tukemiseen

5) kestävä kehitystä, kulttuuriympäristön vaalimista sekä muuta ympäristökasvatusta ja -valistusta edistävien valtakunnallisesti ja alueellisesti merkittävien projektiluonteisten hankkeiden tukemiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään yleisavustuksiin valtakunnallisille luonnonsuojelu- ja ympäristöjärjestöille sekä valtakunnallisille asunto- ja rakennusalan järjestöille niiden perustoimintaan. Määrärahalla tuetaan myös saariston ympäristönhoitoa sekä saaristoalueiden ja tunturialueiden jätahuoltoa. Lisäksi määrärahalla tuetaan kestävä kehitystä, kulttuuriympäristön vaalimista sekä muuta ympäristökasvatusta ja -valistusta edistäviä valtakunnallisesti ja alueellisesti merkittäviä hankkeita. Harkinnassa huomioidaan avustuksen tarpeellisuus toiminnan laatuun ja laajuuteen sekä yhteisön talouteen ja muihin tukiin nähden.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eduskunnan lisäys: järjestöjen avustukset	-100
Yhteensä	-100
2021 talousarvio	2 130 000
2020 talousarvio	2 230 000
2019 tilinpäätös	1 930 000

10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu

Selvitysosa: Lukuun on budjetoitu ympäristön- ja luonnonsuojelua edistävään toimintaan hallinnonalalla ja ympäristötehtäviä aluehallinnossa hoitavissa virastoissa pääosin käytettävät määrärahat.

1. Hyvä ympäristö ja monimuotoinen luonto

Tavoitteena on erityisesti parantaa Itämeren, sisävesien ja pohjavesien tilaa, vähentää vesiin kohdistuvia paineita, ravinteiden ja haitallisten aineiden kuormitusta sekä pilaantuneesta maaperästä aiheutuvia ympäristö- ja terveysriskejä.

Itämeren ja vesien suojelua ohjaavat vesien- ja merenhoidon suunnitelmat sekä kansainväliset sitoumukset. Tehostetaan näiden suunnitelmien ja sitoumuksien toimeenpanoa ja kehitetään uusia ja vaikuttavia toimia vesien ja meren hyvän tilan saavuttamiseksi. Vesiensuojelun tehostamisohjelman (Veden vuoro -ohjelma) toteutusta jatketaan. Ohjelmassa vähennetään ravinteiden ja haitallisten aineiden kuormitusta ja niistä aiheutuvia riskejä vesistökunnostuksin, maa- ja metsätalouden toimenpitein, saneeraamalla Itämeren hylkyjä, kehittämällä kaupunkivesien hallintaa sekä vahvistamalla kuormituksen vähentämiseen liittyvää tietoperustaa. Vedenalaisen meriluonnon inventoinneilla tuetaan Itämeren suojelutoimien kohdentamista ja ohjataan luonnonvarojen kestävän käytön suunnittelua. Kehitetään vesien- ja merenhoidon tiedonhallintaa. Jatketaan yhteistyötä Itämeren suojelukomission (HELCOM) toimenpideohjelman ja EU:n Itämeren alueen stra-

tegian toimeenpanemiseksi ja osallistutaan Itämeren suojelun toimintaohjelman päivittämis- sekä HELCOM:n ravinteidenkierrätysstrategian laatimistyöhön.

Ympäristölupien ja ympäristöllisten arviointien käsittelyä tehostetaan. Tavoitteena on, että investointihankkeiden ympäristöä koskevat lupa- ja arviointimenettelyt etenevät sujuvasti ympäristönsuojelun korkeasta tasosta tinkimättä.

Suomen Arktisen neuvoston puheenjohtajuuden (2017—2019) aikana on selvitetty hyviä ympäristövaikutusten arviointikäytäntöjä arktisilla alueilla. Näitä koskevia suosituksia nostetaan esiin kansallisesti ja kansainvälisesti.

Käynnistetään Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestäväen käytön strategia ja toimintaohjelma 2021—2030 ja valmistellaan alueellisia toimintaohjelmia. Luonnonsuojelualueverkostoa täydennetään jatkamalla yksityisomistuksessa olevien luonnonsuojeluun varattujen alueiden hankintaa ja korvausmenettelyjä etenkin osana Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) toteutusta.

Viimeistellään valtioneuvoston vahvistettavaksi päätös Helmi-elinympäristöohjelmaksi 2021—2030. Jatketaan hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti Helmi-ohjelman tavoitteiden toimeenpanoa ennallistamalla metsiä ja soita sekä kunnostamalla ja hoitamalla uhanalaisia luontotyyppiä kuten perinnebiotooppeja, lehtoja ja lintukosteikkoja. Lisäksi parannetaan luontotiedon laatua ja sen saatavuutta luontotyyppi- ja lajistoinventointien, seurannan sekä tiedonhallinnan kehittämisen avulla. Luontotyyppien ja lajien uusien uhanalaisuusarviointien sekä luonto- ja lintudirektiivien raportointien perusteella kohdennetaan suojelutoimet Suomen luonnon keskeisten uhkien torjumiseksi. Tuloksista viestitään aktiivisesti. Luonnonsuojelulain mukaisten maisemanhoitoalueiden valmistelua ja kansallisten kaupunkipuistojen verkoston kehittämistä jatketaan.

Uhanalaisten lajien suojelun toimintaohjelmaa toteutetaan mm. turvaamalla kiireellisesti suojeltavien lajien esiintymiä. Suomen arvokkaat perinnebiotoopit inventoidaan ja niiden hoitoa tehostetaan.

Pilaantuneiden riskikohteiksi luokiteltavien maa- ja pohjavesialueiden selvityksiä ja puhdistuksia edistetään valtakunnallisen tutkimus- ja kunnostusohjelman mukaisesti. Kiireellisiä isännättömiä kohteita kunnostetaan pilaantuneiden alueiden puhdistamiseen osoitetuilla määrärahoilla ja öljy-suojarahaston JASKA-hankkeen kautta. Aloitetaan käytöstä poistettujen tai hylättyjen vakavaa ympäristön pilaantumista tai ympäristölle mahdollista vaaraa aiheuttavien kaivannaisjätteiden jätealueiden (KAJAK) tarkemmat kohdetutkimukset sekä vastuuselvitykset.

Varaudutaan merkittäviin ympäristö- ja kemikaaliturvallisuusriskeihin sekä jatketaan riskejä aiheuttavaan yritystoimintaan liittyvien toissijaisten ympäristövastuujärjestelmien kehittämistä. Kansallisen vaarallisia kemikaaleja koskevan ohjelman ohjelmakausi päättyy 2020. Arvioidaan toimenpiteiden toteutumista ja tarvittaessa laaditaan uusi ohjelma.

Ilman epäpuhtauksista aiheutuvia ympäristö- ja terveyshaittoja vähennetään. Kansallinen ilman-suojeluohjelma 2030 toimeenpannaan.

2. Hiilineutraali kiertotalousyhteiskunta

Ilmastomuutoksen hillintä ja muutokseen sopeutuminen EU:n vuosien 2030 ja 2050 ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi edellyttävät tehokkaita toimia. Vaikutetaan aktiivisesti Pariisin sopimuksen toimeenpanoon ja muuhun kansainväliseen ilmastoyhteistyöhön. Osallistutaan ja vaikutetaan aktiivisesti EU:n ilmasto- ja energialainsäädännön päivittämiseen vastaamaan korotettua 2030 päästövähennystavoitetta ja uutta 2050 hiilineutraaliustavoitetta.

Annetaan hallituksen esitys ilmastolain (609/2015) muuttamisesta, jolla vahvistetaan ilmastolain ohjausvaikutusta. Valmistellaan uusi ilmastolain edellyttämä keskipitkän aikavälin ilmastopoliitiikan suunnitelma (KAISU), jonka kustannustehokkailla ja vaikuttavilla toimenpiteillä tavoitellaan osaltaan hiilineutraalia Suomea vuonna 2035. Suomen ilmastopoliitiikan tavoitteiden toteutumisesta ja toimista raportoidaan eduskunnalle ilmastolain mukaisesti.

Ilmastotoimien kustannustehokkuus sekä EU- ja kansainvälinen vaikuttaminen edellyttävät tuekseen tutkittua tietoa. Tuetaan ilmastopoliitiikan suunnittelua ja päätöksentekoa kansallisen ilmastopaneelin avulla.

Kehitetään yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa tapoja edesauttaa vähähiilisiä ja energiatehokkaita ratkaisuja sekä innovaatioita julkisella sektorilla sekä kuluttajavalinnoissa. Vauhditetaan kuntien ja alueiden ilmastotyötä sekä tuetaan samalla niiden toimeliaisuutta ja uusien työpaikkojen luomista.

Edistetään puurakentamista puurakentamisen ohjelman suunnitelman mukaisesti. Ohjelma perustuu energia- ja ilmastostrategian toteuttamiseen. Vuonna 2021 toteutetaan ohjelmaa suunnitellusti mm. tutkimus- ja kehitystyötä liittyen puun käytön erityiskysymyksiin tiivistyvien kaupunkien rakentamisessa ja suurten puurakenteiden käytössä, sekä edistetään alueellisten osaamiskeskitymien muodostumista. Jatketaan yleisöviestintää, jossa herätetään kansalaisten kiinnostusta rakennusmateriaaleihin ja terveelliseen asumiseen ja mm. koulurakentamiseen.

Jatketaan toimia kokonaisvaltaiseen kiertotalouteen siirtymiseksi mm. Kiertotalousohjelman toimia toteuttamalla, lainsäädäntöä ja vapaaehtoisia sopimuksia kehittämällä, hyödyntämällä ja kehittämällä sähköisiä alustoja ja tietojärjestelmiä sekä toteuttamalla kokeiluja. Tavoitteena on luonnonvarojen hyödyntäminen planeetan rajoissa materiaali- ja energiatehokkaasti ja pyrkimys materiaalien suljettuun kiertoon, joka vähentää kasvihuonekaasupäästöjä, luonnonvarojen kuluusta ja jätettä eikä vaaranna luonnon ekosysteemipalveluja.

Jatketaan ravinteiden kierrätysohjelman (RAKI) toimeenpanoa, jolla tehostetaan biomassojen ja jätevesien ravinteiden talteenottoa ja hyödyntämistä, edistetään haitta-aineita vähentävien menetelmien ja ravinteita kierrättävien yhteistyökokonaisuuksien syntymistä sekä ravinteiden kierrätyksen uudenlaisia ohjauskeinoja fosforivarojen säästämiseksi sekä vesien ja Itämeren hyvän tilan saavuttamiseksi.

Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien toiminnalliset tavoitteet on asetettu momentin 35.10.52 perusteluissa.

20. Ympäristövahinkojen torjunta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ympäristövahinkojen ehkäisemisestä, rajoittamisesta ja torjunnan järjestämisestä, näihin toimiin välittömästi liittyvistä tutkimuksista ja selvityksistä sekä avustusten takaisinperinnästä johtuvista oikeudenkäynneistä ja konkurssimenettelyistä aiheutuviin menoihin
- 2) menoihin, jotka aiheutuvat toimivaltaiselle viranomaiselle siitä, että laittomasti tehtyjen kansainvälisten jätesierojen jätteet palautetaan tai käsitellään asianmukaisesti, eikä kaikkia kustannuksia aina saada heti perityksi aiheuttajalta
- 3) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään menoihin, jotka aiheutuvat valtiolle ympäristövahinkojen ehkäisemisestä, rajoittamisesta ja torjunnan järjestämisestä ympäristön pilaantumisen tai muusta haitallisesta muuttumisesta johtuvissa vaaratilanteissa. Viranomaisten tarve toimia koskee erityisesti maksukyvyttömyystilanteita ja tilanteita, joissa vastuutaho on tuntematon tai tavoittamattomissa. Viranomaiselle aiheutuvat kustannukset ovat tapauskohtaisia ja vaikeasti ennakoitavia. Kustannusten takaisinperintä laissa määritellyltä vastuutaholta voi asian luonteen vuoksi olla vaikea toteuttaa.

Ympäristönsuojelulain 182 a §:n mukaan valtion valvontaviranomainen voi ryhtyä välttämättömiin toimiin ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseksi ja rajoittamiseksi, jos pilaantumisen vaaraa aiheuttavasta toiminnasta aiheutuu tai uhkaa aiheutua vakavaa vaaraa tai vakavaa haittaa terveydelle tai ympäristölle ja jos tarvittavien toimien suorittaminen ei kuulu pelastuslain nojalla pelastustoimintaan. Toimiin voidaan ryhtyä, jos toimien toteuttamista ei voida varmistaa tavanomaisessa hallintopakkomenettelyssä tai jos toiminnasta vastaavaa tahoa ei saada selville. Säännös tuli voimaan 1.1.2019.

Menot, jotka aiheutuvat laittomien kansainvälisten jätesierojen palauttamisesta toimivaltaiselle viranomaiselle, peritään takaisin jätteen viejältä ja tuloutetaan momentille 12.35.99. Korvauksia arvioidaan saatavan 150 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vesiensuojelun tehostamisohjelman toteuttaminen	-2 500
Yhteensä	-2 500
2021 talousarvio	1 900 000
2020 talousarvio	4 400 000
2019 tilinpäätös	18 200 000

21. Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 31 340 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Helmi-elin ympäristöohjelman valmisteluun ja toimeenpanoon sekä yksityisten luonnonsuojelualueiden ja muiden luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden alueiden sekä maisema-alueiden inventointiin, merkintään ja hoitoon ja hoidon tukemiseen
- 2) Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman (METSO) toimeenpanon edistämiseen
- 3) uhanalaisten eliölajien seurantaan, suojeluun ja hoitoon sekä niihin liittyvien työryhmien toimintaan, rauhoitettujen lajien aiheuttamien vahinkojen ehkäisemiseen sekä vahingoittuneiden luonnonvaraisten eläinten ja EU:n CITES-asetuksen edellyttämän eläinten hoidon järjestämiseen
- 4) luonnonsuojelusuunnitteluun ja maa-aineslain soveltamiseen liittyvään suunnitteluun ja kunnostamiseen
- 5) enintään 120 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin, edellä olevien perustelujen mukaisiin tehtäviin
- 6) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää kohdissa 1)–3) myös avustusten ja muiden tukien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi luonnonsuojelulain muuttamisesta. Määrärahalla tehostetaan METSO-ohjelman toteutusta ja soiden suojelua sekä inventoidaan ja seurataan uhanalaisia ja luonnonsuojelulain suojeltavia luontotyyppejä, perinnebiotooppeja sekä Natura-alueiden harjumetsiä. Tehdään puuttuvat Natura-alueiden tilan arvioinnit ja tarvittavia suunnitelmia. Toteutetaan luonnonsuojelun kehittämiseksi tarvittavat selvitykset. Toimeenpannaan lajiensuojelun toimintaohjelmaa ja käynnistetään pölyttäjäseuranta.

Määrärahaa käytetään pääosin Helmi-elin ympäristöohjelman valmisteluun ja toimeenpanoon. Ohjelmalla suojellaan, kunnostetaan ja hoidetaan etenkin soiden, lintukosteikkojen, perinnebiotooppien, pienvesien, metsäisten elinympäristöjen ja muiden uhanalaisten elinympäristöjen heikentyneitä kohteita ja parannetaan uhanalaisten luontotyyppien ja lajien suojelutasoa. Ohjelman puitteissa parannetaan myös luonnonsuojelua edistävän luontotiedon laatua, kattavuutta ja saatavuutta.

Maatalouden ympäristökorvausten kohdentamisen tueksi viedään päätökseen valtakunnallinen perinnebiotooppien inventointi koko maassa vuoden 2021 loppuun mennessä. Luonnonsuojelulain mukaisten maisemanhoitoalueiden valmistelua edistetään. Toteutetaan maa-ainesten kestävään käyttöön ja maa-ainesten ottoalueiden kunnostukseen liittyviä hankkeita.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Luonnonsuojelun rahoitus (HO 2019)	1 000
Yhteensä	1 000
2021 talousarvio	31 340 000
2020 IV lisätalousarvio	2 000 000
2020 talousarvio	30 340 000
2019 tilinpäätös	2 690 000

22. Eräät ympäristömenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 24 435 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Itämeren ja vesiensuojelun sekä niitä ohjaavien vesien- ja merenhoidon suunnitelmien ja toimeenpanon edistämiseen sekä ympäristön tilan ja vaikuttavuuden arvioinnin kehittämiseen
- 2) vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön edistämiseen
- 3) ravinteiden kierrätyksen edistämiseen vesien rehevöitymisen vähentämiseksi
- 4) maaperänsuojeluun ja ympäristön kunnostustoimintaan liittyvän tutkimus-, riskinarviointi- ja -hallintatoiminnan kehittämiseen sekä seurantaan
- 5) ympäristötehtävien näytteenoton, laboratoriopalvelujen, tiedonhallinnan ja muiden palvelujen hankintaan
- 6) ympäristötiedon tuottamiseen
- 7) ympäristötehtäviin liittyviin yhteisiin kehittämishankkeisiin ja koulutuksen järjestämiseen
- 8) päästövähennystavoitteisiin ja kansainvälisiin ilmastoneuvotteluihin liittyviin selvityksiin sekä ilmastopolitiikan kehittämiseen ja toimeenpanoon
- 9) ilmastomuutoksen hillinnän edistämiseen alueidenkäytössä
- 10) bio- ja kiertotaloutta edistäviin kehittämissuhteisiin ja hankkeisiin
- 11) kierrätystä edistävän sääntelyn ja ratkaisujen valmisteluun
- 12) enintään 180 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen, josta enintään 22 henkilötyövuotta määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen kohdan 7) sekä 158 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen muiden kohtien tehtäviin
- 13) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Määrärahaa saa käyttää myös avustusten ja muiden tukien maksamiseen.

Momentille nettoutetaan työnantajalle maksettavat sairaus- ja äitiyspäivärahat.

*Selvitysosa:***Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)**

Vesiensuojelun tehostamisohjelma	2 500 000
Itämeren ja vesien suojelun edistäminen	5 390 000
Ympäristötehtävien palvelujen hankinta	4 125 000
Ympäristön kunnostamisen ja maaperänsuojelun kehittäminen	2 350 000
Ympäristötehtävien ohjaus ja kehittäminen	1 200 000
Kiertotalouden edistäminen	620 000
Ilmastopaneeli ja ilmastohankkeet	5 910 000
Ympäristötutkimuksen ja ympäristöhallinnon resurssit	2 340 000
Yhteensä	24 435 000

Määrärahasta käytetään 7 890 000 euroa vesien ja Itämeren suojelun edistämiseen, vesiensuojelun tehostamisohjelmaan, vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemipalveluiden kannalta tärkeiden alueiden kartoitukseen (VELMU-ohjelma), pohjavesien ja pienvesien suojelun edistämiseen, pohjavesialueiden määrittämiseen ja luokitteluun sekä ympäristön tilan ja vaikuttavuuden arvioinnin kehittämiseen. Määrärahaa käytetään myös toimenpiteisiin, joilla tehostetaan ravinteiden kierrätystä ja toimia Itämeren ja vesien suojelemiseksi.

Määrärahasta käytetään ympäristöhallinnon tarvitsemien laboratorio- ja muiden ympäristötehtävien sekä vesien- ja merenhoidon tiedonhallinnan palveluiden hankintaan 4 125 000 euroa.

Määrärahasta käytetään 620 000 euroa kiertotalouden strategiseen edistämishjelmaan ja muuhun kiertotalouden edistämiseen.

Määrärahasta käytetään 1 350 000 euroa maaperänsuojeluun sekä pilaantuneisiin maa- ja pohjavesialueisiin liittyvän tutkimus- ja kunnostamistoiminnan ja seurannan kehittämiseen. Määrärahasta 1 000 000 euroa käytetään vanhojen kaivannaisjätealueiden kohdetutkimuksiin ja riskinarviointiin (KAJAK-ohjelma).

Määrärahaa käytetään myös kansainvälisten ilmastoneuvottelujen ja päästövähennysten sekä ilmastopolitiikan kehittämisen edellyttämiin selvityksiin, uuden keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman valmisteluun ja toimeenpanoon, kuntien ja alueiden ilmastotyön vauhdittamiseen sekä ilmastopaneelin toimintaan. Kuntien ja alueiden ilmastotyön vauhdittamiseen kohdennetaan 5 000 000 euroa.

Määrärahaa on tarkoitus käyttää myös ympäristötehtävien ohjauksen ja hoidon vahvistamiseen sekä ympäristöhallinnon yhteisiin kehittämishankkeisiin.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eduskunnan lisäys: pilaantuneiden maiden kunnostus	-400
Kiertotalouden edistämishjelman toteuttaminen (HO 2019)	200
Kuntien ja alueiden ilmastotyön vauhdittaminen	4 000
Pilaantuneiden alueiden kunnostus: Vanhat kaivosalueet ja öljypilaantuneet alueet	1 000
Ravinteiden kierrätys -hanke (HO 2019 kertaluonteinen)	-1 500

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vesien suojelelun tehostamisohjelman toteuttaminen	-500
Ympäristötutkimuksen ja ympäristöhallinnon resurssit (HO 2019)	1 000
Yhteensä	3 800

2021 talousarvio	24 435 000
2020 IV lisätalousarvio	3 700 000
2020 talousarvio	20 635 000
2019 tilinpäätös	18 175 000

52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 60 142 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ympäristöministeriön ohjauksessa toteutettaviin Metsähallituksen julkisiin hallintotehtäviin seuraavasti:

1) Metsähallituksen hallinnassa olevien kansallispuistojen, muiden luonnonsuojelualueiden ja -kohteiden, erämaa-alueiden sekä julkisten hallintotehtävien hallinnassa olevien kulttuurikohteiden käytön, hoidon, ennallistamisen, seurannan ja opastustoiminnan menoihin sekä yksityisten suojelualueiden hoitomenoihin

2) luonnonsuojelualueilla ja -kohteilla niiden suojelutarkoitusta palvelemaan rakentamiseen sekä olemassa olevien rakennusten, rakennelmien, teiden ja tieosuuksien perusparantamis-, korjaus-, kunnossapito- ja purkumenojen maksamiseen samoin kuin luonnonsuojelualueilla sijaitsevien tai niitä varten tarvittavien rakennusten ostamiseen

3) sellaisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankkimiseen, joiden taloudellinen käyttöaika on yli kolme vuotta

4) tietojärjestelmien, mukaan lukien luonnonsuojeluhallinnolle yhteisten ULJAS-paikkatietojärjestelmien, kehittämiseen ja ylläpitoon.

Lisäksi Metsähallitus saa käyttää näihin julkisiin hallintotehtäviin Metsähallitukselle kertyvät sellaiset julkisten hallintotehtävien tulot, jotka kuuluvat ympäristöministeriön toimialaan.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Toiminnan vaikuttavuustavoitteet ympäristöministeriön toimialan osalta ovat:

- Lajien ja luontotyyppien suojelutaso paranee ajantasaisen tiedon mukaan priorisoiduilla toimenpiteillä
- Natura 2000- ja luonnonsuojelualueverkoston luontoarvojen tila paranee
- Kulttuurihistoriallisen kiinteistövarallisuuden arvo säilyy
- Luonnossa virkistäytyminen lisää hyvinvointia ja luonnon arvostusta, jota tuetaan aktiivisella viestinnällä.

Selvitysosa: Ympäristöministeriö asettaa Metsähallituksen toiminnalliselle tuloksellisuudelle seuraavat alustavat tulostavoitteet:

Määrälliset tavoitteet

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 tavoite
Helmi-ohjelmaan sisältyvä soiden ennallistaminen ja perinnebiotooppien kunnostus, osuus hallituskauden tavoitteesta (yhteensä 14 000 ha), % ¹⁾	-	15	45
Luontotyyppi- ja lajitiedon laatu, osuus tiedosta ajantasaista, % ¹⁾	-	62	65
Natura-alueiden (yhteensä 1 121 kpl) tila-arviointien (NATA) lukumäärä, kpl ¹⁾	-	150	25
Hyvässä ja keskinkertaisessa kunnossa olevat kulttuurihistorialliset arvokohteet %	-	74	80
Kokonaiskäyntimäärät: kansallispuistot ja muut yleisökohteet (kpl)	8 180 000	8 300 000	8 400 000
Kävijöiden rahankäytön aikaansaama paikallistalousvaikutus, milj. euroa	305	314	322
Luontokeskusten ja maastopalveluiden asiakastyytyväisyys (1—5 arvoasteikko)	4,38	4,42	4,43

¹⁾ Uusi mittari, joka ei ollut vielä käytössä vuonna 2019.

Metsähallitus

— tehostaa toimia lajien ja luontotyyppien uhanalaistumiskehityksen pysäyttämiseksi ja toteuttaa erityisesti Helmi-elinympäristöohjelman tavoitteita lisäämällä merkittävästi luonnonhoito- ja ennallistamistoimia sekä luontoinventointeja

— osallistuu merenhoitosuunnitelman seurantaohjelman ja toimenpideohjelman toimeenpanoon sekä parantaa sisävesien monimuotoisuuden suojelua

— edistää luonnonsuojelualueiden säädösvalmistelua, kiinteistönmuodostusta ja rajojen merkin-tää

— laatii NATA-arviointeja ja hoito- ja käyttösuunnitelmia (HKS) ja hoitaa muita suojelualueiden haltijaviranomaisen tehtäviä sekä varmistaa näiden edellyttämän riittävän ja ajantasaisen tietopohjan

— vastaa luonnonsuojelualueiden, luontotyyppien ja lajiston tietojärjestelmien kehittämisestä ja tietosisältöjen laadun parantamisesta

— priorisoi edelleen kulttuurihistoriallisen kiinteistövarallisuuden ylläpitoa ja hoitoa suojelu- ja käyttöarvojen mukaan

— ylläpitää ja kehittää laadukkaita ja vastuullisesti tuotettuja luonnon virkistys- ja matkailukäytön palveluita huolehtimalla samalla luonnonsuojelualueiden ekologisesta kestävyydestä

— vähentää retkeily- ja opastuspalveluiden korjausvelkaa

— viestii luonnon monimuotoisuuden suojelusta ja luonnon kestävästä käytöstä edistäen kansalaisten ympäristötietoisuutta ja luonnon virkistyskäytön hyvinvointivaikutuksia.

Metsähallituksen ympäristöministeriön toimialaan kuuluvista julkisista hallintotehtävistä arvioidaan Metsähallitukselle kertyvän tuloja arviolta 6 300 000 euroa, josta noin 300 000 euroa on tarpeettomien kiinteistöjen myyntituottoja.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eduskunnan lisäys: Kolin kansallispuisto; pysäköintialue	-150
Eduskunnan lisäys: kulttuurikohteiden korjausvelka	-900
Eduskunnan lisäys: luontokohteiden kunnostus (useita eri kohteita)	-2 350
Luonnonsuojelun rahoitus (HO 2019)	2 000
Saamelaismuseo ja Ylä-Lapin luontokeskus Siidan laajennus ja perusnäyttelyn uudistus	-1 145
Vallisaaren viemäritöiden aikaistus	900
Palkkausten tarkistukset	465
Yhteensä	-1 180

2021 talousarvio	60 142 000
2020 IV lisätalousarvio	10 000 000
2020 talousarvio	61 322 000
2019 tilinpäätös	36 347 000

60. Siirto Öljysuojarahastoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää öljysuojarahastosta annetun lain (1406/2004) 10 § ja 17 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuihin korvauksiin sekä pelastuslaitosten öljyntorjuntavalmiuden ylläpitämiseen liittyvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahalla Öljysuojarahasto korvaa öljyvahingosta ja torjunta- ja ennallistamiskustannuksista sekä pelastustoimelle torjuntavalmiuden ylläpidosta aiheutuneita kustannuksia.

2021 talousarvio	4 000 000
2019 tilinpäätös	3 000 000

61. Vesien- ja ympäristönhoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 18 542 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vesien- ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain (1299/2004) mukaisten vesien- ja merenhoitosuunnitelmien toimenpiteiden toteuttamisen avustuksiin ja tukiin sekä näiden myöntämistä aiheutuviin menoihin

2) laissa pilaantuneiden alueiden puhdistamisen tukemisesta (246/2019) tarkoitettujen avustusten maksamiseen maaperän, pohjaveden tai sedimenttien pilaantumisesta terveydelle tai ympäristölle aiheutuvan vaaran tai haitan selvittämiseen ja pilaantuneen alueen puhdistamiseen sekä vireillä olevien nyttemmin kumotun jätelain (1072/1993) 35 §:ssä tarkoitettujen valtion jätehuoltotöiden loppuun saattamiseen

- 3) hankkeista aiheutuvien enintään 17 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen
- 4) ympäristövahinkojen ehkäisyn kannalta välttämättömiin toimiin
- 5) Puurakentamisen ohjelmaan, jolla lisätään puun tarjontaa ja monipuolista käyttöä, aiheutuvien menojen maksamiseen
- 6) Kestävä kaupunki -ohjelmaan, jolla edistetään kestävästä kaupunkikehitystä, aiheutuvien menojen maksamiseen
- 7) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määrärahasta rahoitettu, valtion työnä toteutettu ja valmistunut työ saadaan sopia luovutettavaksi kunnalle tai muulle yhteistyökumppanille. Samalla on sovittava niistä ehdoista, joita työn vastaanottajan on luovutuksen jälkeen noudatettava.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Vesiensuojelun tehostamisohjelman KIPSI-hankkeen toteuttamiseksi saa tehdä sopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja talousarviovuoden jälkeisille vuosille yhteensä enintään 3 500 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Vesiensuojelun tehostamisohjelma	12 000 000
Vesien- ja merenhoitosuunnitelmien toteuttaminen	1 521 000
Pilaantuneiden alueiden kunnostus	1 521 000
Puurakentamisen ohjelma	2 000 000
Kestävä kaupunki -ohjelma	1 500 000
Yhteensä	18 542 000

Määrärahasta käytetään 13 521 000 euroa vesien- ja merenhoidon käytännön toimenpiteiden toteuttamiseen osana vesiensuojelun tehostamisohjelmaa pohja- ja pintavesien hyvän tilan saavuttamiseksi ja turvaamiseksi. Erityisesti heikentyneiden rannikkovesien ja jokien tilaa parannetaan. Julkisen ja yksityisen sektorin sekä järjestökentän yhteistyötä, verkostoja ja kumppanuuksia vahvistetaan. Samalla edistetään Suomen vesialan liiketoimintaa, kilpailukykyä ja vientimahdollisuuksia tukemalla uusien teknologioiden käyttöönottoa ja hyvien käytäntöjen jakamista.

Määrärahasta käytetään 1 521 000 euroa isännättömien pilaantuneiden maa- ja pohjavesialueiden selvitys- ja puhdistushankkeiden koordinoinnista, teettämisestä tai avustamisesta aiheutuviin menoihin ympäristö- tai terveystieteiden kannalta merkittävässä kohteissa, jotka on priorisoitu yhteistyössä alueellisten ELY-keskusten kanssa ja joiden toteuttamisesta Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus vastaa keskitetysti.

Määrärahasta käytetään 2 000 000 euroa puurakentamisen ohjelman toteuttamiseen. Vuonna 2021 toteutetaan ohjelmaa suunnitellusti mm. tutkimus- ja kehitystyötä liittyen puun käytön eri-

tyiskysymyksiin tiivistyvien kaupunkien rakentamisessa ja suurten puurakenteiden käytössä, sekä edistetään alueellisten osaamiskeskittymien muodostumista.

Määrärahasta käytetään 1 500 000 euroa Kestävä kaupunki -ohjelman toteuttamiseen. Ohjelma vauhdittaa monialaista kestävästä kaupunkikehittämisestä pääpainonaan ympäristöllisesti ja sosiaalisesti kestävät ratkaisut. Vuonna 2021 toiminta painottuu kestävyiden johtamisen kehitystyöhön, uusia käytännön ratkaisuja testaavien kokeilujen toteutukseen, kestävästä kaupunkikehityksen hyvien käytäntöjen laajemman käyttöönoton tukemiseen sekä kansainväliseen kokemusten vaihtoon.

Määrärahalla edistettävistä hankkeista rahoitetaan vähäisessä määrin lisäksi työ- ja elinkeinoministeriön pääluokkaan budjetoidusta momentin 32.01.02 määrärahoista lähinnä työmaiden työnjohdon palkkaus- ja muina kulutusmenoina.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2022	2023	Yhteensä vuodesta 2021 lähtien
Vuoden 2021 sitoumukset	2 000	1 500	3 500
Yhteensä	2 000	1 500	3 500

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eduskunnan lisäys: yhden vesistön kunnostus	-250
Lahden kaupungin Euroopan ympäristövuosi -teemavuosi	-3 000
Vesiensuojelun tehostamisohjelman toteuttaminen	3 000
Yhteensä	-250
2021 talousarvio	18 542 000
2020 IV lisätalousarvio	28 000 000
2020 talousarvio	18 792 000
2019 tilinpäätös	16 022 000

63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 49 630 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maa- ja vesialueiden sekä rakennusten ostamiseen ja lunastamiseen luonnonsuojelutarkoituksia varten sekä erämaa-alueisiin liitettävien alueiden ostamiseen
- 2) korvausten maksamiseen maanomistajille tai erityisen oikeuden haltijoille luonnonsuojelulain 24, 25, 29 ja 47 §:n mukaisten päätösten tai sopimusten aiheuttamista taloudellisista menetyksistä
- 3) Natura 2000 -verkoston toteuttamisesta aiheutuviin luonnonsuojelulain 53 §:n, maankäyttö- ja rakennuslain 197 §:n sekä yksityistielain 7 a §:n mukaan valtiolle määrättyihin korvauksiin

- 4) maa-aineslain 8 ja 26 §:n mukaisesti suojelusta aiheutuviin korvauksiin
 - 5) luonnonsuojelulain 55 §:n 2 momentin mukaisiin haitankorvauksiin
 - 6) valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin hankittavien alueiden tai yksityisiksi suojelualueiksi perustettavien alueiden arvioinnista, maanmittaustoimituksista ja hankintatehtävistä sekä yksityisten suojelualueiden merkintäpalvelujen hankkimisesta aiheutuviin menoihin ja lisäksi ympäristöministeriön hallinnassa olevien alueiden kiinteistönhoidon menoihin ja mahdollisiin korvaustoimitusten kuluihin
 - 7) enintään 80 000 euroa erikseen tehtävien yhteistoimintasopimusten perusteella maksettaviin palkkioihin, joilla edistetään maanomistajien tekemien Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) mukaisten tarjousten tai Helmi-ohjelman suoalueiden suojelua edistävien tarjousten käsittelyä
 - 8) koron maksamiseen jaksotetuille kauppahinnan ja korvausten maksuerille, jolloin koron suuruus on kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain 95 §:n 1 momentin mukainen
 - 9) elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten maksamiin korvauksiin rauhoitettujen harvinaisten eläinten aiheuttamista vahingoista
 - 10) kunnille ja kuntien virkistysalueiden hankintaa varten perustamille yhteisöille seudullisesti ja valtakunnallisesti merkittävien virkistysaluehankintojen tukemiseen valtionavustuslain nojalla. Hankintojen tulee edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua
 - 11) metsätuhojen torjunnasta annetun lain perusteella luonnonsuojelualueelta tai luonnonsuojelutarkoitukseen hankitulta valtion alueelta levinneiden metsätuhojen aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta ja vahinkojen arvioinnista aiheutuvien menojen maksamiseen.
- Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Valtioneuvoston vahvistamien luonnonsuojeluohjelmien, Natura 2000 -verkoston, Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman (METSO) ja Helmi-ohjelman toteuttamiseksi saa tehdä vuonna 2021 sopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2021 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 10 000 000 euroa.

Selvitysosa: Hankkimalla maata valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin sekä korvausmenetelyllä turvataan luonnon monimuotoisuudelle tärkeitä alueita. Erityisesti toteutetaan Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmaa (METSO) ja soidensuojelua osana Helmi-ohjelmaa. Määrärahalla toimeenpannaan myös valtioneuvoston vahvistamia luonnonsuojeluohjelmia, Natura 2000 -verkostoa, erityisesti suojeltavien lajien suojelua ja kaavojen suojelualuevarauksia. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ohella Metsähallitus jatkaa suojelualuehankintoja tarvittaessa.

METSO-ohjelman mukaisten metsäalueiden hankintaan ja korvauksiin varataan alustavasti 25 000 000 euroa ja soidensuojeluun osana Helmi-ohjelmaa vähintään 10 000 000 euroa. Virkistysalueiden hankinnan tukemiseen varataan 100 000 euroa. Määrärahasta 1 000 000 euroa voidaan tarvittaessa osoittaa Metsähallituksen käyttöön.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2022	2023	2024	Yhteensä vuodesta 2021 lähtien
Vuoden 2021 sitoumukset	5 000	3 000	2 000	10 000
Menot yhteensä	5 000	3 000	2 000	10 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Luonnonsuojelun rahoitus (HO 2019)	1 000
Yhteensä	1 000

2021 talousarvio	49 630 000
2020 IV lisätalousarvio	18 000 000
2020 talousarvio	48 630 000
2019 tilinpäätös	26 830 000

66. Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 762 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ympäristöministeriön toimialaan liittyvien kansainvälisten järjestöjen ja sopimusten jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen sekä muihin kansainvälisten sitoumusten aiheuttamiin maksuihin ulkomaille.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Ilmasto ja ilmakehä	380 000
Ekosysteemipalvelut ja luonnon monimuotoisuus	490 000
Itämeri, vesistöt ja vesivarat	650 000
Materiaalitehokkuus ja kemikaalit	190 000
Asuminen ja rakennettu ympäristö	2 000
Muut maksut ulkomaille	50 000
Yhteensä	1 762 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kehitysmaiden edustajien osallistuminen ympäristökokouksiin (siirto momentille 24.30.66)	-300
Yhteensä	-300

2021 talousarvio	1 762 000
2020 talousarvio	2 062 000
2019 tilinpäätös	1 826 000

20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

Selvitysosa:

Hyvä ympäristö ja monimuotoinen luonto

Valmistellaan maankäyttö- ja rakennuslainsäädännön kokonaisuudistusta vastaamaan toimintaympäristön muutoksiin, joita ovat muun muassa ilmasto- ja energiakysymykset, aluerakenteen erilaistuminen ja väestömuutokset, kaupunkiseutujen kasvu ja kaupungistuminen, liikkumisen murros sekä digitalisaatio ja muutokset hallintorakenteissa. Uudistuksessa kehitetään alueidenkäytön suunnittelujärjestelmää ja rakentamista koskevaa ohjausjärjestelmää sekä selkeytetään maankäyttö- ja rakennuslain mukaisia valmistelu-, päätöksenteko- ja toimeenpanotehtäviä.

Digitalisaation avulla maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistuksessa parannetaan alueidenkäytön suunnitteluun ja rakentamiseen liittyvien tietojen saatavuutta ja suunnittelun ymmärrettävyyttä sekä edistetään osallistumista ja tietoon perustuvaa päätöksentekoa. Keskeisenä keinona on rakennetun ympäristön tietojen kokoaminen yhteen kansallisesti yhteentoimivien palvelualustojen ja tietorakenteiden avulla. Uudistusta toteutetaan digitaalisen rakennetun ympäristön hankkeessa. Vuonna 2021 määritellään rakennetun ympäristön tiedon rakenteita ja toteutetaan alustan kokeiluversio.

Maakuntakaavoituksessa painotetaan uudistettujen valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden edistämistä ja sitä tukevaa maakuntien liittojen ja eri viranomaistahojen vuorovaikutteista yhteistyötä kaavaprosesseissa.

Hyvän elinympäristön turvaamiseksi kehitetään keinoja sekä kasvavien kaupunkiseutujen että väestöltään vähenevien alueiden suunnittelun parantamiseen. Edistetään maaseudun ja kaupungin kestävästä vuorovaikutuksesta vastaamaan alue- ja yhdyskuntarakenteen eriytymiskehityksen sekä teknologiakehityksen aiheuttamaan alueidenkäytön toimintaympäristön muutokseen. Monipaikkaisuus ja etätyö, uudet vähähiilisemmät liikkumismuodot, hajautetut energiaratkaisut, lähiruoka, virkistyskäyttö ja matkailu sekä kaupungistumiseen tarvittavien maa-ainesten ja vesivarojen kestävä hyödyntäminen edellyttävät nykyisten ja uusien ohjauskeinojen kehittämistä sekä sektorit ja alueet yhdistäviä kumppanuuksia maaseudun ja kaupungin välillä.

Kulttuuriympäristöjen arvot ja myönteiset vaikutukset ihmisten hyvinvoinnissa sekä yhdyskuntien ja elinkeinoelämän kehittämisessä tunnistetaan ja niitä osataan hyödyntää hyvän elinympäristön luomisessa ja vahvistamisessa. Alueiden käytössä ja rakentamisessa otetaan huomioon tunnistetut kulttuuriympäristöt ja turvataan niiden arvojen säilyminen. Tuetaan taantuvien alueiden elinvoimaisuutta muun muassa edistämällä vajaakäytössä olevien tilojen ja kulttuuriympäristöjen käyttöä.

Merialuesuunnittelulla vaikutetaan merialueen taloudellisen kasvun lisäämiseen ja meriympäristön käytön kestävyys- ja suojelun parantamiseen. Ympäristöministeriö huolehtii merialuesuunnittelun kehittämisestä ja yhteistyöstä naapurimaiden kanssa ja maakuntien liitot merialuesuunnitelmien laatimisesta.

Toteutetaan valtioneuvoston kanslian vastuulla olevaa Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelmaa, joka linjaa toimintatapojen muutosprosessin erityyppisten sisäilmaongelmien ratkaisemiseksi.

Tavoitteena on julkisten rakennusten tervehdyttäminen ja kaikkien sisäilmasta oireilevien hoidon ja kuntoutuksen tehostaminen. Kymmenvuotisen ohjelmakauden ajaksi on suunniteltu lukuisia toimia, joilla vakiinnutetaan normaaliin kiinteistönpitoon menettelytapa, jossa rakennusten kunto, tarkoitukseensa sopivuus ja käyttäjien kokemukset tarkistetaan säännönmukaisesti ja tilannetta arvioidaan moniammatillisessa yhteistyössä.

EU:n rakennustuoteasetuksen (EU) N:o 305/2011 ongelmien ratkaisemiseen vaikutetaan proaktiivisesti, jotta rakennustuotteiden sisämarkkinat toimisivat paremmin. Osallistutaan rakennustuoteasetuksen uudistustyöhön. Rakennustuoteasetuksen osittainen toimimattomuus vaikeuttaa tällä hetkellä rakennusalan yritysten ja viranomaisten toimintaa. Suomi on väkilukuun suhteutettuna EU:n suurin rakennustuotteiden viejä, joten rakennustuoteasetuksella on suuri merkitys Suomen rakennustuoteollisuudelle. Vaikutetaan myös mm. juomavesidirektiivin täytäntöönpanoon liittyvään, veden kanssa kosketuksissa olevien rakennustuotteiden valmistuksessa käytettävien aineiden ja materiaalien terveydellisten kriteerien ja hyväksyntämenettelyjen valmisteluun.

Alueiden käytön suunnittelu tukee vihreän infrastruktuurin ylläpitämistä ja vahvistamista. Viher-rakennetta tarkastellaan kokonaisuutena. Luonnossa liikkumismahdollisuuksia ja lähivirkistys-mahdollisuuksia parannetaan niin, että luonto on kaikkien saavutettavissa.

Hiilineutraali kiertotalousyhteiskunta

Edistetään kaupunkiseutujen eheää ja vähähiiliseen liikkumiseen kannustavaa yhdyskuntarakennetta sekä luodaan edellytyksiä elinympäristön laatua parantavalle täydennysrakentamiselle. Täydennysrakentamisella hyödynnetään olemassa olevaa infrastruktuuria, vähennetään liikenne-tarvetta ja tuetaan joukkoliikenteen ja palvelujen järjestämistä. Kirkonkylien, kylien ja maaseu-dun maankäytön ohjausta kehitetään huomioiden niiden ominaispiirteet, luonnonvaratalouden uudet kehityssuunnat ja pyrkimys paikalliseen energiantuotantoon.

Toteutetaan toimenpidekokonaisuus, jolla tuetaan hiilijalanjäljen pienentämistä asumisessa, pa-rannetaan olemassa olevan rakennuskannan energiatehokkuutta. Valmistellaan toimia ympäristö-kuormituksen vähentämiseksi sekä materiaali- ja resurssitehokkuuden parantamiseksi uudisra-kentamisessa ja korjaamisessa. Jatketaan vähähiilisen rakentamisen tiekartan toimeenpanoa ja kehitetään rakennuksen elinkaaren aikaiseen hiilijalanjälkeen perustuvaa säädösohjausta yhteis-työssä muiden pohjoismaiden ja Euroopan komission kanssa. Päivitetään vähähiilisen julkisen rakentamisen hankintakriteerit. Toteutetaan rakennustuotteiden ja -prosessien päästötietokanta ja käynnistetään rakennusten päästötietojen seuranta. Jatketaan vähähiilisen rakentamisen taloudel-lisen ohjauksen kehittämistä.

Toteutetaan rakennusten energiatehokkuusdirektiivin (EPBD) ja sen muutoksen sekä osaltaan energiatehokkuusdirektiivin (EED) ja uusiutuvan energian direktiivin (RED II) kansallista toi-meenpanoa. Edistetään vähimmäisvaatimuksia energiatehokkaampaa uudis- ja korjausrakenta-mista. Energiatehokkuutta parantavissa korjausrakentamistoimissa huomioidaan rakennuksen ominaispiirteitä säilyttäviä ja turvaavia ratkaisuja, jotka samalla tukevat elinympäristön laadun parantamista ja myös kulttuuriympäristön ja perinteisen rakennuskannan erityisvaatimuksien huomioon ottamista. Osallistutaan EU:n rakennustuoteryhmien ekosunnittelun ja energiamer-kinnän säädösvalmisteluun. Huolehditaan rakennustuotteita koskevien säädösten toimeenpanos-ta, ohjauksesta ja markkinavalvonnasta.

Vuonna 2021 myönnetään avustuksia tavoitteena vauhdittaa asuinrakennusten luopumista öljylämmityksestä ja siirtymistä muihin lämmitysmuotoihin.

Edistetään puurakentamista puurakentamisen ohjelmalla perustuen energia- ja ilmastostrategian toteuttamiseen. Ohjelmassa toteutetaan mm. tutkimus- ja kehitystyötä liittyen puun käytön erityiskysymyksiin tiivistyvien kaupunkien rakentamisessa ja suurten puurakenteiden käytössä sekä edistetään alueellisten osaamiskeskittymien muodostumista. Jatketaan yleisöviestintää, jossa herätetään kansalaisten kiinnostusta rakennusmateriaaleihin ja terveelliseen asumiseen ja mm. koulurakentamiseen. Edistetään suunnitelmallista kiinteistönpitoa ja korjausrakentamisen hyviä käytäntöjä tehostamalla kiinteistönpidon välineistön käyttöä, hyödyntämällä verkkoviestintää ja korjausneuvontaverkkoa.

Jatketaan toimia rakennus- ja purkujätteen hyödyntämistason nostamiseksi sekä hyödyntämisen laadun parantamiseksi. Valmistellaan rakennus- ja purkuluvan yhteydessä annettavaa rakennusjäteselvitystä koskevaa lainsäädäntöä, valtakunnallisen rakennus- ja purkujättekisterin toteutusta sekä parannetaan Materiaalitorin edellytyksiä toimia rakennus- ja purkumateriaalien markkinoiden alustana. Laaditaan menetelmä rakennusten materiaaliselosteen laatimiseksi. Tehostetaan verkkopohjaisen rakennusjäteilmoituksen käyttöä, rakennus- ja purkujätteiden hyödyntämistä materiaaleina sekä teollisten symbioosien hyödyntämistä ja parannetaan rakennus- ja purkujätetilastointia. Kehitetään rakentamisen kierrätystuotteiden sisämarkkinasäännösten mukaisia menettelyjä ja selvitetään kansallisen end-of-waste -kriteerien edellytyksiä. Jatketaan rakennetun ympäristön materiaaliavintojen seurannan tietopalvelun kehitystä.

Kestävä kaupunkikehitys

Rakentaminen on kasvanut voimakkaasti ja erityisesti asuntojen uudisrakentaminen on ollut vilkasta edellisinä vuosina. Vuoden 2019 aikana tuotanto väheni maltillisesti ja uusia asuntoaloituskia oli edelleen yhteensä n. 40 000. Vuonna 2020 asuntoaloitusten arvioidaan vähenevän n. 28 000—30 000 asunnon tasolle. Asuntorakentaminen on painottunut voimakkaasti kerrostaloihin ja kohdentunut erityisesti suurimpiin keskuksiin. Viime vuosina voimakkaasti laskenut omakotitalojen rakentaminen on edelleen pysynyt varsin maltillisella tasolla. Valtion tukema asunto-tuotanto on pysynyt hyvällä tasolla. Vuonna 2019 tuettuja asuntoja aloitettiin yhteensä n. 7 800 asuntoa, joista n. 7 500 oli korkotuettuja asuntoja.

Asuntopoliittisten toimenpiteiden tavoitteena on lisätä asuntorakentamista, vahvistaa talouden kasvua ja työllisyyttä, uudistaa asutokantaa, edistää rakennusalan kilpailua, lisätä valinnanvapautta sekä vastata asuntotarpeen rakenteen muutokseen.

Joustavasti toimivat asuntomarkkinat edistävät kasvavien kaupunkiseutujen hallittua yhdyskuntarakenteen syntymistä ja luovat edellytyksiä seutujen yleiselle taloudelliselle toimintakyvylle sekä erilaisten palvelujen tehokkaalle järjestämiselle. Kysyntään joustavasti reagoiva riittävä asuntotarjonta on avainasemassa kasvavien keskusten asumisen kohtuuhintaisuuden toteutumisessa ja seudun kilpailukyvyn parantumisessa. Väestöltään vähenevillä alueilla kehitetään ratkaisuja tyhjenevien asuntojen ongelmaan erityisesti tuetun asutokannan suhteen.

Kaupunkiseutujen yhdyskuntarakennetta kehittämällä parannetaan palvelujen tehokasta tarjontaa ja saavutettavuutta, edistetään kestävien kulkumuotojen käyttöä, vähennetään autoilun tarvetta ja lisätään arjen sujuvuutta. Alueita kehitetään kokonaisvaltaisesti siten, että maankäytön, asumi-

sen, liikenteen, palvelujen ja elinkeinojen suunnitelmat sekä toteutus sovitetaan yhteen seudullain yll kuntarajojen.

Kohtuuhintaisia asumisratkaisuja tarvitaan erityisesti pääkaupunkiseudulla, jossa asuntomarkkinatilanne on koko maassa selvästi haastavin. Kaupungistumisen lisäksi väestön ikääntyminen, palvelusektorin kasvava tarve työvoimalle ja lisääntynyt maahanmuutto nostavat myös tulevaisuudessa asuntojen kysyntää kasvukeskuksissa.

Asuntomarkkinoiden toimivuuden ja kohtuuhintaisen asumisen ensisijainen edellytys on riittävä, nopeasti käyttöön saatavissa oleva tonttivaranto. Kaavoitettua tonttivarantoa on tarve lisätä tukeutuen jo olemassa olevaan yhdyskuntarakenteeseen, jolloin joukkoliikenteen ja palveluiden tehokkaan järjestämisen edellytykset toteutuvat.

Suurimpien kaupunkiseutujen maankäyttöä, asumista ja liikennettä koskevalla sopimusmenettelyllä (MAL) vahvistetaan sekä kuntien keskinäistä että kuntien ja valtion eri hallinnonalojen välistä yhteistyötä seutujen toiminnallisen kokonaisuuden parantamiseksi ja tavoitteiden saavuttamiseksi. Vuonna 2021 jatketaan Helsingin, Tampereen, Turun ja Oulun kaupunkiseuduille solmittujen 12-vuotisten MAL-sopimusten vuosille 2020–2023 osoitettujen toimenpiteiden toteuttamista ja toteuttamisen seuranta. Lisäksi käynnistetään Lahden, Jyväskylän ja Kuopion kaupunkiseutujen kanssa solmittavien MAL-sopimusten toimenpiteiden toteuttaminen.

Metropolipolitiikkaa koordinoimalla kehitetään metropolialuetta kokonaisuutena painottamalla eri toimijoiden yhteistyömuotoja ja kansallisten politiikkatoimenpiteiden aluelähtöistä räätälöintiä. Jatketaan metropolipolitiikan kehittämistä ottaen huomioon uuden hallitusohjelman kaupunkikeja ja erityisesti metropolialuetta koskevat linjaukset.

Toteutetaan kansallista Kestävä kaupunki -ohjelmaa. Ohjelmalla tuetaan kumppanuuslähtöisesti erityisesti kaupunkien omaa ja uudentyypistä toimintaa kohti laaja-alaisesti eri näkökulmat yhteen sovittavaa kestävää kaupunkikehitystä. Uudentyypisiä toimintatapoja kehitetään mm. työskentelemällä yhdessä haasteisiin pureutuissa käytännön kokeiluissa, hyödyntäen olemassa olevia kaupunkiverkostoja, hyvien käytäntöjen levittämistä ja laajempaa monistamista sekä kansainvälistä kokemustenvaihtoa. Ohjelman oppeja hyödynnetään kaupunkikehittämisen strategisemman yhteistyön tasolla ja kaupunkipolitiikkakokonaisuuden työvälineinä.

Ikääntyneen väestön kotona asumisen edellytyksiä edistetään. Ikääntyneiden tarpeita vastaavien asumisratkaisujen tarjontaa lisätään, ml. yhteisöllinen asuminen. Erityistä tukea asumisessaan tarvitsevien väestöryhmien asuntojen määrää kasvatetaan mm. muistisairaiden iäkkäiden määrän ja laitospaikkojen vähentämistavoitteen vuoksi. Erityisryhmien avustukset kohdennetaan ensisijaisesti heikoimpien ryhmien asuinolojen parantamiseen. Asunnottomuustyötä jatketaan. Asumisneuvontaa laajennetaan ja vakiinnutetaan. Kehitysvammaisten asumistilannetta parannetaan tavoitteena vähentää kehitysvammaisten laitospaikkojen määrää tarjoamalla tarpeita vastaavia monipuolisia asumisratkaisuja. Myös mielenterveyskuntoutujien asumista parannetaan.

Valtion tuotantotuen perusteena ovat asuntojen pitkäaikainen käyttötarve sekä hankkeiden taloudellinen kestävyys. Tuettu asuntotuotanto kohdistetaan pääsääntöisesti suurille kaupunkiseuduille, etenkin Helsingin seudulle, joilla tarve kohtuuhintaisista asumisratkaisuista on suurin. Helsingin seudun asuntotuotannossa valtion tukemaa normaalia vuokra-asuntotuotantoa tuetaan käynnistysavustuksin.

Asuntotuotannon alue- ja tyyppijakauma

	2018	2019	2020 arvio	2021 arvio
ARA-tuotanto (lainapäätökset)				
Kasvukeskukset	8 600	7 800	6 600	8 600
Muu maa	800	800	600	700
Erityisryhmille tarkoitettut asunnot ARA-tuotannossa	3 200	1 500	2 000	2 500
Takauslainoitettut vuokra-asunnot	700	300	400	300
Pienten asuntojen osuus ARA-tuotannossa (normaalit vuokra- ja asumisoikeustalot), %	70	65	65	65
Asuntojen hintojen muutos, %	1,2	1,2	0—2	0—2
Vapaa- ja vuokra-asuntojen muutos, %	1,1	1,4	0—1	0—1
Aravavuokrien muutos, %	1,3	2	0—1	0—1

Helsingin seudun MAL-sopimuksen toteutuminen sopimuskunnissa

Tavoite	Pitkän aikavälin tavoite/v	2018 toteutuma	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
Uudet kaavat (asuntoa)	16 500	15 000	16 500	16 500	16 500
Koko asuntotuotanto (alkava)	16 500	17 800	17 800	16 500	16 500
Valtion tukema asuntotuotanto (alkava)	5 800	4 500	4 500	4 500	4 500

Valtion tukema asuntojen uustuotanto, perusparantaminen ja asuntojen hankinta sekä muu asuntotuotanto vuonna 2019 ja arvio vuosista 2020—2021

	2019 toteutuma asuntoa	2020 arvio asuntoa	2021 arvio ja valtuudet asuntoa
Aloitettut uudet asunnot yhteensä	40 000	28 000	28 000
— asuntolainojen korkotuki	7 800	8 200	9 300
— täytetakauksellinen välimalli	300	400	300
— vapaa- ja vuokra-asuntojen ym. asunnot	31 900	19 400	18 400
Korjaustoiminnan korkotukilainoitus	2 900	3 000	3 500
Perusparannuksen takauslainoitus	-	8 000	8 000
Asuntojen hankinta			
— asuntosäästö- ja korkotukilainojen järjestelmä	9 000	9 000	9 000
— korkotukilainoitus, sosiaaliset vuokra-asunnot	500	500	500
Kotitalouksien asuntolainojen valtiontakaust ¹⁾	16 000	16 000	16 000

¹⁾ Kohdistuu pääosin hankintoihin, mutta myös korjauksiin ja rakentamiseen.

Valtion asuntorahaston riskien hallinta

Valtion tukema asuntotuotanto lisää valtion takausvastuiden määrää. Uuden tuetun tuotannon kohdentaminen pääosin suurille kaupunkiseuduille pienentää kuitenkin merkittävästi uusiin lainoihin liittyviä takausriskejä. Aravalainakanta supistuu odotetusti samalla kun valtion asuntorahoituksen takauskanta sekä korkotukilainakannan määrä kasvavat. Aravalainojen ylimääräiset lyhennykset ovat laskeneet alhaisen korkotason seurauksena selvästi.

Vanhojen maksuviiveisten aravalainojen osuus koko lainakannasta on säilynyt n. 0,9 %:n tasolla. Ongelmissa olevilla kohteilla ja yhtiöillä ongelmat ovat pitkäkestoisempia ja syvempiä, mikä saattaa johtaa aiempaa suurempiin luottotappioihin. Valtiokonttorin riskimallin mukaan aravalainapääomista n. 75 % kohdistuu pienen tai erittäin pienen riskin kuntiin. Valtiontakauksellisista lainoista suurin osa kuuluu erittäin pienen riskin kuntariskiluokkaan. Maksuongelmat keskittyvät pääosin väestöltään väheneville alueille ja johtuvat lähinnä tyhjilleen jääneiden asuntojen aiheuttamista taloudellisista rasitteista yhteisöille.

Ongelmiin ajautuneiden yhteisöjen taloudellista tilannetta helpotetaan lainoihin liittyvien erilaisen tervehdyttämistoimenpiteiden ja rahoitusjärjestelyiden avulla sekä yksittäisten kohteiden vapauttamisella niihin kohdistuvista rajoituksista. Toimenpiteissä painotetaan kustannustehokkuutta. Asuinrakennusten perusparantamisen yhteydessä mahdollinen tuki kohdennetaan kohteisiin, joiden käyttö on jatkossakin pitkäaikaista.

Valtion takaamien omistusasuntolainojen maksuviiveet ovat suhteessa lainakantaan vähäisiä. Takauskorvausten määrä, joka on vaihdellut vuodesta 2009 lähtien n. 200 000 euron ja 900 000 euron välillä vuodessa, oli vuonna 2019 n. 190 000 euroa.

	2018	2019	2020 arvio	2021 arvio
Aravalainakanta (milj. euroa, tilanne 31.12.)	4 152	3 681	3 500	3 300
Vuokra- ja asumisoikeustalojen korkotukilainojen takaukset (milj. euroa, tilanne 31.12.)	12 396	13 301	13 800	14 500
Omistusasuntolainojen valtiontakausten vastuu (milj. euroa, tilanne 31.12.)	2 106	2 040	2 100	2 100
Maksuviiveellisten (270 päivää) aravalainojen osuus aravalainakannasta (tilanne 31.3.), %	0,8	0,6	0,6	0,6
Arava-rajoituksista vapauttamis päätökset (asuntoja)	4 900	5 400	4 000	5 000

Asumisen tuen kehitys vuosina 2019—2021 (milj. euroa)

	2019 toteutunut	2020 talousarvio	2021 esitys
Talousarviosta maksettavat tuet			
— Asuntojen korjausavustukset 35.20.55	15,5	4,9	6,25 ¹⁾
— Vuokra-asukkaiden talousongelmien ehkäiseminen 35.20.30	1,0	1,0	-
Asuntolainojen korkojen verovähennysoikeudesta saatava tuki (arvio)	60	80	25
Yleinen asumistuki	1 477	1 485	1 636
Eläkkeensaajan asumistuki	616	634	667
Opiskelijoiden asumislisä	14	18	20
Valtion asuntorahastosta maksettavat tuet			
Korkotuet			
— asuntolainojen korkotuki	3,2	5,4	0,7

Asumisen tuen kehitys vuosina 2019—2021 (milj. euroa)

	2019 toteutunut	2020 talousarvio	2021 esitys
Avustusten myöntämisvaltuudet			
— korkotukilainoituksen käynnistysavustus	20,0	30,0	40,0
— avustukset erityisryhmille	105	90	90
— tervehdyttämisavustukset vuokra- ja asumisoikeustaloille	2,6	2,6	2,6
— purkuavustukset	5,0	8,0	8,0
— avustus kunnallistekniikan rakentamiseen	15,0	15,0	25,0
— aravatalojen purkuakordit	5,0	8,0	8,0
— aravatalojen rajoitusakordit	3,0	2,0	2,0
— asumisneuvontatoiminta	0,9	0,9	0,9
— korjausavustukset	20	23,6	27,6
— käyttötarkoituksen muutosavustus	-	1,0	1,0
— avustus asuntojen kunnostamiseksi ikääntyneille	-	5,0	10,0
— energia-avustus asuinrakennuksille	-	20,0	40,0
— lähiöohjelma	-	5,0	8,0
— asunto-osuuskunnat	-	0,4	-
Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen tutkimus- ja kehittämisrahoitus	0,7	0,7	0,7
Asuntotuotannon korkotukilainojen hyväksymisvaltuus	1 410	1 410	1 800
Valtion takausvaltuus täytetakauksellisen välimallin vuokratulojen rakentamislainoille	285	285	285
Valtion takausvaltuus asunto-osakeyhtiöiden peruskorjauslainoille	100	100	100
Kokonaistakausvaltuuden muutos omistusasuntolainoille	100	-	-

¹⁾ Määrärahaa käytetään ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelmaan liittyviin avustuksiin 350 000 euroa.

01. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 6 563 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laeiksi asumisoikeusasunnoista sekä vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain muuttamisesta.

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus edistää kestäväää ja kohtuuhintaista asumista tukien toimeenpanolla, ohjauksella ja valvonnalla sekä niihin kytkeytyvällä kehittämistoiminnalla. Virasto hoitaa asuntorakentamisen korkotukilainoitukseen, valtion takauksiin ja avustuksiin liittyviä tehtäviä sekä rahoittaa asumisen kehittämishankkeita. Lisäksi se ohjaa ja valvoo yleishyödyllisten asuntoyhteisöjen toimintaa, valvoo ARA-vuokra-asuntojen vuokrien määrittystä, hoitaa lainoihin ja takauksiin liittyvää riskienhallintaa yhteistyössä Valtiokonttorin kanssa sekä vastaa asumisen ja asuntomarkkinoiden informaatiopalveluista.

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ottaa toiminnassaan erityisesti huomioon vanhenevan väestön asumistarpeet, energiatehokkuuden parantamisen ja asuinalueiden kehittämisen. Virasto

vastaa energiatodistusmenettelyn valvonnasta ja huolehtii energiatodistustietojärjestelmän ylläpidosta.

Ympäristöministeriö asettaa Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toiminnalliselle tuloksellisuudelle seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2021:

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus

— painottaa toiminnassaan kohtuuhintaisen ARA-vuokra-asuntotuotannon edistämistä erityisesti Helsingin seudun ja muiden MAL-seutujen osalta ja kehittää tukien toimeenpanoa

— painottaa hankkeiden toteutumista kilpailumenettelyin siten, ettei hankkeiden kustannusten nousu ylitä kohtuullista tasoa. Hankkeita hyväksyttäessä tarkastellaan myös vuokratasoa

— kohdentaa erityisryhmien investointiavustukset kaikkein heikoimmille ryhmille kohteiden pitkäaikaisen tarpeen perusteella. Tukee avustuksilla esteettömyyttä ja asuntojen korjaamista, asuminen neuvontaa ja lähiöohjelman toteuttamista sekä osallistuu kehitysvammaisten asumista koskevien linjausten toteuttamiseen ja ikääntyneiden asumisen kehittämiseen. Vastaa ARA-asuntokannan ohjauksesta ja valvonnasta sekä varmistaa ohjaus- ja valvontatoiminnalla asuntotuotannon tukien kohdentumisen asukkaille

— etsii keinoja asuntomarkkinoiden jakautumisen seurauksena syntyvien vuokrataloyhtiöiden taloudellisten ongelmien ratkaisemiseksi ja edistää asuntokannan sopeuttamista kysyntää vastaavaksi yhdessä kiinteistönomistajien ja kuntien kanssa kehittämällä kokonaisvaltaista ja ennakoivaa asuntokannan suunnittelua

— edistää rakennusten energiatehokkuuden parantamista ja eheää yhdyskuntarakennetta avustuksin. Vakiinnuttaa kehittämistoiminnan tuloksia kohtuuhintaisen asumisen ja elinkaaritehokkaan rakentamisen, käytön ja hoidon sekä peruskorjaamisen edistämiseen

— kehittää palveluprosesseja ja huolehtii tukien tehokkaasta toimeenpanosta

— kehittää asuntolainoista aiheutuvien takausvastuiden riskien hallintaa yhteistyössä Valtiokonttorin kanssa.

Keskeisten suoritteiden kehitys

ARAn tekemiä päätöksiä ja muita suoritteita (kpl)	2018 toteutuma	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
Korkotukilainaksi hyväksyminen	207	197	200	200
Myönnettyt korjausavustukset	1 740	1 592	2 300	2 300
Avustusten maksatukset	1 102	1 377	3 000	5 500
Luovutuksensaajan nimeämiset	46	52	50	50
Rajoituksista vapauttamiset	219	171	200	200
Kehittämisrahalla tehdyt hankintapäätökset	36	33	30	30
Ohjaus- tai valvontakäynnit	44	45	37	37

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 toteutuma	2020 varsinainen talousarvio	2021 esitys
Bruttomenot	6 054	6 213	6 963
Bruttotulot	478	500	400
Nettomenot	5 576	5 713	6 563
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 528		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	758		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Asumisoikeuslainsäädännön uudistaminen	400
Lisääntyvät tehtävät (kertaluonteinen)	140
Tasokorotus	200
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-24
Palkkausten tarkistukset	134
Yhteensä	850

2021 talousarvio	6 563 000
2020 V lisätalousarvio	280 000
2020 IV lisätalousarvio	105 000
2020 talousarvio	5 713 000
2019 tilinpäätös	4 806 000

04. Rakennetun ympäristön digitaalisen rekisterin ja alustan luominen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) digitaalisen rakennetun ympäristön hankkeesta aiheutuviin valtion menoihin ja kansainvälisen yhteistyön kuluihin ja maksuihin
- 2) avustusten maksamiseen valtionavustuslain nojalla
- 3) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahalla luodaan rakennetun ympäristön valtakunnallinen digitaalinen rekisteri ja tietoa, joihin maankäyttöä ja rakentamista koskevat päätökset ja prosessit tukeutuvat. Määräraha liittyy digitalisaation edistämiseen maankäyttö- ja rakennuslain uudistuksen yhteydessä. Tavoitteena on parantaa tietojen saatavuutta ja suunnittelun ymmärrettävyyttä sekä edistää osallistumista ja tietoon perustuvaa päätöksentekoa. Määrärahalla tuotetaan rekisterin ja alustan pohjaksi yhteentoimivat tiedon rakenteet sekä tuetaan toimialan digikehitystä ja valmiutta tämän rekisterin käyttöönottoon. Hankkeessa tuetaan toimialan investointeja.

2021 talousarvio	7 300 000
2020 talousarvio	7 300 000

(30.) *Vuokra-asukkaiden talousongelmien ehkäiseminen* (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2020 IV lisätalousarvio	—
2020 talousarvio	1 000 000
2019 tilinpäätös	1 000 000

32. *Avustukset asunnottomuuden poistamiseksi ja asunnottomuuden tilastoinnin kehittäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtionavustuslain nojalla asunnottomuutta ehkäisevien ja vähentävien sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämiseen ja vahvistamiseen
- 2) asunnottomuuden tilastoinnin kehittämiseen
- 3) kulutusmenojen maksamiseen liittyen asunnottomuuden ehkäisemiseen ja tilastointiin liittyviin selvityksiin, tietojärjestelmiin sekä ohjeistukseen ja koulutustilaisuuksien järjestämiseen liittyviin menoihin
- 4) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Tavoitteena on turvata asunnottomana olleiden tai asunnottomuusriskissä olevien asumisen sujuminen varmistamalla tarvittavien sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuus. Kehitetään ja vahvistetaan matalan kynnyksen ja liikkuvia sosiaali- ja terveyspalveluja erityisesti asunnottomuuden vähentämisen ja sen ennaltaehkäisyn näkökulmasta ja turvataan näin vahvaa tukea tarvitsevien asunnottomien asuminen. Kunnat voivat hakea avustusta asumista tukevien sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämiseen ja vahvistamiseen. Tuki suunnataan asiakastyötä tekevien henkilöiden palkkaamiseen ja tarvittaviin työvälineisiin sekä avustuksen hallinnointiin. Nykyinen asunnottomuuden tilastointi ei tue riittävästi kunnissa tehtävää asunnottomuustyötä. Osa määrärahasta voidaan käyttää tilastoinnin kehittämiseen ja siihen tarvittaviin valtionhallinnon selvityksiin.

2021 talousarvio	3 300 000
2020 talousarvio	3 300 000

52. *Avustukset asuinrakennusten sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)*

Momentille myönnetään 5 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtionavustuslain nojalla asuinrakennuksen omistaville yhteisöille sähköisen liikenteen latausinfrastruktuurin rakentamiseen. Sähköisen liikenteen latausinfrastruktuurin rakentamisella tarkoitetaan kiinteistön sähköjärjestelmiin kohdistuvia muutostöitä, joiden tarkoituksena on mahdollistaa sähköauton latausmahdollisuus vähintään viidellä autopaikalla. Avustusta voidaan myöntää myös pysäköintiyhtiöille, jos ne ovat asuinrakennuksen omistavien yhteisöjen omistuksessa ja avustuksella toteutettavat latauspisteet on tarkoitettu asukas-pysäköinnin käyttöön
- 2) kulutusmenojen maksamiseen liittyen avustuksen hakijoille suunnatun opas- ja ohjemateriaalin painatukseen ja muuhun viestintään, hankkeen kannalta tarpeellisiin virkamatkoihin sekä avustuksen myöntö- ja maksatusprosessiin liittyviin tietojärjestelmäkuluihin
- 3) kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) latauslaitteeseen liittyviin kustannuksiin, mikäli latauslaitteet ovat avustusta hakevan yhteisön suorassa omistuksessa tai pysäköintiyhtiön omistuksessa, jonka osakkeita avustusta hakeva yhteisö omistaa asukkaidensa autopaikoitusta varten.

Avustusta myönnetään 35 % toteutuneesta arvonalisäverollisesta kokonaiskustannuksesta, kuitenkin enintään 90 000 euroa hakijaa kohti. Avustusta voidaan myöntää 50 % toteutuneesta arvonalisäverollisesta kokonaiskustannuksesta, jos vähintään 50 % hankkeessa toteutettavista latauspisteistä toteutetaan vähintään 11 kilowatin tehoisina, jonka täyssähköauton lataaminen edellyttää. Avustuksen perusteena oleviin kustannuksiin hyväksytään sähköautojen latausinfrastruktuurin rakentamisen edellyttämät kiinteistön sähköliittymään, sähkönousuihin, sähköpääkeskukseen sekä putkitukseen ja kaapelointeihin kohdistuvat muutostyöt ja näihin liittyvät tavanomaiset maanrakennustyöt. Tarvekartoituksen ja suunnittelun kohtuulliset kustannukset ovat avustettavia, jos itse latausinfrastruktuurin parantamistoimenpide toteutetaan. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus tekee avustuspäätökset suunnitelmaan perustuvan kustannusarvion mukaisesti. Maksatus tapahtuu toteutuneiden kustannusten mukaan.

Avustuksen myöntää Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus.

Avustusta ei voida myöntää, jos avustuksen hakijalle on myönnetty muuta avustusta samaan tarkoitukseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Hallitusohjelman mukaisesti avustetaan sähköautojen latausinfrastruktuurin kehittämistä asuin-kiinteistöissä. Avustusta myönnetään asuinrakennuksen omistaville yhteisöille ja niiden omistuksessa oleville pysäköintiyhtiöille sähköautojen latauspisteiden edellyttämiin kiinteistöjen sähköjärjestelmiin kohdistuviin muutoksiin.

Avustusta myönnetään kiinteistön sähköverkon kapasiteettia ja toiminnallisuutta parantaviin muutostöihin. Varsinainen latauspiste on rajattu tuen ulkopuolelle, ellei se kuulu avustusta saavan yhteisön tai pysäköintiyhtiön omistukseen. Tämä johtuu latauspisteiden omistuksen ja hallinnan erilaisista ratkaisuista. Sähköisen liikenteen latausinfrastruktuurin rakentamisella tarkoitetaan asuin-

kiinteistön sähköjärjestelmiin kohdistuvia muutostöitä, joiden tarkoituksena on mahdollistaa sähköauton lataus-mahdollisuus vähintään viidellä autopaikalla. Avustuksen perusteena oleviin kustannuksiin hyväksytään sähköautojen latausinfrastruktuurin rakentamisen edellyttämät kiinteistön sähköliittymään, sähkönousuihin, sähköpääkeskukseen sekä putkitukseen ja kaapelointeihin kohdistuvat muutostyöt ja näihin liittyvät tavanomaiset maanrakennustyöt. Avustettavissa hankkeissa on syytä huomioda myös täyssähköautojen latausvalmius ainakin osalla paikoista varustamalla järjestelmä riittävällä sähkönsyöttökapasiteetilla ja tarvittaessa älykkäällä kuorman ohjauksella.

Arvio muutostöiden keskimääräisistä kustannuksista on noin 2 000 euroa autopaikkaa tai latauspistettä kohden. Määrärahalla voidaan avustaa sähköauton latausmahdollisuuden toteuttamista noin 9 000 autopaikalla vuosittain.

2021 talousarvio	5 500 000
2020 IV lisätalousarvio	1 500 000
2020 talousarvio	5 500 000
2019 tilinpäätös	1 500 000

55. Avustukset korjaustoimintaan (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 250 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää asuinrakennusten ja asuntojen korjausavustuksista annetun lain (1087/2016) mukaisiin avustuksiin sekä ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelmaan liittyviin avustuksiin sekä tilaisuuksien järjestämisestä, asiantuntijapalveluista ja virkamatkoista aiheutuviin kulutusmenoihin.

Selvitysosa: Avustuksia myönnetään iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden asuntojen korjaamiseen, hissien jälkiasentamiseen ja liikkumisesteiden poistamiseen asuinrakennuksissa sekä korjausavustuslain mukaisiin avustuksiin kuntotutkimusten ja korjaussuunnitelmien laatimiseen. Tämän lisäksi määrärahaa käytetään ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelmaan liittyviin avustuksiin 350 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ikääntyneiden asumisen toimintaohjelma (siirto momentilta 35.01.01)	350
Kuntotutkimusten ja korjaussuunnitelmien laatiminen (HO 2019)	1 000
Yhteensä	1 350

2021 talousarvio	6 250 000
2020 IV lisätalousarvio	390 000
2020 talousarvio	4 900 000
2019 tilinpäätös	15 500 000

56. Avustukset asuinrakennusten öljylämmityksestä luopumiseksi (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 9 720 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtionavustuslain (688/2001) nojalla pientalojen omistajille myönnettävään avustukseen öljylämmitysjärjestelmän poistamiseen ja lämmitysmuodon muuttamiseen öljylämmityksestä muihin lämmitysmuotoihin siten kuin öljylämmityksestä luopumisesta annettavalla asetuksella säädetään

2) avustuksen myöntämiseksi, maksatuksen toteuttamiseksi ja määrärahan käytön hallitsemiseksi sekä avustuksesta viestimiseksi tarpeellisten tietojärjestelmiin, virkamatkoihin sekä avustuksen hakijoille suunnatun opas- ja ohjemateriaalin painatukseen liittyvien kulutusmenojen maksamiseen.

Avustuksen myöntää elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja maksatuksen hoitaa ELY-keskusten sekä TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskus.

Avustusta ei voida myöntää, jos avustuksen hakijalle on myönnetty muuta avustusta samaan tarkoitukseen tai jos asuinrakennusta käytetään EU-oikeuden valtiontukisäännöissä tarkoitettuun taloudelliseen toimintaan.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Avustusta voidaan myöntää kustannuksiin, jotka aiheutuvat ympärivuotisessa asuinkäytössä olevan pientalon öljylämmitysjärjestelmän poistamisesta ja muuttamisesta muihin lämmitysjärjestelmiin, ei kuitenkaan fossiilisia polttoaineita käyttäviin rakennuskohtaisiin lämmitysjärjestelmiin. Hallitusohjelman mukaan fossiilisen öljyn käytöstä lämmityksessä luovutaan asteittain 2030-luvun alkuun mennessä ja kannustetaan öljylämmitteisiä kiinteistöjä siirtymään muihin lämmitysmuotoihin 2020-luvun aikana erillisellä toimenpideohjelmalla.

Suomessa on arvioiden mukaan vielä noin 155 000 öljylämmitteistä pientaloa, joista arvioidaan noin 20 000 olevan vain vähäisellä käytöllä.

Syksyllä 2020 valmistellaan valtioneuvoston asetus vuonna 2021 myönnettäviä avustuksia varten. Asetuksen valmistelussa linjataan tarkennetut kriteerit avustuksen oikeudenmukaisen kohdentumisen varmistamiseksi ja asetetaan tulorajat tuen suuntaamiseksi erityisesti pienituloisimmille kotitalouksille.

Momentilla 32.01.02 on varattuna 280 000 euroa ELY-keskuksissa tapahtuvia pientalojen öljylämmityksestä luopumista koskevia avustuksen käsittelytehtäviä varten.

2021 talousarvio

9 720 000

2020 IV lisätalousarvio

28 670 000

60. Siirto Valtion asuntorahastoon

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

Korkotukilainat ja valtiontakaukset

Vuonna 2021 saa Valtion asuntorahaston varoista tuettaviksi korkotukilainoiksi hyväksyä vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain (604/2001) ja vuokratalojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annetun lain (574/2016) mukaisia lainoja yhteensä enintään 1 800 000 000 euroa. Lisäksi vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain mukaisiin lainoihin tulee lainojen hyväksymisvaltuuden mukainen valtionvastuu.

Vuonna 2021 saa vuokra-asuntojen rakentamislainojen valtiontakauksesta annetun lain (856/2008) mukaisia lainoja hyväksyä takauslainoiksi siten, että niistä valtiolle aiheutuvien takausvastuiden määrä on yhteensä enintään 285 000 000 euroa.

Vuonna 2021 saa asunto-osakeyhtiöalojen perusparannuslainojen valtiontakauksesta annetun lain (941/2014) mukaisia lainoja hyväksyä takauslainoiksi siten, että niistä valtiolle aiheutuvien takausvastuiden määrä on yhteensä enintään 100 000 000 euroa.

Vuonna 2021 saa valtiontakauksesta aravalainan takaisinmaksamiseksi annetun lain (868/2008) mukaisia lainoja hyväksyä takauslainoiksi siten, että niistä valtiolle aiheutuvien takausvastuiden määrä on yhteensä enintään 1 000 000 000 euroa.

Omistusasuntolainojen valtiontakauksista annetun lain (204/1996) mukaisten valtionvastuiden kokonaismäärä saa vapaarahoitteisissa ja asp-lainoissa olla yhteensä enintään 2 700 000 000 euroa vuoden 2021 lopussa.

Valtion asuntorahaston varoista maksetaan vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain, vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain (867/1980), asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain (1205/1993), korkotuesta vuokra-asuntojen rakentamislainoille vuosina 2009 ja 2010 rakennusalan työllisyyden edistämiseksi annetun lain, vuokra-asuntojen rakentamisen lyhyestä korkotuesta annetun lain, omistusasuntolainojen korkotuesta annetun lain, asunto-osakeyhtiöalojen korkotuesta annetun lain ja oman asunnon hankintaan myönnettävien lainojen korkotuesta annetun lain (639/1982) ja vuokratalojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annetun lain mukaiset korkotuet, korkohyvitykset ja luottovarauskorvaukset. Lisäksi asuntorahaston varoista katetaan vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain 9 ja 9 a §:ssä, asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain 10 §:ssä, vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetussa laissa, vuokratalojen rakentamislainojen valtiontakauksesta annetussa laissa, korkotuesta vuokra-asuntojen rakentamislainoille vuosina 2009 ja 2010 rakennusalan työllisyyden edistämiseksi annetussa laissa, vuokratalojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annetussa laissa, valtiontakauksesta aravalainan takaisin maksamiseksi annetussa laissa, omistusasuntolainojen valtiontakauksista annetussa laissa sekä asunto-osakeyhtiöalojen perusparannuslainojen valtiontakauksesta annetussa laissa tarkoitetut valtionvastuut.

Lykkäykset, velkajärjestelyt ja akordit

Henkilökohtaisen aravalainan saajasta itsestään riippumattomista syistä aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseksi voidaan vuonna 2021 aravalain 46 §:n ja arava-asetuksen (1587/1993) 28 §:n nojalla myöntää yhteensä enintään 10 000 euroa lykkäystä lainan korkojen, lyhennysten tai molempien maksamisesta.

Valtiokonttorilla on oikeus yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (57/1993) 78 §:ssä tarkoitetun vapaaehtoisen velkajärjestelyn yhteydessä ja yrityksen saneerauksesta annetun lain (47/1993) 97 §:ssä tarkoitetun vapaaehtoisen velkasaneerauksen yhteydessä luopua osasta valtion varoista myönnetyn asuntorahastoon takaisin maksettavan asuntolainan pääomaa ja korkoa.

Valtiokonttorilla on oikeus pakkohuutokaupan sijaan aravavuokra-asunnon tai arava-vuokratalon vapaaehtoiseen myyntiin ja oikeus luopua osasta valtion asuntolainan pääomaa, jos valtiolle syntyvien luottotappioiden arvioidaan vapaaehtoisella kaupalla jäävän pienemmiksi kuin pakkohuutokaupalla.

Vuonna 2021 Valtiokonttori saa käyttää Valtion asuntorahaston varoista enintään 300 000 euroa Valtion asuntorahaston saatavien turvaamiseen kuten saatavien perintään ja vakuusomaisuuden hoitoon, takautumisoikeuden käyttämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen, kiinnityksen haltijan vastuuvakuutuksen maksamiseen, kiinteistön tai muun omaisuuden ostamiseen konkurssi- tai ulosottohuutokaupassa tai muussa realisointijärjestelyssä, milloin se on rahaston laina-, takaus- tai muiden sellaisten saatavien turvaamiseksi tai takausvastuiden minimoimiseksi tarpeen sekä näin tulleen omaisuuden hoidosta ja realisoinnista aiheutuviin kustannuksiin.

Purettaessa pysyvästi tyhjilleen jääneitä aravavuokrataloja väestöltään vähenevillä alueilla tai, mikäli on välttämätöntä suurempien luottotappioiden estämiseksi asuntotarpeeltaan supistuvilla alueilla, saa vuonna 2021 valtion vastuulle aravarajoituslain (1190/1993) 17 a §:n ja 16 a §:n mukaisesti jättää aravalainapääomia yhteensä enintään 10 000 000 euroa, kuitenkin siten, että aravarajoituslain 16 a §:n mukaisten rajoitusakordien määrä on yhteensä enintään 2 000 000 euroa.

Avustukset

Vuonna 2021 saa Valtion asuntorahaston varoista myöntää avustuksia erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi annetun lain (1281/2004) mukaisia avustuksia yhteensä enintään 90 000 000 euroa.

Vuonna 2021 saa Valtion asuntorahaston varoista myöntää vuokra- ja asumisoikeustaloyhteisöjen talouden tervehdyttämisavustuksista annetun lain (1030/2008) mukaisia avustuksia yhteensä enintään 2 600 000 euroa, josta Valtiokonttori saa käyttää enintään 200 000 euroa taloudellisissa vaikeuksissa olevien asuntoyhteisöjen talouden tervehdyttämistä ja kunnossapidon suunnittelua edistävästä selvityksistä ja toimenpiteistä aiheutuviin kustannuksiin.

Vuonna 2021 saa Valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain (688/2001) nojalla myöntää asuntojen purkuavustuksia yhteensä enintään 8 000 000 euroa siten kuin aravavuokratalojen purkamiskustannuksiin myönnettävästä avustuksesta annetulla valtioneuvoston asetuksella (79/2006) on tarkemmin säädetty.

Vuonna 2021 saa Valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain nojalla myöntää määrääkäsia hankekohtaisia avustuksia yhteensä enintään 25 000 000 euroa siten kuin asuntoalueiden kunnallistekniikan rakentamiseen myönnettävistä valtionavustuksista annettavalla valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään. Lisäksi myönnettävistä avustuksista saa tehdä ehdollisia ennakkopäätöksiä mainittuun tarkoitukseen.

Vuonna 2021 saa Valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain nojalla myöntää määrääkäsia käynnistysavustuksia yhteensä enintään 39 000 000 euroa valtion ja MAL-seutujen väliin maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimuksiin sitoutuneissa kunnissa niille, jotka rakensivat vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain (604/2001) mukaisia vuokra-asuntoja muille kuin erityisryhmille. Käynnistysavustuksen suuruus on Helsingin seudulla 10 000 euroa ja Tampereen, Turun sekä Oulun seuduilla 3 000 euroa edellä tarkoi-

tettua asuntoa kohden. Kaikilla MAL-sopimuksiin sitoutuneilla seuduilla puurunkoisille asuin-kerrostaloille myönnetään lisäksi 5 000 euron erillinen asuntokohtainen käynnistysavustus. Avustuksen myöntää Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus.

Vuonna 2021 saa Valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain nojalla myöntää määräaikaista käynnistysavustuksia yhteensä enintään 1 000 000 euroa MAL-sopimusalueiden ulkopuolisissa kunnissa niille, jotka rakennuttavat vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain (604/2001) mukaisia vuokra-asuntoja puurunkoisiin asuin-kerrostaloihin muille kuin erityisryhmille. Käynnistysavustuksen suuruus on 2 000 euroa edellä tarkoitettua asuntoa kohden. Avustuksen myöntää Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus.

Vuonna 2021 Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus saa Valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain nojalla myöntää yhteensä enintään 900 000 euroa asumisneuvojatoimintaan. Avustuksen määrä on enintään 35 % kustannuksista. Avustusta ei voida myöntää, jos avustuksen saajalle on myönnetty muuta avustusta samoihin kustannuksiin.

Vuonna 2021 saa Valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain nojalla myöntää määräaikaista avustuksia lähiöiden elinvoiman edistämiseksi sekä segregaaation ehkäisemiseksi yhteensä enintään 8 000 000 euroa. Avustusta voidaan myöntää kasvukeskuskaupungeille. Avustuksen myöntämisen edellytyksenä on, että lähiökehittämisestä on laadittu ympäristöministeriön hyväksymä suunnitelma ja lähiöiden kehittäminen on osa kunnan strategista suunnittelua. Avustusta voidaan myöntää alueen hiilineutraalisuuden edistämiseen, yhteisöllisyyttä ja elinvoimaa vahvistavien tilojen ja toimintojen suunnitteluun, kehittämiseen ja toteuttamiseen sekä kehittämisen koordinointiin, täydennys-, lisä ja korjausrakentamisen edellytysten parantamiseen sekä ympäristön viihtyisyyden, laadun, toimivuuden, turvallisuuden, esteettömyyden ja viheralueiden parantamiseen kohdistuviin investointeihin. Avustusta voidaan myöntää myös tutkimuslaitoksille ohjelman tavoitteiden toteutumista tai edellä mainittujen hankkeiden toteutumista edistävään tutkimukseen. Lisäksi ympäristöministeriö voi käyttää 200 000 euroa vuodessa ohjelman toteuttamista tukevaan viestintään. Avustuksen määrä voi olla enintään 35 % hankkeen kustannuksista. Tutkimus- ja selvityshankkeissa avustus voi olla 80 %. Annettavista avustuksista saa tehdä ehdollisia ennakkopäätöksiä vuonna 2022 myönnettävistä avustuksista siten, että vuodesta 2021 lukien avustusten ja ehdollisten ennakkopäätösten yhteismäärä on enintään 16 000 000 euroa. Avustettavan hankkeen kustannukset hyväksyy ja avustuksen myöntää Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus.

Vuonna 2021 saa valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain (688/2001) nojalla myöntää asuinrakennuksille avustuksia energiatehokkuuden parantamiseen sekä älykkääseen ja joustavaan energiakulutukseen tähtääviin toimenpiteisiin yhteensä enintään 40 000 000 euroa siten, kuin energiatehokkuusavustuksista annettavalla asetuksella säädetään. Avustuksen myöntää Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus.

Vuonna 2021 saa valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain (688/2001) nojalla myöntää käyttötarkoituksen muutosavustuksia yhteensä enintään 1 000 000 euroa kasvaville kaupunkiseuduille toimisto- ja teollisuusrakennusten muuttamiseksi vuokra-asuntokäyttöön. Avustuksen määrä on enintään 10 % hyväksytyistä muutuskustannuksista. Asuntoja on käytettävä vuokra-asuntoina vähintään 5 vuotta. Jos avustus myönnetään vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain (604/2001) mukaisella vuokra-asumisen perusparannuslainalla lainoitettaviin kohteisiin, avustuksen määrä on enintään 20 % hyväksytyistä muutuskustannuksista. Avustuksen myöntää Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus.

Vuonna 2021 saa valtion asuntorahaston varoista myöntää asuinrakennusten ja asuntojen korjausavustuksista annetun lain (1087/2016) mukaisia avustuksia yhteensä enintään 27 600 000 euroa.

Valtion asuntorahaston varoista saa valtionavustuslain (688/2001) nojalla myöntää hankekohtaisia avustuksia yhteensä enintään 10 000 000 euroa arava- ja korkotukivuokra-asuntojen kunnostamiseen ikääntyneille sopivaksi väestöltään vähenevillä alueilla. Avustuksesta annetaan valtionavustuslain nojalla valtioneuvoston asetus.

Tutkimus- ja kehittämistoiminta

Vuonna 2021 Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus saa käyttää Valtion asuntorahaston varoista enintään 700 000 euroa asumisen kehittämistoiminnan rahoittamiseen ympäristöministeriön vahvistaman käyttösuunnitelman mukaisesti.

Selvitysosa: Asumisneuvojatoiminnan avustamista jatketaan erityistä tukea asumisessaan tarvitsevien tukemiseksi. Toiminnalla voidaan vähentää vuokraveloista ja hädöistä aiheutuvia kustannuksia. Asumisneuvonta on yhä enemmän vaikeiden sosiaalisten ongelmien parissa työskentelemistä. Toimintaa on tarpeellista kehittää yhtäältä ympäristöministeriön hallinnonalalla liittyen kiinteistötalouden ylläpitoon ja toisaalta kokonaisvaltaisesti, laajempaan asuinaluekohtaisesti vaikuttavampaan sosiaalipalveluna, joka kuuluu sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle.

Valtion ja suurten kaupunkiseutujen maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimuksien kaavoitus- tavoitteiden saavuttamista tuetaan kunnallistekniikka-avustuksilla. Avustukset sidotaan kohtuuhintaisen asuntotuotannon toteutumiseen, kuntien välisen yhteistyön edistämiseen ja yhdyskuntarakenteen eheyttämiseen. Työvoiman saatavuuden ja elinkeinoelämän kilpailukyvyyn turvaamiseksi korkotuettua normaalia vuokra-asuntotarjontaa edistetään korkotukilainotukseen liittyvällä vuokra-asuntojen käynnistysavustuksella, jotta asuntomarkkinat tarjoisivat tyydyttävissä määrin kohtuuhintaisia asuntoja pieni- ja keskituloisille kotitalouksille.

Valtion asuntorahasto on velaton eikä asuntorahastolla ole tarvetta uuteen varainhankintaan asuntorahastosta maksettavien velvoitteiden kattamiseksi.

2021 talousarvio	—
2020 IV lisätalousarvio	—
2020 talousarvio	—
2019 tilinpäätös	—

64. Avustukset rakennusperinnön hoitoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) avustuksiin yksityisille omistajille, kunnille, kuntayhtymille ja rakennusperinnön hoitoa edistävälle yhteisöille kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden ja niiden välittömän ympäristön kunnossapitoon, suojeluun ja parantamiseen

2) rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (498/2010) 13 §:n nojalla suoritettaviin korvauksiin ja suojelun toteuttamisesta valtiolle aiheutuviin menoihin

3) maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 57 §:n 3 momentin mukaisiin avustuksiin kunnille

4) viranomaisen rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (498/2010) 17 §:n nojalla teettämien välttämättömien kunnostus- ja ennalleen saattamistöiden kustannuksiin.

Avustusta rakennusperinnön hoitoon saa myöntää enintään 50 % toimenpiteiden kustannuksista.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään pääasiassa yksityisten omistajien sekä rakennusperinnön hoitoa omistajan tai haltijana edistävien yhteisöjen avustamiseen arvokkaan rakennusperinnön säilymisen turvaamiseksi suojeluarvojen mukaisella tavalla.

2021 talousarvio	1 700 000
2020 IV lisätalousarvio	800 000
2020 talousarvio	1 700 000
2019 tilinpäätös	850 000

Pääluokka 36

VALTIONVELAN KOROT

Selvitysosa: Valtion velanhoidossa tavoitteena on velasta aiheutuvien kustannusten minimointi kuitenkin niin, että siitä aiheutuvat riskit kuten luottoriski, korkoriski, valuuttakurssiriski ja jälleenerahoitusriski pidetään hyväksyttävällä tasolla.

Lainanotto toteutetaan pääasiassa pitkäaikaisia euromääräisiä kiinteäkorkoisia sarjaobligatioita hyväksi käyttäen. Tämä turvaa vallitsevissa rahoitusmarkkinaolosuhteissa rahoituksen saatavuuden ja valtion maksuvalmiuden mahdollisimman edullisin kustannuksin.

Markkinoilla tyypillisesti vallitsevasta korkorakenteesta seuraa, että pitkäaikainen kiinteäkorkoinen varainhankinta on lyhytaikaisiin korkoihin sidottua velanottoa kalliimpaa. Korkoriskin hallinnan tarkoituksena on muuttaa velan korkokustannusten herkkyyttä yleisen korkotason muutoksille siten, että korkokustannukset olisivat pitkällä aikavälillä mahdollisimman matalat mutta kuitenkin niin, että korkotason mahdollinen odottamaton nousu ei lisää korkomenoja kestämatomalla tavalla. Euroalueen yleisen korkotason nousu yhdellä prosenttiyksiköllä lisäisi velan korkokustannuksia n. 378 milj. eurolla v. 2021.

Valtiovarainministeriö on määritellyt budjettivelan tavoitteellisen korkoriskiaseman ns. vertailusalkun avulla. Vertailusalkku määrittää tilastolliseen analyysiin perustuvan velan optimaalisen korkorakenteen, joka valitulla riskitasolla minimoi kustannukset pitkällä aikavälillä. Budjettivelan korkoriskiasemaa suhteessa valittuun vertailusalkkuun säädellään valtiovarainministeriön asettamien riskirajojen puitteissa pääsääntöisesti johdannaissopimuksilla.

Velanhoidon toimenpiteet toteutetaan pääosin markkinaolosuhteiden mukaisesti ja siten toteutuma saattaa poiketa käytetyistä laskentaolettamuksista markkinaolosuhteiden niin edellyttäessä.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

		v. 2019	v. 2020	v. 2021	Muutos 2020—2021	
		tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
01.	Valtionvelan korko	1 191 022	860 000	755 000	-105 000	-12
90.	Valtionvelan korko (arvio- määräraha)	1 191 022	860 000	755 000	-105 000	-12

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2019—2021

	v. 2019 tilinpäätös 1000 €	v. 2020 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2021 esitys 1000 €	Muutos 2020—2021	
				1000 €	%
09. Muut menot valtionvelasta	1 498	13 410	9 510	-3 900	-29
20. Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arviomääräraha)	1 498	13 410	9 510	-3 900	-29
Yhteensä	1 192 520	873 410	764 510	-108 900	-12

01. Valtionvelan korko*90. Valtionvelan korko (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 755 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionvelan korkojen, vanhentuneiden korkojen ja myös lyhytaikaisesta tilapäisrahoituksesta aiheutuvien korkojen sekä velkasalkun riskiaseman säätelämiseksi tehtyjen johdannaissopimusten menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Euromääräinen velka oli vuoden 2019 lopussa 105 283 milj. euroa ja sen keskimääräinen nimelliskorko 0,87 %. Vuonna 2021 otettaville lainoille on käytetty laskentaoletuksena -0,4 prosentin korkoa 3 kuukauden korkojaksolle ja -0,1 prosentin korkoa 10 vuoden korkojaksolle.

Bruttomääräisistä menoista vähennettäviä tuloja ovat valtionlainoista saatavat korkotulot sekä valtionlainojen koronmaksua suojaavista johdannaisista kertyvät tulot.

Määrärahan arvioitu käyttö (milj. euroa)

Sarjaobligaatiolainat	773
Muut obligaatiolainat	11
Muut joukkovelkakirjalainat	0
Velkasitoumuslainat	-29
Yhteensä	755

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	-105 000
Yhteensä	-105 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	755 000 000
2020 talousarvio	860 000 000
2019 tilinpäätös	1 191 021 897

09. Muut menot valtionvelasta

20. Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 9 510 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtion lainanoton ja velanhallinnan valmistelusta, lainojen ottamisesta ja liikkeeseenlaskusta, lainojen takaisinmaksusta ja johdannaissopimuksista aiheutuvien menojen, asiantuntija- ym. palkkioiden sekä muiden lainanoton ja velanhallinnan toteuttamiseen liittyvien menojen maksamiseen

2) selvitys- ja maksujärjestelmien käyttökustannuksiin sekä lyhytaikaisen tilapäisrahoituksen hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen sekä tuotto-obligaatioiden liikkeeseenlaskusta aiheutuviin mainonta- ja markkinointikuluihin

3) Suomen rahoitustukiohjelmiin liittyvien vakuusjärjestelyiden hallinnointipalkkioihin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon olemassa olevasta velkakannasta sekä vuosien 2020—2021 lainanotosta ja velanhoidollisista toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset.

Bruttomääräisistä menoista vähennettäviä tuloja ovat saaduista käteisvakuuksista kertyvät tulot.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Liikkeeseenlasku-, myynti- ja markkinointikustannukset	12 000 000
Lunastus- ja asiamiespalkkiot	10 000
Saatujen käteisvakuuksien nettokorkomenot	-4 000 000
Muut menot	1 500 000
Yhteensä	9 510 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	-3 900
Yhteensä	-3 900

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2021 talousarvio	9 510 000
2020 talousarvio	13 410 000
2019 tilinpäätös	1 497 753

Liite hallituksen esitykseen Eduskunnalle
valtion talousarvioksi vuodelle 2021¹

Taloudellinen katsaus

¹ Hallitus ei ole käsitellyt liitettä. Se on tarkoitettu talousarvioesityksen tausta-aineistoksi.

Valtiovarainministeriö

ISBN PDF: 978-952-367-491-2

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2020

Kuvailulehti

Julkaisija	Valtiovarainministeriö		5.10.2020
Tekijät	Kansantalousosasto		
Julkaisun nimi	Taloudellinen katsaus, syksy 2020		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Valtiovarainministeriön julkaisuja 2020:70		
Teema	Talousnäkömät		
ISBN PDF	978-952-367-491-2	ISSN PDF	1797-9714
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-491-2		
Sivumäärä	102	Kieli	suomi
Asiasanat	Julkinen talous, taloudellinen kehitys, budjettiesitys		
Tiivistelmä Bruttokansantuotteen arvioidaan supistuvan 4,5 % v. 2020. Viennin lisäksi supistuvat yksityinen kulutus sekä yksityiset investoinnit. Julkisten menojen lisääntyminen tukee talouskasvua tänä vuonna. BKT:n arvioidaan kasvavan 2,6 % v. 2021 ja 1,7 % v. 2022. Talouden toipuminen tämän vuoden loppupuolelta alkaen on hidasta taloudenpitäjien alhaisen luottamuksen sekä epävarmuuden kasvun seurauksena. Talous toipuu alkuvuoden pysähdyksestä asteittain. Nopeimmin palautuu yksityinen kulutus, mutta yksityisten palveluiden kulutuksen kasvu jää edelleen vaisuksi. Investointien toipumista heikentää myös asuinrakentamisen väheneminen. Vienti ja teollisuustuotanto kärsivät globaalin pandemian jatkumisesta ja kääntyvät kasvuun vasta ensi vuoden puolella. Työllisyys supistuu 2 % v. 2020 ja alkaa palautua ensi vuoden loppupuolella. Työttömyysaste nousee 8,2 prosenttiin v. 2021. Työllisyysaste palautuu vähitellen, mutta jää 71,9 prosenttiin v. 2024. Julkisen talouden alijäämä kasvaa tänä vuonna 18 mrd. euroon ja julkisyhteisöjen velka n. 70 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Lähivuosina julkisen talouden tulojen ja menojen välinen epätasapaino pienenee, kun talous elpyy ja monet hallituksen päättämät covid-19-epidemiaan liittyvät väliaikaiset tukitoimet päättyvät. Julkinen talous pysyy kuitenkin tuntuvasti alijäämäisenä ja velkasuhde jatkaa kasvuaan.			
Kustantaja	Valtiovarainministeriö		
Julkaisun jakaja/myynti	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Finansministeriet		5.10.2020
Författare	Ekonomiska avdelningen		
Publikationens titel	Taloudellinen katsaus, syksy 2020 (Ekonomisk översikt, hösten 2020)		
Publikationsseriens namn och nummer	Finansministeriets publikationer 2020:70		
Tema	Ekonomiska utsikter		
ISBN PDF	978-952-367-491-2	ISSN PDF	1797-9714
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-491-2		
Sidantal	102	Språk	Finska
Nyckelord	Offentlig ekonomi, ekonomisk utveckling, budgetförslag		
Sammanfattning			
Bruttonationalprodukten väntas krympa med 4,5 procent år 2020. Utöver exporten minskar även den privata konsumtionen och de privata investeringarna. Ökningen av de offentliga utgifterna stöder den ekonomiska tillväxten det här året. BNP beräknas öka med 2,6 procent 2021 och med 1,7 procent 2022. Den ekonomiska återhämtningen från och med slutet av detta år är långsam som en följd av det låga förtroendet för ekonomin och den växande osäkerheten. Ekonomin återhämtar sig stegvis från stagnationen i början av året. Den privata konsumtionen återställs snabbast, men ökningen i den privata konsumtionen av tjänster förblir svag. Minskningen i bostadsbyggandet hämmar också återhämtningen inom investeringar. Exporten och industriproduktionen lider av den fortsatta globala pandemin och börjar växa först nästa år. Sysselsättningen minskar med 2 procent 2020 och börjar återhämta sig i slutet av nästa år. Arbetslöshetsgraden stiger till 8,2 procent 2021. Sysselsättningsgraden återgår småningom men stannar på 71,9 procent 2024. Underskottet i de offentliga finanserna ökar i år till 18 miljarder euro och de offentliga samfundens skuld till ca 70 procent av BNP. Under de närmaste åren kommer obalansen mellan den offentliga ekonomins inkomster och utgifter att minska allteftersom ekonomin återhämtar sig och de temporära stödåtgärder som regeringen beslutat om upphör. Den offentliga ekonomin uppvisar dock ett avsevärt underskott och skuldkvoten fortsätter att öka.			
Förläggare	Finansministeriet		
Beställningar/ distribution	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Description sheet

Published by	Ministry of Finance		5 October 2020
Authors	Economics Department		
Title of publication	Taloudellinen katsaus, syksy 2020 (Economic Survey, Autumn 2020)		
Series and publication number	Publications of the Ministry of Finance 2020:70		
Subject	Economic Prospects		
ISBN PDF	978-952-367-491-2	ISSN PDF	1797-9714
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-491-2		
Pages	102	Language	Finnish
Keywords	Public finance, economic development, draft budget		
Abstract Finland's gross domestic product is expected to contract by 4.5% in 2020. In addition to the exports, both private consumption and private investments will also decrease. Higher public spending will support economic growth this year. The GDP is expected to grow by 2.6% in 2021 and by 1.7% in 2022. The economy will start picking up at the end of this year, but the recovery will be slow because of growing uncertainty and weak confidence among economic actors. Not all sectors of the economy will recover from the sudden halt experienced in the first half of the year at the same speed. Private consumption will fare best even though no rapid upturn in the demand for private services is in sight. Fall in housing construction is also slowing down the recovery of investments. Exports and industrial production have been hit by the continuation of the pandemic and growth in these sectors will only resume in 2021. The employment rate will decrease by 2% this year and will start recovering during the second half of 2021. Unemployment will reach 8.2% next year. There will be a gradual recovery of the employment rate, but it will remain at 71.9% in 2024. Finland's general government deficit will reach EUR 18 billion this year and general government debt will increase to about 70% of the GDP. In the next few years, the imbalance between general government revenue and expenditure will narrow as the economy picks up and the temporary support measures introduced by the Government come to an end. However, general government finances will remain substantially in deficit and the debt-to-GDP ratio will continue to grow.			
Publisher	Ministry of Finance		
Publication sales/ Distributed by	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Toteutunutta kehitystä koskevien tietojen lähde: Tilastokeskus ellei muuta mainittu.

TAULUKOISSA KÄYTETYT SYMBOLIT JA LYHENTEET

-	Ei mitään ilmoitettavana
0	Suure pienempi kuin puolet käytetystä yksiköstä
..	Tietoa ei ole saatu
.	Loogisesti mahdoton esitettäväksi
**	Ennuste
CPB	CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis
HWWI	Hamburgisches WeltWirtschafts Institut
IMF	Kansainvälinen valuuttarahasto
STM	Sosiaali- ja terveysministeriö
TEM	Työ- ja elinkeinoministeriö
VM	Valtiovarainministeriö

Kukin taulukoiden luvuista on pyöristetty erikseen.

TALOUDELLINEN KATSAUS SYKSY 2020

Katsauksessa esitetään vuosien 2020–2022 taloudellista kehitystä koskeva ennuste. Lyhyen ajan talousennusteen ohella se sisältää myös vuoteen 2024 ulottuvan talouden keskipitkän ajan kehitysarvion.

Katsauksessa esitetyt ennuste ja kehitysarvio on laadittu kansantalousosastolla riippumattomasti perustuen lakiin talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista (869/2012).

Katsauksen tarkastelujen pohjana ovat Tilastokeskuksen elokuussa 2020 julkaisemat, vuotta 2019 koskevat kansantalouden tilinpidon tiedot sekä muut julkiset tilastot, jotka on saatu käyttöön 18.9.2020 mennessä sekä hallituksen budjettineuvotteluissa 16.9.2020 tekemät päätökset.

Helsingissä syyskuussa 2020

Valtiovarainministeriön kansantalousosasto

Mikko Spolander
Osastopäällikkö, ylijohtaja

Jukka Railavo
Finanssineuvos
Reaalitalouden
yksikön päällikkö

Marja Paavonen
Finanssineuvos
Julkisen talouden
yksikön päällikkö

Sisältö

Taloudellinen katsaus syksy 2020	7
Esipuhe	11
Yhteenveto	14
1 Talousnäkymät	27
1.1 Kansainvälinen talous	27
1.2 Ulkomaankauppa	33
1.2.1 Vienti ja tuonti	33
1.2.2 Hinnat ja vaihtotase	35
1.3 Kotimainen kysyntä	36
1.3.1 Yksityinen kulutus	36
1.3.2 Julkinen kulutus	40
1.3.3 Yksityiset investoinnit	41
1.3.4 Julkiset investoinnit	44
1.4 Kotimainen tuotanto	45
1.4.1 BKT	45
1.4.2 Jalostus	48
1.4.3 Palvelut	52
1.5 Työvoima	54
1.6 Tulot, kustannukset ja hinnat	57
1.6.1 Palkat	57
1.6.2 Kuluttajahinnat	58

2 Julkinen talous	60
2.1 Julkisyhteisöt yhteensä	60
2.1.1 Julkisyhteisöjen velka	71
2.2 Valtionhallinto	73
2.3 Paikallishallinto	83
2.4 Sosiaaliturvarahastot	86
2.4.1 Työeläkelaitokset	86
2.4.2 Muut sosiaaliturvarahastot	86
2.5 Julkisen talouden kestävyys pitkällä aikavälillä	90

Liitetaulukot	99
----------------------	----

Kehikot:

EU:n elpymisvälinekokonaisuus	24
Finanssipolitiikan mitoitus	65
Koronavirustilanteesta johtuvien toimenpiteiden vaikutus julkisiin menoihin ja tuloihin	67
Vuoden 2021 talousarvio ja menokehykset	76
Aineistopäivitykset ovat pienentäneet kestävyysvajearviota vuodentakaiseen nähden	94
Julkisen talouden pitkän aikavälin velkaskenaarioita	96

Esipuhe

Suomen talous on supistunut kolme vuosineljännestä peräkkäin. Talouden tuotanto oli vuoden 2020 toisella neljänneksellä noin 6½ % pienempi kuin vuoden 2019 kolmannella neljänneksellä. Suurin syyllinen talouden syöksyyn on covid-19-pandemia. Se kuritti taloutta keväällä – olkoonkin, että ennakkotietojen mukaan hie-
man vähemmän kuin kumppaneitamme muualla Euroopassa. Suomen talous oli kuitenkin ajautunut taantumaan jo ennen kuin pandemia, sen etenemiseen liittyvä epävarmuus ja pandemian leviämistä hillitsevät sulkutoimet iskivät ulkomaankaup-
paan, yritysten tuotantoon ja investointeihin, työllisyyteen ja kotitalouksien kulu-
tukseen.

Valtiovarainministeriön kokonaistaloudellisen ennusteen mukaan talous on alkanut kasvaa kesän aikana ja kasvu jatkuu niin, että ensi vuonna talous kasvaisi keskimää-
rin runsaan 2½ prosentin vauhtia. Yksityinen kulutus elpyy ensimmäisenä ja vienti
maailmantalouden imussa, mutta yksityiset investoinnit rivakammin vasta, kun kas-
vunäkymä on varmistunut ja tuotantokapasiteetti on jälleen täydemmissä käytös-
sä. Julkinen kysyntä tukee kasvua erityisesti tänä vuonna ja lievemmin ensi vuonna.
Keskuspankkien määrällisen keventämisen, mittavien kansallisten toimien ja aika-
naan myös EU:n elpymis- ja palautumisvälineen käyttöönoton myötä talouspolitiik-
ka tukee kasvua globaalisti.

Kesän aikana epidemia rauhoittui, mikä sai kotitaloudet liikkeelle ja kuluttamaan
useissa maissa Suomi mukaan lukien. Kesän jälkeen epidemia on kuitenkin nosta-
nut uudelleen päätään sekä Suomessa että monissa muissa Euroopan maissa. Ta-
lous on uudelleen taitekohdassa.

Niin kauan, kun epidemian eteneminen on jaksottaista ja toimet sen hillitsemiseksi ovat riittämättömiä poistamaan tartuntariskiä, kotitaloudet ja yritykset pysyvät varovaisina. Lisäksi tuotannon ja investointien elpyminen vaatii tuekseen uusia tilauksia. Teollisuuden tilauskanta on pienentynyt huolestuttavasti ja jos uusia tilauksia ei saada, takapotku talouteen voi olla iso.

Tilanne ei ole vielä ohi. Valtiovarainministeriön ennuste perustuu oletukseen, että epidemia ei ryöpsähdä uudelleen valloilleen meillä eikä maailmalla, mutta riskit ovat ilmeiset. Vasta tehokas hoito ja rokote selkiyttävät näkymän. Näin käy aikaan. Sen jälkeen meno voi olla rivakkaa jonkin aikaa.

Epidemian ja sen epäsuotuisia vaikutuksia lievittävien julkisen vallan toimien myötä Suomen julkisen talouden alijäämä syvenee ja julkinen talous velkaantuu lisää yli 20 mrd. euroa tänä vuonna. Velkaantumista ei ole voinut välttää eikä velkaantumisen estäminen olisi ollut mielekäästä politiikkaa. Huolestuttavaa kuitenkin on, että julkinen talous pysyy syvästi alijäämäisenä ja velkaantumineen jatkuu senkin jälkeen, kun epidemiasta on päästy eroon.

Valtiovarainministeriön arvion mukaan Suomen julkisen talouden rahoitus on pitkällä aikavälillä epätasapainossa, joka vastaa noin 3½ prosenttia BKT:sta eli lähes 10 mrd. euroa v. 2024, joka on laskelman perusvuosi. Suurin syy rahoituksen epätasapainoon on väestön ikääntyminen, joka kasvattaa sosiaali- ja terveyspalveluiden tarvetta ja julkisia menoja nopeaa tahtia vuosi vuoden perään aina 2040-luvun alku-puolelle saakka.

Julkinen talous on covid-19-epidemian jäljiltä aikaisempaa selvästi velkaisempi, ja rahoituksen pitkän aikavälin epätasapaino tarkoittaa, että ilman korjaavia toimia julkisen velka jatkaa kasvuaan ja ennen pitkää kiihtyvällä vauhdilla.

Velkasuhteen kasvun pysäyttäminen suhteessa BKT:hen on vastuullisen julkisen taloudenpidon lähtökohta ja pääministeri Marinin hallitus on päättänyt ohjelmasta, joka viimeistelemällä ja toimeenpanemalla tämä saavutetaan 2020-luvun aikana.

Kun luodetaan taloutta ja yhteiskuntaa eteenpäin vuosien ja vuosikymmenten päähän, talouspolitiikan asialistalla on muutakin.

Jatkuvan vastuullisen julkisen taloudenpidon ohella talouspolitiikassa pitää tukea taloudessa ja yhteiskunnassa käynnissä olevaa globaalia murrosta, jonka ajureina ovat väestörakenteen muutos, ilmastonmuutos ja uusi teknologia. Tällä asialistalla avainasemassa ovat toimet, jotka tukevat arvomuodostusta taloudessa ja vaikuttavuutta ja tehokkuutta julkisessa tuotannossa – toimet, jotka tukevat työllisyyttä, oppimista, osaamista, investointeja, tuottavuutta ja kilpailukykyä. Yhteiskunnan voimavaroja pitää pyrkiä kasvattamaan ja ne pitää pyrkiä saamaan aiempaa laajempaan ja tehokkaampaan käyttöön.

Talouden ja yhteiskunnan murros on globaali ilmiö ja etenee meistä riippumatta, halusimme tai emme. Murroksen mahdollisuudet avautuvat hyödynnettäviksi vain olemalla aktiivisesti mukana vaikuttamassa sen suuntaan ja nopeuteen. Jättäytymällä sivuun mahdollisuudet selvitä väestörakenteen, ilmaston ja teknologian muutoksesta kuivin jaloin ovat huonot – ja erityisen huonot haavoittuvimmille väestöryhmille ja alueille.

Yhteenveto

Talouden suhdannenäkymät vuosina 2020–2022

Covid-19-pandemia on supistanut Suomen taloutta vähemmän kuin suurinta osaa Euroopan talouksista alkuvuonna. Kyseessä on suuri yksityiseen kulutukseen ja palveluiden kysyntään kohdistuva häiriö, jolla on merkittäviä työllisyys- ja tulovaikutuksia. Talouden toipuminen tämän vuoden loppupuolelta alkaen on hidasta taloudenpitäjien alhaisen luottamuksen sekä epävarmuuden kasvun seurauksena.

Bruttokansantuotteen arvioidaan supistuvan 4,5 % v. 2020. Viennin lisäksi supistuvat yksityinen kulutus sekä yksityiset investoinnit. Julkisten menojen lisääntyminen tukee talouskasvua tänä vuonna.

Talous toipuu alkuvuoden pysähdyksestä asteittain. Nopeimmin covid-19-epidemiasta palautuu yksityinen kulutus, mutta yksityisten palveluiden kulutuksen kasvu jää edelleen vaisuksi. Investointien toipumista heikentää myös asuinrakentamisen väheneminen. Vienti ja teollisuustuotanto kärsivät globaalin pandemian jatkumisesta ja kääntyvät kasvuun vasta ensi vuoden puolella. BKT:n arvioidaan kasvavan 2,6 % v. 2021 ja 1,7 % v. 2022.

Julkinen talous heikkenee tänä vuonna voimakkaasti. Julkisen talouden alijäämä kasvaa 18 mrd. euroon ja julkisyhteisöjen velka n. 70 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Lähivuosina julkisen talouden tulojen ja menojen välinen epätasapaino pienenee, kun talous elpyy ja hallituksen päättämät covid-19-epidemiaan liittyvät väliaikaiset tukitoimet päättyvät. Julkinen talous pysyy kuitenkin tuntuvasti alijäämäisenä, ja velkasuhde jatkaa kasvuaan.

Maailmantalous elpyy eritahtisesti

Covid-19 -pandemia johti syvään maailmantalouden taantumaa, mutta monet indikaattorit viittaavat talouden elpymiseen kuluvaan vuoden kolmannelta neljännekseltä lähtien. Maailmantalous supistuu 6,1 % tänä vuonna ja elpyy 5,5 prosenttiin ensi vuonna.

Kiinan talous supistui voimakkaasti vuoden ensimmäisellä neljänneksellä pandemian ollessa vaikeimmassa vaiheessaan. Päättäväiset rajoittavat toimet purivat kuitenkin hyvin ja talous on elpynyt toisesta neljänneksestä lähtien. BKT supistuu tänä vuonna 2,3 % ja kasvu elpyy 8,5 prosenttiin ensi vuonna.

Euroalueen talous supistui kuluvaan vuoden toisella neljänneksellä ennakkotietojen mukaan lähes 12 % suhteessa edelliseen neljännekseen. Etenkin palvelusektorit kärsivät hallitusten asettamista rajoittavista toimista. Vuositasolla euroalueen BKT supistuu 9,6 % tänä vuonna ja kasvaa 5 % ensi vuonna.

Vakava covid-19-pandemia jatkuu Yhdysvalloissa, mutta uusien tartuntojen määrä on laskenut. Elpyminen on kuitenkin hauraalla pohjalla epävakaa yhteiskunnallisen tilanteen takia. Yhdysvaltojen BKT supistuu 6,9 % tänä vuonna ja kasvaa 4,1 % ensi vuonna.

Maailman tavarakauppa supistui huhtikuussa yli 10 % maaliskuusta. Keskeisistä talousalueista euroalueen tuonti supistui keväällä voimakkaimmin. Kesäkuussa kauppa kuitenkin kääntyi kasvuun. Tavarakauppa kasvaa ennusteperiodilla aktiviteetin ja kysynnän kasvun tuella. Vuositasolla maailmankauppa supistuu 10,3 % tänä vuonna, mutta kasvaa ensi vuonna 6,5 %.

Sekä lyhyet markkinakorot että valtionlainojen korot ovat historiallisen alhaisella tasolla. Lyhyet korot ovat laskeneet kevään väliaikaisen nousun jälkeen. Korot nousevat maltillisesti ennusteperiodin lopulla. Hidas inflaatio heijastaa yleistä alaviisyyttä taloudessa.

Viennin supistuminen jatkuu loppuvuonna

BKT:n arvioidaan supistuvan 4,5 % v. 2020. Tuotanto laskee voimakkaimmin toisella neljänneksellä kotimaisten rajoitustoimien seurauksena. Kolmannella

neljänneksellä talous kääntyy kasvuun edelliseen neljännekseen verrattuna ja supistumien vuoden takaiseen verrattuna jää toista neljänneistä pienemmäksi.

BKT:n supistumiseen vaikuttaa merkittävimmin viennin supistuminen noin 13 prosentilla. Pandemian aiheuttama epävarmuus hidastaa ulkomaisen kysynnän kasvua monilla Suomen viennille keskeisillä toimialoilla, mikä lisää viennin supistumista edelleen tämän vuoden aikana.

Yksityinen kulutus supistuu 3,8 % v. 2020. Palveluiden kulutus on kärsinyt eniten epidemian takia käynnistetyistä liikkumisen ja liiketoiminnan rajoituksista. Kestokulutushyödykkeiden kulutuksen supistuminen jäi alkuvuonna maltilliseksi ja lyhytikäisten tavaroiden kulutus, joka sisältää elintarvikkeet ja energian, jopa kasvoi hieman vuoden takaiseen verrattuna.

Yksityiset investoinnit supistuvat 7,6 % v. 2020. Investointien kasvu on heikointa vuoden kolmannella neljänneksellä, mutta jatkuu heikkona vielä vuoden lopussa. Vuoden alkupuolella rakentamisessa on kuitenkin näkynyt aiemmin ennakoitua positiivisempaa kehitystä. Uusien asuntojen rakentaminen vähenee hieman v. 2020. Loppuvuoden aloitusten määrän odotetaan kuitenkin laskevan, joten asuinrakennusinvestoinnit vähenevät ennusteen mukaan tänä vuonna 2,0 %. Kone-, laite- ja kuljetusvälineinvestoinnit vähenevät paljon v. 2020 epävarmuuden vallitessa.

Työmarkkinat eivät nyt vedä työvoimaa, sillä työvoiman ulkopuolella olevien määrä on alkuvuonna lisääntynyt. Etenkin piilotyöttömiä oli viime vuotta enemmän. Työllisten määrän lasku jyrkkenee v. 2020. Työllisyys supistuu 2 % ja työllisyysaste laskee 71,2 prosenttiin. Työllisyyden lasku ja lomautettujen suuri määrä kohottavat työttömyysasteen 8 prosenttiin.

Alkuvuoden aikana on solmittu merkittävä määrä uusia työehtosopimuksia. Keskimäärin nimellispalkkoja on sovittu korotettavaksi vajaat 1,5 %. Ansiotaso kohoaa tänä vuonna 1,7 % palkkaliukumien jäädessä pieniksi.

Kuluttajahintaindeksillä mitattuna inflaatioksi ennustetaan 0,4 % v. 2020. Kulutuskysynnän merkittävä supistuminen sekä epävarmuus talouden tulevasta kehityksestä hillitsevät inflaatiota myös tulevina vuosina.

BKT:n arvioidaan kasvavan 2,6 % v. 2021 ja 1,7 % v. 2022. Suomen tärkeimpien kauppakumppanien teollisuuden elpyminen on tärkeää viennille. Matkailu on edelleen pysähdyksissä ja heikko kehitys jatkuu ensi vuoden puolelle. Palveluiden viennin suurimmat erät ovat ICT- ja liike-elämän palvelut, joiden näkymät ovat paremmat kuin aloilla, jotka kärsivät suoraan liikkumisen rajoitteista ja kuluttajien luottamusta laskevista riskeistä.

Tavaroiden kulutuksen arvioidaan palautuvan normaalitasolleen v. 2021. Kuluttajien varovaisuuden ennakoitaan vaikuttavan palveluiden kulutukseen vielä ensi vuonna, mistä johtuen etenkin ulkomaanmatkailu jää vielä normaalia vaisummaksi. Kotitalouksien säästämisaste pysyy koko ennusteperiodin ajan positiivisena kulutuksen jäädessä käytettävissä olevia tuloja vähäisemmäksi.

Yksityisten investointien kasvu jää lähivuosina kokonaisuudessaan vaisuksi. Yksityisten investointien keskimääräinen kasvuvauhti on ennustejaksolla -1,1 %, joten niiden suhde BKT:hen jää ennustejakson lopussa noin 19 prosenttiin.

Asuntorakentamisen aloitusten määrä supistuu useammalla tuhannella vuoteen 2021 mennessä, mikä supistaa vuoden 2021 asuinrakennusinvestointeja. Vuonna 2022 asuinrakennusinvestointien lasku päättyy.

Ennustejakson loppua kohti vahvempi kysyntä sekä kansainvälisesti että kotimaassa tukee kone- ja laiteinvestointeja. Tutkimus- ja kehityksennot supistuvat ennustejakson alussa, mutta kasvavat sen jälkeen koko ennustejakson. Valtion t&k-rahoitus kasvaa vuosina 2020 ja 2021.

Kotimainen kulutus kasvaa jo loppuvuoden aikana, mikä tukee tuonnin elpymistä. Vientiyritysten supistunut tuotanto vähentää taas muualta maailmasta tuotujen komponenttien kysyntää ja investointien vaikea kehitys seuraavina vuosina vaikuttaa myös tuonnin kasvua hillitsevästi.

Taloukskasvun ennustettu palautuminen alkaa asteittain kohentaa työvoiman kysyntää vuosina 2021–2022. Työllisten määrä supistuu alkuvuoden heikkoudesta johtuen v. 2021 vielä hieman ja kääntyy kasvuun v. 2022. Työllisten määrä jää kuitenkin selvästi pienemmäksi kuin v. 2019 ja työllisyysaste on 71,5 % v. 2022.

Koheneva taloudellinen toimeliaisuus ja työllisyyden paraneminen nostanevat palkkaliukumia vuosina 2021 ja 2022. Lisäksi ensi vuodelle on sovittu noin 0,5 prosenttiyksikköä suurempia sopimuskorotuksia sekä yksityiselle että julkiselle sektorille. Nimellisansiot nousevat 2,5 % v. 2021 ja 2,0 % v. 2022.

Vuosina 2021 ja 2022 kansallisen kuluttajahintaindeksin arvioidaan nousevan 1,2 % ja 1,4 %. Molempina vuosina kulutukseen kohdistuvat veronkorotukset kiihdyttävät inflaatiota, selvimmin v. 2021.

Julkinen talous on juuttunut alijäämäiseksi

Julkisen talouden alijäämä kasvaa tänä vuonna 7,7 prosenttiin ja julkisyhteisöjen velka n. 70 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Julkista taloutta heikentävät covid-19-epidemian aiheuttama talouden taantuma sekä hallituksen päättämät yrityksiä, kansalaisia ja talouden kasvua tukevat toimet.

Julkisen talouden tulojen ja menojen välinen epätasapaino pienenee lähivuosina, mutta on edelleen 2,7 % suhteessa BKT:hen eli n. 7 mrd. euroa v. 2024. Valtion ja paikallishallinnon yhteenlaskettu alijäämä on tätä suurempi, sillä julkisyhteisöihin luokiteltavat työeläkelaitokset ovat hieman ylijäämäisiä.

Julkinen talous oli rakenteellisesti alijäämäinen jo taantumaa edeltäneessä suhdannehuipussa. Väestön ikääntyminen on heikentänyt julkista taloutta merkittävästi jo kymmenen vuoden ajan, kun paljon julkisia palveluja ja etuuksia käyttävien ikääntyneiden määrä on kääntynyt nopeaan kasvuun. Samalla työikäinen väestö, joka veroillaan rahoittaa julkiset palvelut ja sosiaaliturvan, on alkanut supistua.

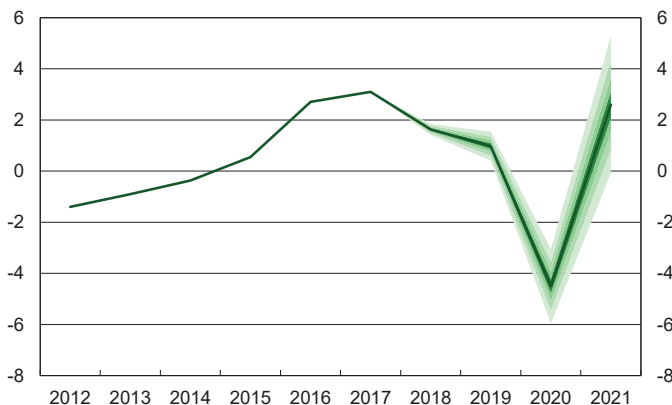
Väestön ikääntyminen aiheuttaa menopaineita julkiseen talouteen myös tulevaisuudessa, kun erityisesti paljon sosiaali- ja terveystaloutta käyttävän yli 75-vuotiaan väestön määrä kasvaa. Siksi julkinen velkasuhde näyttäisi kasvavan koko 2020-luvun ajan. Tämänhetkisen arvion mukaan julkisen talouden vahvistaminen 5 mrd. eurolla vuoteen 2026 mennessä vaikuttavien toimien vakauttaisi velkasuhteen 70-75 prosenttiin 2020-luvun aikana. Velkasuhteen palauttaminen vuoden 2019 tasolle eli 60 prosentin tuntumaan 2020-luvun aikana edellyttäisi puolestaan julkisen talouden vahvistamista n. 10 mrd. eurolla.

Talousnäkömän epävarmuus

Talouden näkymät niin Suomessa kuin maailmantaloudessa ovat edelleen hyvin epävarmoja. Tautitilanne on pysynyt Suomessa hyvänä ja ennusteessa oletetaan, että näin on myös tulevaisuudessa. Kuluttajien luottamus ja talouden toimintakyky pysyvät heikkoina siihen saakka, kun sairauteen on löydetty tehokas hoito tai roko-te. Tautitilanteen kääntymisen selvään nousuun syksyn aikana lisäisi taloudenpitäjien epävarmuutta ja heikentäisi talouskasvua ilman varsinaisia uusia rajoitustoimia.

Seuraavassa kuvassa esitetään talouskasvuennusteen epävarmuus menneisiin ennustevirheisiin perustuvana luottamusvälinä ennusteen ympärillä. Sen mukaan BKT:n kasvu asettuu 80 prosentin todennäköisyydellä -6 ja -3 prosentin väliin tänä vuonna. Ensi vuoden ennusteen vastaava luottamusväli on suurempi. BKT:n kasvun arvioidaan olevan 80 prosentin todennäköisyydellä 0 ja 5 prosentin välillä v. 2021. Talouskasvu voi osua myös luottamusvälin ulkopuolelle etenkin, kun arvioihin tämän vuoden kasvusta liittyy poikkeuksellisen suurta epävarmuutta.

Bruttokansantuotteen muutos

Covid-19-epidemian uudelleen puhkeaminen on ennusteen merkittävin alasuuntainen riski. Toisen aallon taloudellisten vaikutusten suuruus riippuu sekä julkisen vallan toimista epidemian hillitsemiseksi ja talouden tukemiseksi, että näiden toimien vaikutuksesta taloudenpitäjien päätöksiin. Jos talous ei ole ehtinyt täysin palautua ennen toista aaltoa, saattaa talouden supistuminen jäädä keväällä nähtyä pienemmäksi. On kuitenkin todennäköistä, että silloin talouden kasvupotentiaali pienenee ja kriisin vaikutukset jäävät pidempiaikaisiksi.

Rokotteen tai hoitomuodon kehittyminen ennakoitua nopeammin voi myös nopeuttaa elpymistä. Erityisesti se lisää palveluiden nopeampaa ja voimakkaampaa palautumista sekä kotimaassa että kansainvälisesti.

Voimakkaita toimia tuotannon ja kysynnän elvyttämiseksi on aloitettu ja suunnitella EU:ssa. Näiden toimien toteutuminen kuten myös Suomen hallituksen kesäkuussa päättämä talouden elvytyskokonaisuus vaikuttavat tuotantoon myönteisesti sekä meillä että muualla tänä ja ensi vuonna.

Suomen toipumista voi vaikeuttaa myös kansainvälinen investointilama, jos yrityksiä ehtii tuhoutua paljon ennen kasvun alkamista. Lisäksi kuluttajien varovaisuus voi yllättää syksyn mittaan uudelleen.

Taulukko 1. Keskeiset ennusteluvut

	2019	2017	2018	2019	2020**	2021**	2022**
	mrd. euroa	määrän muutos, prosenttia					
Bruttokansantuote markkinahintaan	241	3,3	1,5	1,1	-4,5	2,6	1,7
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	95	4,2	5,5	2,4	-10,0	4,0	2,8
Kokonaistarjonta	336	3,5	2,6	1,5	-6,1	3,0	2,0
Tavaroiden ja palvelujen vienti	96	8,6	1,7	7,5	-12,5	5,3	3,8
Kulutus	181	0,7	1,7	1,0	-1,5	3,1	0,8
yksityinen	126	1,0	1,8	0,9	-3,8	4,0	1,6
julkinen	55	0,1	1,6	1,2	3,9	1,1	-1,1
Investoinnit	57	4,8	3,9	-1,0	-4,7	-0,0	2,9
yksityiset	47	5,7	3,7	-1,5	-7,6	0,2	4,2
julkiset	10	0,5	5,0	1,3	8,7	-0,9	-2,6
Kokonaiskysyntä	336	3,5	2,5	1,8	-5,8	3,2	2,2
kotimainen kysyntä	240	1,8	2,8	-0,3	-3,1	2,5	1,6

Taulukko 2. Muut keskeiset ennusteluvut

	2017	2018	2019	2020**	2021**	2022**
Bruttokansantuote, mrd. euroa	226	234	241	233	242	250
Palvelut, määrän muutos, %	2,6	2,4	1,2	-3,6	2,7	1,4
Koko teollisuus, määrän muutos, %	8,6	-2,0	3,7	-6,8	3,4	3,6
Työn tuottavuus, muutos, %	3,0	-1,0	0,2	-0,6	1,8	1,5
Työlliset, muutos, %	1,1	2,6	1,1	-2,0	-0,5	0,5
Työllisyysaste, %	69,6	71,7	72,5	71,2	71,0	71,5
Työttömyysaste, %	8,6	7,4	6,7	8,0	8,2	8,0
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	0,7	1,1	1,0	0,4	1,2	1,4
Ansiotasoindeksi, muutos, %	0,2	1,7	2,1	1,7	2,5	2,0
Vaihtotase, mrd. euroa	-2,1	-4,0	-1,1	-1,2	-2,7	-1,5
Vaihtotase, suhteessa BKT:een, %	-0,9	-1,7	-0,5	-0,5	-1,1	-0,6
Lyhyet korot (euribor 3 kk), %	-0,3	-0,3	-0,4	-0,4	-0,4	-0,3
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v), %	0,5	0,7	0,1	-0,2	-0,1	-0,1
Julkisyhteisöjen menot, suhteessa BKT:een, %	53,7	53,4	53,3	59,8	57,6	56,0
Veroaste, suhteessa BKT:een, %	42,9	42,4	42,2	41,9	42,7	42,3
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:een, %	-0,7	-0,9	-1,0	-7,7	-5,0	-3,9
Valtion rahoitusjäämä, suhteessa BKT:een, %	-1,8	-1,2	-1,2	-7,2	-4,4	-3,2
Julkisyhteisöjen bruttovelka, suhteessa BKT:een, %	61,3	59,6	59,2	70,2	72,8	74,3
Valtionvelka, suhteessa BKT:een, %	46,8	44,9	44,2	53,3	55,6	56,6

Keskipitkän aikavälin näkymät 2023-2024

Tänä vuonna Suomen talous supistuu voimakkaasti covid-19-epidemian ja sen rajoittamistoimien seurauksena. Vuosina 2021–2022 kasvu elpyy. Kriisiä edeltävä BKT:n taso saavutetaan v. 2023. Keskipitkällä aikavälillä, vuosina 2023–2024, talouskasvu hidastuu, mutta jatkuu selvästi potentiaalisen tuotannon kasvua nopeampana¹.

Työpanoksen väheneminen heikentää potentiaalista tuotantoa kuluvana vuonna. Seuraavina vuosina työpanos supistuu edelleen, kun työikäisen väestön määrä

1 Keskipitkän aikavälin talousnäkyä voidaan arvioida potentiaalisen tuotannon avulla, sillä sen ajatellaan määrittävän talouden kasvuedellytykset. Valtiovarainministeriö käyttää potentiaalisen tuotannon arvioinnissa EU:n komission ja jäsenmaiden yhdessä kehittämää tuotantofunktiomenetelmää, jossa potentiaalisen tuotannon kasvu jaetaan arvioihin potentiaalisen työpanoksen, pääoman ja kokonaistuottavuuden kehityksestä. Potentiaalinen tuotanto ja tuotantokuilu ovat havaitsemattomia muuttujia, joiden arviointiin liittyy epävarmuutta etenkin voimakkaan suhdannesyklin sekä tuotantorakenteen nopean muutoksen aikana.

vähenee ja osallistumisasteen paraneminen pysähtyy. Myös rakenteellinen työttömyys rajoittaa työpanoksen kasvua. Taantuman seurauksena työttömyys kasvaa ja voi osittain muuttua rakenteelliseksi työttömyysjaksojen pitkittyessä.

Työpanoksen lisäksi talouden tuotantoedellytyksiin vaikuttaa pääomakanta. Taantuman ja näkymien epävarmuuden seurauksena investointiaste pienenee ja hidastaa potentiaalisen tuotannon kasvua. Pääomakannan kasvu lisää potentiaalista tuotantoa alle puolella prosentilla vuosittain.

Kolmas potentiaalisen tuotannon kasvun lähde on kokonaistuottavuus. Sen kasvu on vahvistunut viime vuosina, vaikka jatkuu edelleen historiaan nähden heikkona. Heikompaa kasvua selittää talouden rakennemuutos. Korkean tuottavuuden toimialojen tuotanto on supistunut ja koko talouden rakenne on palveluvaltaistunut. Kokonaistuottavuuden trendikasvun arvioidaan keskipitkällä aikavälillä olevan runsas puoli prosenttia, kun 2000-luvun alkupuolella kasvu ylsi keskimäärin yli kahteen prosenttiin vuodessa.

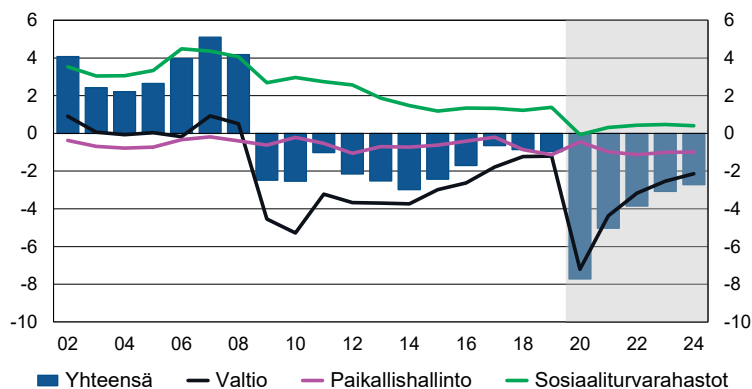
Taulukko 3. Keskeisiä lukuja keskipitkällä aikavälillä

	2019	2020**	2021**	2022**	2023**	2024**
BKT markkinahintaan, määrän muutos,%	1,1	-4,5	2,6	1,7	1,6	1,5
Bruttokansantuote, mrd. euroa	241	233	242	250	259	269
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	1,0	0,4	1,2	1,4	1,5	1,6
Työttömyysaste, %	6,7	8,0	8,2	8,0	7,8	7,6
Työllisyysaste, %	72,5	71,2	71,0	71,5	71,8	71,9
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:een, %	-1,0	-7,7	-5,0	-3,9	-3,1	-2,7
Valtio	-1,2	-7,2	-4,4	-3,2	-2,5	-2,1
Paikallishallinto	-1,1	-0,4	-1,0	-1,1	-1,0	-1,0
Sosiaaliturvarahastot	1,4	-0,1	0,3	0,4	0,5	0,4
Rakenteellinen jäämä, suhteessa BKT:een, %	-1,7	-5,3	-3,6	-3,0	-2,6	-2,7
Julkisyhteisöjen bruttovelka, suhteessa BKT:een, %	59,2	70,2	72,8	74,3	75,3	76,0
Valtionvelka, suhteessa BKT:een, %	44,2	53,3	55,6	56,6	57,5	57,9
Tuotantokuilu, % potentiaalisesta tuotannosta ¹	1,0	-4,1	-2,4	-1,6	-0,7	-0,0

1) Arvioitu EU:n yhteisellä menetelmällä

Positiivisen tuotantokuilun arvioidaan kääntyvän hyvin negatiiviseksi tänä vuonna. Seuraavina vuosina negatiivinen tuotantokuilu pienenee, kun talouskasvu on potentiaalisen tuotannon kasvua nopeampaa. Tuotantokuilu sulkeutuu v. 2024, jolloin suhdannetilanteen arvioidaan olevan neutraali. Taantuma hidastaa potentiaalisen tuotannon kasvua investointien supistumisen ja työmarkkinoille osallistumisen vähenemisen ja työttömyyden kasvun takia. Lisäksi työikäisen väestön väheneminen alkaa rajoittaa kasvua jo keskipitkällä aikavälillä.

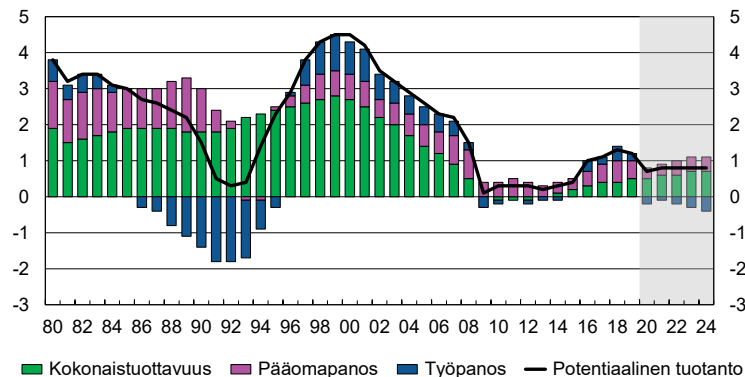
Julkisyhteisöjen rahoitusasema suhteessa BKT:een, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Potentiaalisen tuotannon kasvu ja sen osatekijät EU-menetelmän mukaan, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

EU:N ELPYMISVÄLINEKOKONAISUUS

Kansallisten elvytystoimien lisäksi myös EU:ssa on tehty useita toimia covid-19-pandemian aiheuttamiin taloudellisiin vaikutuksiin vastaamiseksi. Keväällä 2020 muun muassa sallittiin tilapäisiä joustoja valtiontukisääntöihin, sovittiin lyhennetyn työajan järjestelmien tukemisesta EU:n lainoilla (SURE), päätettiin Euroopan vakausmekanismin koronalainoista sekä luotiin 200 mrd. euron yritysrahoitusohjelma Euroopan investointipankin kautta. Heinäkuussa Eurooppa-neuvosto sopi EU:n monivuotisesta rahoituskehiksestä vuosille 2021-2027 ja elpymisvälineestä (Next Generation EU).

Elpymisvälineen koko on yhteensä 750 mrd. euroa vuoden 2018 hinnoin. Tästä 390 mrd. euroa jaetaan jäsenmaille avustuksina ja 360 mrd. euroa annetaan lainoina. Suurin osa avustuksista, 312,5 mrd. euroa, ja lainat kokonaisuudessaan ohjataan jäsenvaltioille elpymisvälineen osana olevan elpymis- ja palautumistukivälineen (Recovery and Resilience Facility tai RRF) kautta.¹ Suomen saama avustusten enimmäismäärä koko elpymisvälineestä on alustavien, osin ennusteisiin nojautuvien arvioiden mukaan kokonaisuudessaan n. 3,1 mrd. euroa, josta suurin osa tulee RRF-välineestä. VM:n kansantalousosaston komission kesäennusteeseen perustuvien laskelmien mukaan RRF-välineen avustusten osuus on n. 2,3 mrd. euroa vuoden 2018 hinnoin.

Suomen laskennallinen maksuosuus elpymisvälineestä annettavasta tuesta vuoden 2018 hinnoin taas olisi n. 6,6 mrd. euroa (1,7 prosentin osuus 390 mrd. eurosta). Elpymisväline rahoitetaan komission lainanotolla, joka taataan EU:n budjetin liikkumavaran korotuksella. Elpymisvälineen osana olevan RRF-välineen laskennallinen maksuosuus vuoden 2018 hinnoin olisi n. 5,3 mrd. euroa lisättynä koroilla ja kuluilla. Osuutta koroista ja kuluista on mahdotonta arvioida tässä vaiheessa, koska elpymisvälineen rahoituksen korkoriskihallinnan strategiasta ei ole tarkempia tietoja.

RRF-välineen yleisenä tavoitteena on edistää Euroopan unionin taloudellista, sosiaalista ja alueellista koheesiota parantamalla jäsenvaltioiden palautumiskykyä, pienentämällä kriisin sosiaalisia ja taloudellisia vaikutuksia sekä tukemalla talouden vihreää ja digitaalista siirtymää. Näiden tavoitteiden saavuttaminen vahvistaisi jäsenvaltioiden työllisyyttä ja tuotantopotentiaalia covid-19-pandemian jälkeen ja tukisi kestäväää kasvua. Tavoitteisiin pääsemiseksi elpymis- ja palautumistukivälineestä tuettaisiin jäsenvaltioiden rakenteellisia uudistuksia ja investointeja myöntämällä varoja niiden toteuttamiseen.

¹ Muista ohjelmista jäsenvaltioille jaettava 77,5 mrd. euron avustuspäämäärä jakautuu seuraavasti ohjelmien kesken: 47,5 mrd. REACT-EU, 10 mrd. oikeudenmukaisen siirtymän rahasto, 7,5 mrd. maaseudun kehittäminen, 5,6 mrd. InvestEU, 5 mrd. Horisontti Eurooppa ja 1,9 mrd. RescEU.

Uudistukset ja investoinnit kootaan koherenteiksi kokonaisuuksiksi, jotka esitetään kansallisissa elpymis- ja palautumissuunnitelmissa. Avustusten ja lainojen jako jäsenvaltioille pohjautuu näihin suunnitelmiin. Komissio arvioi suunnitelmat yhteisesti sovittujen kriteerien perusteella ottaen huomioon välineen yleiset tavoitteet. Suunnitelmien tulisi sisältää eriteltyä tietoa kustannuksista ja hankkeiden etenemisestä, sillä avustuksia maksettaisiin uudistusten ja investointihankkeiden etenemisen mukaan. Suunnitelmat hyväksytään EU:n neuvostossa.

Tärkeänä määrittävänä tekijänä rakenteellisille uudistus- ja investointikokonaisuuksille ovat EU:n jäsenvaltioille ja euroalueelle linjaamat suositukset sekä kansalliset prioriteetit. Myös EU:n yhteiset strategiset tavoitteet (vihreä siirtymä ja digitalisaatio) ohjaavat uudistuksia, ja RRF-välineestä 37 % menisi vihreän kehityksen tukemiseen ja 20 % digitalisaation tukemiseen. Vuoden 2020 maakohtaiset suositukset keskittyvät pitkälti koronaviruskriisin seurausten lieventämiseen, mutta RRF-välineessä huomioidaan myös vuoden 2019 suositukset. Maakohtaiset suositukset Suomelle koskevat mm. sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta, terveydenhuoltojärjestelmän resilienssiä, työllisyyspolitiikkaa sekä investointeja vihreään siirtymään ja digitaaliseen muutokseen ja tutkimukseen ja innovointiin.

Sitoumukset RRF-välineestä maksettavien avustusten osalta tehdään 70 prosentista kokonaisavustusmäärästä (n. 218,8 mrd. euroa) vuosille 2021–2022 ja 30 prosentille avustuksista (n. 93,8 mrd. euroa) vuodelle 2023. RRF-välineestä vuosina 2021–2022 myönnettävät avustukset vahvistetaan komission jakoperusteiden mukaisesti ottaen huomioon jäsenvaltioiden elintaso, väestömäärä ja vuosien 2015–2019 työttömyysasteen keskiarvo suhteessa EU:n keskiarvoon. Jakoperusteissa vuodelle 2023 korvataan työttömyyskriteeri vuoden 2020 reaalisen bruttokansantuotteen menetyksellä ja vuosien 2020–2021 kumulatiivisella reaalisen bruttokansantuotteen menetyksellä. Vuonna 2023 myönnettävien avustusten määrät vahvistetaan yllä kuvailtujen jakoperusteiden mukaan kesäkuun 2022 loppuun mennessä, kun saatavilla on jakoperusteissa käytettyjä tilastotietoja.

Avustusten lisäksi RRF-välineestä myönnettäisiin jäsenvaltioille lainoja. Lainoja voisi hakea, jos jäsenvaltion elpymis- ja palautumissuunnitelmassa esitettyjen uudistusten ja investointien rahoitustarpeet ylittävät jäsenmaakohtaisen avustusten enimmäismäärän, joka on laskettu edellä mainittuja allokatiokriteerejä käyttäen. Pääsääntöisesti kunkin jäsenvaltion lainojen enimmäismäärä olisi 6,8 % sen bruttokansantulosta, ja lainojen kokonaismäärä 360 mrd. euroa.

Elpymisvälineen käytön suunnittelu kansallisella tasolla on käynnistynyt. Hallitus on linjannut budjettiriihen yhteydessä Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman (Suomen kestävä kasvun ohjelma) painopisteistä ja jatkovalmistelusta. Painopisteet heijastavat EU:n suosituksia ja kansallisia tarpeita. Ne liittyvät työmarkkinoihin, sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin, koulutukseen ja tutkimus- ja innovaatiotoimintaan,

kestävään infrastruktuuriin ja digitalisaatioon, kansainväliseen kilpailukykyyn sekä vihreän siirtymän tukemiseen.

EU-tasolla elpymis- ja palautumistukivälineen asetuksesta vielä neuvotellaan, mutta komissio toivoo, että alustavia elpymis- ja palautumissuunnitelmia valmisteltaisiin ja lähetettäisiin komissiolle jo lokakuun puolesta välistä alkaen. Tavoitteena olisi, että väline olisi käytössä vuoden 2021 alussa ja avustuksia päästäisiin myöntämään pian käyttöönoton jälkeen.

1 Talousnäkymät

1.1 Kansainvälinen talous

Maailmantalouden syvästä taantumasta elpymiseen

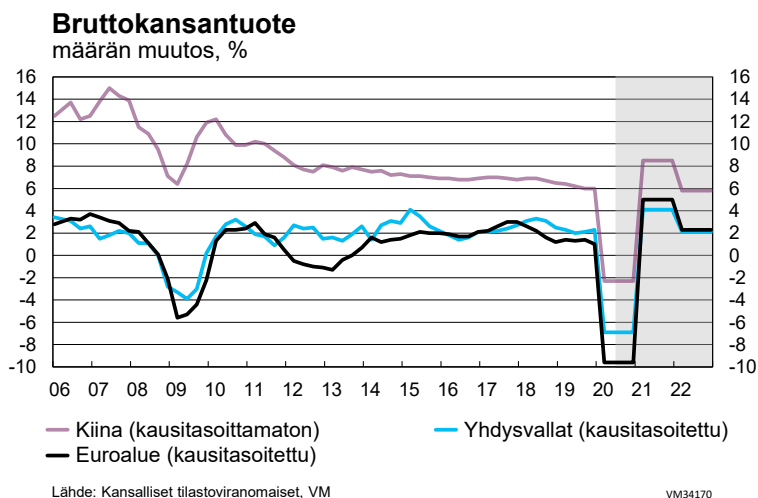
Covid-19 -pandemia johti syvään maailmantalouden taantumahan, mutta monet indikaattorit viittaavat talouden elpymiseen kuluvan vuoden kolmannesta neljänneksestä lähtien. Toisaalta pandemian toinen aalto nostaa päätään joissain maissa, mikä lisää epävarmuutta. Maailmantalous supistuu 6,1 % tänä vuonna ja elpyy 5,5 prosenttiin ensi vuonna.

Kiinan talous supistui voimakkaasti vuoden ensimmäisellä neljänneksellä pandemian ollessa vaikeimmassa vaiheessaan. Päätäväiset rajoittavat toimet purivat kuitenkin hyvin ja talous on elpynyt toisesta neljänneksestä lähtien. Kuluttajat ovat silti vielä varovaisia. Kokonaistuotanto supistuu tänä vuonna 2,3 % ja kasvu elpyy 8,5 prosenttiin ensi vuonna.

Euroalueen talous supistui kuluvan vuoden toisella neljänneksellä lähes 12 % suhteessa edelliseen neljännekseen. Etenkin palvelusektorit kärsivät hallitusten asettamista rajoittavista toimista. Ennakoivat indikaattorit viittaavat kuitenkin näkymien kohenemiseen kolmannesta neljänneksestä lähtien. EU-maiden sopima 750 mrd. euron talouden elvytysohjelma tukee elpymistä. Vuositasolla euroalueen talous supistuu 9,6 % tänä vuonna, ja kasvaa 5 % ensi vuonna.

Vakava covid-19 -pandemia jatkuu Yhdysvalloissa, mutta uusien tartuntojen määrä on laskenut. Kokonaistuotanto supistui vuoden toisella neljänneksellä yli 9 % edellisestä neljänneksestä rajoittavien toimien takia. Työttömyys kasvoi ennennäkemättömällä vauhdilla. Hallituksen mittava elvytyspolitiikka kohentaa kuitenkin

aktiviteettia, ja talous elpyy kolmannesta neljänneksestä lähtien. Elpyminen on kuitenkin hauraalla pohjalla epävakaa yhteiskunnallisen tilanteen takia. Yhdysvaltain dollarin heikkeneminen viime viikkoina heijastaa tätä epävarmuutta. Kokonaistuotanto supistuu 6,9 % tänä vuonna ja kasvaa 4,1 % ensi vuonna.

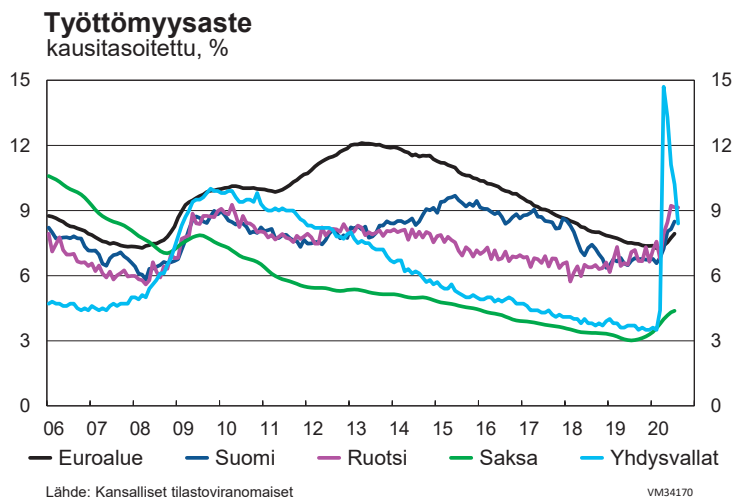

Japanissa uusia tartuntoja on enemmän kuin keväällä, mikä varjostaa talousnäkymiä. Yksityisen kulutuksen voimakas supistuminen alensi aktiviteettia keväällä, mutta merkkejä kuluttajien luottamuksen kohenemisesta on ilmaantunut. Näkymiä heikentää kuitenkin talouden vaatimaton potentiaalinen kasvu. Kokonaistuotanto supistuu 6,2 % tänä vuonna ja kasvaa 2,6 % ensi vuonna.

Ison-Britannian talouden n. 20 prosentin supistuminen keväällä edellisneljänneksestä oli historiallinen. Voimakas supistuminen johtui talouden palveluvaltaisuudesta. Talouden elpymistä varjostaa Brexitiin liittyvä epävarmuus. Vuositasolla talous supistuu lähes 10 % tänä vuonna ja kasvaa 4,4 % ensi vuonna.

Venäjän talouden näkymiä heikentää pandemian ohella raakaöljyn suhteellisen alhainen hinta. Myös keväällä OPECin kanssa sovittu öljyntuotannon rajoitus on verottanut aktiviteettia. Talouden elvytys jatkunee mittavien rahoituspuskurien tuella vuoden 2021 loppuun asti. Kokonaistuotanto supistuu 6,4 % tänä vuonna ja kasvaa 3,3 % ensi vuonna.

Huolimatta vähäisimmistä rajoittavista toimista Ruotsin talous supistui vuoden toisella neljänneksellä enemmän kuin Tanskassa tai Norjassa. Ennakoivat indikaattorit viittaavat talouden elpymiseen kesästä lähtien. Talous supistuu kuluvana vuonna 6,6 % ja kasvaa 4,5 % ensi vuonna.

Korot pysyvät matalina pidempään

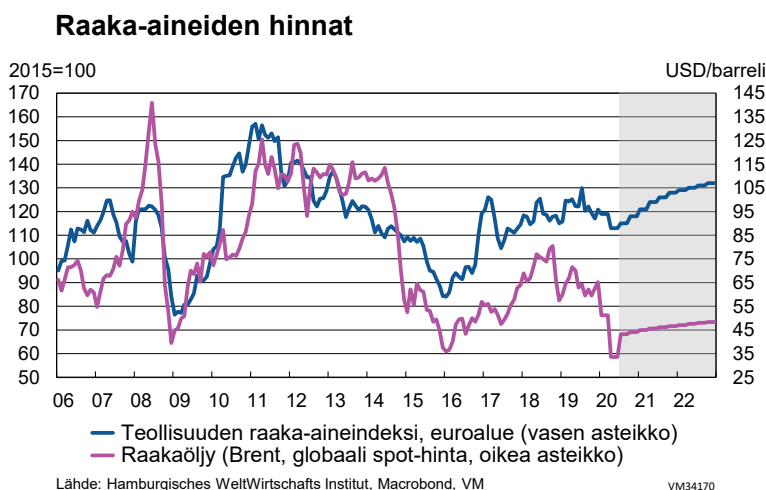
Sekä lyhyet markkinakorot että valtionlainojen korot ovat historiallisen alhaisella tasolla, ja niiden nousun näkymä on lykkääntynyt pidemmälle tulevaisuuteen. Lyhyet korot ovat laskeneet keväisen väliaikaisen nousun jälkeen. Euroalueella eri valtiolainojen korkoero suhteessa Saksaan on pienentynyt. Korot nousevat maltillisesti ennusteperiodin lopulla.

Hintojen nousu on vaatimatonta

Inflaatiokehitys on ollut vaatimatonta erityisesti kehittyneissä maissa pidempään. Hintojen noususta ei juuri ole merkkejä ennusteperiodillakaan, ja keskeisten keskuspankkien hintavakaustavoitteet ovat kaukana. Hidas inflaatio heijastaa yleistä alavireisyyttä taloudessa.

Raaka-aineiden kehitys on maltillista

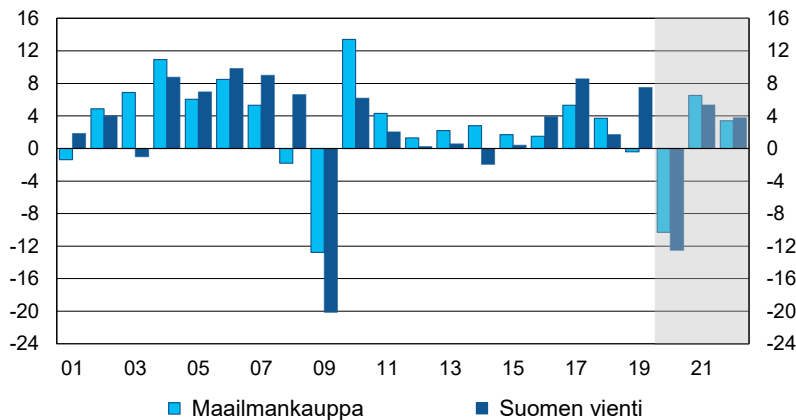
Raakaöljyn hintakehitys on viime aikoina ollut maltillista kevään turbulenssin jälkeen. OPEC-maiden ja Venäjän keväistä sopimusta tuotannon rajoittamisesta puretaan asteittain. Futuurit ennakoivat raakaöljyn hinnan lievää nousua ennusteperiodilla. Teollisuuden raaka-aineiden hinnat ovat nousseet jonkin verran kesällä heijastuen tuotannon elpymistä.

Maaillankaupan näkymät myönteisiä kevään romahduksen jälkeen

Maaillan tavarakauppa supistui huhtikuussa yli 10 % maaliskuusta. Keskeisistä talousalueista euroalueen tuonti supistui keväällä voimakkaimmin. Kesäkuussa kauppa kuitenkin kääntyi kasvuun. Tavarakauppa kasvaa ennusteperiodilla aktiviteetin ja kysynnän kasvun tuella. Vuositasolla maailmankauppa supistuu 10,3 % tänä vuonna, mutta kasvaa ensi vuonna 6,5 %.

Maailmankauppa määrän muutos, %

Lähde: CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis, Tilastokeskus, VM

VM34170

Riskit painottuvat yhä alasuuntaan

Keskeinen alasuuntainen riski ennustekuvalle on covid-19 -pandemian toinen aalto. Joissain Euroopan maissa on jo merkkejä siitä. Toisen aallon ilmaantuminen verotaisi aktiviteettia ja lykkäisi talouden elpymistä. Brexit-neuvotteluiden kariutuminen lisäisi epävarmuutta Euroopassa. Yhdysvaltojen yhteiskunnallinen tilanne on epävakaa vaalivuonna, ja sen kärjistyminen synkentäisi talousnäkymiä maailmanlaajuisesti. Pandemian odotettua nopeampi laantuminen rokotteen löytymisen ansiosta on keskeinen myönteinen riski.

Taulukko 4. Bruttokansantuote

	2017	2018	2019	2020**	2021**	2022**
	määrän muutos, prosenttia					
Maailma (PPP)	3,8	3,6	2,9	-6,1	5,5	3,3
Euroalue	2,7	1,9	1,3	-9,6	5,0	2,3
EU	2,5	1,9	1,4	-8,9	4,7	2,1
Saksa	2,9	1,3	0,6	-9,4	4,9	2,2
Ranska	2,4	1,8	1,5	-10,6	5,2	2,4
Ruotsi	2,8	2,1	1,2	-6,6	4,5	2,2
Iso-Britannia	1,9	1,3	1,5	-9,7	4,4	1,9
Yhdysvallat	2,3	3,0	2,3	-6,9	4,1	2,1
Japani	2,2	0,3	0,7	-6,2	2,6	0,9
Kiina	6,9	6,7	6,1	-2,3	8,5	5,8
Intia ¹	7,0	6,1	4,2	-4,7	6,0	6,2
Venäjä	1,8	2,5	1,3	-6,4	3,3	1,8

1) Tilivuosi

Lähde: Eurostat, kansalliset tilastoviranomaiset, IMF, Maailmanpankki, VM

Taulukko 5. Taustaoletukset

	2017	2018	2019	2020**	2021**	2022**
Maailmankaupan kasvu, %	5,3	3,7	-0,4	-10,3	6,5	3,4
USD/EUR	1,13	1,18	1,12	1,14	1,18	1,17
Teollisuuden raaka-ainehinnat, EA, € (2015=100)	114,5	118,5	122,1	116,3	124,8	130,5
Raakaöljy (Brent), \$/barreli	54,8	71,6	64,1	43,0	45,9	47,8
3 kk euribor, %	-0,3	-0,3	-0,4	-0,4	-0,4	-0,3
Valtion obligaatiot (10 v), %	0,5	0,7	0,1	-0,2	-0,1	-0,1
Viennin markkinaosuus (2010=100) ¹	95,0	93,0	100,0	98,0	97,0	97,0
Tuontihinnat, %	3,8	3,4	0,4	-4,9	1,4	1,6

1) Viennin kasvun suhde maailmankaupan kasvuun

Lähde: Kansalliset tilastoviranomaiset, CPB, HWWI, Reuters, VM

1.2 Ulkomaankauppa

Vuoden 2020 toisella neljänneksellä maailmankauppa supistui jyrkästi ja ihmisten kansainvälinen liikkuvuus lähes pysähtyi pandemian seurauksena. Kesän aikana talouden indikaattoreiden kehitys kääntyi parempaan suuntaan useilla Suomen tärkeimmillä vientimarkkinoilla, mutta loppuvuoden ulkomaankaupan näkymät ovat haastavat. Tautitilanteen aiheuttama epävarmuus hidastaa ulkomaisen kysynnän kasvua monilla Suomen viennille keskeisillä toimialoilla. Teollisuuden tilaukset hiipuivat toisella neljänneksellä myös Suomen vientimarkkinoilla ja Suomen vientiyrietyksissä tilauskanta on alhaalla useilla toimialoilla. Suomen ulkomaankaupalle tämä tarkoittaa hidasta toipumista ja nopeampaa kasvua on odotettavissa vasta seuraavina vuosina. Ennustejakson aikana ulkomaankaupan volyymi ei saavuta kuitenkaan vuoden 2019 tasoa.

1.2.1 Vienti ja tuonti

Vienti supistuu 12,5 % v. 2020 ja toipuminen on hidasta seuraavina vuosina, jolloin vienti kasvaa 5,3 % v. 2021 ja 3,8 % v. 2022. Sekä tavaroiden että palveluiden viennin volyymi laski jo vuoden 2020 ensimmäisellä neljänneksellä. Toisella neljänneksellä palveluvienti supistui huomattavasti, kun erityisesti matkailu- ja kuljetuspalvelut kärsivät suoraan liikkumisen rajoitteista. Samaan aikaan tavaroiden vienti supistui maltillisesti verrattuna vientikysynnän laskuun Suomen tärkeimmillä vientimarkkinoilla. Loppuvuonna viennin kehitys on hidasta ja korkeampia kasvulukuja nähdään vasta seuraavina vuosina.

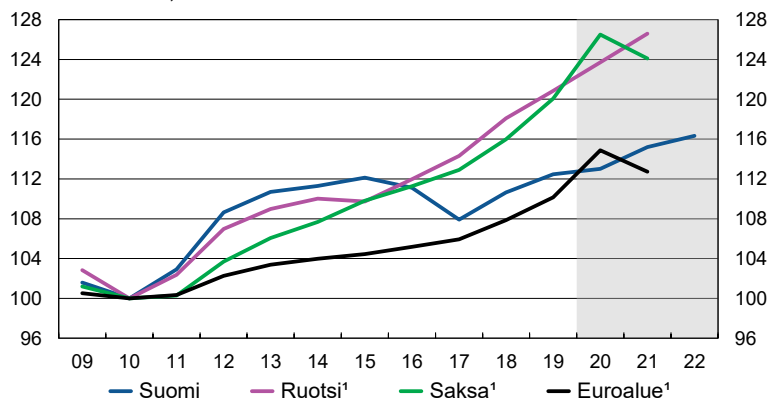
Suurin osa tavaraviennistä menee teollisuuden tuotantotarpeisiin ulkomailla ja investointitavaroita ja kuljetusvälineitä viennin arvosta on ollut viime vuosina noin kolmannes. Investointitarvikkeiden kysyntä tyypillisesti elpyy taantumassa hitaammin kuin kulutustuotteiden. Siten tärkeimpien kauppakumppanien teollisuuden elpyminen on tärkeää Suomen viennille. Matkailu on edelleen pysähdyksissä ja heikko kehitys jatkuu ensi vuoden puolelle. Palveluiden viennin suurimmat erät ovat ICT- ja liike-elämän palvelut, joiden näkymät ovat paremmat kuin aloilla, jotka kärsivät suoraan liikkumisen rajoitteista ja kuluttajien luottamusta laskevista riskeistä.

Tuonnin volyymi supistuu 10 % v. 2020 ja kasvaa 4 % v. 2021 ja 2,8 % v. 2022. Alkuvuonna sekä tavaroiden että palveluiden tuonti supistuivat ja loppuvuonna ei nähdä korkeita kasvulukuja. Kotimainen kulutus kasvaa jo loppuvuoden aikana, mikä tukee tuonnin elpymistä. Vientiyritysten supistunut tuotanto vähentää taas muualta maailmasta tuotujen komponenttien kysyntää ja investointien vaimea kehitys seuraavina vuosina vaikuttaa myös tuonnin kasvua hillitsevästi.

Taulukko 6. Ulkomaankauppa

	2017	2018	2019	2020**	2021**	2022**
	määrän muutos, prosenttia					
Tavaroiden ja palvelujen vienti	8,6	1,7	7,5	-12,5	5,3	3,8
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	4,2	5,5	2,4	-10,0	4,0	2,8
	hinnan muutos, prosenttia					
Tavaroiden ja palvelujen vienti	3,4	4,2	-0,3	-4,5	1,3	1,5
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	3,8	3,4	0,4	-4,9	1,4	1,6

Yksikkötyökustannukset
2010=100, nimelliset

¹ Euroopan komission ennuste

Lähde: Euroopan komissio, Tilastokeskus, VM

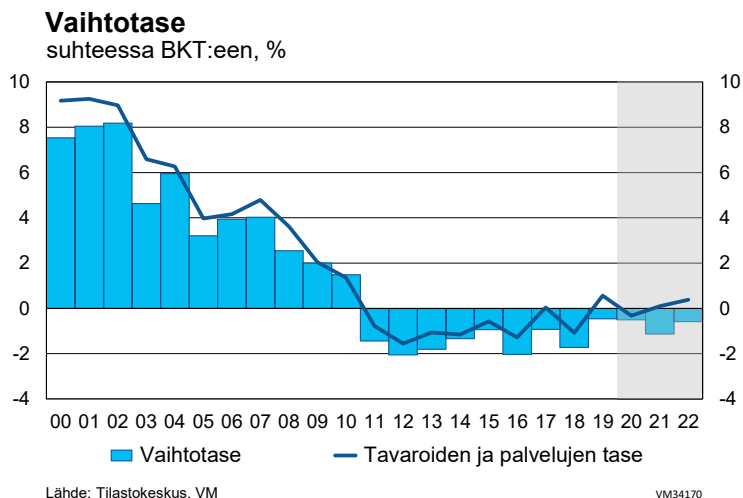
VM34170

1.2.2 Hinnat ja vaihtotase

Sekä tavaroiden vienti- että tuontihinnat laskivat voimakkaasti alkuvuonna 2020 ja loppuvuonna hinnat kasvavat maltillisesti. Raaka-aineiden ja öljyn hinnat laskivat vuoden ensimmäisellä neljänneksellä voimakkaasti, mikä heijastui myös joidenkin toimialojen hintoihin. Teollisuuden raaka-aineiden hinnat ovat kuitenkin olleet nousussa jo huhtikuusta lähtien, mutta öljyn hinta on jäänyt matalammalle tasolle.

Vaihtosuhte heikkeni vuoden 2020 ensimmäisellä neljänneksellä, mutta vahvistui toisella neljänneksellä tavaroiden tuontihintojen voimakkaan laskun myötä. Vuonna 2021 sekä vienti- että tuontihinnat nousevat jälleen maltillisesti ja positiivinen kasvu jatkuu ennustejakson loppua kohti.

Ennustejakson alussa tuonnin ja viennin arvo laskevat sekä volyymin supistumisen että hintojen laskun seurauksena. Viennin arvo heikkenee v. 2020 hieman tuontia nopeammin erityisesti loppuvuoden hiipuvan viennin kehityksen seurauksena, mikä kasvattaa tavaroiden ja palveluiden taseen alijäämää väliaikaisesti, mutta seuraavina vuosina tase paranee hieman. Vaihtotase on alijäämäinen tarkastelujakson loppuun, mutta alijäämä vähenee vuoden 2022 aikana.

Taulukko 7. Vaihrotase

	2017	2018	2019	2020**	2021**	2022**
	miljardia euroa					
Tavaroiden ja palvelujen tase	0,1	-2,5	1,4	-0,7	0,2	1,0
Tuotannontekijäkorvaukset ja tulonsiirrot, netto	-2,2	-1,5	-2,5	-0,4	-3,0	-2,4
Vaihrotase	-2,1	-4,0	-1,1	-1,2	-2,7	-1,5
Vaihrotase, suhteessa BKT:een, %	-0,9	-1,7	-0,5	-0,5	-1,1	-0,6

1.3 Kotimainen kysyntä

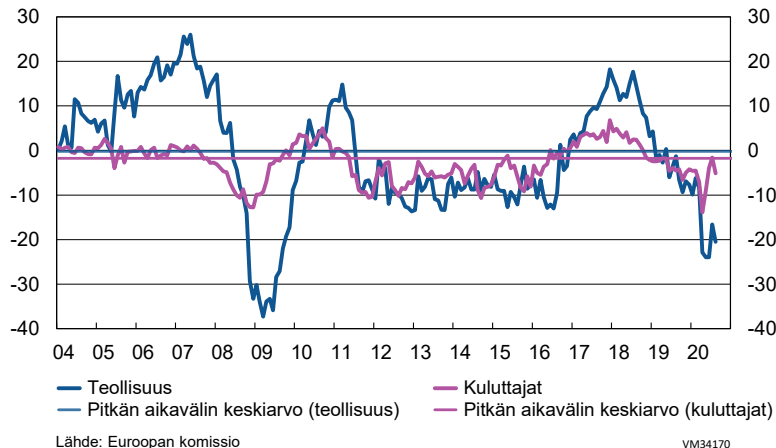
1.3.1 Yksityinen kulutus

Yksityinen kulutus toipuu nopeasti

Kuluvan vuoden toisella neljänneksellä yksityinen kulutus väheni 6,9 % edellisestä neljänneksestä ja 10,9 % vuoden takaiseen verrattuna. Tämä covid-19-pandemian aiheuttama kulutuksen väheneminen on suurin yksittäisen vuosineljänneksen romahdus vuodesta 1990 alkavissa kansantalouden tilinpidon tiedoissa.

Palveluiden kulutus väheni toisella vuosineljänneksellä hieman ennakoitua enemmän, jääden 15 % vuoden takaista matalammalle. Toisaalta kestokulutustavaroiden kulutus putosi selvästi ennakoitua vähemmän ja lyhytikäisten tavaroiden kulutus, joka sisältää elintarvikkeet ja energian, kasvoi hieman vuoden takaiseen verrattuna.

Teollisuuden ja kuluttajien luottamus saldo, kausitasoitettu

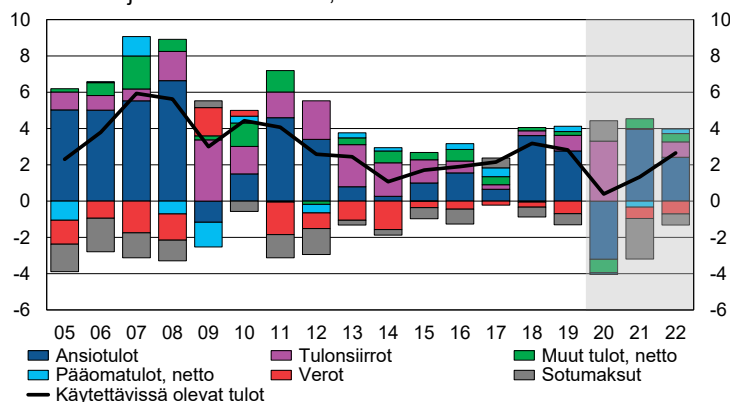

Kuluttajien luottamus on Tilastokeskuksen luottamustutkimuksen mukaan palautunut heinä-elokuussa normaalilukemiin. Henkilöautojen ensirekisteröinnit palautuivat myös heinäkuussa lähes normaalitasolle. Tulorekisteristä poimitut ennakkotiedot palkkasumman kehityksestä viittaavat palkkasumman palautuneen heinäkuussa viime vuoden tasolle. Vähittäiskaupan myynnin määrä kasvoi heinäkuussa 4 % vuotta aiemmasta.

Palveluiden kulutuksen ennakoidaan kääntyvään kasvuun kolmannella vuosineljänneksellä, ravintoloiden avauduttua jo kesäkuun alussa. Kulutus palautuu hitaammin ulkomaan matkailuun sekä urheilu- ja kulttuuritapahtumiin liittyvien palveluiden kohdalla, joissa kuluttajien varovaisuus vaikuttaa eniten. Palveluiden kulutuksen ennakoidaan vähenevän vajaat 6 % v. 2020.

Kuluttajien luottamus kestokulutustavaroiden hankkimiseen näyttää kesän aikana palautuneen, mutta heikon alkuvuoden ansiosta kestokulutustavaroiden kulutuksen ennakoidaan vähenevän vajaat 4 % kuluvana vuonna. Puolikestävien tavaroiden, kuten vaatteiden ja jalkineiden, kulutuksen arvioidaan kuluvana vuonna vähenevän yli 7 % hyvin heikoksi jääneen ensimmäisen vuosipuoliskon seurauksena, vaikka palautuminen onkin loppuvuonna nopeaa.

Kotitalouksien käytettävissä olevat nimellistulot muutos ja kasvuvaikutukset, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

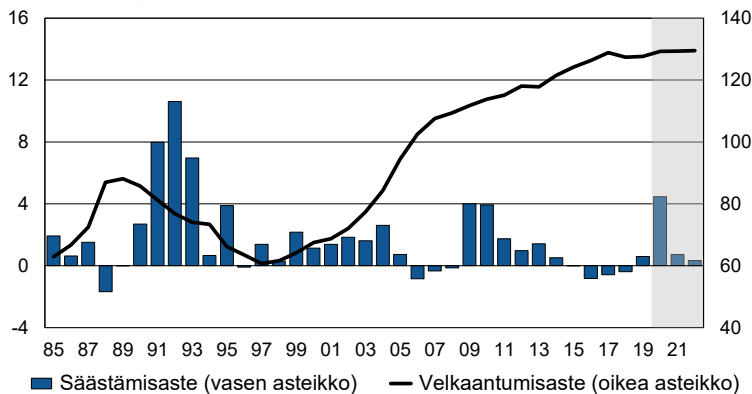
Lyhytikäisten tavaroiden kulutukseen kuluttajien varovaisuus ei vaikuta yhtä negatiivisesti kuin muihin kulutuseriin, vaikka polttoaineiden kulutus jääneekin viimevuotista matalammaksi etätöiden yleistyttyä. Lyhytikäisten tavaroiden kulutus kasvaa tänä vuonna reilun prosentin päivittäistavarakaupan hyötyessä ravintolakäyntien vähenemisestä.

Yksityinen kulutus kokonaisuudessaan vähenee 3,8 % v. 2020. Vuonna 2009 finanssikriisin iskiessä Suomen talouteen yksityinen kulutus väheni 2,9 %.

Vuonna 2021 yksityisen kulutuksen arvioidaan kasvavan 4 % tavaroiden kulutuksen palautuessa normaalitasolleen. Kuluttajien varovaisuuden ennakoidaan vaikuttavan palveluiden kulutukseen vielä ensi vuonnakin, mistä johtuen etenkin ulkomaan matkailu jää vielä normaalia vaisummaksi.

Vuonna 2022 kulutuksen kasvu hidastuu 1,6 prosenttiin. Kotitalouksien säästämistä pysyy koko ennusteperiodin ajan positiivisena kulutuksen jäädessä käytettävissä olevia tuloja vähäisemmäksi.

Kotitalouksien säästäminen ja velkaantuminen osuus käytettävissä olevista tuloista, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

Taulukko 8. Kulutus

	2019	2017	2018	2019	2020**	2021**	2022**
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					
Yksityinen kulutus	100,0	1,0	1,8	0,9	-3,8	4,0	1,6
kotitaloudet	95,4	1,1	1,9	0,9	-3,9	4,0	1,7
kestokulutustavarat	7,7	4,0	4,5	3,2	-3,7	4,8	3,1
puolikestävät kulutustavarat	7,5	2,2	2,3	2,4	-7,5	8,4	2,8
lyhytikäiset tavarat	27,0	-0,1	0,3	-0,8	1,4	0,3	0,7
palvelut	53,3	1,8	2,4	1,7	-5,9	5,2	1,7
voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutus	4,3	-1,1	-1,3	-0,3	-3,0	3,0	1,0
Julkinen kulutus		0,1	1,6	1,2	3,9	1,1	-1,1
Kulutus yhteensä		0,7	1,7	1,0	-1,5	3,1	0,8
Kotitalouksien käytettävissä oleva tulo		2,2	3,2	2,8	0,4	1,3	2,7
Yksityisen kulutuksen hinta		0,8	1,1	1,0	0,4	1,2	1,4
Kotitalouksien käytettävissä oleva reaalitytö		1,4	2,1	1,8	0,0	0,1	1,2
		prosenttia					
Kulutuksen suhde bruttokansantuotteeseen (käyppiin hintoihin)		76,1	75,8	75,4	77,8	78,1	77,4
Kotitalouksien säästämisaste		-0,6	-0,4	0,6	4,5	0,7	0,3
Kotitalouksien velkaantumisaste ¹		128,9	127,4	127,6	129,3	129,4	129,5

1) Kotitalouksien velat vuoden lopussa suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin

1.3.2 Julkinen kulutus

Julkisen kulutuksen suurimmat erät koostuvat henkilöstökuluista sekä ostetuista tavaroista ja palveluista. Julkisesta kulutuksesta noin kaksi kolmasosaa koostuu paikallishallinnon kulutuksesta, neljännes valtion ja loput sosiaaliturvarahastojen kulutuksesta. Julkisten kulutusmenojen kasvu jatkui v. 2019 pitkän aikavälin keskiarvon tasolla.

Julkisten kulutusmenojen kasvu kiihtyy huomattavasti kuluvana vuonna. Väestön ikääntymisestä johtuva palvelutarpeen kasvu ja pääministeri Marinin hallituksen etupainotteisesti toimeenpannut menolisäykset vauhdittavat julkisten kulutusmenojen kasvua. Lisäksi vuoden 2020 kulutuksen kasvua kiihdyttävät covid-19-epidemian aiheuttamat julkiset panostukset, maksu- ja myyntituloihin iskevät rajoitustoimet sekä hallituksen tuki- ja elvytystoimet. Kuluvana vuonna julkisten kulutusmenojen suhde BKT:hen kasvaa yli 25 prosenttiin, mutta pienenee maltillisesti vuosina 2021-2024. Julkisten kulutusmenojen suhde BKT:hen on kasvanut jyrkästi aiempienkin talouskriisien aikana.

Julkisten kulutusmenojen arvon kasvu jatkuu koko ennusteperiodilla, mutta vuodelle 2020 kohdennettujen panostusten päättyessä kuluu vuotta huomattavasti maltillisempaan. Vuoden 2021 kulutusmenojen kasvua ylläpitävät mm. kuluvalta vuodelta siirtyvän terveydenhuollon hoitovelan purkaminen, hybridistrategian mukaiset covid-19-testaukset ja jäljittämiset sekä julkisen sektorin työntekijöiden ensi vuodelle painottuvat palkankorotukset.

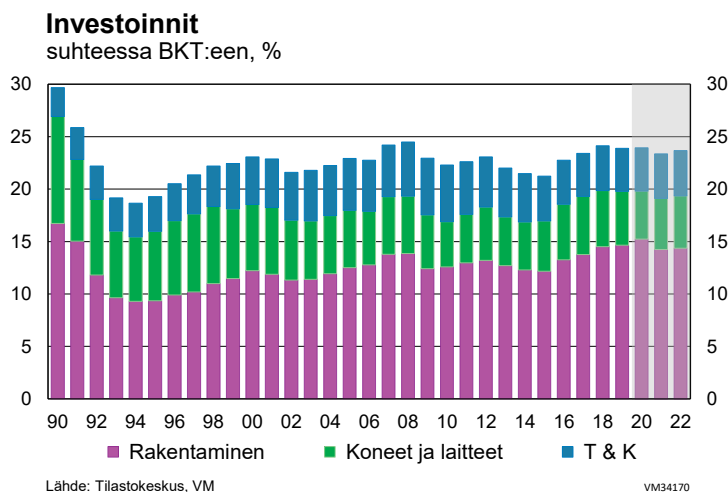
1.3.3 Yksityiset investoinnit

Investointiympäristössä vallitsee edelleen epävarmuus

Maailmantalouden epävakaa tila ja Suomen vientimarkkinoiden heikko kehitys heikentävät yritysten investointihalukkuutta tänä vuonna. Vuoden alkupuolella rakentamisessa on kuitenkin näkynyt aiemmin ennakoitua positiivisempaa kehitystä.

Tämänhetkisten tietojen mukaan vuoden 2020 ensimmäisellä puoliskolla yksityiset investoinnit laskivat 2,6 % verrattuna edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan. Laskua oli kaikissa erissä paitsi muussa talonrakentamisessa sekä maa- ja vesirakentamisessa. Eniten laskua oli kone- ja laiteinvestoinneissa. Ennusteessa yksityiset investoinnit pienenevät 7,6 % v. 2020. Kasvu on heikointa vuoden kolmannella neljänneksellä, mutta jatkuu heikkona vielä vuoden lopussa. Yksityisten investointien kasvu jää lähivuosina kokonaisuudessaan vaisuksi. Yksityisten investointien keskimääräinen kasvuvauhti on ennustejaksolla -1,1 %, joten niiden suhde BKT:hen jää ennustejakson lopussa noin 19 prosenttiin.

Uusien asuntojen rakentaminen vähenee hieman v. 2020 ja enemmän v. 2021. Asuntoja alettiin rakentaa alkuvuonna 2020 selvästi keskimääräistä enemmän ja enemmän kuin alkuvuonna 2019. Loppuvuoden aloitusten määrän odotetaan kuitenkin laskevan, joten asuinrakennusinvestoinnit vähenevät ennusteen mukaan tänä vuonna 2,0 %. Rakentamisen aloitusten ennakoidaan myös lykkääntyvän. Tämä

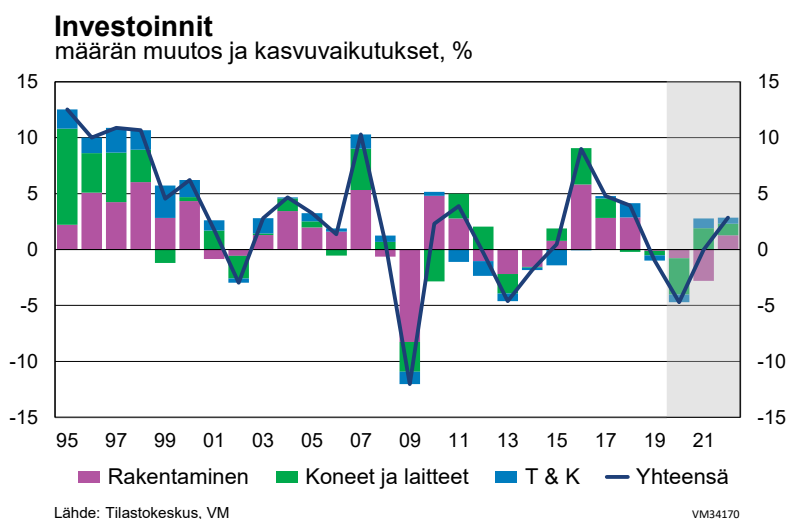

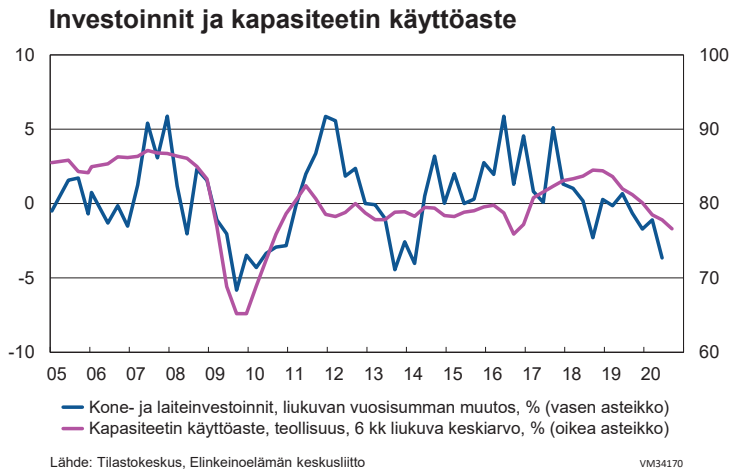
tarkoittaa, että asuntoaloitusten määrä supistuu useammalla tuhannella vuoteen 2021 mennessä, mikä heikentää vuoden 2021 asuinrakennusinvestointeja. Tämän jälkeen asuntoaloitusten määrä palaa lähemmäs pitkän aikavälin keskiarvoa.

Toimitilarakentamisen ja ennen kaikkea julkisten palvelurakennusten vilkas aloitus-
tahti loppuvuonna 2019 pitää muita talonrakennusinvestointeja yllä. Muut talon-
rakennusinvestoinnit vähenevät 2 % v. 2020. Muiden talonrakennusinvestointien
vähentyminen voimistuu v. 2021. Maa- ja vesirakennusinvestoinnit kasvavat ennus-
tejakson alussa infrastruktuuri-investointien ansiosta. Kasvu jatkuu vielä v. 2021.

Kone-, laite- ja kuljetusvälineinvestoinnit vähenevät paljon v. 2020 epävarmuuden
vallitessa ja kasvavat taas v. 2021. Ennustejakson loppua kohti vahvempi kysyntä
sekä kansainvälisesti että kotimaassa tukee kone- ja laiteinvestointeja. Lisäksi teolli-
suuden suurhankkeiden käynnistymistodennäköisyys kasvaa ennustejakson loppua
kohti. Tutkimus- ja kehitysmenot supistuvat ennustejakson alussa, mutta kasvavat
sen jälkeen koko ennustejakson. Valtion t&k-rahoitus kasvaa vuosina 2020 ja 2021.

Kaiken kaikkiaan investointiympäristön epävarmat näkymät voivat lykätä investoin-
teja eteenpäin tai estää niiden toteutumisen. Toisaalta investointeja ennustejaksolla
tukevat muun muassa eurooppalaiset aloitteet investointien vauhdittamiseksi sekä
ennustejakson alkupuolella julkiset investoinnit.

Taulukko 9. Kiinteät investoinnit pääomatavaratyypeittäin

	2019	2017	2018	2019	2020**	2021**	2022**
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					
Talorakennukset	52,5	6,6	5,8	0,5	-2,0	-5,5	2,6
asuinrakennukset	30,2	5,1	4,5	-2,1	-2,0	-5,5	3,5
muut talorakennukset	22,3	8,8	7,8	4,1	-2,0	-5,5	1,5
Maa- ja vesirakennukset	8,8	-3,1	0,1	-4,0	3,0	2,0	-1,0
Koneet ja laitteet	21,6	7,5	-0,8	-1,8	-15,0	10,0	5
T&K-investoinnit ¹	17,2	1,1	7,2	-2,6	-4,0	5,0	3,0
Yhteensä	100,0	4,8	3,9	-1,0	-4,7	-0,0	2,9
yksityiset	82,1	5,7	3,7	-1,5	-7,6	0,2	4,2
julkiset	17,9	0,5	5,0	1,3	8,7	-0,9	-2,6
		prosenttia					
Investointien osuus bruttokansantuotteesta (käypiin hintoihin)							
Kiinteät investoinnit		23,4	24,1	23,9	23,9	23,4	23,7
yksityiset		19,3	19,9	19,6	19,1	18,7	19,2
julkiset		4,1	4,2	4,3	4,8	4,7	4,5

1) Sisältää henkiset omaisuustuotteet ja kasvatettavat varat

1.3.4 Julkiset investoinnit

Kokonaisinvestoinneista hieman alle 20 % on julkisia investointeja, joista runsas puolet koostuu paikallishallinnon ja vajaa puolet valtionhallinnon investoinneista. Sosiaaliturvarahastojen osuus on hyvin pieni. Julkisista investoinneista vajaa 30 % on maa- ja vesirakennusinvestointeja ja saman verran on muita rakennusinvestointeja. Tutkimus- ja kehittämisinvestointien osuus on runsas neljännes sekä koneiden ja laitteiden runsas 10 %.

Julkiset investoinnit ovat kasvaneet viime vuosina korkealle tasolle. Julkiset investoinnit ovat olleet yli 4 prosentissa suhteessa BKT:hen ja tänä vuonna niiden arvioidaan kasvavan edelleen.

Pääministeri Marinin hallituksen käynnistämät elvytystoimet ja hallitusohjelman mukaiset toimet nostavat investointeja tuntuvasti kuluvana vuonna. Etenkin valtionhallinnon investointeja kasvattavat panostukset väylähankkeisiin sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan. Myös paikallishallinnon investoinnit kasvavat v. 2020. Kasvua aiheuttavat sote-rakentaminen sekä kuntainfraan tehtävät panostukset. Julkiset investoinnit taittuvat ensi vuonna pieneen laskuun ja supistuminen kiihtyy v. 2022.

1.4 Kotimainen tuotanto

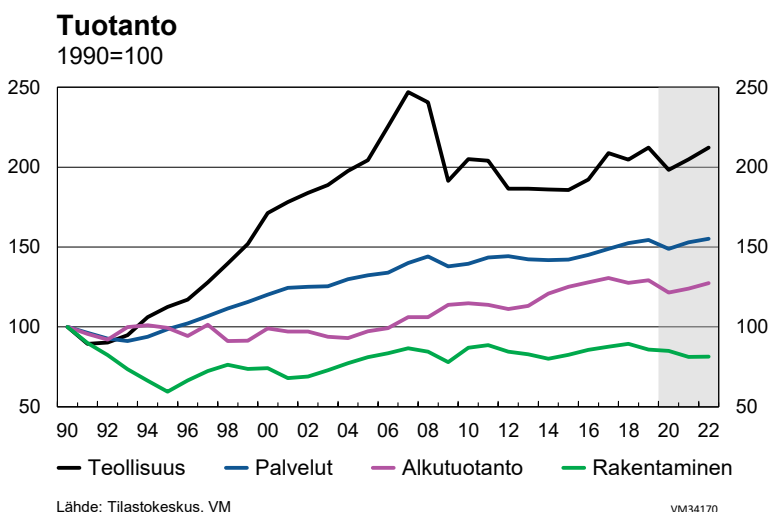
1.4.1 BKT

Suomen talous supistuu aiempia ennusteita vähemmän

Suomen bruttokansantuote supistui vuoden 2020 toisella neljänneksellä 4,5 % edellisestä neljänneksestä ja 6,4 % vuodentakaisesta. Arvonlisäys eli tuotanto supistui kuitenkin vain 3,2 % edellisestä neljänneksestä ja 5,2 % vuodentakaisesta.

Ensimmäisen vuosipuoliskon aikana teollisuuden aloista eniten ovat kärsineet metsäteollisuus ja kemianteollisuus. Metalliteollisuuden heikentyminen on vasta edessä. Palvelut ovat kehittyneet eritahtisesti, hotellit ja ravintolat ovat menettäneet asiakkaitaan eniten. Julkinen palvelutuotanto oli tilinpidon mukaan alkuvuonna viime vuotta matalammalla tasolla, vaikka elvytyksen takia menojen arvioidaan kasvavan tänä vuonna. Alkutuotanto supistui niin ikään, sen sijaan rakentaminen kasvoi koko alkuvuosipuoliskon ajan.

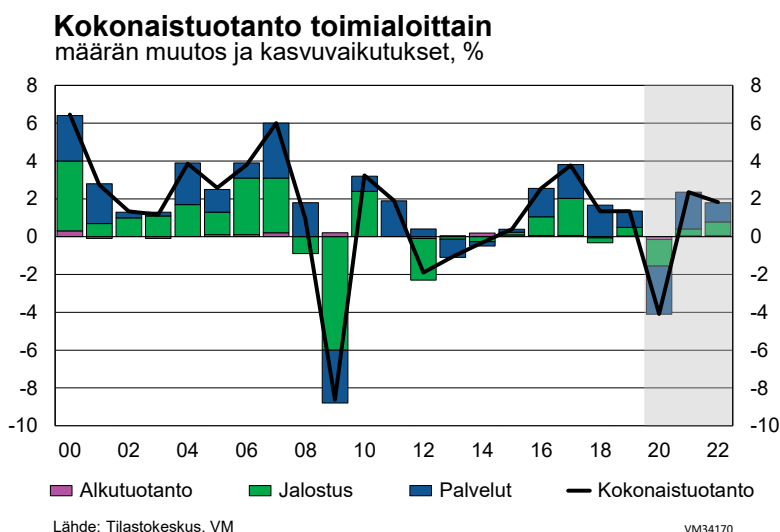
Kansainvälisesti tarkasteltuna Suomen talous on selvinnyt covid-19-epidemian alkuvaiheesta muita maita pienemmin kolhuin. Monissa muissa maissa BKT supistui alustavien tietojen mukaan noin 10 % ja muutamissa jopa lähes 20 % kuluvan vuoden toisella neljänneksellä.

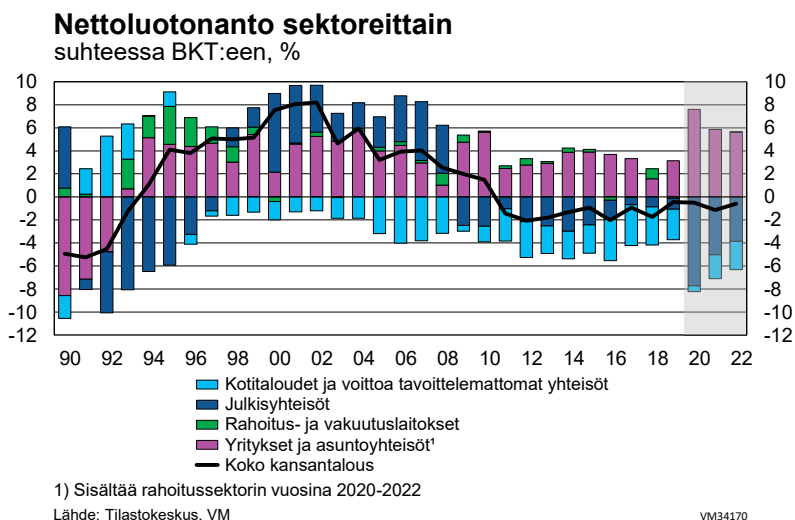

Osavuosisikatsausten perusteella arvioituna suomalaisilla isoilla yrityksillä on ollut kohtuullinen toinen neljännes. Tautitilanne ei ole vaikuttanut teollisuuden tuotantoon niin voimakkaasti kuin pelättiin. Teollisuuden tilausten määrät ovat kuitenkin laskeneet koko alkuvuosipuoliskon ajan verrattuna viime vuoteen. Kansainvälisten ostopääälkköindeksien kehitys vaikuttaisi heikentyvän palvelupuolella uudelleen koronatartuntojen kasvun vuoksi, sen sijaan teollisuuden tiedot ovat parempia.

Sekä tavaravienti että erityisesti palveluvienti ovat vähentyneet kevään ja todennäköisesti myös kesän kuluessa. Vaikuttaa siltä, että Suomessa kotimarkkinoilla pääasiallisesti toimivilla palvelualojen yrityksillä kesä on pääosin mennyt suhteellisen myönteisissä merkeissä. Kuluvan vuoden elokuussa kuitenkin vain palvelualojen yritysten odotukset olivat aiempaa parempia, teollisuus ja rakentaminen olivat edelleen heikkoja. Myös palvelujen kysyntä voi kääntyä uudelleen laskuun, kun ihmiset vähentävät liikkumistaan vapaaehtoisesti tai alueellisten tilapäisten rajoitusten takia.

Vuoden 2020 ennustetta on nostettu aiempaa myönteisemmäksi johtuen juuri alkuvuoden ennakoitua selvästi paremmasta kehityksestä. Tuotannon ennustetaan jo kasvavan hieman kolmannella neljänneksellä. Kasvu tulee palveluista, kun teollisuustuotanto ja rakentaminen vähenevät. Vuoden lopulla kasvu jatkuu jo kansainvälisen talouden elpymisen takia.

Kokonaisuudessaan v. 2020 BKT:n ennustetaan vähenevän 4,5 % ja arvonlisäyksen eli tuotannon ennustetaan laskevan tätä vähemmän ja jäävän 4,1 % viime vuotta matalammalle tasolle. Vuonna 2021 Suomen BKT:n ennustetaan kasvavan 2,6 % ja arvonlisäyksen 2,4 %, johtuen palvelualojen teollisuustuotantoa nopeammasta toipumisesta. Vuonna 2021 maailma odottaa covid-19-rokotteen käyttöönottoa, mikä merkitsee positiivista riskiä nyt ennustettuun kasvukuvaan. On mahdollista, että tautiriskin poistuessaa kulutuskiihennostus ja liikkumisen halu ylittävät nyt tehdyt oletukset. Talouskasvu on v. 2021 potentiaaliaan selvästi nopeampaa jo kansainvälisen kaupan ripeytymisen vuoksi. Muut päätoimialat kasvavat, mutta rakentaminen vähenee, kun korkealla tasolla olevat tuotantomäärät sopeutuvat vähitellen pidemmän aikavälin kysyntään.

Vuonna 2022 talouskasvu hidastuu ja on ennusteen mukaan 1,7 %, kun erityisesti palvelualojen kiinniotto päättyy ja kun myös yksityisen kulutuskysynnän kasvuvauhti hidastuu. Myös kansainvälisen kaupan vetoapu vähenee v. 2022.

Talouden tuottavuus heikkenee tänä vuonna työtuntia kohden laskettuna 0,6 %, koska tuotannon arvo laskee enemmän kuin työtunnit. Työllisiä kohden laskettuna tuottavuus alenee 2,5 %. Ensi ja seuraavana vuonna kansantalouden tuottavuus työtuntia kohden kasvaa noin reilun 1½ prosentin vuosivauhtia. Toimintaylijäämän arvioidaan supistuvan tänä vuonna yli 8 %, mutta lisääntyvän kohtalaisesti jo ensi vuonna. Yksikkötyökustannukset nousevat 0,5 % v. 2020, 2 % v. 2021 ja alle prosentin v. 2022.

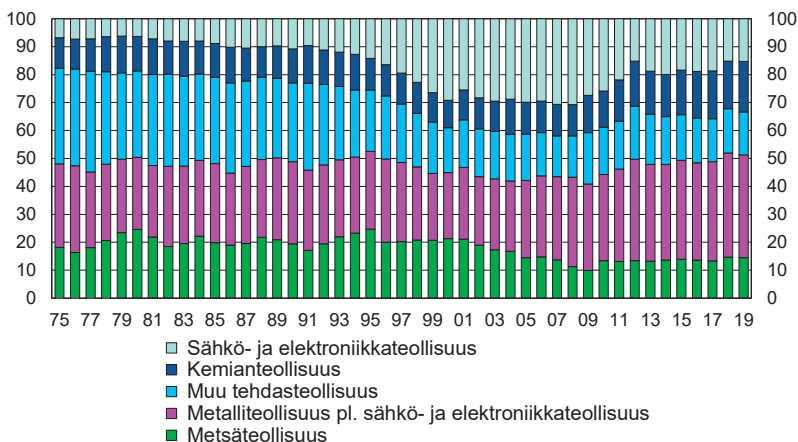
1.4.2 Jalostus

Teollisuustuotanto supistuu voimakkaasti – kasvuun vasta ensi vuonna

Teollisuuden tuotanto on supistunut jo kolmen neljänneksen ajan, alkaen viime vuoden viimeiseltä neljännekseltä. Ennusteen mukaan supistuminen jatkuu vielä tämän vuoden loppuun eli yhteensä viiden neljänneksen ajan. Ennusteen mukaan teollisuuden tuotantoa menetetään tämän vuoden aikana lähes neljän miljardin euron arvosta. Tuotannon määrä vähenee 8 % kuluvana vuonna. Kasvua on odotettavissa vasta ensi vuoden alusta lukien, kun kansainvälinen kauppa voimistuu ja vienti pääsee vauhtiin. Teollisuustuotannon ennustetaan kasvavan ripeästi ensi vuonna. Koko vuoden 2021 kasvu on noin 4 %. Vuoden 2022 teollisuustuotannon vuoden sisäinen kasvu jää maltilliseksi, vaikka vuosikasvu yltää silloinkin 4 prosenttiin.

Kuluvan vuoden teollisuustuotannon vähenemiseen on useampia syitä, samoin kuin toimialojen erilaiseen kehitykseen. Metsäteollisuus supistui erityisesti kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä lakkojen takia, lähes 20 % edellisestä neljänneksestä, joka sitten osin korjaantui toisella neljänneksellä. Covid-19-epidemia on vaikuttanut toistaiseksi erityisesti kemianteollisuuden tuotantoon, joka oli vuoden 2020 toisella neljänneksellä noin 8 % vuodentakaista matalammalla.

Tehdasteollisuus
toimialojen osuus arvonlisäyksestä, %

Lähde: Tilastokeskus

VM34170

Kuluvan vuoden heikkoa ennustetta perustellaan tilausten vähenemisellä sekä toimialojen heikoilla suhdanneodotuksilla. Teollisuuden tilausten trendi on laskenut yli 10 % alkuvuosipuoliskon aikana. Laskuvauhti on kuitenkin jo hidastunut hieman. Eniten tilaukset ovat pudonneet metsäteollisuudessa ja vähiten kemianteollisuudessa.

Teollisuusyritysten odotukset tulevasta kehityksestä ovat parantuneet keväältä, mutta edelleen on selvästi enemmän niitä yrityksiä, jotka näkevät tuotantonsa vähenevän kuin niitä, jotka näkevät sen kasvavan seuraavan puolen vuoden aikana. Kemianteollisuudessa odotukset ovat muita toimialoja jonkin verran paremmat.

Suomen teollisuus, varsinkin metalliteollisuus, tuottaa paljon sekä Suomeen että ulkomaille vietäviä investointitavaroita. On odotettavissa, että erittäin huono kansainvälinen talouskehitys vähentää investointitarpeita laajamittaisesti. Tämän takia teollisuuden toipuminen voi jäädä nyt ennustettua heikommaksi.

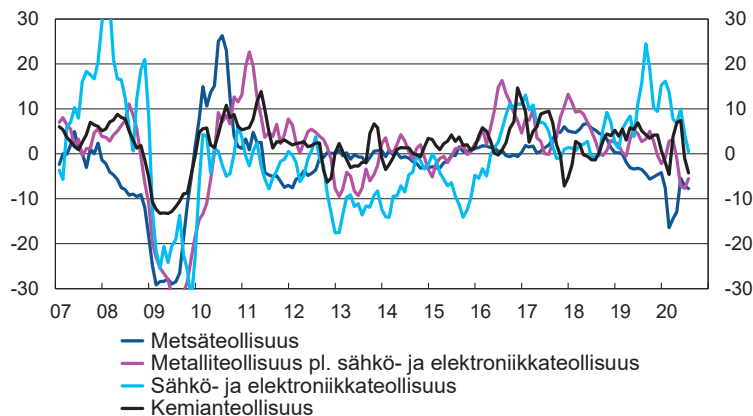
Metsäteollisuudessa pehmapapereiden ja pakkausmateriaalina käytettävän kartongin kysyntä lisääntynee pandemian seurauksena. Paperintuotanto vähenee Suomessa, koska paperikoneita on suljettu yksi viime vuoden lopulla ja kaksi on tarkoitus sulkea vielä tämän vuoden lopulla. Lisäksi viimeisempien tietojen mukaan paperikoneita suunnitellaan suljettavan lisää loppuvuoteen mennessä. Näillä toimilla on luonnollisesti vaikutusta jatkovuosien tuotannon määriin. Puuteollisuuden kysyntä näkymät ovat edelleen huonot johtuen rakentamisen vähenemisestä vähintäänkin tilapäisesti euroalueella sekä monissa muissa sahatavaraviennin kohdemaissa.

Kemianteollisuuden kysyntää heikentää erityisesti lentoliikenteen ja sitä kautta öljynjalosteiden heikko kysyntä kuluvana vuonna. Lentoliikenteen on arvioitu palautuvan aiemmille tasoilleen vasta useamman vuoden jälkeen.

Sähkö- ja elektroniikkateollisuudessa tilanne on muita teollisuuden toimialoja parempi. Teknologiateollisuuden kyselyn mukaan 90 prosentilla yrityksistä henkilöstön irtisanominen ei ole ajankohtaista, kun taas kone- ja metallituoteteollisuuden sekä metallien jalostuksen toimialoilla irtisanomiset eivät ole ajankohtaisia 65-70 prosentilla yrityksistä.

Teollisuustuotannon volyymi-indeksi toimialoittain

3 kk:n liukuvan ka:n muutos vuodentakaiseen, %

Lähde: Tilastokeskus

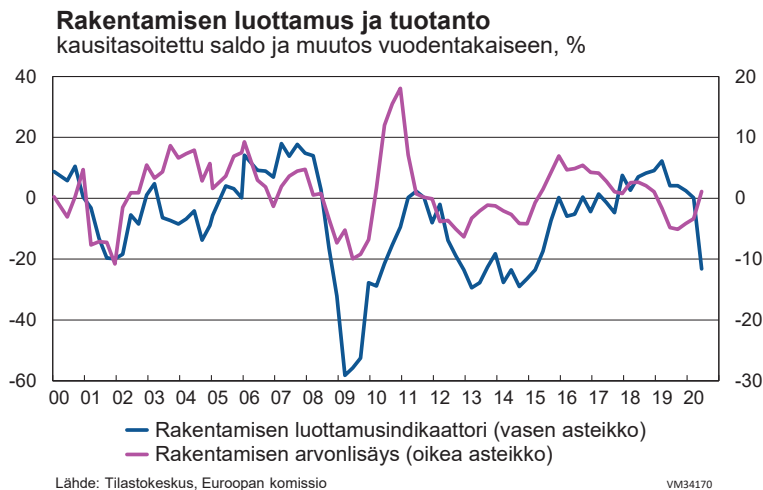
VM34170

Rakentamisen lasku siirtynyt ensi vuoteen

Rakentaminen on kasvanut hieman odotusten vastaisesti alkuvuosipuoliskon aikana. Kasvu on ollut jopa reipasta, kun toisella neljänneksellä tuotanto kasvoi 2 % vuodentakaisesta. Asuntoja alettiin rakentaa enemmän kuin vuotta aiemmin, sillä asuntokysyntä on säilynyt vahvana. Matalina pysyvät korot voivat ylläpitää sijoittajien kysyntää Suomen kiinteistömarkkinoilla myös jatkossa. Rakentamisen ennustetaan säilyvän kuluvana vuonna lähellä viime vuoden tasoa.

Ensi vuonna rakentaminen vähenee selvästi, koska myönnettyt rakennusluvut ovat vähentyneet alkuvuoden aikana voimakkaasti. Erityisesti julkisten palvelurakennusten aloitukset vähenevät, mikä sinänsä on luonnollista pitkän ja poikkeuksellisen korkean kasvuperiodin jälkeen. Vuonna 2022 rakentaminen kääntyy uudelleen kasvuun.

Covid-19-epidemia on toistaiseksi vaikuttanut rakentamisessa lähinnä vain korjausrakentamiseen, jota se on viivytännyt. On kuitenkin mahdollista, että syksyllä rakentaminen hidastuu voimakkaasti, sillä rakennusalan odotukset tulevasta syksystä ja talvesta ovat heikkoja. Asuntokysynnän lasku voi vauhdittua, jos työllisyys

heikkenee ennakoitua nopeammin. On myös mahdollista, että rakennusalan varo-
vaisuus uusien aloitusten suhteen kasvaa epävarmassa tilanteessa.

Asuntorakentamisen aloitusmääräksi arvioidaan noin 34 000 asuntoa tänä vuonna, mikä on noin 4 000 aloitusta vähemmän kuin viime vuonna. Asuntotuotantoa on myös elvytetty tänä vuonna. Ensi vuonna asuntoaloitusten määrän arvioidaan laskevan noin 30 000 ja v. 2022 aloitusmäärien nousevan 32 000 asuntoon. Toimitilarakentaminen ylläpitää rakentamista kuluvana vuonna edelleen, koska monia hankkeita on aloitettu vielä tänä keväänä ja niiden rakennusaika on lähes puolitoista vuotta. Ensi vuonna aloituksia on selvästi vähemmän ja varsinkin epävarma suhdanetilanne voi siirtää suunniteltuja investointihankkeita eteenpäin.

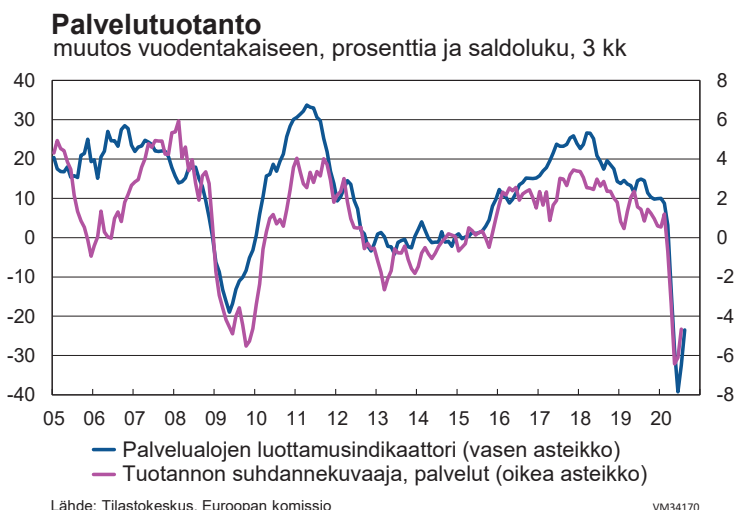
Korjausrakentamisen ennustetaan kasvavan edelleen. Covid-19-epidemia on sekä lisännyt että vähentänyt korjaamista. Korjauksia on aloitettu tiloissa, jotka ovat olleet etätyön takia lähes tyhjillään. Toisaalta taloyhtiöiden korjauksia on siirretty keväällä eteenpäin. Ensi vuonna korjaamisen kasvu nopeutuu hankkeiden lisääntymässä. Omatoiminen rakentaminen ja korjaaminen ovat kasvaneet tänä keväänä ja kesänä voimakkaasti.

Maa- ja vesirakentaminen saa erityisen paljon tukea elvytyshankkeilla ja sen kasvu näkyy jo voimakkaasti maa- ja vesirakentamisen liikevaihdon ja myynnin lähes kaksinumeroisena nousuvauhtina.

1.4.3 Palvelut

Palvelut kääntyvät kasvuun toisella vuosipuoliskolla

Palveluviennin voimakas väheneminen sekä kotitalouksien palvelujen kysynnän lasku ovat heikentäneet palvelujen tuotantoa jo ensimmäisellä, mutta erityisesti toisella neljänneksellä. Yksityiset palvelut laskivat 6 % toisella neljänneksellä edellisestä neljänneksestä ja lähes 8 % vuodentakaisesta. Julkiset palvelut eivät ole tilinpidon mukaan kasvaneet toistaiseksi, mutta elvytyksen takia julkinen kulutus ja palvelutuotanto kasvavat selvästi tänä vuonna.

Tuotannosta suurin osa, lähes 70 %, tulee palvelualoilta ja vaikka teollisuustuotanto vähenee prosentuaalisesti enemmän, vähentää palvelujen supistuminen eniten BKT:ta. Erityisesti liikenteen palvelut vähenivät alkuvuonna, mutta myös liike-elämän palvelut supistuivat yli 5 % toisella neljänneksellä edellisestä neljänneksestä. Kaikki palvelutoimialat lukuun ottamatta kiinteistöpalveluiden toimialaa vähenivät toisella neljänneksellä. Majoitus ja ravitsemisalan palvelut supistuivat sulkurajoitusten takia hyvin voimakkaasti ensimmäisen neljänneksen loppupuolelta lähtien. Kesäkuussa tilanne parani, kun rajoitukset päättyivät tai kevenivät.

Myös kuluvan vuoden palvelutuotannon ennustetta on nostettu alkuvuoden ennusteita parempien tilastotietojen takia. Palvelualojen ja aivan erityisesti vähittäiskaupan näkymät ovat parantuneet keväästä selvästi. Suhdannebarometrin mukaan palvelualat odottavat myynnin kasvavan kuluvan vuoden kolmannella ja neljännellä neljänneksellä. Luottamusindikaattorissa kaikki osaindeksit ovat niin ikään kääntyneet nousuun. Oheisessa kuviossa palvelualojen suhdannetta tarkastellaan kolmen kuukauden liukuvan keskiarvon avulla, jolloin heikkojen edelliskuukausien lukemat painavat arvioissa. Palvelujen liikevaihto ja myynti kääntyivät nousuun ke- säkuussa.

Palvelutuotannon arvioidaan supistuvan 3,6 % tänä vuonna. Jos pandemiatilanne pahenee edelleen, matkailualan haasteet voivat toisella vuosipuoliskolla heikentää niiden palvelujen kysyntää ja tarjontaa ennakoitua enemmän. Ensi vuonna pääosan palvelualoista ennustetaan kasvavan hyvin ripeästi, mutta osassa kysyntä voi jäädä pidemmäksi aikaa aiempaa matalammalle tasolle, esimerkiksi lentoliikenteessä. Palvelualojen ensi vuoden kasvuennuste on lähellä kolmea prosenttia.

Taulukko 10. Tuotanto toimialoittain

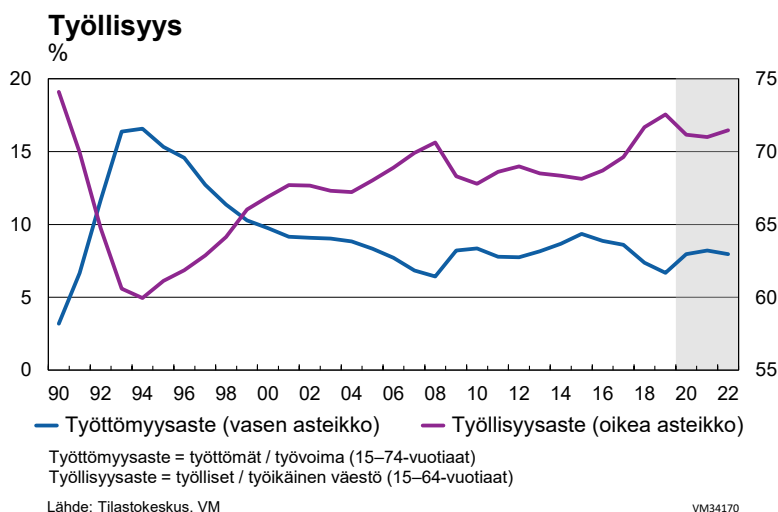
	2019	2017	2018	2019	2020**	2021**	2022**
	osuus, % ¹	määrän muutos, prosenttia					
Teollisuus	20,5	8,6	-2,0	3,7	-6,8	3,4	3,6
Rakentaminen	7,5	2,2	2,1	-3,9	-0,5	-4,5	0,3
Maa- ja metsätalous	2,7	2,1	-2,3	1,2	-5,9	2,0	2,7
Teollisuus ja rakentaminen	28,0	7,0	-0,9	1,6	-5,2	1,3	2,6
Palvelut	69,4	2,6	2,4	1,2	-3,6	2,7	1,4
Tuotanto yhteensä perushintaan	100,0	3,8	1,3	1,3	-4,1	2,4	1,8
Bruttokansantuote markkinahintaan		3,3	1,5	1,1	-4,5	2,6	1,7
Kansantalouden työn tuottavuus		3,0	-1,0	0,2	-0,6	1,8	1,5

1) Osuus käypähintaisesta tuotannosta perushintaan

1.5 Työvoima

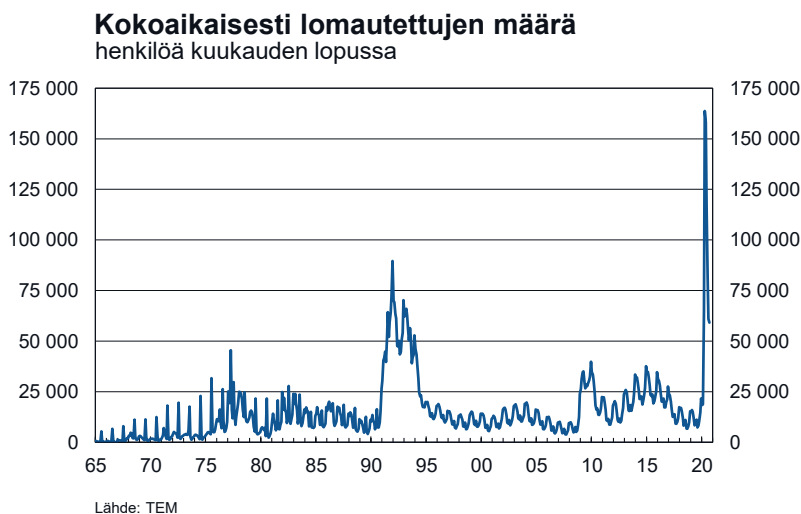
Työttömyys lisääntyy

Työllisyys heikentyi varsin selvästi vuoden ensimmäisellä puoliskolla. Työllisyysasteen trendi oli heinäkuussa 71,9 %, mikä on yli prosenttiyksikön pienempi kuin tammikuussa. Työllisten määrä oli tammi-heinäkuussa 35 000 vähäisempi kuin vuosi sitten ja kesäkuukausina laskuvauhti on syventynyt. Kokoaikatyötä tekeviä oli alkuvuonna vielä viime vuotta enemmän, mutta osa-aikatyöllisiä selvästi vähemmän. Lisäksi alityöllisten määrä lisääntyi alkuvuonna runsaasti. Tehdyn työn eli työtuntien määrä supistui tuplasti työllisiä enemmän, 2,8 %. Suurinta työllisyyden lasku on ollut vähittäiskaupan sekä majoitus- ja ravitsemistoiminnan palvelualoilla. Työllisyys on lisääntynyt energiahuollossa ja eräillä liike-elämän palvelualoilla.

Työmarkkinat eivät nyt vedä työvoimaa, sillä työvoiman ulkopuolella olevien määrä on alkuvuonna lisääntynyt. Etenkin piilotyöttömiä oli viime vuotta enemmän. Työvoiman kysyntä on kääntynyt laskuun alkuvuonna. Avoimia työpaikkoja oli kesäkuussa 35 400, selvästi viime vuotta vähemmän. Suomalaisten yritysten työllisyysodotukset suorastaan romahtivat huhtikuussa varsinkin palvelualoilla. Elokuuhun mennessä odotukset ovat elpyneet, mutta edelleen yritykset odottavat työllisyyden heikkenevän päätoimialoilla.

Yritykset ovat sopeuttaneet työvoimakustannuksiaan irtisanomisten lisäksi lomautuksilla. Lomautettujen työnhakijoiden määrä oli huipussaan huhtikuun lopussa, jolloin kokoaikaisia lomautettuja oli runsaat 160 000 henkilöä, lähes tuplasti enemmän kuin edellisessä huipussa v. 1991. Lomautettujen määrä on vähentynyt nopeasti, mutta elokuun lopussa kokoaikaisia lomautettuja oli yhä runsaat 62 000. Työnhakijoiksi rekisteröityneitä tulee olemaan satoja tuhansia vielä pitkään, sillä muusta syystä työttömiä oli työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) rekisterissä elokuun lopussa 266 000 henkilöä. Yhteensä elokuun lopussa työttömiä työnhakijoita oli noin 329 000.

Työllisten määrän lasku jyrkkenee tänä vuonna covid-19-pandemian rajoitustoi-
mien sekä hitaahkon taudista elpymisen supistaessa kokonaistuotantoa ja vähen-
täessä työn kysyntää. Taantumasta toipuminen on alkanut vuoden toisella puolis-
kolla ja työllisyyden lasku hidastuu vuoden loppuun mennessä huomattavasti. Tänä
vuonna työllisyys supistuu keskimäärin 2 % ja työllisyysaste laskee noin 71 prosent-
tiin.

Taantuma rajoittuu enimmäkseen kuluvaan vuoteen ja talouskasvun ennustettu
palautuminen alkaa asteittain kohentaa työvoiman kysyntää vuosina 2021–2022.
Työllisten määrä supistuisi alkuvuoden heikkoudesta johtuen v. 2021 vielä hieman
ja kääntyisi kasvuun v. 2022. Työllisten määrä jäisi kuitenkin selvästi pienemmäksi
kuin v. 2019 ja työllisyysaste olisi 71½ % v. 2022.

Tilastokeskuksen (TK) tilastoima kansainvälisesti vertailukelpoinen työttömien määrä on lisääntynyt selvästi vähemmän kuin TEM:n rekisteröimien työttömien työnhakijoiden määrä.¹ Työvoiman ulkopuolelle siirtyneiden työnteosta kiinnostuneiden piilotyöttömien määrä on kuitenkin lisääntynyt erittäin nopeasti samoin kuin lisää töitä tahtovien alityöllisten määrä myös TK:n työvoimatiedustelussa. Suhdanne-työttömyyden lisäksi TEM:n rekisteritietojen mukaan myös rakennetyöttömyys on lisääntynyt kaikissa ryhmissä pl. työvoimapalveluilta toiselle siirtyvät.

Työttömien määrä lisääntyy jatkossa alkuvuotta enemmän, kun työn kysyntä säilyy vähäisenä, irtisanomiset lisääntyvät taantuman seurauksena ja osa lomautetuista ei pääse palaamaan työelämään. Työllisyyden laskun seurauksena ja suuresta lomautettujen määrästä johtuen työttömien määrä kasvaa v. 2020 noin viidenneksen ja työttömyysaste kohoaa 8 prosenttiin. Vaikka covid-19-pandemiasta toipuminen ei keskeytyisi eikä talouden taantumasta seuraisi laajoja konkurssseja ja joukkoirtisanomisia, työttömyyden nousu jatkuu vielä osin ensi vuonna. Talouden vaatimattoman toipumisen seurauksena työttömyysaste nousee ensi vuonna 8,2 prosenttiin ja kääntyy talouskasvun myötä laskuun vasta v. 2022.

Taulukko 11. Työvoimatase

	2017	2018	2019	2020**	2021**	2022**
	1000 henkeä keskimäärin vuodessa					
Työikäinen väestö, 15–74-vuotiaat	4114	4124	4128	4131	4123	4111
muutos	5	10	4	3	-8	-12
Työikäinen väestö, 15–64-vuotiaat	3451	3439	3428	3423	3416	3410
muutos	-12	-12	-11	-5	-7	-6
Työlliset (15–74-vuotiaat)	2474	2538	2567	2514	2502	2514
siitä 15–64-vuotiaat	2403	2465	2487	2436	2425	2437
Työttömät (15–74-vuotiaat)	233	202	184	218	224	218
	prosenttia					
Työllisyysaste (15–64-vuotiaat)	69,6	71,7	72,5	71,2	71,0	71,5
Työttömyysaste (15–74-vuotiaat)	8,6	7,4	6,7	8,0	8,2	8,0
	1000 henkeä vuoden aikana					
Maahanmuutto, netto	17	16	18	16	16	16

1 TK:n työvoimatiedustelussa lomautetut työntekijät tilastoituvat joko työvoiman ulkopuolisiksi (arviolta n. 1/2), työllisiksi (n. 1/3) ja vain pieni osa työttömiksi (n. 1/6).

1.6 Tulot, kustannukset ja hinnat

1.6.1 Palkat

Ansiot nousevat mutta palkkasumma laskee työttömyyden lisääntyessä

Nimellispalkkojen nousuvauhti hidastui alkuvuonna 1,6 prosenttiin viime vuoden 2,1 prosentista. Hidastuminen johtui pienemmistä sopimuskorotuksista, sillä palkkaliukumien määrä suureni. Julkisen sektorin ansioiden nousu oli hieman yksityistä sektoria nopeampaa, johon vaikutti lomarahaleikkausten loppuminen kesän 2019 jälkeen.

Tänä vuonna yksityisellä ja julkisella sektorilla on solmittu merkittävä määrä uusia työehtosopimuksia. Yksityisellä tai julkisella sektorilla työehtosopimuksia ei ole tänä vuonna juurikaan enää päättymässä¹. Ensi keväänä päättyy elintarviketeollisuuden työntekijöiden, ulkomaanliikenteen merenkulun päällystön ja lennonjohtajien sekä autoliikenteen toimihenkilöiden työehtosopimukset. Keskimäärin nimellispalkkoja on sovittu korotettavaksi tänä vuonna vajaat 1½ %. Talouden taantumasta huolimatta palkkaliukumat näyttävät nousevan viime vuodesta, joten nimelliset ansiot lisääntyvät 1¾ %.

Koheneva taloudellinen toimeliaisuus ja sen myötä työllisyyden paraneminen nostanevat palkkaliukumia ensi vuodesta alkaen. Lisäksi ensi vuodelle on sovittu noin ½ prosenttiyksikköä tätä vuotta suurempia sopimuskorotuksia yksityiselle ja julkiselle sektorille. Sopimuskorotusten ja nimellisansioiden nousuvauhti olisi ensi vuonna siten 2½ %. Eräät tänä vuonna solmitut työehtosopimukset ulottuvat alkuvuoteen 2023 saakka. Näiden sopimuskorotukset neuvotellaan myöhemmin, mutta ennusteessa on oletettu, että sopimuskorotukset eivät suurene ensi vuodesta, jolloin nimellisansioiden lisäntyisivät 2 % v. 2022.

Palkkasumman kehitykseen vaikuttaa nimellisansioiden lisäksi työllisyyden kehitys. Koska työllisyys supistuu tänä vuonna runsaasti, myös palkkasumma kääntyy kahden prosentin laskuun. Ansioiden nousun ja työllisyyden kasvun myötä palkkasumman ennakoituaan kääntyvän vuosina 2021 ja 2022 runsaan 2½ prosentin vuosittaiseen nousuun.

¹ Matkailu – ja ravintolapalvelualan työehtosopimusta jatkettiin maaliskuussa ja se päättyy 30.9.2020.

Taulukko 12. Palkansaajien ansiotasoindeksi ja työkustannukset tuoteyksikköä kohti

	2017	2018	2019	2020**	2021**	2022**
	muutos, prosenttia					
Sopimuspalkkaindeksi	-0,3	1,2	2,0	1,2	2,0	1,4
Palkkojen liukuminen yms. tekijät	0,5	0,5	0,1	0,5	0,5	0,6
Ansiotasoindeksi	0,2	1,7	2,1	1,7	2,5	2,0
Reaalinen ansiotaso ¹	-0,5	0,6	1,1	1,3	1,3	0,6
Keskiansiot ²	0,7	2,2	1,8	1,6	2,4	2,1
Työkustannukset tuoteyksikköä kohti koko kansantaloudessa ³	-2,9	2,5	1,6	0,5	1,9	1,0

1) Ansiotasoindeksi jaettuna kuluttajahintaindeksillä.

2) Laskettu jakamalla koko kansantalouden palkkasumma palkansaajien tehdyillä työtunneilla.
Lukuihin vaikuttavat kansantalouden rakennemuutokset.

3) Palkansaajakorvaukset jaettuna bruttoarvonlisäyksen volyymilla perushintaan.

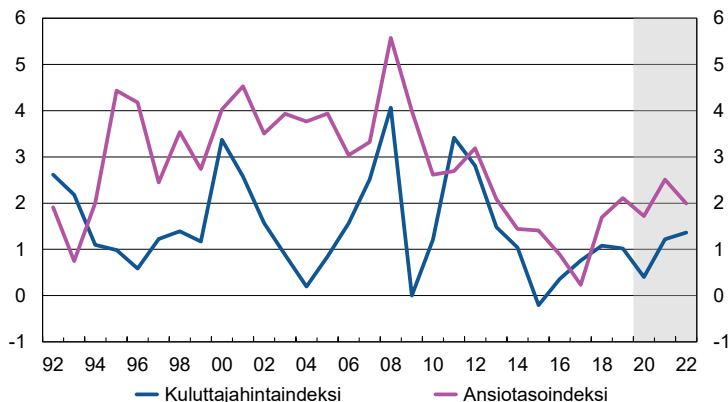
1.6.2 Kuluttajahinnat

Kuluttajahintaindeksin vuosimuutos kääntyi positiiviseksi heinäkuussa kolmen kuukauden deflaation jälkeen. Elintarvikkeiden, varsinkin tuoreruuan, hinnat ovat nousseet nopeasti alkuvuonna ja nousu kiihtyy edelleen. Myös tavaroiden hintojen lasku pysähtyi, ainakin hetkellisesti. Energian hinnan lasku näkyy kuluttajahintoja selvästi alentavana, mutta sen vaikutus on jo pienentynyt huhtikuun nopeimmasta laskusta.

Vuonna 2020 kansallisella kuluttajahintaindeksillä mitattuna inflaatioksi ennustetaan 0,4 %. Öljyn hinnan lasku alentaa energian hintaa huolimatta elokuun veronkorotuksista, mikä hidastaa hintojen laskua loppuvuodesta. Elintarvikkeiden hintojen nousu kiihdyttää eniten inflaatiota tänä vuonna.

Kysynnän supistuminen tänä vuonna sekä epävarmuus tulevasta kehityksestä pitää inflaation maltillisena koko ennustejaksolla. Vuosina 2021 ja 2022 kansallisen kuluttajahintaindeksin odotetaan nousevan 1,2 % ja 1,4 %. Molempina vuosina kulutukseen kohdistuvat veronkorotukset kiihdyttävät inflaatiota, selvimmin v. 2021.

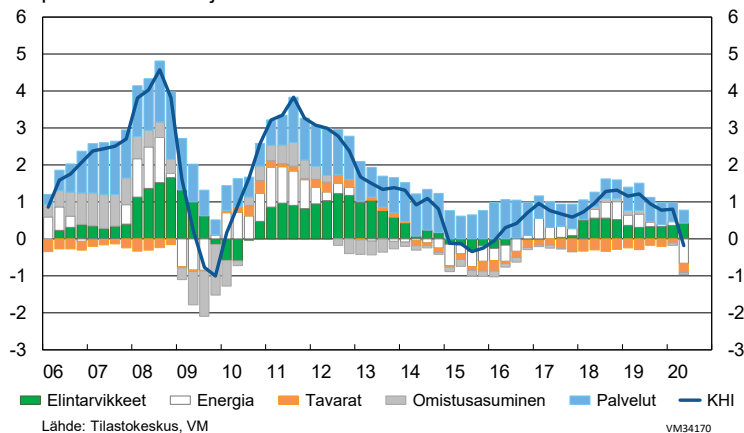
Kuluttajahinta- ja ansiotasoindeksi muutos vuodentakaiseen, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

Kuluttajahintaindeksi prosenttimuutos ja kasvuvaikutukset

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

Taulukko 13. Hintaindeksejä

	2017	2018	2019	2020**	2021**	2022**
	muutos, prosenttia					
Vientihinnat ¹	3,4	4,2	-0,3	-4,5	1,3	1,5
Tuontihinnat ¹	3,8	3,4	0,4	-4,9	1,4	1,6
Kuluttajahintaindeksi	0,7	1,1	1,0	0,4	1,2	1,4
Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi	0,8	1,2	1,1	0,6	1,3	1,5
Verollinen kotimarkkinoiden perushintaindeksi	4,9	4,7	1,0	-3,7	1,2	2,0
Rakennuskustannusindeksi	0,3	2,2	1,0	0,5	1,8	1,9

1) Kansantalouden tilinpidon mukaan

2 Julkinen talous

2.1 Julkisyhteisöt yhteensä

Covid-19-epidemiasta seurannut talouden taantuma ja epidemian haittojen vähentämiseksi tehdyt toimet kasvattavat julkisen talouden alijäämää tänä vuonna huomattavan paljon. Alijäämän arvioidaan olevan noin 18 mrd. euroa.

Julkinen talous jää taantumän jälkeen heikompaan tilaan kuin ennen epidemian alkua. Lähivuosina näkyvissä oleva talouskasvu ei riitä vahvistamaan julkisen talouden rahoitusasemaa ennalleen, ja julkinen talous pysyy selvästi alijäämäisenä. Valtion ja paikallishallinnon mittavat alijäämät kasvattavat velkasuhdetta myös tulevina vuosina.

Julkisen talouden kestävyyttä heikentävät rakenteelliset tekijät eivät ole kadonneet vaan vaikuttavat jatkuvasti suhdanteista riippumatta. Väestön ikääntyminen on jo kasvattanut eläkemenoja sekä hoito- ja hoivamenoja, ja samankaltainen kehitys jatkuu kuluvalle vuosikymmenellä ja sen jälkeen. Julkisessa taloudessa on kestävyysvaaje, jota ei ole vielä ratkaistu.

Valtionhallinto kantaa suurimman osan virusepidemian vuoksi päätettyjen tukitoimien kustannuksista. Finanssipolitiikka on voimakkaasti elvyttävää kuluvana vuonna. Finanssipolitiikan mitoitusta on kuvattu tarkemmin sivun 65 kehikossa. Ensi vuodesta lähtien valtiontalouden alijäämä alkaa pienentyä, kun talous kasvaa ja suuri osa tukitoimenpiteistä päättyy.

Paikallishallinnon tilanne pysyy vaikeana. Paikallishallinnon rahoitusasemaa rasittaa väestön ikääntymisestä johtuva sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluiden tarpeen ja menojen kasvu. Käsillä oleva taantuma supistaa verotuloja, mutta toisaalta valtio tukee kuntataloutta epidemian vuoksi voimakkaasti.

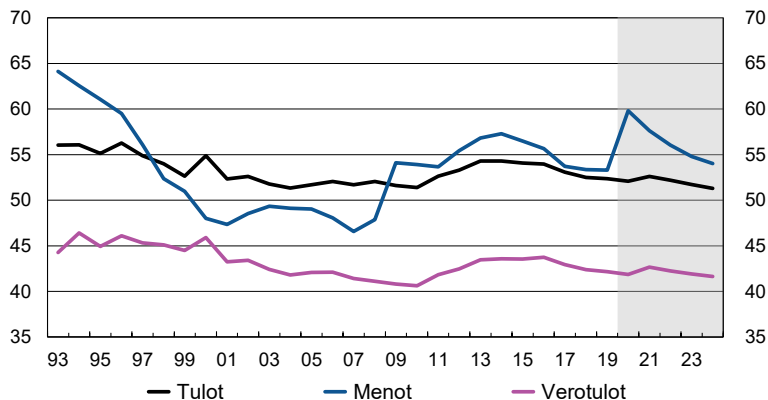
Työeläkelaitosten ylijäämä sulaa v. 2020 tilapäisesti lähes kokonaan, kun työeläkemaksua alennetaan väliaikaisesti ja työllisyystilanteen heikkeneminen supistaa makсутuloja. Työeläkelaitosten ylijäämä jää tulevana vuosina puolen prosentin tuntumaan suhteessa bruttokansantuotteeseen, kun eläkemenojen kasvu jatkuu ja alhainen korkotaso hidastaa työeläkelaitosten omaisuustulojen kasvua.

Muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasemaa heikentävät runsaat lomautukset, työttömyyden lisääntyminen ja työttömyysturvaan tehdyt väliaikaiset laajennukset. Ensi vuonna muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasemaa vahvistavat lomautettujen määrän aleneminen sekä työttömyysvakuutusmaksun korottaminen.

Julkinen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen on kääntynyt jyrkkään kasvuun ja nousee tänä vuonna yli 10 prosenttiyksikköä noin 70 prosenttiin. Velkasuhteen äkillinen kasvu johtuu bruttokansantuotteen supistumisesta sekä etenkin valtionhallinnon alijäämän mittavasta kasvusta. Vuoteen 2024 mennessä velkasuhde nousee yli 75 prosenttiin.

Julkisen talouden tämän hetken merkittävimmät riskit linkittyvät läheisesti yleiseen talouskehitykseen. Nyt näyttää siltä, että talouskasvu olisi toipumassa tämän vuoden loppupuolelta alkaen. Mahdollinen epidemian uusi aalto, yleisen epävarmuuden kasvu sekä mahdollisesti jälleen kiristettävät sulkutoimet voisivat kuitenkin hidastaa talouden toipumista ja heikentää julkista taloutta. Lisäksi julkisen talouden ehdolliset vastuut ja erityisesti takausten huomattava kasvu muodostavat riskin julkiseen talouteen. Takaustavastuiden keskittyminen tietyille toimialoille ja yrityksille lisää takauksvastuisiin liittyviä riskejä. Takausvaltuuksia myös kasvatettiin kuluvana vuonna osana yrityksille kohdistettuja tukitoimia. Vastuiden mittava laukeaminen kasvattaisi julkisia menoja ja nopeuttaisi entisestään velkasuhteen kasvua.

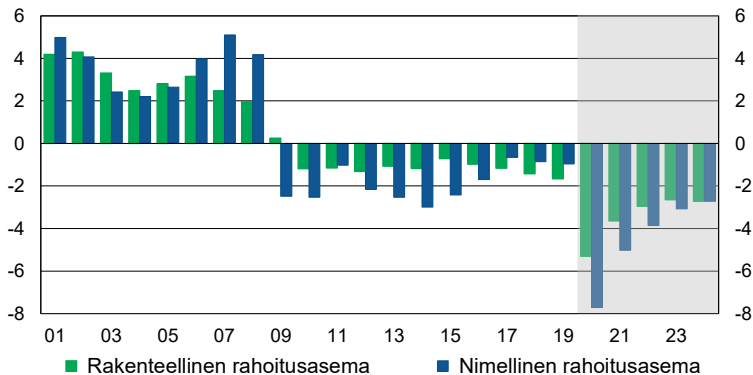
Julkisyhteisöjen tulot, verotulot ja menot suhteessa BKT:een, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Julkisyhteisöjen nimellinen ja rakenteellinen rahoitusasema suhteessa BKT:een, %

Laskelmat perustuvat EU-komission tuotantofunktioalähestymistapaan

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Taulukko 14. Julkisyhteisöt¹

	2017	2018	2019	2020**	2021**	2022**
	miljardia euroa					
Välittömät verot	37,2	37,4	38,4	36,9	38,9	40,1
Tuotannon ja tuonnin verot	31,6	33,1	33,7	32,5	34,0	34,5
Sosiaalivakuutusmaksut	27,3	27,9	28,6	27,2	29,6	30,3
Verot ja sosiaalivakuutusmaksut yhteensä ²	97,0	99,1	101,4	97,4	103,3	105,8
Muut tulot ³	23,8	24,3	25,3	24,6	24,9	25,7
siitä korkotulot	1,7	1,7	1,6	1,5	1,5	1,7
Tulot yhteensä	119,9	122,7	125,9	121,1	127,4	130,6
Kulutusmenot	51,6	53,4	55,3	59,3	61,1	61,7
Tukipalkkiot	2,7	2,7	2,9	5,3	3,3	2,9
Sosiaalietuudet ja -avustukset	42,6	43,0	43,8	47,3	47,3	48,3
Muut tulonsiirrot	5,3	5,6	6,0	6,3	6,7	6,3
Tukipalkkiot ja tulonsiirrot yhteensä	50,6	51,4	52,6	58,9	57,3	57,6
Pääomamenot ⁴	9,6	10,2	10,7	11,8	12,0	11,8
Muut menot	9,6	9,7	9,6	9,1	9,2	9,2
siitä korkomenot	2,3	2,1	1,9	1,7	1,6	1,5
Menot yhteensä	121,4	124,7	128,2	139,1	139,6	140,3
Nettoluotonanto (+)/nettoluotonotto (-)	-1,5	-2,0	-2,3	-18,0	-12,2	-9,7
Valtionhallinto	-4,0	-2,9	-2,9	-16,8	-10,6	-7,9
Paikallishallinto	-0,5	-2,0	-2,7	-1,0	-2,4	-2,8
Työeläkelaitokset	2,4	2,3	2,7	0,3	0,9	1,2
Muut sosiaaliturvarahastot	0,7	0,6	0,6	-0,5	-0,2	-0,1
Perusjäämä ⁵	-0,9	-1,6	-2,0	-17,8	-12,1	-9,8

1) Kansantalouden tilinpidon mukaan

2) Sisältää pääomaverot

3) Ml. pääomansiirrot ja pääoman kuluminen

4) Pääoman bruttomuodostus ja pääomansiirrot

5) Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja

Taulukko 15. Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja

	2017	2018	2019	2020**	2021**	2022**
	suhteessa bruttokansantuotteeseen, prosenttia					
Verot ja sosiaaliturvamaksut	42,9	42,4	42,2	41,9	42,7	42,3
Julkisyhteisöjen menot ¹	53,7	53,4	53,3	59,8	57,6	56,0
Nettoluotonanto	-0,7	-0,9	-1,0	-7,7	-5,0	-3,9
Valtionhallinto	-1,8	-1,2	-1,2	-7,2	-4,4	-3,2
Paikallishallinto	-0,2	-0,9	-1,1	-0,4	-1,0	-1,1
Työeläkelaitokset	1,0	1,0	1,1	0,1	0,4	0,5
Muut sosiaaliturvarahastot	0,3	0,2	0,3	-0,2	-0,1	-0,1
Perusjäämä ²	-0,4	-0,7	-0,8	-7,7	-5,0	-3,9
Julkisyhteisöjen velka	61,3	59,6	59,2	70,2	72,8	74,3
Valtionvelka	46,8	44,9	44,2	53,3	55,6	56,6
Julkisyhteisöjen työllisyys, 1000 henkeä	619	632	647	662	662	662
Valtionhallinto	132	135	136	138	138	138
Paikallishallinto	476	484	497	511	511	511
Sosiaaliturvarahastot	12	13	13	13	13	13

1) EU-harmonisoitu

2) Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja

Taulukko 16. Eräiden EU-maiden julkisen talouden rahoitusjäämät ja velkasuhteet

	2018	2019	2020**	2018	2019	2020**
	Rahoitusjäämä			Velka		
	suhteessa bruttokansantuotteeseen, prosenttia					
*Suomi	-0,9	-1,0	-7,7	59,6	59,2	70,2
Suomi	-0,9	-1,1	-7,4	59,6	59,4	69,5
Iso-Britannia	-2,2	-2,1	-10,5	85,7	85,4	102,1
Ruotsi	0,8	0,5	-5,6	38,8	35,1	42,6
Tanska	0,7	3,7	-7,2	34,0	33,2	44,7
Irlanti	0,1	0,4	-5,6	63,5	58,8	66,4
Espanja	-2,5	-2,8	-10,1	97,6	95,5	115,6
Alankomaat	1,4	1,7	-6,3	52,4	48,6	62,1
Luxemburg	3,1	2,2	-4,8	21,0	22,1	26,4
Portugali	-0,4	0,2	-6,5	122,0	117,8	131,6
Itävalta	0,2	0,7	-6,2	74,0	70,4	78,8
Saksa	1,9	1,5	-7,0	61,9	59,8	75,7
Ranska	-2,3	-3,0	-9,9	98,1	98,1	116,5
Belgia	-0,8	-1,9	-8,9	99,8	98,6	113,9
Italia	-2,2	-1,6	-11,1	134,8	134,8	158,9
Kreikka	1,0	1,5	-6,4	181,2	176,6	196,4

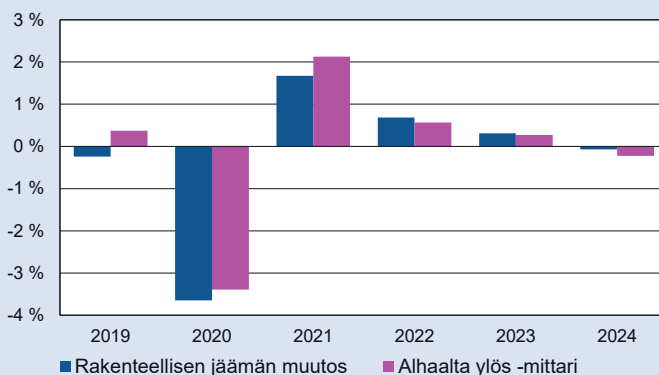
Lähde: EU-komission kevätennuste 2020, *Suomi: VM syyskuu 2020

FINANSSIPOLITIIKAN MITOITUS

Finanssipolitiikan mitoitusta on tapana tarkastella suhdanteista puhdistetun julkisen talouden rahoitusaseman tai julkiseen talouteen vaikuttavien toimien mittaluokan muutoksena edellisestä vuodesta. Seuraavassa kuviossa on kuvattu finanssipolitiikan mitoitusta koko julkisen talouden tasolla kahdella¹ tapaa. Näin tarkasteltuna finanssipolitiikka on voimakkaasti elvyttävää vuonna 2020 ja kiristävää vuonna 2021. Finanssipolitiikka kiristyy v. 2021, kun monet kertaluonteiset covid-19-epidemiaan ja elvytykseen liittyvät toimet päättyvät. Keskipitkällä aikavälillä finanssipolitiikka arvioidaan olevan neutraalia. Ensimmäisessä kuviossa on huomioitu pääministeri Marinin hallituksen päätösperäisten toimien ohella kaikki muutokset sosiaaliturvamaksuissa.

Jälkimmäisessä kuviossa on kuvattu pääministeri Marinin hallituksen päätösten sekä väliaikaisena tukitoimena päätetyn työeläkemaksun alennuksen kumulatiivinen vaikutus kansantalouden tilinpidon mukaiseen nettoluotonantoon. Nämä toimet heikentävät nettoluotonantoa yhteensä yli 8 mrd. eurolla v. 2020 ja 4 mrd. eurolla v. 2021. Kuluvana vuonna päätettyjen toimien ohella jo hallitusohjelmassa päätetyt toimet ovat voimakkaasti taloutta elvyttäviä. Vuonna 2021 toimien yhteisvaikutus pienenee, kun suuri osa taantumaan ja poikkeusoloihin vuodelle 2020 ajoitetuista kertaluonteisista toimista päättyy.

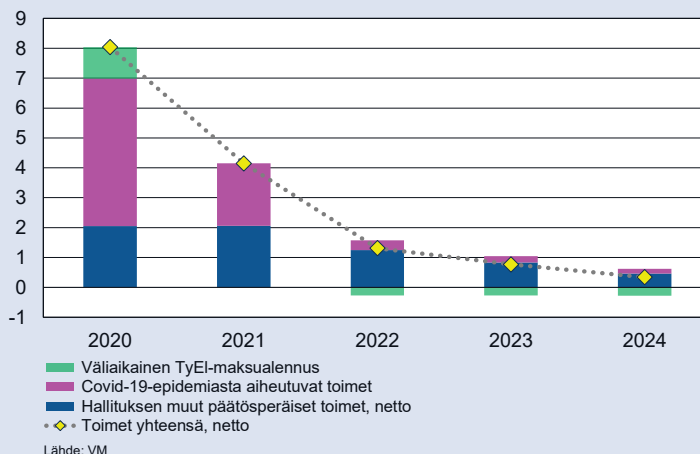
Finanssipolitiikan mitoitusta eri tavoilla mitattuna
(+) kiristävää, (-) elvyttävää

Lähde: Tilastokeskus, VM

¹ Toinen lähestymistapa on nk. top-down -lähestymistapa, jossa finanssipolitiikan mitoitusta tarkastellaan rakenteellisen jäämän muutoksella. Toinen on nk. bottom-up -lähestymistapa, jossa yksittäisiä toimia summataan yhteen kokonaiskuvan hahmottamiseksi. Eri lähestymistavat voivat tuottaa erikaltaisia tuloksia ja molempiin mittareihin liittyy epävarmuutta.

Hallituksen päätösperäiset toimenpiteet mrd. euroa

EU:n elpymisvälineen varojen käyttö elvyttää taloutta lähivuosina, mutta suunnitelmat ja päätökset varojen käytöstä tehdään vasta myöhemmin (ks. kehikko sivulla 24). Myös hallitusohjelman tulevaisuusinvestointiohjelmassa on vuosille 2021 ja 2022 varauksia, joiden täsmällisestä käytöstä ei ole vielä päätetty². Lisäksi ensi vuoden finanssipolitiikan mitoittukseen vaikuttavat kuntien ensi vuoden talousarviot ja niiden tuloihin ja menoihin vaikuttavat päätökset. Näitä vielä täsmentymättömiä tekijöitä ei ole ennakoitu julkisen talouden ennusteessa ja tämän kehikon tarkastelussa.

Kaikki budjetin elvyttävät toimet eivät vaikuta kansantalouden tilinpidon nettoluotonantoon eivätkä siksi näy kuvioissa. Merkittävimpiä eroja ovat finanssisijoitukset sekä lainavaltuudet.

² Vuoden 2021 talousarvioneuvotteluissa hallitus päätti kohdentaa tulevaisuusinvestointeihin tehtyjä varauksia uudelleen. Jäljellä olevasta 1,7 mrd. varauksesta vuosille 2021 ja 2022 hallitus kohdentaa 0,7 mrd. euroa hallitusohjelman mukaisiin menoihin ja uudet kohdennukset 0,9 mrd. euroa kehysmenojen kattamiseen, jotka johtuvat mm. koronan haittavaikutusten torjunnasta.

KORONAVIRUSTILANTEESTA JOHTUVIEN TOIMENPITEIDEN VAIKUTUS JULKISIIN MENOIHIN JA TULOIHIN

Hallitus on antanut eduskunnalle syyskuun puoliväliin mennessä viisi lisätalousarviota vuodelle 2020. Pääosa lisätalousarvioissa päätetyistä toimista liittyy covid-19-epidemiaan. Lisäksi vuoden 2021 talousarvioletus sisältää epidemian vuoksi päätettyjä menolisäyksiä ja tukitoimia.

Oheisissa taulukoissa on esitetty vuoden 2020 viiteen lisätalousarvioon sekä vuoden 2021 talousarvioletukseen sisällytetyt covid-19-epidemiaan liittyvät toimet. Taulukoissa esitetään budjetoituja määrärahoja. Toimia on kuvattu tarkemmin kevään ja kesän 2020 Taloudellisissa katsauksissa. Julkisen talouden ennusteissa budjetoiduista määrärahoista tai niiden ajoittumisesta on joissain tapauksissa poikettu, jos esimerkiksi seurantatiedot osoittavat määrärahojen käytön jäävän budjetointivuonna vajaaksi. Lisäksi ennusteissa on huomioitu vuoden 2021 talousarvioletuveluiden yhteydessä sovittuja pöytäkirjamerkintöjä, joissa hallitus on yksiselitteisesti sitoutunut tuleviin määrärahapäätöksiin.

Vuoden 2021 talousarvioletuksessa hallitus varautuu koronasta aiheutuviin menoihin erityisesti testauskulojen osalta yli 1,4 mrd. eurolla. Lisäksi hallitus sitoutui talousarvioletuveluiden pöytäkirjamerkinnöissä rahoittamaan testauksesta aiheutuvia menoja myös v. 2020 noin 0,4 mrd. eurolla. Koska varsinainen esitys tästä vuoden 2020 testausmäärärahojen korotuksesta on tarkoitus antaa eduskunnalle vasta myöhemmin syksyllä lisätalousarvioletuksen yhteydessä, ei korotus sisälly oheiseen taulukkoon. Hallitus on linjannut, että jos testaukseen varattuja määrärahoja jää käyttämättä, ei erotusta käytetä muiden menojen rahoittamiseen.

Vuoden 2021 talousarvioletus sisältää myös kuntatalouden tukipaketin, joka heikentää valtiontalouden nettoluotonantoa, mutta vahvistaa paikallishallinnon nettoluotonantoa vastaavasti. Kuntien yhteisöveron jako-osuuden korotuksen jatkaminen kasvattaa paikallishallinnon verotuloja 510 milj. eurolla v. 2021 ja 40 milj. eurolla v. 2022 ja vähentää valtion verotuloja vastaavasti. Myös kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen tehtiin kertaluonteinen 300 milj. euron lisäys kompensoimaan koronavirustilanteesta aiheutuvaa kuntatalouden verotulojen alenemista. Lisäksi sairaanhoitopiireille ja kunnille myönnettiin 200 milj. euron valtionavustus epidemiasta aiheutuviin kustannuksiin.

Talousarvioletuveluiden pöytäkirjamerkinnöissä hallitus sitoutui myös täydentämään aiemmin vuodelle 2020 päätettyä kuntatalouden tukipakettia korottamalla kertaluonteisesti kuntien peruspalvelujen valtionosuutta 400 milj. eurolla sekä kunnille ja sairaanhoitopiireille myönnettävää valtionavustusta 200 milj. eurolla myöhemmin syksyllä annettavassa vuoden 2020 lisätalousarviossa¹.

¹ Hallitus sitoutui talousarvioletuveluiden pöytäkirjamerkinnöissä myös purkamaan hoito- ja palveluvelkaa 450 milj. euron kokonaisuudella vuosina 2021 – 2023 ja korvaamaan kuntataloudelle kaikki koronaan liittyvät välittömät kustannukset täysimääräisesti niin kauan kuin tautitilanne ja hybridistrategian toimeenpano sitä edellyttävät. Hoito- ja palveluvelan purkamista ei ole vielä ennakoitu ennusteissa siihen liittyvän valmistelun keskeneräisyyden vuoksi.

Kaikkien toimien ajoittumista ei voida tarkasti arvioida vuotuisten budjetoitujen määrärahojen perusteella. Esimerkiksi investointihankkeet ovat usean vuoden siirtomäärärahoja, jolloin tälle vuodelle budjetoituja määrärahoja voidaan käyttää myös tulevina vuosina. Osa hankkeista voi jatkua tai siirtyä kokonaan ensi vuodelle, jolloin niiden elvyttävä vaikutus viivästyy. Siksi mm. perusväylänpitoon ja väyläverkon kehittämiseen tehdyillä panostuksilla on vaikutuksia myös vuoden 2020 jälkeen.

Useimpien kuluvalle vuodelle budjetoitujen määrärahojen käytön ajoittumisesta ei ole vielä tarkempaa tietoa. Joidenkin tukimuotojen hakuaika on kuitenkin jo päättynyt ja niiden käytöstä on saatavilla tietoa. Esimerkiksi Business Finlandin avustusmuotoisen rahoituksen ja ELY-rahoituksen hakijat päätyivät kesäkuun alussa. Business Finlandin avustuksia on myönnetty tähän mennessä yli 900 milj. euroa, kun määrärahoja siihen on varattu noin 980 milj. euroa. ELY-rahoitukseen on myönnetty määrärahoja 400 milj. euroa ja päätöksiä on tähän mennessä tehty noin 300 milj. euron tuista. Molempien tukimuotojen kohdalla on vielä hakemuksia käsittelemättä.

Joidenkin etuuksien tai tukien määrä on jäänyt ennakoidusta. Väliaikaisen pienten lasten vanhemmille ja ulkomailta tuleville tarkoitetun epidemiatuen määrä jäi käytännössä hyvin vähäiseksi, n. 2 milj. euroon, kun siihen budjetoitiin yli 90 milj. euroa. Myös yritysten yleisen kustannustuen määrä on jäämässä arviolta noin runsaaseen sataan miljoonaan euroon. Vuoden 2020 viidennen lisätalousarvion yhteydessä yleiseen kustannustukeen varattua määrärahaa alennettiin 300 milj. eurosta 270 milj. euroon.

Taulukko 1. Koronavirustilanteen vuoksi päätettyjä toimia, joilla on vaikutusta julkisen talouden nettoluotonantoon*, mrd. euroa

	2020	2021	2022
Yritysten tukeminen: mm. Business Finlandin ja ELY-keskusten yrityksille myöntämät avustukset, yksinyrittäjien maksuvalmiuden tukeminen, ravitsemisyrittäjien tukeminen, tuki maatalous- ja luonnonvaratalousyrityksille, yleinen kustannustuki yrityksille, arvioitu Finnveran tappiokorvausten lisäys	2,0	0,4	0,2
Työttömyysturvan laajennus: omavastuun poistaminen, lomautusmenettelyn nopeuttaminen ja pienyrittäjille oikeus työttömyysturvaan, starttirahan maksuajan pidentäminen, työttömyysturvan maksamisen sujuvoittaminen	0,5	0,0	
Sosiaalietuuksien laajennus: pienten lasten vanhempien ja ulkomailta saapuvien tuki, epidemiakorvaus	0,2	0,0	
Lapset ja nuoret sekä ikäihmisten hyvinvointi: maksuton harrastustoiminta, varhaiskasvatus, perusopetus ja lukio-opetus, opinto-ohjaus ja nuorisotyö, opiskelijaterveydenhuolto, iäkkäiden palvelujen toimivuuden varmistaminen	0,3		
Investointihankkeet: perusväylänpito, väylaverkon kehittäminen, korjausrakentaminen ja julkisen liikenteen tuki. Vuoden 2022 osalta summat perustuvat tekniseen oletukseen hankkeiden ajoittumisesta.	0,3	0,1	0,1
T&K&I, osaaminen ja hyvinvointi: mm. korkeakoulupaikkojen aloituspaikkojen lisääminen ja jatkuvan oppimisen kehittäminen, Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat, julkiset työvoima- ja yrityspalvelut ja palvelurakenteen kehittäminen.	0,3	0,1	0,0
Sosiaali- ja terveydenhuollon resurssit ja varustehankinnat sekä COVID-19-tutkimus	0,8	1,5	0,0
Muut koronatilanteesta johtuvat menolisäykset	0,5	0,0	0,0
Menolisäykset yhteensä	4,9	2,1	0,3
Yksityisen sektorin työeläkemaksun alennus 1.5.-31.12.2020. Rahoitus työeläkejärjestelmän EMU-puskurista. Puskuria kartutetaan uudelleen korottamalla työeläkemaksua vuosina 2022-2025.	-1,1	0,0	0,3
Tuloihin vaikuttavat toimet yhteensä	-1,1	0,0	0,3
Vaikutus nettoluotonantoon yhteensä	-6,0	-2,1	-0,1

*Taulukossa on raportoitu toimien osalta budjetoidut vaikutukset

Osana yritysten ja kansalaisten tukitoimia kevään 2020 aikana helpotettiin verojen maksujärjestelyitä. Helpotettu maksujärjestely perustui väliaikaiseen lakimuutokseen, jonka myötä viivästyskorko alennettiin 7 prosentista lopulta 2,5 prosenttiin 1.3.–31.8.2020 erääntyneille maksujärjestelyssä oleville veroille. Lisäksi huojennettua maksujärjestelyä oli mahdollista hakea takautuvasti myös tammi-maaliskuussa suoritettuihin arvonlisäveroihin. Kertymätiedot osoittavat, että maksujärjestelyiden määrä jäi keväällä arvioitua pienemmäksi. Arviota vuosille 2021 ja 2022 viivästyistä vuoden 2020 verotuloista alennettiin viidennessä lisätalousarviossa 0,8 mrd. euroon. Eniten maksujärjestelyitä haettiin arvonlisäveroihin. Verojen maksujärjestelyt korjataan kansantalouden tilinpidossa suori-teperusteisesti julkisen talouden tuloiksi sille vuodelle, jona maksuvelvoite syntyy. Näin ollen toimet eivät näy kansantalouden tilinpidon mukaisessa julkisen talouden nettoluotonannossa, mutta lisäävät velanottotarvetta väliaikaisesti.

Valtio on kasvattanut takausvaltuuksia huomattavasti kuluvaan vuoteen. Valtion budjetin luvuissa takausvaltuuksien kasvu näkyy vain kasvaneena varautumisena takauksittain. Toistaiseksi kasvatettujen takausvaltuuksien käyttö on ollut suhteellisen vähäistä. Finnveran kotimaan rahoitusvaltuuksia nostettiin keväällä 4,2 mrd. eurosta 12 mrd. euroon, jolloin käyttämättömien valtuuksien määrä kasvoi n. 10 mrd. euroon. Uusia kotimaan takauksia on myönnetty elokuun loppuun mennessä noin 1 mrd. euron edestä. Valtuuskien korotus on voimassa vuoden 2025 loppuun saakka.

Taulukko 2. Toimet, joilla ei ole suoraa vaikutusta julkisen talouden nettoluotonantoon

	mrd. euroa
Takaus- ja lainavaltuudet:	
Finnveran kotimaan rahoitusvaltuuksien nostaminen 4,2 mrd. eurosta 12 mrd. euroon.	
Valtuuksista oli keväällä käytetty n. 2 mrd. euroa, joten lisäys valtuuksiin oli n. 10 mrd. euroa.	10,0
Business Finlandin lainavaltuuksien lisääminen, vuosien 2020-2022 korotus yhteensä	0,3
Valtiontakaus Finnairin rahoitustarpeisiin	0,5
Valtiontakaus varustamoyhtiöille huoltovarmuudelle tärkeän rahtiliikenteen varmistamiseksi	0,6
Valtiontakaus eurooppalaisen hätätilasta aiheutuvien työttömyysriskien lieventämisen tilapäisen tukivälineen (SURE) puitteissa myönnettävien lainojen vakuudeksi	0,4
Valtiontakuu EIB:lle pankin yhteyteen perustettavasta yleiseurooppalaisesta EU Covid-19 -ta-kuurahastosta mahdollisesti aiheutuvien tappioiden varalta	0,4
Pääomitus:	
Suomen Teollisuussijoitus Oy:n pääoman korotus uuden vakautusohjelman perustamiseen	0,4
Pääomasijoitus Suomen Malmijalostus Oy:lle	0,5
Finnair Oy:n ja muiden valtionyhtiöiden pääomitusjärjestelyt	0,7
Maksuaikatauluihin liittyvät huojennukset:	
Huojennukset 1.3.2020-31.8.2020 erääntyneitä veroja koskevien maksujärjestelyiden ehtoihin sekä viivästyskoron alentaminen 7 prosentista 2,5 prosenttiin. Arvonlisäveron osalta huojennus koskee myös tammi-maaliskuun tilityksiä. Vaikutusarvio vuoden 2020 verotulojen viivästymisestä vuosille 2021 ja 2022	0,8
Mahdollisuus lykätä työeläkemaksuja 3 kuukaudella	
Muita tukitoimia:	
Luottolaitosten pääomavaatimusten laskeminen	30,0
Suomen Pankin sijoitukset yritystodistuksiin	1,0
Valtion eläkerahaston sijoituksia kotimaisiin yritystodistuksiin kasvatetaan enintään 1 mrd. euroon	1,0
TyEL-takaisinlainausten helpottaminen	
Rahoitusvakausrahaston lainanottomahdollisuus talletussuojaa koskevien lakisääteiden velvoitteiden täyttämiseen	2,0

2.1.1 Julkisyhteisöjen velka

Julkinen velka on lähtenyt nopeaan kasvuun covid-19-epidemian aiheuttaman taantuman ja epidemian vaikutuksia lieventävien hallituksen toimien seurauksena. Velkasuhde nousee tänä vuonna yli 10 prosenttiyksikköä 70 prosenttiin. Seuraavina vuosina velkasuhteen kasvu hidastuu, mutta jatkuu edelleen nousten 76 prosenttiin vuoteen 2024 mennessä.

Vuoden 2019 lopussa velkasuhde oli supistunut neljän vuoden ajan päätyen 59,2 prosenttiin tai 142 mrd. euroon. Valtaosa velasta, noin 105 mrd. euroa, oli valtion budjettitalouden velkaa. Valtionhallinnon kokonaisvelka oli 117,5 mrd. euroa. Paikallishallinnon velka oli 23,5 mrd. euroa eli 9,8 % suhteessa BKT:hen. Paikallishallinnon velka on kasvanut viime vuosina, kun taas valtion velkasuhde on supistunut viimeisten neljän vuoden aikana. Ennustejaksolla erityisesti valtionvelka kasvaa, mutta myös paikallishallinto velkaantuu.

Julkiseen velkaan lasketaan myös muita eriä budjettitalouden velan lisäksi. Valtion kohdalla velkaan luetaan esimerkiksi useiden budjetin ulkopuolisten yksiköiden ja yhtiöiden velat sekä valtion velkasalkun hallinnassa käytettyihin johdannaissopimuksiin liittyvät vakuudet. Paikallishallinnon velkaan lasketaan myös useiden kuntien omistamien yhtiöiden velka. Sosiaaliturvarahastojen velka koostuu Työllisyysrahaston velasta ja työeläkelaitosten johdannaissiin liittyvistä käteisvakuuksista.

Velkasuhteen muutosta voi eritellä oheisen taulukon mukaan. Velkasuhteen muutokseen vaikuttavat kuluvana vuonna ja edelleen seuraavina vuosina valtion- ja paikallishallinnon suuret perusalijäämät. Tänä vuonna myös BKT:n supistuminen voimistaa velkasuhteen kasvua, mutta seuraavina vuosina talouskasvu pienentää jälleen velkasuhdetta.

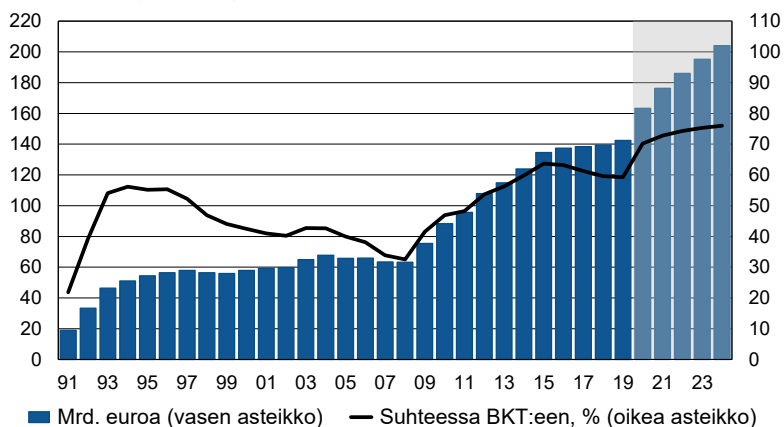
Muut syyt kuvaavat menoja tai tuloja, jotka eivät vaikuta kansantalouden tilinpidon mukaiseen alijäämään. Vuonna 2020 velkasuhdetta kasvattavat verojen maksujärjestelyt sekä yritysten lainoittaminen ja pääomittaminen, jotka eivät kasvata kansantalouden tilinpidon mukaista alijäämää. Vuonna 2021 velan muutosta suhteessa alijäämään alentaa maksujärjestelyjen päätyminen ja velanottotarvetta alkaa kasvattaa hävittäjähankkeen rahoituksen alkaminen. Velanottoa vähentävät hallituksen suunnitelmat rahoittaa kertaluonteisia menolisäyksiä myymällä osakevarallisuutta vuosina 2021–2022.

Taulukko 17. Julkisyhteisöjen velkasuhteen muutos ja siihen vaikuttavat tekijät

	2018	2019	2020**	2021**	2022**	2023**	2024**
Velkasuhde, suhteessa BKT:een, %	59,6	59,2	70,2	72,8	74,3	75,3	76,0
Velkasuhteen muutos	-1,6	-0,4	11,0	2,6	1,5	1,0	0,7
Velkasuhteen muutokseen vaikuttavat tekijät							
Perusrahoitusasema (pois lukien työeläkesektori)	1,0	1,3	7,2	4,8	3,8	3,0	2,7
Korkomenot	0,9	0,8	0,7	0,6	0,6	0,5	0,5
Muut tekijät ¹	-1,5	-0,8	1,1	-0,0	-0,5	-0,0	0,2
BKT:n arvon muutos	-2,0	-1,7	2,0	-2,8	-2,4	-2,5	-2,6
Työeläkesektorin ylijäämä (ei vaikuta velanottoon)	1,0	1,1	0,1	0,4	0,5	0,5	0,4

1) Muut tekijät sisältävät mm. valtion yksityistämistulojen, lainanannon sekä tulojen ja menojen arvostukseen ja ajoittamiseen liittyvien tekijöiden vaikutuksen.

Plus-merkkinen vaikutus kasvattaa ja miinus-merkkinen vaikutus pienentää velkasuhdetta.

Julkisyhteisöjen velka

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

2.2 Valtionhallinto

Valtionhallinnon rahoitusaseman viisi vuotta jatkunut vahvistuminen päättyi viime vuoteen. Talouden voimakas supistuminen tänä keväänä on heikentänyt valtiontaloutta suhdanneautomaatiikan aiheuttamien menojen kasvun ja tulojen supistumisen kautta. Myös päätösperäiset menolisäykset ovat heikentäneet valtionhallinnon rahoitusasemaa voimakkaasti. Valtiohallinnon rahoitusaseman arvioidaan olevan tänä vuonna 16,8 mrd. euroa alijäämäinen, mikä on yli seitsemän prosenttia suhteessa BKT:hen.

Päätösperäisiä menoja on kasvattanut hallituksen toteuttama aktiivinen finanssipolitiikka. Pääministeri Marinin hallitus on antanut viisi lisätalousarviota syyskuun puoliväliin 2020 mennessä, joissa on päätetty tukitoimista sosiaaliturvaan, yritysten tukemiseen ja talouden elvyttämiseen. Lisätalousarvioissa on lisäksi tuettu kuntataloutta sekä päätetty uusista infrahankkeista.

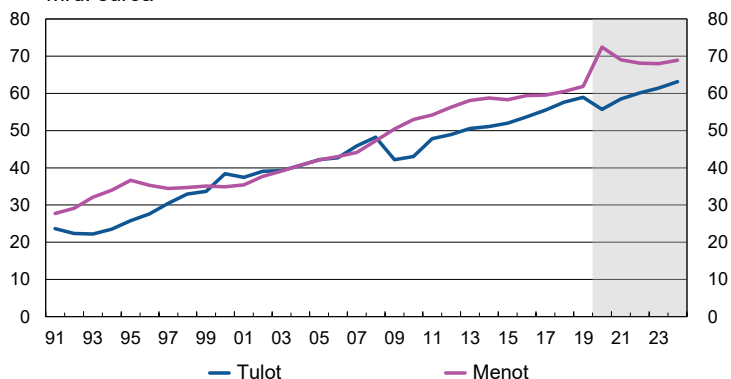
Valtion menot kasvavat kuluvana vuonna tuntuvasti yli 10 mrd. euroa viime vuodesta. Suurimmat menolisäykset kohdistuvat maksettuihin tukipalkkioihin yrityksille ja tulonsiirtoihin muille julkisyhteisöille. Kulutusmenoja kasvattavat etenkin covid-19-epidemian tuomat suorat lisäkustannukset tarvikkeiden ja suojavaarusteiden hankinnasta sekä lisäpanostukset koulutukseen. Pääomamenoja lisäävät hallitusohjelman perusväylänpidon pysyvä tasokorotus vuodesta 2020 lähtien ja lisäksi lisätalousarvioissa päätetyt väylähankkeet.

Valtion rahoitusasemaa heikentää menojen kasvamisen ohella talouden supistumisesta johtuva verotulojen supistuminen. Valtion saamat verotulot pienenevät tänä vuonna merkittävästi vuodesta 2019 sekä välittömien että välillisten verojen osalta.

Vuonna 2021 valtionhallinnon alijäämä pienenee voimakkaasti, kun menot supistuvat huomattavasti vuoden 2020 kertaluonteisten menojen poistuessa ja tulojen kasvaessa ripeästi. Suurin osa tänä vuonna päätetyistä tukipalkkioista ja kulutusmenojen lisäyksistä koskevat vain kuluva vuotta, mutta osalla päätöksistä on oletettu olevan vaikutuksia myös ensi vuoden kulutukseen. Näitä ovat mm. covid-19-epidemian edellyttämien suojavaarusteiden ja -laitteiden sekä lääkkeiden hankinnat.

Vuonna 2022 alijäämä supistuu edelleen. Alijäämän pienenemisestä huolimatta valtionhallinnon rahoitusasema on jäämässä merkittävästi heikommaksi kuin se oli vuosina 2017-2019.

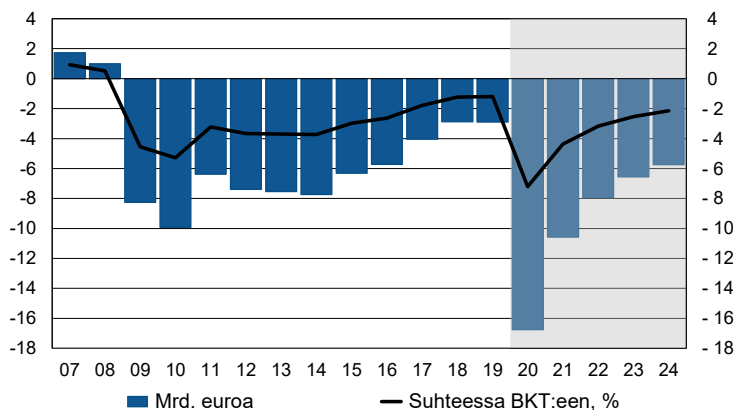
Valtion tulot ja menot mrd. euroa

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

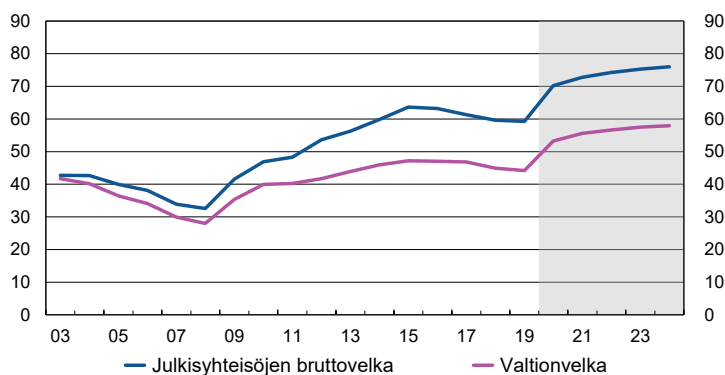
Valtion rahoitusasema

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Julkisyhteisöjen velka suhteessa BKT:een, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Taulukko 18. Valtionhallinto¹

	2017	2018	2019	2020**	2021**	2022**
	miljardia euroa					
Välittömät verot	14,4	14,9	15,2	13,1	14,3	15,4
Tuotannon ja tuonnin verot	31,6	33,1	33,7	32,5	34,0	34,5
Sosiaaliturvamaksut	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Verot ja sosiaaliturvamaksut yhteensä ²	46,9	48,7	49,7	46,4	49,2	50,8
Muut tulot ³	8,9	9,1	9,5	9,2	9,3	9,3
siitä korkotulot	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3
Tulot yhteensä	55,8	57,8	59,1	55,6	58,4	60,1
Kulutusmenot	13,7	14,0	14,6	16,2	16,3	16,1
Tukipalkkiot ja muut tulonsiirrot	39,4	40,0	40,8	49,1	45,7	45,1
siitä muille julkisyhteisöille	28,1	28,2	28,7	34,3	32,4	32,5
Korkomenot	2,1	1,9	1,8	1,6	1,4	1,3
Pääomamenot ⁴	4,7	4,7	4,9	5,5	5,6	5,5
Menot yhteensä	59,9	60,7	62,0	72,4	69,0	68,0
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-4,0	-2,9	-2,9	-16,8	-10,6	-7,9
Perusjäämä ⁵	-2,2	-1,2	-1,3	-15,5	-9,4	-6,9

1) Kansantalouden tilipidon mukaan

2) Sisältää pääomaverot

3) Ml. pääomansiirrot ilman pääomaveroja ja kiinteän pääoman kuluminen

4) Pääoman bruttomuodostus ja maksetut pääomansiirrot

5) Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja

VUODEN 2021 TALOUSARVIO JA MENOKEHYKSET

Vuoden 2021 talousarvioesitys pohjautuu huhtikuun 2020 Julkisen talouden suunnitelmaan (JTS) sekä pääministeri Marinin hallituksen ohjelmaan. Valtion budjettitalouden menot ovat v. 2021 yhteensä noin 64,2 mrd. euroa. Menot supistuvat noin 2,9 mrd. euroa verrattuna vuodelle 2020 budjetoituun (ml. lisätalousarviot 1-5). Taustalla on se, että vuoden 2020 lisätalousarvioissa on kohdennettu merkittäviä lisämäärärahoja koronavirustilanteen hoitamiseen ja talouden elvyttämiseen. Verrattuna vuoden 2020 varsinaiseen talousarvioon menot kasvavat 6,5 mrd. euroa.

Covid-19-pandemian seurauksena Suomen taloudellinen tilanne poikkeaa olennaisesti hallituskauden alussa arvioidusta kokonaistuotannon supistuessa tänä vuonna 4,5 %. Kriisin alussa vallinneiden poikkeusolojen ja käytössä olleen valmiuslain myötä hallituskauden alussa sovitusta menokehyksestä irtauduttiin väliaikaisesti vuoden 2020 osalta. Kehystä noudatetaan jälleen v. 2021, mutta vielä vuoden 2021 ajan käytössä on koronavirustilanteeseen liittyviä poikkeuksia. Taloudellisen tilanteen voimakas heikkeneminen on entisestään korostanut menokehyksen roolia julkisten menojen kasvun hillitsemisessä ja valtiontalouden rahoitusaseman vahvistamisessa. Kehyksen mukanaan tuoma budjettirajoite osaltaan ohjaa resurssien kohdentumista kokonaisuuden kannalta mahdollisimman vaikuttavimmalla tavalla suhteessa hallituksen tavoitteisiin.

Vuoden 2021 menokehyks on 52,0 mrd. euroa, josta n. 107 milj. euroa jää vuoden 2021 talousarvioesityksen jälkeen ns. jakamattomaksi varaukseksi. Lisätalousarvioita varten on varattu lisäksi 300 milj. euroa ja tulevaisuusinvestointeja ja muita rakenne- ja suhdannepoliittisesti vaikuttavia kokonaisuuksia varten 372 milj. euroa. Hallitusohjelman mukaisen poikkeusolojen mekanismin käyttöönoton myötä menokehyksen taso on v. 2021 esityksessä määräaikaisesti 500 milj. euroa alkuperäistä suurempi. Lisäksi vuodelle 2021 otetaan käyttöön ylimääräinen 500 milj. euron kehysvaraus käytettäväksi kertaluonteisiin ja finanssipoliittisesti pakollisiin koronavirustilanteesta aiheutuviin menotarpeisiin.

Kehyksen ulkopuolelle jäävät suhdanteiden ja rahoitusautomaatiikan mukaisesti muuttuvat menot, kuten työttömyysturvamenot, palkkaturva, asumistuki sekä perustoimeentulotuki. Mainitut menot luetaan kuitenkin kehyksen piiriin niiden perusteisiin tehtyjen muutosten menovaikutusten osalta. Lisäksi kehyksen ulkopuolelle jäävät mm. valtionvelan korkomenot, arvonnäköveromenot, finanssisijoitukset sekä menot, joissa valtio toimii teknisenä ulkopuoliselta saatavan rahoitusosuuden välittäjänä. Koronavirustilanteen jatkumisen johdosta kehysääntöön tehdään tietoinen ja tilapäinen poikkeus vuotta 2021 koskien: kaikki koronaan liittyvät välittömät kustannukset, kuten testaukseen ja testauskapasiteetin nostamiseen, jäljittämiseen, karanteeneihin, potilaiden hoitoon, matkustamisen terveysturvallisuuteen sekä rokotteeseen liittyvät menot, käsitellään kehyksen ulkopuolisina menoina. Tämän lisäksi

jo kevään 2020 julkisen talouden suunnitelman yhteydessä, koronavirustilanteesta johtuen, kehyksen ulkopuolelle luokiteltiin poikkeuksellisesti yritysrahoituksen valtuuksien nostoon liittyviä menoja. Kehyksen ulkopuoliset menot ovat kaikkiaan n. 13,5 mrd. euroa v. 2021.

Vuonna 2021 menoja vuoden 2020 varsinaiseen talousarvioon verrattuna kasvattavat mm. koronavirustilanteen terveysturvallisuuteen liittyvät menot (1,7 mrd. euroa), monitoimihävittäjien hankintaan liittyvät menot (1,5 mrd. euroa), vuoden 2020 lisätalousarvioista vuoteen 2021 kohdistuvat heijastevaikutukset (1,0 mrd. euroa), indeksikorotukset (0,4 mrd. euroa), kuntien tukeminen (0,3 mrd. euroa) ja valtion palkkaratkaisu (0,1 mrd. euroa).

Vuonna 2021 budjettitalouden tulojen (pl. lainanotto) arvioidaan olevan n. 53,4 mrd. euroa ja verotulojen n. 45,2 mrd. euroa. Budjettitalouden verotulot kasvavat lähes 8 % vuodelle 2020 budjetoituun (ml. lisätalousarviot) verrattuna. Budjettitalouden muut tulot kasvavat lähes 9 %. Muiden tulojen kasvuun vaikuttaa mm. tulevaisuusinvestointien rahoitukseen liittyvät myynnit, joita on lykätty markkinatilanteen heikkenemisen myötä vuosille 2021-2022.

Ansiotuloveroperusteisiin tehdään ansiotasoindeksin mukainen indeksitarkistus. Hallitusohjelman mukaisesti lämmityspolttoaineiden, alkoholin ja tupakan verotusta kiristetään v. 2021. Samanaikaisesti teollisuutta tuetaan alentamalla sähköveroa veroluokan II osalta EU:n minimiin ja jatkamalla väylämaksun puolittamista. Kuntien tukemiseksi niiden osuutta yhteisöverosta kasvatettiin keväällä 10 prosenttiyksiköllä kuluvan vuoden osalta. Talousarvioesitykseen sisältyy tämän väliaikaisen tuen jatkaminen myös ensi vuonna. Lisäksi yhteisöveron jako-osuutta muuttamalla kunnille kompensoidaan varhaiskasvatusmaksun alentaminen. Jako-osuuden muutokset pienentävät valtion saamaa yhteisöveroa v. 2021 yhteensä 0,6 mrd. euroa. Veroperustemuutosten seurauksena ml. yhteisöveron jako-osuutta koskevat muutokset verokertymä jää lähes miljardi euroa kevään julkisen talouden suunnitelmassa ennakoitua pienemmäksi. Lisäksi energiaveroon liittyviin veroperusteisiin on tehty muutoksia mm. pienentämällä parafiinisen dieselin verotukea aiemmin oletettua vähemmän v. 2021.

Kokonaistaloudellisen kehityksen arvioidaan olevan keväällä ennakoitua myönteisempää sekä kuluvan että ensi vuoden osalta. Makroennusteen päivittyminen ja kertymätiedot kasvattavat vuoden 2021 verotuloarviota 0,2 mrd. euroa JTS:ssä arvioituun verrattuna. Keväällä 2020 yritysten mahdollisuuksia turvautua verojen huojennettuun maksujärjestelyyn helpotettiin alentamalla viivästyskorkoa 2,5 prosenttiin. Maksujärjestelyä on käytetty ennakoitua vähemmän, minkä seurauksena vuodelle 2021 siirtyvä valtion verotulo jää 0,2 mrd. euroa pienemmäksi kuin mitä JTS:n yhteydessä oletettiin.

Muiden kuin verotulojen tuottoa alentaa Veikkaus Oy:n tuloutusnäkömyiden heikkeneminen keväällä ennakoitua enemmän. Kehityksen taustalla on Veikkauksen markkinaosuuden aleneminen kilpailun kiristytessä digitaalisen pelaamisen osalta sekä pelihaittojen torjuntaan liittyvät toimet.

Valtion talousarvioesitys on n. 10,8 mrd. euroa alijäämäinen, mikä katetaan ottamalla lisää velkaa. Vuoden 2021 lopussa valtionvelan arvioidaan olevan n. 135 mrd. euroa. Budjettitalouden alijäämä on kasvanut n. 4,1 mrd. euroa verrattuna kevään 2020 julkisen talouden suunnitelmaan. Tuloennuste jää 0,9 mrd. euroa keväällä ennakoitua pienemmäksi edellä mainittujen tekijöiden vuoksi. Budjettitalouden menot ovat verrattuna kevään 2020 julkisen talouden suunnitelmaan n. 3,2 mrd. euroa korkeammalla tasolla.

Valtion budjettitalouden tasapainon muutokseen vaikuttaneita tekijöitä verrattuna kevään 2020 julkisen talouden suunnitelmaan, mrd. euroa.

	2021
Tasapainoarvio, JTS 2021-2024	-6,7
Menoarvion tarkentuminen	-3,2
Koronavirustilanteen terveysturvallisuuteen liittyvät menot	-1,7
Vuoden 2020 IV lisätalousarvion vaikutukset	-0,5
Maksut Euroopan unionille	-0,2
STM:n menojen tarvearviot	0,2
PLM:n hallinnonalan arvonnäisäveromenot	0,2
Valtion palkkatarkaisu	-0,1
Kunnat: veroperustemuutosten kompensatiot ja peruspalvelujen valtionosuus	-0,9
Muu menojen muutos (netto)	-0,1
Tuloarvion tarkentuminen	-0,9
Uudet veroperustemuutokset (netto)	-0,9
Verojen maksujärjestelyä koskevan arvion päivittyminen	-0,2
Muut tuloarvion vaikuttaneet tekijät (ml. kertymätiedot ja uusi suhdanne-ennuste)	0,2
Sekalaisten tulojen ja korko-, osinko- ja osakemyyntitulojen arvioiden muutos	0,1
Muutos yhteensä	-4,1
Tasapainoarvio, TAE 2021	-10,8

Taulukko 19. Eräiden veronalaisiin tuloihin ja veropohjaan vaikuttavien tulo- ja kysyntäerien kehitysarviot

	2019	2020**	2021**	2022**	2024/2020**
	muutos, prosenttia vuodessa				keskim. vuosi- muutos, %
Veronalaiset ansio- ja pääomatulot	3,2	-0,2	2,4	2,6	2,0
Palkkatulot	3,7	-2,0	2,9	2,5	1,7
Eläkkeet ja muut sosiaalietuudet	1,8	8,3	0,1	2,4	3,2
Pääomatulot	4,9	-10,5	5,8	3,2	1,0
Ansiotasoindeksi	2,1	1,7	2,5	2,0	2,2
Toimintaylijäämä	1,9	-8,4	7,4	5,6	3,2
Kotitalouksien verollisten kulutusmenojen arvo	1,5	-3,5	5,4	2,7	3,6
Arvonlisäveron pohja	1,8	-2,3	6,1	2,5	3,6
Bensiinin kulutus	-1,8	-5,9	0,2	-2,6	-2,5
Dieselöljyn kulutus	-1,8	-0,5	-0,9	-0,7	-0,7
Sähkön kulutus	-4,1	-3,9	3,6	2,2	0,8
Verollisen alkoholin kulutus	-1,8	-0,5	-0,9	-0,7	-0,7
Verotettavat uudet henkilöautot	109000	97000	110000	113000	110200
Kuluttajahintaindeksi	1,0	0,4	1,2	1,4	1,2

Taulukko 20. Eräiden veropohjaerien muutoksen vaikutus verotuottoon

Verolaji	Veropohja	Muutos	Verotuoton muutos, milj. euroa
Ansiotuloverot	Palkkatulot	1%-yks.	428, josta valtio 122 ja kunnat 202
	Eläketulot	1%-yks.	143, josta valtio 37 ja kunnat 93
Pääomatulovero	Pääomatulot	1%-yks.	37
Yhteisövero	Toimintaylijäämä	1%-yks.	53, josta valtio 36, kunnat 17
ALV	Yksityisen kulutuksen arvo	1%-yks.	125
Autovero	Uusien henkilöautojen myynti, kpl	1000 kpl	5
Energiavero	Sähkön kulutus ¹	1%-yks.	9
	Bensiinin kulutus	1%-yks.	13
	Dieselin kulutus	1%-yks.	15
Alkoholijuomavero	Alkoholin kulutus	1%-yks.	14
Tupakkavero	Savukkeiden kulutus	1%-yks.	10

1) Muut kuin teollisuus, konesalit ja kasviuoneet

Taulukko 21. Valtion budjettitalouden tulojen arviot

	2019	2020**	2021**	2022**	2023**	2024**	2024/2020**
	tilinpäätös	ml. V LTAE					keskim. vuosimuutos, %
	miljardia euroa						
Verotuloarviot yhteensä	45,3	42,0	45,2	46,9	47,9	49,3	1,8
Tuloon ja varallisuuteen perustuvat verot	14,8	13,1	14,1	15,1	15,6	16,4	2,2
Liikevaihtoon perustuvat verot	20,0	18,8	21,2	21,5	22,0	22,6	2,6
Valmisteverot	7,2	7,2	6,9	7,4	7,4	7,4	0,6
Muut verotulot	3,2	3,0	3,0	2,9	2,9	2,9	-1,7
Sekalaiset tulot	6,0	5,9	5,7	5,4	5,5	5,6	-1,6
Korkotulot ja voitontuloutukset	1,8	1,5	2,4	2,4	1,7	1,7	3,0
Tuloarviot yhteensä	53,3	49,4	53,4	54,9	55,2	56,7	1,4

Taulukko 22. Keskeisten perustemuutosten verotuottovaikutuksia julkisyhteisöjen verotuloihin

	2019	2020	2021**	2022**	2023**	2024**
	miljoonaa euroa					
Ansiotuloverot	-216	-545	-414	-352	-378	-411
Keskimääräinen kunnallisveroprosentin nousu	40	0	0	0	0	0
Pääomatulovero	0	26	26	0	0	0
Yhteisövero	9	-114	-113	-10	18	280
Muut välittömät verot	-126	2	-119	-13	2	0
Arvonlisävero	-16	-34	49	-9	0	0
Energiavero	35	82	94	183	66	24
Muut välilliset verot	113	43	93	59	50	33
Sosiaaliturvamaksut	-141	-854	1577	20	65	-12

Budjettitalous ja kansantalouden tilinpito

Budjettitalouden rahoitusasemasta ei voida suoraan päätellä kansantalouden tilinpidon mukaista valtionhallinnon rahoitusasemaa. Valtion budjettitalous oli 2,0 mrd. euroa alijäämäinen v. 2019. Kansantalouden tilinpidon ennakkotietojen mukaan koko valtionhallinnon alijäämä oli 2,9 mrd. euroa, eli noin 0,9 mrd. euroa heikompi.

Ennustejaksolla budjetin tasapaino on tilinpidon rahoitusasemaa heikompi vuosina 2020 ja 2021. Budjetin alijäämää kasvattavat mm. verotulojen maksujärjestelyt, jotka lykkäävät verotuloja budjetissa ensi vuodelle, mutta tilinpidossa ne kirjataan kuluun vuoden tuloiksi. Budjetin alijäämää kasvattavat myös lainojen myöntäminen ja pääomitukset, joita ei huomioida kansantalouden tilinpidossa menona.

Vuodesta 2021 alkaen mm. puolustusvoimien hävittäjähanke aiheuttaa eroa budjetin ja kansantalouden tilinpidon välille. Hävittäjähankkeen rahoitus kasvattaa budjetin alijäämää, mutta tilinpidossa ne vaikuttavat vasta toimitusten alkaessa. Vuonna 2021 budjetin alijäämää lisää joidenkin verolajien maksuaikataulun muutokset sekä maksujärjestelyjen päättyminen, jotka eivät kuitenkaan vaikuta tilinpidon verotuloihin. Tilinpidon alijäämään verrattuna budjetin alijäämää taas vähentävät suunnitellut osakemyynnit vuosina 2021-2022. Koronatoimiin liittyvien menojen ajoitus poikkeaa tilinpidossa myös jonkin verran budjetoiduista määrärahoista.

Budjetin alijäämästä ei liioin voi aina päätellä valtion velanoton tarvetta. Vuonna 2019 velkaa otettiin lisää noin 1,4 mrd. euroa. Alijäämän perusteella velkaa olisi pitänyt ottaa 2,0 mrd. euroa, joten velanottoa oli noin 0,6 mrd euroa vähemmän kuin budjetin alijäämä olisi edellyttänyt. Yleisesti ottaen alijäämän ja velan muutoksen eroon on useita syitä. Viime vuoden eroa selittävät erityisesti valtion rahastojen varojen kasvu ja valtionvelan emissiovoitot.

Budjettitalouden rahoitusaseman ja kansantalouden tilinpidon mukaisen valtionhallinnon rahoitusaseman eroon on monia syitä. Näistä tärkein on se, että kansantalouden tilinpidon valtiosektori on laajempi kuin pelkkä budjettitalous, johon kuuluvat lähinnä vain valtion virastot. Tilinpidon valtiosektoriin kuuluvat budjettitalouden lisäksi mm. valtion rahastot (pl. Valtion Eläkerahasto), yliopistot ja niiden kiinteistöyhtiöt sekä Senaatti-kiinteistöt. Julkisten yksiköiden luokituspäätöksiä arvioidaan säännöllisesti uudelleen. Tilastokeskuksen internet-sivuilla on lueteltu kaikki valtionhallintoon ja laajemmin julkisyhteisöihin kuuluvat yksiköt.

Luokittelun lisäksi eroa aiheuttaa se, että kansantalouden tilinpidon ja budjettitalouden menojen kirjaamisperusteet poikkeavat toisistaan. Tilinpito on suoriteperusteinen, kun taas budjettitalous on osin kassaperusteinen. Kirjaamisperusteesta johtuen erityisesti talousarvion siirtomäärärahat aiheuttavat eroa budjetin ja tilinpidon menojen välille. Siirtomäärärahat ovat monivuotisia määrärahoja, jotka budjetoidaan yhden vuoden talousarvioon. Kansantalouden tilinpidossa siirtomäärärahat kirjataan suoriteperusteisesti niiden käyttövuoden mukaan kuten muutkin menot. Siirtyvien määrärahojen nettovaikutus voi vaihdella suuresti vuodesta toiseen. Verot, tukipalkkiot ja EU-maksut muunnetaan tilinpidossa suoriteperusteisiksi tekemällä niihin ajoituskorjaus. Ajoituskorjausten aiheuttamien erojen suuruus on nähtävissä vasta jälkikäteen.

Budjettitalouden rahoitusasemaan lasketaan tuloina ja menoina myös sellaisia finanssisijoituksia, kuten valtion myöntämät ja takaisinmaksamat lainat sekä osakemyynnit ja -hankinnat, jotka kansantalouden tilinpidossa käsitellään pääasiallisesti rahoitustaloustoimina. Rahoitustaloustoimet eivät vaikuta tilinpidon mukaiseen valtion rahoitusasemaan. Rahoitustaloustoimiksi luetaan myös johdannaiset, joiden avulla Valtiokonttori on onnistunut merkittävästi pienentämään budjetista maksettavia korkomenoja. Koska tilinpidossa johdannaissovimusten korkomenoja pienentävää vaikutusta ei huomioida, ovat tilinpidon korkomenot selvästi budjetin korkomenoja suuremmat.

Taulukko 23. Budjettitalouden rahoitusasema ja valtionhallinnon nettoluotonanto¹⁾

	2018	2019	2020**	2021**	2022**
	miljardia euroa				
Budjettitalouden ylijäämä (+) / alijäämä (-)²	-0,4	-2,0	-17,5	-10,8	-7,0
Yksityistämistulot (nettotulot osakemyynnistä)	-1,0	-0,1	1,5	-0,6	-0,8
Finanssisijoitukset, netto	-2,1	-0,4	-0,2	-0,4	-0,5
Budjetin ulkopuolisten yksiköiden tuloylijäämä	-0,3	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
Kassa-/suoriteperusteiden korjaus	0,5	0,1	0,4	1,9	1,5
Muut erät ³	0,3	0,0	-0,5	-0,2	-0,6
Valtionhallinnon nettoluotonanto (+) / -otto (-)	-2,9	-2,9	-16,8	-10,6	-7,9

1) Kansantalouden tilinpidon mukaan

2) Sisältää velanhallintamenot

3) Sisältää mm. velkojen peruutukset, suorien ulkomaisten sijoitusten uudelleensijoitetut voitot, budjetin siirtomäärärahojen ajoittumisen vaikutuksen, superosingot

EU-maat raportoivat kaksi kertaa vuodessa Eurostatille valtion budjettitalouden ja kansantalouden tilinpidon välisten lukujen eroavaisuuksia alijäämä- ja velkaraportoinnin yhteydessä. Menneiden vuosien osalta valtion – samoin kuin muiden julkisen talouden alasektoreiden – tilinpäätöksen mukaisen rahoitusaseman ja tilinpidon nettoluotonannon välinen ero tulisi pystyä selittämään hyvin. Raportoinnissa selvitetään myös ns. velkadynamiikkaa eli julkisen talouden nettoluotonannon ja julkisen velan muutoksen yhdenmukaisuutta.

2.3 Paikallishallinto

Paikallishallinnon rahoitusasema on heikentynyt merkittävästi viimeiset kaksi vuotta. Kuluvana vuonna paikallishallinnon rahoitusaseman arvioidaan kuitenkin kohoavan verrattuna poikkeuksellisen heikkoon viime vuoteen kuntataloudelle kohdennettujen tukien turvin. Vahvistumisesta huolimatta paikallishallinnon rahoitusaseman arvioidaan pysyvän alijäämäisenä. Paikallishallinnon menoja kasvattavat covid-19-epidemian ja sen torjumisen ohella mm. väestön ikääntymisestä johtuva sosiaali- ja terveydenhuoltomenojen kasvu sekä pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaiset tehtävämuutokset ja kriisin vuoksi päätetyt kuntataloutta elvyttävät toimet. Uusista tehtävistä ja tehtävien laajennuksista aiheutuvat kustannukset kompensoidaan kunnille valtionosuuksien kautta.

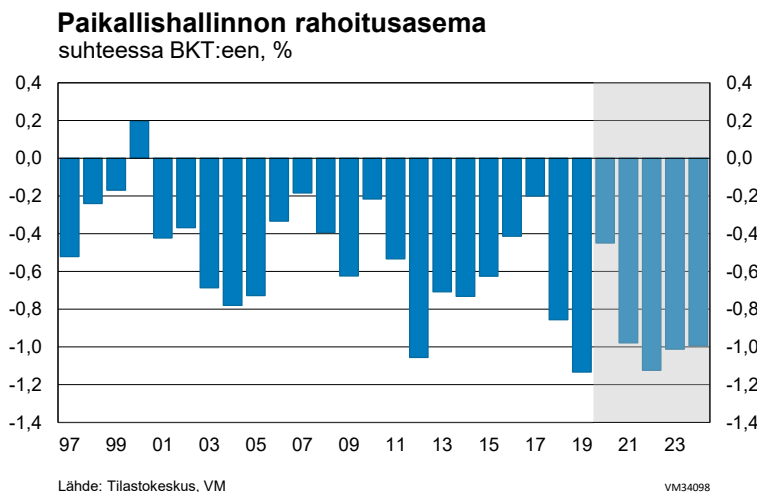
Paikallishallinnon vuosien 2021–2024 kehitysarvio on painelaskelma, jossa on huomioitu yleisen talous- ja väestökehityksen lisäksi vain jo julkisen talouden suunnitelmaan ja talousarvioesityksiin sisältyvät kuntatalouteen vaikuttavat toimenpiteet. Arvioon on ennakoitu budjettiriihen pöytäkirjamerkintöjen perusteella myös syksyn lisätalousarvioon kohdennettavat kuntatalouden tukitoimet. Arvio ei sisällä kuntien ja kuntayhtymien omia toimia vuosille 2021–2024. Ne huomioidaan kehitysarviossa vasta talousarvioiden valmistumisen jälkeen. Kunnallisveroprosentit on pidetty vuoden 2020 tasolla.

Vuonna 2021 paikallishallinnon alijäämä syvenee kuluva vuodesta talouden elpymisestä ja hallituksen tukitoimista huolimatta. Tähän vaikuttaa paikallishallinnon tulosten vaatimaton kasvu, jota hidastaa mm. valtionosuuksiin kohdennettujen tukien pieneneminen. Kulutusmenojen kasvu maltillistuu vuoteen 2020 verrattuna, kun myynti- ja maksutulot toipuvat covid-19-kriisin aiheuttamasta notkahduksesta

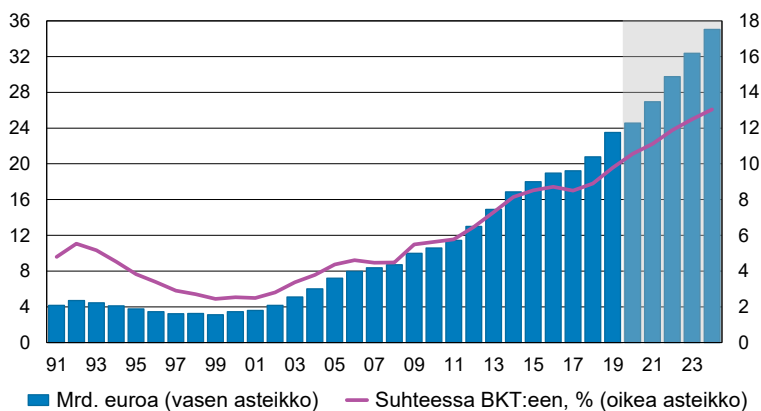
ja osa elvytystoimista päättyy. Kuluvalta vuodelta arvioidaan kuitenkin siirtyvän sosiaali- ja terveydenhuollon hoitojonoja ensi vuodelle, sillä voimakkaiden rajoitustoimien vuoksi ei-kiireellisiä hoitoja on lykätty. Lisäksi covid-19-viruksen testauskulujen oletetaan kasvavan huippuunsa. Hallitus on budjetoinut valtionapuihin hybridistrategian edellyttämän suojavarusteiden ja covid-testauksen kustannukset. Kuntatalouden tilannetta hankaloittaa menojen sopeuttamisen vaikeus epävarmassa tilanteessa, jonka kesto on vaikea vielä ennakoida. Esimerkiksi julkisen liikenteen ja kulttuuripalveluiden tukeminen voivat aiheuttaa kuntataloudessa ylimäärisiä menopaineita vielä pitkään. Lisäksi kustannusten kasvua lisäävät kunta-alan kesäkuussa 2020 sopimat palkankorotukset.

Paikallishallinnon investointien oletetaan pysyvän korkealla tasolla koko ennustejakson ajan, vaikka vilkkaan sairaalarakentamisen arvioidaan saavuttavan huippunsa lähivuosina. Investointipaineet pysyvät kuitenkin jatkossakin mittavina rakennuskannan iän, infrainvestointitarpeiden ja väestön muuttoliikkeen vuoksi. Kuntatalouden synkät näkymät voivat kuitenkin johtaa lopullisten investointipäätösten viivästymiseen tai peruuntumiseen investointien priorisointitarpeen korostuessa entisestään.

Paikallishallinnon rahoitusasema heikkenee v. 2022 määräaikaisten tukitoimien päättyessä. Paikallishallinnon menojen ja tulojen rakenteellinen epätasapaino kasvattaa paikallishallinnon velkaantumista. Paikallishallinnon velka suhteessa BKT:hen jatkaa alijäämien vuoksi kasvuaan ja on v. 2024 n. 13 % suhteessa BKT:hen.

Paikallishallinnon velka

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Taulukko 24. Paikallishallinto¹

	2017	2018	2019	2020**	2021**	2022**
	miljardia euroa					
Verot ja sosiaaliturvamaksut	22,8	22,5	23,2	23,8	24,6	24,7
siitä kunnallisvero	19,1	18,8	19,4	19,9	20,1	20,7
yhteisövero	1,9	1,9	1,9	2,0	2,6	2,1
kiinteistövero	1,8	1,8	1,9	1,9	2,0	2,0
Muut tulot ²	18,8	19,4	19,8	23,8	23,2	23,2
siitä korkotulot	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
siitä tulonsiirrot valtiolta	13,9	14,2	14,4	18,0	17,2	17,1
Tulot yhteensä	41,6	41,8	43,0	47,6	47,8	47,9
Kulutusmenot	34,4	35,7	36,9	39,2	40,7	41,4
siitä palkansaajakorvaukset	21,0	21,4	21,8	22,6	23,2	23,7
Tulonsiirrot	2,7	2,6	2,8	2,9	2,9	3,0
siitä sosiaalietuudet ja -avustukset	0,7	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8
tukipalkkiot ja muut tulonsiirrot	1,9	1,8	1,9	2,1	2,0	2,0
korkomenot	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Pääomamenot ³	5,0	5,5	6,0	6,5	6,6	6,3
Menot yhteensä	42,0	43,8	45,7	48,6	50,2	50,7
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-0,5	-2,0	-2,7	-1,0	-2,4	-2,8
Perusjäämä ⁴	-0,6	-2,2	-2,9	-1,2	-2,5	-2,9

1) Kansantalouden tilinpidon mukaan

2) Ml. saadut pääomansiirrot ja kiinteän pääoman kuluminen

3) Pääoman bruttomuodostus ja maksetut pääomansiirrot

4) Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja

2.4 Sosiaaliturvarahastot

2.4.1 Työeläkelaitokset

Viime vuonna työeläkelaitosten ylijäämä vahvistui 1,1 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Eläkemaksutulot ja omaisuustulot kasvoivat hyvin. Sektorin ylijäämä supistuu kuluvana vuonna nopeasti lähes nolleen. Heikkenemisen pääsyy on saatujen eläkemaksujen raju supistuminen, mutta myös omaisuustulojen arvioidaan jäävän edellisvuotta heikommiksi. Eläkemaksujen supistuminen johtuu taantuman aiheuttamasta palkkasumman supistumisesta sekä yksityisten työnantajien eläkemaksun määräaikaisesta 2,6 prosenttiyksikön alentamisesta toukokuusta kuluvan vuoden loppuun.

Työeläkelaitosten ylijäämä paranee vuosina 2021-2022 ja on noin 0,5 % suhteessa BKT:hen. Ylijäämää parantaa määräaikaisen maksualennuksen päättymisen ja palkkasumman kääntymisen jälleen kasvuun. Myös v. 2022 maksukorotus parantaa sektorin rahoitusasemaa, kun yksityisten alojen työeläkemaksun määräaikainen korotus tulee voimaan tänä vuonna tehdyn alennuksen kompensoimiseksi.

Matalalle jäänyt korkotaso heikentää työeläkelaitosten omaisuustulojen kasvua. Omaisuustulot vähenevät tänä vuonna ja niiden kasvu hiipuu seuraaviksi vuosiksi. Vuoden 2019 lopussa eläkevarojen määrä saavutti 216 mrd. euroa. Alkuvuonna varojen arvo romahti ja vaikka romahduksesta on vuoden toiseen neljänneksen loppuun mennessä osin toivuttu, oli varojen arvo vielä noin 10 mrd. euroa pienempi kuin vuoden alussa.

Taulukko 25. Sosiaaliturvarahastot¹

	2017	2018	2019	2020**	2021**	2022**
	miljardia euroa					
Sijoitustulot	4,0	4,1	4,3	3,9	3,8	4,2
Sosiaaliturvamaksut	27,3	27,9	28,5	27,2	29,6	30,3
siitä työnantajien maksut	17,6	17,6	17,9	16,5	18,3	18,9
vakuutettujen maksut	9,7	10,3	10,6	10,7	11,2	11,4
Tulon- ja pääomansiirrot julkisyhteisöiltä	15,8	15,5	15,7	18,2	16,8	17,0
Muut tulot	0,4	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4
Tulot yhteensä	47,5	47,8	48,9	49,6	50,6	51,9
Kulutusmenot	3,5	3,7	3,8	3,9	4,1	4,2
Sosiaalietuudet ja -avustukset	37,6	37,9	38,6	42,0	42,0	42,9
Muut menot	3,4	3,3	3,2	3,8	3,7	3,7
Menot yhteensä	44,5	44,9	45,6	49,8	49,8	50,8
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	3,0	2,9	3,3	-0,2	0,8	1,1
Työeläkelaitokset	2,4	2,3	2,7	0,3	0,9	1,2
Muut sosiaaliturvarahastot	0,7	0,6	0,6	-0,5	-0,2	-0,1
Perusjäämä ²	1,9	1,7	2,2	-1,1	-0,2	0,1

1) Kansantalouden tilinpidon mukaan

2) Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja

2.4.2 Muut sosiaaliturvarahastot

Muut sosiaaliturvarahastot muodostuvat pääasiassa perusturvaa hoitavasta Kansaneläkelaitoksesta sekä ansiosidonnaisesta työttömyysturvasta vastaavasta Työllisyysrahastosta. Muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasema oli 0,3 % ylijäämäinen v. 2019.

Sektorin rahoitusasema kääntyy v. 2020 alijäämäiseksi. Taantuma kasvattaa työttömyysmenoja sekä muiden sosiaalietuuksien kuluja. Lisäksi rahoitusasemaa heikentää työttömyysvakuutusmaksun puolen prosenttiyksikön alennus vuoden alusta lähtien. Menoja kasvattavat myös useat sosiaaliturvaa laajentavat ja parantavat hallituksen päätökset, kuten peruseläkkeiden tasokorotukset ja useat työttömyysturvaa määräaikaaisesti parantavat päätökset.

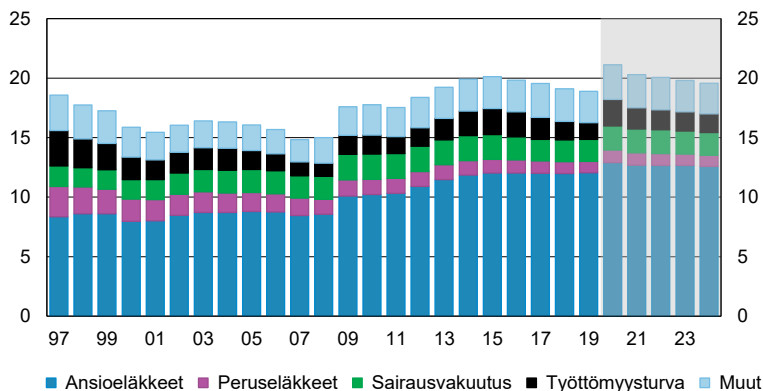
Alkuvuonna erityisesti lomautusten määrän raju kasvu on lisännyt työttömyysmenoja. Työllisyysrahaston tilannetta helpottaa, että valtio rahoittaa poikkeuksellisesti osuuden lomautusajalta maksettavista ansiosidonnaisista etuuksista tänä vuonna.

Ensi vuonna sektorin rahoitusasemaa parantaa työttömyysvakuutusmaksun 0,32 prosenttiyksikön korotus. Lisäksi työttömyysmenot vähenevät lomautusten supistuessa, vaikka työttömyys jää vielä korkealle tasolle. Seuraavina vuosina rahoitusasema jää hieman alijäämäiseksi, mutta lähelle tasapainoa.

Taulukko 26. Sosiaalivakuutusmaksut ja eläkeindeksit

	2017	2018	2019	2020	2021**	2022**
Sosiaalivakuutusmaksut ¹						
Työnantajat						
Sairausvakuutus	1,08	0,86	0,77	1,34	1,53	1,40
Työttömyysvakuutus	2,41	1,91	1,50	1,26	1,43	1,43
Työeläkevakuutus (TyEL)	17,95	17,75	17,35	15,22	16,95	17,38
Kunta-alan eläkevakuutus	21,95	21,60	21,17	20,77	20,77	20,77
Palkansaajat						
Sairausvakuutus	1,58	1,53	1,54	1,86	2,01	1,87
Työttömyysvakuutus	1,60	1,90	1,50	1,25	1,40	1,40
Työeläkevakuutus (TyEL)	6,45	6,65	7,05	7,45	7,45	7,45
Etuudensaajat						
Sairausvakuutus	1,45	1,53	1,61	1,65	1,62	1,60
Eläkeindeksit						
Työeläkeindeksi	2534	2548	2585	2617	2637	2673
Kansaneläkeindeksi	1617	1617	1617	1633	1641	1659

1) Vuosikeskivoina. Työnantajien maksut sekä vakuutettujen työttömyys- ja työeläkemaksut prosentteina palkoista.
Luvut ovat painotettuja keskiarvoja.

Sosiaalietuudet, -avustukset ja sairaanhoitokorvaukset suhteessa BKT:een, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

2.5 Julkisen talouden kestävyys pitkällä aikavälillä

Väestön ikääntyminen on jo lisännyt 10 viime vuoden aikana eläkemenoja ja luo merkittäviä paineita julkisen talouden kestävyyspidemmällä aikavälillä. Erityisesti iäkkään vanhusväestön määrän kasvu lisää lähivuosikymmeninä hoiva- ja terveysmenoja, joiden rahoittamiseksi nykyinen kokonaisveroaste ei tulevaisuudessa riitä. Samaan aikaan työikäinen väestö, joka veroillaan rahoittaa julkiset palvelut ja sosiaaliturvan, supistuu.

Julkisen talouden tulojen ja menojen välillä vallitsee pitkällä aikavälillä epätasapaino eli kestävyysvaje. Kestävyysvajelaskelmissa keskitytään arvioimaan sitä, miten väestön ikääntyminen vaikuttaa julkisen talouden näkymiin tulevina vuosikymmeninä. Väestön ikääntymisen lisäksi julkiseen talouteen kohdistuu myös monia muita paineita, jotka johtuvat esimerkiksi ilmastonmuutoksesta ja julkisen infrastruktuurin uusimis- ja korjaustarpeista.

Tarkalleen kestävyysvajelaskelma kertoo, kuinka paljon julkista taloutta olisi vahvistettava lähitulevaisuudessa, jotta julkinen talous olisi pitkän aikavälin tasapainossa. Toisin sanottuna sopeutuksen jälkeen ei olisi enää tarvetta nostaa veroastetta, leikata menoja, tehdä julkista taloutta vahvistavia rakenteellisia uudistuksia tai kasvattaa velkaantumista. Kestävyysvajelaskelma ei kuitenkaan kerro sitä, mikä olisi järkevä tapa tai aikataulu julkisen talouden velkasuhteen vakauttamiseksi. Laskelma ei myöskään huomioi sopeutuksen tai rakenteellisten uudistusten mahdollisia vaikutuksia talouskasvuun.¹

Valtiovarainministeriö arvioi kestävyysvajeen olevan noin 3,5 % suhteessa BKT:hen eli lähes 10 mrd. euroa vuoden 2024 tasolla. Arvio julkisen talouden tilasta keskipitkällä aikavälillä on parantanut kestävyysvajearviota hieman heinäkuun alussa julkaistuun arvioon verrattuna. Syksyn 2019 arvioon nähden kestävyysvaje on pienentynyt aineistopäivitysten vuoksi yli prosenttiyksiköllä. Näitä muutoksia on

¹ Koska kestävyysvaje eli ns. S2-indikaattori ei huomioi suorien sopeutustoimien mahdollisia haitallisia vaikutuksia talouskasvuun, ei sitä tulisi käyttää yksinään vaaditun sopeutuksen arvioimiseen. On olemassa muita tapoja, joiden avulla voidaan paremmin huomioida suorien sopeutustoimien epäsuotuisat kasvuvaiikutukset. S2-indikaattorin antama tulos vastaa teknisesti tilannetta, jossa nk. finanssipolitiikan kerroinvaikutus olisi nolla eli sopeutustoimet eivät hidasta talouskasvua. Todellisuudessa suorien sopeutustoimien ajatellaan yleisesti leikkaavan talouskasvua. Sen sijaan monilla rakenteellisilla uudistuksilla ei tällaista haittavaikutusta ole, vaan niillä voidaan myös vahvistaa talouskasvun mahdollisuuksia.

kuvattu tarkemmin oheisessa kehikossa ja valtiovarainministeriön heinäkuussa julkaisemassa Suomen julkisen talouden kestävyys -raportissa.²

Laadullisesti kestävyysvajearvio on muutoksista huolimatta pysynyt käytännössä entisellään, eli väestön ikääntyminen luo merkittävän haasteen julkisen talouden kestävyydelle. Lisäksi julkisen talouden velkasuhteen arvioidaan nousevan 75 prosentin tuntumaan muutamassa vuodessa, mikä lisää julkisen talouden riskejä aiempaan noin 60 prosentin velkasuhteeseen verrattuna.

Kestävyysvajelaskelmassa julkisen velan ei edellytetä tasaantuvan millekään tietylle tasolle. Siten laskelman tuottama velan tasapainotaso voi olla myös suhteellisen korkea tai matala riippuen siitä, millä tasolla velkasuhde on laskelman lähtöhetkellä ja miten väestön ikääntymisen arvioidaan vaikuttavan julkisten menojen kehitykseen tulevana vuosikymmeninä. Siksi julkisen talouden velkakestävyyttä on syytä tarkastella myös muilla tavoin.

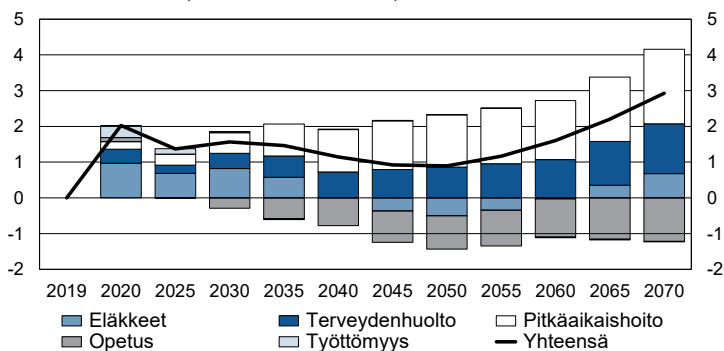
Kestävyyslaskelma on luonteeltaan painelaskelma, ei ennuste todennäköisimmästä tulevasta. Laskelmassa sovelletaan muuttumattoman politiikan oletusta eli siinä projisoidaan nykyisen lainsäädännön ja käytäntöjen mukaista kehitystä tulevaisuuteen väestöennusteen, ikäryhmäkohtaisten meno-osuuksien ja talouskehityksen pitkän aikavälin arvioiden avulla. Valtiovarainministeriön arvio julkisen talouden pitkän aikavälin kestävydestä perustuu EU:n yhteisesti sovittuihin menetelmiin ja laskentaperiaatteisiin. Kestävyysvajearviossa huomioidaan vain ne päätökset, joiden vaikutukset julkiseen talouteen voidaan riittävällä varmuudella arvioida. Tarkemmin laskentamenettelyitä on kuvattu valtiovarainministeriön kestävyysvajelaskelmien menetelmäkuvauksessa.³

Kestävyysvajearvio pyritään perustamaan mahdollisimman realistisille oletuksille. Kun mikä tahansa mittari, arvio värähtelee jonkin verran ajassa, kun käytetyt aineistot ja ennusteet päivittyvät. Oheisessa taulukossa on esitetty kestävyysvajelaskelman keskeisiä laskentaoletuksia sekä tarkasteltu kestävyysvajelaskelman herkkyyttä niiden muutoksille. Kestävyysvajelaskelma ja sen herkkyystarkastelut tarjoavatkin hyödyllisen ja johdonmukaisen tavan analysoida siitä, minkä kokoluokan haasteesta väestön ikääntymisessä on kyse ja millaisilla keinoilla tähän haasteeseen voidaan vastata.

² <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162357>

³ <https://vm.fi/menetelmakuvaukset>

Ikäsidonnaisten menojen muutos vuodesta 2019, suhteessa BKT:een, %

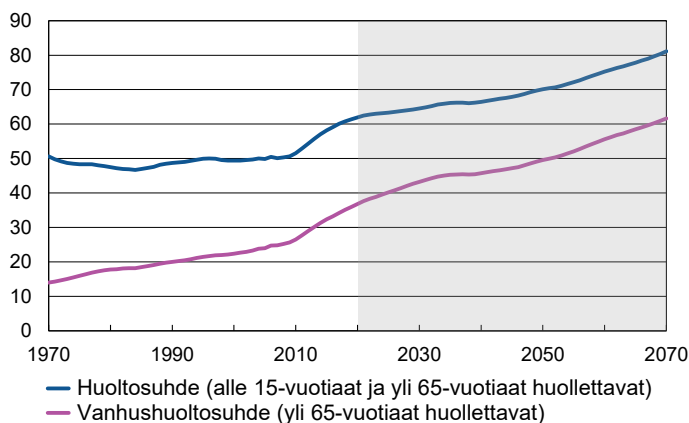

Kuvio on laadittu STM:n kehittämällä SOME-mallilla

Lähde: VM

VM34098

Huoltosuhde ja vanhushuoltosuhde huollettavia 100 työikäistä kohden

Lähde: Tilastokeskus (Väestöennuste 2019)

Taulukko 27. Eri tekijöiden vaikutus kestävyysvajeeseen

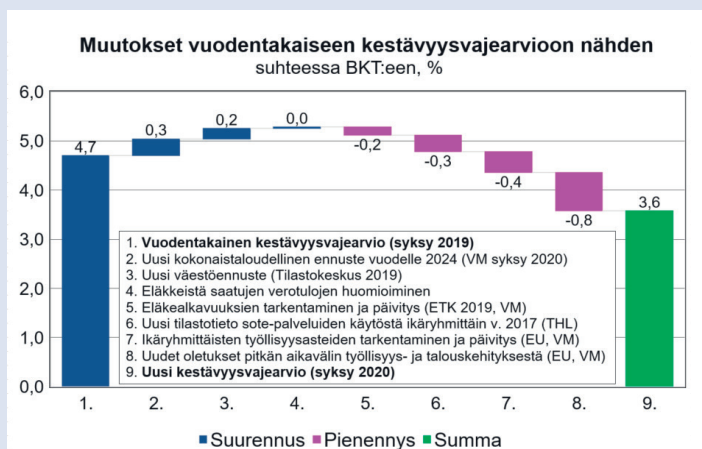
	Peruslaskelma (syksy 2020)	Muutos	Vaikutus kestävyys- vajeeseen, %-yks. ¹
Yleisen tuottavuuden (ja reaaliensioden) kasvu vuosina 2025-2070	keskimäärin 1,5 % vuodessa	+0,5 %-yks.	-0,3
Työllisyysasteen kehitys 15-64-vuotiaiden ikäryhmässä vuosina 2025-2070	71,9 % v. 2024, josta nousee 75,9 % v. 2070	+1,0 %-yks.	-0,3
Julkisten sote-palveluiden tuottavuuden kasvu vuosittain vuosina 2025-2070	0 %	+0,5 %-yks.	-1,9
Julkisen talouden rakenteellinen perusjäämä ² / BKT v. 2024	-2,2 %	+1,0 %-yks.	-1,0
Syntyvyys (kokonaishedelmällisyysluku)	1,35	+0,35 (= 1,7)	-0,2
Nettomaahanmuutto vuosittain (vaikutus, jos työllisyysaste ei muutu)	15 000	+7 500 (= 22 500)	-0,4
50-vuotiaan elinajanodote (33,6 vuotta vuonna 2019)	Pitenee 7 vuodella vuoteen 2070 mennessä	-1,4 v. (= 5,6 v.)	-0,5
Sote-palveluiden palvelutarpeen siirtyminen myöhemmäksi eliniän pidetessä	Siirtyy puolella elinajanodotteen pitenemisestä (yli 50-vuotiaat)	Siirtyy samassa tahdissa kuin elinikä pitenee	-1,1
		Ei siirry lainkaan eliniän pidentyessä	1,1
Inflaatio (BKT-deflaattorin ja kuluttajahintojen muutos) vuosina 2025-2070	2 %	-0,5 %-yks.	likimain 0,0
Valtion ja kuntien velan reaalikorko (+ vaikutus ko. sektoreiden diskonttokorkoon)	Valtion ja kuntien velan reaalikorko ja korkotuotot 2 %, valtion ja kuntien reaaliset osaketulot 4 % sekä työeläkelaitosten reaaliset sijoitustuotot 3,5 % (2040-luvulta eteenpäin)	-0,5 %-yks.	-0,2
Valtion ja kuntien velan reaalikorko sekä vaikutus valtion, kuntien ja työeläkelaitosten korkosijoitusten reaalitytuottoon (+ vaikutus kaikkien sektoreiden diskonttokorkoon)		-0,5 %-yks.	likimain 0,0
Valtion ja kuntien velan reaalikorko sekä julkisen talouden kaikkien sijoitusten reaalitytuotto (+ vaikutus kaikkien sektoreiden diskonttokorkoon)		-0,5 %-yks.	0,6

1) Laskelmat on tehty valtiovarainministeriön kesän 2020 kestävyysvajelaskelmien perusteella (oletusmuutosten vaikutukset pysyvät laskentakierroksesta toiseen vakaina).

2) Alijäämä ilman korkomenoja

AINEISTOPÄIVITYKSET OVAT PIENENTÄNEET KESTÄVYYSVAJEARVIOTA VUODENTAKAISEEN NÄHDEN

Kestävyysvajearvion laskentatapaa on tarkennettu ja lähtötietoina käytettyä aineistoja on päivitetty syyskuussa 2019 julkaistuun arvioon nähden. Kestävyysvajearvioon vaikuttaneita muutoksia on havainnollistettu oheisessa kuviossa. Nämä muutokset otettiin käyttöön jo valtiovarainministeriön heinäkuun alussa julkaisemassa Suomen julkisen talouden kestävyys -raportissa julkaistussa kestävyysvajearviossa.

Vaikka käsillä oleva covid-19-pandemian aiheuttama taantuma on merkittävästi heikentänyt arviota julkisen talouden tilasta laskelman lähtövuonna 2024, kasvattaa tämä muutos kestävyysvajetta tämänhetkisen arvion mukaan maltillisesti, vain noin 0,3 prosenttiyksikköä syksyn 2019 arvioon nähden. Kriisin keskellä pandemian kokonaisvaikutus on kuitenkin vielä huomattavan epävarma. Vaikutus voi olla nyt arvioitua suurempi, sillä toistaiseksi pandemialla ei ole oletettu olevan vaikutusta pitkän aikavälin työllisyys- ja talouskehitykseen. Jos pandemia pitkittyy, se todennäköisesti heikentää myös pitkän aikavälin työllisyys- ja talouskehitystä, jolloin kestävyysvajetta kasvaa.

Toiseksi kestävyysvajearviossa on huomioitu Tilastokeskuksen marraskuussa 2019 julkaisema uusi väestöennuste. Aiempaa väestöennustetta alempi arvio kokonaishedelmällisyysluvusta kasvattaa kestävyysvajetta hieman aiempaan verrattuna.

Kolmanneksi laskelmassa on huomioitu eläketuloista perittyjen verojen vaikutus EU-laskelmien mukaisesti. Tämän muutoksen vaikutus on lähes olematon ja siksi sitä ei ole aiemmin huomioitu valtiovarainministeriön kestävyysvajelaskelmassa.

Neljänneksi eläkemenojen laskentaa on tarkennettu päivittämällä sitä, miten eri eläkelajien eläkealkavuudet kehittyvät tulevina vuosikymmeninä. Tässä työssä on hyödynnetty Eläketurvakeskuksen v. 2019 julkaisemissa pitkän aikavälin laskelmissa käytettyjä oletuksia eläkealkavuuksien kehityksestä. Nämä muutokset ovat pienentäneet hieman kestävyysvajearviota.

Viidenneksi tietoja sosiaali- ja terveyspalveluiden käytöstä ikä- ja sukupuoliryhmittäin on päivitetty THL:n uusien tietojen perusteella. Aiemmat tiedot olivat vuodelta 2011 ja uudet tiedot ovat vuodelta 2017. Samalla tietojen palveluluokitus on muuttunut ja tietoja pystytään jatkossa päivittämään useammin. Uusien tietojen perusteella sosiaali- ja terveyspalveluiden palvelutarpeen arvioidaan kasvavan hieman aiempaa hitaammin, mikä pienentää kestävyysvajearviota jonkin verran.

Kuudenneksi arviota ikäryhmäkohtaisista työllisyysasteista on päivitetty ja tarkennettu uusien tilastotietojen perusteella. Ikäryhmäkohtaisten työllisyysasteiden päivitys perustuu tarkemmin Suomen julkisen talouden kestävyys -raportin luvussa 5.1 kuvattuun työhön. Tässä kohdassa esitetty vaikutus perustuu lähinnä muutoksiin yli 65-vuotiaiden työllisyysasteen muutoksissa ja seuraavassa kohdassa on esitetty vaikutus 15–64-vuotiaiden kokonaistyöllisyysasteen osalta. Yli 65-vuotiaiden työllisyysasteoletuksella on kuitenkin merkitystä tulevina vuosikymmeninä, kun eläkeikä nousee. Nämä muutokset pienentävät kestävyysvajetta lähes puolella prosenttiyksiköllä.

Seitsemänneksi arviota pitkän aikavälin työllisyys- ja talouskehityksestä on päivitetty. Laskelmissa käytettyyn 15–64-vuotiaiden työllisyysasteeseen tehtyjä päivityksiä on kuvattu tarkemmin Suomen julkisen talouden kestävyys -raportin luvussa 5.1. Lisäksi käyttöön on otettu uusi, hieman aiempaa korkeampi arvio työn tuottavuuden kehityksestä seuraavien parin vuosikymmenen aikana.

Yhteensä nämä muutokset ovat pienentäneet kestävyysvajetta 1,1 prosenttiyksiköllä syksyn 2019 kestävyysvajearvioon nähden.

JULKISEN TALOUDEN PITKÄN AIKAVÄLIN VELKASKENAARIOITA

Suomen julkinen velka nousee covid-19-epidemian ja siitä seuranneen taantuman vuoksi uudelle tasolle. Ennen finanssikriisiä v. 2008 julkisen velan suhde BKT:hen oli alle 33 %, ja ennen koronavirusepidemian alkua se oli noin 60 %. Velkasuhteen arvioidaan valtiovarainministeriön tuoreimmassa ennusteessa nousevan vuoteen 2024 mennessä 75 prosenttiin. Tässä kehikossa tarkastellaan velkasuhteen kehitystä pidemmällä aikavälillä vuoteen 2040 ulottuen kolmessa eri skenaariossa: perusuran mukaisessa painelaskelmassa sekä kahdessa skenaariossa, joissa julkista taloutta vahvistetaan 2020-luvun aikana.

Velkasuhde kasvaa koko 2020-luvun ajan väestön ikääntymisen myötä. Myös pidemmän aikavälin talousnäkymät ovat vaimeat. Vuotuisen talouskasvun arvioidaan olevan keskimäärin 1½ % vuosina 2025-2040.

Kehikossa on tarkasteltu julkisen talouden velan kehitystä vaje-velka – dynamiikkayhtälön avulla. Julkisen talouden tasolla laskelmissa on lisäksi huomioitava, että työeläkelaitosten ylijäämää ei voida käyttää velkojen kattamiseen. Valtion ja paikallishallinnon velan määräytymistä voidaan kuvata seuraavasti:

$$DEBT_t = DEBT_{t-1} + i_t DEBT_{t-1} - PB_t,$$

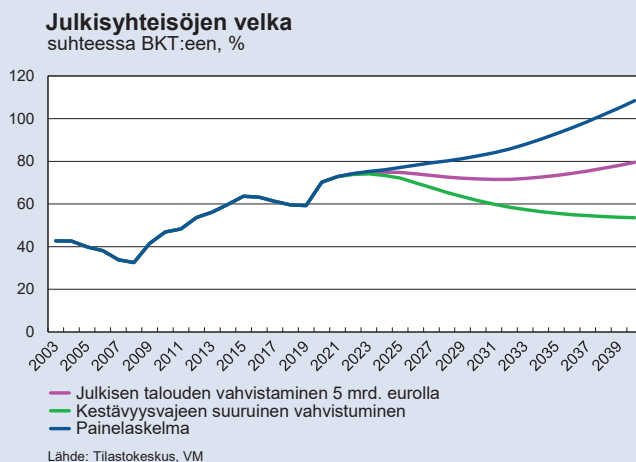
missä t kuvaa aikaa, $DEBT$ velkaa, i velan korkoa sekä PB perusrahoitusasemaa (rahoitusasema ilman korkomenoja). Velka vuonna t määräytyy edellisen vuoden velasta, velan hoitoon liittyvistä korkomenoista sekä perusrahoitusasemasta. Pitkän aikavälin velkalaskelmissa perusrahoitusasemaa heikentää lisäksi väestön ikääntymisestä johtuva ikäsidonnaisten menojen kasvu.

Perusuran mukaisessa painelaskelmassa julkinen velkasuhde kasvaa yli 100 prosenttiin vuoteen 2040 mennessä. Alhainen korkotaso hidastaa velkasuhteen kasvua lähivuodet. Velkasuhde jatkaa kuitenkin kasvuaan, koska valtion ja paikallishallinnon yhteenlaskettu perusalijäämä on syvästi alijäämäinen. Pidemmällä aikavälillä korkojen oletetaan vähitellen nousevan. Julkisen velan implisiittisen koron, eli korkomenojen suhteessa velkaan, oletetaan olevan noin 2 % 2020-luvun loppupuolella ja 4 % 2040-luvun alussa. Pidemmän aikavälin korko-oletukset nojautuvat yhteisesti EU:ssa sovittuihin korko-oletuksiin. Tällä hetkellä julkisen velan implisiittinen korko on 1 %.

Skenaariossa 1 esitetään laskelma siitä, miten velkasuhde kehittyy, jos julkista taloutta vahvistetaan 5 mrd. eurolla vuoteen 2026 mennessä. Mikäli julkisen talouden vahvistuminen alkaisi jo kuluvan vaalikauden aikana, riittäisi noin 5 mrd. euron vahvistuminen vakiinnuttamaan velkasuhteen hetkellisesti 2020-luvun lopussa. Velkasuhde lähtisi kuitenkin uudelleen nousevalle uralle 2030-luvulla.

Skenaariossa 2 on kuvattu laskelma, jossa julkista taloutta vahvistetaan vajaalla 10 mrd. eurolla eli likimain kestävyysvajearvion verran 2020-luvulla. Skenaariossa velkasuhde palautuu taantumaa edeltäneelle tasolle eli 60 prosentin tuntumaan 2020-luvun loppuun mennessä. Velkasuhde saavuttaisi näin ollen noin kymmenen vuoden kuluttua EU:n perussopimuksessa määritellyn 60 prosentin viitearvon. Pitkällä aikavälillä velkasuhde tasaantuisi 50 prosentin tuntumaan.

Kuvio 1. Julkisen velkasuhteen kehityskulku eri skenaarioissa

Velkasuhteen kehitykseen vaikuttaa olennaisesti se, kuinka julkisen talouden vahvistaminen tapahtuu. Mitä nopeammin julkista taloutta vahvistavat toimet alkavat vaikuttaa, sitä helpommin velkasuhteen kasvu taittuu. Yllä kuvatuissa skenaarioissa julkisen talouden vahvistumisen on oletettu tapahtuvan vuosina 2022-2026 hieman takapainoisesti. Myös toimien laadulla on merkitystä: jos toimet ovat talouden kasvupotentiaalia vahvistavia rakenteellisia uudistuksia, joista ei aiheudu julkiselle taloudelle kustannuksia, on tarvittavien toimien mittaluokka pienempi kuin, jos julkisen talouden vahvistaminen toteutetaan suurin sopeutustoimin. Tämä johtuu siitä, että menoleikkaukset ja veronkiristykset heikentävät talouden kasvua, mutta rakenteellisilla uudistuksilla voidaan vahvistaa talouden kasvumahdollisuuksia.

Liitetaulukot

1. Ennusteiden tarkentuminen

2. Vuosien 2015–2019 budjettiprosessissa käytettyjä ennusteita ja toteutumia

3. Kysynnän ja tarjonnan tase

4. Kansantalouden rahoitustasapaino

Taulukko 1. Ennusteiden tarkentuminen¹⁾

Ennusteajankohta	2019				2020**				2021**				2022**			
	kesä19	syk-sy19	talvi19	toteu-tunut	talvi19	ke-vät20	kesä20	syksy20	talvi19	ke-vät20	kesä20	syk-sy20	talvi19	ke-vät20	kesä20	syk-sy20
BKT markkinahintaan, määrän muutos, %	1,6	1,5	1,6	1,1	1,0	-5,5	-6,0	-4,5	1,1	1,3	2,5	2,6	1,2	1,3	1,7	1,7
Kulutus, määrän muutos, %	1,3	1,6	1,5	1,0	1,6	-1,3	-0,7	-1,5	1,2	1,3	1,8	3,1	1,2	1,2	0,9	0,8
Vienti, määrän muutos, %	2,9	2,4	4,0	7,5	1,9	-6,2	-14,0	-12,5	1,9	3,2	5,5	5,3	2,0	2,1	3,8	3,8
Työttömyysaste, %	6,6	6,5	6,7	6,7	6,5	8,0	8,5	8,0	6,4	8,1	9,0	8,2	6,4	7,9	8,8	8,0
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	1,2	1,1	1,1	1,0	1,3	0,7	0,3	0,4	1,6	1,3	1,1	1,2	1,6	1,5	1,4	1,4
Valtion rahoitusjäämä, suhteessa BKT:een, %	-0,7	-0,9	-0,9	-1,2	-1,4	-5,5	-7,3	-7,2	-1,2	-2,7	-3,4	-4,4	-1,0	-3,0	-2,8	-3,2
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:een, %	-0,6	-1,0	-1,0	-1,0	-1,4	-7,2	-8,2	-7,7	-1,4	-4,0	-5,1	-5,0	-1,3	-4,1	-4,0	-3,9
Valtionvelka, suhteessa BKT:een, %	44,2	44,4	43,9	44,2	43,6	51,9	54,8	53,3	44,0	53,2	55,8	55,6	44,3	54,5	56,9	56,6

¹⁾ Taloudellinen katsaus

Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukko 2. Vuosien 2015–2019 budjettiprosessissa käytettyjä ennusteita ja toteutumia

	Vuosien 2015-2019		Keskimääräiset ennustepoikkeamat	
	Ennusteiden keskiarvo, %	Toteutumien keskiarvo, %	Ennusteen ali- tai yliarviointi ¹ %-yks.	Ennustepoikkeaman suuruus ² %-yks.
BKT (määrä)	1,4	1,5	-0,1	1,0
BKT (arvo)	2,9	3,0	-0,1	0,8
Yksityinen kulutus (arvo)	2,3	2,4	-0,1	0,7
Vaihtotase, suhteessa BKT:een, %	-0,4	-0,5	0,1	0,7
Inflaatio	1,4	0,6	0,8	0,8
Palkkasumma	2,0	2,4	-0,4	0,9
Työttömyysaste	8,3	8,2	0,1	0,6
Valtionvelka, suhteessa BKT:een, %	48,9	46,4	2,5	2,5
Valtion nettoluotonanto, suhteessa BKT:een, %	-2,2	-2,0	-0,2	0,6
Julkisen talouden nettoluotonanto, suhteessa BKT:een, %	-1,8	-1,4	-0,4	1,1

Ennusteiden vertailu tehdään kansantalouden tilipidon ennakkotietoon kesäkuussa (tai maaliskuussa).

Viiden viimeisen vuoden keskiarvot on laskettu keväällä ja syksyllä tehdyistä budjettivuotta koskevista ennusteista.

1 Ali- tai yliarvioinnin indikaattori on keskimääräinen ennustevirhe.

2 Virheiden itseisarvojen keskiarvo kertoo ennustevirheiden keskimääräisestä suuruudesta, virheen suunnasta riippumatta.

Taulukko 3. Kysynnän ja tarjonnan tase, miljoonaa euroa

	Käypiin hintoihin					
	2017	2018	2019	2020**	2021**	2022**
Bruttokansantuote markkinahintaan	225 933	233 664	240 556	232 563	242 197	250 365
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	84 871	92 513	95 128	81 407	85 816	89 679
Kokonaistarjonta	310 804	326 177	335 684	313 902	328 030	340 049
Tavaroiden ja palvelujen vienti	84 975	90 006	96 488	80 661	86 053	90 649
Kulutus	171 879	177 158	181 442	181 000	189 176	193 688
yksityinen	120 301	123 765	126 053	121 674	128 071	131 968
julkinen	51 578	53 393	55 389	59 326	61 105	61 720
Investoinnit	52 852	56 358	57 487	55 661	56 583	59 259
yksityiset	43 638	46 495	47 247	44 400	45 225	48 018
julkiset	9 214	9 863	10 240	11 261	11 358	11 241
Kysyntäerät yhteensä	311 196	326 328	336 094	314 312	328 440	340 459
	Viitevuoden 2010 hintoihin; ei summautuvia					
	2017	2018	2019	2020**	2021**	2022**
Bruttokansantuote markkinahintaan	200 417	203 448	205 777	196 573	201 697	205 036
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	83 430	87 986	90 137	81 119	84 327	86 699
Kokonaistarjonta	275 117	282 255	286 529	269 181	277 166	282 599
Tavaroiden ja palvelujen vienti	82 535	83 928	90 221	78 945	83 160	86 303
Kulutus	153 812	156 459	157 994	155 672	160 422	161 639
yksityinen	107 608	109 511	110 466	106 223	110 470	112 190
julkinen	46 207	46 953	47 533	49 399	49 946	49 414
Investoinnit	46 688	48 526	48 050	45 787	45 774	47 080
yksityiset	38 513	39 946	39 357	36 360	36 432	37 966
julkiset	8 173	8 579	8 694	9 450	9 363	9 124
Kysyntäerät yhteensä	284 132	291 292	296 657	279 434	288 433	294 793

Taulukko 4. Kansantalouden rahoitustasapaino

	2015	2016	2017	2018	2019
	suhteessa BKT:een, %				
Bruttoinvestoinnit	21,2	22,7	23,4	24,1	23,9
kotitaloudet ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	6,1	6,7	7,0	7,2	7,2
yritykset ja rahoituslaitokset	11,3	11,9	12,3	12,7	12,4
julkisyhteisöt	3,7	4,1	4,1	4,2	4,3
Bruttosäästäminen¹	21,0	21,3	23,2	23,6	24,2
kotitaloudet ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	3,9	3,5	3,6	4,0	4,7
yritykset ja rahoituslaitokset	15,9	15,5	16,2	16,3	16,2
julkisyhteisöt	1,1	2,3	3,3	3,3	3,3
Rahoitusylijäämä	-0,7	-1,9	-0,7	-1,7	-0,1
kotitaloudet ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	-2,5	-3,6	-3,5	-3,3	-2,6
yritykset ja rahoituslaitokset	4,1	3,3	3,3	2,5	3,6
julkisyhteisöt	-2,4	-1,7	-0,7	-0,9	-1,0
Tilastollinen ero	0,0	0,0	-0,2	-0,1	0,1

¹MI. pääomansiirrot, netto

